UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00007147 2

P. TERENTII
CARTHAGINIENSIS AFRI
COMOEDIAE SEX

EX RECENSIONE
FRID. LINDENBROGII
CVM EIVSDEM
MSTORVM LECTIONIB. ET OBSERVATIONIBVS
ATQVE
AELII DONATI, EVGRAPHII ET CALPVRNII COMMENTARIIS INTEGRIS.

HIS ACCESSERVNT
BENTLEII ET FAERNI
LECTIONES AC CONIECTVRAE OMNES, SED IN COMPENDIVM REDACTAE
ITEM
WESTERHOVII IN SCHOLIASTAS LECTIONES AC CONIECTVRAE
QVIBVS ET SVAS ADSPERSIT
M. IO. CAR. ZEVNIVS.
ADIECTO INDICE IN DONATVM ET TERENTIVM LOCVPLETISSIMO
TOM. II.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE.

LIPSIAE
IMPENSIS G. THEOPHILI GEORGI
CIↃIↃCCLXXIV.

PA
6755
A2
1774
t.2

LIBRARY
JUL 30 1963
UNIVERSITY OF TORONTO

853081

LECTORI ERVDITO

S. P. D.

IO. CAR. ZEVNIVS.

Etſi, cum rationem conſilii, quod in Terentio curando ſecuti ſumus, in ſuperiori praefatione ſatis declaraſſe videamur, nec quicquam, quod nos ab illo auocaret conſilio, acciderit noui, hic praefandi ambitione non opus eſſe videtur: nonnullorum tamen, de quibus nuper nec voluimus nec potuimus mentionem facere, hic paucis rationem reddere eſt viſum. Eugraphii quidem ſcholia, quae apud Lindenbrogium admodum ſunt manca et mutila (nam in vniuerſam Hecyram, ſi receſſeris a Prologo, plane nihil extat, atque ad Phormionem vbique lacunae hiant, totaeque deſiderantur Scenae) ex Weſterhouiana Editione ſuppleuimus. Verum ſaepenumero, non ſine magna indignatione, Weſterhouii in deſcribendis edendiſque illis ſupplementis, quae certe per ſe ob interpretationes, quas interdum continent idoneas, contemnenda non ſunt, vel incuriam, vel turpem inſcitiam deprehendimus; qui cum ignoraret ſcripturae compendia, nec eſſet quem ſequeretur compilaretque, vti ſemper alias, illa commentariola ita foedauit, et, quantum in homine fuit, corrupit, vt vel plane nullus, vel certe admodum miſerabilis exoriretur ſenſus. Igitur vitia interpunctionis, et errores librariorum alios, qui facile, nemine repugnante, tolli

poſſe videbantur, ſtatim, vt breuitatis haberetur ratio, emendauimus; in caeteris autem locis, ne nimis audaces videremur, emendationes, quas coniecimus, vncis incluſimus, quemadmodum in priori libri parte nos feciſſe docuimus. Cum in Phormionem, inprimis a tertio Actu perpauca extent Donati ſcholia; copioſiores fuimus in noſtris notulis adſpergendis, ſed tantum in locis difficilioribus, quae videbantur, vbi interpretes vel nihil, vti fit, vel perperam, vel certe dubitanter dixerunt, ſenſumque ſuis interpretatiunculis, aut emendationibus ſcilicet, miſerandum in modum vexarunt et turbarunt.

De triplici Indice, quem adiiciendum putauimus, paucis dicendum eſſe exiſtimamus. Primum quidem, qui res et verborum praecipuas explicationes apud Donatum obuias continet, omnino ex Weſterhouii Editione transſcripſimus; cuius rei rationem et vſum non eſt quod hic doceamus, cum omnes facile hoc in genere, opinor, conſentientes habeamus. Verum de altero ex Bentleiana Editione, quae apud Batauos prodiit, ſumto, verba et formas loquendi Terentianas exhibente, erunt fortaſſe, qui nimiam et inutilem, quae ſibi videtur, amplitudinem reprehendendam putent. Quamquam ſi otium nobis fuiſſet, rem alio quodam modo inſtituiſſemus: cum tamen claſſes et loca omiſerimus, quae plane inutilia et ſuperuacua videbantur, illum non modo locis inueniendis, ſed et ſermoni Terentiano cognoſcendo egregie prodeſſe cenſemus. Nam certe vim et vſum particularum, qui ſaepe varius et multiplex, adeoque perdifficilis deprehenditur, non facilius et certius cognoſci et definiri conſtat, niſi

inſpi-

inſpiciendis comparandiſque locis pluribus. Nec parum eiuſmodi Indice adiuuatur vſus criticus, quatenus, ſine librorum praeſtantiorum conſenſu et auctoritate, ex conſuetudine loquendi, qua Auctor aliquis eſt vſus, probabiliter colligendum eſt, quid in loco dubio et controuerſo a manu Auctoris profectum ſit. Vt enim vulgo ſui quiſque auctor optimus fertur eſſe interpres; ita, vbi caetera deſunt ſubſidia certa, ſui quemque criticum et correctorem eſſe tutiſſimum exiſtimamus. Caeterum vix opus eſſe putamus, vt longiores ſimus in afferendis cauſis, cur in illo Indice aliam repente orthographiam induxerimus, quam quae alibi nobis probata fuerit. Sufficit, ſperamus, dixiſſe, a nobis ſine multo labore et moleſtia, mutari non potuiſſe rem, quae per ſe magni momenti non eſſet, et praeterea id habere videretur commodi, vt tirones inde poſſent intelligere, quae ratio ſcribendi Bentleio, hic Codicum vetuſtorum auctoritatem ſequenti, in Terentio edendo, probata fuerit. His adiunximus ipſi tertium de nominibus Auctorum Indicem, quorum loca vel a Scholiaſtis, vel a Lindenbrogio laudantur, explicantur, aut certe ex ſimilium locorum ſocietate ac coniunctione aliquid lucis accipere videbantur. Quo facilius autem Scholiaſtarum loca ab aliis diſcernerentur, litteris, quas currentes dicunt, notauimus.

Ab initio animus quidem fuit, breuiter atque ſummatim enarrare, quicquid de metris Terentianis a Rufino, Anteſignano, Eraſmo, Camerario, Scaligero, Io. Lengio, Waſio, Hario et Bentleio diſputatum eſt. Verum magnitudo voluminis Bibliopolaeque rationes impedimento fuerunt, quo minus conſilio

illi ſatisfaceremus. Igitur ne Editio noſtra, hoc quidem in genere, manca et imperfecta eſſet, Bentleii Diatriben adiungendam eſſe exiſtimauimus propterea, quod ibi non modo breuiter, perſpicue et ſatis probabiliter metri rationem tractatam eſſe, ſed etiam ſine lectione illius vix fieri poſſe putabamus, vt pleraeque hominis emendationes et coniecturae ſatis intelligerentur. Eaedem cauſae quoque cupiditatem noſtram repreſſerunt et coercuerunt ſchediaſma de Oeconomia artificioque Fabularum Terentianarum hic edendi. Etſi enim Donatus, (Daceria, quae illum fere ſequitur, raro huiuſmodi quicquam profert, quod non dudum ſit occupatum a Scholiaſte,) paſſim per commentarios multa tradit, quae huc pertinent, nec contemnenda ſunt, quae Heinſius in Diſſertatione de Plauto et Terentio, item Victor Fauſtus in Diatribe de Comoedia diſſeruit: nonnulla tamen reſtare videntur, quae probabiliter de hac re, et in vſum dici poſſint tironum, vt apud Terentium aliud quippiam ſpectent, quam mera verba et formulas, quae non ſemper recte, hoc eſt, in loco et tempore adhibentur. Etenim certe poteſt diſſeri de argumenti ratione, ac conſilio, quod Terentius cum in vniuerſum, tum in Fabulis ſingulis ſequendum putauerit; de morum, quos expreſſerit, et ſuos cuique perſonae tribuerit, proprietate; de artificio, quo ſingulas Fabulae partes diſpoſuerit, tractauerit et ad probabilitatem adduxerit; de Actuum Scenarumque natura et ratione. Tum quaeſtio Philoſopho haut indigna inſtitui poteſt, atque ex populi moribus, ratione ingenii humani, et vitae communis Homerique inprimis exemplis explicari illuſtrarique,

rique, cur veluti meretrices ſiue malae ſiue bonae ſemper fere, raro matronae honeſtae, et virgines pudicae nunquam loquentes in Scenam producantur; cur primi Actus fere ſint breuiores; initia dubia et tranquilliora; progreſſus vehementiores turbulentioreſque; exitus ſedati et laeti; cur perſonae ridiculae non ſemper et vbique omnino ſtultae et excordes inducantur; ſtolidi et bardi adoleſcentes a Scena Terentiana abſint plane; cur ii ipſi, qui dolo inſidiiſque capiuntur, non ab omni cauendi proſpiciendique prudentia ſint alieni; atque omnino cur non, more recentiorum Fabularum, virtus vitiumque ita expingatur, vt quod addi poſſit, reperiatur nihil; cur ne peſſimus quiſque quidem tandem ex Scena plane triſtis votique ſui expers abeat. Explicari praeterea debet iocorum facetiarumque vrbanitas et elegantia, atque natura dialogi, interloquiorum, ſoliloquiorumque oſtendi. Porro quando et quibus de cauſis ſeruis et infimae conditionis hominibus tribuantur ſententiae graues, doceri debet: itemque, quae ſit ratio et cauſa eorum, quae vel praeſentia in Scena peraguntur, vel abſentia et acta narrantur; cur ſemper fere nomen prodeuntis in Scenam perſonae ab alia ante recitetur; quae ſit errorum, periculorum, labyrinthorumque natura, cauſa, praeſtantia et expeditio: nec praetermitti debet locorum temporumque ratio, vbi res geri inducuntur; aliaque, quae non ſine fructu dici poſſe videntur. Sed hactenus. Vale, L. E. et mihi faue. Scripſi Lipſiae Nundinis auctumnalibus, CIↃIↃCCLXXIV.

DE METRIS
TERENTIANIS
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ.

Αρσις, Θέσις, et Διποδία.

IAMBICVS verſus ſenorum pedum Latinis veteribus *Senarius* vocabatur, a Pedum et Ictuum numero. Horatius Art. Poet. 251.

Syllaba longa breui ſubiecta vocatur Iambus,
Pes citus: vnde etiam Trimetris accreſcere iuſſit
Nomen Iambeis, cum Senos redderet ictus
Primus ad extremum ſimilis ſibi.

Sex, inquit, habet ictus verſus Senarius; et tamen Trimetrus ſiue *Ternarius* Graecis vocatur; quaſi tres tantum Ictus redderet, ob pedis celeritatem, praeſertim cum totus Iambis puris decurrit. Latini igitur per μονοποδίαν, *ſingulos pedes*, hos verſus diuidebant; Graeci per διποδίαν, ſeu *geminatos*. Inde qui Graecis eſt *Tetrametrus*, Varroni a pedum numero eſt *Octonarius*. Iuba rex apud Rufinum de Metris p. 2712. *Quod autem binis pedibus, et non ſingulis, ſcandatur Iambicus, vetus inſtitutum eſt.* Et mox, *Vnde apparet Heroicum ſingulis pedibus ſcandi etiam apud veteres ſolitum, Iambum autem binis.* Marius Victorinus p. 2497. *Per Monopodiam ſola Dactylica ſcanduntur; per Dipodiam vero caetera.* Neſciuit hic Bacchiacos et Creticos, quos etiam Monopodia dimetitur. Diomedes p. 503. *Feritur Senarius Iambicus combinatis pedibus ter.* Terentianus Maurus p. 2432.

Iambus ipſe ſex *enim locis manet,*
Et inde nomen inditum eſt Senàrio:
Sed ter *feritur, hinc* Trimetrus *dicitur;*
Scandendo binos quod pedes coniungimus.

Ictus, *Percuſſio* dicitur; quia Tibicen, dum rythmum et tempus moderabatur, ter in Trimetro, quater in Tetrametro, ſolum pede feriebat: Ἄρσις autem ſiue *Eleuatio* appellatur; quod in iiſdem ſyllabis, quibus Tibicen *pedem* accommodabat, Actor *vocem* acuebat ac tollebat. In *Theſi* autem ſunt caeterae ſyllabae, quae Ictu deſtitutae minus idcirco audiuntur. Hos Ictus ſiue Ἄρσεις, magno diſcentium commodo, nos primi in noſtra Editione per Accentus acutos expreſſimus, tres in Trimetris, quatuor in Tetrametris:

Poëta

Poëta cum primum ánimum ad ſcribendum áppulit,
Id ſibi negoti crédidit ſolúm dari.
Enimuéro, Daue, nil loci eſt ſegnítiae neque ſocórdiae,
Quantum intellexi módo ſenis ſenténtiam de núptiis.

Etſi reuera, quod Romani voluerunt, ſeni in quoque Trimetro ſint Ictus; qui ſic exprimi poſſint,

Poéta cúm primum ánimum ad ſcribendum áppulit,
Id ſibi negóti crédidit ſolúm dari.

Verum quia in paribus locis, 2, 4, 6, minus plerumque eleuantur et feriuntur, quam in imparibus, 1, 3, 5, idcirco eos more Graecorum hic placuit omittere. Horum autem accentuum ductu (ſi vox in illis ſyllabis acuatur, et par temporis menſura, quae pedis Ditrochaei vel Ἐπιτρίτυ δευτέρυ ſpatio ſemper finitur, inter ſingulos accentus ſeruetur) verſus vniuerſos eodem modo Lector efferet, quo olim ab Actore in Scena ad tibiam pronunciabantur. Hoc quoque commodi in his Accentibus Lector inueniet: quod ſtatim et ictu oculi Trochaicos ab Iambicis, qui in eadem Scena interdum locum habent, poſſit diſtinguere: ſi Accentus ſcilicet in prima verſus ſyllaba eſt, Trochaici ſunt; ſin minus, Iambici.

Caeſura.

Omne verſuum genus ſuam habet *Caeſuram* ſiue Inciſionem; qua verbum terminatur, et vox in decurſu paulum interquieſcit. Illa fere Caeſura Romanis placuit, quae in priore tertii pedis ſyllaba fit: vt in Heroico:

Arma virumque cano | Troiae qui primus ab oris
Italiam fato | profugus Lauinaque venit
Litora, multum ille et | terris iactatus et alto
Vi ſuperum, ſaeuae | memorem Iunonis ob iram.

Varro quidem apud Gellium XVIII, 15. *ſcribit obſeruaſſe ſe in verſu Hexametro, quod omnimodo quintus ſemipes* (id eſt, prior pedis tertii ſyllaba) *verbum finiret.* Mirum, quod *Omnimodo* dixerit, cum Lucretius iam tum variauerit,

Reddenda in ratio | ne vocare, et ſemina rerum.

et Catullus,

Omnia fanda nefan | da malo permiſſa furore.

Poſtea ſaepius Virgilius,

Lyrneſſi domus al | ta, ſolo Laurente ſepulcrum.

Homerus autem olim ſaepiſſime,

Οὐλομένην ἣ μυ | ρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν.

Non *Omnimodo* igitur dictum oportuit; ſed *Plerumque.*

In Sapphico ſimiliter Romani quinto fere ſemipede:

Pindarum quiſquis | ſtudet aemulari,
Iule, ceratis | ope Daedalea

Nititur pennis | vitreo daturus
Nomina ponto.

In Alcaico: *Doctrina ſed vim | promouet inſitam,*
Rectique cultus | pectora roborant.

In Phalaecio: *Multis ille bonis | flebilis occidit:*
Nulli flebilior | quam tibi, Virgili.

Sic et in Iambo Trimetro:

Iam iam efficaci | do manus ſcientiae:
Supplex et oro | regna per Proſerpinae,
Per et Dianae | non mouenda numina,
Per atque libros | carminum valentium
Refixa coelo | deuocare ſidera.

Hanc Caeſurae ſedem plerumque in Trimetris ſeruant Poetae Comici: vt Noſter;

Ne cui ſit veſtrum | mirum, cur partés ſeni
Poéta dederit | quaé ſunt adoleſcéntium:
Id prímum dicam | deinde quod veni éloquar.

et itidem Graeci:

Οι γάρ βλεποντες | τοίς τυφλοις ηγȣ́μεθα,
Ουτός δ' ακολȣθει | κάμε προσβιάζεται.

In Iambicis Trochaicisque Tetrametris Caeſura plerumque fit poſt ditrochaeum ſecundum:

Demiſſis humeris éſſe vincto | péctore vt gracilaé ſient.
Video ſentum ſquálidum aegrum | pánnis anniſque óbſitum.

Illud autem inprimis notandum; cum Graeci Magiſtri per διποδίαν Trimetros Iambos ſcandere iuberent, ſemper eos intellexiſſe διποδίαν ἰαμβικὴν; adeo vt ſic diuideretur ex eorum ratione verſiculus:

Ne cui ſit ve | ſtrum mírum, cur partés ſeni
Poéta dede | rit quaé ſunt adoleſcéntium:
Id primum di | cam, deinde quod veni éloquar.
Οί γάρ βλεπον | τε; τόις τυφλοις ηγούμεθα,
Ουτός δ' ακολȣ | θει κάμε προσβιάζεται.

vbi vides primam Dipodiam in mediis verborum ſyllabis deſinere, totamque Caeſurae virtutem ac gratiam miſere perire. Quare ego iam ab ipſa adoleſcentia in omnibus Iambicis praeter Tetrametrum Catalecticum, de quo poſtea dicam, aliam mihi Scanſionis rationem inſtitui, per διποδίαν ſcilicet τροχαϊκὴν, hoc modo,

Po | éta dederit | quaé ſunt adoleſcéntium:

primo ſemipede quaſi ſubducto et abciſo, verſu autem in Dactylum vel Creticum exeunte. Siquidem iſta διποδία ex Trochaeis duobus, vel vno et Spondeo ſiue Epitrito ſecundo conſtans, *Commodare, Commodaui*, et cum Caeſurae indole conuenit; et verum Iambei rythmum auribus inſinuat; et Poetae, dum verſus hos fabricatur,

prae-

praecipue mentem occupat; et, quod maximum eſt, in omni fere Comicorum metrorum genere principatum obtinet; veramque cauſam, cur in vna Comoedia tot verſuum ſpecies adhibeantur, ſola demonſtrat.

Varietas Metrorum. Iambici, Trochaici.

Quinctilianus Inſtitut. Orat. x, I. *In Comoedia maxime claudicamus, - licet* TERENTII *ſcripta ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen in hoc genere ſunt elegantiſſima; et plus adhuc habitura gratiae, ſi intra verſus Trimetros ſtetiſſent.* Mirificum ſane magni Rhetoris iudicium! Optabat ſcilicet, vt Fabulae Terentianae, quae in primo cuiuſque Actu et Scena a Trimetris inchoantur, eodem metro ac tenore per omnes Actus Scenaſque decucurriſſent. Crederes profecto hominem nunquam Scenam vidiſſe, nunquam Comoedum partes ſuas agentem ſpectauiſſe. Quid voluit? quod nec Menander nec vllus Graecorum fecit, Terentius vt faceret? vt ira, metus, exſultatio, dolor, gaudium; et quietae res et turbatae, eodem metro lente agerentur? vt Tibicen paribus tonis perpetuoque cantico ſpectantium aures vel delaſſaret vel offenderet? Tantum abeſt, vt eo pacto *plus gratiae habitura eſſet fabula*, vt quantumuis bene morata, quantumuis belle ſcripta, gratiam prorſus omnem perdidiſſet. Id primi Artis repertores pulchre videbant; delectabant ergo varietate ipſa, diuerſaque ἤθη καὶ πάθη diuerſo carmine repraeſentabant. Marius Victorinus p. 2500. *Nam et Menander in Comoediis frequenter a continuatis Iambicis verſibus ad Trochaicos tranſit, et rurſum ad Iambicos redit.* Non ita tamen agebant veteres, vt ab vno in aliud plane contrarium repente exilirent; ab Iambicis in Dactylicos; ſed in propinquos Trochaicos, ipſo tranſitu paene fallente. Quod vt clarius conſpiciatur; omnem Terentianam copiam hic ſiſtam, vnoque et eodem pede Ditrochaeo vniuerſam fere emetiar.

Illud tamen prius admonendum; vt a Trimetris ſuas Fabulas, rebus ſedatioribus, noſtrum inchoaſſe; ita ſemper Tetrametris finiſſe; quod fabulae Cataſtrophe, cum res turbulentae paulatim et aegre conſileſcerent, hoc carminis genus poſtularet, magno ſpiritu effundendum. Prae omnibus tamen Trochaici pleni firmum Actoris latus requirebant; qui nunquam ſcilicet niſi in maximo affectuum tumore veniunt; efferendi, non vt quidam autumant, *tarde lenteque*, ſed *Clamore ſummo, cum labore maxumo.*

Vnde factum, vt cum alias in διποδίᾳ Spondei vel Anapaeſti placuerint; in his Trochaei vel Dactyli ſtudio quaerantur,

Crédo equidem illum iam ádſuturum, vt illam a me eripiát: ſine veniat:
'Atqui ſi illam dígito attigerit, óculi illi illico éffodientur.

qui

qui verſus, niſi toto pulmone exhauſto, pronunciari apte non poſſunt: in Trimetris vero clamoſa haec πάθη inareſcerent prorſus et obmuteſcerent.

Ditrochaeis igitur ſic conſtituitur Iambus Trimetrus:

Id | ſibi negoti | crédidit ſo | lúm dari.
Vi | cómmodaui | cómmodaui | cómmoda.

Iambicus Tetrametrus plenus:

Dum | témpus ad eam | rém tulit ſiui | ánimum vt exple | rét ſuum.
Vi | cómmodaui | cómmodaui | cómmodaui | cómmoda.

Trochaicus Tetrametrus plenus ſiue ἀκατάληκτος,

'Adeon' hominem eſſe | inuenuſtum aut | infélicem | quémquam vt ego ſum.
Cómmodaui | cómmodaui | cómmodaui | cómmodaui.

Trochaicus Tetrametrus ſyllaba deficiens, ſiue καταληκτικός,

Quót modis con | témtus ſpretus? | fácta, tranſácta | ómnia. hem.
Cómmodaui | cómmodaui | cómmodaui | cómmoda.

Pentametrus καταληκτικὸς; qui ſemel iterumue adhibetur,

Sánus es? Domum | íre pergam: ibi | plúrimum eſt. Reuo | cémus hominem. | Sta ílico.
Cómmodaui | cómmodaui | cómmodaui | cómmodaui | cómmoda.

in his omnibus commodius eſt, meo iudicio, διποδίαν τροχαϊκὴν Caeſura accommodatam et congruam, quam ἰαμβικὴν ab ea deerrantem, in metiendo verſu adſciſcere.

Supereſt tamen vnus Iambici generis, Tetrametrus καταληκτικὸς; in quo διποδία veterum Magiſtrorum ἰαμβικὴ ſine controuerſia tenenda eſt; ob ipſam, a qua in aliis diſcedit, Caeſurae concinnitatem:

Nam ſi remit | tent quíppiam | Philúmenam | dolóres.
Ανδρές φιλοι | και δήμοται | και τὑ πονειν | ερᾶσαι.
Δημόσθενης | Δημόσθενυς | Παιάνιευς | εγράψε.
Vi cómmoda | vi, cómmoda | vi, cómmoda | vi, cómmo.

Sed et in his διποδία τροχαϊκὴ tempus quidem et ſpatium exacte ſeruat, in Inciſionibus tamen peccat. Caeterum vtram velit rationem Lector ſequatur: Accentus in noſtrae Editionis Textu ambabus aeque conueniunt: at in nupera quadam, vniuerſi huius generis, quorum ingens copia eſt, verſus praua Caeſurae diſtinctione iugulantur;

Concurrunt laeti mi obuiam cup | pediarii omnes,
Cetarii, lanii, coqui, far | tores, piſcatores.

Cum ſic Caeſura ponenda eſſet,

Concurrunt laeti mi obuiam | cuppediarii omnes,
Cetarii, lanii, coqui, | fartores, piſcatores.

Illud quoque in hoc genere obſeruandum, pedem illum ante Caeſuram *Mi obuiam* et *I coqui* ſemper, vt hic, Creticum vel ei ἰσό-

ἰσόχρονον media breui eſſe oportere: nullum hic apud Noſtrum Licentiae locum eſſe; non magis quam in fine Senarii. Haec verſuum horum indoles et ſola gratia eſt: quam in noſtra Editione incolumem habent; in prioribus vero ante nos innumeris mendis ſtrangulatam et ſepultam.

Cretici, Bacchiaci, Choriambici.

Porro, ſuper hos Iambicos Trochaicoſque, etiam Creticis, Bacchiacis, Choriambiciſque verſibus, ſed ſemel tantum ſingulis, vtitur Terentius; eiſque in Monodia duntaxat, nunquam in Diuerbio: hi, ringente licet inuidia, nobis ſe apud Noſtrum debent:

Creticus: *Tánta ve|córdia in|náta cuiquam|út ſiet.*
Cáſtitas |cáſtitas |cáſtitas |cáſtitas.
Bacchiacus: *Adhúc Ar|chylis quae ad |ſolént quaeque | opórtet.*
Honéſtas | honéſtas | honéſtas | honéſtas.
Choriambicus: *'Obſtipuit|péctore con|ſiſtere nil | cónſili quit.*
Cóntremui| cóntremui | cóntremui| cóntremiſco.

Hi tamen, more Graeco, nouiſſimum ſibi verſum alterius generis adſumunt, vt pro Rythmi ratione cum ſtrepitu ac canore finiantur.

Clauſulae.

De *Clauſulis* ſic Varro apud Rufinum p. 2707. *Clauſulas primum appellatas dicunt, quod clauderent ſententiam: vt apud Accium;*

An haéc iam obliti ſúnt Phryges?

Nonnunquam ab his initium fit; vt apud Caecilium,

Di boni, quid hoc?

apud Terentium, Diſcrucior animi.

Huic vltimae adde aliam ex Noſtro:

Occidi.

Caeterum de *Clauſulis* hoc vno verbo dixiſſe ſufficiat: *Si ab eis initium fit*; liberae ſunt et nullius metri legibus adſtrictae: *Sin ſententiam claudunt*, a praecedentibus legem accipiunt. Scilicet poſt Iambicos Tetrametros, vel Trochaicos Catalecticos, ab Iambo incipiunt; vt illa Accii,

An haéc iam obliti ſúnt Phryges?

et illae Noſtri,

Praeſciſſe me ante? nónne prius commúnicatum opórtuit?
Miſerám me, quod verbum aúdio?
Múnus noſtrum ornáto verbis, quód poteris; et iſtum aémulum
Quod póteris ab ea péllito.

Ita ſemper in caeteris: et ratio eſt, quod διποδία τροχαϊκὴ quaſi vno verſu continuetur,

Commúnicatum opórtuit: miſerám me quod verbum aúdio?

Vnde

Vnde in Trochaico pleno, quo διποδία conſummata eſt, a Trochaeo incipit,

Próin tu ſollicitúdinem iſtam fálſam, quae te excrúciat, mittas.
Quícum loquitur filius?
'Et illud rus nulla ália cauſa tám male odi, níſi quia prope eſt:
Quód ſi abeſſet lóngius.

Hanc ſibi legem fixerunt, ſancientibus aure ac rythmo, primi artis inuentores: ſed in hac tamen ante nos Editiones peccant. Illud porro notandum; in Tetrametris ſolis apud Noſtrum, nunquam in Trimetris, Clauſulis locum eſſe. Neque id omittendum, has et reliquas omnes apud Noſtrum Clauſulas in Cretico terminari, *Audio*, *Pellito*, *Filius*, *Longius*; vna tantum excepta, Hec. v, 1, quae in Spondeum exit,

Aut né quid faciam plús, quod poſt me minus feciſſe ſátius ſit.
Adgrédiar. Bacchis, ſálue.

Id tamen iudicio, non caſu, a Poeta factum: quippe poſt hanc ſolam ex omnibus Clauſulam a Tetrametris plenis in Catalecticos Scena tranſit, qui Spondeo finiuntur:

Salué, Lache. Edepol crédo te non níl mirari, Bácchis.

Licentia Terentiana, qua deflectit a Graecis Comicis.

De Licentia veterum Romanorum, Tragicorum Comicorumque, paulo inclementius loquitur Horatius, Arte Poet. 255. Iambicus, inquit, verſus,

Tardior vt paulo grauiorque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in iura paterna recepit
Commodus et patiens; non vt de ſede ſecunda
Cederet aut quarta ſocialiter. hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus et Enni.
In Scenam miſſus cum magno pondere verſus
Aut operae celeris nimium curaque carentis,
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
Non quiuis videt immodulata poemata iudex:
Et data Romanis venia eſt indigna Poetis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? vt omnes
Viſuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus? vitaui denique culpam,
Non laudem merui. vos exemplaria Graeca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At veſtri proaui Plautinos et numeros et
Laudauere ſales: nimium patienter vtrumque,
Ne dicam ſtulte mirati; ſi modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus et aure.

Can-

Candide magis de iis iudicat, venuſtiſſimus in tenui materia ſcriptor, Terentianus Maurus, p. 2433.

Culpatur autem verſus in Tragoediis,
Et rarus intrat ex Iambis omnibus:
Vt ille contra, qui ſecundo et talibus
Spondeon aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas Socco *premunt,*
Vt quae loquuntur ſumta de vita putes,
Vitiant Iambon tractibus Spondaicis,
Et in ſecundo et caeteris aeque locis:
Fidemque fictis dum procurant fabulis,
In metra peccant, arte, non inſcitia:
Ne ſint ſonora verba conſuetudinis,
Paulumque rurſus a ſolutis differant.
Magis illa Noſtri: nam fere Graecis tenax
Cura eſt Iambi, vel Nouellis comicis,
Vel qui Vetuſta praecluent Comoedia.

Caeterum quod in vtriſque vituperat Flaccus, et in Comicis excuſat Maurus, hoc eſt: Quod in ſedibus paribus, ſecunda et quarta (nempe vterque per dipodiam Iambicam dimetitur: in ratione noſtra erunt prima et tertia, pedes ſcilicet ditrochaeorum priores) non volubiles pedes Iambum aut Tribrachyn, ex rythmi lege ac Graecorum exemplo; ſed tardos Spondeos ſiue alios eis ἰσοχρόνυς intulerint. Totum hoc, vno exemplo, et ſenſu et memoria facile tenebis. Graeci ad hanc formam in Iambicis;

Vi cómmodaui | cómmodaui, cómmoda.

Latini ad iſtam, non ſemper, ſed quotieſcunque vellent;

Vi cómmendaui | cómmendaui | cómmoda.

Vides *menda* ſpondeum bis poſitum pro Iambo *moda:* poſtremam ſedem violare nunquam ſunt auſi. Idem et in Trochaicis obtinet:

Graeci:	*Commodaui*	*commodaui*	*commodaui*	*commoda.*
Latini:	*Commendaui*	*commendaui*	*commendaui*	*commoda.*

In his pedibus, excepto vltimo, pro breuibus longae ſyllabae adſumuntur; quod tamen, opinor, celeri pronunciatione iuuabat et occultabat Actor, ne ipſe a Tibicine rythmum Graecum ſeruante diſcreparet.

Quod ad Crimen autem hoc attinet; Tragicis quidem veteribus minor eſt excuſatio, cur non ad artis regulas verſus ſuos exegerint; cum toto ſtilo et colore a communi ſermone diſcreti, noua verba ac ſeſquipedalia pro lubito finxerint. Fugiebant ſcilicet limae laborem; certi ſe in re ante inexperta et apud aures tum indoctas veniam impetraturos. Melius vero ac mitius de Comicis eſt ſentiendum. Profecto Terentius noſter, ſi quiſquam alius, in artis leges

leges arte peccauit; ſtudio, non ignorantia; neceſſitate vel ſaltem commoditate inductus; et qualecunque illud delicti eſt, magnis virtutibus redemturus. Sermo enim ea de cauſa propius apud Noſtrum ad conſuetudinem accedit, quam apud Menandrum: oratio apud vnum de medio ſumta deque vita honeſtiorum ciuium; verſus minime caui, ſed verbis ſenſibuſque ſpiſſi: apud alterum, dum metro ſeruire coactus eſt, ſtilus paulo elatior, et ſententiae dilutiores. Adde huc, conſonantes in Lingua Latina pro vocalium numero frequentiores eſſe, quam in Attica: adde omnia apud Latinos vocabula, monoſyllabis duntaxat exceptis, eſſe Barytona; de qua re mox plura dicam; et facile pronunçies, minoris eſſe operae atque artis, ad Menandri normam Graece ſcribere, quam Latine ad Terentii.

De metris in lingua noſtra vſitatis.

Enimuero par et aequum eſt, vt eandem veniam veteribus Latinis demus, quam hodiernis qui Anglice ſcribunt Poetis concedimus: quorum nemo eſt, cui non indulgemus, vt ſyllabis interdum longis contra indolem rythmi loco breuium vtatur. Nam vt Latini omnia metrorum genera de Graecis acceperunt; ita Noſtrates ſua de Latinis. Quo magis eſt dolendum atque indignandum, iam a literis renatis pueros ingenuos ad Dactylica, quod genus patria lingua non recipit, ediſcenda, ferula ſcuticaque cogi: Terentiana vero metra, quae domi tamen et in triuiis inſcientes ipſi cantitant, Magiſtrorum culpa penitus ignorare. Trochaicus Tetrametrus Catalecticus, vt Terentio, ita Noſtratibus frequentiſſimus eſt:

'Ego ille agreſtis, | ſaéuus, triſtis, | párcus, truculen | tús, tenax.
Háppy is the | Coúntry life bleſt | with content good | heált an' eaſe.

Qui Trochaicus, vnius ſyllabae acceſſione, fiet Iambicus Tetrametrus plenus:

Thrice háppy is | the Coúntry liſe | bleſt with content | good heálth an' eaſe.

Quin et Iambicus ille καταληκτικὸς, Terentio multum et merito amatus, apud Noſtros quoque in magna gratia eſt;

Nam ſi remit | tent quippiam | Philúmenam | dolóres.
He's décently | run throúgh the lungs, | and thére's an end | o' Búlly.

Neque vero Bacchiacus Terentii Noſtris intactus eſt:

Adhúc Ar | chylís quae ad | ſolént quaeque | opórtet.
All jóy to | great Caéſar | long liſe, loue | and pleáſure.

Creticum eius quoque lingua noſtra facillime admittit;

Tánta ve | córdia in | náta cui | quam út ſiet.
'O the ſweet | Coúntry life | bléſt with health | peáce an' eaſe.

Denique et illud metrum, quod in Epicis et Heroicis iam diu apud

apud Noſtrates regnum obtinet, ab Iambico Veterum Senario profluxit; neceſſitate linguae noſtrae, quae tota monoſyllabis ſcatens caeſuram Senarii raro admittit, Quinarius factus:

Though deép, yet cleár; | though géntle, yet not dúll.

Huic in fine ſextum Iambum appone; et extemplo habebis Senarium Terentianum:

Though deép, yet clear though | géntle, yet not dully ſlow.

Rurſus, ſi ab hoc Euripidis Senario, qui primus omnium in Oreſta venit,

Ηκώ νεκρων κευθμώνα καὶ σκοτȣ́ πυλας,

pedem nouiſſimum auferas; Quinarium iam habebis, perfectiſſimum hodierni noſtri Epici exemplar:

Ηκώ νεκρων κευθμώνα καὶ σκοτȣ́.

Though deep, yet cleár, | though gentle, yet not dull.

In Anglico tamen hoc notes velim, tres ſyllabas poſitione longas loco breuium poni. Eas tu poſtea, et quam *Denhamo* veniam concedis, Terentio neges *Perfectiſſimum* autem *exemplar* ideo appello; vt Poetis noſtratibus, ingenii ſane venaeque felicibus, ſed eruditionis interdum modicis, quid hodierni Epici, quo numeris omnibus abſolutus fiat, rythmus geniuſque ſibi poſcat, obiter oſtendam: in verſibus nempe ſingulis tres ſyllabas breues. Hoc ſane confitendum eſt, Auorum tempore, ſcabros aſperoſque verſus, magno longarum pondere onuſtos, plerumque exiiſſe: hodiernos autem Poetas longe eos teretiores tornatioreſque dare; ſed Aure fortaſſis magiſtra, non Arte: quae tamen Ars principio iudicibus Auribus dedebatur. Habent itaque, quod in longo ſane opere fruſtra exſpectandum, in Epigrammate vel Elegiola facile obtinendum, verſus Epici *exemplar;* quo et numerus Breuium et ſedes oſtenduntur. Quamquam in Noſtris eſt et Varietati locus, vt in his:

Though deép, yet clear; though géntle, yet not dull;
Stróng without rage, withóut oreflowing full.

Ictus in hoc poſteriore qui in ſecunda ſyllaba fieri ſolet, in prima fit; et venuſte quidem; modo raro fiat, ac Breuis ſequatur. Et neſcio equidem, an in Terentio quoque, cum Trimetrum aliquoties inchoet ab *Hicíne, Hocíne, Sicíne, Libéra,* non in primam retrahendus ſit accentus *Líbera* etc. etiam in Iambico; ob τὸ ἰσόχρονον ſcilicet et ἰσόῤῥυθμον; cum Rythmus, Hephaeſtione teſte, ſit Metro potentior. Tale illud Plauti Rudent. II, 6, 29.

Piſcibus in alto credo praebent pabulum.

vbi *Piſcibus* libentius efferrem, quam *Piſcíbus.*

Licentia Terentiana, qua deflectit a Latinis Epicis.

Sed vt redeam, vnde digreſſus ſum. Vt a Graecis Comicis

deſci-

deſciuerunt Latini pro breuibus ſyllabis tardas inſulciendo; ita vitio prorſus contrario peccarunt, corripiendo ſcilicet eiuſmodi ſyllabas, quae in Latino ſermone erant longae. Huius autem Licentiae modum ac fines non cuiuſuis eſt reperiſſe; cum ex Interpretibus, hi qui laxiſſime et vltra terminos Licentiam hanc expandunt, monſtra nonnunquam et portenta pro veris Lectionibus tuentur; alii contra qui nimis arctis eam finibus claudunt, ſyllabaſque omnes ad Epicorum Poetarum normam exigunt, ſingulos fere verſus miſeris modis, addendo, mutilando, inuertendo, contra Codicum fidem, i-gulant et trucidant. Illud in vniuerſum animaduertas velim, nullas eos ſyllabas, quae natura et vocalis ſono longae ſunt, corripuiſſe; ſed eas tantum quae per vocalem quidem breues erant, poſitione tamen et conſonantium concurſu factae ſunt longae. Hae vero voces et numero paucae ſunt, monoſyllabae fere vel diſyllabae, vel cum praepoſitionibus compoſitae; et ex ipſa ſede ſituque commodo veniam merentur. Cum autem in ipſo noſtrae Editionis textu ſingula haec in verſibus ſingulis per Accentuum interuallum ſponte ſe oſtendant; non opus eſt, vt ſingillatim hic enumerentur. Illud tantum monebo, quod ante me opinor nemo; In primo fere verſuum pede, et parcius alias, Licentiam hanc exercuiſſe Noſtrum: idque rectiſſimo iudicio; cum Actor, in fine prioris verſus anima recepta, plenum rapidumque ſpiritum poſſet effundere:

Sed id grátum fuiſſe —	*Supelléctile opus eſt.*
Sine inuidia laudem.	*Sed ecca ípſa egreditur.*
Sine omní periclo.	*Ego exclúdor, ille.*
Propter hóſpitai.	*Négat quis! négo ait, aio.*
Hic eſt ílle non te.	*Enimuéro, Daue, nil loci eſt:*
Studet pár referre.	*Habent déſpicatu.*
Ob hanc inimicitias.	*Dolet díctum imprudenti.*
Ob décem mnas inquit.	*Adeſt óptime ipſe.*
Inde ſúmnam vxori.	*Solent éſſe id non fit.*
Soror dicta eſt, cupio.	*Quid huic hic negotiſt.*
Simul conſílium cum re.	*Student fácere.*
Color vérus, corpus.	*Sed oſtium cóncrepuit.*
Néque Antipho ália.	*Némini plúra acerba.*
Sed hoc mihi moleſtum eſt.	*Quid ignáue peniculo.*
Bonum ingénium narras.	*Sed eſtne ille noſter.*
Sed hic Pámphilus quid.	*Tamen vix humane.*
Is hinc béllum fugiens.	*Tacet cúr non ludo.*
Nempe Phórmionem.	*Iubet fráter? vbi is eſt.*
In hanc nóſtram plateam.	*Omnia ómnes vbi reſciſcunt.*

Hoc,

Hoc, vt vides, Terentii iudicium erat; vt in primo fere pede verſus, vbi paratior venia eſt, Licentia illa vteretur: idcirco excuſatior, quod non ipſe eam primus intulerit; ſed a Plauto, Caecilio, caeteriſque tum in Scena regnantibus acceptam retinuerit. Licentia certe erat; et *indigna* forte, cui Romuli nepotes indulgerent. Nam qui hodie non Comicos veteres excuſatum, ſed defenſum eunt; qui fontem rei cauſamque et originem deprendiſſe ſe gloriantur; popularem ſcilicet tunc temporis pronunciandi morem: vt neceſſe fuerit Comicis, quae verba communi ciuium ſermone ſpretis Conſonantibus rapide efferebantur, ea verba in ſuis Fabulis, quae audiebantur ſcilicet, non legebantur, corripere: nae illi operoſo conatu nihil dicunt, pollicentes magna nihil extricant. Quid enim? ſi vſus tum ciuium communis,

Quem penes arbitrium eſt et ius et norma loquendi,

ſyllabas de quibus agitur raptim pronunciabat; iam non Comicorum vel licentia vel crimen eſt, qui mori obtemperantes eas corripiebant; ſed Epicorum, qui vſu improbante producebant. Mutantur tantum Rei; Crimen ipſum non eluitur: aut hi aut illi ſunt culpae damnandi. Quibus autem culpa haereat, ſcitu facillimum eſt. Priorem in *Ille* et *Eſſe* conſtanter producebant Epici; Noſter interdum corripit, ſaepius producit: quod ſi recte et ex vſu corripit; tanto ſaepius, dum ſaepius producit, peccat. *Propter* apud Epicos ſemper priore longa eſt: Noſter ſemel corripit, And. II, 6, 8.

Propter hóſpitaï huiuſce conſuetudinem.

Si hoc ex conſuetudine vulgi; cur intra decimum verſum, et vbique alias, producit?

Nil própter hanc: ſed eſt quod ſuccenſet tibi.

Eadem reliquorum ratio eſt: quibus venia quidem, praeſertim hodie, lingua iamdudum emortua, facile conceditur: niſi culpam quis defendendo fecerit maiorem.

Caeterum *Abi, domi, redi, dari, roga, iube, tace, vide,* et ſiqua id genus alia quae vltimam breuem habent, vix eſt vt Licenter dicas, ſed Legitime corripi; cum veteres Epici idem ius vſurpauerint.

Similiter de Craſi cenſeas; qua duae vocales, quarum vna breuis, in vnam contrahuntur: vt *Diu, Deum, deorum, meum, tuum, ſuum, meorum* etc. *fuit, fuiſſe*: haec et ſiqua huiuſmodi, iure quoties vellent contrahebant Comici; quia idem Epicis ius erat. Durius quidem Noſtratibus ſonant *Huius, cuius, eius, nouo, leui* in vnam ſyllabam contracta: verum id eo euenit, quod nos hodie male pronunciemus. Notum enim eſt eruditis, conſonantes *I* et *U* apud Latinos eodem fuiſſe ſono et poteſtate, quo hodie *Y* et *W*. Pronuncies igitur *Cuyus, nowo, lewi*, et mollior fiet Craſis. Ita Noſter *Twa, ſwa, grandyuſcula, ſtellyonino*; plane vt Virgilius *Stellyo*,

abyete etc. Eadem ratione, cum *Iam* efferrent, vt nos hodie *Yam*; in duas ſyllabas pro lubitu diſſoluebant, *Nunc ïam.*. Caeterum in hac Editione vbi *ïam* diſyllabon eſt, notatur diaereſis; et *Cuíus, huíus, eíus*, vbi monoſyllaba ſunt, ſuper *I* habent accentum; vbi diſyllaba, ſuper *U* et *E*, *Cúius, húius, éius*.

Eii, reii, ſpeii, priore per Ectaſin producta, non indigent venia; cum Lucretius aliique olim Epici idem fecerint. In noſtra Editione, cum producuntur, duplice *ſ* ſcribuntur.

Neque illud inter Licentias numeres, cum comici *S* finale in ſyllaba breui, ſequente tamen conſonante, nonnunquam abiiciunt, vt *Triſti', Famelicu':* ſiquidem idem facit paſſim Lucretius. Caeterum quod nos quidam docent, et in ſyllaba longa hoc ſolere fieri, et ſequente vocali, et totam etiam ſyllabam cum *S* ſaepe reſecari, falluntur et fallunt. In *Conſimiliſt*, a priore nihil, ſed ab *Eſt* vocalis reſecatur; vt in *Palamſt, Neceſſumſt. Multimodis* apud Noſtrum non diuiſim effertur *Multi' modis;* ſed vox vna eſt vt *Omnimodis*: et Lucretius vtraque vtitur.

Quin et vbi Synaloephae vis ceſſat, et vel vocalis quaepiam vel *M* finales non eliduntur, altera vocali eas excipiente; ne hoc quidem in Licentiis ponas: qualia iſta et plura apud Noſtrum: *Omnes quí amant, Mé et aetate, Né vbi acceperim, Quaé erat mortua, Vna ire cúm amica, Dúm id efficias, Quicum vno rém habebam.* Quippe et Epici, Lucretius, Virgilius. Horatius eodem modo in Hexametris: *Sed dúm abeſt quod auemus, Credimus an quí amant, Si mé amas inquit, Cocto núm adeſt honor idem.* In his autem aliiſque ſimilibus Tria ſunt obſeruanda; Nunquam hoc fieri niſi in verbo Monoſyllabo; quod verbum ſi in vocalem exit, oportet Syllabam eſſe Longam; Ictum denique habere in prima ſyllaba Anapaeſti. Harum vero conditionum ignorantia quot nuper peperit errores? dum et in polyſyllabis verbis, et in ſyllabis breuibus, et in aliena ſede, poſſe fieri hoc exiſtimabant.

Atque hactenus De Licentia Terentiana, deque eius limitibus, modicis ſane illis neque incommodis: qualem hodie in Poetis noſtratibus patriaque lingua patienter ferimus. Quin et auſim polliceri ſponſorque fore, quemuis adoleſcentem, vulgaris modo Proſodiae et Syllabarum quantitatis callentem, lecta vna alteraque Editionis noſtrae Scena, ſuo Marte ac ſine Magiſtro totum hoc quod quaeritur percepturum. Quo magis mirum, quoſdam caetera doctiſſimos, ſed in his rebus paulo ὀψιμαθεστέρους, tam immodica verborum pompa ſe et operam ſuam efferre: quaſi tantae molis eſſet Romanam nunc Licentiam, quantae olim erat Gentem, condidiſſe. Neque tamen, ſi ipſi audiendi ſunt, immerito gloriantur: cum ex eorum ſententia nihil non veteribus Comicis et licuerit et libuerit: vt tam vagae Licentiae limites vllos

poſuiſſe,

poſuiſſe, perinde ſit ac Sarmatas et Gelonos intra campos ſuos coercuiſſe. Nimirum hi non ipſos Poetas, non artem et rythmi genium, ſed Librarios ſibi duces ſumunt; et tot fere Licentiarum ſpecies ſibi fingunt, quot in toto Plauto Terentioque vitioſae Lectiones nunc reſtant; vnique loco, qui emendandus erat, ex altero aeque mendoſo patrocinium quaerunt. Quid mirum igitur; ſi quo maior iis tam falſae Metricae notitia accreuit, eo in dies, vt queruntur, magis decreuerit emendationum ſuarum numerus? Illud, ſi dubitas, exemplo ſit; vbi Plauti auctoritate pedes Creticos in Trimetris adſciſcunt. Locus elegantiſſimus eſt, Trinummo I, 2. in *Vrbanos* quos vocat *Scurras*,

Qui omnía ſe ſimulant ſcíre, nec quicquám ſciunt:
Quod quíſque in animo hábet aut habiturúſt, ſciunt:
Sciúnt, quod in aurem réx reginae dixerit:
Sciúnt, quod Iuno fábulataſt cúm Ioue:
Quae neque fu | tura neque | facta ſunt | *tamen illi ſciunt.*

Duos illic Creticos agnoſcunt et accipiunt, Dactylorum ſcilicet Vicarios: neque hoc contenti, *innumera* huiuſmodi portenta Plauto ſuo aſſignant, *pauca* etiam Terentio. Nos Pauca illa iam eiurauimus; de Innumeris olim fortaſſe curabitur. Interea, quid hic Plauti locus ſibi poſtulet, videamus;

*Quae néque fu*tura nec facta ſunt, *tamen illĭ ſciunt.*

Hic duae Longae corripiuntur; duo Cretici veniunt, quo ne Dactylis quidem, ſi aurem habemus, venire fas eſt. Hoſne *numeros vt laudauerint* Piſonum proaui? quis Comoedus Actor, ne ipſe quidem *Pellio*, vel pretio voluerit emere; vel blaterare haec ad tibiam in Scena auſus fuerit? non ſuas potius ſibi res Poetam talem habere iuſſerit? Si Licentiarii noſtri de Emendatione deſperarunt; humanius tamen erat, de mendo potius confiteri, quam Poetam ipſum proſcribere. Vide tamen, quam facilis ea ne quaerentibus quidem ſe offerat. Tolle illud *Facta*; et Trimetrum, quales hic caeteri ſunt, rotundiſſimum habes:

Quae néque futura, néque ſunt, tamen ílli ſciunt.

Quin et hoc ſenſus ipſe, non metrum ſolum, efflagitat: nam *Quae futura*, et *Quae ſunt*, in eodem genere ſunt oppoſita: non *Futura* et *Facta*. Si illud *Facta ſunt* a Poeta eſſet; dixiſſet vtique, Quae neque *fient* neque *facta ſunt*; atque inſuper de duobus peccatis vnum lucratus eſſet.

Ars Terentiana.

Reſtat iam, vt de arte Terentiana, quae tantopere olim celebrata eſt, pauca delibemus. Horatius Epiſt. II, I.

Ambigitur quotiens vter vtro ſit prior, aufert
Pacuuius docti famam ſenis, Accius alti:

Dicitur Afrani toga conueniſſe Menandro:
Plautus ad exemplum Siculi properare Epicharmi:
Vincere Caecilius grauitate, TERENTIVS ARTE.

Vbi dubium eſt, artemne Metricam velit, an Comicam. Vtramque opinor; nam in vtraque laude Noſter, tam verſuum concinnitatis, quam lucidae rerum diſpoſitionis, primas tenebat.

Illud ſane in Lingua Latina notabile, ne vnum quidem verbum praeter Monoſyllaba Tonum in vltima habuiſſe. *Déum* igitur, *Virum*, *Méum*, *Túum* priore licet breui pronunciabant, nunquam niſi in Verſu *Deúm*, *Virúm*, *Meúm*, *Tuúm*. Quinctilianus Inſtit. I, 5. *Eſt autem in omni voce vtique acuta ſyllaba, nec vltima vnquam: ideoqae in diſſyllabis prior.* Priſcianus p. 1287. *Acutus accentus apud Latinos duo loca habet, penultimum et antepenultimum: apud Graecos autem et vltimum.* Et paulo poſt; *Apud Latinos in vltima ſyllaba, niſi diſcretionis cauſa, poni non ſolet accentus.* Donatus p. 1740. *Tonus acutus, cum in Graecis dictionibus tria loca teneat, vltimum, penultimum et antepenultimum; tenet apud Latinos penultimum et antepenultimum; vltimum nunquam.* Maximus Victorinus p. 1942. *Acutus, cum apud Graecos tria loca teneat, apud nos duobus tantum poni poteſt; aut in penultima, vt* Praelegiſtis, *aut ea quae a fine eſt tertia, vt* Praelégimus. Olympiodorus in Ariſtotelis Meteora p. 29. Τότε μὲν Γραικοὶ ἐκλήθησαν, νῦν δὲ Ἕλληνες. τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα οἱ μὲν Ρωμαῖοι παροξύνουσι, Γραῖκοι λέγοντες. ἡ δὲ κοινὴ διάλεκτος ὀξύνει. Καθόλου δὲ οἱ Ρωμαῖοι πᾶν ὄνομα παροξύνουσι διὰ τὸν κόμπον. ὅθεν Ὑπερηνορέοντες ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Hoc eſt, *Qui olim* Γραικοί *dicti, nunc appellantur* Ἕλληνες. *Illius autem verbi penultimam Romani acuunt, dicentes* Γραῖκοι; *ſed communis ſermo acuit vltimam* Γραικοί. *Et vniuerſim Romani in quacumque voce penultimam vel antepenultimam acuunt, propter Faſtum et Grandiloquentiam: vnde a Poetis dicuntur* Ὑπερηνορέοντες, *feroces et ſuperbi.* Caeterum quod hic Faſtui tribuit, id dialecto Aeolicae, vnde Lingua Latina partem maximam profluxit, rectius imputatur. Aeolenſes enim, vt notum eſt, Βαρύτονοι erant; et Θέος, Ἄνηρ pronunciabant, cum alii Θεός, Ανήρ.

Iam vero id Latinis Comicis, qui Fabulas ſuas populo placere cuperent, magnopere cauendum erat, ne contra Linguae genium Ictus ſeu Accentus in quoque verſu ſyllabas verborum vltimas occuparent. Id in omni metro, quoad licuit, obſeruabatur; vt in his,

'Arma virúmque cáno, Tróiae qui prímus ab óris
Itáliam fáto prófugus Lauínaque vénit
Lítora; multum ílle et térris iactátus et álto
Vi ſúperum, ſaéuae mémorem Iunónis ob íram.

Qui perite et modulate hos verſus leget, ſic eos, vt hic accentibus notantur, pronunciabit; non, vt pueri in Scholis, ad ſingulorum pedum initia,

'Ita-

'Italiám fató profugús Lauínaque vénit,

ſed ad rythmum totius verſus. Vbi nulla vox, vt vides, accentum in vltima habet, praeter vnicam illam *Virúm*: idque recte ob ſequens Encliticon *Que*: quod hic ſemel dictum, in Terentio paſſim fieri animaduertes. Idem efficiunt ME, TE, SE: *Miſerám me, quod verbum audio?* quippe haec Latinis, vt etiam *Rem*, Enclitica ſunt, vt Graecis ΜΕ, ΣΕ. Eadem eſt et Interrogationis vis; ſiue cum *Ne* Enclitico, ſiue abſque *Ne*. In hac igitur concinnitatis laude palmam omnibus praeripuit Terentius; eamque vt conſequi poſſet, vt et vetitos Ictus effugeret, et vocabula tamen ſignificantiora ſemper ſub Ictu poneret; non minore ſtudio iudicioque verba diſpoſuit, et a proſae orationis ordine decenter inuertit, quam mirificus in hac materie artifex ipſe Virgilius.

Priſcianus de verſibus comicis narrat, *Fuiſſe quoſdam qui abnegarent vlla eſſe in Terentii Comoediis metra*; *vel ea*, *quaſi arcana quaedam et ab omnibus doctis ſemota*, *ſibi ſolis eſſe cognita confirmarent.* Ibidem ait, *Omnes quidem Comicos, crebris Synaloephis et Epiſynaloephis et Colliſionibus et Abiectionibus S literae, fuiſſe vſos ſcandendo verſus ſuos*; TERENTIVM AVTEM PLVS OMNIBVS. Verum profecto hoc eſt; et cauſa vnica, cur Magiſtelli iſti vel negarent metra eſſe apud Noſtrum, vel vt arcana quaedam venditarent. Quod vero hic queritur et criminatur magnus Grammaticus, non vitium eſt, ſed virtus Terentii prima: qui Synaloephas illas data opera conſectatus eſt; quo ſyllabae vltimae liqueſcerent coaleſcerentque cum ſequentibus; eoque vetiti ac vitioſi in vltimis Ictus artificioſe effugerentur. Hae vero Synaloephae, quae tenebras olim Magiſtris offuderunt, iam in noſtra Editione, Percuſſionum interuallis diſtincta, ne pueris quidem negotium faceſſent.

Totum autem hoc, quod de Ictu in vltimis ſyllabis cautum fuiſſe diximus, de ſecunda tantum Trimetri διποδίᾳ capiendum; nam in prima et tertia ſemper licuit; ſiquidem iſta ſine venia conclamatum actumque erat de Comoedia Tragoediaque Latina. Cum igitur hunc verſum ſimileſque apud Noſtrum videris,

Malúm quod iſti di deaeque omnés duint:

caue vitio id Poetae verteris; etſi *Malúm* illud et *Omnés* ſi in communi quis ſermone ſic acuiſſet, deridiculo fuiſſet. Nimirum aures vel inuitae patienter id ferebant, ſine quo ne vna quidem in Fabula Scena poterat edolari. Quin et Graecos ipſos eadem tenuit neceſſitas, eadem paſſa eſt indulgentia. Cum Ariſtophanes dixit,

Δουλόν γενεσθαι πάραφρονȣντος δέσποτȣ.

Cum Euripides,

Ηχώ νεκρων κευθμώνα και σκοτȣ́ πυλας,

idem

idem admiſerunt in Δουλόν et Ηκώ, quod Noſter in *Malúm* et *Omnés*: ipſi enim alibi priorem acuunt, Δούλον et Ηκω.

In ſecunda igitur Trimetri διποδίᾳ hoc de quo agimus non licebat. Gellius XVIII, 15. *In Senariis verſibus animaduerterunt Metrici duos primos pedes, item extremos duos, habere poſſè ſingulos integras partes orationis, medios haud vnquam poſſè: ſed conſtare eos ſemper ex verbis aut diuiſis aut mixtis atque confuſis.* Quotus quiſque hoc vel intelligat? nedum vt Senarios per ſingulos pedes ſcandendo tempus in hac obſeruatione conterat? At in noſtra Editione vel aliud agentibus in oculos incurrit; ſimulque ratio, quam Metrici iſti tacent, plane apparet. Hoc illi voluerunt; in his et ſimilibus Senariis,

Venit Chremes *poſtridie ad me clamitans.*
Manſuetique animi officia, quid multis moror.

duos primos duoſque poſtremos pedes ſingulis verbis claudi, et recte: at pedem tertium quartumue non poſſe recte. Cur hoc? quia tum neceſſe eſt, vt Ictus in vltimas ſyllabas cadant; quod, vt dixi, in prima vltimaque διποδίᾳ ſolet fieri; in media nec ſolet et vix vnquam licet. Rariſſime igitur, ſemel atque iterum, ſed magno ſententiae lucro, admiſit hoc in Trimetris Terentius:

Perſuáſit nox, amór, *vinum, adoleſcentia.*
Sceléſta ouém lupó *commiſi. diſpudet.*

Nam illud, *Noſſè ómnia haec* ſalús *eſt adoleſcentibus*,
in hac Editione *Saluti* eſt. Notandum quoque in *Amór* et *Lupó* priorem breuem eſſe, et ex Muſicae rationibus ita oportere; vt apud Horatium,

Iam iam efficaci do manús *ſcientiae.*
Ad peruicacis heu pedés *Achilleï.*

Et ſimiliter in verbo triſyllabo duos Ictus recipiente, ſi id διποδίαν trochaicam inchoat, media erit ex arte breuis,

Níſi pol filiúm multimodis éxpeto, vt redeát domum.

Ita recte hic editum, non *Expecto*; vt et alia plurima, quae ante nos vitioſa ferebantur, in omni verſuum genere hic corriguntur.

C. SVL-

C. SVLPITII APOLLIN.
PERIOCHA IN TERENT.
ADELPHOS.

Dvos cum haberet Demea adoleſcentulos,
Dat Micioni fratri adoptandum Aeſchinum:
Sed Cteſiphonem retinet. hunc cithariſtriae
Lepore captum, ſub duro ac triſti patre,
Frater celebat Aeſchinus, famamque
Amoris in ſeſe transferebat; denique
Fidicinam lenoni eripuit. vitiauerat
Idem Aeſchinus ciuem Atticam pauperculam,
Fidemque dederat, hanc ſibi vxorem fore.
Demea iurgare, grauiter ferre. mox tamen
Vt veritas patefacta eſt, ducit Aeſchinus
Vitiatam; potitur Cteſipho cithariſtriam.

In aliis Editionibus, quas hic quoque ſequitur Weſterhouius, additur ſub finem hic verſus, *Exorato ſuo duro patre Demea.* Vid. Lindenbr. infra in Obſeruatt. in Donat. initio. Z.

AELII DONATI, V. C. ORATORIS VRBIS ROMAE, PRAEFATIO IN ADELPHOS TERENTII.

Haec fabula palliata, vt ipſum indicat nomen, e plurali numero, quum ſit vna: et maſculino genere, quum ſit Comoedia: et Graeca lingua, quum ſit Latina, cenſetur. Potuit eam Terentius *Fratres* dicere: ſed et Graeci nominis εὐφωνίαν perderet, et praeterea togata videretur; ad ſummam, non ſtatim intelligeretur *Menandri* eſſe; quod Terentius inprimis lectorem ſcire cupit: minus exiſtumans laudis proprias ſcribere, quam Graecas tranſferre. Eſt igitur Menandri: et a

Fratrum facto, quibus argumentum nititur, nomen accipit. Huius tota actio quum ſit mixta ex vtroque genere, vt ſere Terentianae omnes, praeter Heautontimorumenon, tamen maiori ex parte motoria eſt. nam ſtatarios locos perpaucos habet. Prodeſt autem et delectat actu et ſtilo. In hac primae partes ſunt, vt quidam putant, Demeae; vt quidam, Syri. Quod ſi eſt, vt primas Syrus habeat: ſecundae Demeae erunt, tertiae Micionis, et ſic deinceps. Quanquam etiam ſunt qui putent, primas Micioni dandas, ſecundas Syro, tertias Demeae. Nam quod ait Terentius, *Senes qui primi venient*, non ad partes quas dicimus, ſed ad ordinem pertinet exeuntium perſonarum. Haec etiam, vt caetera huiuſcemodi poemata, quinque actus habeat neceſſe eſt, choris diuiſos a Graecis Poetis. Quos etſi retinendi cauſa iam inconditos ſpectatores minime diſtinguunt Latini Comici, metuentes ſcilicet ne quis faſtidioſus finito actu, velut admonitus abeundi, reliquae Comoediae fiat contemtor, et ſurgat: tamen a doctis veteribus diſcreti atque diſiuncti ſunt, vt mox aperiemus poſt argumenti narrationem. In hac Prologus aliquanto lenior inducitur: qui magis etiam in ſe purgando, quam in aduerſariis laedendis eſt occupatus. *Protaſis* eſt turbulenta, *Epitaſis* clamoſa, *Cataſtrophe* lenis. Quarum partium rationem diligentius in principio propoſuimus, quum de Comoedia quaedam diceremus. Haec ſane acta eſt ludis ſcenicis funebribus L. Aemilii Pauli: agentibus L. Ambiuio, et L. Turpione: qui cum ſuis gregibus etiam tum perſonati agebant. Modulata eſt autem tibiis dextris, id eſt, Lydiis, ob ſeriam grauitatem, qua ſere in omnibus Comoediis vtitur hic Poeta. Saepe tamen, mutatis per Scenam modis, cantica mutauit: quod ſignificat titulus Scenae, habens ſubiectas perſonis literas, M. M. C. Item Diuerbia ab hiſtrionibus crebro pronunciata ſunt, quae ſignificantur D. et M. literis ſecundum perſonarum nomina praeſcriptis, in eo loco vbi incipit Scena. Annotandum ſane, quod haec Fabula προτατικὸν πρόσωπον non habet, hoc eſt, perſonam, quae ad argumentum nihil attineat, quaeque ſit aſſumta extrinſecus, vt eſt in Andria Soſia. Hanc dicunt ex Terentianis ſecundo loco actam, etiam tum rudi nomine Poetae. Itaque ſic pronunciatam, *Adelphoe TerentI*, non *TerentI Adelphoe:* quod adhuc magis de Fabulae nomine Poeta, quam de Poetae nomine Fabula commendabatur (Quae de tempore huius Fabulae et nomine dicuntur, nugae ſunt. Vide Petit. de Ord. Comoed. Terent. Tom. I. p. 57. Z.). In hac quidem ſpectatur quid interſit inter ruſticam et vrbanam vitam: mitem et aſperam: coelibis

libis et mariti: veri patris et per adoptionem facti. Quibus propoſitis ad exemplum, vitanda perinde fugiendaque Terentius monſtrans, artificis Poetae per totam Fabulam obtinet laudem.

ARGVMENTVM.

Ex duobus Atticis fratribus, alter quidem Demea nomine rus coluit, vxorem duxit, filios ſuſcepit duos, Aeſchinum et Cteſiphonem. At alter, Micio nomine, vxorem non duxit, et filios procreare noluit: ſed ſibi filium fratris Aeſchinum adoptauit: atque ita indulgenter eduxit a paruulo, vt effuſe luxuriatus adoleſcens, ad poſtremum ciuem Atticam virginem vitiaret, captus amore eius. quo facto, et cum matre puellae pepigit nuptias eiuſdem, quam vitiauit. Quumque rem geſtam ad patris, a quo adoptatus fuerat, conſcientiam iam iamque perlaturus eſſet, precibus Cteſiphonis fratris ſui, qui apud durum patrem atque agreſtem Demeam parcius atque arctius haberetur, impulſus eſt, et vt eidem a lenone raperet meretricem: quo facto, multiplici errore completur Fabula. Nam et Demea cum hoc ipſo, id eſt, cum Micione litigabat, tanquam cum eo qui corruperit adoleſcentem adoptatum, in mores perditos, neſciens ſuum ſibi filium Cteſiphonem eſſe corruptum, eluditurque a Syro et Micione per totam Fabulam. Et mater puellae iam decimo menſe poſt raptum virginis, Aeſchinum credit ſibi ipſi rapuiſſe meretricem. quae perturbatio cito in tranquillum redacta eſt. Nam re comperta de vitio virginis, Micio dat ciuem Aeſchino quam concupiuerat: eiuſque matrem ipſe accipit. Deprehenſo vero Cteſiphone in amore meretricis, primo iraſcitur Demea: poſt lenitur, atque habendae eius meretricis licentiam praebet. *Primus actus* haec continet, Micionis ſolius primo verba: et poſt, eiuſdem et Demeae iurgium. *Secundus actus* haec continet, Lenonis alteram rixam aduerſus Aeſchinum pro puella: eiuſdem apud Syrum querelas: laetitiam Cteſiphonis: obſeſſionem amicae: et eiuſdem gratiarum actiones apud Aeſchinum. *Tertius actus* haec continet, Trepidationem matris Soſtratae et Cantharae nutricis ob parturientem Pamphilam vitiatam ab Aeſchino: Getam nunciantem dominae ſuae per errorem, quod ſibi rapuerit Aeſchinus meretricem: reditum in Scenam Demeae: eiuſdemque cum Syro ludificante ſermocinationem: interuentum Hegionis, cum querela apud eundem Demeam de facto Aeſchini, de conſolatione Soſtratae. *Quartus actus* haec continet,

Cteſiphonis cum Syro colloquium: deluſionem Demeae: eiuſdemque in Scenam interuentum, atque ſecundam fruſtrationem per Syrum factam: Micionis cum Hegione ſermonem: querelam Aeſchini de rebus ſuis, eiuſdemque cum Micione patre facetiſſimam diſſertationem: Demeae reditum in Scenam ex errore, in quem eum coniecerat Syrus: et renouatum cum fratre eiuſdem iurgium: proceſſionem in Scenam temulenti Syri. *Quintus actus* haec continet, Deprehenſionem Cteſiphonis cum meretrice: tertium cum Micione iurgium Demeae, eiuſdemque vitae priſtinae correptionem: et per eum multa in Comoedia noua, hoc eſt, blandimentum circa Aeſchinum, et affabilitatem circa Getam: conciliationem Syri et vxoris eius: et veniam circa Cteſiphonem: permiſſionemque habendae meretricis. Seruatur autem per totam Fabulam mitis Micio, ſaeuus Demea, Leno auarus, callidus Syrus, timidus Cteſipho, liberalis Aeſchinus, pauidae mulieres, grauis Hegio. In diuidendis actibus Fabulae identidem meminerimus, primo paginarum dinumerationem neque Graecos, neque Latinos ſeruaſſe: quum eius diſtributio huiuſmodi rationem habeat, vt vbi attentior ſpectator eſſe potuerit, longior actus ſit: vbi faſtidioſior, breuior atque contractior. Deinde etiam illud, in eundem actum poſſe coniici, et tres et quatuor Scenas introeuntium atque exeuntium perſonarum. Facta autem haec vna eſt de duabus Fabulis, Adelphis Menandri, et Commorientibus Diphili.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

AESCHINVS *adoleſcens.*
CANTHARA *nutrix.*
CTESIPHO *adoleſcens.*
DROMO *ſeruus.*
DEMEA *ſenex.*
GETA *ſeruus.*
HEGIO *ſenex.*
MICIO *ſenex.*
PAMPHILA *nurus.*
SANNIO *leno.*
SOSTRATA *matrona.*
SYRVS *ſeruus.*

P. TE-

P. TERENTII ADELPHI.

ACTA LVDIS FVNEBRIBVS AEMILI PAVLI. QVOS FECERE Q. FABIVS MAXIMVS. P. CORNELIVS AFRICANVS. EGERE L. ATILIVS PRAENESTINVS, MINVTIVS PROTHIMVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI, TIBIIS SARRANIS. FACTA E GRAECA MENANDRV L. ANICIO M. CORNELIO COSS.

PROLOGVS.

POSTQVAM Poeta ſenſit ſcripturam ſuam
Ab iniquis obſeruari, et aduerſarios

Rapere

Tibiis Sarranis] Daceria legendum eſſe cenſet, *Acta primum tibiis Lydiis, deinde tibiis Sarranis.* Nam *tibias Lydias*, i. e. duas dextras, edidiſſe ſonum grauem, et lugubrem, qui adeo conueniret ludis funebribus; poſt primam vero editionem *tibiis Sarranis*, ſeu ſiniſtris, quae ſonum acutum, minuſque triſtem ederent, eandem repetitam eſſe Fabulam. Sane haec emendatio magnam veri ſpeciem accipit ex Donati auctoritate; vide Praefationem eius in hanc Fab. Z.

1 *Poſtquam Poeta ſenſit ſcripturam*] *Poſtquam*, pro *quoniam;* cuius reciprocum, *Quoniam* pro *Poſtquam.* Plautus in Aulularia (Prol. 9.), *Quoniam is moritur, ita auido ingenio fuit. Poſtquam Poeta ſenſit ſcripturam ſuam.* Indifferenter omnis qui aliquid ſcripſiſſet, *ſcriptor* a veteribus dicebatur. D.

Poſtquam Poeta ſenſit] Eadem conſuetudo Prologi ſemel ſignata apud Terentium perſeuerat, vti magis maledicis aduerſariis reſpondeat. Neque ſunt Prologorum officia, quae compleat. *Poſtquam Poeta ſenſit ab iniquis obſeruari*] Ab aduerſariis, hoc eſt, a Luſcio Lanuino. E.

2 *Ab iniquis*] Inimicis; vt (Aen. VIII, 292.), *Fatis Iunonis iniquae. Obſeruari*] *Obſeruatio*, ad honorem refertur: vt (Georg. IV, 210.), *Praeterea regem non ſic Aegyptus et ingens Lydia, nec populi Parthorum aut Medus Hydaſpes Obſeruant.* Sed nunc *Obſeruari*, captari ſignificat. *Obſeruari* ergo et honorari, et captari, et audiri ſignificat. vt Plautus (Amph. I, 3. 9.), *Obſeruatote, vt blande palpetur mulieri.* D.

Rapere in peiorem partem, quam acturi ſumus:
Indicio de ſe ipſe erit; vos eritis iudices,
Laudin' an vitio duci id factum oporteat.
Synapothneſcontes Diphili Comoedia'ſt:
Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.

In

3 *Rapere in peiorem partem*] Varietas per genera verborum; et vtrique ſententiae apte iungimus *Scripturam ſuam*. *Rapere in peiorem partem*] Id eſt vitio dare, vituperare. D.

In peiorem partem, quam acturi ſumus] Animaduertit, iniquos rapere aliter quod dictum eſt a Terentio, quam nos acturi ſumus. E.

4 *Indicio de ſe ipſe erit*] Mire expreſſit ſimplicitatem vera dicturi, quum indicaturum de ſe dixit, non narraturum (Lib. vterque, *Mire* de ſe *expreſſit*, *ſimplicitatem veram dicturus*, *quum indicaturum ſe dixerit, non narraturum*). Et *Indicio erit*, pro *Index erit*. *Indicio de ſe*] *Indicat* is, qui de ſe volens aliquid, et de aliis etiam prodit (Iidem libri, *qui de ſe tantum, et adhuc inuitus quidnam prouulgat*): ſed *confitetur* qui de ſe tantum, et qui inuitus. *Vos eritis iudices*] Bene: quia apud iudices indicium profitentur, qui accuſatorem adiuuant. D.

Indicio de ſe ipſe erit] Ipſe voluit de ſe indicium dare, vti vos iudices eſſe poſſitis, id quod facit an laudandum ſit, an vituperandum. E.

5 *Laudin' an vitio*] Medium non fecit, vt appareat, ſi crimen non ſit, laudi debere eſſe. D.

Pronomen *id*, interpone poſt *factum*, ex Bembino, Victor. et duobus regiis codd. B.

6 *Synapothneſcontes Diphili Comoedia eſt*] Nec numeri, nec genera reſpicienda ſunt, contra ſententiam remque ipſam. D.

7 *Eam commorientes Plautus fecit fabulam*] Sicut apud Graecos δρᾶμα, ſic apud Latinos generaliter *fabula* dicitur: cuius ſpecies ſunt, *Tragoedia, Comoedia, Togata, Tabernaria, Praetexta, Crepidata, Attellana, μικτὸς, Rhintonica*. D.

Commorientes Plautus fecit] Apud Gellium III, 3. negat hanc Fabulam eſſe Plauti Marcus Varro, ſeu potius Accius apud Varronem, ſed auctorem eſſe M. Aquilium. Nam Varro ipſe, quantum ex verbis Gellii colligitur, non Aquilio tribuit, ſed potius Plautio cuidam. Igitur cum probabile non ſit, Terentium, qui ſtatim poſt Plautum vixit, ignoraſſe,

quis

In Graeca adoleſcens eſt, qui lenoni eripuit
Meretricem, in prima fabula; eum Plautus locum

quis Auctor illius eſſet Fabulae verus; et ipſius Varronis auctoritas nobis ea eſſe debeat, vt virum erroris non inſimulemus: forte difficultas rei ita poteſt tolli, vt apud Noſtrum legatur *Plautius*, quod librariorum ſiue inſcitia ſiue incuria poſtea commutauit in *Plautus*, quod erat nomen notius. Z.

8 *In Graeca adoleſcens eſt*] Diphili ſcilicet; quaſi diceret, Quidam adoleſcens eſt qui lenoni eripuit meretricem. D.

Eripit non modo Donati auctoritate et Faerni codd. omnium, quibus et duo ex noſtris vetuſtiſſimi conſentiunt, confirmatur, ſed et verſum iuuat, atque conuenit Prologo loquenti de argumento Fabulae. Vt in Prol. Eun. *In ea eſt paraſitus.* B.

9 *In prima fabula*] Hoc eſt, in prima parte: vt dicimus, *In primis digitis.* non enim aut ſecunda, aut tertia fabula eſt. D.

In prima fabula] Id eſt, in prima parte fabulae. vt Virg. (Aen. IX, 244.) *Vidimus obſcuris primam ſub vallibus vrbem.* Dixi in aliis Comoediis, et magis in Andria, hanc fuiſſe conſuetudinem Poetis Latinis, vt crimen non eſſet, aliquid de Graeco tranſferre in Latinum: verum illud eſſe criminis, ſimulata contingere, vel ſi id diceret, quod iam a Latino fuiſſet expreſſum. Ergo quod adoleſcens quidam meretricem eripit, de Comoedia tractum videtur, quae iam cum Graeca fuiſſet, a Latino tranſlata eſt. ſed haec pars Comoediae praetermiſſa eſt, vbi *adoleſcens lenoni eripit meretricem.* Quod ſi ita eſt, vt ille qui tranſtulerit aliam Comoediam Graecam, hanc partem reliquerit, non videtur a Terentio vllum crimen admiſſum, ſi id tranſtulit, quod apud Graecos intactum manebat. ideo adiecit: *Eandem nos acturi ſumus nouam.* vt non iam hoc ſit furtum, quia non a Latino dictum eſt: ſed potius reprehenſus hic locus eſt, qui eſt praetermiſſus. *Reprehenſus* autem interdum ſignificat iterum prehenſus. Alia ſubinde proponitur quaeſtio, quod maledici homines frequentiſſime dicant, Terentium adiuuari a nobilioribus: erat enim opinio quod a Laelio, et Scipione, et Seruilio adiuuaretur, ſed hoc crimen ad gloriam reuocat, et confitetur, laudabile ſatis eſſe viris talibus placere. E.

In prima fabula] Chariſ. lib. 2. L.

Reliquit integrum. eum hic locum ſumſit ſibi
In Adelphos, verbum de verbo expreſſum extulit.
Eam nos acturi ſumus nouam. pernoſcite,
Furtumne factum exiſtimetis, an locum
Reprehenſum, qui praeteritus negligentia'ſt.
Nam quod iſti dicunt maleuoli, homines nobiles
Eum adiutare, aſſidueque vna ſcribere:
Quod illi maledictum vehemens eſſe exiſtimant,
Eam laudem hic ducit maximam; quum illis placet,
Qui vobis vniuerſis et populo placent;

10 *Reliquit integrum*] Quum aliam (*alium* Mſ. Boend. et Ed. Anonyma; forte *illam*) tranſferret. *Sumſit ſibi*] Libere tulit: hoc eſt, non furatus eſt: vt, *Sume, pater*. D.

Eum hic locum] Mſ. R. *eum hinc locum*. L.

11 *In Adelphos*] Latine declinauit. *Verbum de verbo expreſſum extulit*] Haec approbatio eſt, de Graeco eſſe ſublatum, non de Plauto, vt dicit aduerſarius. *Extulit*] Mire non dixit *Tranſtulit*, ſed *Extulit:* vt ornaſſe Graeca videatur Latino ſtilo. D.

12 *Eam*] Adelphos ſcilicet. *Nouam*] Veterem Graecam eſſe intelligimus. D.

13 *Furtumne factum*] Hoc eſt, vitio duci. *An locum reprehenſum*] Hoc eſt, laudi duci. *Reprehenſum*] Retentum, reſumtum. D.

14 *Negligentia eſt*] Plauti ſcilicet; cuius aemulari nunc exoptat negligentiam. D.

15 *Nam quod iſti dicunt*] *Nam*, incipiendi vim habet modo: vt (Plaut. Mil. 1, 1, 5.), *Nam ego hanc machaeram meam dico*. *Homines nobiles*] Scipionem Africanum ſignificat et Laelium ſapientem, et Furium Pium (*Publium*). D.

Homines nobiles] Cicero ad Atticum lib. 7. Epiſt. 3. *Terentii fabellae propter elegantiam ſermonis putabantur a C. Laelio ſcribi*. L.

16 *Eum adiuuare*] Legitur et *adiutare*. Pacuuius in Chryſe: *Adiuta mihi*. *Aſſidueque vna ſcribere*] Non ſic dicit aduerſarius: verum hic oratorie crimen non tangit (*Non ſic dicit aduerſare; verum oratorie hoc crimen impingit*. Mſ. Boend. Hulſt. et Edd. vett.). D.

19 *Qui vobis vniuerſis, et populo placent*] *Vniuerſis*, qui in cauea ſunt, dicit. *Populo*, qui etiam praeter theatrum (*praeerat theatro*. lib. vterque), id eſt, vniuerſam vrbem. D.

Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quiſque tempore vſus eſt ſine ſuperbia.
Dehinc ne exſpectetis argumentum fabulae:
Senes qui primi venient, ii partem aperient,
In agendo partem oſtendent. facite, aequanimitas
Poetae ad ſcribendum augeat induſtriam.

ACTVS PRIMI SCENA PRIMA.

MICIO.

STORAX. non rediit hac nocte a coena Aeſchinus?

Neque

20 *In bello*] Scipionis. *In otio*] Furii Pii (*Publii*). *In negotio*] Scilicet Laelii Sapientis. D.

Quorum opera in bello] Hic Scipio Africanus eſt. *In otio*] Laelius ſapientiſſimus. *In negotio*] Vel Philus vel Seruilius. E.

21 *Suo quiſque tempore*] Quorum opera vnuſquiſque vſus eſt in neceſſitatibus ſuis, ſine aliqua eorum ſuperbia. Deinde ſubiungit, cur officium ſuum non compleat, vt argumentum narret, quod *ſenes qui primi venient*, argumenti continent expoſitionem: et breuiter poſtulat audientiam, *Facite aequanimitas*] Hoc eſt, aequos animos vt habeatis. E.

23 Pro *partem* lege *partim*; vt Hec. Prol. 6. B.

24 *In agendo partem oſtendent*] Σχῆμα ἀποσιώπησις. Hic enim iam non ſenes accipiendi eſſent: imo potius caeterae perſonae. ſed ipſi ſenes in ſtatario charactere partem aperient: in motorio, partem oſtendent. Nam duo agendi ſunt principales modi, Motorius et Statarius: ex quibus ille tertius naſcitur, qui dicitur μικτός. *Aequanimitas*] Fauor et propitius animus: et deeſt, *veſtra*. D.

Facite aequanimitas] Ouidius, *Excitat auditor ſtudium*. L.

Verſus integer mihi excidiſſe videtur, vt legas, *Facite, aequanimitas* | *Bonitaſque veſtra adiutrix noſtrae induſtriae* | *Poetae ad ſcribendum augeant induſtriam*. Vide Phorm. Prol. 35. et Hec. Prol. 24. vbi idem occurrit: nec abhorret a conſuetudine Terentii eoſdem verſus in Prologis repetere. B.

1 *Storax*] Nomina perſonarum, in Comoediis duntaxat, habe-

Neque ſeruolorum quiſquam, qui aduorſum ierant?
Pro-

habere debent rationem et etymologiam. Etenim abſurdum eſt, Comicum aperte argumenta confingere: vel nomen perſonae incongruum dare, vel officium, quod ſit a nomine diuerſum. Hinc ſeruus fidelis *Parmeno:* infidelis vel *Syrus*, vel *Geta:* miles *Thraſo*, vel *Polemon:* iuuenis *Pamphilus:* matrona *Myrrhina:* et puer ab odore *Storax:* vel a ludo et a geſticulatione *Circus:* et item ſimilia, in quibus ſummum Poetae vitium eſt, ſi quid e contrario repugnans contrarium diuerſumque protulerit, niſi per ἀντίφρασιν nomen impoſuerit ioculariter, vt *Miſargyrides* in Plauto dicitur trapezita. et fere hoc modo apud alios a Poetis nomina componuntur deſcribenda per ἀντίφρασιν, quod deſignat *Storax*. Primae partes, ſicut in Prologo ipſe promiſit, a ſenibus aguntur; quorum contentione ad argumentum relata, vita aſpera cum leni, et pater comis cum ſeueriſſimo comparatur. *Storax*] Storacem vocauit, non Aeſchinum: quo tacente, puerum, id eſt, Aeſchinum abſentem credit: quia ſeruuli adoleſcentibus praeſtolantur. vt in Andria, *Obſeruabam mane illorum ſeruulos venientes, aut abeuntes.* Sed quia fieri poterat, vt domino abſente adeſſet Storax: commodiſſime adiecit,

Neque ſeruulorum quiſquam qui aduerſum ierant. Storax! non rediit hac nocte] Hoc alii interrogatiue, alii pronunciatiue proferunt: ſed magis pronunciatiue dicendum. D.

Storax! *non rediit*] Videtur hic quanta cura ſit de filio cogitare. ac primo conquiſitio eſt, et interrogatio praecedens, quae duplici ſenſu intelligi poteſt. Nam nomen ſerui cum dixiſſet, poſſumus intelligere quod non reſponderit: et ex hoc ceperit, quod non reuerſus ſit filius, vt pronunciemus per confirmationem. E.

Tolle notas interrogationis, Storax enim cum vocatus non reſpondeat; inde ſcit Micio neminem adhuc rediiſſe. Nemo domi manebat cum ſene praeter ancillas. B.

2 *Neque ſeruolorum quiſquam*] Propter (*Praeter* Mſ. H. et Edd. vett.) Storacem, quem abeſſe non reſpondendo intelleximus. *Qui aduorſum*] Proprie locutus eſt. Nam *aduerſitores* dicuntur. *Ierant*] Producte i pronunciando: quod nos addita, u, *Iuerant* dicimus. Tale eſt illud Virgilii (Aen. II, 25.), *Nos abiiſſe rati, et vento petiiſſe Mycenas.* D.

Neque ſeruolorum quiſque] Rurſus pronunciatio altera eſſe poteſt, tanquam ſeruus vocatus reſponderit, et ipſum interroget. E.

Profecto hoc vere dicunt, ſi abſis vſpiam,
Aut vbi ſi ceſſes, euenire ea ſatius eſt
Quae in te vxor dicit, et quae in animo cogitat
Irata, quam illa, quae parentes propitii.
Vxor, ſi ceſſes, aut te amare cogitat,

Aut

3 *Profecto hoc vere dicunt*] Abſolute: non addidit *Qui*. *Si abſis vſpiam*] Abundat *vſpiam*, aut deeſt *Profectus*, aut quid tale, aut *vbi* (*ibi* edidit Faernus Z.) *vſpiam*: ſignificat enim ſcilicet *vſpiam* et in loco, et ad locum. *Si abſis vſpiam aut vbi ſi ceſſes*. *Si abſis*, ad parentes propitios: *Si ceſſes*, ad vxorem iratam refert in deſertorem (Forte expreſſum fuit nomen veteris Grammatici). D.

Si abſis vſpiam] Id eſt, alicubi otioſus viuas, melius eſt, tibi euenire, quod de te cogitat vxor irata: quae vtique animo coniugali de marito ſuſpicatur, quod alteram amet, ac illi ſoli ſit bene. E.

4 Etſi Faerni libri omnes habent, *aut ibi;* quatuor tamen e noſtris recte, *aut vbi ſi*, h. e. *ſicubi ceſſes*. Et ſic laudat Seru. ad Aen. III, 430. B.

5 *Vxor*] Subaudiendum eſt, *Dicit irata vxor* (*Subaudiendum eſt* dicit. IRATA, *vxor ſcilicet*. Mſ. Boend. et Edd. vett,). *Quae in animo*] Omne quod ſentimus, aut cogitamus, aut dicimus: et vtrumque pro oratione eſt. Sed illa ἐνθυμηματικὸς quae in cogitatione eſt: haec προφορικὸς λόγος dicitur, quae in verbis eſt conſtituta. Virg. (Aen. II, 124.) *Et mihi iam multi crudele canebant Artificis ſcelus, et taciti ventura videbant.* Et ipſe alibi, *Nunc ſi quis eſt qui hoc dicat, aut ſic cogitet.* D.

6 *Quam illa quae parentes*] Erudite, non addidit in quem dicat, quia ſcit nomina vxoris et parentum τῶν πρός τι eſſe. D.

Parentes propitii] Id eſt, ſancti et religioſi timent, ne abſentibus filiis aliquid mali eueniat. Dehinc a generali ad ſpeciale tranſit. *Ego quia non redit*, etc. E.

7 *Vxor, ſi ceſſes*] Quare non, *ſi abſis?* an quia iuſtius ceſſanti, quam abſenti ſuccenſemus? an quia irata vxor, ſi ceſſes? *Aut te amare cogitat*] Ἐπεξήγησις cum ἐξεργασίᾳ, *Aut te amare cogitat*. *Aut*] Minus peccati eſt amori proprio cedere, quam alieno amori obſequi, nulla re impellente, ſine vxore potare, aut velle delicias. Ergo αὔξησις eſt: niſi forte τῷ ἰδιωτισμῷ hoc putamus dictum. *Aut te amare cogitat, tete amari*] Quum duo propoſuerit, alterum ſumſit. Nam quum dixiſſet, *Quae in te vxor dicit, et quae in animo cogitat:* intulit, *Aut te amare cogitat*. D.

Aut tete amari, aut potare, aut animo obſequi:
Et tibi bene eſſe ſoli, quum ſibi ſit male.
Ego, quia non rediit filius, quae cogito!
Et quibus nunc ſollicitor rebus! ne aut ille alſerit,
Aut vſpiam ceciderit, aut perfregerit
Aliquid. vah! quemquamne hominem in animum
inſtituere, aut

Parare,

8 *Aut te amare cogitat, aut tete amari*] Quia *Te amare* ἀμφιβόλως dixerat, cito intulit quod certum eſt, *Aut tete amari.* Et quia illud *te* dixerat, hoc geminauit, et *Tete* dixit, tanquam ſignificantius. *Aut animo obſequi*] ἐπαναφορά. D.

Noſtri omnes et Faerni libri vetuſti, *atque animo obſequi.* B.

9 Accentus cauſa corrigendum eſt, *ſibi cum ſit male.* B.

10 *Ego, quia non rediit filius*] Plus eſt quod dixit *Ego*, quam ſi diceret *Pater. Ego quia non rediit filius*] ἀνακόλουθον; non enim *Pater* dixit. *Quae cogito! et quibus &c.*] Hoc ſic pronunciandum eſt, vt horrere videatur ipſe cogitationem ſuam. D.

11 *Quibus nunc ſollicitor rebus*] Hoc eſt, quam malis: non vt vxor, bonis. *Ne aut ille alſerit*] Vide quam teneri ſit amoris hic timor, in iuuene (*iuuenem* Z.) praeſertim. *Ne aut ille alſerit, aut vſpiam ceciderit*] Nimium tenere amat, qui haec in iuuene pertimeſcit, quae circa infantulos caueri ſolent. D.

Alſerit] Id eſt, mortuus ſit, quia morientes frigent. E.

Quibus nunc ſollicitor] Seruius Aeneid. IV, 379. *Quietos ſollicitat. Ne aut ille alſerit*] Plautus in Milite III, I, 124. *Pol, ſi habuiſſem, ſatis cepiſſem miſeriarum liberis: Cenſerem emori, cecidiſſetne ebrius, aut de equo vſpiam; Metuerem, necubi defregiſſet rura, aut ceruices ſibi.* L.

Illud, *Et*, recte abeſt a tribus noſtris: in aſyndetis enim concitatior eſt affectus. B.

12 *Aut vſpiam*] *Vſpiam* et in loco, et ad locum ſignificat. *Ceciderit, aut perfregerit aliquid!*] Iungendum, vt non ſolum *Ceciderit*, ſed etiam *Perfregerit*: haec ſunt quae ſibi (*filio*) nemo euenire velit. D.

Omnes fere antiqui libri Faerni et noſtri habent, *praefregerit.* B.

13 *Quemquamne hominem*] Sic dicimus de ea re, quam miramur fere ab omnibus fieri. D.

In animum inſtituere] Bentleius praeeunte Faerno edidit, *in animo.* Vtrumque recte.

Certe

Parare, quod ſit carius, quam ipſe eſt ſibi?
Atqui ex me hic non natus eſt, ſed ex fratre. is adeo
Diſſimili ſtudio eſt iam inde ab adoleſcentia;
Ego hanc clementem vitam vrbanam, atque otium
Secutus ſum. et, quod fortunatum iſti putant,
Vxo-

Certe Plautus in eodem verſu vtramque rationem expreſſit. Nam Moſt. I, 2, I. *Recordatus multum*, inquit, *et diu cogitaui*, *Argumentaque multa in pectus inſtitui ego, atque in corde meo*. Z.

14 *Quam ipſe eſt ſibi*] Tanquam duo ſint. ſed hoc Poetae comico licet. D.

Deinde theſis, quod dicit: *quod ſit carius*, *quam ipſe eſt ſibi*. Quod ſupra Prologus nunciauit, quod argumenti partem ſenes qui primi ſunt, explicabunt. Nam docet quod hic adoleſcens in adoptionem ſibi a fratre ſit datus. E.

15 *Atqui ex me hic non natus eſt*] Quaſi dicat, Ex me non eſt, et ſic afficior: quid paterer ſi genuiſſem? *Ex me hic non natus eſt*] Quaſi dicat, Non eſt meus. *Sed ex fratre*] Hoc eſt, omnino non alienus eſt. *Is adeo*] Tranſitus ad argumentum ſubtiliſſimus. *Adeo* aut abundat, aut *nimium* ſignificat. Vt in Eunucho, *Adoleſcentem adeo nobilem*. D.

Atque ex me] Chariſ. libr. 2. L.

Pro *Atqui* in Faerni codd. antiquis et noſtris pleriſque eſt *Atque;* et iidem collocant caetera ſic, *hic natus nón eſt*. Chariſius p. 204. „*Atque pro* „*Et*. Terentius in Adelphis. „*Atque ex me hic natus non eſt*, „*ſed ex fratre*. Vbi Acron: „Argute, inquit; nam per con„iunctionem tranſitum fecit ad narrationem. B.

16 Pro *Diſſimili* tres codd. ant. quorum vnus 900 annorum, habent recte *Diſſimilis*. Nam ſic Salluſt. Iug. 89, dicit *Diſſimilis moribus*. Noſter Heaut. V, 3, 17. *conſimilis moribus*. Plin. Hiſt. VI, 31. *curſu et colore diſſimilis*. B. Caeterum poſt *eſt* Bentleius diſtinguit: quod opus eſſe non arbitror. Z.

17 *Ego hanc clementem vitam vrbanam*] ὀρθὴ διήγησις καὶ διαπίστησις. *Clementem vitam*, figura ipſa (*Figura. Ipſam*) *Vitam clementem* dicimus quae clementes facit. *Clemens* autem eſt, qui colit mentem. *Atque otium*] Deeſt *Vrbanum*. D.

Vide an legendum ſit, *Ego hanc clementem vitam vrbanumque otium*. Cic. Ep. Diuerſ. XII, I. *Vt ego quidem et Vrbi et otio diffiderem vrbano*. B.

18 *Secutus ſum*] Bene *Secutus*, quaſi magiſtram recte beateque

Vxorem nunquam habui; ille contra, haec omnia:
Ruri agere vitam; ſemper parce ac duriter

Se

ateque viuendi. *Et quod fortunatum iſti putant*] Romani ſcilicet, qui *coelibem* quaſi *coelitem* dicunt. Et item Graeci, apud quos ſunt huiuſmodi ſententiae: ΒΙΤΑ ΦΙΛΟC ΕΧΟΙΝΙωΝΠωΔΟΥΜΕΝΟΝ.* Et alibi, ΓΑΜΕΙ ΠΑΜΦΙΛΟC ΓΑΜΕΙΤω ΚΑγΑΡΙΔΗΑΙΚΗCeΝ ΜΕ (Vide Lindenbr. infra). *Fortunatum iſti putant*] Me vtique non vxorem ducere. Dicit autem Romanis id videri, quos ſpectatores habet. Menander: ὦ μακάριόν με! γυναῖκα ἐ λαμβάνω (Hadr. Iunius Animadu. Append. cum poſt *Menandri* nomen aſteriſmum in ſuo cod. videret, ſuſpicatus eſt hoſce excidiſſe verſus: ὅϛις γενόμενος βέλεται ζῆν ἡδέως, ἑτέρων γαμέντων αὐτὸς ἀπεχέσθω γάμων). *Quod fortunatum iſti putant*] Quidam putant ſic pronunciandum, *Et quod fortunatum iſti putant vxorem:* et haec bona et concinna locutio eſt. Et *putant* bene dicit is, cui diſplicet aliena ſententia. *Iſti putant*] Id eſt, hi qui a me diſſentiunt. D.

Fortunatum iſti putant] Hieronym. aduerſ. Iouinian. lib. I. *Noſter Comicus fortunatum putat, qui vxorem nunquam duxerit.* L.

Sententia eſt clara: *Quod*, ſcilicet vxorem habere, *iſti*, qui mei diſſimiles ſunt ſtudio et moribus, *fortunatum putant*, quia placet dos magna, liberis dant operam, et poſteritati inſeruiunt. B.

Cicero Att. XIV, 13. *a ducenda vxore ſic abhorret, vt libero lectulo neget quicquam eſſe iucundius.* Horat. Epiſt. I, I, 88. *melius nil coelibe vita.* Menander: Τὸ γυναῖκ᾽ ἔχειν, εἶναί τε παίδων, ὦ φίλε, Πατέρα, μερίμνας τῷ βίῳ πολλὰς φέρει. W.

19 *Vxorem nunquam habui*] Si *Non habeo* dixiſſet, poterat videri habuiſſe. D.

Diſtingue: *Ille, contra haec omnia, Ruri agere vitam.* Vid. Phorm. III, 2, 36. B.

20 *Ruri agere vitam*] Contra haec omnia ſuffecerat breuitas (Corrige, CONTRA HAEC OMNIA *ſuffecerat, breuiter*, ſeu, *ſi breuitate vti voluiſſet* Z.); ſed ſubiunxit fratris deſcriptionem, vt verbis ipſis malam vitae conditionem oſtenderet. *Semper parce ac duriter*] *Semper*, licet incertam diſtinctionem habeat, tamen recte additum eſt: quia vel *ruri agere* voluptatis eſt: vel *parce ac duriter ſe habere*, virtutis. Sed *Semper* ad vitium: *Parce* autem, ad ſeruandum: *Duriter* vero, ad laborem referendum eſt. *Ruri agere vitam, ſemper parce ac duriter ſe habere*] Variauit, vt in Andria. D.

Du-

Se habere; vxorem duxit; nati filii
Duo; inde ego hunc maiorem adoptaui mihi;
Eduxi a paruolo; habui, amaui pro meo;
In eo me oblecto; ſolum id eſt carum mihi.

Duriter ſe habere] Elegans haec locutio. inde *exhibere* ἀντὶ τοῦ alere. Papinianus lib. 45. de donat. int. vir. et vxor. Vlpian. l. 1. §. 6. ff. de tut. et ration. Idem l. 11. §. 1. ff. ad exhibendum: *Si forte ipſe ſeruus ex operis vel artificio ſuo ſolebat ſe exhibere, nunc vero cogitur vacare.* Quae ita Graece redduntur in Ecloga Baſilicor. lib. 15. pag. 169. εἰ μὴ ἄρα τεχνίτης ὢν εἰώθη ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ τρέφεσθαι, καὶ νῦν σχολάζει. Scaeuola l. 5. ff. de naut. foenor. Et *exhibitio* apud eundem l. 98. ff. de aquir. et amitt. hered. Tertullianus de Idololatr. cap. 6. *exhibitionis noſtrae gratia.* Ibid. cap. 8. *Si neceſſitas exhibitionis extenditur, habent et alias ſpecies, quae ſine exorbitatione diſciplinae, id eſt, ſine idoli confectura, opem victus praeſtent.* Idem cap. 12. *Male nobis de neceſſitatibus humanae exhibitionis ſupplaudimus, ſi poſt fidem obſignatam dicimus, Non habeo quo viuam.* L.

21 *Vxorem duxit*] Recte *Duxit*, non *Ducere*. ſemel enim hoc fecit Demea. *Vxorem duxit*] Varie per modos diſcurrit. *Vxorem duxit*] Adiuuandum pronunciatione eſt, ne ſingula vtrinque aſſecuti videantur. Nam ſic in fine fabulae ait Demea, *Vxorem duxi: quam ibi miſeriam vidi! nati filii: alia cura.* D.

22 *Inde ego hunc, &c.*] Mire *inde* ſubiungit, quum perſonam (corrige *perſonas*, nempe intelligit natos filios duo Z.) praetulerit. Sic alibi, *E praedonibus vnde emerat, ſe audiuiſſe abreptam e Sunio. Inde ego, &c.*] *Inde*, pro *ex quibus.* et *mihi* abundat. Et bene *Hunc* dixit: quia de ipſo loquebatur. D.

23 *Eduxi a paruulo*] Quos (*Quod*, Edd. vett. cum codd.) nos *educare* dicimus, *educere* veteres dicebant: vt (Aen. VI, 765.), *Educet ſyluis regem regumque parentem. Habui, amaui pro meo*] Quaeritur quid ſit *Habui.* et quum multa dicantur, hoc ſolum verum eſt, *Habui*, credidi, duxi, exiſtimaui; vt alibi, *Semper eius dicta eſt haec, atque habita ſoror*, et, *Sic itaque habeantur, itaque dicantur.* Ergo *Pro meo* ſubaudiendum eſt bis, et *Habui pro meo*, et *Amaui pro meo.* D.

24 *In eo me oblecto: ſolum id eſt carum mihi*] Abſolute vtrum-

Ille vt item contra me habeat, facio ſedulo:
Do, praetermitto: non neceſſe habeo omnia
Pro meo iure agere: poſtremo alii clanculum
Patres quae faciunt, quae fert adoleſcentia,
Ea ne me celet, conſuefeci filium.

vtrumque, et *In eo*, et *Solum*. *In eo*] Quaſi in ea re. *In eo me oblecto*] Noue dicit, pro, *Eo me oblecto*. Plus autem ſignificat, quam ſi diceret, *Solus is eſt carus mihi*. D.

25 *Ille vt item contra me habeat*] *Item*, ſimiliter: *Contra*, viciſſim. Plautus (Mil. II, I, 23), *Vt illa illam contra, qui eſt amoris cultor optimus*. *Facio ſedulo*] Secus a dolo, id eſt, ſine dolo, et impenſe. D.

26 *Do, praetermitto*] *Do* ſumtum: *praetermitto* delicta. *Non neceſſe habeo omnia pro meo iure agere*] Etſi licet, non neceſſe eſt patrem ſaeuire, quia pater eſt. Inter *Ius et Aequitatem* hoc intereſt: *Ius* eſt, quod omnia recta et inflexibilia exigit. *Aequitas* eſt, quae de iure multum remittit. Ergo hic ſenſus, Non neceſſe eſt, etiam ſi liceat, ſaeuum eſſe patrem. Et mire oſtendit ius ſuum, niſi neceſſitate, non eſſe ſeruandum. D.

27 *Poſtremo alii clanculum*] Non alii patres: ſed alii adoleſcentes, clanculum patres ſuos. D.

Pro meo iure agere] Ius enim patris eſt, peccata corrigere filiorum. At hic per indulgentiam dixit, non neceſſario ſibi hoc incumbere, vt omnia peccata corrigat, ſed aliquid de iure proprio obliuiſcatur. Deinde iam theſis illa ſupponitur, vti non metu, ſed melius liberi amore teneantur, *Pudore*, inquit, *et liberalitate liberos retinere ſatius*. Hic ſermo magis a perſona Demeae accipiendus eſt, qui Micionem dicat durum praeter aequum et bonum, dum clementiam cuſtodit nimiam circa filium, ſic eum in peccata prouocet: quod eſt quaſi quoddam duritiei genus, non ſentire quid criminis ſit, quod ad dedecus perueniat. E.

28 *Quae fert adoleſcentia*] Veniam addidit ſtatim, peccata ab adoleſcentibus ad (*ob* recte in Mſ. Boend. et Edd. vett.) aetatem remouendo. Et vide quam breuiter, quam pudice, quam ignoſcenter locutus eſt. D.

29 *Ea ne me celet, conſuefeci filium*] Tribus enim viuitur modis, natura, conſuetudine, et ratione. D.

Nam qui mentiri, aut fallere inſuerit patrem;
Aut audebit: tanto magis audebit caeteros.
Pudore et libéralitate liberos
Retinere ſatius eſſe credo, quam metu.
Haec fratri mecum non conueniunt, neque placent.
Venit ad me ſaepe, clamitans: Quid agis, Micio?
Cur

30 *Nam qui mentiri, aut fallere inſuerit patrem*] Separatim ſubaudiendum eſt, *inſuerit*, πρὸς τὸ *mentiri*. D.

Pro *inſuerit* alii codd. *inſueuerit:* apud Martianum Capellam p. 160. *inſtituerit*. Sed pro *inſuerit*, cuius forma repugnat ſequenti *audebit*, repone *ita vti ſit*; h. e. vt mos eſt. Vid. And. I, 1, 53. Eun. IV, 2, 2. Heaut. V, 2, 4. Atque illud *Aut* ſequentis verſus dele cum interpunctione poſt *Patrem*. B.

31 *Caeteros*] Quia iam deceperit patrem. D.

32 *Pudore et liberalitate*] *Pudore*, ad filios retulit: *Liberalitate*, ad parentes. Argumentum a coniugatis: *Liberalitate*, inquit, regendi ſunt: propter quod liberi dicuntur. *Liberalitatem* autem, bonitatem dicit. D.

Pudore et liberalitate] Menander: Οὐ δεῖ λειπόντα τὸ παιδάριον ὀρθοῦν, Ἀλλὰ πειθοῦντα τι. Themiſt. Euphrada Orat. 5. αἰδοῖ μᾶλλον ᾤοντο δεῖν καὶ εὐνοίᾳ πλέον, ἢ φόβῳ κατέχειν τοὺς ὑπηκόους. Idem Orat. XI, pag. 254. αἰδοῖ μᾶλλον ἢ φόβῳ χρώμενον. Afranius apud A. Gellium Noct. Act. XV, 13. *Hem iſto parentum eſt vita vilis liberis; Vbi malunt metui, quam vereri abſuis*. L.

33 *Retinere ſatius eſſe credo*] Bene *Retinere:* a vitiis ſcilicet. nam vitia filios tenent: quos retinent patres, a vitiis ſcilicet. Nam *retinet*, qui aduerſum aliquem tenet. D.

34 *Haec fratri mecum non conueniunt*] Noua locutio. et (*Noua locutio eſt*, Z.) *Non conueniunt*, pro non congruunt: ac per hoc, *In his ego et frater diſſentimus*, id eſt, diſſimiles ſumus. D.

35 *Venit ad me ſaepe, clamitans*] Et importunitatem odioſam oſtendit, *Ad me* dicendo: et inconditam aſſiduitatem, addendo *Saepe*. Et congrue, poſtquam *Saepe* dixit, adiecit aptius verbum, non dicens *Clamans*, ſed *Clamitans*. *Quid agis, Micio?*] Reminiſcere lectionem, et inuenies interrogationem huiuſmodi, vel inuectionis principio conuenire vel obiurgationis. D.

Pro *clamitans* verſus cauſa reſcribe *clamans*, vti infra IV, 7, 9. B.

Cur perdis adoleſcentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus ſumtum ſuggeris?
Veſtitu nimio indulges: nimium ineptus es.
Nimium ipſe eſt durus praeter aequumque et bonum:
Et errat longe, mea quidem ſententia,
Qui imperium credat grauius eſſe, aut ſtabilius,

Vi

36 *Cur perdis adoleſcentem nobis?*] Recte *Nobis* additum eſt, et ἠθικῶς. vt alibi, *Pſaltriam nobis, ſi Diis placet, parauit. Cur amat? cur potat?*] Vide quemadmodum, vt (dele *vt*, aut ſequens *quum* Z.) durum obiurgatorem oſtendat Demeam, quum ab eo dicantur in crimen vocari, quae aut aetatis ſunt: vt, *Cur amat?* aut naturae: vt, *Cur potat?* aut pietatis: vt, *Cur tu his rebus ſumtum ſuggeris?* et caetera. *Cur amat? cur potat?*] *Cur amat?* ad illud refertur quod ait ſupra, *Do, praetermitto.* Nam *Praetermitto* delicta intelligimus ex amore. *Cur potat?* reuocamus ad illud quod ait, *Do ſumtum.* D.

37 *Sumtus* habent aliqui Faerni libb. et noſtri omnes. Sed retinendum eſt Bembini, Donati et aliorum Faerni libb. *ſumtum.* B.

38 *Nimium ineptus es*] Vtrumque dure, et *Nimium*, et *Ineptus es.* D.

39 *Praeter aequumque et bonum*] Potuit, *et*, non addi, praeter *Aequum bonum* (Mſſ. et Edd. vett. planius: *potuit et non addi*, PRAETER AEQVVM ET BONVM. Et certe, quia dixerat iam, *nimium*, non opus erat addere, *praeter aequumque et bonum*). D.

Alii, item Cicero Inuent. I, 19. *durus eſt.* Sed retine Bembini *eſt durus;* niſi malis ſcribere *durus'ſt.* B.

40 *Et errat longe*] Melius eſt *longe*, (excidit *et* Z.) ſimpliciter accipiendum, vt locale ſit, quam valde. *Mea quidem ſententia*] Modeſte addidit, *Mea quidem ſententia:* ne quis hoc pro praecepto dici exiſtimet. D.

Et errat longe] Multum errat Demea, quod credit id grauius eſſe imperium quod vi conficitur, quam illud quod per amicitiam copulatur. Vt illud Salluſtii (Iug. 10.), *Non theſauri, neque exercitus, praeſidia regni ſunt: verum amici, quos neque armis ſuperare, neque pretio comparare quiquam poſſunt.* E.

41 *Qui imperium credat*] Vtrum cuiuſlibet, an Demeae tan-

Vi quod ſit, quam illud, quod amicitia adiungitur.
Mea eſt ſic ratio, et ſic animum induco meum:
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet:

Si

tantum? *Grauius eſſe aut ſtabilius*] *Grauius* ad vim? *Stabilius*, ad tempus refertur. D.

42 *Vi quod ſit*] Id eſt, metu ac malo. *Quam illud quod amicitia adiungitur*] Illud *ſit*, quod *vi:* hoc *adiungitur*, quod *amicitia*. D.

43 *Mea ſic eſt ratio, et ſic animum induco meum*] *Mea ſic eſt ratio*, ad ſuperiora pertinet confirmanda. *Sic animum induco meum*: ad ea pertinet, quae dicturus eſt. *Mea ſic eſt ratio*] Iterum modeſte et ἰδιωτικῶς. *Et ſic animum induco meum*] Senilis μακρολογία. D.

Auctoritate omnium Faerni et meorum librorum pone *Mea ſic eſt ratio*. B.

44 *Malo coactus*] Duo dicit, *malo*, et *coactus*. *Qui officium ſuum*] ὁ τὸ καθῆκον ποιῶν, id eſt, qui recte facit. *Officium* autem dicitur, quaſi *efficium*, ab *efficiendo*, quod vnicuique perſonae congruit. D.

Malo coactus] Vt oſtendat non rectum eſſe id quod comparatur vi, quam illud amicitia adiungit. Quandoquidem quod oportet ex perſona ſua, id efficitur non ſponte, ſed vi. At vero ille qui ex animo facit, beneficio victus, non terrore compulſus vult multam referre gratiam. Hoc ergo ad patres potius pertinet, vti filii quod faciunt recte, ſua ſponte faciant, non alieno metu: quippe cum interſit inter dominum et patrem. Nam pater lenitate, dominus metu valet. E.

Malo coactus qui ſuum officium facit] Haec vetus et vera eſt lectio, quam Palmerius perperam immutare tentauit. Ad Terentii autem locum reſpexit Cicero in Verrem. 5. *Tu niſi malo coactus, recte facere neſcis*. Et in Flor. vet. ſententiarum: *Militem melius pudore, quam malo coerceas*. Theodoſius Imp. l. 9. C. de deſertor. *Duas auri libras malo coactus fiſco noſtro adnumeret*. Sulpit. Seuer. Hiſtor. Sacrae lib. 1. *Rex malo coactus*. et iterum, *malo coactus agnouit errorem*. L.

45 *Dum id reſcitum iri credit*] Quod facit ſcilicet. *Tantiſper*] *Tantiſper* quaſi *Tantumper*. et *Pauliſper*, quaſi *paulumper*: vnde *Parumper* dictum eſt. *Tantiſper cauet*] *Peccare* ſubaudiendum eſt. Nam totum ἐλλειπτικῶς, et obſcure dictum eſt. Et bene *Cauet*: quaſi malo (Primus, opinor, ſic edi-

Si ſperat fore clam, rurſus ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit;
Studet par referre; praeſens abſenſque idem erit.
Hoc patrium eſt, potius conſuefacere filium
Sua ſponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus intereſt: hoc qui nequit,
Fatea-

dit R. Steph. Ed. Du B. habet *malos*. ſed MſT. et Edd. vett. melius, *malum*.). D.

46 *Si ſperat fore clam*] Iterum *quod facit* ſubaudiendum. *Rurſum ad ingenium redit*] Mire, non intulit, *Cauet*: ſed, *Ad ingenium redit*. Et *Rurſum* eſt retro verſum, vt *Prorſum*, prius (*porro*. Sic Donatus ad Eun. II, 3, 14. et Calpurn. ad Heaut. IV, 5, 28.) verſum. D.

Verſui commodius eſt *rurſum*, quod in Bemb. Baſilic. et noſtris fere omnibus extat. B.

47 *Ille quem beneficio adiungas*] Non dicit, *Beneficio adiunctus*, vt ſupra, *Malo coactus*. *Ille quem beneficio adiungas*] Καλαντεθηκην Α Ν * (κατ' ἀντίθετον, ſeu κατ' ἀντίθεσιν τῦ λόγυ *oratorie rem intulit*. Z.): ille *malo*, hic *beneficio*. Ille *coactus*, hic *adiunctus*. Ille *dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet*: hic, *praeſens abſenſque idem erit*. Et τὸ *Praeſens* et *Abſens*, non ad aliquem locum, ſed ad cuſtodem retulit et monitorem. *Ille quem beneficio adiungas*] Contra illud ait, *Malo coactus*. *Ex animo facit*] Officium ſcilicet. D.

Ille quem beneficio] Menander: Υἱῷ προθύμως τ' ἀξιϋμενον ποιῶν Κηδεμόν' ἀληθῶς, ὐκ ἔφεδρον ἕξεις βίυ. L.

48 *Studet par referre*] Id eſt, benefacere. *Praeſens, abſenſque idem erit*] Contra illud, *Si ſperat fore clam, rurſus ad ingenium redit*. D.

Studet in primo pede vltimam corripit, quod non eſt inſolens. B.

49 *Hoc patrium eſt*] Superius a re tractum eſt: hoc iam a perſona ducitur argumentum. *Conſuefacere*] Non *Cogere*: ſed *Conſuefacere*. D.

50 *Quam alieno metu*] Vide quemadmodum ſuum ad indulgentiam affectum reuocet optimae diſciplinae (*Vide quemadmodum ſuam erga filium indulgentiam ad effectum r. o. d.* Z.). D.

51 *Hoc pater ac dominus*] A differentia perſonarum et officiorum. *Intereſt*] Differentia eſt. *Hoc qui nequit*] Longe melius *Nequit*, quam ſi diceret, *Non vult*. D.

Fateatur ſe neſcire imperare liberis.
Sed eſtne hic ipſus, de quo agebam? et certe is eſt.
Neſcio quid triſtem video: credo iam, vt ſolet,
Iurgabit. ſaluom te aduenire, Demea,
Gaudemus.

ACTVS PRIMI SCENA II.

DEMEA. MICIO.

EHEM, opportune: te ipſum quaerito.

MI.

52 *Fateatur neſcire imperare liberis*] Hoc indicat, et ſe melius conſulere, et volentem hoc exercere. *Neſcire imperare liberis*] Oratorie, quaſi artis ſit indulgentiſſime agere. *Imperare*, modo non ad ſuperbiam, ſed ad *Regendum* eſt referendum. *Fateatur neſcire*] Deeſt *Se*. D.

Bentleius duce Faerno illud *ſe* omiſit. Recte. Nam nec Donatus legit, quem videſis Z.

53 *Sed eſtne hic ipſus, de quo agebam*] Κατ' οἰκονομίαν ſuperuenit, de quo ſermo eſt, vt factis dicta oſtendantur. *Et certe is eſt*] Bene nunc confirmat ipſum eſſe eum, quum propior eſt, vtpote ſenili, nec longum proſpiciente conſpectu (Leg. *vtpote in ſenili &c.* aut ſequere Mſ. Boend. et Ed. Du B. *Quum propior eſt, ipſum a* longe conſpectum ſenio vetante non bene cognoſcens, *ac proinde dubius*. Z.). D.

54 *Neſcio quid triſtem video*] Orationis apparatus ex vultu oſtenditur: vt (Aen. VII, 291.) — *ſtetit acri fixa dolore, Tum quaſſans caput hanc effundit pectore vocem. Neſcio quid*] Deeſt *Propter:* vt ſit, *Neſcio propter quid. Vt ſolet*] Cauſa cur illum aequo animo frater ferat, *Vt ſolet*, inquit. D.

55 *Saluom te aduenire, Demea, gaudemus*] Vt aſperior oſtendatur Demea, etiam ſalutatur ab eo, quem obiurgaturus eſt. D.

1 *Hem! opportune: te ipſum quaerito*] In hoc Actu diuerſi homines, diuerſi patres (*diuerſae partes* Mſ. Boend.) et diuerſa ſtudia proponuntur. hic lenis, hic amarus: hic facetus, hic impolitus: hic facilis, hic pertinax et difficilis in delictis. *Hem! opportune: te ipſum quaerito*] Melius quam Menander,

quum

MI. Quid triſtis es? DE. rogas me, vbi nobis Aeſchinus
Siet, quid triſtis ego ſim? MI. dixin hoc fore?
Quid fecit? DE. quid ille fecerit? quem neque pudet
Quicquam; nec metuit quemquam; neque legem putat
Tenere ſe vllam. nam illa, quae antehac facta ſunt,
Omit-

quum hic illum ad iurgium promtiorem, quam ad reſalutandum faciat. D.

Ehem! oportune] Iracundi hominis continuo pronunciata ſententia eſt, qui ſalutatus reſalutare noluit. E.

Ehem, quod probatur libris bonis, magis conuenit actibus repentinis, vt eſt ſubitus eius, quem quis quaerit, aſpectus, quam vulgare *Hem*. B. Caeterum recte Daceria verba praecedentis Scenae vltima, *Saluom te aduenire* etc. refert ad initium huius Scenae. Nam fit inde initium nouae orationis ad perſonam, quae cum maxime aduenit. Z.

2 *Quid triſtis es?*] Bene interrogat. potuit enim non iratus frater quaerere. *Vbi nobis Aeſchinus ſiet*] Quaſi quaedam cauſa ſit triſtitiae. D.

Rogas me?] Interrogas me quid ego triſtis ſim, cum Aeſchinum filium habemus? Deinde ſumſit generalem accuſationem, *Quem neque pudet, neque metuit quenquam* etc. E.

Pro *rogitas*, Bemb. Victor. et multi alii codd. habent recte *rogas*. B.

3 *Dixine hoc fore?*] Credo iam, vt ſolet, obiurgabit. D.

Alii habent *Quid is fecit?* Vtrumuis recte. B.

4 *Quid ille fecerit?*] Animaduertendum, vt interrogatus interroget more indignantium, quod ideo facit, quia videt Micionem eo vultu interrogare, vt videatur minus reprehendere culpam Aeſchini. D.

Quem neque pudet] Priſcian. libr. XVIII. Menander: ὅς δὲ ὔτ' ἐρυθριᾷν οἶδεν, ὔτε δεδιέναι, τὰ πρῶτα πάσης τῆς ἀναιδείας ἔχει. L.

5 *Quem neque pudet quicquam, neque metuit quenquam*] Varie per caſus diſcurrit, *Quem neque pudet quicquam:* contra illud quod alibi pater dicit, *Erubuit, ſalua res eſt. Quem neque pudet quicquam*] Magno ordine accuſauit. non, inquit, pudore mouetur patrum, non metu parentum, non timore legum. Ergo gradatim αὔξησις oratoria proceſſit. D.

6 *Tenere ſe vllam*] Bene *Tenere*, quia legem. et eſt ἀμφιβολία oratoria. *Nam illa quae*

Omitto: modo quid deſignauit! Mi. quidnam id eſt?
De. Fores effregit, atque in aedis irruit
Alienas: ipſum dominum, atque omnem familiam

quae antehac facta ſunt, omitto] Accuſatio duo tempora recipit; praeteritum, ab ante geſtis: et praeſens, ab iis quae obiiciuntur. Ergo vtrumque mira breuitate perſtrinxit. D.

7 *Omitto*] Παράλειψις. *Modo quid deſignauit!*] *Deſignare* eſt rem nouam facere, in vtramque partem, et bonam et malam. Nam et *deſignatores* dicti, qui ludis funebribus praeſunt: credo ob eam cauſam, quod ipſis ludis multa fiant noua et ſpectanda: ſimul etiam turba retineatur. quae fiunt (*quae fuerat* Mſſ. et Edd. vett.) aut in ſpectaculis, aut in litibus. *Modo quid deſignauit!*] Puto ego *deſignationem*, contractionem, aut conductionem populi in vnum intelligi. hoc enim contingit ei, qui aliquo flagitio populi in ſe oculos et ora conuertit, et ſpectaculo eſt vulgo: quemadmodum *deſignatores*, qui ludis funebribus multitudinem retinent. *Deſignauit!*] Hoc verbum apud veteres duas res ſignificabat: etenim praue et recte facta, *deſignata* dicebantur. *Quidnam id eſt?*] Et hoc etiam contemnens interrogat Micio. D.

Diſſignauit!] *Diſſignare* proprie dicitur aliquid ſignatum legibus rumpere. Deinde poſitio ipſa eſt criminis, ſed per argumentum. Nam cum lenonis domum vel cellam potius adoleſcens fuiſſet ingreſſus, vt meretricem abduceret, hic exaggerans dicit, *Fores effregit, atque in aedis irruit alienas.* E.

8 *Fores effregit*] Haec ſingula magna cum vociferatione inferenda ſunt. ſtomachatur enim aduerſus male interrogantem. *Fores effregit, atque in aedes irruit alienas*] Totum quidem vnum crimen eſt: Rapuit meretricem. Sed vide, qua pompa, qua vociferatione dilatetur accuſatio Demeae, de moribus Aeſchini, nihil niſi inania (*immania* corrigit Boeclerus) referentis. *Fores effregit, atque in aedis irruit alienas*] Haec ſingula conſideranda ſunt. Et bene dicit *Alienas*, quia ſi Lenonis diceret, parua res videretur. D.

Fores effregit] Vlpian. l. 39. ff. de furtis: *Fores meretricis effregit libidinis cauſa.* L.

9 *Ipſum dominum*] Iterum ſuppreſſa eſt infamis perſona. *Atque omnem familiam multauit*] Aut *Familiam* pro ſeruis leno-

Mulcauit vſque ad mortem: eripuit mulierem
Quam amabat. clamant omnes, indigniſſume
Factum eſſe: hoc aduenienti quot mihi, Micio,
Dixere? in ore'ſt omni populo. denique
Si conferendum exemplum eſt, non fratrem videt
Rei dare operam, ruri eſſe parcum ac ſobrium?
Nul-

lenonis dicit, aut pro meretricibus. D.

Ipſum dominum Lenonem appellauit; deinde meretricem, *mulierem*. Et hoc quaſi criminis genus probauit a teſtibus, quod *omnes clamant*, *indigniſſime factum*. Deinde adiecit comparationem, quod facilius vita poſſit deprehendi ex hoc, quia frater eius ruri operam det, neſciens quod eadem meretrix ipſi adoleſcenti rapta ſit. Sed omnis concluſio accuſationis in Micionem, qui eius pater eſt, retorquetur et tranſfertur, quod ipſe filium corruperit lenitate. E.

10 *Multauit*] Lacerauit, mutilauit, molliuit, atque diſſoluit. Vnde *Mulciber* a multando, quaſi *Multiber*. *Vſque ad mortem*] Magna inuidia caedis et mortis mentione, quae tamen nulli accidit. *Eripuit mulierem quam amabat*] Omnia magno colore et accuſatorie dicta ſunt, et ex hoc maxime, quod lenonem et meretricem non dixit, contentus facti atrocitate, perſonarumque vilitatem reticens. *Mulierem eripuit*] Non, *Abduxit*, ſed *Eripuit*. D.

Pro *Multauit* recte libb. antiqui habent *Mulcauit*. B.

11 *Clamant*] A praeiudicato, et auctoritate rumoris (vterque liher, *Adiudicatio ex auctoritate rumoris*). D.

12 *Hoc aduenienti quot mihi, Micio, dixere!*] Quaſi dicat, Diſplicet omnibus, et multi eum accuſant. Nec tamen leonis querelae mentio fit. vide oratorem. *Hoc*, autem vel articulus, vel aduerbium loci eſt. D.

13 *In ore eſt omni populo*] Salluſtius (in Fragmentis. De Pompeio intelligit Douſa), *In ore gentibus agens, populo, ciuitati*. D.

14 *Si conferendum exemplum eſt*] Tanquam non ſit conferendum- *Non fratrem videt rei dare operam*] Satis comice hoc infertur legentibus argumentum: nam magis in culpa ille ipſe eſt, quem laudat. D.

15 *Rei dare operam*] Non amori. *Rei dare operam*] Quam facete Poeta haec omnia falſa, et e contrario facit Demeam credere! *Ruri eſſe*] Non in vrbe.

Nullum huius ſimile factum. haec quum illi, Micio,
Dico, tibi dico: tu illum corrumpi ſinis.
Mɪ. Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius,
Qui, niſi quod ipſe fecit, nil rectum putat.
Dᴇ. Quorſum iſtuc? Mɪ. quia tu, Demea, haec male iudicas.

Non

vrbe. *Parcum*] Non prodigum. *Sobrium?*] Non inſanum. *Parcum ac ſobrium?*] Contra illud. *Cur amat? Cur potat?* D.

Vetuſtiores noſtri multi habent *Rei operam dáre.* B.

16 *Nullum huius ſimile factum*] Hoc cum admiratione Micio tangitur, quaſi ipſius culpa ſit fratris natura. *Nullum huius ſimile factum*] Hoc cum admiratione indignantis pronunciandum eſt, et ardentibus in Micionem oculis. Et ſubaudiendum eſt *Eſſe*, aut *Inuenire* (*inueniri*. Z). D.

Noſtri omnes cum Edd. vett. *Nullum húius factum ſimile.* Melioribus numeris. B.

17 *Haec quum illi, Micio, dico, tibi dico*] *Illi*, pro *In illum*: et *Tibi*, pro *in te*. *Tu illum corrumpi ſinis*] Deeſt *Nam.* ſed feruentius ἀσυνδέτως dicitur. Et hoc *Tibi* et *Tu* pronunciandum eſt intento digito, et infeſtis in Micionem oculis. Nam hoc agi ſtomacho aduerſum diſſimulatores ſolet. *Tu illum corrumpi ſinis*] Mitius modo dixit, *Sinis corrumpi*: mox vehementius dicet, *An laudi putat fore, ſi perdiderit gnatum?* D.

18 *Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius*] Miro ſtomacho apud ipſum de ipſo tanquam apud alterum loquitur. D.

Homine imperito] Defenſionem parans, ab ea incepit parte, quae obiurgationem tenet: quia imperitus ſemper ſatis iniuſtus eſt. Parat autem defenſionem adoleſcentiae, ſciens meretricem raptam. *Non eſt flagitium*, etc. Non laus eſt, ibi eſſe integrum, vbi non poſſibilitas corrumpendi. E.

Homine imperito] Menander: Οὐκ ἐστ' ἀνοίας οὐδὲν τολμηρώτερον. *Quicquam iniuſtius*] Mſ. R. *quicquam iniuſtius eſt.* L.

Codd. omnes *Iniuſtius eſt*: ſcribe igitur *Iniuſtiu'ſt.* B.

19 *Niſi quod ipſe fecit*] Αὐθάδεια. Hoc enim proprium ruſticorum eſt, atque imperitorum. *Nihil rectum putat*] Proprie *putat.* Nam hoc verbum imperitorum eſt. Ordo eſt, Qui nihil rectum putat, niſi quod ipſe fecit. D.

20 *Quorſum iſtuc?*] Deeſt *Pertinet*, aut *dicis*. *Quia tu, Demea*] Id eſt, homo imperitus. *Haec male iudicas*] Pari virtute haec leniter dicta ſunt, qua ſuperiora vehementer. D.

Non eſt flagitium, mihi crede, adoleſcentulum
Scortari, neque potare: non eſt: neque fores
Effringere. haec ſi neque ego, neque tu fecimus,
Non ſiuit egeſtas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum feciſti inopia.
Iniurium'ſt. nam ſi eſſet vnde id fieret,
Faceremus: et tu illum tuum, ſi eſſes homo,

Sine-

21 *Non eſt flagitium*] Non peccatum negat eſſe: ſed flagitium non eſſe contendit, et ideo ſubindignanter pronunciandum eſt: vt ſi dicat, Scortari quidem adoleſcentulum, delictum eſt, ſed non eſt flagitium. et veniae locus non tam in facto, quam in perſona eſt conſtitutus. *Non eſt flagitium, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari*] Mire reſpondit, et oratorie ad haec quae inuidioſe dicta ſunt. Nam quod ait ille, *Eripuit mulierem quam amabat*: hic *ſcortum* dicit. quod *irruit in aedes alienas*: quaſi ex vino furens, *potare*: quod cum aliis graue propoſitum eſt, hoc ſolum dicendo, leue reddit, id eſt, *fores effringere*. *Mihi crede*] Quaſi imperito dicit, *Mihi crede*, non enim, *Me intellige.* Quod imitatus Cicero ſic (*vbi* corrigit recte Hadr. Iunius in Append. Animadu. Locus Ciceronis eſt Diuin. in Q. Caecil. 12.) Caelium exagitat; *Magni ſunt, mihi crede: noli haec contemnere.* Hic enim et auctoritas dicentis, et contemtus oſtenditur audientis. D.

23 *Haec ſi neque ego, neque tu, fecimus*] Quia dixit, *Qui niſi quod ipſe fecit, nihil rectum putat.* D.

24 *Non ſiuit egeſtas*] Non voluntas prohibuit, ſed neceſſitas: et ideo nulla laus. D.

Non ſiuit egeſtas] Diomed. lib. 1. L.

Verſus probat lectionem Bembini vnicam, *Non ſiit egeſtas.* B.

25 *Quod tu feciſti inopia?*] Nota *Feciſti*, in eo quod ſignificat *Non feciſti.* D.

Pro *ducis* vnus ex Regiis bene habet *duces.* Caeterum verſus per interrogationem eſt efferendus. B.

26 *Iniurium eſt*] Quia nihil quicquam iniuſtius homine imperito. *Nam ſi eſſet vnde id fieret*] Non eſt neceſſario conſequens, ſed probabiliter admittitur apud oratores. non enim omnes qui habent vnde faciant, continuo etiam faciunt. *Vnde id fieret*] *Fieret*, producta prima ſyllaba Ennius, *Memini me fieri pauum.* D.

27 *Et tu illum tuum, ſi eſſes homo*]

Sineres nunc facere, dum per aetatem licet:
Potius quam, vbi te exſpectatum eieciſſet foras,
Alienore aetate poſt faceret tamen.
De. Pro Iuppiter! tu homo adigis me ad inſaniam.
Non eſt flagitium facere haec adoleſcentulum? M. ah,
Au-

homo] Multum progreſſus eſt, accuſans accuſantem. D.

Lege, *et illum tú tuum.* Sic infra III, 4, 32. *Sineres vero illum tu tuum facere haec?* E.

28 Pro *licet* duo Iani Gulielmi, quos antiquiſſimos habet, legunt *decet*. In illo Tibulli I, I', 85. *Iam ſubrepet iners aetas, nec amare decebit*, aliquot etiam libri habent *licebit*. Vide ipſum ad Plaut. Militem Cap. VI, et nos ad Horat. II. Epiſt. II, 216. B.

29 *Exſpectatum*] Odioſum et malae vitae (*moleſtae vitae* Mſ. Hulſt. et Lindenbr. Vnde forte legendum, *Odioſae et moleſtae vitae*). Nam filiis parentes aut amabiles ſunt, aut exſpectati. amabiles, boni: *exſpectati*, mali: quorum mors in dies ſingulos exſpectanda et optanda ſit. Nam *Exſpectamus* ante diem, *Speramus* ad diem. vnde auidior intelligitur, qui exſpectat, quam ille qui ſperat. *Quam, vbi te exſpectatum*] Eo rem produxit, vt ipſe magis videatur conſulere diſciplinae, quam Demea. *Eieciſſet foras*] Non dixit *Amiſiſſet*: ſed, vt quiddam abiiciendum, *Eieciſſet*. D.

30 *Alieniore aetate, poſt faceret tamen*] Ἀνακόλουθον. deeſt enim *Quamuis*. Et *faceret* vltimum, magnam vim habet. nihil enim prodeſſet, inſuper obeſſet, retinere (*retineri* Mſſ. et Edd. vett.) ab iſtis filium iuuenem. *Alieniore* pro *Aliena* dicens, comparatiuum gradum pro poſitiuo poſuit. D.

Alieniori aetate] Hoc eſt, poſt adoleſcentiam. E.

Poſt faceret] Chariſ. l. 2. L.

31 *Pro Iuppiter!*] Tragica exclamatio eſt. Et bene, tanquam ipſe ſe reprehenderet Demea, adiecit, *Tu homo adigis me ad inſaniam*] Et *Tu homo* dicens, negat illi familiaritatem. D.

Adigis me] Mſ. R. *rediges me*. L.

Etſi Faerni libri Vatic. Baſilic. et Donatus, et noſtri fere omnes habent *rediges* aut *redigis*: nos tamen cum Faerno probamus lectionem *adigis*, quae eſt in Bemb. Victor. Decurtato, et in vno ex noſtris veterrimis in margine. Eandem quoque laudat Chariſius p. 214. B.

32 *Non eſt flagitium facere haec*] Moraliter indignatio expreſſa eſt, iiſdem verbis, quae frater dixerat, repetitis. D.

Auſculta: ne me obtundas de hac re ſaepius.
Tuum filium dediſti adoptandum mihi:
Is meus eſt factus: ſi quid peccat, Demea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Obſonat, potat, olet vnguenta? de meo:
Amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum:
Vbi non erit, fortaſſe excludetur foras:

33 *Ne me obtundas*] Ne me ſaepe et moleſte interpelles. Nam *Obtundere*, eſt aliquid ſaepe odioſe repetere. D.

34 *Tuum filium dediſti adoptandum mihi*] Mira argumentatio per ἐπαγωγὴν, quae *Inductio* ab oratoribus dicitur, quum per interrogationem peruenimus ad id, quod volumus concludendum. D.

35 *Is meus eſt factus*] Sic progreditur, quaſi confeſſionis genus ſit, aduerſarium tacuiſſe. *Si quid peccat, Demea*] τῷ ἰδιωτισμῷ interpoſuit *Demea*: et repetitum eſt, *peccat.* D.

36 *Ego illi maxumam partem feram*] Errant, qui putant *illi* eſſe pronomen, quum ſit aduerbium loci: vt (Aen. II, 548), *illi mea triſtia fata, Degeneremque Neoptolemum narrare memento. Illi* ergo ibi, vbi ille peccat. Quare quidam etiam *li* ſyllabam diſcretionis cauſa, vt locum ſignificet, corripiunt. Et *Maxumam partem*, optime dicit. Non enim *Vniuerſam*, quia non ſolus pater Aeſchini eſt: ſed *Maxumam*, quia eius magis eſt, cuius filius coepit eſſe per adoptionem. *Feram*] ſuſtinebo, tolerabo. D.

37 *Olet vnguenta*] A ſummo ad imum propoſita ſoluuntur. Et mira varietas eſt, *Olet vnguenta;* ne diceret, obſonat, potat, vnguitur: ne ſcilicet haec exercitationis paleſtricae, non luxuriae dicerentur. D.

Potat? olet vnguenta?] Priſcian. lib. VIII. L.

Varro de L. L. VI. *Apud Terentium: ſcortatur, potat, olet vnguentum? de meo. Scortari eſt ſaepius meretriculam ducere, quae dicta a pelle.* Hoc Varro, falſus memoriae: quippe omnes hodie libri *obſonat.* B.

38 *Amat?*] Πρὸς τὸ, Cur amat? *Dum erit commodum*] Dare ſcilicet. D.

Dum erit commodum] Aſconius II, 13. in Verrem. L.

39 *Vbi non erit*] Argentum ſcilicet: ſed *Commodum dare*, ſubaudiendum eſt. *Fortaſſe excludetur foras*] Hoc ita protulit,

Fores effregit? reſtituentur: diſcidit
Veſtem? reſarcietur. Eſt, Dis gratia,
Et vnde haec fiant, et adhuc non moleſta ſunt.
Poſtremo aut deſine, aut cedo quemuis arbitrum:
Te plura in hac re peccare oſtendam. De. hei mihi!
Pater eſſe diſce ab aliis, qui vere ſciunt.
Mi. Natura tu illi pater es, conſiliis ego.

De.

tulit, quaſi dicat, nihil ſibi deperiſſe, ſi gratis forte fuerit ad amicam admiſſus. Et totum hoc τῷ ἐξουθενισμῷ legendum eſt. Et mire *Fortaſſe* dicit, vt pater indulgens, et credens adoleſcentem poſſe etiam amari ab amica. non enim affirmauit, vt diceret, *Excludetur foras*. D.

40 *Fores effregit? reſtituentur*] Peruenit ad praeſens crimen: illa enim ante acta fuerant. D.

41 *Reſarcietur*] *Re* abundat. D.

42 *Et vnde haec fiant*] Iterum ſubaudiendum, *eſt*. *Et adhuc non moleſta ſunt*] Quia non eſt flagitium, adoleſcentem ſcortari. D.

45 *Ab aliis qui fere ſciunt*] Superbum fuiſſet, *A me dicere*. melius ergo *Ab aliis* dictum eſt. D.

Qui vere ſciunt] V. C. *qui viuere*. L.

Lege *Pater eſſe diſce ab illis, qui veri ſient*. Nam *ab illis* reperitur et in Faerni libb. antiquis, et noſtris omnibus. Tum Palmerius, probante Guyeto, *Sient*. Recte; modo legas quoque *veri*. Sic Ouid. Met. IX, 24. *Iuppiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus*. B.

46 *Natura illi pater es, conſiliis ego*] Vrbane Micio *Conſiliis* ſubiunxit. plus enim valet ad laudem *conſilium*, quam *natura*. Et ſimul oſtendit Poeta verbis Micionis, qui non natura, ſed affectu ſit pater, nullum patrem eſſe ſapientem: eum vero poſſe ſine perturbatione perfrui iis quos amat, quem patrem eſſe conſilium fecerit, non natura, hoc eſt, qui filium adoptauerit. Et mire, quum *Natura* ſingulariter dixerit, pluraliter intulit, *Conſiliis ego*. D.

Tu natura pater] Vt Salluſt. (Cat. 6.) *Curae ſimilitudine patres appellabantur*. Poſtremo concludit, quod iam repetat filium, quem dediſſet. Hac re territus ſenex, cum iracundia tamen conqueritur, quod alienus non ſit filio, ac propterea cogatur de eo cogitare. E.

DE. Tun' conſulis quicquam? MI. ah, ſi pergis, abiero.

DE. Siccine agis? MI. an ego toties de eadem re audiam?

DE. Curae eſt mihi. MI. et mihi curae eſt. verum, Demea,

Curemus aequam vterque partem: tu alterum,
Ego item alterum. nam ambos curare, propemodum
Repoſcere illum eſt, quem dediſti. DE. ah, Micio.
MI. Mihi ſic videtur. DE. quid iſtic? tibi ſi iſtuc placet,

Pro-

47 *Tun' conſulis quicquam?*] Apertior contumelia: et ideo ſequitur denunciatio diſcedendi. *Tun' conſulis quicquam?*] Quia dixit, *Conſiliis ego pater ſum:* a coniugatis argumentatus reſpondit, *Tun' conſulis quicquam?* quia a conſulendo *conſilia* dicuntur, et *conſultores*. *Si pergis, abiero*] Vt (Aen. II, 719.), — *donec me flumine viuo Abluero.* *Si pergis, abiero*] Ἀρχαϊσμὸς, pro *Abibo*: et hoc geſtu abeuntis, vel abituri pronunciatur. D.

48 *Sicine agis?*] Recte, quia iam abibat: quaſi reuocantis correptio (forte, *correctio* Z.) eſt. *An ego totiens*] Hoc conuerſum intelligas dicere. *Audiam?*] Deeſt *te:* ſed exprimere durum fuit. Et hoc eſt obtundere. D.

49 *Curae eſt mihi*] Aeſchinus ſcilicet. D.

50 *Curemus aequam vterque partem*] Proprie *Vterque* et *Aequam*, quaſi particeps fratris. D.

51 *Propemodum*] Niſi addidiſſet *Propemodum*, falſa videretur eſſe ſententia. D.

Ne male accentus in fine ſit, et Trochaeus male in ſede penultima, lege *Nam cúrare ambos, própemodum.* B.

52 *Ah! Micio*] Religioſe commotus eſt: ac veluti incuſatio eſt perfidiae. et ideo exclamat dolens, et tranſit in iracundiam, conceſſionemque, quae ἐπιτροπὴ dicitur. D.

53 *Mihi ſic videtur*] Rationabiliter non *Eſt ſic* dixit: ſed, *Sic videtur*: non vult enim verum eſſe. *Quid iſtuc?*] Deeſt *Loquor* aut *Reſiſto:* nam proprie ſignificatio eſt de ſententia ſua decedentis. D.

Codd. *meliores Si iſtuc tibi placet.* Recte, vel propter accentum. B.

Profundat, perdat, pereat; nihil ad me attinet.
Iam ſi verbum vnum poſthac. MI. rurſum, Demea,
Iraſcere? DE. an non credis? repeton quem dedi?
Aegre'ſt: alienus non ſum. ſi obſto; hem, deſino,
Vnum vis curem, curo: et eſt dis gratia,
Quum ita vt volo eſt; iſte tuus ipſe ſentiet
Poſterius. nolo in illum grauius dicere.

MI.

54 *Profundat, perdat*] Ἐπιτρεπὴ figura. Virg. (Aen. IV, 381.) *I, ſequere Italiam ventis, pete regna per vndas. Profundat, perdat, pereat*] Haec ſic pronuncianda ſunt, vt oſtendatur geſtu, nolle quod loquitur. D.

Profundat, perdat] Seru. Aeneid. IV, 381. L.

55 *Si verbum vnum poſthac*] Ἀποσιώπησις. Deeſt *Tibi fecero*, aut tale huiuſmodi. D.

Verbum vnum] Mſ. R. *vllum*. L.

Codd. noſtri *Verbum vllum*. Recte. Cf. And. I, 5, 21. Eun. I, 2, 8. B.

56 *Rurſum*] Quaſi curans iraſceris? (Mſ. B. et Edd. vett. *Quaſi rurſum curans iraſceris?* Malim, *Quaſi mirans*, RVRSVM IRASCERIS?) *An non credis?*] Iraſci ſcilicet. *Repetone quem dedi?*] Ruſticani ſtomachi eſt repetere ſemper verba, quae inuitus alius audierit. *Repetone quem dedi?*] Minus erat, ſi *Aeſchinum* diceret: ſed plus eſt, *Quem dedi*. D.

57 *Aegre eſt*] Quaſi dictum ſit, Quid ergo loqueris? quia aegre eſt. Cur aegre eſt? quia alienus non ſum. *Alienus non ſum*] Mire *Alienus non ſum:* quaſi timeat iam dicere, *Pater ſum. Alienus non ſum*] Satis cum ſtomacho, quaſi dicat. Si patrem me eſſe iam non licet, alienus non ſum. D.

59 *Iſte tuus*] Memoriter *Iſte tuus*, ad illud quod dixerat, *Meus eſt factus. Iſte tuus ipſe ſentiet poſterius*] Quantus ſis, quantumque eum ames: hoc eſt, vt decipiatur per indulgentiam tuam (Leg. *Hoc eſt, Quantumuis et quantumcunque eum ames, decipietur p. i. t.*), *Ipſe ſentiet*] *Sentire*, multi pro malo poſuere. vt ipſe alibi, *Sit rogas? ſenſi: nam vnam ei coenam atque eius comitibus dedi*. D.

Iſte tuus] Priſc. l. 17. L.

60 *Poſterius*] Etenim Demea ſatis hoc graue exiſtimat dictum in eum, qui non prouideat in futurum: et arctius (*grauius*) quia pater eſt. *Nolo in illum grauius*] Scilicet quam hoc. D.

Poſterius. nolo] Char. l. 2. L.

In Fragmentis Menandri ſer-

MI. Nec nihil, neque omnia haec ſunt, quae dicit; tamen
Non nihil moleſta haec ſunt mihi: ſed oſtendere
Me aegre pati illi, nolui. nam ita'ſt homo:
Quum placo, aduorſor ſedulo et deterreo:
Tamen vix humane patitur: verum ſi augeam,

Aut

fertur: Οὐδέποτ' ἀληθὲς οὐδὲν οὔθ' υἱῷ πατὴρ Εἴωθεν ἀπειλεῖν, οὔτ' ἐρῶν ἐρωμένῃ. W.

61 *Nec nihil*] Apparet Terentium fauere leniſſimis patribus: vnde ſubiecit etiam rationem facti Micioni. *Nihil, et nonnihil*] Nota figura eſt, conueniens placidiſſimo ſeni, qui in reprehendendo adoleſcente moderatus eſt. *Neque omnia haec ſunt quae dicit*] Bene a Micione hoc dicitur: quia indulgentioris eſt plura ſcire: et ſupra dixit, *Ea ne me celet, conſuefeci filium.* Et hic ſenſus eſt: Nec contemnenda ſunt quae dicit, nec omnia dicit tamen. Hoc eſt, non ſola ſunt quae dicit, ſed multa alia. Et ordo eſt, Neque tamen haec quae dicit, ſunt omnia. D.

Nec nihil] λιτότης, pro aliquid. E.

Recte Daceria ab hoc verſu nouam Scenam conſtituit. Nam poſtquam Demea exceſſit: ſolus Micio ſecum loquitur, et, ne ſpectatores nimia indulgentia offendantur, ipſe reprehendit mores filii, et ſimul aditum patefacit ad reliquorum intelligentiam. Z.

62 *Nonnihil moleſta*] Placidiſſime *Nec nihil* dixit: et *Nonnihil* maluit repetere, quam vehementer iracundiam demonſtrare. eſt enim altera διπλότης. *Nonnihil moleſta haec ſunt mihi*] Optime Poeta Micionem fecit commotum: ne (*nam* Z.) ſi omnino immobilis eſſet, non indulgere adoptiuo filio, ſed omnino eum non curare videretur. Ergo ſic in eum ſeruat placidum animum, vt tamen retineat patris affectum. *Sed oſtendere me aegre*] Conſtat ergo, *aegre pati.* Nam aliter non erat parens. D.

Sed oſtendere, me agere] Sed ſimulate ago: quia ſi fratris iracundiam iuuarem, protinus inſaniret. E.

63 *Illi*] Demeae ſcilicet. Aut *Illic*, id eſt, ibi, vbi Demea litigabat. *Nam ita eſt homo*] *Homo* dixit moraliter: ſic enim de iis dicimus, quos parce reprehendimus. vt alibi, *Vt homo eſt, ita morem geras.* D.

64 *Quam placo*] Id eſt, quum volo placare. D.

Quum placo, aduorſor] Diomed. lib. I. L.

65 *Verum ſi augeam*] Argumen-

Aut etiam adiutor ſim eius iracundiae,
Inſaniam profecto cum illo. etſi Aeſchinus
Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam.
Quam hic non amauit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid? poſtremo nuper, (credo iam omnium
Taedebat) dixit velle vxorem ducere.

Spe-

mentum a contrario. *Nam Placare*, contrarium eſt irritantibus augentibuſque iracundiam. D.

Tamen in primo pede corripi non rarum putandum eſt. B.

66 *Aut etiam adiutor ſim eius iracundiae*] Σύλληψις. Nam a genitiuo caſu accuſatiuus aſſumtus eſt. D.

67 *Etſi Aeſchinus nonnullam in hac re*] Rurſus διπλότης, vt ſit mitis reprehenſio: et hoc ipſo grauis. Nam *Etſi*, et *nonnullam nobis*, temperamento ſunt poſita. D.

Etſi Aeſchinus nonnullam] Iam redit ad aeſtimationem, an vere Aeſchinus peccauerit. E.

69 *Quam hic non amauit meretricem? aut cui non dedit aliquid?*] Ἦθος ὑπερβολῆς, *Quam non*, et *Cui non*. Ea tamen haec ſunt, vt non graui ſono accuſationis proferantur, ſed ſolam reprehenſionem contineant. *Aliquid* vero, admirantis eſt. Quod addidit *Meretricem*, oſtendit Micionem hoc ſolum adhuc ſcire: nihil autem de vitiata virgine. *Quam hic non amauit meretricem?*] Et hoc cum venia et defenſione. Nam colere meretricem, non eſt flagitium. et ſimul etiam vitiatae virginis adhuc ignarus oſtenditur Micio. *Aut cui non dedit aliquid?*] *Aliquid* dicendo, praetermiſit vel meretricem vel numerum (Leg. CVI *et* ALIQVID *dicendo praetermiſit*, meretrici *et* munerum). D.

70 *Credo, iam omnium taedebat*] Παρένθεσις πρώτη. Etenim addimus ad ea quae apud nos parum certa ſunt, aut *Credo*, aut *Puto*. D.

71 *Dixit velle vxorem ducere*] Mirum eſt apud Terentium, quum etiam per neſcias perſonas indicet argumenta. Nam quum Micio neſciat amari ab Aeſchino ciuem virginem: tamen dicit, *Credo, iam omnium taedebat*, et, *Dixit ſe velle vxorem ducere*. Sic ex parte magna oſtendit neſcius argumentum: ideo quia (*ideoque* Liber vterque) veriſimile eſt, amantiſſimum Aeſchini Micionem omnes ſcire affectus adoleſcentis et conſuetudines. Et apparet praeterea, conatum ex parte fateri vitiatum amore (*vitiatam ex amore* Z.) Aeſchinum,

Sperabam iam deſeruiſſe adoleſcentiam.
Gaudebam: ecce autem de integro. niſi quicquid eſt,
74 Volo ſcire: atque hominem conuenire, ſi apud forum eſt.

ACTVS SECVNDI SCENA PRIMA.
SANNIO. AESCHINVS. PARMENO.

Obsecro! populares, ferte miſero atque innocenti auxilium:

Sub-

num, et (*ſed* Z.) pudore impeditum, tantum hoc dixiſſe, quod honeſte potuit, velle ſe vxorem ducere: quam autem vellet, tacuiſſe confuſum. D.

72 *Sperabam iam deſeruiſſe adoleſcentiam*] Recte *Sperabam*, pro *Gaudebam:* ſic enim dicimus, quum erraſſe nos cernimus. Et mire: non dixit, *Sperabam illum tam corruptum:* ſed mitis ſenex totum aetati attribuit, nihil filio. *Deſeruiſſe adoleſcentiam*] Seruat propoſitum circa aetatis veniam. *Deſeruiſſe*] Quaſi deorſum a feruore tenuiſſe. Legitur et *deſaeuiſſe*. D.

73 *Ecce autem de integro. niſi quicquid eſt*] Ἀποσιώπησις prima: quia non vult credere. *Niſi quicquid eſt*] Deeſt, *quia:* vt ſit, *niſi quia.* Et eſt ſenſus, Niſi quia non temere credo, et volo ſcire quicquid eſt. D.

1 *Obſecro! populares*] *Popularitas* in omnis rei conſortium ſumitur. nunc autem *populares* ciues dicit. et hoc eſt, quod veteres *Quiritari* dicebant, Quirites conclamare (Lucil. apud Non. v. Quiritare: *Hic, inquam, rudet e roſtris, atque eiulitabit, Concurſans vti arenarius, clareque quiritans*). *Obſecro populares, ferte miſero atque innocenti auxilium*] Hic exemplum eſt contumelioſi per potentiam diuitis, et in perniciem ſuam pauperis contumacis. *Miſero atque innocenti auxilium: ſubuenite inopi*] Tria ſunt, *Miſer*, *Innocens*, *Inops*. D.

Obſecro! populares] Haec Scena vim certaminis continet, ſine vlla ſpecie controuerſiae: tantum in dictis quaedam qualitas habetur. *Populares*] Hoc nomen ſignificat de populo ſocios eiuſdem conditionis. E.

Bis Aeſchinum cum lenone eſſe rixatum tenendum eſt; primum cum ex domo lenonis fidicinam abduceret; cuius rei rumorem ſupra ad Micionem detu-

Subuenite inopi. A E. otioſe, nunc iam ilico hic conſiſte.
Quid reſpectas? nihil pericli'ſt: nunquam, dum ego adero, hic te tanget.
S A. Ego iſtam inuitis omnibus.
A E. Quamquam eſt ſceleſtus, non committet hodie vnquam, iterum vt vapulet.

S A.

detulit Demea. Interim Aeſchinus fidicinam, inſequente eum lenone, domum Micionis deduxit. Quod cum leno impedire, quo minus fieret, conaretur, ſecunda orta eſt rixa, de qua hic agitur. FAERN.

2 *Subuenite inopi*] Vide quam poſteriora vehementiora ſunt, ad incendendum populum: primo *miſerum:* poſt *innocentem:* ad vltimum *inopem* poſuit. et primo, *ferte auxilium:* poſt, *ſubuenite.* Et totum hoc principium a beneuolentia ſumitur: quae comparatur ex inuidia potentiae Aeſchini. Nam contraria in Aeſchino eſſe, vult intelligi. *Otioſe, nunc iam*] *Otioſe*, ſecure ſignificat. Nam niſi qui ſecurus eſt, otioſus non eſt. *Otioſe, nunc iam ilico hic conſiſte*] Simul imperauit modum, tempus, locum, factum. Modum, *otioſe:* Tempus, *nunc:* Locum, *hic:* Factum, *conſiſte.* Nam *Iam* et *Illico*, alterum tempori adiungitur, alterum loco. At *Conſiſtere* eſt audacter et conſtanter ſtare: vt (Aen. v, 426.), *Conſtitit in digitos extemplo arrectus vterque. Illico*] Modo locum, non tempus ſignificat. D.

Hic conſiſte] Hoc intelligendum, dici ad mulierem quae ſublata eſt. Dein adiecit: *Quid reſpectas? Nihil pericli eſt.* E.

3 *Nunquam*] Pro *non* Virgilius (Aen. II, 670.), *Nunquam omnes hodie moriemur inulti.* D.

4 *Iſtam inuitis omnibus*] Deeſt *abducam. Ego iſtam inuitis omnibus*] Bona ἔλλειψις. nemo enim plene loquitur, qui luctatur. D.

5 *Quanquam eſt ſceleſtus, non committet*] Ἀνακόλουθον primum: nam quum praepoſuiſſet *Quamquam*, non ſubiecit *Tamen. Committet*] Perficiet: ſed hoc proprie de illicitis et puniendis facinoribus dicimus. Et ſimul hic oſtendit Comicus adoleſcens cedere ſe lenoni, inuitum ſe noxam intuliſſe: et id quod fecerit, feciſſe lenonis culpa, non ſua. *Iterum vt vapulet*] Minaciter (*Mire vtique* Z.) Poeta priorem litem ſuſtulit,

SA. Aeſchine, audi, ne te ignarum fuiſſe dicas meorum morum,
Leno ego ſum. AE. ſcio. SA. at ita, vt vſquam fuit fide quiſquam optuma.
Tu quod te poſterius purges, hanc iniuriam mihi nolle
Factam eſſe, huius non faciam. crede hoc, ego meum ius perſequar.

lit, dicendo *Iterum*: vt non eadem lis eſſet, de qua ſupra Demea queſtus eſt: ſed inſtaurata naſcatur (*noſceretur* Z). D.

Iterum vt vapulet] Supra enim cum meretrix raperetur, leno vapulauit. E.

6 *Ne te ignarum fuiſſe*] Prodeſt enim abſolutioni reorum imprudentia, aut caſus, aut neceſſitas. E.

7 *Leno ego ſum*] *Leno*, terribiliter pronunciandum eſt: quaſi dicat, *cui ſupplex eris*. Sed ex argumento eſt, quod contemnit Aeſchinus minas lenonis: vtpote qui iam vxorem decreuerat ducere. *Scio*] Hic (*Hoc ſic*) reſpondit, quaſi in lenone imminutio capitis tantum conſiſteret (Forte, *Hic ſic reſpondit, quaſi lenonis comminatio in nictu capitis tantum conſiſteret*. Z.). *Fide quiſquam optuma*] *Fides* in concipiendis comminationibus: nam (*Nam* recte omittitur ab Edd. vett. vt antecedens et conſequens vnam efficiat ſententiam Z.) *denunciatio* comminantis eſt. D.

Leno, inquit, *ego ſum*] Cum audiſſet Aeſchinus, illud potius intellexit, quod leno facilis eſſet, qui plagis ac verberibus ſubiiceretur, magiſque ad contemtum hoc nomen audiuit: ideo adiecit leno, ſed talis qualis *fuit fide quiſquam optuma*. E.

8 *Tu quod te poſterius*] Tu poſterius fortaſſe ſic te purgare incipies, quod mihi nolles feciſſe iniuriam. E.

Poſterius purges] Chariſ. lib. 2. L.

Sic libri omnes et Chariſius p. 191. Fruſtra igitur eſt, qui interpolatum velit, *Tum quod te*. B.

9 *Huius non faciam*] Figurate ergo, *Quod te purges* (Diſtingue ſic, *Figurate. Ergo Quod te purges*. cf. mox ad verſum 36.), id eſt, purgationem tuam. *Huius* autem, δεικτικὸν eſt. Aut enim ſtipulam, aut floccum mouerat, aut ſummum digitum. *Huius non faciam*] Cicero (Verr. II, 50.), *Ne tantulum quidem commotus eſt. Ego meum*

Neque tu verbis ſolues vnquam, quod mihi re maleſeceris.
Noui ego veſtra haec; Nollem factum: iuſiurandum dabitur, te eſſe
Indignum iniuria hac; indignis quum egomet ſim acceptus modis.
Ae. Abi praeſtrenue, ac fores aperi. Sa. caeterum hoc nihil facis.

meum ius perſequar] Hoc eſt, lenonium. *Meum ius*] Meam libertatem. *Meum ius*] Meam vindictam. Nam vt illa *iniuria* eſt, quae fit innoxio: ita *ius* vindicta illa, quae redditur reo. *Perſequar*] Vlciſcar. Cicero, *Tu dum tuas iniurias per te, id quod non potes, perſequi conaris.* D.

Huius non faciam] Hoc eſt, ne huius paruuli te faciam, ac propterea contemnam ac deſpiciam. E.

10 *Neque tu verbis ſolues vnquam, quod mihi re maleſeceris*] Νομικῶς. Et *Solues*, lues, perſolues, id eſt, ſatisfacies, ac te purgabis. *Re maleſeceris*] Acuendum eſt *re*, et ſignificanter proferendum. Ibi enim eſt ſententia. Et plus dixit, *Re maleſeceris*, quam *Iniuriam feceris*. D.

11 *Noui ego veſtra haec*] ἔλλειψις: deeſt enim *Verba*. *Iuſiurandum dabitur*] Hoc eſt, iurabimus te eſſe indignum cui iniuria fiat huiuſmodi. Aut ſeparatim *iuſiurandum dabitur*: et ſeparatim, *te eſſe indignum iniuria hac*. Et ſic melius. Verba enim ſatisfaciunt, quum res colligitur in generalibus cauſis. Nam ſaepe irae ac lites iureiurando ſunt terminatae (Ebr. vi, 16.). D.

Iuſiurandum dabitur] Quemadmodum ſponſio ante iudicium fieri ſolet, ita hic dixit, iuſiurandum dabitur, quod indignus fueris, qui hanc iniuriam mihi faceres. E.

12 *Indignum iniuria hac*] Comice *Indignum* et *Indignis*. D.

13 *Abi praeſtrenue*] Aut *Abi prae*, id eſt, prior: aut *Abi prae*, id eſt, praei: vt, *I prae, ſequar*. Aut *praeſtrenue*: vt (Aen. xi, 213.) *Praediuitis vrbe Latini*. *Abi praeſtrenue*] Magna contemtio minarum lenonis, non reſpondiſſe Aeſchinum ad ea quae dixerat. *Caeterum hoc nihil facis*] *Nihil* pro *non*. Legitur et *nihili*. D.

Praeſtrenue] Valde, obſequenter. E.

Lege ex noſtris aliquot, *Abi*

AE. I intro iam nunc. SA. at enim non ſinam. AE. accede illuc, Parmeno:
Nimium iſtoc abiſti: hic propter hunc adſiſte. hem, ſic volo.
Caue nunc iam oculos a meis oculis quoquam demoueas tuos:
Ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus continuo in mala haereat,
SA. Iſtuc volo ergo ipſum experiri. AE. hem, ſerua. PA. omitte mulierem.
SA. O facinus indignum! AE. geminabit niſi caues. SA. hei miſero mihi!

prae ſtrenue: vt *I prae*, ſaepe. Et ſic apud Nonium eſt v. Apertum. Deinde lege *forem*, de qua voce ſupra egimus. B.

14 *At enim non ſinam*] *Enim*, inceptiua particula apud veteres fuit: ſed et conuenit perturbationi. D.

Bentleius edidit *I intro nunc iam*. Z

15 *Nimium iſtoc abiſti*] Quaſi ex contumacia lenonis appareat, quod multum abierit. *Propter hunc*] Iuxta hunc. vt Virg. (Georg. III, 13.) — *templum de marmore ponam Propter aquam. Hem! ſic volo*] Mire Comicus ex alterius verbis, quid faciat alter, oſtendit. D.

16 Vulgo *dimoueas*, ſed *demoueas* recte libri meliores noſtri et Faerni. B.

17 *Quin pugnus continuo*] *Pugnus* a pugna dictus: aut ab illo *pugna*. *Pugnus continuo*] Id eſt, veſtigium litigantis (*E veſtigio in lenonis gena ſit pugnus*). D.

Octonarius Iambicus probat lectionem antiquam *innuerim* pro *innuero*, quod eſt recentiorum codd. B.

18 *Iſtuc volo ergo ipſum experiri*] Expreſſe oſtendit pauperioris loquacem contumaciam vſque ad pericula caedis. *Iſtuc volo ergo ipſum experiri*] Hoc illo dicente, ſeruus lenonem verberat. *Hem! ſerua*] Neſcias cui dicat haec Aeſchinus, an lenoni, an ſeruo: ſed ſeruo magis eſt veriſimile. D.

19 *Geminabit niſi caues*] Hoc comminantis eſt, non iubentis ferire. ſed quia longe ſtat Parmeno, *gemina* putauit dictum. Et *Geminabit*, ſubaudiendum eſt *plagam*. *Geminabit, niſi caues*]Non ſingularem pugnum,

et

Ae. Non innueram: verum in iſtam partem potius peccato tamen.
I nunc iam. Sa. quid hoc rei eſt! regnumne, Aeſchine, hic tu poſſides?
Ae. Si poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis virtutibus.

et vnum dabit, ſed *geminabit*: quaſi dicat, geminato duplicatoque numero inferet. *Hei miſero mihi!*] Leno pulſatur. D.

O facinus indignum] In Mſ. R. *indignum* deeſt. *Miſero mihi*] Mſ. R. *ei miſerum*! L.

Ne verſus ſit iuſto longior, repone *O facinus miſerandum*! *Geminabit, niſi caues. Hei miſeriam!* Certe noſtri habent *O miſerum facinus*, et *Hei miſeriam.* B.

20 *Non innueram*] Conuenienter Poeta auidiorem Parmenonem malefaciendi inducit, quum ſupra dominum inuitum oſtenderet cogi ad inferendam iniuriam. *In iſtam partem potius peccato*] Vt verberes non iuſſus potius, quam iuſſus non verberes. D.

Verum in iſtam partem] Vt lenonem caederet ſeruus, non innuerat adoleſcens, ſed hac, inquit, parte potius peccato. Licet enim contra imperium mecum feciſti, tamen id feciſti quod vellem. E.

21 *Nunc iam*] Duae partes iſtae ſunt. Et bene *Iam*, quia ſero, et poſt plagas. Et vtrum hoc lenoni, vt abeat; an puellae, vt introeat, dicitur? ſed facetius eſt, ſi lenoni intelligas dici: quaſi hoc factum ſit quod voluerit: et quaſi venerit vt vapulet. Et *Iam* etiam tarditatis incuſatio eſt. vt Virgilius (Aen. XII, 179.), *Iam melior, iam, diua, precor. Regnumne, Aeſchine*] Inuidioſa moraliter exclamatio, et ardentior ad plagas. *Regnumne, Aeſchine, hic tu poſſides?*] Bene *hic*, id eſt, Athenis, vbi grauius crimen eſt dominari velle. Nam tyranni ibi ſemper oppreſſi ſunt, et maxime proximi (Vulgo, *maxime a proximis*). D.

I nunc iam] Mſ. R. et V. C. *I nunc iam tu.* L.

22 *Si poſſiderem*] ἠθικὴ εἰρωνεία contemnentis in (dele *in*, ducibus Mſſ. et Edd. vett.) inuidiam. *Ornatus eſſes ex tuis virtutibus*] Cito oſtendit quantum (*quam*) a ſe longe ſit regnum, quae dixerit (Alii, *qui dixerat.* Forte, *quia dixerat* Z.) ornari potuiſſe lenonem. *Ex tuis virtutibus*] Sic veteres per εἰρωνείαν *virtutes* pro flagitiis dicebant. Lucilius, *Animo ac virtutibus.* D.

Sa. Quid tibi rei mecum'ſt? Ae. nihil. Sa. quid? noſtin, qui ſim? Ae. non deſidero.

Sa. Tetigine tui quicquam? Ae. ſi attigiſſes, ferres infortunium.

Sa. Qui tibi magis licet meam habère, pro qua ego argentum dedi?

Reſponde. Ae. ante aedis non feciſſe erit melius hic conuicium.

Nam ſi moleſtus pergis eſſe, iam intro abripiere; atque ibi

Vſque ad necem opperiere loris. Sa. loris liber? Ae. ſic erit.

Sa.

Ornatus eſſes, &c.] *Virtutes* hic per εἰρωνείαν pro vitiis collocauit. E.

23 *Quid tibi rei mecum eſt?*] Hoc, quia verberatus eſt, dicit. vt ſit, *Quid tibi debeo?* non quia nihil ſibi debeatur. *Nihil*] Facete: quia ipſe abſtulit, et *Nihil* vult a ſe repeti. *Quid? noſtine qui ſim?* Proprie: ſic enim dicit qui nihil quicquam debet, *Non me nouit:* non quod ignoretur, ſed quod in iure non cernatur. D.

24 *Si attigiſſes*] Plus dixit *Attigiſſes*, quam *Tetigiſſes*. eſt enim multo minus *attingere*, quam *tangere*. D.

Infortunium] Malam fortunam. E.

25 *Qui tibi magis licet*] Hic non tam ratiocinatio eſt, quam exclamatio per dolorem. *Qui tibi magis*] Si mihi, inquit, non licet attingere tuam: cur tibi licet meam non tangere, ſed habere? Et *habere*, vtrum domi in conſuetudine: an corrumpere, id eſt, ſtuprare intelligimus? *Meam habere, pro qua ego argentum dedi?*] *Meam* ſuffecerat: ſed magna moralitate additum, *Pro qua argentum dedi*, ad vociferationem. ſimul eſſe oſtendit leno quod repetat. D.

Lege *Qui tibi meam magis licet habere*. B.

26 *Ante aedes non feciſſe erit melius hic conuicium*] Non erat quod ad haec iuſte reſponderet. et ideo ſic reſpondet, vt conuicium dicat: quod verum eſt. D.

Ante aedis non feciſſe] Placid. Lact. ad Stat. Thebaid. libr. 2. verſ. 417. L.

28 *Loris? liber?*] *Lora* apud veteres *laura* dicebantur, a lauro triumphorum: ſub (*ſub*

Nan-

SA. O hominem impurum! hicine libertatem aiunt aequam eſſe omnibus?

AE. Si ſatis iam debacchatus es, leno, audi ſi vis nunc iam.

SA. Egon' debacchatus ſum autem, an tu in me? AE. mitte iſta, atque ad rem redi.

SA. Quam rem? quo redeam? AE. iamne me vis dicere, quod ad te attinet?

SA. Cupio: aequi modo aliquid. AE. vah! leno iniqua me non volt loqui.

SA.

Nannius vult deleri) qua mos erat captiuos vinciri, ducique per pompam. ideo autem, vt conditionis reminiſcantur, loris caeduntur mancipia. Nam *mancipia* dicuntur, quod manu capta ſunt: *Serui*, qui ſeruati ſunt, quum eos occidi oporteret iure belli. vnde Virgilius (Aen. x, 524.) ſic inducit captiuum rogantem, *Per patrios manes, per ſpes ſurgentis Iuli, Te precor, hanc animam ſerues natoque patrique.* D.

29 *O hominem impurum*] Sic veteres *Impurum* generaliter pro improbo ponebant: vt in eadem hac fabula, *Perſuaſit ille impurus, ſat ſcio. Hicine libertatem*] Scilicet Athenis. *Aequam eſſe omnibus?*] Quaſi diceret, Vbi non eſt, quando Aeſchinus loquitur (*dominatur* Z.). Et bene *Omnibus:* vt ne lenones quidem videantur excepti. D.

Libertatem aequam] Athenis, vbi communis omnium fuerat libertas. populi enim iuſſu reſpublica agebatur. E.

30 Recte quinque ex vett. noſtris habent *debacchatus, leno, es:* ne *leno* in Theſi occultetur. B.

31 *Mitte iſta; atque ad rem redi*] Superbe adoleſcens maleficium non putat lenonis eſſe purgandum. *Ad rem* autem, ad negotium de quo agitur, dicit. D.

32 *Quam rem?*] Quam abduxiſti. *Res* enim, pecunia intelligitur: vel id pro quo pecunia danda eſt. *Quo redeam?*] Ad, quam (*Ad eam, ob quam* Z.) euertiſti domum: quia, *Fores effregit, atque in aedes irruit alienas. Quod ad te attinet?*] Quod tibi prodeſt, et commodum eſt? D.

Meliores Faerni, et noſtri omnes libri, *Id quod ad te attinet.* B.

33 *Cupio*] Ille, *Vis*, dixit: hic *Cupio. Modo aequi aliquid*]

S A. Leno ſum, fateor, pernicies communis adoleſcentium,

Periurus, peſtis: tamen tibi a me nulla orta eſt iniuria.

A E. Nam hercle etiam hoc reſtat. S A. illuc quaeſo redi, quo coepiſti, Aeſchine.

A E. Minis viginti tu illam emiſti, quae res tibi vortat male.

Argenti tantum tibi dabitur. S A. quid, ſi ego tibi illam nolo vendere?

Coges

quid] Subaudiatur, *dicas. Vah! leno iniqua me non vult loqui*] Nomen ſacrilegum, et iniuſtum *Leno*, iniquitatem agitat, iuſtitiae patrocinatur. Hoc totum εἰρωνεικῶς pronunciandum eſt. D.

Leno iniqua] Satis oſtendit quam iniquus ipſe ſit, cum dixerit, *Leno ſum, fateor*. Senſus eſt: Sum quidem quod dicis, etiam quod *pernicies communis adoleſcentum*, etiam quod *periurus: nulla tamen tibi a me facta eſt iniuria*. E.

34 *Leno ſum*] Figura συγχωρήσεως. D.

Noſter videtur tranſtuliſſe verſus Diphili: ὄυκ ἔστιν ὀυδὲ τέχνιον ἐξωλέστερον τȣ̃ πορνοβόσκȣ. W.

35 *Eſt orta iniuria*] *Orta*, coepta. D.

Ne *Orta* in Theſi deliteſcat, recte duo ex vett. libris, *Nulla'ſt órta iniuria*. B.

36 *Illuc, quaeſo, redi quo coepiſti, Aeſchine*] Figurate. rectum enim erat, *Vnde coepiſti*. niſi forte *Quo* pronomen eſt modo accipiendum: vt ſit, a *quo*. Et bene memor eſt, dixiſſe Aeſchinum, *Omitte iſta, atque ad rem redi*. D.

37 *Quae res tibi vortat male*] Adiicit contumeliam, quaſi et hoc multum ſit et inimicum. *Vertumnus* dicitur deus, qui rebus ad opinata reuertentibus (*ad inopinata ſe vertentibus* Z.) praeeſt. Saepe autem male cedit, quod bonum putatur: et hoc eſt *male vertiſſe*, vt ille gladius qui muneri datus, adminiculum fuit reginae pereunti. de quo Virg. (Aen. IV, 646.) — *enſemque recluſit Dardanium, non hos quaeſitum munus in vſus*. D.

38 *Quid? ſi ego tibi illam nolo vendere?*] Haec maioris ſunt ſtomachi: et ideo ſtultiora. Nam quod iam amiſit, venditurum ſe negat. Et, *Quid? ſi nolo*, noue dictum eſt, et τῷ ἰδιωτισμῷ. *Quid? ſi ego tibi illam nolo vendere? coges me?*] Poteſt autem dici, *Quid ſi nolo, coges me?* D.

Recte

Coges me? AE. minime. SA. namque id metui. AE. neque vendundam cenſeo,
Quae libera'ſt: nam ego liberali illam aſſero cauſa manu.
Nunc vide, vtrum vis; argentum accipere, an cauſam meditari tuam.
Delibera hoc, dum ego redeo, leno. SA. pro ſupreme Iuppiter! Mini-

Recte *tibi* poſt *tantum* abeſt in Faerni optimis, et noſtris omnibus libb. Nam eſt verſus octonarius. B.

39 *Minime*] Εἰρωνεία. *Namque id metui*] Εἰρωνεία contumax et ridicula in eo quod iam amiſit id, de quo dixit ſe cogi non poſſe. D.

40 *Nam ego illam liberali aſſero cauſa manu*] Ordo eſt, *Ego liberali cauſa manu aſſero*. Et ſunt iuris verba: a quibus etiam *Aſſertores* dicuntur vindices alienae libertatis. Nam et cauſa ipſa, *liberalis* dicitur, quae actionem in ſe continet libertatis. D.

Nam ego am liberali cauſa] Liberali manu dicit, vt eius oſtendat libertatem. E.

Liberali illam aſſero] In V. C. Pithoeorum *Liberali am aſſero*. quomodo etiam in Eugraphio. *Am* igitur antique eſt *eam*, vt *Im* eum, αὐτὸν. Gloſſar. Feſt. et XII. Tabb. *Liberali manu aſſerere*, id eſt, liberali iudicio natalibus reſtituere, καρπίζεσθαι. Et *Aſſertor*, vindex, καρπιστής. Arrian. in Epictet. III, 26. μὴ ὅτι φιλοσοφεῖς [ἔξω φορτικὸν τὸ ὄνομα] ἀλλ' ὅτι καρπιστὴν διδῶς: τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἡ ταῖς ἀληθείαις ἐλευθερία. quem locum neque recte aſſecutus eſt interpres. vt et Heruetus illum Clementis Alexandr. Stromat. lib. 5. τὰ διὰ δικαιοσύνην ἐκεῖνα ζυγὰ καὶ ἀσσάρια, καρπισμοί τε καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπίψαυσεις etc. Bene autem in Gloſſar. καρπισμὸς *vindicta*, *aſſertio*. inde καρπιστίαι, *vindiciae ſecundum libertatem*. L.

42 *Pro ſupreme Iuppiter!*] Haec locutio ad hoc inducta eſt, vt et verbis lenonis appareat quam facile mitis fieri poſſit, et quiduis libenter accipere. *Pro ſupreme Iuppiter!*] *Supremum* nunc dicit ſummum. ab eo quod eſt *ſuperium* (alii *ſuper*; alii *ſuperior*. Forte *ſuperum*) et *ſuperius* fit *ſupremum*. Virg. (Aen. VII, 220.) — *rex ipſe Iouis de gente ſuprema, Troius Aeneas tua nos ad limina miſit.* Et non abhorret a perſona et plebeii, et lenonis, et vim paſſi, Iouem ipſum conuicio perſequi, vt quotidie videmus ab hominibus eius loci et ordinis fieri. D.

Dum ego redeo] Concluſit id,

Minime miror, qui inſanire occipiunt ex iniuria:
Domo me eripuit: verberauit: me inuito abduxit meam.
Ob malefacta haec tantidem emtam poſtulat ſibi tradier.
Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi.

Verum

id, quod conuicio dolorem pareret. Cum mora igitur pronunciandum *leno*. E.

Cum Aeſchinus abierit; cum Daceria inde a verbis *Pro ſupreme Iuppiter*! noua Scena eſt inſtituenda. Z.

43 *Minime miror, qui inſanire occipiunt ex iniuria*] Senſus hic eſt: Inſanos fieri per iniuriam pleroſque mirabar, ſed iam non miror, poſtquam ego ipſe per iniuriam quam ſum paſſus, inſanire compellor: adeo vt exclamem, *Pro Iuppiter*! Et ſimul aduerte vigilantem Poetam, vt vbicunque in Comoedia vocem tragicam extulerit, ſtatim perſonam inſanam dicere faciat. ſic et ſupra, *Pro Iuppiter! tu homo nunc adiges me ad inſaniam*. D.

Inſanire occipiunt] Seru. Aeneid. IV, 376. L.

Menandri fertur illud: οἴμοι, τὸ γὰρ ἄφνω δυςυχεῖν μανίαν ποιεῖ. W.

44 *Me inuito abduxit meam*] Honeſtiori perſonae haec querela ſufficeret, *Abduxit meam:* Sed leno bene addidit, *Me inuito*. Nam abducuntur meretrices et cum voluntate (alii *abſque voluntate;* male Z.) lenonum. Et decora locutio eſt per ἔλλειψιν, *Me inuito abduxit.* non enim addidit, *puellam*, aut quid tale. D.

45 *Tantidem emtam poſtulat*] *Tantidem emtam*, legitur et *Totidem emtam*. D.

Verſus hi duo locum inter ſe commutarunt: repone, *Hómini miſero plús quingentos cólaphos infregit mihi* | *Ob malefácta haec tántidem emtam póſtulat ſibi trádier*. Res apparet, et alii ante nos viderunt. B.

46 *Homini miſero*] Secundum illud Menandri. * ΑΙΓΟϹ ΤΗ ΠΟΙΩΝ ΤΟΙΓΟΕΡΠΑΤΟ ΤΟΝ ΓΡΩΝΟΝ ΟΙΚΕΤΗΝ λαβών * (Αἰζηὸς δὴ ποιοῦντα τοῦτι οἰκτρῶς ἐῤῥάπισατο τὸν γρύζοντα οἰκέτην λαβών. Magis ſenſum quam verſum reſtituere conati ſumus. Z.). *Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi*] Contumelioſa caedes, *colaphus*, et digna lenone. *Infregit*] Vt illudens hoc feciſſe Aeſchinus videatur,

cum

Verum enim quando bene promeruit, fiat: ſuum ius poſtulat.
Age, iam cupio, ſi modo argentum reddat. ſed ego hoc hariolor:
Vbi me dixero dare tanti, teſtis faciet ilico,
Vendidiſſe me. de argento, ſomnium. mox: cras redi.
Id quoque poſſum ferre, ſi modo reddat, quamquam iniurium'ſt;
Verum cogito id quod res eſt: quando eum quaeſtum occeperis,
Acci-

eum ſonitu ſe colaphizatum ſignificat. *Infregit* autem, illiſit, inflixit: vt ſit ſenſus, *Inflixit homini miſero plus quam quingentos colaphos.* Et flebiliter pronunciandum eſt. hoc enim exprimitur, vt tamen incuſet in alieno facto fortunam ſuam. Et vide quantum hoc diſtet ab illo quod ſupra dicebat, *Ipſum iſtuc volo experiri.* hoc, quia ſolus eſt: illud, quia cum aduerſario. D.

47 *Bene promeruit*] *Bene*, multum. *Promeruit*, adiuuit, profuit: cui contrarium eſt *commeruit.* Nam *mereri* et *promereri*, eſt praeſtare beneficium. Virg. (Aen. VI, 664.) *Quique ſui memores alios fecere merendo.* Et (Aen. IV, 334.), — *nunquam, regina, negabo Promeritam.* D.

Promeruit] Hoc eſt, multa mihi praeſtitit. E.

Pro Faerni *fiet* noſtri omnes recte *fiat.* B.

48 *Ariolor*] Diuino, vel vaticinor. E.

Verſus gratia pro *Si modo* hic et verſu 51. lege *modo ſi:* vt I, I, 4. *Vbi ſi ceſſes*, pro *ſicubi.* B.

49 *Vbi me dixero dare tanti*] Recte dixit. vbi enim pactio interceſſerit pretii, iam ereptionis actio ſublata erit, et pretium debebitur. D.

50 *Mox, cras redi*] Mire tranſit ad μιμητικόν. D.

Mox: cras: redi] Singula pronuncianda ſunt, quae ſolent dicere debitores, vt non reddant quod debent. E.

51 *Id quoque poſſum ferre*] Id, *Mox, cras redi*, id eſt, moram. *Quamquam iniurium*] Vendere, quod nolis; *eſt*, ſcilicet. D.

52 *Id quod res eſt*] Pro, *id quod verum eſt*: bona locutio. *Quando eum quaeſtum occeperis*] Vt in Andria, *Deinde quaeſtum occipit.* D.

Quae-

Accipiunda et muſſitanda iniuria adoleſcentium'ſt.
54 Sed nemo dabit: fruſtra egomet mecum has rationes deputo.

ACTVS SECVNDI SCENA II.

SYRVS. SANNIO.

TACE, egomet conueniam iam ipſum: cupide accipiat faxo, atque etiam

Bene

Quaeſtum occeperis] Vett. codd. *Inceperis*. L.

53 *Muſſitanda*] Patienda, conſideranda cum ſilentio, et vt in amatore putanda, atque per hoc perferenda. *Muſſitare* enim proprie eſt diſſimulandi cauſa tacere, dictum vel a *muto*, vel ab *M*: quae litera eſt nimium preſſae vocis ac pene nullius: adeo vt ſola omnium quum inter vocales inciderit, atteratur atque ſubſidat. Hinc Virg. (Aen. XII, 657.) *Muſſat rex ipſe Latinus*. D.

Muſſitanda] Hoc eſt, tacenda et animo continenda. E.

Accipienda, et muſſitanda] Querolus: *Sed quidnam hic fiet?* Accipienda, et muſſitanda iniuria eſt. L.

54 *Fruſtra egomet mecum*] Praeparationis genus, ad accipiendas viginti minas, totius ſummae deſperatio. D.

Faernus edidit *puto*, quod reperit in Bemb. et Victoriano. Repone vero *Sed nemo dabit: fruſtra has egomet mecum rationes puto*. B.

1 *Tace, egomet conueniam iam ipſum*] In hac Scena actus eſt, exemplum continens vitae auarorum, qui ſaepe in damnum ipſius auaritiae rationibus ruunt: ſimul etiam duorum inter ſe nequam hominum ſpectanda quaedam viciſſim, et doloſa captio eſt. *Tace, egomet conueniam iam ipſum*] *Tace*, ſi pro aduerbio eſt, omnibus dicitur. ſi pro verbo ponitur, dicitur Cteſiphoni maxime ſollicito, et ſupplicanti omnibus, ob metum patris. *Iam* autem, non tarditatis eſt, ſed properationis ſignificatio. D.

Tace, egomet conueniam] Aeſchinus poſteaquam verberato lenone abduxit mulierem, vehementer timuit (Niſi excidit *frater*, aut *Cteſiphon*, Eugraphius reprehendendus eſt, quod quae dixit Cteſiphon, ea tribuerit Aeſchino Z.), ne hoc pater audiret. Mandat igitur ſeruo, vt lenonis iracundiam frangat. E.

Cum nulla hic ſit animi commotio,

Bene dicat ſecum eſſe actum. quid iſtuc, Sannio, 'ſt, quod te audio
Neſcio quid concertaſſe cum hero? Sa. nunquam vidi iniquius
Certationem comparatam, quam haec hodie inter nos fuit:

Ego

motio, et Iambicus ſubſequatur: pro Trochaico acatalecto ſubſtitue cum noſtris codd. et Edd. vett. Iambicum tetrametrum: *Tace, égomet conueniam ípſum: cupide accipiat iam faxo: átque etiam.* Verba *Atque etiam* efficiunt Proſeleuſmaticum, et *at*, vt ſaepe, corripitur. B.

2 *Bene dicat ſecum eſſe actum*] *Actum*, recte additum eſt (*Actum bene, r. a. e.* Z.): nam multa etiam cupide accipimus, ita tamen vt male nobiſcum eſſe dicamus actum. *Quid iſtuc, Sannio, eſt*] Illud ſupra poſt Scenam, hoc iam in Proſcenio dicitur. Et vide quam ingenioſe Terentius, qui ſupra ab Aeſchino lenonis nomine facit Sannionem vocari, vtpote ab homine arroganti et feroci ob aetatem et negotium: at hunc blande circumuenientem honorificentius inducit cum lenone loqui, et Sannionem eum vocare. Sane qui in ſordidis profeſſionibus agunt vitam, honorifice nomine proprio appellas: ſed qui in ſplendidis artibus ſunt conſtituti, gaudent artis nomine nuncupari, vt Imperator, Orator, Philoſophus. Sic et in Eunucho, *Audire vocem viſa ſum modo militis*, apud ſe loquens meretrix: et poſtquam illum cominus videt, *Salue, mi Thraſo*, inquit, non *Salue miles*: quod erat duriſſimum. Et mox irata perſonat, *Miles, nunc adeo edico tibi.* D.

3 *Neſcio quid concertaſſe cum hero?*] Argute poſitum *Neſcio quid*: vult enim ex illo audire, vt nanciſcatur initium, quod perſuadendum ſuſcepit. *Concertaſſe*] οἰκονομία. honorifice nomen (*hominem*) tractat, vt et placidum ſibi reddat, et vt eum faciat ad contemnendam pecuniam liberalem. Nam honeſtas adimit auaritiam. D.

4 *Concertationem comparatam*] Διασύρει, quia illa (*illum* Z.) concertaſſe dixit, non caeſum eſſe. *Comparatam*] Proprie: alias *conſtitutam.* Et *comparatam* ad dictum Syri refert, qui ait concertationem fuiſſe, pares faciens Aeſchinum et Lenonem. Nam Sannio vult ſibi deberi pro eo quod vapulauit: quod abſtulit illi Syrus, dicendo eum non verberatum eſſe, ſed potius concertaſſe.

Ego vapulando, ille verberando vſque, ambo defeſſi ſumus.
SY. Tua culpa. SA. quid agerem? SY. adoleſcenti morem geſtum oportuit.
SA. Qui potui melius, qui hodie vſque os praebui? SY. age, ſcis quid loquar?

Pecu-

taſſe. Et proprie dixit *Concertationem*, ipſum actum. Nam *certamen* eſt res ipſa de qua certatur, vter (forte, *Vt, vter*) columbam ſagitta feriat, vter, prior decurrat ad metas. Nam ſic Virgil. in Bucolicis (corrige *Georgicis*. Nam locus extat Ge. II, 530.), *Velocis iaculi certamina ponit in vlmo*. At vero *certatio*, ipſe actus contentioque certantium eſt. D.

Pro Bembini et Victor. *quam haec hodie*, plerique noſtri habent *haec quae hodie*; repone, *quam hodie quae inter nos fuit*. B.

5 *Ille verberando vſque, ambo defeſſi ſumus*] Incerta eſt diſtinctio, vel *verberando vſque*, vel *vſque defeſſi*. Et eſt *vſque* aduerbium, ſignificans aut *diu*, aut *multum*. D.

6 *Tua culpa*] Poteſt et nominatiuus et ſeptimus caſus eſſe. ſi nominatiuus eſt, deeſt *eſt*; ſi ſeptimus, deeſt *Factum eſt*. *Adoleſcenti morem geſtum oportuit*] Ab aetate adiuuatur ſententia. ideo *Adoleſcenti* dixit, non *Aeſchino*. Et *morem gerere*, proprie lenonis et meretricis eſt: vnde et ipſe ſic reſpondet, vt, non fugiens κακέφατον, dicat *Vſque praebui*. *Adoleſcenti morem geſtum oportuit*] Cum ἐμφάσει *Adoleſcenti* pronunciandum eſt, ſcilicet qui facilius aſſentatione caperetur. D.

Duo antiqui libri Faerni, in his Bembinus, habent *facerem*; ſed noſtri fere omnes *agerem*. Nihil intereſt; niſi quod hoc magis ad Graecum metrum accedat. B.

7 *Quid potui melius, qui hodie vſque os praebui?*] Subaudiatur, *morem gerere*. Et hoc ſubtiliter leno, quum morem gerendum fuiſſe in meretricis pretio dixerit Syrus. *Hodie* autem, non tempus ſignificat, ſed iracundam eloquentiam ac ſtomachum. Vt Virg. (Aen. II, 670.) *Nunquam omnes hodie moriemur inulti*. *Age*] Modo *Age* corripientis eſt aduerbium. *Scis quid loquar?*] Argute: quia ſimulauerat leno non intellexiſſe, quid dixerat ſeruus. *Scis quid loquar?*] Legitur et ſic: *ſed ſcis, quod loquar*. D

Lege, *Qui hodie ei vſque os*. B.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum'ſt lucrum. hui!
Metuiſti, ſi nunc de tuo iure conceſſiſſes paululum, atque
Adoleſcenti eſſes morigeratus, hominum homo ſtultiſſime,
Ne non tibi iſtuc foeneraret. SA. Ego ſpem pretio non emo.

SY.

8 *In loco negligere, maximum interdum eſt lucrum*] Bene additum eſt *In loco*, et *interdum*: non enim ſemper. D.

Pecuniam in loco] Id eſt, vbi oportet, vbi ille qui accipit memor eſt. ideo inquit, *interdum*. E.

Pecuniam in loco] Menander: Βελτιςον ἢ τὸ κέρδος ἐν πᾶσι σκοπεῖν. Plautus Capt. II, 2, 77. *Eſt etiam vbi profecto damnum praeſtat facere, quam lucrum.* Marius Victorin. in Cic. Rhetor. libr. 2. L.

Illud *hui* alii Sannioni tantum tribuunt; ſed meliores libri recte Syro, vt caetera, adſcribunt. B.

9 *Si nunc de tuo iure conceſſiſſes*] Bene *Tuo iure*: ne diceret, Non erat res mea quam venalem habui. Aut *De tuo iure*, de lenonia duritia (*auaritia* Z.): vt alibi, *Meo iure vtar, vt potior ſit, qui prior ad dandum ſit.* D.

De tuo iure] Hoc eſt, ne plurimum leno eſſes. vt intelligamus auaritiam . . . (Weſterh. lacunam e codd. ſuppleuit ſic: *te impares.* Verba ſine ſenſu. Forte ita; *vt intelligeremus auaritiam in te non eſſe intempeſtiuam.* Z.). E.

11 *Ne non tibi iſtuc foeneraret*] *Foeneratum* eſt cum lucro redditum et multiplicatum. *Foeneraret* ergo, non Aeſchinus, ſed ipſa res in qua foeneratio. *Ego ſpem pretio non emo*] Ἀντισονομία. contra, *Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum.* D.

Ego ſpem] Malo pretium, quam emam pretio ſpem. quaſi ſi id amiſero, poſtea plura accepturus. E.

Spem pretio non emo] Non nouum eſt, etiam ſpem vendi et emi recte poſſe. l. 73. ad L. Falcid. Veluti cum quis iactum retis, aut capturam auium vel ferarum, aut futuros partus, foetuſue arboreos praeſtinat. L. 8. §. 1. *Nec emtio.* ff. de contr. emt. l. 11. 12. ff. de act. emp. vend. Vel cum quis malum nomen emit, quod forſan ex improuiſo lucro bonum poſſe

SY. Nunquam rem facies: abi, neſcis ineſcare homines, Sannio.

SA. Credo iſtuc melius eſſe: verum ego nunquam adeo aſtutus fui,

Quin quicquid poſſem, mallem auferre potius in praeſentia.

SY. Age, noui tuum animum, quaſi iam vſquam tibi ſint viginti minae,

Dum

poſſe fieri ſperat. l. 82. in fine ad L. Falcid. L.

12 *Nunquam rem facies*] Leno quicquid agit, ad lucrum refert: et ſic lucri genus dicit eſſe Syrus a lenone, quemadmodum perſuadet (*Syrus, agens, lenoni quemadmodum perſuadeat. Z.*). Et nota *Rem*, et litem, et negotium meretricis, et patrimonium, et omnem pecuniam nominari. *Nunquam rem facies*] Secundum perſonam ſerui lenonem Syrus hortatur, hominem ad lucrum excitans, non ad honeſtatem. *Neſcis ineſcare homines, Sannio*] Μεταφορὰ ab aucupibus, qui auibus capiendis offundunt cibum. D.

Nunquam rem facies] Hoc eſt, nunquam diuitias, neque pecuniam quaeres. *Neſcis ineſcare*] id eſt, iactata eſca vt in hamo maiora lucra captare. Et eſt *ineſcare*, decipere. E.

Lege, *Abi non ſcis.* B.

13 *Credo iſtuc melius eſſe*] Vide communem errorem vtriuſque perſonae, et callidi lenonis, et captioſiſſimi Syri ſerui. D.

15 *Age*] *Age*, nunc verbum eſt, ſignificans *dic.* quia iam prope eſt, vt conſentiat perſuadenti. *Tuum animum*] Deeſt, *liberalem. Quaſi iam vſquam tibi ſint viginti minae*] Senſus, Quaſi numero in aliquo ducas, et in aliqua aeſtimatione conſtituas: et non, ſi velis, penitus contemnas viginti minas, dummodo huic obſequaris. D.

Quaſi ſint xx minae] Quaſi aliquod emolumentum apud te habeant viginti minae, dummodo domino obſequaris. E.

Cum non pateat, quomodo *vſquam eſſe* ſignificet *vllius aeſtimationis eſſe*, quem tamen ſenſum ſeries orationis requirit: forte Auctor ſcripſit, *Age nóui tuum ánimum, quaſi terunci tibi ſint viginti minae.* Illud *terunci facere* occurrit Plaut. Capt. III. 1, 17. Certe ita iuſtius collocantur Arſes et Theſes, et apte opponuntur xx minae ac teruncius. B.

Dum huic obſequare. praeterea autem te aiunt proficiſci Cyprum. SA. hem.

SY. Coemiſſe hinc quae illuc veheres multa: nauem conductam: hoc ſcio,

Animus tibi pendet: vbi illinc, ſpero, redieris, tamen hoc ages.

SA. Nuſquam pedem: perii hercle. hac illi ſpe hoc inceperunt. SY. timet:

Inieci ſcrupulum homini. SA. o ſcelera! illud vide

Vt in ipſo articulo oppreſſit. emtae mulieres

Com-

16 *Praeterea autem*] Ἀρχαϊσμὸς eſt figura. Nam veteres libenter coniunctiones multiplicabant. *Te aiunt proficiſci Cyprum*] Et eum non profecturum dixit, ſed iam *Proficiſci*: et non ab vno dicit ſe audiuiſſe, ne negaret; ſed *Aiunt* inquit. D.

Proficiſci Cyprum] Hoc iniicit ſeruus, vel antequam audierit leno profectus eſt (*audierit, quod leno profecturus ſit* Z.) Cyprum, vti meretrices inde aduehat: quod Cyprus Veneri ſit dicata. E.

17 *Coemiſſe hinc quae illuc veheres multa*] Nuſquam hoc oſtendit alias Terentius: ſed apparet ex confeſſione lenonis vera haec omnia eſſe. Et mira varietas eſt. *Proficiſci*, *Coemiſſe*, *Conductam nauim*: ne diceret, *Proficiſci*, *Emere*, et *Conducere nauem*. Et *Conductam nauim* adiecit, vt dilationem res habere non poſſit.

Hoc ſcio, animus tibi pendet] *Hoc* et correpte legi poteſt, vt articulus demonſtratiuus ſit: et producte, vt ſignificet aut *hanc rem*, aut *hunc locum*, id eſt, Cyprum. D.

18 *Vbi illinc, ſpero, redieris*] Ex ſpe ſua vult Syrus oſtendere, quid leno debeat ſperare, id eſt, non ſe accepturum modo. *Tamen hoc ages*] Hoc eſt, exiges debitum. Nam *hoc agere* dicimus eum, qui inſtat negotio ſuo. D.

19 *Nuſquam pedem*] Quia exclamatio eſt, per ἀποσιώπησιν non completur. D.

20 *Inieci ſcrupulum homini*] Hoc leno non audit. ſimul enim dicitur quum ille clamat. et ideo ſimul legi non poteſt. Et hic oſtendit Syrus quo haec conſilio locutus ſit. *Illuc vide*] Τῷ ἰδιωτισμῷ dicit. D.

Inieci ſcrupulum] Hoc eſt, dubietatem. E.

21 *In ipſo articulo oppreſſit*]

Complures, et item hinc alia quae porto Cyprum.
Niſi eo ad mercatum venio, damnum maxumum'ſt.
Nunc ſi hoc omitto, actum agam: vbi illinc rediero,
Nihil eſt; refrixerit res. Nunc demum venis?
Cur

ſit] Μεταφορὰ perſeuerans a ſcrupulo, id eſt, lapillo, qui nos in calceo latens plerumque laedit. Et *Oppreſſit*, vel Aeſchinus, vel res ipſa quam ſubiicit, id eſt, quod ait, *Emtae mulieres complures*, etc. *Emtae mulieres complures*] *Mulier, veſtes:* et eſt σύλληψις, *Emtae*, et *emta*. D.

In ipſo articulo] Articuli ſunt in digitis: quorum nodo atque flexu ad actus facilis explicatio eſt. Ac ſi in ipſo articulo quis aliquem teneat, rigore confecto, confixura nulla fiet (corrige et diſtingue, *rigore confecto conflexura n. f.* Hoc eſt ei, qui rigore confectus eſt, c. n. f. Z.), nihil agi exinde poteſt. Ita hic temporis articulum collocauit, quoniam oppreſſus actus ſuos ducit implicatos. E.

22 *Item hinc alia*] In lenonis mercibus ἐξοχή. *Quae porto Cyprum*] Hanc inſulam poſuit Poeta, vel quod Veneri ſacrata ſit. vt Horatius (Carm. 1, 3, 3.), *Sic te diua potens Cypri.* Vel quod mercatus in ea ſit. vt idem (Carm. 1, 1, 13.), *Nunquam dimoueas, vt trabe Cypria Myrtoum pauidus nauta ſeces mare.* D.

23 *Niſi eo ad mercatum venio*] *Eo* nunc aduerbium eſt loci, id eſt, Cyprum. *Mercatus* autem, locum tempuſque ſignificat. *Damnum maximum eſt*] Quia et hoc damnum in pretio mulieris eſt. D.

Pro *veniam* Faerni et noſtri optimi libri *venio*. Praeterea duo habent *Damnum eſt maxumum*. Plane ex more Terentii. B.

24 *Nunc ſi hoc omitto*] Quod damnum eſt ſcilicet. Hoc autem dicit negotium cum Aeſchino. *Actum agam*] Prouerbium, id eſt, nihil agam. quod enim in iure ſemel iudicatum fuerit, reſcindi et iterum agi non poteſt. Sic in Phormione, *Actum, aiunt, ne agas.* D.

Cum *Actum agere*, h. e. iterum ſed fruſtra agere, ab eo alienum ſit, qui ante dixit ſe *omiſſurum* eſſe, h. e. prorſus nihil acturum; praeſertim cum ob hiatum verſus laboret: emendatio, neſcio cuius, egregie placet, *Nunc ſi hoc omittam, ac tum agam vbi illinc rediero.* Certe illud *omittam* noſtris codd. ſatis comprobatur. B.

25 *Nihil eſt*] Noue *Nihil eſt*: pro nulla ſpes eſt. *Refrixerit*] Pro *refrigeſcit*. D

Nunc

Cur paſſus? vbi eras? vt ſit ſatius perdere,
Quam aut nunc manere tam diu, aut tum perſequi.
S Y. Iamne enumeraſti, quod ad te rediturum putes?
S A. Hocine illo dignum'ſt? hocine incipere Aeſchinum?
Per oppreſſionem vt hanc mihi eripere poſtulet?
S Y.

Nunc demum venis?] Verba ſunt quae dici poſſunt, ſi ad mercatum leno ierit, et poſt rediens exigere pecuniam coeperit. E.

26 *Vt ſit ſatius perdere*] Per ὑπερβολὴν hoc accipe. Nam non conuenit perſonae lenoniae damna contemnere. D.

27 *Aut nunc manere*] Dum non nauigo. *Tum perſequi*] Quum rediero. D.

Placet Donati Faerniani et nonnullorum codd. lectio, *Quam aut hic manere* B.

28 *Iamne enumeraſti*] Finxit Syrus ſe non intellexiſſe, quid apud ſe ipſum leno locutus ſit. ideo illi aliud ait, quam ille ſecum diſputauerit (*diſputauerat*). *Quod ad te rediturum putes?*] Hoc dicto tantum illum accepturum ſignificat, quantum dederat in puella. Nam ad nos redit. quod a nobis abierit. Et dicendo *Rediturum*, oſtendit ſuper viginti minas nihil illum ſperare oportere: ſic enim ſupra, *Minus viginti tu illam emiſti, quae res tibi vertat male!* D.

Multi Faerni et noſtri recte habent *enumeraſti* id, *quod* etc. B.

29 *Hocine illo dignum eſt?*] Huiuſmodi comploratio ſummam deſperationem lenonis oſtendit. *Hocine incipere Aeſchinum?*] Quaſi de magno facinore dixit. Vt in Heautontimorumeno, *Vide quod inceptet facinus.* Aeſchinum autem cum laudatione dixit: quaſi quem non deceat malefacere. Et vide quam omnia experiatur impotens et miſer ob recuperandam rem ſuam. D.

Non conuenit, vt in eodem verſiculo *Hocine* primam corripiat, deinde producat. Lege igitur *inceptare.* Sic quoque olim legiſſe Donatum, colligitur ex loco, quem laudat, Heaut. III, 3, 39. B.

30 *Vt hanc mihi eripere poſtulet?*] Non dicit de qua (Forte, *Non dicit, quam*): quia de illa ſermo eſt. *Poſtulet*, velit, aut ſperet. Cicero, *Vt temporibus reipub. cedat, non eſt poſtulandum*, id eſt, cupiendum, aut exſpectandum. *Eripere poſtulet*] Ἐν τῷ ἤθει dixit, non eripuerit: tanquam adhuc non fecerit. Et ſic loquuntur, qui nolunt circa ſe perſeuerare iniuriam. D.

Sy. Labaſcit. vnum hoc habeo: vide, ſi ſatis placet;
Potius quam venias in periculum, Sannio,
Seruesne, an perdas totum, diuiduum face:
Minas decem corradet alicunde. Sa. hei mihi!
Etiam de ſorte nunc venio in dubium miſer?

Pudet

31 *Labaſcit*] Hoc preſſe dicitur. Et proprie dicit *Labaſcit*, vt et ſuam inſtantiam, et cunctationem tarde incipientis conſentire monſtraret. Nam inchoatiuum verbum eſt. Et eſt metaphora ab arbore facta: quae multis ſucciſa ictibus ferri, tandem incipit in caſum ponderis (*pendere*, Mſ. Hulſt.), ruinamque minitari. *Vnum hoc habeo*] Hoc clare: et ſubaudiendum eſt, *Quod dicam*, vel *Dicere*. *Vide, ſi ſatis placet*: Non *Placet* dixit: ſed *Satis placet*, veluti magnum conſilium praebiturus. D.

Vnum hoc habeo] Vnum poſſum praeſtare, id eſt, *minas decem* poſſe *corradi*, hoc eſt, cum labore expediri. E.

32 *Potius, quam venias in periculum*] Oratorie: comparatione peiorum dicit, hoc eſſe, quod ſuggerit, eligendum. D.

33 *Diuiduum face*] Hoc eſt, diuide: figura μακρολογία. *Diuiduum*, a diuiſione: *Dimidium*, a dimenſione dicimus. D.

Diuiduum face] Gloſſar. *Diuiduum* διμερισον. *Diuiduus* εὐδιαίρετος, αὐθαίρετος, εὐμέριστος, διαμεμερισμένος. Columella lib. 12. *Nihil conſpiciebatur in domo diuiduum.* Et *Diuiduitas.* l. 80. §. 1. ff. ad L. Falcid. *Legata quae diuiduitatem non recipiunt.* L.

34 *Minas decem*] Scit illum viginti poſſe accipere: ſed idcirco agit, vt optet leno quod paulo ante nolebat. *Corradet alicunde*] *Alicunde* dictum eſt, quaſi non habentis. Nam nec ipſa (*ipſae*) in promtu ſunt. D.

35 *Hei mihi! etiam de ſorte nunc venio in dubium miſer?*] *Sors* eſt ſumma, cui extrinſecus acquiritur foenus. Ergo *ſortem* dicit de pretio quo emta eſt, id eſt, viginti minis. Et vide illum damno potius exclamare, quam iniuria. *Nunc venio in dubium*] Id eſt, in periculum (in vtroque libro additur *Virg. Nec tibi deſertae in dubium.* Eſt locus Aen. xı, 843. Sed hodie legitur *in dumis* apud Virg.). D.

Etiam de ſorte] Leno enim ſupra dixerat, *tantidem poſtulat.* haec quaſi ſors eſt. Nam cum decem minae offerantur, in dubium venit, an poſſit tantum accipere, quantum dedit. E.

Hic verſus, et ſequens *Pudet nihil* per interrogationem ſunt efferenda. B.

Pudet nihil? omnes dentes labefecit mihi:
Praeterea colaphis tuber eſt totum caput:
Etiam inſuper defrudat? nuſquam abeo. SY. vt lubet.
Num quid vis, quin abeam? SA. imo hercle hoc quaeſo, Syre,
Vtut haec ſunt facta, potius quam lites ſequar,
Meum

36 *Omnes dentes labefecit mihi*] Iniuria lenoni tunc dolet, quum adiuncta damno eſt: vt ſupra. — *quando cum quaeſtum occeperis, Accipienda et muſſitanda iniuria adoleſcentium eſt.* Vel idcirco, enumeratis contumeliis adiecit, *Etiam inſuper defrudet*? Et vide vt eadem quae dixit ſupra, repetat: ſed ardentius tamen, et cum αὐξήσει. Sic Virgilius in maius reperit, quod non ſemel dicit (In Mſſ. et Edd. vett. *Sic et Virgilius in maius repetit, q. d. ſ.* Forte litterae haec ſign. *Quae dixit ſupra*). D.

37 *Colaphis tuber eſt totum caput*] *Tuber* eſt genus cibi, collectum ex tumentibus, et quaſi praegnantibus arenis. Plus autem hic, quam ſupra, dixit: Supra enim dixit, *Plus quingentos colaphos infregit mihi*; hic vero, *Colaphis tuber eſt totum caput.* D.

38 *Etiam inſuper defrudet*] Αὔξησις apta lenoni auaro. nam honeſtior perſona non hunc ordinem faceret. *Defrudet*] Fraude decipiat. *Nuſquam abeo*] Hoc dictum vim habet comminantis: niſi illud cum contemtu ſuſceperit Syrus. *Vt lubet*] Negligenter ſeruus reſpondet, vt rogetur a lenone. D.

Inſuper defrudat?] Poſtquam verberauit, etiam fraudem fecit? (*facit.* Z.) E.

Veterrimus noſter cum tribus aliis *Defrudet.* Sic et Riuii Fabriciique Codd. Hoc placet. B.

39 *Numquid vis, quin abeam?*] Haec eſt plena locutio. *Numquid vis*, deſiderat ſupplementum. et hoc vti dicto diſcedentes ſolent. *Quin*, nunc, quare non, ſignificat. *Imo hercle hoc quaeſo, Syre; vtut haec ſunt facta*] Ipſe ſibi ſatisfacit. *Vtut* enim, quoquo modo ſignificat, diuerticulum ad preces faciens. D.

40 *Potius, quam lites ſequar*] Quia dixerat Aeſchinus, *Nunc vide vtrum vis, argentum accipere, an cauſam meditari tuam.* D.

Vtut haec ſunt] Id eſt, poſtquam haec ſunt facta, quia verberatus ſum, peto mihi reddatur quanti eſt emta. E.

Alii *acta* pro *facta.* Parum intereſt. B.

Meum mihi reddatur, ſaltem quanti emta'ſt, Syre.
Scio te non vſum antehac amicitia mea:
Memorem me dices eſſe et gratum. Sy. ſedulo
Faciam. ſed Cteſiphonem video: laetus eſt
De amica. Sa. quid, quod te oro? Sy. pauliſper mane.

41 *Meum mihi reddatur*] Sortem, quam ſolam ſupra recuſabat. Et oratorie: non enim *Quanti emi* dixit: ſed inuidioſe, *Meum mihi reddat. Saltem*] τὸ ἔσχατον. Natum eſt autem a captiuis *Saltem*, qui nihil aliud praeter *ſalutem* a victore petunt. D.

42 *Scio non te vſum antehac amicitia mea*] Figura ἀξιοπιστεία, per quam oſtendit, ſe fideliter promittere, quod promittit. Virg. (Aen. III, 602.) — *ſcio me Danais e claſſibus vnum, Et bello Iliacos fateor petiiſſe penates.* D.

Scio te non vſum] Mſ. R. et V. C. *Scio te non eſſe vſum.* L.

Multi, *Scio te non eſſe vſum.* Sed melius collocat cod. Academicus, *Scio nón te eſſe vſum.* B.

43 *Memorem me dices*] Figurate eſt inducta promiſſio praemiorum. Et bene vtrumque narrat. Nam non continuo qui memor eſt, etiam gratus eſt. *Memor* enim eſt, qui apud ſe meminit. *Gratus* qui meruit hoc nomine vocari, dum vicem reddit. Nam multi ſunt memores, ingrati tamen. *Sedulo faciam*] Sic promittit, vt nihil ſua intereſſe credatur. *Sedulo*] De induſtria, ſine dolo. D.

Sedulo faciam] Sine dolo: mendaciis volens lenonem decipere. E.

44 *Sed Cteſiphonem video*] Aduentus in Proſcenium perſonarum quum conſulto conſilio fingantur a Poeta, tanquam ſuperueniant aliis rebus in medio poſitis, quae ipſarum interuentu finiantur. Mire tamen, quod quaſi ex argumento ſit, vt futuri actus ſui, ante quam loqui incipiant, deſcribantur. *Laetus eſt de amica*] Hoc lentius et ſummiſſe. D.

45 *Quid, quod te oro?*] Deeſt *agis* ſeu deeſt *ego* (*eſt* Z.). *Quod te oro.* Aut *ſi quid*, aut *propter quod*, ſubintelligimus: vt ſit, Quid mihi non reſpondes de eo, propter quod te oro: aut ſi quid te oro? Et quam bene faſtidioſum lenonem facit Syrus, vt optans ille deſperando viginti minas accipiat. Nam et ſupra non intendenti dicit totiens in vno ſenſu hoc idem Syrus de amica. Poteſt hoc interrogatiue pronunciari. D.

ACTVS SECVNDI SCENA III.

CTESIPHO. SYRVS.

ABS quiuis homine, cum eſt opus, beneficium accipere gaudeas.
Verum enim vero id demum iuuat, ſi, quem aequom'ſt facere, is benefacit.
O frater! frater! quid ego nunc te laudem? ſatis certo ſcio;

Nun-

1 *Abs quiuis homine, quum eſt opus, beneficium accipere gaudeas*] In hac Scena gratiarum actio eſt ex perſona eius qui praeſtitit, et eius cui praeſtitum eſt, et ex ipſius pretii (*praemii* Mſ. B. cum Edd. vett. ante R. Stephanum) quantitate. Nam omne quod geritur, aut in rebus eſt, aut in perſonis, aut in attributis (Mſ. et Edd. vett. *Tributis*) eorum. *Abs quiuis homine*] Bene ſic coepit dicturus, O *frater! frater!* Et *Qui* ſecundum regulam dixit. quia dicimus *Quibus*. caeterum a *Quo*, *Quis* facit, non *Quibus*. Et incerta diſtinctio eſt: *quum eſt opus accipere beneficium*, vel *quum beneficium eſt opus*. Hoc vetus eſt, illud communiter. D.

Abs quiuis homine] Cteſipho gaudet vehementer, quod rapta ſit meretrix. et eſt oratio exultantis. *Abs quiuis*] Pro, abs quouis. E.

2 *Id demum iuuat*] Oſtendit plus eſſe quod iuuat, quam gaudium. *Is facit; Bene* ſ. b. audiendum eſt bis numero. D.

Etſi Faerni Donatus, liber Bemb. Vict. et Decurt. habent Lindenbr. lectionem *ſi quem aequom'ſt facere, i. b. f.* lectio tamen, quam Faernus edidit, *ſi quem aequom'ſt benefacere, is facit,* legibus linguae conuenientior eſſe videtur, praeſertim cum Lindenbrogii Donatus haut dubie eandem ſit ſecutus. Caeterum lectio caeterorum Faerni Bentleiique codd. qua *bene* geminatur, recte a Bentleio repudiatur. Z.

3 *O frater! frater!*] Virg. (Aen. x, 600.) *Et fratrem ne deſere frater.* Vnum relatum eſt ad appellationem: alterum ad laudem. Et ſubdiſtinguendum, vt videatur quaeſiuiſſe, quid vltra diceret, et plus inuenire ſe non potuiſſe, quam *frater. Quid ego nunc te laudem*] *Quid*, propter quid. et *Nunc te*, τῷ ἰδιωτισμῷ additum eſt de ſuperfluo. Vt (Aen. IV, 265.) — *tu nunc Carthaginis altae Fundamenta locas? Quid*

ego

Nunquam ita magnifice quicquam dicam, id virtus quin ſuperet tua.

Itaque vnam hanc rem me habere praeter alios praecipuam arbitror,

Fratrem homini nemini eſſe primarum artium magis principem.

SY.

ego nunc te laudem?] Quia laus, genus cauſae eſt, quod non adhibetur, niſi dubiae rei. *Quid ego nunc te laudem?*] Diſtinguendum. *Quid* autem, pro *ad quid* (Forte *ob quid* Z.). D.

O *frater! frater!*] Ἀναδίπλωσις. Et eſt ſenſus: *nemini homini magis eſſe fratrem principem artium maximarum*, quam mihi. Quod vero ait, *nemini homini*, πλεοναϲμὸς eſt: ſignificat enim *nemo*, *homo*. Haec autem omnia tanquam praeſente dixit fratre, cum abſens ſit. Denique poſtea a Syro quaerit, vbi ſit. E.

Nonnulli codd. boni collocant ſic, *Quid ego te nunc laudem?* Ad digitos ſi exigas, nihil intereſt; ſi ad aurem et accentum, non parum. B.

4 *Nunquam ita magnifice*] Deeſt *quod:* vt ſit, quod nunquam ita magnifice. Duplex cauſa eſt omittendae laudis, ſi res aut nimium mala eſt, aut nimium bona. *Id virtus quin ſuperet tua*] Bona περίφρασις. *virtus tua* potius, quam *tu*. D.

5 *Itaque vnam hanc rem me habere*] *Itaque* et ſubiunctiuum poteſt eſſe, media ſyllaba correpta: et praepoſitiuum, producta eadem ſyllaba, vt ſit *itaque*. D.

Vt ſenſus conſtet, nec ad Donati contortam interpretationem fugere cogaris, *alios* muta in *alias*. Nam *praeter alias* eſt prae aliis rebus, vt And. 1,1, 31. 95. *egregie praeter caetera; praeter caeteras honeſta.* Senſus enim hic eſt, Hanc vnam rem praeter caeteras a Fortuna praecipuam habeo, quod nemini frater omnibus bonis artibus ornatior contigerit. B.

6 *Fratrem*] Noue dixit vnam rem *Fratrem.* Sed ego puto *Fratrem* non ſubdiſtinguendum, ſed legendum contexte vſque ad *Principem.* Nam ſi diſtinxeris *Fratrem*, erit his, vt arbitror, ſubaudiendum, et ſupra et infra. Quod ſi *Fratrem* inferioribus iunxeris, et cum admiratione pronunciabitur, et ſubaudietur *Quam mihi.* Hanc ſane locutionem ſcire debemus, propter perſonam elaboratam. Nam nimium gaudet, et ruſticus adoleſcens eſt, qui laudare conatur Aeſchinum:

Sy. O Cteſipho! Ct. o Syre! Aeſchinus vbi eſt?
Sy. ellum, te exſpectat domi. Ct. hem!
Sy. Quid eſt? Ct. quid ſit? illius opera, Syre,
nunc viuo. feſtiuum caput!

Qui

num: quaſi titubans, et pene balbutiens. *Homini nemini*] Noue auribus noſtris, ſed veterum conſuetudine locutus eſt. Nam quum *nemini*, hominem ſignificet: quid opus fuit dicere, *homini nemini*? Sed vt diximus, figura eſt ἀρχαϊσμός; (Num forte cum Eugraphio, qui hunc locum compilaſſe videtur, legendum πλεονασμός? Z.). D.

Fratrem homini] V. C. *Fratrem hominum.* L.

Vulgo *neminem.* Sed placet Bembini et aliorum codd. *nemini.* Sic Hec. III, I, I. et alibi, *Homo nemo.* B.

7 *O Cteſipho!*] Mire coepit, gaudium ſignificans, *O Cteſipho!* *O Syre!*] Ille vt gaudens: hic, vt qui non praeuiderit, *o* dicit. *O Syre, Aeſchinus vbi eſt*] Bene ſtatim de illo, cui agebat gratias, loqui coepit. *Ellum*] Ecce illum: vel pronomen eſt, vel aduerbium demonſtrantis. Alii interrogatiue legunt: vt ſit *ellum dicis?* te exſpectat domi, Vt ſit *ellum* pronomen, id eſt, *illum.* Nam et *illum*, et *ellum*, et *ollum* veteres dixerunt. *Domi*] Aduerbium eſt in loco. *Hem!*] Interiectio eſt laetantis. D.

8 *Quid ſit!*] Deeſt, *quaeris?* ſed eſt admirantis magis, quam interrogantis. *Illius opera*] Dicendo *Opera*, et corporeum laborem Aeſchini oſtendit, et religionem. vt (Aen. VII, 331.), *Hunc mihi da proprium, virgo ſata nocte, laborem, Hanc operam.* Hanc religionem ait: vt (Georg. I, 338.), — *annua magnae Sacra refer Cereri laetis operatus in herbis.* *Illius opera, Syre, nunc viuo*] O miram amplificationem beneficii. non dixit, Illius opera amicam habeo: ſed quod ſatis graue, et ſatis amatorium, *Illius opera nunc viuo*, inquit. *Feſtiuum caput!*] Huic contrarius ſenſus eſt, *Ridiculum caput.* Alii putant, *feſtiuum caput*, non Aeſchini intelligendum, ſed orationis, quam habet Cteſipho, agens gratias fratri. Ita in Eunucho, *Quam venuſte! quod dedit principium adueniens!* Quod ſi eſt, nihil poteſt ſupra hanc laudationem: nam ſupra hoc factum erit accipiendum. ſed male: nam *caput Aeſchini* (Adde *intelligo*, quod eſt in Mſ. B. et Edd. vett. aut lege, *Sed malo nunc caput Aeſchini* Z.), id eſt, ipſum Aeſchinum, vt in toto pars ſit per συνεκδοχήν: in qua figura et pars pro toto ponenda

Qui omnia ſibi poſtputauit eſſe prae meo commodo:
Maledicta, famam, meum amorem, et peccatum in ſe tranſtulit.
Nihil pote ſupra. ſed quidnam? foris crepuit.
Sy. mane, mane! ipſe exit foras.

ACTVS

nenda eſt, quae aut eminet ex toto, aut maioris pretii eſt ad id quod agitur. Quod ipſum ſic eſſe obſeruatum a bonis auctoribus, ſi exempla συνεκδοχῆς penitus conſiderare ſtudes, inuenies. D.

9 *Quin omnia*] Admiratiue *Quin*: et ſic pronunciandum *Quin*, τὸ παρέλκον vſque ad *maledicta, famam*. *Prae meo commodo*] Id eſt, mei commodi comparatione: vt in Eunucho, *Hic ego illum contemſi prae me*, id eſt, mei comparatione. D.

Pro *Qui* vulgari, et *Quin*, quod habet Donat. Bemb. Vatic. et alii antiqui, lege plenius verſus cauſa *Quine*. Et pro *Se* in verſu ſeq lege *Seſe*. B.

10 *Maledicta, famam*] *Maledicta*, aut lenonis (*Aut Micionis*, Mſ. B. et Edd. vett. ante R. Stephanum, aut Demeae: *Famam* autem, populi. Nam ſi aliter acceperis, idem maledictum videbitur et (*ac* Z.) mala fama. *Meum amorem, et peccatum*] De rapienda meretrice, et amanda. *Meum amorem, et peccatum*] Quum dixiſſet *omnia*, duo tantum intulit, *Maledicta* et *Famam*: vt (Aen. IV, 558) *Omnia Mercurio ſimilis, vocemque coloremque*. Et hoc, vt ſit defectus quidam intelligendus ex affectu gratias agentis. *In ſe tranſtulit*] Pulchra παρασκευὴ, qua erratura eſt Soſtrata circa Aeſchinum, quemadmodum iam errauit Demea, eo quod ab illo credidit amari meretricem. D.

11 *Nihil pote ſupra*] Ἔλλειψις per admirationem eſt: ſubaudiendum eſt enim vel *Eſſe*, vel *Dici*. Vt *Pote* pro *potis*, et (*vt* Z.) *mage* pro *magis*. τῷ ἀρχαϊσμῷ. *Sed quidnam? foris crepuit*] Reſonuit: vt *decrepiti* dicti ſunt clamoſi ſenes. *Foris* ſingularis numeri, nominatiui caſus. *Mane*] *Mane*, gaudentis eſt hoc dictum, non operiri iubentis. D.

Nihil ſupra pote] Mſ. R. et V. C. *Nihil ſupra poteſt? quidnam*. L.

Omnes noſtri *Nil ſupra poteſt*. Leg. *Nil ſupra pote*. Alii pro *Quidnam* habent *Quiſnam*. Noſtri plerique omittunt *Sed*. Ego inprimis accentus cauſa legendum eſſe cenſeo, *Nil ſúpra pote. nam quid foris crepuit?* Certe *Nam quis* eleganter ponitur pro *quiſnam*. Virg. Georg. IV, 445. Cf. Noſter Phormio. I, 4, 23. V, I, 5. B.

ACTVS SECVNDI SCENA IV.

AESCHINVS. SANNIO. CTESIPHO. SYRVS.

VBI eſt ille ſacrilegus? SA. men' quaerit? num quidnam effert? occidi!
Nil video. AE. ehem, opportune: te ipſum quaero: quid fit, Cteſipho?
In

1 *Vbi ille eſt ſacrilegus?*] Mire Aeſchinus ſeruat aduerſus lenonem ſuperbiam, qua oſtenditur tanto eſſe alienior ab amoribus meretricis, quanto audacior in lenonem. *Mene quaerit? num quidnam effert*] Sperat nunc leno ſe aliquid acceptur um propter conuicium. vt alibi, *Minis viginti tu illum emiſti, quae res tibi vertat male. Argenti tantum tibi dabitur.* Et vide quanti faciat leno prae lucro iniuriam (*Et vide, quantam ferat leno pro lucro iniuriam*, Mſ. B. et Edd. ante R. Stephanum), qui ſe ſacrilegi nomine ſignificari non ſolum non dolet, ſed etiam cupit. Oportet autem *Mene quaerit*, cum quadam geſticulatione et ſubſultatione ſperantis lenonis, ad hoc ſe quaeri vt accipiat, pronunciare. D.

Vbi ille eſt] Rediens domum Aeſchinus ſimulato furore procedit, vt illo (*ille*, ſ. *leno* Z.) metu libenter accipiat, quicquid affertur. *Num quidnam*] Morem expreſſit auari lenonis, vti licet audierit minas, oculos tamen intenderit in manum debitoris. E.

Num quidnam effert?] V.C. *affert.* L.

Vulgo *men*: ſed placet Bembini *me*, ſine interrogatione. Non enim dubitat, audito ſacrilegi nomine, quin ipſe quaeratur. Cf. Eun. v, 6, 5. B.

2 *Occidi! nihil video*] *Occidi*, non quia ſacrilegus dictus eſt, ſed quia nihil accipit. et ſimul geſtum conſidera loquentis ex verbis. *Occidi! nihil video*] Mire hoc verbo apparet in vultu lenonis et ſpem mortuam, et extinctum gaudium. Nam et apta eſt ἔλλειψις haec dicentis: *Occidi! nihil video.* neque enim addidit *Proferri*, aut quid tale. *Ehem!*] Interiectio repentinae rei *Opportune, te ipſum quaerito*] Ἀσύνδετον. deeſt *Veniſſe*: non enim ſequenti nectitur. *Quid fit, Cteſipho?*] *Quid fit*, blandum initium eſt. non enim nunc interrogat, quum ipſe dicat, *In tuto eſt omnis res*, i.e ipſe mox in ſubditis, *iam nunc haec tua*, addidit praeter naturam

In tuto eſt omnis res: omitte vero triſtitiem tuam.
C T. Ego illam hercle vero omitto, qui quidem te habeam fratrem: o mi Aeſchine,
O mi germane: ah vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id, aſſentandi magis, quam quod habeam gratum, facere exiſtumes.

A E.

ram quaeſtionis, *Quid fit?*] Quid agitur? (Inde a verbis *Sic ipſe*, corrige ita, *Sic ipſe Demea in ſubditis:* IAM NVNC HAEC TRIA PRIMVM PRAETER NATVRAM: O NOSTER! QVID FIT? QVID AGITVR? Sunt verba Demeae, infra V, 5, 3.). D.

Pro *Quaerito* probo optimorum codd. *Quaero*. B.

3 *In tuto eſt omnis res*] Quaſi amatori, omne dixit negotium de amica. An *omnis res*, et lenonis iurgium, et ſuſpicio patris Demeae? *Omitte vero*] *Vero*, abundat: aut correptiuum eſt, iamdudum non omittentis. *Triſtitiam tuam*] Sic dixit, quaſi nimiam. D.

4 *Ego illam hercle vero omitto*] Apparet non nunc primum dici Cteſiphoni ab Aeſchino, *Omitte vero triſtitiam tuam:* nec nunc primum reſponſum, *Omitto:* et ideo additum eſt, *Hercle vero*. quia nunc demum data eſt plena ſecuritas. *Qui quidem te habeam fratrem*] Acuendum *Te*. D.

Ego illam hercle] Mſ. R. *fagile*. L.

5 *O mi germane! Mi, meus:* ſed vocatiuo dixit caſu. *Coram in os te laudare amplius*] *Coram*, ad ipſum pertinet quem laudat, et ad eos qui audiunt: *In os*, ad ipſum qui laudatur. Nam *coram laudat*, qui non tacet apud alios, et hoc agit non per epiſtolam, ſed ipſe praeſens. *In os*, qui apud ipſum loquitur, quem collaudat. *Laudare amplius*] Quia laudauit. D.

Vereor] Vehementer confundor praeſente te aliquid laudis dicere, ne magis aſſentandi, id eſt, adulandi gratia facere videar * (Haut dubie excidit. *quam quod habeam gratum.* Z.). E.

6 *Ne id aſſentandi*] Antiqua ἔλλειψις, deeſt enim *Cauſa*. *Aſſentandi*] Adulandi. Et vtrum deeſt *Cauſa*, an ad ipſam litem (*Ab ipſa lite*, Edd. vett. Sed rectius corrigit Bentleius, *An abſolute* Z.) ſic dicitur? *Ne id aſſentandi*] Specta, ſi non ruſticus adoleſcens eſt, et puriſſimae ſimplicitatis, adeo vt etiam velle (*vt et cum velis* Z.) laudare fratrem nimio

Ae. Age inepte, quaſi nunc non norimus nos inter nos, Cteſipho.
Hoc mi dolet, nos paene ſero ſciſſe, et paene in eum locum
Rediſſe, vt ſi omnes cuperent, nihil tibi poſſent auxiliarier.
Ct. Pudebat. Ae. ah, ſtultitia'ſt iſtaec, non pudor; tam ob paruolam

Rem

mio pudore non poſſit, hoc ſolo quia praeſens eſt, quum illum nimium laudarit abſentem. *Quam quod habeam gratum*] Varie: non enim intulit, quas gratias agenti (*quam gratias agendi* Z.) *Quod*] Quia. D.

Quaeritur, annon rectius legatur *Aſſentando*? Sed Codd. et Magiſtris hoc concedamus. Caeterum pro vulgari *Quod* reſcribe *Quo* Bembini. B.

7 *Age inepte*] Non eſt iniuria, quia et maior frater eſt, et blanda dicturus. D.

Age inepte] Cteſipho, inquit, ſtultum eſt quod laudare deſideras, quaſi noſtros animos neſciamus. E.

8 *Hoc mihi dolet*] τῷ ἰδιωτισμῷ *Mihi Dolet*, pro *Doleo*. Et *Dolet* bis ſubaudiendum eſt. *Et pene in eum locum rediſſe*] Inſinuatio beneficii ex periculo et difficultate (*ex periculo difficultatis*. Mſ. B. et Edd. vett.) ob tempus. D.

In verbis *Nos rediiſſe in eum locum* omnino deſideratur *Rem*, vt Heaut. II, 3, 118. *Rem* vtique habent Edd. vett. et tres codd. Igitur repone, *Hoc mihi dolet, nos paene ſero ſciſſe, et in eum rém locum.* Illud *ſero* eſt Nimis ſero, vt ſaepe apud noſtrum et Plautum. B.

9 *Vt ſi omnes cuperent*] Non, ſi ego tantummodo, aliis aduerſantibus. D.

Nihil tibi poſſent] Quóniam alii puellam leno venderet: et tibi nullum poſſet auxilium ferri. E.

Recte Codd. cum Edd. vett. *Tibi nil.* Nam Anapaeſtus ſuauior eſt hic Dactylo; et *Tibi* in ictu eſſe debet. B.

10 *Pudebat*] Deeſt *Fateri*. *Stultitia eſt iſtaec*] Hoc ſcilicet fateri ei (*Hoc ſcilicet celare fratri ei*. Aut, *Hoc ſcilicet non fateri fratri ei* Z.), qui ipſe patri nunquam quicquam celauerit. *Tam ob paruolam rem*] Ergo diminutiuis adiungitur *Tam* particula; et deeſt *Perire*: ſed τῷ εὐφημισμῷ tacetur. *Tam ob paruolam rem*] Id eſt, meretricem. Et bene hic dicit Aeſchinus, quaſi qui maiora expertus ſit, id eſt, vitium virginis. D.

Rem paene ex patria? turpe dictu: deos quaeſo vt iſtaec prohibeant.

C T. Peccaui. A E. quid ait tandem nobis Sannio? S Y. iam mitis eſt.

A E. Ego ad forum ibo, vt hunc abſoluam: tu intro ad illam, Cteſipho.

S A. Syre, inſta. S Y. eamus: namque hic properat in Cyprum. S A. ne tam quidem:

11 *Pene ex patria?*] Deeſt *Fugere:* quia amatores comici cito comminantur patriam ſe deſerturos, vt amicas ſequantur. *Pene ex patria*] Ἀποσιώπησις εὐφημισμοῦ χάριν. Menander (Ex coniectura P. Nannii reſcribendum, *Diphilus*. Vide Prologum, verſ. *6.*) mori illum voluiſſe fingit: Terentius fugere. *Turpe dictu*] Te fugere ſcilicet: et deeſt *eſt*. *Vt iſtac prohibeant*] Id eſt, exilium, fugamque patriae. D.

Paene ex patria] Si enim illa diſcederet propter paruum pretium, paene et tu amore in exilium pergeres. E.

Bembinus, *paene e patria*. B.

12 *Peccaui*] Approbauit ex periculo magnitudinem beneficii. *Quid ait tandem nobis Sannio?*] *Nobis*, τῷ ἰδιωτισμῷ additum eſt. non enim *Nobis* intelligendum eſt. *Iam mitis eſt*] Quia debacchatus eſt ſupra leno, *Iam mitis eſt* dixit. D.

13 *Ego ad forum ibo*] Tunc enim in foro de menſae ſcriptura magis, quam ex arca domoque, vel ciſta, pecunia numerabatur. *Vt hunc abſoluam*] Id eſt, vt hunc, reddito illi pretio, dimittam. Nam velut ligati ſunt, quibus debetur aliquid. Dicuntur etiam *ſerui* (Aut dele *ſerui*, quod W. placet; aut repone *ipſi* Z.) illi *ſolui*, qui quum debitores potiorum (Weſterh. edidit *pretiorum*) fuerint, pecuniam reddunt debitam. Eſt ergo *Abſoluam*, a me ſoluam. An iocatur in triſtitia lenonis, qui illum cum barba lenonia, et moeſto vultu ſequitur tanquam reus? *Tu intro ad illam, Cteſipho*] Bona ἔλλειψις, ſignificans laetitiam potiundae meretricis. D.

14 *Syre, inſta*] Iam Syrus, non vt adiuuet, ſed vt inſtanter adiuuet, rogatur. *Eamus, namque hic properat*] Hoc clamat Syrus, vt beneficium oſtendat: ſane (*tamen* Z.) ita vt rurſus lenonem de profectione abſterreat. *Ne tam quidem*] A lenone inconſtanter dici-

Quamuis etiam maneo otioſus hic. SY. reddetur, ne time.

SA. At vt omne reddat. SY. omne reddet; tace modo, ac ſequere hac. SA. ſequor.

CT. Heus, heus, Syre. SY. hem, quid eſt? CT. obſecro hercle hominem iſtum impuriſſimum

Quam

dicitur, vt perturbatio metuentis, magnum damnum poſſit oſtendere (Forte leg. *Hoc a lenone inconſtante ita dicitur, vt perturbatio metuentis magnum damnum poſſit oſtendi.* Certe *Hoc*, et *poſſet oſtendi* extat in Mſſ. et Edd. vett.). *Ne tam quidem*] *Tam* pro *Tantum*. an *Tam* pro *Tamen*? et deeſt, *Dicas me properare*, aut *propero*: vt ſit etiam aduerbium hortantis, vel conſentientis. D.

Hic properat Cyprum] Inſultandi (*incitandi* Z.) modo dictum, quo lenoni omne reddat. Ecce iam beneficium incipit eſſe. E.

15 *Quamuis etiam*] (*Quamuis* repete Z.) Pro *In quantum vis*. *Etiam* particula, vtrum conſentientis aduerbium, an coniunctio? qua ſignificat et properare ſe, et non in tantum, vt negligat quod ſibi debetur. *Maneo otioſus hic*] Hoc ſeparatim inferendum eſt, quaſi pertinaciter aſſerentem lenonem inſtaturum ſe exclamationem * facere denotetur (Forte ſic leg. HIC *ſeparatim inferendum eſt, quaſi pertinaciter aſſerentem lenonem inſtitoriam ſc. exclamatione facere denotetur*). *Maneo otioſus hic*] Dixerat enim *Propero*: et rurſum conſenſerat in Syri verba, *Properaſſe ſe* dicentis. *Reddetur, ne time*] Quod deſperauerat leno, Syri oſtendit ſermo. D.

16 *Vt omne reddat*] Propter illud quod Syrus dixerat, *Diuiduum face*. Et probatum eſt, completumque quod ait, *Cupide accipiat faxo*. Et hoc ipſum, cum trepida et vultuoſa ſupplicatione pronunciandum eſt. *Tace modo ac ſequere hac*] Sic ait Syrus, quaſi nunc lenonem doceat, quae ſit ars non perdendi. Et totum cum ſupercilio praeſtantis magnum beneficium dicit. *Sequor*] Hoc verbo (*Hoc reſponſo* Mſ. H.) leno ſatis commitigatus oſtenditur. D.

17 *Heus! heus! Syre*] Ex argumento eſt oſtendere, quantum timeat Cteſipho ſaeuum patrem. *Heus! heus!*] Vox eſt de longinquo reuocantis. *Obſecro hercle, hominem iſtum impuriſſimum*] Satis manſuete, quaſi *lenonem* aut non poſſit ruſticus, aut non audeat dicere, *Hominem* dixit. *Iſtum impuriſſi-*

Quam primum abſoluitote: ne, ſi magis irritatus ſiet,
Aliqua ad patrem hoc permanet, atque ego tum perpetuo perierim.
SY. Non fiet: bono animo eſto: tu cum illa te intus oblecta interim,
Et lectulos iube ſterni nobis, et parari caetera:
Ego iam tranſacta re conuortam me domum cum obſonio.

CT.

riſſimum] Auariſſimum, et totum cum execratione lenonis. D.

Hominem impuriſſimum] Malum: vt ſaepe docui. E.

Lege ex duobus codd. *Obſecro hercle te, hominem.* Alioqui claudicat verſus. B.

18 *Ne, ſi magis irritatus ſiet*] Velut clamet ſcilicet: et proprie de lenone, quem irritari dicit vt canem. Nam *irritari*, proprie canes dicuntur. Lucilius de litera R. *Irritata canis quod, homo quam, planius* (*plurima* Edd. vett.) *dictat.* Lenonem autem timet Cteſipho vt ruſticus, vt ſub patre duro, vt amator. D.

19 *Aliqua ad patrem hoc permanet*] Non dicit quid: ſed nos intelligimus raptum puellae ſignificari. *Aliqua ad patrem hoc permanet*] Proprie ſecretum latens latici comparatur, intra vas clauſum exiſtenti: quod, quum effunditur, manat. Sic et alibi de committendis ſecretis loquens, *Plenus*, inquit, *rimarum ſum: hac atque illac perfluo. Atque ego tunc perpetuo perierim*] Quaſi et nunc ſe periiſſe ſentiat, ſed non *perpetuo*. D.

20 *Non fiet, bono animo eſto*] Vt illi liberalis timor eſt: ita Syro ſeruilis confidentia. *Tu cum illa te intus oblecta*] Moraliter *Illa* dictum eſt. vt, *Daturne illa hodie Pamphilo?* et (Phorm. 1, 2, 84.) *Illa quidem mea erit. Tu cum illa te intus oblecta*] Honeſte explicauit turpe dictu (*turpe factum.* Mſ. B. et Edd. vett.). D.

Pro vulgari *Eſto*, Bemb. et Baſilic. recte habent *Es*. B.

21 *Et lectulos iube ſterni nobis*] Seruus. * nihil tam comicum (*Seruus ait* NOBIS; *quod eſt etiam comicum.* Z.). Et vide vt totum ſuperbe ac magnifice loquatur Syrus. D.

22 *Conuertam me domum*] *Conuertam*, magnifice dictum. verbum eſt enim magni moliminis et agminis ingentis. Nam *Conuertere ſe*, dicitur quem pom-

CT. Ita quaeſo: quando hoc bene ſucceſſit, hilarem hunc ſumamus diem.

ACTVS TERTII SCENA I.

SOSTRATA. CANTHARA.

OBSECRO, mea nutrix, quid nunc fiet? CA. quid fiat rogas?

Recte

pompa praecedit: et Imperator proprie conuertit exercitum. Et (*Ex* Mſ. H.) hoc ſpectatur, vt moribus arrogantes ſerui ſint, quum laetantur. D.

23 *Ita quaeſo, &c.*] Volunt quidam et hunc verſum Syri perſonae adiungendum: ſed Cteſiphonis verba eſſe, ex ſubditis planum eſt, quum dicit, *Hunc diem miſere nimis cupio, vt coepi, perpetuum in laetitia degere.* D.

Hilarem hunc ſumamus] Chariſ. lib. 2. L.

Recte pro *Hilarem* correxit Palmerius *Hilare.* Nam Chariſius p. 180. „*Hilariter* ab eo, „inquit, quod eſt *Hilaris: Hilare* autem ab *Hilarus.* A„cron in Terentii Adelphos; „vbi Terentius, *Hilare hunc ſumamus*, inquit, *diem.* Sed et „Afranius in Sororibus: *Nunc* „*te obſequentem atque hilaram,* „*vt dixi, praebeas.*„ Deinde Plautus in eadem phraſi aduerbium vſurpat Epid. 1, 2, 54. *Eamus intro ad te, vt hunc hodie diem* luculente *habeamus.* Huc accedit, quod antiquis temporibus ſemper *Hilarus*, vnde *hilare*, dicebant; nunquam *Hilaris.* B.

1 *Obſecro, mea nutrix*] Haec Scena (Aut corrige *Haec et ſequens Scena;* aut ſtatue, Auctori hanc et ſequentem fuiſſe vnam Scenam. Nam vt *exſpectatio* in hac Scena continetur, ita Getae *nuncius*, et *planctus* Soſtratae in ſequenti Z.) Tragoediae ordinem ſeruat. Nam Tragoedia in tria diuiditur, Exſpectationem, Geſta, et Exitum. Hic ergo exſpectatio eſt in Getae nuncio: Geſta, in planctu Soſtratae: Exitus, * (Diſtingue cum Weſterh. *Hic ergo Exſpectatio eſt: in Getae nuncio, Geſta: in planctu Soſtratae, Exitus.* Lacunam enim, cuius nullum veſtigium in Codd. dicitur reperiri, primus ſomniauit R Stephanus, vti viri ingenium fuit. Z.). *Obſecro, mea tu nutrix*] Hinc demonſtratur, qui ſit maternus affectus: quam grata in dominos ſeruorum fides ſit:

Recte aedepol ſpero. So. modo dolores, mea tu, occipiunt primulum.

Ca. Iam nunc times, quaſi nunquam affueris, nunquam tute pepereris.

So.

eundemque laborem et dolorem eſſe ex falſis et veris malis. *Obſecro, mea tu nutrix*] Perſonae aut ſuis verbis, aut aliorum inſinuantur. Ex ſuis: vt nunc perſona Soſtratae. Ex alienis: vt Aeſchini perſona ex Micionis oratione ac Demeae. *Obſecro, mea tu nutrix*] *Mea* nunc pro blandimento ponitur. *Quid nunc fiet?*] Imploratio eſt magis trepidantis, quam ignoratio et interrogatio. Namque illius nutrix eſt, quippe anicula eſt: ſed ſapientior nutrix eſt, quam domina ſua. Ipſum etiam quod dicit, *Nutrix*, honorificum eſt. Vt (Aen. IV, 634.): *Annam, cara mihi nutrix, huc ſiſte ſororem.* Sunt enim nomina ad aliquid (Vid. infra III, 4, 10.), quibus nos tamen velimus ab omnibus appellari, vt *Magiſter, Medicus, Orator.* D.

Obſecro mea nutrix] Haec Scena aeſtus habet et querelas, quod mulier parturiat, quam Aeſchinus compreſſit, et hodie non venerit, quod rapuerit meretricem fratri. E.

Vulgo *Quid fiet rogas?* Sed meliores libri *Quid fiat r.* B.

2 *Modo dolores, mea tu, occipiunt primulum*] Euidenter hic *Modo* temporis praeſentis aduerbium eſt. Et rurſus *Mea tu*, blandimentum eſt: ſine quo non progreditur colloquium feminarum, et maxime trepidantium. *Primulum*] Initium, et ipſa origo dolorum, diminutiue demonſtrata eſt. Non enim *Primum*, ſed *Primulum* dicit. D.

Dolores, mea tu, occipiunt] *Mea tu*, haec pronomina beneuolentiam audientis mercantur. *Primulum* vero, aduerbialiter ait. E.

Occipiunt primulum] Priſc. lib. 15. L.

Tan. Faber verba *Modo — — primulum*, ipſi quoque Cantharae tribuenda putat, vt illud, *Mea tu*, ſit ancillae reblandientis Herae, quae ante dixerat *Mea nutrix*. At fallitur. Nam illud, *Mea tu*, familiarius eſt, quam vt a ſerua ad Dominam dicatur. Nam vel pares dicunt *Mea tu*, vel dignior ad inferiorem. B.

3 *Iam nunc times, quaſi nunquam adfueris, nunquam tute pepereris*] Docte duo propoſuit, quibus experientes ſcienteſque rerum ſumus, videre et pati. Virgilius ſic (Aen. II, 5.) — — *quaeque ipſe miſerrima vidi: Et quorum pars magna fui.*

Tute

SO. Miſeram me! neminem habeo: ſolae ſumus: Geta autem hic non adeſt:
Nec quem ad obſtetricem mittam, nec qui arceſſat Aeſchinum.

CA. Pol is quidem iam hic aderit: nam nunquam vnum intermittit diem,

Quin

Tute autem pro *tu*: παρέλκον eſt, quod * recitatu Et facit (*Quod ſi reſuſcitatur, facit* Edd. vett.) *tute*, et *tutemet*, et *tutemetipſe*. *Nunquam tute pepereris*] Vide προπαρασκευὴν doloris: nihil mali adhuc ſecutum eſt, et iam ſic turbatur Soſtrata. D.

Times] Facile illam ſolatur quae virum experta ſit, vt et pepererit et parturienti aſſuerit. L.

Nunquam tute pepereris] V. C. *peperiſti*. L.

Elegantius Cod. Petrenſis, *Quaſi nuſquam affueris*. B.

4 *Miſeram me!*] Proprium eſt mulierum quum loquuntur, aut aliis blandiri: vt, *Annam, cara mihi nutrix, huc ſiſte ſororem*. Aut ſe commiſerari. vt (Aen. IV. 420.), — *miſerae hoc tamen vnum Exſequere, Anna, mihi*. Nam haec omnia muliebria ſunt, quibus pro malis ingentibus quaſi in aceruum rediguntur, et enumerantur nullius momenti querelae. *Neminem habeo*] Quid enim opus eſt? aut cur nunc quaeris? *Neminem habeo: ſolae ſumus*] Muliebriter queritur, et ex perturbatione ſua aeſtimans, metu multa facit ea, quae pauca ſunt. *Solae ſumus*] Nunquam pluraliter *Solae* (Verba *Solae ſ. n. p. S.* recte abſunt a Codd. vett.). *Solae ſumus*] Quum hoc nomen ſingularitatis ſit, mire *Solae* pluraliter dixit. *Geta autem hic non adeſt*] Hic apparatio eſt, vt oſtendatur abſens, qui ſuperuenturus eſt. D.

Geta autem hic] Priſc. lib. VII. L.

5 *Nec quem ad obſtetricem mittam*] Deeſt *Habeo*. Sed in conſuetudine eſt ſic loqui, quum vtrumque nobis, non alterutrum deeſſe conquerimur. *Nec quem ad obſtetricem mittam, nec qui arceſſat Aeſchinum*] *Habeo* ſubauditur, et magis a trepidante, quam rationabiliter dicitur: nam refellit hoc totum nutrix Canthara. D.

Et verſus, qui Iambicus eſſe debet, et ſententia legi poſtulant, *Nec eſt, quem ad obſtetricem* etc. B.

6 *Nunquam vnum intermittit diem, quin ſemper veniat*] *Nunquam*, pro *Non*. Et *Semper* non ad omne tempus retulit. Nam qui poteſt? ſed ad omnes dies, ſecundum quod

ait,

Quin ſemper veniat. So. ſolus mearum miſeriarum eſt remedium.

Ca. E re nata melius fieri haut potuit, quam factum eſt, hera:

Quando vitium oblatum eſt, quod ad illum attinet potiſſimum,

ait, *Nam nunquam vnum intermittit diem.* D.

7 *Solus mearum miſeriarum*] Bona locutio. D.

Veteres libri recte ſic, *Sólus mearum eſt miſeriarum rémedium* B.

8 *E re nata*] Sic proprie dicimus de iis, quae contra voluntatem noſtram acciderunt: vt nunc vitium virginis. Ergo *E re nata*, ex vitio virginis. Sic Lucilius, p. i. i. *Hic e re nata Sic eius dedit: haut malus eſt* Et ſic maluit dicere, quam nunc (*quum non*) Aeſchino culpam, ſed potius caſui attributam vellet. Eſt autem ordo, Nihil potuit melius e re nata fieri, quam id quod factum eſt, hera; vt, quandoquidem vitianda erat virgo, ab eo vitiaretur, qui erat expetendus ad matrimonium. Senſus enim hic eſt, Malum, vim fieri virgini: ſed ex conditione eius quae vitiata ſit, nihil potuit melius euenire quam contigit, vt ab eo vitiaretur, cuius non poeniteret. intelligere autem debemus, *Fieri* et *factum eſſe*: pro *Euenit* et *Contigit* dici. *Melius fieri haut potuit*] Si *Fieri* pro *Euenit* acceperis: erit conſequutio locutionis. ſin minus: deerit, *quantum intelligo.* vt ſit, *E re nata, quantum intelligo.* D.

E re nata] Id eſt, dominae vitium oblatum eſt: melius tamen illud, quia hic vitiator eſt, qui optimo ingenio, hoc eſt, qui nobili genere et animo natus eſt, vt inerubeſceret, ni eam vxorem duceret, quam ipſe vitiaſſet. E.

Lege, *E re natae*, h. e. ex commodo filiae tuae. Primum ob codd. noſtrorum conſenſum. Deinde cum *e re nata* ſignificet *ex tempore*, *celeriter;* efficitur ſenſus ab hoc loco alienus. Sin cum Donato explices *ex vitio virginis*, oritur tautologia; quia ſequitur *Quando vitium oblatum eſt.* B.

9 *Quando vitium oblatum eſt*] Hoc eſt, e re nata. *Oblatum eſt*] *Oblatum* dicitur, quod offertur inuito. *Quod ad illum attinet potiſſimum*] Quaſi (*Non quaſi* Z.) *vitium oblatum ſit potiſſimum*, hoc eſt, bonum: ſed ex perſona eius qui obtulit vitium, factum eſt bonum, quod per ſe ipſum malum eſt. Et hoc eſt quod melius haut fieri

Talem, tali genere atque animo, natum ex tanta familia.

SO. Ita pol eſt, vt dicis: ſaluos nobis, deos quaeſo, vt fiet.

ACTVS

fieri potuit, quam factum eſt. *Illum* autem dicit, Aeſchinum ſcilicet. *Potiſſimum* autem ſuperlatiuum eſt ab eo quod eſt *Potis*, et *Potius*. Sic enim facit, *Potis*, *potius*, *potiſſimum*. Et *Quod*, modo exceptionem ſignificat: vt ſit: *Quantum ad illum attinet*, id eſt, Aeſchinum. D.

10 *Talem*] Scilicet a corpore, a forma, a pulchritudine. *Tali genere*] Laus, ante illum talem: et tali animo, in illo. Et *Genus* iam ad viuos pertinet, *Familia* etiam ad defunctos. Alii *Genus* ad nobilitatem referunt, *Familiam* ad copias: vnde et *paterfamilias* dicitur. vt ſit, *Ex tanta familia*, ex tam diuite domo. Haec omnis παρέκτασις tragica eſt gaudiorum introductio, ante funeſtiſſimum nuncium. *Tali genere*] Id eſt, ab his quae extrinſecus ſunt, id eſt, honeſtate generis. *Atque animo*] Id eſt, ſapientia, modeſtia. Hoc modo igitur nihil praetermiſit in laude (Hanc notam mire turbatam ſic emendandam puto: *Talem*] Laus ſcilicet a corpore, a forma, a pulchritudine. Ante: *Illum talem*. Haec, et *Tali animo*, in illo. *Tali genere*] Laus ab his, quae extrinſecus ſunt, id eſt, honeſtate generis. *Genus* tantum ad viuos pertinet; *Familia* etiam ad defunctos. Alii *genus* ad nobilitatem referunt, *Familiam* ad copias. Vnde et *paterfamilias* dicitur, vt ſit, *Ex tanta familia*, ex tam diuite domo. Haec omnis παρέκτασις tragica eſt gaudiorum introductio, ante funeſtiſſimum nuncium. *Tali animo*] Id eſt, ſapientia, modeſtia. Hoc modo igitur nihil praetermiſit in laude). D.

Quae Donatus de diſcrimine *Generis* et *Familiae* hic diſputat, deliramenta ſunt Magiſtrorum, qui cum emendare neſciant, quouis modo explicare audent. *Genus* et *Familia* cum idem valeant; in eodem commate coniungi non poſſunt. Igitur pro *Genere* reſtitue *Ingenio*. Nam *Ingenium* et *Animus* recte et ſaepe coniunguntur; vt infra v, 3, 42. And. 1, 1, 86. et apud alios ſexcenties. B.

11 *Saluos nobis, deos quaeſo, vt ſiet*] Quam bonus eſt, cum nihil (*Quia talis eſt, nihil* Mſ. Boend.) ad vota praeter ſalutem, opus eſt. D.

Ita pol eſt] Receperat enim aliquo modo animum, dum haec adiunxit. E.

ACTVS TERTII SCENA II.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

NVNC illud eſt, quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant,
Atque huic malo ſalutem quaerant, auxilii nihil afferant,
Quod

1 *Nunc illud eſt*] Hic locus, ſecundum artem comicam, ſeruum currentem exprimit, et nunciantem mala. Maxima itaque pars Scenae motoria eſt. Significat autem (Videtur excidiſſe, *Nunc illud eſt* Z.) nunc tale negotium eſt, nunc tale periculum eſt: aut (*an*) vero conſignificationem temporis habet, vt ſi diceret (vt ſiquis *ei diceret* Z.), quando aut quo tempore? *Nunc illud eſt*] Vtrum periculum, an tempus? Eſt enim ἔλλειψις. *Quod ſi* omnes *omnia ſua conſilia conferant*] Ὑπερβολὴ cum παρωνομασίᾳ, *omnes omnia.* Hinc Cicero, *Omnes in hoc iudicio conferant omnia.* D.

Nunc illud eſt] Haec Scena conqueſtum omnem tenet, quia ſeruus vidit Aeſchinum rapere meretricem, qui ſuae dominae vitiator eſt, et qui promiſerat ſe eam vxorem ducturum. Ignorat enim ſeruus quia non ſibi, ſed fratri Aeſchinus rapuit. Arbitratus igitur dominam derelictam ingemiſcit, et conqueritur apud adoleſcentem mutatam eſſe fidem. Praeſentes mulieres ſunt; quae cum audiſſent ſeruum, et ipſae dolent. et poſt efficitur deliberatio, an perferendum ſit, quod vitiata puella eſſet: vt coactus legibus adoleſcens eam ducat vxorem. Et ſi hic partes ambae indicandae ſunt, vt ſuis locis tractabimus: nunc de quaeſtione dicemus exordium. *Tale malum eſt, vt ſi omnes omnia ſua*, etc. Poſt ſubiungit: *boccine ſeculum*! Primum ſeculis detraxit, deinde hominibus. Quemadmodum laudatiue (Ae. 1, 609.) — *quae te tam laeta tulerunt Secula, qui tanti talem genuere parentes?* E.

Lectio plerorumque Codd. *Quod ſi omnia omnes*, venuſtior eſt, et collocatione et numeris. B.

2 *Salutem quaerant*] Non *Remedium*, vt aegro: ſed, vt pereunti, *Salutem.* Et noue dixit, *Malo ſalutem*, pro *contra malum. Auxilii nihil afferant*] Mire de proximo repetitum eſt παρόμοιον; id eſt, *Conferant* et *Afferant.* Hoc conuenit praeſertim ſtomacho minus verba curantis (Melius, *ſtoma-*

Quod mihique heraeque, filiaeque herili eſt: vae miſero mihi!
Tot res repente circumuallant, vnde emergi non poteſt:
Vis, egeſtas, iniuſtitia, ſolitudo, infamia.
Hocine ſeculum? o ſcelera! o genera ſacrilega! o hominem impium!

So.

ſtomachanti minus verba curanti. Z.). Sic ſupra, *Omnes omnia.* D.

3 *Quod mihique, heraeque, filiaeque*] Mira in ſeruo fides, quum primum ſe ponat in herili malo: et poſt ſe, matrem: in vltimo puellam. *Quod mihique, heraeque, filiaeque herili eſt*] Πολυσύνδετον ſecundum. vt (Georg. III, 343) — *Omnia ſecum Armentarius Afer agit, tectumque, laremque, Armaque, Amyclaeumque canem, Creſſamque pharetram.* *Vae miſero mihi!*] Ἐμπαθῶς σχετλιάζει. D.

4 *Circumuallant*] *Circumvallant* ſe circa nos, et ſtipant ſe inuicem. Nam *circumuallamus* nos et alios. tamen rara locutio eſt (Victorius V. L. XXXII, 6, exiſtimat, Menandrum forte vſum eſſe verbo περιστοιχίζεσθαι, quod hic Terentius expreſſerit). Et *circumuallant* dixit, velut inimica acies contra nos: et ideo addidit, *Vnde emergi non poteſt*] Quum impreſſio eſt hoſtium, ſic dicitur. vt Salluſtius, *Preſſi vndique multitudine.* Cicero, *Qui ſemper premuntur, et nunquam emergunt.* Et *Emergi*, noue. Nam *emergo* dicitur, non *emergor.* ſed ideo eſt vſus, quia extra compoſitionem et *mergo* et *mergor* facit. *Vnde emergi non poteſt*] *Vnde*, abſolute. an deeſt *Illud?* an *Vnde*, pro *ex quibus?* D.

5 *Vis, egeſtas, iniuſtitia, ſolitudo, infamia*] Hae res ſunt quae circumuallant: *Vis* illata: *Egeſtas* ipſius puellae: *Iniuſtitia* iudicum illius temporis: *Solitudo* a defenſoribus: *infamia* ab iis, qui credunt pretio vitiatam. Nam et in ſubditis ſic habes, *Quando ego conſcia mihi ſum, neque pretium, neque rem vllam interceſſiſſe.* D.

6 *Hocine ſeculum*] Ἐν ἤθει. Queſturus de homine, ſeculum accuſat prius: vt, *o tempora! o mores!* Et e contrario, ſecula in omnibus rebus laudantur: vt (Aen. I, 605.) — *quae te tam laeta tulerunt Secula?* *O ſcelera! o genera ſacrilega! o hominem impurum!*] Moris eſt nimis

So. Me miſeram! quidnam'ſt, quod ſic video timidum et properantem Getam?

Ge. Quem neque fides, neque iuſiurandum, neque illum miſericordia

Re-

nimis dolentibus incuſare alia ex aliis. Virg. Ecl. v, 22.) — — *Quum complexa ſui corpus miſerabile nati, Atque deos atque aſtra vocat crudelia mater.* Et (Aen. II, 745.), *Quem non incuſaui amens hominumque deorumque? O hominem impurum!*] Aeſchinum ſcilicet. Et hoc ἠθικῶς. Nam ſemper vltimum ponimus eum, cui maxime iraſcimur. vt in Andria, poſt accuſatum ſocerum, et vituperatam ſponſam, *Nam quid ego dicam de patre?* Et in Phormione, *Itane tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo?* Et poſt multa, *O facinus audax! O Geta monitor!* Vnde ille, *Vix tandem,* inquit. D.

Non aliter ſtat verſus, niſi receperis optimorum Codd. *Seclum* pro vulgari *ſeculum*. B.

7 *Video timidum et properantem Getam*] *Timidum*, perturbatum. non enim timet, ſed dolet. Sic Plautus in Bacchidibus I, I, 73.), *Nam vt ex naui vecta es, credo, timida es.* D.

8 *Quem neque fides, neque iuſiurandum*] Ordo eſt, Hominem impurum, quem neque fides, neque iuſiurandum. Et ſaepe repetitum *neque*, exaggerat crimen admiſſum. *Quem neque fides*] Quia promiſit. *Neque iuſiurandum*] Quia iurauit. *Neque illum miſericordia*] Quia vim intulit. *Neque illum*] Secundum παρέλκον; nam abundat *Illum:* vt (Aen. v, 457.) *Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille ſiniſtra.* Et eius videlicet miſericordia quam amauit, neque *Repreſſit*, ne auderet: *Neque reflexit*, ne faceret. Et ſic hoc dictum eſt, vt a Virgilio (Aen. IV, 369.), *Num fletu ingemuit noſtro? num lumina flexit? Num lacrymas victus dedit, aut miſeratus amantem eſt?* et caetera. vt ſi non potuit reprimi ne faceret: ſaltem vt in peccando eſſet mitior, debuit (*debuerit* Z.) commoueri. ſed melius quod ſupra. D.

Quem neque fides] Hae conqueſtionis partes ſunt, quod a nullo reuocatus ſit Aeſchinus, nec quia iurauit, nec quia promiſit, nec quia miſericordia flecti debuit, nec quia iam partus videbatur eſſe vicinus. E.

Neque iuſiurandum] Cato apud Nonium: *Qui neque fidem, neque iuſiurandum, neque pudicitiam multi facit. Neque illum*] Donatus monet *illum* παρέλκον. ergo etiam in illo Senecae

Repreſſit, neque reflexit, neque quod partus inſtabat prope,
Cui miſerae indigne per vim vitium obtulerat. So. non intelligo
Satis, quae loquatur. Ca. propius obſecro accedamus, Soſtrata. Ge. ah,
Me miſerum! vix ſum compos animi, ita ardeo iracundia.
Nihil eſt quod malim, quam illam totam familiam dari mihi obuiam, Vt

cae loco Controuerſ. xxx. *Timeo neſcio quem, illum, qui patrem meum occidit.* Quod ni ſic; eadem certe ratione *illum* ſine aſpiratione hic dictum, vt in Gloſſario, *illum* νάρτηκος τὸ ἐντός. Lucill. *nec proficit hillum.* L.

9 *Neque quod partus inſtabat prope*] Αὐξητικῶς addidit non tantum mariti, ſed etiam patris ſcelus. D.

10 *Cui miſerae*] Deeſt, *ei*. *Indigne*] Impie, crudeliter. vt Virg. (Aen. 11, 285.) — *quae cauſa indigna ſerenos Foedauit vultus?* *Non intelligo ſatis quae loquatur*] Ad hoc Soſtrata ignorans inducitur, vt malo nuncio repente feriatur. Et quia oportuit ipſam priorem loqui, praeſens eſt (*E. q. o. i. propiorem loqui, porro ſeruus loquitur*). Quia autem non eſt perdenda tam ſuauis ἠθοποιΐα dolentis ad iraſcentem: idcirco non audit (*idcirco nec Canthara audit*), ne ob illam Geta conſeruus loqui deſinat. D.

11 *Satis quae loquatur*] Adhuc non audiente Geta loquitur. idcirco nec audit eum ſatis (Lego ope Codd. *Adhuc non audiente hera. Idcirco nec audit eam ſeruus*), nec videtur ab eo Soſtrata. D.

12 *Vix ſum compos animi*] Aut *Vix*, tandem: aut *vix*, non. vt Lucilius, *Carcer vix carcere dignus.* *Compos animi*] Id eſt, competentis (*compotentis* Mſ. B. Sed forte, *compotens*) animi, vel ſani animi. cui contrarium eſt, *Impos animi.* Salluſtius; *Neque animo, neque lingua ſatis compotem.* quum de amente Septimio loqueretur. Alii, *Compotem animi*, compoſitum animo (*compoſitum animum* Mſ. B. et Edd. vett.) intelligunt. D.

Vix ſum compos animi] Id eſt, vix ſum apud me. *Compos* ſiquidem eſt ſuae voluntatis effector: vnde et *impos*. E.

13 *Quam illam totam familiam*]

Vt ego iram hanc in eos euomam omnem, dum aegritudo haec eſt recens.

Satis mihi id habeam ſupplicii, dum illos vlciſcar modo.

Seni animam primum extinguerem ipſi, qui illud produxit ſcelus:

Tum

liam] Hic nunc tam culpa familiae, quam ſcelus Aeſchini oſtenditur, propter quem omnes cruciandi ſunt. D.

14 *Iram hanc*] *Hanc* interdum pro qualitate, interdum pro quantitate accipimus, interdum pro vtroque. vt (Aen. I, 98.), *Tuaque animam hanc effundere dextra?* Et (Aen. IX, 481.), *Hunc ergo te, Euryale, aſpicio?* Sed nunc pro vtroque, *Hanc*, dixit. vt Salluſtius de ſcriptione Celtiberi ait, *Hunc igitur redarguit Tarquinius* (Alii, *Tarquitius*). D.

Recte vnus ex veteribus, *Aegritudo eſt haec recens.* B.

15 *Satis mihi id habeam ſupplicii*] Moraliter loquitur: nam fere quando quiſquam iraſcitur, ſibi videtur fortis, tanquam qui plus audet. *Dum illos vlciſcar modo*] Verum eſt hanc eſſe vindictam, quae ex recentiſſimis flagitiis properata ſit (*Quae ex recentis vitii flagitiis properat.* Edd. vett.). Sic Virgilius (Aen. X, 514.), *te, Turne, ſuperbum Caede noua quaerens.* D.

Dum illos vlciſcar] Erit plena vindicta, ſi modo illos puniam ac perſequar. Exprimit poſt iracundiam ſuam. E.

Satis mihi] Chariſ. l. 2. L.

Verſus claudicat, niſi in *Dum* ſynaloepha ceſſet, plane contra artem et Terentii morem. Dele iſta, *Dum illos vlciſcar modo.* Hemiſtichium eſt, vt mox verſ. 19. B.

16 *Seni animam primum extinguerem ipſi*] Bene *Extinguerem*: quia ignis eſt. Virg. (Aen. VI, 730.) *Igneus eſt illis vigor, et coeleſtis origo Seminibus* — Et *Primum* addidit, quod ordinem ſignificat. tunc enim adiicitur, quum multa ſubiicienda monſtrantur: vt cui fracta prius crura brachiaque, * et caetera vitia, in Aeſchinum totum promouens (Forte, *Bracchiaque, et caetera. Vindicta in Aeſchinum ſtomachum porro mouens*) oſtenditur etiam per aliena ſupplicia (Edd. vett cum Mſ. B. addunt, *maxime per Syrum impulſorem*). D.

Tum autem Syrum impulſorem, vah! quibus illum lacerarem modis,
Sublimem medium primum arriperem, et capite in terram ſtatuerem,
Vt cerebro diſpergat viam.
Adoleſcenti ipſi eriperem oculos: poſt haec praecipitem darem.
Caeteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, et proſternerem.

Sed

17 *Syrum impulſorem*] Cauſae poenae (*Qui eſt cauſa poenae* Z.). *Vah, quibus illum lacerarem modis!*] Hic voluntas immodica oſtenditur, poenam pro merito repoſcentis. Et nota. quum Syrum dixerit, addidiſſe nutus de ſupercilio. D.

18 *Sublimem*] Iſta (*Ipſa*) poena. D.

Lege, *Sublímem medium arríperem, et capite prónum in terram ſtátuerem.* Nam ex *pronum* per compendium ſcribendi eſt ortum *primum*: quod poſtea, ne ſenſus plane ineptus efficeretur, retractum eſt ad prius verſiculi colon. B.

19 *Statuerem, vt cerebro diſpergat viam*] Et cerebrum et via diſpergi poteſt: ideo videtur ambiguum. vt apud Virg. (Aen iv, 664.) — *enſemque cruore Spumantem, ſparſaſque manus.* — Aliter enim dicitur (Ecl. v, 40.), *Spargite humum foliis.* — Aliter (Aen. iv, 512.), *Sparſerat et latices ſimulatos fontis Auerni.* D.

20 *Adoleſcenti ipſi eriperem oculos*] Bene *Oculos*, amoris indices (Forte, *illices*), adiutoreſque flagitii. *Poſt haec praecipitem darem*] Grauior poena caecitatis (*ob caecitatem*, ſeu, *caecati* Z.) non prouidere quo cadas. D.

21 *Caeteros ruerem*] *Ruere*, actiuam vim habet. Salluſtius in ſecundo, *Ictu eorum, qui in flumine ruebant, necabantur.* *Ruere* enim, eſt toto corpore vti ad impellendum: quod faciunt, qui ipſi praecipites alios proſternunt. Vnde proprie *ſues ruere* dicuntur. Virg. (Ge. iii, 255.) *Ipſe ruit, denteſque Sabellicus exacuit ſus.* Et Horat. (Epiſt. ii, 2, 75.) *Hanc rabioſa fugit canis, ac lutulenta ruit ſus.* *Agerem*] Proſequerer, premerem. Virg. (Aen. iv, 245.) *Illa fretus agit ventos.* Id eſt, nimia celeritate perſequitur, et pene occupat, praeuenitque. *Tunderem, et proſternerem*] Vide quam fortis ſibi videatur, qui dolet et iraſcitur. D.

Tun-

Sed ceſſo heram hoc malo impertiri propere? So. reuocemus. Geta.
Ge. Hem, quiſquis es, ſine me. So. ego ſum Soſtrata. Ge. vbi ea'ſt? te ipſam quaerito:
Te exſpecto: oppido opportune te obtuliſti mihi obuiam,
Hera. So. quid eſt? quid trepidas? Ge. hei mihi! So. quid feſtinas, mi Geta?
Animum recipe. Ge. prorſus. So. quid iſtuc prorſus ergo'ſt? Ge. periimus:
Actum'ſt.

Tunderem, cum omnia hic a re militari tranſlata ſint, a loco eſt alienum. Ergo amplectere, quod Guyetus ſubſtituit, *funderem*. *Fuſi* enim *hoſtes* paſſim occurrunt. B.

22 *Heram hoc malo impertire*] Id eſt, participem facere. E.

23 *Ego ſum Soſtrata*] Haec ideo inducitur, vt veriſimile ſit ſupra non viſam Soſtratam: quando etiam vix nunc agnoſcitur ab irato. *Te ipſam quaerito: te exſpecto: oppido opportune*] Incerta diſtinctio, vtrum *Te exſpecto oppido opportune*, ſit dicendum: an (Forte excidit, *Oppido opportune*, *ad ſequentia referendum ſit? Verum cum Z.*) *Exſpectare* ſit impatienter cupere, et ſine praeſcriptione temporis: *ſperare*, iuxta certum tempus. Vnde (*Tempus: inde Z.*) apparet ad *Te exſpecto*, quia per ſe nimium eſt, non eſſe iungendum *Oppido*. D.

Pro *Vbi ea eſt*? corrige *Vbinam es*? vt eſt alibi. B.

24 *Oppido opportune*] Valde. E.

Pro *Exſpecto*, quod alienum eſt, quia hoc totum inexſpectatum accidit, recipe Codicis Academ. *Expeto*. Vide nos ad Eun. IV, 6, 5. B.

25 *Quid feſtinas, mi Geta?*] Probus aſſignat hoc Soſtratae. Aſper non vult ad omnia ſeruum reſpondere (Videtur legendum, aut, *Ad omnia Soſtratam reſpondere*. aut, *a domina ſeruum reſupinari*. Cf. Phorm. v, 6, 24.): ſed nutricem putat hoc loqui. *Quid feſtinas?*] Perturbaris? Et commotus dicit *Prorſus*, actu commoto, feſſo, et anhelanti, ob perturbationem et contentum curſum. D.

26 *Animum recipe*] Quod in lectione geſtu oſtendi minime potuit, id ex verbis Soſtratae oſtenditur in Geta. Nam

ideo

Actum'ſt. So. eloquere ergo, obſecro te, quid ſit. Ge. iam. So. quid iam, Geta?
Ge. Aeſchinus. So. quid is ergo? Ge. alienus eſt ab noſtra familia. So. hem!
Perii! quare? Ge. amare occepit aliam. So. vae miſerae mihi!
Ge. Neque id occulte fert: ab lenone ipſus eripuit palam.

So.

ideo dicitur, *Animum recipe:* quia ille prae anhelitu crebriora verba continuare non poſſit. D.

Animum recipe] Id eſt, ſpiritum reſume. Senſus profertur ille qui plenus eſt. Eſt autem integer talis, gemitu irrumpente (*interrumpente*): *Ei mihi, amare occepit aliam.* Breuiter ſummam propoſuit: ac primum quaeritur de fide, an conſtet admiſſum. Ille reſpondit: Se vidiſſe. Rurſus et ipſa conqueritur. E.

Placet recte Faerno lectio Bembini, quae ipſa in noſtro Cod. 900 annorum reperitur, *Recipe animam.* Haec enim ſenſui Terentii, et Donati diſputationi de anhelitu probe conuenit. B.

27 *Perimus! actum eſt!*] Iam bina verba iunguntur. *Perimus! actum eſt!*] Verba ſunt deſperationis. Nam *Actum eſt*, dicitur in ea re, de qua iam lata ſit ſententia. *Eloquere, obſecro, quid ſit*] Bene *Eloquere.* Nam conatur tantum, quod nec explicatur, nec intelligitur: cui vitio contraria virtus eſt eloquentia. Iam plus hic geſtu, quam dictu (*dictis*) agitur: quia vt ſupra diximus, et laſſus eſt qui nunciat: et integratur dolor nuncii, quum apud illam loquitur, ad quam maxime calamitas pertinet: quo dolore vox plerumque ſubtrahitur atque ſingultit: et ſimul dat ſignum perditarum rerum. D.

Pro *Eloquere* verſus cauſa repone *Loquere.* B.

28 *Alienus eſt a noſtra familia*] Bene *alienus.* Geta enim ipſi (*Getae enim ipſe*) iam dominus, Soſtratae gener, Pamphilae maritus vocabatur. D.

29 *Amare occepit aliam*] Peius eſt *Amare occepit*, quam *Amat.* Nam in eo quod dixit, *Occepit*, augmenta mali metuenda ſignificat: vt in principiis quae actum reſpiciunt, non ſtatim imminutionem inſpectant. Et *Occepit*, magnum facinus dixit *Vae miſerae mihi!*] Mire interponitur mulieris affectus nouo nuncio. D.

30 *A lenone ipſus eripuit palam*]

S o. Satin hoc certum'ſt? G e. certe, hiſce oculis
egomet vidi, Soſtrata. S o. ah,
Me miſeram! quid credas iam? aut cui credas?
noſtrumne Aeſchinum?

Noſtram

Iam] Sic nunciat, vt vltima peiora ſint. Et his argumentis vult probare, quod immodice amet Aeſchinus. Et pene plus quam amauit virginem, pudori qui non conſuluit (Weſterh. edidit, *Aeſchinus, qui plus quam virginem, id ipſum quod pudor nec hortatur, nec conſulit, amat.* Z.). Quis autem magis potuit impudens eſſe, quam qui poſt honeſtum amorem, *ab lenone* amet? Hoc etenim ſignificat meretricem. Ergo non honeſtum, ſed *ab lenone*: non per alium, ſed *ipſius*: nec emit, aut abduxit, ſed ob impatientiam valde amantis *eripuit*. neque id *occulte*, vt qui celaret factum, tanquam ſatisfacturus vxori videretur: ſed *palam*. D.

Palmerius diſtinguit poſt *Lenone*, vt intelligatur *a Lenone amare coepit;* vt Eun. v, 4, 4. Sed recepta diſtinctio eſt ſana. B.

31 *Satin' hoc certo?*] Magnis malis non ſtatim creditur. Hoc ergo ex dolore dixit, quod ſtupet audiens: non, quia non habet fidem. *Hiſce oculis*] Ἰδιωτισμὸς aſſeuerantis. *Ah!*] Interiectio eſt flentis. D.

Pro *certe* repone cum Faerno *Certum*, vt reſponſio haec conueniat interrogationi. B.

32 *Me miſeram!*] Mira affectio. Nam lacrymae non ſinunt finire ſenſum. *Quid credas iam? aut cui credas?*] Fides aut perſonae qualitate ſeruatur, ſi grauis perſona eſt cui creditur: aut ipſius rei qualitate, ſi ea res creditur, in qua fallere cui creditur, aut non poteſt, aut non debet. Hic ergo mire in vtroque iam fidem dixit nullam eſſe, et in perſona, et in re, quod Virgilius tranſtulit, breuiuſque dixit (Aen. iv, 373.), *Nuſquam tuta fides.* Hoc eſt, nec in re, nec in perſona. Et hic ipſe in Heaut. *Pro Iuppiter! vbinam eſt fides? Noſtrumne Aeſchinum, noſtrarum vitam omnium*] Ἐλλειπτικῶς omnia: quia fletus impedit verba. deeſt autem, *Hoc feciſſe*, vel quid tale. D.

Lectionem Codd. noſtrorum, *Quid iam credas*, et verſus et accentus poſtulat. Deinde in aliquibus libb. vett. auctore Faerno, reperitur *Noſtrum Aeſchinum? Noſtrumne Aeſchinum?* Qua lectione optime ſtet Trochaicus. B.

Noſtram vitam omnium, in quo noſtrae ſpes, omneſque opes ſitae
Erant: qui ſine hac iurabat ſe vnum nunquam victurum diem,
Qui ſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat patris;
Ita obſecraturum, vt liceret ſibi hanc vxorem ducere?
GE. Hera, lacrumas mitte: ac potius, quod ad hanc rem opus eſt porro, conſule;
Patia-

33 *Sitae erant*] *Sitae*, poſitae. Nam *ſitum* eſt quicquid in loco ſuo poſitum non euertitur. D.

Omnes Codd. habent lectionem Lindenbrogii, praeterquam quod Faerni et noſtri collocant ita, *ſpes opeſque omnes ſitae*. Sed forte hunc et ſeq. verſ. Auctor ſic collocauit: *Noſtram ómnium vitam; in quo noſtrae ſpés opeſque omnés ſitae? | Quí ſé ſine hac iurábat vnum núnquam victurúm diem?* B.

35 *Poſiturum puerum*] *Puerum* dixit, ſi puer naſceretur: non quia (Codd. vett. addunt, *marem naſci*) diuinabat. Ad votum ergo cupientis retulit *Puerum:* non quia neceſſe eſſet marem naſci. Et haec omnia, magno ſtupore dicuntur, ad exaggerandam perfidiam illius cui creditur, et dolorem eorum qui crediderunt. D.

Pro vulgari *Patrem* meliores libri habent *Patris*. B.

36 Ex Cod. Petrenſi leg. *Hanc ſe vxorem ducere*. Quae conſtructio reperitur Heaut. IV, I, 53. B.

37 *Hera, lacrumas mitte: ac potius, quod ad hanc rem opus eſt*] Hinc Virg. (Aen. XII, 156.) *Non lacrymis hoc tempus, ait Saturnia Iuno*. Sentit autem, non lacrymis agendum, vbi conſilio opus eſt. *Porro conſule*] *Porro*, in reliquum, deinde, vel in futurum. *Porro* enim, ordinis et temporis aduerbium eſt, non coniunctio. D.

Hera, lacrumas mitte] Hinc iam deliberationis propoſitio eſt, cum dicit, *Conſule, patiamur an narramus?* Vna pars ſubiungitur, non eſſe narrandum, *Mihi quidem non placet*. Huius rei argumenta illa ſunt, quod primum Aeſchinum conſtat alienum habere circa iſtum (*iſtam*) animum. Si palam ergo prolatum fuerit, negabit continuo fortaſſe, hoc eſt, *infi-cias ibit*. Tunc continuo puellae periclitabitur fama, *vita veniet in dubium*. Sin autem con-

Patiamurne, an narremus cuipiam? CA. aü, mi homo, ſanuſne es?
An hoc proferendum tibi videtur vſquam eſſe? GE. mihi quidem non placet.
Iam primum illum alieno animo a nobis eſſe, res ipſa indicat.
Nunc ſi hoc palam proferimus, ille inficias ibit, ſat ſcio.
Tua fama, et gnatae vita in dubium veniet. tum ſi maxime

Fatea-

confeſſus fuerit adoleſcens ſe vitiaſſe, et propterea cogatur ducere vxorem, *vile non eſt dare illi puellam, cum aliam diligat.* Vnde ſine dubio quacunque ratione neceſſarium eſt conticeſcere. Deinde ſubiungitur pars altera: *Minime gentium*, inquit, *non faciam*, potius *proferam*. Cuius rei argumenta haec ſunt: *Quod peiore loco res iam eſſe non poteſt.* Eſt enim *indotata: ſecunda ei praeterea dos* quae eſſe potuiſſet, eſt ablata, virginitas. Sed ſi negabit Aeſchinus vitiatam, facile dinoſcetur: *Teſtis enim*, inquit, *mecum eſt annulus quem amiſerat.* Et certe cum ego conſcia mihi ſum, a me hanc eſſe culpam amotam, non enim corruptam, neque pretio pudicitiam puellae vendidi, facile vindicabo, et me et illam indignam illa (excidit *re* Z.). Hoc argumento perſuaſit rem eſſe proferendam. Ita conſentiens ſeruus dixit, *Quid iſtuc eſt, accedo vt melius dicas.* E.

Omnes Faerni *Porro proſpice*, praeter Vatican. et tres ex noſtris vett. vbi recte eſt *conſule*, h. e. delibera. B.

38 *Au! mi homo, ſanuſne es?*] Hoc ex perſona nutricis legendum eſt. illa enim diſſimulandam rem putat. *Mi*, pro *meus*. D.

Deme *ne*, vt eſt Phorm. 1, 3, 22. Deinde verſus non ſtat, niſi recipias lectionem Codd. noſtrorum, *Au, au, mi homo ſanun' es?* B.

39 Illud *Eſſe* abeſt ab vno Cod. et tres, *Proferendum hoc*. Lege igitur, *An próferendum hoc tíbi videtur úſquam? G. mi quidem nón placet.* B.

41 Praeter Bemb. omnes mendoſe legunt *Proferemus*. B.

42 *Tua fama, et gnatae vita*] Tibi enim crimini erit, vitiatam eſſe filiam: illi etiam oberit. Et vtrum *Vitam*, ſalutem

Fateatur; quum amet aliam, non eſt vtile hanc illi dari.

Quapropter quoquo pacto tacito'ſt opus. SO. ah, minime gentium:

Non faciam. GE. quid agis? SO. proferam. GE. hem! mea Soſtrata, vide quam rem agas.

SO. Peiore res loco non poteſt eſſe, quam in quo nunc ſita eſt.

Primum indotata eſt: tum praeterea, quae ſecunda ei dos erat,

Periit:

tem dicit? *In dubium*] In periculum. D.

43 *Fateatur*] Vitiaſſe filiam. Et complexio eſt διπλεύρος oratoria, in qua vtrum ſenſeris (*ceſſeris* Z.) contrarium tollis: cogiturque (*cogeriſque* Mſ. B. et Edd. vett.) quod ex altera parte ſit, hoc eſt, tacere. D.

Repone, *Non eſt vtile huic, illi dari.* Ita ſaepe alias cum datiuo. Cf. Hec. 1, 2, 76. B.

44 *Quapropter quoquo pacto*] Congrue et pro perſona, et pro muliere hoc dictum eſt: eamque in malis inconſtantem eſſe demonſtrat (Weſterh. edidit, *conſtantem eſſe demonſtratur.* Minus recte. Z.). D.

Si cui lectio Codd multorum placet *Celato* pro *Tacito*; legat, *eſt celato opus.* B.

45 *Non faciam*] *Non faciam*, dixit, pro *Non tacebo:* quaſi *Tacere*, aliquam actionem habeat. ſed moralis ſignificatio eſt, et communis omnibus; ſicut *aduocatum* dicimus *male feciſſe*, quum tacuerit. D.

Bembinus et alii habent *ages*, quod, ob ſeq. *proferam*, praefert Faernus. Sed probo Cod. Reg. *ais*, quod eſt admirantis et diſſentientis. Certe ita cauetur, ne bis idem dicatur, quia mox Canthara, quae cum Geta conſilium Soſtratae repudiat, ait, *Quam rem agas.* B.

46 *Peiore res loco non poteſt eſſe*] Satis argute inter Getam et Soſtratam ſententias ex perturbatione facit nutare (excidit, *Poeta* Z.). *Quam in quo nunc ſita eſt*] Cauſa nihil timendi. D.

Verſus probat Bembini *potis eſt*, pro *poteſt*. B.

47 *Primum indotata eſt*] Ratio ſubiecta eſt cauſae: et *indotatam*, pauperem modo dicit. *Tum praeterea, quae ſecunda ei dos erat*] Videlicet, *dari pro virgine nuptum* Et

Periit: pro virgine dari nuptum non poteſt. hoc relliquom eſt,
Si inficias ibit, teſtis mecum eſt anulus, quem amiſerat:
Poſtremo quando ego conſcia mihi ſum, a me culpam eſſe hanc procul;
Neque pretium, neque rem vllam interceſſiſſe, illa aut me indignam, Geta;
Experiar. GE. Quid iſtic? accedo vt melius dicas. SO. tu quantum potes

Abi,

incerta diſtinctio eſt; etenim erat bis ſubaudiendum, *Pro virgine dari nuptum.* D.

Secunda dei dos] Plaut. Amphitr. II, 2, 209. *Non ego illam mihi dotem duco eſſe, quae dos dicitur: Sed pudicitiam, et pudorem, et ſedatum cupidinem.* L.

48 *Non poteſt*] Iungendum, *Dari nuptum.* Et *pro virgine:* id eſt, virgo: vt, *Nunc plane eſt pro noua*, id eſt, noua. Aut nec virgo, nec pro virgine nubere poteſt. non virgo: quia vitiata eſt. nec pro virgine: quia res diffamata eſt. D.

49 *Si inficias ibit*] Si negabit. *Teſtis mecum eſt annulus*] Locutio haec (excidit *vel* Z.) ſic capienda eſt: *hic eſt annulus pro me teſtis.* Vel ſic, *Annulus et ego teſtes ſumus.* Sed melius quod ſupra (Fortaſſe reſpicit locum Eun. III, 3, 9, vbi *Mecum* recte explicat *penes me.* Z.). D.

Noſtri fere omnes cum Edd. vett. *Anulus, quem ipſe amiſerat.* B.

50 *Poſtremo, quando ego conſcia mihi ſum*] *Quando*, pro quoniam: vel *Quando*, pro quidem (*Quando*, pro *Quandoquidem.* Mſ. H.). D.

Mutato ordine ſcribe, *Quando ego mihi ſum conſcia.* B.

51 *Neque rem vllam*] Hoc eſt (*Exempli gratia* Mſ. H.) internuncium, pactum clam, aut promiſſum. Et bene totum execratiue dixit: vt alii facinora abhorreant (*a facinore abhorreant.* Mſ. H.). *Illa*] Filia ſcilicet. D.

Repone, *Interceſſe aut illa aut me i. G.* B.

52 *Experiar*] Apud iudices agam. *Quid iſtuc?*] Verbum eſt aegre conſentientis: quaſi qui dicat, *Quid hic reſiſtam?* *Accedo, vt melius dicas*] Id eſt, vt conſentiam, velut qui melius poſſim dicere (*Veluti melius potens*

Abi, atque Hegioni cognato huius rem omnem narrato ordine.
Nam is noſtro Simulo fuit ſummus, et nos coluit maxume.
GE. Nam hercle alius nemo reſpicit nos. SO. propera tu, mea Canthara,
Curre: obſtetricem arceſſe, vt quum opus ſit, ne in mora nobis ſiet.

ACTVS

tens ſis dicere. MſT. Forte, *vel vt quid* etc.). *Quantum potes, abi*] Deeſt *Cito:* vt ſit, *Quantum potes, cito abi.* D.

Ne verſus ſit iuſto longior, pro *Accedo* repone *Cedo*, h. e. concedo, fateor, agnoſco, te melius dicere. B.

53 *Atque Hegioni*] Apud Menandrum Soſtratae frater inducitur. *Huius*] Filiae ſuae ſcilicet. D.

Lege cum Bemb. *Rem enarrato omnem ordine.* B.

54 *Simulo*] Nomen patris puellae: diminutiuum a Simo, vel Simone. Et nota nomen in Palliata Fabula Latine diminutiuum. *Simulo fuit ſummus*] *Summus*, an ad cognatum, an ad amicum refertur? an abſolute ponitur? vt in Eunucho, *Plurima ſalute ſummum ſuum impertit Gnatho.* *Et nos coluit maxime*] Et miſerabilius *Coluit* dictum eſt, quam ſi diceret, *Colit.* Virg. (Aen. IX, 300.) *Per caput hoc iuro, per quod pater ante ſolebat. Colere* enim, et maioribus et minoribus conuenit. Vt (Aen. I, 16.) *Poſthabita coluiſſe Samo.* D.

Noſtro Simulo fuit ſummus. * (Excidit forte, *Igitur nos nunc reſpiciet;* aut aliud eiuſmodi Z.); ſed parum iſtuc eſt, etiam *nos maxime coluit.* E.

55 *Nos*] Monoſyllabo finit, vultuoſam exprimens pronunciationem. *Tu mea Canthara*] Triſtis ac ſeriae feminae blandimentum eſt *Mea* potius, quam pronomen poſſeſſiuum. Deeſt enim *Cara*, vel quid tale: quo addito, pronomen ſtaret *Mea.* D.

Lege *Propere:* aduerb. B.

56 *Curre*] Mire dictum eſt ancillae, *Curre.* *Vt, quum opus ſit*] Id eſt, quum adeſſe coeperit partus. *Ne in mora nobis ſiet*] Locutio qualis ſupra (And. II, 5, 13. et III, 1, 9.). D.

ACTVS TERTII SCENA III.

DEMEA. SYRVS.

DISPERII! Cteſiphonem audiui filium
Vna affuiſſe in raptione cum Aeſchino.
Id miſero reſtat mihi mali, ſi illum poteſt,
Qui alicui rei eſt, etiam ad nequitiam abducere.

Vbi

1 *Diſperii*! *Cteſiphonem audiui filium*] Hic oſtenditur quod ſeueri homines, ac recti et honeſti, tenaces vel ridiculi ſunt, vel odio habentur quoquo acceſſerint. Magno autem affectu, et quaſi exclamantis addidit *Filium:* quaſi cauſam redderet cur dixerat, *Diſperii*! D.

Diſperii!] Haec Scena illuſionem habet, qua vtitur ſeruus vti dominum poſſit fallere. Demea tamen opinione comperit, quod filius ſuus interfuerit raptioni. grauiter ferens ad domum properat: ingemiſcit enim ſi fuerit etiam ipſe corruptus. *Diſperii* !] Valde perii, ſi *illum poteſt* frater etiam corrumpere, *qui alicuius ſpei eſt*. E.

2 *Vna affuiſſe in raptione cum Aeſchino*] Οἰκονομία; in qua oſtenditur, quantum commouebitur Demea ipſa re comperta, quum ex parua rei ſuſpicione tantum ſe afficiat (*affligat*). *Raptio* autem ad perſonam refertur, *Rapina* ad rem, *Raptus* ad ſtuprum, ſi volumus proprie loqui. D.

Bemb. habet *Vna fuiſſe*. Sed retinendum eſt vulgare *adfuiſſe*. vt And. I, I, 80. Eun. II, 3, 75. B.

3 *Id miſero reſtat*] Bene *Reſtat:* tanquam iam ſummum malum ſit, Aeſchinum eſſe corruptum. Et, *Miſero mihi:* quaſi qui nihil neſciat (*Quaſi quid faciat*, *neſciat* Z.), nihil curante Micione. *Si illum poteſt*] Non dubitat *velle*: et ideo dicit *Poteſt*. D.

4 *Qui alicui rei eſt*] Recte. de hoc enim ſupra dixit, *Non fratrem rei dare operam videt? ruri eſſe, parcum ac ſobrium? Etiam ad nequitiam abducere*] Quaſi inuitum dixit, non *Vocare*, ſed *Abducere*. *Ducimus* enim volentes (*orantes* Mſ. H.): ſed *abducimus* inuitos. *Nequitia* autem proprie libidinoſa inertia dicta eſt: quod nihil queat, nullique rei apta ſit. Vnde et *nugae*, quod nihil agant, vel a non agendo. D.

Idem Bemb. habet *etiam eum ad nequitiem adducere*. B.

Vbi ego illum quaeram? credo abductum in ganeum
Aliquo: perſuaſit ille impurus, ſat ſcio.
Sed eccum Syrum ire video: hinc ſcibo iam, vbi ſiet:
Atque hercle hic de grege illo eſt: ſi me ſenſerit
Eum quaeritare, nunquam dicet carnufex.
Non oſtendam me id velle. SY. omnem rem modo ſeni,
Quo pacto ſe haberet, enarramus ordine:
Nihil

5 *Credo abductum*] Non *iiſſe*, ſed *abductum* eſſe: quaſi adhuc culpa non ſit illius. *In ganeum aliquo*] Veteres *ganeum*, meritoriam tabernam dixerunt, ἀπὸ τῆς γᾶς (Corrige ἀπὸ τῶ γᾶς, aut ἀπὸ τῶ γᾶς Z.) τουτ' ἔστι, τῆς γῆς. quod ipſa ſit in terra, non vt coenacula ſuperius. Vnde et *taberna*, quaſi *trabena* (*trabea* Mſ. B.), a validioribus dicta trabibus, quibus ſuperiora ſuſpenſa ſunt. D.

6 *Perſuaſit ille impurus*] *Suademus* facilia, *Perſuademus* difficilia. Et *ſuadere* facientis eſt, *Perſuadere* perficientis. *Impurus* autem pro improbo ponitur apud Terentium. Et hic quoque excuſata voluntas eſt Cteſiphonis, cui a maiore fratre et improbo ingeſta ſit perſuaſione nequitia. D.

7 *Sed eccum Syrum ire video*] *Ire*, et abire, et venire ſignificat. *Ire video*] *Ire*, pro venire: vt (Aen. VI, 392.) *Nec vero Aeacidem me ſum laetatus euntem Accepiſſe lacu.* D.

8 *Atque hercle hic de grege illo eſt*] Figura ἐπανάληψις, *de grege illo eſt.* *Ordo* vel bonorum, vel malorum dicitur, et grauium; vt *Equeſter ordo*, *ſenatorius ordo.* *Grex* vel bonorum, vel malorum eſt, et lenium. vt Cic. (Catil. II, 10.), *In his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique verſantur.* D.

De grege illo] De illis qui corrumpunt, et qui corrupti ſunt. E.

9 *Quaeritare*] Inſtanter quaerere. *Carnufex.* Pro ganeo (*Pro ganeone.* Fortaſſis hoc Scholion pertinet ad *Impurus* verſ. 6.) poſitum eſt. D.

10 *Non oſtendam me id velle*] Scilicet, ſcire vbi ſit. D.

Omnem rem modo ſeni] Seruus vniuerſa ſeni eſſe narrata * (excidit *ait*), hoc eſt, cui rapta ſit meretrix, et ſenem laudaſſe conſilium, et filium quod pro fratre laborauit. E.

Omnes noſtri et Faerni libri collocant, *id me velle.* B.

11 *Quo pacto ſe haberet, enarramus ordine*] Hoc recte: quia dixe-

Nihil vidi quicquam laetius. De. pro Iuppiter!
Hominis ſtultitiam! Sy. collaudauit filium:
Mihi, qui id dediſſem conſilium, egit gratias.
De. Diſrumpor. Sy. argentum adnumerauit ilico:
Dedit praeterea in ſumtum dimidium minae:
Id diſtributum ſane eſt ex ſententia. De. hem!
Huic mandes, ſi quid recte curatum velis.

Ratio-

dixerat Micio, *Niſi, quicquid eſt, volo ſcire, atque hominem conuenire, ſi apud forum eſt.* Et *Enarramus*, pro enarrauimus. vt (Aen. III, 3.), *Omnis homo fumat Neptunia Troia.* Et *Ordine* bene: quia ſimpliciter fatetur. Fallax autem et captioſa narratio eſt, quod timemus, fateri. D.

Bentleius cum aliis illud *Se* omiſit. Z.

12 *Nihil quicquam vidi laetius*] Quartum παρέλκον. D.

Bentleius edidit *Nil quicquam vidi laetius.* B

13 *Hominis ſtultitiam*] Scilicet quia laetatur, ignorans vbi Aeſchinus ſit. *Collaudauit filium*] Plus additum eſt. non enim ſolum non *Accuſauit*, ſed et *Collaudauit.* D.

15 *Diſrumpor*] Mire: his enim verbis commouetur, *Collaudauit* et *Egit gratias.* Et vide [illegible] ſtomachi reſeruatam. *Argentum adnumerauit ilico*] Contra illud eſt, *Cur tu his rebus ſumtum ſuggeris?* Et non ſolum inquit, *Adnumerauit*: ſed quod peius eſt, *Ilico.* D.

16 *Lenoni daretur in ſumtum*] (leg. *Dedit praeterea i. ſ.*) In id quod neceſſarium eſſet ſumtibus. E.

17 *Id diſtributum*] *Diſtributum*, in diuerſa tributum: id eſt, diſpartitum per pulmentaria. D.

18 *Huic mandes, ſi quid recte curatum velis*] Εἰρωνεία eſt maioris ſtomachi: quia ille dixit, *Ex ſententia diſtributum*: id eſt, vt indicat Demea, dilapidatum. Sic alibi, *Columen familiae noſtrae bone cuſtos, ſalue.* D.

Huic mandes, ſi quid recte] Iterum hoc dicto vſus eſt in Phorm. IV, 4, 8. Idque ex Plauto ſumtum in Aſinaria, I, I, 107. *Eidem homini, ſi quid recte curatum velis, Mandes.* Luitprandus Hiſtor. lib. 2. c. 15. *Regreſſi proximus ad regem, Terentianum illud pro reſponſione dederunt: Huic commandes, ſi quid recte curatum velis.* L.

S Y. Ehem, Demea, haut aſpexeram te: quid agitur?
D E. Quid agatur! voſtram nequeo mirari ſatis
Rationem. S Y. eſt hercle inepta, ne dicam dolo,
Atque abſurda. piſcis caeteros purga, Dromo:
Congrum iſtum maxumum in aqua ſinito ludere
Pauliſper: vbi ego venero, exoſſabitur:

19 *Ehem! Demea*] *Ehem*, interiectio eſt commoti, et quaſi perculſi re ſubita et noua. *Quid agitur?*] Blandientis eſt, non interrogantis. vt alibi, *O noſter quid fit? quid agitur?* D.

20 *Nequeo mirari ſatis rationem*] Mira ſunt etiam illa, quae vehementer praua ſunt. Et ideo *Mirari*, pro horrere et reprehendere poſitum eſt. Et *Rationem* ἠθικῶς dixit malam: quum non ſit ratio niſi bona. ſed ſic loquitur populus. D.

21 *Eſt hercle inepta*] Hoc ad ſenem. *Ne dicam dolo*] Ne mentiar, id eſt, ex contrario dicere videar: ſed vt ſedulo dicam. D.

Inepta, ne dicam dolo, et abſurda] Vt ſenem Demea (*Demeam Syrus* Z.) poſſet incitare iracundia, fingit imperare ſe ſeruo, vt piſces caeteri purgentur. Et hic abundantiam declarauit, *caeteros*: quaſi aliquos ipſe purgauerit. E.

Eſt Hercle inepta] Priſcian. lib. 15. L.

22 *Atque abſurda*] *Ineptum*, eſt ſtultum tantum: *Abſurdum*, quod et ſtultum eſt, et in ipſa ſtultitia diuerſum, et quaſi repugnans ſibi. Sic ergo locutus eſt, vt videatur ineptam rationem ad Aeſchinum referre: abſurdam, ad Micionem, quem iam fieri ſtultum, contrarium (*conſentaneum*) ſenectuti eſt. D.

Illud *Atque* antecedenti verſui appoſuit Bentl. Z.

23 *Congrum iſtum maximum*] Διαστολή: quia erant alii, non maximi. vt e contrario (Georg. II, 99.). *Argitiſque minor*, quia eſt et maior. Nam *Iſtum* quod ait, δεικτικὸν eſt. videtur enim oſtendere digito, quem dicat. *In aqua ſinito ludere pauliſper*] Sic oſtenditur bene obſonaſſe, qui viuos attulit piſces. Nam non ludit piſcis, niſi viuus. D.

Congrum iſtum in aqua ſinito ludere] Id eſt, moueri. non enim piſcibus aptus eſt ludus. Ita et Virg. (Aen. VIII, 632.) *Ludere pendentes pueros*. Sed illic enim (*etiam*) infantibus nullus eſt ludus. E.

Congrum iſtum] Seru. in Aen. VIII, 632. L.

24 In Bemb. eſt *Tantiſper*, h. e. interea, et *Reduro*. Sed vulgaris lectio eſt tuenda. B.

Prius nolo. DE. haecine flagitia? SY. mihi quidem non placent:
Et clamo ſaepe, Salſamenta haec, Stephanio,
Fac macerentur pulchre. DE. Di voſtram fidem!
Vtrum ſtudione id ſibi habet, an laudi putat
Fore, ſi perdiderit gnatum? vae miſero mihi!
Videre videor iam diem illum, quum hinc egens
Pro-

25 *Prius nolo*] Superbe, et pro auctoritate: non dixit *Non oportet*, ſed *Nolo.* ſubauditur, *purgari eum.* Et nihil ex mora corruptelae acceſſurum piſci ex eo oſtendit, quod ait *Ludere*, hoc eſt, viuere, et non laeſum (Forte, *laſſum* Z.) viuere. non enim dixit, *Natare*: quod etiam poſſunt languidi piſces. Ipſe inſuper planum fecit quid ſit *Purga*, dicendo *Exoſſabitur. Purga* igitur, *exoſſa* ſignificat: non vt quidam putant. *exoſſabitur*, comedetur. *Mihi quidem non placent*] Plus hoc ad ſenem. Et vide quam totum ſuperbe, et confidenter dixerit ob amicitiam omnium dominorum, excepto vno Demea, quem tantum prae illis contemnit. D.

26 *Salſamenta*] Hoc ad diſcipulum. *Salſamenta*, aut ſalſi piſces ſunt; aut laridum. *Salſamenta haec, Stephanio*] In tota Comoedia opera danda eſt, vt ſtomachetur Demea: excepto quod ſe ipſe in fine commutat. Haec ergo cauſa eſt, quare Syrus quoque illi obiicitur, magnifice inferens ſe vt luxurioſum, licentemque ſeruum: praeſertim qui adoleſcentum paedagogus fuerit. D.

Salſamenta haec &c.] *Macerentur* proprie poſitum. Quicquid enim ſalſum eſt, in aquam funditur, vt madefactum ſalis amaritudinem perdat. E.

28 *Vtrum ſtudione*] Aut ordo eſt, *Vtrumne.* aut eſt παρέλκον tertium. aut vero per ἔλλειψιν accipitur: quaſi dicat, *vtrum eſt?* aut, *vtrum verum eſt?* quod qui accipit, *vtrum* ſubdiſtinguat, et ſeparet a ſequentibus neceſſe eſt. *Vtrum ſtudione*] Aut *Vtrum* ſuperuacuum eſt, aut *Ne*: aut certe τμῆσις figura eſt, pro, Vtrumne ſtudione id ſibi habet, ſi ſciens laedit filium? *Laudi putat*] Quia decipit. D.

29 *Si perdiderit gnatum*] Et magno affectu, non dixit Aeſchinum: et mire, non addidit cuius gnatum. *Vae miſero mihi*] Hoc eſt, quod ſupra dixit, *Aegre eſt*: *alienus non ſum.* D.

30 *Videre videor iam illum diem*] *Illum* dixit, quaſi quendam triſtem ac funeſtum. D.

Videre videor iam diem] Iulius Rufin. Rhet. in *Diabole.* L.

Profugiet aliquo militatum. SY. o Demea,
Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo'ſt
Videre: ſed etiam illa, quae futura ſunt,
Proſpicere. DE. quid? iſtaec iam penes vos pſaltria eſt?
SY. Ellam intus. DE. eho, an domi eſt habiturus? SY. credo; vt eſt
Dementia. DE. haecine fieri? SY. inepta lenitas Patris,

32 *Quod ante pedes modo eſt videre*] Hoc ſumſit Poeta de illo in Phyſicum peruulgato ancillae dicto, *Quod ante pedes eſt, non videt: coeli ſcrutatur plagas* (Diog. Laert. Thal. 34. Σὺ γὰρ, ὦ Θαλῆ, τὰ ἐν ποσὶν οὐ δυνάμενος ἰδεῖν, τὰ ἐπὶ οὐρανοῦ οἴει γνώσεσθαι). D.

Quod ante pedes] Thucyd. lib. 8. τὰς ἐμποδὼν αἰτίας μόνον ἐπισκοπεῖν. Priſc. lib. XIIX. Ariſtot. apud Stobaeum Serm. 89. οὐκ ἐᾷ βλέπειν τὸ κείμενον ἐν τοῖς ποσίν. Dio Pruſaeus περὶ βασιλείας. Lucianus in Pſeudologiſt. Cicero II. de diuinat. cap. 13. *Quod ante pedes, nemo ſpectat; coeli ſcrutantur plagas.* L.

33 *Sed etiam illa quae futura ſunt*] Magis ridicula eſt aſſentatio, ſiquis maxime laudetur, quibus maxime caret. *Iſtaec iam penes vos pſaltria eſt?*] Dicendo *Iſtaec*, oſtendit iamdudum ſe hac indignari. D.

35 *Ellam intus*] Vt, *Ellum, confidens, catus. An domi eſt habiturus?*] Proprie: quia *haberi vxor* (Forte, *Quia habere vxorem vir*) dicitur, et *haberi mulier*, quum coit. *Credo, vt eſt dementia*] Sic et in Eunucho, *Eam ſe intendit eſſe, vt eſt dementia.* Et nominatiuus caſus eſſe poteſt, et ſeptimus. Si ſeptimus, *Perditus*, aut quid tale ſubaudimus. Sed melius nominatiuum accipimus caſum. D.

Lege, *Eho, an eſt dómi habiturus?* B.

36 *Inepta lenitas patris, et facilitas praua*] *Lenitas*, ad permittendum: *Facilitas*, ad ignoſcendum. ſic quidam. Sed ego lenitatem ad Micionem refero, qui haec leniter patitur: *Facilitatem*, ad Aeſchinum, cui haec per licentiam facilitas datur. *Prauum* autem eſt, quod et ipſum laedit facientem: *Malum*, quod alios tantum. D.

Inepta lenitas patris, et facilitas praua] Non apta, et mala facilitas, qua in luxuriam diuitiae ſuae geruntur. E.

Haecine fieri] In Mſ. R. additur *flagitia:* ſed aliena manu. In alio cod. *Haecine fieri*

Patris, et facilitas praua. D E. fratris me quidem
Pudet pigetque. S Y. nimium inter vos, Demea, ac
Non quia ades praeſens dico hoc, pernimium intereſt.
Tu, quantus quantus, nihil niſi ſapientia es:
Ille, ſomnium. ſineres vero illum tuum
Facere haec? D E. ſinerem illum! aut non ſex
    totis menſibus

Prius

fieri ſc. poſſunt apud fratrem meum. L.

Contra verſum quidam Codd. verbis *haecine fieri*, addunt *flagitia* quod verbum a melioribus abeſt B.

37 *Fratris me quidem pudet, pigetque*] *Pudet*, in his quae turpiter facit: *Piget*, in his quae cum damno ac malo. *Pudere*, etiam ad dedecus: *Pigere*, ad dolorem refertur. *Pudet*, quod turpe eſt: *Piget*, quod dolet. D

38 *Nimium inter vos, Demea*] Μεταδιορθωσις. nunc enim redditum eſt, quod ſupra dicebatur. et praeterea repetendo *Nimium*, confirmauit ſuperius dictum, et τo CPEMANIE * non ſoluit (et τὸ κρεμάμενον nunc ſoluit. Z.). D.

40 *Tu, quantus quantus*] Id eſt, quantuſcunque. *Nihil niſi ſapientia es*] Ridicule prius additum *Nihil*, quam quicquam, laudis nomine. Deinde ſi *Sapiens* dixiſſet, non tanta eſſet irriſio. ſed hyperbolicῶs accipitur, id eſt, ſtultus. *Nihil niſi ſapientia es: ille, ſomnium*] Nec tu *ſapiens*, ſed *ſapientia*: nec ille *ſomniculoſus*, ſed *ſomnium*. ὑπερβολή. D.

Nihil niſi ſapientia] Sic Aelianus Var. lib. VII. cap. 6. πᾶς γὰρ μέτωπόν εἰμι. Et *totus naſus* apud Catul. XIII, 14. L.

41 *Sineres vero illum tuum?*] Ab argumento fabulae repetit *Sinerem*: et εἰρωνικῶς interrogat. D.

Vox *Futilis*, quae in Codd. noſtris extat, recte abeſt apud Donat. in Bemb. et Vatic. Nam valde impedit Senarium. Tum ex Vatic. et Baſilic. et duobus noſtris lege *Illum tú tuum*. B.

42 *Totis ſex menſibus*] *Totis*, quaſi longi ſint: id eſt, integris, vt ne vnum quidem diem minus a ſex menſibus ſciat, quid coepturus ſit filius. Nimis comica et moralis aſſentatio. D.

Sex totis menſibus] Certum numerum poſuit pro incerto: et tamen iſtius conduplicatio frequenter eſt collocata. Sic et alibi: *Sex ego te totos, Parmeno, hos menſes quietum reddam.* E.

Pro

Prius olfeciſſem, quam ille quicquam coeperit?
SY. Vigilantiam tuam tu mihi narras? DE. ſic ſiet
Modo, vt nunc eſt, quaeſo. SY. vt quiſque ſuum volt eſſe, ita'ſt.
DE. Quid eum? vidiſtin' hodie? SY. tuumne filium?
Abigam hunc rus. iam dudum aliquid ruri agere arbitror.

DE.

Pro *Aut* alii *An*: bis apud Priſcianum et in cod vet. *Ac*. Sed omnes Faerni et noſtri Codd. habent *Aut*. B.

43 *Non olfeciſſem*] Totum ridicule. Nam quid olfeciſſet, qui nondum quicquam ſcire coepiſſet, cuiuſque naribus nihil obiectum fuiſſet? Nam ideo *nares* a *naritate* dictae ſunt, quod nos odoratu doceant praeſto et prope eſſe, quod adhuc oculi non vident. *Quam ille quicquam coeperit*] Multum dixit, et *Ante ſex menſes*, et *Olfeciſſem*, et *Prius quam coeperit*. D.

Quicquam coeperit] Priſcian. lib x. *coeperet*. Vid. Non. Marcell. in *Coepere*. L.

Duo vett. Codd. habent *Coeperit*; ſed reliqui *Coeperet*; ita quoque laudat Priſcianus p. 879, qui ait, eſſe Praeteritum imperfectum a *Coepio*. Sed p. 1193. habet *Coeperit*, et Codex ibi vetus. B.

44 *Vigilantiam tuam tu mihi narras*] Id eſt, quam maxime ſcio. *Sic ſiet modo, vt nunc eſt*] Non dicit *Qui*: ſed reſpice ad argumentum, et ridebis haec optantem Demeam. D.

Lego, *Vigilántiam tuám tun mihi? ſic ſit modo, | Vt núnc eſt; quaeſo*. Vid. Hec. v, 3, 22. B.

45 *Vt quiſque ſuum volt eſſe, ita eſt*] Hae ſunt ſententiae et ſemper probabiles (*Hae ſententiae ſemper ſunt hyperbolicae*, Ed. Du B.), et pro perſonis ridiculae. Plautus in Milite glorioſo I, I, (68.), *Nimia eſt miſeria, nimis pulchrum eſſe hominem*. D.

46 *Quid eum? vidiſtine hodie? Quid eum* initium interrogationis futurae de perſonali cuius. Sic in Heautont: *Sed Syrum. quid eum? Tuumne filium?*] Hoc clare. *Tuumne filium?*] Moris eſt vt qui cogitat quid reſpondeat, interrogatione remoretur. D.

47 *Abigam hunc rus*] Vt pecudem dixit *Abigam*: non vt hominem, *Mittam*. *Abigam*] Hoc lentius, et *Abigam* quaſi pecudem dixit: vnde et *Abactores*

DE. Satin' ſcis ibi eſſe? SY. oh, qui egomet produxi. DE. optume'ſt.
Metui ne haereret hic. SY. atque iratum admodum.
DE. Quid autem? SY. adortus iurgio fratrem apud forum
De pſaltria iſtac. DE. ain vero? SY. vah, nil reticuit.

Nam

actores dicti ſunt. Cicero in Verrinis (I, 10.), *Equarum greges iſtum abigendos curaſſe.* *Iamdudum aliquid ruri agere arbitror*] Hoc clare. *Aliquid ruri agere arbitror*] Hoc plus eſt, quam illic eſſe: vult enim cum laude eius loqui. vt ſupra, *Rei dare operam, ruri eſſe, parcum ac ſobrium?* Et *Agere*, proprie dixit. Nam ab agendo, *ager* dictus eſt, quod in eo multa agenda ſunt. D.

Abigam hunc rus] Huc eſt verſus (*Hoc auerſus*) paululum pronunciat, vti conſilium ſumſerit mentiendi, vt idem eam mittere poſſit (*vt qui conſilium ſumſerit mentiendi, vt inde eum amittere poſſit.* Z.). Ad velamen autem tali conſilio vti fingit (*vtitur, vt fingat* Z.), illum rus diſceſſiſſe admodum iratum, qui fratrem male tractauerit, quod rapuerit meretricem, quod corruptis moribus viuat, quod oblitus nominis et familiae luxurietur. E.

Verba, *Abigam hunc rus*, aut Demeae ſunt tribuenda, aut Syrus ea ad Spectatores dicit, non audiente Demea. Z.

48 *Qui egomet produxi*] Mutata praepoſitione, non *Deduxi*, ſed *Produxi* dixit: id eſt, *porro duxi*. *Metui ne haereret*] Haec tranſlatio vt ſubleuat Cteſiphonem, ita Aeſchino inuidioſa eſt. Nam haeret auis, non animo, nec voluntate: ſed viſco decipientis aucupis. D.

Vetuſtiores libri habent *Qui*; mediocres *Quin*; recentiores *Quem*. Poſterius praefero, quia ſequitur mox *Iratum*. B.

50 *Quid autem?*] *Quid* pro quare, vel ob quam cauſam. Virg. (Aen. I, 517.), *Quae fortuna viris, claſſem quo littore linquant, Quid veniant?* Cui contrarium in ſignificatione * id (*obtinet Quid* Z.) quod te oro. *Adortus iurgio eſt*] *Aggredimur*, de longinquo: *Adorimur*, ex inſidiis et ex proximo. Nam *Adoriri*, eſt quaſi aliquem (*quaſi ad aliquem*) oriri, id eſt, exſurgere. D.

Omnes Codd. *Adortus eſt*; ſed lege cum Donato, *Adortus iurgio eſt*. B.

51 *De pſaltria iſta*] Hic

nunc

Nam vt numerabatur forte argentum, interuenit
Homo de improuiſo: coepit clamare, o Aeſchine!
Haecine flagitia facere te? haec te admittere
Indigna genere noſtro? De. oh, lacrumo gaudio.
Sy.

mire ſenem imitatus eſt, et memoriter: quia ille dixerat, *Quid? iſtaec iam penes vos pſaltria eſt? Nihil reticuit*] Mire enim, minorem fratrem non pepercisſe maiori: nec reticuiſſe quicquid erat opus. D.

Lege *De pſaltria hac;* quia Syrus in iiſdem aedibus degebat. recte vero Demea verſ. 34. *Iſtaec pſaltria*, quia ruri et procul. B.

52 *Interuenit homo de improuiſo*] *Interuenire*, eſt in medio negotio, quaſi ex inſidiis ſuperuenire, et opprimere in ipſo actu eos, qui rem celatam vellent. Et vide quam oratorie narret geſtionem rei, quae numquam facta ſit: his enim fides fit. D.

53 *Coepit clamare*] Ἠθικῶς totum, et *Coepit*, et *Clamare:* et quod ſequitur. D.

54 *Aeſchine! haecine flagitia facere te?*] Eſt accuſatio a perſona: et vide pondus in nomine Aeſchini. *Haec te admittere?*] Αὔξησις. Nam plus eſt *Admittere*, quam *Facere*. *Haec te admittere indigna*] Pronum eſt haec ſtatim credere Demeam, de eo quem ſuperius laudauerit, *Non fratrem videt Rei dare operam ruri, eſſe parcum ac ſobrium?* Vnde mira Poetae arte et initia, et media, et poſtrema ſibi congruunt atque reſpondent. D.

55 *Lacrumo gaudio*] Immoderata laetitia, maxime parentum, lacrymas habet. Recte ergo additum eſt, *Gaudio*: quia lacrymae ſolum (*ſolae*) moerorem ſignificant. D.

Lacryme gaudio] Quaſi quaedam cauſa eſt vnde lacrumae oriuntur. Nam ſaepe etiam ex gaudio contingit, quod euenit ex dolore. E.

Lacrume gaudio] Quinctil. II, 3. *Quin etiam lacrumas iis natura mentis indices dedit. quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant.* Euripides Hercul. Furioſo: χαρμονῇ δακρύων ἔδοσαν ἐκβολάς. Sic apud Dionyſ. Halicar. lib. 2. Antemnatium et Caeninenſium feminae cum liberas ſe a Romulo dimitti intellexiſſent, περιχαρεῖς γενόμεναι, καὶ πολλὰ δάκρυα ὑφ' ἡδονῆς ἀφεῖσαι μετέστησαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς. Hirtius de bello Alexand. *Lacrymas quas in colloquio proiecerat, gaudio videretur proieciſſe.* Plautus Stich. III, 2, 13. *Ut prae laetitia lacrymae proſiliunt mihi!* Cur autem gaudio lacrumae prorumpant, explicat Alex.

SY. Non tu hoc argentum perdis, ſed vitam tuam.
DE. Saluos ſit: ſpero, eſt ſimilis maiorum ſuum.
SY. hui!
DE. Syre, praeceptorum plenus iſtorum ille.
SY. phy!
Domi habuit vnde diſceret. DE. fit ſedulo:
Nil praetermitto: conſuefacio: denique,
Inſpicere, tanquam in ſpeculum, in vitas omnium
Iubeo:

Alexand. Aphrodiſaeus Problem. lib. I. Apulei. I. Metam. *Nam vt lacrumae ſaepicule de gaudio prodeunt.* Seru. in Virg. Aeneid. V, 343. *lacrumaeque decorae.* L.

56 *Non tu hoc argentum perdis, ſed vitam tuam*] Haec figura oratoria δεινότης dicitur: qua oſtenditur, non eſſe mediocre quod factum eſt. D.

57 *Hui*] Quaſi admiretur ipſe, quae narrat. D.

Lege, *Spero, erit ſimilis.* Corripit *Erit* vltimam vt ſupra II, I, 26. Speramus certe de futuro, non de praeſenti. B. Caeterum tenendum eſt, illud *Suum* hic minus vrbanum eſſe, et aliquid ruſticitatis continere. Z.

58 *Syre, praeceptorum plenus iſtorum ille*] Vide Demeam non deſinere culpam Aeſchini in Micionem conferre: quum e contrario praeceptorum ſuorum vult eſſe, quod ſapit Cteſipho. *Iſtorum*] Quae dicis; ſcilicet, *Non tu hoc argentum perdis, ſed vitam tuam. Phy!*] Interiectio mirantis eſt. D.

Omnes libri, *Plenus eſt.* Lege, *Syre, praéceptorum'ſt plénus* etc. B.

59 *Domi habuit vnde diſceret*] *Vnde,* id eſt, de quo. *Fit ſedulo*] Ἠθικῶς dictum eſt *Fit.* Et *ſedulo,* ſine dolo, id eſt, inſtanter: quia negligentes doloſi dicuntur. D.

Domi habuit vnde diſceret] Hieronym. ad Heliodor.' de morte Nepotian. *Pontificem deſerere non audebat, tot in illo cernens exempla virtutum, domique habens vnde diſceret.* Sidon. Apoll. lib. 7. Epiſt. II. *Si ambigitur quo magiſtro rudimentis fidei fuerit imbutus, vt prouerbialiter loquar, domi habuit vnde diſceret.* L.

61 *Inſpicere, tanquam in ſpeculum, in vitas omnium iubeo*] Videndum, an recte ſpeculum induxerit, quum alienas vitas dicit inſpiciendas eſſe. niſi forte hoc ad cauſam admouendi ſpeculi, non ad effectum referimus. Nam cauſa inſpiciendi ſpeculi, emendatio eſt vultus:

Iubeo: atque ex aliis ſumere exemplum ſibi:
Hoc facito. S. recte ſane. D. hoc ſugito. S. callide.
De. Hoc laudi eſt. Sy. iſtaec res eſt. De. hoc vitio datur.
Sy. Probiſſime. De. porro autem. Sy. non hercle otium'ſt
Nunc mihi auſcultandi: piſcis ex ſententia
Nactus ſum: hi mihi ne corrumpantur, cautio'ſt.
Nam id nobis tam flagitium'ſt, quam illa, Demea,

Non

tus: effectus, formae per imaginem reſultatio. D.

Inſpicere, tanquam in ſpeculum] Ita filius meus plenus eſt praeceptorum, vti quotidie omnium vitas inſpiciat, tanquam in ſpeculum, et ex aliis ad viuendum ſumat exemplum. Et *inſpicere in ſpeculum*, noua eſt elocutio. Porro adhuc alia narrare cupiebat Demea, verum ſeruus taedioſus, ne ea quae nollet audiret, reſpondit non eſſe otium ſibi. E.

63 *Callide*] *Callidus* dictus eſt etiam qui exercet dolos. *Callidus* dicitur, qui callum ſibi vſu artis induxerit. D.

64 *Hoc laudi eſt, hoc vitio datur*] Non philoſophice, ſed ciuiliter monet. non enim dixit, *hoc bonum*: ſed, *hoc laudi eſt*. nec, *hoc malum*: ſed *vitio datur*. Ergo vt idiota et comicus pater, non vt ſapiens et praeceptor. *Iſtaec res eſt*] Non quam rem gerit Micio: non vt ille agit. Et ſignificat, *Hoc verum eſt, hoc vtile eſt*. D.

65 *Porro autem*] Prope delinitus erat Demea, contra inſtitutum argumenti. Artificioſe igitur Poeta ſubiecit ex perſona ſerui, vnde illum ad amaritudinem prouocet. *Porro autem, at vero*, et huiuſmodi, principia narrationum ſunt, quibus ſuperiora ſequentibus connectuntur. D.

68 *Nam id nobis tam flagitium eſt*] Non dixit, *Peccatum*, irridens ſenem: ſed *Flagitium*. Et quidem flagitium, corrumpi piſces, vel talia. D.

Nam nobis tam flagitium eſt] Pari modo flagitium credimus, ſi piſces non recte curentur, quemadmodum vos flagitium ducitis, ſi non recte et honeſte quidem viuatis. Haec ſunt enim quae ſupra dixit. Denique ad irridendum Demeam, dicit ſe ad ſimilia praecepta eſſe monitorem, cum ſeruis dicit, *hoc ſalſum eſt, hoc aduſtum*; *iterum ſic memento recte*. Et ſeparatim pronunciandum: *ſedulo*,

Non facere vobis, quae modo dixti: et quod queo,
Conſeruis ad eundem iſtunc praecipio modum:
Hoc ſalſum'ſt, hoc aduſtum'ſt, hoc lautum'ſt parum:
Illud recte: iterum ſic memento: ſedulo
Moneo, quae poſſum pro mea ſapientia.
Poſtremo, tanquam in ſpeculum, in patinas, Demea,
Inſpicere iubeo, et moneo quid facto vſus ſit.
Inepta haec eſſe, nos quae facimus, ſentio:
Verum

dulo, pro meo iure; *pro mea ſapientia.* Refert ſimilitudinem omni genere. Quemadmodum enim tu inſpicere in ſpeculum *vitas* omnium iubes, ita ego in *patinas*. Adhibet etiam ſententiam quaſi iudex, vt dicat: *Inepta eſſe haec, nos quae facimus, ſentio.* Et tamen dicit, ſibi neceſſitate morem gerendum, quum id vult. Supra (*Infra*) enim frater dixit: *Quando ego tuum non curo, ne cura meum.* E.

Lege ex noſtro 900 annorum Cod. *Quam illa, o Demea.* In illa enim ſede Spondeus ſuauior eſt Trochaeo. B.

69 *Quod queo*] Quod poſſum. Sed ſic maluit dicere, vt alluſionem de ſua arte faceret Syrus: et hac re oſtenderet, nihil ab illo dici ſerio. *Quod queo*] A coquendo ſumſit [illegible]. Sic et infra, *Sedulo moneo quae poſſum pro mea ſapientia.* Et Ciceronis dictum refertur in eum, qui coqui filius ſecum cauſas agebat: *Tu quoque aderas huic cauſae.* Nam apud veteres *coquus* non per C literam, ſed per Q. ſcribebatur. D.

Lege *Modo quae dixti.* Nam Dactylo ſuauior hic eſt Anapaeſtus. B.

70 *Ad eundem iſtunc praecipio modum*] Arguta imitatio, ad deridendum Demeam, omnium quae ſerio ille ſupra dixerat. D.

71 *Hoc ſalſum eſt, hoc aduſtum eſt*] Haec contexte et coniuncte dicuntur: quia non viciſſim Syro aſſentatur ſenex. D.

73 *Pro mea ſapientia*] [illegible] *Sapientia* dixit: quia condimentum guſtu ac ſapore temperant coci (Vterque liber addit, *Et ſic pronunciat, vt et fiat, et approbetur, quod facit*). D.

74 *Tanquam in ſpeculum*] Et hic *Speculum* non ad imaginem vultus, ſed ad contuitum contrapoſitae rei retulit. D.

76 *Nos quae facimus*] Non coci, ſed Micio, Aeſchinus, et familia. An *Nos* pro *Domini* poſuit? An *Nos*, pro *Ego*? et
hoc

Verum quid facias? vt homo'ſt, ita morem geras.
Numquid vis? DE. mentem vobis meliorem dari.
SY. Tu rus hinc ibis? DE. recte. SY. nam quid tu hic agas,
Vbi, ſi quid bene praecipias, nemo obtemperat?
DE. Ego vero hinc abeo, quando is, quamobrem huc veneram,
Rus abiit: illum curo vnum: ille ad me attinet,
Quando

hoc melius. *Sentio*] Cum dilatione et vultuoſe dicendum *Sentio*. D.

77 *Verum quid facias?*] *Quid facias*, pro quid faciat, vnuſquiſque ſcilicet. *Vt homo eſt, ita morem geras*] Vtrum aptum prouerbium ſit ſeruis, an etiam amicis? Vt eſt, *Obſequium amicos, veritas odium parit.* Et haec ſententia modo velut querela, demiſſa voce proferenda eſt. D.

78 *Mentem vobis meliorem dari*] Πρὸς τὸ *Vis* reſpondet agreſti feritate. Nam reſpondendum erat, *Recte*, aut *Valeas*. ſed hic, ne vel abiens blandus eſſet, pro ſalutationibus ipſis amara ſupponit. Et memento etiam hunc eundem inſalutatum relinquere, qui aduenieus paulo ante, nec ſalutauerat, nec reſalutauerat fratrem. *Meliorem* autem, pro bona ac tolerabili poſuit. non enim bonam credit, vt meliorem optet. ſic Virg. (Ge. III, 513.) *Di meliora piis, erroremque hoſtibus illum!* D.

79 *Tu rus hinc abis?*] Vult Syrus noſſe an eat. *Tu rus hinc abis?*] Qui conſuetudinis memor eſt, animaduertit has interrogationes non inquirendi cauſa poni, ſed admonitionis loco eſſe apud eos, quos velimus abſcedere. Sic igitur interrogat vt hortetur; et ſic pronunciat, vt et ſciat, et approbet quod rogat. *Nam quid tu hic agas*] Addidit hortatum, vt quam primum abeat. D.

In Bembino, et in margine Cod. C.C.C. *Recta* pro *Recte*. B.

80 In Bemb. et aliis quibuſdam antiquis extat *obtemperet*. B.

81 *Quando is, quamobrem*] Noua locutio, *Is, quam ob rem*: pro, *Is propter quem*. ſic et alibi, *In eo me oblecto: ſolum id eſt carum mihi*. D.

82 *Illum curo vnum*] *Vnum* cum exceptione. et tamen ſic loquitur, vt appareat illum non poſſe ſibi imperare obliuionem Aeſchini. Nam idcirco addidit, *Quando ita vult frater, de iſto ipſe viderit*. *Amare coe-*

Quando ita volt frater: de iſtoc ipſe viderit.
Sed quis illic eſt, procul quem video? eſtne Hegio
Tribulis noſter? ſi ſatis cerno, is hercle'ſt. vah!
Homo amicus nobis iam inde a puero: Di boni!
Nae illiuſmodi iam nobis magna ciuium
Penuria'ſt, homo antiqua virtute ac fide:
Haut cito mali quid ortum ex hoc ſit publice.

pit (*A Micione fratre accepit*) et ideo tenet, *Nam ambos curare, propemodum repoſcere eſt illum, quem dediſti.* D.

Lege et diſtingue, *Illum curo: vnum illud ad me attinet.* vt ſupra I, 1, 24. et I, 2, 50. B.

84 *Quis illic eſt, quem procul video? eſtne Hegio*] Inuenta cauſa eſt, cur non abeat Demea, propter reliquam fabulae partem: et ſimul aliud additur, quo indignetur. Bene autem dubitat, et familiam inueniat * ciuem, et multum abſens a conſpectu ciuium (*Et bene dubitat, an familiarem videat ciuem, ipſe multum abſens a conſpectu ciuium*). D.

Hegio tribulis noſter?] Conuentus iam a Geta, ſeruus (*Conuentus iam a Geta ſeruo Hegio* Z.) dolore eſt commotus, quod ea (*filia Simuli* Z.) omiſſa meretricem rapuit. *Tribulis* autem ſignificat, ex eadem tribu, hoc eſt, ex eadem curia. E.

Aptior verſui collocatio eſt, quae eſt in Bemb. et Donato, *Quem video procul.* B.

85 Verſus gratia ſequor lectionem Cod. Petrenſis, *Is hercle. vah!* vt infra IV, 2, 39. *Verum hercle. vah!* B.

87 *Nae illiuſmodi iam nobis magna ciuium penuria eſt*] *Nae*, valde. *Illiuſmodi*] Cuiuſmodi eſt Hegio, id eſt, qualis. Et magna οἰκονομίᾳ ſenex laudatur, vt poſtulationi eius ſtatim adſit fides. D.

Nae illiuſmodi iam] Bonae virtutis hominem cum videret, dixit huiuſmodi homines iam in ciuitate non eſſe. Igitur talium virorum et ciuium magna nobis eſt inopia. E.

Secundum noſtros omnes repone *Magna nobis.* B.

88 Deleatur *Homo*, quod verſum onerat; et putide hic iteratur, cum altero abhinc verſu praeceſſerit. Nim. in verbis *Ciuium illiuſmodi* etc. in quibus Hegio comprehenſus aeque laudatur, ac ſi addas *Homo.* B.

89 *Haut cito mali quid ortum ex hoc ſit publice*] Vtrum hoc optantis eſt, ne moriatur? an eſt teſtimonium vitae hominis,

Quam gaudeo; vbi etiam huius generis reliquias
Reſtare video. vah, viuere etiam nunc lubet.
Opperiar hominem hic, vt ſalutem et colloquar.

ACTVS TERTII SCENA IV.

HEGIO. GETA. DEMEA. PAMPHILA.

PRO DI IMMORTALES! facinus indignum, Geta: Quid

nis, nunquam obfuturi reipublicae? D.

Haut cito mali] Ita hic iuſtus, ita ſemper eſt integer, vt nihil mali ex hoc publice naſci poſſit. E.

90 *Vbi etiam huius generis reliquias reſtare video!*] Paucos ac raros bonos. Nam *reliquias*, pro relictis paucisque dixit. ideo *Reſtare* etiam dictum eſt. D.

91 *Viuere etiam nunc lubet*] Ex hac delectatione oſtenditur Demea, et quam peccantibus ſit amarus ac ſaeuus: et quam facile huius incuſatione (*Hegionis incuſationi*) tanquam graui teſtimonio crediturus ſit: et quantum doliturus ſuper Aeſchino, qui diſpliceat talibus viris. D.

Illud *Vah*, verſum onerat, et, cum ſit admirantis et vna indignantis, alienum eſt a ſenſu loci. Leg. et diſt. *Reſtare video, viuere e. n. l.* B.

1 *Pro di immortales!*] Haec Scena fidem amici erga defunctum, maturitatem ſenilis orationis, et accuſationem eius, quem laedere nolit ipſe accuſator, continet. *Facinus indignum*] Iam narrauit Geta: et recte. non enim apud ſpectatores iterum fuerunt dicenda, quae dicta ſunt. Illud ſane admirandum, eiuſmodi Hegionis verba induci, qualia eſſe debuerunt tantopere laudati viri, et eiuſdem Hegionis ac Demeae (vel dele *et*, vel muta in *id eſt*. Sub finem lege cum Weſt. *a Demea.* Z.). D.

Pro di immortales!] Haec Scena accuſationem tenet: reus enim efficitur adoleſcens, quod vitiauerit virginem. quanquam in coniectura res eſſe potuiſſet, tamen quia nemo negat, non accuſatio per coniecturam efficitur, ſed potius per qualitatem. Idem enim vitiator puellae cum ad matrem puellae perueniſſet, promiſit ſe eandem, quam vitiauerat, vxorem eſſe ducturum: Nunc dicitur quod rapuerit meretricem. Reus fit iniuriarum. In hac Scena accuſatio ſola eſt, defenſio nulla. Habet etiam partem admixtam deliberatiuae. Nam poſt eadem haec quae ac-

 cuſat

Quid narras? GE. ſic eſt factum. HE. ex illan' familia
Tam illiberale facinus eſſe ortum? o Aeſchine,
Pol haut paternum iſtuc dediſti. DE. videlicet
De pſaltria hac audiuit: id illi nunc dolet
Alieno: pater is nihili pendit. hei mihi!
Vtinam hic prope adeſſet alicubi, atque audiret haec!

HE.

cuſat (*Nam poſtea idem hic qui accuſat* Z.) et petit vti adoleſcens eandem ducat vxorem. Et omnis illa ſuperior accuſatio ad hoc tendit, vt vxorem potius ducat accuſatus, quam reus ſit. Ergo indignitate rei commotus primum hoc quaerit a ſeruo, an verum ſit, cum dicit: *Geta, quid narras?* at ille confirmat dicendo: *Sic factum.* Ita comprobata res eſt. Fit ex hoc exaggeratio: *Ex illan' familia tam illiberale facinus eſſe ortum?* E.

2 *Quid narras!*] Mirantis eſt, non interrogantis. D.

3 *Tam illiberale facinus*] Id eſt, non odiſſe cui ſuccenſeas, laudare homines, factum reprehendere. *O Aeſchine, pol haut paternum*] Mira maturitas: in qua neſcias vtrum magis iniuriam illatam orbae virgini, an Aeſchinum peccaſſe plus doleat. ſeruatur enim in Hegione, quod vir bonus ſit et amicus. D.

4 *Haut paternum iſtuc dediſti*] Deeſt, *facinus.* et *Dediſti*, pro feciſti. Sed ſic dicitur in re magna: vt (Aen. XII, 453.), *dabit ille ruinas Arboribus, ſtragemque ſatis. Videlicet de pſaltria hac audiuit*] *Videlicet*, confirmatiuum eſt. Vt *videlicet*, videre licet: ſic *ſcilicet*, ſcire licet: *ilicet*, ire licet. D.

Haut paternum iſtuc] Hoc quod feciſti non eſt tui patris, neque generis, aut familiae. E.

5 *De pſaltria hac audiuit*] Sic errat Demea, vt intelligatur quantum debeat iraſci in iis, quae inopinata audiet. D.

Cod. 900. annorum recte *De pſaltria hoc audiuit.* Sic Eun. III, 2, 45. *Et illud de Rhodio.* B.

6 *Is nihil pendit*] *Is*, abundat. vt in Heaut. *Perii: is mihi, vbi adbibit plus paulo, ſua quae narrat facinora!* Aut *is*, pro *ipſe:* ſubiunctiuum pronomen minus quam finitum. D.

Nihil pendit] Contemnit, non curat. E.

7 *Vtinam hic prope adeſſet*] Quaſi ſibi non crediderit dicenti, *In ore eſt omni populo.* D.

H. Ni facient, quae illos aequom eſt, haut ſic auferent.
Ge. In te ſpes omnis, Hegio, nobis ſita eſt:
Te ſolum habemus: tu es patronus, tu parens:
Ille tibi moriens nos commendauit ſenex.
Si deſeris tu, perimus. He. caue dixeris:

Neque

8 *Ni*] Si non, ſignificat. *Quae illos aequum eſt*] Subauditur, *Facere*, a ſuperiori per σύλληψιν intellectum. *Haut ſic*] δεικτικὸν eſt. *Haut ſic auferent*] Quomodo accipimus, *Haut ſic auferent?* an factum ſuum auferent ſic? An, ſi correxerint culpam, non ſilentio tranſituros ipſos, vel ipſum quod factum eſt. *Haut ſic auferent*] Id eſt, leniter abibunt, vel ſubtrahent culpam. *Haut ſic auferent*] Senilis et matura comminatio, et eſt *Sic* demonſtratio, geſtum continens leuiſſimae ac paruae ſignificationis. D.

Ni faciant, quae illos] Hic verſus declarat magis petitionem eſſe hic, quam accuſationem. vt ſit ſubtilis oratio cum accuſatione, ad aliud venire diſponens. E.

Omnes Faerni et noſtri libri habent *Niſi facient*. Et eſt in prima ſede proceleuſmaticus. B.

9 *In te ſpes omnis, Hegio*] Vt narratio non fuerit neceſſaria: ita preces interponendae ſunt. D.

10 *Tu es patronus, tu parens*] *Patronus* aut temporale nomen eſt defenſoris: aut certe appellatio eſt; per quam oſtenditur, quid illi cultus et obſequii debeatur. eſt enim nomen ad aliquid. *Parens* autem, veri amoris nomen eſt: et aequali loco continet interpretationem. Et vide quam vigilanter Poeta, quum ſimpliciter (*ſuppliciter* Mſ. B. et Edd. vett.) matronam de abſente Hegione loquentem induceret, *Coluit nos*, dixit. quum ſeruus et ſupplex ad praeſentem loquitur, *Tu es patronus*, inquit. D.

Pro *Parens* Bentl. cum Faerno, edidit *Pater*. Z.

11 *Ille tibi moriens nos commendauit ſenex*] Seruus magnum veritatis indicium addidit, dicendo *Moriens:* nemo enim moriens non vera loquitur et vrgentia. vnde in ipſo vltima iudicia, certiora ſunt. Sic alibi, *Hanc mihi in manum dat: mors continuo ipſam occupat.* D.

12 *Si deſeris tu, periimus*] Proprie, quaſi patrono. Nam Socius deficit, Parens prodit, Patronus deſerit. Sic Salluſtius, *Poſt defectionem ſociorum et Latii.* Et (Aen. 1, 251.), *vnius ob iram Prodimur.* Et, *Prodiſti et te, et illum miſeram, et gnatum: quod quidem in te*

fuit.

Neque faciam, neque me ſatis pie poſſe arbitror.
DE. Adibo. ſaluere Hegionem plurimum
Iubeo. HE. te quaerebam ipſum: ſalue, Demea.
DE. Quid autem? HE. maior filius tuus Aeſchinus,

Quem

fuit. Plaut. (Curc. IV, 3, 15.) *Qui libertos habent, eos deſerunt.* Hinc et milites, qui defenſores patriae deberent eſſe, *deſertores* eſſe dicuntur. Haec autem omnia magnam vim habent, ſi per ſingulas partes orationis conſiderentur, ad commouendum precibus Hegionem. Et, *Tu es patronus*, ab honeſto: *Tu es parens*, a iuſto. *Si deſeris tu, periimus*] Et huic rei maxime reſpondet oratorie, quae illum maxime commouit. Vt (Aen. VII, 452.), *En ego victa ſitu.* Et (Aen. XI, 364.), *Pulſus ego?* Alii πρὸς τὸ *periimus*, τῷ ἐυφημισμῷ reſponſum putant. D.

Pro vulgari *Perimus*, leg. *Periimus.* B.

13 *Satis pie poſſe*] Deeſt, *facere. Neque me ſatis pie poſſe arbitror*] Honeſta locutio; qua ſignificat, quicquid fecerit pro pietatis debito illis (*illi* Mſ. B. et Edd. vett.) merito parum eſſe. Senſus autem hic eſt, Neque faciam, quod nefas eſt, vt vos deſeram: nec hoc ipſum quod facio, ſatis pium eſt pro tanta neceſſitudine. Et bene addidit *Satis.* vt *Et ſapiens, non tamen ſatis.* D.

14 *Saluere Hegionem plurimum iubeo*] Ideo prouidit Demea, non prouiſus eſt: quia oportuit illum audire quae loqueretur Hegio, et ex illius iam verbis in indignationem (*verbis indignatione*) moueri. *Iubeo* autem, volo ſignificat: ab eo quod ſequitur, id quod praecedit. Non iubemus enim, niſi quod voluerimus, et eſt Homericum Κέλευε με παντ' ἀποδῦναι ἐθελομην γὰρ εκτορα CYNENNIAIENA (Priora ex Il. ἑ, 134. ſunt emendanda, Κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδῦναι. Poſteriora vero videntur eſſe Donati, et reſtituenda ſic, *Nam ante*, Ἤ ἐθέλεις ὅφρ' αὐτὸς, *ait* συνωνύμως. Z.). D.

Saluere Hegionem] Priſcian. lib. 18. L.

Priſcianus p. 1132. pro *Saluere* habet *Gaudere*, et dicit *Gaudere iubeo* eſſe *gaude.* B.

15 Omnes libri Faerni, in his Bembinus, *Oh, te quaerebam ipſum.* B.

16 *Maior filius tuus Aeſchinus*] Artificioſa poſtulatio: in qua, ne ſtatim Demea diceret, nihil ad ſe hanc querelam pertinere, quippe qui Cteſiphonem curare debeat, infertur cauſa cur non diſſimulet pater,

quia

Quem fratri adoptandum dediſti, neque boni,
Neque liberalis functus officium eſt viri.
De. Quid iſtuc eſt? He. noſtrum amicum noras Simulum,
Atque aequalem? De. quidni? He. filiam eius virginem
Vitiauit. De. hem! He. mane; nondum audiſti, Demea,

Quod

quia *filius:* quia *maior* eſt: quia *Aeſchinus*, ſi quid eſt in ipſo nomine caritatis: quia fratris *adoptiuus:* quia *bonus* et *liberalis:* et contra haec, quibus laudatus eſt, fecit. D.

Maior filius tuus Aeſchinus] Hinc narratio incipit accuſationis, in qua multa denuo dicuntur, quo facilius reus conſtitui poſſit. Nam dictum quod *maior filius*, ne alius ſentiretur: dictum et nomen proprium *Aeſchinus*: dictum etiam illud quod contigit, *qui fratri adoptandus datus eſt*. Ex his omnibus enim ſigna dominus ſumſerat, *ille quid fecit?* Deinde ſumma generaliter proponitur: *Neque boni, neque liberalis functus eſt officium viri.* Deinde adiungit perſonae commendationem eius, cuius filia vitiata eſt. Deinde propoſitio criminis. *Filiam eius virginem vitiauit.* Quamuis non hoc intendebat: non enim facti quaeſtio eſt. E.

17 *Neque boni*] Quaſi id quod eſt, velit quod eſſe debet (Forte leg. *Quia is prodeſt, vel prodeſſe debet.* Cf. ad v. 30.). D.

18 *Neque liberalis functus eſt officium viri*] Quaerendum inter *bonum* et *liberalem* quid interſit. An *bonus* eſt, qui non nocet? *Liberalis*, qui etiam prodeſt? An *bonus*, qui non peccat in facto? *liberalis*, qui nec verbo quidem? D.

Functus officium] V. C. *officio*. L.

20 *Aequalem?*] ὁμήλικα. *Quidni?*] Plus eſt *Quidni?* quam *Noueram*. nam quaſi corripit dubitantem, dicendo *Quidni?* vt ſubaudiatur, *Nouerim*. *Filiam eius virginem vitiauit*] Vides quantum valeat iniuria, vel dignitas perſonarum. Non contentus facinore, perſonas credidit ante proponendas. D.

Illud *Atque* Bentl. ſuperiori verſui appoſuit. Z.

21 *Hem!*] Interiectio nunc eſt irati, et eſt irati vehementer: quippe qui aliud nouum audiebat, praeter crimina quae ſciebat. D.

Nondum audiſti, Demea, quod eſt grauiſſimum] Dicit hoc quod

virgo

Quod eſt grauiſſimum. DE. an quicquam eſt etiam amplius?

HE. Vero amplius. nam hoc quidem ferundum aliquo modo'ſt:

Perſuaſit nox, amor, vinum, adoleſcentia:

virgo vitiata eſt, graue non eſſe, propterea quod veniens (*veniam* Z) adoleſcens mereri poterat ex amore. Illud eſt quod purgari non poteſt, quod *ad matrem virginis venit*, quod *lacrumans orauit*, quod *fidem dedit*, quod *iurauit illam ſe vxorem ducturum.* Haec ſunt quae in accuſationem ponuntur. Deinde quod *virgo ex compreſſu grauida facta eſt*, quod nunc *iam menſis hic eſt decimus.* Cumulus enim hactenus ad accuſationem, ſi eo tempore deſerit adoleſcens puellam, quo iam pater eſſe poteſt, cum vicinus eſt partus; ac deſerendi non * olim in adoleſcentia arguit, ſed ipſum tamen factum proponit (pro *olim* Weſt. in cod. reperit *ſolum.* Igitur lege, *ac deſerendi non ſolum crimen in adoleſcente arguit, ſed ipſum etiam factum prop.* Z.), quod *pſaltriam rapuerit.* Eſt enim breue tempus id * amores eſſe cum meretrici (*Eſt etiam breue tempus id, quo ſolent amores eſſe cum meretrice. Igitur fit cumulus* etc. Z.) Fit cumulus quod ad id comparauit ſibi pſaltriam [illegible]. vt hoc perpetuum ſit. adiunxit quod intendebat, *Pro certone tu iſtaec dicis?* Demea audita accuſatione de fide quaerit. E.

22 *Quod eſt grauiſſimum*] Quia illud graue (intellige, *quod virginem vitiauit*). *An quicquam eſt etiam amplius?*] *Amplius*, quantitatis eſt. Nam ideo, *Nondum etiam audis quod eſt grauiſſimum. Amplius*] Id eſt, maius. D.

Liber Bemb. *an quid eſt etiam amplius?* Quod eſt melius. B.

24 *Perſuaſit nox, amor, vinum, adoleſcentia*] Plautus in Bacchid. (1, 1, 54.) *Quia iſtoc illecebroſius fieri nihil poteſt; Nox, mulier, vinum, homini adoleſcentulo.* Et haec omnia ab impulſionis parte dicuntur, non a ratiocinationis: ideo et *Perſuaſit* dixit. Nam inſtans perſuaſio, *impulſio* dicitur: vt ipſe (*alibi* addunt Mſ. B. et Edd. vett.), *Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur. Perſuaſit nox, amor, vinum, adoleſcentia*] Haec inferuntur ἀσυνδέτως, vt multa videantur. *Vinum*] Plus dixit, quam ſi *vinolentiam* diceret. vt, *Tu nihil niſi ſapientia es, ille ſomnium.* Proximum huic, et ſimile eſt in Hecyra, — *cum virgine vna adoleſcens cubuerit Plus potus, ſeſe illa abſtinere vt potue-*

Humanum'ſt. vbi ſcit factum, ad matrem virginis
Venit ipſus vltro, lacrumans, orans, obſecrans,
Fidem dans, iurans ſe illam ducturum domum.
Ignotum'ſt; tacitum'ſt; creditum'ſt. virgo ex eo
Com-

potuerit? Non veriſimile dicis, nec verum arbitrer. Virg. (Ge. II, 455) *Bacchus et ad culpam cauſas dedit.* (Huc adde Anacr. 52. 24. ὁ βάκχος Μεθύων ἄτακτα παίζει. Z.). D.

Perſuaſit nox, amor] Demoſthen. κατὰ Μειδίου: τρεῖς εἶχε προφάσεις, μέθην, ἔρωτα, ἄγνοιαν, διὰ τὸ σκότος καὶ νυκτὸς τὸ πρᾶγμα γενέσθαι. Ennius apud Feſtum: *Perſuaſit nox, vinum, Deus qui multo eſt maximus.* Plautus Aulular. IV, 10, 64. *Ego me iniuriam feciſſe filiae fateor tuae, Cereris vigiliis, per vinum, atque impulſu adoleſcentiae.* Idem Bacchid. I, 1, 54. *— iſtoc illecebroſius Fieri nihil poteſt: nox, mulier, vinum, homini adoleſcentulo.* Eodemque colore Seneca vtitur lib. 7. Controuerſ. 8. *Nox, vinum, error: quid iraſceris, puella?* L.

Menander, laudante Scholiaſte Theocriti Idyll. II, 10. σὺ νὺξ, σοὶ γὰρ δεῖ πλεῖστον Ἀφροδίτης. De quo loco Plutarchus: Πλεῖστον γὰρ Ἀφροδίτης ἡ νὺξ, κατὰ Μένανδρον, ἀλλ᾽ ἡ τύχη μετέσχηκεν. Huc pertinet illud Ouidianum, *Nox et Amor, vinumque nihil moderabile ſuadent.* W.

25 *Humanum eſt*] Nihil tandem ex ea ſumtum conſuetudine eſt, quod non humanum. et hoc dicere ſolemus, vbi peccatum quidem non negamus, ſed tolerabile eſſe dicimus. *Vbi ſcit factum*] Id eſt, intelligit et ſentit: quia ſupra futurae * (Corrige, *futuere.* Sed Wieling. leg. putat, *Quid ſua perſuaſione*) peccauerit: et quia qui impulſione peccat, non peccat ratiocinatione. Hic locus illi rei occurrit, *Cur ergo tacuiſti?* D.

26 *Venit ipſus vltro lacrumans*] Mire: et (*Mire id; Z.*) *ad matrem venit vltro lacrumans,* ne quum leniter, aut mollius mulier tuliſſet, prope pactionem iniiſſe videretur. *Orans, obſecrans*] *Orare*, eſt placidos petere: *Obſecrare*, iratos rogare. Vnde plus facit obſecrans, quam orans: plus vero orans, quam rogans. Cicero, *Orare et rogare.* D.

28 *Ignotum eſt: tacitum eſt: creditum eſt*] Ἀσυνδέτως per συντομίαν vt ſolet, hic loquitur: vt, *Imus, venimus, videmus. Ignotum* eſt autem, quod vltro venerat, et lacrumans: *tacitum* eſt, quod orabat et obſecrabat: *creditum* eſt, quod fidem dabat et iurabat. Et honeſtius imperſo-

Compreſſu grauida facta eſt; menſis hic decimus eſt.
Ille bonus vir nobis pſaltriam, ſi dis placet,
Parauit, quicum viuat: illam deſerat.
DE. Pro certon' tu iſtaec dicis? HE. mater virginis

In

perſonaliter, quam *ignouimus*, *tacuimus*, *credidimus.* D.

Ignotum eſt] Priſcian. lib. x. L.

29 *Virgo ex eo compreſſu grauida facta eſt*] Haec addidit, ne ex viliore vſu et inhoneſta patientia virginis ad conceptum libido peruenerit. Et praeterea quia et hoc potuit dici, Ille quidem vitiauit virginem: ſed quid ſi ex alio concepit poſtea, quae nunc grauida facta eſt? idcirco et a vitio virginis tempus oſtendit: vt cum facto ratio conueniret. D.

Tolle illud *Hic*, quod et verſus reſpuit, nec ſenſus deſiderat. Pomponius apud Nonium v. verminari, *Decimus menſis eſt, cum factum'ſt: ita fit, ita ſemper ſolet: Decimo menſe demum turgens verminatur, parturit.* B.

30 *Ille bonus vir, nobis pſaltriam, ſi dis placet, parauit*] Concluſio accuſationis. Et, *Bonus vir*, εἰρωνεία quidem eſt, ſed ab eo poſita, qui indignetur virum bonum eſſe debuiſſe, qui non ſit: vt ſupra, *Neque boni, neque liberalis eſt functus officium viri.* Et ſimul conſidera quo nomine Aeſchinum vocet, virum appellans ſcilicet, qui vult eius certa eſſe promiſſa, et qui illum iampridem videri maritum velit: *Nobis* autem, ex abundanti τῷ ἰδιωτισμῷ ad indignationem relatum eſt. *Si dis placet*] Bene interpoſitum ad inuidiam, *Si dis placet*: ſcilicet per quos iuratum eſt. *Ille bonus vir*] Εἰρωνεία indignantis in loco addita eſt verbis ardentibus. *Pſaltriam nobis*] τῷ ἰδιωτισμῷ. ſic enim dicimus, et eſt conſuetudinis peruulgatae. D.

31 *Illam deſerat*] Id eſt, cui e contrario, dum viuat, obſtrictus eſt. Et *Deſerat*, virginem ſcilicet. D

Bembinus, et aliqui libri Donati recte habent *Deſerit.* B.

32 *Pro certone tu iſtaec dicis?*] Hoc ideo non dicit, quia fidem non habeat narranti: ſed quia miratur ſcelera. *Mater virginis in medio eſt*] Terribiliter ſatis, *In medio eſt*: quaſi retineri non poſſit, nec cohiberi, quin rem probet. Et praeterea, quum argumentorum genera duo ſint, ἔντεχνον καὶ ἄτεχνον: ſicut in rebus manifeſtis, ἀτέχνῳ vtitur. Hoc ergo,

In medio'ſt; ipſa virgo; res ipſa: hic Geta
Praeterea, vt captus eſt ſeruorum, non malus,
Neque iners, alit illas; ſolus omnem familiam
Suſten-

go, ſublatis ſuperciliis, dicendum eſt, *In medio eſt.* Nam lentius (*lenius*) erat, ſi diceret, *Praeſto eſt.* D.

Mater virginis in medio] Ad rem confirmandam teſtem adhibet accuſator, ipſam virginis matrem, et rem ipſam dixit, ... (W. e Mſ. lacunam ſuppleuit ſic; *vt eorum mulieres.* Sed verba ſine ſenſu. Intellige potius, *partum virginis*, vel, *mulieris.* Z.). Ad poſtremum adiunxit et ſeruum Getam, de quo facile poſſit inquiri, vt a teſtibus res probetur. E.

33 *Ipſa virgo*] Scilicet quae in Aeſchinum reum et teſtis et crimen eſt. Et ideo addit, *Res ipſa:* id eſt pondus vteri, exactis ad pariendum menſibus. D.

Hic Geta] Priſc. l. VII. L.

34 *Praeterea, vt captus eſt ſeruorum, non malus*] Ad haec, intelligamus aliter dici, *non inertem Socratem:* aliter, *non inertem ſeruum*: aliter, *non malum Scipionem eſſe*: aliter, *non malum ſeruum eſſe. Praeterea, vt captus*] An, quantum capit animus ſeruilis, tantum non malus, neque iners Geta? An *vt captus eſt ſeruorum*, quemadmodum ſaepe aucupium in ſeruis habendis bonum euenit? Vt in captu auium, vel piſcium, vel ferarum plurimum fortuna dominatur. Et hoc ideo, quia ſeruum euenire bonum, non ratio eſt aut natura, ſed caſus eſt, vtpote in re rariſſima: vt ſit, *vt captus eſt ſeruorum*, id eſt, euentus eſt in ſeruis. *Vt captus eſt ſeruorum*] Id eſt, vt ſe habet conditio ſeruorum. Afranius in Simulante, *Is vt ſeruorum captus eſt, facillime domo atque noſtra familia prouenditur.* Ergo (*Ego* Mſ. B.) *captus* ſortem intelligo. *Non malus*] Id eſt, fidelis. D.

Vt captus eſt ſeruorum, non malus] Quemadmodum (*Quamquam* Z.) mali eſſe poſſunt ſerui, ſicut eſt captus ſeruorum, id eſt, conditio. E.

Verſus gratia repone, *Praeterea, vt captus ſeruolorum eſt, non malus.* B.

35 *Neque iners*] Id eſt, artem habens (Vid. ad And. III, 5, 2.). Oratorie futurum teſtem et indicem laudat: ſed ne improbe facere videatur, parcius id facit. non enim dixit, *bonus et ſolers:* ſed, quod in ſeruo ſufficit, *non malus, neque iners.* Et proferendi (*protegendi* Z.) Getae haec maxime cauſa eſt: ne quod permittere videatur in ſeruo pauperis, atrocius fiat (*ne, quod mos perm. vid. in ſ. pauperis, atrocius agat.* Z.) Et ſimul vt haec προθερά-
πευσις

Suſtentat. hunc abduce, vinci, quaere rem.
GE. Imo hercle extorque, niſi ita factum eſt, Demea:
Poſtremo non negabit: coram ipſum cedo.
DE. Pudet: nec, quid agam, neque quid huic reſpondeam
Scio. PAM. miſeram me! differor doloribus.
Iuno

πενεις non contriſtet Getam: quem prius laudat, dicturus, *Hunc abduce, vinci, quaere rem.* *Alit illas: ſolus omnem familiam ſuſtentat*] Duas hic res docet: et vnde hae viuant: quod teſtimonium pudicitiae eſt; et grauem teſtem poſſe eſſe Getam. *Solus*] Incerta diſtinctio eſt, *ſolus.* ſed melius, *Solus omnem familiam ſuſtentat.* Hoc verbo tenuis victus oſtenditur, quod bene frugi eſſe monſtratur in feminis. D.

Alit illas] Mſ. R. *alit illam.* L.

36 *Hunc abduce. vinci. quaere rem*] Non multum permittit, vtpote de alieno ſeruo. ideo Geta plus de ſe largietur. ipſe tamen ἀσυνδέτως tria poſuit, vt multa videretur dicere. *Hunc abduce*] Vt (Aen. XI, 463.) *Tu, Voluſe, armari Volſcorum edice maniplis.* Nam poſtea, *E* litera, huiuſmodi verbis aucta (*ablata* Z.) eſt. *Hunc abduce: vinci*] Bono ordine. et *Abduce:* ab hoc illuc vbi (*ad hoc illud vt* Ed. Du B.) nemo poſſit intercedere. Et *Vinci:* ne ſolutus, vt ſciat ſi (*ne, ſi ſolutus, tu neſcias an* Z.) verum ſeruus accuſet. *Quaere rem*] Latenter praeter vincula, etiam tormenta ſignificauit: nam hoc, *Quaere rem*, pete rei veritatem, ſignificat. D.

37 *Imo hercle extorque*] Ἄτεχνος πίστις. Et bene ipſe de ſe plus et apertius, quam Hegio, largitur. *Extorque*] Multum dixit: non *Torque*, ſed *Extorque*. *Torquemus* enim hominem: *Extorquemus* veritatem. D.

Imo hercle extorque] Dixerat *vinci*, et ſolas catenas pro poena adiecerat: ideo addidit, *extorque.* E.

38 *Coram ipſum cedo*] Quo facilius veritas manifeſtaretur, adiecit ſeruus, *coram da Aeſchinum;* cum praeſens fuerit, non negabit miſeriam. E.

Vulgo *Coram ipſo cedo.* Minus recte. B.

39 *Pudet*] Auerſus hoc dicit. et perturbatus Demea. Maioris erit ponderis *Pudet* dictum, ſi *Me* nec addas, nec ſubaudias. D.

40 *Differor doloribus*] Diuellor, diſcrucior, dilaceror. Et proprie hoc genus querelae conuenit parturienti, et cui viſcera diſtenduntur: et ei quae inex-

Iuno Lucina fer opem: ſerua me obſecro. HE.
hem!
Numnam illa quaeſo parturit? GE. certe, Hegio.
HE. hem!
Illaec ſidem nunc voſtram implorat, Demea:
Quod vos vis cogit, id voluntate impetret.
Haec primum vt fiant, Deos quaeſo, vt vobis decet.
Sin

inexpertum dolorem nunc primum ſentiat. D.

Differor doloribus] Opportuno tempore dolore parturientis exclamat, quo facilius Demea vitiatam puellam poſſit agnoſcere. * illam (*Fidem veſtram*) nunc haec implorat, tametſi Iunonem Lucinam ad partum implorare videatur. Hic iam petitio illa ſupponitur, vt in excuſatione reus conſtituatur Aeſchinus, et vt cogatur, quam vitiauit, ducere vxorem, quod dicit: *Haec primum vt fiant, deos quaeſo vt vobis decet.* E.

41 *Iuno Lucina, fer opem*] Bona procuratio Poetae: vt et vox parturientis, pro teſtimonio ſuccedat, ad inflammandum Demeam. Et nota, puellarum quae in Comoediis honeſtae ſunt, et ex amore dicuntur (*ducuntur* Z.), aut nullam in Scena eſſe, aut rariſſimam vocem. *Fer opem!*] Partui. *Serua me, obſecro!*] Parturientem. Duas enim res poſcit haec precatio: et naſcentis, et parturientis ſalutem. D.

42 *Numnam illa, quaeſo, parturit?*] *Illa* ſcilicet de qua ſermo eſt. quid enim opus fuerat nomine. D.

Certe, Hegio] V. C. *certe parturit.* L.

43 *Illaec fidem nunc veſtram implorat*] Haec oratoria πλάσις eſt. non enim vere rogat: ſed videtur hoc facere. Et *implorare*, eſt in malis poſitos cum ploratu aliquem rogare. D.

44 *Quod vos vis coget, id voluntate impetret*] Artificioſe: ne totum ſimpliciter (*ſuppliciter*) agendo, diffidere cauſae videatur. *Vis* igitur legum intelligitur. D.

Pro *Ius* antiqui libri habent recte *Vis*. In Bemb. margine adſcriptum eſt, *Vis, neceſſitas legum.* B.

Menandri fertur, Τρία ἐςὶ, δι' ὧν ἅπαντα γίγνεται, Ἢ κατὰ νόμους, ἢ ταῖς ἀνάγκαις, ἤγε τρίτον ἔθει τινί. W.

45 *Deos quaeſo, vt vobis decet*] Hoc eſt, non voluntate aduerſarium fore. *Vt vobis decet*] Παραινετικῶς dixit, non vt puellae vtile eſt, ſed vt vobis decet.

Sin aliter animus veſter eſt; ego, Demea,
Summa vi defendam hanc, atque illum mortuum.
Cognatus mihi erat: vna a pueris paruolis
Sumus educati: vna ſemper militiae et domi
Fuimus: paupertatem vna pertulimus grauem.

Qua-

decet. *Vobis decet*] Graece dixit, ὑμῖν πρέπει. et deeſt, *facere*. D.

Vobis decet] Mſ. R. *vos decet*. Vid. Seru. Aeneid. VIII, 127. L.

46 *Sin aliter animus veſter eſt*] Officium amici exſequitur in reddenda cauſa, cur aduerſarius futurus ſit. *Ego, Demea, ſumma vi hanc defendam*] Non dixit id quod eſt, *Vos vlciſcar*: ſed, *Hanc defendam*. D.

47 *Atque illum mortuum*] Idonea cauſa eſt, aduerſus viuos querimoniam faciendo, pro mortuo ſcilicet. Qua in re, et de officio ſuo locutus eſt, et exaggerauit culpam in Aeſchinum, qui videbatur in vno et eodem facinore viuos mortuoſque laeſiſſe. D.

Etſi omnes libri habent *Defendam hanc*: lego tamen *Defendam has*, h. e. Matrem et Filiam. Sic mox 52. *Potius quam illas deſeram*. Cf. IV, 3, 17. IV, 4, 17. B.

48 *Cognatus mihi erat*] Cauſa expoſita, iam agit Hegio de perſona ſua, vtrum recte faciat: vt quam perſonam inducit * oſtendat habiturus (*quam perſonam indueris, porro ſe oſtendas habiturum*. Z.). Quum amicitiarum duo genera ſint, vnum neceſſarium, id eſt, Propinquitas ſanguinis: alterum voluntarium, quo nobis etiam alieniſſimi coniunguntur. Micionem dicit ac Demeam, et viuos, et voluntarios tantum ſibi amicos eſſe. Simulum vero, et mortuum, et non ſolum voluntate, ſed et neceſſitudine amicum fuiſſe coniunctum. In qua re et illi non deerit, et his purgatur. Sed et *Cognatus mihi erat*, vultu adiuuat: quia non a coniunctione inceptiua ſumſit exordium. *Cognatus mihi erat*] Officia multa contra officium vnum Demeae amicitiae ac Micionis. D.

Cognatus mihi erat] Dicit ſibi neceſſitatem maximam, vt virginem defendat, ſi deſerta fuerit, ex hoc cumul . . . . ſibi fuerat cum puellae patre (*ex hoc cumulus fit, quod multa familiaritas ſibi f. c. p. p.* Z.). E.

Illud *Paruoli*, quod in libris quibuſdam extat, eſt plane ineptum. B.

49 Niſi pro *Educati* legas *Educti*, verſus ſtare non poteſt. B.

50 *Paupertatem vna pertulimus*

Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
Animam relinquam potius, quam illas deſeram.
Quid mihi reſpondes? DE. fratrem conueniam,
Hegio:
Is quod mihi de hac re dederit conſilium, id ſequar.
HE. Sed, Demea, hoc tu facito cum animo cogites,
Quam vos facillume agitis, quam eſtis maxume
Poten-

mus grauem] Ἐπαναφορὰ eſt. quia magis coniungit malorum conſortium, quam bonorum. D.

51 *Nitar, faciam, experiar*] Sic dicit, ne dicat *Vindicabo:* quod vult magis ſignificatum eſſe, quam dictum. Et ne ei diceretur, *nihil poteris*: quod ad incipiendum ſufficit, dixit, *Experiar*. D.

52 *Animam relinquam potius*] Modeſta comminatio: prius quid ſibi poſſit euenire dixit, quam quid paſſurus ſit Aeſchinus. D.

53 *Quid mihi reſpondes*] *Reſpondere* proprie dicitur, quum (*quoi* ſ. *cui*) lis intenditur. *Reſpondere* enim eſt priorem alloqui, quaſi reſpondere (*quaſi rurſus ſpondere. Spondere* Wie) verba fundere. vt, *Funditque has ore querelas. Reſpondere*, poſteriore loco dicere. *Fratrem conueniam, Hegio*] Vultuoſe pronunciandum hoc quod addidit, *Hegio.* quaſi dicat; Res in manu fratris eſt conſtituta, non mea. D.

54 Totus verſus abeſt in Bembino. Atque Muretus ſpurium putauit, cum de Aeſchini rebus nihil faceret Demea ex conſilio Micionis. Et certe Donatus non videtur illum legiſſe, cum dicat, *Res in manu fratris eſt conſtituta, non mea.* Z.

55 *Sed, Demea, hoc tu facito*] Ἐπιθεράπευσις ſupra habitae comminationis. D.

Sed, Demea, hoc tu] Quoniam Demea ſententiam petitioni talem dederat, vt fratrem ſe diceret conuenturum: iam hic amplius agit vt perſuadeat, aliud fieri non debere: propterea quoniam nobiles viri quanto clari ſunt magis, tanto plus debent omnia iuſta complere, ſi velint famam integram ſui nominis continere. Quam rem et perſuaſione impetrant (*impetrat* Z.), quod voluerat ſenex. Denique data eſt ſententia: *Fient, quae fieri aequum eſt, omnia.* E.

56 *Quam vos facillime agitis*] Vt et ſupra, *Facilem victum pares* (Forſan e memoria laudauit locum Enn. II, 2, 30. *Et tam facilem victum quaerere*).

Potentes, dites, fortunati, nobiles:
Tam maxume vos aequo animo aequa noſcere
Oportet, ſi vos veltis perhiberi probos.
DE. Redito: fient, quae fieri aequom'ſt, omnia.
HE. Decet te facere. Geta, duc me intro ad Soſtratam.
DE. Non me indicente haec fiunt: vtinam hoc ſit modo
Defunctum. verum nimia illaec licentia

Pro-

Et vide quam oratorie laudes ſumſerit (excidit *ſecundum* Z) argumenta ſuadendi. D.

58 *Aequo animo aequa noſcere oportet*] Bene dixit, *aequo animo:* quia potentiori et fortiori contra naturam eſt aequitas. D.

60 *Redito*] Proſequebatur eum, quemadmodum apparet ex verbis. D.

Lege, *Redito: fient, fieri quae aequomſt, ómnia.* B.

61 *Decet te facere*] Sollicita obſequela Hegionis, vltima in loquendo, oſtendit impotentiorem perſonam contra Aeſchinum; quo magis gaudium creſcit Comoediae, quando tali ac tanto pauperior puella, ſed tamen cupita, iungetur. D.

62 *Non me indicente*] Quia dixerat, *Ipſe ſentiet poſterius.* Et nimis dura compoſitio eſt: ſed apta iraſcenti. *Vtinam hoc ſit modo defunctum!*] *Vtinam,* deſperandi vim habet. *Hoc,* id eſt, negotium: id eſt, raptus virginis. *Defunctum,* finitum, id eſt, vt non peiora committat. *Defunctum,* finitum, id eſt, ne vlterius peccet Aeſchinus. D.

Non me indicente] Supra enim dixerat, ex lenitate patris Aeſchinum in periculum eſſe venturum, quod etiam nunc dicit: *Verum nimia illaec licentia profecto euadet in aliquod magnum malum.* E.

Non me indicente] Gloſſ. marginal. *Indicente, praecipiente, hortante.* L.

In margine Bemb. hoc gloſſema adſcriptum eſt, *Indicente: tacente: noue, immo potius κατ' ἀρχαισμὸν: nam nuſquam legimus, niſi in hoc loco: indicentem enim dixit, non dicentem.* Sed de *Indicente* vide Gronouium ad Liu. XXII, 39. Bembinus habet *fient,* ſed alii omnes, *fiunt.* Caeterum Bemb. et Victor. pro *hoc* recte legunt *hic,* h. e. in hoc negotio: ne Aeſchinus peiora committat. Et *Defunctum* eſt imperſonale. B.

63 *Nimia illaec licentia*] Quam illi dat Micio. D.

Profecto euadet in aliquod magnum malum.
Ibo, ac requiram fratrem, vt in eum haec euomam.

ACTVS TERTII SCENA V.
HEGIO.

BONO animo fac ſis, Soſtrata; et iſtam, quod potes,
Fac conſolere. ego Micionem, ſi apud forum'ſt,
Con-

64 *Profecto euadet*] Per ardua et praerupta veniet. D.

65 *Haec euomam*] Non *Effundam*, ſed *Euomam*: vtpote quae me aegrum faciunt, quibus me releuabo, cum languor ille egeſtus ſit. Nam *Euomam*, hoc tranſlatione ſignificat. D.

1 *Bono animo fac ſis, Soſtrata*] Hi ſex verſus in quibuſdam non feruntur. In hac Scena videtur iam locutae Soſtratae Hegio reſpondere. Poteſt tamen et ipſe incipere, tanquam qui et rem nouerit, et moerore eius moueatur. *Bono animo fac ſis, Soſtrata*] Meminiſſe debemus, quod dixit, *Duc me intro ad Soſtratam.* et quia hoc *Intro*, in proſcenio eſt ΠΑΤΕΡΑΠΛΑΓΤΝΝΙΝ * (παρὰ τὴν σκηνὴν. Z.) non poſt Scenam. Nam aliud ſignificat, *Eamus intro*, vbi dicitur, *Intus deſpondebitur, intus tranſigetur, ſi quid eſt quod reſtet.* Illud enim interius agitur extra omne proſcenium. *Fac ſis, Soſtrata*] *Sis* honorifice additur verbo, ne quod imperatiuo modo pronunciatur, ſuperbum ſit. Deductum eſt autem a ſenatuſconſulti formula: vbi enim aliquid ſenatus conſulibus iniungit, addit, *Si eis videatur.* *Et iſtam quod potes*] Quia vox ipſa triſtis, et circa triſtem filiam, *Quod potes* dixit. D.

Bono animo fac ſis] Senex ingreſſus domum, vidit parturientem puellam, eius matrem conſolatur, promittens ſe conuenturum Micionem, Aeſchini patrem, et coacturum vt vitiatam ducat vxorem ille, qui vitiauit. E.

Perperam Guyetus hanc Scenam ſpuriam eſſe pronunciauit. Nam Scena priori 61. Hegio ad Soſtratam ductus eſt. Nunc redit, et Soſtratae, quae intus eſt, narrat de Scena: plane vt Lesbia, And. III, 3, Archylim, quae domi erat, e Scena alloquitur, et Heaut. V, I. Chremes Soſtratam vxorem. B.

2 *Fac conſolere*] Duas res dixit, quas et ordine locutus

eſt;

Conueniam: atque vt res geſta'ſt, narrabo ordine.
Si eſt, facturus vt ſit officium ſuum,
Faciat: ſin aliter de hac re eſt eius ſententia,
Reſpondeat mihi; vt,quid agam,quam primum ſciam.

ACTVS QVARTI SCENA I.

CTESIPHO. SYRVS.

AIN' patrem hinc abiſſe rus? SY. iam dudum. CT. dic ſodes. SY. apud villam'ſt.
Nunc cum maxume operis aliquid facere credo. CT. vtinam quidem,

Quod

eſt; Et tu bonum habe animum, inquit: et filiam fac habere. *Ego Micionem*] Quia Demeam iam vidit. D.

4 *Si eſt, facturus officium*] Hoc dicendo, promittit eum eſſe facturum: nam facile eſt vnumquemque ſuo officio fungi. D.

Si eſt facturus, &c] Ordo eſt: conueniam Micionem, vt faciat, officium ſuum eſt facturus, officium * (Lege et diſtingue, *vt faciat officium ſuum, ſi eſt facturus officium.* Caeterum quicquid Eugraphii hinc ad finem Fabulae ſequitur, Weſterhouius primus ex Mſ. edidit. Z.). E.

Illud *Si* hic ſine ſynaloepha eſt; contra morem et artem. Lege, *Si ita eſt.* B.

6 *Vt, quid agam, quam primum ſciam*] Mature: neque comminatur, neque ſegnem oſtendit ſe fore. D.

1 *Ain' patrem hinc abiſſe rus?*] Hic oſtenditur timiditas boni adoleſcentuli, et veriti * ſe ad peccandum ex delicti conſcientia, et reuerentia parentis apparet. Item (*veriti, ſc. ob peccatum ex d. c. et r. parentis. Apparet item*) mos verorum patrum circa filios, Syro Demeam deſcribente. *Ain' patrem hinc abiſſe rus?*] Compendio oſtenditur, quid ſit iam locuturus (*locutus* Z.) Syrus. D.

Hinc patrem abiſſe rus?] Haec Scena deliberationem habet, quid faciat, cum pater rus iturus ſit, et quid non (*nunc* Z.) reſpondeat patri, ſi ſe non inueniat apud villam. E.

2 *Nunc cum maxume operis aliquid facere credo*] Vide quaſi ἰδίωμα verbum Syri eſſe, de opere loqui: ſic enim dicit et Demeae. ſed illud falſo. hoc ſerio. *Vtinam quidem*] *Apud vil-*

Quod cum ſalute eius fiat, ita ſe defetigarit velim,
Vt triduo hoc perpetuo prorſum e lecto nequeat ſurgere.
Sy. Ita fiat, et iſtoc ſi quid potis eſt rectius. Ct. ita: nam hunc diem
Miſere nimis cupio, vt coepi, perpetuum in laetitia degere.

Et

villam ſit, ſubaudiendum: et diſtinguendum ante quam inferatur, quod ſequitur. D.

Recte meliores libri habent *Cum maxime*, pro vulgari *Eum maxime*. B.

3 *Quod cum ſalute eius fiat*] Hoc non eſt odiſſe patrem: ſed tantum timere ex proprio delicto. ſeruatur enim in eo et amor filii, et amoris effectus (*affectus* Ed. Du B.). D.

Quod cum ſalute eius fiat, ita defatigetur] Dummodo ſaluus ſit. Et experitur ante conſilium, vt hoc ſe defendat, quod ab amicis retentus ſit. Cui opponitur: *Interdiu quidem: ſed ſi hic pernocto, quid cauſae ſum dicturus?*] Huic rei nullum conſilium reperit ſeruus. Hoc pollicetur tamen, facile ſe patrem lenire, quod eius nouerit mores, cum dicit, *Laudarier te audit libenter: facio te apud illum Deum*. E.

4 *Vt triduo hoc perpetuo*] Quantum ſufficiat amatori. (Forte huc pertinent verba, *Moriatur ſcilicet*. quae in verſu ſequenti plane ſunt otioſa Z.) etenim non opus erat *Perpetuo* dicere, ſi *Triduum* dixiſſet. D.

5 *Et iſtoc ſiquid potius eſt rectius*] Deeſt *addi*. Nam ſi mortem ſignificaret, non conueniret adoleſcentem *ita* dicere: videtur enim plus temporis optaſſe languori. *Nam hunc diem miſere nimis cupio*] Moriatur ſcilicet. et hoc aduerſus ſeruum debet dicere, ne indecorum adoleſcentis perſonae ſit, haec ita dixiſſe: quamuis eiuſmodi adoleſcentes inducant Comici. vt Naeuius in Tribaſelo, *Deos quaeſo, vt adimant et patrem et matrem meos*. D.

6 *Miſere nimis cupio*] *Nimis* abundat, more Comicorum, qui hoc dicto aſſeuerationem inculcabant. *Cupio, vt coepi, perpetuum in laetitia degere*] Qui et ſupra dixit, *Ita quaeſo: quando hoc bene ſucceſſit, hilarem hunc ſumamus diem*. D.

Miſere nimis] In Mſ. R. *nimis* deeſt. L.

Noſtri omnes omittunt *Nimis*, praeter Cod. Regium, qui rectiſſime ponit, *Nimis miſere cupio*. B.

Et illud rus nulla alia cauſa tam male odi, niſi quia prope'ſt:
Quod ſi abeſſet longius,
Prius nox oppreſſiſſet illic, quam huc reuorti poſſet iterum.
Nunc vbi me illic non videbit, iam huc recurret, ſat ſcio.
Rogitabit me, vbi fuerim; quem ego hodie toto non vidi die.
Quid dicam? SY. nihilne in mentem eſt? CT. nunquam quicquam. SY. tanto nequior.
Cliens,

7 *Et illud rus nulla alia cauſa tam male odi*] Mire oſtendit, omnia ex delictis in prauum verti: adeo vt miſeram putet adoleſcens ſuburbanam villam: qua re caeteri delectantur. Illud ergo tanquam (TAM MALE) cum deteſtatione dixit. et *Male*, et (*eſt*) *Nimis*, et *Miſere*. Nam *Nimium*, et malum miſerumque eſt; ſecundum illam ſententiam, *Ne quid nimis*. D.

8 *Quod ſi abeſſet longius*] Amori magis, quam rei conſulit adoleſcens. D.

Hic verſus eſt Iambicus dimeter. Sicut prior eſt Iambicus octonarius. B.

9 *Iterum reuerti* non eſt *bis reuerti*, qui eſt error Faerni; ſed vetuſte, pro ſimpliciter *redire*. Vt ſupra I, I, 46. Eun. IV, 2, 6. B.

10 *Iam huc recurret, ſat ſcio*] Mire de ſene, *Recurret* dixit, vt eius inſtantiam demonſtraret. D.

11 Etſi Bemb. habet *Rogitabit*: verſus tamen probat Codd. noſtrorum et Edd. vett. *Rogabit*. Nam cum *Vbi* accentum hic habeat in ſyllaba priore: *Vbi fue* eſt proceleuſmaticus, Dactyli tempus habens; et irato apprime conuenit rapide loqui. B.

12 *Nihilne in mentem eſt?*] Sic hoc accipiendum eſt, vt adoleſcenti libero malitiam putemus, non ſapientiam deeſſe: adeo in hac re magiſter eſt ſeruus. *Nunquam quicquam*] Παρέλκον, pro *nunquam*: id eſt, non. *Tanto nequior*] Sic hoc dictum eſt, vt e contrario dicimus, *Tanto melior*. D.

Optimorum librorum eſt *in mentem eſt*. Caeteri male, *in mente eſt*. Vide nos ad Heautont. V, 2, 33. Porro pro *Nunquam* lege *Nuſquam*. Nam *Nuſ-*

Cliens, amicus, hoſpes, nemo'ſt vobis? Ct. ſunt: quid poſtea?

Sy. Hiſce opera vt data ſit. Ct. quae non data ſit? non poteſt fieri. Sy. poteſt.

Ct. Interdiu: ſed ſi hic pernocto, cauſae quid dicam, Syre?

Sy. Vah! quam vellem etiam noctu amicis operam mos eſſet dari.

Quin

Nuſquam in re praeſente ſcilicet: non *Nunquam*, vt ſemper ſtolidum ſe et bardum eſſe fateatur. B.

13 *Cliens, amicus, hoſpes, nemo eſt vobis?*] Vide magiſtrum ad nequitiam, vt ſimplici adoleſcenti mentiendi viam demonſtret, et honeſtum tentet aſſerre argumentum ad mendacium, propter clientem, amicum, aut hoſpitem in vrbe ceſſare viſum: quod tamen nec ſic intelligit rudis ac ruſticus adoleſcens. *Cliens, amicus, hoſpes, nemo eſt vobis?*] Mire ſic interrogauit, vt qui agreſtes inhumanoſque reprehendat, et inſociabiles aliis, propter aſperitatem ruſtici ſenis. D.

14 *Hiſce opera vt data ſit*] A ſuperiore ſubauditur, *Veniat in mentem*: id eſt, cogita dari potuiſſe: et datam dicito. *Quae non data ſit?*] Hic de facto quaeſtio eſt, in qua quidem (*quidam* Ed. Du B.) diſputant quaedam tunc poſſibilia intelligi, quando facta ſint. quum autem non fiunt, non modo non fieri, ſed ne poſſibilia quidem eſſe dicenda. qui locus περὶ δυνατῶν dicitur (Cf. Cic. Fam. IX, 4.). *Poteſt*] Iterum ſubauditur, *Fieri, vt data ſit*: vel *vt credatur data.* D.

Ingenuus adoleſcens negat mentiri. Menander: Ἄριςόν ᾽ςι πάντας ἐπίςασθαι καλά· Ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς τ᾽ ἀληθῆ λέγειν. W.

15 *Interdiu*] Bene: quia amatori maxime nocte opus eſt. D.

16 *Vah! quam vellem etiam noctu*] Hoc vtriuſque perſonae conuenit, ſed melius et Syro, et facetius dicitur. Et quidam totum Cteſiphoni aſſignant, abſque *Interdiu.* Et *Quam vellem*, proprie dicimus in his, quae non videmus fieri. Bene igitur deficiente argumento, cum aliud non inueniret, in vota conuerſus eſt. vnde videntur magis haec verba Cteſiphonis eſſe. D.

Quam vellem noctu] Symmach. libr. I. Epiſt. 17. *Anti-bi parum exempli videtur in Comico,*

Quin tu otioſus es: ego illius ſenſum pulchre calleo.
Cum feruit maxume, tam placidum, quam ouem reddo. Ct. quo modo?
Sy. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum Deum:
Virtutes narro. Ct. meas? Sy. tuas: homini illico lacrumae cadunt,
Quaſi puero, gaudio. hem tibi autem! Ct. quidnam eſt? Sy. Lupus in fabula.

Ct.

mico, cum ait? Quam vellem etiam noctu amicis operam mos eſſet dari! L.

17 *Calleo*] Callide ſcio. D.

18 *Cum feruit maxume*] Tertia coniugatione dixit, vnde *feruere* dicitur, correpta media ſyllaba. *Quo modo?*] Miratur, quia timet eum, quem iſte contemnit. D.

Tam placidum quam ouem] Lactant. diuin. inſtit. lib. 3. cap. 25. *Da mihi virum, qui ſit iracundus, maledicus, effrenatus; pauciſſimis Dei verbis tam placidum quam ouem reddam.* Lucian. in Aſino: καί σοι τοῦτον σωφρονέστερον προβάτου παρέξω τῇ τομῇ. Philippid. apud Stobaeum: ὁ τραχύτατος δὲ συκοφάντης, μνᾶς δύο λαβὼν ἄπεισιν ἀρνίου μαλακώτερος. Plaut. *ouem meram vides.* L.

Ouis non redditur *placida;* quia non ex fera cicuratur et manſuefit, ſed eſt natura et indole placida. Igitur repone, *Cum feruit maxumé, tam placidum, quam ouis eſt, reddo.* Vt infra v, 3, 63. B.

19 *Laudarier te audit libentér*] Quod a (*de*) Demea dicitur, in omnes parentes dici puta. Nam nemo tam aſper eſt pater, vt non ſtatim miteſcat laudatò filiò. D.

Facio te apud illum] Priſc. lib. XIII. L.

Socrates apud Platonem in Menone; Καὶ αἵγε γυναῖκες δήπου, ὦ Μένων, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, Θείους καλοῦσι. Καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, Θεῖος ἀνὴρ, φασὶν, οὗτος. Cf. Cic. de Orat. II, 42. et Eraſm. in Adag. W.

20 *Virtutes narro*] Non dicit elegantem indolem, ſed *virtutes. Virtutes* autem ſunt perfecti ſapientis, vel diui alicuius. Et bene cum ſtupore (alii, *pudore*) reſpondet *Meas?* oſtendens quod nullae eſſent. *Meas? tuas*] Cum geſtu pronunciare debemus, vt intelligatur irriſio. D.

21 *Quaſi puero, gaudio*] Deeſt, *prae*: vt ſit, *Prae gaudio. Lupus in fabula*] Silentii indictio

Ct. Pater eſt? Sy. ipſus eſt. Ct. Syre, quid agimus? Sy. fuge modo intro: ego videro.
Ct. Si quid rogabit, nuſquam tu me. audiſtin'? Sy. potin vt deſinas?

ACTVS QVARTI SCENA II.

DEMEA. CTESIPHO. SYRVS.

Nae ego homo ſum infelix! primum fratrem nuſquam inuenio gentium:

Prae-

ctio eſt in hoc prouerbio: atque eiuſmodi ſilentio vel in ipſo verbo, vt ipſa fabula (*Atque eiuſmodi ſilentii, vt vel in ipſo verbo Fabula*) conticeſcat. Quia lupum vidiſſe homines dicimus, qui repente obmutuerint: quod fere iis euenit, quos prior viderit lupus: vt cum cogitatione in qua fuerint, etiam voce et verbis careant. Sic Theocritus (Idyll. XIV, 22.), οὐ φθέγξῃ; λύκον εἶδες. Et Virg. (Ecl. IX, 54.) *vox quoque Moerin Iam fugit ipſa, lupi Moerin videre priores.* Alii putant ex nutricum fabulis natum, pueros ludificantium terrore lupi, paulatim Capua (alii *e cauea.* Malim, *in caſam*) venientis vſque ad limen cubiculi. Nam falſum eſt quod dicitur, interueniſſe lupum Naeuianae fabulae, Alimoniae Remi et Romuli, dum in theatro ageretur. D.

Lupus in fabulo] Prouerbium, cum ipſe aduenit, de quo loquimur. E.

Lupus in fabula] Plautus in Sticho IV, 1, 71. *Atque eccum tibi lupum in ſermone; praeſens eſuriens adeſt.* Vidend. Suid. εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης. L.

22 *Fuge modo intro*] Non dixit *I*, vel *abi*, vel *vade*: ſed *fuge*, tanta celeritate opus eſt. D.

Tres ex noſtris *Paterne eſt? Ipſus.* Lege, *Paterne? Is ipſus.* Vid. Phorm. I, 3, 26. Verſu 20 pro *Meas?* lege, *Meaſne?* B.

23 *Si quid rogabit, nuſquam tu me*] Magna virtute Terentius rudem, ſimplicem, timidumque inducit Cteſiphonem ab initio: vt is ſit, qui mox opprimeretur cum meretrice accumbens, interuentu patris, ob imprudentiam ac ruſticitatem ſuam. *Nuſquam tu me*] Familiaris ἔλλειψις et apta properanti. quare haec omnia preſſa voce cum celeritate pronuncianda ſunt. D.

1 *Nae ego homo ſum infelix*] In hoc Actu exemplum

eſt,

Praeterea autem, dum illum quaero, a villa mercenarium

Vidi: is filium negat eſſe ruri: nec, quid agam, ſcio.

CT. Syre. SY. quid eſt? CT. men' quaerit? SY. verum. CT. perii! SY. quin tu animo bono es.

De.

eſt, neminem facilius, quam optimum quemque falli atque deludi, vt Virgilius ait. Et *Nae* valde ſignificat. vt *Nae illi vehementer errant*, Cicero in Catil. (II, 3). *Nae ego homo ſum infelix*] Vide initium conueniens perpetuo moerori Demeae. Per totam fabulam, aut *Diſperii* dicit, aut *Defeſſus ſum*, aut aliquid tale ſemper eſt, quod queratur: ita tamen, vt cum augmento ſit miſeria, quotieſcunque proceſſerit. Nam plus eſt quod nunc dixit, *Nae ego infelix homo ſum:* quam *Diſperii*. *Nuſquam inuenio gentium*] Abundat *Gentium*. D.

Nae ego ſum infelix!] Interea dum conquirit fratrem Demea, cognouit a mercenario, in villa non eſſe filium. Iraſcitur in Syrum et commouetur. E.

Verſus eſt iuſto longior. Duo ex noſtris non habent *Homo*. Malim tamen *Sum* eiicere. B.

2 *A villa mercenarium vidi*] Sapientiſſime Terentius, etſi proxima villa eſt, neceſſario ſenem ad reliquos actus Fabulae noluit ab vrbe diſcedere, perſonae ſenilis memor. Nam et arduum fuerat, dum redit, et cruciabile, ne fatigatio eius in Tragoediam tranſiret. Recte igitur inuenit, a mercenario illi in vrbe narratum, ruri non eſſe Cteſiphonem. At vbi perſona eſt adoleſcentis, et proficiſcitur ad villam: et continuo redit. vt in Eunucho Phaedria. Et *A villa:* vtrum *A* pro *de* poſitum eſt: vt ſit, *De villa*? an deeſt *Veniſſe*. vt ſit, *A villa vidi veniſſe mercenarium*. D.

3 *Nec quid agam, ſcio*] Vtrum fratrem an filium magis quaeram. Nam ſenex querulus tria dicit eſſe incommoda ſibi: quod fratrem non inueniat: quod Cteſipho ruri non ſit: quod vtrum in vrbe maneat, an ad villam abeat, ipſe neſciat. D.

Negat eſſe ruri] Chariſ. lib. I. L.

4 *Verum*] Modo *verum*, nomen eſt: an aduerbium confirmantis, id eſt, vere? *Perii!*] Haec Cteſiphonis perturbatio huc tendit Poetae arte, vt deprehendatur cum amica filius (Forte, *ſolus* Z.), repente ingreſſo

De. Quid hoc, malum, infelicitatis? nequeo ſatis decernere:
Niſi me credo huic eſſe natum rei, ferundis miſeriis.
Primus ſentio mala noſtra: primus reſciſco omnia:
Primus porro obnuncio: aegre ſolus, ſi quid fit, fero.
Sy. Rideo hunc: primum ait ſe ſcire; is ſolus neſcit omnia.

greſſo ſene. *Quin tu animo bono es*] Nunc *Quin*, pro *Quinimo* poſitum eſt. D.

Vnus e noſtris cum Bembino recte *Quid eſt?* caeteri *Quid ais?* Porro lege ex tribus noſtris *Bono animo es*, vt infra IV, 5, 62. B.

5 *Quid hoc, malum! infelicitatis?*] Abundat *Malum*. *Quid hoc, malum! infelicitatis?*] Deeſt, *Deos teſtor*. *Quid hoc, malum! infelicitatis?*] Hic autem *Malum*, pro interiectione poſitum: quaſi dicat, *O malum!* et eſt dictum anxii hominis, et perturbati nimis. D.

Quid hoc, malum! infelicitatis?] Ordo, *Quid hoc infelicitatis?* et *Malum*, interiectio eſt, ſicuti ſaepe docui. E.

6 *Niſi me credo*] Pro, niſi quia iam ſupereſt, vt me credam. hic enim ſenſus eſt in huiuſmodi locutione, *Niſi me credo huic eſſe natum rei*. *Niſi me credo huic eſſe natum rei*] Noua locutio, pro, Niſi quia credo. Et *Huic rei*, poteſt ſubtrahi, incolumi ſenſu: vt, *Niſi me credo natum eſſe ferundis miſeriis*. Ergo *Huic rei*, ſubdiſtinguendum: et ſic inferendum, *Ferundis miſeriis*. Ergo *Huic rei*, pro, Ad hanc rem. D.

7 *Primus ſentio mala noſtra: primus reſciſco omnia*] Ἐπαναφορά. *Primus ſentio mala*] Ridiculus error Demeae: Et *Primus*, ad ordinem: *Solus*, ad numerum dicitur. D.

8 *Primus porro obnuncio*] Qui malam rem nunciat, *obnunciat*: qui bonam, *annunciat*. Nam proprie *obnunciare* dicuntur augures, qui aliquid mali ominis ſcaeuumque viderint. Ergo, *Obnuncio* malum imminens, quaſi omen nuncio. Inde enim ἐτυμολογία huiuſce verbi eſt. *Aegre ſolus, ſi quid fit, fero*] Praue ſcilicet. D.

Primus porro obnuncio] Hoc eſt, malum nuncium vel accipio (*vbi accipio, velut* Z.) ales perfero. E.

9 *Is ſolus neſcit omnia*] Et bene *Solus*, vtpote de multis: quia quum ſciat Micio, Syrus, Ae-

DE. Nunc redeo: ſi forte frater redierit, viſo. CT. Syre.

Obſecro, vide ne ille huc prorſus ſe irruat. SY. etiam taces?

Ego cauebo. CT. nunquam hercle hodie ego iſtuc committam tibi:

Nam me iam in cellam aliquam cum illa concludam: id tutiſſimum eſt.

SY. Age, tamen ego hunc amouebo. DE. ſed eccum ſceleratum Syrum.

Aeſchinus, Cteſipho, populus, hic ſolus fallitur. D.

Demea ter dixerat eodem accentu *Prímus*. Igitur ne Syrus *Primum* deprimat in Theſi, repone, *Rídeo hunc: ſe prímum ait ſcire*. B.

10 *Si forte frater redierit, viſo*] Pro, *Si rediit*. D.

11 *Huc prorſus ſe irruat*] Neutrum verbum, quaſi actiuum, *Se irruat*, poſuit. *Vide ne ille huc*] Iam metuitur quod futurum eſt. Et quum neutrum ſit *Irruat*, noue intulit *Se*. Praeterea ſic dixit, *Irruat*, tanquam de eo qui pugnaturus ſit. vt in Eunucho, *Quam mox irruimus?* Aut tanquam de ſue. vt Horatius (Epiſt. II, 2, 75.), *Hac lutulenta ruit ſus*. Et Virg. (Ge. III, 255.) *Ipſe ruit, denteſque Sabellicus exacuit ſus*. *Etiam taces?*] Antique pro *Tace*. Sic in Andria, *Etiam tu hoc reſpondes?* pro *reſponde*. Eſt ergo correptionis ſignificatio. D.

12 *Hodie ego iſtuc committam tibi*] Quod ago iam, id eſt, complexum mulieris. D.

13 *Nam me iam in cellam aliquam cum illa concludam*] Id egit ſtulte adoleſcens, vt ibi deprehendatur, vbi concluſus eſt. Sed ſic ipſe egit, vt poſſet ſubterfugere non deprehenſus, conſpectum patris. *In cellam aliquam cum illa*] Λιτότης figura; dicimus *In locum*, pro *in loco*. *In cellam concludam*: non *in cella* ait. Et mire, vt recluſum tutumque locum ſubiret, *cellam* ſcilicet, quam ob ea quae in ipſa celantur, clauſam eſſe conueniat. Nam et *Cella*, et *Cellarium*, a reponendis celandiſque rebus eſculentis et poculentis dicitur. D.

Cellam hic in Theſi deliteſcit, quod maxime proferendum erat. Nullus ex Codd. noſtris agnoſcit illud *Iam*. Lege igitur. *Nám me in céllulam aliquam*. vt Eun. II, 3, 18. B.

14 *Age, tamen ego hunc amouebo*]

SY. Non hercle hic quidem durare quiſquam, ſi ſic ſit, poteſt.
Scire equidem volo, quot mihi ſint domini: quae haec eſt miſeria?
DE. Quid ille gannit? quid volt? quid ais, bone vir? eſt frater domi?
SY. Quid, malum, bone vir mihi narras? equidem perii. DE. quid tibi eſt?

SY.

uebo] Mire *Amouebo* dixit: non *Deterrebo*. Nam proprie amouetur ſaxum de loco. in quo verbo ſignificat, imminere ſibi magnum laborem in hoc opere. Et vide *αὔξησιν*. Supra, Vt pecudem, *abigam hunc rus*, dixit: modo, Vt ſaxum, *amouebo*, inquit. D.

15 *Non, hercle, hic quidem durare quiſquam, ſi ſic ſit, poteſt*] Nimis moraliter expreſſa verba ſunt Syri, verberatum ſe indicantis. quis non ex verbis, ſeruum verberatum intelligat? et ſeruum recens verberatum? et ſeruum fugam comminantem? Mire autem *Non ego*, ſed *Quiſquam* dixit. nec *Permanere*, ſed *Durare*: nam hoc verbum perferendis malis conuenit. vt Virg. (Aen. 1, 207.), *Durate, et voſmet rebus ſeruate ſecundis*. Haec autem omnia ſic dixit, quaſi non videat Demeam. D.

Non, hercle, hic durare quiſquam, ſi ſic ſit, poteſt] Hoc conſilium ſumſit Syrus ad purgandum, quod in villa non erat filius; quod reuerſus ſit idem adoleſcens et verberauerit ſe, propterea quod ipſe Auctor fuerit Aeſchino, ad rapiendam meretricem. Fingit igitur verberari. E.

Non hercle hic quidem] Dio Pruſaeus Orat. *περὶ δόξης*: *Πᾶσα μὲν οὖν ἐστὶ δουλεία χαλεπή· τοὺς δὲ ἀπὸ τύχης ἐν οἰκίᾳ τῇ αὐτῇ δουλεύοντας, ἐν ᾗ δύο, τρεῖς δεσπόται.* L.

Ne nimis laxo ſocco incedat hic verſiculus, pro *durare* repone *perdurare*; quod occurrit Hec. II, 2, 27. E.

16 *Quot mihi ſint domini*] Et hic apparet, non a legitimo domino verberatum eſſe. *Quae haec eſt miſeria?*] Deeſt *Quam patior*, et quaſi comploratio quaedam eſt flebilis poſt querelas. D.

17 *Quid ille gannit?*] *Gannitus* eſt proprie veluti ploratus vapulantium. D.

Quid ille gannit?] Quid ille obmurmurat, dicens ſe verberatum? E.

18 *Quid, malum!*] Et hic *Ma-*

SY. Rogitas? Cteſipho me pugnis miſerum, et iſtam pſaltriam
Vſque occidit. DE. hem, quid narras? SY. hem, vide vt diſcidit labrum.
DE. Quamobrem? SY. me impulſore hanc emtam eſſe ait. DE. non tu eum rus hinc modo
Produxe aiebas? SY. factum: verum venit poſt inſaniens:

Nihil

Malum, pro interiectione abundat. D.

Demea dixerat *Bóne vir*, Syrus in repetitione mutat accentum *Bone vir.* Repone igitur, *Quíd, malum, mihi bóne vir narras?* B.

19 *Cteſipho me pugnis miſerum, et iſtam pſaltriam, vſque occidit*] Mire interiecit *Miſerum*: et neceſſario *Vſque* addidit: vt oſtenderet, *Occidit* nimiae caedis verbum, non occiſionis intelligi oportere. *Vſque occidit*] Prope *Occidit*: aut *Vſque*, pro *valde* eſt: *Occidit*, pro *Vehementer cecidit.* Nam *Occidere* et *Perocc idere*, ad caedem referebantur apud veteres. *Vſque occidit*] ἰδιωτικῶς. non enim occiſus loquitur. D.

20 *Hem! vide vt diſcidit labrum*] Non oſtendit, ſed videtur oſtendere ſeni parum iam videnti, et intra os. *Hem! vide vt diſcidit labrum*] Aſper mediam longam a caedendo accipit: ego mediam breuem a ſcindendo. D.

21 *Non tu eum rus hinc modo produxe aiebas?* Mire Terentius eos ipſos, qui falluntur, ex aliqua parte cautes facit: vt eo delectabilius ſpectatoribus procedant doli. Nam quae gratia eſt aut delectatio, non (*hominem* Mſ. B. et Edd. vett.) ſtultiſſimum falli? *Non tu eum rus hinc modo produxe aiebas?*] Memoriter ſenex non ſolum quid ſibi dixerit Syrus paulo ante, ſed quibus verbis dixerit, refert. Nam ſic dixerat, *Quem egomet produxi.* D.

Non tu eum rus hinc modo produxe aiebas?] Hoc ſane *factum*: *Verum venit poſt inſaniens.* Deinde conqueritur, quod verba reſpuerit (*quod verberatus fuerit ab eo Z.*) qui illum nutrierit. E.

Rus hinc modo produxe] Seru. Aeneid. XI, 152. L.

22 *Verum venit poſt inſaniens*] Supra, *Produxi iratum admodum.* nunc αὐξητικῶς non iratum praedicat, ſed inſanum. D.

Pro

Nihil pepercit. non puduiſſe verberare hominem ſenem,
Quem ego modo puerum tantillum in manibus geſtaui meis?
DE. Laudo, Cteſipho, patriſſas: abi, virum te iudico.
SY. Laudas? nae ille continebit poſthac, ſi ſapiet, manus.

DE.

Pro *Aiebas* cum vno Cod. repone *Aibas*, vt verſui conſulatur. B.

23 *Nihil pepercit*] Vt ſupra, *Nihil reticuit*. ſic dicimus in his, quae praeter exſpectationem geſta ſunt. *Verberare hominem ſenem*] Miſerum fit de aetate, id quod de conditione non poterat. D.

24 *Quem ego modo puerum tantillum, in manibus geſtaui meis*] Addidit aetati inuidiam et meritum recens. hoc eſt enim quod dicit *Modo*. Et *Tantillum*, δεικτικὸν eſt. videtur enim manu fingere, quam paruulum. D.

Ictus non belle in finales ſyllabas cadunt. Repone igitur *Quém ego púerum modo tantillum*. B.

25 *Laudo, Cteſipho: patriſſas*] Facile inductus eſt ſenex varietate fraudis et doli. Nam Syrus et ſupra vt laudans, non vt vituperans Cteſiphonem: et nunc vt accuſans, idem perficit atque perſuadet. *Patriſſas*] Αὔξησις. Nam vt ſupra dixerat, *Spero: eſt ſimilis maiorum ſuorum:* hic confirmat quod ſperare ſe dixerat. *Patriſſas*] Attende quam bene inuentum ſit, inanem ſe dicere. nonne videtur ibi ſtultiſſimus, cum huiuſmodi laude non modo ſe non laudare velle, quod odioſum eſt: ſed etiam filium apud intelligentes vituperare videatur? ſiquidem non ſolum hic ſtultus, ſed etiam ille, quia *Patriſſas*, inquit. *Patriſſas*] Tam ſecurus eſt, vt ſe laudet. Et *Abi* addidit: quaſi dicat, Non eſt quod iam demorer (*te morer*); perfectus es. *Laudo Cteſipho*] Hic totus verſus mire deluſum oſtendit ſenem. *Abi, virum te iudico*] *Virum* Inquit, non, adoleſcentulum. Hoc enim ad aetatem et probitatem, non ad ſexum, refertur. D.

Patriſſas] Patri ſimilis es. E.

Lege et diſtingue, *Laudo: o Cteſipho, patriſſas*. Illud *o* tres ex noſtris habent. B.

26 *Nac ille continebit poſthac, ſi ſapiet, manus*] Comminatio eſt ſubtilis: et pariter, velut ſeruus. D.

DE. Fortiter. SY. perquam! quia miſeram mulierem, et me ſeruolum,
Qui referire non audebam, vicit: hui! perfortiter.
DE. Non potuit melius: idem, quod ego, ſentit, te eſſe huic rei caput.
Sed eſtne frater intus? SY. non eſt. DE. vbi illum quaeram, cogito.
SY. Scio vbi ſit; verum hodie nunquam monſtrabo. DE. hem! quid ais?

SY.

27 *Perquam*] Nimis, εἰρωνεία. *Et me ſeruolum*] Oratorie. non *Seruum*, ſed *Seruolum*, quum ſit ſenex. D.

28 *Non audebam*] Non poteram. *Hui! perfortiter*] Hoc, geſtu ſeruili, et nimis leuiori perſonae congrue dictum eſt. D.

29 *Non potuit melius*] Id eſt, laudo te, Cteſipho: et deeſt *Fieri*. *Idem ſenſit quod ego*] Id eſt, *patriſſas, virum te iudico*. D.

Huic rei caput] Quinctilian. libr. 3. cap. vlt. *Caput rei eſt* apud Menandrum, κεφάλαιόν ἐστιν. Plaut. Aſin. III, 3, 138. *Ego caput huic argento fui hodie reperiundo*. L.

Bemb. recte *ſenſit*, h. e. intellexit, percepit, olfecit. Caeterum ne accentus incommode in finales incidant, facile inducor, vt ſic olim fuiſſe exiſtimem, *Non pote mélius. ídem ille quod ego ſénſit té eſſe huic rei caput*. B.

30 *Sed eſtne frater intus?*] Deeſt *Reſponde*: vt ſit, reſponde. D.

Non eſt] Hoc iracunde pronunciandum, tanquam referat gratiam pro dolore, quod (Forte, *quo* Z.) negat, fratrem eſſe domi. Denique hoc animo dicit etiam illud, *Scio vbi ſit; ſed hodie nunquam monſtrabo*. E.

Pro *Quaeram* in Bemb. reperitur *Inueniam*. Vtrumque eſt rectum. B.

31 *Verum hodie nunquam monſtrabo*] Volens ſenem auidius quaerere, quod hic ardor ſemper paratiſſimus credentes etiam fallit, ei fingit ſe nolle dicere. *Hodie* autem aut abundat; vt (Aen. II, 670.) *Nunquam omnes hodie moriemur inulti*. aut *Nunquam hodie*, pro, nullo tempore huius diei. quia *Nunquam* per ſe generale eſt. D.

In fine huius verſus adſcribe dictionem *Ita*, quae eſt prima ſubſequentis. Sic hi duo verſus erunt trochaici catalectici, vt caeteri. Ita quoque ordinantur in Bemb. et aliquot aliis libris. FAERN.

SY. Ita. DE. diminuetur tibi quidem iam cerebrum. SY. at nomen neſcio
Illius hominis, ſed locum noui vbi ſit. DE. dic ergo locum.
SY. Noſtin' porticum, apud macellum, hanc deorſum? DE. quidni nouerim?
SY. Praeterito hac recta platea ſurſum: vbi eo veneris,
Cliuos deorſum vorſus eſt: hac te praecipitato. poſtea

Eſt

32 *Diminuetur tibi quidem iam cerebrum*] Comminationis genus verba ipſa indicant: vt appareat ſenem baculum ſuſtuliſſe. *At nomen neſcio illius hominis, ſed locum noui vbi ſit*] Recte: quia ſi *Hominem* diceret, non erat errandum agnita perſona hominis: et vbi habitet, cognito. ſi notus eſſet, nulla cauſa quaerendi ſupereſſet. D.

Diminuetur tibi] Ex Priſciani ſententia *dimminuetur* legendum, lib. I. L.

33 *Dic ergo locum*] *Dic ergo*, quaſi inuitum coegerit. *Ergo* ſemper addimus, vt hortemur tarde quid facientes. vt Virg. (Aen. II, 707.) *Ergo age, care pater, ceruici imponere noſtrae.* D.

34 *Noſtin' porticum apud macellum?*] Conuenit ruſtico et parciſſimo ſeni macellum in vrbe neſcire. et ideo ſic interrogatur a ſeruo. *Hanc deorſum*] Bene *Hanc deorſum*: quia non eſt vna. *Quidni norim?*] Correptiue, *Quidni?* pro *Quid niſi?* Etenim quamuis ruſticus, tamen eſt ciuis Demea. D.

Noſtin' porticum, apud macellum, hanc deorſum?] Falſum in locum mittit longe poſitum, vt circumeat ciuitatem. E.

Bentleius edidit *Hac deorſum.* Z.

35 *Hac recta*] Proprie, hac parte: vt manu viam oſtendere videatur. *Vbi eo veneris, cliuos deorſum vorſus eſt: hac te praecipitato*] Hoc lentius; quidam clarius legunt: vt ſit *Praecipitato*, cito deſcende. D.

Pro *Surſum* reſcribe *Surſus.* B.

36 Noſtri cum Edd. vett. et Priſciano habent *Vorſum.* B.

Eſt ad hanc manum ſacellum: ibi angiportum propter eſt.
DE. Quonam? SY. illic vbi etiam caprificus magna eſt. noſtin'? DE. noui. SY. hac pergito.
DE. Id quidem angiportum non eſt peruium. SY. verum hercle: vah!
Cenſen' hominem me eſſe? erraui. in porticum rurſum redi:
Sane hac multo propius ibis, et minor eſt erratio.
Scin'

37 *Ad hanc manum*] Τῶν πρός τι προσῆκον dicitur, in quo non permanet certum dextrum, nec certum ſiniſtrum: et ideo proficit in errorem. vult enim ſeruus haec ſigna eſſe perplexa. *Eſt ſacellum*] Vt Varro ait, *Sacra cella eſt. Propter*] Prope. vt Virg. (Ge. III, 13.) — *templum de marmore ponam Propter aquam.* Et Lucretius (v, 1392.), *Propter aquae riuum, ſub ramis arboris altae.* D.

Sacellum] Sacer locus. Vt Virg. (Ecl. III, 9.) *Et quo, ſed faciles Nymphae riſere, ſacello.* E.

38 *Vbi etiam caprificus magna eſt*] In hoc Homerum imitatus eſt, qui dicit *caprificum* prope Troiana moenia conſtitutam (Il. ζ, 432.). *Hac pergito*] Non *Ito*: ſed quia longum eſt, *Pergito*. D.

Praeter illud *Noſtin*, quod abeſt in Bemb. et Cod. vet. noſtro, etiam dele Quonam. B.

39 *Id quidem angiportum*] Id eſt, anguſta et curua via: quaſi *anguiportus*: vt *angitia*, aut *anguitia*. Alii, quod inter portus ſit locus anguſtus, hoc eſt, inter domos. Nam *domos*, vel portus, vel inſulas veteres dixerunt. Et obſerua Terentianam conſuetudinem, in qua inducit nihil (*nonnihil*. Vid. verſ. 21.) ſapere eos qui falluntur. D.

Angiportum] Vicus anguſtus et breuis. Sed hic genere neutro poſitum eſt. E.

40 *Cenſen' hominem me eſſe? erraui*] Calliditas eſt maxima, deprehenſum mendacium non defendere, ſed fateri: vt opinionem ſimplicitatis acquirat. Vides igitur vt ipſe ſibi ſuccenſeat, tanquam imprudens errauerit, non doloſus impulerit interrogantem. Et mire ſe negat hominem: tanquam homo corde ſit, non corpore. D.

41 *Sane hac multo propius ibis*] Quaſi erraſſe profuerit illa via. et *Sane*, pro ſatis ac valde: quia qui ſanus eſt, idem et validus. *Minor eſt erratio*] *Erra-*

Scin' Cratini huius ditis aedes? De. ſcio. Sy. vbi eas praeterieris,
Ad ſiniſtram hac recta platea: vbi ad Dianae veneris,
Ito ad dextram: prius quam ad portam venias, apud ipſum lacum
Eſt piſtrilla, et exaduorſum eſt fabrica: ibi eſt. De. quid ibi facit?
Sy. Lectulos in ſole ilignis pedibus faciundos dedit. De.

Erratio eſt pecudum: *Error* animi eſt, et loci in quo erratur. D.

42 *Cratini huius ditis aedes?*] Congrue nomen inuenit diuiti. Cratinus, ἀπὸ τȣ̃ κράτȣς, id eſt, a potentia. D.

43 *Ad ſiniſtram hac*] Deeſt *Ito*: figura ἔλλειψις. *Vbi ad Dianae veneris*] Sic abſolute dicebant, non addito *Templo.* Salluſtius, *Ad Iouis mandem noſtram* (*noſtra*, alii). D.

44 *Prius, quam ad portam venias*] *Portam* dicendo, oſtendit vſque ad muros finemque ciuitatis erraturum Demeam. *Porta* autem ab aratro portando dicta eſt, quod in eo loco coloniae deductor et conditor, ſubiunctis vacca et tauro, aratrum, quo vrbem deſignat, ſuſpendit manu: ne imprimat ſulcos, vbi ciuitatis aditus relinquendi ſunt. *Apud ipſum lacum*] Credibiliter addidit *Lacum.* Nam Varro (de R. R. 1, 13.) docet, ſemper lacum portis additum: ſcilicet ob vſum iumentorum exeuntium et introeuntium: et praeterea vt aduerſum hoſtilem ignem portis de proximo ſubueniretur. D.

45 *Eſt piſtrilla*] Veteres abſolute dicebant *piſtrinam*, vt *ſutrinam*, et *medicinam*, ad tabernam referentes: nam priſtino priſtilla non conuenit. Et ſimulata (*Etſi multa*) diminutiua diuerſa ſunt a genere nominum primae poſitionis: vt *Rana, ranunculus: ſcutum, ſcutella: canis, canicula.* D.

Piſtrilla, et exaduorſum fabrica. Lectulos in ſole ilignis pedibus] Hoc eſt, pedibus iligneis, de ilice. qui locus ſenibus (*coenantibus*) in ſole eſſe poſſit. Vel (*veluti*) quod Cicero dixit (pro Quint. 18.) *Nunquam ad ſolarium fuit.* E.

Eſt piſtrilla] Chariſ. l. 1. L.

Illud *Eſt* ſecundo loco deleatur ex Faerni noſtrorumque Codd. auctoritate omnium. B.

46 *Lectulos in ſole ilignis pedibus faciundos dedit*] In vrbe conuiuium, aut in ſole, aut in vmbra, pro conditione temporis

DE. Vbi potetis vos: bene ſane. ſed ceſſo ad eum pergere?

SY. I ſane; ego te exercebo hodie, vt dignus es, ſilicernium.

Aeſchinus odioſe ceſſat: prandium corrumpitur.

Cteſipho autem in amore eſt totus. ego iam proſpiciam mihi:

Nam

poris inſtruebatur. Repente igitur interrogatus, quod minime opinabatur quaeſiturum ſenem, arripuit ſtatim lectulos. Et quia potuit ſenex dicere, *Mentiris;* nam habet lectulos: addidit ex tempore, *In ſole.* Et ne eos quoque habere diceret, addidit, *Iligneis pedibus faciundos.* ſed hoc geſtu actoris adiutum eſt: quaſi eodem tempore ſeruus et quaerat quid dicat, et reſpondeat. D.

Illigneis pedibus] Sic Querulus, *Illignis foribus.* L.

Pro vulgari *Iligneis* Bemb. recte *Ilignis.* Caeterum *Lectulos in ſole* iunctim accipe, vt lectorum ſpeciem tum notam et ſic appellatam. B.

47 *Vbi potetis vos?*] Incerta perſona eſt: nam Syro vel Demeae hoc dictum iungi poteſt. *Bene ſane*] Hic εἰρωνεία eſt, non approbatio. D.

48 *I ſane*] Aut abundat *Sane*: aut inferioribus iungitur. *Silicernium*] Coena quae infertur diis manibus, quod eam ſilentes cernant. id eſt, vmbrae poſſideant: vel quod qui haec inferant, cernant tantum, neque deguſtent. Nam de his, quae libantur inferis, quiſquis comederit aut biberit, funeſtatur. Aut erit *Silicernium* ſenex, qui iam iamque ſilentibus vmbriſque cernendus ſit: et ſic eſt melius, quam vt quidam Xenophonta interpretantes putant, ſic nos *Silicernium* intelligere, hoc eſt, ſilicem cernentem ſenem, dum incuruus eſt, vel ſtratae ſaxo viae intentus, vel ſarcophagi iamiam appropinquantis ſibi. D.

Silicernium] Particulae ſunt inferiarum, quae mortuis dantur. Alii intelligunt *Silicernium* (adde *Senem*, aut, *decrepitum* Z.) quod iam ſenectute curuus ſilices cernat. E.

49 *Aeſchinus odioſe ceſſat: prandium corrumpitur*] ἀσύνδετον. deeſt et. *Prandium corrumpitur*] Vt coquus dixit: qui ſciat conditionem quandam magis ſeruentem placere (Cf. Caſaub. ad Athen. v, 3.). D.

Vnus ex Regiis *Otioſus.* Lege *Odioſus.* Sic Eun. IV, 6, 16. *Odioſa ceſſas.* B.

50 *Cteſipho autem in amore eſt*

Nam iam adibo, atque vnumquicquid, quod quidem erit belliſſimum,
Carpam: et cyathos ſorbillans paulatim hunc producam diem.

ACTVS QVARTI SCENA III.

MICIO. HEGIO.

Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere, Hegio:

Meum

eſt totus] Non potuit plus dici de incondita ac nimia voluptate. *Ego iam proſpiciam mihi*] *Iam*, interdum ſignificat feſtinationem, vt nunc. Interdum ad deſcribendum ponitur, et increpandam moram. vt (Aen. XII, 179.) — *Iam melior, iam, diua, precor.* Et (Aen. VI, 63.), *Vos quoque Pergameae iam fas eſt parcere genti, Dique deaeque omnes.* Et *Proſpiciam mihi* dixit, tanquam hoc ſentiat: illi ſua agunt negotia: et (*at*) ego illorum exemplo conſulam mihi. Et bene *Proſpiciam:* quaſi non pranſurus, niſi prouidero mihi. D.

51 *Belliſſimum*] Proprie *Belliſſimum* dixit. vnde et huiuſmodi ad irritandam gulam cibi, *Bellaria* dicuntur. D.

52 *Carpam*] Modo *eligam.* Alias *laedam* ſignificat: vt (Georg. III, 215.), *Carpit enim vires paulatim, vritque videndo Femina.* Alias *Fruar:* vt (Georg. III, 325.), *Carpamus, dum mane nouum, dum flumina creſcunt.* Et Perſius (Sat. V, 151.), *Genio carpamus dulcia.* Id eſt, fruamur rebus dulcibus. *Paulatim hunc producam diem*] Bono verbo vſus eſt ad metaphoram, tanquam morientis diei. Vt eſt (Aen. IX, 486.) —— *Nec te tua funera mater Produxi, preſſiue oculos.* D.

Carpam: et cyathos] Themiſt. Euphrad. Orat. VI. Πάσχω γὰρ ὥσπερ οἱ λίχνοι τῶν δαιτυμόνων, ἀπογεύομαι ἀεὶ τοῦ ἀεὶ παραφερομένου ἁρπάζων, ἐμπίπλαμαι δὲ οὐδενὸς ἱκανῶς. L.

Pro *Sorbillans* vnus Cod. recte *Sórbilans*, ſecunda breui, vt *Ventilans.* Ita *Sorbilum*, quod poſtea *Sorbitio*, ius quod ſorbeatur. B.

1 *Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder*] Haec Scena eſt plena ſententiarum ſenilium ad officia demonſtranda. Et *Tantopere*, vim aduerbialem

Meum officium facio: quod peccatum a nobis ortum'ſt, corrigo:
Niſi ſi me in illo credidiſti eſſe hominum numero, qui ita putant;
Sibi fieri iniuriam vltro, ſi quam fecere ipſi expoſtulant,
Et vltro accuſant: id quia non eſt a me factum, agis gratias?
HE. Ah, minime: nunquam te aliter, atque es, in animum induxi meum.

Sed

bialem in ſe continet. Nam ſignificat *nimis*. D.

Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere] Hegio gratias egerat, quod Micio promitteret, ſe daturum operam, vt filius ſuus eam duceret vxorem, quae vitiata fuerat; dum (*Ille igitur* Z.) iuſte laudari ſe negat propterea, quia magis officium ſuum facit, non alii praeſtat, cum peccatum ſuum corrigat. E.

2 *Quod peccatum a nobis ortum eſt, corrigo*] Si diceret, *Peccatum eſt a nobis*, participium fuiſſet. nunc quia *Ortum* addidit, nomen eſt. Nunquam enim eadem pars orationis iungi, niſi per ἀσύνδετον, poteſt. D.

4 *Si quam fecere, ipſi expoſtulant*] Hic diſtingue (Mſ. B. SI QVAM FECERE. *Hic diſtingue*), et ſeparatim infer, *Ipſi expoſtulant. Si quam fecere, ipſi expoſtulant*] Senſus eſt manifeſtus: ſed obſcura ſunt verba, et eorum collocatio et diſtinctio. Nam incertum, vtrum *Si expoſtulant*, intelligendum ſit: an, *Siquam*, pro vna parte orationis accipi oporteat. D.

Ob vitioſam lectionem, in quam inciderat, in hoc loco explicando admodum ſe torquet. Donatus. Leg. ex Bembino *Expoſtules*, vt ſit ſenſus: De facta ab eis tibi iniuria, etiam inſuper te accuſant. Haec eſt ratio Faerni, quam recte probat Bentleius. Z.

5 *Vltro accuſant*] *Vltro*, nunc praue et peruerſe. *Id quia non eſt a me factum*] Haec interrogatio, quaſi ſubtriſti vultu eſt proferenda. D.

6 *Ah! minime*] Non *minime ago*: ſed, *Minime te credo eſſe illorum in numero*. D.

Sed quaeſo, vt vna mecum ad matrem virginis eas, Micio,

Atque iſtaec eadem, quae mihi dixti, tute dicas mulieri:

Suſpicionem hanc propter fratrem eius eſſe, et illam pſaltriam.

Mi. Si ita aequom cenſes, aut ſi ita opus eſt facto, eamus. He. bene facis:

Nam

7 *Quaeſo, vt vna mecum*] Seruauit τὸ πρέπον, adiiciendo *Vna mecum eas:* quippe ad incognitam matrem familias. D.

8 *Tute dicas mulieri*] In nomine oſtendit, cur haec ipſe dicat. *Mulieri* enim, inquit, nimis pauidae ac diffidenti. D.

9 *Suſpicionem hanc propter fratrem eius eſſe*] Nimis breuiter ac ſuccincte, et vt oportuit inter ſcientes. *Et illam pſaltriam*] Propter fratrem eius eſſe, ſubaudiendum eſt (Nil niſi *propter* ſubaudiendum eſſe videtur). D.

Codex Meadianus pro *Eius eſſe* habet *Eſſe eius.* Igitur ad contortam Donati interpretationem vitandam, repone, *Suſpicionem hanc propter fratrem eſſe: eius eſſe illam pſaltriam.* Nam *eius* eſt *Fratris.* Sic Heaut. IV, 3, 25. *Hanc eſſe Clitiphonis;* et hic IV, 4, 16. *Dicam fratris eſſe hanc?* B.

10 *Si ita aequom cenſes*] A iuſto et vtili eſt tota ſententia. Et ſane hi (Forte, *Tres ſane hic.* Ed. Mediol. 1476. tres ſequentes verſus non agnoſcit) verſus deſunt, quos multa exemplaria non habent. D.

Si ita aequom cenſes] Aut ſi ita omnium facta expetiuerunt, vti ad mulieres Micio pergeret, haec eadem illis praeſentibus polliceretur. Verum etiam dubitatione vtens (*vtitur* Z.) Micio; hoc vt plenius fieri poſſit, perſuadet Hegio, quod illae miſerae alterum ſolatium calamitatis habere non poſſint, niſi hic polliceatur. *Omnibus enim, quibus res minus ſecundae ſunt, neſcio quomodo ſuſpicioſi: omnia, quae fiunt, ad contumeliam ſuam fieri magis putant. Quum minimum poſſint, ſemper ſe credunt contemni. Ergo placabilius eſt, ſi ipſe coram pollicearis, et te purges.* E.

Etſi poſterius *Si* ob fidem Bembini Faernus eiecit: ob Codd. omnes caeteros tamen et vſum Terentii tuendum eſt. Vid. And. I, 3, 8. B.

Nam et illi animum iam releuabis. quae dolore ac miſeria
Tabeſcit; et tuo officio fueris functus: ſed ſi aliter putas,
Egomet narrabo quae mihi dixti. MI. immo ego ibo. HE. bene facis:
Omnes, quibus res ſunt minus ſecundae, magis ſunt neſcio quo modo
Suſpicioſi: ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.

Qua-

11 *Nam et illi animum iam releuabis*] Et deinceps *Illi* maluit dicere, quam *nurui*, adhuc diuitem reueritus. *Dolore ac miſeria*] *Dolore*, parturientis: *Miſeria*, iniuria ab Aeſchino accepta. D.

Lege *Releuaris*, quia ſequitur *Fueris functus*. Deinde ne Accentus cadat in vltimam *Animúm*, repone, *Nam et ílli iam ánimum rélleuaris*, *quaé* etc. Praepoſitio *Re* in compoſitione fere duplicat conſonantes apud veteres; vt *Redduco, Repperio; Relleuo*. B.

Menander: Πολλῶν φύσει τοῖς πᾶσιν ἀιτία κακῶν Λύπη· διὰ λύπης μανία γίνεται· Πολλοῖσι γὰρ νοσήματ' ὐκ ἰάσιμα· ἀυτὺς τ' ἀνῄρήκασι διὰ λύπην τινές. W.

12 *Sed ſi aliter putas*] Artificioſe, remittendo quod petebat, extorſit magis. D.

13 *Imo ego ibo*] Hoc aduerbio quod ait *Imo*, oſtendit ſe promte agere et inſtanter quod promiſit. D.

Ne hiet verſus, et ſententiae medearis, repone, *Immo ego quoque ibo*: nempe vna cum Hegione. B.

14 *Minus ſecundae*] Dicere ſic maluit, ne *Miſerae* diceret. *Neſcio quo modo*] Hoc eſt, vehementia, nulla palam ratione. D.

Omnes quibus res] Menander: Εὔπιστον ἀτυχῶν ἐστὶν ἄνθρωπος φύσει. L.

15 *Accipiunt magis*] Mire additum *Magis*: quum poſſit ſenſus et ſine hoc eſſe integer. D.

16 *Propter ſuam impotentiam*] Infirmitatem. Et rurſus noluit humilitatem aut miſeriam dicere. *Negligi* Legitur et *Claudere* et *Claudicare*. D.

Illud *negligi* Faerno viſum eſt nimis leue, et ab hoc loco alienum. Igitur cum in Bembino

Quapropter te ipſum purgare ipſi coram placabilius eſt.

Mi. Et recte, et verum dicis. He. ſequere me ergo hac intro. Mi. maxume.

ACTVS

bino inuenerit *claudier*, opinatus eſt, Auctorem ſcripſiſſe, *caluier*, h. e. decipi. Verum hoc *Calui* nobis non placet. Primum quod plerumque actiue ſignificat, *fruſtrari*, *decipere*. Deinde quod cum paſſiue occurrit pro *decipi*, tum ſimpliciter accipitur, nulla addita *contumeliae* ſignificatione, quam Terentii locus poſtulat. Igitur ſi *caluier* illud ſequimur, ſenſus loci eſt hic, *Se ſemper credunt errare*, *falli opinione*, *decipi errore*. Quod et falſum eſt, et a Terentii loco prorſus alienum. Itaque equidem reponendum eſſe cenſeo *Ludier*, h. e. ludificari, et falſis promiſſis decipi. Nam ita quadrant omnia, et *Contumeliae* notionem ſecum gerunt. Atque cum in vett. membranis *Claudere* fere ſcribatur *Cludere*, opinor in Bembino fuiſſe *Cludier*: quod ortum eſt ex noſtro *Ludier*. B.

Credunt negligi] Sic fere omnes Mſſ. Codd. in nonnullis tamen *claudier* eſt. Videri poſſet, ſcripſiſſe Terentium, *Se credunt caluier*. vt in XII. Tabb. *Si caluitur, pedemue ſtruit.* Sed vulgatam lectionem veriorem puto. Menander: Πρὸς ἅπαντα δειλὸς ὁ πένης ἐστὶ πράγματα· Καὶ πάντας αὐτοῦ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει. L.

17 *Quapropter te ipſum purgare*] Vtrum *Te ipſum*, vna pars orationis ſit? an diuiſe accipiendum? vt ſit, *Te* Micionem, *ipſum* Aeſchinum purgare. *Coram*, *placabilius eſt*] *Coram*, id eſt, praeſentem, et coram praeſentibus. et *Coram* indiget adiectione: *Palam* non indiget. Et *Coram*, ad caeteras (*certas* Mſ. B. et Edd. vett. ante R. Steph.) perſonas refertur: *Palam*, generaliter dicitur. D.

In Bembino eſt *Coram ipſi*, h. e. Matri. Sed omnes alii Codd. et Edd. vett. rectius habent. *Coram ipſis*, h. e. Matre et Virgine. Nam Virginem ipſam non alloqui, non modo non placabilius fuiſſet, ſed et contumelioſius, quam ſi nec Matrem adiiſſet. B.

18 *Et recte, et verum dicis*] *Recte*, ad verba retulit: *Verum*, ad rem atque ſententiam. Poteſt enim recte et falſum dici, dummodo nullo vitio verborum nominumque dicatur; quanquam et ipſum fallere in tempore, quidam de officiis ſcribentes, *rectum* putent. D.

ACTVS QVARTI SCENA IV.

AESCHINVS.

DISCRVCIOR animi: hocine de improuiſo mali mihi obiici
Tantum; vt neque quid me faciam, neque quid agam, certum ſiet?

Mem-

1 *Diſcrucior animi*] Hoc loco χαρακτῆρα amantis modice (*immodice*) iuuenis, et ſenis facit indulgentis, ac lepidiſſimi patris. *Diſcrucior animi*] Ἀνταπόδοσις figura: vt (Aen. XII, 19), *O praeſtans animi. Hocine de improuiſo mali*] Haec verba repentino nuncio perculſum indicant Aeſchinum propter diuortium ſtare: et iram circa ſe Soſtratae, et eius filiae ob raptum meretricis. *Obiici*] Proprie; quia inopinanti. Nam *Obiici* dicitur in vtramque partem: vt, ſi quos ante quis videt, quam exſpectauerit. quo verbo magnitudo doloris oſtenditur ex improuiſo incommodo. D.

Deliberantem, quid faciat adoleſcens, conuenit anus puellae eius quam vitiauit. Ab ea comperit, quod cognouerit Aeſchinum meretricem rapuiſſe, cum vtique rapuerit fratri. opinio eſt, quod ſibi potius rapuerit. Deliberat ergo quid agat, quod tanta ſuſpicio de ſe inciderit, quod Soſtrata puellae mater credat, ſibi rapuiſſe Aeſchinum meretricem, hoc quod audiuit ex anu quadam. E.

Primus Faernus verſum conſtituit, vti eſt apud Lindenbrog. Sed perperam. Nam in veterrimo noſtro *Diſcrucior animi* per ſe verſum conſtituit. Tum Varro apud Rufinum de Metris Comicis p. 2707. diſerte verſum ita plane conſtitutum eſſe memorat. Alterum vero verſum ita refinge, *Hócine ex improuiſó mali mi óbiici.* Creticus verſus eſt, ex Creticis pedibus cum vno Moloſſo conſtans. B.

2 *Vt neque quid me faciam*] Plus eſt, *Quid me faciam:* quam, *Quid faciam.* illud enim de rebus: hoc, de ipſo homine intelligitur. *Neque quid agam, certum eſt*] *Certum eſt*, pro *Certum ſit.* niſi forte *Vt*, *Quam* ſignificet. D.

Hunc tertium verſum fac Trochaicum tetrametrum ſic, *Tántum; vt neque quid dé me faciam, néc quid a. c. ſ.* Nam et *Nec* ſecundo loco, et *Quid de me* reperitur in nonnullis Codd. noſtris. B.

Membra metu debilia ſunt: animus timore obſtipuit.
Pectore conſiſtere nihil conſilii quit. vah!
Quomodo me ex hac expediam turba
Tanta? nunc ſuſpicio de me incidit; neque ea immerito.
Soſtrata credit, mihi me pſaltriam hanc emiſſe: id anus
Mihi indicium fecit.
Nam vt hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa: vbi eam vidi, ilico
Accedo; rogito, Pamphila quid agat: iam partus adſiet?

Eone

3 *Membra metu debilia ſunt: animus*] *timore obſtipuit*] *Metu* patris: *timore* diuortii. D.

Fac verſus Choriambicos: *Mémbra metu débilia ſúnt: animus prae timore* | *'Obſtipuit: pectore conſiſtere nil cónſili quit.* Lego *Prae timore*, vt alibi *Prae ſtudio, prae iracundia, prae gaudio* etc. B.

4 *Conſilii quit*] V.C. *conſilii quid poteſt.* L.

5 Cod. vet. hunc et ſeqq. verſus aliter ordinat, quam Faernus. *Vah* ex priore verſu huc reuoco, et *Neſcio* huc aſſumo, cum propter verſum, tum et ſententiam, *Vah, quó modo me ex hác expediam túrba, neſcio: tánta nunc* | *Suſpício de me incidit;* | *Néque ea immerito: Sóſtrata credit míhi me pſaltriam hánc emiſſe: id* | *'Anus mi indicium fécit.* Sunt itaque Tetrameter catalecticus, et plenus cum clauſulis ſuis; vt ſolemne eſt in magna animi commotione. B.

6 *Nunc ſuſpicio*] Modo oſtenditur cauſa trepidationis Aeſchini. D.

7 *Id anus mihi indicium fecit*] Illa anus cui Soſtrata dixerat, *Curre; obſtetricem arceſſe.* D.

9 *Nam vt hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa*] Apparet inter caetera anum dixiſſe, ad obſtetricem ſe miſſam: an vltro haec ſuſpicatus eſt Aeſchinus? *Hinc* autem addendo, oſtendit ſe ante fores Soſtratae ſtare. vt alibi, *Ex Andro commigrauit huc viciniae. Vbi eam vidi*] Sunt qui addant ſuperuacue *Hanc:* et legunt, *Hanc vbi vidi* (Videtur Donatus legiſſe *Vbi vidi.* Atque ita eſt in Mſ. B.). D.

10 *Pamphila quid agat: iam par-*

Eone obſtetricem arceſſat? illa exclamat, Abi, abi iam, Aeſchine:
Satis diu dediſti verba: ſat adhuc tua nos fruſtra-ta'ſt fides.
Hem, quid iſtuc obſecro, inquam, 'ſt! Valeas, habeas illam quae placet.
Senſi illico id illas ſuſpicari; ſed me reprehendi tamen,
Ne quid de fratre garrulae illi dicerem, ac fieret palam.
Nunc quid faciam? dicam fratris eſſe? id quidem minime eſt opus

Vſquam

partus adſiet] Amatoria interrogatio, qua monſtrat Aeſchinus curae ſibi eſſe res omnes. D.

Lectio Codd. duorum et Edd. vett. *Iamne partus adſiet* verſui eſt commodior. B.

11 *Illa exclamat*] Non *Reſpondet*, ſed *Exclamat*. Et bene vim addidit ad exclamationem fuiſſe. Ergo a vocis ſono *exclamat*, non a verbis. *Abi, abi iam, Aeſchine! ſatis diu verba dediſti nobis*] Vſque dum intelligeremus. D.

12 *Sat adhuc tua nos fruſtrata eſt fides*] Vſque dum deciperetur (*detegeretur*. Z.). D.

13 *Hem! quid iſtuc, obſecro, inquam, eſt?*] *Hem*, interiectio eſt nouas res et inopinatas audientis. *Valeas: habeas illam*] Quaſi recedat et longe abſit. vt in Andria, *Valeant qui inter nos diſſidium volunt*. D.

14 *Me reprehendi*] V. C. *me pallio reprehendi*. L.

Pro *Reprehendi* tres Codd. cum Edd. vett. habent *repreſſi*. Etiam probe. Heaut. I, 2, 25. et Hec. V, I, 39. B.

15 *Garrulae*] Vtpote anus (*anui*). *Ac fieret palam*] Demeae ſcilicet, cui minime opus fuit. D.

Ne quid de fratre garrulae illi dicerem] Conuenit enim, ne aliquid dicerem de fratre illi mulieri garrulae, h. e. verboſae et loquaci. E.

16 *Nunc quid faciam*] Figura διαπόρησις. D.

Nunc] Deliberatio ipſa ſupponitur *Numquid dicam, aut agam, fratris eſſe hanc?* Haec non oportent indicari, ne fiant palam. *Age*, celari poſſit fortaſſe. Illud metuo, an credant, quod fratri rapui, quippe cum egomet rapuerim, ego argentum ſoluerim, ad me adducta domum ſit. Reperit conſilium,

vt

Vſquam efferri. ac mitto; fieri potis eſt, vt ne qua exeat.
Ipſum id metuo vt credant: tot concurrunt veriſimilia:
Egomet rapui: ipſe egomet ſolui argentum: ad me abducta eſt domum:
Haec adeo mea culpa fateor fieri. non me hanc rem patri,
Vtut erat geſta, indicaſſe? exoraſſem vt eam ducerem.
Ceſſatum vſque adhuc eſt: nunc porro, Aeſchine, expergiſcere:
Nunc hoc primum'ſt: ad alias ibo, vt purgem me: accedam ad fores.
Perii!

vt ad illas pergeret, et ſe purgaret. E.

Bentleius cum aliis edidit, *Dicam fratris eſſe hanc? quod minime'ſt opus.* Z.

17 *Vt ne qua exeat*] Erumpat: vt (Aen. II, 496.) — — *quum ſpumeus amnis Exiit, oppoſitaſque euicit gurgite moles.* D.

Vulgo *Age mitto*: Victorian. *amitto*: Bemb. *ac mitto*, vt in Phorm. *Ac mitto imperium.* B.

18 *Ipſum id metuo, vt credant*] *Ipſum*, quod fratri rapui. et *Vt*, pro *Ne non* poſuit. *Tot concurrunt veriſimilia*] Vt mea eſſe credatur. D.

19 *Ad me abducta eſt domum*] Proprie, non dixit *Adducta*, ſed *Abducta*: *Abducitur* enim alienum; vt in Heautontimorumeno, *Abducimus tuam Bacchidem.* *Ad me* autem domum, moraliter dixit, pro *Ad domum meam.* an ideo *Ad me*, quia et illic luctatus leno eſt in retinenda contra Aeſchinum puella? D.

Egomet rapui] Priſcian. lib. XIII. L.

21 *Vtut erat geſta, indicaſſe?*] Id eſt, ſiue male, ſiue bene geſta erat: *vt* enim, certam qualitatem ſignificat: *vtut* incertam; quaſi dicat, Quoquo modo, male, bene. *Exoraſſem vt eam ducerem*] Sic enim promiſerat Soſtratae ſe fuiſſe facturum. D.

22 *Nunc porro, Aeſchine, expergiſcere*] Sic et alibi, *Enimuero, Daue, nihil loci eſt ſegnitiae, neque ſocordiae.* Legitur et *iam*: quod eſt correptiuum interdum. D.

23 *Nunc hoc primum*] *Primum,*

Perii! horreſco ſemper, vbi pultare haſce occipio miſer.
Heus, heus: Aeſchinus ego ſum; aperite aliquis actutum oſtium.
Prodit neſcio quis: concedam huc.

ACTVS QVARTI SCENA V.

MICIO. AESCHINVS.

ITA vt dixi, Soſtrata,

Facite:

mum, ab eo quod rogandus eſt pater. *Accedam ad fores*] Soſtratae ſcilicet. D.

24 *Horreſco ſemper*] Satis amatorie: nam nimium ſemper eſt calor, et frigus recedit (Leg. vel, *Nam in nimio amore frigus eſt, et calor recedit*: vel, *Nam in amore nimium ſemper eſt frigus, et calor recedit.* Cf. Eun. 1, 2, 4.) a corpore. vt, *Totus, Parmeno, tremo horreoque, poſtquam aſpexi hanc.* D.

25 *Aperite aliquis actutum oſtium*] Vim pluralem habet *Aliquis*, quamuis ſingulariter dicatur: non eſt enim *Aliquis*, niſi de multis. recte ergo *Aperite aliquis* et noue. Nam (Vterque liber addit, *veteribus*) non placet illud, vbi diſtinctiones ſunt: vnde *Aperite* eſt vna, altera *Aliquis*. *Actutum oſtium*] Vt aſſumatur rurſus, *Aperiat.* proprie enim veteres et *Quis*, et *Aliquis*, et *Quiſquam*, non obſeruabant quo genere, aut quo numero declinarent. Eſt ergo figura ἀρχαϊσμός. D.

1 *Ita, vti dixi, Soſtrata, facite*] Hinc apparet Micionem iam multa dixiſſe. D.

Ita vt dixi, Soſtrata, facito] Haec Scena narrationem tenet, patrem inuentum. Nam cum ingreſſus promiſiſſet mulieribus ſe facturum eſſe, Aeſchinus vt vitiatam ducat vxorem, egreditur pater, et viſo filio errorem hunc componit, quod Aeſchino adductus ſit aduocatus, vt illa puella cognato ſuo nuberet, ille duceret. Neſcio eſſe quem vitiatorem, cui dari eam oporteret, vt adoleſcentis animus perſpici poſſet. Mox aperit veritatem, et dicit, vt iam praepararet ſe Aeſchinus ad vxorem ducendam. Deinde ipſe, quod ſupra dixi, narrat. E.

Ita vt dixi] V. C. *dixti.* Vid. Diomed. libr. 1. L.

Cum quatuor Codd. pro *Vt* lege *Vti*; vt hic verſus cum vlti-

Facite: ego Aeſchinum conueniam; vt, quomodo acta haec ſint, ſciat.
Sed quis oſtium hoc pultauit? Ae. pater hercle eſt: perii! Mi. Aeſchine.
Ae. Quid huic hic negoti'ſt? Mi. tune has pepuliſti fores? tacet.
Cur non ludo hunc aliquantiſper? melius eſt;
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipſe voluit credere.
Nihil mihi reſpondes? Ae. non equidem iſtas, quod ſciam.

Mi.

vltimo prioris Scenae faciat Trochaicum. Caeterum repone *Dixti*, quod extat in ſex Codd. Nam Micionis ingenio aptius eſt obſequi quam imperare. B.

2 *Facite*] Iubet vt vel ſecurae ſint, vel adornent nuptias. *Ego Aeſchinum conueniam*] Mire, occurſurus Aeſchino, Aeſchinum quaerit. D.

Pro *Facite* omnes noſtri, *Facito*. Et pro *Sint* omnes Faerni et noſtri, *Sunt*. B.

3 *Pater hercle eſt*] Quid eſt hoc, quod Micio timetur? an quia illi non eſt confeſſus? Oſtendit autem Poeta tantundem pudorem poſſe, aut amplius, quam timorem. D.

4 *Quid huic hic negoti eſt*] Alius timor, quod hinc egreditur pater. *Tune has pepuliſti fores?*] Sic coepit interrogare, vt negationi locum praebeat. Et nota *Pepuliſti*, elatum verbum, et tragico cothurno magis, quam loquelae comicae accommodatum. D.

5 *Tacet*] Hoc apud ſe loquitur Micio. *Melius eſt*] Et non, *Ludere bonum eſt*: ſed *Melius*. Et hoc meliore affectu dixit, quam ſi diceret, *Dignus eſt*. D.

Illud proximi verſus *Tacet* occupat apud Faernum et Bentl. principium huius verſus. Z.

6 *Hoc nunquam mihi ipſe voluit credere*] Contra illud, quod ait, —— *Poſtremo alii clanculum Patres quae faciunt, quae fert adoleſcentia, Ea ne me celet, conſuefeci filium.* *Credere* autem magno affectu dixit. non enim *confiteretur* vt patri (forte, *patruo*: aut mox pro *parenti* repone *fratri* Z.); ſed *crederet*, vt parenti, aut ſodali ſuo. D.

7 *Non equidem iſtas*] Deeſt,

Pul-

Mi. Ita? nam mirabar, quid hic negoti eſſet tibi.
Erubuit: ſalua res eſt. Ae. dic ſodes, pater,
Tibi vero quid iſtic eſt rei? M. nihil mihi quidem:
Amicus quidam me a foro abduxit modo
Huc aduocatum ſibi. Ae. quid? Mi. ego dicam tibi:
Habi-

Pulſaui. Quod ſciam] Quantum ſcio. D.

Non equidem iſtas] Mſ. R. *inſtas*. L.

8 *Ita? nam mirabar quid hic negoti eſſet tibi*] Accepit negationem Micio, vt ludere Aeſchinum poſſet. D.

Pro *Itane* recte omnes libri *Ita*. ſed id Faernus male per interrogationem protulit. B.

9 *Erubuit: ſalua res eſt*] Nimis paterna ſententia. Et e contrario Simo in Andria, *Vide num eius color, pudoris ſignum vſquam indicat.* Et quanti affectus eſt, non dixiſſe *Erubuit, ſaluus eſt*: ſed, *Salua res eſt?* Nonne videtur tibi res eius omnis in Aeſchino conſtituta? Eodem animo et ſupra dixit, *In eo me oblecto, ſolum id eſt carum mihi.* Non enim *ſolum* intulit quod exſpectabatur: ſed abſolute, quaſi ex omnibus ſolum id eſt, inquit. D.

Erubuit: ſalua res] Lampridius in Heliogab. *Cum ad vindemias vocaſſet amicos nobiles, et ad corbes ſediſſet, grauiſſimum quemque percontari coepit, an promtus eſſet in Venerem: erubeſcentibuſque ſenibus, exclamabat*: Erubuit; ſalua res eſt. *Silentium ac ruborem pro conſenſu ducens.* L.

Menander: Ἐρυθριῶν πᾶς χρηστὸς εἶναί μοι δοκεῖ. W.

10 *Nihil mihi quidem*] *Mihi*, id eſt, meae propriae rei. Et callida negatione coepit: vt et illi adimat confitendi locum ac fiduciam: ſimulque fiat ei deſperatio ducendae eius, cuius mentio tam contemtim ab ipſo tractetur. D.

Noſtri omnes, *Rei eſt.* Repone *Rei fuit.* Nam iam inde exierat Micio. B.

11 *Amicus quidem me a foro abduxit modo huc aduocatum ſibi*] Hinc incipit mendacium, miſtum vero. Nam *Amicus quidam me a foro huc*, verum eſt: *Aduocatum*, falſum. Sed *Huc* et *Quidam*, modo ἔμφασιν habent leuis negotii, et in quo nec magnae perſonae, nec res difficilis operae aut longae occupationis habentur. Et *Aduocatum* dicendo, alienum negotium demonſtrauit: nam et *Sibi* non vacat. ſi enim *mulieribus* addidiſſet, potuit aliud ſperari. D.

12 *Quid?*] Deeſt *Ait*: vt ſit, *Quid ait? Ego dicam tibi*] Senſe eſt. Nam id iam dicendum

Habitant hic quaedam mulieres; pauperculae,
Vt opinor, has non noſſe te, et certo ſcio:

cendum fuit. et hoc ἔμφασιν habet vilis rei, quae vel facile dici poſſit, vel non celanda ſit. D.

13 *Mulieres pauperculae*] Non potuit magis celare dignitatem formae et aetatis puellae, quae amatur ab Aeſchino, quam vt eam primo eodem nomine cum matre nominaret: deinde communiter diceret de ambabus vniuerſa, quibus contemni debeant. *Quaedam mulieres pauperculae*] *Pauperculae* addidit, vt magis deſperet Aeſchinus impetrari poſſe has nuptias a patre. Et item *Quaedam*: vt ignobiles demonſtrarentur. Et totum hoc cum abiectione pronunciandum eſt. *Quaedam* et *Pauperculae* dicendo, adimit omnem ſpem nuptiarum: nam *Quaedam*, ignobilem indicat: *Pauper*, indotatam. Quid ergo remanet, quod ſperet Aeſchinus? *Pauperculae*] Nec pauperes ſaltem. D.

Habitant hic quaedam mulieres pauperculae. Virgo cum matre. Hic meus amicus, qui me adduxit, illi genere eſt proximus: huic leges cogunt nubere hanc. De quo ille contra: Commentae ſunt, h. e. mentitae, *Eſſe ex alio viro, neſcio quo, puerum natum: neque eum nominat. Priorem eſſe illum: non oportere huic dari.* Deinde adoleſcens omnia defendit, quod conuiciator ſit, quod hic eam potius debeat ducere vxorem. Contra pater: *Qua ratione iſtuc?* inquit, *quis deſpondit? quis dedit? cur duxit alienam?* Huic reſpondit Aeſchinus: *An ſedere oportuit domi virginem tam grandem*] Vt veniret neſcio vnde cognatus? Et quaſi arguit patrem, quod haec magis debuerit dicere. Contra ille ſtultum vocat filium, ſiquidem haec omnia (*omnino* Z.) contra illum, *cui venerat aduocatus.* Deinde quaſi aliena reſtituta ſint (*aliena res iſta ſit*), monet filium, vt diſcedat. Tunc ille lacrimis prodit amorem. Pater cum quaeſiſſet, ille narrare cupiens petit vt audiret. Tunc pater omnia ſe ſcire dixit, obiurgat leniter, quod celauerit ſe. E.

14 *Opinor*] Vel adeo obſcurae ſunt, et nullius pretii, *vt opinor, has non noſſe te.* Potuit recte dicere et hoc, *Vt opinor, has non noſti:* ſed illud vetuſtius (alii, *venuſtius*). *Vt opinor, has non noſſe te*] Aut abundat *vt*: aut deeſt *Scilicet.* Magnum autem crimen eſt in forma vicinae puellae, incognitam eſſe adoleſcenti de proximo. Et quia ſcit hunc eſſe de quo dixerit, *Quam hic non ama-*

Neque enim diu huc commigrarunt. AE. quid tum poſtea?
MI. Virgo eſt cum matre. AE. perge. MI. haec virgo orba'ſt patre:
Hic meus amicus illi genere eſt proxumus:
Huic leges cogunt nubere hanc. AE. perii! MI. quid eſt?
AE. Nihil: recte: perge. MI. is venit, vt ſecum auehat:
Nam habitat Mileti. AE. hem! virginem vt ſecum auehat?

MI.

uit meretricem? aut cui non dedit aliquid? ſubdidit cauſam, ne dignitatis pudoriſque eſſet, quod eam incognitam Aeſchino eſſe dixiſſet: *neque enim diu huc*, inquit, *commigrauerunt.* Et *vt opinor*, mire ipſe ſibi ſumit atque confirmat, quod nondum ille confeſſus eſt. *Et certo ſcio*] Ἐπανόρθωσις: parum dixi, inquit. D.

Vt ſenſum adiuues, lege *Vt opinor, has non noſſe te: et certo ſcio.* Certe Donatus ita videtur legiſſe. B.

15 *Quid tum poſtea?*] Gratiſſime proditur Aeſchinus amator, quum ſedulo diſſimulet. D.

16 *Virgo eſt cum matre*] Vult Micio ſic audire Aeſchinum, tanquam alieniſſimum: et ideo velut inſcius (forte *inſcio* Z.) facti diligentius narrat. *Virginem* autem ἀρχαϊσμῷ (forte, εὐφημισμῷ, aut, εὐσχημόνως Z.) pro *muliere* dixit. D.

17 *Hic meus amicus*] Qui me aduocatum abduxit de foro. D.

18 *Huic leges cogunt nubere*] Non *Permittunt*, dixit, nec *Iubent*: ſed *Cogunt*, ad perturbandum Aeſchinum, et recte. alia enim ſinunt leges, alia cogunt fieri. Et ne eſſet quo reſiſteretur illi, vult vt mulieres a lege cogantur. *Perii!*] Hoc audit Micio, ſed diſſimulat. D.

19 *Nihil: recte*] Id eſt, recte quod perii. et nihil magis comicum. Et vide triſyllabum (*triſyllabo*) artificioſe eſſe ſubiectum: vt qui *Perii* dixit, vix hoc locutus fuiſſe videatur. *Perge*] Vide inſtantius interrogantem, quam extraneum decuit. *Is venit vt ſecum auehat*] Aliud peius in amatam, vt nec Athenis ſaltem alteri nuberet. D.

20 *Nam habitat Mileti*] Πιθανῶς: *Mileti:* et eſt aduerbium loca-

Mi. Sic eſt. Ae. Miletum vſque obſecro? Mi. ita. Ae. animo male'ſt.
Quid ipſae? quid aiunt? Mi. quid iſtas cenſes? nihil enim.
Commenta mater eſt, eſſe ex alio viro,
Neſcio quo, puerum natum; neque eum nominat:
Priorem eſſe illum, non oportere huic dari.
Ae. Eho, nonne haec iuſta tibi videntur poſtea?

Mi.

locale. *Hem! vt virginem ſecum auebat!*] Hic acrius commoueri proditur adoleſcens, vt affectu fateatur, quod verbis negat. D.

21 *Sic eſt. Miletum vſque obſecro? ita. animo male eſt.* Ille oblitus ſui, ſic indignatur, vt in re propria. hic rurſus callidi (alii, callide) vultu vtitur, tanquam aliena narrantis. *Miletum vſque obſecro?*] Bene *Vſque.* Nam *Miletos* colonia eſt Athenienſium in Ponto. *Animo male eſt*] *Animo male fieri* dicitur, quum ictu alicuius moeroris perculſus animus, non ſuſtinet corpus: ſequiturque ruina membrorum. D.

22 *Quid ipſae? quid aiunt?*] Non ſtatim credit Aeſchinus pudicam matrem familias ſtatim conſentire in nuptias nouas viri ignoti. *Quid iſtas cenſes?*] *Poſſe dicere*, ſubaudiendum. *Nihil enim*] *Dicunt*, ſubaudiendum. et ſic intelligendum *Nihil*, non quod taceant; ſed quod nihil confirmationis habeat, id quod dicunt. D.

Meliores libri pro *Iſtas* habent *Illas.* B.

23 *Commenta mater eſt*] Nunc dicit quid dicat. Etiam *Commenta* dixit, id eſt, fallaciam confinxiſſe, veriſimile comminiſci. *Ex alio viro*] Iam de proximo tangit Aeſchinum. D.

25 *Priorem eſſe illum*] Mire tractat etiam partes Aeſchini. D.

26 *Nonne haec iuſta tibi videntur poſtea?*] Scilicet illa, quae amicus tuus dixerat prius, quam haec audires. *Iuſta tibi*] *Iuſta* quae poſtea audiſti, quam illa quae pro Lemnio dicebas prius. Aut ſi hoc non eſt: quaere quid ſit *Poſtea.* Videtur enim *Poſtea* ſic abundare, quomodo interdum *Hodie* de ſtomacho adiicitur loquentis. vt Virg. (Aen. 11, 670.) dicit, *Nunquam omnes hodie moriemur inulti.* D.

MI. Non. AE. obſecro, non? an illam hinc abducet, pater?
MI. Quid illam ni abducat? AE. factum a vobis duriter,
Immiſericorditerque; atque etiam, ſi eſt, pater,
Dicendum magis aperte, illiberaliter.
MI. Quamobrem? AE. rogas me? quid illi tandem creditis
Fore animi miſero, qui cum illa conſueuit prius?

Qui

27 *Non*] Vultuoſe pronunciandum eſt *Non.* *An illam hinc abducet, pater?*] *Hinc*, tanquam ſingultus ploraturi eſt. Nam ſic eſt pronunciandum. *Pater*] Quaſi hoc ad ſupplicandum dicatur. D.

28 *Factum a vobis duriter*] Non *Dure* et *Crudeliter:* ſed quaſi dura mente id eſt, inflexibili, et quod Graeci dicunt *ἀπηνές*. D.

29 *Immiſericorditerque*] Nota octo (*ſeptem*) ſyllabarum aduerbium, atque inſuper compoſitum, et cum coniunctione prolatum. D.

30 *Si eſt, pater, dicendum magis aperte*] Id eſt, apertius: quia iam apertum fuerat, *duriter* et *immiſericorditer*. Et bene praefatus eſt, ne contumax aduerſus patrem videretur. *Illiberaliter*] Αὔξησις. Nam multa *duriter* etiam ſi opus ſit *immiſericorditer* quoque, et facienda ſunt, et patienda, ſi ita ratio et cauſa cogat: et (*vt Z.*) non ſit illiberale, id eſt, non malum atque inhoneſtum. *Illiberaliter*] Iniuſte, inclementer, non bene. quia *liberalis*, bonus dicitur. D.

31 *Quamobrem?*] Delectari magis cupiens Micio, Aeſchinum vult protrahere ad defenſionem ſui. D.

32 *Fore animi miſero*] Quid de ſe plus diceret, ſi factum fateretur? *Qui cum illa conſueuit*] Legitur et *Illam:* et dicebant veteres, *Hanc rem conſueuit* et *εὐσχημόνως*. vt Plautus (Amph. 1, 2, 28.), *Et clandeſtina vt celetur conſuetudo.* Et maiore affectu non amorem allegauit, ſed quod eſt commune cum bonis, et multo iuſtius, conſuetudinem. D.

Noſtri omnes *Cum illa*, et, *Prius*. Sed ſi *Illa* caſu ablatiuo accipis, verſus efficitur iuſto longior. Igitur lege vel, *Quicum illa*, in caſu recto; vel, quod verius exiſtimo, *Qui cum ea*. Deinde repone cum Bemb. et pleriſque Faerni libb. vett. *Prior*: vt in Eun. *Quia laeſit prior*. B.

Qui infelix haut ſcio an illam miſere nunc amat,
Quum hanc ſibi videbit praeſens praeſenti eripi,
Abduci ab oculis? facinus indignum, pater.
MI. Qua ratione iſtuc? quis deſpondit? quis dedit?
Cui, quando nupſit? auctor his rebus quis eſt?
Cur duxit alienam? AE. an ſedere oportuit
Domi

33 *Qui infelix*] Non *Qui*: ſed, *Qui infelix*: et non *Amat*, ſed *Miſere*, dixit. et ita affectu proditur, qui vt alienus vult loqui. D.

Pro *Amet* optimi Faerni, et omnes noſtri habent *Amat*; quod et verſui conuenit. B.

34 *Praeſens praeſenti eripi*] Adiuuant ſignificationem haec ex abundanti addita: vt (Aen. IV, 83.) *Illum abſens abſentem auditque videtque.* Et (Aen. X, 600.), *Fratrem ne deſere frater.* Sic Caecilius in Eratoſthene, *Haec caterua plena gladiatoria, quum ſuum ſibi alius ſauciat: ſocius ſocium.* Et totus hic locus eſt tranſlatus a Virgilio, in IV. Aeneid. (verſ. 408.) *Quis tibi nunc, Dido, cernenti talia ſenſus? Quoſue dabas gemitus, quum littora feruere late Proſpiceres arce ex ſumma, totumque videres Miſceri ante oculos tantis clamoribus aequor?* D.

Praeſens praeſenti eripi] Seru. libr. IV. ad verſ. 83. *abſens abſentem audit.* L.

Lectio *Praeſens praeſenti* eſt ineptiſſima. Quare repone *Praeſens praeſentem*, h. e. praeſens amator praeſentem amicam. Atque ita plane laudatur locus a Seruio ad Aen. IV, 83. B.

36 *Iſtuc*] Deeſt, *Dicis*. *Quis deſpondit?*] Latenter obiurgat Aeſchinum, rem ſine patre geſſiſſe. Et dicitur figura ἐπιτροχασμός. *Quis deſpondit?*] Quia non interfuit pater. *Quis dedit?*] Quia rapuit ante quam peteret. D.

37 *Quando nupſit*] Quia nuptiae non factae ſunt. Et *Nupſit* moleſte additum, quaſi aliena ſit, quae non legibus ducta ſit. *Auctor his rebus quis eſt?*] Datiuo caſu; non *Harum rerum*. Et Salluſtius (Iug. 7.), *Qui tunc Romanis imperator erat.* *Auctor his rebus quis eſt?*] Iterum obiurgat, quia non interfuit pater, et agit ſic dolens, velut ſibi minus amoris praebitum fuerit, Micio: vt ſe his, quantum amor patitur, videatur vlciſci, quodque ſibi negotium non confiteatur Aeſchinus. D.

38 *Cur duxit alienam?*] Vtrum filiam? quae poſſit aliena eſſe? nam omnes alienas filias ducunt. *An ſedere oportuit*]

Domi virginem tam grandem, dum cognatùs huc
Illinc veniret, exſpectantem? haec, mi pater,
Te dicere aequom fuit, et id defendere.
Mı. Ridiculum: aduorſumne illum cauſam dicerem,
Cui veneram aduocatus? ſed quid iſta, Aeſchine,
Noſtra?

Sedere proprie ignauae ceſſationis eſt. vt (Aen. xıı, 15.), *Sedeant ſpectentque Latini.* Et, *Quid ſedes, Verres? quid ſpectas?* D.

39 *Tam grandem*] *Grandem*, ad aetatem veteres retulerunt, non ad corpus. Et in parte aetatis dicitur *grandis*, non in tota vita, niſi ſi addatur *natu*, vt, *Grandis natu parens adductus ad ſupplicium.* Et *Grandis infans*, et *grandis puer*, et *grandis ephebus*, et *grandis virgo* recte dicitur. Et vnde ſcit Aeſchinus, an *grandem* hic fingit ignotam? an quia dixit pater, Commenta mater eſt eſſe ex alio viro neſcio quo puerum natum? Ergo et illa *grandis:* et ſerus Mileſius, qui tunc virginem petit, quum iam alteri data ſit, vel rapta (*nupta* Mſſ.) ſit alteri. D.

Pro *Huc* cum Edd. vett. et Cod. Riuii et Donato repone *Hinc illinc.* Nam ſenſus eſt, Dum cognatus aliquis alicunde veniat; quo innuitur, nullum ei omnino fuiſſe cognatum, cui nubere poſſet. At ſi *Huc illinc* legas; confit[illegible] Mileſium illum vere cognatum eſſe, et diu exſpectatum, dum virgo grandiuſcula ſit facta. B.

40 *Dum cognatus hinc illinc veniret*] Prouerbialiter *Hinc illinc.* D.

41 *Et id defendere*] Non potuit magis amatorie, et magis pueriliter loqui, quam vt non contentus quod ait, *Haec dicere te aequum fuit*: etiam adderet, *Et id defendere.* Patet autem qualis affectus eſt, quum etiam patri ob alienam cauſam blanditur, vt ipſe nunc ſimulat. D.

42 *Ridicule*] Vocatiuus eſt caſus, ab eo quod eſt *ridiculus.* D.

Lege *Aduerſuſne;* quia hoc verſu caeterae omnes dictiones in *m* exeunt. B.

43 *Quid iſta, Aeſchine, noſtra?*] Hic iam vltima deſperatio et Aeſchinum in confeſſionem protrahet, et in finem fallaciae ſenem deducet. Et bene quidem *Noſtra* dixit. memor eſt enim ſe reſpondiſſe Aeſchino interroganti, Tibi vero quid iſtic rei eſt? Nihil mihi quidem. Totum autem hoc ſenex ad id redegit, non tam vt torqueret Aeſchinum, quam vt maius faceret beneficium ſuum, exponendo id in quod pene periculum amor eius incideret. D.

Noſtra? aut quid nobis cum illis? abeamus. quid eſt?
Quid lacrumas? Ae. pater, obſecro, auſculta. Mi. Aeſchine, audiui omnia,
Et ſcio: nam te amo: quo magis, quae agis, curae ſunt mihi.
Ae. Ita velim me promerentem ames, dum viuas, mi pater,
Vt me hoc delictum admiſiſſe in me, id mihi vehementer dolet;
Et me tui pudet. Mi. credo hercle: nam ingenium noui tuum

44 *Quid eſt? quid lacrumas?*] Quaſi repente animaduerterit flentem, et quaſi cauſam omnem neſciat, ſic inquirit. D.

45 *Aeſchine*] Non exhibuiſſet perſonam patris, niſi pietate victus, pati filium nollet confeſſione torqueri. Virg. (Aen. 1, 385) *nec plura querentem Paſſa Venus, medio ſic interfata dolore eſt.* Bene ergo intelligunt, qui ſic accipiunt, perrecturum adhuc fuiſſe Micionem, niſi victus affectu, fallaciam proieciſſet. D.

46 *Nam te amo*] Bene addit, *Nam te amo*, et caetera. Nam et inuidis, et inimicis moris eſt ſcire, quid agamus. D.

47 *Ita velim me promerentem ames*] Quam pie additum eſt *Promerentem:* tanquam illic ſit votum Aeſchini, quum poſſit pater etiam immeritum amare. Et animaduertendum eſt, *vt* ſemper ſequi, vel ſtatim, vel ex interuallo, maxime in huiuſmodi confirmationibus. Sic Cicero (Diuinat. in Caecil. 13.) *Ita velim mihi deos propitios, vt, quum illius temporis mihi venit in mentem,* etc. *Velim* autem, pro *Volo* antique dicitur. D.

Ita velim me promerentem ames] Merito ames. Multi enim neceſſitate amant. ac propterea indigne; hoc eſt in ſe quod vult, vt pro merito ſe amet pater. E.

48 *Vt me hoc delictum admiſiſſe in me*] *Me in me,* αὐξητικῶς adiectum eſt. D.

49 *Et me tui pudet*] Ambiguum quidam hoc dictum putant: ſed apparet adoleſcentem propter ſuum peccatum dicere, non quod quicquam turpe fecerit patri (*pater* Mſ. et Edd. vett.). D.

Liberale: ſed vereor ne indiligens nimium ſies.
In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?
Virginem vitiaſti, quam te ius non fuerat tangere:
Iam id peccatum primum magnum, at humanum tamen:

Fecere

50 *Ne indiligens nimium ſies*] Non ergo ingratus, ſed negligens Aeſchinus: nec negligens, ſed *indiligens*: nec in alterum, ſed in ſe deliquit. Mirae clementiae genus eſt, aut omnino ignoſcere, aut crimen in leuius commutare. Nam tota obiurgatio ita amica eſt, vt non multum a blandimento diſcrepet: magiſque proficiat apud audientem, vt vult Terentius, quam illa aſpera atque praefracta. D.

51 *In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?*] Communem locum inducit a loco, a perſona, a facto, a tempore. *In qua ciuitate?*] Aliter pronunciandum eſt, id eſt, preſſe ac leniter: ne faciat illud Tullianum (Catil. 1, 4.), *Pro di immortales! vbinam gentium ſumus? quam rempublicam habemus? in qua vrbe viuimus?* Et *Tandem* pro *Tamen* (malc. Nam *tandem* eleganter additur interrogationibus, vt gr. ποτε, et vim addit; germ. in aller Welt. Z.). *In qua ciuitate?*] Hoc eſt, oblitus es Athenis te eſſe, vbi viuitur legibus? Vide omnes ſententias poni accuſatorias, et nihil (*nimii*) amoris. Iſti ſunt orationum colores difficillimi: ſed elaborauit Terentius Micionem facere leniter accuſantem, et inducere Demeam duriſſime blandientem. *In qua ciuitate?*] Quod obiurgat Micio, magni amoris eſt, et neceſſaria pro perſona aſſentatio. non enim conuenit patrem nimium diligentem filium, eius praeterire peccata. D.

In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?] Honeſta obiurgatio, vt et veniam det, et tamen corrigat. E.

52 *Virginem vitiaſti*] Vide et rem dici, et abeſſe tragicam inclamationem, et oſtendi delictum: et ad veniam feſtinari. Nam ſtatim dicet, *Iam id peccatum primum eſt magnum, at humanum tamen.* Et tota pronunciatio huiuſmodi verbis ſummiſſa debetur. D.

Melius collocat Bemb. *Non ius fuerat.* B.

53 Ne hic ſit verſus trimeter trochaicus hypercatalecticus, qualis apud Terent. alias nuſpiam inuenitur, gemina *Magnum*, quod iam Faernus vidit; atque *Id* euphoniae cauſa tranſpone ita, *Iám peccatum primum id magnum; mágnum, at humanúm tamen.* B.

Fecere alii ſaepe, item boni. at poſtquam id euenit, cedo,
Numquid circumſpexti? aut numquid tute proſpexti tibi
Quid fieret? qua fieret? ſi te ipſum mihi puduit dicere,
Qua reſciſcerem? haec dum dubitas, menſes abierunt decem.
Prodidiſti et te, et illam miſeram, et gnatum, quod quidem in te fuit.

Quid

54 *Fecere alii ſaepe, item boni*] Moris eſt exemplo lenire, quod purgare non poſſis. *Fecere alii ſaepe, item boni*] Conſolatio ab exemplo. Et *Boni*, non quum hoc facerent, ſed alias boni. *At poſtquam id euenit*] *Euenit*, inquit, non *Commiſſum eſt*. nihil innocentius dici potuit. D.

55 *Numquid circumſpexti?*] Συγκοπὴ HAAHTANACMOC * (ἢ λόγος σύντομος Z.) pro *circumſpexiſti*. *Circumſpicimus* praeſentia, *Proſpicimus* futura. D.

56 *Qua fieret?*] Id eſt, qua ratione, quo modo fieret? et *Qua ratione*, id eſt, quibus adminiculis, vel per quas perſonas? *Si te ipſum mihi puduit dicere*] Optime hoc additum eſt: quaſi non debuerit Aeſchinum apud Micionem pudere. D.

Lege ex noſtris fere omnibus, *Si te mihi ipſum p. d.* B.

57 *Qua reſciſcerem?*] *Qua*, id eſt, per quos. et ad omnia ſubauditur, *Numquid circumſpexti? Qua reſciſcerem?*] Deeſt *Re*, vel *Ratione*. *Menſes abierunt decem*] Mire *abierunt*. Quaſi dicat, Te ceſſante, menſes ceſſere: et locus eſt incuſationis a tempore. Et *abire* dicitur, quod paulatim nos deſerit: hoc autem ex partu intelligit. D.

Menander apud Hermogenis Scholiaſtem: Ἐμβεβροντήσαι γελοῖον, ὃς κόρης ἐλευθέρας Εἰς ἔρωθ' ἥκων σιωπᾷς, καὶ μάτην ποιούμενος Περιορᾷς γάμους σεαυτῷ. W.

58 *Prodidiſti et te, et illam miſeram*] Vide feſtiuum ſenem, quantum ſe adoleſcenti accommodet: non enim illum, quem cauſa depoſcit, ſed amatorium ordinem fecit, prius dicendo *Prodidiſti te*, quam *illam*, tum etiam *gnatum*; vt ex animo amare videatur id quod natum eſt. *Prodidiſti*] Decepiſti, vel deſer-

Quid? credebas, dormienti haec tibi confecturos Deos?
Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum?
Nolim caeterarum rerum te ſocordem eodem modo.

Bono

deſeruiſti. vt Virg. (Aen. I, 251.) *vnius ob iram Prodimur.* *Quod quidem in te fuit*] Salluſtius (Iug. 14.), *Quod in familia noſtra fuit, praeſtitit, vt in omnibus bellis adeſſet vobis.* Et (Cicero Verr. IV, 11.), *Senator P. R. quod in vobis fuit, iacuit et pernoctauit in publico.* *Quod quidem in te fuit*] Pro, id quod in te erat: id eſt, quantum in officio tuo ſpei et auxilii partiumque tuarum fuit: vel, quantum ad te ſpectabat. Et hic eſt illud, quod obſequentiſſimus pater vult, omnia per ſe eſſe correcta. D.

Quod quidem in te fuit] Quantum in te fuit, perdidiſti, et illam, et gnatum, quod tacuiſti. quod tu (adde *nil* Z.) proſpexiſti. Factum enim eſt vel fortuna, vel euentu meo, quod rem curarem, et intercederem, te eam vxorem ducturum. At ille parum credens fidem poſcit. E.

59 *Dormienti haec tibi confecturos deos?*] Quam mitis, quam faceta obiurgatio! Videtur ſatis Micio ille eſſe, qui ante eſt deſcriptus? *Quid credebas? dormienti haec, &c.*] Incerta diſtinctio: nam et per ſe *quid*, et *quid credebas*, legi poteſt: et velut hic ſubaccuſatur Aeſchinus, *Dormienti haec tibi confecturos deos?* ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου. Et quae ſint quae a diis, ceſſantibus praeſtari non poſſint, ſequenti verſu docet, ne videatur de diis male ſenſiſſe. *Dormienti*] Multo melius, quam ſi diceret *Ceſſanti.* et non, *Facturos:* ſed quod plenum eſt, *Confecturos.* Et mire Deos ponit in eo negotio, quod ipſe praeſtat: tanquam hic et ſe et Deos excuſet, quod non fecerint Aeſchino, quae volebat, etiam dormienti. D.

Quid credebas? dormienti] Menander: Αὐτόματα γὰρ τὰ πράγματ' ἐπὶ τὸ συμφέρον ῥεῖ, κἂν καθεύδῃς. Cicero VII. Verrin. *Quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferunt.* L.

60 *Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum?*] Ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἀδυνάτου. Ordo, *deductum iri domum.* D.

61 *Nolim caeterarum rerum te ſocordem*] Quam nihil imperioſe ac pro auctoritate patria fit! *Nolim*, inquit, *te ſocordem caeterarum rerum eſſe:* non dixit, *ne ſis ſocors.* D.

Bono animo es, duces vxorem hanc. Ae. hem!
Mi. bono animo es, inquam. Ae. pater,
Obſecro, non ludis tu nunc me? Mi. ego te? quamobrem? Ae. neſcio;
Quia tam miſere hoc eſſe cupio verum, eo vereor magis.
Mi. Abi domum, ac Deos comprecare, vt vxorem arceſſas: abi.

Ae.

62 *Bono animo es*] Apparet flenti haec dicta omnia eſſe. Et hoc decuit verecundum adoleſcentem, et ex vi tantae orationis, et metu amittendae puellae. Et *es*, modo imperatiui modo eſt, temporis praeſentis. Nam *eſto*, futuri eſt. *Duces vxorem*] Datur in vltima obiurgatione, et breuiter et plena ſecuritas. *Hem!*] Singultientis fletu et gaudio dixit *Hem!* D.

Ne verſus ſit iuſto longior, tolle *Hanc*, quod non agnoſcit Donatus. Satis conſtabat, quam vxorem intelligeret. B.

63 *Obſecro non ludis tu nunc me*] Moeſtus amatoris animus ludentem ſerio loqui credidit: vera dicentem, quia optata ſunt, putat ludere nunc. Poteſt et ob hanc cauſam dicere, *Ludis tu me nunc*, quod nunquam eum antea luſerit. *Ego te! quamobrem*] Magna vis pronominum cur non ludat; quibus et acceſſit conſideratio rei. Nam primo *Ego*, deinde *Te*, deinde cauſae propoſitio. Et recte *Ludis*. Eſt enim amantis in falſum metum coniicere imminente laetitia, qualibet ſententia: inimici vero in falſum gaudium quemquam impellere, ſub alicuius moeroris aduentum. et ideo negat ſe Micio in hac parte luſurum Aeſchinum, qui in aliis luſerit. *Neſcio*] Religioſe dixit *Neſcio*: quaſi non ſit ratio, quare non credat patri, quamuis ſubiecerit cauſam. D.

Obſecro! non ludis] Diom. lib. I. L.

Pro *Non* rectius Bentl. cum Faerno edidit *Num*. Z.

64 *Quia tam miſere hoc cupio eſſe verum*] Pro nimis: quia nimia miſeria: vt, *Ne quid nimis*. hoc enim putant, qui virtutes mediocritates eſſe dixerunt. D.

Librorum quorundam *Niſi quia*, onerat verſum. Eiiciendum ergo eſt *Quia*. Vide nos ad And. IV, I, 39. B.

65 *Abi domum, ac Deos comprecare*] Magnus inſtitor ſui beneficii eſt, qui a Diis petendum

AE. Quid? iam vxorem? MI. iam. AE. iam?
MI. iam quantum potes. AE. Di me, pater,
Omnes oderint, ni magis te, quam oculos nunc amo meos.
MI. Quid? quam illam? AE. aeque. MI. perbenigne. AE. quid? ille vbi eſt Mileſius?
MI. Abiit: periit: nauem aſcendit. ſed cur ceſſas? AE. abi, pater:

dum eſſe dixit, quod ipſe praeſtabit. an ideo quia ordinis fuerat prius rem diuinam facere, et ſic vxorem arceſſere? Et bene repetitum eſt *Abi*: quaſi haerenti morantique: vt, *Vos iſtaec intro auferte*: *abite*. D.

66 *Quid? iam vxorem?*] Acceſſit ad beneficium tempus. et ideo *Iam* quaſi geſtiens repetit adoleſcens. *Quantum potes*] Aut deeſt cito: aut *quantum poteſt eſſe*. D.

Iam vxorem?] Mſ. R. et V. C. *Iam vxorem ducam?* L.

Cum Donato et Cod. vet. pro *Potes* leg. *poteſt*. Vid. Phorm. IV, 3, 69. B.

67 *Ni magis te, quam oculos nunc amo meos*] Mire *Nunc* addidit. Et eleganter inuentum eſt, quod in ſe amator multum diligat, id eſt, oculos: vt e contrario in Eunucho, *Adoleſcenti ipſi eriperem oculos*. id eſt, ipſos de quibus amat. D.

Quam oculos nunc amo] Mſ. R. *nunc ego amo*. Catull. XIV, 1. *Ni te plus oculis meis amarem* L.

Codd. plerique, *Nunc ego amo meos*. Recte; vt in ea ſede ſit Dactylus, non Trochaeus. B.

68 *Quid? quam illam?*] Commendat ſe Micio, et familiariorem amatori facit, mentionem faciendo ſaepius de amica in vxorem ducenda. *Aeque*] Sic infert hoc, quaſi dubitando inuenerit. *Perbenigne*] Multum putat, quia amator hoc dixit: ergo *benigne*, large abundeque. *Quid? ille vbi eſt Mileſius?*] Non amat, ſi ſtatim timere deſinit. vnde Virg. (Aen. IV, 298.) *Omnia tuta timens; eadem impia fama furenti Detulit armari claſſem, curſumque parari*. D.

69 *Abiit: periit: nauem aſcendit*] Facete, *Abiit:* ne diceret, mentitus ſum. atque ita dixit, vt infantibus nutrices de terriculis dicere ſolent: quas quum ipſae confinxerint, abolitas volunt, poſtquam illos vident nimium pauere. Et mihi videtur ridens haec dixiſſe: vt intelligat Aeſchinus, Micionem ioco fuiſſe mentitum. D.

Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos certo ſcio,
Quo vir melior multo es quam ego, obtemperaturos magis.
MI. Ego eo intro; vt, quae opus ſunt, parentur: tu fac vt dixi, ſi ſapis.
AE. Quid hoc eſt negoti? hoc eſt patrem eſſe, aut hoc eſt filium eſſe?
Si frater aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret?
Hic non amandus? hicine non geſtandus in ſinu eſt? hem!
Itaque adeo magnam mihi iniecit ſua commoditate curam;

Ne

70 Lege, *Tu deos potius.* B.

71 *Tibi obtemperaturos magis*] Mira ſententia, Deos obſequi bonis, quaſi bonis hominibus multum debeant. et in excuſationem precandi Deos, vide quae facultas nata ſit patrem ſine aſſentatione laudandi. Non eſt autem iniurioſum, ad patrem referre deprecationem Deorum: ſed magis honorabile. Nam tale eſt apud Virgilium (Aen. II, 717.), *Tu, genitor, cape ſacra manu, patrioſque penates.* vt ipſe patrem portet, hic Deos. D.

72 *Ego eo intro, vt, quae opus ſunt, parentur: tu fac, vt dixi ſi ſapis*] Hic verſus in quibuſdam non inuenitur. D.

73 *Quid hoc eſt negoti!*] Et mirantis haec, et laudantis oratio eſt. Et bene videtur huiuſmodi patrem Terent. probare. D.

74 *Qui magis morem gereret*] *Qui*, quo modo, qua re, qua ratione. D.

Si frater, aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret?] Hic ita lenis eſt pater, vt hec nec frater, nec ſodalis ageret. Ita quemadmodum fratrem praetulit aut ſodalem, quum *frater* fiducialiter agit, *Sodalis* ſemper obtemperat. E.

75 *Hic non amandus?*] Omnia perfecit hic pater, vt et ametur, et laudetur, et foueatur. D.

76 *Magnam mihi iniecit ſua commoditate curam*] Mira ſententia; mala etiam de bonis nobis naſci. an bonus parens magnae curae eſt filio? D.

Verſus et ſententia flagitat, vt pro *Iniecit* refingas *Iniicit.* B.

Ne forte imprudens faciam, quod nolit: ſciens cauebo.
Sed ceſſo ire intro, ne mora meis nuptiis egomet ſiem.

ACTVS QVARTI SCENA VI.

DEMEA.

DEFESSVS ſum ambulando: vt, Syre, te cum tua
Monſtratione magnus perdat Iuppiter!
Perreptaui vſque omne oppidum: ad portam, ad lacum;

Quo

77 *Sciens cauebo*] Facere quod nolit ſcilicet. D.

Ne forte imprudens quid faciam, quod nolit. Sciens cauebo] Dabo operam, ne quod nolit pater faciam inſciens, inſpiciam et prouidebo. E.

Metri cauſa repone, et diſtingue, *Ne imprúdens faciam fórte quod nolit, ſciens cauebo.* B.

78 *Sed ceſſo ire intro, ne mora meis nuptiis egomet ſiem*] Bene hoc, vtpote obiurgatus. D.

Cum Bemb. lege *Morae*, et verſus gratia *Sim* pro *Siem*. B.

1 *Defeſſus ſum ambulando*] Hic exemplum inducitur ſaeui patris ex affectu vero, et ob hoc inuiſi omnibus. non autem tantum (*tam*) amare vultu, quam ipſa re inducitur. Nam neque ſibi, neque cuiquam alii, ſed filio tantum conſultum cupit. *De* autem, *valde* ſignificat. *Vt, Syre, te cum tua monſtratione*] *Vt*, pro *vtinam*. et haec omnia anhelans dixit. *Te cum tua*] Adhuc non credit in errorem ſe miſſum fuiſſe. *Te cum tua monſtratione*] ἰδιωτικῶς *Te cum tua monſtratione.* D.

Defeſſus ſum ambulando] Haec Scena accuſationem tenet, quod adoleſcens vitiauerit virginem, et nunc meretricem rapuerit. Defenditur a patre. Huius exordium ſumitur. E.

3 *Perreptaui vſque omne oppidum*] Tardus inceſſus, non perambulatio, ſed *perreptatio* dicitur. *Ad portam, ad lacum. Quo non*] Mire propinquiora omiſit, vtpote *porticum, macellum, Cratini aedes, templum Dianae:* et vltima poſuit, vt quantum peragrauerit, demonſtraret. *Ad lacum*] Facete

Poe-

Quo non? neque illic fabrica vlla erat; neque fratrem homo
Vidiſſe ſe aiebat quiſquam. nunc vero domi
Certum obſidere eſt vſque, donec redierit.

ACTVS QVARTI SCENA VII.

MICIO. DEMEA.

IBO, illis dicam nullam eſſe in nobis moram.
DE. Sed eccum ipſum. te iam dudum quaero, Micio.
MI. Quidnam? DE. fero alia flagitia ad te ingentia

Boni

Poeta memorem inducit ſenem, quorum minime opus fuit meminiſſe. D.

4 *Quo non*] Duobus dictis, *Quo non* addidit: quaſi et ad dicendum laſſus appareat. D.

Vt Lindenbr. ita olim edidit Faernus. Sed eo pacto *Fabrica*, quod emphaſin habet, occultatur in Theſi. Repone igitur, *Quo nón? nec fábrica illi ulla erat: nec fratrem homo.* Nam *Illi* pro *Illic* paſſim apud Terent. et Plautum occurrit. Deinde *Nec* pro *Neque* noſtri quam plurimi habent. B.

5 Verſus cauſa repone *Aibas*. Nam hoc ſemper apud noſtrum vt diſyllabon occurrit. B.

6 *Certum obſidere eſt, vſque donec redierit*] Proprie *obſidere* dixit. conuenit enim et irato, et repente aggreſſuro. et ab eo quod eſt *obſideo*, *obſidere* facit, producta media ſyllaba: ab eo quod eſt *obſido*, *obſidere* facit, eadem ſyllaba correpta. D.

1 *Ibo, illis dicam*] In hac Scena eſt exemplum intempeſtiuae obiurgationis, ac per hoc ridiculae. *Ibo, illis dicam*] Moris eſt ſecum loqui vel ſenes, vel maxime aliquid ex animo agentes. *Illis dicam*] Soſtratae et filiae. D.

2 Lege ex noſtris pleriſque *Te iam dudum quaero, o Micio.* B.

3 *Fero alia flagitia ad te ingentia boni illius adoleſcentis*] Magno ſonitu, ac ingenti oſtentatione futurae accuſationis exorſus eſt. magna ſunt enim omnia

Boni illius adoleſcentis. Mi. ecce autem. De. noua,
Capitalia. Mi. ohe, iam. De. ah, neſcis qui vir
ſit. Mi. ſcio.

De. O ſtulte, tu de pſaltria me ſomnias
Agere; hoc peccatum in virginem eſt ciuem.
Mi. ſcio.

De. Oho, ſcis et patere? Mi. quidni patiar?
De. dic mihi,

Non

omnia, et *Fero*, et *Alia flagitia*, et *Ingentia*, et quod εἰρωνικῶς, *Boni illius adoleſcentis*, dicit. D.

Fero ad te flagitia boni adoleſcentis capitalia] *Capitalia* crimina ſunt, quae expreſſe poenam merentur. Deinde ſpecies criminis ſic proponitur: *Hoc peccatum in virginem eſt ciuem*] Deinde quod *Puer natus* ſit. Primum in omnibus propoſitionis aſſenſus traditur. Exinde leue docetur eſſe, quod ille computat crimen. E.

4 *Boni illius adoleſcentis*] Εἰρωνεία, quae ſemper amarius ponitur, quam criminatio manifeſta. *Ecce autem!*] *Ecce* dicitur, quum repente triſte aliquid rebus interuenit laetis, aut certe quum aliud agitur, aliud emergit nouum. vt Virg. (Aen. II, 203.) *Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta, Horreſco referens, immenſis orbibus angues.* Et (Aen. II, 403.). *Ecce trahebatur paſſis Priameia virgo Crinibus.* Et Cicero (Verr. v, 34.), *Ecce autem repente ebrio Cleomene, eſurientibus caeteris*, etc. *Noua*] Recentia: an mira et magna? vt (Ecl. III, 86.), *Pollio et ipſe facit noua carmina.* D.

5 *Neſcis qui vir ſit*] Εἰρωνεία. Nam *vir*, ad laudem ſumi ſolet. vt alibi, *Virum te iudico.* *Scio*] Satis ridicule; nec, quod ille cupit, abnegat Micio: vt conſentiendo, iracundiam Demeae acriorem fieri * poſſibilem ſibi (*fieri ſinat, et poſtea bilem eius ſibi Z.*) mitigare queat. Nam *Scio* ad negotii totius geſtionem retulit: non ad illud quod ait, *Neſcis qui vir ſit.* D.

Pro O noſtri omnes, *Ah.* Forte vtrumque eſt retinendum; vt Demea prae animi dolore vix loqui poſſit ſine interiectione dolentis. B.

8 *Eho! ſcis, et patere?*] Iam et illi iraſcitur, non (adde *ſolum*) Aeſchino. D.

Noſtri *Eho*; ſed melius Bembinus *Oho.* B.

Non clamas? non inſanis? Mi. non. De. malim quidem.

Puer natus eſt. Mi. Di bene vortant. De. virgo nihil habet.

Mi. Audiui. De. et ducenda indotata'ſt? Mi. ſcilicet.

De.

9 *Non. malim quidem*] Alii volunt Micionem dicere, *Malim quidem*: alii Demeam. D.

Bentleius cum Faerno et Mureto rectius verba *Malim quidem* Micioni quoque tribuit. Nam mitiori Micionis ingenio magis conuenire ſunt exiſtimanda. Z.

10 *Puer natus eſt. Di bene vortant!*] Hic bono exemplo inducitur Micio iraſcentem iuſte Demeam leniter ferre: quia exanimato ob moerorem non conuenit inclementer ire obuiam, quum poſſit in tempore obiurgari, poſtquam deſtomachatus fuerit. Et vide quam facete: quum ille, *Puer natus eſt*, ad argumentum mali attulerit: hic ita reſpondit, quemadmodum ſolent illi, quibus puellam naſci metuentibus, nunciatur puerum natum eſſe. Nam in omnibus quae cupite venerint (*cupita euenerint*), *Dii bene vertant*, dici ſolet: quia ſaepe homines ea optauerunt, quae aliis (*illis*) aliter atque exſpectauerunt, contigiſſent. Quam poteſtatem rerum vertentium ſemet in vtramque partem, Vertumno Deo ſupereſſe (*ſubeſſe* Z.), veteres exiſtimauerunt. *Virgo nihil habet*] Vult rem ſine remedio videri: quia ſcit poſſe nuptiis finiri ſolicitudinem. Et vide amaritudinem Demeae contra omnes, vt nec virgini ipſi parcat. D.

11 *Audiui*] ἀφελῶς et cum ἐξουδενισμῷ reſpondendum, quaſi leue ſit, quod admiſſum ſit. *Et ducenda indotata eſt*] Ducenda ſcilicet, niſi damnandus ſit Aeſchinus. et hoc verbum neceſſitatis vim habet: vt (Aen. xi, 230.), *Pacem Troiano ab rege petendum*. D.

Ducenda 'indotata'ſt] Lege Attica, ſi quis puellam deuirginaſſet, eius ἢ γάμον ἄπροικον, ἢ θάνατον eligere cogebatur. Syrian. Sopat. in Hermogen. Plaut. Aulul. iv, 10, 62. *Si quid ego erga te imprudens peccaui, aut gnatam tuam, Vt mihi ignoſcas, eamque vxorem mihi des, vt leges iubent.* L.

Poſt *Indotataſt* tolle notam interrogationis, vt infra 33. B.

DE. Quid nunc futurum'ſt? MI. id enim quod res ipſa fert:
Illinc huc transferetur virgo. DE. o Iuppiter!
Iſtocine pacto oportet? MI. quid faciam amplius?
DE. Quid facias? ſi non ipſa re tibi iſtuc dolet,
Simulare certe eſt hominis. MI. quin iam virginem
Deſpondi: res compoſita eſt: fiunt nuptiae:
Demſi metum omnem. haec magis ſunt hominis. DE. caeterum,
Placet tibi factum, Micio? MI. non, ſi queam

12 *Quid nunc futurum eſt?*] More iraſcentium, quum ipſe ſciuerit quid futurum ſit, Micionem interrogat. Et huiuſmodi interrogatio, ſecundum figuram ſuam non habet reſponſionem: ſed Micio ſic reſpondit, quaſi ſimpliciter inquirenti. D.

13 *Illinc huc transferetur virgo*] *Virginem* quae etiam cum viro fuit, vocat. Virgil. (Ecl. VI, 47.) *Ah, virgo infelix!* D.

14 *O Iuppiter! iſtocine pacto oportet?*] *O Iuppiter!* tragice adiecit a Micione verſus (*auerſus* Z.). *Iſtocine pacto*, ad ipſum Micionem reſpiciens dixit. D.

15 *Si non re ipſa tibi iſtuc dolet*] Nunc *Rem* pro *veritate* poſuit. D.

Si non ipſa re tibi iſtuc dolet: ſimulare certe eſt hominis] Si non re vera tibi dolet, debes ſaltem vel fingere. E.

Verbum *Rogitas* poſt *Facias*, quod vulgo in Codd. extat, recte in Bemb. abeſt: nam verſui repugnat. B.

16 *Simulare certe eſt hominis*] Non hoc dixit, quia hominis eſt mentiri: ſed quia ſaepe iracundiae ſimulatio, cuſtodia diſciplinae eſt. D.

17 *Iam virginem deſpondi: res compoſita eſt: fiunt nuptiae*] Ne diceret, *deſpondi, compoſui, facio.* Et *deſpondet puellam* qui petit: *ſpondet* a quo petitur. Recte ergo ſocer futurus, *Deſpondi*, dixit. D.

18 *Haec magis ſunt hominis*] Bene repetit *Hominis*: ille enim dixerat, *Simulare certe eſt hominis.* D.

19 *Caeterum, placet tibi factum, Micio?*] Nihil aliud volebat Demea, niſi vt ſaeuiret Micio. quod impetrare non potuit, etiam ab eadem ſentiente de prauitate et peccato Aeſchini. D.

Cae-

Mutare: nunc quum non queo, animo aequo fero.
Ita vita'ſt hominum, quaſi quum ludas teſſeris:
Si illud, quod maxume opus eſt iactu, non cadit;
Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas.

DE.

Caeterum, placet tibi factum, Micio?] Videris ſcire, curam (Debebas ſcilicet curare remZ.) male geſtam, et feciſti vt vitiatam vxorem duceret. Interea tibi hoc factum complacet? Huic reſpondetur, Non mihi quidem placuit, ſi mutari poſſit, nunc tamen, quia non valeo mutare, neceſſario placet. Quippe cum vita hominum ſic ſe habeat, quemadmodum eſt iactus teſſerarum. Si enim illud quod opus eſt, non cadit, hoc iam conſilii et artis eſt, corrigere quod miſerit caſus. E.

21 *Quaſi quum ludas teſſeris*] Rectum erat ſi diceret, ita vita eſt hominum quemadmodum teſſeris ludere, aut, quemadmodum ludus eſt teſſerarum. Nota ergo genus locutionis. D.

Ita vita eſt hominum] Alexis apud Stobaeum: Τοιῦτο τὸ ζῆν ἐςιν ὥσπερ οἱ κύβοι, Οὐ ταύτ' ἀεὶ πίπτουσιν· οὐδὲ τῷ βίῳ Ταυτὸν διαμένει σχῆμα· μεταβολὰς δ' ἔχει. Quem locum imitatus eſt Tzetzes Chiliad. x. cap. 341. — — ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς κύβοις Ἄλλοτε ἄλλα βάλλονται· οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ Ἄλλοτε ἄλλα γίνονται μεταβολαῖς ποικίλαις. Ambroſ. de Tobia cap. 11. *verſatur enim eorum vita vt teſſera.* Vid. Plato de Repub. lib. x. et Sophocles apud Stob. cap. 254. 256. Arrian. in Epictet. lib. 2. cap. 5. Plutarch. περὶ εὐθυμίας, et de Conſol. ad Apollon. L.

Pro *Quaſi quum* repone *Quaſi ſi.* Ipſe Donatus videtur *Quum* ſuperuacuum exiſtimaſſe. Certe *Quaſi ſi* ſaepe apud Plautum, et apud Terent. infra v, 8, 18. B.

22 *Si illud, quod maxime opus eſt iactu, non cadit*] Vtrum, quod opus eſt, iactu non cadit? incerta diſtinctio. D.

Si illud, quod eſt maxime opus iactu, non cadit] Hunc locum Caeſar imitatus videtur de bello ciuili l. 3. *Si non omnia caderent ſecunda, fortunam eſſe induſtria ſubleuandam.* Et Guntherus Ligurin. lib. 1, 237. *Nunc igitur, veluti cum luditur alea, prudens, Si qua male acciderint, ea luſor corrigit arte: Sic nos, humanae luſu quos alea ſortis, Conſilio fati caſum properemus iniqui Corrigere et tanto ſolatia ferre dolori.* L.

23 *Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas*] Ars adhibenda pro fortuna. non enim ſi male iactus ceciderit, deferendus eſt ludus: et *Forte* nunc pro *Fortuna* intelligendum. D.

De. Corrector! nempe tua arte viginti minae
Pro pſaltria periere; quae quantum poteſt,
Aliquo abiicienda eſt; ſi non pretio, gratiis.
Mi. Neque eſt, neque illam ſane ſtudeo vendere.
De. Quid igitur facies? Mi. domi erit. De. pro diuum fidem!
Meretrix et materfamilias vna in domo?
Mi. Cur non? De. ſanumne te credis eſſe? Mi. equidem arbitror.
De. Ita me Di ament, vt video ego tuam ineptiam;
Facturum credo, vt habeas quicum cantites.

Mi.

24 *Corrector!*] Quia dixit, *Arte vt corrigas.* ſed moris eſt iratis ab vltimo verbo contradicentis incipere. D.

26 Noſtri *Vel gratis*: alii *At gratis.* Sed particulam *At*, aut, *Vel* recte Bemb. non habet. Deinde verſus requirit *Gratiis* triſyllabon, vt ſemper eſt apud Ter. et Plaut. B.

27 *Neque eſt, neque illam ſane ſtudeo vendere*] In ſcopulo verſatur Micio, in quo eligit ineptus potius videri, quam prodat Cteſiphonem patri. D.

28 Noſtri optimi recte *Facias?* non *velis facere*, ſed *poſſis facere*? et inſuper leg. *Quid illa igitur facias?* Nam reſponſum *Domi erit* poſtulat *Illa.* B.

29 *Meretrix et mater familias vna in domo?*] Neſcit enim, quod non Aeſchino ſit rapta meretrix, arbitratur (*arbitratus* Z.) ambas in domo futuras. E.

30 *Cur non?*] Poſſet dicere, *non eſt Aeſchini amica:* ſed celanda eſt culpa Cteſiphonis. D.

Verſus hunc poſcit ordinem, *Sanumne crédis te eſſe?* B.

31 *Ita me Di ament, vt video ego tuam ineptiam*] Ordo eſt, Ita me Di ament (adde, *vt*), te facturum credo, vt habeas, quicum cantites. Ipſe ſe fallit, non inquirendo vlteriorem (*interiorem* Mſ. H. et B.) cauſam retentae in domo meretricis. Mire autem *Cantites:* quaſi turpius ſit cantare ſenem cum pſaltria, quam coire. D.

Meliores noſtri ita collocant, *Vt video túam ego ineptiam.* B.

32 *Quicum cantites*] Amatoria videlicet cantica et meretricia, qualia erant quae Graece λοκρικὰ proprie dicebant

MI. Cur non? DE. et noua nupta eadem haec diſcet? MI. ſcilicet.

DE. Tu inter eas reſtim ductans ſaltabis. MI. probe:

bantur, id eſt, πορνιδίων σκόλια, apud Ariſtoph. in Ranis; vel πορνικὰ ᾄσματα, Cyrill. περὶ ἐξόδου ψυχῆς. velut illius odae pars eſt, quam in eam rem Athenaeus laudat Dipnoſ. lib. xv. Nec alia fuit bubſequae Virgiliani, quantumuis ἀγροικὴ cantilena, in Eclog. I, 5. *Formoſam reſonare doces Amaryllida ſyluas.* et de qua Horatius Satyr. I. Eclog. 5, 15. — *abſentem vt cantat amicam, Multa prolutus vappa nauta, atque viator.* Quae etiam θυμελικὰ ᾄσματα a Cyrillo dicuntur: nam εἰς θυμέλην ſiue Scenam prodire ſoliti fuerunt, qui ſpectatores eiuſmodi cantilenis aſſa voce oblectarent. Macer. I C. l. 24. ff. ad L. Iul. de adult. Atenim amatoriis cantilenis cum alias, tum maxime vino incaleſcente, vt etiam nunc ſaepe fieri amat, conuiuia perſtrepebant. Baſilius περὶ μεθυόντων: ᾄδοντες παρ' ἀμφοτέρων, ᾄσματα αἰσχρὰ, σχήματα πορνικὰ, ἐρεθίζοντα πρὸς ἀσέλγειαν. Iuuenal. Sat. XI, 171. *illa fruatur Vocibus obſcoenis, omnique libidinis arte:* et quae ſequuntur. vbi vid. Scholiaſt. L.

33 *Et noua nupta eadem haec diſcet*] Alius ſubaudiet *Dicere* (*Pſallere ſubaudi, et reſtim ducere*). Sed o magna in verbis elegantia! vide enim quam vim ſignificet *Diſcet.* et ideo non *Vxor*, ſed *Noua nupta*, quam ad omnia docilem eſſe, ipſum indicat nomen. D.

Non hoc per interrogationem effertur, ſed affirmatiue per irriſionem; vt ſupra II. B.

34 *Tu inter eas reſtim ductans ſaltabis*] Luſus eſt natus ab eo fune, quo introductus equus Durius (*equus ligneus* Mſſ. et Edd. vett.) in Troiam eſt, cum nexis (*connexis* Ed. Du B.) manibus fune, chorum ducunt ſaltantes. Hoc a quibuſdam dicitur. ſed ego puto, manu conſertos choros puellorum puellarumque cantantes, *reſtim ducere* exiſtimari: et id maxime conuenire ad exagitandum importunitatem ſenis, veluti pueros imitantis. Simul etiam quia iſte connexus manuum laſciuus ac petulans adimit diſcretionem conditionis, dignitatis, aetatis, inter meretricem, nouam nuptam, et ſenem. Et hoc, quemadmodum dictum eſt: et quanto ſtomacho jam ab Aeſchino receſſum eſt, et tranſitum ad Micionis luxuriam deſcribendam. D.

DE. Probe? MI. et tu nobiſcum vna, ſi opus ſit. DE. hei mihi!
Non te haec pudent? MI. iam vero omitte, Demea,
Tuam iſtanc iracundiam: atque ita vti decet,
Hilarum ac lubentem fac te gnati in nuptiis.
Ego hos conueniam: poſt huc redeo. DE. o Iuppiter,

Reſtim ductans ſaltabis] Genus ſaliendi hoc tractum a Troianis, qui cum funem tenerent, et equum introducerent, ſic ſaltabant. E.

Reſtim ductans] Fuere veteribus in vſu duo potiſſimum genera chorearum, bellicrepa ſiue πυῤῥίχη, et illa γελαστικὴ, qua in theatris et comeſſationibus vtebantur. Sed theatrales variae erant: ἐμμέλεια enim τραγικὴ, κόρδαξ κωμικὴ, σίκιννις σατυρικὴ: inuentoreſque earum Satyri. Lucianus περὶ ὀρχήσεως: Οἱ Διονύσῳ θεράποντες, οἱ Σάτυροι, ταύτας ἐξευρόντες, ἀφ' αὑτῶν ἑκάστην ὠνόμασαν. Ideoque Arrianus in Indicis κόρδακα σατυρικὴν vocat, γενικῶς, a repertore eius, non qui ſic a reliquis diſcriminaret: καὶ ὄρχησιν ἐνδιδάξαι (Dionyſius) τὴν σατυρικὴν, τὸν κόρδακα τὸν παρ' Ἕλλησι καλούμενον. Itaque *reſtim ducere* Terentio eſt, quod κόρδακα ἕλκειν Ariſtoph. vtrumque comicum. Cuiuſmodi ſane ſaltationes frequentes introducuntur Fabulis: Ariſtoph. in Veſp. Plaut. in Pſeud. V, 1. Stich. V, 2. et alibi. Vidend. Athen. Dipnoſ. lib. 1. Vlpian. in Demoſt. Olynh. 2. Pollux, Scholiaſt. Ariſtoph. in Nubib. et Etymol. Magn. L.

35 Etſi illud DE. *Probe* in Bemb. et duobus noſtris reperitur: tamen eſt inepta, eneruis et putida repetitio, nec reliquis conueniens, quae cum irriſione omnia dicuntur. Corrige igitur verſum ſic, *Et tute nobiſcum* etc. B.

36 *Iam vero omitte, Demea*] Mire vrbanitatem expreſſit vltro (*non vltro* Z.) obiurgantis, qui obiurgatus eſt. D.

Verſus probat lectionem Codd. bonorum duorum, *O Demea.* B.

37 *Tuam iſtanc iracundiam*] *Tuam iſtanc* dicendo, et ridiculam, et ſuperuacuam ſignificat. Et bene *Iracundiam:* nam *Ira*, de cauſa eſt: *Iracundia* de vitio multum iraſcentis. D.

38 *Atque, vti decet, hilarum ac lubentem*] Bene addidit *Lubentem*: multi enim *hilares* ſe ſimulantes, non *lubentes* ſunt. *Hilarum*] Vetuſte, non *Hilarem*. D.

Hancine vitam! hoſcine mores! hanc dementiam!
Vxor ſine dote veniet: intus pſaltria eſt:
Domus ſumtuoſa: adoleſcens luxu perditus:
Senex delirans. ipſa, ſi cupiat, Salus
Seruare prorſus non poteſt hanc familiam.

ACTVS QVINTI SCENA PRIMA.

SYRVS. DEMEA.

Aedepol, Syriſce, te curaſti molliter,

Lau-

40 *Hancine vitam? hoſcine mores? hanc dementiam?*] Ἐλλειπτικῶς omnia, vtpote ſtomachoſe ſecum loquens. deeſt enim *Eſſe*, aut quid tale. D.

41 *Vxor ſine dote veniet*] Demea volens enumerare facta, concludit, quod vxor veniat domum *ſine dote*, quod intus ſit *meretrix*, quod *ſumtuoſa* ſit *domus*, quod *adoleſcens luxu* ſit *perditus*, quod *deliret ſenex*, vt ſi velit ipſa ſeruare Salus, nunquam poſſit familiam. E.

42 *Domus ſumtuoſa*] *Domus*, id eſt, homines. D.

43 *Ipſa, ſi cupiat, Salus, ſeruare prorſus non poteſt hanc familiam*] Σωματοποιΐα. Plautus (Aſin. II, 2, 2.), *Lubentiorem te faciam, quam ipſa lubentia eſt.* Etenim ὑπερβολὴ eſt, *Ipſa Salus ſi cupiat ſeruare, prorſus non poteſt hanc familiam.* Hinc licet aeſtimare quantum et caloris (*coloris* MſſT. H. et B.) et grauitatis apud Terentium ſit, ad imitationem Caecilianam. Vide quantum creuerit a ſuperioribus, vt ſic finiat. D.

Si cupiat Salus] Inſcriptio vetus in Hiſpania:

NEC. HERCVLES. QVEM. GADES. COLVNT.
NEC. BELLONA. QVAM. CAMERTES. ADORANT.
NEC. DI. OMNES. ROMANI. ERIPERE. ME. A MORTE POTVERE.

Plautus Capt. III, 3, 14. *Neque iam ſeruare Salus, ſi volt, me poteſt, nec copia eſt.* Cicero pro M. Fonteio, 6. *Salus ipſa virorum fortium innocentiam tueri non poteſt.* L.

1 *Aedepol, Syriſce*] Hic exemplum inducitur licentiae ſeruorum ſub miti domino. *Aedepol, Syriſce, te curaſti molliter*] Quia detexit Cteſiphonem (*Quia detegendus eſt Cteſipho* Z.) iam oportet vt ebrius inducatur Syrus: per cuius fallacias tegatur (*non tegatur* Z.) adeo.

Lauteque munus adminiſtraſti tuum.
Abi: ſed poſtquam intus ſum omnium rerum ſatur,
Prodeambulare huc libitum eſt. De. illud ſis vide
Fxemplum diſciplinae. Sy. ecce autem hic adeſt
Senex noſter. quid fit? quid tu es triſtis? De. oh ſcelus!
Sy. Ohe, iam tu verba fundis hic, ſapientia?

De.

Et *Syriſcum* ſe dicit, non *Syrum*, τῷ ὑποκορίσματι. *Molliter*] Delicate. D.

Aedepol, Syriſce] Egreditur ſeruus vinolentus, quod nomen ita pronunciauit vt ebrius, demonſtrare curo (*demonſtrans, ſe bene eſſe curatum*. Z.). E.

Aedepol, Syriſce] Priſc. libr. XIII. et XVIII. L.

2 *Lauteque munus adminiſtraſti tuum*] Vt quicquid eſſet belliſſimum, carperes: cyathoſque ſorbillares. Aut *munus* ſeruile, eſſe et bibere. D.

3 *Abi*] Verbum vel ſibi vel alteri cum laudatione blandientis. Nam ſic dicunt, qui iam compotes ſunt votorum omnium, perfectique in rebus vniuerſis. D.

Omnium rerum ſatur] Plenus omnium rerum. E.

4 *Prodeambulare*] Nota duas praepoſitiones vni dictioni adiunctas, Vt (Georg. III, 256.), *Pede profubigit terram*. et ἀμφιπερικρήνην (Iliad. β', 305.). Et optime ad delicias exprimendas hoc verbum conuenit. Nam procedere ſegnem *Deambulare* (*Prodeambulare*) ſignificat. Nam *deambulare* etiam intus potuit. D.

Lege et ſubdiſtingue, *Illuc ſis vide; Exemplum diſciplinae*. B.

5 *Exemplum diſciplinae*!] Quia vnus ex multis reliquis. An quia ſenior, et nuper etiam paedagogus, vt ipſe ait, *Quem ego puerum tantillum in manibus geſtaui meis*. D.

6 *Quid fit? quid tu es triſtis?*] Mire ſecuritatem ebrii hic expreſſit. numquid enim pertimeſcit interuentum ſenis, vt ſolebat, Syrus? aut quicquam praecauet? Subblanditur tantum, et ita rerum oblitus eſt, vt quum eum ſaeuum ſciat, cauſam triſtitiae eius inquirat. D.

7 *Tu verba fundis hic ſapientia*] Vtrum *ſapientia verba*? an *tu ſapientia*? quia dixit ſupra, *Tu quantus quantus es, nihil niſi ſapientia es*. *Fundis*] Vtrum, ſine vlla ceſſatione proferſ? An *Perdis*? ſecundum illud, *Nam quid tu hic agas, vbi ſi quid boni praecipias, nemo obtemperat?* D.

Di-

DE. Tun' ſi meus eſſes? SY. dis quidem eſſes, Demea,
Ac tuam rem conſtabiliſſes. DE. exemplum omnibus
Curarem vt eſſes. SY. quamobrem? quid feci? DE. rogas?
In ipſa turba, atque in peccato maxumo,
Quod vix ſedatum ſatis eſt, potaſtis, ſcelus,
Quaſi re bene geſta. SY. ſane nollem huc exitum.

ACTVS

Diſtingue poſt *Iam*: vt ſenſus ſit, Ohe iam deſine. Vnus e noſtris non male habet *Fundes*. B.

8 *Dis quidem eſſes, Demea*] Ab eo quod eſt *Dis*, *ditis*, *dites* facit: ab eo quod eſt *Dites*, *diuitis*, *diuites*. D.

Dis quidem eſſes, Demea] Vt ſit declinatio, hic *Dis*, huius Ditis. E.

Plures et meliores libri, *Tu ſi meus eſſes*. Recte. Nam continuatur oratio, *exemplo omnibus curarem vt eſſes*. B.

10 *Quamobrem? quid feci?*] Nihil nunc in Syro niſi ſimplex et purum ob ebrietatem. Et vide, *Quamobrem? quid feci?* dicere, non eſſe ſobrii Syri. D.

11 *In ipſa turba*] Non minus ridicula importunitas Demeae eſt, quam ebrietas Syri: qui aduerſum temulentum tantae grauitatis oratione perſonat, vt ex dicentis vultu et verbis, et ex audientis habitu et ſtupore magnam voluptatem percipiant ſpectatores. vides enim quanto pondere verborum cum ebrio litiget. D.

12 *Potaſtis, ſcelus*] Non quod plus videt ſenex, quam obiicitur oculis: ſed oratorie *potaſtis*, dixit, quum vnum ebrium cernat: propter illud quod ait, *Exemplum diſciplinae*. quaſi in omnibus ſit, quod in vno nunc aſpicitur. Virgilius (Aen. II, 65.), *Et crimine ab vno diſce omnes*. D.

Faerni et noſtri omnes Codd. habent recte *Potaſti*. B.

13 *Sane nollem huc exitum*] Et hoc dictum argumento eſt, Syrum oblitum omnium rerum nihil reſpondiſſe Demeae per fallaciam: ſed tantummodo poenitere quod exierit. D.

Nollem huc exitum] Mſ. R. *Nollem hunc exitum*. L.

ACTVS QVINTI SCENA II.

DROMO. SYRVS. DEMEA.

HEVS! Syre, rogat te Cteſipho vt redeas. SY. abi.
DE. Quid Cteſiphonem hic narrat? SY. nihil. DE. eho carnufex,
Eſt Cteſipho intus? S. non eſt. D. cur hic nominat?
SY. Eſt alius quidam, paraſitaſter paruolus:
Noſtine? DE. iam ſcibo. SY. quid agis? quo abis? DE. mitte me.
S. Noli, inquam. D. non manum abſtines, maſtigia?
An

1 *Heus! Syre*] Quam clare dicat, oſtenditur ex eo quod praemiſit *Heus*, antequam loqueretur. *Cteſipho*] Mire additum nomen eſt: quum aut ſine hoc, aut per pronomen intelligi poſſit Cteſipho. *Vt redeas*] *Redeas* dicendo, oſtendit et illum inter pocula, a quo egreſſus eſt ebrius. D.

Heus! Syre, rogat te Cteſipho, vt redeas] Puer miſſus a Cteſiphone adoleſcente, ignorans patrem praeſentem, reuocat Syrum, et dicit, ſe miſſum a Cteſiphone. vt cognoſcat (*Hinc fit vt cogn.* vel leg. *Vbi cognoſcit* Z.) pater intus eſſe filium, vehementer iraſcitur, intro ire cupiens tenetur a ſeruo ſuo, ſed, impetu facto, ingreſſus filium intus eſſe cognouit. E.

4 *Eſt alius quidam, paraſitaſter paruolus*] Non alius paraſitater, ſed alius Cteſipho, qui eſt paraſitaſter. Et bene *non alter*, ſed *alius*: quaſi non duo, ſed multi ſint Cteſiphones. Et hoc ſic pronunciandum eſt, vt ſimul et quaerat, et dicat *Noſtin*? Quaſi ſycophanta, nunc addidit, *noſtin'*; nam veteratoris eſt, etiam mentientem confidere. D.

Paraſitaſter paruolus] Mſ. R. et vett. codd. *paraſitaſter paululus*. L.

Recte in Bemb. et pleriſque noſtris eſt *Paululus*. Nam *Paruolus* de aetate etiam dicitur, *Paululus* nunquam niſi de ſtatura: vt hic ſit. B.

5 *Quid agis? quo abis?*] Hoc iam ebrio conuenit, non illi quem cognouimus Syrum. Nam quod retinet ſenem, confeſſionis genus eſt. D.

6 *Non manum abſtines, maſtigia?*] Etiam inieciſſe manum, vt

An tibi iam mauis cerebrum diſpergam hic? SY. abiit.
Aedepol comiſſatorem haut ſane commodum,
Praeſertim Cteſiphoni. quid ego nunc agam?
Niſi dum hae ſileſcunt turbae, interea in angulum
Aliquo abeam, atque edormiſcam hoc villi. ſic agam.

ACTVS QVINTI SCENA III.

MICIO. DEMEA.

PARATA a nobis ſunt, vt dixi, Soſtrata,

Vbi

vt teneret Demeam, ex ipſius verbis cernitur. D.

7 *An tibi iam mauis cerebrum diſpergam hic?*] Vt apparet, baculo minatur. *Abiit*] Quia prohibere non potuit, demiſſo et deſperanti vultu, quid factum ſit, dicit, et abiiſſe pronunciat. D.

Recte Bemb. *Abit.* B.

8 *Aedepol comiſſatorem haut ſane commodum*] Τῷ χλευασμῷ (alii, τῷ εὐφημισμῷ) tantum inopinatus ſuperuenit (*ſuperueniet* Z.), vt omnia ſic offendat, quemadmodum qui comiſſatum ingreditur: quia comiſſatoris eſt ſuperuenire ad ſcortum, et vociferari aliquid in iocularem ſtrepitum. quare totum ſalſe, totum ad Demeam contulit. D.

Aedepol commiſſatorem haut ſane commodum, praeſertim Cteſiphoni] *Commiſſatores* dicuntur, qui poſt coenam veniunt ad laetitiam, et ad voluptatem. Ergo nunc nouum commiſſatorem Cteſiphoni miſimus patrem, cuius rationem habeat. E.

Similis ſententia illa Menandri: ὁ σκληρὸς ἀνὴρ ἐστιν ἐν νέοις γέρων. W.

9 *Praeſertim Cteſiphoni*] Bona exceptio, vt appareat omnibus incommodum, et in his Aeſchino, ſed praecipue Cteſiphoni. D.

10 *Niſi dum hae ſileſcunt turbae*] Non quae iam ſunt, ſed quae erunt. D.

11 *Hoc villi*] Ὑποκόρισμα eſt *vini:* vt *vnus vllus*, *aſinus aſellus*, *vannus vallus*, *vinum villum*. D.

Atque edormiſcam hoc villi] Alicubi iaceam, et hoc vinum digeram dormiendo. Diminutiue enim vinum *villum* dixit. E.

Edormiſcam hoc villi] Mſ. R. et V. C. *hoc vini.* L.

1 *Parata a nobis ſunt, ita vt dixi, Soſtrata, vbi vis*] In hac

Vbi vis. quiſnam a me pepulit tam grauiter fores?
DE. Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid
clamem? aut querar?

O coe-

hac Scena collatio eſt perſonarum mitis parentis ac ſaeui. *Parata a nobis ſunt*] De verbis abeuntis vult oſtendere Poeta, quam orationem cum Soſtrata habuerit ingreſſus Micio. Et vides (*vide* Mſſ.) quas ἐλλείψεις interpoſuerit. Primo, *Parata a nobis ſunt:* quae, non dixit: ſed, *Ita vt dixi* dicendo, ſignificat ſe dixiſſe omnia. Deinde *vbi vis*, Fiant nuptiae, vel quid tale, aut omiſit: aut dicturus hoc ipſum, audit vehementius fores eſſe pulſatas: et, quod agebat, abiecit. D.

Parata a nobis ſunt, vt dixi, Soſtrata] Haec Scena controuerſiam tenet, (excidit *an* Z.) pacta et conuenta rata ſint. Qui adoptandum filium dedit, pactus eſt, vt ipſum curaret, quem in adoptionem dederat, ſuum tantummodo curans. Inuentus alter filius apud eum, qui adoptauerat, cum meretrice redemta. Quaeritur, An, qui adoptauerat reus ſit? Hic per praeſentem ſtatum reſponſio efficitur, quia ille dixerat, *Cur recipis meum?* Reſpondetur, *Communia eſſe amicorum omnia;* alienum illum non eſſe, ſed communem. Huius igitur accuſationis exordium damnationis ſumtem, poſteaquam comperit Demea, adoleſcentem in domo fratris eſſe. E.

Daceria probat rationem Cod. Regii, quo hic demum initium Actus quinti ſtatuitur. Nam vulgaris diuiſio videtur abſurda propterea, quod ibi finis Actus quarti conſtituitur, vbi Demea in Scena remanet. Deinde pro *Vt* Bentl. edidit *Ita vt.* Z.

2 *Quiſnam a me pepulit*] *A me*, modo id eſt *Meas.* *Tam grauiter*] Quia irati omnia concite faciunt, quum pulſandae fores eſſent exituro foras Demeae, ſic eas pulſauit, vt et his ipſis iraſci videretur. D.

3 *Hei mihi! quid faciam? quid agam? quid clamem, aut querar? o coelum! o terra! o maria Neptuni!*] Multum laborauit Terentius, vt ἀναλογίαν ſeruaret in dolore Demeae: quo maior debet in Cteſiphone reprehenſio eſſe, quam in delictis Aeſchini. Et nota, quod vbi non inuenit quod dignum loqueretur, ab interiectione coepit, *Hei mihi!* Et adhuc quum pro rei magnitudine oratio parua eſſet, *Quid faciam?* inquit. In alieno indignatus eſt: in ſuo *Quid faciam?* inquit. In alieno litigauit: hic ait, *Quid agam?* In alieno clamauit et queſtus eſt: hic in ſuo relinqui-

O coelum, o terra, o maria Neptuni! Mi. hem tibi,
Re-

quitur. Et praeter διαπόρησιν, in Aeſchini peccato Micionem accuſauit: in Cteſiphonis, elementa cum Diis omnibus ac toto mundo. Mira αὔξησις, et quam imitatur Virgilius (Ge. IV, 504.) in Orpheo, poſt amiſſam rurſus Eurydicen, *Quid faceret?* inquit. omnia enim conſumſerat primus dolor. *Quo ſe rapta bis coniuge ferret?* nam quid, praeter omnes terras atque inferos, loci remanebat? *Quo fletu manes*: per quem fletum manes, quaſi omnes primis luctibus impleuerat lacrymis. *Qua numina voce moueret?* cui nec ira quidem inexperta remanſerat. Et vide hic gradus doloris et iracundiae, in tantum autem (*auctae*) vt iam creſcere non poſſint. quippe in initio fabulae tantum triſtis eſt Demea. Nam ſic audit a Micione, *Quid triſtis es?* et ipſe, *Rogas me? vbi nobis Aeſchinus ſiet? quid triſtis ego ſim?* Inde mox procedit in peius: adeo vt ſic incipiat, *Diſperii! Cteſiphonem audiui filium vna fuiſſe in raptione cum Aeſchino.* Inde poſtea dicit, *Nae ego homo ſum infelix!* Ad poſtremum, *Hei mihi! quid faciam? quid agam?* Et naturali quodammodo, poſtquam ſummus furor ad extrema peruenit, repente ſenex mutatur, et mitis eſt. D.

Hei mihi! quid faciam? quid agam? quid clamem?] Defenſionis illud exordium eſt. E.

4 *O coelum! o terra! o maria Neptuni!*] Neptunus, quia medius ſit inter coelum et inferos, dum vtriuſque regni particeps habetur, elementorum omnium potior (*potitor*). Nam ideo tridentem habet, pro numero trium elementorum: vt apud Virgilium idcirco dicit (Aen. I, 133.), *Iam coelum terramque meo ſine numine, venti, Miſcere.* Et apud Homerum ſic idem (Od. ε, 291.), Ὣς εἰπὼν, σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον, Χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας Παντοίων ἀνέμων· σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον. Et hoc eſt quod ait Horatius in Arte poetica (93.). *Interdum tamen et vocem Comoedia tollit.* In haec enim tria rerum natura diuiditur. Vt Virg. (Aen. I, 62.) *Principio maria, ac terras, coelumque profundum.* Et per hoc totum mundum accuſauit. *O coelum! o terra! o maria Neptuni!*] Vtrum Deos elementa vocauit, quod Diis quoque iraſcitur, qui in iis commorantur, vt dolentes ſolent? An quia Deos eſſe non putat, ideo haec omnia Neptuni dicit: quaſi dicturus eſſet, *Neptunia fiant*, niſi intercederet perſona Micionis: quem viuens,

Reſciuit omnem rem: id nunc clamat ſcilicet:
Paratae lites: ſuccurrendum'ſt. De. eccum adeſt
Communis corruptela noſtrum liberum.
Mi. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.
De. Repreſſi, redii: mitto maledicta omnia:

dens, ad aliud conuerſus, deſiit diluuium et interitum rebus optare, obiecto fratre, cui maxime iraſcitur, et propter quem deteſtabatur omnia. Tale eſt apud Virgilium (Ecl. VIII, 58.), *Omnia vel medium fiant mare.* An omnia accuſat, vt indignantes ſolent? Vt (Aen. II, 745.), *Quem non incuſaui amens hominumque, deorumque?* Et vt (Ecl. V, 23.), *Atque deos atque aſtra vocat crudelia mater. Hem tibi!*] Τῷ ἰδιωτισμῷ *Tibi.* Nulli enim Micio loquitur. D.

5 *Id nunc clamat*] *Id*, ob id. D.

Etſi Bemb. Victor. et Seruius ad Aen. II, 424. habent *Ilicet:* tamen *Scilicet* retinendum eſſe cenſemus. Nam noſtrorum Codd. conſenſu comprobatur; Terentii vſui conuenit, v. c. And. I, 2, 14. *Id populus curat, ſcilicet;* et ſententiam adiuuat. *Ilicet* enim cum ſit deſperantis, repugnat ſequenti *Succurrendum eſt.* B.

6 *Scilicet. paratae lites*] Videtur et ipſe pertimuiſſe, dicendo *Scilicet*, et *Paratae lites.* Sed vt ruſus confirmet ſeipſum, quia *Succurrendum eſt*, ait. *Succurrendum eſt*] Cteſiphoni ſcilicet. D.

7 *Communis corruptela noſtrum*] Qui communiter ambos corruperit. *Communis corruptela noſtrum liberum*] Maior accuſatio eſt iſta, quam prior: quippe quum iam modo de ambobus accuſetur Micio, non de vno. D.

8 *Tandem reprime iracundiam*] Mire. Quia reprehendere nequit iraſcentem, nimietatem reprehendit irati. Et *Ira*, de cauſa eſt: *Iracundia*, de moribus. *Atque ad te redi*] Quia ira, ab eo quod eſt *Ire*, dicitur, quod a ſe eat, qui iraſcitur et furit. Et, *Ad te redi*, proprie dixit. Virg. (Ge. IV, 443.) *Verum, vbi nulla fugam reperit fallacia, victus In ſeſe redit.* Et Cicero (in Caecil. 17.), *Redit ad ſe, atque ad mores ſuos.* D.

Tandem reprime iracundiam, atque ad rem redi] Propoſitio eſt criminis. E.

9 *Repreſſi, redii*] Non quid dicatur, ſed quo geſtu dicatur, ſpecta: et videbis neque adhuc repreſſiſſe iracundiam, neque ad ſe rediiſſe Demeam. ſed quam mire eſt atque perſpicua moralitas, in huiuſmodi rebus apparet. D.

Rem ipſam putemus. dictum inter nos hoc fuit,
Ex te adeo eſt ortum, ne tu curares meum,
Neue ego tuum? reſponde. M. factum'ſt, non nego.
De. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
Cur emis amicam, Micio? num qui minus
Mihi idem ius aequum'ſt eſſe, quod mecum'ſt tibi?
Quan-

10 *Rem ipſam putemus*] Videtur paulo citius deſtomachatus, quam res etiam incertae poſcebant. Sed et hoc morale: nam iuſte irati, omiſſa ſaeuitia, ad ratiocinationes ſaepe feſtinant. Et praeterea illud accedit, quod non inuenit iam, quod condigne dicat: ſimul etiam quia increpitus eſt a fratre, quod apud ſe iam non ſit per iracundiam vehementem. *Rem ipſam putemus*] Tractemus, purgemus. Nam et hinc *putamina*, purgamenta dicta ſunt: vt Plautus in Capt. III, 4, 122.) ait. *Nucleum amiſi, retinui pignori putamina.* Et Virg. (Aen. VI, 332.) *Multa putans*, inquit. *Putare* proprie, eſt falſa et caſſa a veris et vtilibus reſecare. vnde arborum purgatores, *putatores* dicuntur. Et *Rem*, cauſam ipſam litis oſtendit: vt, *Mitte iſta, atque ad rem redi.* D.

Dictum hoc inter nos fuit; ex te adeo eſt ortum, ne tu curares meum, neue ego tuum? reſponde] Haec propoſitio eſt legis. Crimen ſic proponitur: *Cur nunc apud te potat? cur recipis meum? cur emis amicam, Micio?* Concluſio: *Quando ego tuum non curo, ne cura meum.* E.

11 *Ne tu curares meum*] Nam ambos curare, propemodum repoſcere illum eſt, quem dediſti. D.

12 *Factum eſt*] Apparet Micionem inuitum quidem fateri, ſed facete contemnere obiecta. D.

14 *Cur emis amicam, Micio?*] Inclamatio iſta nominis magnam inuidiam ſignificat: vt, *Regnumne, Aeſchine, hic poſſides?* Et (Aen. XI, 362.) *Pacem te poſcimus omnes, Turne.* *Num qui minus mihi idem ius aequum eſt eſſe*] Aut *num*, aut *qui* abundat. et eſt ordo, Qui minus aequum eſt eſſe idem ius mihi, etc. *Qui* ergo, quare vel cur ſignificat. D.

15 Lindenbrog. cum Faerno conſentit. Variant Codd. ſed legendum arbitror, *Num qui minus Mihi ius idem ſit tecum, quod mecumſt tibi?* Nam Tecum poſcit ipſa Antitheſis. Atque caetera conueniunt Plauto Amph. Prol. 76. *Qui minus Eadem hiſtrioni ſit lex, quae ſummo viro?* B.

Quando ego tuum non curo, ne cura meum.
Mi. Non aequum dicis. De. non? Mi. nam vetus verbum hoc quidem'ſt,
Communia eſſe amicorum inter ſe omnia.
De. Facete: nunc demum iſtaec nata oratio eſt.
Mi. Auſculta paucis, niſi moleſtum eſt, Demea:
Principio, ſi id te mordet, ſumtum filii

Quem

17 *Non*] Confidenter *Non* repetiuit, non habens rationem quam ſubiiceret: niſi illi prouerbium veniſſet in mentem. Nam quia ſe videt in malam cauſam incidiſſe, totum verniliter et facete agit: et ſubiicit aequitatem, vbi iuſto ſe tueri non poteſt. Quod tamen a Demea ſtatim conuincitur, dicendo, *Nunc demum iſtaec oratio nata.* vt oſtendat illum perturbatum contraria protuliſſe dictis ſuis ſuperioribus. D.

Non aequum dicis] Licet definitiuus colligitur ſtatus, argumentum Qualitatis eſt, cauſam non eſſe, iuxta haec, quae in pacto collocata ſunt, propterea quia *amicorum* ſunt *vniuerſa communia.* E.

Donatus et Cod. bonus G. Fabricii totum hoc tribuunt Micioni. Sed noſtri omnes interponunt Demeam. Vtrumque ita ſe commendat, vt neſcias vtrum praeferas. B.

18 *Communia eſſe amicorum inter ſe omnia*] Inter Pythagoreos ortum dicitur. D.

Communia eſſe amicorum] Malchus de Pythagora: τοὺς δὲ φίλους ὑπερηγάπα, κοινὰ μὲν τὰ τῶν φίλων εἶναι πρῶτος ἀποφηνάμενος; Hieronym. aduerſ. Rufin. *Pythagorica et illa praecepta ſunt, Amicorum omnia ſunt communia*; Seneca de Benef. VII, 4. *Me ſcito et de amicis interrogare*; *omnia dicitis illis eſſe communia*; *ergo nemo quicquam amico donare poteſt.* L.

Menander apud Suidam: Τὰ τῶν φίλων κοιν', οὐ μόνον τὰ χρήματα, Καὶ νοῦ τε καὶ φρονήσεως κοινωνία. W.

19 *Facete nunc demum iſtaec nata oratio eſt*] Alii totum iungunt: alii ſeparant. Et bene *Nata eſt*: nam ſic dicimus de rebus repentinis: vt ſupra, *E re nata melius fieri haut potuit, quam factum eſt, hera.* D.

20 *Auſculta paucis, niſi moleſtum eſt, Demea*] In duas partes diuiditur tota perſuaſio; nihil paſſurum Demeam damni, nihil (*nihil filios*) corruptelae. D.

21 *Principio, ſi id te mordet, ſumtum filii quem faciunt*] Figura-

gura-

Quem faciunt, quaeſo facito haec tecum cogites:
Tu illos duos olim pro re tollebas tua,
Quod ſatis putabas tua bona ambobus fore;
Et me tum vxorem credidiſti ſcilicet
Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
Conſerua, quaere, parce: fac quamplurimum
Illis relinquas: gloriam tu iſtam obtine.

Mea,

guratiua locutio eſt: vt, *Eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit!* D.

Principio, ſi id te mordet, ſumtum filii quem faciunt] Iam hic non ex pactione quaeſtio eſt, ſed ex eo, quod corruptis nunc moribus viuit, quod bona conſumit. Cui rei aſſertur defenſio, Quod de ſuo ſumtus faciat. Quamquam hic intenditur illa quaeſtio, ſemper in corruptis filiis conſuetudo illa eſt, quae ametur (forte *animetur*, aut, *caueтur.* Z.). Etenim propoſuit nutritorum conſuetudinem ipſorum. Hoc purgatur ita, quod aetate iſta faciant, et facile poſſit corrigere, cum ad maturitatem aetatis acceſſerit (*acceſſum ſit*, aut *acceſſerint* Z.). E.

Id te mordet] Sic Graeci quoque, τοῦτ' ἐμὲ δάκνει. L.

22 *Quaeſo*] Modo obiurgatorium eſt *Quaeſo*. D.

Noſtri, *Facito haec*; ſed Bembinus *Hoc facito.* B.

23 *Pro re tollebas tua*] Pro patrimonii tui qualitate. D.

Bembinus habet *Duo* et *Tolerabas*, h. e. ſuſtentabas, alebas. Sed noſtri Codd. et vett. Grammatici exhibent omnes *Tollebas*. Nam quod Faernus arbitratur, *Tollebas* de adultis iam filiis non proprie dici: id quidem verum eſt, ſed nihil ad rem. *Olim* enim ait. Igitur non de adultis agitur, ſed infantibus. B.

25 *Et me tum vxorem crediſti ſcilicet ducturum*] Ἐπαγωγή. D.

27 *Conſerua, quaere, parce, fac quamplurimum illis relinquas*] Hoc ſic pronunciandum, vt appareat hanc ipſam voluptatem diſplicere Micioni. *Conſerua* Parta. *Quaere* Noua. *Parce* Omnibus. D.

28 Omnes noſtri cum Edd. vett. *Gloriam tu iſtanc tibi obtine.* Repone autem, *Illis relinquas, gloriamque iſtanc tibi.* Nam *Obtine* putidum eſſet ſi hic repeteretur. B.

Mea, quae praeter ſpem euenere, vtantur ſine:
De ſumma nihil decedet: quod hinc acceſſerit,
Id de lucro putato eſſe omne. haec ſi voles
In animo vere cogitare, Demea,
Et mihi, et tibi, et illis demſeris moleſtiam.
D. Mitto rem: conſuetudinem ipſorum. M. mane;
Scio: iſtuc ibam. multa in homine, Demea,

Signa

29 *Vtantur ſine*] Aut deeſt *His*, vt ſit, *his vtantur:* aut *mea vtantur*, antique locutus eſt. D.

30 *De ſumma nihil decedet*] Rei tuae ſcilicet. D.

33 *Demſeris*] Pro *demes*. D.

34 *Mitto rem*] Pecuniam. Et haec exclamatio eſt moralis aduerſum nimis tardos, ac non intelligentes homines. *Conſuetudinem iſtorum*] *Loquor*, aut quid tale, ſubaudiendum. *Mitto rem: conſuetudinem ipſorum*] Vel ab vtilitate ad honeſtatem tranſit: vel a rebus ad illos ipſos, de quibus agitur. Cauetur enim, ne aut rem perdant, aut ipſi pereant. D.

35 *Mane; ſcio: iſtuc ibam*] Moralis et faceta correptio, continens in ſe latenter blandimentum, quo deliniatur auditor (*alter*. aut, *Demea frater*). *Multa in homine, Demea, ſigna inſunt*] Obſcuriſſimus ſenſus et re et verbis. D.

Multa in homine, Demea, ſigna inſunt, ex quibus coniectura facile ſit] Quod facile adoleſcentes corrigi poſſunt, dixit ineſſe in eorum moribus indicia melioris diſciplinae; et probat ex conſuetudine, quod ſic exercet correctionem: duo vnam rem faciunt. Quod ille (*Duo quum vnam rem faciunt: ille* Z.) qui adoleſcentulus eſt, impune facit, ille cum grandior natu, crimen admittit. Hoc enim dixit, *Non quod diſſimilis res ſit, ſed quod hic, qui facit*] Orabat de moribus, quod facile corrigi poſſint quae faciunt. Iam in loco verentur, iam intelligunt, quod iam liberum arbitrium habeant, quod facile reduci poſſint ad integram diſciplinam. Huic incidit alia quaeſtio: Hodie quia in luxuria viuunt, quemadmodum correcti licet perditis (*quemadmodum corrupti ſcilicet et praediti* Z.) malis moribus res ſuas diligenter adminiſtrabunt? Purgauit iſtud ſimiliter conſuetudine a proprio more ſenectutis, quod haec aetas magis hoc vitium habeat, quod diligentiores faciat homines, vt res ſuas curent. Ergo etiam hoc (*ad hoc* Z.) *illos aetas acuet*. E.

Signa inſunt, ex quibus coniectura facile fit,
Duo quum idem faciunt, ſaepe vt poſſis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quod diſſimilis res ſit, ſed quod is qui facit.
Quae ego illis ineſſe video, vt confidam fore,
Ita vt volumus: video ſapere, intelligere, in loco
Vereri, inter ſe amare: ſcire eſt liberum

Inge-

36 Metri venuſtas poſtulat, vt legatur, *Signa inſunt, quibus ex* etc. B.

37 *Duo quum idem faciunt*] Obſcure locutus eſt, quum hic ſit ſenſus: Duo idem faciunt, quorum vni licet facere, alteri non licet. *Duo quum idem faciunt*] Nam ambo et ſapiunt, et intelligunt, et loco verentur. non ingenii vitium, ſed aetatis eſt. *Saepe, vt poſſis dicere*] Melius eſt *Saepe* ad ſuperiora coniungere: nam poſſunt duo idem facere et caſu, non vt ſimilitudinem (*non vt ſimili ſtudio idem*) facere videantur. tunc ergo erit ſignum, *Saepe idem faciunt.* *Dicere* autem poſuit, pro intelligere et ſcire. ab eo quod praecedit, id quod ſequitur. vt, *Foeneratum iſtuc beneficium pulchre tibi dices.* et, *Memorem me dices eſſe et gratum.* D.

38 *Hoc licet impune*] Auguſtin. Epiſt. 5. *Quod enim in diuerſitate perſonarum vno tempore accidere poteſt, vt huic liceat aliquid impune facere, quod illi non liceat, non quod diſſimilis ſit res, ſed is qui facit: ita ab vna eademque perſona diuerſis temporibus tunc oportet aliquid fieri, tunc non oportet, non quod ſui diſſimilis ſit qui facit, ſed quando facit.* L.

39 *Non quod diſſimilis res ſit*] An quia huic licet? D.

Recte Bemb. pro *Quod* vtrobique habet *Quo*. B.

40 *Quae ego eſſe in illis video*] Ordo et ſenſus hic eſt, Multa in homine, Demea, ſigna inſunt, ex quibus coniectura facile fit: quae ego illis ineſſe video, vt confidam fore ita vt volumus. D.

Codd. omnes noſtri, *Quae ego in illis eſſe video.* Recte. Eun. III, I, II. *Qui ſal habet, quod in te eſt.* B.

41 *Intelligere, in loco vereri*] Non, *In loco intelligere:* ſed, *In loco vereri.* D.

In omnibus fere noſtris eſt, *Video eos ſapere*: et apprime huc conuenit. B.

42 *Inter ſe amare*] Cito (*Scite* Z.) dixit *Inter ſe*: quod eſt, quum alter alterum inuicem amat. D.

Scire

Ingenium atque animum: quo vis illos tu die
Reducas. at enim metuas, ne ab re ſint tamen
Omiſſiores paulo. o noſter Demea,
Ad omnia alia aetate ſapimus rectius:
Solum vnum hoc vitium ſenectus affert hominibus,
Attentiores ſumus ad rem omnes, quam ſat eſt:
Quod

Scire eſt liberum Ing. a. a.] H. e. Scire licet eorum ingenium atque animum liberalem eſſe et nobilem. Iuuenalis: *Tu tibi liber homo, et regis conuiua videris.* FAERN.

44 *At enim metuas*] Ἀντίθεσις ad priorem tractatum pertinens, qui eſt habitus de conſuetudine rei familiaris. *Ne ab re ſint tamen omiſſiores paulo*] Quia amant, potant, olent vnguenta. *At enim metuas, ne ab re ſint tamen omiſſiores paulo*] Oratorie *paulo*: nam non *paulo* omiſſiores fore Demea, ſed *plurimum* fore credit et metuit. Et *Ab re*, a patrimonio. D.

45 *Omiſſiores*] Ἀνειμένοι, ἀνετώτεροι, negligentiores. Sic in Heautontim. *Vbi te vidi animo eſſe omiſſo. O noſter Demea*] Blanda et cum quodam complexu eius, qui reprehenditur, incuſatio, et de more ſublata. Et ſic hoc dixit, tanquam dicturus eſſet, Multa te latent, ſimplex homo es. Nam huiuſmodi ſententia latenter quantam dicentis auctoritatem fiduciamque deſignat. D.

46 *Ad alia omnia aetate ſapimus rectius*] Praeterquam ad auaritiam. Et per hoc, quod optas liberis, vitium ſenectutis eſt. D.

Menander apud Stobaeum: Εἰ τ' ἄλλ' ἀφαιρεῖν ὁ πολὺς εἴωθεν χρόνος Ἡμῶν, τό γε φρονεῖν ἀσφαλέστερον ποιεῖ. W.

47 *Solum vnum hoc vitium*] Cicero de Seneſt. 18. *Auaritia ſenilis quid ſibi velit, non intelligo. Poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quam quo minus vitae reſtat, eo plus viatici quaerere?* Horat. in arte 169. *Multi ſenem circumueniunt incommoda: vel quod Quaerit, et inuentis miſer abſtinet, et timet vti: Vel quod res omnes timide gelideque miniſtrat. Hominibus*] V. C. *omnibus.* L.

Noſtri omnes confirmant Lindenbrogii lectionem. *Senectus* eſt diſyllabon, quaſi *Snectus*, vt *Senex* ſaepe *Snex*. B.

48 *Attentiores ſumus ad rem omnes*] Proprie *attentiores* reddit *omiſſioribus*. ſupra enim dixerat, *Ne ab re tamen ſint omiſſiores paulo. Quam ſat eſt*] Quaſi dicat, attentos nos eſſe non ſtatim (*attentos nos eſſe nimium*, Mſ. B. cum Edd. ante Steph.) crimen eſt. D.

Quod illos ſat aetas acuet. D E. ne nimium modo
Bonae tuae iſtae nos rationes, Micio,
Et tuus iſte animus aequus ſubuortat. M I. tace;
Non fiet. mitte iam iſtaec: da te hodie mihi:
Exporge frontem. D E. ſcilicet, ita tempus fert,

Fa-

49 *Quod illos ſat aetas acüet*] Μεταφορικῶς *acuet*. *Nae nimium modo bonae tuae iſtae nos rationes, Micio*, Et *tuus iſte animus aequus ſubuortit*] *Nae* valde. *Subuortit* infra legendum eſt. Si *ne*, pro non, coniunctio eſt, et *Subuortat* legendum eſt, ita vt ſubaudiamus *Timeo*, vel aliquid tale. Et *tuae* et *iſtae* quod ait, ſignificationem habent nulliuſmodi rationem et ineptam (*rationum, et ineptarum*). Nam apparet non eas probari ab eo, qui ſic loquitur. vt ſupra, *Iam vero omitte, Demea, tuam iſtanc iracundiam.* D.

51 *Tace, non fiet*] *Tace* nunc pro εὐφημισμῷ poſitum eſt: quaſi diceret, non ſubuertet. ne dixeris: quod mali ominis verbum eſt. D.

Animus aequus ſubuortit] V. C. *ſubuortant.* al. *euertant.* L. Noſtri omnes *Subuortant.* Vtrumuis probe. B.

52 *Da te hodie mihi*] Accommoda te ipſum voluntati meae. Nam in (alii, *ad*) animum tranſtulit quod eſt corporis, vt in Eunucho: *Mihi ſeſe dare, ſermonem quaerere.* Cicero (Verr. III. 19.), *Ceruiculam iactare, et populo ſe accommodare. Da te hodie mihi*] Si non vis, inquit, propter te: vel propter me mitis eſto. D.

53 *Exporge frontem*] Quia *contrahi* in verbo (*contrahi a ſeuero.* aut, *contrahi contrario verbo*) dicitur. Et verbo iſto oſtenditur, quanto conatu opus ſit ad explicandam tantam contractionem ſenectutis et ſeueritatis. *Scilicet, ita tempus fert, faciundum eſt*] Vide ſi non hoc ſit, quod Graeci * ΜΙΡΣΟΚΑλημερον (Μισοκαλήμερον, i. e. odioſum, ſeuerum) dicunt: nam ſic et *Ita tempus fert*, et *faciundum* dicendo, oſtendit ſe magis cogi neceſſitatibus, vt paulo ſit tranquillior; et cum tanta difficultate promittit, tanquam mala ſubiturus ſit. Atque adeo maiorem partem ſecum diſputat, neceſſario hoc velit nolit faciendum eſſe, vt ſit laetior: et hoc quia *tempus fert: Faciundum eſt*] Satis mire: tanquam neceſſitate cogatur ad gaudendum agreſtis ſenex * ξΜΙΣΟΚΑΛΗΜΕΡΟΣ (Μισοκαλήμερος). D.

Exporge frontem] In rugas enim contrahitur frons per iracundiam; cum laetitia fuerit, porrigitur et extenditur. E.

Faciundum'ſt: caeterum rus cras cum filio
Cum primo lucu ibo hinc. MI. immo de nocte cenſeo:
Hodie modo hilarum fac te. DE. et iſtam pſaltriam
Vna illuc mecum hinc abſtraham. MI. pugnaueris.

Eo

54 *Caeterum rus cum filio cum primo lucu ibo hinc*] Hoc ideo facit, quaſi gaudere interim non poſſit, niſi ſe vicinae ſaeuitiae proximitate ſoletur. D.

55 *Cum primo lucu*] Ἀποσιώπησις (Ἀρχαϊσμὸς). *Cum primo lucu*] Veteres dicebant *lucum*, pro *luce*, pro ſole ponentes. Ergo *Cum primo lucu*, quum primum ſol coeperit illuceſcere. *Cum primo lucu*] Veteres maſculino genere dicebant *lucem* (*Lucus*. Guido Iuuenalis). *Ibo hinc*] Tanquam de malo loco. *De nocte*] Abundat *de*. D.

De nocte cenſeo] Tantummodo hoc age, vt nocte dones, dummodo hodie praebeas hilaritatem. E.

Noſtri Codd. vniuerſi ſic, *Cum prima luce ibo* etc. At verſus ita eſt iuſto longior. Faernus delendum *Immo* cenſet; contra ſententiam. Potius eiice *Ibo hinc*, quod Donatus non legiſſe videtur. Caeterum leg. *Cum primo luci*. Nam *Luci*, quod eſt aduerbium, vt *Mani*, extat in Cod. Fabricii, et ſic laudat Charilius ex Siſenna. B.

56 *Fac te*] Eodem verbo vtitur, quo iamdudum: vt laborem ad laetitiam ſe conuertentis oſtendat: id eſt, elabora vt ſis hilaris (*Fac te. non dixit Eſto; ſed elabora, vt eſſe poſſis hilaris.* Vterque lib.). *Et iſtam pſaltriam vna illuc mecum hinc abſtraham*] Vide ſingulas ſyllabas, imbutas amaritudine ruſtica atque agreſti. Nam *Iſtam* odium ſignificat. *Pſaltriam*: Saeuitia in nomine eſt, quam delicioſam oportet. et, *Vna mecum*: quam cum adoleſcentibus eſſe conuenerat. et *Illuc*: ad quem locum pſaltriam ſecum ire compellit. Deinde ne vel in itinere poena ceſſet, *Cum filio ibo hinc*, inquit, *Illam vero abſtraham.* Nam *illuc* eo animo dixit, quo ſupra, *Ibo hinc.* Et apparet illum quaſi mancipium ducturum puellam, non vt fidicinam. D.

Lege ex tribus noſtris, *Hilarum te face.* B.

57 *Mecum hinc abſtraham*] Non abducam: ſed quod eſt ſaeuientis, abſtraham. *Pugnaueris*] Magnam rem feceris. Sic Lucilius, *Vicimus, o ſocii et magnam pugnauimus pugnam.* D.

Eo pacto prorſum illic alligaris filium.
Modo facito, vt illam ſerues. DE. ego iſtuc videro:
Atque illi fauillae plena, fumi, ac pollinis,
Coquendo ſit ſaxo et molendo: praeter haec
Meridie ipſo faciam vt ſtipulam colligat:
Tam excoctam reddam atque atram, quam carbo'ſt.
MI. placet.

Nunc

58 *Ego pacto prorſum illic alligaris filium*] Haec cum riſu dicit Micio. Et *ligare*, eſt iniicere alicui vincula. Quis vero dicitur *alligari* ad aliquid, ſine quo eſſe non poſſit? Ergo proprie ad amicam alligari adoleſcentem dixit amatorem. *Prorſum* autem, certe, recte, ac vere ſignificat. D.

Lege cum Codd. et Donato *Illi* pro *Illic*, aduerbialiter, i. e. *Rure*. B.

59 *Vt illam ſerues*] Acuendum *Illam*: Hoc eſt, non iam filium, ſed *illam* ſerua, in qua vtrumque retinueris. *Ego iſtuc videro*] Hoc eſt, *vt illam ſeruem*. D.

60 *Atque ibi fauillae plena, fumi, ac pollinis coquendo ſit ſaxo, et molendo*] Atqui *molere* prius eſt, quam *coquere*: ſed illud prius poſuit, quo pulchritudo magis foedatur. an quia prius torreatur triticum, vt tundi poſſit? Vt Virg. (Aen. 1, 179.) *Et torrere parant flammis, et frangere ſaxo*. D.

Fauillae plena, fumi] Homer. Od. 'σ, 27. γρηῒ καμινοῖ ἶσος. et ex eo Nicetas Choniat. καὶ γρηῒ καμινοῖ ἴσοι ἐκ τοῦ κατησβολῶσθαι πυρί. L.

Appone *Atque* priori verſui, ſic vt priori detur *At*, et *Quo* poſteriori. B.

61 *Coquendo ſit ſaxo, et molendo*] Ne ametur ſcilicet. *Coquendo ſit ſaxo, et molendo: praeter haec*] Ἀπόδοσις octaua. D.

62 *Meridie ipſo*] Quum ſol vehementior eſt. Et nomen fecit de aduerbio. *Meridiem* dixerunt veteres, quaſi *medidiem*, *R* pro *D* poſito, propter cognationem harum inter ſe litterarum. *Vt ſtipulam colligat*] Quod ſub ſole fieri neceſſe eſt. D.

63 *Tam excoctam reddam, atque atram*] Ἰδιωτικῶς dixit *Reddam*, pro *faciam*. Et *Excoctam*, ad tenuitatem ſiccati coloris (*ſiccantis caloris*, Hadr. Iun. Forte, *ſiccatae cuticulae*): *Atram*, ad colorem retulit. Et vide quam aſpera, quamque ingrata clauſula ſit, qua ſaeuidici ſenis finitur oratio. D.

Pro *Placet* malim *Places*; vt ſaepe alibi haec permutantur. B.

Nunc mihi videre ſapere. atque equidem filium,
Tum etiam ſi nolit, cogam vt cum illa vna cubet.
DE. Derides? fortunatus, qui iſtoc animo ſies:
Ego ſentio. MI. ah! pergiſne? DE. iamiam deſino.
MI. I ergo intro: et cui rei opus eſt, ei hilarem hunc ſumamus diem.

ACTVS

64 *Placet, nunc mihi videre ſapere*] Non contradicit: timet enim ſuaſor, ne laetitiam rurſus prouocet ad iurgium. *Atque equidem filium*] Non ſolum ſuadet laetitiam, ſed etiam ridere cogit inuitum. D.

65 *Vna cubet*] V. C. *cum illa tunc cubet.* L.

Pro *Cogas*, cum praeceſſerit *Equidem*, recte meliores libri habent *Cogam*, h. e. cogerem ſi ego eſſem tu. B.

66 *Derides? fortunatus, qui iſtoc animo ſies*] Hoc verbum vultu Demeae ſic profertur, vt ſubriſiſſe videatur inuitus. Sed rurſus *Ego ſentio* amare ſeuereque dixit. Et *Ridet*, qui ſimpliciter ridet: *Deridet*, *qui* cum alterius irriſione et contemtu ridet. *Fortunatus qui iſtoc animo ſies*] Non laudantis eſt quod ait, *Fortunatus*: ſed moraliter reprehendentis, vt ſi dicas, quum te aliquid cura offenderit, fortunatos ſtultos (adde, **imitaris** Z.), qui nihil ſentiunt. At (AT EGO) hoc quoque dixit in Eunucho, *At ego infelix neque ridiculus eſſe, neque plagas pati poſſum.* D.

Verſus probat Bembini *Iſto*, pro *Iſtoc*. B.

67 *Iamiam deſino*] Et hic velut neceſſitatem queritur imponi ſibi (*ſilendi.* Z.). D.

68 *Et cui rei opus eſt*] Cui rei credis, niſi nuptiis? hoc eſt, ludo atque laetitiae, voto et gaudio nuptiali. *Hunc ſumamus diem*] Non accipiamus, ſed impendamus, et conſumamus. Vnde et *ſumtum* dicimus pecuniam, quae inſumenda eſt. D.

Melior lectio eſt in Vatic. Baſilic. et Bembino, *I ergo intro. et cui rei eſt, ei rei hunc ſumamus diem.* Nam ita efficitur Senarius vt caeteri. In verbis *Cui rei eſt*, ſubintellige *Dies*: vt ſit, cui rei dies hic dicatus eſt. FAERN.

ACTVS QVINTI SCENA IV.

DEMEA.

NVNQVAM ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,

Quin

1 *Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione*] In hac Scena exemplum inducitur hominum, qui virtutem taedio deſerunt, ob contemtum eius apud omnes, ſeculumque vitioſius (Forte, *Obtentu eius, quod apud omnes ſeuerum eſſe vitioſum ſit.*). Et adeo fauet Terentius clementioribus ac mitiſſimis patribus, vt hunc quoque adducat ad ſententiam Micionis, non tamen hoc ſentientem, quod ita fieri oporteat: ſed quod ita res cogat. Vult enim naturalem ineſſe veris patribus acrimoniam: ſed eam ſemper inuidioſam eſſe adoleſcentibus. *Bene ſubducta ratione*] Bene diſpoſita, bene computata: *Ducere*, enim eſt digitis computare. ſed *Ducere* (*ſeducere* Mſſ. H. et B. Forte, *adducere*) eſt apud alium et palam: *Subducere*, apud ſe ipſum et ſecreto. quo magis in verbo iſto maioris attentionis et diligentiae ſignum eſt. D.

Nunquam ita quiſquam tam bene ſubducta ratione ad vitam fuit] Demea cum animaduertiſſet mores ſuos caſtitate duros, integritate intolerandos laudem non mereri, conſuetudinem mutat; hoc doctus de ſe facere propterea, quoniam haec apud homines conſuetudo eſt. Eſt ergo huic Scenae qualitas, An iuſte faciat, quod mutet conſuetudinem? Sumtis autem conſuetudinibus rationis (*conſuetudinis illius rationibus* Z.), quod nemo hominum ita ſubducta ratione et collecta vixit, vt non aliquid aut ſua re aut aetate muneretur, licet nunc ſibi vtendum (*mutauerit, colligit eadem nunc ſibi eſſe vtendum.* Z.). Siquidem in ſenectute, iam decurſo ſpatio, dimittit vitam praeteritam propterea, quia nihil melius clementia et facilitate eſſe cognouit. Quippe cum frater Micio vixerit vitam in conuiuiis, ab omnibus laudaretur (*laudetur*, *et* Z.) omnium famam iuſtam honeſtatemque mereatur. Contra hic *ſaeuus*, *triſtis*, *agreſtis*, *parcus*, *truculentus* et *tenax* eſſe dicatur, laborem ſuſceperit, vt vxorem duceret, dotauerit liberos, laborauerit primum, vt patrimonium quaereret (adde *et* Z.), aetatem tereret. Efficitur quaſi duplex vita et comparatio, ita vt laudetur vna, vituperetur altera;

Quin res, aetas, uſus ſemper aliquid apportet noui;
Aliquid moneat, vt illa, quae te ſcire credas, neſcias;
Et quae tibi putaris prima, in experiundo repudies:
Quod nunc mihi euenit. nam ego vitam duram, quam vixi vſque adhuc,
Prope iam excurſo ſpatio mitto. id quamobrem? re ipſa repperi,

Faci-

tera; et hoc non tantum ex vobis ex (*vrbis, et Z.*) iudicio populi. Eſt ergo quaſi per Theſin iſta propoſitio, Quod mala altera ſit. Vtrum ex iudicio populari mala ſit illa, quae ignoſcitur et tabitur. Vt (*probatur; an Z.*) merito hic et iuſte conſuetudinem vitae voluerit mutare. E.

Pro *Fuit* leges linguae poſcunt *Fuat*, h. e. *Eſſe poſſit.* Nam ſi *Fuit* ab Auctore eſſet, ob temporum conſecutionem poſuiſſet mox, *apportaret*, *moneret.* B.

2 *Quin res*] *Quin*, modo *cur non* ſignificat. *Quin res, aetas, vſus*] Tria poſuit, ex quibus *Res* pro experientia ponitur: et hac dicit ſe eſſe mutatum. Nam mox dicet, *Re ipſa reperi*, *Facilitate nihil eſſe homini melius, neque clementia.* D.

3 *Aliquid moneat*] σύλληψις eſt per caſus. ſubauditur enim *Quem.* D.

4 *Quae tibi putaris prima*] Ante alia eligenda: quae et primo loco ponenda, ac per hoc optima. D.

Recte Bemb. et alii Faerni libri praeſtantiores habent *Vt* ante *Repudies.* B.

5 *Vitam duram quam vixi*] Ἀρχαϊσμός. vt Lucilius, *Magnam pugnauimus pugnam. Nam ego vitam duram, quam vixi vſque adhuc*] Prius dixit quid faciat, quam cur faciat. D.

6 *Prope iam excurſo ſpatio*] Id eſt, ad calcem, et prope ipſos decurſus metaſque viuendi. Et eſt μεταφορὰ ſumta a curſoribus. *Excurſo ſpatio*] Id eſt, in ſumma ſenectute. *Id quamobrem? re ipſa repperi*] Quia ſecum loquitur, ideo multa reticet. et deeſt, *Faciam?* et, *Siquis quaerat:* et, *Dicam.* D.

Etſi omnes Codd. exhibent lectionem Lindenbr. Priſcianus tamen quinquies laudat rectius *Decurſo ſpatio;* quia *Excurſo* nemo dixit, nec adeo dicere potuit, cum Excurrere nunquam ſit tranſitiuum. Deinde vt verſui conſulas, eiice *Iam.* B.

Facilitate nihil eſſe homini melius neque clementia.
Id eſſe verum, ex me atque ex fratre cuiuis facile'ſt noſcere:
Ille ſuam ſemper egit vitam in otio, in conuiuiis:
Clemens, placidus, nulli laedere os, arridere omnibus:
Sibi vixit: ſibi ſumtum fecit: omnes benedicunt, amant.
Ego ille agreſtis, ſaeuos, triſtis, parcus, truculentus, tenax,

Duxi

7 *Facilitate*] Iam facilem ſe infert. Inter *Facilitatem* et *Clementiam* hoc intereſt: *Facilis* enim, cuius ira cito ſoluitur: *Clemens*, qui non iraſcitur. D.

9 *Ille ſuam ſemper egit vitam*] Hic iam quaſi comparatiua qualitas inducitur de vtroque: et vt ille in initio Fabulae locutus eſt, ſic in fine hic loquitur. D.

10 *Clemens, placidus, nulli laedere os*] Mira varietas et in locis, et in partibus orationis. Et *clemens* eſt, qui colit mentem ſuam, nec eam vexat iraſcendo. *Clemens, placidus*] *Clemens* eſt circa recte agentes: *Placidus* etiam circa delinquentes. Et *Clementis* eſt nulli laedere os: *Placidi*, arridere omnibus. Et *clemens* animo, *placidus* vultu. *Nulli laedere os*] Id eſt, nullum praeſentem laedere. Et vide quam grate a nominibus verba tranſeant (*a nominibus ad verba tranſeat*). *Nulli laedere os, arridere omnibus*] Voluptatis affectus eſt duplex: Aut enim ex quiete voluptas eſt, aut ex aliquo actu. ergo hic vtrumque complexus eſt. *Et nulli laedere os*] Adeo vt nulli ſe contriſtem faciat. et haec eſt figura ἀναδρομή, quum recurrimus per ea quae diximus: et ἐξηγητικῶς omnia repetita ſunt. D.

12 *Ego ille agreſtis*] Bene addit *Ille*, quaſi iam notus, hoc ipſo quod ferus atque agreſtis. Et *Saeuus* factis: *Triſtis* animo: *Truculentus* vultu. Et aliter dici poteſt, vt *Triſtis* ſit, qui dolet: *Truculentus* et *ſaeuus*, qui terret. Et ideo αὔξησις mira per iſta decurrit. D.

Agreſtis, ſaeuos] Afranius apud Nonium: *Vixiſti triſtis, durus, difficilis, tenax*. Et quid *Triſtis* hoc loco, explicat Nonius in voce *Triſtis*. L.

Duxi vxorem: quam ibi miſeriam vidi! nati filii,
Alia cura. porro autem, dum ſtudeo illis vt quamplurimum
Eacerem, contriui in quaerundo vitam atque aetatem meam.
Nunc exacta aetate hoc fructi pro labore ab his fero,
Odium: ille alter ſine labore patria potitur commoda:
Illum amant; me fugitant: illi credunt conſilia omnia:
Illum diligunt: apud illum ſunt ambo; ego deſertus ſum.
Illum vt viuat, optant: meam autem mortem exſpectant ſcilicet.

Ita

13 *Duxi vxorem*] Pendet, *Duxi vxorem.* ſed *Etiam* cum magno ſignificatu addendum eſt: maiore enim pondere ſubtrahitur coniunctio. Nam, *Duxi etiam vxorem*, dicendum fuit. *Quam ibi miſeriam vidi!*] *Ibi*, inquit, quaſi vxor locus ſit. et hoc ſine coniunctione, vt mala quae enumerat, multa videantur. D.

Menander apud Stobaeum: Τὸ γυναῖκα ἔχειν, εἶναί τε παίδων, Παρμένων, Πατέρα, μερίμνας τῷ βίῳ πολλὰς φέρει. W.

14 *Alia cura*] Non altera. D.

Vt verſus ſtet, cum Faerno pro *Porro* vulgari amplectere Bembini et Victoriani *Heia*, quod, auctore Donato in Hecyram, eſt particula corripientis. B.

16 *Hoc fructi pro labore*] Chariſ. l. 1. Priſc. l. 6. L.

Pro *His*, quod eſt in noſtris Codd. lege *Eis*, vt Dactylus ſit in iſta ſede, non Trochaeus. B.

17 *Patria potitur commoda*] Accuſatiuo caſu extulit, quod nos ablatiuo dicimus. id eſt, *patrio potitur commodo.* Accius in Clytemneſtra, *Feras potiuntur plagas.* D.

Patria potitur commoda] Seruius Aeneid. III, 278. ad illud *Inſperata tandem tellure potiti.* L.

19 *Illum diligunt: apud illum ſunt ambo: ego deſertus ſum*] Hic oſtendit Terentius verum patrem et moleſtiorem et odioſum eſſe magis adoleſcentibus. D.

20 *Illum vt viuat, optant*]

Συλ-

Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit ſuos
Paulo ſumtu: miſeriam omnem ego capio; hic potitur gaudia.
Age, age, nunc experiamur contra, ecquid ego poſſiem
Blande dicere, aut benigne facere, quando hoc prouocat.
Ego quoque a meis me amari, et magnipendi poſtulo.
Si id fit dando, atque obſequendo, non poſterioris feram.
Deerit: id mea minime refert, qui ſum natu maxumus.

ACTVS

σύλληψις. Nam ſic veteres loquebantur. Nos vero dicimus *Illi optant.* non *illum. Illum*] Micionem. D.

23 *Nunc experiamur*] Magis comice pluraliter *Experiamur* dixit, quam ſi diceret, *Experiar.* D.

Lege et diſtingue, '*Age nunc iam, experiámur porro cóntra,* etc. Nam *Iam* et *Porro* extat in Bembino. Sed vt verſus ſtet, delendum eſt prius *Age.* B.

24 *Quando huc prouocat*] Non addit quis: ſed intelligimus, Micionem ſignificari. D.

Hoc prouocat] Vulgo *Eo:* alii *Huc.* Sed Bemb. antiquorum more *Hoc* pro *Huc. Prouocat*] in certamen vocat: Plaut. Curc. II, 3, 76. *Prouocat me in aleam, vt ego ludam.* B.

25 *Magni pendi poſtulo*] Diligi et amari. E.

26 *Si id fit dando, atque obſequendo*] Bene naturam ſecutus eſt, qui artem ignorat, putans agi verbis omnia debere, non dando et obſequendo. *Si id fit*] Id eſt, Iam a liberis ſi magnipendor. *Non poſteriores feram*] Subauditur *Partes.* aut, *Non parui faciam (fiam),* id eſt, non vincar a Micione. Et tranſlatio eſt a partibus hiſtrionum in Fabula. *Non poſteriores feram*] Primus in his ero, inquit, in (*in eo ero, inquit, i. e. in* Mſſ.) dando atque obſequendo. D.

Non poſteriores feram] Hoc eſt, non poſterior habebor. E.

27 *Deerit? id mea minime refert*] Vide, remanere in Demea non penitus eiectam ſecuritatem (*ſeueritatem.* Z.). D.

Deerit? id mea minime referit] Facile patrimonium quaeram, vnde producam vitam. E.

ACTVS QVINTI SCENA V.

SYRVS. DEMEA.

HEVS! Demea, rogat frater ne abeas longius.

DE. Quis homo? o Syre noſter, ſalue: quid fit? quid agitur?

SY. Recte. DE. optume'ſt. iam nunc haec tria primum addidi

Praeter naturam, O NOSTER, QVID FIT? QVID AGITVR?

Seruum haut illiberalem praebes te; et tibi

Lubens

1 *Heus! Demea, rogat frater, ne abeas longius*] Hic oſtendit Poeta, quam abſurde blandus conetur eſſe, qui non ſoleat: et quam immodica ſit repentina largitas, vbi animus a parcitate nimia in contrarium vitium profuſiònis excurrerit. *Heus! Demea, rogat frater, ne abeas longius*] Vt apparet, iam edormiuit crapulam Syrus. et ſatis moraliter dixit *Frater*: nec addidit *Tuus*. *Frater*] Moraliter. Nam deeſt *Tuus*. D.

2 *O Syre noſter, ſalue: quid fit?*] Iam non haec blanda, ſed dura ſunt. Nam *Salue* dixit ei, non ſolum quem ſaepe viderit, ſed cum quo toties litigauerit. *Quid fit? quid agitur?*] Interrogat et quum ſciat, et quum damnet actus eius.

3 *Recte*] Bene reſpondit *recte:* hae enim interrogationes de ſalute atque incolumitate eius ſunt, qui interrogatur. *Haec tria*] Deeſt *Verba*. D.

Iam nunc haec tria primum addidi praeter naturam] Expreſſit moros, non voluntates. Sed expreſſe bonitatem, quando et quid dixerit, memorat, et de ſe quid dixerit, indicat, quid forte verum ſit (*indicatque quod id reuera verum ſit*. Z.). E.

4 *Iam nunc haec tria primum addidi praeter naturam, o noſter, quid fit? quid agitur?*] Hoc preſſius dictum eſt. *Praeter naturam*] Plus dicit quam ſi diceret, *Praeter conſuetudinem*. D.

5 *Seruom haut illiberalem*] Dura et importuna repente commutatio ex tanta vituperatione in laudem Syri, oſtendit contra naturam ſuam niti Demeam. *Praebes te*] Id eſt, te oſtendis, factis probas. D.

Lubens bene ſaxim. SY. gratiam habeo. DE. atqui, Syre,
Hoc verum'ſt, et ipſa re experiere propediem.

ACTVS QVINTI SCENA VI.

GETA. DEMEA.

HERA, ego huc ad hos prouiſo, quam mox virginem
Arceſſant. ſed eccum Demeam. ſaluos ſies.
DE. O, qui vocare? GE. Geta. DE. Geta, hominem maxumi
Pretii

6 *Et tibi lubens bene faxim*] Et *Bene* ad quam rem adiectum eſt: an et *bene* * hoc addidit (Forte, *Et bene ad quam rem aptum eſt*, BENE FAXIM *addidit*). Quis enim credat tam ſubitis poſt ſaeuitiam blandimentis, niſi factis quoque vera eſſe oſtendantur? *Et tibi lubens bene faxim*] *Et*, additum eſt, vt oſtendat hanc eſſe ſententiam, Non ſolum te laudo, ſed etiam iuuo: illud dicendo, hoc faciendo. *Et tibi lubens bene faxim*] Poteſt hoc et ſic intelligi, *Bene tibi faxim, et lubens*. multi enim bene, ſed non ex animo faciunt. Omnia ergo addidit, quae *placidum* oſtendant ipſum, atque *clementem*. *Atqui Syre*] *Atqui* abundat per παρέλκον. *Syre*] Aſſeueratio eſt non credentis (*credenti*. Z.). D.

7 *Hoc verum eſt*] Quaſi falſum fuerit illud, quod iurgabat: et hoc ſit verum. quod nunc dicit. *Propediem*] ὑφὲν. Nam *Propediem* aduerbium eſt temporis: vt ſi diceret, *Cito*. D.

In vulgari diſtinctione verſus *Ipſa* priorem corripit: ſed praeſtat ita verſus diſtinguere, *Atqui, Syre hoc* | *Verum'ſt* etc. B.

1 *Hera, ego huc ad hos prouiſo*] *Ad hos*, ad Micionem et Aeſchinum ſcilicet. *Prouiſo* duas res ſignificat: procedo et video. D.

Memor perſonae ſuae laborat fidem facere, vt credi poſſit, quam bonus ſit. E.

Recte Bemb. et duo noſtri veterrimi *Huc* pro vulgari *Hinc*. Caeterum noſtri habent *Prouiſam*: etiam recte. B.

2 *Sed eccum*] Hoc apud ſe D.

3 *O! qui vocare?*] Hac interiectione vtimur, vbi ex inter-

Pretii eſſe te hodie iudicaui animo meo.
Nam is mihi profecto eſt ſeruos ſpectatus ſatis,
Cui dominus curae'ſt, ita vt tibi ſenſi, Geta.
Et tibi ob eam rem, ſi quid vſus venerit,

Lubens

teruallo notos videmus. O! *qui vocare?*] Poſt *o*, nomine vocaturus, non habuit quod diceret: et ideo ſubiecit, *Qui vocare?* Virg. (Aen. 1, 327.) *O quam te memorem, virgo? namque haut tibi vultus Mortalis: nec vox hominem ſonat. o dea certe, An Phoebi ſoror: an Nympharum ſanguinis vna?* Moris eſt autem inferiores proprio nomine vocari, ſi blandiri velis. ſed hic nominis oblitus, dum dubitat et inquirit, inhaeſit pronomini. D.

4 *Animo meo*] Hoc eſt, ſecundum animi mei ſententiam, et quantum ad animum meum pertinet. D.

Recte Bemb. *Pretii te eſſe hodie.* Ne *Preti* totum in Theſi occultetur. B.

5 *Nam is mihi eſt profecto ſeruos*] In hoc laudando quia non laborat, ſubiecit ſpecialiter merita eius: aut, vt exiſtimo, nihil habuit quod diceret niſi laudem, ſine vllius facti mentione. Et *mihi*, id eſt, quantum ad iudicium meum pertinet. D.

6 *Cui dominus curae eſt*] Quum hic dominas habeat, *Dominum* dixit: quia praeualet maſculinum. Virg. (Aen. 11, 632.) *Deſcendo, ac ducente deo flammam inter et hoſtes Expedior.* Et praeterea ſententia generalis inducitur, quum nullum ſpecialiter dominum ſignificat. *Ita vt tibi ſenſi, Geta*] Maximum delinimentum infert, eum nomine vocans, quod tantum (*quod vſitatum in*) ſuperioribus eſt. Et vide quam grate, poſtquam ipſe dixit, nomine appellauit Getam (Mſ. H. *Poſtquam audiuit, bis nomine appellauit Getam.* Forte, *Poſtquam ipſe dixit nomen, nomine a. G.*). D.

Ita vt tibi ſenſi, Geta] Vt tibi curae fuiſſe ſenſi dominum. Domino enim eſt optimus ſeruus, ſi dominus eſt affabilis, hoc eſt, benignus et obtemperare propter bonitatem poſſit. E.

Verſus commendat lectionem Bembini *Vti* pro vulgari *Vt.* B.

7 *Et tibi ob eam rem*] Quid *Et tibi?* vtrum quemadmodum aliis? an quemadmodum Syro? *Et tibi ob eam rem ſiquid vſus venerit*] Defectus quidam ruſtici praeter naturam blandientis, cogit dicta repetere ſine gratia. Hae autem promiſſiones ad hoc praemittuntur, vt

quum

Lubens bene faxim. meditor eſſe affabilis;
Et bene procedit. GE. bonus es, quum haec exiſtumas.
DE. Paulatim plebem primulum facio meam.

ACTVS QVINTI SCENA VII.

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

OCCIDVNT me quidem, dum nimis ſanctas nuptias

Stu-

quum in ſubiectis agi a Demea huiuſmodi res coeperint, non ſit abſurdum ſpectatoribus, Demeam tam cito eſſe mutatum. D.

8 *Meditor eſſe affabilis*] Sic hoc lentius (*locutus*, Lib. vterque), vt illud ſupra, *Iam nunc tria baec addidi praeter naturam*, *O noſter*, *quid ſit? quid agitur?* D.

10 *Paulatim plebem*] Moraliter inferiorum turbam, *Plebem* dixit: hoc eſt, vt in vrbe vulgus, ita in familia ſeruos. Et ſit tranſlatio ab iis qui honores doloſe, ac non pro merito petunt, ambitioſique ſunt. *Plebem primulum facio meam*] Hoc eſt, mihi fauentem. Et e contrario Virgilius (Aen. II, 396.) *Vadimus immiſti Danais haut numine noſtro.* D.

Paulatim plebem primulum facio meam] Praeſtando paulatim (*Praeſtando me affabilem paulatim mihi* Z.) multitudinem cogo fautorem. E.

1 *Occidunt me quidem*] Adoleſcens et Demea inter ſe affabiles, imaginem praebent, et quam dulcis ſit iunioribus aſſentatio, et quam ingrata cenſura. ἰδιωτικῶς autem dixit *Occidunt me*, pro *Nimis laedunt et cruciant me*. *Occidunt me quidem*] *Quidem* pro exſpectatione eſt: tanquam in hac mora nullus alius occidatur, niſi qui amat, id eſt, ego. *Dum nimis ſanctas nuptias*] Et *nimis ſanctas* ridicule additum eſt in ea ducenda, quae iam peperit. Nam *Sanctum* eſt, quod omni obſeruatione inuiolatum eſt. Et bene additum eſt *Nimis*: quia *Nimium* (*nimirum* Z.) pro vitio ponitur: iuxta illam ſententiam qua dicitur: *Ne quid nimis*. D.

Occidunt me quidem, dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere] Erant mores, vti cum nuptiae agerentur, ſymphonia canerent (*ſymphoniae canerentur*.

Student facere: in apparando totum conſumunt diem.
DE. Quid agitur, Aeſchine? AE. ehem, pater mi, tu hic eras?
DE. Tuus hercle vero et animo et natura pater;
Qui te amat plus quam hoſce oculos. ſed cur non domum
Vxorem arceſſis? AE. cupio: verum hoc mihi mora eſt

Tibi-

tur. Z.). Verum adoleſcens cupidus nuptiarum feſtinat, et volens ducere vxorem, contemnit illam religionem in nuptiis ſuis. D.

Male in Bemb. eſt *Equidem.* Nam probatae latinitatis temporibus *Equidem* non niſi primae perſonae iunctum eſt. B.

2 Faernus, quem ſequitur Bentleius illud *Totum* omiſit. Z.

3 *Quid agitur, Aeſchine?*] Iam ipſe docuit, *Quid ſit*, et *Quid agitur?* blandimentum eſſe. Iam nunc haec tria primum addidit (*addidi*) praeter naturam. *O noſter, quid agitur? Ehem! pater*] Non ſine conſternatione reſpondet Aeſchinus: etſi hic blande interrogat, et miti vultu: nam ex improuiſo obiectus eſt Demea, et inſperanti. D.

Tu hic eras?] V. C. *Tun' hic eras?* L.

4 *Tuus hercle vero et animo, et natura pater*] Totum eripuit Micioni, cui ne animum quidem reliquit. D.

Hercle vero et animo et natura pater] Quum animo pater Micio videbatur, qui adoptauerat, hic vtrumque ſibi vindicauit, *et animo et natura.* E.

5 *Qui te amat plusquam hoſce oculos*] Magis comicum, quam *amo. Sed cur non domum vxorem arceſſis?*] Bene ſubiecit, quae volenti eſſe credebat (*quae velle Aeſchinum cred.*). D.

6 *Verum hoc mihi mora eſt. tibicina, et hymenaeum*] Hoc eſt quod ait, *Dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere. Hymenaeum* quidam Liberi et Veneris filium dicunt eſſe, qui primus certas nuptias inſtituerit. ideo per laudem cantatur virginalibus nuptiis ob huiuſmodi meritum. Alii virum fortem Atticum dicunt fuiſſe, qui raptas praedonibus virgines, oppreſſis latronibus, intactas patriae reſtituerit. Alii, quod ὑμὴν dicatur membrana quaedam, qua eſt munita virginitas, quae primo diſrumpitur coitu, *Hyme-*

Tibicina, et hymenaeum qui cantent. De. eho,
Vin' tu huic ſeni auſcultare? Ae. quid? De. miſ-
ſa haec face,
Hymenaeum, turbas, lampadas, tibicinas:
Atque hanc in horto maceriam iube dirui
Quantum poteſt: hac transfer: vnam fac domum:
Traduce et matrem, et familiam omnem ad nos.
Ae. placet,

Pater

Hymenaeum putant, veluti *hymnum* vocari virginalium nuptiarum. Ergo ſic accipe *hymenaeum* in nuptiis, quemadmodum θρῆνον in funere, vel in ſacris *hymnum*. D.

Vxorem arceſſis?] Mſ. R. et V. C. *vxorem quaeſo arceſſis?* L.

Recte Victorianus *Morae'ſt*. Olim, cum nullum inter verba, vt nunc contra fit, ſpatium relinqueretur vacuum, *mora eſt*, et *morae ſt*, niſi a prudente lectore, diſtingui non potuerunt. B.

7 *Tibicina: et Hymenaeum*] Eſt autem vox, quae in nuptiis dicebatur. E.

Hymenaeum qui cantent] Mſ. R. et vett. codd. *qui canat*. L.

8 *Vin' tu huic ſeni auſcultare?*] Contemſit ſe ipſum dicendo *Huic ſeni*: hoc ſolum afferens cauſae cur audiendus non ſit, quod ſit ſenex. Et totum hoc apparet laetiſſimo vultu dici. D.

9 *Turbas, lampadas, tibicinas*] Bene totum pluraliter: vt qui reprehendit ſic multa. Plautus, *Quos tu mihi paraſitos, luſcos, quos Summanos ſomnias?* Haec igitur vultu pronuncianda ſunt, vt appareat ea diſplicere dicenti. D.

Hymenaeum, turbas, lampadas] Haec nuptiarum ſolemnia obſeruauit Apul. Mileſ. IV. *Iam feralium nuptiarum miſerrimae virgini choragium ſtruitur: iam tedae lumen atrae fuliginis cinerem marceſſit, et ſonus tibiae zygiae mutatur in querulum Lydium modum: cantuſque laetus Hymenaei lugubri finitur vlulatu; et puella nuptura deterget lacrumas ipſo ſuo flammeo.* L.

Pro vulgari *Turbam* recte Donatus, Bemb. Regius quidam et Seruius ad Aen. x, 432. exhibent *Turbas*. B.

10 *Atque hanc in horto maceriam iube dirui*] *Maceria* dicitur paries nunc * alicuius demacerata (*paries non altus e calce macerata* W. *P. n. altus de macerato.* Forte, *P. n. altus ſine calcis alicuius maceratione.* Z.) D.

Pater lepidiſſime. De. euge! iam lepidus vocor.
Fratri aedes fient peruiae: turbam domum
Adducet, et ſumtum admittet. multa; quid mea?
Ego lepidus ineo gratiam: iube nunc iam
Dinumeret illi Babylo viginti minas.

Syre,

13 *Euge! iam lepidus vocor*] Apparet Demeam experiendi cauſa aſſentari, non quod animo faciat. D.

Iam lepidus vocor] Miratur ſenex, ſibi *lepidi* nomen imponi. et memoria in ſe rediens, qua iuſſerat, vt maceria dirueretur, ſecum loquitur: *Fratri aedes fient peruiae.* Sed rurſus redit ad laudem ſibi dictam: *Quid mea? Ego lepidus ineo gratiam.* E.

14 *Fratri aedes fient peruiae*] Elegantius quam *Fratris.* D.

15 Bemb. habet *Sumtum amittet,* deleto illo *Et*, quod et verſus reſpuit. Plerique noſtri autem recte, *Admittet.* B.

16 *Ego lepidus*] Irridens adoleſcentis animum ſic inquit. *Ineo gratiam*] In gratiam eo, hoc eſt, amicos comparo. *Iube nunc iam*] Inſultantis eſt verbum *Iube*, tanquam praeſtet (*tanquam praeſenti*) Micioni hoc dicit Demea. Aut apud ſe dicit hoc. *Iube nunc*] Quaſi inſultantes dicere ſolemus, nunc minari, nunc aſſiſtere, quem afflictum tenemus: ita et Micioni Demea dicit, *Iube nunc. Iube nunc iam dinumeret Babylo illi viginti minas*] Nimis morale eſt, quum de abſente tanquam de praeſente agimus. Eſt autem, *Iube nunc iam*, figura etiam apud Plautum frequentiſſima. *Iube nunc iam*] *Iube* ſic dicit, quemadmodum ſupra ille, qui quum alius nemo adeſſet, alicui diceret (IVBE *ſic dicit, quemadmodum ſupra.* [verſ. 10.] ILLI. *Cui? ecquis amicus? nemo adeſt, cui diceret*). D.

Iam dinumeret ille Babylo viginti minas] Babyloni milites ſtulti dicebantur. Alii intelligunt Babylones diuites eſſe. Et hic ſenſus ille eſt ergo, vt Micio Babylo ſit, qui viginti minas dedit pro meretrice, quae rapta eſt. Ego nunc *iam lepidus vocor*, Micio licet viginti minas dederit, hoc tantum (*hoc tamen non Z.*) accepit nomen, ego ſine ſumtu laudor. E.

17 *Dinumeret*] *Dinumeret* dixit, quaſi multum numeret. *Illi*] Cui *Illi*? Cteſiphoni, lenoni, an Aeſchino? an Syro? *Babylo*] Fratrem, *Babylonem* ob nimiam liberalitatem vocat: an *Aeſchinum* nimis prodigum? D.

Illi Babylo] Mſ. R. *Ille Babylo.* L.

Pro

Syre, ceſſas ire ac facere? SY. quid ago? DE. dirue.
Tu illas abi et traduce. GE. Di tibi, Demea,
Benefaciant, quum te video noſtrae familiae
Tam ex animo factum velle. DE. dignos arbitror.
Quid tu ais? AE. ſic opinor. DE. multo rectiu'ſt,
Quam illam puerperam nunc duci huc per viam
Aegrotam. AE. nihil enim vidi melius, mi pater.

Pro *Illi* plerique Codd. *Ille.* Igitur locus paulo difficilior accipiendus eſt de Demea auerſo, qui ſecum loquitur hunc verſum, vt proxime antecedentia; adeo vt ſit ſenſus: Etſi frater iſte prodigus viginti minas pro pſaltria ſoluerit; aut etiamſi ad gratiam adoleſcentium aucupandam denuo totidem minas conſumat: ego tamen nunc parem ei gratiam refero. Nam *Iube* recte Donatus interpretatur per *Age: Babylo* autem ſeu Babylonius eſt prodigus et profuſus, ob luxum, quo tum Medi et Perſae infames erant. Hinc Scholiaſtes Iuuenalis ad III, 221: *Meliora et plura reponit Perſicus orborum lautiſſimus. Perſicum quaſi diuitem poſuit; eo quod Perſae diuites: ſic Horatius, Perſicos odi, puer, apparatus: Terentius, Dinumeret nunc ille Babylo xx minas.* B.

18 *Syre, ceſſas ire ac facere*] ἰδιωτικῶς dicitur. *Dirue*] Hoc vultu dicitur adhortante. D.

Quid ago?] V. C. *Quid agam?* L.

Quid ego? quod extat in nonnullis Codd. vett. vera eſt lectio; ſubaudi *Faciam.* Caeteri habent *Ago*, aut, *Agam.* B.

20 *Quum te video noſtrae familiae tam ex animo factum velle*] *Ex animo alicui facere*, eſt id facere, quod ille in animo ſuo velit; aut certe ex tota mente praeſtare, non perfunctorie. ſed *ex animo factum*, bene factum intelligere debemus, vt ſit, *Ex animo*, quaſi ex ſententia. D.

21 *Dignos arbitror*] Multa deſunt, et *Vos*, et *Eſſe*, et *Qui fiant.* D.

22 *Quid tu ais?*] Eo vultu dicitur *Quid tu ais*, quo videmus loqui eos, qui interrogant geſticulante vultu, quid ſentiant de conſilio ſuo, quos ſciunt approbaturos eſſe. D.

23 *Huc per viam*] Mſ. R. et vett. codd. *hac per viam.* L.

Concinnius noſtri Codd. *Hac nunc duci per viam.* Nam *Hàc*, per Scenam ſcilicet, quae ipſa platea eſt. B.

25 De. Sic ſoleo. ſed eccum, Micio egreditur foras.

ACTVS QVINTI SCENA VIII.

MICIO. DEMEA. AESCHINVS.

Ivbet frater? vbi is eſt? tun' iubes hoc, Demea?

De. Ego vero iubeo, et in hac re, et aliis omnibus Quam

25 *Sic ſoleo*] Poteſt εἰρωνεία videri: quippe quando tale conſilium probat Demea, quod probaret adoleſcens. D.

Sic ſoleo] Hic mentitur, conſuetudinem ſibi praeſtandi dicit (*cum conſuetudinem ſic praeſtandi dicit* Z.). E.

1 *Iubet frater?*] Apparet Micionem dixiſſe, *Cur diruis?* Syrum reſpondiſſe, *Quia hoc iubet frater tuus. Iubet frater?*] Dirui maceriam ſcilicet. *Tune iubes hoc, Demea?*] Interrogatiue pronunciandum totum. ita erit vna perſona. Et oſtenditur breuiter ex huius verbis, quod prior dixerit Syrus. Et mirum initium: ne prooemio opus eſſet Demeae, ad profitendam mutationem voluntatis. D.

Frater? vbi is eſt?] Haec Scena deliberantis perſonam tenet. Deliberat enim Micio, an prouecta aetate ducat vxorem? Ac primum (adde *cum* Z.) videt dirui maceriam, quaerit cauſas. Reſponſio eſt, *Iubet frater*. Quamquam quidem intelligit (*quidam intelligunt* Z.), ipſum Micionem dicere, vt quaſi cum audiſſet cuius ſit, ſed miſſus intelligi (*et quaſi, cum audiſſet, quis iuſſerit, admiratum repetere* Z.), *iubet frater?* E.

2 *Hac re*] Maceriae diſiectione. *Et aliis omnibus*] Vt nuptiis ſenilibus. D.

Et aliis omnibus] Hic initium eſt perſuaſionis. Nam ſubiungit: *Quam maxime vnam facere nos hanc familiam; colere, et adiungere*] Quod vtique pertinet ad matrem puellae, vti Micio ducat vxorem. Huic narratio ſupponitur, *primum huius vxoris eſt mater*. Laudatur *proba et modeſta*. Ergo perſuaſione ei filius teneret, ac ſuum (*Ergo perſuaſione vt filius obtineret, ac ſocrum* Z.) pater reſumeret; adiecit illud, *Natu grauior. Parere haec iam per annos non poteſt: Nec, qui eam reſpiciat, quiſquam eſt: ſola eſt.* Deinde ab ea perſuaſione: Tu voluptatem capies: *Hanc te aequum eſt ducere; et* ic

Quam maxume vnam facere nos hanc familiam,
Colere, adiuuare, adiungere. AE. ita quaeſo, pater.
MI. Haut aliter cenſeo. DE. imo hercle ita nobis decet:
Primum huius vxoris eſt mater. MI. quid poſtea?
DE. Proba et modeſta. MI. ita aiunt. DE. natu grandior.
MI. Scio. DE. parere iam diu haec per annos non poteſt:

Nec,

te operam, vt fiat, dare. Hoc adoleſcentem (adde *monet* Z.) vt et ipſum patrem cogat. E.

Deme praepoſitionem *In*, conſentientibus noſtris et Faerni libris fere omnibus. B.

4 *Colere, adiuuare, adiungere*] *Colere*, ad nurum pertinet: *Adiuuare*, ad Hegionem: *Adiungere*, ad Soſtratam. Et notandum *Coli* a ſuperiore. vt (Aen. I, 16. *Poſthabita coluiſſe Samo; hic illius arma. Colere*] Subauditur *Iubeo*, per ξεῦγμα. D.

5 *Imo hercle ita nobis decet*] Antiqui ſi addebant ſtatim verbum, *Nos decet facere*, *Nos decet dicere*: ſi non addebant, *Nobis decet*, dicebant (Vid. ſupra III, 4, 45.). D.

6 *Primum huius vxoris eſt mater*] Incipit a perſuaſione, ſed latenter, ita vt ea quae propoſito conſilio dicenda erant, ante demonſtret, quam dicat quid fieri velit. Et hoc ſemper fit ab oratoribus in his rebus, a quibus incipere non oportet propter turpitudinem, aut incommoditatem rei, quae perſuadenda eſt. Conſidera adeo apud Virgilium (Aen. V, 606.), vbi perſuadet Iris matribus, vt naues ſuas incendant: et inuenies hoc ipſum conſilium vltimum poni poſt argumenta quamplurima, *Quin agite, et mecum infauſtas exurite puppes.* Et initium a poſſibili factum eſt: nam dicit, *Huius vxoris eſt mater.* D.

Verſus recte procedit, ſi emendaueris *Vxori*, et legeris cum Edd. vett. et vno noſtro Cod. *Eſt. Quid poſtea?* Eadem conſtructio extat And. IV, 4, 50. B.

7 *Proba et modeſta*] *Proba* ſibi: et *Modeſta* apud alios. Et vide laudes conſiliatoribus inuentas et vſitatas (Bentleius coniicit, *Conciliatoribus ſuetas* Z.). *Ita aiunt*] Hoc ita reſpondet, quaſi dicat, *Sed quid mea?* D.

8 *Scio*] Adhuc Micio non intelligit, quo res tendat: ſed

tamen

Nec, qui eam reſpiciat, quiſquam eſt: ſola'ſt. Mɪ. quam hic rem agit?
Dᴇ. Hanc te aequom'ſt ducere: et te operam, vt fiat, dare.
Mɪ. Me ducere autem! Dᴇ. te. Mɪ. me! Dᴇ. te inquam. Mɪ. ineptis. Dᴇ. ſi tu ſis homo,
Hic faciat. Aᴇ. mi pater. Mɪ. quid? tu huic, aſine, auſcultas? Dᴇ. nihil agis:
Fieri aliter non poteſt. Mɪ. deliras. Aᴇ. ſine te exorem, mi pater.

Mɪ.

tamen vultu quodam admirantis, cur hoc dicatur, reſpondet. *Parere iam diu per annos haec non poteſt*] Recte, ne contra filios ſuadere videatur. *Parere iam diu per annos haec non poteſt*] Hoc autem addidit, ne contra filios pater ſuadere videatur nuptias, ſi illis coheredes eſſe procreandos ſuadeat. *Per annos haec non poteſt*] Bene *Per annos:* quia non eſt ſterilis. D.

Parere iam diu] Priſcian. l. x. L.

10 *Hanc te aequom eſt ducere*] *Te*, Micio, ſcilicet. *Et te operam*] *Te*, Aeſchine. Nam ad illum conuerſus a Micione eſt. Et quare Aeſchinum operam dare aequum eſt? ſcilicet vt proſit ſocrui. D.

11 *Me ducere autem!*] Magna vis in pronominibus poſita eſt. Nam *Me* ille ſic dicit, quaſi quem minime deceat. *Te*] Ille (*Hic*) ſic reſpondet, quaſi quem maxime oporteat. *Ineptis*] Verbum eſt, quod facit *Ineptio*, *ineptis*, *ineptit*. *Si tu ſis homo*] Non *Si es*, ſed *Sis* dixit: quaſi in eo ſe hominem ſit Aeſchinus probaturus. *Si tu ſis homo*] Aeſchine. *Si ſis*, pro Si eſſe volueris, et ſi credi homo volueris. *Si tu ſis homo*] Hic facete et mire coegit Aeſchinum ad perſuadendum. non enim dixit, *Si tu ſis homo, perſuade*: ſed ſic, faciat (*ſed*, ʜɪᴄ ꜰᴀᴄɪᴀᴛ): vt ab illo non factum, ſed effectum exigeret. D.

Si tu ſis homo, hic faciat] Si etiam cedas ad id, quod cupio, continuo conſentiat pater. E.

12 *Mi pater*] *Mi* vocatiuus caſus eſt, ab eo quod eſt *Meus*. *Quid? tu huic, aſine, auſcultas?*] Aptum conuicium grandi et fatuo. D.

Ob libros pleroſque Faernus edidit *Quid tu autem huic* etc. B.

13 *Fieri aliter non poteſt*] A neceſſario. *Deliras*] Proprio

MI. Inſanis? aufer. DE. age, da veniam filio.
MI. ſatin' ſanus es? ego
Nouus maritus anno demum quinto et ſexageſimo
Fiam: atque anum decrepitam ducam! idne eſtis auctores mihi?
AE. Fac: promiſi ego illis. MI. promiſti autem?
* de te largitor, puer.

DE.

prio vocabulo vſus eſt, tanquam loquaci (Cf. Phorm. v, 8, 8.). D.

Fieri aliter non poteſt] Pars vtique Deliberatiua eſt, An neceſſe ſit. E.

14 *Inſanis? aufer*] Congrue ſeni *Deliras:* iuueni *Inſanis.* Et *Aufer*, vel te, vel manum. Nam rogans, manum admouet ſcilicet, dicens *Mi pater. Aufer*] Aut *te* deeſt, aut *manum.* aut pro eo quod eſt *Abi:* vt ſit, *Aufer te.* D.

Da veniam filio] Mſ. R. et vett. codd. *Da veniam, quaeſo, filio.* L.

Vt efficeretur octonarius Iambicus acatalecticus, Faernus illud *Ego* ſequenti verſui praepoſuit. B.

15 *Ego nouus maritus*] Apud Menandrum ſenex de nuptiis non grauatur. Ergo Terentius εὑρητικῶς. *Ego nouus maritus anno demum quinto et ſexageſimo fiam! atque anum decrepitam ducam?*] Hic deeſt et Quis, et Quid, et Quando, et Quomodo: vt ſit, Quis? *ego.* Quid? *nouus maritus.* Quando? *anno demum quinto et ſexageſimo.* Quomodo? *anum decrepitam ducam. Anno demum quinto et ſexageſimo*] Haec aetas eſt, vt Varro ait, etiam comicorum ſenum. Et *Demum*, aduerbium tarditatis eſt. D.

Ego nouus maritus] Repugno. Ab inhoneſto argumentum ponitur: An turpe ſit, vxorem ducere, etiam anum ducere. E.

16 *Atque anum decrepitam ducam!*] Hoc facete addit, tanquam faciendum hoc eſſet, ſi puella duceretur ſeni. *Idne eſtis auctores mihi?*] Hoc eſt perſuaſores. vt Virg. (Aen. XII, 159) *Auctor ego audendi. Decrepitam*] *Decrepitam*, aut ſtomacho anili et iracundo: aut *decrepitam* obtuſi animi et laeſae ſenectutis. aut *decrepitam*, cui ſaepe moribundae crepuerit planctu familia, id eſt, clamauerit. D.

17 *Largitor*] Verbum eſt imperatiui modi, futuri temporis. *De te largitor, puer*] Acutius *De te* dictum eſt, quam *de tuo.* Et bene in eum, qui promiſerat

DE. Age, quid? ſi quid te maius oret? MI. quaſi non hoc ſit maxumum.

DE. Da veniam. AE. ne grauere. DE. fac, promitte. MI. non omittis?

AE. Non, niſi te exorem. MI. vis eſt haec quidem. DE. age prolixe, Micio.

MI. Etſi hoc mihi prauum, ineptum, abſurdum, atque alienum a vita mea

Videtur: ſi vos tantopere iſtuc voltis, fiat. AE. bene facis.

Merito

ferat puellae coniunctionem ſuam. D.

Promiſti autem?] Mſ. R. *promiſiſti.* Diomed. lib. I. *De te largitor*] V. C. *de te ſis largitor, puer.* L.

18 Omnes noſtri Codd. recte, *Quaſi ſi hoc non ſ. m.* B.

19 *Da veniam*] Praeſta beneficium, concede quod petitur. *Ne grauere*] Ne te difficilem praebeas. qui *grauem ſe* dicitur *praeſtare*, quia id facile non praeſtat in beneficio, quod poteſt. *Da veniam, ne grauere. fac, promitte.* Altrinſecus agentium, fatigantiumque verba ſunt. D.

Non omittis?] V. C. *Non omittitis?* L.

Ob codd. et vſum Terentii lege *Grauare*. Nam ſic ſaepe alibi, *Ne nega*, *Ne crucia te* etc. Deinde ob fidem Codd. Faerni et noſtrorum pro *Omittis* lege *Omittitis.* B.

20 *Age prolixe, Micio*] Aut *Age prolixe*, id eſt, age benigne: vt ſit *Prolixe* benigne, ſecundum veteres. aut per ἀσύνδετον, et ἔλλειψιν, *Age* correptiuum: vt ad *Prolixe* ſubaudiatur, *Noſter eſto*, aut quid tale: et *Micio* velut in ſuaui dictum ſit (*veluti pro Suaui dictum ſit.* Z.). D.

21 *Etſi hoc mihi prauum, ineptum, abſurdum*] *Prauum*, ſi anum ducit nullo commodo ſuo. *Ineptum*, qui non voto filiorum ducat vxorem. *Abſurdum*, homini qui nunquam duxerit, et nunquam ducere voluerit, ſeni duci vxorem, quae adoleſcenti ducta non ſit. D.

Etſi hoc mihi ineptum, abſurdum] Hic effectum eſt, vt cogatur reſpondere vxorem ducturum. E.

22 *Si vos tantopere iſtuc voltis, fiat*] Cur hic non vertitur (*veretur* Z.) de voluntate Soſtratae? An quia illam conſentire neceſſe eſt vel propter

pau-

Merito te amo. De. verum, quid ego dicam? hoc confit quod volo:
Quid nunc quod reſtat? Hegio his eſt cognatus proxumus,

pauperiem, vel ob amorem filiae ſuae? *Si vos tantopere iſtuc voltis, fiat*] Ridicule dixit et comice, vxorem ſe ducere, non quia velit, aut debeat: ſed vt obſequatur iubentibus. D.

23 *Hoc confit quod volo*] Perficitur, inquit, quod volo: vt ſumtum et turbam domum recipiat Micio, et ego ineam gratiam. D.

Primum ne Trochaicus temere ſit inter Iambicos, lege *Merito tuo te amo*; quod idem occurrit Eun. III, 2. Deinde hunc et ſeq. verſum ſic reſtitue, et ſuam cuique perſonae redde orationem: Ae. *Bene facis.* | De. *Merito tuo te amo. verum.* Mi. *quid?* De. *ego dicam, hoc cum ſit, quod volo* | Mi. *Quid nunc? quid reſtat?* De. *Hegio hic eſt his cognatus proxumus.* Ne verſus, ceſſante Synaloëpha, hiet, reponendum ducimus *Hegio hic*, moraliter et ex conſuetudine, vt Heaut. V, 5, 21. *Archonidi huius filiam;* et ſupra IV, 2, 42. *Scin Cratini huius ditis aedes?* B.

24 *Quid nunc, quod reſtat?*] *Quod reſtat*, pro *Quod ſequitur.* An *Quod reſtat*, tanquam reliquiarum priorum (*reliquiae rerum peractarum*), ac per hoc minimum? *Hegio his eſt cognatus proxumus*] Commendatio perſonae quaſi notae, etiam Micioni, ob merita ſua. Et bene addidit *Proxumus*: nam multi gradus et veluti rami ſunt propinquitatis in affinitate et cognatione diſpoſiti. D.

Hegio eſt his cognatus] Demea mutatis moribus bonitatem ſuam poſcit exprimere (adde *et* Z.) multis multa donare efficit; nam cogit vt Hegioni ager donetur. Et hic quaſi deliberantis eſt ſpecies. Nam primo ab honeſto, cui donetur, etiam qui *proximus* ſit mulieribus, qui *nobis affinis*, qui *pauper* ſit. Quare adiungit: *Bene nos aliquid facere illi decet.* Denique inquit, vnde fieri poſſit, ad manum eſt: *Agelli eſt hic ſub vrbe paullum, quod locitas foras.* Deinde confundit a dictis eius, cui reſpondetur, quod *vitium commune* eſt ſenibus, *Quod nimium ad rem in ſenecta attenti ſint.* Ab inhoneſto, hoc celatur. E.

Affinis nobis, pauper: bene nos aliquid facere illi decet.
MI. Quid facere? DE. agelli eſt hic ſub vrbe paululum, quod locitas foras:
Huic demus qui fruatur. MI. paululum id autem? DE. ſi multum ſit, tamen
Faciundum eſt: pro patre huic eſt: bonus eſt: noſter eſt: recte datur.

Poſtre-

25 *Affinis nobis*] Recte. Nam vxoris cognati, marito affines ſunt. *Pauper*] Iam hoc nomine apparet aliquid flagitari. D.

Cuperus in Obſ. 1, 9. exiſtimat, illud *Bene* tribuendum eſſe Micioni; primum quod *Facere alicui aliquid* ſine *bene* ſimpliciter ſignificet ſaepe commodis beneficiiſque afficere: deinde quod *Bene* ſit eius, qui interrumpat aliquem, et ſimul eum pergere admoneat. Z.

26 *Quod locitas foras*] *Foras* dixit, locum pro perſona ponens: quaſi diceret, *Neſcio cui alieno*. ſic et nos dicimus, *Audi quid dicit* * *Ecce hac*, pro *Ecce hic* (*Hic* omittit Mſ. H.) Cicero (Verr. 1, 26.), *Hic tum alius ex alia parte*. Deeſt ergo aliquid, vt ſit, *Quod locitas foras verſum*, Aut ſi *foris: foris poſito*, id eſt, alieno. *Sub vrbe eſt paululum agelli hic*] Totum cum contemtione (*cum contemtu*, alii) pronunciandum. D.

Paulum, quod Faernus in vno Cod. reperit, ratio verſus expoſcit. B.

27 *Huic demus qui fruatur*] Id eſt, qui fructum capiat, non proprietate potiatur. Proprie ergo, et quaſi de iure dixit *Fruatur*. eſt autem *Fruatur*, alatur: quia *Frumen* dicitur ſumma gula, per quam cibum lingua demittit in ventrem. D.

Lege *Paulum id autem eſt?* D. *ſi multum'ſt, tamen* etc. vt efficiatur verſus tetrameter acatalecticus, vt caeteri. Caeterum in noſtris Codd. extat *Id autem eſt?* in vno vet. *Paulum*, et in aliquot Faerni, antiquis, *ſi multum eſt*. B.

28 *Bonus eſt: noſter eſt: recte datur*] Ἐπιτροχασμὸς hortantis, et ἀσύνδετον multa congerentis. *Bonus eſt*] Potuit reſponderi, *Quid mea? Bonus eſt: noſter eſt*] Haec omnia vultuoſe, tanquam inuidiam parſimoniae faciat Micioni. Et plus ſignificat *Noſter*, quam ſi addatur, *Quid noſter*? *Noſter eſt*] Bene addidit. Namque dixit, *Pro patre huic eſt*. *Recte datur*]

Poſtremo non meum illud verbum facio, quod tu, Micio,
Bene et ſapienter dixti dudum, Vitium commune omnium eſt,
Quod nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus: hanc maculam nos decet
Effugere: dictum eſt vere, et re ipſa fieri oportet.
Mi. Quid iſtic? dabitur: quandoquidem hic volt. Ae. mi pater.

De,

tur] Quaſi non quaeratur, an dandum ſit: ſed illud ſolum, an *recte*. D.

29 *Non meum illud verbum facio*] Nunc *Verbum* pro ἀξιώματι poſuit, quod vno ſtringitur verbo. Ergo *Verbum*, breuis ſententia. *Non meum illud verbum facio*] Nota *Verbum*, pro *ſententia*. vt, *Vno verbo dic*, *ſi quid eſt quod me velis*. Et, *Miſeram me! quod verbum audio? Verbum* dixit, veram ſententiam. Nam *verba* eſſe a veritate dicta, teſtatur Varro. D.

Quod Palmerius et Gulielmius olim coniecerant, *Poſtremo nunc meum;* id clare habet Regius Chartaceus ex veterrimo quodam tranſcriptus. Recte: et fruſtra receptam explicare conantur. B.

31 *Hanc maculam nos decet effugere*] *Maculam* τῷ χλευασμῷ dixit, irridens opinionem Micionis: quia parſimoniam, *maculam* putet. Et ſimul auxit, primo *Vitium*, deinde *Maculam dicendo*. D.

32 Ordinatio verſuum horum, quae eſt apud Lindenbr. auctorem habet Faernum. Nos quidem hunc ordinem ſtatuimus: *Effugere: dictum eſt vere, et re ipſa fieri oportet, Micio.* | Mi. *Quid iſtic? dabitur quidem, quando hic volt.* Ae. *mi pater.* De. *nunc tu mihi*, | *Micio, es germanus pariter animo ac corpore.* Mi. *gaudeo.* Nam in primo verſu excidit *Micio*, quia ſequebatur eadem vox: et in verſu tertio *Micio* a praecedente *Mihi* abſorptum eſt. *Quidem*, *quando* Codd. conſenſus comprobat. Omnes libri, praeter vnum eumque mediocrem, habent *Animo et corpore*. Sententia autem poſtulat *Ac* pro *Et*. Senſus enim eſt: *Nunc*, cum hoc a te impetro, cum liberaliter et benigne facis; nunc pariter animo mihi germanus es, ac ſemper corpore fuiſti. B.

De. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore et animo. Mi. gaudeo.
De. Suo ſibi gladio hunc iugulo.

ACTVS QVINTI SCENA IX.

SYRVS. DEMEA. MICIO. AESCHINVS.

Factvm eſt, quod iuſti, Demea.
De. Frugi homo es: ego aedepol hodie mea quidem ſententia

Iudico

35 *Suo ſibi hunc gladio iugulo*] Ἀλληγορία. Et non *Suo*, ſed *Suo ſibi*, moraliter, et vt veteres ſolent loqui. D.

Suo ſibi gladio hunc iugulo] Ipſum ſuo gladio interficio, quia ipſe hoc dixit, vnde nunc vincitur. E.

Suo ſibi gladio] Simile fere illud apud Treb. Pollion. in Mario: *Addidiſſe haec verba dicitur interemtor: Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti.* Hieronym. Epiſt. ad Magnum: *Iuxta fabulas Poetarum, ſuo ſe enſe lacerauit.* Variant vero ſcripti Terentii codd. quorum pars magna ſic habet: *Gaudeo, et ſuo gladio hunc iugulo.* L.

1 *Factum eſt quod iuſti, Demea*] Id eſt, diruta eſt maceria. D.

Rurſus aliud praeſtaturus munus poſt Hegionem ſeruo, vult Syrum etiam liberum. Implentur deliberatiuae partes. Quamquam meritis partes ſuas (*Namque merita per partes ſua* Z.) ſeruus exſequitur, Quod vſque a pueris ambos curauerit ſedulo, docuerit, monuerit, quod bene praeceperit. Huic rei per irriſionem adiungitur etiam illud, Quod obſonauerit cum fide, quod adduxerit ſcortum, conuiuium parauerit de die, quod hanc pſaltriam hodie nunc emerit. E.

Quod iuſti] V. C. *Quod iuſſiſti.* L.

Hic verſus praecedenti iunctum efficit Trochaicum. Verum ne concinnitas pereat, et *Gladio* totum in Theſi abſcondatur, *Iugulóque* in vltima ſe efferat; repone *Iuſſiſti*, quod in Codd. noſtris fere omnibus reperitur. B.

2 *Frugi homo es*] Vtilis, vt fruges. *Aedepol hodie mea quidem ſententia iudico Syrum fieri eſſe aequom liberum*] Hoc eſt quod iamdudum promiſerat Syro: ſed nunc opportune. videtur

Iudico Syrum fieri eſſe aequom liberum. MI. iſtunc liberum?
Quodnam ob factum? DE. multa. SY. o noſter Demea, aedepol vir bonus es.
Ego iſtos vobis vſque a pueris curaui ambos ſedulo:
Docui, monui, bene praecepi ſemper, quae potui omnia.
DE. Res apparet. et quidem porro haec, obſonare cum fide,
Scortum adducere, apparare de die conuiuium:
Non mediocris hominis haec ſunt officia. SY. o lepidum caput!

detur enim modo meritum praeceſſiſſe. Et *Sententia iudico*, κυριολογία. D.

Etſi multi Codd. habent *Ergo*, h. e. propterea quod frugi es: rectius tamen ob verſum eſſe cum Faerno cenſeo *Ego*. B.

4 *Quodnam ob factum?*] Iure. aſcribi enim cauſas manumiſſionis in iure formula eſt. *Multa*] Oratorie maluit generaliter dicere, quam quaerere ſpecialiter, quod inuenire non poſſit. Et Micio ſingulariter vnum quaerit, hic pluraliter multa reſpondet. *Aedepol vir bonus*] Iurat bonum: quia praeter opinionem eſt. D.

Aedepol vir bonus es] In Mſ. R. *es* deſideratur. L.

Es abeſt a vett. noſtris. Scribe vero *Bonu's*; quod ſono olim differebat a ſimplice *Bonus*. B.

5 *Ego iſtos vobis vſque a pueris*] Intelligit Syrus, laborantem pro ſe Demeam non habere quod dicat: et ideo ipſe proſequitur ordinem meritorum: ſecundum quem apparet paedagogum fuiſſe. D.

6 *Docui, monui, bene praecepi*] Ridicule adduntur, et tantum (*ſed tamen* Mſ. B. et Edd. ante Steph.) conſuetudine: quia imputantur etiam facta praue pro bonis. *Quae potui omnia*] Bene *Quae potui*: quaſi plura vellet. D.

7 *Res apparet*] Mire irridet Demea, ſic tamen vt ſerio agere videatur. D.

8 *Apparare de die conuiuium*] Id eſt, repente, neque ante praedictum, nec pridie conſtitutum. D.

9 *Lepidum caput!*] Seruius lib. I. Aeneid. verſ. 399. *pubeſque tuae, pubeſque tuorum*. L.

DE. Poſtremo, hodie in pſaltria hac emunda, hic adiutor fuit,
Hic curauit: prodeſſe aequum'ſt: alii meliores erunt.
Denique hic volt fieri. MI. vin tu hoc fieri? AE. cupio. MI. ſi quidem
Tu vis; Syre, eho accede huc ad me; liber eſto. SY. bene facis:
Omnibus gratiam habeo: et ſeorſum tibi praeterea, Demea.

10 *Poſtremo, hodie in pſaltria hac emunda*] Et hoc totum ſerio dicitur, vt magis ridiculum videatur. *Hic adiutor fuit*] In re bona *Adiutores*, in re mala *Impulſores* dicuntur. Ergo hic adiutor dicitur a non iraſcente: a criminante autem et irato, impulſor. *Hic adiutor fuit; hic curauit*] De more repetitum eſt *hic*: quum dicitur, *Hic adiutor fuit, hic curauit.* Sic enim ſolemus onerare audientem (*onerare mentem audientis*) meritis eius quem laudamus. Deinde quid non praeſtitit, qui et officium corporis, vt adiutor: et curam animi praebuit, vt conſultor? D.

Pro *Hac*, quod Faerno placuit, noſtri Codd. *Iſtac.* Igitur verſus cauſa repone *Iſta.* B.

12 *Denique hic vult fieri*] Abutitur Demea, ſciens prodigam voluntatem adoleſcentuli. D.

Denique hic vult fieri] Ne videretur hereditatem inuidere, quod manumittat ſeruum. Denique (*ſeruum, ait, Denique* Z.) vult filius fieri liberum ſeruum. Qua re confirmata liber conficitur. Adiungitur aliud munus. vult enim congeminare Demea beneuolentiam, vt et vxor Syri libera fiat. Merito illud adiungitur, quod *primam dedit* nato puero *mammam*, quaſi iam infantis nepotis gratia illa accipiat libertatem. Adiungitur, *Argentum* accipito *a me*, quo quaſi beatus propter nepotem, etiam ipſam liberam faciat. E.

13 *Syre, eho! accede huc ad me*] Vtrum vt eundem manu emittat, an vt palam fiat, iubet propius accedere, iuris (*publici* addit Weſterh.) conſuetudine ludens? Et vide quam comicam manumiſſionem, quam facete induxerit atque condigne. D.

14 *Et ſeorſum tibi praeterea, Demea*] Effecit Demea plus quam

De. Gaudeo. Ae. et ego. Sy. credo. vtinam hoc perpetuum fiat gaudium,
Phrygiam vt vxorem meam vna mecum videam liberam!
De. Optumam quidem mulierem. Sy. et quidem tuo nepoti, huius filio
Hodie primam mammam dedit haec. De. hercle vero ſerio,
Si quidem primam dedit; haut dubium, quin emitti aequom ſiet.
Mi. Ob eam rem? De. ob eam: poſtremo a me argentum, quanti eſt, ſumito.

Sy.

quam volebat. Nam qui conabatur amari, praefertur etiam his qui amantur. D.

15 *Gaudeo. et ego*] Gratulantium Syro haec verba ſunt: quibus de more ille *Credo*, reſpondet. *Vtinam hoc perpetuum fiat gaudium*] Integrum, ſolidum, et nuſquam interruptum. D.

16 *Phrygiam vt vxorem meam*] Vt ipſe Syrus, ita vxor Phrygia: ſecundum veteres, qui ſeruis nomina a nationibus imponebant. *Vna mecum videam liberam*] Hoc ſic pronunciandum eſt, quaſi gaudeat ſe recordatum Demeae: quod quum vltro cogitat habuiſſe * plene oblitus fuit (*quaſi gaudeat, ſe recordatum, quod Demea, qui eum vltro cogitat habuiſſe, plene oblitus fuit.*). D.

18 *Hodie primam mammam dedit haec*] Ridiculum meritum: ſiquidem oportuerit primam eſſe quamcumque. an quia cauſa eſt, quod ingenui dicuntur ſerio a nutricibus liberis educandi? *Hercle vero ſerio*] Aduerbia ſunt confirmantia παρέλκον. D.

Pro *Primam* hic et ſeq. verſu ex Codd. auctoritate et ſententiae elegantia repono *Prima*. Deinde ob eoſdem Codd. in ſeq. verſu lego *Haut dubium'ſt*. B.

19 *Haut dubium, quin*] Mſ. R. et V. C. *Haut dubium eſt, quin*. L.

20 *Ob eam rem?*] Hoc eo vultu dicit, quo rem veluti excutimus, et oſtendimus momenti eſſe nullius. *Argentum, quanti eſt, ſumito*] Quanto pretio valet. *Argentum, quanti eſt, ſumito.* Hoc verbo tenus

SY. Di tibi, Demea, omnes ſemper omnia optata offerant.

MI. Syre, proceſſiſti hodie pulchre. DE. ſi quidem porro, Micio,

Tu tuum officium facies; atque huic aliquid paulum prae manu

Dederis, vnde vtatur: reddet tibi cito. MI. iſtoc vilius.

(*vtimur* W. Forte *vſus eſt* Z.), vt faciunt qui perſuadere aliquid cupiunt. D.

21 *Dii tibi, Demea, omnes ſemper omnia optata offerant*] *Omnes omnia:* antiqua elegantia, et figurata. D.

Repone, *Demea, omnia omnes ſemper optata* etc. Sic ſupra III, 2, 1. *Quodſi omnia omnes ſua conſilia* etc. et Plaut. Capt. II, 2, 105. *Di tibi omnes omnia optata offerant.* B.

22 *Proceſſiſti hodie pulchre*] Nunc vere pulchre proceſſit Syrus. *Siquidem porro, Micio, tu tuum officium facies*] Hoc eſt patroni, vt libertum non deſeras, ſed vt alas manumiſſum. Plautus (Curc. IV, 3, 15.), *Facis melius quam pars lenonum, qui libertos habent, et eos deſerunt.* D.

23 *Si tuum officium facies*] Tunc omnia recte geſta videbuntur, *ſi officium tuum* compleas, et huic aliquid dones, ne iniqua libertas ſit in paupertate illi, qui manumiſſus eſt. E.

24 *Vnde vtatur*] *Vtatur*, viuat: vnde *vſura*, vita dicitur. vt (Cic. Catil. 1, 12.), *Vnius vſuram horae gladiatori iſti non dediſſet.* an vnde alatur, de quo vſumfructum capiat, et cuius tibi ſortem reddat? Et hoc melius: nam ideo addidit, *Reddet tibi cito.* *Iſtoc vilius*] Hoc egit Terentius, vt, conuerſis officiis, vſque adeo prodigum faceret Demeam, donec parcum redderet Micionem. *Iſtoc vilius*] Quaſi *nihil minus.* negatio enim eſt floccum oſtendentis, aut quid tale, cum ἐλλείψει. quia ſubauditur *Quicquam:* et, *Non dabo.* D.

Iſtoc vilius] Sine enim, vt iſtoc ne redeat. Vt Plautus (Curc. II, 1, 28.), *Vaenire poteris inteſtinis vilius.* I. e. abſque inteſtinis. E.

Iſtoc vilius] Elegantem ſenſum et originem ex Suetonio, doctiſſimo antiquario, profert Chariſius p. 180. *Iſto vilius: Rex qui vocabat ad coenam, ſi ſibi ea res exhibenda indiceretur, quam exhibere non poſſet,*

vt

AE. Frugi homo eſt. SY. reddam hercle, da modo. AE. age, pater. MI. poſt conſulam.
DE. Faciet. SY. o vir optume! AE. o mi pater feſtiuiſſime!
MI. Quid iſtuc? quae res tam repente mores mutauit tuos?
Quod prolubium? quae iſtaec ſubita eſt largitas? DE. dicam tibi:

Vt

vt Tranquillus refert, Iſto vilius; hoc eſt, erit coena. Non dubito, quin Terentius ad hoc dictum reſpexerit. Ergo *Iſtoc vilius*, perinde hic eſt, ac *Priora dedi, hoc non dabo.* B.

26 *Faciet*] Ne quid negatum in fine Fabulae videatur, addidit Demea *Faciet.* Et *Faciet*, quod petis ſcilicet. quod irridens dixit, quaſi de prodigo dicere videatur. Et mire *Faciet*: quia nec credibile erat ſtatim conſenſurum qui negauerat, et perpetuo (*propterea* Mſſ. Forte, *perpetua*) negatio eſſe in fine non debuit. D.

Laborat verſus, niſi cum Victor. et Decurtato Faerni, et noſtro Regio legas, *O pater mi f.* B.

27 *Quid iſtuc? quae res tam repente mores mutauit tuos?*] Animaduertendum eſt, qua calliditate Terentius quaerens finem Fabulae, complere laetitiam per ipſum Demeam nititur in vniuerſos, qui in tota Comoedia triſtis ac ſaeuus interturbauit et vociferatus eſt. D.

Quid iſtuc? quae res tam repente mores mutauit tuos?] Quaerit, cur ſuam ſubito conſuetudinem mutauerit Demea. E.

28 *Quod prolubium*] *Prolubium*, quod Graeci προθυμίαν, id eſt, promtus animus ad largiendum. *Subita eſt largitas?*] Repentina, ac per hoc ipſa eſt ingrata et immoderata: vt euenit, quum ex nimis parcis non largi et liberales, ſed effuſi prodigique redduntur. D.

Quod profluuium] Dicitur vltra naturalem menſuram alicuius rei abundantia. E.

Vulgo *Proluuium*, ſed meliores libri *Prolubium.* Seruius ad Aen. III, 217. ex Varrone laudat: *Varro de Lingua Lat. lib. V. Prolubium et Prolubidinem dici, ab eo quod lubeat; vnde etiam Lucus Veneris Lubentinae dicatur.* B.

Vt id oſtenderem, quod te iſti facilem et feſtiuum putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex aequo et bono:
Sed ex aſſentando, indulgendo, et largiendo, Micio.
Nunc adeo ſi ob eam rem vobis vita mea inuiſa eſt, Aeſchine,
Quia non iuſta, iniuſta, prorſus omnia, omnino obſequor;

Miſſa

29 *Vt id oſtenderem*] Abundat *Id.* aut ἔλλειψις eſt, pro *Per id. Quod te iſti facilem, et feſtiuom putant*] Multum detraxit Micioni, dicendo *Te iſti putant*, per quod ſignificatur errare adoleſcentes, et hunc non eſſe feſtiuum. *Quod te iſti facilem, et feſtiuom putant*] Bene in poſtremo dignitas perſonae huius ſeruata eſt, vt non perpetuo commutata videretur: vt Truculenti apud Plautum. D.

Vt id oſtenderem] Nunc iam ad declarationem vitae ſententiam (*Nunc iam ad declarationem verae ſuae ſententiae redit* Z.), quod non recta vita eſt ea, quae ex bonitate et clementia largiendo laudem quaerit, ſed illa melior, quae peccata reprehendit, non parcit criminibus, et (*ex* Z.) integritate illa, quae cuſtos dicitur. E.

31 *Indulgendo*] Attende indulgentiam a Demea culpae adſcribi denuo. *Et largiendo, Micio*] Seuere additum eſt nomen verbis ex animo plorantis (*prolatis*). D.

Duo ex noſtris non habent *Ex;* atque Donatus Oxon. Mſſ. *Atque indulgendo.* Igitur verſus cauſa repono, *Sed aſſentando, atque indulgendo, et largiendo* etc. B.

32 Noſtri Codd. *Mea vita inuiſa, Aeſchine, eſt*: vt verſus ipſe poſtulat. B.

33 *Quia non iuſta iniuſta, prorſus omnia omnino obſequor*] Prouerbiales ſunt huiuſmodi elocutiones, *fanda nefanda, digna indigna, velis nolis. Effundite, emite, facite*] *Effundite*, ad Aeſchinum pertinet: *Emite*, ad Cteſiphonem: *Facite*, ad omnes. *Facite quod vobis lubet*] Proprie (*Propere*) rediit rurſus ad amaritudinem priſtinam. Haec ἐπιτροπὴ eſt figura, qua inuitos nos permittere oſtendimus, quod nolumus fieri. D.

Quia non iuſta, iniuſta prorſus omnia, obſequor] Nunc autem in haec omnia (*Nunc autem*

tem

Miſſa facio: effundite, emite, facite quod vobis lubet.
Sed ſi id vultis potius, quae vos propter adoleſcentiam
Minus videtis, magis impenſe cupitis, conſulitis parum,
Haec reprehendere et corrigere me, et obſecundare in loco:

Ecce

tem propterea omnino. Vel, *Nunc autem ob haec omnia* Z.) vobis vita mea inuiſa eſt, quia non aequaliter et *iuſta*, et *iniuſta* perſequor. E.

35 *Quae vos potius propter adoleſcentiam minus videtis*] Hic oſtendit Terentius, magis Demeam ſimulaſſe mutatos mores, quam mutauiſſe. D.

36 *Minus videtis, magis impenſe cupitis, conſulitis parum*] Εἰρωνεία, *minus*, *magis*, *parum.* D.

37 *Haec reprehendere, et corrigere me, et ſecundare* (*obſecundare* Mſ. H.) *in loco*] Tribus tria redduntur: et vtraque αὐξητικῶς. Illa in malam partem ſuperiora: haec in bonam, quae inferiora ſunt. Non tantum enim culpae eſt, minus prouidere, quam impenſe cupere: nec tantum mali eſt impenſe cupere, quantum parum conſulere. Item reprehendere, bonum eſt: melius, corrigere: optimum, ſecundare. Nam qui reprehendit, non continuo corrigit; qui corrigit, non ilico ſecundat, id eſt, laetiſſimum reddit et fideliſſimum (*feliciſſimum*). Alii *Secundare*, obſequi dictum putant: et ideo additum eſſe *in loco*: quaſi non ſemper faciendum ſit. Ergo *Secundare*, vel in melius conuertere, vel obſequi intelligimus. D.

Obſecundare in loco] Vt oportuit, iudicis ſententiam declarauit, dum (*tum* Z.) adiecit *in loco*, vti diuerſa quae faciat (*faciant* Z.) reprehendens, corrigens etiam in loco obſecundet et faueat. quemadmodum hic conuerſatione mollior viſus eſt Demea, qui durus antea videbatur, et (*ita* Z.) Micio vix probabilis, qui videbatur tenere bonitatem. Denique aſſenſus ab omnibus commodatus videtur rectori eſſe: *Tibi, pater, permittimus: Plus ſcis, quid facto opus eſt.* E.

Leg. *Et reprehendere et corrigere quem; obſecundare in loco.* Nam illud *Me*, cum ſtatim ſequatur *Me*, putidum et ineptum eſt cenſendum. B.

Ecce me, qui id faciam vobis. Ae. tibi, pater, permittimus:
Plus ſcis quid facto opus eſt. ſed de fratre quid fiet? De. ſino;
Habeat; in iſtac finem faciat. Ae. iſtuc recte. Ω. Plaudite.

CALLIOPIVS RECENSVI.

38 *Tibi, pater, permittimus*] Noluit Terentius ab amoribus filiorum perpetuo repulſum patrem. D.

39 *Sino. habeat. in iſtac finem faciat*] Haec quidem permiſſio eſt: ſed et exceptionem in ſe continet: et cum quodam ſtomacho, et velut minaci denunciatione profertur. D.

Noſtri omnes paulo melius, *Plus ſcis quid opus facto eſt.* B.

40 *In iſtac finem faciat*] Hoc eſt, aut ne aliam amet, aut ne alteram comparet: ne poſt iſtam luxurietur vlterius. *Iſtuc recte*] Bene. Et Micio non diſceſſit de propoſito ſuo, qui vt peccaſſe alias oſtenderet fratrem ob nimiam aſperitatem, cum exceptione quadam laudans verba eius, *Iſtuc recte* dixit. Quaſi diceret, *non vt caetera*: et ſimul repoſuit ei, qui ſupra dixerat, Vt id oſtenderem, quod te iſti facilem, et feſtiuum putant, id non fieri ex vera vita, neque adeo ex aequo et bono, etc. D.

In iſtac finem faciat] Optime monuit, vt haec venia detur praeterito delicto. etiam de futuro terrere videtur, vt in his meretricibus (*hac meretrice* Z.) finem luxuriandi faciat. Denique ita laudatus eſt, *iſtuc recte;* quod et veniam tribuiſti, et admonuiſti, ne peccet amplius, iſtuc recte videtur. Tamen quaſi quaedam amiſſione praeteritorum et (*Tamen quaſi quadam cum omiſſione praeteritorum eſt* Z.) reprehenſio, vt caetera illa quae perſuaſerit recta non eſſe videantur, vel in manumiſſo ſeruo Syro, vel in libertatem data muliere, vel in munere Hegionem tradi (*vel in libertate data mulieri, vel in munere Hegioni tradito* Z.), vel in ſuaſione, vt ipſe vxorem duceret, vt hoc (*duceret. Igitur vt hoc* Z.) conſilium, quod nunc dictum eſt, *in iſtac finem faciat*, ſolum Micio laudaſſe videatur, dixit, *iſtuc recte*; tanquam ſuperiora non recte. E.

Verba *Iſtuc recte*, recte Donatus Micioni tribuenda eſſe exiſtimat. B.

AEL. DON. V. C. ORATORIS VRBIS ROMAE COMMENT. IN TERENTI ADELPHOS EXPLICIT.

FRI-

FRIDERICI LINDENBROGI

OBSERVATIONES IN AELII DONATI. V. C. COMMENT. ADELPHORVM.

IN SVLPITIO.

Famam rei] omnes ſcripti libb. — *Famamque Amoris in ſeſe.*

Ducet Aeſchinus] Mſſ. R. et Pith. *ducit Aeſchinus A ſe vitiatam ciuem Atticam virginem. Vxorem potitur Cteſipho citharistriam, Exorato ſuo duro patre Demea.*

IN PRAEFATIONEM.

Cantica mutauit] Cod. Pith. *mutatis per Scenam modis cantauit.* Dan. *cantata.*

D. et M.] Danielis cod. D. et V.

Per adoptionem], Mſ. *adoptationem.*

IN ARGVMENTVM.

Vxorem non duxit] Rectius in Mſ. *vxorem ducere et filios procreare noluit.*

Facetiſſimam decertationem] Mſ. *diſſertationem.*

Paginarum dinumer.] Vt Petron. cap. 80. — *vbi ridendas incluſit pagina partes.*

PROLOGVS.

7 Μικτὸς *Rhintonica*] Mſſ. Μικτὸς *rithmus.* Sed de Rhintonica in Prolegomenis: *Attellanas a ciuitate Campaniae, vbi actitatae ſunt plurimae: Rhintonicas ab actoris nomine.* Stephanus de Vrbib. ἀνεγράφη καὶ ῥίνθων Ταραντῖνος φλύαξ τὰ τραγικὰ μεταῤῥυθμίζων εἰς τὸ γελοῖον. Suid. ῥίνθων Ταραντῖνος κωμικὸς, ἀρχηγὸς τῆς καλουμένης ἱλαροτραγωδίας, ὃ ἐστὶ φλυακογραφία. Hic ergo Rhinton Hilarotragoediam introduxit, vt alii Tragicomoediam; qualis adhuc extat Plauti Amphitruo.

20 *Furii Pii*] Mſ. Dan. *Furi Pili.* In alio ſcripto cod. ſic erat, in vita Terentii: *Propter elegantiam ſtudiorum morumque in amicitiam perductus Pub. Scipionis, Laelii Sapientis, Furii Publii.* Idque omnino verius arbitror.

25 *Imo potius caeterae*] Mſ. *ſed et caeterae.*

Sed ipſi ſenes] Mſ. *Haud ipſi.*

ACT. I. SC. I.

5 Ἐνθυμηματικὸς] Mſ. ἐνδιάθετος.

8 Παραφορὰ] Mſ. ἐπαναφορά; quod magis placet.

17 *Figura ipſa*] Mſ. Dan. *Figura ipſata.* vnde quid boni elici poſſit, cogitemus.

18 ΕΙΤΑ ΦΙΛΟΣ] Vitioſam hanc ſcripturam ſic tentabat reſtituere Iſ. Caſaubonus, εἶτα φίλης σχοινίῳ ἐμποδούμενον. *deinde amicae vinculo impeditum.* Vel hoc modo: ἔπειτα φίλον σχοινίῳ (vel γυναίῳ) ἐμποδούμενον (vel συμποδούμενον) ὀλεῖ. Increpatio eſt eius, qui ducendae vxoris erat auctor. *Itane tu amicum nexu a-*

moris is perditum? Sequentia ſatis ſuperque perſpicua ſunt: Γαμεῖ Πάμφιλος· γαμείτω· καὶ γὰρ κ' ἠδίκηκέ με. In Fithoeorum codice Ioanis Aurati, Viri clariſſimi emendatio adſcripta erat: εἶτα φίλος ἔχοιμι νῦν ἀπολȣ́μενον. et poſtea: Πάμφιλος γαμεῖ, γαμείτω· καὶ γὰρ ἠδίκησέ με. Pleni ſunt Graecorum libri dictis huiuſmodi, apud Stobaeum et alios, quae ibi legere ſatius eſt, quam hic tranſcribere.

43 *Modeſte et* ἰδιωτικῶς] Forte: ἠθικῶς.

47 ΚαλαντεθηνΑΝ *] Quantum ex Donati verbis coniicere licet, videtur ſane legendum, κατ' ἀντίθετον.

ACT. I. SC. 2.

7 *Deſignatores dicti*] Helen. Acro ad Hor. l. I Ep. 7. verſ. 6. *Deſignatorem decorat lictoribus atris.* Seneca de benef. l. VI. c. 38. *An tu Arruntium, et Arterium, et caeteros, qui captandorum teſtamentorum artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere, quae deſignatores et libitinarios, vota?* Numquid ergo Plauti Poenulus funebrib. ludis acta? Sic enim in Prologo eius fabulae verſ. 19. *Neu deſignator praeteriens obambulet, Neu ſeſſum ducat, dum hiſtrio in Scena ſiet.* Inſignis locus Vlpiani, l. 4. §. I. ff. de his qui notant. inf. *Deſignatores autem, quos Graeci* βραβευτὰς *appellant, artem ludicram non facere Celſus probat, quia miniſterium non artem ludicram exerceant. Et ſane locus iſte hodie a principe non pro modico beneficio* [illegible]*tur.* Inſcriptio vetus:

C. MATIENI. C. F. OVF. OVICVLAE. ANNORVM. XXVII.
PRAECO. IDEMQ. DISSIGNATOR.

29 *Odioſum et malae vitae*] Mſ. *Odioſ. et moleſtae vitae.*

35 *Confeſſionis genus ſit*] Gerbertus ad Siguinum Senonenſ. Archiepiſc. *Qui enim accuſatus ante iudicem tacet, confitetur: et qui iudice iudicante poenae ſe addicit, confitetur.*

ACT. II. SC. I.

9 *Stipulam aut floccum moueat, aut ſummum digitum*] Sic in Sardanapali monumenti inſcriptione;

Ω ΞΕΝΕ
ΕCΘΙΕ, ΚΑΙ ΠΙΝΕ. ΚΑΙ ΠΑΙΖΕ.
ΩCΤ' ΑΛΛΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ.
ΟΥΚ ΟΝΤΑ ΤΟΥΤΟΥ ΑΞΙΑ.

Quemadmodum enim Terentius, *huius non faciam*; ita in hac inſcriptione, ȣ̓κ τȣ́τȣ ἄξια. Ad quae verba ſic Arrianus, Alexandr. ἀναβάσ. lib. 2. τὸν ψόφον αἰνισσόμενος ὅνπερ αἱ χεῖρες ἐπὶ τῷ κρότῳ ποιȣ̃σι. Dilucidius Athenaeus Dipnoſ. l. XII. c. 7. ὁ πάντων εὐδαιμονέςατος Σαρδανάπαλος, παρ' ὅλον τὸν βίον τιμήσας τὰς ἀπολαύσεις, καὶ τελευτήσας δείκνυσιν ἐν τῷ τȣ̃ μνήματος τύπῳ τοῖς δακτύλοις, οἷȣ καταγέλωτος ἐςὶν ἄξια τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, ȣ̓κ ἄξια ὄντα ψόφȣ δακτύλων. et Steph. de Vrbib. in voce. ἀγχίαλη· τ' ἄλλα τȣ́τȣ ȣ̓κ ἄξια τȣ̃ ἀποκροτήματος. Ariſtoph. in Ranis. pag. 166. γρύζοντες ȣ̓δὲ τȣτί. ad quae notat Schol. εἰκὸς αὐτὸν ἀκρακτȣ̃ντα τῷ δακτύλῳ δεικνύειν τὸ, ȣ̓δὲ τȣτί. Atque hoc Donatus; *moueat ſummum digitum.*

11 *Saepe irae ac lites*] Vt Alcumena in Plaut. Amphitr. III, 2, 8. — *ſatis faciat mihi, atque adiuret inſuper Nolle eſſe dicta, quae in me inſontem protulit.*

21 *Et maxime proximi*] Verius puto ſi legatur: *et maxime a proximis.* quod ex hiſtoriis Graecis ſcire poſſumus.

44 *Abſque voluntate*] Mſ. *Et cum voluntate.*

46 *Colaphizatum*] Gloſſ. κολαφίζομαι *colaficor.* Hieronym. Epitaph. Paulae: *Eam colaphizaret, ne ſe extolleret.*

54 *Summae deſperatio*] Mſ. *extra errorem orationis.*

ACT. II. SC. 2.

4 Διασύρει] Mſ. ἓν διὰ δυοῖν.

Pares faciens] Vt Petr. 19. *ſic paria conſtitueram.*

6 *Aſſentatione*] Mſ. *aſſenſione caperetur.*

12 *Serui lenonem*] Mſ. *ſuam et lenonis.*

ACT. II. SC. 4.

6 *Etiam velle*] Mſ. *etiamſi vellet.*

8 Τῷ ἰδιωτισμῷ] Mſ. τῷ ἀττικισμῷ.

13 *De menſae ſcriptura*] Nempe pecuniae locandae vel ſoluendae duplex ratio: aut in foro de menſa, aut domi ex arca. infra Phorm. v, 7, 29. De menſa erat, quam argentarii nummulariiue exponebant. l. 4. ff. de edendo lib. 47. ff. de pactis, et inde *Menſularii* d. l. 47. Gloſſ. *Menſularius* τραπεζίτης. De arca, quam ſerui exercebant, vel quicunque alii Kalendariis praepoſiti. l. 41. §. 1. ff. de reb. cred. et inde *Arcarii.* Gloſſae Lat. *Arcarius, diſpenſator.* l. 41. §. 17. ff. de fideicom. libertat. Qualis ille diſpenſator Arbitri, c. 30. *in praetorio aureos dinumerans.* Plaut. Curc. v, 3, 7. *Amici compulerunt, reddit argentum domo.* De *ſcriptura* vero *menſae:* quia acceptae et erogatae pecuniae probatio ſcriptura codicibuſque maxime continebatur, notato videlicet die et conſule. l. 9. §. 2. ff. de edendo. Vnde chirographis deperditis, vel incendio exuſtis, ex inuentario, puta ſcripturae nummulariorum, debitores conueniri poſſunt. l. 37. ff. de admin. et peric. tut. l. 27. §. 1. ff. de furtis.

Etiam ſerui illi ſolui] Mſ. *Dicuntur autem et illi ſerui, qui* etc.

Debitores potiorum] al. *deb. preciorum.*

15 *Exclamationem facere denotetur*] Mſ. *exclamatione agendi.*

16 *Hoc verbo*] Mſ. *Hoc reſponſo.*

18 *Homo quam planiu' dictat*] V. C. *planitis dictitat*; al. *plurima dictat.*

ACT. III. SC. I.

1 *Medicus, orator*] Mſ. *medicus, vt tutor.*

3 * *recitatu*] Mſ. *reſcitatu.*

10 Παρέκτασις] Mſ. Περίστασις.

ACT. III. SC. 2.

6 *Hominem impurum*] Mſ. *impium.*

20 *Amoris indices*] Tale quid apud Hieronym. in epiſtolis.

ACT. III. SC. 3.

4 *Ducimus enim volentes*] Mſ. *ducimus etiam orantes.*

Nugae, quod nihil agant] Aliter Hieron. in Sophoniam cap. 3. Chariſ. Soſipater libr. 1. et 2.

5 *Meritoriam tabernam*] Gloſſ. *Meritorium* ξενοδοχεῖον.

8 *Grex vel bonorum, vel mal.*] Mſ. *Grex vel mal. eſt, vel leuium.*

9 *Pro ganeo*] Mſ. *pro gauli.*

32 *Quod ante pedes eſt*] Gabrias Fab. 22. νῦν θεὶς ἄνω, βέλτιστε, γῆν ὀ βλέπεις. Nicet. Choniat. οἱ περικεχήνασιν οὐρανὸν, τὰ δὲ ἐν ποσὶ μόλις ἔχουσι διορᾷν.

50 *Cui contrarium in ſignif.*] Mſ. *Cui cont. eſt idem ſignificans.*

61 *Emendatio vultus*] Apul. in Apolog. de Socr. et Demoſth. Elegans locus Phaedri lib. III. Fab. 9. — *Cotidie ſpeculo vos vti volo; Tu formam ne corrumpas nequitiae malis, Tu faciem vt iſtam moribus vincas bonis.*

Formae per imaginem reſultatio] Apul. Apologet. de ſpeculi imagine, *Reſultent ad facies ſuas reduces.* Ideo Lucianus eleganter in Amorib. ἔσοπτρα τῶν ἀντιμόρφων χαρακτήρων ἀγράφους εἰκόνας vocat.

69 *Vt alluſionem*] Mſ. *Vt ludentem de ſua.*

Ciceronis dictum] Quinct. VI, 4. *Ne illa quidem quae Ciceroni aliquando, ſed non in agendo, exciderunt, vt dixi, quum is candidatus, qui coqui filius habebatur, coram eo ſuffragium ab alio peteret: Ego quoque tibi iure fauebo.* Similis fere iocus Varron. de Re ruſt. III, 17. *Hos piſces nemo coquus in ius vocare audet.*

84 *Quo indignetur*] Mſ. *quod indignetur.*

91 *Super Aeſchino*] Mſ. *ſit pro Aeſchino.*

ACT. III. SC. 4.

11 *Nemo enim moriens*] Vid. Iac. Menoch. I. C. Praeſump. 5. l. 5. Placid. Lact. ad Stat. Theb. *Aiunt futura ſentire morituros.*

In iure vltima iudicia] Vlp. l. 1. init. π. Si quis omiſſ. *Praetor voluntates defunctorum tuetur.* Paulus I C. l. 5. ff. Teſtam. quemad. aper. *Publice expedit ſuprema hominum iudicia exitum habere.* l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſiis.

30 τῷ ἰδιωτισμῷ] Mſ. τῷ ἀττικισμῷ.

33 *Pondus vteri*] Statius Sylu. III, 4, 77. *Ferre timent famulae natorum pondera matres.*

53 *Reſpondere proprie dicitur cum iis*] Verba Praetoris apud Vlp. l. 4. §. 1. ff. de interrogat. in iure. *Qui in iure interrogatus reſponderit. l.* 1. §. 1. l. 11. §. 5. et ſeqq. ff. eod.

ACT. IV. SC. I.

13 *Ceſſare viſum*] Τὸ *viſum* in Mſ. deeſt.

21 *Lupum vidiſſe homines*] Themiſt. Euphr. Orat. 1. καὶ τοιαῦτα ἄττα μορμολύκεια, ὥστε τοὺς ἀκούοντας φρίττειν καὶ ἀδημονεῖν, καὶ μικροῦ γίνεσθαι ἀναύδους· καθάπερ φασὶ τοὺς ὑπὸ λύκου προτέρους ὀφθέντας. Ambr. Hexam. l. 6. c. 4. *Lupus ſi prior hominem viderit, vocem eripit, et deſpicit eum tanquam victor vocis ablatae.* Id. l. 6. in Luc. c. 10. *Si quem priores* (lupi) *hominem viderint, vocem eius quadam naturae vi feruntur eripere. Si autem homo prius eos viderit, exagitari memorantur.* Vid. eund. Serm. 10. Pſalm. 118. Caſſian. Baſſ. l. XV. c. 1. ὁ λύκος προορῶν τὸν ἄνθρωπον, ἀσθενέστερον αὐτὸν καὶ ἄφωνον ποιεῖ, ὡς ὁ Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις φησὶ· ὀφθεὶς δὲ πρώτερος ὁ λύκος, ἀσθενέστερος γίνε-

γίνεται. Locus Virg. eſt Ecl. IX, 54. vbi Seruius ſimilia refert, et Theocriti Scholiaſt. ad Idyll. ιδ.

Pueros ludificantium terrore lupi] Vt in hoc dicto vetulae Aeſopicae puerum increpantis, Fab. Λύκος καὶ Γραῦς. Παῦσαι τοῦ κλαίειν· εἰ δὲ μὴ, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπιδώσω σε τῷ λύκῳ. Hieron. aduerſ. Pelag. III. *Ne quaſi paruulis triſtior quaedam imago monſtretur.*

ACT. IV. SC. 2.

1 *Cicero in Catilinam*] Mſ. *Cicero in Catone.*

13 *Sed ſic ipſe egit*] Mſ. *vt ipſe ait.*

43 *Salluſtius: ad Iouis mandem*] Locus corruptus, cui nec a Mſ. auxilium, in quo ſic eſt, *Ad iouis manaeuani.* aeque vitioſe.

44 *Porta dicta*] Varro de Ling. Lat. libr. 4.

45 *Piſtrina vt ſutrinam et medicinam*] Plaut. Amph. IV, 1, 5. *In medicinis, in tonſtrinis, apud omnis aedis ſacras.* Et in Epidico, II, 2, 14. *Per medicinas, per tonſtrinas, in gymnaſio, atque in foro, Per myropolia et lanienas, circumque argentarias.* Vid. eundem in Menaechmis.

ACT. IV. SC. 4.

2 *Vt quam ſignificet*] Mſ. *Niſi forte ſignificat, vt ſit, o quam.*

ACT. IV. SC. 5.

23 *Nunc dicit*] Mſ. *Non dum d.*

28 *Graeci dicunt* ἀτενές] Variant ſcripti codd. HTANTECTOS. al. HTAΠIECTOS.

34 *Plena gladiatoria*] ἴσ. *plane glad.*

ACT. IV. SC. 7.

7 *Eſurientibus caeteris*] Mſ. *cunctis.*

5 *Iracundiam Demeae*] Mſ. *vel conſentiendo mitigare ſibi amorem, fieri iracundum Demeam.*

15 *Virginem quae etiam cum viro*] Eadem ratione *Puellam* vocat Gell. quae recens peperit. l. 12. c. 1. et *virginem maritum* P. Chryſol. qui bona ſua primum vendidit. Serm. 148. *Inducta virgo inducit virginem mox maritum.* Nam et *virginem puerum* dixere inueſtem, et a venereo contactu liberum. Paulin. in Epithalam. Iul. et Tit. *Concordes animae caſto ſociantur amore, Virgo puer Chriſti, virgo puella Dei.* Apud Marc. Empir. aliquotiens *chartam virginem* legimus, c. 8. quam Vlp. l. 52. §. 4. ff. de leg. 3. *chartam puram* vocat. Sed Mart. l. 1. Epigr. 67. *virginem chartam*, non puram intelligit, ſed recens ſcriptam, plane ad Donati mentem; *ſcrinioque ſignatas Cuſtodit ipſe virginis pater chartae.* Vid. quae Seruius notat ad illum Ecl. 6. v. 47. *Ah, virgo infelix.* et Aen. XI. v. 687. *muliebribus armis.* Iun. Philargyr. ad Eclog. III, 30.

ACT. V. SC. I.

4 *Ad delicias exprimendas*] Id propter Laconia lege vetitum erat. Aelian. Var. hiſt. l. 2. c. 5. Ἀκούσαντες οἱ ἔφοροι Λακεδαιμονίων, τοὺς Δεκέλειαν καταλαβόντας περιπάτῳ χρῆσθαι δειλινῷ, ἐπέστειλαν αὐτοῖς, Μὴ περιπατεῖτε· ὡς τρυφώντων αὐτῶν μᾶλλον, ἢ τὸ σῶμα ἐκπονούντων.

ACT. V. SC. 4.

1 *Apud alium et palam*] Mſ. *apud alium quempiam.*

17 In verſu Actii: *Feras potiuntur*]

untur] Mſ. *Siras Pot.* Gloſſ. πλόκ-τη *ſira.*]

ACT. V. SC. 6.

5 *Aut, vt exiſtimo*] Mſ. *aut in Syro nihil.*

6 *Poſtquam ipſe dixit*] Legend. *Poſtquam ipſo audiuit bis nomine appellatum Getam.*

ACT. V. SC. 7.

5 *Hymenaeum*] Vide Procli Chreſtom. ap. Phot. qui eleganter haec explicat: nouiſſimeque addit Aeol. dialecto ὑμέναιον dici ἀπὸ τῦ ὑμεναίειν, τῦτ᾽ ἐςι, ὁμονοεῖν, quod concorditer nouiter maritatos ſemper viuere optarent. vid. locum ipſum et Seru. Aeneid. lib. I. ad illum verſum 651. *inconceſſoſque Hymenaeos.*

10 *Alicuius demacerata*] Mſ. *non altus demacerata.*

16 *Tanquam de praeſente*] Mſ. *quaſi cum praeſ.*

ACT. V. SC. 8.

7 *Modeſta apud alios*] Mſ. *Modeſta alii.*

15 *Comicorum ſenum*] Cic. in Lael. 26. *Hodie me ante omnes Comicos ſtultos ſenes*, etc. Plaut. etiam ſenibus illam aetatem praeſcribit, qua ſcortari deſinant. Mercat. V, 4, 57. *Annos natus ſexaginta qui erit, ſi quem ſcibimus ſiue maritum, ſiue hercle adeo coelibem ſcortarier, Cum eo nos hic lege agemus.*

20 *Micio velut inſuaui*] Mſ. *Micio velut inſanis.*

21 *Non voto filiorum*] Vlp. l. I. §. 8. π. de ventr. inſpic. *Voto liberorum ſuſcipiendorum ductus.* l. 22. §. 7. ff. Solut. matr. *Procreandae ſobolis cupidine.* Enim matrimonii haec erat formula, LIBERORVM QVAERENDORVM GRATIA etc. Ennius apud Feſtum in *Quaeſere.* *Ducit me vxorem liberorum ſibi quaeſendum gratia.* Auguſt. Epiſc. LIBERORVM PROCREANDORVM CAVSA dixit. L. I. de nuptiis c. 4. Idem Serm. 3. Dom. 3. poſt Trin. et ex eo Iſid. de offic. Eccl. l. 2. c. 19 *Ipſae tabulae dotales indicant, quod cauſa* LIBER. PROCREAND. *ducitur vxor.* Itaque ſic corrigenda DD. Impp. Marci et Lucii conſtitutio apud *Io.* Sarisber. Ep. 89. *Confirmamus ſtatum liberorum veſtrorum in eo matrimonio quaeſitorum.* Hactenus enim corrupte editum *quae * veſtitorum.* Vid. Val. Max. l. 7. c. 7. Gell. l. 4. c. 3. Athen. dicebant ἐπ᾽ ἀρότρῳ παίδων. Iſid. Peluſ. l. 3. Ep. 243. τὴν γὰρ παρθένον ὁ ἀνὴρ συναπτόμενος γυναῖκα, τῦτέςι, γόνιμον ποιεῖ· διὸ καὶ παρ᾽ Ἀθηναίοις ἡ συνάφεια ἡ κατὰ νόμον, ἐπ᾽ ΑΡΟΤΡΩ ΠΑΙΔΩΝ ἐλέγετο γίνεσθαι Iuſtinus Mart. Apolog. 2. ὐκ ἐγαμῦμεν, εἰ μὴ ἐπὶ παίδων ἀνατροφῇ. Vid. Luc. in Timone.

25 *Recte, non vxoris cognati*] Scribend. *Recte; nam vxoris.*

ACT. V. SC. 9.

2 Κυριολογία] Mſ. περισσολογία.

4 *Adſcribi cauſas manumiſſionis*] Marcian. l. 9. et ſeqq. π. de manumiſſ. et vind.

5 *Secundum quem apparet*] Mſ. *Sed apparet.*

18 *Confirmantia* παρέλκον] Mſ. *Confirmantia, cum* παρέλκον.

22 *Vt alias manumiſſum*] Vlpian. lib. 14. et paſſim in π. Tit. de aliment. et cibar.

33 *Velis, nolis*] Mſ. *fas, nefas.*

36 Εἰρωνεία] Mſ. ΠΟΙΚΙΗΝΑ.

C. SVL-

C. SVLPITII APOLLIN. PERIOCHA IN TERENT. HECYRAM.

VXOREM duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Cuiuſque, per vim quem detraxit, anulum
Dederat amicae Bacchidi meretriculae.
Dein profectus in Imbrum eſt: nuptam haut attigit:
Hanc mater vtero grauidam, ne id ſciat ſocrus,
Vt aegram ad ſe transfert. reuenit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: vxorem tamen
Recipere non volt. pater incuſat Bacchidis
Amorem. dum ſe purgat Bacchis, anulum
Mater vitiatae forte agnoſcit Myrrhina.
Vxorem recipit Pamphilus cum filio.

AELII DONATI, V. C. ORATORIS VRBIS ROMAE, PRAEFATIO IN HECYRAM TERENTII.

Haec fabula Apollodori (Vid. Sidon. Apoll. IV, Epiſt. 12. E.) eſſe dicitur Graeca. Nam et ipſa et *Phormio* ab eodem dicuntur eſſe tranſlatae: quum reliquae quatuor ſint Menandri comici. *Hecyra* autem dicitur ideo, quia per ſocrus et ſoceros in ea aguntur multa. Nam et ἑκυρὸς et ἑκυρὰ, ſoceri nomina ſocruſque ſignificant. Eſt autem mixta motoriis actibus ac ſtatariis: multumque ſententiarum et figurarum continet in toto ſtilo. Vnde quum delectet plurimum; non minus vtilitatis affert ſpectatoribus. Atque in hac primae partes ſunt Lachetis, ſecundae Pamphili, tertiae Phidippi, quartae Parmenonis: ac deinceps aliarum perſonarum, quae his adiunctae ſunt.

Diuiſa

Diuiſa eſt autem, vt caeterae, quinque Actibus legitimis, quos in ſubditis diſtinguemus. In hac Prologus eſt et multiplex, et rhetoricus nimis, propterea quod ſaepe excluſa haec Comoedia, diligentiſſima defenſione indigebat. Atque in hac *Protaſis* turbulenta eſt, *Epitaſis* mollior, lenis *Cataſtrophe*. Acta ſane eſt ludis Megalenſibus, Sexto Iulio, C. Rabirio Aedilibus curulibus: Egitque L. Ambiuius. Modulatus eſt eam Flaccus Claudius tibiis paribus. Tota Graeca eſt, factaque et edita quinto loco, Cn. Octauio, T. Manlio Coſſ. Cantica et diuerbia ſummo in hac fauore ſuſcepta ſunt. Προτατικὰ in hac πρόσωπα, id eſt, perſonae extra argumentum duae ſunt, Philotidis et Syrae. In tota Comoedia hoc agitur, vt res nouae fiant, nec tamen abhorreant a conſuetudine. Inducuntur enim beneuolae ſocrus; verecunda nurus; leniſſimus in vxorem maritus, et item deditus matri ſuae; meretrix bona.

ARGVMENTVM.

Vitiatam in tenebris ante nuptias, cui annulum extorſerat, meretricem amans dum ignorat Pamphilus, duxit vxorem grauidam ex compreſſu ſuo. Quam peregre profectus, quum reliquiſſet domi, rediens parientem offendit furtim et apud matrem ſuam. Qua re commotus, dum repudium, inuitis parentibus et cauſam repudii neſcientibus, parat, per meretricem, apud quam annulus inuentus eſt, cognoſcit tandem ita a ſe vitiatam vxorem, et ex ſe natum filium. *Primus* Actus colloquium continet meretricis Philotidis ac lenae Syrae inter ſe primum, deinde cum Parmenone: vt per harum perſonas, quae προτατικαὶ dicuntur, argumentum ſpectator addiſcat. *Secundi* Actus tenor in hoc eſt; immeritam vxorem, veluti malam ſocrum, accuſat Laches: et conuenit Phidippum de eadem cauſa. Statim poſt quorum colloquium conqueſtio inducitur Soſtratae, quod falſum crimen inuidioſumque ſuſtineat. *Tertio* Actui haec adſcribuntur: Conqueſtio Pamphili peregre redeuntis, de amore ſuo circa vxorem: Partitudo Philumenae: Soſtratae verba ſuper aegritudinem nurus, quam morbo credit afflictam: Fletus Pamphili errantis, quum putat non ex ſe filium natum eſſe. Colloquium Parmenonis cum pueris a naui venientibus, vt mox loquatur cum ipſo (Rectius Mſ. *et mox cum ipſo* L.) Pamphilo; a quo in arcem mittitur. Item Lachetis, Phidippique, et Pamphili verba de reconcilianda illi coniuge: et eorum abinuicem litigioſa diſſenſio. *Quartum* Actum haec complent:

plent: Perturbatio Myrrhinae ex interuentu mariti: et eiuſdem cum eo nimis callida ac muliebris aſtutiae diſceptatio: Soſtratae, Pamphili, Lachetiſque colloquium: Inclamatio patris et ſoceri aduerſum Pamphilum vxorem recuſantem: Conuentio meretricis promittentis ſe iuſiurandum matronis exhibituram de non admiſſo ad ſe Pamphilo. In *quinto* Actu Bacchidis narratio de intus geſtis, et colloquium cum Parmenone inducitur: quem nuncium mittit ad Pamphilum: Pamphilique ad vltimum actio gratiarum apud ipſam Bacchidem. Docet autem Varro, neque in hac Fabula, neque in aliis eſſe mirandum, quod Actus impares Scenarum paginarumque ſint numero: quum haec diſtributio in rerum deſcriptione, non in numero verſuum conſtituta ſit; non apud Latinos modo, verum etiam apud Graecos ipſos.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

BACCHIS *meretrix.*
LACHES *ſenex.*
MYRRHINA *mulier.*
PAMPHILVS *adoleſcens.*
PARMENO *ſeruus.*
PHIDIPPVS *ſenex.*
PHILOTIS *meretrix.*
PHILVMENA *meretrix.*
SOSIA *ſeruus.*
SOSTRATA *mulier.*
SYRA *anus.*

P. TE-

P. TERENTII HECYRA.

ACTA LVDIS MEGALENS. SEX. IVLIO CAESARE. CN. CORNELIO DOLABELLA AEDIL. CVRVLIB. NON EST PERACTA. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI, TIBIIS PARIBVS. TOTA GRAECA APOLLODORV EST. ACTA PRIMO SINE PROLOGO. DATA SECVNDO, CN. OCTAVIO, T. MANLIO COSS. RELATA EST LVCIO AEMILIO PAVLO LVDIS FVNEBRIBVS. NON EST PLACITA. TERTIO RELATA, Q. FVLVIO, L. MARCIO AEDIL. CVRVLIB. EGIT L. AMBIVIVS TVRPIO. PLACVIT.

PROLOGVS.

Hecyra

Ludis Megalenſibus] Mſ. R. et vett. codd. ***Ludis Romanis.*** L.

Tibiis paribus] Mſ. R. *tibiis parilibus*, vt et in Andr. L.

Acta primo ſine Prologo] Variant ſcripti libb. quorum plurimi ſic habent: *Cn. Octauio, Tito Manlio Coſſ. relata eſt iterum ludis funebribus, relata eſt III. Quinto Fuluio* etc. L.

Prologus] Non omnes Comoediae Terentii a Menandro videntur eſſe tranſlatae: nam haec quae Hecyra eſt, alterum Graecum habet auctorem; quis ille ſit, habetur incertum. Alii Apollodorum volunt. Quid autem nunc ipſa contineat, explicabimus. *Prologus* inducitur duplex, propterea quia frequenter excluſa eſt, vt intelligitur. Videtur enim primam Prologi partem antea dictam: poſteriorem nunc eſſe ſociatam. Conſuetudinem quidem in omnibus diximus Prologorum ſemper eſſe hanc, Poetam commendare, argumentum dicere, audientiam poſtulare. Verum cum cauſa exordii ſemper ita ſit, vt ſuſpicio vel crimen, quod poſſit opinioni obeſſe, in principio defendatur, eſt hic purgandum quod frequenter excluſa eſt: videtur enim quiddam eſſe praeiudicium, quod haec Comoedia placere non poſſit. defenditur autem cauſae deriuatione, per coniecturalem ſtatum. Non enim ideo quia mala, eſt excluſa; ſed quia *populus in funambulo animum occupauerit.* et hoc addit, quod ſemel excluſa eſt, vel quod rumor eſſet, datum iri gladiatores, populus conuolauit cum tumultu, deſuruit loco: hoc enim ad id pertinet quod iterum videtur excluſa. Ita in omnibus excluſionibus per cauſae mutationem defenſio

HECYRA eſt huic nomen fabulae; haec cum data eſt

Noua,

ſenſio comparata. nunc verba tractemus. Graecum nomen *Hecyra*, Latine *Socrus* dicitur. Appoſuit igitur ad faciendos dociles auditores, primum nomen: deinde proponit quaeſtionem, cum dicit: *Haec cum data eſt noua, nouum interuenit vitium et calamitas, vt neque ſpectari neque cognoſci potuerit.* In quo defenſio eſt magna, cum nunc dicit ſpectatam et cognitam repudiare. Deinde concluſio eiuſdem cauſae: *Ita ſtudio populus ſtupidus in funambulo animum occuparat. nunc haec plane eſt pro noua.* Ergo ſi antea nullum initium huius agendae fuit, tanquam redit: *et hic qui ſcripſit hanc ob eam rem noluit iterum referre, vt iterum poſſit vendere.* Ne obiiceretur, cur non repetita actio eſt poſt funambulum; ſi propter funambulum videtur excluſa, adiecta cauſa eſt, quoniam Terentius referre eam noluit, vt poſſit eam vendere. E.

1 *Hecyra eſt huic nomen fabulae*] A nomine coepit, vt incognitam probaret, et ideo ſpectandam. *Hecyra eſt huic nomen fabulae*] Nominatiuo caſu figurauit: quum in vſu ſit, vt datiuo dicamus. quamuis praeſto ſint exempla, quibus veteres per omnes fere caſus hoc genus locutionis enunciabant. *Hecyra eſt huic nomen fabulae*] Haec primo data eſt ſine Prologo, ludis Megalenſibus: quos Sex. Iulius, et Cornelius Dolabella ediderunt, ſed occupato populo ſtudio funambuli, diſplicuit. Poſtea data eſt ludis Funebribus L. Aemilii Pauli: quos fecerunt Q. Fabius Maximus, et Cornelius Africanus. Tunc quoque non peracta eſt, per ſtudium populi circa gladiatores. Tertio ad poſtremum introducta, Q. Fuluio, L. Martio aedilibus: virtute actorum L. Ambiuii, et L. Turpionis eſt commendata. *Hecyra eſt huic nomen fabulae*] Totus hic Prologus ſubtilem conqueſtionem continet, ob hoc (*ad hoc*) ne aperte populum neglectae (*non lectae.* Liber vterque) fabulae reum faciat, et facile reuocet in fauorem. *Haec quum data eſt noua*] Ita dicitur, *Data eſt fabula*, vt *data eſt coena*, *datum eſt prandium*. Et *edidit* a *dato* (*Edita a Data*) deſcendit. *Haec quum data eſt noua, nouum interuenit vitium*] Sic et Homerus (Od. ώ, 40.), Κεῖτο μέγας μεγαλωστὶ λελασμένος ἱπποσυνάων. Et *Dari* dicitur *fabula*, quum agitur: *Stare*, quum placet. *Haec quum data eſt noua, nouum interuenit vitium*] Σύλληψις prima: deeſt

Noua, nouum interuenit vitium et calamitas,
Vt neque ſpectari, neque cognoſci potuerit:
Ita populus ſtudio ſtupidus in funambulo
Animum occuparat. nunc haec plane eſt pro noua:
Et is qui ſcripſit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, vt iterum poſſit vendere.

Alias

enim, *Huic:* et eſt figura παρονομασία, *Noua, nouum.* D.

Pro *Fabulae* repone *Fabulai.* B.

2 *Vitium et calamitas*] Bene ſecundum augures. *Vitium* enim eſt, ſi tonet tantum: *vitium et calamitas*, ſi tonet et grandinet ſimul, et etiam fulminet. *Vitium et calamitas*] Tranſlatio eſt ab augurio: et *vitio creati* dicuntur *conſules.* *Calamitas* παρὰ τὴν καλάμην dicitur: *clades*, quia clamatur (*quia* κλάδοις *datur*): vt aliud ſit grandinis culmum frangentis, aliud furti, aut doli mali (*vt in dolis malis.* Mſ. B. et Edd. vett.). Sic Probus. D.

Repone *Noua, ei nouum interuenit* etc. B.

3 *Vt neque ſpectari*] *Vitium*, quod non ſpectata eſt: *Calamitas*, quod non cognita. *Vt neque ſpectari, neque cognoſci*] Mira defenſio. ſiquidem non iudicio Comoedia exacta eſt, ſi ſpectari cognoſcique non potuerit: placitura ſcilicet, ſi audiretur. *Vt neque ſpectari, neque cognoſci*] Ideo theatrum, ideo ſpectatores ideo actores: quia maior pars in geſtu eſt, quam in verbis. *Cognoſci*] Vel probari, vel ſciri: an Hecyra ſciri dicatur, quae ſcita ſit nomine (*quae ſit omnino ita*, Mſ. H.)? D.

4 *Ita populus ſtudio ſtupidus*] A deriuatione cauſae. Non quia mala, inquit, excluſa eſt; ſed quia populus funambuli admiratione obſtupuit: quod infra de gladiatoribus dicet, ad commutationem cauſae inducendam. *Ita populus ſtudio ſtupidus*] Hic excuſatur et populus, qui neque iudicauit de Fabula, neque tamen ſtulte errauit. *Stupidus*, pro ſtupens. vt (Ecl. VI, 20.) *Timidiſque ſuperuenit Aegle.* D.

5 *Pro noua*] Recte: iam enim non eſt noua. D.

6 *Et is, qui ſcripſit hanc, ob eam rem*] Id eſt, ob eam cauſam. quaſi dicat, non iterum acta eſt ſine cauſa. Cur ergo non poſt funambulum relata eſt, vbi ille ceſſarat? in quo maluit auarum Poetam populo inducere, quam ſuo operi diffidentem. D.

7 *Iterum referre*] Superuacuum eſt *Iterum.* *Vt iterum poſſit vendere*] Aliis ſcilicet ludis. hoc, vt diximus, ad laudem Fabulae referatur (*refertur* Codd. vett.): poſtquam tantum fiduciae Poetae dedit. D.

Pro

Alias cognoſtis eius; quaeſo hanc noſcite.

ALTER PROLOGVS.

Orator ad vos venio ornatu Prologi:

Sinite

Pro *Poſſit* leges linguae poſtulant *Poſſet*. B.

8 *Alias cognoſtis eius; quaeſo nunc hanc noſcite*] Mire illi fauorem petit ex aliis, quae ſpectatori notae ſunt. *Eius*] Poetae (*notae eiuſdem Poetae* Edd. ſande R. Steph.). Quaſi haec omnino nota ſit (QVAESO NVNC HANC NOSCITE. *Quaſi haec omnino incognita ſit.* Vid. Donat. ad verſ. 1.). At in Andria, quae omnium prima eſt, aliter ait, *Vt pernoſcatis, et quid ſpei ſit relliquum: Poſthac quas faciet deintegro Comoedias, Spectandae an exigendae ſint vobis prius.* D.

Alias cognoſtis eius, quaeſo hanc cognoſcite] Optime ammonuit, vt de praeteritis Poetam datum doceret, quo facilius poſſet ſcire populus, et hanc eius Comoediam poſſe ſimiliter comparari. E.

1 *Orator ad vos venio ornatu Prologi*] Magna arte hic Prologus ſcriptus eſt, nimis oratorie. Nam totiens expulſa Fabula, quomodo honeſte reuocari potuit in proſcenium, niſi primo ipſa impudentia pro fiducia proferretur? deinde actor peritiſſimus ipſe Ambiuius, probaret et Poetam et Comoediam, cuius auctoritas elucet ex verbis? tum deinde ſubtiliter nouo Poetae, a vetuſto et magnae auctoritatis Caecilio peteretur exemplum, et peteretur ingenioſiſſime? Nam quod rudi Terentio contigit, accidiſſe memoratur veteri Caecilio: quod huic ſemel, illi ſaepe: quod huic in aliis nunquam, hoc illi fere in omnibus: quod huic, praeter Hecyram, et actae, et probatae ſunt caeterae: illi partim exactae, partim vix probatae. Itaque his omnibus argumentis id actum eſt, vt neque deſperandum ſit de Terentio, quod expulſus eſt (alii, *exploſus*. Forte, *excluſus*): vt nihilominus illi tantum attribuendum ſit, vt aut par Caecilio, magno tunc Poetae, aut vltro melior etiam eſſe poſſit. Hic autem L. Ambiuius hiſtrio, fuit actor Comoediarum. *Orator ad vos venio*] Oratorem audire oportere, ius gentium eſt: oratorem non licet iniuriam pati. Ideo ergo ne expellatur, non ſe Prologum, ſed Oratorem nominat. Plautus (Poen. 1, 2, 171.), *Impia ſcelera oratorem verberas.* D.

Orator ad vos venio ornatu Prologi ſinite exorator ſim]

 Alius

Sinite exorator vt ſim, eodem vt iure vti ſenem
Liceat, quo iure ſum vſus adoleſcentior:
Nouas qui exactas feci vt inueteraſcerent,
Ne cum Poeta ſcriptura euaneſceret.
In his, quas primum Caecili didici nouas,

Partim

Alius eſt hic Prologus a ſuperiore, qui fuit ſuperioris excluſionis: hic vero propter excluſionem tumultus conuenientis populi, propter ſpectandos gladiatores. *Sinite exorator ſiem* vel *ſim*, ſinite inquit, quod oro impetrem. E.

2 *Sinite exorator vt ſim*] *Orator* eſt dum agit (*orat.* Mſſ. et Edd. ante Steph.): *Exorator* quum impetrauerit (*impetrauit.* Ibidem). Ita illud, dicentis: hoc, iam effecti ſignificationem habet. Et *orator* eſt, cui cauſa defendenda mandatur. *Eodem vt iure vti ſenem liceat*] Vt (Aen. v, 350.), *Me liceat caſus miſerari inſontis amici.* D.

Bentl. duce Faerno edidit *Sinite exorator ſim.* Z.

3 *Quo iure ſum vſus adoleſcentior*] Tanquam aliud agens affert exempla, quibus oſtendat, turpe non eſſe Terentio excluſam eſſe vnam illius Fabulam, quum multorum Poetarum multae exactae ſint: et in his Caecilii, cuius illo tempore magna auctoritas fuit. *Adoleſcentior*] Haec comparatio minus a poſitiuo ſonat, et vim diminutiuam exprimit: vt (Aen. vi, 304.), *Iam ſenior; ſed cruda deo, viridiſque ſenectus.* D.

Quo iure ſum vſus adoleſcentior] Hic Prologus dicitur ab Ambiuio Turpione, quia ſenex fuerat qui eſt in ea actor; petit ergo vti pari modo vtatur ſenex beniuolentia populi, qua et adoleſcens. E.

4 *Nouas qui exactas feci vt inueteraſcerent*] σύλληψις. *Inueteraſcerent*, denuo agerentur, quia nondum acta, noua dicitur Fabula. *Exactas*] Expulſas. *Inueteraſcerent*] In conſuetudinem venirent, ſpectarentur, amarentur. D.

Nouae qui exactas feci vt inueteraſcerent] Qui labore meo nouas Comoedias excluſas ad populi aures reuocaui, et veteres confeci. E.

5 *Ne cum Poeta ſcriptura euaneſceret*] Cauſa facti honeſtior eſt, non ſe Poetae vnius, ſed ipſius Poematis cauſa laborare. D.

6 *In his, quas primum Caecili didici nouas*] A ſimili argumentum, quod fit per comparationem artificioſam et oratoriam rerum ac perſonarum. D.

Quas primum Caecili didici nouas] Comoediarum ſcriptor

Cae-

Partim ſum earum exactus, partim vix ſteti.
Quia ſciebam dubiam fortunam eſſe ſcenicam,
Spe incerta certum mihi laborem ſuſtuli:
Eaſdem agere coepi, vt ab eodem alias diſcerem
Nouas, ſtudioſe; ne illum ab ſtudio abducerem.
Perfeci vt ſpectarentur. vbi ſunt cognitae,

Placi-

Caecilius fuit. ergo ad hunc laborem ſuum profert exemplum de altero auctore, qui populo placuerit; et oſtendit populi quodammodo rem, et Scenae dubiam fortunam eſſe: vti Comoedia excludatur aliquotiens. E.

7 *Partim ſum earum exactus, partim vix ſteti*] Vide, plus eſſe in exemplo: ſiquidem partim exactae ſunt Caecilii Fabulae, partim vix admiſſae: quum vna Hecyra excluſa ſit. Et eſt ſenſus, aut diſplicui, inquit, aut aliquibus vix placui. *Partim ſum earum exactus*] Pro in aliis (Cum in vett. libris ſit *Aut timidis*, leg. *Ante mihi actis*). Et ſimul ſplendida locutio eſt. *Partim* aduerbium eſt. Et proprie locutus eſt. Nam *Fabulae* aut *agi* dicuntur, aut *ſtare*. D.

8 *Quia ſciebam dubiam fortunam*] Non igitur Poetae culpa, ſed caſus eſt, nam ideo fortunae euentum extulit (*ad fortunam euentum retulit*. Sic infra verſ. 22.). D.

9 *Spe incerta certum mihi laborem ſuſtuli*] Sententioſe, et verum. Nam vbi certa ſpes eſt, nihil opus eſt labore certo ac vehementi. *Spe incerta*] Pro, ſpei incertae. an deeſt *in*? *Incerta certum*] Honeſta figura, quae dicitur ἀντίθετις. D.

Spe incerta certum mihi laborem ſuſtuli] Hic ſe commendat, quo facilius impetret quod deſiderat. *laborem certiſſimum ſuſtuli*; at placendi ſpes eſt et (dele *et* Z.) incerta. E.

10 *Eaſdem*] Exactas. *Coepi*] Difficultatem facti et molimen oſtendit. *Ab eodem*] Caecilio ſcilicet. D.

11 *Nouas ſtudioſe, ne illum ab ſtudio*] Παρόμοιον. *Ne illum ab ſtudio abducerem*] Iterum cauſa honeſtatis. D.

12 *Perfeci, vt ſpectarentur*] Attende quantum pondus habeat, quod non *feci* dixit, ſed potius *perfeci*: vt molem difficultatis oſtenderet. *Vbi ſunt cognitae, placitae ſunt*] Elegans promiſſio, et hanc placituram, ſi cognoſcatur. Et eſt coniectura a futuro tempore. D.

Vbi ſunt cognitae, placitae ſunt] Vides a ſimili, quemadmodum hic argumentum et coniecturam fecerit; ſi quidem illae Caecilii Comoediae quae

 exclu-

Placitae ſunt. ita Poetam reſtitui in locum,
Prope iam remotum iniuria aduerſarium
Ab ſtudio, atque ab labore, atque arte muſica.
Quod ſi ſcripturam ſpreuiſſem in praeſentia,
Et in deterrendo voluiſſem operam ſumere,
Vt in otio eſſet potius, quam in negotio:
Deterruiſſem facile, ne alias ſcriberet.
Nunc quid petam, mea cauſa aequo animo attendite.
Hecyram ad vos refero, quam mihi per ſilentium
Nun-

excluſae ſunt, quia ante non erant cognitae, poſteaquam meo labore cognitae ſunt, placere coeperunt. ergo et iſtae placebunt ſine dubio, cum cognoſcentur. E.

13 *Placitae ſunt*] Nota participium ſine verbo. *Ita Poetam reſtitui in locum*] Mire non Caecilium, ſed Poetam: vt hoc generaliter populo praeſtitiſſe, non vni homini videatur. *Reſtitui in locum*] Quia remotum et excluſum dixit. D.

Placitae ſunt] Seruius Aeneid. x, 106. L.

14 *Prope iam remmotum*] Geminauit *M* ſecundum antiquos, qui omnes in verbis liquidas duplicabant. D.

15 *Ab ſtudio, atque ab labore*] Bene oſtendit ſe populo profuiſſe, Caecilium Poetam ad laborem reuocando atque artem. *Ab* (Faernus recte correxit ſic, *reuocando.* ATQVE ARTE MVSICA. *Ab* Z.) autem in tertio commode (*commate* Z.) audiendum eſt: vt (Aen. I, 431.), *Hic portas alii effodiunt, hic alta theatri Fundamenta locant alii, immaneſque columnas Rupibus excidunt, ſcenis decora alta futuris.* D.

Conſenſu Codd. repone *Atque arte ab muſica.* Hoc enim nec a verſu nec a Ter. conſuetudine abhorret. B.

16 *In praeſentia*] Statim vt a populo eiiciebatur. D.

Pro *Scripturam* leg. *Scriptorem.* Nam verba, quae ſequuntur, *deterrere*, *in otio eſſe*, *ſcribere*, Scripturae non conueniunt. B.

18 *Vt in otio eſſet potius, quam in negotio*] Ex ipſis rerum nominibus oſtendit facilitatem deterrendi. D.

20 *Nunc quid petam*, *mea cauſa*] Bene *petam* et *mea cauſa*, quaſi Orator. *Mea cauſa aequo animo attendite.* Commendatio perſonae leuis per aliam perſonam grauem, ſecundum praecepta in Rhetoricis. D.

21 *Hecyram ad vos refero*] A cauſa principium narrationis indu-

Nunquam agere licitum eſt; ita eam oppreſſit calamitas.
Eam calamitatem voſtra intelligentia
Sedabit, ſi erit adiutrix noſtrae induſtriae.
Quum primum eam agere coepi, pugilum gloria,
Funam-

inducitur. *Hecyram ad vos refero*] Principium a principali quaeſtione, an cognita ſit, et an ſpectanda ſit. *Quam mihi*] A perſona dicentis. D.

Quam mihi per ſilentium nunquam agere licitum eſt] Hic iam, comparatione a ſimili ducta et terminata, ad primam quaeſtionem redit: docetque quod ſit frequenter excluſus non ſuo vitio, neque iudicio de Comoedia. Petit igitur audientiam vt populus praebeat: et ponit hic ipſam duplicem excluſionis cauſam. Nam primam ſic colligit, *Cum primum eam agere coepi, pugilum gloria, Funambuli eodem acceſſit exſpectatio.* Deinde actionem alteram ſic memorat: *Vetere in noua coepi vti conſuetudine: in experiundo vt eſſem.* Hoc eſt vt iterum tentarem. *Refero denuo.* Deinde adiecit quod vtile fuerat ad Comoediae iudicium, *Primo actu placeo.* ſupponit deinde cauſam cur excluſus eſt, *Cum interea rumor venit datum iri gladiatores, populus conuolat, Tumultuantur, pugnant de loco.* Declarata cauſa vel re, ad officium Prologi redit, petens audientiam, *Nunc turba non eſt; otium et ſilentium eſt.* Et iam ſublatae ſunt cauſae quibus ſum frequenter excluſus. ad audiendum operam date. E.

22 *Ita eam oppreſſit calamitas*] Hoc ſuccedit pro illo, quod eſt a perſona aduerſariorum. Simul ad fortunam retulit culpam populi: non enim dixit, quod praeſto erat. D.

23 *Eam calamitatem*] *Calamitatem* repetit, ne nos fabulam illum dicere putaremus. D.

24 *Voſtra intelligentia*] Ab auditorum perſona (*A ſpectatorum*, vel, *iudicum perſona*). *Noſtrae induſtriae*] Rurſus a ſua. Et bene περιφράσει vſus eſt: ne diceret, *Vos nobis.* D.

25 *Quum primum eam agere coepi*] Iam hinc narratio ſubtilis inducitur, et vt non laedat populum, et vt defendat Poetam. *Pugilum gloria*] Περίφρασις, ἀντὶ τοῦ pugiles etiam glorioſi: vt minus turpe ſit, antelatos eos eſſe. Sicut Virgil. (Aen. V, 368.) *vaſtis cum viribus effert Ora Dares, magnoque virum ſe murmure tollit, Solus qui Paridem ſolitus contendere contra.* Haec eſt gloria pugilum, gratia funambuli. *Pugilum gloria*] *Pugil* dictus eſt

Funambuli eodem acceſſit exſpectatio,
Comitum conuentus, ſtrepitus, clamor mulierum
Fecere, vt ante tempus exirem foras.
Vetere in noua coepi vti conſuetudine,
In experiundo vt eſſem: refero denuo.
Primo actu placeo: quum interea rumor venit
Datum

eſt a pugna: et *Pugna* a pugno. Veteres namque ante vſum ferri et armorum, pugnis et calcibus, et morſibus, corporumque luctatione certabant. D.

26 *Pugilum gloria, funambuli eodem acceſſit exſpectatio*] Πολυλογία. *Funambuli eodem acceſſit exſpectatio*] Duplex cauſa ad vnam excluſionem adhibetur. *Acceſſit exſpectatio*] Narratio cur excluſa ſit. hoc eſt, non Poetae culpa deiecta (*reiecta*) eſt, nec iudicio populi: et ideo nunc admittenda eſt. *Exſpectatio*] Deſiderium. vt Virg. (Aen. II, 283.), *Exſpectate venis.* D.

Acceſſit exſpectatio] Vett. codd. *acceſſit ſpectatio.* L.

Ne orationis ſeries perturbetur, pro *Acceſſit* repone *Accedens.* B.

27 *Comitum conuentus*] Vtrum eos comites dicit, qui ſunt pugilum affectatores? an ſeruos, qui dominos ſequuntur? *Studium*] Certamen diuerſis fauentium. *Clamor mulierum*] Bene *mulierum:* non enim timet eas, quibus ſuffragari vel refragari non licet in theatro. D.

Cum neſciam, qua ratione vel pugilum affectatores, vel aſſeclae Dominorum dici poſſint *Comitum conuentus;* forte legi debet *Comiti conuentus;* caſu genitiuo a *Comitium.* B.

28 *Vt ante tempus exirem foras*] Τῷ ἐξουθενισμῷ, ne grauem paſſus videatur iniuriam. D.

29 *Vetere in noua*] Ἀντίθετον primum. *Vetere in noua coepi vti conſuetudine*] Niſi nouam Comoediam intellexeris, non erit aperta (*apta*, libb. vett.) ſententia. Nam et ſupra dixit, *Nunc haec plane eſt pro noua.* An a Terentio *noua* ideo dictum eſt, quia nunquam alias excluſus eſt? Et bene *vetere:* vt oſtendat turpe non eſſe, quod et aliis Poetis ſaepe contigerit. D.

30 *Refero denuo*] Aut *re* abundat, aut *denuo.* D.

31 *Primo actu placeo*] Rationabiliter dixit *primo:* quia quinque ſunt Actus, partes Fabulae. *Placeo*] *Placeo* dixit pro eo quod eſt, Fabula placet, aut Terentius. Et mire, Non diu, inquit, pependit iudicium, ſed ſtatim placuit (*placui*): vt quod ſequitur, non iudicio, ſed per-

Datum iri gladiatores, populus conuolat:
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.
Ego interea meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla eſt: otium et ſilentium eſt.
Agendi tempus mihi datum eſt: vobis datur
Poteſtas condecorandi ludos ſcenicos.
Nolite ſinere per vos artem muſicam
Recidere ad paucos: facite, vt voſtra auctoritas

perturbatione factum ſit. *Cum interea rumor venit datum iri gladiatores*] Hoc abhorret a noſtra conſuetudine: veruntamen apud antiquos gladiatores in theatro ſpectabantur. D.

32 *Datum iri*] *Datum iri* dixit, vt Fabulam commendet: vt et omnia ſpectatori et populo dicantur D.

34 *Non potui tutari locum*] Facete repetit *locum.* D.

35 *Nunc turba nulla eſt*] Ἀνταπόδοσις πρὸς τὸ (ἀντὶ τοῦ) *tumultuantur.* *Turba*, id eſt, θόρυβος. *Nunc turba nulla eſt: otium et ſilentium eſt*] *Turbam* retulit ad id quod ſupra dixit, *Clamor mulierum.* *Otium*, πρὸς τὸ *pugnant*, *Silentium*, πρὸς τὸ *Clamant.* *Nunc turba nulla eſt: otium et ſilentium eſt*] Quae adhortatio per enumerationem. D.

Liber Bembinus et Donatus Faerni recte habent *Nunc túrba non eſt.* B.

36 *Agendi tempus mihi datum eſt*] Ab Aedilibus ſcilicet. *Vobis datur poteſtas condecorandi ludos ſcenicos*] Quaſi et aliquid agat populus, quum ſpectet. D.

38 *Nolite ſinere per vos*] Σχῆμα διανοίας, ῥητορικὴ ἐπίπληξις. *Artem muſicam*] Oratorie: quaſi non Terentii cauſa agatur, ſed artis muſicae. D.

Nolite ſinere per vos artem muſicam recidere ad paucos] Date potius operam vt faueatis Comoedias ſcribentibus, ne ars muſica ad paucos reuertatur: et ſi aliquid excludatur, Comoediae adſcribant. E.

39 *Facite vt veſtra auctoritas meae auctoritati adiutrix fautrixque ſit*] Vos Comoedias cum libenter audire coeperitis, erit ſtudium ſcriptoribus maximum. vnde mea ad clangendum (*pangendum* W. Forte *clarendum* Z.) creſcet auctoritas. ſiquidem multi per me placebunt. Et commendat ſe quod nunquam pretium ſtatuit artis ſuae maximum, vt auarus videretur. et quod maximè ipſum quaeſtum putauerit, populo ſemper placere. E.

Meae auctoritati fautrix adiutrixque ſit.
Si nunquam auare pretium ſtatui arti meae;
Et eum eſſe quaeſtum in animum induxi maxumum,
Quam maxume ſeruire voſtris commodis:
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium ſuum, et ſe in voſtram commiſit fidem,
Ne eum circumuentum inique iniqui irrideant.
Mea cauſa cauſam accipite, et date ſilentium;

Vt

40 *Meae auctoritati*] Quia iam ſenex eſt. *Meae auctoritati fautrix, adiutrixque ſit*] Qua Terentium probo; et eſt figura ἀναλογία. Vult autem ſe eſſe eius auctoritatis, vt et populo placere iam debeat, qui ipſi placet. D.

41 *Si nunquam auare*] Commendatio ab ante dictis (*actis* Codd. vett.), id eſt, a perſonae attributis. *Si nunquam auare*] A meritis defenſoris argumentum ad laudem Fabulae. *Si nunquam auare*] Per haec verba Terentius vult demonſtrare, quam grauis auctor ſit, qui ſuas Comoedias probet. Sic Horatius (Epiſt. II, I, 81.) — — *ea quum reſpondere coneris Quae grauis Aeſopus, quae doctus Roſcius egit.* D.

42 *Et eum eſſe quaeſtum, in animum induxi*] Modo non *nunquam* ſubauditur: ſed *ſi.* vt ſit, Et ſi eum eſſe, etc. *Maximum quam maxime*] *Inique Iniqui* παρόμοιον. D.

43 *Quam maxime ſeruire voſtris commodis*] Plus dixit *Commodis*, quam ſi diceret *Voluptatibus*. D.

44 *Sinite impetrare me, qui in tutelam meam*] Ordo eſt, Sinite impetrare me, ne eum circumuentum inique iniqui irrideant, qui in tutelam meam ſtudium ſuum, et ſe in veſtram commiſit fidem. D.

Qui in tutelam meam ſtudium ſuum, et ſe in veſtram commiſit fidem] Poeta enim quodammodo auctore commendatus eſt. E.

47 *Mea cauſa*] Quaſi Orator *cauſam* dixit. *Mea cauſa, cauſam hanc accipite*] Hoc oratorie. ſic enim fit, quum perſona pro perſona ad commendationem affertur. *Mea cauſa, cauſam*] Παρονομασία. *Et date ſilentium*] Quaſi Fabulae ac Poetae. D.

Mea cauſa cauſam hanc accipite, ac date] Scit ſe optimi meriti eſſe, et quam frequenter populo placuerit: et idcirco propter ſe dicit audientiam eſſe Comoediae dandam (Reliquus Eugraphii in hanc Fabulam

lam

Vt lubeat ſcribere aliis, mihique vt diſcere
49 Nouas expediat, poſthac pretio emtas meo.

ACTVS PRIMI SCENA I.

PHILOTIS. SYRA.

Per pol quam paucos reperias meretricibus
Fide-

lam commentarius primum editus eſt e Mſ. per Weſterhouium. Z). E.

48 *Vt libeat ſcribere aliis*] Oratorie ἀπὸ τῆς ἐCATHOS (ἰσότητος B.). * *Mihique vt diſcere nouas expediat*] Proprie *Diſcere.* docet enim Poeta, diſcit Scenicus. D.

Vt libeat] Mſ. R. *Vt lubeat.* L.

Pro *Aliis* reſcribendum cenſeo *Alias*; nempe vt Terentio lubeat ſcribere *alias nouas*. Sic ſupra verſ. 10. occurrit *alias diſcere nouas*. Et Ad. Prol. 25. *Poetae* occurrit, non *aliis Poetis*. B.

49 *Nouas expediat poſthac*] Ab vtili argumentatio eſt. Et bene, *Vt expediat:* tanquam facturus ſit, et ſi non expedierit, dum quaeſtum maximum ſeruire populo putat. *Pretio emtas meo*] Aeſtimatione a me facta, quantum Aediles darent: et proinde me periclitante, ſi abiecta Fabula, a me pretium, quod Poetae numerauerint, repetant. Ergo *meo*, a me facto, a me ſtatuto. Nam quomodo alibi dixit, *Poſtquam aediles emerunt*? Et bene, vt ſequatur populus iudicium eius, qui aeſtimare vere Fabulas potuerit. *Pretio emtas meo*] Vt quidam volunt, *periculo*. D.

1 *Per pol quam paucos reperias meretricibus fidelis*] Nouo genere hic vtraque προτατικὰ πρόσωπα inducuntur. Nam et Philotis et Syra non pertinent ad argumentum Fabulae. Hoc autem maluit Terentius, quam aut per Prologum narraret argumentum, aut θεὸν ἀπὸ μηχανῆς induceret loqui. *Per pol quam paucos reperias*] Hae perſonae Terentii more extrinſecus aſſumuntur, vt ſic argumenti obſcuritatem ſpectator effugiat. *Per pol quam paucos*] Animaduertendum eſt in hac Fabula, Terentium bonam meretricem inducturum, ne id contra morem videatur facere, etiam aliam meretricem non malam inducere: vt id exemplis fiat tritius, et vſu veriſimile. *Per pol quam paucos*] Ordo eſt, *Pol per quam paucos reperias*, Nam *per pol*, non eſt

Fidelis euenire amatores, Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi,
Quam

eſt Latinum, ſed *κατὰ τμῆσιν perquam*, id eſt, nimio (*nimis* Z.) *Quam paucos*] Quidam non *paucos*, ſed *paucis* legunt. Sic enim Apollodorus αλπαICHPAS THC ΓeI IONHNC THPAICCI ΓAγγιbaIωC * (ὐδέποτ' ἐραϛὴς ταῖς ἑταίραισι συνέβη βέβαιος. Tan. Fab. Melius vero Bentleius, Ὀλίγαις ἐραϛὴς γέγον' ἑταίραισι, Σύρα, βέβαιος. Z.). *Reperias*] Aptum verbum ad raritatem. Et ideo non dixit *pauci ſunt*, ſed *paucos reperias:* quaſi quaerens. Non autem reperitur, niſi quod quaeritur: non quaeritur, niſi quod praeſto non ſit. D.

Pol quam paucos reperias meretricibus fideles euenire amatores, Syra] Haec Scena, quae priorem in prima parte (*quae priori in parte* Z.) continet tractatum, an iuſte meretrix faciat, cum aliquem diligat, in poſtrema narratione ſicut in om habet (*in poſtrema narrationem fabulae, vt in omnibus, habet* Z.); quoniam argumentum in Prologis Terentius nullum tenet. Omnes igitur eius Comoediae in primis Scenis argumenti plurimam exprimunt partem. Ea igitur meretrix, quae hic eſt, longe a Fabula eſt conſtituta. Nam aliam meretricem amat Pamphilus. Nunc iſta interponitur, vt ei peregre aduenienti, atque miranti, quod meretricem duceret. Narratur (*miranti, quod meretrice relicta vxorem duxerit ille, narretur* Z.) quid cauſae fuit. Quae res dum exponitur, argumentum pars aliqua declarat (*argumenti pars aliqua declaratur*. Z.). E.

Per pol quam] Seruius Aeneid. I, 644. L.

Pro *Paucos* leg. cum Apollodoro Donati *Paucis*, h. e. ſingulis ſingulos; non *Paucos amatores*, quaſi vni plures contigiſſe vellet. Deinde ex Apollodori illo γέγονε lege *Eueniſſe* pro *Euenire* in verſu ſeq. Id quod et verſui et ſententiae commodius eſt. B.

2 *Fidelis*] Huiuſmodi ſententias Rhetores διανοίας vocant. Et mire, non *Eſſe*, ſed *Euenire* dixit; vt non rationis, ſed caſus ſit id, quod rariſſimum eſt. *Fidelis*] *Fidi*, in maximis: *Fideles*, in minoribus negotiis. D.

3 *Vel hic Pamphilus*] Tranſitus a generali ſententia ad ſpecialem. *Vel*] Nunc veluti: alias coniunctio diſiunctiua eſt, alias correptionem ſignificat. vt apud Ciceronem (Verr. IV, 2.), *Vel optimam Meſſanae vitam.* Virg. (Ecl. VIII, 69.) *Carmina vel coelo poſſunt deducere lunam.* Aut *vel*, *vt* modo. *Iurabat quoties Bacchidi!*
quam

Quam ſancte, vt quiuis facile poſſet credere,
Nunquam illa viua ducturum vxorem domum.
Hem! duxit. Sy. ergo propterea te ſedulo
Et moneo, et hortor, ne cuiuſquam miſereat,
Quin ſpolies, mutiles, laceres, quemquem nacta ſis.

Ph.

quam ſancte!] Tria ſunt: quod *iurabat*, et *quoties*, et quam *ſancte.* Quod totum de more amatorum et meretricum dixit, quae iureiurando teneant, quos lege non poſſunt. D.

Vel hic Pamphilus] Vel *etiam* ſignificat. Vt (Virg. Ecl. VIII, 69.), *Carmina vel coelo poſſunt deducere Lunam.* E.

4 *Vt quiuis*] Non modo Bacchis, quae amica erat. D.

5 *Nunquam illa viua ducturum vxorem*] παρένθεσις prima. iurabat nunquam illa viua vxorem ducturum. D.

Noſtri plerique melius collocant, *Viua vxórem ducturúm domum.* B.

6 *Hem! duxit*] Pronuncia vt mirantem oſtendas. *Hem! duxit*] *Hem* aduerbium demonſtrantis eſt: vt, *Hem alter. Ergo propterea*] Modo *ergo* affectum exprimit reprehendentis tarde ſibi conſentientem: ſic Virg. (Aen. II, 707.) *Ergo age, care pater, ceruici imponere noſtrae. Propterea ſedulo*] *Sedulo* inſtanter, et ex animo: vel ſine dolo. D.

Ergo propterea ſedulo admoneo, et hortor, ne cuiuſquam te miſereat] Atque meretrix temperata eſt, lena vero aſperior. eius etenim truces mores eſſe plurimum. Debeat meretrice blanditia (*mores eſſe ſolent plurimum; debent autem meretricis eſſe blandi.* Z.). aliter enim diligi non poteſt, niſi cum forma cum blandimentis conueniat (*cum forma quoque blandimenta conueniant.* Z.) E.

Veteres noſtri *Em*, caeteri *En.* B.

7 *Et moneo, et hortor*] *Monemus* conſilio, *Hortantur* impulſu. *Ne cuiuſquam miſereat*] Deeſt *te.* D.

Ne cuiuſque miſereat] Vett. codd. *Ne cuiuſque te miſereat.* L.

Bembinus, quem, vt ſemper fere, ſequitur Faernus, habet, *Ne cuiuſquam miſereas:* noſtri omnes, *Ne cuiuſquam te miſereat.* Recte, dummodo TE ponas poſt *Ne.* B.

8 *Quin ſpolies, mutiles, laceres*] *Quin* pro *quo minus.* Et magna perſuaſio eſt ad malefaciendum. *Spolies*] *Spoliare* eſt, non minimam partem auferre. *Mutilare*, aliquid detrahere, ſine quo res eſſe non poſſit. *Lacerare* autem, quum omnino non habeas, quod imminuas. *Mutiles*] Imminuas: vnde

de

PH. Vtin' eximium neminem habeam? SY. neminem:
Nam nemo illorum quiſquam, ſcito, ad te venit,
Quin ita paret ſe, abs te vt blanditiis ſuis,

Quam

de *mutili* dicti ſunt boues, aut capri, ſine cornibus. Nam male, qui a *multa* putant dici. et inde *Mulciber* Vulcanus, quod ſit mutilatus ac debilis: id eſt, claudus. Nam proprie *Mulciber* dictus eſt, quod omnia mulceat, id eſt, molliat ac vincat. D.

Mutiles] Hoc eſt, debiles reddas. Vnde aiunt, quod dandus ſit Vulcanus, inde dictum eſſe res virilis poſuit mulier (*quod claudus ſit Vulcanus dictus Poetis Mulciber*). Quamquam illic intelligi poteſt, quod omnia mulceat, et mollia igne faciat. E.

Faernus ob Bemb. et alios aliquot Codd. legit *Quemque*. Sed duo perantiqui noſtri *Quemquem;* quod et verſus confirmat, h. e. *Quemcunque*. Cf. Cledonius p. 1908. qui ipſe *Quemquem* hic legit. B.

9 *Vtin' eximium neminem habeam?*] *Vtin'* pro *vt ne*. Ἀπόστροφος. Et perſeuerat in ἀλληγορίᾳ. Nam *eximia pecora* dicuntur, quae a grege excepta ſunt ad vſus dominorum ſuorum, vt vberius paſcantur. Sed proprie *eximii* ſunt porci maiores, qui ad ſacrificandum excepti liberius paſcuntur. Etenim boues, qui ad hoc electi ſunt, *egregii* dicuntur: et *oues lectae*. vt Virg. (Aen. IV, 57.) *Mactant lectas de more bidentes*. Ita et *porci eximii*. *Vtin' eximium*] Deeſt, *Cenſes:* vt ſit, Cenſes vt eximium neminem habeam? vel certe dones (alii, *dores*, alii *mones*). *Vtin' eximium*] Separatum ex omnibus. Proprie *eximius porcus* eſt, exemtus a grege, atque ſignatus macula aut nota. *Habeam?*] Deeſt Cenſes, aut Vis, aut Mones. D.

Eximium neminem habeam?] Exceptum et ab aliis ſeparatum. E.

10 *Nam nemo quiſquam*] Παρέλκον tertium. Nam abundat *Quiſquam*. *Scito, ad te venit*] Bene additum eſt *Scito:* et moraliter, et acutius pronunciandum. eſt enim verbum illorum, qui familiares corrigunt. D.

Noſtri omnes concinnius, *Nam nemo quiſquam illorum* etc. B.

11 *Quin ita paret ſe*] Hoc verbum *Paret*, aduerſum munificos (*nullificos*) et ſegnes ſumitur. Vt alibi, *Itane te paraſti, vt ſpes nulla reliqua in te ſiet tibi? Abs te*] Pro, ex te. D.

Vnus

Quam minimo pretio ſuam voluptatem expleat.
Hiſcine tu, amabo, non contra inſidiabere?
P H. Tamen pol eandem iniurium eſt eſſe omnibus.
S Y. Iniurium autem eſt vlciſci aduerſarios?
Aut qua via te captent, eadem ipſos capi?
Eheu me miſeram! cur non aut iſtaec mihi
Aetas et forma eſt, aut tibi haec ſententia?

ACTVS

Vnus Bemb. habet *Se*; caeteri Faerni et noſtri omnes recte *Seſe*. B.

12 *Suam voluptatem expleat*] Bene *expleat*, quod contrarium meretrici eſt, amatorem voluptate ſatiari. D.

13 *Hiſcine*] Ἐρώτησις. Id eſt, talibus. Et vide ſi pulchra meretrix puella eſt. *Inſidiabere?*] Inſidiari malum eſt: ſed contra inſidiari, iuſtum eſt. D.

14 *Tamen eandem pol eſſe omnibus iniurium eſt*] Idem aliter, et vehementius intulit. Nam peius eſt eandem eſſe omnibus, quam nullum excipere. *Iniurium*] Iniquum. *Iniurium* autem indignantis modo ſignificatio eſt: et vim aduerbii habet. D.

Iniurium eſſe omnibus] Iniurium eſt eſſe omnibus ſimilem, id eſt, aſperam ſeu ſaeuam meretricem. E.

15 *Vlciſci aduerſarios*] De more *Aduerſarios* mutato nomine poſuit. durum enim fuerat, ſi *amatores* diceret. D.

Iniurium eſt autem, vlciſci aduerſarios] Defendit et haec partem ſuam, quod aſperam meretricem eſſe deſiderat. Dicit enim, non amatores eſſe, ſed *aduerſarios*, ex hoc quod ad libidinem complendam ſine mercede feſtinant. E.

16 *Qua via te captent*] Qui te captant ſaepe, tu eos vel ſemel cape. D.

Conſenſus Codd. probat *Aut quá via captent té illi*. *Via* hic eſt monoſyllabon. B.

17 *Eheu me miſeram!*] Bene, quia non perſuaſit: ſed (*ſuum* Z.) affectum doloris expreſſit. Intelligitur enim ex vultu eius, non eam perſuaſiſſe quod voluit. *Eheu me miſeram! cur non aut iſtaec mihi aetas, et forma eſt*] Ἐμπαθῶς ait, quod reliquum eſt: quia quod volebat, perſuadere non potuit. Et bene *iſtaec aetas et forma*: quia vtrumque non habet. Et mire e contrario deſcripta eſt deformitas Lenae, et formam et voluntatem malam gerentis. D.

18 *Aut tibi haec ſententia?*] Δεικτικῶς; ſimulque oſtendit ſecundum φυσιογνωμικῶς, difficile deformem reperiri bonam. D.

ACTVS PRIMI SCENA II.

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

SENEX ſi quaeret me, modo iſſe dicito
Ad portum, percontatum aduentum Pamphili.
Audin'

1 *Senex ſi quaeret me, modo iſſe dicito*] Hoc ſeruus dixit, in Scenam de Proſcenio reſpiciens. *Senex ſi quaeret me*] Duae coniecturae ſunt in hac Scena: an verae ſint nuptiae: et an veriſimile ſit, abſtinere potuiſſe adoleſcentem a virgine ſibi nuptum tradita. *Senex ſi quaeret me*] Magis expreſſit conſuetudinem, dicendo *Senex:* quam ſi diceret, *Dominus maior*. *Senex ſi quaeret me*] Vt ex verbis ſuis tam meretrix, quam lena deſcripta eſt: ita et Parmeno ipſe qualis ſit, oſtenditur ex ſua ſibi locutione. Exeundi autem cauſa de argumento ſumitur: quia Pamphilus abſens eſt, et exſpectatur in dies eius aduentus. *Senex ſi quaeret me, modo iſſe dicito ad portum*] Haec omnia ſubmiſſa et veloci pronunciatione efferenda ſunt. hoc enim deſiderant huiuſmodi verba, vtpote et ſerui et feſtinantis. D.

Senex ſi quaeret me] Haec, vt dixi, Scena narrationem tenet; in qua coniectura eſt, non eſſe iſtas firmiſſimas nuptias; et alia incedens (*alia inde eſt* Z.), quod et adoleſcens illibatam diu in domo habuit vxorem, et a ſe intactam eo tempore, quo nuptiae fuerunt; quibus (*de quibus* Z.) propriis locis argumenta tradimus. Vt oportet tamen ſeruus exiens domo mandat, quaſi prae ſollicitudine ſi ad portum deſcenderet vſque erat quando Pamphilus veniat, qui a patre veniat miſſus eſt (*trademus, vt oportet. Iam nunc ſeruus exiens domo mandat conſeruo, vt, ſi forte quaerat Senex, vbi ſit, dicat, ſe ad portum deſcendiſſe, ſciſcitatum quando Pamph. veniat, qui a patre in Imbrum miſſus eſt* Z.), vt hereditatem ſibi relictam capere poſſet ab hoc, de aliis vt ſine ipſo cauſam hanc intelligat (*poſſet. ad hoc addit, vt, niſi ipſe quaerat, aliis cauſam hanc ne indicet* Z.): Si te, inquit (adde, *non* Z.) interrogauerit, ne dixeris. Huc (*Haec* Z.) enim cauſa cum integra fuerit, quod ei dictum non eſt, me iſſe ad portum, facile alio loco dici poſſent (*poteſt* Z.). E.

2 *Percontatum aduentum Pamphili*] Honeſtam cauſam dixit, id eſt, Pamphili aduentum. Et *percunctatum*, et *percontatum* ſcribitur. ſed *percontatum*

Audin' quid dicam, Scirte? ſi quaeret me, vti
Tum dicas: ſi non quaeret, nullus dixeris:
Alias vt vti poſſim cauſa hac integra.
Sed videon' ego Philotium? vnde haec aduenit?
Philotis, ſalue multum. PH. o ſalue, Parmeno.
SY. Salue mecaſtor, Parmeno. PA. et tu aedepol, Syra.
Dic mihi Philotis, vbi te oblectaſti tam diu?

tatum a conto dicitur, quo nautae vtuntur ad exploranda loca nauibus opportuna. ſi vero *percunctatum*, ab eo quod a *cunctis* perquiratur, dicitur. D.

3 *Audin', quid dicam, Scirte?*] *Audis*, modo ſentis, intelligis. vt Virg. (Aen. I, 23.) *Progeniem ſed enim Troiano a ſanguine duci Audierat.* Item alibi (Georg. I, 514.), *Neque audit currus habenas. Audin', quid dicam, Scirte?*] *Audis* modo pro aduertis. *Audin' quid dicam, Scirte?*] Conuenit nomen ſeruo puero, παρὰ τὸ σκιρτᾶν, quod eſt geſtire et ludere. *Scirte*] κωφὸν πρόσωπον inducitur. D.

4 *Nullus*] Pro non. D.

5 *Alias vt vti poſſim*] Inter *alias* et *alia*, hoc intereſt: quod *alias* alio tempore ſignificat: *alia* aliter, aut per alia. *Integra*] Non dicta. D.

6 *Sed videon' ego Philotium?*] Mire inuenta eſt cauſa narrandi ideo, quia peregre venit meretrix: alioquin ſi Athenis eſſet, omnia ſciret. *Sed videon' ego Philotium?*] Sic ſolet dubitari, aduenientibus ipſis, quos poſt multum temporis interuallum vident. *Vnde haec aduenit?*] Cum quodam contemtu eius *Haec* dicit Parmeno. D.

8 *Salue mecaſtor, Parmeno*] Olim ſalutantes addebant iuſiurandum, vt hoc ſedulo facere viderentur. *Me*] Aut adiectio eſt, et abundat: aut poſitum eſt pro μὰ ſyllaba: vt Graeci μὰ τὸν Ἀπόλλωνα dicunt. *Et tu aedepol, Syra*] Irriſit ad *ecaſter* addendo *aedepol.* Et quod illa Parmeno, ille hic addidit Syra. *Syra*] *Sura* veteres legerunt, V pro Y ponentes: vt *Muſia, Suria.* D.

9 *Dic mihi, Philotis*] Vide licentiam: ſupra *Philotium*, hic *Philotis* dixit. *Vbi te oblectaſti tam diu?*] Facete dictum meretrici: non, *Vbi fuiſti?* ſed, *Vbi te oblectaſti?* D.

Vt verſum adiuues, mutato ordine, lege *Philotis, dic mi vbi* etc. B.

PH. Minime equidem me oblectaui, quae cum milite
Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo:
Biennium ibi perpetuum miſera illum tuli.
PA. Aedepol te deſiderium Athenarum arbitror,
Philotium, cepiſſe ſaepe, et te tuum
Conſilium contemſiſſe. PH. non dici poteſt,

Quam

10 *Minime equidem me oblectaui*] *Me* acutius proferendum eſt: et reſpondet προς τὸ TE. D.

Minime equidem me oblectaui, quae cum milite Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo] Ac obleciatio ſit argumentum finitima actu (*An oblectatio ſit, ſumit argumentum ab arte* Z.), quod cum *milite;* ab habitu, quod *inhumaniſſimo*; a loco, quod *hinc profecta;* a tempore, quod *biennium.* E.

11 *Corinthum hinc ſum profecta*] *Hinc* magnum oſtendit dolorem habere Philotion, quod relictis Athenis Corinthi habitauerit. *Cum milite Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo*] Multa dixit: et *milite*, et *hinc*, et *inhumaniſſimo*. *Inhumaniſſimo*] Quid potuit de milite dici, niſi in ſuperlatiuo? namque omnis miles inhumanus: hic vero inhumaniſſimus. *Corinthum hinc ſum profecta*] Haec argumenta ſunt, an ſe oblectare potuerit a perſona, quia miles inhumaniſſimus: a loco, quod hinc profecta: a tempore, quod biennium. a re, id eſt, ab iniuria quam tulit. D.

12 *Biennium ibi perpetuum*] Vt continuationem ſui caſus oſtenderet, *perpetuum* dixit. *Miſera*] Muliebris interpoſitio τὸ *Miſera*. *Illum tuli*] Non, cum illo fui, ſed *Tuli:* adeo non me oblectaui. D.

Biennium enim perpetuum miſera illum obtuli] Quo non queritur. Deinde humanitatem amoris meretrix (Leg. [ertuli] *Duo nunc queritur; primum diuturnitatem temporis; deinde inhumanitatem militis* Z.), et vt oportuit de rebus et de tempore. *Miſera illum*] Quemadmodum Cic. Verr. *Hoc vno praetore per triennium pertuliſſe.* Et moderate, vt haec pertuliſſe ſe dixerit. E.

13 *Deſiderium Athenarum*] Quod Corinthum profecta es. *Athenarum arbitror*] Quod dixit (*dixti*) *hinc* ante πεδοικὴν * Athenarum, et ἀμφιβολία *te deſiderium cepiſſe* (*ante* μετοίκησιν. ATHENARVM TE DESIDERIVM CEPISSE. ἀμφιβολία). *Aedepol te deſiderium Athenarum arbitror cepiſſe ſaepe*] Quod cum milite inhumaniſſimo. D.

15 *Conſilium contemſiſſe*] Poenitudine eſſe poſſeſſam (*Poenituiſſe te eſſe profectam*). D.

Quam cupida eram huc redeundi, abeundi a milite,
Voſque hic videndi, antiqua vt conſuetudine
Agitarem inter vos libere conuiuium.
Nam illic haut licebat, niſi praefinito, loqui,
Quae illi placerent. PA. haut opinor, commode
Finem ſtatuiſſe orationi militem.
PH. Sed quid hoc negoti eſt? modo quae narrauit mihi

Hic

16 *Huc redeundi*] Iterum a loco. *Abeundi a milite*] A perſona. *Voſque hic videndi*] A re. *Redeundi, abeundi, voſque hic videndi*] Oratorie vnam rem in tria diuiſit, Huc redeundi, Abeundi a milite, Voſque hic videndi: vt diceret, Huc veniendi. D.

18 *Agitarem inter vos libere conuiuium*] Inter *agere* et *agitare* hoc intereſt: quod *Agere*, eſt aliquid (excidit forte, *ſerium*) vel neceſſarium facere: *Agitare*, voluptarium. Ergo *Agitarem*, exercerem. D.

19 *Nam illic haut licebat niſi praefinito loqui*] Legitur et *illi*: vt ſit circumflexus accentus, et ſignificet *illic*: vt (Aen. II, 548.), *Illi mea triſtia facta.* et abſolutum eſt. *Praefinito*] Deeſt tempore, aut quid tale. *Niſi praefinito loqui*] A tempore. Hic oſtendit, quid dixit ſupra, *tuli*: et quid ſit *Agitare conuiuium libere.* *Niſi praefinito loqui, quae illi placerent*] Duo dixit: et *Praefinito*, et *Quae illi placerent:* vt neque quantum velles, neque quod velles, diceres. D.

Nam illic haut licebat, niſi praefinito, loqui, quae illi placebant] Nam apud militem, niſi certus, eſſe ſermo non poterat, vel in numero, vel in qualitate; vt et quantum dicerem, praefiniret, et quid dicerem. E.

Pro *Illic* Donatus recte legit *Illi.* Non enim aliter ſtat verſus. B.

20 *Haut opinor commode*] *Commode*, pro blande, et bene: vt, *Nunquam tam dices commode.* D.

21 *Finem ſtatuiſſe orationi militem*]. Argute *militem:* quia quaſi inimicus ſit orationi, quae in pace plurimum poteſt. D.

22 *Sed quid hoc negoti eſt?*] Hic ad argumentum nunc deſcendit. In Phormione, *Sed quid tu es triſtis?* praelatis ſcilicet allocutionibus, et ſeparatarum et permiſtarum perſonarum: ne ieiune ad argumentum veniens, non (aut dele *Non*, aut corrige *Nunc* Z.) agere Fabulam, ſed narrare videre-

Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
Fore, vt ille hac viua poſſet animum inducere
Vxorem habere. PA. habere autem? PH. eho tu, an non habet?
PA. Habet: ſed firmae hae vereor vt ſint nuptiae.
PH.

deretur. *Quid hoc negoti eſt?*] Bene addidit *negoti*, vt augeret inuidiam facti. Nam potuit dicere, *Quid hoc eſt?* Sed, vt diximus, ad inuidiam et magnitudinem rei, *Negoti* dixit. *Quae narrauit mihi*] *Quae*, qualia ſcilicet, et quanta. *Modo quod narrauit mihi*] *Quae*, legendum eſt: vt ſit, qualia et quanta: et hoc ἐν ὑποκρίσει. D.

23 *Quod ego nunquam credidi*] Hoc totum cum inuidia pronunciandum ex animo meretricis, quae facinus indignum nuptias putat. D.

Quod ego nunquam credidi fore, vt hac ille viua poſſet animum inducere vxorem habere] Hinc proponit, vt res origine narrationi ſeducat audiſſe ſe, quam Pamphilam duxerit. Deinde ſerius (*Hic proponit, vt rem ad originem narrationis reducat, audiuiſſe ſe, quod Pamphilus vxorem duxerit. Deinde ſeruus* Z.) proponit id ipſum, quod confirmaturus eſt, ſicut ſupra diximus, per argumenta. E.

24 *Vt hac ille viua poſſet*] Mire oſtendit ex eiſdem verbis eandem hanc eſſe, quam ſupra dixit, *Nunquam illa viua vxorem ducturum. Poſſet animum inducere*] Quaſi in rem duram et immanem. D.

25 *Habere autem?*] Oſtendit pronunciatione, quod prope eſt, vt non habeat. D.

26 *Sed firmae hae vereor vt ſint nuptiae*] Bene pro perſona ſerui, qui vult dominum vxorium eſſe magis, quam amatorem Bacchidis. *Sed firmae hae vereor*] Animaduerte Terentium in nuptiis hoc dictum (forte, *dubium*) ſeruare, vtrum firmas an infirmas dicat nuptias. *Vt*] Ne non. D.

Sed firmae hae vereor vt ſint nuptiae. Ph. Ita Di Deaeque faxint, ſi in rem eſt Bacchidis] Faciant quidem Dii Deaeque, vt vereor, vt firmae iſtae nuptiae ſint. Non tam prodeſt Bacchidi. Propterea qm (*Faciant quidem Dii Deaeque, vt firmae iſtae nuptiae ſint. Nam tamen id non prodeſt Bacchidi propterea, quoniam* Z.) aliam fortaſſe Pamphilus ducet vxorem. E.

Pro *Hae* duo Codd. recte habent *Haec;* vt euitetur Homoeteleuton. B.

PH. Ita Di Deaeque faxint; ſi in rem eſt Bacchidis:
Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi, Parmeno.
PA. Non eſt opus prolato: hoc percontarier
Deſiſte. PH. nempe ea cauſa, vt ne id fiat palam,
Ita me Di bene amabunt, haut propterea te rogo,
Vt hoc proferam, ſed vt tacita mecum gaudeam.
PA. Nunquam tam dices commode, vt tergum meum

Tuam

27 *Si in rem eſt Bacchidis*] Bene additum, *Si in rem eſt Bacchidis:* vt oſtenderet, ſe non malignitatis, ſed beneuolentiae cauſa, talia vota ſuſcipere. *In rem*] Pro, vtilitatem: *Ab re*, contra vtilitatem. D.

28 *Sed qui iſtuc credam*] Id eſt, nuptias eſſe infirmas. *Sed qui iſtuc credam, ita eſſe? dic mihi, Parmeno*] Superiore voto excuſauit crimen curioſitatis: iam videtur poſt (*propter*) Bacchidem autem velle. D.

29 *Non eſt opus prolato: hoc percontarier deſiſte*] Vide quam conuenienter Poeta, quum id agat, vt narrantem Parmenonem inducat, tamen multis diuerticulis morales facetias internectat. *Non eſt opus prolato: hoc percontarier deſiſte*] Incerta diſtinctio, vtrum *prolato hoc*, an *hoc percontarier*. D.

30 *Nempe ea cauſa, vt ne fiat palam*] Dubitantem ſeruum nihil potius recuſarem narrare. optima perſuaſione meretrix inducit cauſam. inquit (*Dubitantem ſeruum, aut potius recuſantem narrare optima perſuaſione meretrix inducit, dicendo cauſam; Nempe, inquit* Z.), Ea cauſa proferre non vis, ne iſtuc palam fiat, ſed audita nos taceamus. volumus, nam (*tacebimus. Volumus enim* Z.) rem gaudii tantummodo in animo oſtendere. E.

31 *Ita me Di bene amabunt*] Pro *ament:* vt (Aen. 1, 273.), *donec regina ſacerdos Marte grauis geminam partu dabit Iliae prolem.* D.

Di bene amabunt] V. C. *ament.* L.

Noſtri *Bene ament.* Nec Bembinus nec Donatus Faerni habet illud *Bene.* Igitur vt ſtet verſus, leg. cum Donato *Ita me Di amabunt.* B.

32 *Vt hoc proferam*] Prodam, Bacchidi ſcilicet, vel cuilibet. *Mecum gaudeam*] *Mecum*, intra me. Virg. (Aen. 1, 41.) *Haec ſecum.* D.

33 *Nunquam dices tam commode*] Haec pronunciatio eiuſmodi eſſe debet, vt ex ea appareat prope delinitum Parmenonem, vix ſe poſſe continere quin narret. *Nunquam dices tam commode*] Quaſi ex parte labefactus eſt: ſic enim loquitur. D.

Vt tergum meum in fidem

tuam

Tuam in fidem committam. PH. ah noli, Parmeno:
Quaſi tu non multo malis narrare hoc mihi,
Quam ego quae percontor, ſcire. PA. vera haec praedicat;
Et illud mihi vitium'ſt maxumum. ſi mihi fidem
Das, te tacituram, dicam. PH. ad ingenium redis.
Fidem do; loquere. PA. auſculta. PH. iſtic ſum. PA. hanc Bacchidem

tuam committam] Nunquam ita mihi perſuades, vt fidei tuae credam tergum meum, vt, dum tibi credo, circa plagas periclitari poſſim. E.

34 *Ah! noli, Parmeno*] Artificioſe ſe fingit audire nolle, vt tacitura credatur, ſi audierit: quia curioſitas ſignum eſt loquacitatis. Sic Horat. (Epiſt. 1, 18, 69.) *Percontatorem fugito: nam garrulus idem eſt.* D.

35 *Quaſi non tu multo malis*] Deeſt, *Ita dicis:* vt ſit, *Ita dicis quaſi.* Et nunc Philotis non eſt inſtantior hac calliditate, vt magis ſeruum ad dicendum prouocet. *Quaſi non tu multo malis narrare hoc mihi*] Ἔλλειψις: deeſt enim, *Ita grauaris dicere*, aut *Ita negas te eſſe locuturum.* D.

36 *Vera haec praedicat; et illud mihi vitium maximum eſt*] Haec lentius apud ſeſe: illud clare, *Si mihi fidem das.* Etiam alia ſe habere vitia exceptione ſignificat, in hoc quod dicit, *Illud mihi vitium maximum eſt.* D.

Vulgo *Perconter.* Sed Bemb. Victor. et duo ex noſtris rectius *Percontor.* Si enim *Perconter* legeris, ordo erit, *Quam ego volo ſcire ea quae perconter*; Sin autem *Percontor*; ordo eſt hic, *Quam ego quae percontor volo ſcire hoc.* B.

37 *Et illud mihi maximum vitium eſt*] Seruile vitium eſt, tacere non poſſe. *Si mihi fidem das*] Animaduerte, his dilationibus etiam ſpectatorem ſuſpendi, quo libentius audiat. *Si mihi fidem das*] Fideliter, pro *des* (*Si mihi fidem das, te tacituram.* Si fideliter condes). D.

Si mihi fidem das, te tacituram] Beneuolentiam tuam promittis, ſilentium te reddituram (*retenturam* Z.), cum dixero. E.

38 *Ad ingenium redis*] Quia a ſe diſceſſerat, ſi taceret. Cicero, *Redit ad ſe.* D.

39 *Hanc Bacchidem amabat, vt cum maxume*] Eiuſmodi eſt haec tota narratio, vt defenſionem adoleſcentis continere videatur: quod meretricem amicam

Amabat, vt cum maxume, tum Pamphilus,
Cum pater, vxorem vt ducat, orare occipit:
Et haec communia omnium quae ſunt patrum,
Seſe ſenem eſſe, dicere: illum autem vnicum:
Prae-

eam neceſſitate coactus deſeruerit. Mire igitur vnde quaeſtio eſt, inde coepit: *Amabat*, inquit, *Bacchidem*. Sic et in ſecundo (Aen. II, 13.) Virgilius, an fortiores Graeci Troianis: *fracti bello*, inquit, *fatiſque repulſi Ductores Danaum*. D.

Hanc Bacchidem amabat, vt cum maxime, tum Pamphilus] Hic narratio ſumitur, quod hoc tempore, quo vehementer Bacchidem Pamphilus diligebat, pater coepit eum compellere, vt vxorem duceret. Primum exhinc accuſatur (*excuſatur* Z.) adoleſcens, quod non ipſe nuptias petiit, ſed coactus a patre eſt. Senex cum adhibuerit preces et verba, quod *ſenem eſſe* diceret, quod *illum vnicum*, eumque habere ſe *praeſidium* velle *ſenectuti ſuae*. Deinde pro adoleſcente iſtuc eſt, ne continuo meretricem deſeruerit, licet a patre cogeretur. Nam *ille*, inquit, *primo ſe negare*. Ad poſtremum frequenter a patre compulſus in hoc promouit, vt deliberet, non vt tam ſentiret (*vt deliberaret, non vt conſentiret* Z.). Hoc enim dicit, *fecit animi vt incertus foret*, piae doctrinae, anne amori obſequeretur magis. Deinde *Tundendo, atque odio denique effecit ſenex*. Vides, quemadmodum longe vel me, vel perſuaſionis voluptatem Pamphilo tradidet (*quemadmodum longitudinem amoris meretricis, vel perſuaſionis paternae difficultatem Pamphilo tradiderit*. Z.). Neutiquam grauem ibi vitae moleſtiam aegre tulit. E.

40 *Bacchidem amabat*] Ordo et ſenſus hic eſt: Hanc Bacchidem tum amabat Pamphilus, vt cum maxime amabat, quum pater vxorem vt ducat, orare occipit. Et *Vt* poſitum pro *quemadmodum*. Et *maxime* bis numero ſubauditur. Et *cum maxime*, vna pars orationis eſt: aut *cum maxime* pro nimis. D.

41 *Quum pater*] *Quum*, modo aduerbium eſt temporis, pro *quando*. *Orare occipit*] Maxima neceſſitas eſt, orans pater. D.

42 *Et haec, communia omnium*] Quid ſi iniuſtum eſt, quod orabatur? oſtendit iuſtum, et frequentatum, quod dicebat pater. D.

43 *Seſe ſenem eſſe dicere*] Omnem cauſam adoleſcentis ſenex amputauit, pro ſuo ſenili commodo rogans: potuiſſet enim

Praeſidium velle ſe ſenectuti ſuae.
Ille ſe primo negare. ſed poſtquam acrius
Pater inſtat, fecit animi vt incertus foret,
Pudorin anne amori obſequeretur magis.
Tundendo atque odio denique effecit ſenex:
De-

nim adoleſcens dicere, Quam pro me curam geris, hanc precor pro me deponas. *Senem eſſe dicere*] Illud poſſet agere amator contra vtilitatem ſuam: ſed non poterat filius contra vtilitatem patris. Ergo vt cogeret pater, ſuam cauſam interponebat. D.

Repone *Senem ſeſe eſſe dicere, illum autem eſſe vnicum.* Nam *Senem* in vulgari lectione occultatur male in Theſi. Vnus Regius habet *Senem ſe eſſe*; et caeteri omnes *Eſſe* ponunt ante *Vnicum.* B.

44 *Praeſidium velle ſe ſenectuti ſuae*] *Praeſidium ſenectutis*, ſobolem et ſucceſſorem dicit. D.

45 *Ille primo ſe negare*] Vtrum deeſt *ducere*? an *negare ſe nuptiis* (*an negare ſc. nuptias*). *Sed poſtquam acrius pater inſtat*] Tria dicit et *Acrius*, et *Pater*, et *Inſtat.* *Sed poſtquam acrius pater inſtat*] Poſtquam, inquit, pater acrius inſtat, non compulſus eſt Pamphilus, ſed tantum deliberauit. D.

Praeter Bembinum caeteri omnes rectius ordinant, *Ille primo ſe negare.* B.

46 *Pater inſtat*] Maior vis eſt quum pater inſtat, quam quum rogat. D.

47 *Pudorine, anne amori obſequeretur magis*] Sic oſtendit in vtramque partem, vt tantum (*tamen*) in animo honeſti adoleſcentis pudor amorem vincere debuiſſet. *Pudorine, anne amori*] Ἀνακόλουθον. non enim praepoſito *vtrum*, intulit *anne.* *Pudorine, anne amori*] Latens excuſationis ratio explicata eſt. *Pudori*, Patris ſcilicet: *Amori*, Meretricis. D.

48 *Tundendo, atque odio*] *Tundere*, eſt ſaepius idem repetere: tranſlatio a fabrorum malleo. *Odio*] Aſſiduitate. Attendenda eſt difficultas vniuſcuiuſque verbi. *Tundendo, atque odio denique effecit*] *Denique* temporis longitudinem ſignificat. *Efficimus* vero, quod cum magno conatu et molimine facimus, vixque per nos finem accipit. *Tundendo, atque odio denique effecit ſenex*] Mire interpoſuit moras, ad poſtremum confeſſurus vxorem ductam. Primo, inquit, negauit: poſt, deliberauit: ad poſtremum, duxit. Non, inquit, ipſe: ſed effecit hoc ſenex. Ita mutatione perſonae totam volun-

Deſpondit ei gnatam huius vicini proxumi.
Vſque illud viſum eſt Pamphilo neutiquam graue,
Donec iam in ipſis nuptiis, poſtquam videt
Paratas: nec moram vllam, quin ducat, dari:
Ibi demum ita aegre tulit, vt ipſam Bacchidem,
Si adeſſet, credo ibi eius commiſereſceret.
Vbicunque datum erat ſpatium ſolitudinis,
Vt colloqui mecum vna poſſet: Parmeno,

Perii,

voluntatem adoleſcentis abſoluit. *Denique effecit*] Oratorie tempus appoſuit: nam hoc ſignificat *Denique.* *Odio*] Hoc eſt, inſtantia. D.

49 *Deſpondit ei gnatam*] Vide, non hic dici, Duxit vxorem Pamphilus: ſed totum ad patrem referri. D.

50 *Neutiquam*] Non nimis. D.

Pro *Neutiquam* duo Codd. *Ne vtiquam:* et ita ſemper ſcribendum. Semper enim primam corripit. B.

51 *Donec iam in ipſis nuptiis*] Nota locutionem ſenſu magis, quam verbis manifeſtam. *Donec iam in ipſis nuptiis*] Deeſt, *Poſitus conſtitutuſue ita doluit*, *et aegre tulit.* Aut repetere debemus ſic, In ipſis inquam nuptiis. *Donec iam in ipſis nuptiis*] In mentione nuptiarum efferueſcit animus amatoris. D.

52 *Nec moram vllam*, *quin ducat*, *dari*] Vbi nec aliquam dieculam, vel dilationem videt ad nuptias. *Quin*] Quo minus. D.

53 *Ibi demum*] Denique, poſtremo. Et mire additum eſt *Ibi*: quia male pendebat, *In ipſis nuptiis.* et ſic eſt, quaſi dixiſſet, In ipſis inquam nuptiis. *Demum ita aegre tulit*, *vt ipſam Bacchidem*, *ſi adeſſet*, *credo ibi eius commiſereſceret*] Hoc ὑπερβολικῶς. vt Virg. (Aen. XI, 259.) *Vel Priamo miseranda manus.* *Vt ipſam Bacchidem*] Quae nunc accuſatrix eſt. Et eſt argumentum ab animo. *Aegre tulit*] Idem Virg. (Aen. II, 6.) *quis talia fando*, *Myrmidonum*, *Dolopumue*, *aut duri miles Vlyſſei*, *Temperet a lacrymis?* D.

Vt ipſam Bacchidem, *ſi adeſſet*, *credo*, *ibi eius commiſereſceret*] Vt ſi praeſens Bacchis eo tempore fuiſſet, quae vtique laeſa fuerat, quae dolebat, ita aegre Pamphilo fuit in his nuptiis, vt Bacchis eius commiſereretur. Quemadmodum Virgilii illud eſt (Aen. XI, 259.), *Vel Priamo miſeranda manus.* E.

54 *Credo ibi*] *Ibi*, pro *Tum.* D.

56 *Vt colloqui mecum vna*

poſ-

Perii, quid ego egi? in quod me conieci malum?
Non potero hoc ferre, Parmeno: perii miſer!
PH. At te Di Deaeque perduint, cum iſtoc odio,
Laches.
PA. Vt ad pauca redeam, vxorem deducit domum.
Nocte illa prima virginem non attigit:

Quae

poſſet] παρέλκον tertium. Et argumentum a perſona, quod ait, *Mecum. Parmeno, perii!*] Argumentum a dictis: quod ait, *Parmeno, perii! Parmeno*] Moraliter, et antonomaſiace nomen repetit. Et ſignificanter fecit, non addendo *Dicebat*, et in μιμητικὸν a διηγηματικῷ tranſeundo. Et mire interpoſuit nomen, vt affectum doloris oſtenderet. Sic Virg. (Aen. IV, 20.) *Anna, fatebor enim.* D.

58 *Parmeno, perii miſer!*] Ἐν ἤθει repetit nomen. D.

Noſtri omnes, *Non potero ferre hoc*: quod metro eſt commodius. B.

59 *Ad te Di, Deaeque perduint*] Obtinuit et perſuaſit ſeruus. Nam iam meretrix ſeni iraſcitur, non Pamphilo. *Cum iſtoc odio*] Cum inſtantia ac moleſtia. D.

Repone, *At té Di Deaeque cúm tuo iſtoc odió, Laches.* Nam plerique Faerni Codd. Donati illud *Perduint* non habent; quod elegantius ſubauditur. Nam nimis inhumane profertur ab ea, quae irata non eſt, nec animo commota. Aut pro *Perduint* lege *Faxint*, vt Plaut. Moſt. II, 3, 33. B.

60 *Vt ad pauca redeam*] Tanquam multa ſint, quae de Pamphili amore dici poſſint. *Vt ad pauca redeam*] Praeceptum oratorium in longa narratione, pro veritatis inquiſitione. reddit enim auditorem acriorem, quem ſpes finis recipit (*reficit*) ſatigatum. *Vxorem deducit domum*] *Vxor* dicitur, vel ab vngendis poſtibus, et figenda lana: id eſt, quod quum puellae nuberent, maritorum poſtes vngebant, ibique lanam figebant. vel quod totos maritos ipſae vngebant. cuius rei teſtis Ennius: *Exin Tarquinium bona femina lauit et vnxit.* D.

61 *Nocte illa prima*] Pronunciandum acutius *Illa prima*: quaſi dicat, plena deſiderii, plena cupiditatis. Similiter addidit *Virginem.* Et expreſſe, *Non attigit nocte illa prima*, quaſi dicat, plena amoris et plena dulcedinis: vt mirum ſit quod infertur, *Non tactam virginem.* Et hic argumentum eſt, quanta fecerit Pamphilus erga amicam ſuam.

Vir-

Quae conſecuta'ſt nox eam, nihilo magis.
Ph. Quid ais? cum virgine vna adoleſcens cubuerit
Plus potus, ſeſe illa abſtinere vt potuerit?
Non veriſimile dicis: nec verum arbitror.

Pa.

Virginem non attigit] *Virginem* ἔμφασις eſt: quamuis non amatam, virginem tamen. et non dixit, non amplexus eſt: ſed, *Ne attigit quidem.* D.

Nocte illa prima virginem non attigit] Affectum oſtendit Pamphili amantis meretricem. Sed coniectura hic naſcitur alia, An veriſimile ſit, adoleſcentem cubuiſſe cum virgine, et ſe ab ea abſtinuiſſe? quam rem exſequitur meretrix in argumentis. Quod ait, *Cum virgine vna adoleſcens cubuerit plus potus, illa ſe abſtinere vt potuerit? non veriſimile dicis; nec verum arbitror.* Hoc ſoluitur illo argumento, quod meretrix amatores omnes habet, cum quibus ei duco. Credit (*habet, qui cupidi eius ſunt, eo credit* Z.) adoleſcentes vniuerſos ſe femineo ſexu abſtinere non poſſe. Non intelligo cauſas amoris eſſe (*Non intelligit cauſas meretrix, eſſe poſſe* Z.) alias odii; ideo adiecit: *Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit, niſi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.* E.

62 *Quae conſecuta eſt nox*] Eam primam noctem ſcilicet. *Nihilo magis*] Quaſi in nihilo poſſit eſſe magis aut minus. Et *nihilo magis.* aſſeuerationis eſt. D.

63 *Quid ais? cum virgine vna*] Inuenitur quaſi interiectio (*Quaſi ſemper in Terentio*, Edd. ante Steph. Forte, ὡς ἐπὶ πολύ) *vna*, id eſt, ſimul vno loco. *Cum virgine*] A perſona. *Vna*] A loco. *Adoleſcens*] A perſona. *Cubuerit*] Ab habitu et occaſione. *Cum virgine vna adoleſcens cubuerit*] Argumenta in coniecturam neceſſario poſita: quibus Terentius ex vtraque parte diſputans, τὸ ἀπίθανον purgat, ne quis illum ſtulte haec poſuiſſe iudicaret. Haec (*Hoc* Edd. vett. i. e. ideo, ea arte) enim meretrix tarde credit argumentis, ne a Parmenone vincatur. Hinc eſt quod ait Horatius, *Vincere Caecilius grauitate, Terentius arte.* D.

64 *Plus potus*] Ab impulſione, et ex accidentibus. D.

Plus potus] Priſc. l. IX. L.

65 *Non veriſimile dicis*] Αὔξησις peruerſa: prius eſt enim verum, deinde veriſimile. Sed ideo ſic dicit, quia eſt ſaepe non veriſimile, verum tamen: vt, Decios pro alieno commodo mori voluiſſe. *Non veriſimile dicis*] Hoc iam plus eſt, tan-

Pa. Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit,
Niſi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.
Ph. Quid deinde fit? Pa. diebus ſane pauculis
Poſt, Pamphilus me ſolum ſeducit foras:
Narratque, vt virgo ab ſe integra etiam tum ſiet:
Seque ante, quam eam vxorem duxiſſet domum,
Speraſſe, eas tolerare poſſe nuptias:
Sed quam decrerim me non poſſe diutius

Ha-

tantum eum amaſſe Bacchidem, quantum non poſſit credi. D.

Noſtri omnes, *Neque verum.* B.

66 *Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit*] Magno compendio vſus eſt, non oſtendens cur hoc falſum ſit, quod putet meretrix: ſed cur hoc putet. ita ex eius perſona totum refellitur, quod obiicit. D.

67 *Ille inuitus*] *Inuitus* dicendo, quaſi admonet iterum iterumque. vt Virg. (Aen. IV, 361.) — *Italiam non ſponte ſequor.* D.

68 *Quid deinde fit*] Interponitur perſona ad exitum feſtinans: vt alibi, *Quam metui quorſum euaderes. Diebus ſane pauculis poſt*] Hic exitus eſt. D.

69 *Pamphilus me ſolum ſeducit foras*] Ne teſtis quiſquam et arbiter ſecretorum interueniat. *Me ſolum ſeducit foras*] Familiaris in ſeruo iactantia, de dominorum familiaritate. ſimul quia decens eſt, vt per eum, quid geſtum ſit, ſpectatores ſciant. D.

70 *Narratque, vt virgo a ſe integra etiam tum ſiet*] Hoc eſt illud quod ſupra dixerat, *Nocte illa prima virginem non attigit.* D.

71 *Seque ante, quam eam vxorem duxiſſet domum*] Bonus color purgationis: diceretur enim, Quare, ſi illam odio habebat, ducebat vxorem? D.

72 *Tolerare poſſe*] *Tolerare,* verbum eſt mala patientis. D.

73 *Quam decrerim me non poſſe diutius habere*] Ἀποστροφὴ καὶ ἠθοποιΐα, ἀπὸ διηγήματος εἰς μιμητικόν. *Decrerim*] Statuerim et defixerim. D.

Sed quam decreuerim me non poſſe diutius habere, eam ludibrio haberi, Parmeno] Senſus eſt, Et quam ego decreuerim non habere, vel quam decreuerim me diutius habere non poſſe, iniquum eſt, eam haberi ludibrio. Quin integram parentibus reddam, quae res integra eſt, quae res mihi in hac honeſta eſt, quod integra redditur. E.

Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,
Quin integram itidem reddam, vt accepi ab ſuis,
Neque honeſtum mihi, neque vtile ipſi virgini eſt.
PH. Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili.
PA. Hoc ego proferre, incommodum mihi eſſe arbitror:
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii,
Superbum eſt: ſed illam ſpero, vbi hoc cognouerit,
Non poſſe ſe mecum eſſe, abituram denique.

PH.

74 *Eam ludibrio haberi*] Honeſto verbo et pudoris pleno vſus eſt: et noue pro vitiari. D.

75 *Quin*] Quo minus. *Integram*] Id eſt, honeſtam: non enim dixit, Spoliatam virginem aut mulierem. *Vt accepi a ſuis*] Vigilanter quidem integram ſpecificat: id eſt talem, qualem accepit a ſuis. potuit enim vitiatam accepiſſe, vt ſaepe euenit. Ergo non abundat, *Vt accepi a ſuis*, ſed habet ſignificationem. D.

Etſi omnes Codd. habent *A ſuis:* conſuetudini tamen Terentii magis conuenit legere *Reddam, vt accepi, ſuis.* B.

76 *Neque vtile ipſi virgini eſt*] Nam mihi turpe eſt, poſt nuptias intactam virginem reddere; incommodum virgini, quia fortaſſe credi hoc non poteſt. E.

77 *Pium at pudicum ingenium narras Pamphili*] Erga meretricem *Pium*, *Pudicum* erga virginem. Cogitur *pium* dicere Pamphilum, quem periurum putabat. *Pium et pudicum ingenium narras Pamphili*] An ſimul erga virginem et pium et pudicum? an pium erga meretricem, pudicum erga virginem? D.

78 *Hoc ego proferre*] Verba Pamphili ſunt: non vt quidam putant, ad perſonam Parmenonis referentes. *Hoc ego proferre*] Amorem ſcilicet meretricis. D.

Hoc ego proferre, incommodum mihi eſſe arbitror] Ex amore Parmenonis interpoſuit narrationem, hoc eſſe quod fieri non debeat, diu fuiſſe cum marito virginem et Pamphilo non contactam. E.

Verſus ſtat, ſi pro *Mihi* legas *Mi*. B.

79 *Cui nihil dicas vitii*] Nunc *Vitii*, culpae vxoriae. D.

81 *Abituram denique*] *Denique*, moram ſignificat, et poſtremam tarditatem. itaque poſtremo, vel ſero abituram indicat. D.

PH. Quid interea? ibatne ad Bacchidem? PA. cotidie.
Sed, vt fit, poſtquam hunc alienum ab ſeſe videt,
Maligna multo, et magis procax facta ilico eſt.
PH. Non aedepol mirum. PA. atqui ea res multo maxume
Diſ-

82 *Quid interea*] Exſultantis eſt, et geſtientis audire. *Interea*] Inter eos dies. D.

83 *Poſtquam hunc alienum ab ſeſe videt*] Pro *Alienatum* dixit. vt in Phormione, *Quid? ego vobis, Geta, alienus ſum?* Nam quomodo *Alienum*, ſi amabat, dixiſſet? *Poſtquam hunc alienum*] Oratorie, non tam Bacchidem excuſat (*accuſat*), quam a veriſimili cauſa vult inducere, quod ipſa ſit in Pamphilum durior. *Alienum ab ſeſe videt*] Id eſt, maritum: nam hoc nomen a meretricibus alienum eſt. D.

Sed, vt fit, poſtquam hunc alienum ab ſeſe videt] Purgauit cauſam meretrici (*meretricis* Z.), quod aſperior facta eſt, dicendo, *Sed, vt fit.* Vt et ipſa conſuetudo per omnia effecta ſit, et improba orta (*Vt et ipſa, conſuetudine meretricum omnium procax effecta ſit, et improba orta erga* Z.) amatorem ſuum, cum a ſe vidiſſet alienum. E.

84 *Maligna multo*] *Maligna*, difficilis. *Malignus* eſt, qui difficultatem ſui oſtendit. *Procax*] Diſpoliatrix et petax *Procare* enim, eſt petere. Virg. (Aen. I, 538) *Procacibus auſtris:* id eſt, impudentibus. Nam qui multum petit, impudens eſt et procax. Vnde et *Proci* dicti ſunt, qui filias alienas in matrimonium petierunt. D.

Magis procax] Non. Marcell. in *Procacitas*. L.

Ad euitandam mirabilem ſane et perturbatam verborum collocationem repone, *Maligna magis et magis* etc. praeſertim cum duo codd. non habeant illud *Multo*. Nonius tamen v. Procacitas, *Maligna multo* legit. B.

85 *Non aedepol mirum*] Obtinuit quod volebat Parmeno. Nam credidit Philotis iniuriam factam Pamphilo. *Atqui ea res multo maxime*] Opportune concitatius Pamphilum defendit Parmeno, poſtquam Philotis inducta eſt, vt fateretur iniuriam factam. *Atqui ea res*] *Atqui*, imo. Legitur et *Atque*. D.

Non aedepol mirum] Siquidem haec ipſa cauſa eſt, quod Pamphilus amator a meretrice diſtractus ſit, poſtea ortam intelliget (*poſteaquam improbam factam intelligit* Z.), et eam eſſe meretricem, et (*ſed* Z.) eam quae domi fuerat, vxorem pudicam, modeſtam, tempe

Diſiunxit illum ab illa: poſtquam et ipſe ſe,
Et illam, et hanc quae domi erat, cognouit ſatis,
Ad exemplum ambarum mores earum exiſtumans.
Haec, ita vti liberali eſſe ingenio decet,
Pudens, modeſta; incommoda atque iniurias
Viri omnes ferre, et tegere contumelias.

Hic

perantem, iniuriam viri ſuſtinentem. *Atqui illa res maxime diſiunxit illum ab illa*] Cum (*Interrumpit, cum Z.*) amplius meretrix meretricem defendiſſet, quod improba facta eſſet amatori. E.

Plerique libri pro *Atqui* hic exhibent *Atque*. B.

87 *Et illam*] Meretricem malam. *Et hanc, quae domi erat*] Vxorem modeſtam. *Et illam, et hanc, quae domi erat*] *Illam* quae meretrix eſſet: *Hanc*, id eſt, vxorem. *Cognouit*] Diligentius et attentius conſiderauit. Nam *Cognoſcere* eſt diligenter et attente conſiderare. *Cognouit ſatis*] Bene *Satis*, ex ipſius moribus, et ex meretricis. D.

88 *Ad exemplum*] Quaſi ad imaginem, et collationem, et ſpeciem comparationis. *Exiſtimans*] Intelligens. D.

Ad exemplum ambarum mores earum exiſtimans] Reputans et pertractans ambarum mores ad exemplum. E.

Illud *Exemplum* et verſum et ſenſum turbat. Igitur ne verſum vt ineptum et inutilem eiiciendum cum Guyeto putemus; reponamus *Ad amuſſim*, h. e. diligenter, accurate, abſolute, ſcrupuloſe iudicans et exigens mores ambarum. B.

89 *Haec, ita vt liberali eſſe ingenio decet*] Qualitas comparatiua. D.

Cum *Liberale ingenium* hic ob ſeriem orationis non commode pro ipſa Muliere accipi poſſit; repone, *Haec, ita vti liberali atque ingenuae decet.* Ita enim *Ingenua* opponitur *Meretrici*, quae fere ſemper vel Libertina vel Peregrina erat. Atque Phor. 1, 3, 10. *Ingenua* et *Liberalis* coniunguntur. B.

90 *Pudens, modeſta*] Haec contra vitia meretricia poſuit. Pudens haec, illa procax: modeſta haec, illa maligna. reliqua vero ſuperadduntur ornamenta vxoris, matronaeque laudes. *Incommoda atque iniurias*] Callide, laudata vxore non repetit vitia meretricis apud meretricem: et ſimul contentus de vxoris laudibus, vitia meretricis intelligit. *Incommoda atque iniurias viri omnes ferre*] Figura ἔλλειψις. D.

91 *Tegere*] Hoc plus eſt, quam ferre. et *Tegere:* quod mere-

Hic animus partim vxoris miſericordia
Deuinctus, partim victus huiuſce iniuriis,
Paulatim elapſuſt Bacchidi: atque huc tranſtulit
Amorem, poſtquam par ingenium nactus eſt.
Interea in Imbro moritur cognatus ſenex
Ho-

meretricem amaret. Et plus dixit *Tegere*, quam celare. *Tegere* enim ad hoc dixit, vt non ſolum cuiquam non ediceret, ſed et ne quis ſciret. D.

92 *Hic, animus*] Oratorie dixit. non enim Pamphilum dixit: ſed animum Pamphili. *Hic, animus*] *Hic* pro *Tum.* Virg. (Aen. IX, 246.) *Hic annis grauis, atque animi maturus Alethes. Vxoris miſericordia*] ἀμφιβολία. *Vxoris miſericordia*] Recte, quia ex miſericordia amor naſcitur. Sic et in Phormione, *Miſertum eſt, virgo ipſa facie egregia.* Virg. (Aen. IV, 13.) *heu, quibus ille iactatus fatis!* D.

93 *Deuinctus, partim victus*] De proximo repetiuit παρόμοιον, *Deuinctus, victus. Partim victus huiuſce iniuriis*] Qualitas relatiua. D.

Recipe lectionem omnium Codd. *Victus huius iniuria.* B.

94 *Paulatim elapſus*] Adeo eſt tardus amor Pamphili et magnus, vt etiam poſt iniurias difficile diſcedat. *Elapſus*] Animus, non Pamphilus. D.

Paullatim elapſus eſt Bacchidi] Quemadmodum ſeu laxari, ſeu laxare ſedem incertum (*Quum ſibi vincula laxari ſenſiſſet, amoris ſedem incertam mutauit.* Z.). E.

Elapſus Bacchidi] V. C. *Elapſus eſt a Bacchide.* L.

Pro *Huic* Bembinus recte *Huc.* B.

95 *Poſtquam par ingenium nactus eſt*] An ſibi par? an abſolute bonum? vt dicimus, *Sic par eſt facere te.* Ergo aut ſibi par, aut vxori; id eſt, liberali feminae. *Par ingenium nactus eſt*] *Par ingenium,* eandem voluntatem. Salluſtius (Iug. 41.), *Quos eadem odiſſe, et eadem metuere in vnum coegit.* Idem alibi (Catil. 20.), *Nam idem velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia eſt.* D.

Poſtquam par ingenium nactus eſt] Poſtquam optimum puellae ingenium recognouit, et ſibi par. E.

96 *Interea in Imbro moritur cognatus ſenex*] Bene cauſa abitionis Pamphili narratur. *Moritur cognatus ſenex*] Bene, quod ait *Senex:* nam acerbum funus non conueniebat fabulae. In Comoedia itaque apud Terentium, aut meretrix moleſta, aut ex duabus vna vxor mori-

Horunce: ea ad hos redibat lege hereditas.
Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.
Relinquit cum matre hic vxorem: nam ſenex
Rus abdidit ſe: huc raro in vrbem commeat.

PH.

moritur, aut ſenex. Ita ex huiuſmodi mortibus, vel incommodum vitatur, vel lucrum inſuper naſcitur, vt non ſit cauſa lugendi. D.

97 *Horum*] Maluit *Horum*, quam *Dominorum*, dicere. *Ad hos redibat lege hereditas*] Verbo iuris vſus eſt: ea enim legitima eſt hereditas, quae familiae debebatur. D.

Cum Bembinus legat hoc ordine, *Ad hos ea*, et ex noſtris duo habeant *Rediit;* hanc lectionem ampleꝯendam cenſeo. Cf. And. IV, 5, 4. B.

98 *Eo amantem*] Modo iam vxorem: non enim amicam. *Inuitum Pamphilum extrudit pater*] Inuitum receſſiſſe vis verbi demonſtrat Nam proprie *Extrudere* dicitur, qui manibus expellit: ſed hic tranſlatione vſus eſt, vt oſtenderet, tantum importunitatis verbis ſenis fuiſſe, quantum impulſio manum efficere potuiſſet. *Extrudit*] Verbum neceſſitatis (Weſt. addit, *et aptum importunitati*. Z.). D.

Eo amantem Pamphilum excludit pater] *Amantem* nunc ſcilicet vxorem, non meretricem, quam iam reliquerat. E.

99 *Relinquit*] Inertia praeſentis temporis. Legitur et *Reliquit*. *Relinquit cum matre hic vxorem*] Praeparatio ad futurum errorem. D.

Relinquit cum matre] Mſ. R. et V. C. *reliquit*. L.

Lege *Reliquit hic cum mâtre vxorem*. Nam omnes noſtri *Reliquit*. Et duo ex noſtris optimi illum ordinem verborum habent. Alioqui *Matre* male in Theſi mergitur. B.

100 *Nam ſenex rus abdidit ſe*] *Nam* hic inceptiua particula eſt. vt, *Nam meus conſeruus eſt homo haut magni pretii*. Plautus in Milite glorioſo (II, 1, 67.). *Rus abdidit ſe*] Verbum reprehendentis ſenem: quod *Se abdidit*, dixit. *Huc raro in vrbem commeat*] *Huc* bene dixit, vt oſtendat Parmenonem in vrbe eſſe. Mira *οἰκονομία*. fac enim praeſentem, et nullus error in Fabula eſt. *Commeat*] *Commeare* eſt abeſſe inde, vbi te eſſe oporteat. Ergo hoc dicto oſtendit, quam raro ad vrbem veniat ſenex. quippe *Commeatus* eſt ex aliqua commoratione temporalis abſceſſus. D.

Noſtri omnes *Seſe*. Repone, *Rus abdit ſeſe*. B.

Ph. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiae?
Pa. Nunc audies. primo dies compluſculos
Bene conueniebat ſane inter eas. interim
Miris modis odiſſe coepit Soſtratam:
Neque lites vllae inter eas, poſtulatio

Nun.

101 *Quid adhuc habent infirmitatis nuptiae?*] Bene vſque adhuc ſuſpenſa narratio eſt. et in hac interrogatione quaſi ſubſtomachatur Philotis decepta, quod nihil videat infirmitatis in nuptiis, quod optauerat. *Quid adhuc habent?*] Hoc triſtior meretrix dixit. D.

Quid habent infirmitatis nuptiae?] Opportune quaeſiuit eo tempore, quo magis nuptiae confirmatae fuerant; ſiquidem dixit *amantem Pamphilum* a patre excluſum *inuitum*. Cuius rei ſupponitur narratio poſtulationis dicitur litis principia de exordio ſimultatum (Vix dici poteſt, quam negligenter Weſterhouius in his edendis verſatus fuerit. Sed mirum non eſt, quod hic non fuit, quem compilaret: vti alias. Forte legi debet, *Cuius rei ſupponitur narratio.* POSTVLATIO NVNQVAM. *Poſtulatio dicitur litis principium exortum ex ira ſimulata.* Z.). E.

102 *Nunc audies*] Sic ait, quaſi iamdudum audire cupienti, vel quaſi ad moleſtam percontatricem. D.

Repone *Primo hos dies compl.* Ita enim paſſim, *Aliquot hos dies* etc. B.

103 *Bene conueniebat ſane*] *Bene*, pro multum: et *Sane*, valide. quia qui ſanus, idem et validus. D.

Reſcribe ex Cod. Regio *Conuenibat*. B.

104 *Interim miris modis odiſſe*] Huc vſque Parmenonem Poeta verba paſſus eſt dicere: caetera actibus ſeruaturus. *Interim miris modis*] Mire ad finem Comoediae rerum explanatio reſeruatur. Namque ſi quaeras, fallitur Parmeno, quum non odio ſocrus, ſed pudore ſimultatem aduerſus ſocrum Philumena ſimulauerit. *Interim*] Modo repente: et eſt aduerbium temporis. *Miris modis*] Miris exemplis. D.

Cum apud Cledonium pag. 1915. quamquam mendoſe, locus noſter laudetur ſic; *Miris modis odiſſe aiunt adoleſcentem Soſtratam*; forte hic pro *Coepit*, quod facile poteſt ſubintelligi, ſubſtituendum eſt *Adoleſcens*; quod ipſum de muliere occurrit infra IV, 4, 39. et alibi. B.

105 *Poſtulatio*] Expoſtulatio, querela. ſed proprie *Expoſtulatio* eſt apud illum ipſum, qui peccauerit: *Poſtulatio*, de illo apud alterum. D.

Nunquam. PH. quid igitur? PA. ſi quando ad eam acceſſerat
Confabulatum, fugere e conſpectu ilico:
Videre nolle. denique vbi non quit pati,

Simu-

106 *Quid igitur?*] Recte dixit, ſi hoc non fuit, quid ergo? *Poſtulatio*, querela, et quaſi iuſta interpoſitio querelarum. D.

Si quando ad eam acceſſerat confabulatum, fugere e conſpectu ilico: videre nolle] Cum ſocrus accedere vellet frequenter ad nurum, ſaepe fugiebat. Fugitandi cauſa haec eſt, quia puella eſt, quam Pamphilus violarat aliquando nocte, et ex illa annulum detraxerat, et hanc poſt duos menſes duxit vxorem, et duobus menſibus nuptiarum eam non attigit; poſt vero cum ea eſſe coepit. Ex primo compreſſu grauida facta eſt puella. Hoc igitur metuens, quod iam grauida eſſe coepiſſet, ſuam praeſentiam nurus ſocrui denegabat, ne partus in vtero cerneretur. Eadem diſcedit ad matrem, *ad rem diuinam*, hoc eſt, propter ſacrificium euocata. Saepius redit, et (*Saepius repetita eſt, ſed* Z.) aegra ſimulata eſt; et ſocrus cum ad viſitandum veniret, admiſſa non eſt. Sed ita haec vt coniecturis confirmet, quae (*Itaque hic velut coniecturis confirmat, quod* Z.), ſi vel propter iram, vel propter odia cum Pamphilo eſſe iam nollet, idcirco infirmae ſunt (*ſint* Z.) nuptiae. Nam *Senex* pater *rure venit: patrem continuo conuenit Philumenae. Et quid egerint*, neſcire ſe ſeruus dicit. Ita ad poſtremum eonclufio eſt, et probatum, quod infirmae ſint nuptiae. E.

107 *Fugere e conſpectu illico*] Bene *E conſpectu*: vtpote, quae caueret grauida intelligi. Sed tamen ſubiungit, *Videre nolle*: vt ignorantia Parmenonis appareat, qui argumentum odiorum credidit, quod Philumena neque videri vellet, neque videre. *Fugere e conſpectu*] Ne videretur. D.

108 *Videre nolle*] Ne videret. *Denique vbi non quit pati*] *Pati* et ſuſtinere, et ſuſtineri intelligi poteſt hoc loco. vtrum poſtquam non potuit ſuſtinere ſocrum? an poſtquam illam ſocrus ferre non potuit, ſic ſe celantem nurum? Poteſt etiam ſic intelligi, Vbi non potuit augmenta odii ſui ipſa nurus pati et continere, migrauit ad ſocrum (*a ſocru*). *Non quit pati*] Tolerare aut tolerari: quia *Patior* commune eſt. Nam *Patior te*, et *a te*, dicimus. D.

Non quit pati] Mſſ. R. *non quivit pati*. L.

Simulat ſe a matre arceſſi ad rem diuinam: abiit.
Vbi illic dies eſt compluris, arceſſi iubet:
Dixere cauſam tunc, neſcio quam. iterum iubet:
Nemo remiſit. poſtquam arceſſunt ſaepius,
Aegram eſſe ſimulant mulierem. noſtra ilico
It viſere ad eam: admiſit nemo. hoc vbi ſenex
Reſciuit, heri ea cauſa rure huc aduenit:
Patrem continuo conuenit Philumenae.
Quid egerint inter ſe, nondum etiam ſcio:
Niſi ſane curae eſt, quorſum euenturum hoc ſiet.

Habes

109 *Abiit*] Proprie *Abiit:* quia non exſpectauit, vt mitteretur. D.

Recte Bembinus habet *Ad Matrem;* et pro *Abiit* legit *Abit.* B.

110 *Vbi illic dies eſt complures*] Ἀρχαίως *Dies*, non *diebus* dixit. *Arceſſi iubet*] Non addidit *Quae*, quia intelligitur. D.

Dies eſt compluris] Priſcian. libr. 3.

111 *Dixere cauſam tunc neſcio quam*] Ideo *Neſcio quam*, quia nullius momenti, ac falſam. D.

Eiice illud *Tum*, aut *Tunc;* quod et verſum grauat, et ſedem habet incertam, et nihil confert ſententiae. B.

112 *Nemo remiſit*] Hic iam apertius odium videtur, vbi nec iam fingitur cauſa. *Poſtquam arceſſunt*] Subauditur *Noſtri*, id eſt, miſſi a ſocru. *Poſtquam arceſſunt*] Id eſt, miſſi a nobis ſcilicet. Et mira varietas. D.

Aliquot ex noſtris, *Arceſſiuit:* vnde ex ſcripturae ſimilitudine natum eſt *Arceſſunt.* Sed recte duo habent *Arceſſit.* B.

114 *It viſere*] Vt (Aen. 1, 527.), *populare penates Venimus.* *It viſere ad eam*] *Viſere*, officii eſt: *Videre*, quaerentis aliquem. *Admiſit nemo*] Iniurioſa etiam ipſa pronunciatio eſt. *Hoc vbi ſenex reſciuit*] *Scimus* quae ad nos deferuntur: *Reſcimus* celata. D.

It viſere ad eam] Macrob. de different. (Sect. de Infinito modo p. 744. Ed. Lipſ.). L.

115 *Heri ea cauſa*] Bene *Ea cauſa*: quippe qui ſe ruri abdidiſſet. D.

117 *Nondum etiam ſcio*] Παρέλκον tertium. *Nondum etiam*] Recte ſeruauit reliquis partibus Fabulae pendulum et attentum ſpectatorem. D.

118 *Niſi ſane curae eſt, quorſum euenturum hoc ſiet*] Bene: quia

Habes omnem rem: pergam quo coepi hoc iter.
PH. Et quidem ego: nam conſtitui cum quodam hoſpite
Me eſſe illum conuenturam. PA. Di vortant bene
Quod agas. PH. vale. PA. et tu bene vale, Philotium.

ACTVS SECVNDI SCENA I.

LACHES. SOSTRATA.

PRO Deum atque hominum fidem! quod hoc genus eſt, quae haec eſt coniuratio?

Vt

quia curioſus eſt Parmeno, et idem garrulus. Nam per totam Fabulam talis inducitur. *Niſi ſane curae eſt*] ἔλλειψις. deeſt *Scire*. Et eſt σύλληψις, *Scio, ſcire*, cum ἀναβάσει. D.

119 *Habes omnem rem*] Quaſi dicat, quam audire expetiſti. *Pergam, quo coepi hoc iter*] *Pergam hoc iter*: vt (Aen. VI, 240), *Tendere iter pennis*. *Quo coepi hoc iter*] Ad portum ſcilicet. D.

120 *Nam conſtitui cum quodam hoſpite*] Dicit cauſam, cur in reliqua Fabula non appareat perſona huius meretricis. *Conſtitui*] *Conſtitui* proprie. Nam de huiuſmodi rebus dicitur conuenire et conſtituere, de cuiuſmodi rebus apud extraneos meretrices agunt. D.

121 *Di vortant bene quod agas*] Saepe enim res eueniunt aliter, quam volumus: et ideo Vertumnus colitur, qui praeeſt rebus vertentibus. D.

1 *Pro Deum atque hominum fidem!*] In hac Scena accuſatio ſocrus eſt: quae ſe coniecturaliter defendit, dicens nihil a ſe factum in perniciem nurus. *Pro Deum atque hominum fidem!*] ἐμπαθῶς ab exclamatione coepta Scena eſt. Senex enim eſt difficilis et iratus. *Quod hoc genus eſt? quae haec eſt coniuratio?*] Conatur Terentius aduerſus famam ſocrum bonam reperire; et incipit a generali exclamatione, quo vehementior ſit eius accuſatio: paulatimque ad ſpeciale crimen deſcendit. *Quod hoc genus*] Accuſatio a perſona: cui accidit ex ſexu et (*Cui accedit extra ſexum etiam* Z.) quod ſocrus eſt. *Coniuratio*] *Confeſſio* (*Conſenſio*) bonae rei eſt,

Vt omnes mulieres eadem aeque ſtudeant, nolintque omnia?
Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperias?
Itaque adeo vno animo omnes ſocrus oderunt nurus:

Vi-

Coniuratio malae. et inde coniuratio Catilinae dicta eſt. *Quae haec coniuratio?*] Accuſatio a re. D.

Pro Deum atque hominum fidem! quod hoc genus eſt? quae haec eſt coniuratio?] Haec Scena locum communem tenet in ſocrum; qui diuiditur his partibus a ſocru. Hoc (*tribus partibus: a ſexu. Hic* Z.) enim dixit: *Vtin' omnes mulieres eadem aeque ſtudeant, nolintque omnia?* Deinde et ab eo quod *ſocrus*; tertio ab eo, quod Soſtrata eſt. Nam ab eo quod ſocrus, ſic adiunxit: *Itaque adeo vno animo omnes ſocrus oderunt nurus.* Adeo (*Ab eo* Z.), quod Soſtrata eſt: *In eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad malitiam. Et ei ludo, ſi vllus eſt, magiſtram hanc eſſe ſatis certo ſcio*] Sumitur autem in locis communibus quod Laches credit, nurum, hoc eſt, Vxorem Pamphili, propterea domo diſceſſiſſe, quod ſocrus mores non poſſet ſuſtinere. Cum ſupra diximus, ſicuti (*Cum tamen, ſicuti ſupra diximus, ſcilicet* Z.) partes celandi cauſa domo illa diſceſſerit. E.

2 *Vt omnes mulieres eadem aeque ſtudeant*] Bono argumento vtitur. Laeſiſti nurum, quia ſocrus es: et nulla ſocrus diligit nurum. *Vt omnes mulieres*] Accuſatio a cauſa eadem. *Studeant*] Maioris operis eſt *Studere*, quam *Velle*. D.

Pro *Vt* legitur in Bemb. et Victor. *Vtin*, quod concitatius putat Faernus. At hic conſiſtere nequit, quia vltimam ſemper producit. Igitur lege *Vtn'*. B.

3 *Neque declinatam quicquam*] Id eſt, flexam vel inflexam, ab eo quod declinauerit: ne parum ſit, diuerſam vel diſſimilem dixiſſe. vt eſt illud, *Illum tumulum inflexit.* D.

Neque declinatam] Menander: γυνὴ γυναικὸς πώποτ' ὐδὲ διαφέρει. L.

4 *Itaque adeo vno animo*] Neſcias an ex ſententia hac, vel adeo ex hac Scena nomen Fabulae ſit inuentum. *Itaque adeo*] Neceſſaria ſententiae ἀμφιβολία, ad deſcribendam vtramque perſonam. D.

Omnes ſocrus oderunt] Hieronym. aduerſus Iouinian. cap. XXIX. *In Lepti vrbe ſemibarbara*

Viris eſſe aduorſas aeque ſtudium eſt, ſimilis pertinacia eſt.
In eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad malitiam:
Ei ludo, ſi vllus eſt, magiſtram hanc eſſe ſatis certo ſcio.

S o.

bara et poſita in ſolitudine moris eſt, vt nurus altera die ollam mutuam poſtulet. Cui illa negat, vt ſcias illud verum eſſe Terentii, quod conſulto ambigue extulit: Omnes ſocrus oderunt nurus. Idem in Michaam cap. 7. *Terentius in Hecyra, Quid hoc eſt, inquit, omnes ſocrus oderunt nurus: quod quanquam ambiguum ſit, tamen propemodum naturale eſt, vt nurus ſocrum, et ſocrus oderit nurum.* L.

Hunc verſum, qui toto pede deficit, ambiguitate laborat, et filum orationis interrumpit, ſpurium eſſe cenſeo. Nam cum crimen aliquod commune *omnium mulierum* proferatur, male hic repente accuſantur *ſocrus*. Atque ſi omnium eſt idem ſtudium; qui fit, vt *Nurus* et *Socrus* tantopere inter ſe diſcrepent? B.

5 *Viris eſſe aduorſas*] Aliud argumentum; Laeſiſti nurum, vt mihi aduerſareris. Nam mulier es, et mulieres omnes aduerſantur viris. *Aeque ſtudium eſt*] *Studium*, eſt voluntas hominis attentior atque impenſior. *Similis pertinacia eſt*] Αὔξησις. Nam *Studium* et bonum eſt: *Pertinacia* vero nunquam non mala. D.

Vt verſui laboranti ſuccurras, repone *Viris aduorſa: i aeque* etc. Cf. infra II, 2, 29. et IV, 4, 32. B.

6 *In eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad malitiam*] Tria in accuſatione poſuit, ex quibus duo ſunt communia, vnum ipſius. quod *mulier* eſt, et quod *ſocrus*, communia: quod ipſa ſpecialiter *magiſtra* eſt ad malitiam, Soſtratae. Ex his colligit, iniuriam paſſam nurum, per coniecturam. D.

7 *Et ei ludo, ſi vllus eſt, magiſtram*] Magna amplificatio criminis. dubitat an ſit ludus malitiae: et magiſtram non dubitat Soſtratam, ſed *Certo ſcio*, inquit. D.

Omnes libri male habent *Et ei ludo*. Recte in Bembin. *Et* abeſt. Caeterum leg. *Ei ludo, ſi vlla ſit magiſtra, hanc eſſe* etc. Nam de Ludo non dubitat, quia ipſe in praec. verſu talem ludum eſſe dixerat; ſed de Magiſtra dubitandi cauſa erat, annon mulieres πολυκοιρανίαν eſſe mallent. B.

So. Me miſeram, quae nunc, quamobrem accuſer, neſcio! La. hem!

Tu neſcis? So. non, ita me Di ament, mi Laches: Itaque vna inter nos agere aetatem liceat. La. Di mala prohibeant.

So.

8 *Me miſeram!*] Et haec ἐμπαθῶς coepit, ſed ad miſericordiam ſpectat defendentis oratio. *Quae nunc, quamobrem accuſer, neſcio*] Oratorie pro ſe loquitur mulier. ſiquidem maioris innocentiae eſt neſcire crimen, quam defendere. Et his verbis oſtenditur, ſine noxa eſſe etiam Philumenam: non ſolum hanc, quae loquitur, Soſtratam. D.

Denique adiungit mulier: *Me miſeram! quae nunc, quamobrem accuſer, neſcio. Meque abs te immerito eſſe accuſatam, poſtmodum reſciſces*] Quoniam praeſenti tempore nullam ad coenam (nulla adhuc criminationis Z.) de ſe habitae poteſt eſſe purgatio, defenſionem de futuris temporibus pollicetur, his ſcilicet, quibus rediturus eſt Pamphilus. Eius enim aduentu res abſolui poteſt, et diſceſſionis cauſa agnoſci. E.

Me miſeram! quae nunc] Seruius Aeneid. 1, 410. L.

Lege hunc et ſeq. verſum ſic: *Me miſeram, quae nunc quamobrem accuſer, neſcio! L. hem, tu neſcias? | S. Ita me Di bene ament, mi Laches.* Nam e ratione Faerni ſeu vulgari, Senarii hi inter caeteros Septenarios locum non commode obtinent. At ex noſtra ratione Septenarius cum clauſula familiaris eſt Terentio. Repoſui *Neſcias*; quia poſt Indicatiuum verbum, quod repetitur, ſolet in Coniunctiuo poni. Deinde illud *Non* cum ſeptem Codd. omiſi, quia ſenſui officit. Nam *Non* cum *Neſcire* iunctum ſignif. *Scire*: quod ab hoc loco eſt alienum. B.

9 *Non, ita me Di bene ament! mi Laches*] Modo *Mi Laches* non eſt blandientis, ſed eius qui periclitetur innoxius. *Non, ita me Di bene ament!*] ἄτεχνος πίστις per iuſiurandum. *Non, ita me Di bene ament!*] Animaduertendum, veteres non minus εὐφημισμὸν in verbis, quam κακέμφατον neglexiſſe: velut hic, *Ita me Di bene ament!* D.

10 *Itaque*] Modo duae partes ſunt orationis. *Di mala prohibeant!*] Seniliter odit vxorem, cuius amor optabilis fuit in adoleſcentia. *Di mala prohibeant!*] Vt vna inter nos agamus aetatem. D.

SO. Meque abs te immerito eſſe accuſatam, poſtmodum reſciſces. LA. ſcio:
Te immerito? an quicquam pro iſtis factis dignum te dici poteſt?
Quae me, et te, et familiam dedecoras: filio luctum paras:
Tum autem, ex amicis inimici vt ſint nobis affines, facis;
Qui illum decreuerunt dignum, ſuos cui liberos committerent?

Tu

11 *Poſtmodum reſciſces*] Haec figura ab oratoribus ἐπάγγελμα nominatur: in qua aliquid promittimus iudicibus nos probaturos, quum metuimus, ne quid illis temere perſuaſum ſit. *Poſtmodum reſciſces*] Fiducia innocentiae. *Reſciſcere* eſt, quum quod de induſtria celatur, vix argumentorum vi agnoſcitur. D.

Cum Bemb. leg. *Poſtmodo*, quod verſus exigit. Tum illud *Scio*, cum irato ſeni non conueniat, tribue ipſi Soſtratae: adeo vt abſolute ponatur; vt Adel. IV, 1, 10. B.

12 *An quicquam pro iſtis factis*] Amare; παρὰ προσδοκίαν. D.

13 *Quae me, et te, et familiam*] Iam ſic accuſat, quaſi probauerit crimen. et eſt amplificatio. *Quae me, et te, et familiam*] Haec exaggeratio eſt, quae δεινότης appellatur: quum ex vno maleficio multa fiunt ab oratoribus crimina. *Dedecoras*] *Dedecoratur*, quod honeſtum eſt (adde, *in animo* Z.): *Turpatur*, quod honeſtum eſt corporale. D.

Quae me, et te, et familiam dedecoras: filio luctum paras] Hic iam ſpecialis accuſatio eſt ipſius in Soſtrata (*Soſtratam* Z.), ab his rebus, quae ſequuntur, hoc eſt, quae in affectu (*quae oriuntur ab affectu* Z.) poſt iurgium. E.

Illud *Omnem* poſt *Familiam*, quod auctoritate Bemb. recepit Faernus, reſpuit metrum, Codd. caeteri omittunt, et ſenſus damnat. Nam *Omnis familia* complectitur ſeruos et ancillas, vt Adel. V, 7, 12. ſed *Familia* hic dicitur de genere, et maioribus. B.

15 *Dignum, ſuos cui liberos committerent*] Multum ſonanter, et accuſatorio ſtrepitu, nec maſculinum genus, nec femininum poſuit: nec vnam (adde, *fili-*

Tu ſola exorere, quae perturbes haec, tua impudentia.

S o. Egone? L a. tu, inquam, mulier, quae me omnino lapidem, non hominem putas.

An

filiam), ſed liberos. Sic Cicero (Fam. IV, 5.), *En cui tuos liberos committas*: quum de vno ageret. et, *Habemus enim liberos*: de puella. *Dignum*] Sic dixit *Dignum*, vt honoris genus ſit, accipere vxorem meruiſſe. *Suos cui liberos committerent*] Nota liberos in ſignificatione etiam vnius filiae. D.

Dignum decreuerunt, ſuos cui liberos committerent] Eiecta (*Sciendum* Z.) eſt, communi genere *Liberos* eſſe poſitos, vt feminas intelligamus. E.

Qui illum decreuerunt dignum] Seru. Aen. x, 532. L.

16 *Tu ſola exorere*] Emergis, repereris. Verbum hoc impudentiam notat. Cicero (pro Deiot. I.), *Exortus eſt ſeruus, qui, quem in eculeo appellare non poſſet, eum accuſet ſolutus. Exorere*] Exiſtis. *Exoriri* dicitur, qui non exſpectatus inuadit in aliquem. D.

Pro *Impudentia* tres Codd. recte *Imprudentia*, ob verſum, et ſenſum. Nam humani viri non eſt, vxorem impudentem dicere. B.

17 *Tu, inquam, mulier, quae me omnino lapidem, non hominem putas*] *Tu mulier*, ἔμφασιν malitiae habet. et omnino expreſſio conſuetudinis eſt ad indignationem. Et *lapis* nunquam vtilis, niſi ad telum, quem magis ad iniuriam delegit. Nam ſaxum melius, quam lapis. Vt Virg. (Aen. XI, 131.), *Saxaque ſubuectare humeris. Tu, inquam, mulier*] Sic Euripides (Androm. 85.): Πολλὰς ἂν εὕροις μηχανάς· γυνὴ γὰρ εἶ. et Virg. (Aen. IV, 569.) *varium et mutabile ſemper Femina. Lapidem, haut hominem*] Sufficeret, *Lapidem putas*: ſed de ſtomacho, *Haut hominem*, additum eſt. Plautus (Mil. II, 2, 80.), *Herus meus elephanti corio circumtectus eſt, non ſuo. Haut hominem putas*] Ἐν ἤθει. Sic Apollodorus, σὺ μὲ παντάπασιν * ΕΗCΑΤ (ἡγήσω) λίθον. D.

Tu, inquam, mulier] Tanquam ſolus ſenex (*ſexus* Z.) ſufficere poſſit ad crimen, et haec aetas qua mulier eſt. Id (*Sic* Z.) enim Virg. (Aen. IV, 569.) *varium et mutabile ſemper Femina*. E.

Tu, inquam, mulier] Conuicium ſollemne in ſequiorem ſexum, *Mulier*. Plaut. Caſin. II, 2, 36. *I foras, Mulier es.* Euripid. Ὦ παγκακίστη καὶ γυνή· τί γὰρ λέγων Μεῖζόν σε ὄνειδος ἕξει.

An quia ruri crebro eſſe ſoleo, neſcire arbitramini
Quo quiſque pacto hic vitam voſtrorum exigat?
Multo melius hic quae fiunt, quam illic vbi ſum aſſidue, ſcio:
Ideo quia, vt vos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.
Iampridem equidem audiui cepiſſe odium tui Philumenam:
Minimeque adeo mirum: et, ni id feciſſet, magis mirum foret.

Sed

ἐξείποι τὶς ἂν? Carcinus Tragicus apud Athen. Dipnoſ. lib. XIII. *Ὦ Ζεῦ, τί χρὴ γυναῖκας ἐξειπεῖν κακὸν Ἀρκῦν ἂν εἴη, κἂν γυναῖκ' εἴπῃς μόνον?* L.

Pro *Egone* Faerni, verſus poſtulat *Egon*, quod paſſim occurrit. B

18 *An, quia ruri eſſe crebro ſoleo*] Memor ſui eſt, qui dixerat, *Rus abis* (*Rus abdidit ſe*). D.

Ob verſum et auctoritate trium Codd. repone, *An quia rurí eſſe crebro ſoleo.* B.

19 *Quo quiſque pacto hic vitam veſtrorum*] *Veſtrorum*, pro *Veſtrum.* ſic veteres. D.

Alii *Veſtrarum.* Sed retine vulgare *Veſtrorum*, vt vtrumque ſexum intelligas. B.

20 *Multo melius hic quae fiunt*] Ὑπερβολῇ vſus eſt. vt in Adelphis, *An non prius totis ſex menſibus olfeciſſem?* D.

Pro *Illic* cum Mureto lege *Illi*, quod verſus expoſcit. B.

21 *Ideo quia vt vos mihi domi eritis*] Mire confirmat, vnde ſciat: ne ſuſpicioſe crimen obiicere videretur. Et bene *Mihi:* quia commoditas familiae ad hunc redundatura eſt. D.

Quia, vt vos mihi domi eritis, proin ego ero fama foris] Idcirco diligenter et caute veſtram vitam in vrbe commorantium rogo atque pertracto (*perſcrutor* Z.) quia proinde vt vos domi eritis, ita me opinio et fama populi ſermone celebrabit. E.

Fama foris] V. C. *pro fama foris.* L.

Vnus Cod. *Dómi mihi eritis;* recte: quippe *Domi* in ictu eſſe debet. B.

22 *Pridem equidem audiui coepiſſe odium tui Philumenam*] Primo obiurgatio eſt Soſtratae, cur non amet nurum. Secundo, cur non ametur a nuru. Tertio, cur vſque adeo (adde, *vt*) puella nupta deſerat domum. D.

23 *Minimeque adeo mirum*] Satis

Sed non credidi adeo, vt etiam totam hanc odiſſet domum:

Quod ſi ſciſſem, illa hic maneret potius, tu hinc iſſes foras.

At vide, quam immerito aegritudo haec oritur mihi abs te, Soſtrata:

Rus

Satis amare, pro merito dicit odium, contra meritum amoremque: ſimul excuſat nurum, quae oderit talem ſocrum: et ſimul praeuenit, *Quid ſi non laeſa eſt, ſed odio me habet?* D.

Et, ni id feciſſet, magis mirum foret] Adeo tui mores noti omnibus, vti, quod puella iurgio diſceſſit, mirum ſit, mirum magis eſt, et (*diſceſſerit, mirum non ſit; mirum magis eſſet,* Z.) ſi inter vos amicitia perſeueraret. E.

24 *Sed non credidi adeo*] Deeſt, *Oſuram fuiſſe.* D.

26 *At vide, quam immerito aegritudo haec mihi oritur abs te, Soſtrata*] Ἠθικῶς poſt acrem inuectionem ſeipſum miſeratur, vt inuidiam durae inclamationis in ipſam conuertat. Sic in Andria, *Age nunc: iam ego pol hodie, ſi viuo, tibi Oſtendam, herum quid ſit pericli fallere.* Et continuo, *Chreme, Pietatem gnati! nonne te miſeret mei? Tantum laborem capere ob talem filium?* *Quam immerito aegritudo haec oritur mihi abs te, Soſtrata*] Poſtquam de iniuria dixit, de perſona eius cuius fama eſt, id eſt * cum (Forte, *cuius fama periclitatur, id eſt, ſua, nunc iniuriam oſtendit* Z.). *Aegritudo haec oritur*] *Oritur,* et magnitudinem rei ſignificat, et repentinum impetum. vt ſupra, *Tu ſola exorere.* D.

Et vide, quam immerito aegritudo haec oriatur mihi, Soſtrata, abs te] Omnis accuſatio concluditur qualitate, quod non merito tantam aegritudinem ſeni fecerit, cum iunxit, quod rus diſceſſerit, vt illic habitaret, aſſerit, vt et voluptatibus earum, quae in vrbe morarentur tantum ſumtus quod in totum earum reſque domeſtica ſuſtineret, vt ſibi ipſe non parceret, et contra quo iuſtum eſt, et aetas ſimiles pati poteſt vtique gratae Ingis eſſe debuerat referret (*fecerit. Nam iunxit, quod rus diſceſſerit, vt illic habitaret, ac cederet voluptatibus earum, quae in vrbe morarentur, rei ſeruiens ita, vt ſumtus, quum in otio eſſent ipſae, res domeſtica ſuſtineret, vt ſibi ipſe non parceret; contra quam iuſtum eſſet et aetas ſimiles pati poſſet iniurias. Itaque gratae mentis eſſe debe-*

ret

Rus habitatum abii, concedens vobis, et rei ſeruiens;
Sumtus veſtros otiumque vt noſtra res poſſet pati,
Meo labori haut parcens, praeter aequom atque aetatem meam.
Non te pro his curaſſe rebus, ne quid aegre eſſet mihi?
SO. Non mea opera, neque pol culpa euenit. LA. imo maxume.

So-

ret cauere, Z.) ne aliqua (adde *Se* Z.) ſenem tangeret aegritudo. E.

27 *Rus habitatum abii*] Quia dixit, *Senex rus ſeſe abdidit.* *Concedens vobis*] Ne diceretur, quod ſit voluptatis cauſa. *Vobis*, melius pluraliter, quam ſi diceret *Cui*. *Concedens vobis, et rei ſeruiens*] *Concedens vobis*, id eſt, vt vos in vrbe eſſetis. *Rei ſeruiens*] Res ſeruit diuitibus, quia abundant: rei ſeruiunt pauperes, quia ſe coartant ad anguſtias rei. Ita ergo res pro qualitate ſua et ſeruit, et ei rei (*eidem* Z.) ſeruitur. Horatius (Epiſt. I, 10, 47.), *Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuique.* D.

28 *Veſtros ſumtus, otiumque*] *Sumtus veſtros*, idem quod alibi. *Otium*] Vitam vrbanam. Vel quod nihil acquiritis. vt in Adelphis, *Hanc ego clementem vitam vrbanam, atque otium ſecutus ſum.* *Otiumque*] Hoc eſt, amorem (*Hoc amare* Mſ. H.), quaſi nihil agentibus. *Vt noſtra res poſſet pati*] Mediocris ſcilicet: vt comici patresfamilias. D.

29 *Praeter aequum, atque aetatem meam*] *Praeter aequum*, quia vos eſtis domini: vel quia vos fruimini, quum ego doluerim. *Aetatem*] Quia ſenex. Virg. (Aen. VI, 114.) *vires vltra, ſortemque ſenectae.* D.

30 *Non te pro his curaſſe rebus*] Mirus ſenſus: Pro his, inquit, tot *rebus* vnam et facilem redderes: curares, ne quid aegre eſſet mihi. Et *Te* ſic pronunciandum, quaſi dicat, Etſi alii non curarent, tu curare debuiſti. D.

31 *Non mea opera, neque pol culpa*] Vellet dicere, Nurus culpa euenit: ſed melius dixit, *Non mea*: ne accuſando confirmaret, quod dixit ſenex, *Omnes ſocrus oderunt nurus.* *Neque pol culpa euenit*] Bene additum, *Neque pol culpa.* Potuit enim fieri, vt non fecerit ipſa iniuriam: ſed tamen permiſerit fieri. mire tamen nec

ipſa

Sola hic fuiſti: in te omnis haeret culpa ſola, Soſtrata.
Quae hic erant, curares: cum ego vos ſolui curis caeteris.
Cum puella anum ſuſcepiſſe inimicitias non pudet?

ipſa accuſat nurum. *Non mea opera, neque pol culpa*] Videtur vnum dixiſſe *Opera* et *Culpa*: et tamen non eſt idem. *Opera* enim eſt, ſi ſcientes laeſerimus: *Culpa*, ſi neſcientes. quorum alterum ſceleris, alterum ſtultitiae eſt. D.

Non mea opera, neque pol culpa euenit] Quantum poteſt, mulier defendit ſe ſolam dehoneſtam, quod non iurgii vel diſceſſionis ipſa cauſa ſit. Hoc facile ſcit (*Sed hoc facile reuincit* Z.) ſenex, quod ſola fuit in domo, et neceſſario ad culpam ipſa ſola ſit cauſa. Denique ipſius diligentia et cura eſſe debuerat, ne qua aegritudo naſci poſſet. Ne ſenex non tam laboret probare) crimen, quod intendit, qm inde ſequitur, quod (*quam quod inde ſequitur, id* Z.) adiungit: *Cum puella anum ſuſcepiſſe inimicitias, non pudet?* Vt probaret animum emittatur (ILLIVS DICES CVLPA FACTVM. *Vt probaret argumentum, elicit id* Z.) quo mulier poſſit dicere, quo magis redderet grauiorem accuſationem, ſi illa iſtuc diceret, quod illius culpa factum eſt (*eſſet* Z.) iurgium. E.

32 *Sola hic fuiſti*] Ratio. et deeſt *enim:* vt ſit, Sola enim hic fuiſti, quod ad filium et maritum pertinet. Nam non ſola, cum qua nurus. *Sola hic fuiſti*] *Sola*, quantum pertinet ad regendam domum: caeterum et filius, et nurus erant: ſed *Sola*, id eſt, ſine me. *In te omnis haeret culpa*] Etſi in nuru culpa aliqua, in te omnis eſt tamen Soſtrata (*Si eſt iniuria aliqua, culpa in te omnis eſt, Soſtrata.* Mſ. H.). *Sola, Soſtrata*] Optime geminauit *Sola*, more iraſcentium: nondum nomen poſuit, et *Soſtrata*, additum ad amaritudinem inclamantis. D.

33 *Quum ego vos ſolui curis caeteris*] *Vos*, pro *Te:* vt (Aen. XII, 60.), *Deſiſte manum committere Teucris. Quum ego vos ſolui*] Noua figura, *Solui vos.* D.

Dedit auctor, ſuo more, *Cum ego vos curis ſolui caeteris.* B.

34 *Cum puella anum ſuſcepiſſe inimicitias*] Hoc dicit, tanquam conceſſerit etiam nurum iniquam eſſe. *Cum puella*] (excidit *Vt*) *Puellam* blande dixit: ita hanc cum amaritudine, *anum.* D.

Illius dices culpa factum. S o. haut equidem dico, mi Laches.
L a. Gaudeo, ita me Di ament, gnati cauſa: nam de te quidem,
Satis ſcio, peccando detrimenti nil fieri poteſt.
S o. Qui ſcis, an ea cauſa, mi vir, me odiſſe aſſimulauerit,

Vt

35 *Illius dices culpa factum*] Praeuenit defenſionem: et eam ſic pronunciauit vt crimen. *Haut equidem dico, mi Laches*] *Mi Laches* modo dixit, quaſi grauiſſimum accuſatorem arguens (forte *Timens* Z.), et quaſi defatigata et delaſſata eius inclamationibus. Non ergo blandientis eſt modo *Mi*: ſed inuidioſe rogitantis. D.

36 *Gaudeo, ita me Di ament, gnati cauſa*] Quod ſimilis filius non ſit, an quod talem vxorem habeat, quam nec inimica accuſare poſſit? Et *Gnati cauſa*, dixit: quia talem vxorem habens, ſua cauſa quid gaudeat, non (forte, *Nunc* Z.) habet. *Nam de te quidem ſatis ſcio*] Id eſt, nihil detrimenti fit, ſi tu pecces; id eſt, nunquam, inquit, peccando peior fieri potes: ſed es eadem quae ſemper es. Senſus eſt: Iam talis es, vt peior fieri non poſſis. Sic Cicero (Verr. 1, 1.), *Eſt idem Verres, qui fuit ſemper*. D.

Nam de te quidem, ſatis ſcio, peccando detrimenti nihil fieri poteſt] Hoc per ironiam pronunciandum. Nam certus ſum, quod temperata (*te peccante*, aut, *tuo peccato* Z.) nulla damna ſentimus, neque res noſtra familiaris vllum patitur detrimentum. E.

37 *Peccando detrimenti*] Seruas, inquit, numerum peccatorum, nec fit vllum copiae detrimentum. ſed quum plurimum delinquas, tantundem ſemper admittitur. *Peccando detrimenti*] Hic ſenſus obſcurus eſt: attamen hic, dum quantumcunque, inquit, ſceleris admiſeris, id eſt, quantumcunque peccaueris, nihil de tua exiſtimatione minuitur, nihil de pudore derogatur: eadem es quae fuiſti, quia peior fieri non potes. *Peccando detrimenti*] Quidam hanc putant εἰρωνείαν: quaſi dicat, Certus ſum, quod ex nullo peccato tuo damnum pati poſſumus. ſed male. D.

38 *Qui ſcis, an ea cauſa, mi vir*] Defenſio a deriuatione cauſae: in qua oſtenditur non hanc eſſe, quam obiicit cauſam

ſenex,

Vt cum matre vna plus eſſet? L A. quid ais? non ſigni hoc ſat eſt,

Quod heri nemo voluit viſentem ad eam te intro admittere?

S O. Enim laſſam oppido tum eſſe aiebant: eo ad eam non admiſſa ſum.

L A.

ſenex, cur abierit nurus ad matrem ſuam. D.

Qui ſcis, an ea cauſa, mi vir, me odiſſe aſſimulauerit, vt cum matre plus vna eſſet?] Hic cauſa mutatur; quod illa forte domo diſceſſerit, non quod ſocrus odium vitare vellet, ſed diutiſſime cum matre moraretur. Quod reuincit ſenex, odio potius factum, quod amiſſa ſit (*quod heri admiſſa non ſit* Z.). Mutat cauſam, cur amiſſa non ſit, ſed (*cur admiſſa non ſit, et ſe* Z.) defendens mulier dicit: *Enim laſſam oppido dicebant eſſe*] *Oppido* autem intelligimus valde. Contra ſenex rurſus inuenit (*inuehit* Z.) quod ipſa potius puellae morbus ſit, vt eius mores aegritudinem afferant, non quod illa morbo corporis aliquo laboret. Concludit inuectionem et generale nomen (*ab generali nomine*, ſeu, *crimine* Z.) ſocrus, quod nulla ſit earum, quin filium ducere velit vxorem; ac, ſi quam voluerit, illa datur quae placita eſt conditio. Ad poſtremum cum duxerint filii, ſocrus iterum expellunt foras coniuges liberorum. L.

Me odiſſe adſimulauerit] Mſ. R. *me odiſſe ſe, adſimulauerit.* L.

39 *Vt cum matre*] Deeſt *ſua. Vt cum matre vna plus eſſet?*] ἰδιωτικῶς dixit: id eſt, diu ac maiorem partem. D.

Antiqui Codd. Faerni et noſtri recte collocant *Plus vna eſſet.* B.

40 *Quod heri nemo voluit*] Bene infirmauit defenſionem ſenex, dicendo, Si propter matrem abiit, cur tu excluſa es, quum venires? D.

41 *Enim laſſam oppido*] Infirmius defenditur ſocrus, vt error ſenis vſque ad καταστροφήν perſeueret. *Enim laſſam oppido*] Pro, *Oppido enim* dixit. Superuacua ponitur interdum haec coniunctio, aut pro altera coniunctione. *Oppido*] Valde. tranſlatio a ruſticis, qui interrogati, quemadmodum fruges proueniſſent, reſpondebant, *Oppido*, id eſt, quae ſibi et oppido ſufficere potuiſſent. *Eo*] Propterea, ideo. D.

Feſtus Pomp. videtur olim pro *Oppido* hic legiſſe *Affatim*. Nam, *Terentius*, inquit, *affatim dixit pro eo quod eſt Ad laſſitudinem.* Caeterum verſus, et

Teren-

LA. Tuos eſſe illi mores morbum magis, quam vllam aliam rem, arbitror:

Et merito adeo: nam voſtrarum nulla eſt, quin gnatum velit

Ducere vxorem: et quae vobis placita eſt conditio, datur:

Vbi duxere impulſu veſtro, veſtro impulſu eaſdem exigunt.

ACTVS SECVNDI SCENA II.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

ETSI ſcio ego, Philumena, meum ius eſſe, vt te cogam;

Quae

Terentiani moris cauſa ſcribe, *Aibant*, vt ſit diſyllabon. B.

42 *Tuos eſſe illi mores*] Acerbiſſime inſtitit ſenex et accuſationi vxoris, et defenſioni nurus: ſiquidem hoc ſenſu dicat, nurum nec mendacii culpam incurrere, quae vere aegrotet ex moribus malae ſocrus. D.

Morbum magis] In Mſ. R. *magis* deſideratur. L.

Bemb. recte habet, *Tuos eſſe ego illi mores.* B.

43 *Nam veſtrarum nulla eſt*] Pro *Veſtrum.* hoc enim venit ab eo quod eſt *Veſtra. Quin gnatum velit*] *Quin*, quae non. D.

44 *Et quae vobis placita conditio eſt, datur*] Imago hic quaedam argumentationis, quae dicitur ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους: quod Latine dicitur, *Ab initio ad finem.* Et vt generaliter coepit inuectionem, ita generaliter concluſit in ſocrus. et eſt ſenſus, Eo improbius facitis, quod illas, quas elegeritis, odiſtis. D.

45 *Vbi duxere impulſu veſtro*] Bene verba eadem ſtomachoſe et ſignificanter repetiuit, vt improbitas ex proximo appareat impulſu. *Vbi duxere impulſu*] Videtur, vt ſupra diximus, haec tota Scena ad hoc interpoſita, vt Fabulae nomen hinc intelligeremus inuentum. Et impudentiam ſocruum impulſus repetitio demonſtrauit. *Impulſu veſtro*] Sic in Heautont. *Scortari crebro nolunt, nolunt crebro conuiuarier.* D.

1 *Etſi ſcio ego, Philumena, meum ius eſſe*] In hac Scena moralis allocutio Phidippi eſt ad filiam, mitiſſimi patris colorem oſtendens. *Etſi ſcio*] Apparet

Quae ego imperem, facere: ego tamen patrio animo victus faciam, Vt

paret et hic multa prius patri ſuo Philumenam locutam fuiſſe. Ergo haec reſponſio eſt, non principium. *Scio meum ius eſſe, vt te cogam*] Hoc idem in Adelphis, *Non neceſſe habeo omnia pro meo iure agere. Vt te cogam*] Etiam inuitam ſcilicet. D.

Etſi ſcio, Philumena, meum ius eſſe, vt te cogam, quae ego imperem, facere] Haec Scena in exordio quidem locutionem ad filiam habet patris, quod cum in domo reperiſſet, cogeret vti ad Pamphili domum reuerteretur, et tamen tradentis, quod abſente Pamphilo filia reuerti noluit (*nolit* Z.). Poſt habet excuſationem et defenſionem, quod ni ſit, reus ſit iniuriarum ſenex, quod filiam abduxerit ſuam marito abſente, et apud (*apud ſe* Z.) aegram eſſe patiatur, tanquam curam atque diligentiam inde (*ipſe filii* Z) coniugis habere non poſſit. Igitur huius accuſationis initium tale eſt: *Phidippe, etſi ego meis me omnibus ſcio eſſe apprime obſequentem, ſed non adeo, vt facilitas mea corrumpat illorum animos*] Hoc initium tollit id quod foras diceret ſe (*quod fortaſſe dicere poſſet* Z.) pater; Apud me filiam pietate contineo. Denique adiungit: *Quod ſi tu idem faceres*] Non conſentiendo tantum, vt animos tuorum corrumpas, *magis in rem veſtram, et noſtram eſſet.* Deinde adiungitur vehemens et generalis accuſatio: *Nunc video in illarum poteſtate eſſe te.* Et narratio ſupponitur: *Heri adii te de filia: vt veni, itidem incertum amiſti.* Deinde quaeſtionum argumenta cum inuectione: *Haut ita decet, ſi perpetuam vis eſſe affinitatem hanc, celare te iras. Si quid eſt peccatum a nobis, profer: aut ea refellendo, aut purgando, vobis corrigemus, te iudice ipſo; ſin ea eſt cauſa retinendi apud vos, quia aegra eſt: te mihi iniuriam facere arbitror, Phidippe, ſi metuis, ſatis vt meae domi curetur diligenter.* Hoc vt diligenter confirmare poſſit, et iureiurando in ſe poſitum monſtrat affectum: *At, ita me Di ament! haut tibi hoc concedo, etſi illi pater es, vt tu illam magis ſaluam velis, quam ego.* Et adiungit, *filii cauſa.* Huius rei purgatio ſupponitur ſic, vt in illa collocetur cauſa, cur illa diſceſſerit. Tamen, quod abſens Pamphilus, idcirco non redeat, ex ea re ſuſpicio datur, ſocrum talem eſſe, quam abſente marito nurus ſuſtinere non poſſit. Nam dicit: *Illam ad vos redire ſtudeo, ſi poſſum facere vllo modo. Nam poſtquam attendi magis, et coepi agere, vt redeat* etc. E.

2 *Patrio animo victus*] Bene Vi-

Vt tibi concedam; neque tuae libidini aduerſabor.
L A. Atque eccum Phidippum optume video: ex hoc iam ſcibo, quid ſiet.
Phidippe, etſi ego meis me omnibus ſcio eſſe apprime obſequentem,
Sed non adeo, vt mea facilitas corrumpat illorum animos:
Quod tu ſi idem faceres, magis in rem et noſtram, et voſtram id eſſet.

Nunc

Victus: quia non ratione facio. Victus eſt vndecunque, qui (*Victus eſt qui vndecunque* Z.) recedit a iure. D.

3 *Neque tuae libidini*] *Libido* eſt quaelibet voluntas temere ſuſcepta. Et bene *Libidini:* eſt enim non aequum, domo mariti abeſſe (Mſ. B. et Edd. vett. ante Steph. *Animo mariti obeſſe*) nuptam. Etſi enim pro *voluntate* poſuit *Libidinem:* tamen ſubaccuſauit hoc nomine. D.

4 *Optume*] Opportune. *Ex hoc iam ſcibo*] Legitur et *Hinc*, locale aduerbium. et quaſi comminatur vxori, modo ſe inuenturum ipſam peccaſſe, non nurum. *Quid ſiet*] Vtrum quid ſit rei? an quid ſiet nurus? vtrum innocens, an iniqua? Et videtur hoc Soſtratae dicere: nam vicini ſunt inter ſe proximi Laches et Phidippus. D.

Lectio Bembini verſui eſt conuenientior *Hinc iam ſcibo.* Tum pro *Siet* verſus poſcit *Sit.* B.

5 *Phidippe, etſi ego meis*] Expoſtulatio Lachetis apud Phidippum, accuſationem continens, tanquam cauſam iniuriarum intendat. *Scio eſſe apprime obſequentem*] Principium a perſona eius cum quo agitur, et ſua: et an vtile ſit, nimis obſequi hominem ſuis. *Apprime*] Vehementiſſime. D.

Apprime obſequentem] Chariſ. lib. 2. L.

Ne ἀνακόλουθον ſtatuamus, Terentiumque adeo Soloeciſmi reum faciamus, pro *Etſi* repone *Et*, id eſt, *etiam*. Oratorie, primo ſe fatetur leuioris culpae reum eſſe, quo grauioris arguat Phidippum. B.

6 *Sed non adeo, vt mea facilitas*] *Facilitas*, indulgentia. *Sed non adeo, vt mea facilitas*] Deeſt *Tamen.* et eſt ἀνακόλουθον tertium. D.

7 Noſtri Codd. *In rem voſtram et noſtram.* Ciuilius hoc et

Nunc video in illarum poteſtate eſſe te. PH. heia vero.

LA. Adii te heri de filia: vt veni, itidem incertum amiſti.

Haut ita decet, ſi perpetuam vis eſſe affinitatem hanc,
Celare te iras. ſi quid eſt peccatum a nobis, profer:
Aut ea refellendo, aut purgando, vobis corrigemus,
Te iudice ipſo. ſin ea eſt cauſa retinendi apud vos,
Quia

moratius eſt, vt illorum commodum prius ſpectetur. Caeterum ob verſum repone *Magis rem in voſtram* etc. B.

8 *Nunc video*] Iucunde temperat eius culpam, quem accuſat, quum dicat illum coactum a ſuis facere ſibi iniurias. *Heia vero!*] Modo aduerbium corripientis. *Heia vero*] παρέλκον. D.

Ne in medium verbum caeſura cadat, repone, *Nunc* video in illarum *éſſe te potéſtate.* B.

9 *Adii te heri de filia*] Narratio. Et memoriter Poeta, quia dixit *Heri*, ea cauſa rure huc aduenit, patrem continuo Philumenae conuenit. *Itidem incertum amiſti*] Pro *amiſiſti*, συγκοπὴ. Et *Itidem* quid eſt? an id, Incertum amiſiſti, vt ad te incertus veni? Iungendum ergo *Vt veni*, *Itidem*. vt ſit, Vt veni, amiſiſti itidem incertum. Incertus, inquit, veni: incertus a te receſſi. D.

Incertum amiſti] Mſ. R. *amiſiſti*. L.

10 *Haut ita decet*] Non vſque adeo decet. Et eſt confirmatio. *Haut ita decet*] Bene additum eſt *ita*. etſi enim celandae irae: non vſque adeo tamen, vt diſcordiam pariant. D.

Lege *Si perpetem hanc vis eſſe aff.* Nam *Perpetuam* reſpuit verſus, qui in ea ſede vel Creticum poſtulat, vel Paeonem quartum. Deinde omnes noſtri Codd. *Hanc* ponunt poſt *Perpetuam*. B.

12 *Aut ea refellendo, aut purgando*] *Refellit* qui negat: *Purgat* qui (Mſſ. et Edd. vett. *qui idem*) fatetur, et ſic defendit. Ergo *Refellimus* per coniecturam: *Purgamus* per caeteros ſtatus (*per certos caſus.* Mſ. B.). *Vobis corrigemus*] Plus dixit *Vobis*, quam *Tibi* D.

Vt peccata contra metrum tollantur, refinge *Aut éa refellendó tibi aut purgando corrigemus.* B.

13 *Te iudice ipſo*] Virgil. (Ecl. IV, 59.) *Pan deus Arcadiae mecum ſi iudice certet.*
Quid

Quia aegra eſt: te mihi iniuriam facere arbitror, Phidippe,
Si metuis, ſatis vt meae domi curetur diligenter.
At, ita me Dii ament, haut tibi hoc concedo, etſi illi pater es,
Vt tu illam ſaluam magis velis, quam ego. id adeo gnati cauſa;
Quem ego intellexi illam haut minus, quam ſe ipſum magnifacere.

Ne-

Quid enim eſt *te ipſo*, niſi ſcilicet reo culpae, et tibi ipſi ac tuis fauente? vel qui me ſperes vincere. *Sin ea eſt cauſa retinendi apud vos*] Reprehenſio. D.

Ne *Cauſá* in fine temere acuatur, repone, *Sin ea eſt retinendi cauſa apud vos.* B.

14 *Arbitror, Phidippe*] Bene addidit nomen, excitans audientem. D.

15 *Satis vt meae domi curetur diligenter*] *Vt*, ne non. et iungendum eſt *Satis diligenter*. non enim, *Metuis ſatis.* D.

16 *At, ita me Dii ament, haut*] Addidit iuſiurandum: vix enim credibile eſt tantundem amare ſocerum, quantum patrem. *Etſi illi pater es*] Salluſtius in primo libro, *Et liberis eius auunculus erat. Etſi illi pater es*] Compendium attulit Virg. (Aen. II, 289.) *Heu fuge, nate dea.* Hoc enim ſentit, Quanquam natus dea ſis, fuge tamen. D.

17 *Id adeo gnati cauſa*] Honeſte amori nurus rationem ſubiecit piam. Nam non continuo rectum eſt, nimis amari a ſocero nurum, niſi propter filium diligatur. Bene ergo *Gnati cauſa*. incredibile eſt enim, patrem non patris pietate ſuperari. D.

Illud, *Quam ego*, cum oneret verſum, et ſententiae noceat, eiiciendum eſſe exiſtimo. B.

18 *Quem ego intellexi*] Et cauſam ſui amoris oſtendit, et mariti nullam erga coniugem culpam: quippe qui amet: Vt a Parmenone dictum, *Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater. Quem ego intellexi illam haut minus, quam ſe ipſum magnifacere*] Hic ſubtiliter oneratur culpa nurus: ſi quidem indigne iniuriam faciat ſocero et marito. D.

Se ipſum magnificare] V. C. *magnifacere.* L.

Repudio Bembini *Magnificare*, quod nuſquam apud noſtrum

Neque adeo clam me eſt, quam eſſe eum grauiter laturum credam,
Hoc ſi reſcierit: eo domum ſtudeo haec, prius quam ille, vt redeat.
PH. Laches, et diligentiam veſtram, et benignitatem
Noui:

ſtrum occurrit, et verſus improbat. Recte igitur tres e noſtris vett. *Magni facere*. B.

19 *Neque adeo clam me eſt, quam eſſe*] Ingenioſiſſime Poeta iam praeparat cauſam ſimulaturo ob hanc rem iracundiam Pamphilo. D.

Repone *Neque adeo clam te eſt, quam éſſe eum latúrum grauiter credam.* Nam transpoſitionem τῦ *Grauiter* Accentus poſtulat, et mutationem τῦ *Me* in *Te*, ſenſus: quia ſequitur *Credam*. B. Si quid mutandum eſt, equidem corrigendum cenſeo *Credas* cum interrogatione. Cf. Eun. II, 2, 44. *Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare eſſe?* Z.

20 *Haec prius, quam ille vt redeat*] Hic ſubtiliter etiam terrorem iniecit iracundiae mariti. D.

Pro *Haec* cum Edd. vett. lege *Hanc*; et pro *Vt* noſtri omnes recte *Huc*. B.

21 *Laches, et diligentiam veſtram*] Principium ſimiliter a perſona eſt factum. *Laches, et diligentiam veſtram*] Remotiuo ſtatu agit Phidippus pro perſona ſua. Nam in filiam remouet culpam, cur non redeat: et relatiuam ſimul tentat qualitatem. poteſt enim videri, eam iniuria ſocrus ad hanc voluntatem eſſe compulſam. *Laches, et diligentiam veſtram*] Ab eo coepit, quo maxime motus eſt, et quod in primis purgandum ſibi fuit: ne ſuſpectam aut voluntatem, aut diligentiam habere videatur affinium. Et cum affectu quodam, et gemitu dixit *Laches*, quod ille ait, *Phidippe*. Et bene a nomine coepit, vt conſentire illi videatur. *Et diligentiam*, quod ille ait, *Sin metuis, ſatis vt meae domi, &c.* Et *Veſtram* melius, quam *Tuam:* quum ille dixerit de ſe tantum. Et *benignitatem*, quod ait, *Haut tibi concedo, etſi illi pater es, vt tu illam, &c.* *Et diligentiam veſtram, et benignitatem*] Ἀπόδοσις ad vtrumque. Diligentiam: quia dixit, *Si metuis, ſatis vt meae domi curetur diligenter.* Benignitatem: quia dixit, *Haut tibi concedo, etſi illi pater es, vt tu illam ſaluam magis velis, quam ego.* D

Et benignitatem] Additur in Mſ. R. et vett. libb. *quam exhibebis erga meam familiam.* ſed alia manu. L.

Noui: et quae dicis, omnia eſſe, vt dicis, animum induco:
Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos redire ſtudeo,
Si facere poſſim vllo modo. L A. quae res te facere id prohibet?
Eho, numquidnam accuſat virum? P H. minime. nam poſtquam attendi
Magis, et vi coepi cogere vt rediret; ſanςte adiurat,
Non poſſe apud vos Pamphilo ſe abſente perdurare.
Aliud

22 *Et quae dicis, omnia eſſe, vt dicis*] Quod iurauit: et quod dixit *gnati cauſa*, et quod addidit, *Quod illam amet Pamphilus*. D.

23 *Et te hoc mihi cupio credere*] Melius, quam ſi et hic iuraret. *Et te hoc mihi cupio credere*] Bene collegit ex viciſſitudine, quod volebat. D.

24 *Si facere poſſim*] Hic eſt remotio, *Si facere poſſim vllo modo*. et mollius dixit, quam ſi, *Nec facere poſſum*, dixiſſet. hoc enim vult intelligi, *Volo, et (at) non poſſum facere*. D.

Noſtri Codd. numeris paulo melioribus collocant, *Quae rés te id facere próhibet?* B.

25 *Eho! num quidnam accuſat virum?*] Geſticulatio quaedam ſecretiora quaerentis. ſaepe enim de maritis puellae parentibus queri ſolent aliquid eiuſmodi, quod ſolis ipſis committendum eſt. *Eho! num quidnam accuſat virum?*] *Eho*, interiectio ponentis aurem propiorem. Nam illa quaerit, quae ſolent de maritis puellae matribus queri. *Nam poſtquam attendi*] Inſtiti. Et vide, num deſit *animum*: vt ſit *Attendi animum*. non enim plenum eſt, ſed nudum. Aduerti enim oculos, aut animum, ſubauditur. D.

26 *Sancte adiurat*] τὸ *Ad*, nunc auctiuum eſt: ſignificat enim *Valde*. D.

27 *Non poſſe apud vos Pamphilo ſe abſente perdurare*] Bene hic addidit Poeta verba Philumenae, ad quae Phidippus reſpondebat, quum diceret, *Etſi ſcio ego, Philumena, meum ius eſſe, &c. Non poſſe apud vos Pamphilo ſe abſente perdurare*] Magnifice contra illud quod Laches dixit, aegre laturum Pamphilum. et ita locutus eſt, quaſi hoc Pamphilo gratius eſſe debeat. *Perdurare*] Proprie et muliebriter dixit. D.

Se abſente perdurare] Seruius Aeneid. XII, 816. L.

Aliud fortaſſe aliis vitii eſt: ego ſum animo leni natus:

Non poſſum aduorſari meis. LA. hem! Soſtrata. SO. heu me miſeram!

LA. Certumne eſt iſtuc? PH. nunc quidem vt videtur: ſed num quid vis?

Nam eſt quod me tranſire ad forum iam oportet. LA. eo tecum vna.

ACTVS SECVNDI SCENA III.
SOSTRATA.

AEDEPOL nae nos ſumus mulieres inique aeque omnes inuiſae viris,

Pro-

28 *Aliud fortaſſe aliis vitii eſt*] Sic dixit, ne diceret, Sed cuge vt redeat: et mollius dixit *aliis* (Bentleius coniicit Donatum ſcripſiſſe *Alii* Z.) quam ſi *tibi* dixiſſet. *Ego ſum animo leni natus*] Hoc contra illud quod primum dictum eſt, Etſi ego meis omnibus ſcio me eſſe apprime obſequentem: ſed non adeo, vt facilitas mea illorum corrumpat animos. *Ego ſum animo leni*] Qualitas venialis. *Animo leni natus*] Hoc eſt plenum. nam *Sum animo leni*, quum dicimus, ἐλλειπτικῶς profertur. D.

Recte pro *Aliis* ſeptem Codd. habent *Alii*, vt Laches ipſe intelligatur. B.

29 *Non poſſum*] Concluſio. *Hem! Soſtrata*] Quae dixiſti, *Non mea opera, neque pol culpa euenit. Heu me miſeram!*] Ad ſe rediri totiens, quaſi delaſſata, conqueritur. D.

Non poſſum aduerſari meis] Purgat naturam ſuam, quod tali vitio eſſe confeſſus eſt (*vitio ſeſe confitetur eſſe* Z.), vt voluptati ſuorum aduerſari non poſſit. E.

30 *Certumne eſt iſtuc?*] Quod Philumena non redeat. *Numquid vis?*] Diſcedentis verbum. D.

31 *Tranſire*] Cito ire. D.

1 *Aedepol, nae nos mulieres ſumus inique aeque omnes*] In hac Scena eſt allocutio, qua inducitur ſeeum loquens anus: per quam orationem mores eius, et animus mitis intelligi poſſit. *Aedepol nae nos mulieres*]

Propter paucas: quae omnes faciunt, dignae vt videamur malo.
Nam, ita me Di ament, quod me accuſat nunc vir, ſum extra noxiam.
Sed non facile eſt expurgatu: ita animum induxerunt, ſocrus
Omnis eſſe iniquas. haut pol me quidem: nam nunquam ſecus

Habui

res] Laches generaliter incuſauit ſocrus: haec plurimas defendit. Cauſa accuſationis iniquae, Non enim omnes ſumus malae. *Inique aeque*] Comicum παρόμιον. Et vide ſententiam, defenſionem accuſatarum ſocruum continentem: contra illud quod ait, *Itaque vno animo omnes ſocrus oderunt nurus*. Officium enim boni Poetae eſt, nullum genus hominum ſpecialiter laedere. Sic Virg. (Ge. III, 282.) *Quod ſaepe malae legere nouercae.* Id eſt, non omnes nouercae, ſed tantum mea (*malae*. Codd.) D.

A. depol nae nos ſumus] Haec Scena conqueſtionem tenet, quod immerito accuſatur, quippe cum ſibi intendatur accuſatio non ex moribus, neque ex propria vita, ſed communi nomine, quod ſocrus ſit; quae non omnes malae ſunt: ſed cum paucae inuiſae ſunt viris propter mores, efficiunt vt omnes dignae videantur malo. E.

Illud *Mulieres* Faernus recte ex auctoritate Bembini delet, quod oratio non poſcit, et ratio trochaici repudiat. B.

3 *Nam ita me Di ament*] Bene iurat. Nam ſine iureiurando incredibile eſt (excidit *Quod*), ſit bona ſocrus. *Quod me accuſat*] Deeſt *in eo*. vt ſit, In eo quod me accuſat nunc vir, ſum extra noxiam. An *Quod*, propter quod? D.

Cod. C. C. recte collocat *Vir nunc*; vt *Vir* ſit in ictu. B.

4 *Socrus omnes eſſe iniquas*] Intelligitur, quibus iniquas, id eſt nuribus: quia Socrus nomen eſt ad aliquid dictum. *Ita animum induxerunt*] *Inducere animum* eſt ita tenere, vt non amittant (*remittant* Z.): id eſt, perſuadere animo ſuo. D.

5 *Haut pol me quidem*] Eſſe iniquam, ſubaudiendum eſt à ſuperiore, vt ſit *Pol* pro pleno iureiurando. *Haut pol me quidem*] Subaudiendum *Scio eſſe*, aut *Noui eſſe*, aut tale quid, ſecundum ἔλλειψιν, quae famil-

lia-

Habui illam, ac ſi ex me eſſet nata: nec, qui hoc mihi eueniat, ſcio:
Niſi pol filium multis modis iam exſpecto, vt redeat domum.

ACTVS TERTII SCENA I.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRHINA.

NEMINI ego plura acerba credo eſſe ex amore homini vnquam oblata,

Quam

liaris eſt his, qui ſecum loquuntur. D.

6 *Nec qui hoc mihi eueniat*] *Qui*, vnde. *Multis modis*] Vehementer. *Iam exſpecto, vt redeat domum*] Quia nihil mirum in matre eſt, exſpectare vt filius redeat: idcirco additum, *Multis modis.* D.

7 Recte ob rationem trochaici catalectici Faernus e Bembino repoſuit *Multimodis.* Deinde pro *Expecto* ob ſenſum et verſum recipe *Expeto.* Vid. ad Eun IV, 6, 5. B.

1 *Nemini ego plura acerba*] Hic allocutio eſt per conqueſtionem. Et bene non ſe amatoribus modo, ſed infelicibus amatoribus comparauit: et principium eſt a ſumma totius mali. *Nemini ego plura acerba*] Ab eo loco conqueſtionis, in quo dicitur, quod nulli fere talia aduerſa contigerint. *Nemini ego plura acerba*] Nimis cothurnati et tragici in hac Scena dolores eſſent, non comici, niſi adderet, *Ex amore. Nemini ego plura acerba eſſe credo*] Acerba dupliciter euenerunt Pamphilo. ex praeterito, de meretrice: ex praeſenti, de vxore. D.

Nemini ego plura] Veniens Pamphilus peregre cognoſcit in portu a ſeruo, vxorem ſuam, quam diligebat, domo diſceſſiſſe. Aegre fert. Eſt enim maxima cura, quia ſuſpicio eſt, puellam propter mores diſceſſiſſe. Habet et incertum, quid faciat. amat vxorem, ſed obtemperat matri. Ita habet conqueſtionem calamitatum ſuarum ex praeterito amore ſimiliter m l (*quod ex praeterito amore meretricis ſimiliter multa Z.*) ſit paſſus. Vnde maior ſollicitudo, Amorem relinquat, an aduerſus pietatem faciat. Explicata conqueſtione quaerit a ſeruo, quid ſit, cur vxor diſceſſerit? E.

No-

Quam mihi. heu me infelicem! hancine ego vitam parſi perdere?
Hacine cauſa ego eram tantopere cupidus redeundi domum?
Cui quanto fuerat praeſtabilius, vbiuis gentium agere aetatem,
Quam huc redire: atque haec ita eſſe miſerum me reſciſcere.

Nam

Noſtri libri collocant recte, *Nemini plura ego.* Illud *Nemini* vt *Nemni* eſt pronunciandum. B.

2 *Heu me infelicem!*] Ab ipſa ſimplici exclamatione. *Heu me infelicem!*] Lacrymans hoc dicit. *Hancine ego vitam*] Ab eo quod ab aduerſis ad aduerſa delatus ſit. *Parſi perdere*] *Parco,* conſeruo, *parſi* facit: *Parco,* veniam do, *peperci.* Modo ergo continui, abſtinui ſignificat. D,

Hanccine ego vitam parſi perdere?] Hoc eſt, ſeruaui, ne perderem. *Parſi* enim eſt ab eo quod eſt *parco.* Sed ſi *parco* ſignificat, veniam do, praeteritum facit, *perperci.* Si *parco,* conſeruo, praeteritum *parſi* facit. E.

Parſi perdere] Diomed. lib. I. Priſcian. lib. x. L.

3 *Cupidus redeundi domum*] Ab eo quod contra ſpem contigit malum. D.

Accentus gratia repone *Hacine cauſa eram égo tantopere.* B.

4 *Vbiuis gentium agere aetatem*] A malorum ſuorum comparatione. *Vbiuis gentium agere aetatem*] Magna deteſtatio praeſentis loci, eligere quaſuis terras, vel quamuis gentem potius, quam eam in qua eſt. Virg. (Aen. III, 601.) *Tollite me Teucri, quaſcunque abducite terras.* Et *Gentium* hic abundat. Et bene, *Vbiuis gentium agere aetatem:* quia ſupra dixerat, *Hancine ego vitam parſi perdere?* Nimis enim tragicum fieret, *Satius erat in mari perire.* D.

Vbiuis gentium] Hoc eſt, vbicunque. E.

Illud *Cui,* mutatum in *Ab,* appone praecedenti verſui. Nam ita et metro, et loquentis affectui vim addes. Cf. And. II, 1, 7. B.

5 *Atque haec ita eſſe miſerum me reſciſcere*] Quod ait, lacrymantis eſt. *Reſciſcere,* eſt vix reperire, quod de induſtria fuerat celatum. D.

Nam nos omnes, quibus eſt alicunde aliquis obiectus labos,
Omne quod eſt interea tempus, prius quam id reſcitum'ſt, lucro'ſt.
PAR. At ſic citius, qui te expedias his aerumnis, reperias.

Si

6 *Nam nos omnes, quibus eſt alicunde*] Aut deeſt *apud*, vt ſit, Apud nos omnes. Aut *nos omnes*, pro nobis omnibus. *Nam nos omnes*] Ratio ſuperioris ſenſus. et deeſt *apud*, aut *penes*, aut quid tale. *Nam nos omnes, quibus eſt*] Conſtat hanc σύλληψιν eſſe. retulit enim *Lucro eſt*, non ad *nos omnes*, ſed ad *quibus eſt alicunde;* vt ſit ordo, Nam quibus eſt alicunde aliquis obiectus labos, lucro eſt tempus, hoc eſt, nos omnes (*nobis omnibus*). *Nam nos omnes, quibus eſt*] Hac figura vſus eſt etiam Tullius pro Murena (12), *Praetor quoque ne ſe pulchrum ac beatum putaret, ei quoque carmen compoſitum eſt.* Nam ille datiuum caſum ſubiecit, cum praepoſuiſſet nominatiuum. Et totum Apollodori eſt, qui ſic ait * ΟΙ ΓΑΡ ACICOYNIEC TON χΡωCNOY ΔιeN KI TIKHKOTHC * (Οἱ πόνοι γὰρ μέλλοντες τὸ τȣ͂ χρόνȣ τȣ͂ νῦν κέρδος κομίζουσιν. Z.). *Quibus eſt alicunde*] Hoc genus locutionis abſolutum (*Soloecum* B.) dicitur. Tale eſt apud Virg. (Aen. x, 244.) *Craſtina lux, mea ſi non irrita dicta putaris, Ingentes Rutulae ſpectabis caedis aceruos.* D.

Nam nos omnes] Etenim nos, qui peregre poſiti (*profecti* Z.) ſumus, in lucro habemus. Hic omnino ſenſus eſt. Verum elocutio ardua. Nam quum propoſuiſſet, *nos omnes*, ſubiunxit, *in lucro eſt.* Quum vtique eſſe debuerit, *nobis omnibus;* vt ſit integrum, *nobis.* Sed hoc locutionis genus antiqui abſolutum appellabant. Vt Virg. (Aen. x, 244.) *Craſtina lux, mea ſi non irrita dicta putaris, Ingentis Rutilae ſpectabis caedis aceruos.* E.

Ad euitandum Soloeciſmum lego ex vno Cod. Regio *Nam omnibus nobis, quibus* etc. Duo alii habent *Nam nobis omnibus.* B.

7 *Reſcitum eſt*] Σχῆμα ἀκαταNON * (Παρηγμένον. Z.). D.

8 *At ſic*] Sed ſic. *At ſic, citius qui te expedias aerumnis, reperias*] At hoc modo, quod veniſti, et diſcordias eſſe celerius reperire poteris: et quo modo his aerumnis te abſoluas. Et bene *Expedias aerumnis*, aut enim ſoluunt nos curae abeuntes, aut impediunt et

ligant

Si non rediſſes, hae irae factae eſſent multo ampliores:
Sed nunc aduentum tuum ambas, Pamphile, ſcio reuerituras.
Rem cognoſces: iram expedies: rurſum in gratiam reſtitues.
Leuia ſunt haec, quae tu pergrauia eſſe in animum induxti tuum.
PAM. Quid conſolare me? an quiſquam vſquam gentium'ſt aeque miſer?

Prius

ligant aduenientes. Vt (Aen. I, 566.), *Soluite corde metum, Teucri, ſecludite curas. At ſic, citius qui*] Sententia contraria. Nam ſupra ſic collegit, Si ignorare mala ſua vnicuique bonum eſt: ſequitur vt malum ſit, ea cito cognouiſſe. Hic per contrarium. Si in aduerſis ſuis ſuccurrere vnicuique quamprimum bonum eſt: ſequitur, vt cito ea cognouiſſe ſit quam optimum. D.

Expedias] Dicit magis prodeſſe ſeruus, quod Pamphilus ſit (*citius ſciat rem.* aut, *reuerſus ſit* Z.). Ex hoc enim fieri potuit, vt dominum (*domum* Z.) ſeditione domeſtica poſſit abſoluere. E.

9 Verſus cauſa repone *Si non rediiſſes, haec irae.* Illud *Haec* pro *Hae* habet vnus Cod. B.

10 *Sed nunc aduentum tuum ambas*] Ne accuſare alteram altera audeat. D.

Scio reuerituras] Mſ. R. *reueritus.* L.

11 *Rem cognoſces*] Melius eſt *rem*, quam *litem*. *Rem cognoſces: iram expedies: rurſum in gratiam reſtitues*] Τρίκωλος ſententia. Et bono ordine vſus eſt. Prius enim fit querela, deinde ponitur iracundia, poſtremo reditur in conſilium (*Concilium*, h. e. arctam coniunctionem, et familiaritatem. Z.). D.

12 *Leuia ſunt haec quae tu pergrauia eſſe*] Genus conſolationis, non a ſubſtantia, ſed a quantitate. non dicit non eſſe cauſam ſollicitudinis (*Non dicit enim eſſe cauſam ſollicitudinis grauem* Z.), ſed leuem dicit. *Quae tu pergrauia eſſe*] Bene additum contra *Leuia*, non grauia, ſed *pergrauia*. *Leuia ſunt*] A quantitate. *In animum induxti tuum*] Id eſt, perſuaſiſti tibi. D.

Illud *Haec* Bentleius cum aliis omiſit. Z.

13 *Quid conſolare me? an quiſquam vſquam*] Vt ſolet in

vero

Prius quam hanc vxorem duxi, habebam alibi animum amori deditum:
Iam in hac re vt taceam, cuiuis facile ſcitu'ſt, quam fuerim miſer:
Tamen nunquam auſus ſum recuſare eam, quam mihi obtrudit pater.
Vix me illinc abſtraxi, atque impeditum in ea expediui animum meum;

Vixque

vero angore, ipſa conſolatione aegreſcit dolor. Et ingenioſe, non inquit *Dicis*, ſed *Conſolaris me*: et hoc ipſo oſtendis ſcire te, quod miſer ſum. D.

Quid conſolare me?] Ille ipſo medendi genere ſuſcitat vulnera, et vehementer omnia, quae ſibi ex amore contigerint, enarrat, et ſuas innumeras miſerias per partes enumerat. His conqueſtionibus mala ſua exaggerat. Ad poſtremum tamen concludit iram interea ſe expediri vnquam (*iram inter eas a ſe expediri nunquam* Z.) poſſe. Hoc ſeruus frangit, negans, magnam cauſam contigiſſe, et facit a perſona et a ſimili argumentum, comparans mulieres pueris. Dehinc trepidatio pro parturiente puella. Haec enim iam mouetur integro partu. Verum arbitrantur non Pamphilum auctorem huius conceptionis. Ex hac tamen voce dolentis in partu adoleſcens neſcio quid ſuſpicatur, ergo interrogat neſcio quid. E.

14 *Prius quam hanc vxorem duxi*] Hoc refert ad illud caput in quo ait, *Nemini ego plura acerba eſſe credo ex amore homini vnquam oblata. Prius quam hanc vxorem duxi*] Ante rem. *Habebam alibi animum amori deditum*] An miſer ſit in amore ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ante rem, in re, et poſt rem. *Habebam alibi*] Grauius dixit *Alibi*, quam ſi *in meretrice* diceret. Et maluit *Alibi* dicere, quam *ad meretricem*. D.

15 Tres codd. paulo concinnius collocant, *Facile eſt ſcitu*. B.

16 *Quam mihi obtrudit*] Recte enim dici potuit, Quomodo ergo vxorem duxit, ſi amabat? Et bene *Obtrudit*, quia inuito. Sic alibi, *Aliquid monſtri alunt: ea quoniam nemini obtrudi poteſt, itur ad me.* Et *Obtrudit*, pro obtrudebat, ἐνέργεια (ἐναλλαγὴ) temporis. D.

Obtrudit pater] V. C. *obtulit pater*. L.

17 *Vix me illinc abſtraxi*] *Vix*,

Vixque huc contuleram: hem noua res orta'ſt, porro ab hac quae me abſtrahat.

Tum matrem ex ea re me aut vxorem in culpa inuenturum arbitror:

Quod quum ita eſſe inuenero, quĩd reſtat, niſi porro vt fiam miſer?

Nam matris ferre iniurias me,Parmeno, pietas iubet:

Tum vxori obnoxius ſum: ita olim ſuo me ingenio pertulit:

Tot meas iniurias; quae nunquam in vllo patefecit loco.

Sed

Vix, vel μόλις, vel ſtatim ſignificat. *Atque expediui animum meum*] Curae, vt diximus, aut ligant, aut ſoluunt. vt Virgil. (Aen. IV, 479.) *Quae mihi reddat eum, vel eo me ſoluat amantem* amatoris (*amatoriae.* alii.) enim curae vincula dicuntur. D.

Pro *Illinc* leg. *Hinc*, quia in verſ. 15. eſt *In hac re;* et pro *Ea* leg. *Eo* ſc. *amore*, quia ſupra eſt *Occupatus in alio amore.* B.

18 *Vixque huc*] Maluit *Huc*, quam *Ad vxorem* dicere. *Hem! noua res orta eſt, porro*] *Porro*, deinde. Et vim habet deinde modo implicationem continuarum miſeriarum referentis. D.

19 *Ex ea re me*] In Mſ. R. *me* deeſt. L.

Lege *Tum aut matrem.* B.

20 *Quod cum ita eſſe inuenero, quid reſtat, niſi porro vt fiam miſer?*] Ordinem ſeruauit allocutionis, in quo a praeteritis, a praeſentibus, a futuris inducitur perſonae loquentis oratio. *Niſi porro vt fiam*] *Porro*, poſtea, vel in poſtremum. Alii coniunctionem putant. D.

21 *Pietas iubet*] Apte, quia *Ferre* dixit, addit *Iubet.* D.

22 *Tum vxori obnoxius ſum*] Matris cum dixiſſet, non intulit *Vxoris*, ſed mutauit caſus. *Ita olim ſuo me ingenio pertulit*] *Olim*, ad diuturnitatem retulit, non ad ſpatium praeteriti temporis. D.

23 *Tot meas iniurias*] Hae ſunt iniuriae quas ſupra dixit, *Nocte illa prima virginem non attigit: quae conſecuta eſt nox, eam nihilo magis.* Et deinde, *Quid interea? ibatne ad Bacchidem? Quotidie.* *Tot meas iniurias*] Aliam vim habet quod dixit, *Me pertulit:* aliam, quod adiecit, *Iniurias meas:* aliam,

quod

Sed magnum neſcio quid neceſſe eſt eueniſſe, Parmeno,
Vnde ira inter eas interceſſit, quae tam permanſit diu.
PAR. Haut quidem hercle paruom, ſi vis vero veram rationem exſequi.
Non maxumas, quae maxumae ſunt interdum irae, iniurias

Faci-

quod *reticuit.* *Quae nunquam vllo patefecit loco*] Non dixit *Quas*, ſed *Quae*, vt ad omnia, non ad *iniurias*, referatur extrema concluſio. D.

Quae ſc. vxor. Tres Codd. *Nunquam vllo*, omiſſo illo *In*. Repone, *Nunquam nullo patefecit loco.* B.

24 *Sed magnum neſcio quid neceſſe eſt*] Bene de ambabus ſentiens, putat magnam cauſam eſſe, quae iram fecerit, et iram diuturnam. D.

25 *Quae tam permanſit diu*] Et a re, et a tempore. D.

26 *Haut quidem hercle parum eſt*] Seruilis ratio et ſordida: et non his reſpondens omnibus quae dixit Pamphilus, ſed tantum nouiſſimae parti. *Parum*] Subaudiendum, *neceſſe eſt eueniſſe*, vel *euenit*. Nam conſequens ſententia tollit, quod ille dixit, *Neceſſe eſt*. *Si vis vero veram rationem exſequi*] *Vero*, vel nomen eſt, vel coniunctio, vel aduerbium. D.

Pro *Haut* quod ſenſum turbat, Lolgius conicit *At*: Codex autem quidam Faerni habet *Aut*, quod retinendum eſt. Deinde vt ſenſus ſit faluus, lege *Si vis veram verba ad rationem exigi.* B.

27 *Non maxumas, quae maxumae ſunt interdum irae, iniurias faciunt*] Iniuriae faciunt iras, non irae iniurias. ſed hic *Faciunt* ὑπαλλακτικῶς dixit, ſecundum ſuperiorem rationem increpans errorem Pamphili, qui de irae magnitudine aeſtimet iniuriae quantitatem. Alii *Faciunt*, probant, oſtendunt, intelligunt. Caute dixit *Interdum:* plerumque enim ſic. *Non maxumas, quae maxumae ſunt*] Senſus eſt, In quo primum, Non irae iniurias faciunt: accipiendum eſt. ſecundum, Non maxumus maxumae. *Faciunt*, pro oſtendunt. D.

Non maxumas] Ouidius: *Magnaque de facili iurgia lite cadunt.* L.

Vt ſententiae laboranti ſuccurras, repone *Non maxumae — — iniuriae*; adeo vt *Irae* per Graeciſmum poſitum ſit pro *Iras.*

Faciunt: nam ſaepe eſt, quibus in rebus alius ne iratus quidem eſt,
Quum de eadem cauſa eſt iracundus factus inimiciſſimus.
Pueri inter ſeſe quam pro leuibus noxiis iras gerunt!
Quapropter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.
Itidem illae mulieres ſunt, ferme vt pueri, leui ſententia:

For-

Iras. Apud Graecos, quos Noſter paſſim ſequitur, nomen ſequitur caſum pronominis, vt mox verſ. 31. B.

29 *Cum de eadem cauſa*] Rectum erat ſi diceret, *cum in hiſdem rebus.* adiiciendo *cauſa* obſcurauit elocutionem ſuam: ſed conuenit ſeruo haec humilitas orationis. Nam plenum (*planum*) erat, ſi diceret: Nam ſaepe eſt, quibus in rebus alius ne iratus quidem eſt, cum de eiſdem rebus eſt iracundus factus inimiciſſimus. *Eſt* autem pro euenit dixit. et eſt ordo: Saepe eſt, cum quibus in rebus alius ne iratus quidem eſt: de eadem cauſa iracundus, factus eſt inimiciſſimus. *Iracundus factus inimiciſſimus*] *Iratus* quidem eſt, qui ex aliqua re laceſſitus iraſcitur. *Iracundus*, qui ex parua nullaue cauſa praecedente iraſcitur. D.

30 *Pueri inter ſeſe*] Argumentum a ſimili. *Quam pro leuibus noxis*] Interrogatiue. *Noxis*, iniuriis, culpis. D.

Pro *Quam* ſenſus cauſa malim *Quas.* B.

31 *Quapropter?*] Διαλεκτικῶς interrogat. *Quia enim, qui eos gubernat animus*] Αἰτιολογικὴ ἀπόκρισις. *Infirmum gerunt*] Ἐσχηματισμένως, ἀντὶ τοῦ *Infirmus eſt.* Sed ἀνακολουθία iſta conuenit ſeruo. D.

Gubernat animus] Plutarch. περὶ ἀοργησίας. Lucret. III, 448. *Nam veluti infirmo pueri, teneroque vagantur Corpore; ſic animi ſequitur ſententia tenuis.* L.

32 *Itidem illae mulieres ſunt ferme vt pueri*] Artificioſe *Mulieres* a perſona: a ſimilitudine, *Pueri:* a facto, *Iras gerunt:* ab accidentibus ſimilitudinis, *Animus infirmus:* a collatione perſonae mulieris accidentium, *Leui ſententia:* a facto, *Fortaſſe vnum aliquod verbum inter eas iram hanc conciuerit.*

qua

Fortaſſe vnum aliquod verbum inter eas iram hanc conciuerit.

PAM. Abi, Parmeno, intro, ac me veniſſe nuncia. PAR. hem, quid hoc eſt? PAM. tace:

Trepidari ſentio, et curſari rurſum prorſum. PAR. agedum, ad fores

Accede propius. hem, ſenſiſtin? PAM. noli fabularier:

Pro Iuppiter! clamorem audiui. PAR. tute loqueris, me vetas.

MY.

qua ſententia totum hic ſublatum eſt quod ait: *Sed magnum neſcio quid neceſſe eſt eueniſſe, Parmeno, vnde ira inter eas interceſſit.* *Itidem illac mulieres*] Sexus alius, ad (*Sexus alter quoad* Z.) ingenium, et ſenſus idem eſt. Et mire ſimilitudinem contulit ad id quod agitur. D.

33 *Fortaſſe vnum aliquod verbum inter eas iram hanc conciuerit*] Sic Plautus, *Fortaſſe te amare ſuſpicabere* (*ſuſpicarier* B). Nam veteres infinitiuo modo adiungebant *Fortaſſe*. *Conciuerit*] Commouerit. *Iram hanc conciuerit*] Legitur et *conſciuiſſe* (*conciuiſſe* B.). *Et rem conſciuiſſe*, eſt rem nouam feciſſe. *Conciuerit*] Decreuerit, fecerit. D.

Verſus cauſa lege *Iram hanc conciuiſſe, here.* B.

35 *Curſari rurſum, prorſum*] *Rurſum* proprie retro: *Prorſum* ante ſignificat. et eſt prouerbiale, vt dicimus, *Surſum deorſum, intro foras, hac illac*, et ſimilia: Graeci ἄνω κάτω. *Trepidari ſentio, curſari rurſum prorſum*] *Trepidatio*, ad vocem refertur loquentium: *Curſatio*, ad ſonum pedum. Et *trepidatur* primo (*modo* Z.) ab his, qui morbum putant: *curſatur* ab his, qui partum ſciunt. D.

Rurſum, prorſum] Al. *ſurſum prorſum.* Plaut. Amphitr. V, 1, 60. *Ego cunas receſſim rurſum vorſum trahere et ducere.* L.

36 In Bemb. legitur *Accedo propius.* B.

37 *Tute loqueris: me vetas?*] Mire expreſſus eſt mos auſcultantium. D.

In Bemb. et Victor. recte eſt *Audiui*, pro vulgari *Audio*. B.

MY. Tace obſecro, mea gnata. PAM. matris vox viſa'ſt Philumenae.
Nullus ſum! PAR. qui dum? PAM. perii! PAR. quamobrem? PAM. neſcio quod magnum malum
Profecto, Parmeno, me celas. PAR. vxorem Philumenam
Pauitare, neſcio quid, dixerunt: id ſi forte eſt, neſcio.
PAM. Interii! cur mihi id non dixti? PAR. quia non poteram vna omnia.

PAM.

38 *Tace obſecro, mea gnata*] Non ſolum hic Iuno Lucina non inducitur, ſed etiam ſilentium parturienti inſuper imponitur: quia furtiua conceptio eſt. Et tamen eiuſmodi verba ſunt matris, vt duntaxat argumentum ſcientibus manifeſta ſint: Pamphilo vero et Parmenoni, tanquam aegram continentis filiam videantur. *Tace obſecro, mea gnata*] Conceptum furtiuum furtim conuenit naſci. *Matris vox viſa eſt*] Omnia haec quae ſenſu percipi poſſunt, *viſa* dicimus. Virgil. (Aen. VI, 257.) *Viſaeque canes vlulare per vmbram.* D.

39 *Nullus ſum*] Rurſus ſe infelicem et miſerum appellauit hic. *Nullus ſum*] Αὐξητικῶς. *Quia perii*] Satis amatorie. D

40 *Me celas*] Vett. omnes et Mſ. R. *me celant.* *Vxorem Philumenam pauitare*] Vid. Seruius in Aeneid. I. verſ. 92. *ſoluuntur frigore membra.* L. Noſtri omnes *Celant*, praeter vnum, vbi eſt *Celat.* B.

41 *Vxorem Philumenam pauitare*] *Pauitare* τῷ ἐξουθενισμῷ. *Pauitare neſcio quid*] *Pauere* et *timere*, et ad corporis et ad animi perturbationem veteres referebant. Plautus in Bacch. I, I, 73.) *Nam et ex mari timida ecce ego pauitare, aegrotare, quia ſic horruiſſe, ac palpitare venis* (Paulo melius Weſt. edidit. *Nam vt in mari vecta es, credo, timida es.* Ergo, *Pauitare*, aegrotare: quia ſic horruiſſe viſa ac palpitare venis. Leg. *Quia ſic horrere eſt viſa ac palpitare, antequam venires.* Z.). D.

42 *Quia non poteram vna omnia*] Deeſt, *Dicere.* *Quia non poteram vna omnia*] Cum ſtomacho pronunciauit; et deeſt, *dicere.* D.

Lege ex noſtris fere omnibus, *Interii, cur id mihi non dixti?* B.

PAM. Quid morbi eſt? PAR. neſcio. PAM. quid? nemone medicum adduxit? PAR. neſcio.

PAM. Ceſſo hinc ire intro, vt hoc quamprimum, quicquid eſt, certo ſciam?

Quonam modo, Philumena mea, nunc te offendam affectam?

Nam ſi periculum vllum in te ineſt, periiſſe me vna haut dubium eſt.

PAR. Non vſus facto eſt mihi nunc hunc intro ſequi:

Nam inuiſos omnis nos eſſe illis ſentio.

Heri

43 *Nemone medicum adduxit?*] Scilicet ex quo ſcire poſſes. *Neſcio*] Perturbatus Parmeno idem repetit verbum. et verbum aptum eſt perſonae ſeruili. D

Noſtri cum Faerni optimis libris legunt *Nemon.* B.

44 *Ceſſo hinc ire intro*] In vultu (*Cultum* Mſ. H.) proloquium. Sic autem dicit Poeta, vt grauem morbum in vxore ſuſpectans maritus, protinus ingrediatur, et partum improuiſus offendat. D.

Pro vulgari *Certum* recte Bemb. et Victorianus habent *Certo.* B.

45 *Quonam modo, Philumena?*] Amatoria ἀποστροφή. Sic in Phormione, *Quod ſi eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te vt diſtrahar, nulla eſt mihi vita expetenda. Offendam affectam*] Laſſam, poſſeſſamque morbo ab eo quod eſt *affici*: vnde *affectus* dicuntur, propter quos afficimur. D.

46 *Nam ſi periculum vllum in te ineſt*] Multum dixit, Si in te periculum ineſt, me periiſſe non dubito. tantus autem affectus non eſt mariti tantum, ſed amatoris quoque. *Nam ſi periculum vllum*] Non permiſit amor dicere Perituram: ſed *Si periculum.* D.

Ex Vatic. et Baſilic. lege *Periclum*: atque lectio Bembini *In te vllum ineſt* multo concinnior videtur. B.

47 *Non vſus facto eſt mihi*] vide artificem Terentium, quemadmodum alias per Pamphilum, alias per ipſum Parmenonem inuenit, quemadmodum neſciatur a caeteris, virginem ante nuptias ab ipſo Pamphilo vitiatam eſſe. *Non vſus facto*] Non vtile. *Facto* abundat. D.

48 *Nam inuiſos omnes nos*

eſſe

Heri nemo voluit Soſtratam intro admittere.
Si forte morbus amplior factus ſiet,
Quod ſane nolim, maxume heri cauſa mei:
Seruom ilico introiſſe dicent Soſtratae;
Aliquid tuliſſe comminiſcentur mali,
Capiti atque aetati illorum, morbus qui auctus ſiet.
Hera in crimen veniet; ego vero in magnum malum.

ACTVS TERTII SCENA II.

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

NESCIO quid iamdudum audio hic tumultuari miſera:

Male

eſſe illis ſentio] Acute eiuſmodi cauſam reperit, quae vel hominem curioſum contineret: quaeque non Parmenonem modo, ſed mox etiam Soſtratam arceat ab ingreſſu. D.

49 *Heri nemo voluit Soſtratam*] Quaſi alius dixerit, *Vnde intelligis? Heri nemo voluit Soſtratam*] Argumentum odii. D.

51 *Maxume heri cauſa mei*] Bene *Maxume:* qui et propter ipſam, vel propter inuidiam ſocrus non velit fieri grauiorem morbum. D.

52 *Seruum ilico introiſſe*] Mire vt criminoſius, ſuſpicioſumque ſit: non Lachetis aut Pamphili ſeruum, ſed Soſtratae: nec Parmenonem ſaltem. D.

Pro *Introiſſe* ſcribe *Introiiſſe*. B.

53 *Comminiſcentur*] Dicent, cum confinxerint. D.

54 *Capiti atque aetati illorum*] Bene τῷ εὐφημισμῷ maluit *illorum*, quam *puellae* dicere: quod vtique intelligitur. *Qui*] *Qui*, vnde. D.

Sit reſcribendum verſus cauſa eſt. B.

55 *Hera in crimen*] Soſtrata in litem. *Ego vero in magnum malum*] In quaeſtionis tormenta. D.

1 *Neſcio quid iamdudum hic audio tumultuari*] In hac Scena quaſi quaedam deliberatio eſt, continens ſuaſionis diſſuaſioniſque partes, quas in ſubditis conſiderabimus. *Hic*] Quia nimis vicini ſunt. D.

Neſcio quid iamdudum audio hic tumultuari miſera] Haec Scena quandam quaſi delibe-

 ratio

Male metuo, ne Philumenae magis morbus adgraueſcat:

Quod te Aeſculapi, et te Salus, ne quid ſit huius, oro.

Nunc

rationem tenet ad (*ob* Z.) aegrotam nurum cum rumor ſit, quod grauis morbus ingraueſcat. Deliberat ſocrus, quae iam ſemel excluſa eſt. Denique ipſa propoſitio: *Nunc ad eam viſam.* Deſtructio ex diuerſa parte: *Iterum iſtinc excludere.* Pars (*Perſeuerat* Z.) illa, vt pergat: *Quid faciam miſera? Non viſam vxorem Pamphili, cum in proximo hic ſit aegra?* Diſſuaſio: *Non viſas? ne mittas quidem viſendi cauſa quemquam.* Nec aliquem mittas, qui videat. *Nam qui amat, cui odio ipſus eſt, bis facere ſtulte duco: laborem inanem ipſus capit, et illi affert moleſtiam.* Adiecit maius argumentum, quare ingredi non debeat, quia filius ſtatim quod (*quum* Z.) venit, ingreſſus eſt. Ex ea igitur cauſa introire non debes. Etenim, *Si remittent quippiam Philumenae dolores, omnem rem narrabit, ſcio, continuo ſola ſoli*] Narrabit cuncta, quae vis iracundiae fuerit inter eas, vnde exordium lites inceperint. Haec ſunt, quae ad diſſuaſionem pertinebant. Egreditur Pamphilus, qui his (*qui triſtis eſt* Z.) quod non in morbo puellam, ſicut rumor fuerat, viderit, ſed quod parturire eam viderit. Et inde vehementer commouetur; putat enim, non ex ſuo compreſſu grauidam parturire. Idem interrogatus a matre, *Quid morbi eſt?* conſenſum commodat ad quod ille (*illa* Z.) voluerit, ne prodat veritatem. Deinde et Parmenonem efficit diſcedere, ne vicinus vocem parturientis audiat. Poſtremo remanet ſolus, et ſecum deliberat, quod rogatus vtrum taceat, neque indicet ei (*eius* Z.) partum, an aequo animo ferat tantam iniuriam et reducat vxorem. E.

2 *Magis morbus adgraueſcat*] Grauior fiat. Proprie, quia morbi graues ſunt dicti. Virg. (Ge. III, 95.) *Vbi aut morbo grauis, aut iam ſegnior annis Deficit.* Salluſt. *Morbi graues ob inediam inſolita veſcentibus.* *Male metuo, ne Philumenae magis*] Inſtat Terentius bonam ſocrum facere, vt bonam meretricem faciat (*facit* Z.). D.

3 *Quod te, Aeſculapi, et te, Salus*] Deeſt *propter*: vt ſit, *Propter quod.* D.

Nunc ad eam viſam. PAR. heus, Soſtrata. SO. hem! PAR. iterum iſtinc excludere.
SO. Ehem Parmeno, tune hic eras? perii! quid faciam miſera?
Non viſam vxorem Pamphili, cum in proxumo hic ſit aegra?
PAR. Non viſas, nec mittas quidem viſendi cauſa quemquam.
Nam qui amat cui odio ipſus eſt, bis facere ſtulte duco:
Laborem inanem ipſus capit, et illi moleſtiam affert.

4 *Nunc ad eam viſam*] Sic Virg. (Aen. VII, 454.) *Reſpice ad haec.* *Heus, Soſtrata*] Vide quemadmodum per ſe ipſum Parmeno, per Parmenonem arceatur Soſtrata: quae neque deeſſe propter officium, neque ingredi propter ſocrum (*ſeruum* Boecler.) inducitur. *Hem!*] Interiectio eſt nouas res audientis. *Iterum iſtinc excludere*] Bene *Iterum*: vt illi pudorem incuteret repetitione iniuriae. Et memoriter. iam enim dixit, *Noſtra ilico it viſere ad eam. admiſit nemo.* Et ſimul vide, quam vehementius ad iniuriam ſonet *Excludi*, quam *Non admitti*. D.

Verba *Iterum i. e.* lege per interrogationem. B.

5 *Ehem, Parmeno*] *Ehem*, interiectio eſt eius, quae commota ſit noua re. D.

6 *Non viſam vxorem Pamphili?*] Vt dixit ſupra, *Seruum Soſtratae*, non Parmenonem: ſic hic, *Vxorem Pamphili* dixit magis, quam Philumenam: vt animum et officium eiuſdem ſocrus, et matris breuiter demonſtraret. D.

7 *Non viſas &c.*] Vnam rem Soſtrata conſuluit, hic de duabus reſpondet: namque et illam non vult ingredi, et cauet ne ipſe mittatur. et bene, *Quemquam*: ne aperte pro ſe loqui videatur. D.

Lege *Non viſas*? interrogatiue. Deinde pro *Nec* repone *Ne*, ob Codices omnes meos et Faerni. B.

8 *Nam qui amat, cui odio ipſus eſt*] Aliam cauſam ſubiunxit: quia durum fuerat ipſi Soſtratae dici, quod ſupra dictum eſt. *Nam qui amat*] Vna cauſa a ſententia morali. *Cui odio ipſus eſt*] Deeſt *eam*, vel *eum*. D.

9 *Laborem inanem ipſus ca-*

Tum autem filius tuus introiit videre, vt venit, quid agat.
S o. Quid ais! an venit Pamphilus? P a r. venit. S o. Dis gratiam habeo.
Hem, iſtoc verbo animus mihi rediit, et cura ex corde exceſſit.
P a r. Iam ea de cauſa maxume nunc huc introire nolo:
Nam ſi remittent quippiam Philumenae dolores,
Omnem rem narrabit, ſcio, continuo ſola ſoli:

Quae

pit, et illi moleſtiam affert] Hoc validiſſimum ad diſſuadendum fuit. *Et illi moleſtiam affert*] Bene hoc adiecit: ne qui amat, hoc dicat, Laborem, dum promerear, quem amo (*Laborem non perdo, dum promereor de eo, quem amo.* Z.). D.

10 *Tum autem filius*] Alia cauſa ab euentu. *Videre, vt venit, quid agat*] Quod ſupra, *Viſere.* An *Viſere*, officii eſt apud aegros: *Videre*, cognitionis? et ideo additum, *Quid agat.* D.

Ob conſenſum Faerni noſtrorumque librorum lege *Tum filius tuus int.* B.

11 *An venit Pamphilus?*] Bene imitatur affectum. D.

Pro *Gratias*, quod eſt in libris quibuſdam, amplectere lectionem Codd. multorum *Gratiam* B.

12 *Hem!*] Interiectio feminina ac matronalis. *Ex corde exceſſit*] Geminauit praepoſitionem. D.

13 *Huc nunc introire nolo*] Cur, ſi venit Pamphilus, non ſit introeundum, cauſa narratur. D.

14 *Nam ſi remittent quippiam*] Verbum actiuum quaſi neutrum poſuit. *Philumenae dolores*] Δραματικῶς errat. non enim vere dolor morbi eſt, cum ſit partus. D.

Philumenae dolores] V. C. *Philumenam.* L.

Etſi *Philumenae* apud Rufinum quoque in de Metris comicis laudatur, ab vſu loquendi non abhorret, et quorundam Codd. auctoritate comprobatur: tamen ob ſequentia *Sola ſoli* lectionem *Philumenam* praefero. Si enim *Philumenam* ſcribis, ea eſt iſta *Sola*; ſin *Philumenae*, quae iſta *Sola* ſit, neſcias. B.

15 *Scio, continuo ſola ſoli*] Vt (Aen. 1, 391.), *Haut, credo, inuiſus coeleſtibus, auras Vitales carpis.* Et ſic, *Sola ſoli* dici-

Quae inter vos interuenerit, vnde ortum eſt initium irae.

Atque eccum video ipſum egredi. quam triſtis eſt! S o. o mi gnate!

P a m. Mea mater, ſalue. S o. gaudeo veniſſe ſaluom. ſaluan'

Philumena eſt? P a m. meliuſcula eſt. S o. vtinam iſtuc ita Di ſaxint.

Quid tu igitur lacrumas? aut quid es tam triſtis? P a m. recte, mater.

S o.

dicitur, quomodo *Praeſens praeſenti.* Sic Virg. (Aen. IV, 83.) *Illum abſens abſentem auditque videtque.* D.

16 *Quae inter vos interuenit*] Melius ſic, quam ſi diceret. *Quae illi feceris. Vnde ortum eſt*] Pro *ſit*, ἀνακόλουθον tertium. D.

Vulgo *Interuenit*; Bemb. *Interuenerit.* At leg. *Interuenerint*; quod et verſus probat, et Donati auctoritas, qui ita legiſſe videtur. B.

17 *Quam triſtis eſt!*] χαρακτηρισμός (Προσωπονομία. Pet. Victor. V. L. XXXIII, 24.) locuturi Pamphili. *O mi gnate*] Ordo eſt, o mi gnate, gaudeo te ſaluum veniſſe; ſed intercedit Pamphilus triſtis. D.

Illud *Eſt* verſum cum oneret, dele: aut lege *Quam Triſtis't*; vel *Triſtis eſt! mi gnate,* ſine *o.* B.

18 *Saluan Philumena eſt?*] Cito probat Pamphilo ſe amare nurum, cum poſt ſalutationem nihil prius, quam de ſalute vxoris eius inquirat. *Saluan Philumena eſt?*] Mire obuiam ſibi exeuntem filium nihil aliud, niſi de Philumena interrogauit: vt oſtenderet eius morbum curae ſibi eſſe. D.

19 *Meliuſcula eſt*] Verum eſt, quantum ad morbum pertinet. *Meliuſcula eſt*] Hoc et ad morbum, et ad euentum partitudinis verum eſt. ita non mentitur Pamphilus matri. *Vtinam iſtuc ita Di faxint*] Diligentiore officio loquitur, vt rea apud filium ſocrus. D.

20 *Quid tu igitur lacrumas?*] Locus ab eo quod agitur: quo ſignificat, Si ita eſt, quare ergo tu triſtis es? *Recte, mater*] Sic dicimus, cum ſine iniuria interrogantis aliquid reticemus. Et bene additum *Mater* vt duritia reticentiae blando nomine molliretur. Alii *Recte* ſic accipiunt, vt intelligant, *Nihil eſt mali.* D.

So. Quid fuit tumulti? dic mihi: an dolor repente inuaſit?

Pam. Ita factum'ſt. So. Quid morbi eſt? Pam. febris. So. cotidiana? Pam. ita aiunt.

I ſodes intro, conſequar iam te, mea mater. So. fiat.

Pam. Tu pueris curre, Parmeno, obuiam, atque eis onera adiuta.

Par. Quid? non ſciunt ipſi viam, domum qua redeant? Pam. ceſſas?

ACTVS

21 *Quid fuit tumulti?*] Antiqui ſic declinauerunt, *tumulti*, *ſenati*. vt Salluſtius (Catil. 53.), *Decretum ſenati fit*. *Dic mihi*] *Dic*, verbum eſt inſtantis audire, et curioſius interrogantis. Virgilius (Ecl. III, 1.), *Dic mihi, Damoeta, cuium pecus? Dolor repente inuaſit?*] Proprie *Inuaſit*, quia repente. D.

22 *Ita factum eſt*] Moris eſt aſſentiri ad dicta interrogantium, qui quae vera ſunt celant. *Ita aiunt*] Bene aliis adſcripſit: ſi falſum ſit, vt ipſis adſcribatur mendacium. *Ita aiunt*] In hac tota interrogatione et reſponſione colorem induxit ſecretum, aegre obiurgantis. Ita *aiunt*] Religioſe mendacium ad rumorem retulit. *Aiunt*, inquit; ne ipſe falſum dicere videretur. D.

23 *I ſodes intro*] Metuit, ne ingrediatur mater ad ſoceros: et ideo dicit, *I ſodes intro*. Et apparet *Intro* dicentem, manu annuere, vt domum redeat: et ſimul, quo magis faciat, addit cauſam: *Conſequar iam te, mea mater*] Adiecit et tempus *Iam*. *Mea* neceſſario additum: *Mea mater*: et *Sodes*, quia *I intro* durum eſt. *Fiat*] Abiens dixit hoc mater, *Fiat*: ne omnino iuſſis alienis parere videatur. quaſi imperemus et nos, quae nos ipſi facturi ſumus. D.

24 *Tu pueris curre, Parmeno, obuiam*] Probabilis cauſa, qua ablegat etiam Parmenonem, dum iubet eum pueris occurrere. Et ſimul notandum, quod in hac Fabula ridicule vexatur vſque ad vltimum ſeruus et ablegatur, cum ſit et piger et curioſus. *Atque eis onera adiuta*] Locutio antiqua figurata. Et eſt μετωνυμία (alii, ὑπαλλαγή), pro Ipſos onera portantes, eis onera adiuta. D.

25 *Quid? non ſciunt ipſi viam, domum qua redeant*] Iam vide quemadmodum ſeruetur Parmenoni perſona loquacis, curioſi,

ACTVS TERTII SCENA III.

PAMPHILVS.

NEQVEO mearum rerum initium vllum inuenire idoneum,
Vnde exordiar narrare, quae necopinanti accidunt;

Par-

curioſi, pigri. *Domum*, aduerbiale eſt. *Domum qua redeant*] *Qua* ſi locum ſignificet, videbitur reliquum praeceptum ſeruus non audiuiſſe. Sin audiuit, *Qua*, quomodo intelligemus; id eſt, quemadmodum onus portent de naui. vt, *Quid fieret, et qua fieret.* *Ceſſas*] De induſtria omnes ablegauit ſuos, vt non audirent quae intus poſt Scenam ſunt acta: quae tamen populo eſt narraturus. D.

Pro *Redeant* Bemb. habet *Veniant.* B.

1 *Nequeo mearum rerum initium vllum inuenire idoneum*] In hac Scena conqueſtio eſt ad deliberationem deſcendens, an habeat Pamphilus, an excludat vxorem: in qua tota oratio Pamphili ad argumentum ſpectans, amatoria magis, quam maritalis eſt. Nam aliter non perueniretur ad vltimam cognitionem omnium rerum, niſi adoleſcens furtiuum conceptum vxoris, et partum, aliquanto lenius, quam coniugalis dolor expetit, tolerauiſſet. *Nequeo mearum*] Haec eſt Homerica illa διαπόρησις (Od. IX, 14.), τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω; *Nequeo mearum rerum initium*] Hoc principium magna διαπορήσει oneratur: vt oſtendantur aerumnae et multae et graues, *Idoneum*] Aptum, conueniens. D.

Nequeo mearum rerum initium vllum inuenire idoneum] Conqueſtio eſt, quod de amore multa ſit paſſus, quod multa viderit, multa audierit. Cum dixit: *Partim, quae perſpexi his oculis, partim quae accepi auribus.* Hoc totum in principio eſt. Subſequenter narratio. *Nam modo me intro vt corripui.* Quod accepit auribus, illud eſt quod vbi eum ante perſpexerint ancillae, omnes ſimul exclamauere, *Venit!* Quod perſpexit, illud eſt, Quod *vultum earum continuo immutari* videt. Haec enim argumenta proficiunt ad id, quod partus celabatur; quod intro veniens parturientem videt; deinde quod vox parturientis prodit vitium, cum dixit: *Neque voce alia, ac res monebat, ipſa poterat conqueri.* E.

2 *Vnde*] A quo. D.

Partim quae perſpexi his oculis, partim quae accepi auribus:
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modo me intro vt corripui timidus, alio ſuſpicans
Morbo me viſurum affectam, ac ſenſi eſſe, vxorem: hei mihi!
Poſtquam me aſpexere ancillae aduenisſe, ilico omnes ſimul
Laetae exclamant, Venit: id quod me repente aſpexerant.
Sed continuo voltum earum ſenſi immutari omnium,

3 *Partim quae perſpexi his oculis*] *His*, quaſi miſeris, vult intelligi, quibus perſpexi, vel audiui mala. An ſic dictum eſt, vt apud Virg. (Aen. IV, 359.), *Vocemque his auribus hauſi?* D.

4 *Qua me propter exanimatum*] Inter *Exanimatum* et *Exanimum* hoc intereſt: *Exanimatus*, eſt conterritus, conturbatus. Vt, *Sed quidnam Pamphilum exanimatum video?* Et Virg. (Aen. V, 305.) *Exanimata ſequens impingeret agmina muris.* *Exanimus* vero, eſt occiſus. Virg. (Aen. XI, 30.) *Corpus vbi exanimi poſitum Pallantis Acetes Seruabat ſenior* D.

5 *Me intro vt corripui*] Raptim ingresſus ſum. *Timidus*] Pro timens, nomen loco participii. D.

Lege ex noſtris omnibus, *Nam modo intro vt me corripui.* B.

6 *Morbo me viſurum affectam*] Quia et hic morbus eſt (Hoc Scholion haut dubie pertinet ad verſ. 13. ad vocem *Alio*). *Hei mihi!*] Interiectio dolentis eſt. Virg. (Aen. III, 39.) *Eloquar, an ſileam?* Et dicitur haec figura ἐπιμονή. *Hei mihi!*] Mire interpoſuit σχετλιασμόν. D.

Praeter vnum omnes noſtri habent, *Ac ſenſi vxorem eſſe.* B.

8 *Id quod me repente*] Deeſt *propter.* vt ſit, Propter id: ac per hoc, ideo. *Id quod me repente aſpexerant*] Cauſa cur laetae exclamauerint. *Id* ergo, *ob id.* D.

Noſtri, *Me derepente.* Sed melius eſt *Me* eiicere cum egregio Fabricii codice. B.

9 *Sed continuo voltum earum ſenſi*

Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.
Vna illarum interea propere praecucurrit, nuncians
Me veniſſe: ego eius videndi cupidus, recta conſequor.
Poſtquam introii, extemplo eius morbum cognoui miſer.
Nam neque, vt celari poſſet, tempus ſpatium vllum dabat:
Neque voce alia, ac res monebat, ipſa poterat conqueri.
Poſtquam aſpexi, o facinus indignum! inquam: et corripui ilico

Me

ſenſi immutari omnium] Mire Pamphilus etiam ancillarum metu impellitur, vt alienum naſci puerum ſuſpicetur: nec vllo modo in memoriam redeat, hanc ſe puellam, vel huiuſmodi (Forte, *quae nunc eſſet vxor* Z.) vitiaſſe. *Voltum earum*] (Quae viderint. D.

10 *Fors obtulerat*] *Offerri* dicuntur tam bona quam mala, ſi inſperata obiiciantur aſpectibus. *Obtulerat*] *Oblatum* dicitur in vtramque partem, quicquid exſpectationem praeuenit. D.

Pro *Illis* duo noſtri veterrimi *Illuc*. B.

11 *Praecucurrit nuncians*] Priſcian. libr. x. L.

12 *Ego eius videndi cupidus*] Non erit plena vis repentini doloris, ſi aliquid praeſentiens ſuſpicatur; et ideo addidit, *Ego eius videndae cupidus*. *Recta conſequor*] Abſolute, et ſine adiectione: non enim addidit *via*. D.

13 *Extemplo eius morbum*] *Morbum* mitiore animo, quam *vitium* dixit, aut *probrum*. Et recte: quia dixit, *Alio me ſuſpicans morbo viſurum affectam, ac ſenſi eſſe, vxorem*. D.

Faernus, vt trochaicus ſtaret, ex Bemb. et Victor. edidit *Póſtquam intro ádueni, éxtempio*. Forte leg. *Introiui extempulo*. B.

14 *Spatium*] Moram. D.

Pro *Celari* lege *celare*; vxor ſcilicet, quam ſtatim adiit oſculaturus. Deinde in ſeq. verſu illud *Ipſa* refer ad *Res*. B.

15 *Ac res monebat*] Partus. D.

16 *O facinus indignum!*] Faci-

Me inde lacrumans, incredibili re atque atroci percitus:
Mater conſequitur: iam vt limen exirem, ad genua accidit,
Lacrumans miſera: miſeritum eſt. profecto hoc ſic eſt, vt puto:
Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni atque humiles ſumus.

Hanc

Facinus indignum, non ad illam, hoc eſt, Philumenam, ſed ad auctorem vitii refertur. *Et corripui ilico*] Ardens ſcilicet dolore. Et eſt cauſa cur cito exierit. D.

17 *Lacrumans*] Non furens, ſed *lacrumans:* non iratus, ſed *miſertus* (*percitus*). *Atque atroci*] Id eſt, vehementi. D.

18 *Mater conſequitur: iam vt limen exirem*] Oſtendit affectum miſericordiae ſuae, *Matrem* potius dicendo, quam *Myrrhinam*, et addendo *Miſeram*. *Ad genua accidit*] *Accidere*, eſt geſtu corporis oſtendere humilitatem cadentis: propter (*compoſitum ex*) *ad*, quod eſt iuxta, et *cadere*. Salluſtius autem ſine praepoſitione dixit, *Qua accidam, aut quo?* D.

Ad genua accidit lacrumans] Diodor. Sicul. Eclog. 34. τοῖς μὲν πρὸς τὰ γόνατα πίπτων, τοῖς δὲ ταῖς χερσὶν ἐπιφυόμενος ἐδεῖτο, καὶ μετὰ δακρύων καθικέτευε, βοηθῆσαι τοῖς ἀκληρήμασι. L.

19 *Lacrumans miſera*] Miſerabiliter ſe habens. *Miſeritum eſt*] Vt recte ſupra dictum ſit de illo, *Pium et pudicum ingenium narras Pamphili. Miſeritum eſt*] Hoc ipſe ſibi. D.

Profecto hoc ſic eſt, vt puto] Omnem narrationem calamitatum ſuarum ſententia concluſit, *Vti res ſic ſemper ſit, vt, quemadmodum fortuna tradiderit*, inquit, *nos aut magni, aut humiles ſumus* (*ſimus.* Z.). E.

20 *Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni atque humiles ſumus*] Mire dixit, *Dant ſeſe.* Homerus (Od. Σ, 135.) Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, Οἷον ἐπ᾽ ἦμαρ ἄγησι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Sed hic *ſeſe* illo et validius dixit, et eſt haec καθολικὴ ſententia. Apollodorus: οὕτως ἕκαστος διὰ τὰ πράγματα σεμνὸς ἦν καὶ ταπεινός. D.

Omnibus nobis] Liban. Soph. Declam. XVI. pag. 456. ὁποῖα γὰρ ἦν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν. L.

Hanc habere orationem mecum principio inſtitit:
O mi Pamphile, abs te quamobrem haec abierit,
cauſam vides:

Nam

21 Recte Bemb. *Principio,* pro vulgari *A principio.* B.

22 *O mi Pamphile! abs te quamobrem haec abierit*] A nomine et blandimento, mire: quia ſecreta confitetur. vt Virg. (Aen. IV, 20.) *Anna, fatebor enim, miſeri poſt fata Sichaei.* A principio idem elaborauit, vt aduerſus pudorem conſcientia et voce et confeſſione duraret. *O mi Pamphile! abs te quamobrem haec abierit*] Venialis ſtatus, in quo confeſſio eſt et precatio. *Abs te quamobrem*] Morale blandimentum ante confeſſionem. D.

O mi Pamphile! abs te quamobrem haec abierit, cauſam vides] Perſuaſio eſt. Vnde illa deliberat, Pamphilus an (*vt* Z.) taceat tantum et celet partum, aut, ſi voluerit, vt eam uxorem ducat, donata iniuria. Confeſſio ipſa criminis veniali ſtatu conſtat, cum dixit: *Vitium eſt oblatum virgini olim, abs neſcio quo improbo.* Deinde preces omnes adhibentur. Illa duo, quae ſupra poſui, conficienda (*conficit ita* Z.): *Quaeque fors fortuna eſt,* inquit, *nobis quae te hodie obtulit, per eam te obſecramus ambae, ſi ius, ſi fas eſt, vti aduerſa eius per te tecta, tacitaque apud omnes ſient* Vt, ſi velit, reducat, ſic petitur; *Caeterum de reducenda id facias, quod in rem ſit tuam.* Hoc voluptati dimittitur (forte, *voluntati remittitur* Z.). Illud oratus (*Illud, quod oratus eſt* Z.), an fieri poſſit, ſic docetur: *Parturire eam, neque grauidam eſſe ex te, ſolus conſcius.* Sed an pater ignorare poſſit, ſic adiungitur: *Nunc ſi potis eſt, Pamphile, maxime volo, doque operam, vti clam eueniat partus patrem: atque adeo omnes. ſed ſi hoc fieri non poteſt, quin ſentiant, dicam abortum eſſe.* Neque hoc ſuſpectum eſſe alicui poterit, cum ſeptimo menſe abortum prouenire. Sed ne natum puero inhoneſtum fuit (*ne natus puer inhoneſtus eſſet* Z.), quod Pamphili filius diceretur, adiecit ab vtili, et ab honeſto: *Continuo exponetur. hic tibi nihil erit quicquam incommodi.* Deinde concluſum eſt ad miſericordiam captandam, *Et illi miſerae.* Quod conceſſerit ſcilicet (*Quod conceſſiſſe ſe dicit* Z.), vt taceat tantum, *Nam de reducenda, id vero neutiquam honeſtum eſſe arbitror.* Verum amore multum aeſtuans ingemiſcit quod neceſſitate ſeparetur; quamquam dat ſibi conſolationem, non didicit ab amata diſcedere, vt ante excluſam meretricem diſceſſit

(con-

Nam vitium eſt oblatum virgini olim ab neſcio quo improbo.
Nunc huc confugit, te atque alios partum vt celaret ſuum.
Sed cum orata eius reminiſcor, nequeo quin lacrumem miſer.
Quaeque fors fortuna eſt, inquit, nobis quae te hodie obtulit,
Per eam te obteſtamur ambae, ſi ius, ſi fas eſt, vti

Ad-

(conſolationem, quod non nunc diſcat ab amata diſcedere, quum ante excluſus a meretrice diſceſſerit. Z.). E.

23 *Nam vitium*] Eſt confeſſio. *Nam vitium eſt oblatum*] Coepit a cauſa. *Oblatum*] Ad repentina pertinere ſuperius annotauimus. Et *Oblatum*, quaſi non exſpectanti et nolenti. *Virgini*] Quaſi quae falli poſſet. *Olim*] Recte *Olim:* quia facilis venia circa vetera iam delicta. vnde tentat temporis longinquitate extenuare peccatum. *Olim* ergo, ante menſes nouem. *Ab neſcio quo improbo*] Mire contemſit perſonam, dicendo *Neſcio quo?* id eſt, neſcio quem dixit: vt oſtendat ignobilem, ita (*et*) abiectum. Nam ſi nomen illi eſt, habet et dignitatem: vt (Aen. II, 89.), *et nos aliquod nomenque decuſque Geſſimus.* Et ne placere videatur is qui fecit, *Improbum* dixit. D.

Nam vitium] Seruius Aen. XI, 687. L.

25 *Sed quum orata eius*] Bona παρένθεσις. *Nequeo quin lacrumem miſer*] Videtur quaſi diſtillantes fletus detergere. *Nequeo*] Deeſt *continere.* D.

26 *Quaeque fors fortuna*] Precatio. *Fors fortuna*] τὔχέν. id eſt, ſubita fortuna. Et *Fortuna*, in incerto: *Fors fortuna*, in bono ponitur. Virg. (Aen. IX, 41.) *Si qua in te fortuna fuiſſet.* Et ipſe, *O fors fortuna!* D.

27 *Per eam te obteſtamur*] Oratorie inducuntur et pro tacentibus (*abſentibus*) preces. *Per eam te obteſtamur ambae*] *Obteſtatio* eſt precatio cum mentione earum rerum, per quas petimus: vt (Aen. x, 45.), *per euerſae, genitor, fumantia Troiae Excidia obteſtor.* *Si fas, ſi ius eſt*] Vtrum hoc inuidioſe: an quaſi femina, quae leges neſciat? D.

Obteſtamur ambae] Al. *obſecramus.* L.

Pro *Obteſtamur*, quae eſt lectio

Aduorſa eius per te tecta, tacitaque apud omnes ſient.
Si vnquam erga te animo eſſe amico ſenſiſti eam, mi Pamphile,
Sine labore hanc gratiam te, vti ſibi des pro illa, nunc rogat.
Caeterum de reducenda id facias, quod in rem ſit tuam.
Parturire eam, neque grauidam eſſe ex te, ſolus conſcius.
Nam aiunt tecum poſt duobus concubuiſſe menſibus:

lectio Donati et aliorum Codd. Bentleius, duce Faerno et auctoritate Codd. *Obſecramus*. Z.

28 *Vti aduerſa eius*] Mire non Crimen: ſed *Aduerſa*. *Per te tecta, tacitaque*] *Tecta*, ſi reducis: *Tacita*, ſi repudias ſub alia excuſatione. An idem ſignificant? an potius, neque verbo indices? An *Tecta*, ne videantur: *Tacita*, ne dicantur? *Tecta, tacitaque*] *Tecta* ſint, ne haec alii ſciant: *Tacita*, ne ipſe indicet. D.

29 *Si vnquam erga te*] Virg. (Aen. v, 798.) *Si conceſſa peto, ſi dant ea moenia Parcae.* Terentius in Andr. *Si te in germani fratris dilexi loco, Siue haec te ſolum ſemper fecit maxime.* *Si vnquam erga te*] Ab anteacta vita. D

Lege *Si vnquam te erga a. e. a. ſenſti* etc. B.

30 *Vti ſibi des pro illa*] Subauditur, *gratia*. D.

Recte Faernus ob verſum et Donatum pro *Vti* legit *Vt*. B.

31 *Caeterum de reducenda*] Tentat etiam hoc perſuadere, ſed oratorie et verecunde. Et mire, *De reducenda* dixit, non *De reſpuenda*. *Quod in rem ſit tuam*] Nam niſi reducatur, reddenda dos erit. D.

Cum Iambum Trochaicus non admittat, Faernus edidit *Redducenda*. B.

32 *Solus conſcius*] A poſſibili. Nam hoc nomine oſtendit tacere eum poſſe, quod conſcius ſit ipſe ſolus. D.

33 *Nam aiunt*] Honeſtius *Aiunt*, pro *Ait*, dixit. Nam quis aut ſcire, aut dicere potuit, niſi Philumena? ergo recte. *Aiunt* enim potius honeſtum eſt, quam *Ait*. *Poſt duobus concubuiſſe eam menſibus*] *Poſt duobus*, ſimpliciter accipiendum, non poſt duos. eſt enim ἀντιστροφή, pro *duobus poſt*;

Tum, poſtquam ad te venit, menſis agitur hic iam ſeptimus:
Quod te ſcire, ipſa indicat res. Nunc ſi potis eſt, Pamphile,
Maxume volo, doque operam, vt clam eueniat partus patrem,
Atque adeo omnis. ſed ſi fieri id non poteſt, quin ſentiant,
Dicam abortum eſſe: ſcio nemini aliter ſuſpectum fore,
Quin, quod veriſimile eſt, ex te recte eum natum putent.

id eſt, non ſtatim vt nupta ſit, ſed, poſtquam nupta eſt, poſt duos menſes nuptiarum: vt ſint reliqui quinque menſes. Et hinc apparet, ante duos menſes, priuſquam cum Pamphilo concumberet, vitiatam, quatuor (Weſterhouius vult legi *Quinque*. Sed ſatis inepte. Omnia enim ſana ſunt Z.) menſibus cum Pamphilo fuiſſe: ex quibus, duobus poſterioribus amatam eſſe, reliquis tribus peregrinatum fuiſſe Pamphilum. An *poſt duobus*, pro poſt duos? vt Plautus (Perſ. IV, 1, 4. *Poſt principio denique*. Et, *Poſt paulo*. D.

Vocem *Eam* poſt *Concubuiſſe*, quam Faernus ob Bemb. ſuſtulit, nos ob Codices et verſum, qui in hac ſede non amat Trochaeum, reſtituendam putamus. B.

35 *Quod te ſcire, ipſa indicat res*] Quia contriſtatus corripuiſti te foras. D.

36 *Partus eueniat*] Philumenae ſcilicet. D.

37 *Fieri id non*] Mſ. R. *id*, deeſt. L.

Noſtri vel non habent *Id*, vel collocant ante *Fieri*. B.

38 *Abortum eſſe*] Non eſt Latinum *Aborſa eſt*: ſed, *Abortum fecit*. *Abortum eſſe*] Deeſt *natum*, vel *factum*, vel abſolute. quomodo dicimus, *e re nata*: vel quemadmodum dicimus, *ex te mihi orta eſt iniuria*. *Dicam abortum eſſe*] Rationabiliter dixit. fit enim abortus menſe ſeptimo ſine pernicie feminae. *Suſpectum fore*] Suſpicabilem, ſuſpicioſum. D.

39 *Ex te recte eum natum putent*] Noue dixit *Natum abortum*: quaſi abortus naſcatur. *Natum* ergo pro facto, conceptoque dixit. D.

Continuo exponetur. hic tibi nihil eſt quicquam incommodi:
Et illi miſerae indigne factam iniuriam contexeris.
Pollicitus ſum; et ſeruare in eo certum'ſt, quod dixi, fidem.
Nam de reducenda, id vero neutiquam honeſtum eſſe arbitror:
Nec faciam; etſi me amor grauiter, conſuetudoque eius tenet.

40 *Exponetur*] Ad mortem ſcilicet. *Hic tibi nihil eſt quicquam incommodi*] Quum alienus exponitur, et non tollitur pro tuo. Et mire necandi pueri non fit mentio; quia Pamphili filius inuenietur, quum ei etiam per patrem puellae Poeta ſuccurrit. *Hic tibi nihil eſt quicquam incommodi*] Ab vtili. et eſt παρέλκον quartum: vt, *nihil vidi quicquam laetius.* D.

41 *Et illi miſerae indigne*] Vt non ſit ἀνακόλουθον, ſuperiori verſui τὸ *Et* addendum eſt: vt ſit, *Et tibi nihil eſt quicquam incommodi. Et illi miſerae*] Concluſio per enumerationem (forte, *commiſerationem* Z.): Et non laederis, inquit, et proderis miſerae. *Factam iniuriam*] Mire *Iniuriam* dixit: vt non contemnenda ſit, ſed tollenda (*vt non condemnanda ſit, ſed dolenda.* Mſ. H.). D.

42 *Pollicitus ſum*] Plus quam promiſi. *Quod dixi*] Quod promiſi. D.

43 *Id vero neutiquam honeſtum eſſe arbitror*] *Neutiquam*, non eſt omnino negatiuum, ſed aliquid aſſenſionis habet. Eſt enim *Neutiquam*, non nimis, non valde. D.

Bentl. edidit *Redducenda;* et *Ne vtiquam* pro *Neutiquam.* Z.

44 *Nec faciam*] Bene addidit, *nec faciam:* multa enim etiam inhoneſta amore ſuſcipimus. *Etſi amor me grauiter conſuetudoque tenet*] Hoc cum gemitu. *Etſi* non eſt complexiuum, neque praepoſitiuum, ſed ſubiunctiuum, id (dele *Id*) eſt, pro tametſi. *Amor me grauiter conſuetudoque*] Quae duae res contra honeſtum et vtile validiſſimae. Et bene *tenet*, non tenuit. D.

Illud *Me* ex codd. noſtris colloco poſt *Amor.* B.

Lacrumo, quae poſthac futura'ſt vita, cum in mentem venit,
Solitudoque. O fortuna, vt nunquam perpetuo es bona!
Sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit;
Quem ego tum conſilio miſſum feci, idem nunc huic operam dabo.
Adeſt Parmeno cum pueris: hunc minime'ſt opus
In hac re adeſſe: nam olim ſoli credidi,
Ea me abſtinuiſſe in principio, cum data eſt:
Vereor, ſi clamorem eius hic crebro audiat,
Ne parturire intelligat. aliquo mihi eſt

54

45 *Lacrumo, quae poſthac futura eſt vita*] Bene propenſior in affectum eſt, vt veriſimile fiat potuiſſe reticere. Et *Lacrumo* non pendet a ſuperiori: ſed interpoſitis diu fletibus dixit *lacrumo. Quae poſthac*] *Quae* modo vim pronominis non tenet, ſed querelae. Et *Lacrumo*, ſic dixit vt Virg. (Aen. IV, 30.) *Sic affata, ſinum lacrumis impleuit obortis.* Et eſt ordo, *Lacrumo, cum in mentem venit.* D.

46 *O fortuna!*] Hic *Fortunam* pro bona poſuit (Igitur *Bona* in textu non fuit. B.). *Vt nunquam perpetuo es bona!*] Legitur et *data.* Nam et ſic pro bona intelligitur neceſſario. D.

Leg. *Vt nunquam perpetua es data.* Nam *Data* legit olim Donatus. B.

48 *Idem nunc operam huic dabo*] Si *idem*, ego. ſi *eidem*, hoc eſt, amori. *Operam dabo*] Difficultatem rei oſtendit, dicendo *operam dabo.* D.

Idem nunc] Mſ. R. *Item nunc.* L.

Verſum Guyetus vt ſpurium et ineptum damnauit. equidem, vt ſententiae ſuccurratur, ſic emendandum cenſeo, *Quó ego eum conſilio miſſum féci, eodem huic operám dabo.* B.

49 *Adeſt Parmeno cum pueris*] Quia idem Parmeno eſt ſecretorum conſcius, addidit, *Cum pueris. Minime eſt opus*] Id eſt, omnino non eſt opus. D.

50 *Olim ſoli credidi*] V. C. *olim ſibi credidi.* L.

52 Noſtri omnes recte habent *Exaudiat.* B.

53 *Aliquo mihi eſt hinc ablegan-*

54 Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTVS TERTII SCENA IV.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

Ain' tv, tibi hoc incommodum euenisſe iter?
So. Non hercle verbis, Parmeno, dici poteſt
Tantum, quam re ipſa nauigare incommodum'ſt.
Par. Itane eſt? So. o fortunate, neſcis quid mali
Praeterieris, qui nunquam es ingreſſus mare.

Nam

legandus, dum parit Philumena] In tota Comoedia non ceſſabit, cum ſit piger; nec reſciſcet aliquid, cum ſit curioſus Parmeno. D.

54 *Dum parit Philumena*] *Dum* alias *dummodo*, alias *donec*: nunc, *quamdiu*. D.

1 *Ain' tu, tibi hoc incommodum euenisſe iter?*] Alia ratio eſt currentis ad argumenta: alia actuum Comicorum. Sed perfecti Poetae eſt ita ſeruire argumento, vt tamen ſpectator nouis delectationibus teneatur. Nam in hac Scena, donec perueniat ad Pamphilum Parmeno, hoc εὕρημα inducitur, cum hoc oſtenditur, quid mali ſit nauigatio. *Ain' tu?*] Pro *aisne tu?* Et ſic iam aliquid dixisſe magni in praecedenti oratione ex reſpondentis ſermone demonſtratur. *Ain' tu?*] In Scena naſcitur oratio, aut in Scenam defertur. D.

Ain' tu, tibi hoc incommodum euenisſe iter?] Haec Scena interrogationem, et expoſitiones breues continet, quemadmodum nauigauerunt. E.

3 *Tantum, quam re ipſa nauigare incommodum eſt*] Ἀνακόλουθον quartum. non enim intulit *quantum*, vt Virg. (Ge. IV, 411.) *Sed quanto ille magis formas ſe vertet in omnes: Tanto, nate, magis contende tenacia vincla.* D.

4 *O fortunate! neſcis quid mali praeterieris*] Bene maiori affectu dicens, *O fortunate*, quam ſi reſponderet, *Ita*. D.

Neſcis quid mali] Poſidippus: ὁ μὴ πεπλευκὼς ὐδὲν ἑώρακε κακόν. L.

Menander: Πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνή, κακὰ τρία. W.

5 *Qui nunquam es ingreſſus mare*] Proprie dixit *Ingreſſus*. Nam qui iam nauigauit, *egreſſus* dicitur. Sic Virg. (Aen. I, 176.)

Nam alias vt mittam miſerias, vnam hanc vide:
Dies triginta, aut plus eo, in naui fui,
Cum interea ſemper mortem exſpectabam miſer:
Ita vſque aduorſa tempeſtate vſi ſumus.
PAR. Odioſum. SO. haut clam me eſt: denique hercle aufugerim
Potius, quam redeam, ſi eo mihi redeundum ſiet.

PAR.

1, 176.) *Egreſſi optata potiuntur Troes arena.* D.

6 *Nam alias vt mittam miſerias*] Παράληψις oratoria. Et *Miſerias*, nauigationes ſcilicet. D.

7 *Dies triginta*] Accuſatiuus caſus plenum numerum et continuationem rei ſignificat. *Dies triginta, aut plus eo, in naui fui*] Hoc exitioſum vel ſine periculo videri poteſt. Sed vide quid addat, *Aut plus eo, in naui.* Abſolute *eo*, vt alibi, *Annos ſexaginta natus es, aut plus eo, vt coniicio.* D.

Plus eo, in naui] Priſcian. lib. 7. L.

8 *Semper mortem exſpectabam miſer*] Dura eſt exſpectatio mali. Virg. (Aen. VI, 614.) *Incluſi poenam exſpectant. Semper mortem exſpectabam*] Id eſt, horis omnibus, cum continuatione triginta dierum. D.

Cum interea ſemper mortem exſpectabam miſer] Grauior ſemper poena eſt exſpectare, quam pati. Vt (Aen. VI, 614.) *Incluſi poenam exſpectant.* E.

9 *Ita vſque*] *Vſque*, vel diu, vel valde. D.

10 *Odioſum*] Eſſe ſcilicet in mari triginta dies. Et nomen pro aduerbio poſuit: *Odioſum* pro odioſe. *Haut clam me eſt*] Λιτότης: pro Ego maxime intelligo, quam odioſum ſit. Nam qui iungunt et ſic legunt (*qui ſeiungunt, et ſic legunt*, ODIO SVM. Haec verba videntur ponenda eſſe ſtatim poſt *Odioſe*): errant, et non intelligunt. *Aufugerim*] Coniunctiuum modum poſuit pro indicatiuo futuro: vel, vt alii dicunt, promiſſiuo. *Aufugerim*] Sic veteres, quod nos *Fugerim.* D.

11 *Si eo mihi redeundum ſiet*] Pertinet huc Amphidis dictum apud Stobaeum, Serm. 250. Ἐν οἷς ἂν ἀτυχήσῃ τὶς ἄνθρωπος τόποις, ἥκιστα τούτοις πλησιάζειν ἥδεται. Phaedrus I, 18. *Nemo libenter recolit, qui laeſit, locum.* L.

Bentleius pro *Siet* cum Edd. vett. edidit *Sciam*; quod vtique elegantiorem efficit ſenſum. Z.

PAR. Olim quidem te cauſae impellebant leues,
Quod nunc minitare facere, vt faceres, Soſia.
Sed Pamphilum ipſum video ſtare ante oſtium:
Ite intro: ego hunc adibo, ſi quid me velit.
Here, etiam tu nunc hic ſtas? PAM. et quidem
te exſpecto. PAR. quid eſt?
PAM. In arcem tranſcurſo opus eſt. PAR. cui
homini? PAM. tibi.
PAR. In arcem! quid eo? PAM. Callidemidem
hoſpitem

Myco-

12 *Olim quidem te cauſae impellebant leues*] Mire in ſeruum fugitiuum, qui ob vitium huiuſmodi, non ob cauſam fugiat. Et bene *Leues* dixit: haec enim non eſt *leuis*. D.

13 *Quod nunc minitare facere*] Vt ſit ordo, Olim quidem te cauſae impellebant leues, Soſia, vt faceres quod nunc minitaris facere hac occaſione. Artificioſe, et in Andria ſic ait recuſanti periurium ſeruo Myſis. *Noua nunc relligio in te inceſſit? Facere*] Vt faceres. Comicum eſt et Terentianum. D.

14 *Sed Pamphilum ipſum video*] *Ipſum* a quo miſſus ſum: vel dominum, vt Graeci dicunt *αὐτόν*. D.

15 *Ego hunc adibo*] Vel noua curioſitate ait Parmeno. D.

16 *Equidem te exſpecto*] Bene excepit (*exſpectat* Mſ. H.) Pamphilus Parmenonem, vt videatur vera dicturus. *Equidem te exſpecto*] Apparet Pamphilum Parmenonis abſentiam deſiderare: eo quod nunc prior Parmenonem alloquitur. D.

Ne ſyllaba verſui ſuperſit, dele *Nunc*, quod in libris incertam habet ſedem. Tum corrige vel *Equidem*, vel, quod melius, *Exſpectans*. B.

17 *In arcem tranſcurſo opus eſt*] Oſtendit quam longe ſit, cum *In arcem* (forte, *Tranſcurſo* Z.) dicat. Et bene *In arcem*, quam Minerua condidit. *In arcem*] Pronuncia, vt oſtendat quam longe ſit in arcem tranſcurrere. *Tranſcurſo*] Pro Tranſcurrere. *Cui homini?*] Haec verba cum ſua pronunciatione vim recuſationis in ſe continent. *Cui homini?*] Cum recuſatione pronunciandum. et eſt pigri reſponſio, laborem ad alium tranſferentis. D.

18 *Callidemidem hoſpitem*] Priſcian. lib. 6. L.

Myconium, qui mecum vna aduectu'ſt, conueni.
Par. Perii! vouiſſe hunc dicam, ſi ſaluos domum
Rediſſet vnquam, vt me ambulando rumperet.
Pam. Quid ceſſas? Par. quid vis dicam? an conueniam modo?
Pam. Immo, quod conſtitui me hodie conuenturum eum,
Non poſſe: ne me fruſtra illic exſpectet. vola.
Par. At non noui hominis faciem. Pam. at faciam vt noueris: Ma-

19 *Qui mecum vna aduectus eſt*] Apparet eum cum eo aliquid negotii habere, cum dicit, *Qui mecum vna eſt aduectus*. D.

Lectio Bembini *Vectus* pro *Aduectus* verſui conuenit. B.

20 *Vouiſſe hunc dicam, ſi ſaluos domum rediſſet vnquam*] Facete dixit. More enim hoc fit eorum, qui, longis itineribus maris periclitati, vouent aliquid, ſi peruenerint. Et conuenit hoc Pamphilo, quem ſupra male nauigaſſe audierat. D.

Perii! vouiſſe hunc dicam, ſi ſaluos domum rediſſet vnquam, vt me ambulando rumperet] Quae conſuetudo eſt in mari: nam cum periclitantur, vt plurimum aliquod votum proferunt, ſi ſalui terram viderint. E.

22 *Quid vis dicam? an conueniam modo?*] Non enim mandauerat quicquam, qui ſine cauſa mittebat, oblitus bene diſſimulare (*oblitus paene ſe ſimulare* Z.), vt qui mentiuntur. Et ſic pronunciandum *An conueniam modo?* vt reprehendere dominum Parmeno videatur. *An conueniam modo?*] Εἰρωνικῶς dixit. Nam non hoc interrogantis ſimpliciter. D.

23 *Imo quod conſtitui me hodie*] Deeſt, *nuncia*; vt ſit, Imo nuncia. Et ſumitur a ſuperiori ſententia, qua dixit, *Quid vis dicam? Imo quod conſtitui me hodie*] Apparet eum hanc conquiſitam, et vix corraſam inueniſſe cauſam. D.

24 *Vola*] Ἠθικῇ ὑπερβολῇ vſus eſt. Ita curras, vt volare magis, quam currere videaris. Et antea tranſcurrere iuſſerat: nunc adiecit imperio. Nam (*adiecit pro imperio domini*) non *Curre*, ſed *Vola*. D.

Pro *Illic*, quod verſui repugnat, Faernus recte correxit *Illi*. B.

25 *At non noui hominis faciem*] Moralis expreſſio pigritiae in tot excuſationibus poſita eſt.

Magnus, rubicundus, criſpus, craſſus, caeſius,
Cadaueroſa facie. PAR. Dii illum perduint.
Quid, ſi non veniet? maneamne vſque ad veſperum?
PAM.

eſt. *At faciam vt noueris*] Stomachoſe pronunciandum *At;* quod et Pamphilus repetit dicens, *At faciam vt noueris.* D.

26 *Magnus, rubicundus, criſpus, caeſius, craſſus*] Properatio, συναθροισμός. et aceruo ſine coniunctiuo eſt vſus. *Magnus, rubicundus*] Imperite Terentium de Myconio criſpum dixiſſe aiunt, cum Apollodorus caluum dixerit: quod proprium Myconis eſt. vt Lucilius, *Myconi calua omnis iuuentus.* Vnde etiam prouerbium Graecum Μυκώνιος φαλακρός. Sed ego Terentium puto ſcientem facetius Myconium criſpum dixiſſe. *Caeſius*] Glaucis oculis, quaſi felis oculos habens et glaucos. D.

Caeſius] Oculis tortis paulum. E.

27 *Cadaueroſa facie*] Sublinida, ac perſonata rubore et liuore. Rubicundi enim et craſſiorem faciem ſaepe habent: quod eſt proprium cadaueris. Poteſt et pulpoſa intelligi et craſſa, quaſi cadaueroſa, *Caro* enim dicta eſt, eo quod careat anima. Et *Caro* proprie dicitur mortuorum. Virg. (Ge. IV, 255.) *Et corpora luce carentum.* Vnde *Carnifices* dicti, quod carnes ex homine faciant. *Pulpa* vero proprie ea quae manducatur, eo quod pulſetur et conſcindatur. Poteſt et *R* pro *D* poni: vt *Caro* ſit dicta quaſi *cado.* vt Virg. (Aen. VI, 481.) *Belloque caduci Dardanidae.* quod iam ſcilicet ſine anima ſit et cadat. *Dii illum perduint*] More pigrorum male optat ei, propter quem mittitur. D.

Cadaueroſa facies] Sidon. Apoll. lib. XIII, Epiſt. 3. *Sordidior eſt atque deformior cadauere rogali.* L.

Recte Bemb. et Donatus pro vulgari *Facies* habent *Facie;* et haec verba non Parmenoni, ſed Pamphilo tribuunt. At *Cadaueroſa* diſplicet, quia a cadauerum forma, quae varia et incerta eſt, facies definiri nequit. Igitur repone *Lentiginoſa.* Sic apud Val. Max. I, 7, Ext. 6. *os lentiginoſum* occurrit. Cf. Donat. ad Eun. IV, 4, 22. B.

28 *Quid ſi non veniet*] Omnia dicit, ne eat. *Maneto: curre*] Etiam Pamphilus tanquam de induſtria perſeuerat. *Non queo: ita defeſſus ſum*] Hoc in geſtu, et ſpectaculo plus eſt; nam inceſſus et auctor (forte, *inceſſu et anhelitu*) exprimit laſſitudinem. D.

Vſque ad veſperum?] Vſque ad noctem. E.

PAM. Maneto: curre. PAR. non queo: ita defeſſus ſum.
PAM. Ille abiit. quid agam infelix? prorſus neſcio
Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina,
Suae gnatae partum: nam me miſeret mulieris.
Quod potero, faciam; tamen vt pietatem colam:
Nam me parenti potius, quam amori obſequi

30 *Ille abiit*] Quaſi dicat, licet iam loqui. *Ille abiit*] Quaſi cum difficultate completam rem oſtendit hoc dicto. D.

32 *Suae gnatae partum*] ἐπεξήγησις. D.

33 *Quod potero, faciam*] Id eſt, celabo quantum potero. an quaſi proiiciens curas, et feſſus angore dixit, *Quod potero, faciam*: id eſt, ſi non potero, cedam amori: et rurſus tanquam pietatis admonitus, adiecit exceptionem, *Tamen vt pietatem colam.* Seruat enim in illo amorem Poeta: cuius non poenitebit, re cognita, et errore ſublato. *Quod potero, faciam*] Id eſt, amori obſequar. Nam miſericordia mulieris de amore deſcendit. *Quod potero, faciam*] Apparet hoc dictum, defectus (forte, *affectus* Z.) eſſe, non virtutis. *Tamen vt pietatem colam*] Recordatus eſt laeſam matrem eſſe ab vxore: hoc enim credit. et ideo ſe ad exceptionem reuocauit; ita ſe amori cedere oportere, vt non obliuiſcatur omnino pietatis. Et bene in eam cauſam contulit neceſſitatem non reducendae vxoris, quae inuenietur nulla eſſe. Sunt tamen qui manente eadem ſententia, totum hoc iungant, *Quod potero, faciam, tamen vt pietatem colam*: hoc eſt, in quantum potero, dabo operam aduerſus amorem, vt omiſſo eo, pietatem colam. Et ſubiungitur cauſa. *Tamen vt pietatem colam*] Deeſt *ita:* vt ſit *Tamen* pro dumtaxat: vt ſit, Ita vt pietatem colam. Dixerat enim, *Quod potero:* et ideo addidit exceptionem, *Tamen vt pietatem colam:* id eſt, non ſum oblitus et matris. *Tamen*] Pro Ita tamen. D.

Quod potero, faciam: tamen vt pietatem colam] Deliberatio illa nunc breuiter repetitur, an partum celet, an ducat vxorem. Verum tandem conſentit, vt celet. Non vult autem reducere, quia adhuc credit, puellam idcirco diſceſſiſſe, quod iurgium cum matre ſuſceperit. Hoc enim dixit, *Quod potero, faciam: tamen vt pietatem colam.* E.

34 *Nam me parenti potius, quam amori*] *Amori*, ſcilicet

vxo-

Oportet. atat eccum Phidippum et patrem
Video: horſum pergunt. quid dicam hiſce, incertus ſum.

ACTVS TERTII SCENA V.

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

DIXTIN' dudum, illam dixiſſe, ſe exſpectare filium?
PH. Factum. LA. veniſſe aiunt: redeat. PAM. quam cauſam dicam patri,
Quamobrem non reducam, neſcio. LA. quem ego hic audiui loqui?

PAM.

vxoris, quia dixit, *Quod potero, faciam.* Et hoc eſt quod dixerat, *Quod potero, faciam.* (Verba *Et — faciam* abſunt a Mſ. H.). D.

35 *Atat!*] Interiectio eſt conterriti et conturbati. D.

36 *Horſum pergunt*] Modo *pergunt*, pro eunt. alias perſeuerant. D.

1 *Dixtin dudum, dixiſſe illam, ſe exſpectare*] Facete principium eſt interrogantis ita, vt ſciat quid ſibi reſponſurus ſit, quem interrogat. Illaturus eſt enim argumentum per ἐπαγωγὴν. *Dixtin dudum*] Quia dixerat, *Sancte adiurat, non poſſe Pamphilo ſe, abſente perdurare.* *Dixtin dudum*] Captioſa interrogatione coepit, dicturus, *Veniſſe aiunt, redeat.* D.

Dixtin' dudum, illam dixiſſe, ſeſe exſpectare?] Haec Scena vtriuſque parentis continet verba, quemadmodum cogant Pamphilum reducere vxorem. Simplex hic oratio eſt. Supra Phidippus dixerat, *Sancte adiurat, non poſſe, Pamphilo abſente, perdurare apud vos.* hinc poſitum, *dixtin' dudum, illam dixiſſe, ſeſe exſpectare filium?* E.

Dixiſſe, ſe exſpectare] In Mſ. R. *ſe* deeſt. L.

2 *Factum*] Id eſt, Dixiſſe illam, aut me. Et deeſt *eſt*: vt ſit, *Factum eſt.* D.

Cum et male accentus incidat *Cauſam*, et tria verba continua in *Am* exeant: Terentius ſcripſit, *Caúſae quid dicám patri.* B.

3 *Quamobrem non reducam, neſcio*] Habet cauſam, ſed non vult

PAM. Certum offirmare eſt viam me, quam decreui perſequi.

LA. Ipſus eſt, de quo hoc agebam tecum. PAM. ſalue, mi pater.

LA. Gnate mi, ſalue. PH. bene factum te adueniſſe, Pamphile;

Atque adeo, quod maxumum'ſt, ſaluum atque validum. PAM. creditur.

LA. Aduenis modo? PAM. admodum. LA. cedo, quid reliquit Phania

Con-

vult veram dicere; et praeterea non vult cum inuidia matris ſuae loqui, ſi in illam conferat; vt vxorem non reducat domum. *Quem ego hic audiui loqui*] Vt ſolet, primo perſonas inducit ſecum loquentes: deinde ipſas conuenire inuicem: vt alibi, *Quis hic loquitur? Myſis, ſalue.* D.

4 *Certum offirmare eſt viam me*] Aduerſus omnia obſtinate agere, id eſt, contra omnes. *Offirmare eſt viam me quam decreui perſequi*] Id eſt, vt matri potius, quam amori, morem gerat (*geram*). D.

Certum offirmare eſt viam me, quam decreui perſequi] Vt iſtam non reducam. E.

7 *Atque adeo, quod maximum eſt, ſaluum atque validum*] Ordo eſt, primum *Aduenisse*, deinde *Saluum*, poſtremo *Validum*. *Saluum atque validum*] Αὔξησις ad ſalutem. *Validus* namque, robuſtus et habitior corpore. *Quod maximum eſt*] Legitur et *Quod maxime eſt.*

Creditur] Minus blande reſpondet, de repudio locuturus. D.

Atque adeo] Mſ. R. *Et adeo.* L. Placet *Et adeo;* quod et plurimi et vetuſti habent. B.

8 *Aduenis modo?*] Difficile inuenitur praeſentis temporis *Modo*. Atque vt oſtendat eſſe momentum etiam praeſentis temporis, dixit *admodum:* quod eſt minus (*nimis* Mſſ. et Edd. ante Steph.). *Aduenis modo?*] Virg. (Aen. x, 228.) *vigilaſne, deum gens, Aenea? vigila.* *Admodum*] Excuſatio cur adhuc non viderit patrem. *Cedo, quid reliquit Phania conſobrinus noſter*] Vtrum iactanter Laches de hereditate loquitur praeſente ſocero, vt illum cupidiorem faciat ad reuocandam (*remittendam*) filiam? Et fit ſaepe hoc, vt ex alio principio peruenire quaeramus ad ea, quae volumus dicere. An ideo, vt ſe iactet, ſciat vt rem, et diuitias ſuas: cupidiorem ſocerum redditurus? D.

Conſobrinus noſter? PAM. ſane hercle homo voluptati obſequens
Fuit, dum vixit: et qui ſic ſunt, haut multum heredem iuuant.
Sibi vero hanc laudem relinquunt: Vixit, dum vixit, bene.
LA. Tum tu igitur nihil attuliſti huc plus vna ſententia?
PAM. Quicquid eſt id, quod reliquit, profuit. LA. immo obfuit:

Nam

9 *Conſobrinus noſter*] Quaſi ſororinus. *Sobrini*, ſunt ex duabus ſororibus. *Conſobrini*, ex fratre et ſorore. Et propinquitate Terentius frequentata mouetur (*Ac propinquitatis frequentatae Terentius monet* Codd. vett.) vt heredum. *Conſobrinus noſter*] Quum de fratre natus eſt alter, et alter ex ſorore, *Conſobrini:* quum ex fratribus, *Patrueles* dicuntur. *Sane hercle homo voluptati obſequens fuit*] *Sane*, ſatis, valide. Nam qui ſanus, et validus eſt. *Voluptati obſequens fuit*] Contra facit Pamphilus: diſiungi enim volens, nihil dicit, vel parum relictum. D.

10 *Haut multum heredem iuuant*] Parum conſulunt heredi. D.

11 *Sibi vero hanc laudem relinquunt: Vixit, dum vixit, bene*] Bene et facete, nihil heredi relinquunt, ſibi vero relinquunt. *Vixit, dum vixit, bene*] πλοκή. vnum *vixit* aliud ſignificat: et alterum *vixit*, aliud. *Vixit, dum vixit, bene*] Sententia eſt hortantis ad delicate viuendum. *Vixit, dum vixit, bene*] Hoc enim ſcilicet reliquit. D.

Vixit, dum vixit, bene] Ordo, *Bene vixit.* E.

Vixit, dum vixit, bene] Inſcriptio vetus Tordae in Transſiluania: *vixi, dum vixi, bene.* L.

Pro *Reliquit* meliores libri habent *Relinquont.* B.

12 *Vna ſententia*] Expreſſit animum auari ſenis. D.

Aut leg. *Vna plus ſententia;* aut, *Plus vna hac ſententia.* B.

13 *Quicquid eſt id quod reliquit, profuit*] *Quicquid*, et ad paruitatem refertur. vt, *At enim id mihi ſatis eſt, quod eſt de me opinionis: quicquid eſt.* *Quicquid eſt id quod reliquit*] Nullum in hoc ſene fuit doloris officium, ante quam ſciret

ali·

Nam illum viuum et ſaluum vellem. PH. impune optare iſtuc licet:

Ille reuiuiſcet iam nunquam: et tamen vtrum malis, ſcio.

LA. Heri Philumenam ad ſe arceſſi hic iuſſit: dic iuſſiſſe te.

PH. Noli fodere. iuſſi. LA. ſed eam iam remittet. PH. ſcilicet.

PAM.

aliquid relictum. *Profuit*] Id eſt, pro nobis fuit: ac per hoc noſtrum eſt. poteſt enim ipſe profuiſſe, poteſt res eius. *Imo obfuit*] Morem eorum expreſſit, quibus relinquitur: qui quum audierint ſibi aliquid eſſe relictum, tunc triſtes ſe fingunt. D.

Ob conſuetudinem Terentii malim legi, *Immo vero obfuit.* B.

14 *Nam illum viuum, et ſaluum vellem*] Non idem *Viuum,* quod *Saluum.* *Impune optare iſtuc licet*] Bene *Impune*: quia heredi poena eſt, mortuos reuiuiſcere. An, ſine detrimento optas? vt quum medicus dicit de iam mortuo, *Ego ſi illum curarem, viueret.* *Impune optare*] Si optata euenirent, nunquam, inquit, optares vt ille reuiuiſceret. D.

15 *Ille reuiuiſcet iam nunquam*] Mire Poeta his verbis Phidippum quoque ſubinuidere indicat. Plus eſt *Nunquam,* quam *Non.* *Et tamen vtrum malis, ſcio*] Mortuum illum magis, quam vt reuiuiſcat denuo.

Et tamen vtrum malis, ſcio] Quid malis de duobus, ſcio: vtrum illum mortuum permanere, an reuiuiſcere. D.

16 *Heri Philumenam*] Hoc erat, quo omnis tendebat oratio. *Ad ſe arceſſi hic iuſſit*] Bene et *Arceſſi* et *Iuſſit*: vt nihil vxor ſua ſponte fecerit. *Heri Philumenam ad ſe arceſſi hic iuſſit*] Et *Heri* et *Iuſſit*, bene: vt breue tempus ſit, et coacta videatur exiſſe. Et non *Abduci*, ſed *Arceſſi*: nec *A nobis*, ſed *Ad ſe.* D.

Heri Philumenam ad ſe arceſſi hic iuſſit] Quaſi neſcientis (*neſcienti*; aut, *ob neſcientem* Z.) cauſas hoc mendacium fingitur, quod pater Philumenam heri arceſſierit: id eſt, ad ſe vocauerit. Denique continuo Pamphilus, *Omnem rem ſcio, vt ſit geſta: adueniens audiui.* Hoc ſumit exordium, cur non reducat. Commendat perſonam ſuam, quod ſemper *fideli animo fuit in illam,* et, *dixerit (dicit,* vel, *addit* Z.), *non ſua cauſa fieri diſcidium.* E.

PAM. Omnem rem ſcio, vt ſit geſta: adueniens audiui omnia.

LA. At iſtos inuidos Di perdant, qui haec libenter nunciant!

PAM. Ego me ſcio cauiſſe, ne vlla merito contumelia
Fieri a vobis poſſet: idque ſi nunc memorare hic velim,
Quam fideli animo, et benigno in illam, et clementi fui,
Vere poſſum: ni te ex ipſa haec magis velim reſciſcere.
Namque eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides,

18 *Omnem rem ſcio, vt ſit geſta*] Virg. (Aen. II, 4.) *Troianas vt opes et lamentabile regnum*, &c. D.

Audiui omnia] Mſ. R. *Audiui omnia modo.* L.

Noſtri in fine addunt *Modo*; et in vno Regio deeſt *Omnia*, recte. Nam iam dixit *Omnem rem.* B.

19 *At iſtos inuidos Di perdant*] Bene *Inuidos*, qui matrimonio inuideant: ergo reuocanda vxor eſt. Et adeo non puduit mendacii honeſte deprehenſum ſenem, vt inuidos faceret, qui vera prodiderant. D.

20 *Ego me ſcio cauiſſe*] Principium a tempore, a dictis, factiſque, tam ſuis quam aduerſariorum: et ab anteacta vita et praeſenti. *Ego ſcio me cauiſſe, ne vlla merito contumelia*] Mire addidit *Merito.* non enim *Cauere* inquit, ne fieret ea, potui. Igitur (*Non enim cauere potui, inquit, ne fieret. Caui igitur*) ne merito fieret, quod in me fuit. D.

21 *Idque ſi nunc*] Ab anteacta vita. D.

22 *Et clementi fui*] Pro *fuerim.* indicatiuum pro coniunctiuo poſuit. D.

Et benigno in illam] Plurimi vett. et Mſ. R. *Quam fideli animo in illam, et clementi fui.* quod verius puto. L.

23 *Ni te ex ipſa haec magis velim reſciſcere*] Παράληψις. D.

Ni te ex ipſa] V. C. *Niſi ex ipſa.* L.

24 *Namque eo pacto maxu-*

Cum illa, quae nunc in me iniqua eſt, aequa de me dixerit:
Neque mea culpa hoc diſcidium eueniſſe, id teſtor Deos.
Sed quando ſeſe eſſe indignam deputat matri meae,
Cui concedat, cuiuſque mores toleret ſua modeſtia:
Neque

me apud te meo erit ingenio fides] Bene, non dictis, ſed *Ingenio.* D.

25 *Quum illa, quae nunc in me iniqua eſt, aequa*] *Iniqua aequa*, παρωνομασίαι ſunt Terentianae. Et bonum argumentum. Nam et Virg. (Aen. 1, 629.) *Ipſe hoſtis Teucros inſigni laude ferebat*, inquit. et Cicero, *Te ipſo teſte iniquo, atque improbo: verum ad hanc rem ſatis idoneo: te, inquam teſte, dicam. In me iniqua eſt, aequa de me dixerit*] Quia aduerſarii teſtimonium, ſi contra ſe dicat, tam graue eſt, quam vel boni viri. D.

Meliores et plures noſtri meliore ordine ponunt, *Cum illa, quae in me nunc iniqua* etc. B.

26 *Neque mea culpa hoc diſſidium eueniſſe*] Non ergo quid fiat, verum per quos fiat, quaerendum eſt. Et nimis abrupte dixit *Eueniſſe*, non *Euenire. Hoc eueniſſe diſſidium*] Ad confirmationem, non *Euenire*, ſed *Eueniſſe* dixit. D.

27 *Sed quando ſeſe eſſe indignam*] Hoc ſic profert, vt eam oſtendat cauſam eſſe diſſidii: et hoc ipſo tentat, vtrum dotem relinquere poſſit (*fas ſit*). Et ideo ſupra, *Neque mea culpa hoc diſſidium eueniſſe, id teſtor deos*, inquit. *Deputat matri meae, cui concedat*] Fortaſſe ergo indigna eſt, et recte deputat: mihi tamen mater colenda eſt; hoc ſentit. *Deputat matri meae, cui concedat*] Ἐν ὑποκρίσει *Matri meae*, vt idonea ſit cauſa repudii. D.

Sed quando ſeſe eſſe indignam deputat matri meae, cuius mores toleret] Cum neque aliter gratia vlla inter eas componi poſſit, purgat ſe, quod pietatis cauſa nolit reducere vxorem. E.

Hunc et ſeq. verſum ſic lege et diſtingue, *Séd quando éſſe indignam ſéſe députat, matri meae | Quaé concedat, quaéque eius mores* etc. Pro *Cui* in Bembino a manu ſecunda recte eſt *Quae.* Et vnus e Mediani priorem verſum collocat, vti a nobis factum eſſe vides. B.

28 *Cuiuſque mores toleret*] Hoc melius, quam *obſequatur*, aut *inſeruiat. Mores toleret*] Bene *Mores*, vt aniculae: notat enim prauitatem. vnde ſenes,

Neque alio pacto componi poteſt inter eas gratia:
Segreganda aut mater a me eſt, Phidippe, aut Philumena.
Nunc me pietas matris potius commodum ſuadet ſequi.
LA. Pamphile, haut inuito ad aures ſermo mihi acceſſit tuus,
Quum te poſtputaſſe omnes res prae parente intelligo.

Verum

nes, *moroſi* appellantur. Horatius (Carm. I, 9, 17.), *Donec virenti canities abeſt Moroſa.* *Mores toleret ſua modeſtia*] O temperamentum! *Mores* potius quam *Iniurias* dixit. D.

29 *Neque alio pacto componi poteſt*] Niſi vt concedat matri, toleretque mores eius. D.

Verſus cauſa lege, *Néque alio compóni pacto pótis inter eas grátiaſt.* B.

30 *Segreganda aut mater eſt a me, Phidippe*] Bene tanquam ex deliberatione colligit, quod facturus eſt. Et mollius *Segreganda*, quam *Excludenda.* D.

31 *Nunc me pietas matris potius commodum ſuadet ſequi*] Quam mollibus verbis repudium nunciatum eſt a Pamphilo! D.

32 *Ad aures haut inuito*] Optime dictum, *Haut inuito.* non enim in totum volenti, quippe de diſſidio: ſed tamen quia pie locutus eſt, mediocriter approbauit. *Pamphile, ad aures haut inuito*] Grauis oratio eſt a nomine incepta. Virg. (Aen. XII, 19.) *O praeſtans animi iuuenis.* Et eſt figura λιτότης. Sic Virg. (Ecl. VII, 17.) *Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo.* *Haut inuito ſermo mihi acceſſit tuus*] Senili loquacitate: pro, *Recte locutus es.* D.

33 *Omnes res*] Plus dixit, quam ſi *Vxorem* diceret. *Prae parente intelligo*] Bene *Parente:* quod nomen commune et cum patre eſt, et cum omnibus, quos haec neceſſitudo coniungit. Melius ergo, quam ſi diceret *Matrem.* D.

Quum te poſtputaſſe] In Mſ. R. *te*, omiſſum eſt. L.

Repone, quod Terentio, tanto artifice dignius eſt, *Cum res poſtputaſſe te omnis.* B.

Verum vide, ne impulſus ira praue inſiſtas, Pamphile.

PAM. Quibus iris impulſus nunc in illam iniquos ſiem?

Quae nunquam quicquam erga me commerita'ſt, pater,

Quod nollem: et ſaepe, quod vellem, meritam ſcio:

Amoque, et laudo, et vehementer deſidero.

Nam

34 *Verum vide ne impulſus ira praue inſiſtas, Pamphile*] Leniter et ſuadenter: *Ira*] Non ergo iudicio. *Inſiſtas Pamphile*] Non enim *Incipere*, ſed *Inſiſtere* hic malum eſt. D.

35 *Quibus iris impulſus*] Non dixit *Qua ira*, ne ſuperbe loqueretur, ſed *Quibus iris*: vt hoc ipſum per εἰρωνείαν derideret, quod pater dixit, *Impulſus ira*. An iris matris, aut meae vxoris, et mea? an omnium trium? *Quibus iris impulſus*] Recte non vult iram eſſe, ne peccaſſe videatur vxor. Sic enim (*Sic enim ait*) quaſi nec ipſa peccauerit. *Quibus iris*] Ille *Iram* ſingulariter dixit, hic *Iras* pluraliter: ne videatur vnius irae cauſa mittere vxorem. D.

Quibus iris impulſus nunc in illam iniquus ſiem?] Qua iracundia motus, iniquus ſim circa vxorem, quae quod volui, promerita eſt, et quod nolui, nunquam fecit? Et ſermo concluſus, quod neceſſitate ab ea ſeparetur, quod (*vt Z.*) matris commodis obtemperet. E.

Refinge, *Quid ego ira impulſus:* ne verſus ſit iuſto longior, et vt in reſponſione eadem verba, eodemque accentu, repetantur. B.

36 *Quae nunquam quicquam erga me commerita eſt, pater*] Aduerte, proprietatem expreſſit *commerendi* et *merendi*. D.

37 *Et ſaepe, quod vellem, meritam ſcio*] *Mereri* bona dicimus, *Commereri* mala: id eſt, delinquere, peccare. Ergo hic *Meritam*, pro Praeſtitiſſe dixit. Virg. (Aen. IV, 333.) *Ego te, quae plurima fando Enumerare vales, nunquam, regina, negabo Promeritam.* D.

Ne *Vellém* hic in vltima male acuatur, repone cum pluribus iiſque melioribus libris, *Saepe meritam quod vellem ſcio.* B.

38 *Amoque, et laudo*] Non ſtatim qui amantur, et laudantur: nec qui laudantur, etiam continuo deſiderantur. Multa ergo dixit, *Amoque, et laudo,*

et

Nam fuiſſe erga me miro ingenio, expertus ſum:
Illique exopto, vt relliquam vitam exigat
Cum eo viro, me qui ſit fortunatior:
Quandoquidem illam a me diſtrahit neceſſitas.
PH. Tibi id in manu eſt, ne fiat. LA. ſi ſanus ſies,
Iube illam redire. PAM. non eſt conſilium, pater:
Matris ſeruibo commodis. LA. quo abis? mane,
Mane,

et vehementer deſidero. Et vide, amoris impulſus nimius hic eſt circa vxorem: et quaſi oblitus ſuae matris et vitiatae, loquitur. ſed tali opus eſt Pamphilo ad eiuſmodi argumentum, donec perueniat ad καταστροφὴν, in qua vxorem reduci neceſſe eſt. D.

39 *Nam fuiſſe erga me*] Quantum valet quod *Fuiſſe* dixit, et non *Eſſe*! quaſi re tranſacta. *Erga me*] Hoc totum repudiaturus inaniter diceret, niſi ad exitum Fabulae Poeta reſpiciens, reducturi animum in Pamphilo reſeruaret. Et nota repudiantem eam, quam laudat, pietate ſola compulſum. D.

40 *Vt reliquam vitam exigat*] Satis flebiliter (*fideliter* Mſ. B.) dixit, *Reliquam exigat.* Virg. (Aen. 1, 78.) *Omnes vt tecum, meritis pro talibus, annos Exigat.* D.

41 *Cum eo viro*] Non (*Nam*) inuidere iam non eſt mariti. D.

42 *Quandoquidem illam a me diſtrahit neceſſitas*] Omnis concluſio verborum Pamphili, repudii confirmationem continet: plus tamen ſententia ſignificante, quam verbis. *Quandoquidem illam a me diſtrahit neceſſitas*] Excuſatio in neceſſitate, quae eſt inexorabilis. Et *Neceſſitas*, partus ſcilicet, quam neceſſitatem domi offendit: quod ex alio ſcilicet peperit. Sed modo vult neceſſitatem, matris videri iracundiam (*iniuriam*) quae a nuru ita offenſa ſit. D.

43 *Tibi id in manu eſt, ne fiat*] Hoc oppoſuit, quod minime vult Pamphilus videri, et quod prodeſt ſocero. *Si ſanus ſies, iube illam redire*] Pro, *Si ſanus es:* nam aliter *Iubeas* dicere debuit. *Si ſanus ſies*] Bene pater ſupra *Iram* dixit: nunc *Inſaniam* ſignificat ineſſe Pamphilo. *Si ſanus ſies*] Non ergo culpa eſt, cui vt redeat iubere poteſt. D.

Si ſanus ſies] V. C. *ſi ſanus ſatis ſies.* L.

44 *Non eſt conſilium*] Durius erat, *Nolo reducere.* ergo hoc lenius dixit. D.

45 *Matris ſeruibo commodis*]

Mane, inquam: quo abis? PH. quae haec eſt pertinacia?
LA. Dixine, Phidippe, hanc rem aegre laturum eſſe eum?
Quamobrem te orabam, vt filiam remitteres.
PH. Non credidi aedepol adeo inhumanum fore:
Ita nunc is ſibi me ſupplicaturum putat?

Si

dis] Hoc verbo neceſſitatem, qua cogatur, oſtendit. *Quo abis?*] Factum Pamphili ex patris verbis oſtenditur, quod diſceſſit. et bene: nam vlterius praeſente patre reſiſtere durum fuit. D.

46 *Mane, inquam, quo abis?*] Bene *Quo abis*: quia patrem deſeris et vxorem. *Quae haec eſt pertinacia?*] Sicut decuit ſocerum. et ſubindignatur, quia coram ſibi fit contumelia. D.

47 *Dixine, Phidippe*] Artificioſe Laches, vt minus miretur, et minus indignetur ſocer, iraſci Pamphilum dicit: quando et praedictum eſt, et ſic oportuit. *Dixine, Phidippe, hanc rem aegre laturum eſſe eum?*] Renouauit verba ſua eidem perſonae. Nam ita dixerat, *Neque adeo me clam eſt, quam eſſe eum grauiter laturum credam, hoc ſi reſciuerit.* D.

Dixin', Phidippe, hanc rem aegre laturum eſſe eum?] Sic enim ſupra dixerat, *Neque adeo clam me eſt, quam eſſe eum grauiter laturum credam.* E.

48 *Quamobrem te orabam, vt filiam remitteres*] Inuidioſe aduerſum Phidippum, tanquam in illo ſit, vnde ſe purget, et non accuſet Pamphilum. D.

Vt euitetur accentus in vltima τῦ *Filiám*, cum Bemb. pone *Filiam vt remitteres.* B.

49 *Adeo inhumanum fore*] Bene, quaſi iratus, inhumanum eſſe inquit. *Non credidi aedepol adeo*] Potuit enim dicere, *Non credidi inhumanum fore:* ſed acerbe addidit *Adeo.* D.

50 *Ita nunc is ſibi me*] *Sibi* et *Me* magno pondere legendum eſt vtrumque pronomen: vt (Virg. Ecl. III, 25.) *Cantando tu illum?* Id eſt, genero ſocerum, vel Pamphilo Phidippum, vel ſi quid tale inueneris. *Supplicaturum*] Parum eſt *Satisfacturum*, *Supplicaturum* addidit. D.

Vt grauius incedat verſus, repone *Itan is nunc ſibi* etc. Alter Cod. enim e noſtris habet *Itan*, et alter *Is nunc.* B.

Si eſt, vt velit reducere vxorem, licet:
Sin alio eſt animo, renumeret dotem huc, eat.
L A. Ecce autem tu quoque proterue iracundus es.
P H. Percontumax rediſti huc nobis, Pamphile.
L A. Decedet iam ira haec; etſi merito iratus eſt.
P H. Quia paululum vobis acceſſit pecuniae,

Sublati

52 *Sin alio eſt animo, renumeret dotem huc, eat*] Hoc recte ſocer, non tam vt hic dotem recipiat, quam vt terreat, hoc dicit. Et *Renumeret*, proprie: quia dos, pecunia eſt. Et ἀπαιτισμὸς iraſcentis eſt, et exigentis debitum. *Eat* vero mire dictum: quaſi ipſe proiiciatur, qui iubetur ire. et ſimul in hoc verbo quaſi renunciatio caritatis eſt. *Renumeret dotem huc, eat*] Terrorem repetendae dotis oſtendit, quum dicit, *Renumeret dotem:* ſimul cum iniuria, *Huc:* et iracunde, *Eat.* D.

Renumeret dotem huc] Hoc eſſe nihil doſque pecunia dabitur (*Hoc eſt, mihi dos, quae eſt pecunia, dabitur.* Z.). E.

53 *Ecce autem! tu quoque proterue iracundus es*] Addendo *Quoque*, nonnihil aſſenſus eſt: quaſi dicat, *Quomodo Pamphilus!* *Proterue iracundus es*] *Proterue*, immoderate, et ſuperbe, dictum eſt ideo, quod proterat alium qui proteruus eſt. Nam *Proteruus* eſt, qui, dum alius obuius eſt, proterit: quod faciunt et tauri in appetitu coitus feminarum, in quas calent. D.

54 *Percontumax rediſti*] Proprie *Contumax* dicitur contemtor potiorum. *Percontumax rediſti huc nobis, Pamphile*] Magnae indignationis eſt, abſentes alloqui: vt alibi, *O Aeſchine, pol haud paternum iſtuc dediſti.* *Nobis Pamphile*] τῷ [illegible]. Nam aut abundat, aut ſignificatu adiuuat pronunciationem. D.

55 *Decedet iam ira*] Quaſi in ira ſit culpa: non, *Deponetur ira*, inquit, ſed *Decedet.* D.

Illud *Iam*, quod ſenſus damnat, recte abeſt in pluribus iiſque melioribus noſtris Codd. B.

56 *Quia paululum vobis acceſſit pecuniae*] Facete: quaſi dicat, Quia habetis vnde dotem reddatis. aut, Quia nullam cauſam habetis repudii, ſed ditiorem quaeritis coniunctionem (*conditionem*). *Quia paululum vobis acceſſit pecuniae, ſublati animi ſunt*] Et non, Maior eſt factus Pamphilus. ſimul maiore ſtomacho, quod cum labore celabat, aperte oſtendit. D.

Meliores libri pro *Paululum* recte exhibent *Paulum.* B.

Sublati animi ſunt. La. etiam mecum litigas?
Ph. Deliberet, renuncietque hodie mihi,
Velitne, an non: vt alii, ſi huic non ſit, ſiet.
La. Phidippe, ades, audi paucis. abiit. quid mea?
Poſtremo inter ſe tranſigant ipſi, vt lubet:
Quando nec gnatus, neque hic mihi quicquam obtemperant:
Quae dico, parui pendunt. porto hoc iurgium
Ad

57 *Sublati animi*] Pro *Elati*, *Sublati* dixit. Et hoc proprie ferarum eſt, vt (Aen. XII, 4.) *Attollitque animos: Poenorum qualis in aruis, Saucius ille graui venantum vulnere pectus, Tum demum mouet arma leo, &c.* Nam beſtiae pro animi qualitate vel erigunt corpora, vel deponunt, ait Cicero. *Etiam mecum litigas?*] Belle: et illum ex inuidia iracundiorem, et hoc ad ſe dicentem, quod propter Pamphilum dicebat, effecit (*Belle: Poeta et contra illum ex iniuria iracundiorem, et huic ſenem ſuccenſentem, quod merito Pamphilum iratum dicebat, effecit* Z.). *Etiam mecum litigas?*] Inuidioſe, quaſi iam cum Pamphilo litigauerit. D.

58 *Deliberet, renuncietque hodie*] Ferocius quam ſocerum deceret: attamen mature, quod *Deliberet* dixit. D.

59 *Vt alii, ſi huic non ſit, ſiet*] Magna fiducia conditionem filiae aſſerit: quoniam iam ſi Pamphilus nolit, paratum alterum dicit eſſe. *Si huic non ſit*] Subauditur *vxor*. Sed dura dictu reticuit, vt debebat. D.

Non male pro *Non ſit*, Bemb. habet *Non eſt*. B.

60 *Phidippe, ades*] Nomine appellat: quod facere ſolemus, iratos mitigare conantes. D.

61 *Poſtremo inter ſe tranſigant*] Non enim haec votiua ſunt, quibus intereſſe delectet. D.

62 *Quando nec gnatus, neque hic*] Inuidioſe *Gnatus*, et *Non obtemperant*, et *Hic* non familiariter dictum, quaſi ab irato. D.

63 *Quae dico, paruipendunt*] Quia obtemperamus etiam tacitae voluntati. *Porto hoc iurgium ad vxorem: cuius, &c.*] Bene rurſus in errorem reditur: ne quae vera ſunt, contra Fabulae propoſitum cognoſcantur. *Porto hoc iurgium*] *Porto*, quaſi aliquid magnum. D.

Porto hoc iurgium ad vxorem] Putat enim, eius cauſa puellam diſceſſiſſe. E.

Ad vxorem, cuius haec fiunt conſilio omnia:
Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre'ſt, euomam.

ACTVS QVARTI SCENA I.

MYRRHINA. PHIDIPPVS.

PERII! quid agam? quo me vortam? quid viro meo reſpondebo
Miſera? nam audiuiſſe vocem pueri viſu'ſt vagientis:
Ita

64 *Cuius fiunt haec conſilio omnia*] Non tranſacta obiiciuntur vxori, ſed quae nunc aguntur. *Conſilio*] Vtrum diſpoſitione: an εἰρωνεία eſt in male conſulentem? D.

65 *Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre eſt*] Non *Quod iraſcor*, ſed *Quod mihi aegre eſt*, dixit. *Euomam*] Bene: quia aegritudinem ſolet vomitus releuare. Sic Cicero in Cat. (II, I.) quum dicit, *Quae quidem laetari mihi videtur, quod tantam peſtem euomuerit, foraſque proiecerit*. D.

1 *Perii! quid*] Mire in hac Scena iterum rixa eſt ſenis atque anus: et tamen varie et alio modo, vt mores inter ſe diuerſos, et tamen notos poſſimus agnoſcere. *Perii! quid agam?*] Haec proloqui oportet Myrrhinam, vt ex eius perſona reminiſcatur ſpectator geſtae rei: ſimulque ex huius perſonae verbis, quid agat altera perſona, monſtretur. Nam perſcutari Phidippum vniuerſa conclauia, et ire per totam domum cognito partu filiae ſuae, apparet ex praeſentibus dictis. *Perii! quid agam?*] Singula ita pronuncia, vt perturbatum (*perturbatam*. vel, *animum perturbatum*) oſtendas. *Quid agam? quo me vortam?*] Figura διαπόρησις, apta turbatis. D.

Perii! quo me vortam?] Ingreſſus Phidippus puellae pater inuenit filiam parturientem, primum adulterii crimen intendens. Sed hoc breuiter frangit, quia ex illo parit, cui nuptum data eſt. Poſt inducit crimen iniuriarum, quod partum celauerit. Egreſſa igitur mulier, quaerit conſilium, quemadmodum reſpondeat, quod pater cognouerit partum. Et conſilium vtique ad hoc quaerit. E.

2 *Nam audiſſe vocem pueri viſus eſt vagientis*] Virg. (Aen.

Ita corripuit derepente tacitus ſeſe ad filiam.
Quod ſi reſcierit peperiſſe eam, id qua cauſa clam me habuiſſe

5 Di-

vi, 426) *Continuo auditae voces, vagitus et ingens, Infantumque animae flentes in limine primo.* Et eſt ὀνοματοποιΐα. Nam vox ipſa ſic eſt, vt quaſi vagitus ſaepius ſonet. *Pueri viſus eſt vagientis*] Proprie dixit *Vagientis*; et infantium eſt. *Viſus eſt*] Quomodo, *Audire vocem viſa ſum modo militis.* D.

3 *Ita corripuit derepente*] Raptim intulit. Et *Derepente*, vna pars orationis eſt, vt *Defeſſus.* aduerbiis enim praepoſitiones ſeparatim non adduntur. *Derepente*] ὑφέν. Nam ſi ſeparaueris, non eſt Latinum, *De repente.* D.

4 *Quod ſi*] *Quod*, pro Nam, aut Itaque. ſed et nos in huiuſmodi ſignificatione ſic dicimus. *Quod ſi reſcierit*] *Scimus* manifeſta: *Reſcimus* occulta. *Id qua cauſa*] *Id*, hoc ipſum, peperiſſe eam. D.

Qua cauſa clam me habuiſſe dicam, non ego pol ſcio] Accuſatio illa: *Vir ego tuus ſum?* deinde prima poſitio criminis: *Peperit filia, ex quo?* Cuius ſolutio: *Ex quo cenſes, niſi ex illo, cui data eſt nuptum?* Qua re ſoluta, aliud intenditur: *Quamobrem tantopere omnes nos celare volueris Partum: praeſertim cum et recte, et tempore ſuo pepererit.* Et inuectio in eam: *Sed nunc mihi in mentem venit, Ex hac re, quod locuta es olim, quum illum generum cepimus.* Suſpicatur autem, quod aegre mater puellae ferat Pamphilum ob hanc meretricem, et hac cauſa partum celare voluerit. Ideo dicit: *Quamuis cauſam hunc ſuſpicari, quam ipſam veram, mauolo.* Tunc quaſi haec vera cauſa ſit, reddam (*reddit ſenex* Z.) rationem, non eſſe iniuriam grauem a Pamphilo, quod amat meretricem: quoniam *hoc vitium innatum omnibus adoleſcentibus* videtur. Qua re inuenta mulier aliquid defenſionis appoſnit: *Adeon' me eſſe peruicacem cenſes, cui mater ſiem.* Adeo peruicacem, perſeuerantem in malo circa eam animatus (*eam, cui mater* Z.) ſiem, vt hoc animo me eſſe credas, ſi modo hoc matrimonium ex vtilitate noſtra eſſe potuiſſet. Virum hoſtem hac cauſa ſe commouerit, quam ſenex ſcit (*potuiſſet. Verum ipſum hac cauſa poſſe celari putat, quam ſenex ſit* Z.) ſuſpicatus. At ille rurſus purgat, quod amicam habet Pamphilus, et (*et ait* Z.) ferendum eſſe: ſi modeſte fecit, vt ad eam pergeret. Immo magis diſpliceret, ſi ſe ab amica ſeparet cito, neque idoneus gener

et

Dicam, non aedepol ſcio.
Sed oſtium concrepuit! credo ipſum ad me exire. nulla ſum!
PH. Vxor vbi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras:
Atque eccam video. quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico. MY. mihine, mi vir?
PH. Vir ego tuus ſum? tun' virum me, aut hominem deputas adeo eſſe?

et (*ſit* Z.) apud quem vilis fuerat conſuetudo. Memor mulier precum ſuarum marito mandat, vt ad Pamphilum pergat, et quaerat, an velit reducere vxorem. Si velit, reddat; ſin nolit (intellige *Ait*, vel, *reputet* Z.), quod recte hoc fecerit. E.

5 *Non aedepol ſcio*] Ideo quia vera cauſa dici non poteſt. D.

6 *Sed oſtium concrepuit*] Plus eſt quam *Crepuit*: nam *con* modo auctiuum eſt. *Ad me*] Bene *Ad me*, quaſi litigaturum. D.

Plures libri iique meliores ſic collocant, *Exire ad me*. B.

7 *Vbi me ad filiam ire ſenſit*] Hoc ante (*arguit* Z.) rem: et ſimul argumentum delicti eſt, quod exiit a filia marito ingreſſo mulier. *Vxor vbi me ad filiam*] Mirantis eſt geſtus et dictum. *Se duxit foras*] Ordo, *Duxit ſe*. Et verbis vſus eſt, intra domeſticos parietes, artis (*parietes et arces*, Edd. ante Steph. *parietes aptis*, Wieling. Malim, *parietes natis*). τῷ ἰδιωτισμῷ *Se duxit*, pro *Abiit*. D.

Pro *Duxit* leg. *Eduxit*: vt ſupra III, 3, 4. B.

8 *Atque eccam video*] Apparet mulierem fugere, et viri auerſari praeſentiam. et ideo hoc ſeparatim pronunciandum. *Heus! tibi dico*] Oſtendit Myrrhinam auertentem ſe: quaſi nihil inueniat quod dicat de filia. *Mihine, mi vir?*] Sic et in Andria, *Nihil reſpondes*: quum turbatum ſe oſtendit Dauus. *Vir*] Ad maritalem conditionem retulit, non ad ſexum. vt Virgilius in Bucolicis (VII, 7.) *Vir gregis ipſe caper*. D.

9 *Tun' virum me*] Accuſatio ab increpatione incipiens. *Aut hominem deputas adeo eſſe?*] Αὔξησις peruerſa. *Adeo* autem abundat. Virg. (Ge. I, 24.) *Tuque adeo, quem mox quae ſint habitura deorum Concilia, incertum eſt*. D.

Pro *Sum* Bemb. recte habet *Sim*. B.

Nam ſi vtrumuis horum, mulier, vnquam tibi viſus forem,
Non ſic ludibrio tuis factis habitus eſſem. MY. quibus? PH. at rogitas?
Peperit filia? hem! taces? ex quo? MY. iſtuc patrem rogare eſt aequom?
Perii! ex quo cenſes, niſi ex illo, cui data eſt nuptum, obſecro?
PH. Credo; neque adeo arbitrari patris eſt aliter: ſed demiror

10 *Nam ſi vtrumuis horum*] Vir aut homo. *Mulier, vnquam tibi viſus forem*] Acerbe *Mulier*: vt ſupra, *Tu, inquam, mulier, quae me omnino lapidem, non hominem putas.* D.

Nam ſi vtrumuis horum, &c.] Priſc. libr. 8. L.

11 *Quibus*] Callide mulier, et quaſi nullius culpae conſcia, *Quibus* dixit: Et *Quibus*, factis ſcilicet. *At rogitas?*] Bene iraſcitur interroganti. Nam interrogare quae ſciat (*ſcias*) impudentiae eſt. D.

12 *Peperit filia*] Propoſitio criminis. *Hem! taces?*] Non *Taces* nunc (*nunc ſiles* Z.); ſed *Taces*, celas. *Ex quo?*] Bene *Ex quo*, quia argumentum impudicitiae eſt puerperium taciturnum. *Iſtuc patrem*] Mira calliditas. Rea mulier hoc ſolo defenditur, quod accuſat. *Iſtuc patrem rogare eſt aequum?*] Ex ſua interrogatione accuſauit accuſatorem. D.

Patrem rogare] Mſ. R. *rogitare.* L.

Cum *Taces* vix corripiat poſteriorem, repone *Tacen.* B.

13 *Perii! ex quo cenſes*] Mire additum ad affectum, *Perii.* *Niſi ex illo, cui data*] A veriſimili argumentum. *Niſi ex illo, cui data eſt nuptum?*] Solutio criminis per fiduciam reſpondentis. Salluſtius, *Ita fiducia, quam argumentis, purgatior es.* D.

14 *Credo, neque adeo arbitrari*] Ab accuſatione maritus ad defenſionem ſui conuerſus, omiſit quod coeperat. *Sed demiror quid ſit*] Mollior factus, iam non iraſcitur, ſed miratur. Adeo vides Phidippum nulla re alia, quam mulieris correptione lenitum. *Demiror*] Valde miror: quod minus eſt quam iraſcor. D.

Quid ſit, quamobrem tantopere omnes nos celare volueris
Partum; praeſertim quum et recte, et tempore ſuo pepererit.
Adeon' peruicaci eſſe animo, vt puerum praeoptares perire,
Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam poſthac ſcires:
Potius quam aduorſum animi tui lubidinem eſſet cum illo nupta?

15 *Quamobrem tantopere*] Alia intentio criminis. *Omnes nos celare volueris*] Recte: quia putat et Pamphilum eſſe celatum. *Omnes nos celare volueris*] Antiqua locutio, *Illam rem celo te.* D.

Tantopere omnes] Vett. et Mſ. R. *tantopere hos omnes.* L.

Trochaeus in ea ſede minus eſt gratus. Ergo repone *Nos celari volueris.* vt infra IV, 4, 23. B.

16 *Praeſertim quum et recte, et tempore ſuo pepererit*] Vide, duae cauſae ſunt celandi partus: ſi non *tempore ſuo* venerit, quod indicium ſtupri eſt: et ſi non *recte* euenerit: hoc eſt, monſtri aliquid natum fuerit. Hic autem et tempore ſuo, et recte natum praedicat. *Praeſertim quum et recte*] Attulit mulieri compendium credulitas ſenis ſemel correpti, ne aliter ſuſpicetur. *Praeſertim quum et recte, et tempore ſuo*] *Recte*, ad illud pertinet, Quod non monſtrum peperit; *Tempore ſuo*, ad ſpatium, quo praegnantes eſſe conſueuerunt, id eſt, ad menſium dinumerationem: quia et ſeptimo menſe naſci ſolent. D.

Pepererit] Mſ. R. *peperit.* L.

17 *Adeon peruicaci eſſe animo*] Inuectio. *Adeon peruicaci eſſe*] *Peruicax* eſt perſeuerans cum quadam vi. *Vt puerum praeoptares perire*] Ab aetate infantis, inuidia. D.

18 *Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam poſthac ſcires*] Ab accidentibus, Inuidia. Et bene additur *Scires*: quia imprudentia in delicto veniam frequenter extorſit. D.

19 *Potius, quam aduerſum animi tui lubidinem*] A voluntate peccantis, inuidia, *Animi tui lubidinem* dixit, vt minima cauſa magnis ſceleribus ſubiecta eſſet. *Eſſet cum illo nupta*] Antiqui non *Illi nupta*: ſed, *Cum illo nupta.* Ergo ambo ſibi inuicem nubunt. D.

Ego etiam illorum eſſe hanc culpam credidi, quae te eſt penes.

MY. Miſera ſum! PH. vtinam ſciam ita eſſe iſtuc! ſed nunc mihi in mentem venit,

Ex hac re, quod locuta es olim, quum illum generum cepimus:

Nam negabas nuptam poſſe filiam tuam te pati

Cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris.

20 *Ego etiam illorum eſſe hanc culpam*] Bene, *Etiam illorum.* non enim hoc ſe (*ſe ſolum* Z.) erraſſe ait, quod illorum putauerit culpam, quae minor eſt: ſed, *Etiam illorum*: vt commune peccatum fuerit. ſed nunc quidem totum credit eſſe Myrrhinae. An *Etiam*, pro *Adhuc*, vt maior ſit dolor, qui nec opinanti acciderit? D.

Tres e noſtris concinnius, *Eſſe culpam hanc.* B.

21 *Vtinam ſciam ita eſſe iſtuc!*] Te miſeram eſſe. Alibi, *Miſerum? quem minus credere eſt.* Et erit ſenſus, Vtinam vere ſis miſera? *Vtinam ſciam ita eſſe iſtuc!*] Hoc quidam ſic accipiunt, quaſi Phidippus dicat, Penes te culpa eſt, quam illorum eſſe credebam: et vtinam quod credo, penes te eſſe (*eſſet* Z.) culpam; ita non eſſe certo ſciam. quia dixit, ſe miſeram: et miſeros non niſi innocentes dicimus. Ille enim hoc reſpondet: Vtinam in hoc negotio miſeram te, non ſceleſtam reperiam. Sic Salluſtius, *Atque ea cogentes, non coactos: ſceleſtos magis, quam miſeros diſtringi.* Et ideo ſequitur, *Sed nunc mihi in mentem venit*] Argumentum ex antecedentibus dictis et factis. *Nunc mihi in mentem venit*] Recte *Nunc*: quaſi alias nihil ſuſpicanti. D.

Sciam ita eſſe] In Mſ. R. *ita* deeſt. L.

22 *Quod locuta es olim*] Pro Ante. *Quum illum generum cepimus*] Vt *Arbitrum capere* dicimus, id eſt, eligere. Et cum laude locutus eſt Pamphili. *Cepimus*] Elegimus. Virg. (Ge. II, 230.) *Ante locum capies oculis.* D.

Ob verſum, et Donati teſtimonium, infra IV, 4, 89. lege, *De hac re quod* etc. B.

23 Colloca commodiſſime ad verſum ſic, *Nám negabas filiam tuam póſſe te nuptám pati;* praeſertim cum ordo verborum in libris aliis ſit alius. B.

24 *Cum eo*] Viro. *Qui me-*

MY. Quamuis cauſam hunc ſuſpicari, quam ipſam veram, mauolo.

PH. Multo prius ſciui, quam tu, illum amicam habere, Myrrhina:
Verum id vitium nunquam decreui eſſe ego adoleſcentiae:
Nam id omnibus innatum'ſt: at pol iam aderit, ſe quoque etiam quum oderit.

Sed

retricem amaret: qui pernoctaret foris] Non in hoc eſt accuſatio, quod haec locuta ſit: ſed argumentum eſt, quod celare voluerit partum, quae hoc olim dixerit. *Qui pernoctaret*] Propter illud quod dixerat, *Quid interea? ibatne ad Bacchidem? Quotidie.* Et nota familiariter hoc verbum poni a Terentio. Sic in Adelphis, *Sed ſi hic pernocto, cauſae quid dicam, Syre?* D.

25 *Quamuis cauſam*] Hoc propter ſpectatorem dicitur, vt geſtorum meminerit. *Quam ipſam veram*] Quia ſola ex omnibus defendi non poteſt. D.

Pro vulgari *Malo* duo Faerni et totidem e noſtris recte *Mauolo.* B.

26 *Multo prius ſciui, quam tu*] Bene pergit: quia taciturnitas pro confeſſione accepta eſt. D.

Ob verſum repone *Múlto prius, quam tú, illum ſciui habére amicam, Myrrhina.* Certe *Habere amicam* extat in noſtris pleriſque. B.

27 *Verum id vitium*] Hoc intelligi non poteſt, niſi *vitium* bis numero ſubaudieris. *Adoleſcentiae*] Melius dixit *Adoleſcentiae*, quam *Pamphili*: vt quod in aetate fuerat, non timeret in ingenio. D.

28 *Nam id omnibus innatum eſt*] Amare in adoleſcentia. *At pol iam aderit, ſe quoque quum oderit*] Mire ſenectutem accuſat ſenex, quum et velocem oſtendit his verbis *Iam aderit*: et addit, *Se quoque oderit*: quaſi dicat, Non ſolum non amabit, ſed et odio habebit: et non alienas mulieres modo, nec vxorem quoque, ſed etiam ſeipſum. Plus ergo illatum, quam ratio depoſcebat: ſed mire ad affectum ſenis exprimendum. *Se quoque etiam quum oderit*] Id eſt, vt poeniteat eum ſui facti. Sed plus dixit, quam ſi diceret, *Facta ſua.* D.

Iam aderit] Codd. Vett. et Mſ. R. *Iam aderit tempus.* L.

Vel lege, *Nám id innatumſt*, vt Trochaicus ſit cum praeceden-

Sed vt olim te oſtendiſti, eadem eſſe, nihil ceſſauiſti vſque adhuc,
Vt filiam ab eo abduceres; neu, quod ego egiſſem, eſſet ratum:
Id nunc res indicium haec facit, quo pacto factum volueris.
My. Adeon' me eſſe peruicacem cenſes, cui mater ſiem,
Vt eo eſſem animo, ſi ex vſu eſſet noſtro hoc matrimonium?

Ph.

dentibus; vel *Nam id ómnibus innatum. at* etc. vt Iambicus ſit cum ſequentibus. At cum noſtri habeant, *Aderit tempus, cum*; forte ſic leg. et diſtinguendum, *Verum id vitium nunquam decreui eſſe ego: adoleſcentiae | Innatum eſt: at pol iam aderit tempus, ſe quoque etiam cum oderit.* B.

29 *Sed vt olim te oſtendiſti*] Quum ſuperiora dicta ſunt. D.

Ne *Eadem,* quod accentu erigi debet, in Theſi deprimatur, leg. ex Edd. vett. et vno e noſtris, *Sed, vt ólim te oſtendíſti, nil ceſſauiſti éadem eſſe vſque adhuc.* B.

30 *Vt filiam ab eo abduceres*] Vehementius dixit, quam ſi diceret, Vt filiam ei non redderes. *Ne quod ego egiſſem, eſſet ratum*] Quod ab eo abducis, non bona *ſocrus*: quod filiam, non bona *mater*: quod irrita facis quae geſſi, non bona *vxor* es, inquit. D.

31 *Nunc res indicium facit*] Hoc eſt, quod celauiſti partum. *Id nunc res*] Quaſi dixerit, *Vnde ſcio. Quo pacto factum volueris*] Non ſolum quod fecit, ſed etiam quod voluit, obiicit. *Quo pacto factum volueris*] Deeſt, *Fieri.* D.

32 *Peruicacem*] Per vim agentem, pernicioſam me eſſe cenſes? *Cui*] Deeſt *Ei*, vel *Circa eam. Cui mater ſiem*] Rurſus a veriſimili: an mater contra filiam faciat. D.

33 *Si ex vſu eſſet noſtro hoc matrimonium?*] Callide mulier ex his quae dixit ſenex defenſionem arripit. Nam ille ſic ait, Negabas poſſe filiam tuam te pati cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris. *Ex vſu noſtro*] Modo, vtile: ſi pro noſtra eſſet vtilitate. D.

Ne *Vſu* in Theſi occultetur, repone, *Si eſſet noſtro ex vſu hoc m.* B.

PH. Tun' proſpicere, aut iudicare noſtram in rem quod ſit, potes?
Audiſti ex aliquo fortaſſe, qui vidiſſe eum diceret
Exeuntem, aut introeuntem ad amicam: quid tum poſtea?
Si modeſte ac raro hoc fecit? nonne ea diſſimulare nos
Magis humanum eſt, quam dare operam id ſcire, qui nos oderit?
Nam ſi is poſſet ab ea ſeſe derepente auellere,

34 *Tune proſpicere*] A perſona. *Aut iudicare*] *Proſpicere* futura: *Iudicare* praeſentia. D.

35 *Audiſti ex aliquo fortaſſe*] Ἠθικῶς ſatis, et oratorie. *Aliquo*] Non a certa perſona. Bene *Aliquo*: ademit indicibus auctoritatem. *Qui vidiſſe eum diceret*] Non *Qui vidiſſet*. D.

36 *Exeuntem, aut introeuntem*] Sic Cicero (pro Coel. 11.), *Tibi autem, Balbe, reſpondebo: primum precario, ſi licet, ſi fas eſt defendi a me eum, qui in hortis fuerit, qui vnguenta ſumſerit, qui Baias viderit.* Non enim dixit, *Amplectentem amicam. Aut introeuntem*] Σύλληψις prima (*prima.* *Vt* Mſ. B. et Edd. ante Steph.). *In ludum ducere et reducere. Exeuntem aut introeuntem*] Σύλληψις διανοίας et mollis eſt: quia luditur de ſequentibus ad amicam; ἐξ ἐθισμὸς criminis de conſuetudine. *Quid tum poſtea*] ἐξουθενισμὸς, quo contemnimus crimina leuiora. D.

37 *Si modeſte*] Adhibito modo: vel certe cum pudore ac modeſtia, vt celatum voluerit. *Nonne ea diſſimulare nos*] Duobus modis feruntur peccata: vel ignoſcendo, vel cohibendo. Modo *diſſimulare* eſt ignorantiam fingere. D.

Recte plerique noſtri illud *Ea* omittunt. Nam praecedit *Hoc*, et ſubſequitur *Id*. B.

38 *Magis humanum eſt*] Bene, quia et illud humanum *diſſimulare*. an magis humanum diſſimulare: quia et iraſci, et arguere humanum eſt? *Magis humanum*] Nota pro *Humanius*, Terentiano more. *Qui nos oderit*] *Qui*, vnde vel quamobrem. Et recte. nemo enim, dolens quod non ametur, id facit quo magis odio ſit. D.

39 *Nam ſi is poſſet ab ea ſeſe derepente auellere*] Oratorie, non contentus defendiſſe Pamphilum, hoc ipſo illum, quo accuſatus eſt, laudat. *Derepente*] Vna pars orationis eſt. D.

Quacum tot conſueſſet annos: non eum hominem ducerem,
Nec virum ſatis firmum gnatae. My. mitte adoleſcentem obſecro,
Et quae me peccaſſe ais: abi, ſolum ſolus conueni: Roga,

40 *Quacum tot conſueſſet annos*] Laudat vbique eos Terentius, qui conſuetudine vincuntur (*molliuntur* Edd. vett. *commouentur* W. Malim, *vinciuntur* Z.). vt alibi, *Hic paruae conſuetudinis cauſa, huius mortem tam fert familiariter.* Et mox, *Vt neque me conſuetudo, neque amor, neque pudor commoueat, neque commoneat, vt ſeruem fidem?* Ergo ferus, quem longa conſuetudo non commouet. *Quicum tot conſueſſet annos*] Non *Quacum*, ſed *Quicum*: vt *A quibus*, et non *A quis*. Et *Conſueſſet* proprie dicitur in ſtupro. *Non eum hominem ducerem*] Non ſolum, inquit, homo non eſſet, id quod forſitan nihil noſtra intererat: ſed quod nobis maximum eſt, vir ſtabilis filiae eſſe non poſſet. *Non eum hominem ducerem, nec virum ſatis firmum gnatae*] Poteſt et ſic intelligi, Non eum hominem ducerem, qui conſuetudinem longi temporis temere abrumperet. D.

Hominem ducerem] V. C. *dicerem*. L.

41 *Nec virum*] *Vir* modo maritus. *Nec virum ſatis firmum gnatae*] Quem res Venereae non mouerent. nam *firmum* etiam hoc poſſumus intelligere, validum in officio coitus. Sic Horat. (Serm. II, 3, 216.) *fortique marito Deſtinet vxorem. Mitte adoleſcentem, obſecro*] His verbis ſolemus commentitia argumenta contemnere. vt, *Miſericordia, animus maternus: ſino.* Et alibi, *Mitto omnia. Adde iſtuc, Imprudens timuit adoleſcens: ſino. tu ſeruus. Mitte adoleſcentem*] Etenim ille dixerat, *Verum id vitium nunquam decreui eſſe ego adoleſcentiae. Adeon peruicaci eſſe animo, vt puerum praeoptares perire Potius, quam aduerſus animi tui lubidinem eſſet cum illo nupta?* D.

42 *Et quae me peccaſſe ais. abi: ſolus ſolum conueni*] Recte haec dicit mulier, vtpote memor quod cum Pamphilo ſit locuta. Et *Solus ſolum* ideo, quia metuit ne orata ſua non ſeruet Pamphilus: et ideo multi ſciant. D.

Non belle in duos pedes diſtribuitur *Ais*. Repone, vt ſit monoſyllabon, *Ais*: *abi*, *eum ſolum ſolus conueni*. B.

Roga, velitne vxorem, annon. ſi eſt, vt dicat velle ſe,
Redde: ſin eſt autem vt nolit, recte ego conſului meae.
PH. Si quidem ille ipſe non volt, et tu ſenſiſti eſſe in eo, Myrrhina,
Peccatum: aderam, cuius conſilio ea par fuerat proſpici.
Quamobrem incendor ira, eſſe auſam facere haec te iniuſſu meo;
Interdico, ne extuliſſe extra aedis puerum vſquam velis.

Sed

43 *Roga velitne, an non, vxorem*] Verba, quibus cum Pamphilo loquatur ſocer: ne ſi aliter agat, reſpondeatur a genero (*ſocer: vt ſi res negetur, repudium detur genero. Z.*). D.

Verſus gratia ex noſtris fere omnibus, *Roga velitne annon vxorem.* B.

44 *Recte conſului meae*] Illum, inquit, nolle, ſignum erit me prouidiſſe filiae D.

In noſtris deeſt *Ego*, verſu gratulante. B.

45 *Siquidem ille ipſe non vult, et tu ſenſiſti*] Animaduertendum, quemadmodum omnia, quibus ſe defenderit Myrrhina, in malam partem accipit Phidippus: et hinc magis accuſat, vnde illa ſe purgat. D.

Lege *Senſti* ob verſum. B.

46 *Cuius conſilio ea par fuerat proſpici*] Non dixit, cuius conſilio repudium daretur Pamphilo. ita ad bonum omnia exitum ſpectant. D.

Verſus gratia cum noſtris codd. repone, *Cuius conſilio fuerat ea par proſpici.* B.

47 *Eſſe auſam facere haec te iniuſſu meo*] Abducere filiam, celare partum, exponere puerum. D.

Lectio omnium codd. qui *Te* ponunt ante *Eſſe*, probanda eſt, ſed deleto τῷ *Eſſe*. B.

48 *Interdico*] Inter *Edico* et *Interdico* hoc intereſt· *Edicimus*, quod iubemus fieri: *Interdicimus*, quod vetamus fieri. *Edicimus* etiam vni generi hominum: *Interdicimus*, diuerſis. Itaque *Praetoris edicta* et *interdicta* dicuntur *Interdico*, ſeparatim dicendum legendumque: quia *Interdico ne velis*, non eſt integrum. *Interdico, ne extuliſſe extra aedes*] Id agitur,

Sed ego ſtultior, meis dictis parere hanc qui poſtulem.
Ibo intro, atque edicam ſeruis, ne quoquam ecferri ſinant.
My. Nullam pol credo mulierem me miſeriorem viuere:
Nam vt hic laturus hoc ſit, ſi ipſam rem, vt ſiet, reſciuerit,
Non aedepol clam me eſt; quum hoc, quod leuiu'ſt, tam animo iracundo tulit.
Nec, qua via ſententia eius poſſit mutari, ſcio.
Hoc mihi vnum ex plurimis miſeriis relliquum fuerat malum,

Si

tur, ne ſub incerto intercipiatur (*ne ſine hoc interdicto interficiatur*) puer: et Tragoedia fiat ex Comoedia. D.

49 *Meis dictis parere hanc qui poſtulem*] Demonſtratiue et accuſatorie dixit *Hanc*, quaſi tam contumacem. *Hanc qui poſtulem*] Quid eſt *Hanc*, vtrum mulierem? an vxorem? an contumacem feminam? D.

50 *Ibo intro*] Sibi ipſe hoc dicit τῷ ἰδιωτισμῷ. *Edicam ſeruis, ne quoquam ecferri ſinant*] Et hoc recte Poeta: quia ita opus eſt, ne compleat Myrrhina, quod promiſit de exponendo puero. Ait enim, *Dein continuo exponetur*. D.

52 *Nam vt hic laturus hoc ſit*] Sic oſtenditur cauſa, cur perpetuo celandum ſit ſeni vitium virginis. *Nam vt hic*] Quantum iracundiae habiturus ſit, quantum furoris: hoc enim ſignificat *Vt*. Et ſimul Poeta, quod alibi obſcure facit, hic aperte demonſtrat, quod periculum ſit in Fabula, niſi καταστροφὴ ſuccurrat.

Nam vt laturus hoc ſit, ipſam rem ſi reſciuerit, non me praeterit] Et ſi verum ſit (*ſcit* Z.) id, quod ea adulterio conceperit. Nam cum hoc, quod leue eſt, (adde *Quod* Z.) celabamus partum, tam iracundo animo tulerit. E.

53 *Non aedepol clam me eſt*] Id eſt, ſcio. D.

54 *Nec, qua via ſententia eius poſſit mutari, ſcio*] Neſcio quomodo ex iracundo placidus fiat. *Sententia eius*] De puero non exponendo. D.

55 *Hoc mihi vnum*] Hoc adhuc, inquit, malum non mihi euenerat, quum euenerint multa. *Hoc mihi vnum ex plurimis miſeriis reliquum fuerat*

ma-

Si puerum vt tollam cogit; cuius nos qui ſit neſcimus pater.

Nam quum compreſſa eſt gnata, forma in tenebris noſci non quita eſt:

Neque detractum ei eſt quicquam, qui poſt poſſit noſcier, qui ſiet.

Ipſe eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens anulum.

Simul vereor Pamphilum, ne orata noſtra nequeat diutius

Cela-

malum] Ex omnibus malis reliquum quum dicat, maximum malum ſignificat. Nam non mediocre eſt, quod omnium miſeriarium eſt vltimum, et inter mala multa reliquum, quod ſic accipimus. Poſſumus et nos interrogatiue pronunciare. D.

56 *Puerum vt tollam cogit*] Recte *Tollam*. quaeſtio, vnde ſit. Et vide, an *Si puerum vt tollam cogit*, quaſi cum gemitu et percontatiue pronunciandum ſit. etenim *Si*, obſcuram locutionem facit: niſi forte *cum* vel *quod* ſignificat. D.

Si puerum, vt tollam cogit] Quod hoc grauiter ferens Pamphilus hominem (*orationem noſtram* E.) celare non poſſit. Concludit enim, *Simul vereor*. E.

Satis bene *Cuius*; ſed melius *Cui nos*. B.

57 *Forma in tenebris noſci non quita eſt*] Ab actiuo *Queo*, paſſiuum fecit *Queor*, retinendo participium, *Quita eſt*, ſed antique dixit. D.

Noſci non quita] Priſcian. lib. x. L.

58 *Neque detractum*] Solet enim fieri. D.

Multo melius noſtri fere omnes, ſi *Noſcier* in *Noſci* mutes, *Neque detractum ei tum quicquam eſt, qui poſt poſſet noſci qui ſiet.* B.

59 *Ipſe eripuit*] Hic ad exitum ſpectat [illegible]: quia per annulum fiet cognitio. *Ipſe eripuit*] E contrario, inquit, factum eſt, ipſa vt non eriperet, ſed ipſi eriperetur. D.

Virgini abiens anulum] Pacuuius apud Feſtum: *Repugnanti ego porro hunc vi detraxi virgini.* I.

60 *Simul vereor Pamphilum, ne orata noſtra*] Scilicet ſi ſuſtulerimus, cogente ſene, eum puerum, quem expoſitum iri Pamphilo paulo ante promiſi. D.

Celare, quum ſciet alienum puerum tolli pro ſuo.

ACTVS QVARTI SCENA II.
SOSTRATA. PAMPHILVS.

Non clam me eſt, gnate mi, tibi me eſſe ſuſpectam, vxorem tuam

Pro-

61 *Quum ſciet alienum puerum tolli pro ſuo*] Non ſolum, inquit, tolli aegre feret *alienum*, verum etiam *pro ſuo*. D.

1 *Non clam me eſt, gnate mi*] In hac Scena, velut qualitas negotialis in diſputationem venit: iuſtumne ſit repudiari coniugem cauſa matris, et omnino quid fieri debeat. *Non clam*] Vero ordine a purgatione ſui incipit mater abitura: ne quod diſcedit, iracundiae (*ne, quum diſcedit, iracunda* Z.) videatur. *Tibi me eſſe ſuſpectam*] Id eſt, in ſuſpicionem veniſſe. *Vxorem tuam propter meos mores hinc abiſſe*] Blandius *Vxorem* ſignificat, quam ſi diceret *Philumenam*. Et *Mores*, proprie ſenum dicuntur: vnde *Senectus moroſa*, et *Moroſi homines*, qui ſui cuiuſdam moris ſunt. D.

Non clam me eſt, gnate mi, tibi me eſſe ſuſpectam] Mater Soſtrata comperit, Pamphilum idcirco nolle reducere vxorem, quod vellet matris iniurias vindicare. Credit enim iurgio matris puellam diſceſſiſſe. Et hoc igitur proprie agit mater, vti rus ipſa diſcedat, ſi propter praeſentiam (adde *Suam* Z.) vxor redire non vult. Sed cum (*erat* Z.) alia cauſa Pamphilo, quae repugnat. Ille enim propterea non reducit, quia parere puellam vidit, et ſuſpicatur ex alio; ſed hoc celat. Hic ergo in hac Scena iuſtitiae tractatus eſt, ac per qualitatem negotialem ab eo quod fieri deceat amplius purgat ſe, nulla ſua culpa factum, vti vxor domo diſcederet, vt (*et* Z.) odium ſui caperet. Hoc per coniecturam tangitur, et quam . . (*ad quam firmandam* Z.) valet iuſiurandum, quod ponit: *Ita me Di ament, itaque obtingant ex te, quae exopto mihi, vt nunquam ſciens commerui, merito vt caperet odium illam mei.* Qualitas autem negotialis tractus (*Qualitatis autem neg. tractatus* Z.) ille eſt: *Nunc tibi me certum eſt contra gratiam referre, vt apud me praemium eſſe poſitum pietatis ſcias.* Et quam (*quum* Z.) veluti vicem deliberantis tenet,

Propter meos mores hinc abiſſe: etſi ea diſſimulas ſedulo.
Verum ita me Di ament, itaque obtingant ex te quae exopto mihi,
Vt nunquam ſciens commerui, merito vt caperet odium illam mei:

5 Te-

tenet, quicquid de poſſibili ſuſpicatur, ponit ab vtili, *Hoc et meae famae commodum eſſe arbitror, et vobis.* Quod quidem et in honeſto collocat, ſiquidem *famae* dixit *commodum.* Repugnat filius contra ab vtili, et dicit: Quod tu rus habitatum migras, parum (*Quid tu r. h. migres? Parum autem cum* Z.) eſt migrare rus ex vrbe, adiecit, vt illic habitatura ſis perpetuo? Rurſus ab honeſto eſt hoc, quod famae (*infamiae* Z.) opinio ſit futura, qui nubit, inquit (*futura apud eum, qui ignoret, verum quod ſit. Denique* Z.) concludit ab vtili: *Tuas amicas et cognatas te deſerere nolo.* Sed hoc frangit illa, dicens: Iam ſenectutem ſuam iſta contemnere, quod ſatis voluptate harum rerum perfuncta ſit. E.

Non temere Daceria hanc Scenam primam Actus quarti eſſe contendit. Nam hinc initium recte fieri poteſt propterea, quod Scena vacua eſt relicta. Z.

2 *Etſi ea diſſimulas ſedulo*] *Ea*, id eſt, quae ſcio: et *Ea*, pro *eam rem.* ſed abſolute occurrit ſupra latae ſententiae, et genere neutro. Et eſt ordo, Etſi ea diſſimulas ſedulo, non clam me eſt, etc. D.

3 *Verum ita me Di ament*] Coniectura, quae ſoluitur (*firmatur* Z.) iureiurando. *Itaque obtingant ex te*] Pro ſe iurat, et ita rem Pamphilo probat, vt blanda ſit. *Itaque*] Duae partes orationis. D.

Bemb. *Exoptem:* alii, *Opto:* plerique *Exopto;* quod placet. B.

4 *Nunquam ſciens commerui*] Bona exceptio: quia poſſumus aliquem inſcienter laedere, quae res ad veniam pertinet. *Vt nunquam ſciens*] Hic ordo eſt iuriſiurandi, vt quum praepoſuerit *Ita*, ſequatur *vt.* Cicero (Diuinat. 13.), *Ita velim mihi deos propitios, vt, quum illius temporis mihi venit in mentem, &c. Merito vt caperet odium illa mei*] Bene dixit *Merito*: nam vt nos immerito quis non oderit, non eſt in noſtra manu. haec eſt exceptio. Plautus in Trinummo (1, 2, 68.), *Quin dicant, non eſt: merito vt ne dicant, id eſt. Merito vt caperet odium illa*

 mei]

Teque ante, quam me amare rebar, ei rei firmaſti fidem.
Nam mihi intus tuus pater narrauit modo, quo pacto me habueris
Praepoſitam amori tuo: nunc tibi me certum eſt contra gratiam
Referre, vt apud me praemium eſſe poſitum pietatis ſcias.
Mi Pamphile, hoc et vobis, et meae commodum famae arbitror:

mei] Id enim eſt culpa ſine merito. D.

Pro vulgari *Illa* placet lectio *Illam*. B

5 *Teque ante quam me*] Deeſt *Tam*. vt ſit ordo: Et quam te amare me rebar, tantum (*Deeſt Iam tum: vt ſit ordo, Antequam te amare me rebar, iam tum* Z.) firmaſti fidem ei rei. *Teque ante quam me amare rebar, ei rei firmaſti fidem*] Ordo et ſenſus hic eſt, Et quod ante rebar, ei rei firmaſti fidem meam: neque me feſellit, quod ante rebar, te me amare. Nam ei rei hodie firmaſti fidem, id eſt, probationem attuliſti. D.

Cod. Acad. *Ante quem*. Sed cum et ita reſtet ἀνακόλουθον, lege ex Cod. veterrimo noſtro, *Teque ante quod* etc. vt ordo ſit, *Quodque ante rebar, te me amare, ei rei fidem f.* B.

6 *Nam mihi intus tuus pater*] Dixit enim ſupra, *Atque in eam hoc omne quod mihi aegre eſt, euomam*. potuit enim euomendo narraſſe, quod matrem filius praepoſuiſſet vxori. *Tuus pater*] Familiarius, quam ſi diceret *Laches*. D.

7 *Praepoſitam amori tuo*] Plus dixit, *Amori tuo*, quam ſi *Vxori tuae*, diceret. D.

8 *Vt apud me praemium eſſe poſitum pietatis ſcias*] Laborat mulier, ne quod dictura eſt, odio aut dolore, aut certe ira facere videatur. *Praemium eſſe poſitum pietatis*] Sic Virg. (Aen. 1, 257. et 465.) *Hic pietatis honos, ſunt hic ſua praemia laudi*. D.

Praeter Victor. plerique noſtri habent recte *Pietati*. vt Plaut. Poen. v, 4, 17. *Praemium vt eſſe ſciam pietati*. B.

9 *Mi Pamphile, hoc et vobis, et meae commodum*] Rem duram dictura, vide quantis praeblanditur verbis, remque praemolliat (*praemollit* Mſ. B. et Edd. vett.), *Nunc tibi me cer-*

Ego rus abituram hinc cum tuo me eſſe certo decreui patre;
Ne mea praeſentia obſtet, neu cauſa vlla reſtet reliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. PAM. quaeſo, quid iſtuc conſilii eſt?
Illius ſtultitia victa, ex vrbe tu rus habitatum migres?
Non facies: neque ſinam, vt qui nobis, mater, maledictum velit,
Mea pertinacia eſſe dicat factum, haut tua modeſtia.
Tum tuas amicas te, et cognatas deſerere, et feſtos dies
Mea

certum eſt contra gratiam. Contra nunc, viciſſim. *Et meae commodum famae*] Ab honeſto. *Mi Pamphile, hoc et vobis et meae*] Principium hoc aliquid eſt precantis feminae. A blandimento ergo incipit, vt libenter audiat (*audiatur* Z.). D.

10 *Ego rus abituram hinc cum tuo me eſſe certo decreui patre*] *Certo* dixit, ne ſit diſſuadendi locus. *Cum tuo me eſſe certo decreui*] Ad hoc addidit, *Certo decreui*: vt non audeat diſſuadere filius. D.

11 *Ne mea praeſentia*] Non dixit iam *Culpa*, ſed *Praeſentia*. D.

12 *Quid iſtuc conſilii eſt*] Bene: quia illa *Decreui* dixerat. D.

13 *Illius*] A perſona. *Stultitia*] A cauſa. *Victa*] Non enim volens. *Vrbe*] A loco. *Tu*] A perſona. *Habitatum*] A facto. *Illius ſtultitia victa, ex vrbe tu rus habitatum migres?*] Vide quam oratorie omnia congeſſerit, a perſonis, a cauſis, a locis, a factis. *Illius ſtultitia*] Ab vtili (*A futili* Z.). Mire autem, et *Rus*, et *Ex vrbe*, et *Habitatum*, dixit. D.

14 *Non facies: neque ſinam*] Primo, *Non facies*: deinde, Si facere perſeueraueris, *non ſinam*. Et, *Non facies*, non eſt interdicentis, ſed quaſi dicat, Scio te non facturam rem tam prauam. Sunt autem qui *Neque ſinam* iungant interioribus: ſunt qui totum contexte legant *Non facies*, vſque *Modeſtia*. *Vt qui nobis, mater, maledictum velit*] Ab honeſto. D.

15 *Mea pertinacia eſſe dicat factum*] Bene retinet, quum vult ſua intereſſe ne fiat. D.

16 *Tum tuas amicas te*] In diſ-

Mea cauſa, nolo. So. nihil iam mihi iſtaec res voluptatis ferunt:
Dum aetatis tempus tulit, perfuncta ſatis ſum: ſatias iam tenet
Studiorum iſtorum. haec mihi nunc cura eſt maxuma, vt ne cui meae
Longinquitas aetatis obſtet, mortemue exſpectet meam.

Hic

diſſuadendo commiſcuit et honeſtatem et vtilitatem. D.

Cognatas deſerere et feſtos dies] Explicari hic locus debet ex Val. Max. libr. 2. cap. 2. §. 8. *Conuiuium etiam ſollemne maiores inſtituerunt, idque Chariſtia appellauerunt, cui praeter cognatos et affines nemo interponebatur*, etc. Hoc in Gloſſ. eſt *Cara cognatio*, τιμησυγγένεια. Tertullian. de Idololatr. *Carae cognationis honoraria exigenda omnia.* vid. Kal. Ruſticum. L.

17 *Mea cauſa, nolo*] Non eſt ſuperbum *Nolo:* ſed conſuetudine dicitur. *Nihil iam mihi iſtaec res*] Contra omnia. Et ab vltimis incipit. *Iſtaec res*] Amicae, cognatae, dies feſti. D.

Lege ex noſtris omnibus, *Nil pol iam iſthaec mihi res voluptatis ferunt.* B.

18 *Dum aetatis tempus tulit*] *Tulit*, pro paſſum eſt, permiſit. Et in bonis enim, et in malis dicitur. *Dum aetatis tempus tulit, perfuncta ſatis ſum*] Si, inquit, meae voluptatis cauſa exercenda ſunt, iam non delectant: ſi officii ac religionis, iam non poſſum, quae ſim anus. Neceſſaria diuiſio: quia ille et religionem incuſſerat feſtorum dierum. *Dum aetatis tempus tulit*] Non, inquit, reprehendar, quae quum potuerim, perfuncta ſatis ſum. Sic Virg. (Aen. 11, 291.) *Sat patriae, Priamoque datum. Satias me tenet*] Nimis materne atque aniliter. D.

Illud *Me* poſt *Satias* dele ex auctoritate Bembini, et noſtri veterrimi. B.

19 *Haec mihi nunc cura eſt maxuma*] Hoc nimis ſerio pronunciandum, et, *Ne cui*, odioſe, ne *Tibi* diceret. *Vt ne cui meae longinquitas aetatis obſtet*] Hoc ad nurum, exſpectationem ad filium refert. hinc enim odio digni parentes, *Exſpectati appellantur*. D.

Pro *Meae* antiqui Faerni, et plerique ex noſtris habent *Mea*. B.

20 *Longinquitas aetatis obſtet, mortemue exſpectet meam*] Quum

Hic video me eſſe inuiſam immerito: tempus eſt concedere.

Sic optume, vt ego opinor, omnis cauſas praecidam omnibus:

Et me hac ſuſpicione exſoluam, et illis morem geſſero.

Sine me obſecro hoc effugere, volgus quod male audit mulierum.

P A M. Quam fortunatus caeteris ſum rebus, abſque vna haec foret,

Hanc

Quum ſedulo agat (*Quam ſedulo agit.* W. Malim, *Quamquam ſedulo agat* Z.) ſocrus, ne quid per iracundiam ſtatuiſſe videatur; vide tamen vt intermiſceatur indignatio, et multa dolore depromta ſint: quod Poeta non inuitus facit, ad mores exprimendos, perſonaſque reddendas. D.

Longinquitas aetatis] V. C. *Longuitas.* L.

Pro vulgari *Exoptet*, Bemb. et Victor. recte *Exſpectet.* B.

21 *Hic video me eſſe inuiſam immerito*] Quia rus decreui pergere: non quaſi nurum vitatura, ſed locum. Et mire *Inuiſam*, et non addidit cui: ſed dixit, *tempus eſt concedere.* Quia anus ſum? an quia nurus in domo? D.

Video me eſſe inuiſam immerito] Et hic tetigit, quod ſupra dictum eſt per coniecturam. E.

Inuiſam] Menander: Πικρὸν ἐστι θρέμμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. W.

22 *Omnes cauſas praecidam omnibus*] Bene *Omnibus:* ne ſpecialiter laeſiſſet nurum. Et generaliter dixit: *Et illis morem geſſero*] Mire *Illis*, non *Nurui.* Et *Morem geſſero*, acriter dictum: vt oſtendat hoc illos olim voluiſſe, vt expelleretur domo. vt ſi dicas, inimicum tibi morem geſſiſſe, quod ſe ſuſpenderit. D.

24 *Sine me, obſecro, hoc effugere*] Quia dixerat maritus eius, *Omnes ſocrus oderunt nurus. Sine me, obſecro, hoc effugere*] Potentiſſimum eſt ad extorquendum aliquod argumentum, quum illis quibus cari eſſe debemus, noſtra cauſa potius, quam illorum, dicimus velle nos, aut nolle quod facimus. Nam et Pamphilus ſupra ſic dixit, *Non facies, neque ſinam. Quod male audit*] Supra dixit, ab honeſto. D.

Quod male audit mulierum] Graeca locutione poſitum, *audit mulierum.* E.

25 *Abſque vna haec foret*] *Abſque*, extra: vt ſit aduerbium

 magis,

Hanc matrem habens talem, illam autem vxorem.
SO. obſecro, mi Pamphile,
Non tute incommodam rem, vt quaeque eſt, in animum inducas pati.
Si caetera ſunt ita, vt vis, itaque vt eſſe ego illam exiſtumo,
Mi gnate, da veniam hanc mihi: reduce illam. PAM. vae miſero mihi!

magis, quam praepoſitio. Et *Vna*, *Res* ſubaudienda. Et totum ἐν ὑποκρίσει, ſtatimque iungendum, *Hanc matrem habens talem, illam autem vxorem.* Vel certe, *Abſque foret*, pro abeſſet. Alii *Hac* de vxore dici putant, vt *Abſque* ſit praepoſitio. D.

Pro *Sum* leg. *Sim:* atque pro *Haec* recipe Donati *Hac.* ſcilicet *Re*, non, *Vxore*, qui eſt error Donati. B.

26 *Obſecro, mi Pamphile, non tute incommodam rem*] Quum vidit actu ſuo filium eſſe perſuaſum, vtrum (*eſſe paſſurum, vt rus* Z.) diſcedat, et animaduertit, aegre ferre diſceſſum ſuum, veluti conſolationem adhibet, vt aequo animo ferat quamcunque fortunam. E.

27 *Non tute incommodam rem, vt quaeque eſt, in animum inducas pati?*] Horat. (Carm. 1, 24, 19.) *Durum, ſed leuius fit patientia, Quicquid corrigere eſt nefas.* D.

In Bemb. pro *Inducas* reperitur *Induces;* quod melius affectum hortantis ad patientiam exprimit. B.

28 *Si caetera ſunt*] Bene *Caetera*, abſque vno dicenti (*differenti.* Edd. vett.). *Itaque vt eſſe ego illam exiſtimo*] Quia potuit dici ei, O ſocrus, ergo dubitas de integritate nurus? addidit, *Itaque vt eſſe ego illam exiſtimo.* D.

Si caetera ſunt ita, vt vis] Hoc eſt, ſi puella integris moribus vixit, et ſicuti ego arbitror. E.

Vulgo *Vt tu vis*; ſed recte Bemb. *Vt vis.* Codd. omnes collocant, *Si caetera ita ſunt, vt* etc. Denique recte viderunt, qui pro *Illam* legi maluerunt *Illa*, et referri ad *Caetera.* B.

29 *Da veniam hanc mihi*] *Mihi*, propter quam putas non reducendam. *Vae miſero mihi!*] Nec negat, nec promittit: ſed intumeſcit (*ingemiſcit*), vtpote qui penitus dolore commotus, aeſtum animi diſſimulare iam non poteſt. *Vae miſero mi-*

SO. Et mihi quidem! nam haec res non minus me male habet, quam te, gnate mi.

ACTVS QVARTI SCENA III.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

QVEM cum iſtoc ſermonem habueris, procul hinc ſtans accepi, vxor:

Iſtuc eſt ſapere, qui, vbicunque opus ſit, animum poſſis flectere;

Quod

mihi!] Nihil potuit pro rerum qualitate reſpondere, niſi vt ingemiſceret. D.

Noſtri *Reduce:* ſed Faernus edidit *Reduc.* Tum ne *Veniam* in Theſi totum lateat, lege, *Mi gnáte, da mi hanc véniam, redduc* etc. B.

30 *Et mihi quidem*] ἄχθος. quid enim, *Et mihi?* an *ei* (*an ei mihi?* Nam *ei* eſt *hei* Z.)? multa ſic in vſu noſtro ſunt. D.

1 *Quem cum iſtoc ſermonem habueris*] In hoc colloquio reconciliatio ſenum eſt poſt iurgium, miſta diſputatione Pamphili de non reducenda vxore. *Procul*] *Procul*, nunc (*non* Z.) prope. *Hinc ſtans accepi, vxor*] *Accepi*, audiui. Et modo *Vxor*, ante *Mulier:* et de vxore, *Di mala probibeant*. D.

Quem cum iſtoc ſermonem] Pater Pamphili non longe poſitus audiuit, quod vxor loquebatur. Impellit amplius, vt iſtuc conſilium perſeueret, vt deliberatio tota pellatur. E.

Pro *Hinc* tres Codd. recte *Hic*: et lege *Aſtans*, vt Heaut. v, 2, 7. B.

2 *Iſtuc eſt ſapere*] τὸ *Iſtuc*, exceptiue dictum: quaſi caetera ſtulte fecerit. et ſimul ſtomachum retinet, quo reprehendat caetera. *Qui, vbicunque opus ſit*] *Qui* pro *quae*, interdum abundat (Forte, *Qui pro Quomodo. Et Modo interdum abundat.* Certe in Mſ. B. et vett. Edd. poſt *Pro* eſt lacuna, Weſterh. auctore. Z.). *Animum poſſis flectere*] Modo non alienum animum, ſed ſuum flectere. Et vnde flectere? a iurgio ad modeſtiam, ex conceſſione (*modeſtiam, et conceſſionem*) ex domo. *Animum flectere*] Ad hoc *Flectere animum* dixit, vt oſtenderet ne nunc quidem purgatam apud ſe Soſtratam de praeterita culpa. D.

Iſtuc eſt ſapere] Alexis: εἰ μὴ

Quod faciundum ſit poſt fortaſſe, idem hoc nunc ſi feceris.

SO. Fors fuat pol! LA. abi rus ergo hinc: ibi ego te, et tu me feres.

SO. Spero ecaſtor. LA. i ergo intro, et compone, quae ſimul tecum

Fe-

μὴ γὰρ ὢν ἄνθρωπος ἀνθρώπου τύχαις ὑπηρετήσω, οὐ φανήσομαι φρονῶν. L.

3 *Quod faciundum ſit poſt fortaſſe*] Haec etiam ſententia videri poteſt generalis: et deeſt *ad id*: vt ſit, flectere ad id quod faciundum. Poteſt et abſolute accipi *Quod*, pro, quae res facienda ſit. *Quod faciundum ſit poſt fortaſſe*] Id eſt, concedendum. et vim neceſſitatis hoc verbum exprimit. D.

Vt *Póſt* et *Núnc* in ictu ſit, reponimus cum optimis Codd. *Quód ſit faciundúm fortaſſe póſt, idem* etc. B.

4 *Fors fuat pol!*] Fortuna faueat! quaſi τῷ εὐφημισμῷ aduerſus triſte dictum vſa eſt. Nam *Fors* fortuna bona eſt. Et *Fuat*, *ſit* ſignificat. dixerat enim ille, *Quod faciundum ſit poſt fortaſſe. Fors fuat pol!*] Id eſt, bona eueniat! quaſi τῷ εὐφημισμῷ dicat, Bona dicito potius. An, bona fortuna ſit per Pollucem? *Abi rus*] Hortantis eſt ad celeritatem. Virg. (Aen. II, 707.) *Ergo age, care pater, ceruici imponere noſtrae. Ibi ego te, et tu me feres*] Non dixit, Ibi nos inuicem delectabimus: ſed quia ſenex atque anus eſt, *Ego te, et tu me feres*, dixit. Et ſimul, quia nuper incuſauerat mores ſenum (Forte, *Socruum* Z.) reuocare vult cauſam abſceſſionis ſuae ad filii culpam aut nurus. *Ibi ego te, et tu me feres*] Aut quia noti inter nos ſunt mores noſtri: aut quia vtrique vna aetas eſt. Et ſic pronuncia, quaſi hoc ipſum neceſſitate decernat ſenex, cum dicit, *Abi rus. Ergo hinc, ibi ego te, et tu me feres*] Ipſa pronunciatio querelam continet de filiis et ſenectute. D.

Fors fuat pol!] Si tantum Fortuna aequa faueat! E.

5 *Spero ecaſtor*] Mire non confirmauit mulier, ſed ſperare ſe dixit, memor iurgii priſtini, et ſenilis amaritudinis: maxime quod et ille non dixit, Ibi nobis iucunde erit: ſed, *Ibi ego te, et tu me feres. I ergo intro, et compone quae ſimul tecum ferantur*] Κωμικῷ χαρακτῆρι, et vſu quotidiano, ſatiſque moraliter: quia *Mulieres dum moliuntur, et dum conantur, annus eſt.* D.

Spero ecaſtor] Bene memor

Ferantur: dixi. So. ita vt iubes, faciam. Pam. pater.
La. Quid vis, Pamphile? Pam. hinc abire matrem? minime. La. quid ita iſtuc vis?
Pam. Quia de vxore incertus ſum etiam quid ſim facturus. La. quid eſt?
Quid vis facere, niſi reducere? Pam. equidem cupio, et vix contineor.
Sed non minuam meum conſilium: ex vſu quod eſt, id perſequar.

Credo

mor ſenis mulier, non firmauit, ſed *ſpero* inquit. E.

Cum optimis Codd. vt et trochaicum adiuues, lege *Quae tecúm ſimul.* B.

6 *Dixi*] Denunciatio eſt confirmandae ſententiae, nec mutandae: et tranſlata eſt de foro et cauſidicis. Cic. (Verr. II, 30.) *Praeco dixiſſe pronunciat.* *Dixi*] Hoc verbum in fine additum ſuperiora confirmat: et eſt proprium his, qui perorauerunt cauſam. *Pater*] Ipſum nomen dehortationem ſignificat, adiecta pronunciatione. *Pater*] Sic pronuncia, vt hoc vultuoſe dictum ſit, *Hinc abire matrem?* D.

7 *Quid vis, Pamphile?*] Facete praeſto *Quid vis*, reſpondit. *Quid ita iſtuc vis?*] Rem ſupra audiuit et perſonam: nunc cauſam quaerit. quaſi dicat, *Eſto vt nolis: quid tantopere non vis?* D.

Verſus eſt trochaicus tetrameter acatalecticus, vt et nonus. FAERN.

8 *Incertus ſum etiam, quid ſim facturus*] Non, *Quid faciam*, dixit: ſed, *Quid ſim facturus:* vt incerta molimina etiam verbis poſſet oſtendere. *Quid eſt?*] Et *Quid ita iſtuc vis*, et *Quod eſt*, eo vultu pronunciantur, vt conſilium eius et verba videatur contemnere pater. D.

9 *Quid vis facere, niſi reducere?*] Sic loquitur Laches, vt aliud Pamphilus reſpondere non audeat. et ideo dicit, *Equidem cupio, et vix contineor*] Vt reducam ſcilicet. Adeo magna cauſa eſt non reducendi, vt cum velim, non poſſim. D.

Pro *Contineo* meliores libri habent *Contineor.* B.

10 *Sed non minuam meum conſilium*] Caute ſatis, reducendi, inquit, cupiditas eſt: non reducendi conſilium. *Id perſequar*]

Non

Credo ea gratia concordes magis, ſi non reducam, fore.

L A. Neſcias: verum id tua refert nihil, vtrum illae fecerint,

Quando haec abierit: odioſa haec eſt aetas adoleſcentulis:

E me-

Non *Sequar*, ſed *Perſequar* ait, vtconſtantiam demonſtraret. D.

Ex vſu quod eſt, id perſequar] Coactus Pamphilus cauſam dicere, cur nollet vxorem reducere, reuocat verba, ne (*vt*, vel, *an*, vel *vtrum* Z.) poſſit, quod rogatus eſt, conticeſcere. *Ex vſu*, id eſt, ex vtilitate. Deinde fingit cauſam, ideo ſe nolle reducere, vt ita concordes ambas faciat. E.

11 *Credo ea gratia concordes magis*] Sententioſe dixit, tunc poſſe inter ſe congruere et concordare mulieres, quum et illa eſſe deſierit ſocrus, et illa nurus. haec enim inter illas eſt diſſidioſa coniunctio. Et ſatis ingenioſe dictum; tolle enim inter mulieres proximitatem, et nulla cauſa diſcordiae eſt. *Concordes magis*] Non magis concordes, verum (*Nunc Magis concordes vtrum* Z.) pro minus diſcordibus dixit, an vt ſeruiret ſententiae? D.

Vt ſenſui et verſui, qui e ratione vulgari iuſto longior eſt, conſulas, dele *Non*; adeo vt illud *Credo*, per ironiam, ſignificet *Non credo*. Tum ex Bemb. ſcribe *Redducam*. B.

12 *Neſcias*] Vtrum concordes futurae ſint, an diſcordes. *Verum id tua refert nihil*] Hoc verbum ex aliqua parte confirmantis eſt et conſentientis. *Vtrum illae fecerint*] Vtrum conſentientes ſint, an diſſentientes. *Vtrum*] Vnum de duobus ſignificat. D.

Neſcias: verum id tua refert nihil, vtrum illae fecerint] Quid illae egerint inter ſe, curare non debes. Perſeuerat in ſententia, perſuaſurus, quod adoleſcentibus odioſa eſt ſemper ſenectus parentum. E.

Illud *Id* antiquiſſimi Faerni non habent. *Illae fecerint*] Philarg. ad Georg. III, 105. *Hae quoque non cura nobis leuiore tenendae. Legitur et Haec: nam veteribus mos fuit, vt neutra femininis iungerentur. Vnde Terentius*: *Tua nil refert, vtrum* illaec *fecerint: et in Eun.* Haec *adornant, vt lauent.* B.

13 *Odioſa haec eſt aetas adoleſcentulis*] Supra in perſonam ſocrus culpam iratus contulerat diſcordiae: nunc et vxori placatus, et nurui parcens, odiorum cauſam a perſonis tranſtulit ad aetates: ſed ita tamen, vt

E medio aequom excedere eſt: poſtremo iam nos fabulae
Sumus, Pamphile, Senex atque anus.
Sed video Phidippum egredi per tempus: accedamus.

ACTVS QVARTI SCENA IV.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

TIBI quoque aedepol ſum iratus, Philumena,

Gra-

vt magis iuniores accuſaret, ei (*et*) de adoleſcentibus queſtus, quum miſeratur (*queſtus*, *commiſeraretur* Z.) ſenes. *Odioſa haec eſt aetas*] *Haec*, cum gemitu pronunciandum eſt. D.

Pro vulgari *Abierit*, verſui accommodatius Bemb. legit *Aberit*. B.

14 *E medio aequum eſt excedere*] Vtrum ex vrbe rus: an ex vita in mortem? Et ſatis moraliter. Nam in *Medio ſtare* dicitur ſuperuacuus vel moleſtus. Et cum ſtomacho dixit ſenili. D.

Cum optimis libris colloca, *Poſtremo nos iam f.* Atque pro *Fabulae* leg. *Fabula*, vti Donatus videtur legiſſe, et viri docti dudum monuerunt. B.

15 *Senex atque anus*] Haec duo nomina, vt poſita ſunt, caput indicant et inceptionem huiuſmodi fabularum. *Iam nos fabulae ſumus, Senex atque anus*] Pronuncia *Senex atque anus*, quaſi initium fabulae. τῷ ἰδιωτισμῷ additum, *Pamphile*. D.

1 *Tibi quoque aedepol*] In hac Scena vltimus error eſt, vicinus καταστροφῇ. *Tibi quoque aedepol ſum iratus*] Quaſi dicat, Non ſolum matri tuae, aut (*at* L.) etiam ſocrui tuae. *Tibi quoque aedepol*] Recte: nam et amicos incuſamus leniter incipientes, et grauiora inferentes. Hanc ergo partus cauſa leniter incuſat: deinde confirmat inferendo, *Grauiter quidem*. et ſtatim cauſam ſubiungit, cur quidem ei iraſcatur. D.

Tibi quoque] Haec Scena continet excuſationem, cur nollet vxorem ducere, et remouet cauſam in matrem, vt remotiua ſit qualitas. Iuſtum eſt enim non reducere, quum *matris commodis ſeruit*. Verum

Grauiter quidem: nam hercle abs te factum'ſt turpiter;
Etſi tibi cauſa eſt de hac re; mater quae te impulit:
Huic vero nulla eſt. L A. opportune te mihi,
Phidippe, in ipſo tempore oſtendis. P H. quid eſt?
P A M. Quid reſpondebo his? aut quo pacto hoc aperiam?

L A.

rum et illud proditur, quod puella peperit. Senex enim puellae pater indicat puerum natum, neque adiungit vllam de his rebus culpam. Ait igitur ſenex cauſam, vt reducatur inuento puero. E.

Concinnius vetus noſter 900 annorum, cum altero Regio, *Tibí quoque iratus édepol ſum, Phil.* B.

2 *Factum eſt turpiter*] Quod abſceſſerit (*abſceſſeris*) domo mariti. D.

Noſtri fere omnes, *Abs te eſt factum.* B.

3 *Etſi tibi cauſa eſt de hac re*] *Cauſam* more ſuo pro defenſione poſuit. Sic in Phormione, *Quid mihi dicent, aut quam cauſam reperient? demiror.* Et quae cauſa fuerit, ipſe dicit: *Mater te impulit*] *Mater te impulit,* abſolute: deeſt enim *nam.* vt ſit, Nam mater te impulit. *Mater te impulit*] Qualitas remotiua. D.

Mater te impulit] Mſ. R. et vett. codd. *mater quae te impulit.* L.

Pro vulgari *Mater quae te impulit*, recte Donatus *Mater te impulit.* B.

4 *Huic vero*] Ipſi matri ſcilicet. *Opportune te mihi, Phidippe, in ipſo tempore*] Vtrum ταυτολογία eſt? an *Opportune,* quia volebam: et *in tempore,* quomodo volebam? an, *Opportune,* mihi: *In ipſo tempore* tibi: id eſt, et mihi et tibi commode eueniſti (*adueniſti* Z.)? Et ἀπὸ τοῦ *portu* dictum *Opportune.* D.

5 *In ipſo tempore oſtendis*] Oſtenditur nobis id quod quaerebamus. *Opportune*, et *In ipſo tempore*, non eſt idem. Etenim *Opportune* dicimus, quum, verbi gratia, inuitati ad ipſum tempus incipientis (*incipiendi* Edd. ante Steph.) prandii venimus: *In ipſo tempore,* cum iam prandio appoſito. D.

6 *Aut quo pacto hoc aperiam?*] Hoc modo oſtendit, nec eſſe quod ſimulet: nec id quod verum eſt, dicendum ſibi eſſe. D.

Pro *Aperiam*, nonnullorum Codd. fides, ſenſus ratio, et ipſius Donati auctoritas, qui

ita

La. Dic filiae, rus conceſſuram hinc Soſtratam:
Ne reuereatur, minus iam quo redeat domum.
Ph. ah!
Nullam de his rebus culpam commeruit tua:
A Myrrhina haec ſunt mea vxore exorta omnia.
Mutatio fit: ea nos perturbat, Laches.
Pam. Dum ne reducam, turbent porro, quam velint.

Ph.

ita videtur legiſſe, ſuadent *Operiam*. Certe Pamphilus ſupra promiſit, ſe rem eſſe *celaturum*. B.

7 *Dic filiae rus conceſſuram hinc Soſtratam*] Blande non addidit *Tuae:* quaſi dicat communi filiae. Et bene, non *ſocrum*, ſed *Soſtratam*. D.

8 *Ne reuereatur*] Bene *Reuereatur*: ne odiſſe Soſtratam, ſed metuere videatur: et quaſi ipſa ſocrus non odium meruerit, ſed reuerentiam. *Minus iam quo redeat domum*] τμῆσις cum ἀναστροφῇ, vt ſit ordo, Quo minus redeat. D.

9 *Nullam de his rebus culpam*] Relatio criminis poteſt videri. *Tua*] Deeſt *vxor:* quod nomen inferius poſuit. *Tua*] Cum percuſſione audiendum (*Cum percuſſione animi dicendum*) eſt, vt ſubaudiatur vxor, ab eo quod dicturus eſt, *vxore*. D.

11 *Mutatio fit*] *Mutationem*, ſuſpicionem dicit, errorem que iurgantium. *Mutatio*] Deeſt quarum rerum mutatio. ergo mutatio criminum, aut culparum. *Mutatio fit*] Criminis ſcilicet et peccati. id eſt, vel mea vxor crimen tuae ſuſtinet: vel tua (*tuae*) ad meam tranſlata eſt culpa. *Ea nos perturbat, Laches*] *Ea*: non ea mutatio, ſed vxor, hoc eſt, Myrrhina. D.

Verſum, ne cum Guyeto vt ſpurium damnes, ſic reſtitue, Pam. *Mutatio fit.* Phi. *ea nos perturbat, Lache.* Verba *Mutatio fit* Pamphilus auerſus a ſenibus loquitur. Deinde *Lache* habet Bemb. et Priſcianus. B.

12 *Turbent porro quam velint*] Quantum velint: aut eam, quam velint, mulierem. ſed melius eſt quod ſupra diximus. *Dum ne reducam, turbent porro*] Quomodo eſt pius erga matrem Pamphilus, ſi parui facit, vtrum ſocrus ſua perturbetur, an mater a ſenibus? Soluitur ſic: quia *Quam*, non eſt generis feminini, ſed eſt *Quantum*. *Turbent*, errent (*perturbent*, Edd. vett.) et tumul-

Pʜ. Ego, Pamphile, eſſe inter nos, ſi fieri poteſt,
Affinitatem hanc ſane perpetuam volo:
Sin eſt, vt aliter tua ſiet ſententia,
Accipias puerum. Pᴀᴍ. ſenſit peperiſſe: occidi!
Lᴀ. Puerum! quem puerum? Pʜ. natus eſt nobis nepos.

Nam

multuentur, ſignificat: vel turbentur. D.

Lege *Turbet porro, quam velit.* Nam ante dixerat Philippus, *Myrrhina nos perturbat.* Igitur hic Pamphilus auerſus conuenienter reſpondeat neceſſe eſt. B.

13 *Ego, Pamphile*] Hoc pronomen initium continet orationis grauiter inceptae: vt, *Ego poſtquam emi te a paruulo. Si fieri poteſt*] interpoſuit, vt ſupercilium ſoceri demonſtraret. *Si fieri poteſt*] Recte additum, *Si fieri poteſt*: quia non conuenit rogari a ſocero generum, vt ſupra dixit (*dixi.* Edd. vett.). D.

14 *Hanc ſane perpetuam volo*] Iam enim eſt confirmata: ſed perpetuam cupit. D.

Sane perpetuam volo] Nuptiarum quippe hoc votum eſt, aetatem eae vt durent atque perpetuae ſint. l. 1. π. de rit. nupt. Virg. Aeneid. 1, 73. *Connubio iungam ſtabili propriamque dicabo, Omneis vt tecum meritis pro talibus annos Exigat* — Quinctilian. Declam. 376. *Vxor mihi ſocia thori, vitae conſors, in omnem aetatem iungenda.* Ideo diuortium matrimonii quaedam velut calamitas, qua interueniente ſocietas haec diſſoluitur. Vid. Gratian. Cauſ. 27. Quaeſt. 2. pr. et capp. ſeqq. parte II. decreti. L.

15 *Sin eſt, vt aliter tua ſiet ſententia*] τῷ εὐφημισμῷ vitauit illud quod eſt ominoſum, ne diſſidium diceret. vt Virgilius (Aen. VIII, 582.), *Grauior ne nuncius aures Verberet.* D.

16 *Accipias puerum*] Iure: quia liberi patrem ſequuntur. Et mire hoc maxime adiecit, quod maxime recuſat Pamphilus: et propter quod vxor quoque non reducitur. Et *Accipias*, pro accipe: vt *Quieſcas*, pro quieſce. *Senſit peperiſſe, occidi!*] Hoc maxime inopinatum eſt Pamphilo; quia ſocrus promiſerat omnes ignoraturos. *Senſit*] Proprie ſic. D.

17 *Puerum! quem puerum?*] Moraliter primo dubitat quid audierit: deinde quaſi certus quid audierit, admiratur, dicendo *Quem puerum? Puerum! quem puerum?*] Bene cum conſternatione animi: quod nunquam fando acceperat. *Natus eſt nobis nepos*] Bene, quia ambo aui. D.

Nam abducta a vobis praegnans fuerat filia,
Neque fuiſſe praegnantem vnquam ante hunc ſciui diem.
L A. Bene, ita me Di ament, nuncias; et gaudeo
Natum illum, et tibi illam ſaluam: ſed quid mulieris
Vxorem habes? aut quibus moratam moribus?
Noſne hoc celatos tam diu? nequeo ſatis,
Quam hoc mihi videtur factum praue, proloqui.

18 *Nam abducta a vobis*] Bene, non *Abierat*, ſed *Abducta fuerat*: vt magis ſit culpa matris. *A vobis*] Pro, a Pamphilo. *Nam abducta a vobis praegnans fuerat*] Hoc totum cum indignatione in vxorem pronunciandum eſt. D.

Bembinus et Vaticanus, quibuſcum videtur conuenire Donati deriuatio, legunt *Praegnas*, et mox *Praegnatem*, ſine *n* littera. B.

19 *Neque fuiſſe praegnantem*] Praegnans eſt *ante gnatum*, vel *ante genitricem*: eſt enim *Prae*, ante. D.

20 *Bene, ita me Di ament*] Agit gratias nuncianti: gratulatur ob ſuſceptum nepotem: gaudet liberatam nurum. D.

21 *Natum illum, et tibi illam ſaluam*] Proprium affectum refert, ſibi nepotem, illi filiam eſſe ſeruatam. *Et tibi illam ſaluam*] Recte *Tibi*, quia pater puerperae eſt cui dicit. *Sed quid mulieris vxorem habes?*] *Quid mulieris*, dixit: ne diceret, qualem mulierem, aut aliquid grauius. Et totum percunctatiue potius, quam pronunciaret et diceret, Peſſimam mulierem, et male moratam vxorem habes. Et reprehenſio eſt cum contemtu. ſic et, *Quid hominis?* vt Virg. (Aen. 1, 82.) *Tu mihi quodcunque hoc regni.* At contra cum honore ſic dicimus, *Quem hominem habes?* D.

Illud *Tibi*, quod noſtri libri cum Edd. vett. ante *Et* habent, plane delendum cenſeo. B.

22 *Moratam*] Id eſt, inſtitutam. Et eſt participium ſine verbo. D.

23 *Noſne hoc celatos*] Non partum celatos dicit: ſed praegnantem filiam fuiſſe. *Nequeo ſatis, — proloqui*] Magna exaggeratio. D.

24 *Quam hoc mihi videtur factum praue*] Totum modeſte, quamuis indignetur: quia apud maritum vxor non eſt vehementius accuſanda. *Quam hoc mihi*] Quod praegnans fuerat filia: non quod natus eſt puer. D.

PH. Non tibi illud factum minus placet, quam mihi, Laches.
PAM. Etiamſi dudum fuerat ambiguum hoc mihi:
Nunc non eſt; quum eam conſequitur alienus puer.
LA. Nulla tibi, Pamphile, hic iam conſultatio'ſt.
PAM. Perii! LA. hunc videre ſaepe optabamus diem,
Quum ex te eſſet aliquis, qui te appellaret patrem.
Euenit: habeo gratiam Dis. PAM. nullus ſum!

LA.

25 *Non tibi illud factum minus placet, quam mihi, Laches*] Vtrum quia minus, et magis, quoniam ſequitur *. (*Vtrum hic Minus eſt Magis, quoniam ſequitur Placet* Z.); an εἰρωνεία eſt? vt ſit ordo, Non minus mihi placet, quam tibi: et *placet*, pro diſplicet intelligamus? vt alibi, *Nunc me hoſpitem lites ſequi, quam hic mihi ſit facile atque vtile, aliorum exempla commonent. Non tibi illud factum*] Sub εἰρωνείᾳ eſt dictum. hoc enim ait, Tantundem tibi placet hoc factum, quam mihi. Alibi, *Nunc me hoſpitem lites ſequi, &c.* D.

Ne ad Donati ineptam interpretationem fugere cogaris, lege, *Non mihi illud f. minus dolet, quam tibi, Lache.* vt ſupra IV, 2, 30. *Haec res non minus me male habet, quam te.* B.

26 Pro *Iam dudum* meliores libri, *Dudum* ſine *Iam.* B.

27 *Quum eam conſequitur alienus puer*] *Alienus:* quod ſenes gratulantur, id maxime laedit Pamphilum. *Conſequitur alienus puer*] Μεταφορὰ a pecoribus, quae, vt mox natae fuerint, matres ſequuntur. Virg. (Ge. III, 316.) *Atque ipſae memores redeunt in tecta, ſuoſque Deducunt.* D.

Pro *Conſequitur* duo Codd. *Sequitur;* quod verſus gratia recipiendum puto. B.

28 *Nulla tibi, Pamphile, hic iam conſultatio eſt*] De reducenda ſcilicet vxore. D.

Conſultatio'ſt] V. C. *conſolatio eſt.* L.

29 *Perii!*] Hoc ſibi ipſe Pamphilus dicit. D.

30 *Cum ex te eſſet aliquis qui te appellaret patrem*] Bene hoc putauit, quod Pamphilo non videtur: hoc eſt, ex illo eſſe quod natum eſt. D.

31 *Euenit*] Proprie *Euenit.* ideo et *bonorum euentus* dicitur. *Nullus ſum!*] Ipſe ſibi iterum. hoc vlterius eſt, quam *Perii*: quia quum aliquis perit, reliquum vel cadauer eſt. D.

LA. Reduc vxorem, ac noli aduorſari mihi.
PAM. Pater, ſi illa ex me liberos vellet ſibi,
Aut ſe eſſe mecum nuptam: ſatis certo ſcio,
Non me clam haberet, quod celaſſe intelligo.
Nunc, quum eius alienum eſſe a me animum ſentiam,
Nec conuenturum inter nos poſthac eſſe arbitror;
Quam-

32 *Ac noli aduerſari mihi*] Cauſam interpoſuit ſenex, quo magis facere filius non recuſet. D.

33 *Si ex me illa liberos vellet ſibi*] Vt apparet, tantum commentus eſt cauſam. *Si ex me illa liberos vellet ſibi*] Nactus eſt Pamphilus ex verbis ſenis cauſam aliam diſcidii. D.

Quod remedio fuerat Pamphilo in calamitatem ſumit (*Quod remedio debebat Pamphilo eſſe, id ipſum ei ſuppeditat* Z.) conſilium; quare ponit excuſationem illam, quam ſupra dixit, *Pater, ſi illa ex me*] Finguntur hae cauſae, quod alienum eius animum videat; ob hoc negat ſe debere reuocare. E.

Placet Bembini ordo, *Si ex me illa.* B.

34 *Aut ſe eſſe mecum nuptam*] Vetuſte *Mecum nuptam*, dixit. Et recte: quia partus confirmat nuptias. Et melius, *Nuptam mecum*: quaſi tectam et opertam vno cubiculo mecum. *Nubere* enim eſt operiri tegique: vnde et *Nubes*, quod tegere ſolent coelum, dicuntur. Virg. (Aen. xi, 77.) *Arſuraſque comas obnubit amictu.* D.

35 *Non me clam haberet*] Id eſt, non tacuiſſet, partumque celaſſet. *Quod celaſſe intelligo*] Non dixit natum filium: ne interpoſito affectu molliretur iratus. D.

Bembinus recte *Quod:* Vat. et Cod. Donati *Quae*: alii multi *Quem.* Tum vt ſit *Clám* in Arſi, lege cum noſtris fere omnibus *Non clám me haberet.* B.

36 *Nunc quum eius alienum eſſe a me animum ſentiam*] A praeſenti tempore. D.

Verſus cauſa cum noſtris ordina, *Aliénum á me eſſe animum.* B.

37 *Nec conuenturum*] A futuro. D.

Nec conuenturum] Mſ. R. *Neque conu.* L.

Leg. *Neque cónuenturum intér nos poſthac árbitrer.* Nam *Neque* confirmatur omnibus libris; vnus omittit *Eſſe*; et ſenſus, vti Muretus vidit, poſtulat *Arbitrer.* B.

Quamobrem reducam? LA. mater quod ſuaſit ſua,
Adoleſcens mulier fecit. mirandumne id eſt?
Cenſen' te poſſe reperire vllam mulierem,
Quae careat culpa? an quia non delinquunt viri?
PH. Voſmet videte iam, Lache, et tu Pamphile,
Remiſſan' opus ſit vobis, an reducta domum.
Vxor quid faciat, in manu non eſt mea.

38 *Quamobrem reducam?*] Firmior concluſio facta eſt per interrogationem, quam ſi eſſet pronunciatiua. *Mater quod ſuaſit ſua*] A deriuatione cauſae defenſio: et praeterea ſtatus eſt venialis, ab imprudentia deſcendens (*ab imprudentia adoleſcentis mulieris*). *Sua*] Pro *eius*: vt (Aen. IV, 633.), *Namque ſuam patria antiqua cinis ater habebat.* D.

Mater quod ſuaſit] Purgat pater Pamphili puellam veniali ſtatu, quod imprudentia aetatis hoc admiſerit. E.

39 *Adoleſcens mulier fecit*] Multa dixit: et *Mater ſua*, et *Adoleſcens mulier.* et quaſi docet hoc exemplo, parendum patri eſſe. *Mirandumne id eſt?*] Bene *Mirandum*, non *Iraſcendum*, dixit. Miramur enim magis ſi amici peccauerint, quam iraſcimur. D.

40 *Reperire vllam mulierem*] Quaſi dicat, ſi hanc repudiaueris. D.

Cenſen' te poſſe] V. C. *cenſesne te poſſe.* L.

41 *An quia non delinquunt viri?*] Εἰρωνεία dictum: non enim non delinquunt. D.

An quia non delinquunt viri?] Vnde credis, mulierem nullam eſſe in peccato? An ſuſpicio tibi integra eſt mulieris (*tibi eſt, integras eſſe mulieres* Z.), quod viri non peccant? E.

42 *Voſmet videte iam, Laches, et tu Pamphile*] Nec rogare ſocerum, nec intereſſe (*intercedere* Z.) conuenit, vbi certior ſit ad repudiandum gener. *Voſmet videte iam, Laches*] Virg. (Aen. IX, 525.) *Vos, o Calliope, precor, aſpirate canenti.* D.

43 *Remiſſam opus ſit vobis, an reductam domum*] In veris codicibus ſic eſt, *Remiſſan', an reducta.* vt ſit, *Remiſſane, an reducta.* D.

Illud *An* ſenſui et verſui incommodum eſt, et a pluribus libris abeſt. Deinde *Reductan* aliquot optimi libri habent. B.

44 *Vxor quid faciat, in manu non eſt mea*] Ordo, Vxor mea quid faciat, in manu non eſt: deeſt *eius.* vt ſit, in manu

eius

Neutra in re vobis difficultas a me erit.
Sed quid faciemus puero? L A. ridicule rogas:
Quicquid futurum'ſt, huic ſuum reddas ſcilicet;
Vt alamus noſtrum. P A M. quem ipſe neglexit pater,
Ego alam? L A. quid dixti? eho! annon alemus, Pamphile?
Prodemus quaeſo potius? quae haec amentia eſt? Enim-

eius non eſt: ſed in mea poteſtate poſitum eſt. *In manu non eſt*] Vxoris ſcilicet. Et eſt ordo, vxor mea quid faciat, in manu eius non eſt. D.

45 *Neutra in re vobis difficultas*] Promittit facilitatem ſuam: vt tamen vxor roganda ſit. An aliter, et vt ſupra annotauimus? D.

46 *Sed quid faciemus puero?*] Quid *me* fiet, et Quid fiet *mihi* dicitur. *Sed quid faciemus puero?*] Qui vtique, quicquid erit, patri reddendus eſt. *Ridicule rogas*] *Ridicule*, vel aduerbium eſſe poteſt, vel nomen: ſi nomen eſt, ſubdiſtingue *ridicule*: et ſic interroga, cum vi pronunciationis. D.

47 *Huic reddas*] Pamphilo ſcilicet. *Huic ſuum reddas ſcilicet*] Sic dixit, *Huic ſuum* et *Reddas*, quaſi repoſcat Pamphilus. Et non ſubiunxit, *vt alat*, ſed, *vt alamus*: vt ſua quoque intereſſe monſtraret. D.

48 *Vt alamus noſtrum*] Scilicet Pamphili filium, nepotem meum, vtrumque noſtrum. *Quem ipſe neglexit*] Si *Ipſe* (*Ipſa* Z) legeris, clare dictum eſt: ſi *Ipſa* (*Ipſe* Z.), lenius eſt. et videbitur ſenex ob murmurationem eius intellexiſſe, quod nolit puerum tolli: et ideo appoſitum, *Quid dixti? eho, annon alemus, Pamphile? Quem ipſe neglexit*] Legitur et *Ipſa*, et hoc eſt melius: vt ſit *Pater* vocatiuus caſus. *Quem ipſe neglexit pater, ego alam?*] Hic ſibi obmurmurans, vultu et verbis oſtendit nolle ſuſcipere filium. D.

Pro *Ipſa*, quod in paucis extat Codd. retine optimorum Codd. *Ipſe*. Nam ex reſponſione Lachetis patet, Pamphilum haec auerſum dixiſſe. B.

49 *Annon alemus, Pamphile?*] Quod faciendum ſit, a contrario vult ſenex pronunciatione demonſtrare, quod ſcelus ſit non feciſſe. D.

50 *Prodemus, quaeſo, potius?*] Deferemus, proiiciemus, porro dabimus: Virg. (Aen. 1, 255.) *vnius ob iram Prodimur.*

Enimuero prorſus iam tacere non queo:
Nam cogis ea, quae nolo, vt praeſente hoc loquar,
Ignarum cenſes tuarum lacrumarum eſſe me?
Aut quid ſit id, quod ſollicitere ad hunc modum?
Primum, hanc vbi dixti cauſam, te propter tuam
Matrem non poſſe habere hanc vxorem domi:
Pollicita eſt ea ſe conceſſuram ex aedibus.
Nunc, poſtquam ademtam hanc quoque tibi cauſam vides;
Puer quia clam te eſt natus, nactus alteram es.

mur. Nam a quo defendendi ſumus, ſi nos deſerit pater? D.

Prodeamus, quaeſo] Hic noua ſuſpicione Pamphili pater ducitur; vt adoleſcentem credat amare meretricem, et hac cauſa nolle reducere vxorem. Ideo adiecit: *Nam cogis ea, quae nolo, vt praeſente hoc loquar*] Et eſt inuectio, qua coniecturalia argumenta colligit, quod hac cauſa vxorem nollet ducere, quod diligat meretricem. Scilicet a ſummo ad imum argumenta colligit. Nam primum dixit, propter matrem vxorem nolle reducere; ea cauſa ſublata, reperit aliam, quod partum celauit. Ergo colligit vanas ſuſpiciones. Et cauſae quidem mutantur, et eſſe illam potiorem, quod meretricem diligit. Sed iungitur cum caſtigatione correctio. E.

51 *Enimuero prorſus iam tacere*] Multa reticentia de filiorum vitiis, et defenſione quoque apud ſoceros vti parentes, ſaepe Terentius demonſtrauit, et praecipue in Andria, quum dicit, *Ego illud ſedulo negare factum, ille inſtat factum. Iam tacere non queo*] Quamuis tacendum ſit. D.

53 *Ignarum cenſes tuarum lacrumarum eſſe me?*] Coniectura quod amet meretricem Pamphilus. *Tuarum lacrumarum eſſe me?*] Apparet illum a Soſtrata hoc audiuiſſe. Nam ipſe filium reprehenderet (*Nam ipſa filium deprehenderat* Z.) flentem. D.

54 *Sollicitere*] Perturberis, commoueare. *Ad hunc modum*] Id eſt, immoderate. D.

Id quod ſollicitere] Mſ. R. *quid ſit hoc, id quod ſollicitere.* L.

Pro *Id* noſtri meliores habent *Hoc.* B.

55 *Primum, hanc vbi dixti cauſam*] A ſummo ad imum. D.

59 *Nactus alteram es*] *Nanciſci* proprie dicitur, qui para-

tus

Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putas.
Aliquando tandem huc animum vt adiungas tuum,
Quam longum ſpatium amandi amicam tibi dedi?
Sumtus, quos feciſti in eam, quam animo aequo tuli?
Egi atque oraui tecum, vxorem vt duceres:
Tempus dixi eſſe: impulſu duxiſti meo.
Quae tum, obſecutus mihi, feciſti vt decuerat.
Nunc animum rurſum ad meretricem induxti tuum;
Cui tu obſecutus, facis huic adeo iniuriam:
Nam in eandem vitam te reuolutum denuo

tus ad tenendum, ante quam poſſit reperire quod teneat, ſtatim, quod occurrerit, prehendit. D.

61 *Aliquando tandem huc animum vt adiungas tuum*] Mire eſt temporis inuectio (*inuerſio*). Et *aliquando tandem vt adiungas*, deeſt *fac*: ſed plenum pronunciatione eſt. D.

Huc animum vt adiungas] Vett. et Reg. exempl. *vt adducas*. L.

Pro *Adiungas* omnes noſtri habent *Adducas*: vt infra v, 3, 38. B.

62 *Quam longum ſpatium*] Ab ante actis. D.

63 *Sumtus, quos feciſti in eam*] Recte hoc dixit: quia impetrabilior eſſe debet indulgentiſſimus pater. vt alibi, *Tum patris pudor, qui me tam leni paſſus eſt animo vſque adhuc, Quae meo cumque animo libitum eſt facere: eine ego vt aduorſer?* D.

64 *Egi atque oraui*] *Agit*, qui iuſtam rem dicit: *Orat*, qui animo demiſſo precatur, vt quaſi beneficium praeſtetur ſibi. D.

65 *Tempus dixi eſſe*] *Tempus*: quia diu multumque ſuſtinuit. *Impulſu duxiſti meo*] Multum valet ad ſuadendum laudatio eius, apud quem agimus: et ex ea parte laudatio, qua illum volumus inflecti. D.

66 *Quae tum, obſecutus mihi, feciſti vt decuerat*] Ordo, Quae feciſti tum obſecutus mihi, vt decuerat. *Quae tum obſecutus mihi, feciſti*] Iuueniliter ſatis; quia non dixit, Multum amans. D.

67 *Nunc animum rurſum ad meretricem*] Hoc vultuoſe, et demiſſo labro: vt appareat inuitum adduci ad reprehendendum, qui laudauerit modo. D.

68 *Cui tu obſecutus*] O (*Ob* Mſſ. et Edd. vett.) meretricis ſuperbiam non ferendam. *Facit huic*] Scilicet vxori. D.

69 *Nam in eandem vitam*] Par-

Video eſſe. PAM. mene? LA. te ipſum. et facis iniuriam;
Quum fingis falſas cauſas ad diſcordiam,
Vt cum illa viuas, teſtem hanc quum abs te amoueris.
Senſitque adeo vxor: nam ei cauſa alia quae fuit,
Quamobrem abs te abiret? PH. plane hic diuinat: nam id eſt.
PAM. Dabo iuſiurandum, nihil eſſe iſtorum, tibi. LA. ah,
Reduc vxorem: aut, quamobrem non opus ſit, cedo.
PAM.

Parcius *vitam* dixit, quam flagitium atque libidinem. *Te reuolutum denuo*] Non *Rediſſe*, ſed *Reuolutum eſſe:* tanquam inuitum aut neſcium. reliquit enim quandam veniam, vt velit eſſe correctior. D.

70 *Mene?*] Hoc genus interrogationis negatiuam habet ſignificationem. *Et facis iniuriam*] Pro, *facis iniuſte.* D.

71 Pro *Cum fingis*, meliores libri habent *Confingis.* B

72 *Vt cum illa viuas*] Grauius eſt cum meretrice viuere, quam meretricem amare. *Teſtem hanc quum abs te amoueris*] Laudata eſt hic vxor modeſta, quum illam teſtem, non impeditricem appellet ſocer. D.

73 *Senſitque adeo vxor*] Aliud argumentum, quo vult in Pamphilum referre non ſolum illius (*ipſius* Z.), ſed etiam vxoris culpam. Et hic vide non accuſari ſocrum. D.

74 *Plane hic diuinat*] *Diuinat* dixit, pro verum dixit. et nota *Diuinat*, de praeterito dictum. Vnde prouerbium, *Aiunt diuinare ſapientem.* quia qui dicit verum, diuinus eſt. D.

75 *Dabo iuſiurandum*] Vbi argumenta et teſtimonia deficiunt, ibi iureiurando opus eſt: et id eſt ἄτεχνος πίστις. *Nihil eſſe iſtorum*] Satis concinne dixit *Iſtorum*, ne in ſingulis commoraretur. D.

Dabo iuſiurandum] Circumuentus adoleſcens argumentis ſolo iuramento ſe vult purgare. E.

76 *Reduc vxorem: aut quamobrem non opus ſit, cedo*] Quia Pamphilus hoc ſolum defendit, non id eſſe, quod pater putat: nec cauſam, quae vera ſit, protulit: ideo ſenex relicta tota quaeſtione, rediit ad id quod agitur, et ait, *Reduc vxorem:* aut dic, quae res vetat. *Non opus ſit*] Reducta ſcilicet. D.

PAM. Non eſt nunc tempus. LA. puerum accipias: nam is quidem
In culpa non eſt: poſt de matre videro.
PAM. Omnibus modis miſer ſum: nec, quid agam, ſcio:
Tot me nunc rebus miſerum concludit pater.
Abibo hinc, praeſens quando promoueo parum:
Nam puerum iniuſſu, credo, non tollent meo;
Praeſertim in ea re quum ſit mihi adiutrix ſocrus.
LA. Fugis? hem! nec quicquam certi reſpondes mihi?
Num tibi videtur eſſe apud ſeſe? ſine:
Puerum, Phidippe, mihi cedo, ego alam. PH. maxume.

Non

77 *Non eſt nunc tempus*] Quia ſocer adeſt. Et oratorie confugit ad deditionem, defenſione titubante. *Accipias*] Pro *accipe*, Cauſa cur accipiat: *Nam is quidem in culpa non eſt*] In hoc dicto eſt quaedam faceta irriſio eius, qui nimis iracundus ſit. D.

78 *Poſt de matre videro*] Bene de matre concedit, vt de puero extorqueat: quia ſcit parentum concordiam firmam eſſe per filios. D.

79 *Omnibus modis miſer ſum*] Quid eſt, *Omnibus modis*? vtrum et circa parentem, et circa vxorem? an et in reducenda, et in non reducenda? *Miſer ſum*] An miſer ſum, cui maxime obtruditur, quod maxime fugio, id eſt, puer? D.

80 *Concludit pater*] Tranſlatio de fera indagata. Sic Cicero (Verr. III, 59.) *circumdatos Verri cancellos* ait. D.

82 *Nam puerum, credo*] Omnia facit Poeta, ne aut rem palam faciat, aut intercedat diuortium. D.

83 *Adiutrix ſocrus*] Quae dixit, *Continuo exponetur*. D.

Cum mihi ſit in ea re adiutrix] Quia mulieres nunquam volunt a maritis, niſi ſe amari. E.

84 *Fugis? hem!*] Ex verbis patris oſtendere voluit, quid agat Pamphilus. et ille *Abibo* dixit, hic, *Fugis*? D.

85 *Num tibi videtur eſſe apud ſeſe*] Quaſi ob amorem meretricis inſanus. *Sine*] *Sine*, ſeparatim accipe: quia vim habet comminantis. D.

Non mirum fecit vxor mea, ſi hoc aegre tulit:
Amarae mulieres ſunt, non facile haec ferunt.
Propterea haec ira'ſt: nam ipſa narrauit mihi;
Id ego hoc praeſente tibi nolebam dicere:
Neque illi credebam primo: nunc vero palam eſt.
Nam omnino abhorrere animum huic video a nuptiis.
LA. Quid ergo agam, Phidippe? quid das conſilii?
PH. Quid agas? meretricem hanc primum adeundam cenſeo:

87 Ob verſum et ſenſum dele *Mea.* Nam non Myrrhina poteſt intelligi, ſed vxor Pamphili Philumena, vt ſupra 73. B.

88 *Amarae mulieres*] Quaſi vir dixit *amaras mulieres.* non enim laudat, ſed cauſam dicit, vnde vxor offenderit Pamphilum (*vxorem offenderit Pamphilus*). *Non facile haec ferunt*] Non facile ferunt pellicatum, neque amorem aliarum in viris. D.

Amarae] Menander, *Φύσει γυνὴ δυσήνιόν ἐςι καὶ πικρόν.* Cf. Ouid. A. A. II, 373. W.

89 *Nam ipſa narrauit mihi*] Vtrum finxit haec dixiſſe filiam ſibi? an vero *κατὰ τὸ σιωπώμενον* factum eſt? Ego neutrum puto: et ſic intelligo, quod de vxore ſua dicat, *Ipſa narrauit mihi:* ſecundum illud quod ſupra dixit, Nunc mihi in mentem venit, de hac re quod locuta es olim, quum illum generum cepimus. Nam negabas nuptam filiam tuam poſſe pati cum eo, qui meretricem amaret: qui pernoctaret foris. D.

90 Pro *Nolebam* plures iique meliores libri exhibent *Nolueram.* B.

91 *Neque illi credebam primo*] Quare non credebas? namque amarae ad hanc rem mulieres ſunt, et ſaepe de nihilo ſuſpicioſae. Et bene hoc addidit, ne timuiſſe generum videretur. D.

Pro *Vero* Bembinus habet *Verum;* quod magis placet. B.

92 *A nuptiis*] Non dixit *A filia mea:* ſed quod pater Pamphili magis doleat, *A nuptiis* inquit. Nam Philumenam nolle, irati eſt: odiſſe nuptias, amatoris. D.

93 *Quid ergo agam, Phidippe?*] Mire conturbatur pater, quaſi res ſua tantum agatur. Et vide quemadmodum Poeta latenter feſtinet ad rerum cognitionem. D.

94 *Meretricem hanc*] Bene *Hanc,*

Oremus: accuſemus grauius: denique
Minitemur, ſi cum illo habuerit rem poſtea.
L A. Faciam vt mones. eho puer, curre ad Bacchidem hanc
Vicinam noſtram; huc euoca verbis meis.
Et te oro porro in hac re adiutor ſis mihi. P H. ah,
Iam dudum dixi, idemque nunc dico, Lache;
Manere affinitatem hanc inter nos volo,
Si vllo modo eſt vt poſſit; quod ſpero fore.
Sed vin' adeſſe me vna, dum iſtam conuenis?

L A.

Hanc, quaſi eam quae interturbat. ſic enim ſumitur hoc pronomen: vt, *Hancine ego vitam parſi perdere?* Et, *Tuaque animam hanc effundere dextra?* id eſt, malam. *Hanc*] Quaſi dicat, quae nos perturbat. *Primum*] Bene *Primum*: vt intelligamus deinde Pamphilum. D.

95 *Oremus*] Vtrum rogemus? an quod eſt verius, omni genere eloquii commoneamus? vnde *Oratores orare et perorare* dicuntur: et *Orator* nomen accepit. Virg. (Aen. VI, 124.) *Talibus orabat dictis.* Nam qui orat, accuſaturus aut commoniturus orat. *Oremus*] Id eſt, eloquamur. Poteſt intelligi et *Rogemus:* ſed non conuenit perſonae potiori, et cauſae, et ipſi verborum ordini. D.

96 *Si cum illo habuerit rem poſtea*] Vt in Eunucho, *Quocum vno tum rem habebam hoſpite.* D.

97 *Bacchidem hanc vicinam noſtram*] Sic maluit, quam meretricem dicere: ne graue ſit cum ea ſeni loqui, niſi quia vicina eſt. D.

Lege ex tribus noſtris, *Eho curre, puer, ad Bacch. h.* B.

98 *Huc euoca verbis meis*] Bene ſeruata ſunt perſonis congruentia. Nam ſocerum monere hanc rem tantum decuit, non etiam facere: vt cum pellice filiae ſuae mitius ſermocinaretur. Et *Huc euoca verbis meis:* deeſt *eam.* D.

99 Pro *Et* placet Bembini *At*; ne hoc ad puerum loqui videatur. B.

100 Pro *Idemque* Cod. C. C. habet recte *Itidemque;* alius *Itidem quod.* B.

102 *Si vllo modo eſt vt poſſit*] Manere ſcilicet, vel fieri vt maneat. D.

103 *Sed viſne adeſſe me vna, dum iſtam conuenis?*] Melius pronunciaueris, ſi renitente et improbante hoc vultu dicere

acce-

La. Immo vero abi: aliquam puero nutricem para.

ACTVS QVINTI SCENA I.

BACCHIS. LACHES.

Non hoc de nihilo'ſt, quod Laches nunc me conuentam eſſe expetit:
Nec pol me multum fallit, quin, quod ſuſpicor, ſit quod velit.

La.

acceperis Phidippum: quaſi non oporteat intereſſe ſocerum. Ideo mutat ſententiam Laches, et relegat eum in procurationem alterius rei. D.

104 *Nutricem para*] Pro, quaere. D.

Immo vero abi] In Mſ. R. et vett. *vero* deeſt. L.

1 *Non hoc de nihilo eſt*] Rarus vitae color in hac locutione miſcetur a Poeta. Nam meretrix loquitur et ſenex: et quod eſt mirabilius, bona meretrix, mitis ſenex. vt intelligas laboraſſe Terentium, vt et a lege Comicorum recederet, et in actu tantum conſuetudinem retineret. *Non hoc de nihilo eſt*] Debet mirari meretrix, quum ad ſenem ducitur: debet timere, quum ad patrem: debet ſuſpicari aliquid, cuius amator iam maritus eſt. *Non hoc de nihilo*] Coniecturalis cauſa eſt: Recipis Pamphilum? non recipio. D.

Non hoc de nihilo eſt] Haec Scena mixta eſt. Nam et controuerſiae ſpeciem tenet Deliberatiuae. Controuerſia in hoc eſt, quod reus (*quod rea* Z.) ſit iniuriarum ex hoc, quod Pamphilum recipiat, meretrix, poſteaquam duxit vxorem. Coniecturalis eſt cauſa. Negat eſſe factum hoc. Quum argumenta deficiunt, fides efficitur per genera teſtimonii, ac primum per iuſiurandum, deinde per fidem tormentorum. Nam ſeruus promittitur (*Nam ſeruas promittit ſuas* Z.) in tormenta. Quibus rebus cum purgata meretrix fuerit, perſuadetur ei, vt ad matrem pergat, iurandi gratia. E.

Meliores libri collocant *Me nunc c.* B. Cum Laches hic non de Scena abeat; Daceria demum poſt Scenam tertiam Actus quinti, finiri cenſet Actum quartum. Z.

2 *Nec pol me multum fallit, quin quod ſuſpicor*] Ordo et ſenſus hic eſt, Nec pol me multum fallit, quin quod velit, hoc ſit quod ſuſpicor: vel, quin quod ſuſpicor, ſit hoc quod velit. Ordo, Quin quod velit,

ſit

La. Videndum eſt, ne minus propter iram hanc impetrem, quam poſſiem:
Aut ne quid faciam plus, quod me poſt minus feciſſe ſatius ſit.
Aggrediar. Bacchis, ſalue. Ba. ſalue, Lache. La. credo aedepol te

Non-

ſit quod ſuſpicor. *Nec pol me multum fallit*] Non me fallit, quo minus id ſit, quod me vocat, quod ſuſpicor. D.

3 *Videndum eſt*] Prouidendum, cauendum. *Ne minus propter iram*] Quia non erat veriſimile, bonum eſſe patrem meretrici interturbanti: reddit rationem ſenex, cur agat mitius, ne videatur perſonae modus non eſſe ſeruatus. *Impetrem*] Perficiam. dictum a patrando: cuius rei difficultas ob tarditatem complendarum nuptiarum, etiam ad alia negotia quae ſunt ardua, verbum hoc commodauit ac dedit. D.

Pro *Hanc* ſenſus poſcit *Hinc*, i. e. ab *hac Bacchide:* vt Adel. III, 3, 7. vbi *Hinc* eſt ab hoc Syro. B.

4 *Quod poſt me minus feciſſe ſatius ſit*] Satisfaciendo minuiſſe. *Quod poſt me minus feciſſe ſatius*] Si *Sit* pro *videatur* acceperis, erit ſenſus, Ne quid faciam plus, quod poſt, dum poeniteat me, videatur ſatius minus feciſſe. Si *Sit* pro *erit* acceperis, erit ſenſus, Videndum eſt ne quid plus faciam: quod quum fecero, poſtea ſatius ſit me non feciſſe et ſatisfacere. Aut certe duas res ſignificat, quibus inter vtrumque temperandum eſſe demonſtrat: vt per illud ſupra, lenitatem tenendam: per hoc infra, auctoritatem defendendam eſſe commoneat. An *Minus feciſſe*, pro poenitere? Sic enim veteres dicebant, *Muto factum*, et *nolo factum:* quum alicuius rei eos poenitebat. *Sit*] Modo *Sit* pro *videatur* poſuit. D.

Ex Bemb. Victor. et Donato Faernus collocat *Quod poſt me*, vt ſit Iambus in vltima. B.

5 *Aggrediar. Bacchis, ſalue*] Bene *Aggrediar*, quaſi rem arduam, et incongruam ſeni. vel *Aggrediar*, vt meretricem circumueniam. Virg. (Aen. IV, 92.) *Talibus aggreditur Venerem Saturnia dictis. Bacchis, ſalue*] Non ita meretrici obſequitur ſenex: quanquam vult adimere timorem perſonae ſuae. *Credo aedepol te nonnihil mirari*] Ipſum prooemium mollius et lenius eſt, vt oſtendat ſe non iurgaturum ſenex. D.

Ex Bemb. hunc et duo ſeqq. ver-

Nonnihil mirari, Bacchis, quid ſit, quapropter te huc foras puerum euocare iuſſi.

B A. Ego pol quoque etiam timida ſum, quum venit mihi in mentem quae ſim:

Ne nomen mihi quaeſtus obſtet apud te: nam mores facile tutor.

L A. Si vera dicis, nihil tibi pericli eſt a me, mulier:

verſus ordinat Faernus ita: *Aggrediar. Bacchis, ſalue.* | B. *Salue, Laches.* L. *credo edepol, te nonnil mirari, Bacchis,* | *Quid ſit, quapropter t. h. f. p. e. i.* Vt prior ſit Dimeter Iambicus catalecticus, et poſteriores Iambici octonarii catalectici. Caeterum verſus poſtulat, vt legas, *Aedepol credo te.* B.

6 *Quid ſit*] Deeſt *rei:* vt ſit, *Quid ſit rei.* D.

7 *Ego pol quoque etiam timida ſum*] Παρέλκον tertium. Vt (Aen. 1, 9.), *Multa quoque et bello paſſus.* Et obſequenter poſuit non ſolum ſe mirari, ſed etiam pauere. *Ego pol quoque etiam timida ſum*] Bene *Etiam:* vt hoc dicat, non ſolum miror, ſed etiam timeo. Et noue, *Timida ſum*, pro timeo. D.

Ob verſum recte Faernus vidit *Mihi* eſſe eiiciendum. B.

8 *Ne nomen mihi quaeſtus*] Id eſt, nomen quod ineſt meo quaeſtui. *Nomen quaeſtus obſtet*] Quem exerceo ſcilicet: id eſt, *Quod eſt quaeſtui mihi* (*meo* Z.). *Ne nomen mihi quaeſtus*] Id eſt, quod meretrix ſum. Legitur et, *Nomen meo quaeſtui obſtet.* D.

Ne nomen mihi quaeſtus obſtet] Etiam ipſa vehementer timeo, ne, quod meretrix dicor, impedimento ſit commodis meis. *Mores facile* autem *tutor.* E.

Obſtet apud te] Poſtremae duae voces in Mſ. R. deſunt. L.

Lege, vti dudum Faernus vidit, *Ne nómen quaéſti mi óbſtet: nam m. f. t.* Nam Bemb. habet *Quaeſti;* idem liber, Vatic. et Victor. cum tribus noſtris non habent verba *Apud te*, quae repugnant verſui, et parum ſenſui proſunt. Denique ne verſui ſyllaba deſit, lege *Obſiet.* B.

9 *Si vera dicis*] Interrogabo ſcilicet. D.

Ordo verborum, qui eſt in libris Faerni et noſtris, verſui eſt conuenientior, *Nil tibi eſt a mé pericli, múlier.* B.

Nam iam aetate ea ſum, vt non ſiet peccato mihi ignoſci aequom:
Quo magis omnis res cautius, ne temere faciam, accuro.
Nam ſi id facis, facturaue es, bonas quod par eſt facere: inſcitum
Offerre iniuriam tibi me, immerenti iniquom eſt.

B A.

10 *Non ſit*] Non videatur. *Iam ea aetate ſum, vt non ſit peccato mihi ignoſci aequom*] Quia iam ipſe (*Num quia iam ipſe* Z.) non do veniam; an quia non mihi peccanti non danda eſt? Et eſt ordo, Vt non ſit mihi aequum peccato ignoſci. Neceſſaria igitur ambiguitas. aut enim *Sit* pro videatur: aut *Peccato*, pro peccatorum: aut *Peccato mihi*, pro peccanti mihi, aut peccato meo. aut deeſt *In*, vt ſit, in peccato. D.

Quum ego ea aetate ſum, vt peccato non dem, id (*peccato non dem veniam; ideo* Z.) diligenter curo, ne aliquid temere faciam. E.

11 *Cautius, ne temere faciam*] Seniliter additum poſt *Cautius, Ne temere faciam.* D.

Lege ex noſtris fere omnibus, *Quo magis res omnes cautius.* B.

12 *Facturaue es*] Etiamſi non facies *Inſcitum*] Me ſcilicet, ſi iniuriam faciam. *Inſcitum*] Inelegans, non bonum. Et non bene dixit *Durum*, aut quid tale, ſed *Inſcitum*: quo verbo maxime mulieres et meretrices vtuntur. *Scitum* enim dicunt quod placet: *Inſcitum* quod diſplicet. vt, *Per ecaſtor ſcitus puer natus eſt e Pamphilo.* Hoc tale eſt quod dixit *Inſcitum* ex abundanti: quale eſt apud Virgil. (Aen. XII, 185.) *Nec poſt arma vlla rebelles Aeneadae referent.* D.

Illud *Nunc* Faernus auctoritate Bemb. delet. At noſtri omnes, *Nam ſi id nunc facis.* Caeterum illud *Inſcitum* cum Faerno praepone ſequenti. B.

13 *Offerre iniuriam*] *Offerimus* iniuriam non merenti: *Reddimus* ei qui meretur. D.

Inſcitum, offerre iniuriam] Iniuſtum valde non merenti tibi inferre iniuriam. E.

Illud *Me*, cum abſit in Bemb. et in vno ex noſtris, nec Donatus videatur legiſſe, cum Faerno ſpurium putamus. B.

BA. Eſt magna ecaſtor gratia de iſtac re, quam tibi habeam.

Nam qui poſt factam iniuriam ſe expurget, parum mihi proſit.

Sed quid iſtuc eſt? LA. meum receptas filium ad te Pamphilum. BA. ah!

LA. Sine dicam: vxorem hanc prius quam duxit, voſtrum amorem pertuli.

Mane,

14 *Eſt magna ecaſtor gratia, de iſta re, quam tibi habeam*] Imitatur hic et ſenile, et ſemineum tardiloquium. Suffecerat enim, *Ago gratias.* D.

Ne verſus claudicet, et dictio ſoloeciſſet, repone, *Eſt mágnam ecaſtor grátiam de iſtác re quod tibi hábeam.* vt Plaut. Rud. IV, 6, 32. B.

15 *Nam qui poſt factam iniuriam ſe expurget*] Sic Adelphis ait: *Indignum te eſſe iniuria hac, indignis quum egomet ſim acceptus modis. Parum mihi proſit*] Si ſic accipiatur, vt ſcriptum eſt, λιτότης eſt aut ταπείνωσις. Et ita intelligendum, quaſi dixerit, multum mihi nocuerit, imo me euerterit. D.

16 *Sed quid iſtuc eſt?*] Nunc demum ad rem redit. *Meum receptas filium*] Intenſio criminis. Et non *Recipis*, ſed *Receptas.* Et ne diceret, Quid tua? *Meum filium. Meum receptas filium*] Propoſitio accuſatoria eſt, et breuiter propoſuit crimen, quod poſtea dilatatur. Et frequentatiuo vſus eſt verbo, quod non raro, ſed frequenter receptet. *Meum receptas filium ad te*] Status coniecturalis, quae coniectura diluitur per ἄτεχνον πίϛιν, id eſt, iuſiurandum, ac tormenta ſeruorum. *Ah!*] Quod falſum eſt, reclamauit meretrix ſtatim: et voluit contradicere, ſi permitteret ſenex. D.

Accuſatio ſic ponitur: *Meum receptas filium.* Et cum illa continuo negare vellet, hic quaſi non accuſantis tantum perſonam tenet, ſed perſuadere (*diſſuadere* Z.) cupientis illud, quod diu promiſſum (*permiſſum* Z.) ſit Pamphilo, vt ad meretricem pergeret. E.

17 *Sine dicam*] Virg. (Aen. XII, 25.) *ſine me haec haut mollia fatu, Sublatis aperire dolis. Vxorem hanc prius quam duxit*] Hanc quaſi moleſtam (*modeſtam* Z.), et quae haec nolit pati. *Vxorem hanc prius quam*] A perſona ſua, Prius quam hanc duxit, veſtrum amorem pertuli. Et quia multum diuque amauerit, *Pertuli* dixit,

Mane, nondum etiam dixi id quod volui. hic nunc vxorem habet;
Quaere alium tibi amicum firmiorem, dum tempus conſulendi eſt:

dixit, quae eſt longi temporis ſignificatio. *Hanc prius quam duxit*] Ante rem: a praeteritis et ante actis. *Veſtrum amorem pertuli*] Ἀποσιώπησις, vt in Heautont. *At nae illud haut inultum, ſi viuo, ferent. Non iam, non tute cobibes? Veſtrum*] Non, ipſius Pamphili. Ergo blande et honorifice. non enim illius amorem, et tuum quaeſtum: ſed amorem veſtrum, nihil potuit dici familiarius, *Pertuli* autem, quantam vim patientiae habet, quantumque ponderis, ne laedi mereatur vlterius. D.

Vt ſit hic Trochaicus cum priori et poſterioribus, lege, *Sine dum: vxorem* etc. B.

18 *Mane; nondum etiam*] Ἀποσιώπησις tertia. *Nondum etiam dixi id quod volui*] Apparet ſenem tarde, et longe loquentem interpellari vultu reſponſurae meretricis: quum ille ſibi ſilentium praeberi velit. Sic Virgilius Latinum inducit dicentem (Aen. XII, 25.) *Sine me haec haut mollia fatu, Sublatis aperire dolis: ſimul haec animo hauri.* Et ad poſtremum de Turno (Aen. XII, 47.) *Vt primum fari potuit, ſic incipit ore. Hic nunc vxorem habet*] Cum denunciatione pronunciandum eſt: quaſi dicat, *Alia res eſt.* D.

Verſus cauſa ante *Volui* interſere *Te.* B.

19 *Quaere alium tibi amicum firmiorem*] Magna moralitas in denunciatione, magna proprietas. ſic enim dicimus, *Quaere tibi.* Virg. (Aen. XI, 129.) *Quaerat ſibi foedera Turnus. Quaere alium tibi amicum firmiorem*] *Firmiorem* pro firmo. non enim firmum concedit eſſe Pamphilum: quem vult intelligi deceptorem eſſe Bacchidis, non iam amatorem ſtabilem. *Quaere alium tibi amicum firmiorem*] Oratorie ſenex quaſi conſulit meretrici, quam vocauerat incuſandam. *Quaere alium*] A praeſentibus et a futuris. *Amicum firmiorem*] Callide ſenex, quaſi iam non Pamphilo conſulat, ſed Bacchidi, *Quaere alium*, dixit. *Dum tempus conſulendi eſt*] Senſus, Dum aetas in flore poſita eſt, facies vendibilis etiam nunc eſt. Et ordo, Dum tempus eſt conſulendi tibi. et bis ſubaudiendum eſt *Tibi.* D.

Cum Faerni libri *Amicum* non

Nam neque ille hoc animo erit aetatem, neque pol tu eadem iſtac aetate.

BA. Quis id ait? LA. ſocrus. BA. mene? LA. te ipſam: et filiam abduxit ſuam:

Pue-

non habeant, et in aliis incertam teneat ſedem, recte ſpurium putatur. Tum Bemb. et Vict. recte, *Dum tibi tempus c. e.* B.

20 *Nam neque ille hoc animo erit aetatem*] *Aetatem*, pro, tam diu quam longa eſt aetas. *Neque pol tu eadem iſtac aetate*] Σχῆμα λόγου πλοκή. prius *Aetatem* aduerbium, et poſterius nomen. D.

Erit aetatem] τὸ *aetatem* in vett. libb. et Mſ. R. omiſſum eſt. L.

Aetatem male abeſt in noſtris. B.

21 *Quis id ait?*] Non interrogatio, ſed firma negatio eſt. *Quis id ait?*] Quum dicat ſenex, *Meum receptas filium:* mirum eſt illam dicere, *Quis id ait?* ſed ab accuſatore teſtimonium quaerit. Et bene *Ait*, quaſi vanum. ſic enim dicimus, *Ait*, *aio*, de rebus nugatoriis. *Quis id ait?*] Moraliter meretrix miſſa fecit omnia, quae in medium ſenex contulit: et ſoli intentioni, Meum receptas filium ad te Pamphilum: Quis *id ait?* reſpondit. *Socrus*] Terribiliter, quaſi quae maxime ſciat, et quae maxime doleat. Ergo et oculis et labris pronunciandum eſt. *Et filiam abduxit ſuam*] Addidit ad perſonam teſtis et facta: quia minus idoneum videbatur, ſocrum dixiſſe de pellice. et ſimul oſtendit quantopere hoc animaduertendum ſit, ex quo tantae turbae ſint concitatae. *Abduxit ſuam*] *Abduxit*, proprie. *Arceſſi* enim dicitur ad maritum: *Abduci* a marito ad diuortium. Sic Virgil. (Aen. x, 79.) *Et gremiis abducere pactas?* D.

Quis ait hoc?] Iam negantis eſt, quod intentato (*intento* Z.) crimini quaeritur teſtis. Sed cum dictus auctor eſt, adiecit argumentum ad probationem, quod filiam abduxit ſuam, quod puerum ob eam rem clam natum voluit extinguere. Purgationem ſumit ex iureiurando, *Aliud ſi ſcirem.* Hic (*Hinc* Z.) iam Deliberatiua illa imago eſt. Promittit quidem illa, et commemorat magnam faciens beneuolentiam (*ſed commemorat, non aliam facere illud meretricem* Z.) poſt nuptias, quia turpis eſt apud nuptam meretricis iſta purgatio. E.

Puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui eſt, extinguere.

BA. Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud vos poſſem fidem,

Sanctius quam iuſiurandum, id pollicerer tibi, Lache,

Me ſegregatum habuiſſe, vxorem vt duxit, a me Pamphilum.

LA. Lepida es: ſed ſcin' quid volo potius ſodes facias? BA. quid vis? cedo.

LA. Eas ad mulieres huc intro, atque iſtuc iuſiurandum idem

Pol-

22 *Puerumque ob eam rem*] Hoc ſic pronunciat ſenex, quaſi qui dicat, *Ecce quarum rerum tu cauſa*! Et haec oratio de iis eſt, quibus oſtendimus nos poſſe grauiter accuſare, ſed nolle. D.

23 *Aliud ſi ſcirem, qui firmare*] Mire, dum quaerit quo firmet fidem, fidem ſibi acquiſiuit atque adſcripſit. *Apud vos poſſem fidem*] Bene *Vos:* quia et *Hic* dicit, et *Socrus*. D.

Lege, verſu ipſo iubente, *Alid ſi ſcirem*. B.

24 *Sanctius quam iuſiurandum*] Bene dum aliud agit, etiam perſonam commendat. Nam non eſt leuis, quae iureiurando nihil ſanctius ſciat. *Sanctius*] Firmius. D.

25 *Me ſegregatum habuiſſe*] Bono ſignificatu vſa eſt: quaſi ipſa haec fecerit. Et bene *Segregatum*: non enim *diſiunctum* aut *repudiatum* proprie diceret (Cf. Donat. infra v, 2, 30.). *Vxorem vt duxit*] *Vt* aduerbium eſt temporis, pro *Ex quo*. D.

Ne Iambicus ſit inter Trochaicos, tolle illud prius *Me*. B.

26 *Lepida es*] Senex cum meretrice loquens, eo potius nomine laudauit eam, quo meretrices ſolent laudari, quam quo matresfamilias. ſic et ſupra, quum *inſcitum* ſe diceret, rationem habuit, quae eſſet cum qua loqueretur. *Sed ſcin' quid volo potius*] Hinc deliberatiua incipit. *Sodes*] Si audes, ſi vis. D.

Illud *Vis* cum et verſui et ſenſui ſuperſit, recte Muretus delendum eſſe exiſtimauit. B.

27 *Eas ad mulieres huc intro*] Non dixit ad *ſocrum* et ad *vxorem*, terribilia nomina et inimica meretrici: ſed quod facile eſt, *Ad mulieres*. Sic alibi, *Mulier mulieri magis con-*

gruit.

Polliceare illis: exple animum iis, teque hoc crimine expedi.

BA. Faciam: quod pol, ſi eſſet alia ex hoc quaeſtu, haut faceret, ſcio;
Vt de tali cauſa nuptae mulieri ſe oſtenderet.
Sed nolo falſa fama eſſe gnatum ſuſpectum tuum;
Nec leuiorem vobis, quibus eſt minume aequom, viderier
Immerito: nam meritus de me eſt, quod queam, illi vt commodem.

LA.

gruit. Et ne longe videretur, addidit *Huc intro. Atque iſtuc iuſiurandum*] Id eſt, quod tu mihi pollicebaris. D.

Forte leg. *Atque iſtic iuſiurandum idem* | *Polliceare*; *illiſce exple animum*, *teque* etc. B.

28 *Exple animum his, teque hoc crimine expedi*] *Explere*, pro *Exinanire*. Terentianum eſt. *Expedire* dicitur, qui pedem retentum liberat. *Exple animum*] Quod illis proſis. D.

29 *Quod pol, ſi eſſet alia ex hoc quaeſtu*] Vigilanter Poeta, ne non veriſimile videretur, id vllam feciſſe meretricem, ipſe lectorem praeuenit. et ſic vere in omnibus Terentius, quae minus peruulgata ſunt, quaeque abhorrent a conſuetudine, agit. D.

Ne *Quaeſtu* in Theſi lateat, repone *Ex quaéſtu hoc.* B.

30 *Vt de tali cauſa*] Id eſt, amore mariti eius et pellicatu. *Nuptae mulieri ſe oſtenderet*] Plus dixit, quam, *Nuptam alloqueretur.* D.

31 *Sed eſſe falſa fama nolo gnatum*] Bene, quo ſit gratioſior, non propter ſe dicit, quod facit, facere. D.

Placet ordo verborum, qui in nonnullis reperitur libris, *Séd nolo éſſe fálſa fama.* B.

32 *Nec leuiorem vobis*] Quid *Leuiorem*? an minus carum? vt contra *Grauis* intelligitur. Virg. XII, 458.) *Ferit enſe grauem Tymbraeus Oſirim. Grauis* etiam moleſtus intelligitur. vt Salluſtius, *Grauiore bello qui prohibituri venerant ſocii, frigere. Grauis* etiam languidus. Virg. (Ge. III, 95.) *Vbi aut morbo grauis, aut iam ſegnior annis Deficit, abde domo. Nec leuiorem*] Vt contra, *grauis*, honore dignus et carus. *Quibus eſt minume aequom*] Parentibus ſcilicet. D.

33 *Immerito*] Bona exceptio. hoc enim et cauere nobis,

LA. Facilem, beneuolumque lingua tua iam tibi me reddidit:
Nam non ſunt ſolae arbitratae hae: ego quoque etiam credidi.
Nunc quum ego te eſſe praeter noſtram opinionem comperi;
Fac eadem vt ſis porro: noſtra vtere amicitia, vt voles.
Aliter ſi facias: ſed reprimam me, ne aegre quicquam ex me audias.

Ve-

bis, et praeſtare aliis poſſumus. *Immerito: nam meritus eſt de me*] Παρόμοιον. *Nam meritus de me eſt, quod queam, illi vt commodem*] Et hoc artificioſe Terentius, ne vel meretricem dure a Pamphilo ſegregaret. *Quod queam, illi vt commodem*] Sic in Andria, *Magis id adeo mihi vt incommodet, quam vt obſequatur gnato.* D.

34 *Facilem, beneuolumque lingua tua*] *Facilem* ad peccatum, *Beneuolum* ad iracundiam retulit. *Lingua tua*] Conſuetudine magis, quam ratione dicit, *Tua lingua.* ergo pro homine ipſo. *Lingua tua iam*] Subdiſtingue *Iam:* vt appareat, Si *lingua tua iam*, quanto magis *facta.* D.

35 *Nam non ſunt ſolae arbitratae hae*] Nunc fatetur ſe quoque accuſatorem fuiſſe: nunc vero beneuolum factum. *Hae*] Cum ἀποστροφῇ. *Ego quoque hoc etiam credidi*] *Quoque* et *Etiam* ſuperuacue poſita ſunt: ſed hic confirmationem oſtendunt. D.

Pro *Hae* duo libri *Haec*, vt ſaepe ante. Tum omnes habent, *Ega quoque etiam* hoc *credidi.* B.

36 *Praeter noſtram opinionem*] Pro Contra. *Praeter noſtram opinionem*] Hoc eſt, innoxiam. D.

37 *Fac eadem vt ſis porro*] Hoc eſt perſeuera purgata eſſe. vult enim et de futuro cautum eſſe: vt ſupra, *Nam ſi id facis, facturaue es. Noſtra vtere amicitia*] Non iam *Amore*, ſed *Amicitia.* D.

38 *Aliter ſi facias*] Ἀποσιώπησις. *Ne aegre quicquam ex me audias*] Vtrum *Aegre* pro *Male*? an *Aegre* pro *Inuita*? D.

Lege, *Aliter ſi: ſed réppri-mám me.* Eſt Apoſiopeſis rei congrua; vt Virgilius, *Quos ego: ſed* etc. Cf. Heautont. 1, 2, 25. B.

Verum te hoc moneo vnum: qualis ſim amicus, aut quid poſſiem,
Potius quam inimicus, periclum facias.

ACTVS QVINTI SCENA II.

PHIDIPPVS. LACHES. BACCHIS.

NIHIL apud me tibi
Defieri patiar; quin, quod opus ſit, benigne praebeatur.

Sed

39 *Verum hoc te moneo vnum*] Haec figura oratoria παραίνεσις dicitur. *Qualis ſim amicus, aut quid poſſiem*] In ſecunda oratione Salluſt. ad Iugurtham, *Nam vim magis, quam beneuolentiam eius, experiri mallem. Qualis ſim amicus, aut quid poſſiem*] Hoc genus comminationis minus habet amaritudinis, ſed plurimum grauitatis. D.

Vt *Té* in ictu ſit, ſequere lectionem noſtrorum libb. *Verum hoc té moneo vnum.* B.

40 Pauci tantum habent in fine reſponſionem Bacchidis, *Faciam ſedulo.* Plures et meliores recte non habent, vt adeo hic verſus cum initio ſeq. Scenae vnum efficiat Trochaicum. FAERN.

1 *Nihil apud me tibi defieri patiar*] Verba nutricis fuiſſe Poeta demonſtrat, petentis ordine longo, quae ſibi praebenda ſint. vnde quaſi taedio ſingulorum, generaliter haec reſpondit, *Nihil apud me tibi defieri patiar*] *Apud me*, dixit pro Apud eum, vbi futura es. *Defieri patiar*] Noluit dicere *Deeſſe:* ſed *Defieri* dixit, vt id quod minus vſitatum eſt, magis delectet auditum. *Benigne praebeatur*] *Benigne*, large. hoc enim eſt gratius, non ſolum *praebere*, ſed *benigne praebere*. D.

Nihil apud me tibi] Prima pars Scenae orationem tenet, vt nutrix puerum diligenter nutriat. Poſtrema (*Poſtremo eſt* Z.) pars ſuperioris controuerſiae acrior. Pater puellae negat iuranti credi oportere meretrici. Qua fide perdita pollicetur illa tormenta de ſeruis. Ita fit veriſimile. E.

2 In Regio Chartaceo deeſt *Opus*. At in Cod. C. C. etiam ſine *Opus*, ſed *Quin quod eſt*. Egregie. Nam *Quod eſt*, ſignificat Quod domi eſt, quod res noſtra praebet. B.

B A. Ancillas dedo: quo lubet cruciatu per me exquire.
Haec res hic agitur, Pamphilo me facere, vt redeat vxor,
Oportet: quod ſi perficio, non poenitet me famae:
Solam feciſſe id, quod aliae meretrices facere fugitant.
L A.

curae Diis eſſe dignae ſunt. Et eſt ἀμφιβολία, quae ſenſu manifeſta eſt. D.

7 *Ancillas dedo*] Repudiato iureiurando ad aliud tranſit firmius documentum. *Quolibet cruciatu per me exquire*] *Per me*, hoc eſt, me permittente: vt quod per legem tibi non licet, per me liceat. *Per me* ergo, me auctore et permittente. D.

8 *Haec res hic agitur*] Aut ſic intelligendum eſt, quaſi dicat, Hoc agebamus quum tu aduenires; aut cum aſſeueratione pronunciandum eſt, vt ſit *Res* veritas: quaſi dicat, Hic non verba ſunt, ſed res agitur. *Haec res hic agitur*] Propoſitio eorum quae dictura eſt, hoc modo, Haec res hic agitur. quae res? Pamphilo me facere, vt redeat vxor, oportet: quod ſi perficio, non poenitet me famae, ſolam feciſſe id, quod aliae meretrices facere fugitant. Multa Terentius feliciter auſus eſt, arte fretus. Nam et ſocrus bonas, et meretrices honeſti cupidas, praeterquam peruulgatum eſt, facit: ſed tanta vigilantia cauſarum et rationum momenta ſubiungit, vt ei ſoli merito videantur omnia licere. Nam hoc contra illud eſt, quod alibi ait, commune eſſe iam omnibus Comicis bonas matronas facere, meretrices vero malas. D.

Illud *Licet* ab initio verſus, in melioribus libris recte abeſt, quia a verſu reſpuitur. B.

9 *Non poenitet me famae*] Haec figura λιτότης dicitur. minus enim dicit, quam ſignificat. Nam, *Non poenitet me famae*, pro eo quod eſt, Magnam famam cupide acquiſiuerim, ſignificat. *Non poenitet me famae*] Ne quaereremus, qui hoc meretrici prodeſſe poſſet. D.

Pro *Perficio*, quod verſum iugulat, qui Creticum vel ei parem pedem in caeſura poſtulat, repone *Effecero*. B.

10 *Solam feciſſe*] Bene *Solam*: ne neſciſſe officium meretricis Poeta videretur. *Solam feciſſe id quod aliae meretrices facere fugitant*] Id eſt, reconciliaſſe vxorem marito. D.

La. Phidippe, noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe falſo
Nobis, in re ipſa inuenimus. porro hanc nunc experiamur.
Nam ſi compererit crimini tua ſe falſo vxor credidiſſe,
Miſſam iram faciet: ſin autem eſt ob eam rem iratus gnatus,
Quod peperit vxor clam, id leue'ſt: cito ab eo haec ira abſcedet.
Profecto in hac re nihil mali eſt, quod ſit diſcidio dignum.

Ph.

11 *Noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe*] Id eſt, in ſuſpicione poſitas. Nam eſſe ſuſpectas, ambiguum eſt: et nunc eius partem manifeſtam videmus. D.

Exſequitur itaque varias cauſas, propter q; t (*propter quas*, *cum* Z.) leues ſunt, diſcidium eſſe non poterit. E.

12 *Nobis, in re ipſa*] *Nobis*, aut abundat, aut, *cum moleſtia noſtr.* ſignificat. *Porro hanc nunc experiamur*] *Porro nunc*, futurum tempus oſtendit. Nam ſi iam inueniſti quid, experiaris et ea, quae reſtant in reliquum tempus: quia iam de praeteritis purgata eſt. *Hanc experiamur*] Id eſt, vtamur opera eius. D.

13 *Crimini tua ſe falſo vxor crediaiſſe*] *Crimen* proprie dicitur id, quod factum (*falſum* Bentl.) eſt, Cicero, *Veruntamen fac, tametſi criminoſum id eſt.* Id eſt, falſa inſimulatio eſt. *Crimini*] *Crimen* nunc, pro falſa ſuſpicione. Virg. (xi, 407.) *Formidine crimen acerbat.* Et (xi, 122.) *Semperque odiis, ſed crimine Drauces Infenſus iuueni Turno.* Id eſt, et quod eum odiſſe, et quod ſe illi odio eſſe ſuſpicaretur. D.

Illud vulgare *Falſo*, cum ſit ineptum, et repugnans verſui, Faernus recte fide Codd. omiſit. Nam *Crimen* per ſe habet notionem falſitatis. B.

14 Pro *Autem* repone *Item*, verſui et ſententiae commodius. B.

15 *Cito ab eo haec ira abſcedet*] Bene; in duabus enim perſonis cauſa videtur eſſe turbarum, ſocrus et Pamphili. D.

16 *Profecto in hac re nihil mali eſt, quod ſit diſſidio dignum*] Moraliter, quaſi quaerendo et diſcutiendo hoc intulit. *Diſſidio*] Diuortio. D.

PH. Velim quidem hercle. LA. exquire: adeſt: quod ſatis ſit, faciet ipſa.

PH. Quid iſtaec mihi narras? an quia non tu ipſe dudum audiſti,

De hac re animus meus vt ſit, Laches? illis modo exple animum.

LA. Quaeſo aedepol, Bacchis, quod mihi es pollicita, tute vt ſerues.

BA. Ob eam rem vin ergo introeam? LA. i, atque exple animum iis, vt credant.

BA. Eo; etſi ſcio pol iis fore meum conſpectum inuiſum hodie.

Nam

17 *Velim quidem hercle*] Vt nihil ſit dignum, hoc eſt, non peccauerit Pamphilus. *Quod ſatis ſit, faciet ipſa*] Id eſt, quicquid ad plenam ducit purgationem, faciet. D.

Reſponſio Bacchidis *Faciam*, in fine verſus, recte abeſt in libris optimis, ob verſum et ſenſum. B.

18 *Quid iſtaec mihi narras?*] Reprehenſio eſt, quaſi longorum verborum Lachetis. *An, quia non tu ipſe dudum*] Correptio eſt. Nam audiuit, *Manere affinitatem hanc inter nos perpetuam volo. An, quia non tu ipſe audiſti dudum, de hac re animus meus vt ſit, Laches?*] Vtrum quia dixit, *Manere affinitatem hanc inter nos perpetuam volo:* an quia apud vxorem defendit adoleſcentem in amore meretricis? *Illis modo exple animum*] Quia dicat, quae amarae ſunt et moleſtae. D.

Lege, *Quid mi iſtaec narras? quiane non tute ipſe d. a.* Nam *Quid mihi iſtaec* plures et optimi habent libri; et caetera poſtulantur a verſu. B.

19 Pro vulgari *Exple*, recte meliores libri exhibent *Explete*. Nam ſermo eſt, non ad Lachetem ſolum, ſed et ad Bacchidem. B.

20 *Quod mihi es pollicita, tute vt ſerues*] Id eſt, iuſiurandum apud mulieres. D.

21 *Ob eam rem vin ergo introeam*] *Vis* dicit: vt oſtendat in hac re cunctationem ſuam. D.

Mutato ordine lege, *Atque exple iis animum, v. c.* B.

22 Vt collocatio ſit elegantior, ex Cod. Petrenſi lege, *Eo; etſi ſcio pol his meum fore.* B.

Nam nupta meretrici hoſtis eſt, a viro vbi ſegregata eſt.

LA. At hae amicae erunt, vbi, quamobrem adueneris, reſciſcent.

PH. At eaſdem amicas fore tibi promitto, rem vbi cognouerint:

Nam illas errore, et te ſimul ſuſpicione exſolues.

BA. Perii! pudet Philumenae: ſequimini me huc intro ambae.

LA.

23 *Nam nupta meretrici hoſtis eſt*] Caute etiam hoc praeſtruit Poeta, ne non veriſimile videatur potuiſſe meretricem (*nuptam*) concorditer cum pellice agere. *Nam nupta meretrici hoſtis*] Alia, ſcilicet inimica (*Aliena, ſeu inimica*). D.

Nam nupta meretrici hoſtis eſt] Hoc eſt, in mutua mariti et vxoris ſocietate non eſt mala ſuſpicio; ſed in eorum diſceſſione aut haec meretrix, aut ille adulter iudicatur. E.

24 Pro *Hae* lege ex Bemb. et aliis, vti verſus poſcit, *Haec;* quod apud Noſtrum ſaepe in plural. Feminino occurrit. B.

25 *At eaſdem amicas fore tibi*] Hic quidem ſenes: verum aliae cauſae ſunt, quae mulieres faciunt moleſtas: et hae (Leg. TIBI PROMITTO. *Hoc quum ſciuerint verum. At aliae cauſae ſunt, quae mulieres faciunt moleſtas et acerbas: hae*) autem ſpectatoribus notae ſunt ex argumento. D.

Etſi hic verſus in Bemb. et in C. C. et Petrenſi omiſſus eſt: tamen cum quibuſdam ſpurius exiſtimari non debet. Etenim a re non abhorret, vtrumque ſenem, inprimis Phidippum, qui ibi Paterfamilias eſt, Bacchidi hanc dare fidem. Caeterum ratio verſus requirit *Cognorint.* B.

26 *Et te ſimul ſuſpicione exſolues*] Hoc eſt quod ſupra dixit, *Crimen:* nos quoque ſuſpicionem interpretati ſumus. *Exſolues*] Expedies. D.

Suſpicione exſolues] Mſ. R. *euelles.* L.

27 *Pudet Philumenae*] *Pudet* duo ſignificat: ſiue ille peccarit quem pudet, ſiue ille cuius pudet. Et familiariter *Philumenae*, tanquam notae ex Pamphilo. *Pudet Philumenae*] Conſcientia communis viri et pellicatus. *Sequimini me intro huc ambae*] Ancillis dicit, quae ſunt κωφὰ πρόσωπα. D.

Verſus gratia repone, *Vos ſequimini intro huc ambae.* B.

LA. Quid eſt quod mihi malim, quam quod huic intelligo euenire;
Vt gratiam ineat ſine ſuo diſpendio, et mihi proſit?
Nam ſi eſt, vt haec nunc Pamphilum vere ab ſe ſegregarit:
Scit ſibi nobilitatem ex eo, et rem natam, et gloriam eſſe:

Refe-

28 *Quid eſt quod mihi malim, quam quod huic*] Senſus hic eſt, Quid eſt quod magis optem mihi euenire, quam quod ſimul proderit etiam meretrici? *Quid eſt, quod mihi, &c.*] Sic hoc ergo intulit pro nouo. Mirandum eſt enim euenire potuiſſe, vt idem et ſeni et patri proſit, quod meretrici. *Quid eſt quod mihi malim*] Vt amicitia mihi et ſibi proſit. Et oſtendit commune ſibi bonum eſſe. *Euenire*] *Euenire*, bis ſubaudiendum. D.

Repone, *Quid eſt mihi quod malim.* B.

29 *Vt gratiam ineat ſine ſuo diſpendio*] Recte. Difficile eſt enim gratiam inire ſine damno. *Et mihi proſit*] Mire: quia difficile eſt amicum ſine damno acquirere. Et quia *cum lucro* non potuit dicere: et hoc ipſum bonum fecit, quia ſine damno. Ergo velut tria ſunt: vt *gratiam ineat*, vt *ſine damno*, et vt *mihi proſit*. D.

Senſus cauſa lege, *Vt gratiam ineam ſine meo diſpendio, et mihi proſim.* Nam Senex meretrici, quam vehementer oderat, non poteſt bene cupere. B.

30 *Pamphilum vere ab ſe ſegregarit*] Proprie ab meretrice *Segregari* dicitur: ab vxore *Diſiungi*. D.

31 *Scit ſibi nobilitatem ex eo, et rem natam*] Quaſi dicatur, *Ecce quam amauit Pamphilus*! Sed hoc ſentire et dicere patris eſt, ſtulta pietate magnificantis filium. Vt, *Meum gnatum rumor eſt amare.* Et proprie *nobilitatem* dixit. Nam et *meretrix* et *gladiator nobiles* dici ſolent. *Scit ſibi*] Quod nimis (*minus* Mſſ. H. et B cum Edd. vett.) amat, ait *Nobilitatem*. *Ex eo*] Vtrum ex Pamphilo? an *Ex eo*, ex ea re. id eſt, quod ſegregauerit vere ab ſe Pamphilum? et hoc eſt melius. Nam nobilis meretricis eſt non timere, ne alterum non inueniat. aut nobilis eſt, cognitam fieri etiam ſenibus. *Et rem natam*] Ex patrocinio et amicitia ſenis. *Rem natam*] Quia multa in eam contulit. *Et gloriam*] Ex facto raro in mere-

Referetque gratiam ei, vnaque nos ſibi opera amicos iunget.

ACTVS QVINTI SCENA III.

PARMENO. BACCHIS.

Aedepol nae meam herus eſſe operam deputat parui pretii,

Qui

meretricibus. *Et gloriam eſſe*] Quia defendit eum apud ſoceros et vxorem: et quod marito meretrix coniugem reddit. D.

Pro *Natam* Cod Regius vnus habet *Nactam*. Repone, *Scit ſe nobilitatem ex ea re nactam et g. e.* Nam primum non de re praeterita, ſed futura hic agitur. Deinde, *ſi vere ab ſe ſegregarit*, res non creuit, ſed damnum obuenit. Denique inter *Nobilitatem* et *Gloriam*, quae cognatae ſunt ſignificationis, *Res* locum commodum non habet. B.

32 Lege *Refert grátiam eii, vnáque nos ſibi ópera amicos iúngit.* Nam Cod. Acad. habet *Refertque*:- Bemb. et Victor. illud *Que* vt inutile ſenſui et verſui incommodum recte omittunt. Sane *Refert*, *Iungit*, vt ſupra *Scit*, elegantiora ſunt, quam Futura. B.

1 *Aedepol nae meam herus eſſe operam deputat parui pretii*] In tota hac Fabula ſeruus piger et curioſus inducitur: neque quicquam illi euenit ex ſententia ſua. *Aedepol nae meam*] Totum a ſtomachante dicitur: quaſi qui nunc maxime iniuriam perſenſerit. *Aedepol nae meam*] In hac Scena καταστροφὴ populo exponitur. *Deputat parui pretii*] Quia ſic ſcilicet abutitur. Deputat parui eam, qui deputat eam in re nullius pretii conſumendam. D.

Aedepol nae meam] Nunc Parmeno redit, qui miſſus in arcem fuerat, vt amicum conueniret, qui nullus erat; ſed vocem parturientis ne audiret. Videt autem de domo vxoris Pamphili exire meretricem. Quae cum eſſet ingreſſa, vt ſe purgaret, in digito eius annulus eſt cognitus, quem vitiator puellae rapuerat, et meretrici dono dederat. Nunc igitur egreſſa Parmenonem ad Pamphilum mittit. Ipſa autem quid actum ſit, narrat, ante menſes X. Ex quo enim compreſſa eſt virgo, X menſes ſunt;

Qui ob rem nullam miſit, fruſtra vbi totum deſedi diem,
Myconium hoſpitem dum exſpecto in arce Callidemidem.
Itaque ineptus hodie dum illic ſedeo, vt quiſque venerat,
Accedebam: Adoleſcens, dicdum quaeſo, es tu Myconius?
Non ſum. at Callidemides? non. hoſpitem ecquem Pamphilum
Hic habes? omnes negabant: neque eum quemquam eſſe arbitror.
Denique hercle iam pudebat: abii. ſed quid Bacchidem

Ab

ſunt; et iure hic partus factus ſit X menſium. E.

Bemb. et noſtri meliores recte habent *Preti* pro *Pretii*. B.

2 *Fruſtra vbi totum deſedi diem*] Deeſt *Illuc*: vt ſit, illuc vbi fruſtra totum deſedi diem. *Totum deſedi diem*] Nota accuſatiuo caſu vſum eſſe. D.

3 *Myconium hoſpitem dum exſpecto*] Memoriter et vigilanter ſeruus Myconium hoſpitem et Callidemidem dixit: ne videretur negligentia, vel obliuione ſua non inueniſſe, ad quem miſſus eſt. *Myconium hoſpitem*] Bene oſtendit ſe memorem et ſignorum et nominum, vt videatur vere illuſus, quum operam dederit. D.

4 *Itaque ineptus*] Moraliter additum *Ineptus*. et *Ineptus*, quaſi inaptus. D.

Lectio *Quiſquam*, pro *Quiſque*, quam duo Codd exhibent, et ad verſum et ad ſententiam commodior eſt. B.

5 *Adoleſcens, dicdum, quaeſo*] Verniliter et comice ſe ipſum ſeruus imitatur. et eſt μίμησις. *Es tu Myconius?*] Nam vt tria mandata ſunt inquirenda, tria inquiſita ſunt ordine. D.

Ne verſui deſit ſyllaba, lege *Tun' es Myconius?* praeſertim cum vnus cod. habeat *Tu es*. B.

7 *Omnes negabant*] Bene tranſit a μιμητικῷ ad διηγηματικὸν, et συντόμως. *Neque enim quemquam eſſe arbitror*] Id eſt, non puto eum eſſe in mundo. D.

8 *Iam pudebat*] Sedere, an interrogare? D.

Ab noſtro affine exeuntem video? quid huic hic eſt rei?

B A. Parmeno, opportune te offers: propere curre ad Pamphilum.

P A R. Quid eo? B A. dic me orare, vt veniat. P A R. ad te? B A. immo ad Philumenam.

P A R. Quid rei eſt? B A. tua quod nihil refert, percontari deſinas.

P A R. Nihil aliud dicam? B A. etiam, cognoſſe anulum illum Myrrhinam

Gna-

9 *Ab noſtro affine exeuntem video*] Satis moraliter inducitur ſeruus dicere *Ab noſtro affine*: quum domini eius ſit, non ipſius. Sic et prius, *Noſter ſocer, video, venit*, pro Pamphili ſocer. *Exeuntem video*] Docte Poeta praemonitrat locuturam perſonam. *Quid huic hic eſt rei?*] Rurſus curioſus nihil ſciturus eſt, et excurſurus piger. D.

10 *Parmeno, opportune te offers*] Attendendum quod ab initio Comoediae vſque ad finem Parmeno mittitur vt currat: et celatur vt neſciat, quod curioſe deſiderat. *Propere curre ad Pamphilum*] Facete Poeta inde incipientem facit, quod ille minime vult, dicendo *Curre*. D.

11 *Quid eo?*] Id eſt, ad Pamphilum. *Ad te?*] Vide curioſum non recuſare laborem, quo cauſam ſciat. *Ad te?*] Non ad te conueniendam: ſed domum, *ad te* ſignificat. *Imo ad Philumenam*] Mire tota Fabula inuenit, quamobrem currat Parmeno. D.

12 *Quid rei eſt?*] Totum pro perſona. *Tua quod nihil refert, percontari deſinas*] οἰκονομικῇ διανοίᾳ et eximie dixit, quaſi minus ſit iniurium prohibere interrogare, quam interroganti non reſpondere. Et memento hanc eſſe, cui in principio nihil celauerit Parmeno (*hunc eſſe, qui in principio nihil celauerit Philotin.* Z.). D.

Tua quod nihil refert, percontari] Gloſſar. Πολυπραγμονῶ *ſciſcito, percontor. Terent.* Sic Plaut. Sticho II, I, 48. *Tua quod nihil refert, ne cures.* Menand. Ἃ μὴ προσήκει, μήτ' ἄκουε, μήδ' ὅρα. Ariſtides περὶ τοῦ παραφθέγματος. p. 50. οὐκ τοίνυν εἰδῆς, ὅτι καὶ ὅλως ἀρχαῖον νόμιμον τοῦτο καὶ ἑλληνικόν, φροντίζειν ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ. L.

13 *Nihil aliud dicam?*] Vult rem per mandata colligere. *Etiam, cognoſſe annulum illum*

Gnatae ſuae fuiſſe, quem ipſus mihi olim dederat. PAR. ſcio.
Tantumne eſt? BA. tantum: aderit continuo, hoc vbi ex te audierit.
Sed ceſſas? PAR. minume equidem: nam hodie mihi poteſtas haut data'ſt:
Ita curſando atque ambulando totum hunc contriui diem.
BA. Quantam obtuli aduentu meo laetitiam Pamphilo hodie!
Quot commodas res attuli! quot autem ademi curas!
Gnatum ei reſtituo, qui paene harum ipſiuſque opera periit:
Vxorem, quam nunquam eſt ratus poſthac ſe habiturum, reddo: Qua

illum Myrrhinam] *Etiam* aduerbium eſt vel conſentientis, vel reminiſcentis: ſed magis reminiſcentis modo. Sic Cicero (Verr. II, 35.) *Etiam, quod pene praeterii, capella quaedam eſt, mire facta.* D.

14 *Scio*] Non *Audio* inquit, ſed *Scio*. D.

Conſenſu Faerni noſtrorumque librorum repone, *Olim mibi.* B.

15 Pro *Audierit* verſus poſcit *Audiuerit*. B.

16 *Sed ceſſas?*] Hoc eſt, tardas et quieſcis? vrget autem cum (*eum* Mſ. B. et Edd. vett.) curſu. *Minime equidem*] *Ceſſo* ſubauditur. *Poteſtas haut data eſt*] Ceſſandi ſcilicet. D.

17 *Ita curſando atque ambulando*] Eſt enim curſus et nauigantis et equitantis. D.

18 *Quantam obtuli aduentu meo*] Reliqua pars argumenti per μονῳδίαν narratur. D.

19 *Quot commodas res attuli!*] *Quot*, tam (*quam*) multas. Et more ſuo *Attuli* dixit. *Quot autem ademi curas!*] Sic ante, *Vt metum, in quo nunc eſt, adimam: atque expleam animum gaudio. Quot commodas res attuli! Quot autem ademi curas!*] Haec omnia admirantis ſunt. vt Virg. (Aen. IV, 10.) *Quis nouus bic noſtris ſucceſſit ſedibus boſpes!* D.

20 *Gnatum ei reſtituo, &c.*] Ἐξαρίθμησις. D.

Vt verſui laboranti mederis, repone, *Paene qui harum.* B.

21 *Reddo*] *Redditur* nobis, quod noſtri cupidum eſt: *Reſtitui-*

Qua re ſuſpectus ſuo patri, et Phidippo fuit, exſolui:
Hic adeo his rebus anulus fuit initium inueniundis.
Nam memini, abhinc menſes decem fere, ad me nocte prima
Confugere anhelantem domum, ſine comite, vini plenum,
Cum hoc anulo: extimui ilico. Mi Pamphile, inquam, amabo,
Quid exanimatus es obſecro? aut vnde anulum iſtum nactus?
Dic mihi. Ille alias res agere ſe ſimulare. poſtquam id video,

ſtituitur nobis, cuius cupidi ſumus. Bene ergo *Gnatum reſtituo, vxorem reddo.* D.

22 *Quare ſuſpectus ſuo patri et Phidippo fuit*] Ergo non vnum beneficium, ſed tria ſunt. *Exſolui*] Variauit tempora, *reſtituo, reddo, exſolui.* D.

24 *Nam memini abhinc menſes decem*] *Menſes decem* dixit: et recte, vt de hoc peperiſſe demonſtret. *Nocte prima*] Primis partibus noctis, vel primore (*primis tenebris*): vt (Aen. IX, 244.) *Viamus obſcuri primam ſub vallibus vrbem.* D.

25 *Confugere anhelantem*] Ex his argumentis poteſt colligi, hunc eſſe qui virginem vitiauerit. *Confugere anhelantem*] Vide ſigna coniecturalia: quod *confugere* vidit, timebat: quod *anhelantem*, colluctatus fuerat: quod *domum*, celari volebat: quod *ſine comite*, pudendum fuerat facinus; quod *vini plenum*, temerarium quod *annulum* habebat, partum (*raptum*, alii) indicat. Vides igitur his indiciis vt virginem apparet vitiatam (*indiciis*, *virginem, vt apparet, vitiatam*). D.

26 *Mi Pamphile, inquam, amabo*] Haec blandimenta ſunt muliebria. D.

27 *Quid exanimatus es obſecro? aut vnde annulum iſtum nactus?*] Principalia ſigna vitii illati, perturbatio et annulus. *Quid exanimatus es obſecro? aut vnde annulum iſtum nactus?*] Breuitati conſulit Terentius: nam in Graeca haec aguntur, non narrantur. D.

Illud *Es* cum a verſu repudietur, reſcribe *Exanimatu's*; item *Nactu's*. B.

28 *Simulare*] Fingere, ac pro vero falſum tradere. *Ille alias res agere ſe ſimulare*] Id

Neſcio quid ſuſpicarier magis coepi: inſtare vt dicat.
Homo ſe fatetur vi in via neſcio quam compreſſiſſe;
Dicitque ſeſe illi anulum, dum luctat, detraxiſſe.
Eum haec cognouit Myrrhina in digito modo me habentem.
Rogat vnde ſit: narro omnia haec: inde'ſt cognitio facta,
Philumenam compreſſam eſſe ab eo, et filium inde hunc natum.
Haec tot propter me gaudia illi contigiſſe laetor.
Etſi hoc meretrices aliae nolunt: neque enim eſt in rem noſtram,

Vt

eſt, alias res agentem ſe fingere. pudebat enim amicae de alterius ſtupro fateri: et ei amicae, quam tum deperibat. D.

Ille alias res agere ſe ſimulare. E.

Illud *Id* in Cod. nullo eſt, niſi Victoriano, vbi et ipſum deletum eſt. B,

29 *Neſcio quid ſuſpicarier*] Pro aliquid. D.

Lege et interpunge ſic, *Neſcio quid ſuſpectarier, magis coepi inſtare vt dicat.* B.

30 *Homo ſe fatetur vi in via virginem neſcio quam compreſſiſſe*] Bene additum *Homo:* et oratorie *Neſcio quam;* ex quo dicto omnis error eſt natus. Nam appone nomen, et nulla fabula eſt. *Neſcio quam*] Vel quia vere neſciebat: vel quia ſic dicendum fuit, ne amare illam videretur. D.

Illud *Virginem* ob fidem optimorum Codd. dudum delendum putarunt viri docti. B.

31 *Dum luctat*] Ita Mſ. R. et vett. libb. al. *luctatur.* L.

32 Repone *Eum cognouit Myrrhina haec: in digito modo me habente.* Nam non Bacchidem, ſed ipſum anulum cognouit Myrrhina. B.

35 *Haec tot propter me gaudia*] Incluſit (*Concluſit* Mſ. B. et Edd. ante Steph. recte, i. e. finiuit) narrationem fabulae more ſuo: ne haec in futuro actu exſpectaremus. D.

36 *Etſi hoc meretrices aliae nolunt*] Color neceſſarius a veriſimili. Se (*Scit ſe* vterque liber) enim alibi dixiſſe, *Bonas matronas facere meretrices malas*, meminit. *Neque enim eſt in rem noſtram*] *In rem*, in vtilitatem, id eſt, pro commodo. D.

Claudicanti in caeſura verſui

Vt quiſquam amator nuptiis laetetur. verum ecaſtor
Nunquam animum quaeſti gratia ad malas adducam partis.
Ego, dum illo licitum'ſt, vſa ſum benigno, et lepido, et comi:
Incommode mihi nuptiis euenit: factum fateor:
At pol me feciſſe arbitror, ne id merito mihi eueniret.
Multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda aequom eſt ferre.

ACTVS QVINTI SCENA IV.

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

VIDE, mi Parmeno, etiam ſodes, vt mihi haec certa et clara attuleris: Ne

ſui ſic opitulare, *Etſi hoc meretrices non volunt aliae: neque enim in rem eſt noſtram.* B.

38 *Quaeſti gratia ad malas*] Priſcian. lib. 6. Fab. Fulgent. de priſco ſerm. in voce *Diobolares.* L.

39 *Ego, dum illo licitum eſt*] An meruerit (*metuit*) Pamphilus? D.

40 *Incommode mihi nuptiis euenit*] Sic dixit, quemadmodum dicimus, *Et male euenit*, aut *Bene ei contigit.* *Incommode mihi nuptiis euenit*] Ἀνθυποφορὰ (ὑποφορὰ). Et eſt ordo, Incommode mihi euenit ex nuptiis. et *Incommode*, pro incommodo. *Nuptiis*] Deeſt *ex.* vt ſit, *Ex nuptiis.* *Factum, fateor*] Ἀνθυποφορά. D.

Incommode mihi euenit] Maximum incommodum accepi, quod Pamphilus duxit vxorem. *Factum fateor*] Confiteor. Sed non mei meriti eſt, quod deſerta ſum. Vnde ferenda haec ſunt incommoda. E.

41 *Ne id merito mihi eueniret*] Ergo haec dolemus, quae merito contingunt. D.

42 *Multa ex quo fuerint commoda eius*] Ratio cur noua omnia fiant, et contra officium meretricis. *Multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda aequum eſt ferre*] Hoc eo tractu vocis, et ea aequanimitate dicendum, quale in Adelphis, *Quando eum quaeſtum occoeperis, accipiunda et muſſitanda iniuria adoleſcentium eſt.* D.

1 *Vide, mi Parmeno, etiam ſodes, vt mihi haec certa*] Bene

Haec

Ne me in breue coniicias tempus gaudio hoc falſo frui.

PAR. Viſum eſt. PAM. certene? PAR. certe. PAM. Deus ſum, ſi hoc ita eſt. PAR. verum reperies.

PAM. Manedum ſodes: timeo ne aliud credam, atque aliud nuncies.

PAR. Maneo. PAM. ſic te dixiſſe opinor, inueniſſe Myrrhinam,

Bacchidem anulum ſuum habere. PAR. factum. PAM. eum, quem olim ei dedi;

Eaque hoc te mihi nunciare iuſſit: itane eſt factum? PAR. ita, inquam.

PAM.

Haec repetit. verum eſt enim, vt quod miſere cupimus, id etiam tardius credamus effectum. Sic et in Heautont. *Ego vereor magis.* D.

Vide, mi Parmeno] Ea quae vehementer cupimus, parum credibilia videntur, dum metuimus. Ideo ſaepius quaerit, et nuncii ordinem repetit, cum dicit: *Manedum, ſodes. Sic te dixiſſe opinor, inueniſſe Myrrhinam apud Bacchidem annulum ſuum.* Quibus rebus confirmatis rurſum exſultat gaudio: *Quis me eſt fortunatior?* E.

Verſus ſunt Trochaici tetrametri; ſed hic et ſeptimus, acatalectici, caeteri catalectici. FAERN.

2 Pro *Coniicias* legendum exiſtimo *Pellicias.* B.

3 *Deus ſum, ſi hoc ita*] Plaut. *Rex ſum; regem autem quid loquor? imo Deus.* Et in Curcul. I, 3, 11. — *Sum Deus.* L.

Pro *Certene* vulgari recte Bemb. et Victorian. habent *Certen;* vt verſus ſit Trochaicus catalecticus. B.

4 *Mane dum*] *Dum* abundat. D.

5 *Sic te dixiſſe opinor*] Miro affectu inducitur, vix adduci ad credendum, quod gaudet, Pamphilus. D.

Ne pro Trochaico fiat Iambicus, vel corrige *Dixe*, vel cum Cod. Mead. lege inuerſo ordine, *Sic dixiſſe opinor te.* B.

6 Duo Codd. concinnius, *Suum anulum.* B.

7 *Ita, inquam*] Quaſi iam ante faſſus, dico (*Quaſi iam laſſatus dicit*). D.

Duo ex noſtris verius, *Eaque hoc mihi te nunciare.* B.

PAM. Quis me eſt fortunatior, venuſtatiſque adeo plenior?
Egon' te pro hoc nuncio quid donem? quid? quid? neſcio.
PAR. At ego ſcio. PAM. quid? PAR. nihil enim:
Nam neque in nuncio, neque in me ipſo tibi boni quid ſit, ſcio.
PAM. Egone, qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris,
Sinam ſine mûnere a me abire? ah, nimium me ingratum putas!
Sed Bacchidem eccam video ſtare ante oſtium:
Me exſpectat, credo: adibo. BA. ſalue, Pamphile.
PAM. O Bacchis, o mea Bacchis, ſeruatrix mea.

BA.

8 *Quis me eſt fortunatior, venuſtatiſque adeo plenior?*] Ob beneficia Veneris; cui contrarium *inuenuſtus*, cui contra reciderit (*ceciderit*) quod amat. D.

Venuſtatiſque] Q. Aur. Symmach. lib. 1. Epiſt. 72. *Res cecidit ex voto, vtor teſte quo volui, iam mihi Comici adoleſcentis voce clamandum eſt, Quis me hodie fortunatior venuſtatiſque adeo plenior?* Aliter, ſed male, Terentii locum Non. Marcellus laudat in voce *Vetuſtas*. L.

9 *Quid donem? quid? quid? neſcio*] Μελλησμός. vt (Aen. VI, 532.), *pelagine venis erroribus actus? An monitu diuum? an quia te fortuna fatigat, Vt triſtes ſine ſole domos, loca turbida, adires?* D.

Ne verſus pede claudo incedat, lege ex noſtris vniuerſis, *Egone pro hoc te nuncio.* B.

11 *Nam neque in nuncio*] Magis ſcire vult, quam munus accipere. *Nam neque in nuncio, neque in me ipſo boni quid ſit, ſcio*] Facete agit Terentius: quanto magis Parmeno curioſus eſt, tanto magis neſcit illa, quae cupit. D.

Neque in me ipſo] Mſ. R. *neque in memetipſo tibi*, etc. L.

12 Editio vet. et vnus e Codd. Regiis recentior recte, *Egon te, qui ab Orco.* Nam ita fit Iambicus, vt ſequens. B.

16 *O Bacchis! o mea Bacchis! ſeruatrix mea*] Bene additum eſt, *Seruatrix mea.* Et (*Vt* Edd. vett.) *Mea*, quod ſupra dixit, amatoris eſt. D.

BA. Bene factum, et volupe'ſt. PAM. factis, vt credam, facis:
Antiquamque adeo tuam venuſtatem obtines,
Vt voluptati obitus, ſermo, aduentus tuus, quocunque adueneris,
Semper ſiet. BA. ac tu ecaſtor morem antiquom atque ingenium obtines,
Vt vnus hominum homo te viuat nunquam quiſquam blandior.
PAM. Ha, ha, he, tune mihi iſtuc? BA. recte amaſti, Pamphile, vxorem tuam:
Nam

17 *Factis vt credam facis*] Difficile enim erat credere, his rebus gaudere meretricem. D.

19 *Vt voluptati obitus*] *Obitus* occurſus: *Ob* enim, ſignificat contra. Ergo *Obitus*, aditus. Legitur et. Voluntate obitus. *Obitus, ſermo, aduentus tuus*] Inter *Obitum*, et *Aduentum* hoc intereſt: quod *Obitus* eſt, quem caſus affert: *Aduentus*, quem voluntas et deſtinatus locus. D.

Vt voluptati obitus, ſermo, aduentus] Singula ſunt. Et eſt ſenſus *Vt voluptati ſit ſermo tuus*. *Obitus* autem abſceſſus (*acceſſus* Z.) eſt, ab eo quod eſt *Obeo*. E.

Pro *Aduentus* ſenſus ſuadet *Affatus*. Nam male Synonyma *Obitus* et *Aduentus* ſeparantur. Quodſi igitur noſtram rationem ſequeris, gradatim procedit ſententia. Etenim *Sermo* ad omnes, ſed *Affatus* ad hunc vel illum. B.

20 *Morem antiquom*] Reſpexit ad verſum Ennii lib. 5. Annal. *Moribus antiquis res ſtat Romana, vireiſque*, quem citant Cicero lib. 5. de Rep. Auguſtin. Epiſc. lib. 2. cap. 21. de Ciuit. Dei. Volcat. Gallican. in Auidio. Plaut. Capt. 1, 2, 20. *Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus, Cuius nunquam voltum tranquillaui gratiis.* L.

21 Cum Bemb. aliiſque probatis libris lege, *Vt vnus omnium homo*: vt *Vnus* et *Omnium* opponantur. Dein plures libb. cum Edd. vett. recte habent *Nuſquam*. Nam ſi *Nunquam*, dixiſſet *Vixerit*. B.

22 *Tune mihi iſtuc?*] Quia blandimentum magis meretricium eſt. D.

Ex Bemb. Vict. et noſtris leg. *Tun mi iſtuc?* B.

Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod noſſem, videram.
Perliberalis viſa'ſt. PAM. dic verum. BA. ita me Di ament, Pamphile.
PAM. Dic mihi, harum rerum num quid dixti iam patri? BA. nihil. PAM. neque opus eſt,
Adeo mutito: placet non fieri hoc itidem, vt in Comoediis,
Omnia omnes vbi reſciſcunt. hic, quos par fuerat reſciſcere,
Sciunt. quos non autem aequom'ſt ſcire, neque reſciſcent, neque ſcient.

BA.

23 *Nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod noſſem, videram*] Hoc eſt, nunquam ſic videram, vt eam noſſem. *Quod noſſem*] Id eſt, quod meminiſſem, quod ſcirem: ac per hoc, nunquam videram. vt alibi (Adel. IV, 5, 7.), *Non equidem iſtuc, quod ſciam.* D.

Eam, quod noſſem, videram] Hoc eſt, non ſic videram, vt eam noſſem. E.

24 *Dic verum*] Bene inſtanter ex meretrice quaerit, quid de forma vxoris ſentiat. ſcit enim hanc iudicem eſſe pulchritudinis poſſe: vel quod femina, vel quod aemula. D.

Perliberalis viſa'ſt] Vid. Feſt. in voce *Liberales.* L.

25 *Numquid*] Num aliquid. acuendum ergo *Quid.* *Neque opus eſt, adeo mutito*] Vel tenui dicto. D.

Numquid ſubolet patri?] Metuit, ne pater audiuerit aut ſuſpicetur aliquid de compreſſu. E.

26 *Non fieri hoc itidem, vt in Comoediis*] Mire: quaſi haec Comoedia non ſit, ſed veritas. aut deeſt *Aliis.* *Vt in Comoediis*] Deeſt *Fit.* D.

Vt in Comoediis] Quaſi haec Comoedia non ſit. Conſtat enim, in Comoediis in poſtrema parte perſonas plurimas poni. E.

Leg. *Placet haut fieri.* B.

27 *Omnia omnes vbi reſciſcunt*] In fine enim Comoediae nihil cuiquam celari ſolet. *Hic, quos par fuerat*] *Hic*, in hac Comoedia, aut in hac re. D.

Accentus gratia ex Bemb. ſequor hunc ordinem, *Quos fuerat par.* B.

28 *Neque reſciſcent, neque ſcient*] *Reſciſcunt* ad quos pertinet.

BA. Immo etiam, qui hoc occultari facilius credas, dabo.
Myrrhina ita Phidippo dixit, iuriiurando meo
Se fidem habuiſſe, et propterea te ſibi purgatum. PAM. optume'ſt:
Speroque hanc rem eſſe euenturam nobis ex ſententia.
PAR. Here, licetne ſcire ex te, hodie quid ſit quod feci boni?
Aut quid iſtuc eſt, quod vos agitis? PAM. non licet. PAR. tamen ſuſpicor:
Egone hunc ab Orco mortuum? quo pacto? PAM. neſcis, Parmeno,
Quantum hodie profueris mihi, et ex quanta aerumna extraxeris.

PAR.

tinet. Et *Reſciſcunt* qui neſciunt, *Sciunt* qui negligunt. Et *Reſciſcimus* ex alio, *Scimus* etiam per noſtram opinationem. *Reſcire*, eſt recognoſcere, et vix inuenire quod quis neſcierit. D.

29 Pro *Occultari* plurimi Codd. *Occultari poſſe;* quod ſenſu probatur, ſed verſu repudiatur. Igitur vt vtrique rei conſulas, lege *Occultum iri.* Nam Pamphilus de futuro erat inprimis ſollicitus. B.

30 Etſi omnes libri habent *Iureiurando:* leges linguae tamen *Iuriiurando* poſcunt. B.

33 *Here, licetne ſcire ex te*] Ridicule inſtat ſcire, ignoraturus Parmeno. D.

Illud *Me* ante *Scire* a ſenſu non poſtulatur, imo a verſu repudiatur, et in melioribus libb. abeſt. B.

35 *Egone hunc ab Orco mortuum?*] Verba ſunt cogitantis, ideo et ἐλλειπτικῶς loquitur. *Neſcis, Parmeno*] Addidit ſtimulos curioſitati eius. D.

Ego hunc ab Orco] Hoc eſt, a Plutone, qui eſt Deus inferni, mortuum liberaui. Hic Parmeno eadem repetit verba Pamphili, et ſecum quaſi haec cogitans loquitur. E.

Bembinus, et Faerni Donatus *Ego hunc:* noſtri *Egon hunc*. Nihil intereſt. B.

36 Ne verſus claudicet, illud *Me*, quod in aliis libris abeſt, in aliis ponitur ante *Extraxeris*, repone poſt *Et*. B.

PAR. Immo vero ſcio; neque hoc imprudens fe-
ci. PAM. ego iſtuc ſatis ſcio.

PAR. An temere quicquam Parmenonem prae-
tereat, quod facto vſus ſit?

PAM. Sequere me intro, Parmeno. PAR. ſe-
quor: equidem plus hodie boni

Feci imprudens, quam ſciens ante hunc diem vn-
quam. Ω. Plaudite.

CALLIOPIVS RECENSVI.

37 *Immo vero ſcio, neque hoc imprudens feci*] Recte. paruum enim beneficii meritum, ſi ab imprudente praeſtitum videatur. D.

38 *Temere quicquam Parmenonem praetereat*] Quod interdum non (dele *Non*) temere praetereat, quod habet faciendi neceſſitatem. *Temere quicquam Parmenonem praetereat*] Sibi ipſi hoc dicit, et ſe nominat: vt (Aen. II, 549.) *Degeneremque Neoptolemum narrare memento.* Et, *Age nunc: Phormionem, qui volet, laceſſito.* *Temere quicquam*] Vtrum hoc dicit, Non temere, neque per imprudentiam geritur, quicquid vtile eſt. An hoc dicit, Nihil poteſt tranſire temere, quod vtile factu eſt, quin gratiam ſui habeat? An hoc dicit, An quicquam Pamphilus praetereat temere: ita vt non remuneret bonum factum Parmenonis, quod ſibi vtile fuerit? Et conuenit hoc dictum meretrici abeunti. D.

Hic verſus nec Parmenoni, e ratione vulgari, nec Pamphilo, ex Bemb. ſed Bacchidi tribuendus eſt, laetanti et Parmenonem ridenti. Itaque cum Bemb. *Parmeno* legi debet in Caſu recto. B.

40 *Feci imprudens, quam ſciens ante hunc diem vnquam*] Quia non conuenit ſeruo ſcienti recte facere, bene addidit *imprudenti* ſibi eueniſſe, vt bene faceret: quod prudens nunquam fecerit. *Imprudens quam ſciens*] Ἀντίθετον ſecundum. Nam imprudentem ſcienti reddit, non prudentem. D.

Feci imprudens, quam ſciens] Plaut. Capt. Prol. 44. *Vt ſaepe iam in multis locis Plus inſciens quis fecit, quam ſciens boni.* L.

AEL. DON. V. C. ORATORIS VRBIS ROMAE COMMENT.
IN TERENTI HECYRAM EXPLICIT.

FRI-

FRIDERICI LINDENBROGI

OBSERVATIONES
IN AELII DONATI. V. C. COMMENT. IN HECYRAM.

IN PROLOG.

3 *Quae ſcita ſit nomine*] Mſ. *hoc eſt q. ſit oio.*

ALT. PROL.

1 *Ius gentium eſt*] L. 17. ff. de Legationibus l. 7. ad leg. Iul. de vi publ. leg. 8. de diuiſ. rer. Dio Chryſoſt. περὶ νόμυ. Τὸν γοῦν παρὰ τῶν ἐχθίςων κήρυκα πεμπόμενον ὗτος ἐςὶν ὁ σώζων καὶ διαφυλάτ]ων, παντὸς θώρακος καὶ πάσης ἀσπίδος ἰσχυρότερον αὐτῷ δὺς ὅπλον τὸ κυρύκειον. Idem in fine orationis περὶ ἔθυς. Liuius 1, 14. *Poſt aliquot annos propinqui regis Tatii legatos Laurentium pulſant: cumque Laurentes iure gentium agerent, apud Tatium gratia ſuorum et preces plus poterant: igitur illorum poenam in ſe vertit. Nam Lauinii, cum ad ſollemne ſacrificium eo veniſſet, concurſu facto, interficitur.* Vell. Patercul. initio lib. 2.

9 *Dicitur* ἀντίθεσις] Mſ. ἀνάκλασις.

23 *Ab auditorum perſona*] Mſ. *A iudicum perſona.*

25 *Etiam glorioſi*] Mſ. *ſed glorioſi.*

ACT. I. SC. I.

8 *Mutili dicti ſunt boues*] Rectiſſime ad mentem Donati Hyginus ſab. 201. *In quamcunque effigiem vellet tranſmutaretur, ex albo in nigrum, vel ex nigro in album; in cornutum ex mutilo, in mutilum ex cornuto.* Columella praefat. lib. 1. *aliter curetur mutilum aliter traripilum, aliter cornutum, et ſetoſum.*

9 *Eximia pecora*] Vid. Feſt. v. *Eximium.*

17 *Non eam perſuaſiſſe*] Mſ. *Non ſe perſ.*

Ἐμπαθῶς *ait*] Mſ. ΕΝΠΑΓΟΠΑΛΗΝ.

18 *Secundum* φυσιογνωμικὺς *difficile deformem reperiri bonam*] Vid. Ariſtotel. Polaemon, et Adamant. Phyſiognomica.

ACT. I. SC. 2.

3 *Ante* πεδοικην] Ita Mſ. Heſych. πεδοίκυς, μετοίκυς vocat. Hinc

Hinc ergo de medela cogitandum.

97 *Quae familiae debebatur*] Iuſtin. Inſtit. lib. 3. Tit. de bonor. poſſeſſ.

ACT. II. SC. I.

9 *Ἄτεχνος πίστις*] Infra IV, 4, 75. V, I, 16. Marcell. in Hermog. pag. 298.

17 *Niſi ad telum*] Petron. 90. *Vt primum extra teli coniectum licuit conſiſtere.* paulo ante dixerat, *Lapides in Eumolpum recitantem miſerunt.* Vid. Inſtit. lib. IV. Tit. vlt. de pub. iud.

28 *Hoc eſt amorem*] Mſ. *Hoc amare.*

ACT. II. SC. 2.

21 *Eſſe compulſam*] Mſ. *eſſe collapſam.*

25 *Aurem propiorem*] Mſ. *aurem propriorem.*

ACT. III. SC. I.

1 *Nimis cothurnati*] Al. *conturbati.*

29 *Plenum erat*] Mſ. *planum erat.*

41 *Plautus Bacchidibus: Nam et ex*] Locus corruptus. Plauti verba ſic habent: Act. I. Scen. I, 73. *Nam vt in naui recta es, credo, timida es.* Videtur autem ſic legendum: *Num vt in mari vecta es, c. t. es. Ergo Pauitare, aegrotare: quia ſic horruiſſe viſa ac palpitare venis* etc.

44 *In vultu proloquium*] Mſ. *incultum proloq.*

ACT. III. SC. 2.

24 *Eſt μετωνυμία*] Mſ. *eſt ὑπαλλαγή.*

ACT. III. SC. 3.

27 *Femina, quae leges neſciat*] L. II. l. 13. C. de iur. et fact. ignor. l. 8. ff. eod. lib. 2. §. 7. ff. de iur. fiſci. l. 38. §. 2. et 4. ad L. Iul. adult.

ACT. III. SC. 4.

26 *Sine coniunctiuo*] Mſ. *coniunctione.*

Μυκόνιος φαλακρὸς] Strabo libr. X. Τοὺς φαλακροὺς δέ τινες Μυκονίους καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ τὸ πάθος τοῦτο ἐπιχωριάζειν τῇ νήσῳ. Vid. Plin. lib. XI. cap. 47. Stephan. de Vrbib. et Adagiograph.

ACT. III. SC. 5.

9 *Et propinquitate Terentius frequentata mouetur vt heredum*] Mſ. *Et ae. p. t. frequentate mouens aut heredum.*

27 *Dotem relinquere*] ἴσ. *d. retinere.*

52 *Dos pecunia eſt*] Plaut. Epid. II, I, 10. *Pulchra aedepol dos pecunia eſt.* Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. I. αὐτίκα χρημάτων εἰς προῖκα τῷ σῷ δεηθῆτι πατρί. Vid. quae notata. Adel. III, 2, 47.

ACT. IV. SC. I.

16 *Septimo menſe naſci*] Pet. Chryſologus Serm. 56. *Homo ſaepe*

ſaepe menſis decimi deſpiciens terminum, ſeptimo menſe anguſtas primae domus, et arctas vteri abiicit et deſerit manſiones, vt praeliator nouus ante ſe tempus euiciſſe gaudeat, quam dependat ipſe ſuam temporis ſeruitutem. l. 12. ff. de ſtat. homin. Cenſorin. de Die natal. A. Gell. III, 16. ſupra III, 3, 38.

20 *Quae minor eſt*] Mſ. *Quae huius eſt.*

21 *Ita non eſſe certo*] Mſ. *ita eſſe.*

22 *Arbitrum capere*] Plaut. Amphitr. Argum. 7. *Blepharo captus arbiter.*

27 *In ingenio*] Mſ. *in genero.*

32 *Me eſſe cenſes*] Mſ. *pernicioſamque cenſes.*

36 ἰδιωτισμὸς] Mſ. τῷ ἰδιωτισμῷ.

41 *Miſericordia, animus*] Ἴσ. *Mitte, animus* etc.

43 *Reſpondeatur*] Mſ. *repandatur.*

48 *Praetoris edicta et interdicta*] Petron. Arbit. cap. 13. *Ad interdictum venire.*

ACT. IV. SC. 2.

3 Ἄχθος. *quid*] Mſ. οἶδ' ὡς *quid n.*

ACT. IV. SC. 3.

4 *Reuocare vult*] Mſ. *ad ſe vocare vult.*

10 *Caute ſatis*] Mſ. *Acute ſatis.*

12 *Conſentientes ſint aut diſſentientes*] Mſ. *Concordes ſint anne diſcordes.*

15 *Caput indicant*] Ita ex Mſ. hunc locum emendauimus. aliter Muretus Var. lib. 18. cap. 18.

ACT. IV. SC. 4.

1 *Aut etiam ſocrui*] Mſ. *aut non ſolum.* ſed verius puto, *at etiam ſocrui.*

3 *Ipſe dicit*] Mſ. *ipſe determinat.*

4 *Quomodo volebam?*] Mſ. *Quando voleb.*

8 *Odiſſe Soſtratam*] Mſ. *odiſſe ſocrum.*

16 *Liberi patrem ſequuntur*] Puta, ex iuſtis nuptiis procreati. Inſtit. lib. 1. Tit. 9. princ. de patr. poteſt. l. 19. l. 24. ff. de ſtat. homin. Sic Canuleius TRP. apud Liuium lib. 4. *Patrem ſequuntur liberi.* Dio Chryſoſtom. Orat. ad Apomenſes, τὸ μὲν οὖν ἀναγκαῖον συνακολουθεῖν τὰ τέκνα τῷ πατρί. Ex iniuſtis vero quaeſiti matrem ſequuntur. Inſtit. de nupt. l. 1. §. 2. ff. ad Municip. l. 5. §. 4. ff. de agnoſc. et alend. lib.

ACT. V. SC. 1.

8 *Id eſt, Quod eſt*] Mſ. *Quem exerceo ſcilic. id eſt, quod eſt quaeſtui mihi.*

38 Ἀποσιώπησις] Mſ. καταπαύσις μετακπαης *

ACT. V. SC. 2.

13 *Quod factum eſt*] Variant libb. al. *falſum eſt*, al. *fictum eſt.*

23 *Alia ſcilicet*] Mſ. *hoſtis eſt alias inimica.*

ACT. V. SC. 3.

13 *Capella quaedam eſt, mire facta*] Mſ. *Myrrae facta.*

25 *Confugere anhelantem*] Quinct. lib. 1. c. 6.

35 *Incluſit narrationem*] Mſ. *Concluſit narrationem.*

C. SVL-

C. SVLPITII APOLLIN. PERIOCHA IN TERENT. PHORMIONEM.

Chremetis frater aberat peregre Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clam habebat Lemni vxorem, et filiam;
Athenis aliam coniugem, et amantem vnice
Gnatum fidicinam. mater e Lemno aduenit
Athenas: moritur. virgo ſola (aberat Chremes)
Funus procurat. ibi eam viſam Antipho
Quum amaret, opera paraſiti vxorem accipit.
Pater et Chremes reuerſi fremere: dein minas
Triginta dant paraſito, vt illam coniugem
Haberet ipſe. argento hoc emitur fidicina.
Vxorem retinet Antipho a patruo agnitam.

AELII DONATI V. C. ORATORIS VRBIS ROMAE PRAEFATIO IN PHORMIONEM TERENTII.

Hanc Comoediam, manifeſtum eſt, prius ab Apollodoro ſub alio nomine, hoc eſt, Ἐπιδικαζόμενον, Graece ſcriptam eſſe, quam Latine a Terentio *Phormionem*. Quamobrem nulla dubitatio eſt, hanc ſolam eſſe cui nomen Poeta mutauerit: et errare eos, qui in hac Phormionem paraſitum putant a formula litis, quam intenderit, nominatum: quum Graeca lingua fiſcus ſparteus (Gloſſ. *Formio* Κόφινος· παρῆκται δὲ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὡς ὁ Ἡσίοδος. Verba Heſiodi laudantur in Etymol. Magno: οἴσεις δὲ ἐν φορμῷ. in voce φορμίσκοι. Baſil. Mag. in Exercitatt. φορμὸς ὁ καλαθίσκος. Vlpian. l. 12. §. 18. ff. de inſtr. et inſtr. *formiones, et ſpongias, et amas, et ſcopas* L.) et ſtramen nauti-

cum

cum ſic dicatur: a cuius rei vel capacitate, vel vtilitate, etiam ab Apollodoro paraſitus Phormionis nomine nuncupatur. Haec igitur proprie tota *motoria* eſt, et in affectibus conſtituta pene maioribus, quam comicus ſtilus poſceret: niſi quod arte Poetae omnia moderata ſunt. Primas in ea partes, vt ipſe Poeta profeſſus eſt, tenet *Phormio*, ſecundas *Geta*, tertias *Demipho*: ſubinde caeteri, prout cuiuſque actus oſtendit. Prologus Phormionis nimis concitatus eſt, adeo vt ipſe ſemet veluti reprehendat ob hanc ipſam peruicaciam, et ſimul argumentum ſuae purgationis inducat. Atque in ea quum et Protaſis, et Epitaſis, et Cataſtrophe magni moliminis et negotii ſint: ita variis leporibus aſperguntur, vt etiam rerum triſtium grauitatem Poeta lepidus comica ſerenitate tranquillet. Haec acta eſt ludis Megalenſibus, Lucio Cornelio Merula Aedili Curuli, et L. Poſthumio Albino: agentibus L. Caſſio Attilio, et L. Ambiuio. modos faciente Flacco Claudii filio tibiis Serranis, totaque diuerbiis facetiſſimis, et geſtum deſiderantibus ſcenicum, et ſuauiſſimis ornata canticis fuit. Editaque eſt quarto loco, M. Valerio, et C. Fannio Coſſ. Perſona etiam in huius protaſi non vna eſt, ſed duae: quarum altera extra argumentum poſita eſt cui narratur Fabula: altera in argumento, quae narrat Fabulam. Argumentum quoque non ſimplicis negotii habet: nec vnius adoleſcentis, vt in Hecyra: ſed duorum, vt in caeteris Fabulis. Scire autem conuenit vno die tranſigi Phormionem: non, vt Heautontimorumenon, duobus. Prologus correpte ἀπὸ τοῦ προλέγειν dicitur, non producte ἀπὸ τοῦ πρωτολογεῖν. Nam officium Prologi ante actionem (Mſ. *ante narrat.* L.) quidem rei ſemper eſt: verumtamen et poſt principium Fabulae inducitur, vt apud Plautum in Milite glorioſo, et apud caeteros magnae auctoritatis veteres Poetas.

ARGVMENTVM.

QVVM Chremes Demiphonis frater, adſcito ſibi ad fallaciam nomine, quo Stilphonem ſe dici fecerat, duas eodem tempore habuiſſet vxores, Athenis diuitem, pauperem Lemni: ex diuite ſuſtulit filium, qui dictus eſt Phaedria: ex paupere furtim ſuſcepit atque educauit filiam, Phanium nomine, eamque conſilio cum fratre habito deſtinauit filio eius Antiphoni vxorem dare. Quibus complacitis. vno tempore profecti Athenis ſenes, Demipho in Ciliciam, Chremes Lemnum ad arceſſendam filiam, quae iam illinc cum matre nauigauerat, occaſio-

nem

nem dederunt amandi adoleſcentibus. Nam ſtatim Phaedria Citharistriam ſub lenone coepit ardere: Antipho illam filiam patrui Phanium deſponſatam ſibi, neſciens neſcientem, mox vt Athenas venit, nec patrem reperit, falſa duplici eius nomine, matrem mortuam dum lamentatur, adamauit: conſilioque et opera paraſiti, ſecundum leges Athenienſium, quaſi ſibi cognata eſſet, tanquam in iure victus et velut coactus, eam accepit vxorem per abſentiam patris. Qui quum aduenisset, et vellet eam expellere: primo confutatur per impudentiam paraſiti. poſt cum ſuo fratre ſic decipitur, vt, dum eam credit ab Antiphone poſſe diſiungi, eam paraſitus ipſe ducat vxorem: et det ducturo xxx. minas praeſenteis dotis, puellae nomine; quas Phormio acceptas Phaedriae dedit: ille lenoni ad Citharistriam redimendam. Quibus geſtis tandem Chremes agnoſcit filiam ſuam coniunctam eſſe fratris filio. Quare dum mutato conſilio xxx. minas a Phormione per rixam conatur exigere, per eundem proditus vxori ſuae Nauſiſtratae eſt: et factus libidinis reus, non ante veniam meruit a matrefamilias, quam et xxx. minarum, et amoris Citharistriae veniam dediſſet filio. *Primus* Actus eſt in colloquio Daui et Getae: per quos diſcit populus argumentum. *Secundi* Actus tenor continet aduentum ſenis turbulentum, et eiuſdem iurgium aduerſus Getam et Phaedriam. *Tertio* Actui attribuitur litigium ſenis et Phormionis: tum conſultatio cum aduocatis: tum Antiphonis in Scenam reditus, colloquiumque cum Geta: tum lenonis et Phaedriae colluctatio: tum adhortatio Getae de inueniendo argento ad redimendam Phaedriae Citharistriam. *Quartum* Actum iſta concelebrant: aduentus Chremetis, eiuſdemque cum fratre deliberatio per errorem de eiicienda Phanio: Getae verba de fallendis ſenibus: Antiphonis oratio apud ſemet ipſum de amore tractantis: Getae rurſus cum ſenibus callida, et mox cum Antiphone de eadem cauſa ſimplex diſputatio: ſenum inter ſe colloquium de expulſione mulieris: et ad extremum verba Chremetis agnoſcentis nutricem, ac per eam filiam ſuam cum Antiphone coniunctam. In *quinto* Actu per Demiphonis errorem Phormio accipit argentum dotis nomine: et conuenitur Nauſiſtrata, vt exire domo compellat Phanium. Nunciatur Antiphoni et Phormioni per Getam, Phanium a patre agnitam, permiſſamque vt vxor habeatur. quae quum ita nupta ſit, expoſcitur argentum a Phormione per rixam ſenum: a quibus ille oppreſſus, rem omnem aperit Nauſiſtratae. ad quod primum irata, vt in tali re vxor, mox lenitur in fine Fabulae, et tutiſſimum a patris iracundia praeſtat Phaedriam.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

ANTIPHO *adoleſcens.*
CHREMES *ſenex.*
CRATINVS *aduocatus.*
CRITO *aduocatus.*
DAVVS *ſeruus.*
DEMIPHO *ſenex.*
DORIO *leno.*
GETA *ſeruus.*
HEGIO *aduocatus.*
NAVSISTRATA *matrona.*
PHAEDRIA *adoleſcens.*
PHORMIO *paraſitus.*
SOPHRONA *nutrix.*

P. TE-

P. TERENTII PHORMIO.

ACTA LVDIS ROMANIS, L. POSTHVMIO ALBINO, L. CORNELIO MERVLA AEDILIB. CVRVLIB. EGERE L. AMBIVIVS TVRPIO, L. ATILIVS PRAENESTINVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI, TIBIIS INPARIBVS. TOTA GRAECA APOLLODORV EPIDICAZOMENOS FACTA EST. IIII. C. FANNIO, M. VALERIO COSS.

PROLOGVS.

POSTQVAM Poeta vetus Poetam non poteſt

Retra-

1 *Poſtquam Poeta vetus Poetam non poteſt*] Hoc initium a deſtructione perſonae aduerſarii ſumitur, coniunctum cum inſinuatione perſonae Terentianae. *Poſtquam Poeta vetus Poetam non poteſt*] Nota *Poſtquam* apud veteres non praeterito modo, ſed etiam praeſenti tempori adiungi. Vt (Ecl. I, 31.) *Poſtquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.* Quamquam ſunt qui *Poſtquam* ſimpliciter, pro *Quoniam*, accipi velint. *Poſtquam Poeta vetus*] Qui iam diu eſt, non qui iam diu fuit. Ergo vt vinum, *vetus:* non vetus, vt Ennius. *Poſtquam Poeta vetus Poetam*] Iocunda repetitio: vt (Aen. XII, 139.), *Diua deam;* et (Aen. I, 688.) *Notos pueri puer indue vultus.* *Poſtquam Poeta vetus Poetam non poteſt*] Ἀντίθετον primum per σύλληψιν primam, ita vt extrinſecus *nouum* audiri Poetam oporteat. D.

Semel tibi datum praeceptum circa Prologos perſeuerat; nunquam Terentium ratione vti in Prologis, qua vtuntur omnes. quippe cum aduerſarius Luſcius Lanuinus maledictis frequentiſſime eum perſecutus ſit, quibus oportet in Prologo reſpondere. Hanc quidem quaeſtionem etiam ipſe fecit: quod enim Terentius, nunquam Prologis vteretur, niſi haberet aduerſarium cui malediceret, certum eſt. Ita naſcitur hic quaſi quaedam controuerſia, qua reus efficitur Terentius, quod facit (*faciat* Z.) contra legem, quod iniuſte agat, omittendo Prologorum conſuetudinem, et tantum maledicta ponendo. Huic per qualitatem reſpondet: aduerſarium ſuum cogere ſe, vt iſtud

 quod

Retrahere a ſtudio, et tranſdere hominem in otium:
Maledictis deterrere, ne ſcribat, parat.
Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas,
Tenui eſſe oratione, et ſcriptura leui:

Quia

quod Terentius facit, poſſit efficere. *Poſtquam Poeta vetus*] Id eſt, Luſcius Lanuinus Poetam noſtrum Terentium non potuit coercere, quo minus Comoedias ſcriberet, et hominem ad otium reuocaret, coepit eum maledictis terrere, credens non ſcripturum Comoedias Terentium, ſi ei ſaepe malediceret. Obiicit praeterea primam quaeſtiunculam, quod leues Comoedias Terentius fecerit. Criminatur quod non fecit, quod Luſcius Lanuinus in Comoediis fecit. Ita fit obiecti criminis ex quadam aduerſarii accuſatione purgatio. E.

2 *Retrahere a ſtudio*] Sic loquitur, quaſi rem ſcenicam magis laedere voluerit Luſcius, quam Terentium. *Tranſdere*] *Tranſdere* veteres ſonantius, quod nos lenius dicimus *Tradere:* vt *Tralatum*, nos *Tranſlatum* e contrario. *Et tranſdere hominem*] Comice et venuſte inſeruit *Hominem:* vt (Aen. v, 259.), *Leuibus huic hamis conſertam, auroque trilicem Loricam: quam Demoleo detraxerat ipſe Victor, apud rapidum Simoenta ſub Ilio alta: Donat habere viro, decus et tutamen in armis.* D.

Tranſdere hominem] Vett. codd. et Mſ. R. *tradere.* L.

Victorianus liber et aliquot noſtri *Ab ſtudio.* B.

3 *Maledictis deterrere*] Senſus hic eſt: Ipſe ſe, inquit, aduerſarius fatetur victum, qui a rebus excluſus, ad verba delapſus eſt. *Maledictis deterrere*] Deeſt *Eum.* vt (Aen. I, 76.), *Quarum, quae forma pulcherrima, Deiopeiam, Connubio iungam ſtabili.* D.

4 *Qui ita dictitat*] Impudentiam oſtendit per frequentatiuum verbum. *Quas antehac fecit fabulas*] Et hic lentum accuſatorem facit, qui praeterita ingerat, et de quibus iam ſit iudicatum in melius. D.

Senſus poſtulat, *Quas ante hic fecit f.* Nam e ratione vulgari *Fecit* refertur ad veterem Poetam. Sed e noſtra *Hic* indicat, vti par eſt, Terentium. Cf. ad And. Prol 13. et Eun. 31. B.

5 *Tenui eſſe oratione, et ſcriptura leui*] Imperitum inducit criminatorem, qui hoc obiiciat, quod proprium debet eſſe comici ſtili. Reuera autem hoc deterior Menandro Terentius iudicabatur, quod minus ſub-

Quia nuſquam inſanum ſcripſit adoleſcentulum
Ceruam videre fugere, et ſectari canes:
Et eam plorare, orare, vt ſubueniat ſibi.

Quod

ſublimi oratione vteretur. quod ipſam nunc purgat, dicens in Tragoedia (*Tragoediam* Ed. Argent.) altiora tranſire poſſe. D.

Tenui eſſe oratione, et ſcriptura leui] Hoc eſt, ſoliditatem in verbis nullam, nullam in rebus. Hoc obiectum eſt: oſtendit etiam nullam grauitatem: quoniam iſtud quod obiecerat, illa (*iſtum ipſum* Z.) feciſſe; ideo obiecit quod non fecit, quod fecit idem Luſcius Lanuinus. E.

6 *Quia nuſquam inſanum ſcripſit adoleſcentulum*] Ideo videmur leues, tenueſque, inquit, quia non in Comoedia prodigia facta ſunt, et Tragoedias concitauimus. Et callide hic non ſolum errorem reprehendentis, ſed etiam imperite ſcripſiſſe ipſum oſtendit Luſcium Lanuinium. *Scripſit*] Legitur et *Fecit*. *Adoleſcentulum*] Vt comicam perſonam oſtenderet, artificioſe imminuit *adoleſcentulum*, quo magis perſona a ſublimitate tragica diſcederet. D.

Pro *Scripſit*, Donati fide et conſuetudine Terentii repone *Fecit*. Vid. Heaut. Prol. 31. B.

7 *Ceruam videre fugere, et ſectari canes*] Hic affectus a Comoediis remouendus eſt. *Ceruam videre fugere, et ſectari canes*] Ambiguitas per accuſatiuum caſum, perſeuerans vſque ad vltimum de induſtria, vt etiam ipſa perplexitas odioſa ſit. D.

Et ſectari canes. et eam plorare, orare, vt ſubueniat ſibi] In qua vtique perſpicis nihil quod Comoediarum ſit. Non enim aut amator erat, aut ſuſpicione ducitur, aut affectus eſt alicuius, aut iraſcitur pater, quod nolit filius ducere vxorem, aut aliquid horum, quod ſolet eſſe in Comoediis vt debet. Primum enim quod ad Comoediam pertinet id eſt, *adoleſcens inſanus* (*Primum enim q. a. C. pertinet illius, eſt adoleſ. i.* Z.), qui affectus a Comoediis longe videtur alienus. quod deinde *ceruam videt fugere, et ſequi canes*, iſtud omnino a Comoedia alienum eſt. Ita neſcio quod genus dicendi eſt alienum. ſiquidem Luſcius Lanuinus in eo ſit, Terentius oſtendit, vilia ſe magis iſta vitare: vt ſi quid in aduerſario eſſe cognouerit, reprehendat quod intelligeret. E.

8 *Et eam plorare, orare, vt ſubueniat ſibi*] Haec omnis περίστασις tragica eſt: et ideo in Comoedia vitioſe inducitur. D.

Quod ſi intelligeret, quum ſtetit olim noua,
Actoris opera magis ſtetiſſe, quam ſua:
Minus multo audacter, quam nunc laedit, laederet;
Et magis placerent, quas feciſſet fabulas.
Nunc ſi quis eſt, qui hoc dicat, aut ſic cogitet,
Vetus

9 *Quum ſtetit olim noua*] Bene hoc poſitum eſt. potuit enim reſponderi, Cur igitur ſtetit, et non exacta eſt a populo? *Quum ſtetit olim noua*] Recte *Olim:* quaſi dicat, Quum adhuc Terentius non ſcriberet, penuria meliorum eſt probata. Deinde quod ait *Noua*, hoc ſignificat, omnia carmina nouitate ipſa commendari, etiamſi nullius momenti ſint. D.

Cum ſtetit olim noua, actoris opera magis ſtetiſſe quam ſua] Comoedia iſta, quam reprehendit, dicta a Lanuino eſt, et placuit. cur (*Igitur* Z.) poteſt eſſe praeſcriptio, quod reprehendi non poſſit ex eo, quod iam populo placuit. Occurrit huic Terentius dicendo, quod ſi animaduerteret, quoniam cum noua Comoedia quam reprehendit, data eſt, *Actoris opera* ſtetit, non *ſua*; vt non magis ingenio placuerit Poetae, quam Actoris artificio. E.

Verſus cauſa viri eruditi recte dudum monuerunt, legendum eſſe, *Olim cum ſtetit noua*. B.

10 *Actoris opera magis ſtetiſſe*] Vna opera et ſuffragium ſcenicorum comparat, et laedit aduerſarium. D.

11 *Minus multo audacter*] Noue dictum, *Minus multo audacter:* vt cum dicamus nos, *minus audacter*. D.

12 *Et magis placerent*] Hic verſus abeſt a pleriſque Mſſ. L.

Hunc verſum, repetitum ex And. Prol. 3. tanquam ab hoc loco alienum, cum Faerno aliiſque delendum cenſemus; praeſertim cum in tribus antiquiſſimis libris, Bemb. Vatic. et Victor. abſit. B.

13 *Nunc ſi quis eſt qui hoc dicat, aut ſic cogitet*] Omne quod in mentem venit, aut cogitamus, aut dicimus. vt Virg. (Aen. II, 124.) *Et mihi iam multi crudele canebant Artificis ſcelus, et taciti ventura videbant.* Hic ſenſus eſt, Nunc ſi quis eſt, qui hoc dicat, aut cenſeat, Improbus eſt Terentius, qui omnes Prologos de maledictis facit: habeat is hoc reſponſum ſibi, aduerſarium coegiſſe, qui prouocauerit. Nam quid faceret Terentius, quum de palma artis muſicae certandum videat eſſe ſibi? D.

Nunc ſi quis eſt] Haec eſt illa propoſitio quaeſtionis, quod nunquam Prologus a Terentio ponatur cauſa qua ſolet Prologus

Vetus ſi Poeta non laceſſiſſet prior,
Nullum inuenire Prologum potuiſſet nouus,
Quem diceret, niſi haberet cui malediceret:
Is ſibi reſponſum hoc habeat; in medio omnibus
Palmam eſſe poſitam, qui artem tractant muſicam.
Ille ad famem hunc ab ſtudio ſtuduit reicere;

gus dici, vt Poetam commendet, vt argumentum dicat, ſed tantummodo maledicat aduerſario. Hanc quaeſtionem vt dixiſſet (*Ad hanc quaeſtionem ſoluendam dixit*, Z.) ſuperuacuos eſſe quodammodo Prologos, neque illi Comoediae (*illis Comoedias* Z.) contineri: omnis enim palma, omnis victoria, omne certamen, in ipſa Fabula continetur. Comoediae ſunt illae vbi virtus et ingenium poſſit peruenire ad gloriam. Hic (*Hinc* Z.) igitur dixit, *in medio palmam omnibus poſitam, qui tractant artem muſicam.* Non principia, neque extremitatem oportere conſiderare, ſed illa quae ſunt media, quae Comoediam tenent, vbi ars muſica tota verſatur. E.

14 *Laceſſiſſet prior*] Aut *Laceſſiſſet* abundat, aut *Prior.* D.

15 *Nullum inuenire Prologum*] *Prologum* modo, non hominem, ſed verba ſignificat. *Nouus*] Hic quod ſupra praetermiſit, veteri ſuppoſuit (*oppoſuit*) nouum. D.

Verſus gratia repone *Poſſet* pro *Potuiſſet.* B.

16 *Niſi haberet cui malediceret*] Mire *haberet:* quaſi dubium non ſit, maledicendum eſſe Luſcio (*Luſcio* abeſt in Edd. vett.). D.

17 *Is ſibi reſponſum hoc habeat*] Huic rei per qualitatem (*pro qualitate*, Edd. vett.) reſpondet, aduerſarium cogere, vt ſic agat. *In medio omnibus palmam eſſe poſitam*] Senſus hic eſt, Inueniret, inquit: ſed maluit, quum de palma certandum ſit, aduerſario reſpondere laedenti. Verum oratorie manifeſta ſoluere non curauit, hoc eſt, nullum inuenire Prologum potuiſſe Terentium. et (*etc.*) hoc enim obiiciendum fuit omnibus et nouis, et veteribus Poetis. *Palmam* pro cauſa certaminis poſuit. Et ideo non eſt mirandum, ſi pugnant quibus cauſa certaminis praeſto eſt. D.

18 *Qui artem tractant muſicam*] Virg. (Aen. 1, 605.) *nec quicquid vbique eſt Gentis Dardaniae, magnum quae ſparſa per orbem.* Et περιφραστικῶς, ἀντὶ τοῦ, qui Comoedias ſcribunt. D.

19 *Ille ad famem hunc ab ſtudio*] Hic maxime incipit ſol-

Hic reſpondere voluit, non laceſſere.
Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene:
Quod ab ipſo allatum 'ſt, id ſibi eſſe rellatum putet.

De

uere quod ſibi ſuperius ipſe propoſuit. *Ille ad famem hunc ab ſtudio*] Nunc quid eſt, inquit, Poetam vituperare, niſi ad famem reiicere? nam Poetae probi (*pauperes* Z.) ſuas vendebant Fabulas: et harum pretiis alebantur. *Ille ad famem hunc ab ſtudio*] Cur laceſſitus reſpondes? certamen eſt, inquit. *Ab ſtudio ſtuduit*] Vetuſte (*Venuſte*): vt, *Luſerat ludum*, et, *pugnam pugnauit*. D.

Ille ad famem ab ſtudio voluit hunc reicere] Nota aduerſarii voluntatem, quod maligne perſecutus ſit, vti Terentius a fama reiiceretur: vendebant enim Comoedias, et inde quaeſtum habebant. certe optime reſpondit, etiam aduerſum quod dixit, *Hic reſpondere voluit, non laceſſere.* Fit enim initium cum reſpondemus potius maledicis, quam maledictis aliquem prouocamus. Ita cum paria referimus, crimen eſt nullum. Quod adiunxit, *Quod ab illo allatum, hic ſibi relatum putet.* Commendat nunc Poetam, cum ſubiungit, *De illo iam finem faciam dicendi, cum ipſe de ſe non facit.* Hic grauiter et illum peccare multa docuit, et ſe contentum eſſe reſpondere. E.

Verſus, pro vulgari *Reiicere*, lectionem probatorum Codd. poſcit *Reicere*; vt Virg. Ecl. III. *Tityre, paſcentis a flumine reice capellas.* B.

21 *Benedictis ſi certaſſet*] Quia ſupra dixit, *In medio omnibus palmam eſſe poſitam.* quaſi dicat, quicquid in certamen venerit, in eo vincendos aemulos eſſe. *Si certaſſet*] *Certaſſet* ἀντὶ τοῦ prouocaſſet: ab eo quod praecedit, id quod ſequitur. Virg. (Aen. I, 552.) *nec te certaſſe priorem Poeniteat.* *Audiſſet bene*] *Bene audire*, eſt bene dici, laudari. D.

Benedictis ſi certaſſet] Plaut. Pſeud. IV, 7, 77. *Contumeliam ſi dicis, audies.* Hieronym. aduerſ. Pelagian. *Cum dixeris quae volueris, audies quae nequaquam velis.* Et aduerſus Rufin. *Nihilque ſuper hoc amplius, niſi illud e triuio, Cum dixeris quod vis, audies quod non vis. Aut ſi tibi videtur vulgare prouerbium, et homo ſapientiſſimus magis Philoſophorum ac Poetarum ſententiis delectaris, lege illud Homericum* (Il. υ, 250.), ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. Vid. Quinctil. lib. 5. de iis qui latius euagantur. L.

22 *Quod ab ipſo allatum eſt*] Id eſt, maledictum. *Quod ab*

ipſo

De illo iam finem faciam dicundi mihi,
Peccandi quum ipſe de ſe finem non facit.
Nunc quid velim, animum attendite. apporto nouam,
Epidicazomenon quam vocant Comoediam
Grae-

ipſo allatum eſt, ſibi eſſe id rellatum putet] Prouerbiale eſt, *Quod dedit, recipit.* Et geminauit L: vt (Aen. 1, 34.) *Relliquias Danaum.* D.

Verſus haut improbat lectionem omnium fere Faerni et noſtrorum librorum, *Quod ab illo allatumſt, ſibi eſſe id rellatum p.* B.

23 *De illo iam finem faciam dicundi mihi*] Ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τοῦ λέγοντος. *Dicundi mihi, peccandi quum ipſe de ſe finem non facit*] Et *Mihi*, et *De ſe* proprie poſitum eſt: et praeterea ἀμφιβολία. D.

Cum Auctor et ab initio et aliis in Prologis maledictis reſpondeat: ſane hic locus iſti mori repugnare videtur. Igitur hic pro *Iam* reponendum puto *Tum* et illud *Non* in ſequenti delendum, mutato *Facit* in *Fecerit.* B.

24 *Peccandi*] Maledicendi. *Peccandi quum ipſe de ſe finem*] Prius, inquit, ego de illo finem faciam, quam ipſe de ſe. An, prius dicendi ego faciam, quam ille peccandi finem? *Non facit*, pro non faciat: vt, *Mirum ni ego me turpiter hodie dabo.* D.

25 *Nunc quid velim, animum attendite*] Deeſt, *Quaeritis.* vt ſit, Nunc quid velim, quaeritis? animum attendite. *Apporto nou.* *Nouam* latinam dicit. D.

Nunc quid velim, animaduertite] Supponit perpaucos verſus ad officium Prologi, vt aliquid inſtruat de Comoedia. E.

26 *Epidicazomenon quam vocant Comoediam*] Hic manifeſte errat Terentius. Nam haec Fabula quam tranſtulit, *Epidicazomene* dicta eſt, a puella de qua iudicium eſt: quum ſit alia *Epidicazomenos* eiuſdem Apollodori. Debuit ergo dicere *Epidicazomenen* Graece. D.

Apporto Epidicazomenon quam vocant Graeci Comoediam] Nomen Comoediae dicere, aliquid argumenti tangere, Prologi officium eſt. E.

Non eſt quod cum Donato erroris arguamus Terentium, cum facile corrigere poſſimus *Epidicazomenen.* Nam vt Ἐπίδικος, auctore Harpocratione, eſt virgo orba, de qua lis, cui debeat in matrimonium locari: ita Ἐπιδικαζομένη eſt, de qua iudicium factum eſt: et talis vtique hic a Terentio inducitur Phanium. B.

Graeci: Latini Phormionem nominant:
Quia primas partis qui aget, is erit Phormio
Paraſitus, per quem res agetur maxume:
Voluntas voſtra ſi ad Poetam acceſſerit.
Date operam; adeſte aequo animo per ſilentium:
Ne

27 *Latini Phormionem nominant*] φόρμιον tegiculum dicunt Graeci, quo inſternitur pauimentum: vnde Phormio correpta prima ſyllaba apud Apollodorum eſt. Non ergo a Formula, vt quidam putant, dictum eſt. Ergo inde paraſitus, viliſſimae conditionis homo, nomen accepit. D.

Corrige, *Graece*, *Latine hic Phormionem nominat.* Nam primum Cod. vnus e Mead. habet *Latine*, et alius vett. *Graece, Latine.* Dein Latini, priuſquam ageretur et cognoſceretur Fabula, Phormionem appellare non potuerunt. Denique ex Prologis Plauti ſatis colligitur, ſuae quemque Poetam Comoediae indidiſſe nomen. B.

28 *Quia primas partes qui aget*] *Primas* nunc, maximas: ad actorem enim retulit. Cic. (Diuin. 15.) *Saepe illum qui eſt ſecundarum aut tertiarum partium.* *Phormio paraſitus*] Si a *formula* eſſet nomen Comoediae, primam produceremus ſyllabam: ſi a *Phormione*, corripere debemus. D.

Quia primas partes] Hoc eſt, *ſummas* dicet, qui fecerit (*fuerit.* aut, *quem fecerit*, ſeu, *quas fecerit*, Z.) paraſitus Phormio, non *priores;* ſiquidem Comoediae nomen impoſitum eſt ab eo auctore, per quem plurima aguntur. E.

Recte meliores libri exhibent *Partis.* Nam apud veteres ſi Genitiuus pl. in *Ium* exit, Accuſatiuus habet *Is*, non *Es*. B.

29 *Per quem res agetur maxime*] Quia *primae partes* etiam aliud ſignificant. non ergo nunc primum Actum dicit, ſed *ſummas* partes. Et bene *maxime:* quia et per alios. D.

Res agetur] Mſ. R. *geretur.* L.

Plerique Codd. iique meliores pro *Agetur* habent *Geretur*. B.

30 *Voluntas veſtra ſi ad Poetam acceſſerit, date operam*] *Si voluntas acceſſerit:* pro, ſi faueritis. noue ſic Cicero (Fam. IV, 13.), *Voluntatem*, pro fauore ponit. D.

31 *Adeſte aequo animo*] Fauor in Comoedia ſilentium ſpectatoris eſt. Recte ergo addidit *per ſilentium.* *Aequo animo*] Nunc propoſitio eſt. D.

Adeſte aequo animo] Subiungit illam beneuolentiam, quam ſem-

Ne ſimili vtamur fortuna, atque vſi ſumus,
Quum per tumultum noſter grex motus loco'ſt:
Quem actoris virtus nobis reſtituit locum,
Bonitaſque voſtra adiutans, atque aequanimitas.

ACTVS

ſemper petit Prologus. et rogat etiam vt audiatur cum ſilentio. E.

32 *Ne ſimili vtamur fortuna atque vſi ſumus*] Ne populum laederet, *fortunam* maluit accuſare. D.

Ne ſimili fortuna] Datur hic intelligi, quod haec Comoedia poſt illam Comoediam, quae dicitur Hecyra, eſt. vt hoc hic tetigerit, ne tali fortuna vtamur, qua vſi ſumus, frequentiſſime excluſi. Aliquando tamen cum labore maximo Comoediam egimus, virtute potius perſeuerantis Actoris, qui totiens ſit excluſus. Ne tantum quaſi Actoris illam Comoediam fecerit audiri virtute, ſed perſeuerantia; et ne ex hoc iniuriam populo feciſſet, adiecit, *Bonitas veſtra adiutans, atque aequanimitas.* E.

33 *Quum per tumultum noſter*] Apparet Hecyram ante Phormionem actam eſſe: cui contigit id quod queritur, populum ſubaccuſans. *Noſter grex motus loco eſt*] *Locus*, eſt diſtributio temporum, quae cuique in ſpectaculum venturo attribuuntur ab Aedilibus. Vnde *loco motus* dicitur, qui ſuas horas non obtinuerit inter praecedentes et conſecuturos. Ergo proprie. Sic et Cicero (Catil. II, I.), *Loco ille motus eſt, quum eſt ex vrbe pulſus.* D.

34 *Quem actoris virtus*] Vbique laudat Actorem. eſt enim Poetae vtile. *Quem actoris virtus*] Qui excluſus toties, animum non abiecerit, ſed perſeuerauerit agere. ideo *virtus*. *Reſtituit locum*] Bene repetiuit locum, vt ἀμφιβολίαν vitaret: ne *quem tumultum* dicere videretur. D.

35 *Bonitaſque veſtra adiutans, atque aequanimitas*] *Bonitas* in omnibus generaliter rebus eſt: *Aequanimitas* in ſpectando. An *Bonitas* in probandis his quae bona ſunt, *Aequanimitas* in ignoſcendis vitiis atque delictis? An ταυτολογία eſt? An *Bonitas* circa omnes: *Aequanimitas* circa Terentium? *Bonitaſque veſtra*] Ne totum Actori tribuens, nihil populo praeter culpam reliquiſſe videretur, honoris cauſa hoc addidit. *Adiutans*] Sic veteres dicere maluerunt, quam *Adiuuans.* D.

ACTVS PRIMI SCENA I.

DAVVS.

AMICVS ſummus meus et popularis Geta

Heri

1 *Amicus ſummus meus, et popularis*] Quod in omnibus fere Comoediis, in quibus perplexa argumenta ſunt, fieri ſolet, id in hac quoque Terentius ſeruat: vt προτατικὸν πρόσωπον, id eſt, perſonam extra argumentum, inducat: cui dum ob hoc ipſum, quod veluti aliena tota fabula eſt, geſta res narratur, diſcat populus textum ex continentia (*et continentiam*) rerum, ſitque inſtructus ad caetera. *Amicus ſummus meus, et popularis Geta*] In hac Scena, quae docendi atque inſtruendi ſpectatoris cauſa inducitur, mire extrinſecus lepores facetiaeque cernuntur et ſales comici. Id enim eſt artis poeticae, vt quum narrationi argumenti detur opera: iam tamen res agi, et Comoedia ſpectari videatur. *Amicus ſummus meus, et popularis Geta*] Inſinuatio perſonae eius, quae inducitur ad audiendum argumentum. Et vide ſeruum oſtendi Dauum: et non oſtendi cuius ſeruus ſit. *Amicus ſummus meus*] Cauſa cur in Scenam procedat Dauus. *Amicus*] A voluntate. *Popularis*] A fortuna. *Popularis*, eiuſdem conditionis gentiſque. Salluſtius (Cat. 22.), *Popularis ſui ſceleris.* Et *popularis*, populo amatus, et *popularis* ciuis, et *popularis* humilis, et *popularis* vilis, e populoque factus: vt ſi quis dicat ſordidum, *popularem ciuem. Amicus ſummus meus*] Dauus extra duas familias inducitur, quae in hac ſunt Fabula, alienus, ac per hoc ignarus, cui narret Geta argumentum. D.

Amicus ſummus] Argumentum Fabulae in prima Scena plurima parte tractatur. Haec continet rationem: nihil aliud tenet, quam expoſitionem rerum geſtarum, vnde formam nullius cauſae habet. Ergo verba ac ſenſus qui obſcuri fiunt ſequamur. *Amicus ſummus et popularis*] *Popularis* tribus modis accipimus, de populo ſocius, et eiuſdem conditionis de populo, vt in Salluſt. (Catil. 22.) accipimus eos qui in populo ſunt eiuſdem conditionis, *Cum ad iuſiurandum popularis ſui ſceleris adigeret*, hoc eſt, ſocios. Eiuſdem conditionis. Vt, *Obſecro! populares, ferte miſero atque innocenti auxilium!* quamquam illic etiam de

Heri ad me venit: erat ei de ratiuncula
Iam pridem apud me relliquum pauxillulum
Nummorum: id vt conficerem. confeci, affero.
Nam herilem filium eius duxiſſe audio
Vxorem: ei credo munus hoc corraditur.

Quam

de populo poteſt. At vero hic, *Amicus ſummus meus ac popularis Geta*, quid aliud quam ſeruum inducit, quod (*indicat*, *qui* Z.) eſt eiuſdem conditionis? E.

2 *Heri ad me vénit*] Apparet heri fuiſſe nuptias. *Heri ad me venit*] Propter cognationem E et I literarum, non dubitauerunt antiqui et *here* et *heri* dicere, et *mane* et *mani*, et *veſpere* et *veſperi*. *Erat ei de ratiuncula*] Deeſt *nam*: ſed mire ſubtractum eſt. *Erat ei de ratiuncula*] Oppo[illegible]na diminutio in re ſeruili, *Ratiuncula*, et *Pauxillulum*. *Erat ei de ratiuncula*] Moraliter intulit, *erat ei.* magis enim facetum et comicum eſt, quum ἀσυνδέτως infertur, quam ſi diceret, *Nam erat ei*. D.

Erat ei de ratiuncula] *De ratiuncula* quam apud me habet, erat ei *reliquum nummorum*, ſed aliquantulum. E.

De ratiuncula] Priſcian. lib. 3. L.

3 *Iampridem apud me reliquum*] De argumento ſumitur cauſa colloquii. Nam debui, inquit, Getae: et ille me exigit, vt muneretur (*numeretur* Mſ. B. et Edd. vett.) domino ob nuptias factas. *Pauxillulum*] Quartus gradus diminutionis, *paulum*, *paululum*, *pauxillum*, *pauxillulum*. D.

4 *Id vt conficerem*] Ἔκλειψις prima. Et *Conficerem* proprie: nam *fieri pecunia* dicebatur. Salluſtius, *Quae pecunia ad Hiſpanienſe bellum Metello facta erat*. *Conficerem*] Quia in promtu non erat. *Confeci: affero*] Bene: quaſi reddendae morae (*quaſi reddendi mora* Mſ. H.) non habere, cauſa fuerit. D.

Id vt conficerem] Hoc eſt, vt id reddendum pararem. E.

5 *Nam herilem filium*] τρόφιμον Graeci dicunt. atque haut ſcio, an Latini quoque *alumnum* dicere poterant (*potuerint*), niſi hoc mallent. *Nam herilem filium eius duxiſſe audio vxorem*] Mire ſe applicat argumento. D.

6 *Et credo munus hoc corraditur*] Mire. Heri quidem fuerunt nuptiae, ſed adhuc *munus corraditur*: quia in nuptiis etiam ſeptimus dies inſtaurationem voti habet, vt in funere nonus dies, quo parentalia concluduntur. *Et credo*]

Vxori

Quam inique comparatum'ſt; hi qui minus habent,
Vt ſemper aliquid addant diuitioribus!
Quod ille vnciatim vix de demenſo ſuo,

Vxori ſcilicet. *Munus hoc corraditur*] *Hoc*, pecuniae ſcilicet, munus erit. et eſt figura ἐπεξήγησις. *Credo*] Pro vere ſcio. Et *ei*, an vxori, an abſolute? vt ſit, *ei rei*? *Corraditur*] Apta in verbo difficultas. vt in Adelphis, *Minas decem corrades alicunde*, Et, *Corraſi omnia*. D.

Et, credo, munus] Paratur ſicuti arbitror domini filio, ducenti vxorem. *Corraditur* autem, magno labore et inopia colligitur. E.

7 *Quam inique comparatum eſt*] Miro ἰδιωτισμῷ morem pro lege conqueritur. *Comparatum*] Conſtitutum eſt lege. Et *Hi qui minus habent*, et *Diuitioribus* dixit: ne diceret, ſerui dominis. vult enim latius patere quod dicit, et generalem eſſe ſententiam. *Quam inique comparatum eſt, hi qui minus habent*] Garrulos ſeruos et ſententioſos amat Comoedia: triſtes et parce loquentes Tragoedia. D.

Quam inique comparatum!] Scilicet inique id effectum atque diſpoſitum, vt ſemper pauperes ditioribus, hoc eſt, diuitibus aliquid velint adhibere, dum munera eis mittunt, a quibus accipere ea debeant. E.

8 *Vt ſemper aliquid addant*] Mire non *Dent*, ſed *Addant*: et non, *Aliquando*, ſed *Semper*. *Diuitioribus*] Pro, minus pauperibus. D.

Nonnulli libri pro *Diuitioribus* habent *Ditioribus*. Vtrunque ſcribas, pronunciatio eſt eadem. B.

9 *Quod ille*] Docte ad ſingularem numerum tranſit a plurali. *Quod ille*] Redit ad Getam. *Vnciatim*] Sic veteres, *Multa vnciatim*. Cum expenſa pecunia ferretur more veterum: non vt nunc annumeraretur, *Aſſis* libra erat: eiuſque partes, *Vnciae*. Rurſus vnciae vnius duodecima pars, *Libella* dicebatur. Merito ergo non per ſingulos ſeſtertios, neque per ſingulos denarios, neque per ſingulos aſſes: ſed id quod ὑπερβολικῶς minimum fuit, per ſingulas vncias, *vnciatim* dixit. Et Cicero (Verr. II, 10.), *Ecquis Volcatio, ſi ſua ſponte veniſſet, libellam vnam dediſſet? Vnciatim vix*] Potuit et vnciatim, et cito conflari peculium. Vt multa pauxillatim; et cito fiunt maxima. Merito ergo additum eſt *Vix*. Sed quid ſi et *Vnciatim*, et *Vix*, et tamen de lucro dedit? *De demenſo ſuo*, inquit. Quid ſi ex abundanti? *Suum defrudans genium*. Deinde, non *Acquiſiuit*,

Suum defrudans genium, comparſit miſer,
Id illa vniuerſum abripiet: haut exiſtumans
Quanto labore partum. porro autem Geta
Ferie-

ſuit, ſed, *comparſit.* Et ad poſtremum, *miſer:* vt iniquitas conſuetudinis, comploratione finiretur. *De demenſo ſuo*] Serui quaternos modios accipiebant frumenti in menſem: et id *Demenſum* dicebatur. Et vtrum a *menſe*, an a *metiendo*, incertum eſt. D.

Quod ille vnciatim] Hoc eſt paulatim, velut per ſingulas vncias. *De demenſo*] De cibario, hoc eſt, quod ſibi ſit demenſum: a metiendo. E.

Defraudans genium] Plaut. Aulul. IV, 9, 13. — *tantum auri perdidi? Quod cuſtodiui ſedulo. Egomet me defraudaui, Animumque meum, geniumque meum.* Pertinet autem huc locus Iunii Philargyrii in Virgil. Eclog. 5. *Sollemnia vota. Coenarum tria genera, vnum ſollemne, aliud viaticum: vt, Ad coenam vocant, aduentum gratulantur. Vt idem Terentius: Quod vix de demenſo ſuo, ſuum defraudans genium.* Vidend. Seruius Georg. I. 302. Non. Marcell. in voce *Genialis.* L.

10 *Suum defrudans genium*] Vt contra, *Genialia curare* dicitur, qui viuit lautius. D.

Suum defrudans genium] Fraudare ſuum genium dicitur, ſi quis parcius bibit, ſi quis parcius viuit. At vero bene genio facit, ſi quis vitam largius colit. Virg. (Georg. I, 302.) *Inuitat genialis hyems curaſque reſoluit.* Et alio loco (Aen. VI, 603.) genio perſuadet fieri (adde *lectum nubentis* Z.), *Lucent genialibus altis Aurea fulcra toris. Comparſit miſer*] Parcendo ſeruauit. E.

Veterem ſcripturam *Comperſit*, quae exhibita eſt in Bemb. et apud Nonium, in Textum recipiendam putamus. B.

11 *Id illa*] Nupta ſcilicet, *Vniuerſum abripiet*] Contra illud quod *Vnciatim* dixerat. *Vniuerſum abripiet*] Magna virtus pene in ſingulis ſyllabis: contra illud quod ait *ille*, *illa* retulit. contra *Vnciatim*, *vix.* et *Demenſo ſuo*, *vniuerſum.* Contra id quod ait, *Munus corraditur*, *Abripiet.* Contra, *Suum defrudans genium*, et *Comparſit miſer*, *Haut exiſtimans quanto labore partum. Haut exiſtimans*] *Haut exiſtimans*, vel intelligens, vel recogitans, ac reputans. *Haut exiſtimans*] Pro, aeſtimans. Salluſtius, *Si, Quirites, parum exiſtimaretis.* D.

12 *Quanto labore partum*] Hoc ſic pronunciandum eſt, quaſi nunc ei venerit in mentem ſaepius paſſurum Getam, quod

Ferietur alio munere, vbi hera pepererit:
Porro autem alio, vbi erit puero natalis dies:

quod ſemel tolerare grauiſſimum iudicauerit. *Quanto labore*] Vt (Aen. VII, 244.) *Relliquias Troia ex ardente receptas.* *Partum*] Proprie dicitur *Partum*, de eo quod labore quaeſitum eſt: quia nullus partus ſine dolore eſt ac labore. *Porro autem Geta ferietur*] Ad paupertatem retulit *Ferietur.* Nam et damnum, *plaga:* et res, *ſanguis* noſter dicitur. D.

13 *Ferietur alio munere*] Significanter, non *Fungetur* munere, ſed *Ferietur*, dixit. *Ferietur alio munere*] Ex conſuetudine, *Ferietur.* Nam et *plagam*, damnum: et ſumtum, *ſanguinem* noſtrum dicimus. *Vbi hera pepererit*] Quae ſupra *illa* dicta eſt. D.

Ferietur alio munere] Expreſſit impetus damni, cum dixit, vacua remittent. E.

Ferietur alio munere] Seneca de Benefic. VII, 4. *Numquid dubium eſt, quin ſeruus cum peculio domini ſit? dat tamen domino munus.* L.

14 *Porro alio autem*] Et *alio* (*Alio et Alio*) quod dicit, pro multis pronunciandum eſt. *Vbi erit puero natalis dies*] Cum (VBI, *cum*) adiectione temporis cuiuſlibet. *Natalis dies* melius dicitur: *vt natalis locus.* et *natale aſtrum.* ſed Virgilius (Ecl. III, 76.) ſeruiens perſonae ruſticae, *Meus eſt natalis, Iola,* inquit; nec addidit, *Dies.* D.

Puero natalis dies] Semper natalis dies, cum pueri initiantur. Natalis annus, natalis dies, natalis hora (adde, *dicitur coniunctim* Z.). Alioquin per ſe vix dici poteſt. quod quidem Virgil. in Bucolicis (Ecl. III, 76.) *Phyllida mitte mihi, meus eſt natalis, Iola,* vt ſolum per ſe enunciaſſet. E.

Vbi erit natalis dies] Summa cura et religione antiqui obſeruabant, ne amici diem natalem ſine munere dimitterent. Symmach. lib. VI. Epiſt. 49. *Natalitio munere, quod frequentari a nobis per multos annos communis felicitas faciet, noſtrum hilaraſtis animum.* Pomponius l. 31. §. 8. ff. de donat. int. vir. et vxor. *Si vir vxori munus immodicum Kal. Martiis, aut natali die dediſſet, donatio eſt.* Plaut. Pſeud. I, 2. Ille vero cuius natalis erat, hoc agebat, vt genialiter eo die et amicos et ſe acciperet. Perſius Satyr. II. *Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo, Qui tibi labentes apponet candidus annos: Funde merum genio.* Plaut. Pſeud. I, 2, 32. *Mihi hodie natalis dies eſt, decet eum omnes vos concelebrare: Pernam, callum, glandium, ſumen, facito in aqua*

Vbi initiabunt: omne hoc mater auferet:

Puer

aqua iaceant. ſatin' audis? Magnifice volo enim ſummos viros accipere. Idem in Perſa Act. 5. Iuuenal. Satyr. 5. Symmach. lib. VI. Ep. 82. Adeo quidem, vt non priuatum, ſed publicum ſaepe conuiuium daretur. Atque hoc eſt, quod Marcianus notat in l. 33. ff. de ann. leg. *Cum quidam decurionibus diuiſiones dari voluiſſet die natalis ſui, Diui Seuerus et Antoninus reſcripſerunt. non eſſe veriſimile teſtatorem de vno anno ſenſiſſe, ſed de perpetuo legato. Diuiſiones* vocat viſcerationem, cruſtula, et mulſum, quae viritim conuiuis diuidebantur, vt ex inſcriptione apparet, quae Spoleti eſt:

TRIB. MIL. LEG. .V. APOLLINARIS. ET. LEG. V. MACEDONIC. HIC. LEGAVIT. TESTAMENTO. MVNICIPIBVS. HS. LXVI. C. MONET. VT. EX. REDITV. EIVS. SVMMAE. QVOT. ANNIS. VIII. IDVS. NOVEMB. NATALE. SVO. MVNICIPIB. EPVLVM. ET CRVST. ET MVLSVM DARETVR

Qui mos non ſolum autem apud Italos, ſed et alibi gentium vſu receptus fuit: ſic enim Geneſ. XL. in natali ſuo Pharao opipare conuiuatur. et Matth. cap. XIV. natalis Herodis ſplendide celebratur. Quamuis ne tale quid a populo Iudaico committeretur, lege interdictum fuiſſe Ioſephus ſcribit contra Apionem: *οὐ μὲν οὐδ' ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων γενέσεσιν ἐπέτρεπεν εὐωχίας συνάγειν, καὶ προφάσεις ποιεῖσθαι μέθης, ἀλλὰ σώφρονα τὴν ἀρχὴν εὐθύς.* L.

Verſus probat lectionem Codd. noſtrorum vett. *Porro âlio autem;* vt *Alio* ſit in ictu, vt in praecedenti. B.

15 *Vbi initiabunt*] Hoc vultuoſe pronunciandum. *Vbi initiabunt*] Vt quidam, *cibo et potu:* vt quidam, *ſacris. Vbi initiabunt*] Legitur apud Varronem initiari pueros Eduliae, et Poticae, et Cubae, diuis edendi, et potandi, et cubandi: vbi primum a lacte et a cunis tranſierunt. quod Virg. (Ecl. IV, 63.) *Nec deus hunc menſa, dea nec dignata cubili eſt.* hoc adnotauit Probus. Sed Terentius Apollodorum ſequitur: apud quem legitur in inſula Samothracum a certo tempore pueros initiari, more Athenienſium; quod, vt in palliata, probandum eſt magis. *Vbi initiabunt*] Hoc ſic inferendum eſt: non quaſi hoc ſolum ſit, ſed quaſi defatigatus ſit enumerando occaſiones dandorum munerum. *Omne hoc mater auferet*] Hoc retulit ad offerentis irriſionem, qui putat ſe puero dare. *Mater auferet*]

Puer cauſa erit mittundi. ſed videon' Getam?

ACTVS PRIMI SCENA II.

GETA. DAVVS.

Si quis me quaeret rufus. DA. praeſto'ſt, deſine. GE. oh!

At ego obuiam conabar tibi, Daue. DA. accipe, hem,

Le-

ferret] An nutrix? an vera mater? D.

Vbi initiabitur] *Initiare* eſt ad cibum infantem inſtruere, qui et ipſe dies natalis eſt quodammodo. E.

16 *Puer cauſa erit mittundi*] Proprie dixit *Mittundi*, de muneribus. *Sed videon Getam?*] Locuturum oſtendit Getam. *Sed videon Getam?*] Apparet Poetam nihil putaſſe amplius addendum, ad inſinuandam populo perſonam Daui: et ideo iam induxit exeuntem Getam, vt ſit cauſa commutandae orationis. D.

1 *Si quis me quaeret rufus*] Mire Poeta deſideratum Getae oſtendit Dauum. *Si quis me quaeret rufus*] De ipſo loquitur, a quo reddi ſibi debitum ſperat. *Si quis me quaeret rufus*] Ἀποσιώπησις ſecunda. Nam apparet plura dicturum fuiſſe. *Praeſto eſt, deſine*] Tertia perſona de ſe loquens vſus eſt: quia ille nominatiuum (*quia tale nomen* Mſ. H. et B. cum Edd. vett. *quia talem nominationem* Ed. Du B.) praetulit. D.

Si quis me quaeret] Egreditur ſeruus qui narraturus eſt illa, quae ſupra dixit (*dixi.* Nam ſpectat verſum primum Scholiaſtes. Z.). Mandat domina (*dominae, vt* Z.) ad ſe veniat ille, qui debitor ſuus fuit, et qui (*quae*, vel *cuius* Z.) fortaſſe vix nomen tenere poſſet. E.

2 *At ego obuiam conabar tibi, Daue*] *Conabar*, abſolute. an ἔλλειψις eſt, vt deſit *ire*. Et eſt aduerbium loci *obuiam*. *Accipe*] Praeuenit petitionem, dicendo *Accipe*: et hoc cum geſtu offerentis dicitur. Et hoc eſt quod ait, *Confeci, affero*. D.

Accipe] Pulchre, antequam peteret aliquid, obtulit quod debebat. Et in ſingulis intelligimus, quibus metum eſſe circa accipientem (*quid in quibuſdam metuendum ſit circa accipiendum* Z.): primum ne diſplaceret, eſt dictum, *Lectum eſt*. Deinde

Lectum'ſt; conueniet numerus, quantum debui.
GE. Amo te, et non neglexiſſe habeo gratiam.
DA. Praeſertim vt nunc ſunt mores: adeo res redit;
Si quis quid reddit, magna habenda'ſt gratia.

Sed

inde ne parum conueniens numerus crederetur, adiecit, *Conueniet numerus quantum debui.* E.

3 *Lectum eſt*] Abſolute. Nam non dicit quid: vtrum debitum, an argentum lectum. Lucilius, *Lecti omnes: Atticon hoc eſt. Lectum eſt, conueniet numerus*] Ordinem ſeruauit. prius enim *qualitas*, deinde *numerus* pecuniae ſpectari ſolet. *Lectum eſt, conueniet numerus, quantum debui*] Quippe tribus modis debitum pecuniarium ſoluitur: penſione, *Accipe*: ſpectatione, *Lectum eſt*: numero, *Conueniet numerus quantum debui. Lectum eſt*] *Lectum*, bonum, vel ſplendidum. Vt (Aen. x, 541.), *arma Sereſtus Lecta refert humeris.* Quamuis quidam putant *Lecta*, ab eo quod eſt lego, dictum. *Quantum debui*] Pro, *debitum tibi a me eſt.* D.

4 *Amo te, et non neglexiſſe habeo gratiam*] Amat, quod reddiderit pecuniam: agit gratias, quod diligenter. Et quare? vtrum quia creditum (*condictum* Ed. Antw. et Steph.) non fefellerit? an quia lectum attulerit, et numero congruenti? Et recte dixit: nam redhibitio (*redditio* Edd. vett.) debiti hoc agit, vt etiam gratias agamus. *Amo te, et non neglexiſſe habeo gratiam*] Hoc pro gratiarum actione ponitur. et oſtenditur vere neceſſariam fuiſſe pecuniam. *Non neglexiſſe*] In Andria, *Et id gratum fuiſſe aduerſum te, habeo gratiam.* D.

5 *Praeſertim vt nunc ſunt mores*] Sic et illud dictum eſt, *namque hoc tempore obſequium amicos, veritas odium parit.* Quia conſuetudinis imago eſt, vituperare praeſentia. *Adeo res redit*] Figurate, pro ita loqueris, *Adeo res redit*, dixit. Et proprie *Rediſſe res* dicitur, quum aliquid peius exſpectatione contigit. D.

6 *Si quis quid reddit, magna habenda eſt gratia*] Id eſt, etſi (*etſi ob*) rem non magnam, tamen magna habenda eſt gratia: hoc enim ſignificat *quis reddit. Si quis quid reddit*] Qui hoc interrogatiue pronunciauerit, parum belle explicat conceptam ſententiam. *Habenda eſt gratia*] Deeſt, *ei.* D.

Si quis quid reddit] Iuuenal. Satyr. 13. *Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus, Si reddat veterem cum tota aerugine follem Prodigioſa fides.* L.

Sed quid tu es triſtis? G E. egone? neſcis, quo in metu, et
Quanto in periculo ſimus. D A. quid iſtuc eſt? G E. ſcies:
Modo vt tacere poſſis. D A. abi ſis, inſciens:

7 *Sed quid tu es triſtis?*] Hic admonemur, omnem ab initio ſermonem Getae, quaſi ſatagentis et anxii pronunciari, accommodatis praeſertim ad vultum verbis. Nam et, *Si quis me quaerit:* et, *At ego obuiam tibi conabar, Daue:* et, *Amo te, et non neglexiſſe habeo gratiam:* in ſe quoddam contractioris animi occupatique ſignum habent. *Sed quid tu es triſtis?*] *Sed* particula, tranſitum ſignificat ad mentionem alterius rei. *Sed quid tu es triſtis? egone? neſcis quo in metu*] Deſcenſus ad argumentum ab eo ſermone, qui extrinſecus a Poeta informatus eſt, iam manifeſte apparet. *Egone? neſcis quo in metu*] Ὑπόβασις Comoediae, ne nuda appareat [illegible]. *Neſcis quo in metu, et quanto in periculo ſim*] Pronunciantis et interrogantis eſſe poteſt. *Neſcis quo in metu*] Duae perturbationum bigae ſunt: a malo vna, ex cupiditis altera. Ergo a mali bigis, praeſentis temporis periculum eſſe dicimus, et futuri metum. *Neſcis quo in metu*] Pronunciatiue magis quam percontatiue efferendum eſt. ſic enim ſolemus de magnis rebus dicere.

Neſcis quo in metu, et quanto in periculo ſim] Vix alterum ſuſtineri poteſt eorum, quae vtraque poſuit nunc, et *metum* et *periculum*. D.

Quo in metu] Omne malum duo habet tempora, praeteritum et futurum. Praeteritum vero ſimul iungitur et praeſenti. Ita in praeſenti vel praeterito malum: in futuro metus eſt. Magnus igitur confeſſus dolor (*Magnum i. e. dolorem* Z.) eſt, cum dixit: *Neſcis quo in metu, et quanto in periculo ſim.* Quod vtique iunctim expreſſum eſt in Virgilio (Aen. 1, 106.) *Talia iactanti ſtridens Aquilone procella Velum aduerſa ferit*, hoc vtique periculum: — *Fluctuſque ad ſidera tollit*, hic metus eſt. E.

8 *Quid iſtuc eſt?*] Fac hunc ſcire: et narrandi non erit locus, neceſſario igitur ignarus inducitur Dauus. D.

Ex Baſilic. et ratione verſus lege, *Periclo*. Deinde pro vulgari *Sim*, ex melioribus libris leg. *Simus*, ſc. ego, et herilis filius. B.

9 *Modo vt tacere poſſis*] *Vt*, pro ne non. quod ſi eſt; ſubaudiendum eſt *Vide*, aut quid tale

Cuius tu fidem in pecunia perſpexeris,
Verere verba ei credere? vbi quid mihi lucri eſt
Te fallere? GE. ergo auſculta. DA. hanc operam tibi dico.

GE.

tale. *Modo vt tacere poſſis*] Vere argumentum eſt celari id, quod Antipho non coactus, ſed volens duxit vxorem. *Modo vt tacere poſſis*] *Modo*, pro tantummodo: vt (Aen. III, 116), *Modo Iuppiter adſit*. *Abi ſis inſciens*] *Inſciens* nunc pro inſcito poſuit. vel *Inſcientem* modo ſtultum dicit: alias ignarum. D.

Abi ſis, inſciens] Diſcede ſtultiſſime, cum tu mihi pecuniam credideris, vbi fidem meam integritatemque vidiſti, verba mihi metues commodare; in quibus quid lucri habeo, ſi te feſellero? E.

10 *Cuius tu fidem in pecunia perſpexeris*] Sententioſe dixit: quaſi in omnibus credendum ſit, ſeruaturum fidem eſſe eum, qui in pecunia ſeruauerit Et hoc ideo interpoſuit, ne longus eſſet, dum ſuadet vt dicat: quemadmodum in aliis Fabulis. *Cuius tu fidem in pecunia perſpexeris*] Proprie locutus eſt de pecunia, et *fidem* dicendo, et *credere*. Nam *fides* eſt eorum, quibus datur: *Creditores* dicuntur ipſi qui dant. *In pecunia*] A maiore ad minus. *Perſpexeris*] Non *Inſpexeris*, ſed *Perſpexeris*, quod plus eſt, dixit. D.

11 *Verere verba ei credere?*] Verba cum pronunciatione dicit, vt oſtendat multum diſtare inter pecuniam et verba. *Vbi quid mihi lucri eſt te fallere?*] Ab vtili coniectura: et bene: quia ſeruus nihil de honeſto dicit. *Vbi quid*] Significantius dixit *quid*, quam ſi diceret, *nihil*. D.

12 *Ergo auſculta*] *Ergo* nunc velut increpatio tarde facientis eſt. Quia hic igitur obloquendo impediuerat narraturum, *ergo* dixit. Sic Virg. (Aen. II, 707.) *Ergo age, care pater, ceruici imponere noſtrae*. *Hanc operam tibi dico*] Auſcultandi ſcilicet et audiendi. *Hanc operam tibi dico*] Plus eſt *dico*, quam *do*. *Dicatur* perpetuo, *Datur* ad tempus. D.

Ergo auſculta] Ergo audi. *Hanc operam tibi dico*] Audiendi tibi operam trado.* dominos rogent. Nunc dicit, ſtulte eos facere, qui precatores parant et adhibent, quorum oratio haec eſſe poteſt: Interim venia tribuatur, poſtea cum ipſe qui precatur diſceſſerit, dominus iracundiam ſuam compleat (Verba inde a, *Dominos rogent*, abſunt a Mſſ. et videntur referenda ad verſum

GE. Senis noſtri, Daue, fratrem maiorem Chremen
Noſtin'? DA. quidni? GE. quid? eius gnatum Phaedriam?
DA. Tanquam te. GE. euenit ſenibus ambobus ſimul,
Iter illi in Lemnum vt eſſet, noſtro in Ciliciam
Ad hoſpitem antiquom: is ſenem per epiſtolas
Pel-

ſum 90.) *Senis noſtri, Daue, fratrem*] Narratio hic ſumit exordium, quod, vt oportet, ab eo incipit, quod ſciri poteſt. Quod Virgil. frequentiſſime dixit: vt (Aen. II, 81.), *Fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures Belidae nomen Palamedis.* Et (Aen. x, 20.), *Cernis vt inſultent Rutuli?* Item in Eunucho, *Hanc, quam amat, noſtin?* E.

13 *Senis noſtri, Daue, fratrem maiorem*] Dicendo *Senis*, oſtendit et adoleſcentem ſe dominum habere. dicendo *Noſtri*, oſtendit eſſe alienum. dicendo *Fratrem*, non vnum eſſe monſtrauit. dicendo *Maiorem*, etiam minoris fecit indicium. Sic argumenti partem maximam nondum narrans, iam in ipſa interrogatione tranſegit. Haec autem omnia propter populum ſic aguntur. Ideo ille, *Quidni* dixit, ne ſit opus pluribus verbis. *Senis noſtri, Daue, fratrem*] Mirum compendium narrationis. quaſi per interrogationem fecit, ne ex alto repeteret. Sic Virg. (Aen. II, 81.) *Fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures, Belidae nomen Palamedis, et inclyta fama.* Et, *Noſtin' hanc, quam amat frater?* in Eunucho. D.

14 *Quid? eius gnatum Phaedriam?*] Non dixit, *quid Phaedriam:* ſed addidit, *Eius gnatum:* vt magis docere, quam interrogare videretur. *Quid? eius gnatum Phaedriam?*] Deeſt *noſti.* D.

Accentuum ratio ſuadet, vt legas, *Noſtine? Quidni? Quid?* B.

15 *Tanquam te*] O varietas, quidni? tanquam te. *Euenit, ſenibus ambobus ſimul iter*] Non euenit iter: ſed, euenit vt iter eſſet. *Simul*] Vno tempore. D.

Diuide verbum, et lege *Tam, quam te.* vt Eun. IV, 4, 50. *Tam ſcio, quam me viuere.* B.

16 *Illi in Lemnum vt eſſet*] Recte tacetur, cur Chremes ierit: et dicitur cur Demipho. vtrumque pro argumento eſt. D.

17 *Ad hoſpitem antiquum*] Sic Virg. (Aen. III, 82.) *Veteremque Anchiſem agnouit amicum.*

Pellexit, modo non montis auri pollicens.
DA. Cui tanta erat res, et ſupererat? GE. deſinas:
Sic eſt ingenium. DA. oh! regem me eſſe oportuit.
GE.

eum. Hoc autem addidit, vt eſſet idonea cauſa nauigandi ſeni. *Senem per epiſtolas pellexit*] *Epiſtolas* dicendo, oſtendit eum non ſemel ſcripſiſſe. *Pellexit*] Induxit. ſic Virgil. (Aen. II, 90.) *Pellacis Vlyſſei.* D.

Tres ex noſtris *Epiſtolam*, et ſic Priſcianus p 1190. Sed vulgarem retinendam putamus. B.

18 *Modo non montes auri pollicens*] Prouerbialis ὑπερβολὴ facta per exceptionem, aut per ſuperlationem, aut aequam collationem. Eiuſmodi eſt illud Demoſthenis, μονονουχὶ φωνὴν ἀφιείς. *Modo non montes auri*] Salluſt. (Cat. 23.) *Maria monteſque polliceri coepit. Modo non montes auri pollicens*] More veterum: quia hoſpites hoſpitibus multa donabant. D.

Pellexit] Decepit, fefellit. Virg. (Aen. II, 90.) *Inuidia poſtquam pellacis Vlyxis.* E.

Pellexit] Priſcian. lib. x. *Montes auri pollicens*] Menand. βασιλικῶς ὑπισχνούμενος, τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά. Apuleius in Apol. Hieronym. aduerſus Paulin. *Cum montes aureos pollicitus fueris, ne ſcorteum quidem nummum de theſauris tuis proferas.* Plaut. in Milite IV, 2, 72. — *praeter theſaurum Tum argenti montes et maſſas habet.* Prudent. de Laurent. 55. — *fulgidae Montes monetae conditos.* L.

19 *Cui tanta erat res*] *Cui*, datiuus caſus eſt. Domino ne tuo, inquit, pollicebatur haec, cui tanta res erat? *Cui tanta erat res*] Deeſt *eum.* vt ſit, Eum pellexit, cui tanta res erat? *Et ſupererat?*] Plus eſt *Supereſſe*, quam *eſſe.* D.

20 *Deſinas, ſic eſt ingenium*] Neceſſaria eſt ad fabulae ἐπίτασιν auaritia Demiphonis: vt maiore periculo illo abſente duxerit filius indotatam. Nam mox dicturus eſt, *Illene indotatam virginem, atque ignobilem daret illi? Sic eſt ingenium*] Praeparatio bona, qua et diues, et auarus deſcribitur Demipho, vt indotatas nuptias filii ferre non poſſit. *Sic eſt ingenium*] Recte. non enim, inquit, fortuna auarus eſt, ſed natura. *Sic eſt ingenium*] Omnium? an domini? Sed magis domini. *Oh! regem me eſſe oportuit*] Oſtendit pauperum affectiones, qui ſe ſolos vti diuitiis ſcire aiunt, ſi eas habeant.

GE. Abeuntes ambo hic tum ſenes me filiis
Relinquunt quaſi magiſtrum. DA. o Geta, prouinciam
Cepiſti duram! GE. mihi vſus venit, hoc ſcio:
Memini relinqui me Deo irato meo.

beant. *Oh! me regem eſſe oportuit*] Acue *me*. D.

Regem me eſſe] Antiqui etiam maxime in Comoediis ditiſſimos quoſque *Reges* dicebant: vti paraſiti eos a quibus paſcebantur, *Reges* appellabant. E.

21 *Abeuntes ambo hinc tum*] *Hinc* et *hic* legitur. et eſt ordo, Hic relinquunt filiis. *Filiis*] Propter filios. D.

Lectio noſtrorum Codd. *Hinc*, vt referatur ad propius *Abeuntes*, magis placet, quam *Hic* Bembini, quod referendum eſt ad remotius *Relinquunt*. B.

22 *Relinquunt*] Id eſt, non ſecum abducunt. *Quaſi magiſtrum*] Bene *quaſi*: qui non compleuit hoc ipſum, nec vult eſſe. *Magiſtrum*] Sic Latini: quem Graeci παιδαγωγὸν appellant. *O Geta! prouinciam cepiſti duram*] Acquiſitae bello longe ab Italia regiones, *Prouinciae* dictae ſunt, a porro vel procul et vincendo. ad quas quia Praetores cum officio mittebantur, officia quoque *Prouinciae* nominantur. *O Geta! prouinciam*] Splendide *Prouinciam* dixit. D.

Quaſi magiſtrum] Quaſi monitorem atque cuſtodem. *Prouinciam*] Officium. E.

23 *Mihi vſus venit*] Aliquando mihi contigit. E.

Omnes Faerni antiqui libri habent *Vſus v.* ſolus Bemb. *Vſus euenit*: noſtri, *Vſu venit.* Vtrumque more dicitur, ſenſu eodem. B.

24 *Memini relinqui me, Deo irato meo*] Sic Virg. (XII, 539.) *nec Di texere Cupentum, Aenea veniente, ſui.* Hoc Aſper. ſed mihi videtur ad hoc addidiſſe *meo*, ne eſſet ἀμφίβολον, cui diceret, *Irato Deo*. Naeuius in Stalagmo, *Deo meo propitio, meus homo eſt.* *Memini relinqui me, Deo irato meo*] *Domino* dixit: an vere Deo? Et bene *meo*, ne eſſet ἀμφίβολον. Et ſic dixit, *Memini relinqui*, vt in Andria, *Memini me videre*, Et, *Memini me fieri pauum*, Ennius. D.

Deo irato meo] Teneo in memoria dimitti *irato Deo meo*, vel domino, vel genio, vel certe Deo. Noſter enim Deus eſt, qui fauet nobis: qui ſi iratus fuerit, aduerſa omnia patimur. Vt Virg. (Aen. II, 396.) *Vadimus immixti Danais, haut numine noſtro.* E.

Coepi aduerſari primo: quid verbis opuſt?
Seni fidelis dum ſum, ſcapulas perdidi.
DA. Venere in mentem mihi iſtaec: nam quae inſcitia eſt,
Aduorſum ſtimulum calces? GE. coepi iis omnia
Facere, obſequi quae vellent. DA. ſciſti vti foro.

25 *Quid verbis opus eſt*] Repente infertur, *Quid opus eſt verbis?* et ſatis moraliter. D.

26 *Seni fidelis dum ſum*] Opportune *Seni* dixit, vt oſtendat quam ſtultum ſit, ſeni aduerſus iuuenes fidelem eſſe. *Seni fidelis dum ſum*] *Fidus* eſt amicus: *Fidelis* eſt ſeruus. *Scapulas perdidi*] Plus eſt *Perdidi*, quam ſi diceret, *Dolui*. Et bene retulit *Perdidi* πρὸς τὸ *Fidelis*. Fidelis enim officium eſt, ſeruare aliquid. D.

Seni fidelis dum ſum] Dum ſeni fidem praeſto, vt monitor perſeuerarem, vapulando *ſcapulas perdidi*. E.

Quia ambo ſenes illum magiſtrum filiis reliquerunt, repone *Senibus* pro *Seni*. B.

27 *Venere in mentem iſtaec mihi*] *Venire in mentem*, non ad recordationem tantum dicitur: ſed ad reputationem et intelligentiam. D.

Inſcitia eſt, aduerſum ſtimulum] Etenim inſcitia eſt, calces velle iactare, cum ſtimulus imminet: te enim magis incipias vulnerare. E.

Bentleius negat, commode haec verba tribui poſſe Dauo, qui, niſi Geta narraſſet, Senes abeſſe ignorauerit. Fallitur; nam verba *Venere in mentem mihi* ad proxime ſequentia pertinent. Sed lectio *Namque* pro *Nam quae* ob conſenſum Codd. praefertur a Bentleio recte. Cf. And. I, I, 40. Z.

28 *Nam quae inſcitia eſt, aduerſum ſtimulum calces*] Hoc dictum et ſuperiori perſonae eſſe poteſt, et alteri. *Aduerſus ſtimulum calces*] Παροιμία cum ἐλλείψει: deeſt enim, *iactare*. *Stimulum* pro domino adoleſcente poſuit. *Calces*] Modo *calces*, non partes plantae, ſed percuſſiones pedum plagaſque ſignificat. Aliter Virgil. (V, 324.) *calcemque terit iam calce Diores*. D.

Aduorſum ſtimulum] Zenobius in Prouerb. πρὸς κέντρα λακτίζειν. Ammian. Marcell. *contra acumina calcitrare*. Chariſ. libr. IV. L.

29 *Sciſti vti foro*] Secundum illos negotiatores, qui ante locum commercii, non praeſcribunt, quanti vendant quae aduehunt: ſed ſecundum annonam fori quam deprehenderint, conſilium de vendendis

GE. Noſter mali nihil quicquam primo. hic Phaedria
Continuo quandam nactus eſt puellulam
Cithariſtriam: hanc amare coepit perdite.
Ea ſeruiebat lenoni impuriſſimo:
Neque, quod daretur, quicquam; id curarant patres:

aut non vendendis mercibus ſumunt. *Sciſti vti foro*] *Forum* pro tribus intelligitur: loco, tempore, et perſona. Sciſtis, inquit, his vti: et eſt vulgare prouerbium. Senſus hic eſt, Sciſti, inquit, quid facere te oporteret. D.

Sciſti vti foro] Intellexiſti quid te oporteat facere. E.

30 *Noſter mali nihil quicquam*] Quartum παρέλκον. Vt in Hecyra: *Nam nemo illorum quiſquam, ſcito, ad te venit.* *Noſter mali nihil quicquam*] *Noſter* πρὸς ἀντιδιαστολὴν Phaedriae: qui non noſter eſt. *Primo hic Phaedria*] Bene additum *primo*: quia non perpetuo. D.

31 *Continuo quandam*] Bene *Continuo*: quaſi vix exſpectauerit profectionem patris. *Puellulam cithariſtriam*] Iſtis nominibus hoc agit (*hic agitur* Mſ. B. et Edd. vett.), vt cauſa amoris et ex aetate, et ex arte puellae videretur: nam ideo *puellulam* dixit. D.

Continuo quandam] Bene adiecit *continuo*, vt adoleſcens abſentiam patris quodammodo exſpectaſſe videretur, vti in delitias amoremque labi poſſet. E.

32 *Amare coepit perditus*] Legitur et *Perdite*. Et *Amare perdite*, vt puta puellulam et cithariſtriam. D.

Amare coepit perdite] Chariſ. lib. I. L.

33 *Ea ſeruiebat lenoni*] Et honeſte, et cito (*ſcite* Z.) dixit *Seruiebat*. *Lenoni impuriſſimo*] Et quare non fuiſſet libera: et cuius fuiſſet ancilla: et qualis hominis fuerit, demonſtrauit. *Ea ſeruiebat lenoni impuriſſimo*] Magna praeparatio ad rerum difficultatem imminentium: Puellula cithariſtria, Auarus leno, Amator perditus, Inopia. D.

34 *Id curarant patres*] Expedite dixit *Patres*. ſi enim Patrem eius tantum dixiſſet: id reſtabat, vt ei per patrui filium ſuccurreretur. ideo dixit ambos non habuiſſe. D.

Neque quod daretur] Hoc eſt, iam (*eam*) inopiam in domo reliquerat, vt quod dari poſſet lenoni, non haberetur. Curauerant ergo quadam diligentia, ac fecerant ne pecunia filiis relinqueretur in domo. E.

Reſtabat aliud nihil, niſi oculos paſcere.
Sectari, in ludum ducere, et redducere:
Nos otioſi operam dabamus Phaedriae.
In quo haec diſcebat ludo, exaduorſum ei loco
Ton-

35 *Niſi oculos paſcere*] Hoc enim ſolum erat, quod leno non venderet. D.

Oculos paſcere] Sueton. in Vitell. cap. 14. *Velle ſe, dicens, paſcere oculos.* Tacitus Hiſtor. III, 39. *Audita eſt ſaeuiſſima Vitellii vox, quae (ipſa enim verba referam) ſe pauiſſe oculos, ſpectata inimici morte, iactauit.* Ambroſ. Epiſc. Hexaem. III, 8. *Paſcuntur oculi grato ſpectaculo.* L.

36 *Sectari, in ludum ducere, et reducere*] Bene cauillatus eſt et iocular iter in adoleſcentem, cui aetas ad ſectandos philoſophos apta erat. Hinc etiam philoſophorum ſectae. Sed *Sectari* proprie eſt, vt taurus buculam, vt aries ouem. Virg. (Ecl. II, 65.) *Trahit ſua quemque voluptas.* *Reducere*] σύλληψις, *a ludo* enim ſubauditur. D.

Sectari, in ludum] Cum illa pergeret *in ludum*, hoc eſt, in locum vbi forte diſcebat. E.

37 *Nos otioſi operam dabamus Phaedriae*] Cum τύπῳ dixit *Nos* velut magiſtrum excuſans obſequentem ei, cui cuſtos ſit datus. et ideo addidit *Otioſi*. *Nos otioſi operam dabamus Phaedriae*] Relatio ad illud, quod mox otioſi non erunt. *Nos otioſi operam dabamus Phaedriae*] Aut ad pudorem ſumitur hoc pronomen in ſingulari numero: aut ad dignitatem. ſed poteſt *nos*, et propter Antiphonem dixiſſe. *Nos otioſi operam dabamus Phaedriae*] Apollodor. ΝΑλΚΕΙΣ δε συνεμαλι μΕΟΛ * (Ναρκη δε συνωμιλημεθα, Tan. Fab. Sed Codici Antwerp. a veteri manu adſcriptum e Mſ. Ἀναλκεις δε συνεμαμμενια εναργης δε συνεπιμελομεθα. Lege, Ἀναλκεῖς δὲ συνεμείναμεν, ἀναρκεῖς δὲ συνεπιμελόμεθα. Z.). *Operam dabamus Phaedriae*] Ille amicae, nos illi. D.

38 *In quo haec diſcebat ludo*] Figurate *In quo haec diſcebat ludo*, eſt additum. *Ex aduorſum ei loco*] *Ei loco*, legitur et *ilico*. et adnotatur ex abundanti additum, vt apud veteres multa ſunt. *Ex aduorſum ei loco*] Παρέλκον quartum. D.

Ex aduorſum] Contra ipſum locum. E.

In quo haec diſcebat] Gellius VII, 7. Priſcian. L.

Ex aduerſo Bemb. et tres e noſtris habent. Sed vulgarem lectionem, quae ipſa apud Priſc. p. 1037. occurrit, retinendam cenſemus. Cf. Gell. VII, 7. B.

Tonſtrina erat quaedam: hic ſolebamus fere
Plerumque eam opperiri, dum inde iret domum.
Interea dum ſedemus illi, interuenit
Adoleſcens quidam lacrumans: nos mirarier.
Rogamus quid ſit? Nunquam aeque, inquit, ac modo
Paupertas mihi onus viſum'ſt et miſerum, et graue.
Modo quandam vidi virginem hic viciniae

Miſe-

39 *Tonſtrina erat*] Apta ſedes otioſis. *Tonſtrina erat quaedam*] παρέλκον tertium *quaedam. Hic ſolebamus fere plerumque*] παρέλκον tertium, *Fere plerumque.* D.

Tonſtrina quaedam] Officina tonſorum. E.

40 *Dum inde iret domum*] Ad ſe ſcilicet. *Iret domum*] Pro rediret, vel certe, iret. παρέλκον figura. D.

41 *Dum ſedemus*] Proprie *Sedemus*, vt in tonſtrina. *Illi interuenit*] *Illi*, pro *ibi.* vt (Aen. II, 548.) *Illi mea triſtia facta.* Et nota *Illi*, pro *illic.* *Interuenit adoleſcens quidam lacrumans*] Apollodorus tonſorem ipſum nuncium facit, qui dicat ſe nuper puellae comam ob luctum abſtuliſſe: quod ſcio mutaſſe (*quod ſcite mutauit* Z.) Terentium, ne externis moribus ſpectatorem Romanum offenderet. D.

42 *Nos mirarier*] Recte: mirum enim in adoleſcentibus lacrumae: vt contra (Georg. III, 67.), *Triſtiſque ſenectus.* *Nos mirarier*] Vt (Aen. IV, 421.) *ſolam nam perfidus ille Te colere.* D.

43 *Rogamus quid ſit?*] Quid lacrumet: non, *Quid ſit ipſe*, vt ſtulti putant. *Nunquam aeque, inquit, ac modo*] Mire oſtendit ſemper ſibi hoc viſum, quod dicit: ſed nunquam aeque. D.

44 *Paupertas mihi onus viſum eſt*] Statim fit mentio paupertatis, vt ſit cauſa fallaciae Phormionis. D.

Apud Priſcianum p. 1026. et in Cod. C. C. eſt *Viſa eſt*; quae lectio meliorem efficit conſtructionem. B.

45 *Modo quandam vidi virginem*] Bene *Quandam*: ne ob familiaritatem laudari videretur. *Modo quandam vidi virginem*] Vide ſic agi, vt non tam morte mulieris, quam ſolitudine pulchrae virginis moueatur affectus. Simul et ea deſcribi, quae matronae futurae magis conueniant, quam quae temere amanda ſit. Nam hic obitus feminae ad comicum exitum ſpectat: quandoquidem plus ex eius morte ſecuri-

Miſeram, ſuam matrem lamentari mortuam:
Ea ſita erat exaduorſum: neque illi beneuolens,
Neque notus, neque cognatus, extra vnam aniculam,
Quiſquam aderat, qui adiutaret funus: miſeritum'ſt:
Virgo ipſa facie egregia. quid verbis opuſt?
Commorat omnes nos. ibi continuo Antipho,
Vol-

curitatis, quam moleſtiae, ſentiat argumentum. *Hic viciniae*] Aduerbium in loco eſt, *Hic viciniae:* cuius ad locum, *Huc viciniae.* Et ſtatim proximitas inſinuatur, vt ſit ſpes et cauſa videndi. D.

46 *Miſeram*] Ab affectu: et ſubdiſtinguendum eſt, vt ad virginem referatur. *Lamentari mortuam*] A probitate, quae piis attribuitur. Et *Lamentari mortuam,* ambiguitas, ſed ſenſu manifeſta. D.

47 *Ea ſita erat*] *Sita*, pro poſita. Salluſtius cum adiectione in H. *cum praedixero poſitum inſulae.* Et hoc ei reciprocum eſt. *Ea ſita erat ex aduerſum*] Expoſitio paupertatis, et quam facile virgo videri poſſit. D.

Neque illi beneuolus] Hoc eſt, nullus erat qui beneuolentia aut notitia, aut vicinitate ſuccurreret et adiuuaret. E.

48 *Neque notus, neque cognatus*] Αὔξησις fit: quia res minuitur, creſcit ſententia. Salluſtius, *Non repugnantibus modo: ſed ne deditis quidem a b c m. Neque notus, neque cognatus, extra vnam aniculam*] Haec praeſtruuntur: vt ſit ſpes potiundae virginis. *Neque notus, neque cognatus*] Haec deſcriptio paupertatis adiuuat argumentum, vt et viſere audeant adoleſcentes virginem, et amet Antipho. D.

49 *Qui adiutaret funus*] Ipſum officium *Funus* dixit. *Miſeritum eſt*] Hoc eſt, miſertus ſum eius. Et hic videtur oſtendiſſe cur lacrumauerit. D.

50 *Virgo ipſa facie egregia*] A forma indignatio. *Virgo ipſa*] Bene *Ipſa:* quia quae ſupra dixit, non ad ipſam, ſed ad euentum eius pertinebant. *Quid verbis opus eſt*] Sic dicit Terentius, vbi ad effectum properat. D.

51 *Commorat omnes nos*] Figura συγκοπὴ, pro *commouerat.* Et bene *Omnes:* quia res ad Antiphonem tantum ſpectat. *Ibi continuo Antipho*] Hic redditur nomen adoleſcentis. et eſt παρασκευή. D.

Commorat] Ita narratione ſua exprimebat affectum, vt nos omnes commoueret. *Commorat* autem, commouerat. E.

Voltiſne eamus viſere? alius, Cenſeo,
Eamus. duc nos ſodes. Imus, venimus,
Videmus: virgo pulchra! et quo magis diceres,
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem:
Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida,
Lacrumae, veſtitus turpis: vt, ni vis boni

In

52 *Voltiſne eamus viſere?*] Vt (Aen. I, 531.), *populare penates Venimus. Voltiſne eamus viſere?*] Ipſe hortator inducitur, qui amaturus eſt. *Alius, Cenſeo: eamus: duc nos ſodes*] Haec omnia diuerſi dicunt. Et apparet tot eſſe homines, quot per μίμησιν ἀσύνδεδετα demonſtrantur. *Alius Cenſeo*] Phaedria, vel quilibet. D.

53 *Imus: venimus: videmus*] Ἀσύνδετον primum per βραχυλογίαν. *Imus, venimus, videmus*] Μετ' ἐνεργείας. D.

54 *Virgo pulchra!*] Συντομία mirantis. Duo ingentia, et *Virgo* et *Pulchra*. *Virgo pulchra!*] Bene non dixit, Videmus virginem pulchram: ſed ὑπὸ τῆς καταπλήξεως, *Virgo pulchra!* Illud enim frigidius: hoc concitatius. et hoc magis demonſtratur δράματι, quam relatione. *Et quo magis diceres*] *Diceres*, pro crederes. vt, *Audacter dicito*, ſaepe Plautus. D.

55 *Nihil aderat adiumenti*] Proprie *Aderat*. *Adeſt* enim id, quod adiuuat. D.

56 *Capillus paſſus*] Singularem numerum pro plurali poſuit. Sic et alibi (Heaut. II, 3, 49.), *Capillus pexus, prolixus, circum caput reiectus negligenter. Paſſus*] Temere diſperſus. Vt magna pars, a Graeca oratione profluxit haec dictio. *Capillus paſſus, nudus pes*] Facetius, quam ſi pluraliter dixiſſet. Virg. (V, 402.) *quibus acer Eryx in praelia ſuetus Ferre manum. Ipſa horrida*] Quaſi extra ipſam ſit id quod dixit, *Capillus paſſus, nudus pes*. Tale eſt apud Virg. (Ge. III, 387.) *Illum autem, quamuis aries ſit candidus ipſe, Nigra ſubeſt vdo cui tantum lingua palato, Reiice.* Et alibi de arbore (Ge. II, 296.), *Tum fortes late ramos, et brachia tendens Huc illuc, media ipſa ingentem ſuſtinet vmbram.* Et (Aen. III, 618.), *domus ſanie, dapibuſque cruentis Intus opaca, ingens: ipſe arduus, altaque pulſat Sidera.* D.

57 *Lacrumae, veſtitus turpis*] Ἀσύνδετον tertium. *Ipſa horrida* et *lacrumae* ad luctum pertinent, *nudus pes* et *veſtitus turpis* ad pauperiem. *Vt, ni vis boni*] Plus eſt *vis boni*, quam *bonum*. *Vt ni vis boni in ipſa*

ineſ-

In ipſa ineſſet forma, haec formam extinguerent.
Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
Satis, inquit, ſcita'ſt: noſter vero. DA. iam ſcio;
Amare coepit. GE. Scin quam? quo euadat, vide.

Poſtri-

ineſſet forma] Veteres ignem et calorem quendam, quaſi feruorem, dixerunt *Formam* (*Fornum*), et ideo *Fornaces*, *forcipes*, *formam* et *formoſos*: ex quibus ignis amoris exoritur. Laudandus eſt ergo Terentius proprietate ſeruata: qui quum formam praetuliſſet, ſubiecit *extinguerent.* Ideo et Virgilius hic ait (Ecl. III, 66) *At mihi ſeſe offert vltro meus ignis Amyntas.* D.

Ni vis boni] Magna vis bonitatis et pulchritudinis in forma erat: idcirco iſta quae ex luctu et lacrumis fuerant, formam extinguere non valebant. E.

58 *In ipſa ineſſet forma, haec formam extinguerent*] Figura πλοκή. aliud enim ſupra, aliud infra *Forma* repetita ſignificat. *In ipſa ineſſet forma*] Geminauit praepoſitionem vt alibi, *In amore haec omnia inſunt vitia.* *Extinguerent*] Bene *Extinguerent*: quia ab igne et calore forma dicta eſt. D.

59 *Ille, qui illam amabat*] Bene *illam*: quia iam ſupra inſinuauit perſonam cithariſtriae. *Ille, qui illam amabat*] Ratio cur amauerit virginem. *Fidicinam*] Supra *Cithariſtriam*; ergo indifferenter. D.

Tantummodo ſatis] Hoc eſt, tantummodo laudabat, ille autem alius amare coepit. E.

60 *Tantummodo, ſatis, inquit, ſcita eſt*] Senſus eſt. Laudauit tantummodo, non etiam captus (*raptus*, vel *lapſus* Z.) eſt in amorem. *Satis, inquit, ſcita*] Magna laus formae: amanti aliam placuiſſe. *Satis, inquit, ſcita*] *Scita*, bella. vt in Andria, *Scitus puer eſt natus a Pamphilo.* *Noſter vero*] Ἀποσιώπησις tertia: quae ſuccurrit, quotiens verba rebus minora ſunt. D.

61 *Amare coepit*] Ille, inquit, laudauit tantum: Hic amare coepit. Et bene *Coepit*, non *Amauit*: vt oſtendat vim amoris non parum (*paruam* Z.) eſſe, et rem, quae ſemel ſuſcipi poſſit (*rem, quae ſemel ſuſcepta poſſit augeri* Z.). *Scin' quam?*] Ἀποσιώπησις, qua in narrationibus in compendium Terentius vti ſolet. *Scin' quam?*] Amare coepit, ſubauditur. *Quo euadat, vide*] *Euadat*, perueniat. Nam *euadere*, eſt per obſtantia peruenire. D.

Quo euadat, vide] Quo res perueniat, animaduerte. E.

Poſtridie ad anum recta pergit: obſecrat,
Vt ſibi eius faciat copiam. illa enim ſe negat:
Neque eum aequom ait facere: illam ciuem eſſe Atticam,
Bonam, bonis prognatam. ſi vxorem velit,
Lege id licere facere: ſin aliter, negat.

Noſter,

62 *Poſtridie ad anum recta pergit*] Hoc praeſtruens, *aniculae* ſupra mentionem fecerat. Et bene memor et virginis, et honeſtae, non ipſam adiri facit, ſed anum: neque ab ipſa peti fructum voluptatis, ex cuius perſona maior deſperatio naſcebatur: ſed a nutrice potius, per quam ſuaderi puellae poſſe creditur, quicquid libet. *Poſtridie ad anum recta*] ἐμφατικῶς, *ad anum ſtatim*: vt qui poſthabuerit omnia alia. *Recta*] Quia non per nuncium. D.

63 *Vt ſibi eius faciat copiam*] Vide vt nihil de virgine ſperet, qui omnia ab anicula petat. *Illa enim ſe negat*] Copiam facturam, ſubauditur. D.

Sibi eius Anapaeſtus eſt, *Illa* primam corripit. B.

64 *Neque eum aequum ait facere*] Non quod amet, ſed quod hoc petat. *Neque eum*] Quod peteret ſcilicet. *Illam ciuem eſſe Atticam*] *Illam* cum ἐμφάσει dixit: quaſi dicat, quam hic contemnat. D.

Plerique Codd. melioribus numeris ſic collocant, *Aequum facere ait*. Caeterum pro *Facere* malim *Petere*, ob ſenſum commodiorem, et auctoritatem Donati, qui ita legiſſe videtur. B.

65 *Ciuem, bonam eſſe*] *Ciuem*, quo ad iura pertinet: *bonam* quo ad ipſam. *Bonam*] Non vilem: quia boni non viles ſunt. vnde ſuperlatiuus gradus *Optimates* facit: quia *Bonus, melior, optimus* dicitur. *Bonis prognatam*] Quod ad maiores eius. *Si vxorem velit*] Recte ſubiunxit, *ſi vxorem velit*: poſtquam ea in virgine praetulit, quae ſolent ornare nuptias. D.

Bonam bonis prognatam] Et ipſam ingenuam, et bonis parentibus natam E.

66 *Lege id licere facere*] Incerta diſtinctio eſt: vtrum *vxorem velit lege*, an *lege id licere facere? Sin aliter, negat*] Et pudice anus, et tamen illecebroſe, *Licere facere* dixit, quod ille impudentius petit, vt ſibi eius faciat copiam. *Sin aliter, negat*] σύλληψις facta ex eo quod ſequitur, *facere*. D.

Noſter, quid ageret, neſcire; et illam ducere
Cupiebat, et metuebat abſentem patrem.
DA. Non, ſi rediſſet pater, ei veniam daret?
GE. Illene indotatam virginem atque ignobilem
Daret illi? nunquam faceret. DA. quid fit denique?
GE.

67 *Noſter, quid ageret, neſcire*] Propoſita deliberatio: cuius tamen altera pars vincet. Nam ducturus eſt per abſentiam patris. *Quid ageret, neſcire*] Pro *neſciebat*. ſed recte ſic ait: quia ſubiuncturus eſt, *Illam ducere cupiebat, et metuebat*] Vide ambiguitatem, quam tamen ſequentia tollunt. D.

68 *Cupiebat et metuebat*] *Metuebat* proprie dixit. *Metuimus* enim eos qui nos amant: *Timemus* etiam inimicos. D.

69 *Non ſi rediſſet pater, ei veniam daret?*] Bene interrogat Dauus. hoc enim ſperari ſi poſſet, non opus erat fraudibus Phormionis. *Non ſi rediſſet*] *Si* pro poſtquam. Virg. (V, 64.) *Praeterea ſi noua diem mortalibus almum Aurora extulerit.* D.

Non ſi rediſſet] Hoc eſt, cum rediſſet, ne omne in ſenſum poſitum videamus. E.

Omnes Codd. cum Donato venuſtius collocant *Ei pater*. B.

70 *Illene indotatam virginem*] Ἐμφατικῶς *ille*, de quo dixerat, *Deſinas; ſic eſt ingenium*: et qui propter ſpem lucri nauigarat ſenex. Inſinuandum igitur fuit: hic enim erit omne periculum Fabulae. Et ordine Terentius prius inſinuauit perſonam ſenis, vt grauiora fierent quae dirimebant nuptias. *Illene indotatam virginem, atque ignobilem*] Duo dixit, et *Indotatam*, et *Ignobilem*. Haec enim duo principaliter petuntur (*expetuntur* Mſ. H.), cum ſint quatuor, quae in ſponſis quaeruntur: *forma, probitas, dos, nobilitas*. Et manifeſtum eſt, cur de forma et probitate nihil dicat: quippe cum ſupra magnopere ea laudauerit in puella. *Virginem*] Simpliciter accipimus, *Virginem*? an ſubaudimus, *Quamuis*: vt ſit *Quamuis virginem*? D.

Si, duce Bembino, illud *Ne* deleueris; melius procedit verſus. B.

71 *Daret illi?*] Bono affectu dixit, *Daret illi*? Filius enim familiae non tam ducit vxorem, quam a patre accipit: quippe cum patri committatur puella potius in huiuſmodi conditionibus, quam marito. *Daret illi? nunquam faceret*] Ἀποσιώπησις ſecunda. hic enim non tranſit ad aliud, ſed inſtat incepto: vt et per interrogatio-

Ge. Quid fiat? eſt paraſitus quidam Phormio,
Homo confidens: qui, illum Di omnes perduint!
Da. Quid is fecit? Ge. hoc conſilium, quod dicam, dedit:
Lex eſt, vt orbae, qui ſint genere proxumi,
Eis

nem diceret, *Daret illi*? et per reſponſionem inferret, *Nunquam faceret.* Et nota, *nunquam* pro *non*, in maiorem negationis ſignificationem poni ſemper. *Daret illi?*] Mire *daret:* vt oſtenderet nihil eſſe copoteſtatis in filio. *Quid fit denique?*] More ſuo Terentius *Denique* poſuit in fine ſenſus, et eſt aduerbium ordinis. Sic in Heautontimorumeno, *Fodere, aut arare, aut aliquid facere denique.* vt ſit *denique*, vel deinde, vel ad poſtremum. D.

72 *Quid fiat?*] Deeſt *Rogitas?* et eſt ἀποσιώπησις quarta. *Eſt paraſitus quidam Phormio*] *Phormio*, non a formula, ſed phormione dicitur ſparteo, quem nos *Eronem* dicimus triuialiter, et pro conſuetudine. D.

Eſt quidam Phormio] Hic interponitur alia narratio, quae perſonam declarat. E.

73 *Homo confidens*] *Homo* comice additum: nam quis ignoret paraſitum hominem eſſe? *Confidens*] Hic *confidens*, pro improbo, audaci ac temerario poſuit. vt, *O ingentem confidentiam!* *Qui, illum*] *Qui*, vtinam eſt. vt Lucilius in ſecundo, *Qui te Momentane malum iam caetera perdat!* Aut, *Qui hoc conſilium, quod dicam, dedit.* *Qui, illum Di omnes perduint*] *Qui* aut expletiuum, aut pronomen: quo incipiens Phormionem deſcribere, cohorruit conſideratione eius, et in hanc vocem, quaſi confuſus erupit. hoc autem certum genus eſt παρενθέσεως. D.

74 *Quid is fecit?*] Seruatur affectus triſtis hominis. vt ſupra ait, *Sed quid tu es triſtis?* *Quid is fecit?*] Correxit interrogatione errantem: vt rediret ad nominatiuum caſum *Qui*, vnde aberrauerat, et *Illum* dixerat. *Hoc conſilium, quod dicam, dedit*] Secundum quoſdam ordo eſt, Qui hoc conſilium, quod dicam, dedit. D.

75 *Lex eſt*] *Lex*, vt in palliata, recte ponitur: nam Graecorum fuit; ideo et in Andria ſic ait, *Inopia et cognatorum negligentia coacta.* *Lex eſt*] Alia narratio interponitur. et dicitur παραφήγησις (παραξήγησις edidit Weſterh.). *Lex eſt*] A cauſa litis. potuit enim dici, non habes cauſam. *Vt orbae, qui ſint genere proximi, eis nubant*]

Eis nubant: et illos ducere eadem haec lex iubet.
Ego te cognatum dicam, et tibi ſcribam dicam:
Pater-

bant] Orba proximo nubat, Orbam proximus ducat, Atticum ius eſt. Et eſt ordo, Lex eſt, vt orbae eis nubant, qui ſint proximi. D.

Lex eſt, vt orbae] Leges illas narrat, quas Oratores ſaepe in controuerſiis collocarunt: *Orbam proxumus ducat, Orba proximo nubat.* E.

Lex eſt, vt orbae] Terentius Adelph. Act. IV, 5, 16. — *virgo orba eſt patre, Hic meus amicus illi genere eſt proxumus; Huic leges cogunt nubere hanc.* Demoſthen. πρὸς Λεώχαρην· ὁ νομοθέτης etc. τὰς ἀτυχίας τῶν οἰκείων καὶ τὰς ἐκδόσεις τῶν γυναικῶν τοῖς ἐγγύτατα γένους προσέταττε. Fortunatianus: *Orba proximo nubat, vel ſi eam noluerit in matrimonium ducere, det* x. *millia.* De decem millib. recte etiam Eugraphius; quam tamen ſummam dicis gratia adiectam arbitror: vt in fragmentis Vlpian. Tit. II. de ſtatutib. *Sub hac conditione liber eſſe iuſſus, ſi decem millia heredi dederit.* Et alibi apud alios. Inde Papinianus Quaeſt. lib. 2. ſcribit, Imp. Seuerum filiae Flauii Athenagorae dari iuſſiſſe decies centena dotis nomine. l. 6. §. 1. ff. de vſuris. Et Martial. lib. 2. Epigr. 65. in Saleianum, *Illa, illa diues mortua eſt Secundilla, Centena decies quae tibi dedit dotis?* Iuuenal. Satyr. X, 335. — *ritu decies centena dabuntur Antiquo.* Non quod omnis dos hiſce terminis circumſcripta (ratio enim ipſa diuerſaque exempla diuerſum indicant. l. 2. l. 11. ff. de dote prael. Nouel. 22. cap. 18. Tacit. extremo Annall. 11.) ſed quod pro magna pecunia haec ſumma ſaltim poſita. Viderint ergo qui haec aliter interpretantur. L.

76 *Et illos ducere*] Bene additum: nihil enim ad rem, ſi ducendi neceſſitas non fuiſſet. *Eadem haec lex iubet*] Non duas res iubet haec vna lex: ſed puellis permittit nubere: cognatos cogit ducere. *Eadem haec lex iubet*] Bene *Iubet:* minorem enim vim habet ea lex, quae aliquid permittit, quam illa quae aliquid iubet. D.

77 *Ego te cognatum dicam, et tibi ſcribam dicam*] A perſona eius cum quo agitur. Potuit enim dici, *Quid mecum eſt tibi? Ego te cognatum dicam, et tibi ſcribam dicam*] Ἀποστροφὴ et ἠθοποιΐα. Haec narratio eſt, quam dicit Tullius conſtitutam: et ipſe, *Tibi vni parcam,* inquit in Verrinis. repente enim tranſitur ad verba perſonarum ab earum deſcriptione: ſed hoc ipſum ad commouendos audi-

Paternum amicum me aſſimulabo virginis:
Ad iudices veniemus: qui fuerit pater,
Quae mater, qui cognata tibi ſit, omnia haec
Confingam: quod erit mihi bonum atque commodum,
Quum tu horum nihil refelles, vincam ſcilicet.
Pater aderit: mihi paratae lites: quid mea?

Illa

tores valet plurimum. *Et tibi ſcribam dicam*] A denunciatione in perſonam: ne diceret, Non mihi denunciaſti. *Et tibi ſcribam dicam*] Cic. (Verr. II, 15.) *Scribitur Heraclio dica. Dicam*] Supra, verbum: infra, nomen eſt totidem literis, diuerſo accentu. D.

Tibi ſcribam dicam] Tibi calumniam indicam et cauſam impingam. E.

78 *Paternum amicum me adſimulabo virginis*] A perſona litigantis: potuit enim opponi, Perſonam non habes. D.

79 *Qui fuerit pater*] *Qui* hic pronomen eſt: infra, quomodo ſignificat. D.

80 *Quae mater*] Virginis ſcilicet. *Qui cognata tibi ſit*] *Qui*, quomodo, et qua ratione. *Omnia haec confingam*] *Omnia haec*, non ex abundanti poſuit: ſed oratorie, quaſi tam multa. Et eſt κοχχισμός. Nam poſt enumerationem veteres hoc dicebant. Salluſtius in Iugurtha (85.) *Haec omnia praeſidio adſunt.* D.

81 *Quod erit*] Tuto (*Totum* Mſ. B. et Edd. vett.) confingam. *Quod erit mihi bonum atque commodum*] Εὐφημία. Quod mihi, inquit, fauſtum ac felix erit: hoc eſt (*hoc ſcilicet* Z.), confingere atque mentiri. *Quod erit mihi bonum, atque commodum*] Totum ioculariter paraſitus: quippe qui *Confingam* dicens, non ſolum non erubuerit de falſiloquio, ſed quaſi praeclari facinoris inceptionem etiam auſpicatus ſit, omenque ſuſceperit, dicendo, *Quod erit mihi bonum atque commodum.* Sic enim veteres, QVOD FAVSTVM FELIXQVE SIT, dicebant, aliquid aggreſſuri. D.

Quod erit mihi bonum &c.] Facile iſta quae ſunt mendacia, quae (dele *quae* Z.) ego fingam, et comprobabo iudicibus: tu nihil relinquis (*quia tu nihil refelles.* Z.). E.

82 *Quum tu horum nihil refelles*] Hoc interrogatiue (*vultuoſe* Z.) pronunciandum eſt. *Refelles*] Refutabis, redargues. Nam prorſus *Refellere*, eſt redarguere falſitatem. D.

83 *Pater aderit: mihi paratae*

Illa quidem noſtra erit. Da. iocularem audaciam!
Ge. Perſuaſit homini: factum'ſt: ventum'ſt: vincimur:
Duxit. Da. quid narras? Ge. hoc quod audis. Da. o Geta!

Quid

ratae lites: quid mea?] Mire ὁ συκοφάντης, quod maxime alter metueret, hoc pro ridicula re contemſit, *Pater aderit: mihi paratae lites.* Exquiſite autem ſubiectum eſt, quum ſupra dixerit, *Mihi paratae lites: quid mea? Pater aderit: mihi paratae lites*] Vt Antiphoni formidanda iſta ſunt, ita ridicula paraſito. D.

Pater aderit] Hoc quaſi quaeſtionis loco propoſitum eſt a Phormione. Sed cum duxeris vxorem, veniet pater et mihi litem intendet. Cui paratur reſponſio: quid intereſt? quid mea? iam enim illa, quam tu cupis, in tua erit poteſtate. E.

84 *Illa quidem noſtra erit*] Ἠθικῶς *Noſtra*, quum Antiphonis tantum eſſe debeat. *Iocularem audaciam!*] Εἰρωνεία κατ' ἀντίφρασιν: hoc eſt, minime iocularem. An quae ex ludo et ioco in periculum veniat? *Iocularem audaciam!*] Deeſt, *Audio ex te*, aut *Dicis* D.

Iocularem audaciam!] Quae eſt in ioco, veniat (Mſ. *Quae a ioco veniat*) in periculum. Vt, *Ioculare in malum inſciens paene incidi.* E.

85 *Perſuaſit homini*] Hic iam de Antiphone quaeritur, cui perſuaſum ſit. *Factum eſt*] Adeo audax Phormio. *Ventum eſt*] Ἐπεξήγησις. Quo modo factum eſt? Ventum eſt: vincimur: duxit. *Factum eſt: ventum eſt: vincimur: duxit*] Ἀσύνδετον vt ſupra, Imus, venimus, videmus. *Factum eſt: ventum eſt: vincimur: duxit*] Amat hoc Terentius: vt, *It, lauit, redit.* et, *Imus, venimus, videmus.* et, *Funus interim procedit: ſequimur: ad ſepulchrum venimus: in ignem poſita eſt: fletur.* His (*In his*) non modo breuis et comis narratio eſt: ſed etiam auditoris animum ad id quod reſtat, intendit. D.

Ventum eſt, vincimur] * (Deeſt Ἀσύνδετον. Z). Vt ſupra, *Imus, venimus, videmus.* Similiter in Eunucho, *It, lauit, redit.* E.

Perſuaſum'ſt, quod habet Bemb. et legiſſe videtur Donatus, pro vulgari *Perſuaſit*, multo eſt elegantius, cum caetera ſint paſſiua. B.

86 *Quid narras!*] Admirantis vox eſt, non interrogantis. D.

Quid te futurum'ſt? GE. neſcio hercle. vnum hoc ſcio:
Quod fors feret, feremus aequo animo. DA. placet:
Hem! iſtuc viri'ſt officium. GE. in me omnis ſpes mihi eſt.
DA. Laudo. GE. ad precatorem adeam credo, qui mihi
Sic oret: Nunc amitte quaeſo hunc: caeterum

Poſt-

87 *O Geta, quid te futurum eſt!*] Sic pronuncia, quaſi periturum contempleris Getam, et iam eum in certo interitu defleas. *O Geta, quid te futurum eſt!*] Scilicet qui magiſter relictus ſis Antiphoni. *Neſcio hercle: vnum hoc ſcio, quod fors feret feremus aequo animo*] Ἠθικῶς deſperatione rerum fortis eſt ſeruus. Et ſimul vigilauit Poeta, ne ſi et hic eiularet, res tota migraret in Tragoediam. D.

88 *Quod fors feret, feremus aequo animo*] Hae graues ſententiae, ex perſona ſeruorum quum dicuntur, ridiculae ſunt, et eo conſilio interponuntur. *Feremus aequo animo*] Hoc ſecundum ſeruos, qui futura contemnunt. Et mire meritum culpae ſuae ad fortunam retulit. D.

Fors feret, feremus] Nunc narrationem finit, de euentu reſpondet: omne ſe aequo animo paſſurum quod euentus attulerit in peccatis. E.

Pro *Placet* elegantius eſt, ſi reponis *Places*. B.

89 *Hem, iſtuc eſt viri officium*] Compendium conſolationis eſt, quod hic libenter accepit: et ideo ſtatim approbat. *In me omnis ſpes eſt mihi*] Quo modo? an vt ſtrenue ſe defendat? an vt fugiat? an vt patiens ſit plagarum? D.

90 *Ad precatorem adeam, credo*] Bene Poeta omnia tractat, quae in tali re tacenda ſeruo eſſent, niſi aliud poſceret argumentum. *Ad precatorem adeam*] Sic in Heautontimorumeno, *Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis. Qui mihi ſic oret*] Id eſt, pro me oret. D.

Ad precatorem adeam] Solent ſerui, quotiens fuerint rei conſtituti, habere ſibi precatores qui pro eis orent. E.

Qui mihi ſic oret] Seruius Aeneid. VIII, 127. L.

Pro vulgari *Abeam* placet Bembini *Adeam*. Nam *Adire* ſupplicis eſt. B.

91 *Nunc amitte quaeſo hunc*] Μίμησις dicitur, vbi non verba modo, verum etiam geſtum vocemque fingimus alienam. *Nunc amitte quaeſo*] Hoc quod nos dicimus *Dimitte*, antiqui etiam dicebant *Amitte*. Virg.

(Aen.

Poſthac ſi quicquam, nihil precor. tantummodo
Non addat: Vbi ego hinc abiero, vel occidito.
D A. Quid ille paedagogus, qui cithariſtriam?
Quid rei gerit? G E. ſic, tenuiter. D A. non multum habet

Quod

(Aen. II, 148.) *Amiſſos hinc iam obliuiſcere Graios.* Et Salluſtius, *Pactione amiſſa Publio legato.* D.

Donati *Amitte* melius eſt, quam noſtrorum Codd. *Omitte.* B.

92 *Poſthac ſi quicquam, nihil precor*] Facile impetrat, qui non omnia extorquet. Ergo ars precatoria eſt, mitigare praeſentia, futura permittere. Simul etiam quia omnis cauſa in hoc eſt, ne videatur ſeruus ob impunitatem in delictis amplius peccaturus. *Poſthac ſi quicquam*] Vt ſolet, eleganter per ἔλλειψιν. Et ſimul, non ſi tantundem peccauerit: ſed, ſi vel minimum. Tale eſt et illud, *Si ſenſero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciae conari.* Et, *Si quicquam inuenies mentitum, occidito. Nihil precor*] *Nihil*, pro non: ſed plena negatio, *Nihil.* D.

93 *Vbi ego hinc abiero*] Hic oſtendit, nullum precatorem ex animo poſtulare veniam ſeruo. *Vel occidito*] *Vel*, pro etiam. *Occidito*] Tu tantum caedere volebas: ego dico, *Etiam occidito.* D.

Plerique Codd. vett. Faerni et noſtri *Non addit.* B.

94 *Quid ille paedagogus, qui citharistriam?*] Moraliter quaerit, volens audire de Phaedria, poſtquam de Antiphone cognouit: maxime, quia haec interrogatio reſponſionem elicit, qua ſpectator inſtruitur ad cognoſcenda caetera. *Quid ille paedagogus, qui citharistriam?*] Quia dixit, *Sectari, in ludum ducere et reducere*: et quia *Puellulam* dixit, ab aetate: *paedagogus eſt illi*, ait. *Quid ille paedagogus, qui citharistriam?*] Phaedria ſcilicet, qui neque abſcedit a cuſtodia puellae, neque illam ipſe contingit. *Qui citharistriam?*] ἔλλειψις. Sectatur, amat, vel quid tale ſubaudiendum eſt. D.

Quid ille paedagogus] Apto nomine appellauit ipſum adoleſcentulum qui meretricem amat; vt *paedagogus* diceretur qui eam in ludum ducebat et reducebat. E.

Iidem libri cum Donato meliorem habent numerum, *Quid paedagogus ille.* B.

95 *Sic, tenuiter*] Δεικτικῶς *Sic* dicendum eſt cum aliquo geſtu. *Non multum habet quod det fortaſſe*] Cum commiſeratione amatoris adoleſcentis pronunciandum eſt. D.

Quod det fortaſſe. GE. immo nihil, niſi ſpem meram.
DA. Pater eius rediit, annon? GE. nondum. DA. quid? ſenem
Quoad exſpectatis voſtrum? GE. non certum ſcio:
Sed epiſtolam ab eo allatam eſſe audiui modo,
Et ad portitores eſſe delatam: hanc petam.
DA. Numquid, Geta, aliud me vis? GE. vt bene ſit tibi.
Puer heus: nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ACTVS

96 *Immo nihil, niſi ſpem meram*] Bene *Spem*: quia amat. nemo enim ſine ſpe amat. *Meram*] Solam. D.

Niſi ſpem meram] Solam inquit ſpem, quia nihil habet. E.

97 *Pater eius rediit, an non?*] Chremes ſcilicet. *Nondum*] Subaudi *Venit*. Iam (*venit*. NONDVM, quia *eueniet*. *Nam* Mſ. H.) *non* plena negatio eſt. *Quid? ſenem quoad exſpectatis veſtrum?*] Animaduertite. *Quid* ſecundum morem quotidianum tum dici, quum fit tranſitus a mentione alterius rei ad alteram. Sic et ſupra, *Quid paedagogus ille?* D.

98 *Quoad exſpectatis veſtrum?*] *Quoad*, quamdiu. Et recte locutus eſt: quia aduentus, finis eſt exſpectationis. D.

99 *Sed epiſtolam ab eo allatam eſſe audiui*] Mire paratur inopinatus ſubito aduentus ſenis. Nam ipſe veniet, cuius epiſtolam ſperat. D.

100 *Et ad portitores eſſe delatam*] More veterum, magiſtri tributorum, id eſt, publicani, operam in portu dabant, inferendarum rerum et efferendarum vectigal exigentes. *Ad portitores*] Ad eos qui in portu ſunt. Et quo more hoc dixerit, vide, Attico an Romano. D.

Ad portitores] Ad eos ſcilicet, qui in portu ſunt. E.

101 *Numquid, Geta, aliud me vis?*] Abſque illo argento, quo tibi a me opus fuit? *Vt bene ſit tibi!*] Ἀρχαϊσμὸς (Εὐφημισμὸς, ſeu, Ἀστεϊσμὸς Z.), pro *Nihil*. D.

102 *Puer heus: nemon' huc prodit?*] Moralis expreſſio. Nam eos vocat, quibus initio egrediens dicebat, *Siquis me quaeret rufus*. *Cape, da hoc Dorcio*] Ad κωφὸν πρόσωπον loquitur. *Dorcio*] *Dorcium* femininum nomen eſt, vt *Planeſium*, *Glycerium*. D.

Appa-

ACTVS PRIMI SCENA III.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

ADEON' rem rediſſe, vt qui mihi conſultum optume velit eſſe,
Phaedria, patrem vt extimeſcam, vbi in mentem eius aduenti venit?

Quod

Apparet, hanc Dorcium conſeruam fuiſſe et Getae vxorem: ergo dat illi pecuniam ſeruandam. Ita Syri vxor Phrygia conſerua, Adel. v, 9, 16. B.

1 *Adeon' rem rediſſe, vt qui mihi conſultum optume velit eſſe*] In hac Scena color vitae eſt eorum, qui id, quod immodice concupierint, ſpernunt, poſtquam euenerit. Quod apertiore ſententia oſtendit Poeta, dicendo, *Noſtri noſmet poenitet. Adeon' rem rediſſe*] Comparatiua qualitas in hac Scena eſt inter Antiphonis vitam, et Phaedriae. Genus cauſae demonſtratiuum. Contendunt autem, vter magis miſer ſit. *Vt qui mihi conſultum optume velit eſſe, Phaedria*] Mira ſententia, qua oſtendit adoleſcentulos in peccatis neminem magis metuere, quam eos a quibus maxime diliguntur. Simulque inducitur rerum imminentium praeſtructio: in qua ſic audax inducitur Phaedria, vt defenſor futurus ſit: ſic timidus Antipho, vt fugiturus ſit. *Vt qui mihi conſultum optume velit eſſe, Phaedria, patrem extimeſcam*] Ferienda pronunciatio in eo quod ait, *Qui mihi conſultum optume velit eſſe.* hoc enim magis mirum eſt, ideo patrem timeri, quia conſultum optime velit. D.

Adeon rem] Haec Scena vitae comparationem tenet Antiphonis et Phaedriae, eius qui vxorem duxit abſente patre eam quam diligebat, et eius qui amat meretricem, et ſumtus non habet. In quo negotio efficitur qualitas comparatiua, qui miſerior ſit. Et eſt cauſae genus demonſtratiuum. cum vitam vtriuſque in miſeriis, comparatione vitae ſuae, dicit eſſe felicem. *Adeon rem rediſſe*] Eouſque rem eſſe deductam, vt cum mihi pater conſultum optime cupiat, ego tamen non (*cum Z.*) pertimeſcam, cum mihi venit in mentem illum iam iamque eſſe venturum? E.

2 *Vbi in mentem eius aduenti venit*] Nota, *venire in mentem* veteres, non recordationis cauſa tantum, ſed etiam recogita-

Quod ni fuiſſem incogitans, ita eum exſpectarem, vt par fuit.

PH. Quid iſtuc eſt? AN. rogitas? qui tam audacis facinoris mihi conſcius ſis?

Quod vtinam ne Phormioni id ſuadere in mentem incidiſſet;

Neu

gitationis conſiderationiſque poſuiſſe. *Vbi in mentem eius aduenti venit*] Sic veteres genitiuo caſu proferebant. *In mentem eius aduenti venit*] Cicero (Verr. I, 17.) *Fac tibi paternae legis Aciliae veniat in mentem.* *Aduenti venit*] Multipliciter declinatur, et *Aduenti* et *Aduentus.* ſic et in Andria, *Nihil ornati, nihil tumulti.* *Venit*] Legitur et *Aduenit.* D.

Eius aduenti] Vett. codd. et Mſ. R. *aduentus.* Vid. Priſcian. lib. VI. L.

Placet ordo verborum, qui eſt apud Priſcianum bis, *Vbi eius aduenti venit in mentem.* Nam ita plenus efficitur octonarius. B.

3 *Incogitans*] Temerarius. Probus, *Incogitans,* inquit, *in vſu eſt: at non eodem modo Cogitans.* *Ita eum exſpectarem, vt par fuit*] *Exſpectarem* nunc opperirer: alias ſperarem. D.

Niſi fuiſſem incogitans] Quod niſi minimum cogitarem, propter id quod vxorem duxi eo abſente, ſic eius aduentum et eum exſpectarem, ſicuti decuit. E.

Cum octonarium plenum ſemper excipiat Trochaicus; profer *Fuiſſem* vt diſyllabon; vt mox verſ. 7. *Fuiſſet.* B.

4 *Quid iſtuc eſt?*] Haec interrogatio ſtomachoſa eſt extenuare volentis metum fratris: diuerſa enim ſentit ob diuerſum amoris euentum. *Qui tam audacis facinoris mihi conſcius ſis*] Proprie ad terrorem, qui de facinore loquitur, *Conſcium* dixit. *Rogitas? qui tam audacis facinoris*] Bene timens inducitur Antipho, vt ſit cauſa fugiendi. Ad hoc enim fugiet, ne ad amittendam coniugem cogatur a patre, ante errorem Fabulae patefactum. D.

Rogitas? qui tam] Interrogas me, cur iſtud dicam? Vxorem duxi; et eius facinoris mihi et auctor fuiſti et conſcius. E.

Ne octonarius plenus fiat Iambicus, illud *Eſt* delendum cenſeo. B.

5 *Quod vtinam ne Phormioni*] Gratiſſime non Phormioni ſuccenſet, ſed Phormionis inuento. Et vide, vt et ipſe ſe culpae ſubtrahat. *Quod vtinam*] Et familiare eſt initia rerum

Neu me cupidum eo impuliſſet, quod mihi principium'ſt mali!
Non potitus eſſem: fuiſſet tum illos mihi aegre aliquot dies:
At non cotidiana cura haec angeret animum. PH. audio.

AN.

rum accuſare eos, quos alicuius negotii poenitet. *Quod vtinam ne Phormioni*] Vetus elocutio, *Vtinam ne.* Ennius in Medea, *Vtinam ne in nemore Pelio ſecuribus Caeſa cecidiſſet abiegna ad terram trabes.* Et *ne*, non accipiendum. D.

Vtinam ne Phormioni] Hic exponit miſerias ſuas; poenitet enim conſilii. vt ne Phormioni in mentem incidiſſet tale conſilium, vt mihi perſuaderet, atque impelleret in id, vnde mihi initium eſt malorum. E.

Quod vtinam] Priſcian. lib. XV. L.

6 *Neu me cupidum eo compuliſſet*] Bene hoc addidit ad excuſationem. potuit enim dici, Non conſentires. *Eo compuliſſet*] *Eo*, ad vxorem ducendam. an *eo* in tantum? *Quod mihi principium eſt mali*] Bene, quaſi caput mali non in amore ſit, ſed in nuptiis (Sic (Aen. VI, 93. *Cauſa mali tanti coniux*). D.

7 *Non potitus eſſem*] More hominum loquitur: credit enim ex ſequenti ſacietate, quod potuerit abſtinere amoribus ſuis. *Non potitus eſſem*] Ἀνθυποφορὰ μονομερής. Non enim, *Sed potiri voluiſti*, poſuit: vt ille (Aen. IV, 603.), *Verum anceps pugnae fuerat fortuna! fuiſſet.* hic enim vtraque pars ponitur. *Fuiſſet tum illos mihi aegre aliquot dies*] Quidam totum interrogatiue pronunciant: nempe, *Fuiſſet tum illos mihi aegre aliquot dies?* D.

Non potitus eſſem] Sed ſi conſilium mihi Phormio non dediſſet, ad fructum cupiditatis meae non peruenirem. Haec quaeſtio eſt, quae ſoluitur malorum comparatione. Si quidem magna commoda maioribus incommodis coepta . . . . . . (*Si quidem minora incommoda maioribus incommodis collata ſunt: neque* Z.) vtile conſilium fuit, id malum, quod minus habebatur, commutatum eſt (*eſſe* Z.) grauiore et deteriore malo; quod hodie cotidiana cura angit animum. E.

Tum illos] V. C. *tum illud.* L.

8 *At non quotidiana cura haec angeret animum*] Quum amatorie loquatur Antipho, errant qui putant eum poenitere ſui deſiderii. Nam ſi hoc

eſt:

AN. Dum exſpecto, quam mox veniat, qui adimat hanc mihi conſuetudinem.

PH. Aliis quia deſit quod amant, aegre'ſt: tibi, quia ſupereſt, dolet.

Amore abundas, Antipho.

Nam

eſt: nec maritus firmus videbitur fore. ſed hoc dicit: facilius fuiſſe abſtinere virgine intacta, quam ea cum qua iam conſueuerit. et ideo ſubiungit, *Dum exſpecto quam mox veniat, qui hanc mihi adimat conſuetudinem. Audio*] *Audio* per εἰρωνείαν dicitur modo a contemnente dictum Antiphonis. *Audio*] Omnia deridet Phaedria, cupiens fructum amoris vel periculis adipiſci. Eſt ergo *Audio* εἰρωνεία, pro *Non audio*, hoc eſt, nihil dicis. D.

9 *Dum exſpecto, quam mox veniat*] Non *Quando*, ſed *Quam cito:* quia timet. *Qui adimat hanc mihi conſuetudinem*] Mire non amorem: tanquam amore carere potuerit, *conſuetudine* non poſſit. Et nota proprietatem. Nam *Conſuetudo* ſpecialiter de coitu dicitur. D.

Dum exſpecto quam mox, &c.] Comparatio efficitur per alterius vitae comparationem. Ipſe enim Phaedria amat meretricem, qua potiri propter inopiam non poteſt. E.

Longe concinnius Codd. noſtri fere omnes, *Qui hanc mihi adimat c.* B.

10 *Aliis quia deſit, quod amant*] Magnificentius *Aliis* dixit, quam ſi diceret *Mihi*. *Tibi quia ſupereſt, dolet*] Laborauit vt oſtenderet plus eſſe *Dolet*, quam *Aegre eſt*. Et ideo inſanum ait Antiphonem: qui in ea fortuna poſitus, quae aduerſa et contraria eſt, idem patiatur quod miſer. Et eſt figura ὑπόζευξις. Nam ad vtrumque *Aegre eſt* ſufficere potuit. Scire autem debemus, et pronunciatiue, et pér interrogationem hoc ipſum pronunciari poſſe. *Tibi quia ſupereſt*] Id eſt, eo quod deſideras, abundas. Ordo eſt, Tibi dolet, quia ſupereſt. D.

11 *Amore abundas, Antipho*] Sic hoc pronunciandum, quemadmodum ſolet cum ſtomacho dici vituperanti cibum *Non eſuris*, aut *pleno ventre es*. vult enim oſtendere ſatietatis hoc eſſe, non ratiocinationis, quod nunc queritur Antipho. *Amore abundas Antipho*] *Abundare* dicitur, qui ſucceſſu proſpero affluit. Lucilius libro tertio, *Ille alter abundans Cum ſeptem in locum Hiſpanus r a r p* * (Douza legit ſic, *Cum ſeptem incolumis pinnis redit, ac recipit ſe*). *Amore abundas, Antipho*] Hoc cum pronunciatione infert. D.

Amo-

Nam tua quidem hercle certo vita haec expetenda optandaque eſt.
Ita me Di bene ament, vt mihi liceat tam diu, quod amo, frui;
Iam depeciſci morte cupio: tu coniicito caetera,

Amore abundas] Hoc eſt, tibi quod deſideras abundat et praeſto eſt, neque eges. E.

12 *Nam tua quidem hercle certo vita haec expetenda*] Bene *Certo:* quia ſupra omnia cum εἰρωνείᾳ dixit. *Vita haec expetenda*] *Vita* dixit, vt oſtenderet, etiamſi non felicitas, ſed vita dicatur, optandam eſſe. *Vita* autem et mores ſignificat, et animam, et alimentum, et ſpatium viuendi, et fortunam accidentem viuentibus: vt modo. *Expetenda optandaque*] Proprie dixit *Expetenda, optandaque.* omnia enim quae amamus, aut induſtria, aut voto proueniunt: hoc eſt, aut in nobis ſunt, aut in fortuna poſita. D.

Pro *Certe* placet meliorum Codd. *Certo.* B.

13 *Ita me Di bene ament, vt mihi liceat*] Neceſſario iurat: quia quod dicturus eſt, ſolis amatoribus videtur eſſe credendum. *Ita me Di bene ament, vt mihi liceat tam diu quod amo, frui*] Opportunus locus, in quo oſtendatur quam magno amore ſit poſſeſſus Phaedria, cui par impenditur argumentum. *Tam diu quod amo frui*] Quamdiu vxore fruitur Antipho. An *tam diu,* δεικτικῶς? *Tam diu*] Tantiſper, hoc eſt, vel tantillo tempore. *Quod amo, frui*] Deeſt *Eo*: *vt* ſit, *eo quod amo, frui.* D.

Ita me Di] Vt feliciorem multo Phaedriam Antipho poſſet oſtendere, non ſolum . . . . . mala eſſe vita numerat verum etiam iurauit (*Vt feliciorem ſe multo Phaedria Antiphonem poſſet oſtendere, non ſolum inter mala ſuam vitam numerat, verum etiam iurat* Z.) per id ipſum quod Antipho habet, quod tam diu fruatur amore ſuo. E.

14 *Iam depeciſci morte cupio*] Pactionem tranſigere. *Tu coniicito caetera*] Aut *Caetera* abundat: aut deeſt *Per:* vt ſit, *Per caetera.* D.

Iam depeciſci morte] Hoc eſt, mori volo vel paciſci mortem. Deinde ipſa incommoda commodis vitae Antiphonis enumerat: ſiquidem ille habet ſine ſumtu ingenuam: quod habeat quam deſiderauit vxorem: quod ſine mala opinione: quod publice. Contra quod hic cum lenone rem agitet. E.

Pro *Caetera* repone *Caeterum*; quia non plura erant, quae coniiceret. Illud *Caeterum* hoc ſenſu ſaepenumero occurrit apud Plautum. B.

Quid ego ex hac inopia nunc capiam, et quid tu ex iſtac copia.
Vt ne addam, quod ſine ſumtu ingenuam, liberalem nactus es:
Quod habes, ita vt voluiſti, vxorem ſine mala fama palam:
Beatus; ni vnum hoc deſit, animus qui modeſte iſtaec ferat.
Et ſi tibi res ſit cum eo lenone, quocum mihi eſt, tum ſentias.

15 *Quid ego ex hac inopia nunc capiam*] Infortunium ſcilicet. *Et quid tu ex iſtac copia*] Fructum ac felicitatem. D.

Repone, *Quid ego hâc ex inopiá nunc capiam, et quid tu ex íſtac c.* Vt oppoſita illa, *Hac, Iſtac*, ambo acuantur. B.

16 *Vt ne addam*] Παράλειψις figura, in qua velut ex abundanti enumerantur adiecta. *Vt ne addam*] Σχῆμα παράλειψις. *Vt ne*] Quod Graeci ἵνα μὴ. *Ingenuam, liberalem nactus es*] Hoc natalium, illud morum eſt. *Sine ſumtu, ingenuam, liberalem nactus es*] Contra ea quae patitur, iſta poſuit omnia. huius in amore copiam: ſuam inopiam. huius deſiderium nullo conſtitiſſe ſumtu: ſibi a lenone fuiſſe emendam puellam. huius ingenuam: ſuam ſeruam. huius liberalem: ſuam citharistriam. hunc nactum eſſe: ſe ſectari tantum. huius vxorem: amicam ſuam. huius amorem maritalem eſſe: ſuum velut prodigi, velut ſcortatoris. D.

17 *Quod habes, ita vt voluiſti*] *Voluiſti* ſubdiſtinguendum eſt, et ſic legendum *vxorem.* Erit enim ἐμφατικώτερον. *Vt voluiſti, vxorem*] Bona praeparatio vxoris futurae. D.

18 *Ni vnum hoc deſit, animus qui modeſte iſtaec ferat*] *Modeſte*, moderate. Salluſtius libro ſecundo, *Modeſtus ad omnia alia, niſi ad dominationem. Modeſte*] Cum modo. D.

Beatus ni vnum] Omni parte felix ac beatus, ni tibi tantummodo vnum, animus videlicet, deſit, qui haec tolerabiliter ſuſtineat. E.

19 *Et ſi tibi res ſit cum eo lenone*] *Et* modo non connexiua, ſed inceptiua coniunctio eſt. Salluſtius libro ſecundo, *Et Poeni ferunt aduerſus a n c m* * *Sentias*] Sic alibi, *Sit rogas? ſenſi.* D.

Pro

Ita plerique ingenio ſumus omnes, Noſtri noſmet poenitet.
AN. At tu mihi contra nunc videre fortunatus, Phaedria,
Cui de integro eſt poteſtas etiam conſulendi, quid velis;
Retinere, amare, amittere: ego in eum incidi infelix locum,

Vt

Pro *Et ſi* Bentl. cum aliis edidit *Quodſi.* Senſus eſt idem. Z.

20 *Ita plerique ingenio ſumus omnes, noſtri noſmet poenitet*] Παρέλκον tertium. In Andria, *Quod plerique omnes faciunt adoleſcentuli.* et eſt ἀρχαϊσμὸς: vt, *Accede ad ignem hunc, iam caleſces plus ſatis.* *Noſtri noſmet poenitet*] Poenitet eum, qui parum putat. ergo ipſi nos, inquit, noſtra contemnimus. Sic et in Heaut. *At enim hic dices, me quantum hic operis fiat poenitet.* D.

Noſtri noſmet poenitet] Cicero lib. VI. Epiſt. I. ad Famil. *Suae quemque fortunae maxime poenitet.* Publii Syri verſus apud Saluianum huc pertinet: *Aliena nobis, noſtra plus aliis placent.* Plura in eum ſenſum apud Horatium lib. I. Satyr. I. Gell. noct. Attic. lib. XX. cap. 6. L.

Placet ordo, quem Cod. C. C. exhibet, *Ita plérique omnes ſúmus ingénio.* Cf. And. I, I, 28. B.

21 *At tu fortunatus*] Reuocat comparationem Antipho, et haec cauſa (*ex hac cauſa* Z.) vt meliorem feliciorem que dicat Phaedriam, quod in poteſtate habeat omnem conſultationem, vtrum velit mittere, an vero retinere. E.

22 *Cui de integro eſt poteſtas*] Poſt, deinceps. An *de integro*, id eſt, integris rebus? *Quid velis: retinere, amare, amittere*] An coniuncte legendum eſt, *Quid velis retinere?* vt duo ſint, *Amare, Amittere*: quia et infra duo reddit, *Vt neque mihi ſit eius amittendi, neque retinendi copia.* *Amittendi* propter amorem: *Retinendi*, propter patrem. D.

23 Pro *Amittere* repone *An mittere.* Nam primum poſt verbum *conſulendi, deliberandi*, debet ſequi *Vtrum, an, ne.* Deinde quomodo *amittere* potuit, quam nondum habuit? B.

Vt neque mihi eius ſit amittendi, nec retinendi copia.

Sed quid hoc eſt? videon ego Getam currentem huc aduenire?

Is eſt ipſus: hei timeo miſer, quam hic nunc mihi nunciet rem!

ACTVS PRIMI SCENA IV.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

NVLLVS es, Geta; niſi iam aliquod tibi conſilium celere reppereris:

Ita

24 *Amittendi, nec retinendi copia*] Seruius Aeneid. XI, 699. L.

Placet lectio, quam in Codd. tribus reperi, et Guyetus in Puteano, *Ius*, pro *Eius*. Nempe non *Ius amittendi*, repudiandi, ob leges, quibus coactus eam duxerat: non *Copia retinendi*, ob patrem. Nam *Ius*, quod fieri licet; *Copia*, quod fieri poteſt. B.

26 *Hei timeo miſer, quam*] Recte iam timet: quia in metu ſemper eſt praeſaga mali mens. Et *Hei* interiectio ingemiſcentis eſt. vt (Aen. XI, 57.) *hei mihi, quantum Praeſidium, Auſonia, et quantum tu perdis, Iule!* D.

Noſtri Codd. meliore numero, *Quam hic mihi nunc n. r.* B.

1 *Nullus es, Geta*] In hac Scena ſerui concurrentis (*currentis* Edd. ante Steph.) officium eſt, tendens ad perturbationem Antiphonis, quem oportet abeſſe a conſpectu patris vſque ad cognitionem rerum, et καταστροφὴν Fabulae. *Conſilium celere*] *Hoc celere* neutraliter dicitur. D.

Nullus es, Geta] Haec Scena nuncium tenet domini venientis. Vnde turbatio efficit (*efficitur* Z.) Antiphonis, quod patrem ſuum audiat venire, quod eo abſente duxit vxorem. E.

Iam aliquod tibi] In V. C. *tibi* deeſt. Vid. Priſcian. lib. VII. *Conſilium celere*] Diomed. lib. 2. Priſc. libr. V. L.

Repone, *Núllu's Getá*; *niſi áliquod iam conſilium celere répereris*. Nam plerique noſtri habent *Repereris* pro Faerni lectione *Repperis*; Cod. O. C. et Priſcianus, *Aliquod iam*; *Tibi* apud Priſcian. deeſt. B.

Ita nunc imparatum ſubito tanta te impendent mala:
Quae neque vti deuitem ſcio, neque quomodo me inde extraham:
Nam non poteſt celari noſtra diutius iam audacia:
(Quae ſi non aſtu prouidentur, me aut herum peſſumdabunt.)
AN. Quidnam ille commotus venit?
GE. Tum, temporis mihi punctum ad hanc rem eſt: herus adeſt. AN. quid iſtuc mali'ſt?

GE.

2 *Subito tanta te impendent mala*] Accuſatiuo caſu *Impendent:* aut ἀναστροφῇ, pro, *In te pendent mala.* Quum ſupra *Nullus es, Geta,* dixerit: hic tranſitum fecit ad primam perſonam. D.

Imparatum ſubito] Ita tanta mala impendent in te et parantur. E.

Donatus, quantum ex ſcholio colligi poteſt, haut dubie pro *Te* legit *Me;* quod ipſum exhibet Cod. Acad. Id quod vtique eſt commodius, cum mox ſequatur *Deuitem*, non *Deuites*. Igitur ob vſum loquendi repono, *Tanta in me impendent m.* B.

3 *Quae neque vti deuitem, ſcio*] Ruina aut vitanda eſt, aut extrahenda ſunt ex ea corpora quae oppreſſerit. *Deuitem*] Ante quam irruant. *Inde extraham*] Quum irruerint. D.

Vti deuitem] Duo poſuit. omnia enim mala deuitemus, conſilio, ita vt nos non contingant; aut quod ſecundum eſt, ſi forte celeri aduentu in nos irrepſerint, in hoc proſpicere, quo modo inde nos liberare poſſimus. E.

4 *Nam non poteſt celari noſtra diutius iam audacia*] Bene *Noſtra*: quia ipſe partem maximam culpae ſuſtinet, vt magiſter. *Celari*] Nigidius, *celari*, quaerit, vtrum plenum ſit, an preſſum? D.

5 Verſus eſt inſititius ex And. I, 3, 4. qui ab hoc loco eſt alienus. Recte igitur abeſt ab Cod. veterrimo noſtro. B.

6 *Quidnam ille commotus venit?*] Modo *Commotus*, perturbatus atque conterritus. *Quidnam ille commotus.* Hic oſtendit Poeta, idcirco confuſum Getam induci, vt de eius metu Antipho terreatur. D.

7 *Tum, temporis punctum mihi*] *Punctum*, pro momentum. vt Lucilius in decimoquarto, *Puncto vno, hora * et qui quoque inuaſit.* *Punctum*] Anguſtiſſimum ſpatium. *Ad hanc rem*] Ad deliberandum

GE. Quod quum audierit, quod eius remedium inueniam iracundiae?
Loquarne? incendam: taceam? inſtigem: purgem me? laterem lauem.
Eheu me miſerum! quum mihi paueo, tum Antipho me excruciat animi: Eius

quod ago. *Herus adeſt*] Vultu triſti ac ſuperciliis arduis (*adductis*) hoc dicendum eſt. *Quid iſtud mali eſt*] Mire πρὸς τὸ, *Herus adeſt*, *Quid iſtuc mali eſt*, poſuit, ex perſona Antiphonis: cui pro calamitate eſt patris aduentus. D.

8 *Quod quum audierit*] Scilicet quod vxorem duxit Antipho. *Quod quum audierit*] Bene non addidit quid: ſecum enim loquitur. *Quod eius remedium inueniam iracundiae?*] Plus eſt, quam ſi diceret *Nullum*. *Quod eius remedium inueniam iracundiae?*] Proprie *Remedium*, quaſi iracundia morbus ſit. D.

9 *Loquarne: incendam*] Quia iracundia ignis eſt. *Taceam, inſtigem*] *Inſtigari* proprie fera dicitur. *Loquarne? incendam. taceam? inſtigem*] Σχῆμα διαπόρησις. Duo ſunt quae fieri in placando ſolent: aut loqui, aut tacere. Sed quid vult ſibi *Purgem me*, quum idem ſit *Loquar*? an quia poteſt purgatio et per defenſorem, patronumue induci? ſic quidam putant. Sed melius eſt hoc, vt perturbatae et ſeruilis imperitaeque perſonae verba ſine arte eſſe, et vim ſignificatiſ non habere. *Purgem me? laterem lauem*] Παροιμία, πλίνθον πλύνεις. D.

Purgem me? laterem lauem] Omnia aduerſa ſunt, inquit. ſi loquar, magis incendam: ſi conticeſcam, vehementer inſtigem et compellam ad iracundiam: ſi me purgauero, nihil eſt. Hoc eſt enim laterem lauare. Si me purgauero, culpa creſcet. *Laterem lauem*] Qui non purior fit lauando, dum ſemper auget ſe ſtercus fricando. Tam enim non puriorem laterem lauando reddimus, quam ipſum laterem perdimus. E.

Laterem lauem] Graecorum prouerbium eſt πλίνθους πλύνειν. Zenob. libr. VI. num. 84. Diogen. Centur. VI. n. 50. Suid. Cent. XI. n. 86 L.

Elegantius *Loquar* ſine *Ne*, ob ſequentia. B.

10 *Quum mihi paueo*] *Quum*, *praeterquam quod* ſignificat modo. *Tum Antipho me excruciat animi*] Τῷ ἰδιωτισμῷ, pro eo quod eſt, Propter Antiphonem me excrucio. *Me excruciat animi*] Sic in Hecyra, *Fecit, animi vt incertus foret*. Genitiuo enim caſu veteres figurabant hanc locutionem. D.

Eius me miſeret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam abſque eo eſſet,
Recte ego mihi vidiſſem; et ſenis eſſem vltus iracundiam:
Aliquid conuaſaſſem, atque hinc me coniicerem protinus in pedes.

AN.

11 *Eius me miſeret: ei nunc timeo*] *Miſeret* praeteritorum, *Timeo* de futuris. *Eius me miſeret: ei nunc timeo: is nunc me retinet*] Figura πολύπτωτον, *Eius*, *Ei*, *Is*. *Is nunc me retinet*] Si *Retinet*, quomodo *Excruciat?* *Nam abſque eo eſſet*] Si ad eum res non pertineret: id eſt, ſi meum tantummodo peccatum eſſet hoc ipſum. D.

12 *Recte ego mihi vidiſſem, et ſenis eſſem vltus iracundiam*] Facete ſeruus occaſionem melioris conditionis eſſe exiſtimat fugae cauſam, tanquam ſibi per eam et libertatis genus praeſtare poſſet, et praedam. *Recte ego mihi vidiſſem*] Vt dicimus, *Vide tibi*, *et videte vobis.* Et recte *Vidiſſem*, ἀντὶ τοῦ *Prouidiſſem*. *Et ſenis eſſem vltus iracundiam*] *Senis* maluit, quam *Domini*, dicere: vt in ipſo nomine et hortamentum impune fugiendi appareat. et ſimul quia non *Iram*, ſed *Iracundiam* dicturus erat. Nam *Ira* de cauſa, *Iracundia* de moribus. *Et ſenis vltus eſſem iracundiam*] Non dixit *Euaſiſſem*, ſed *Vltus eſſem.* faciunt enim ſerui fugiendo, vt dominos poeniteat iratos fuiſſe. *Vltus eſſem*] Sic Virg. (Aen. IV, 656.) *Vlta virum; poenas inimico a fratre recepi.* D.

Vltus eſſem iracundiam] Vltus hoc more, dum aliquid ſuſtuliſſem, quod dixit: *Aliquid conuaſaſſem, et me protinus coniicerem in pedes*, hoc eſt, fugiſſem. Diſceſſio enim quodammodo vltio eſt, in * gnationem; * *In vlta de loco fugit, cum dixit vlta virum* (*vltio eſt. Sic apud Virgilium Dido Pigmalionem vlta, de loco fugit; cum dixit*, VLTA VIRVM. Z.). E.

Senis eſſem vltus] Gloſſae Philoxeni: ἔκδικος, τιμωρὸς *Vltor, vltus. Terent. Phormio: Et ſenis eſſem vltus iracundiam.* L.

13 *Aliquid conuaſaſſem*] Figuratum eſt a colligendis vaſis. *Hinc me coniicerem*] (Πρὸς τὸ addunt Edd. vett. recte) Recte ego mihi vidiſſem. *Protinus in pedes*] *Protinam* fuit: et ſic Nigidius legit. D.

Protinus in pedes] Chariſ. lib. 2. L.

Pro *Conuaſaſſem*, quod non niſi duo e noſtris habent, plerique exhibent *Conuaſiſſem*;

AN. Quam hic fugam, aut furtum parat?
GE. Sed vbi Antiphonem repperiam? aut qua quaerere inſiſtam via?
PH. Te nominat. AN. neſcio quod magnum hoc nuncio exſpecto malum.
PH. Ah! ſanuſne es? GE. domum ire pergam: ibi plurimum'ſt. PH. reuocemus

Homi-

nres vero recte *Conraſiſſem*, nempe aliquid pecuniolae (a debitoribus, ab amicis. Certe non vaſa erant colligenda, ſed aliquid, quo expeditior fugeret. Caetera lege numeris melioribus *Hinc me protinam coniicerem i. p.* Nam *Protinam* ex Plauti vſu probatur, et verſus ratione. Ordo *Protinus coniicerem* extat in duobus noſtris. B.

14 *Quam hic fugam*] (Πρὸς τὸ addunt Edd. vett.) *Coniicerem in pedes. Aut furtum parat*] (Πρὸς τὸ) *Aliquid conuaſaſſem. Quam hic fugam, aut furtum parat?*] Secunda ἀπόδοσις (*Notanda* μετάθεσις); prius enim *furtum*, quam *fuga* occurrere debuit. D.

Ob verſum leg. *Quamnam hic* etc. B.

15 *Sed vbi Antiphonem reperiam?*] *Sed*, pro ergo: vt ſit, Ergo vbi Antiphonem reperiam? an *Sed*, finis ſuperioris ſententiae eſt? vt Salluſtius, *Sed Metellus in vlteriore prouincia. Reperiam?*] Si alicubi ceſſet. *Aut qua quaerere inſiſtam via?*] Si alicubi ambulet: omnis enim qui quaeritur, aut ceſſat, aut ambulat. D.

Etſi Bemb. et noſter Cod. 900 annorum habet *Viam*: tamen vulgare *Via* placet. B.

16 *Te nominat*] Ad hoc diu auditur Geta, et ipſe non videt adoleſcentes, vt plus illis terroris incuriat, dum ſecum loquitur. *Neſcio quod magnum hoc nuncio exſpecto malum*] Diſerte locutus eſt, *Neſcio quod magnum hoc nuncio exſpecto malum*: pro eo quod eſt, *Neſcio quod magnum malum hunc mihi nunciaturum arbitror.* D.

17 *Domum ire pergam*] Hoc nos ἐλλειπτικῶς dicimus, *Domum pergam. Ibi plurimum eſt*] oſtendit ab initio ſe domum pergere, et ſic videtur deliberaſſe. *Ibi plurimum eſt*] Scilicet propter amorem vxoris ſuae. *Plurimum*] τὸ πλεῖστον. D.

Ibi plurimum eſt] Chariſ. lib. 2. L.

Alii aliter hos verſus diſtribuunt. Illud *Ah*, quod ab pleriſque abeſt, ſi retines, appone

ver-

Hominem. AN. ſta ilico. GE. hem,
Satis pro imperio, quiſquis es. AN. Geta. GE. ipſe eſt, quem volui obuiam.
AN. Cedo quid portas, obſecro? atque id, ſi potes, verbo expedi.
GE. Faciam. AN. eloquere. GE. modo apud portum. AN. meumne? GE. intellexti. AN. occidi! GE. hem!
AN. Quid agam? PH. quid ais? GE. huius patrem vidiſſe me, patruum tuum.

AN.

verſui praecedenti. Reliqua vnum faciunt verſum Trochaicum pentametrum, *Sánun es? domum ire pergam: ibi plúrimumſt. reuocémus hominem. ſtá ilico. hem.* Hephaeſtion p. 19. Καὶ τῷ πενταμέτρῳ δὲ Τροχαϊκῷ, καίπερ ὄντι ὑπερμέτρῳ, πολλοὺς κεχρῆσθαι συμβέβηκεν, οἷόν ἐστι καὶ τὸ Καλλιμάχου: Ἔρχεται πολὺς μὲν Αἴγαιον διατμήξας ἀπ' οἰνηρῆς Χίου. B.

18 *Reuocemus hominem*] Comice et moraliter addidit *Hominem. Sta illico*] Ille, *Reuocemus hominem*, dixit: hic, non progredi iuſſit. D.

19 *Satis pro imperio quiſquis es*] Hic oſtendit, culpae conſcientia nullam auctoritatem reliquam in magiſtro Geta. *Satis pro imperio*] Id eſt, imperioſe. D.

20 *Cedo, quid portas obſecro? atque id ſi potes, verbo expedi*] Mire expreſſit affectum de timore properantis. *Cedo quid portas obſecro?*] Vt (Aen. II, 161.), *Si vera feram, ſi magna rependam.* Nam *Ferre* et *Portare*, de negotiis maioribus dicitur. *Verbo expedi*] Deeſt, *Vno.* D.

Verbo expedi] Mſ. R. *Verbo expedi vno.* L.

21 *Eloquere*] Aliter oſtendit quid eſt, *Verbo expedi*, dicendo *Eloquere. Modo apud portum*] *Patrem vidi*, dicturus Geta, praeuentus eſt ab eo, quem timor intelligentem fecerat. *Hem!*] Propria, et ſua cuique perſonae exhibuit: celeritatem ex praeſagio metuenti Antiphoni: et tarditatem intellectus quieti pectoris ſecuro Phaedriae. D.

Illud *Hem* non Getae tribuendum, ſed Phaedriae. vid. Donat. B.

22 *Quid agam?*] Iam flet Antipho, et adhuc non intelligit Phaedria. *Huius patrem vidiſſe me, patruum tuum*] Mi-

 ro

AN. Nam quod ego huic nunc ſubito exitio remedium inueniam miſer!
Quod ſi eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te vt diſtrahar,
Nulla'ſt mihi vita expetenda. GE. ergo iſtaec quum ita ſint, Antipho,
Tanto magis te aduigilare aequom'ſt: Fortis fortuna adiuuat.

AN.

re Poeta Antiphoni minus quam oportet, et Phaedriae plus quam oportet, fecit loqui nuncium. Ille enim pene diuinat ex metu: hunc tardum ſecuritas facit. *Huius patrem vidiſſe me, patruum tuum*] Reddit vtrique proprium: vt et ille qui timebat, paucis intelligeret: et ille qui ſecurus erat, pluribus edoceretur. D.

Quid ais? huius patrem] Expreſſum bene eſt, quod ille qui metuebat, facile etiam intelligit, quod ſermonibus non fuerat explicatum: contra is, qui alienus a metu erat, interrogat quid illud ſit. Ergo parum intelligenti congeminat ſenſum, *Huius patrem* cum dicit *vidiſſe me, patruum tuum*. E.

23 *Nam quod ego huic nunc ſubito*] *Nam* aut ſubiunctiua coniunctio eſt ſuperiori dicto, quod ait *Quid agam?* aut ἀναστροφὴ eſt *Nam quod*, pro *Quodnam*. *Huic ſubito exitio remedium*] *Subito*, et aduerbium, et nomen eſt. *Quum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus Orion* (Aen. I, 539). *Inueniam miſer!*] Quum *Ego* ſupra dixerit, ἐμφατικῶς addidit, *Miſer*. D.

24 *Quod ſi eo meae fortunae redeunt*] Tragice amator hoc negotium *fortunas* omnes dixit eſſe. *Fortunae redeunt*] Bene *Redeunt*: quaſi in peius, et a proceſſu retro, et in deterius. *Phanium, abs te vt diſtrahar*] Amatoria προσφώνησις per ἀποστροφὴν. *Abs te vt diſtrahar*] Non dixit, *A me diſtraharis*. Et vide verbum vim cohaerentis oſtendere. D.

25 *Nulla eſt mihi vita expetenda*] *Nulla*, pro *non*: aut nullius conditionis. quaſi dicat, Ne deorum quidem vita mihi dulcis eſt ſine te. *Nulla eſt mihi vita expetenda*] Sine Phanio. D.

26 *Tanto magis te aduigilare*] *Ad*, vim auctiuam nunc habet: vt *Adlaudabile*, *Admirabile*. *Fortis fortuna adiuuat*] Παροιμία. Et *Fortis* accuſatiuus pluralis eſt. D.

Aduigilare aequum] Exhortatur vt forti animo ſit, et quo

magis

An. Non ſum apud me. Ge. atqui opus eſt nunc quum maxime, vt ſis, Antipho:
Nam ſi ſenſerit te timidum pater eſſe, arbitrabitur
Commeruiſſe culpam. Ph. hoc verum ſt. An. non poſſum immutarier.
Ge. Quid faceres, ſi aliud grauius tibi nunc faciundum foret?

magis periculum maius eſt, quod imminet, hoc debet . . . . . . vigilare (*hoc debeat magis aduigilare* Z.). Simul ei ſpem meliorem promiſit dicendo: *Fortis fortuna adiuuat.* E.

Fortis fortuna] Sophocl. οὐ σοῖς ἀθύμοις ἡ τυχὴ συλλαμβάνει. L.

27 *Non ſum apud me*] Id agitur, vt ſupra diximus, quemadmodum Antipho praeſens non ſit: quem neque conuenit contra patrem aliquid dicere, neque rurſum praeſentem opprimi a patre ex argumento eſt. *Atqui opus eſt nunc quum maxime, vt ſis, Antipho*] *Apud te*, ſubauditur. D.

28 *Nam ſi ſenſerit te timidum pater eſſe, arbitrabitur commeruiſſe culpam*] Sic Salluſtius in Hiſtoria, *Ita fiducia, quam argumentis purgatiores dimittuntur. Nam ſi te ſenſerit timidum*] *Timidum*, pro timentem. Vt, *Addit ſe ſociam, timidiſque ſuperuenit Aegle.* Virgil. (Ecl. VI, 20.). *Commeruiſſe culpam*] Pro *Commiſiſſe.* D.

Nam ſi te timidum] Adiecit ad conſolationem animi et ad (*etiam* Z.) cauſam; ſi enim pater tuus te timidum eſſe cognouerit, continuo culpam in te eſſe cognoſcet. E.

29 *Hoc verum eſt*] Congrue fit, vt et Geta et Phaedria audaciores ſint, qui et abſque amore ſunt: et hos oportet obiici, pro Antiphone, irato ſeni. *Non poſſum immutarier*] Vim negantis hoc habet, quod ait *Immutarier*: oſtendit enim, naturae ſuae timiditatem nullis adhortationibus eiici poſſe. D.

30 *Quid faceres, ſi aliud grauius tibi nunc faciundum foret*] Bene *Grauius*: quia hoc *graue.* vt videas ipſam abhortationem vim habere concedentis, *graue* eſſe quod geritur. D.

Etſi Faernus illud *Quid* poſt *Aliud* ob fidem ſuorum Codd. delet; ego tamen ob librorum meorum auctoritatem et accentus rationem retinendum eſſe exiſtimo. B.

AN. Quum hoc non poſſum, illud minus poſſem.
GE. hoc nihil eſt, Phaedria: ilicet.
Quid conterimus operam fruſtra? quin abeo? PH.
et quidem ego. AN. obſecro:
Quid ſi aſſimulo, ſatin' eſt? GE. garris. AN.
voltum contemplamini: hem,
Satin' ſic eſt? GE. non. AN. quid ſi ſic? GE.
propemodum, AN. quid ſi ſic? GE. ſat eſt:

31 *Quum hoc non poſſum, illud minus poſſem*] Hoc intulit παρὰ προσδοκίαν. Nam videbatur hac interrogatione adduci poſſe ad ſententiam percontantis. Et haec ars eſt dialectica contra ἐπαγωγὴν, quum male reſpondendo callide interrogantis interrumpimus argumentum. *Hoc nihil eſt, Phaedria: ilicet*] Vtrum *hoc* relatiuum? an *hoc* cum contemtu, pro *Hic Antipho nihil eſt.* Sic Cicero in Verrinis, *Etſi hoc neſcio, quid nugatorem ſciebam?* pro *Hunc. Ilicet*] Semper *Ilicet* finem rei ſignificat, vt *Actum eſt. Ilicet*] Per συγκοπήν. Sic iudices de conſilio dimittebantur, ſuprema dicta (cf. Calpurn. ad Heaut. v, 2, 21.) quum praeco pronunciaſſet *Ilicet*: quod ſignificat *Ire licet.* D.

32 *Quin abeo?*] Hic terrore commouet Antiphonem. et *Quin* dicit, pro *Cur non.* *Et quidem ego*] Ordo, Et ego quidem. et deeſt *Abeo.* D.

Quid hic conterimus] Cum parum crederet ſe perficere, vti animum confirmaret Antiphonis, minitatur diſceſſum. E.

Noſtri omnes libri cum Bemb. et Victor. recte habent, *Quid hic conterimus* etc. Sed *Abeo* pro *Abeam* tantum meliores libri habent. B.

33 *Quid ſi aſſimulo*] Audacem ſcilicet. *Obſecro, quid ſi aſſimilo, ſatin' eſt*] Adeo morale vitium eſt, ex conſcientia pauor, vt ipſe quoque Antipho nitatur contra, neque quicquam promoueat. *Satin' eſt?*] Hic locus actoris magis, quam lectoris eſt. oſtenditur enim conari ad ſimulandam audaciam, quo magis ridicula eſt formidoloſa perſona. D.

Noſtri perperam *Aſſimulabo.* B.

34 *Propemodum*] Et hoc non plenae conſenſionis eſt, quod ait *Propemodum.* *Sat eſt*] Non dixit, *Bene eſt*, ſed *Sat eſt.* et vide vix ad hoc ipſum eſſe peruentum. D.

Vt *Sic* vbique acuatur, lege, *Satin eſt ſic?* B.

Hem, iſtuc ſerua: et verbum verbo, par pari vt reſpondeas,
Ne te iratus ſuis ſaeuidicis dictis protelet. AN. ſcio.
GE. Vi coactum te eſſe inuitum, lege, iudicio: tenes?
Sed quis hic eſt ſenex, quem video in vltima platea? AN. ipſus eſt:

Non

35 *Hem! iſtuc ſerua*] Dicendo *Serua*, oſtendit iam incipere deperire, quod finxit atque aſſimulauit audaciae. *Hem! iſtuc ſerua: et verbum verbo, par pari vt reſpondeas*] Animaduerte, et quid doceat, et commachinetur artifex Poeta, qui debitum reddat rebus atque perſonis. *Verbum verbo, par pari*] Duo dixit: non tantum *Verbum verbo*, ſed *Par pari*. D.

36 *Ne te iratus ſuis ſaeuidicis dictis protelet*] Cauſalem vim habet quod ait hoc, *Iratus*: hoc eſt, qui ob praeſentem iram vehementius tecum agat. *Protelet* et *Protelum* a πρὸ et ἕλκειν dictum eſt, quod eſt *ante* et *trahere*. Alii ab aſſiduo telorum iactu exiſtimant dici. vt Lucretius (II, 531.) *Vndique protelo plagarum continuato*, hoc eſt, tenore. *Protelet*] Protrahat, praeueniat, exagitet. *Scio*] Apparet hoc verbum eo vultu dici, vt manifeſtum ſit, abſenti animo eſſe eum, qui loquitur. D.

Protelet] Tela in te frequenter verborum mittens vulneret. E.

Saeuidicis dictis] Ita ex Mſſ. editum. al. *ſaeuis dictis*. Vid. Non. Marcell. L.

37 *Vi coactum te eſſe inuitum*] Mira breuitas, in qua tota defenſio continetur. et ſubauditur *Fac reſpondeas*, aut quid tale. *Inuitum*] Bene idem repetit ad confirmandam memoriam trepidantis. non enim diuerſa ſunt, ſed repetuntur, vt teneri poſſit id, quod cauſae opus eſt. Nam *Vi coactum eſſe*, idem ſignificat quod *Inuitum*. An ideo *Vi coactum*, *inuitum* iungendum eſt, quia interdum etiam ipſi nos cogimus propria voluntate? vt ipſe in Andria, *Tu coactus tua voluntate es*. *Tenes?*] Exquiſite addidit *Tenes*: vt appareat Antiphonem vultu oſtendere, quod horum nihil perturbatus aduertat. D.

38 *Sed quis hic eſt ſenex*] *Sed*, vt diximus (ſupra I, 2, 7.) tranſitum ſignificat ad aliam rem, ab ea quae agebatur. *Quem video in vltima platea*] Sic dixit *Vltima platea*, quemadmodum Virg. (Aen. II, 449.) *imas Obſedere fores*. *Ipſus eſt*] Et quia timidior eſt, et quia poſt-

 ea

Non poſſum adeſſe. Ge. ah! quid agis? quo abis, Antipho? mane,
Mane, inquam. An. egomet me noui, et peccatum meum:
Vobis commendo Phanium, et vitam meam.
Ph. Geta, quid nunc fiet? Ge. tu iam lites audies:

Ego

ea de proximo ipſe agnoſcit magis. D.

39 *Non poſſum adeſſe*] Apparet ex conſpectu patris magis confundi, quam ex nuncio aduentus eius, filium. *Quo abis, Antipho?*] Sic Virgil. (x, 649.) *Quo fugis, Aenea?* Et (x, 369.), *Quo fugitis, ſocii?* Sic enim loquitur, qui vult oſtendere conditionem locorum, in qua peruerſo modo alius petatur, alius linquatur. *Mane, mane inquam*] Omnia haec habent ſingularem vim in ſe reuocantis. *Ha! quid agis?*] Et perturbati interceſſoris eſt dicere, *Quid agis?* vt in Andria, *Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?* D.

Non poſſum adeſſe] Omnis illa confirmatio, ſimul atque patrem vidit, perturbata eſt, et parat diſceſſum. E.

Quó non patitur Synaloepham, quia prima eſt ſyllaba Anapaeſti, et in ictu. Igitur dele in fine *Mane*, praeſertim cum in duobus Faerni, et totidem noſtris libris, iiſque optimis, abſit. B.

40 *Egomet me noui, et peccatum meum*] Duo dixit: et *Hominem pauidum, et peccatum graue.* D.

41 *Vobis commendo Phanium, et vitam meam*] Comice duobus duo retulit: *Me* et *peccatum* meum, *Phanium* et *vitam* meam. Et animaduerte, quod amator prius ponit *Phanium*, quam *vitam* ſuam. D.

Vobis commendo Phanium] In commendatione prius illam collocauit, quam diligebat: dein ſubiunxit ſalutem ſuam. quoniam in amore ea ſalus eſt (*quoniam amatori puella ſalute potior eſt.* Z.). E.

42 *Geta, quid nunc fiet?*] Apparet, haec ſic pronuncianda, quaſi adhuc tuto (*quaſi a deſtituto* Edd. vett.) dicantur. *Tu iam lites audies: ego plectar pendens*] Non intulit quod quaerebatur: ſed verba ſunt hominis omnia deſperantis. *Tu iam lites audies: ego plectar pendens*] Tu audies, ego verberabor. vt alibi, *Tibi erunt parata verba, huic demum verbera.* Quod ipſum mire: non, *Facies lites*, ſed *Audies.* D.

Ego plectar pendens, niſi quid mē fefellerit.
Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,
Id noſmet ipſos facere oportet, Phaedria.
PH. Aufer mihi Oportet: quin tu, quod faciam, impera.
GE. Meminiſtin', olim vt fuerit voſtra oratio
In re incipiunda ad defendendam noxiam,
Iuſtam illam cauſam, facilem, vincibilem, optumam?

43 *Ego plectar pendens*] *Plectar*, feriar: vnde et *plectrum*, et *plagae* dictae. D.

Ego plectar pendens] Ego puniar pendens: at tu tantummodo audies lites, et ex verbis tibi periculum erit. E.

Ego plectar] Priſcian. lib. x. L.

44 *Sed quod modo hic nos*] Deeſt *Tamen*: vt ſit, *Sed tamen*. D.

45 *Id noſmetipſos facere oportet*] Quia *Nos* ſupra dixit in ſignificatione actus proprii, *Ipſos* addit. D.

46 *Aufer mihi oportet*] τῷ ἀττικισμῷ addidit *mihi*. ſine hoc enim plena ſententia eſt. *Quin tu, quod faciam, impera*] Mire ad omnia paratum ſe indicat, qui *Impera* dicat ſeruo. D.

Aufer imo oportet] Rebus faciundis cum neceſſitas cogit, non id quaerendum quod oporteat. Ideo adiecit, Tolle *oportet*, potius mone quod faciundum ſit. E.

Bemb. Victor. et quatuor noſtri habent *Quid faciam*. B.

47 *Meminiſtin' olim vt fuerit veſtra oratio*] Mire et conſilio et oratione compendioſus eſt: quo magis Phaedriam propriis conſiliis ac domeſticis promoueret. *Vt fuerit veſtra oratio*] Vt magis excitaret, non *noſtra* dixit, ſed *veſtra*. D.

Praeter quatuor libros, vbi *Noſtra* extat, caeteri omnes recte exhibent *Voſtra*. B.

48 *In re incipiunda*] *Incipiunda* proprie, quaſi de re magna, dixit. Sic alibi, *Vide quod inceptet facinus*. *Ad defendendam noxiam*] *Noxiam* nunc culpam: alias poenam. Et eſt ἐπένθεσις, ab eo quod eſt *Noxam*: et hoc factum eſt propter iambum. D.

In re incipiunda] Quaſi ſaepius peccauerit adoleſcens, et ſe defenderit: ideo quaerit exemplum defenſionis. E.

49 *Iuſtam illam cauſam, facilem, vincibilem, optumam?*] Conſidera ſingula, et inuenies et naturali ordine, et per αὔξησιν dicta. *Cauſam* pro defenſione poſuit: et *Vincibilem*, quae facile vincat. D.

PH. Memini. GE. hem, nunc ipſa 'ſt opus ea: aut, ſi quid poteſt,
Meliore et callidiore. PH. fiet ſedulo.
GE. Nunc prior adito tu: ego in inſidiis hic ero
Succenturiatus, ſi quid deficies. PH. age.

ACTVS SECVNDI SCENA I.

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

ITANE tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo?

Nec

50 *Nunc ipſa eſt opus ea*] *Cauſa* ſcilicet. D.

Si quid poteſt] V. C. *potes.* L.

Verſus probat illud *Ea*, quod in Bemb. reperitur. B.

51 *Meliore et callidiore*] Bene *Meliore et callidiore*: quia tunc proluſio fuit, nunc ipſum praelium. *Fiet ſedulo*] Παρέλκον *Sedulo.* Nam ſuffecerat, *Fiet.* D.

52 *Nunc prior adito tu*] *Adito*, quaſi ad praelium. Virg. (v, 378.) *nec quiſquam ex agmine tanto Audet adire virum.* *Ego in inſidiis hic ero*] Tota μεταφορὰ de re militari eſt. D.

Hic ero ſuccenturiatus] Metaphora a bello. Illi qui priori loco pugnant, in principiis ſunt: qui vero ſecundum vel in aliis poſterioribus, *ſuccenturiati* dicuntur: quaſi ſuppoſiti ad aciem. vt illis deficientibus ipſi in certamen procedant. E.

Pro *Inſidiis* placet *ſubſidiis*; quod extat apud Priſcianum, in Cod. aliquo regio, et Colonienſi apud Palmerium, et ſic quoque legiſſe videtur Donatus. Corn. Fronto de Differentiis vocum, *Subſidium*, inquit, *eſt, quod ſubeſt deficientibus.* B.

53 *Succenturiatus*] *Succenturiari* dicuntur, qui explendae centuriae gratia ſubiiciunt ſe ad ſupplementum ordinum. Et eſt tranſlatio a re militari. *Age*] Potuit dicere *Vero*, aut *Ita.* ſed *Age* dixit, quod verbum vim hortantis maximam praebet. D.

Melius videtur *Deficias*, quod eſt in Bemb. in noſtro Cod. 900 annorum, et apud Priſcianum. B.

1 *Itane tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo?*] In hac Scena accuſatio eſt et contradictio, per remotiuam qualitatem: ergo controuerſia. *Ita-*

Nec meum imperium. age, mitto imperium: non
ſimultatem meam

Reue-

Itane tandem vxorem duxit Antipho] Hic exemplum vitae eſt: in quo ſpectatur nullam eſſe tam iuſtam, et grauem iracundiam patris, quae non et fiducia defenſoris, et interuallo temporis euaneſcat. *Itane tandem vxorem duxit Antipho iniuſſu meo?*] Non potuit vehementius incipere, quam vt ipſe crimen, quod obiicit, miraretur. *Itane tandem vxorem duxit*] *Tandem*, hic expletiua coniunctio: vt Cicero (Cat. I, I.), *Quouſque tandem abutere, Catilina, patientia noſtra?* *Itane tandem*] Hic totus verſus in hoc eſt, an factum ſit? quid factum ſit? a quo factum ſit? in cuius iniuriam factum ſit? D.

Itane tandem] In portu ſenex duxiſſe filium ſuum vxorem audiuit. Secum ergo conqueritur ſatis admiratus, quod ille tantum facinus auſus ſit implere. Haec ergo Scena continet accuſationem, et habet controuerſiam talem: Quod contra imperium patris vxorem duxerit filius, reus eſt. Qui defenditur: ſe feciſſe dicit (*defenditur ſic, vt feciſſe dicatur* Z.) coactus in iudicio, et coactus legibus. Cui occurritur: potuiſti ducere vxorem, maxime cum lex ſit: *Orba nubat proximo. orbam proximus ducat, aut dotem det.* At ſi in parte legis eſt vt dotem adhibeat, etiam te dare oportuit. Sed hoc ſoluitur, quod inopia non potuit iſtud implere: vt et hic venialis ſtatus ſit. Huic rurſus quaeſtioni opponitur, quod mutua pecunia ſumi potuit. Sed hic occurrit qualitate abſoluta; an filio in familia conſtituto pecuniam mutuam accipere liceat; an aliquis huic pecuniam potuerit credere? Ita omnis oratio argumentis, ſed per quaeſtiones proponitur, et per argumenta diſſoluitur. E.

2 *Nec meum imperium*] Rara ἀποσιώπησις: nam non ſequitur *ſed.* intulit enim *Age*, ſubauditur autem *Reuereri.* Sic Lucretius, *Nonne videre* * (adde, *Nil aliud ſibi naturam latrare, niſi vt, cum Corpore ſeiunctus dolor abſit, mente fruatur Iucundo ſenſu* etc. Locus extat II, 16. Z.) *Age, mitto imperium: non ſimultatem meam*] Σχῆμα διανοίας, ΜΗΣΟΛΟΘωσις (ἐπανόρθωσις Z.). Vt Virg. (XI, 347.) *Cuius ob auſpicium infauſtum, moreſque ſiniſtros. Age, mitto*] Legitur et *Taceo* (*Legitur et leci* habet Faerni Donatus. Sed idem Faernus legendum putat, *Ditur et Ac.* Z.). *Simultatem*] Iurgium, contentionem. D.

Nec

Reuereri ſaltem? non pudere? o facinus audax! o Geta
Monitor! G E. vix tandem. D E. quid mihi dicent? aut quam cauſam reperient?
Demiror. G E. atqui reperi iam: aliud cura. DE. anne hoc dicent mihi,

Inui-

Nec meum imperium] Citat hunc locum Cicero lib. 2. Ep. 19. ad Atticum: *Mihi nihil eſt moleſtius, quam Statium manumiſſum nec meum imperium, ac mitto imperium, non ſimultatem reuereri ſaltem? nec, quid faciam, ſcio.* Etiam auctor Gloſſarii huc reſpexit, cum dicit: πρόσταγμα, *praeceptum, praeceptio, imperium. Terent.* L.

Etſi omnes noſtri habent *Age*; lectio tamen Bembini et Victoriani, quam ipſe Cicero Attic. II, ep. 19. expreſſit, *Ac mitto*, melior eſſe videtur. B.

3 *Non pudere?*] Hoc abſolutum eſt, et nulli adnexum. *Non pudere*] Hic Nigidius adnotauit, neminem videri pudere ante delictum. D.

4 *Vix, tandem*] Conuenit hoc dictum ei, qui iam pridem ſe male audire putat: et ideo ſero videtur ad hunc ſenex perueniſſe, quum ille metuens, ſe primum ad accuſationem crederet (*ſe primum ab eo accuſatum iri c. Z.*). An *vix, tandem*, ad hoc pertinet, quia ille *Monitor* dixit: quaſi dicat, Vix tandem factum eſt, vt me ſenex laudare coepiſſet: quia *Monitor*, quamuis in contrarium dixerit, tamen eſt nomen laudis. *Vix tandem*] Εἰρωνεία, quaſi dicat, Pene mei oblitus eſt. An, quia tarde ad ipſum peruenit ſenex, quem ille ob conſcientiam a ſe coepturum eſſe credebat? *Quid mihi dicent? aut quam cauſam reperient?*] Quid dicent, ſi negare voluerint: quam cauſam reperient, ſi purgare? Omne enim crimen a defenſore aut negatur, aut purgatur. D.

Puto ab Auctore fuiſſe, *Aut quid cauſae reperient.* Vide Heaut. IV, 3, 23. B.

5 *Demiror*] Pro neſcio. Nam admirationem ignorantia facit. *Atqui reperi iam: aliud cura*] Eo animo hoc dicit, quo ſupra dixit *vix tandem.* Et quum ille pluraliter *Reperient* dixerit, hic ſingulariter *Reperi* reſpondit; quaſi in ſe ſolo ſit crimen. D.

Illud *Ne*, cum nec orationi, nec verſui quicquam profit, recte abeſt in Bemb. et ibidem extat recte *Dicet*, ſc. Antipho. B.

Inuitus fecit: lex coegit? audio, et fateor. G E. places.
D E. Verum ſcientem, tacitum, cauſam tradere aduerſariis,
Etiamne id lex coegit? P H. illud durum. G E. ego expediam. ſine.
D E. Incertum'ſt quid agam: quia praeter ſpem, atque incredibile hoc mihi obtigit:

6 *Inuitus fecit: lex coegit?*] Bene Poetam iam ſcire facit ſenem, quid iſti dicturi ſint; vt videatur frangi poſſe, qui iam partem defenſionis admittit. D.

Inuitus feci: lex coegit?] Reperit argumentum ſenex, quo oſtenderet non inuitum vxorem duxiſſe filium, ex eo quod ad iudicium ductus tacuerit, et nihil reſponderit: quae res indicat voluntatem. E.

Bentleius ob auctoritatem vnius Bembini ἀσυνδέτως edidit *Audio, fateor:* atque pro *Fecit* cum Faerno exhibuit *Feci;* quod vtique opus eſt, ſi pro illo *Dicent* legeris *Dicet.* Sin autem *Dicent* vera lectio habetur, neceſſario legendum eſt hic *Fecit.* Z.

7 *Cauſam tradere aduerſariis*] Hoc cum maiore exclamatione dicitur. non enim dixit *concedere aduerſariis*, ſed quod prius (*peius*) eſſet, *cauſam tradere.* D.

8 *Illud durum*] *Illud durum* dicit, qui ſupra dixit, *Atqui reperi iam. Ego expediam: ſine*] Vide praeparationem futurae defenſionis: quam niſi hoc modo Terentius intuliſſet, incredibile videretur ſubito ſedatum ſenem. D.

Verba *Illud durum* ſunt Getae, et ſequentia Phormionis. Primum ob Donati auctoritatem: tum ob Cod. C. C. qui ita perſonas diſtribuit; denique ob rei naturam. Caeterum vt *Id* acuatur, repone, *Etiam idne lex* etc. Praeſertim cum Cod. Reg. habeat *Etiamne idne*; et infra v, 1, 9. Codex bonae notae exhibeat *Etiam idne.* B.

9 *Incertum eſt quid agam*] Nonnihil iam fracta indignatio eſt. Nam in his verſibus non iam ira, ſed admodum moeror eſt. *Quia praeter ſpem, atque incredibile hoc*] Virg. (Aen. IV, 419.) *Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem: Et perferre, ſoror, potero. Atque incredibile hoc mihi obtigit*] Grauius eſt *Incredibile*, quam *Praeter ſpem:* et ideo poſterius et in auctu (*actu*) eſt. *Obtigit*]

Ita ſum irritatus, animum vt nequeam ad cogitandum inſtituere.
Quamobrem omnes, quum ſecundae res ſunt maxume, tum maxume
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduorſam aerumnam ferant:

Peri-

tigit] Pro *Accidit*: cuius reciprocum eſt, ſiquis bonum accidiſſe dicat, non obtigiſſe. D.

10 *Ita ſum irritatus*] *Irritatus*, prouocatus, in iram impulſus: hoc eſt, commotus et perturbatus. *Animum vt nequeam ad cogitandum inſtituere*] Bene *Inſtituere* dixit: quo verbo quies oſtenditur cogitatiuae mentis, quae non adeſt. D.

Ita ſum irritatus] Ita ſum prouocatus, vt non poſſim animo conſiſtere ad cogitandum. E.

11 *Quum ſecundae res ſunt maxume, tum maxume*] Vt (Georg. I, 299.), *Nudus ara, ſere nudus: hiems ignaua colono.* Et bona ſententia; tum maxime ſapienti metuendum, quo tempore maxime ſecurus eſt ſtultus. D.

Quamobrem omnes] Ergo, inquit, quoniam ita ſunt, oportet omnes rebus felicioribus conſtitutis magis de aduerſariis cogitare, quo pacto poſſint ea quae acciderunt ſuſtinere. E.

Omnes quum ſecundae res] Auſonius in Periand. *Aduerſa rerum, vel ſecunda praedicat Meditanda cunctis comicus Terentius. Locare ſedes, bellum gerere, aut ponere.* Terentius autem dubio procul Euripidis verſus in mentem habuit, quos citat Galenus lib. IV, cap. 7. de Hippocrat. Platon. Placit. et Plutarchus in Conſolat. ad Apollon. pag. 195. vbi Theſeus ita ait: Ἐγὼ δὲ τοῦτο παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν Εἰς φροντίδας νοῦν συμφορὰς τ' ἐβαλλόμην. Φυγάς τ' ἐμαυτῷ προστιθεὶς πάτρας ἐμᾶς. Θανάτους τ' ἀώρους, καὶ κακῶν ἄλλας ὁδούς· Ἵν' εἴ τι πάσχοιμ', ὧν ἐδόξαζον φρενὶ, Μή μοι νεαρὸν προσπεσὸν μᾶλλον δάκῃ. Vtrumque locum expreſſit Cicero Tuſcul. III, 14. *Futuras mecum commentabar miſerias, Aut mortem acerbam, aut exilii maeſtam fugam, Aut ſemper aliquam molem meditabar mali: Vt ſi qua inuecta diritas caſu foret, Ne me imparatum cura laceraret repens.* L.

12 *Meditari ſecum oportet*] Bene additum *Secum*: inſani enim videbitur, hoc palam agere. *Aduerſam aerumnam ferant*] Abundat *Aduerſam*. D.

Pericla, damna, exilia, peregre rediens ſemper cogitet
Aut filii peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiae:
Communia eſſe haec: fieri poſſe: vt ne quid animo ſit nouom:

Quic-

13 *Pericla, damna, exilia peregre rediens*]. Superiora ἀσύνδετα ſunt, inferiora intermiſtis coniunctionibus. Salluſtius, *Nam quidem a Pyrrho, Hannibale, et aequore et terra. Peregre rediens ſemper cogitet*] Mire a genere ad ſpeciem non ſemel tranſit. Nam quum dicit, *Peregre rediens*, iam de ſe loquitur, ſed latenter. *Semper cogitet*] A ſingulari ad pluralem (*A plurali ad ſingularem* Z.) tranſit. ſupra dixit *Omnes:* at nunc *Cogitet*. Et eſt ordo, Semper peregre rediens, quicunque peregre redit. D.

Lectionem, quae extat apud Cic. Tuſc. III, 14. *Pericla, damna, peregre rediens ſemper ſecum cogitet*, veram eſſe cenſeo. Nam illud *Exilia* in libris habet ſedem incertam: a Cod. C. C. prorſus abeſt: Exiliis pluribus in vna eaque modica familia locus non eſt. Denique quomodo ſibi quis exilia cogitet, qui ipſe tum peregre abeſt? Haud dubie *Exilium* ortum eſt e verbis *Ex Cilicia*, quae quis explicandi gratia adſcripſerat ad verba *Peregre rediens*. B.

14 *Aut filii peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiae*] Quamuis iratus filio, non potuit tamen dicere, *Filii mortem.* Conuenit autem ſeni, vxoris mortem non putare magnum incommodum. *Aut filii peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiae*] Varie, poſt enumerationem concluſam, haec etiam intulit. Virg. (Ge. II, 136.) *Sed neque Medorum ſyluae, ditiſſima terra, Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus Laudibus Italiae certent: non Bactra, nec Indi, Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.* D.

Pro *Filii* reſcribe *Fili*, ob verſum, Bemb. et conſuetudinem, quae Terentii aetate et paulo poſt obtinuit. B.

15 *Communia eſſe haec: fieri poſſe*] Ordo eſt, Semper cogitet communia eſſe, et fieri poſſe peccatum filii, vxoris mortem, filiae morbum. *Communia eſſe*] Commune eſt, quod accidere omnibus poteſt. D.

Vt ne quid animo ſit nouum] Quod vtique eſt ſapientis, omnia quae accidere poſſint praeuidere, ne noua ſint. Vt

eſt

Quicquid praeter ſpem eueniat, omne id deputare eſſe in lucro.
GE. O Phaedria, incredibile'ſt, quantum herum anteeo ſapientia!
Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda: herus ſi redierit,
Molendum vſque in piſtrino: vapulandum: habendae compedes:

eſt illud ſapientis Aeneae, *Non vlla laborum, O virgo, noua mi facies, inopinaue ſurgit. Omnia praecepi, atque animo mecum ipſe peregi.* E.

Veram lectionem ſeruauit nobis Cicero l. 4. *Communia eſſe haec: ne quid horum vnquam accidat animo nouom.* Nam vulgaris lectio eſt inepta et inſipida. Si enim *Communia* ſunt, quis dubitet *fieri poſſe*? Ciceronis lectionem comprobat quoque Getae apodoſis verſu 20. B.

16 *Quicquid praeter ſpem eueniat, omne id deputare eſſe in lucro*] Vide iam ſenem fractum, non culpam filii magnam ducere: ſed ideo indignari, quod non crediderit peccaturum. in quo ipſe ſe reprehendit: et quod a peccatoribus (*precatoribus*, Edd. vett.) dici ſolebat, hoc dicit, *Communia eſſe, et fieri poſſe.* D.

Deputare eſſe] Mſ. R. *deputa eſſe.* L.

17 *Herum anteeo ſapientia*] Legitur et *Anteo:* ſed pro coniunctiuo pronunciandum, *Anteeo* pro *Anteeam.* D.

Incredibile eſt quantum] Seruus dicit de ſuis ſe incommodis ante cogitaſſe: vnde ſapientia ſua (*ſe* Z.) ait dominum praeterire. E.

Dele illud *Eſt*, vt Codd. omnium *Anteeo* retinere poſſis. Nam ita *Incredibile quantum* abſolute ponitur, vt *Mirum quantum*, *Nimium quantum*, *Immane quantum.* Vide infra IV, 3, 38. B.

18 *Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda*] Nimis comice non clades, aut aerumnas poſuit ſeruus, ſed incommoda: molere in piſtrino, vapulare, habere compedes, et caetera: quum hoc nomen leue quiddam ſignificet. vt ipſe in Eunucho, *Imo enim infeliciter: nam incommoda alia ſunt dicenda, Parmeno. Herus ſi redierit*] *Si* aut pro *cum*, aut ſeruiliter. vt dubitet ex voto ſuo vtrum dominus redeat, an non: quod cupit. D.

Meditata mihi] Priſcian. lib. VIII. L.

19 *Molendum vſque in piſtrino*] Facete enumerat ſeruus

Opus ruri faciundum: horum nihil quicquam accidet animo nouom.

Quicquid praeter ſpem eueniet, omne id deputabo eſſe in lucro.

Sed quid ceſſas hominem adire, et blande in principio alloqui?

DE.

nus vniuerſa ſupplicia ſuae conditionis, excepta cruce et ſurca: quarum poenam verbis extenuare non potuit. *Habendae compedes*] Vitioſam locutionem ſeruili perſonae dedit Terentius. Nam integra eſſet, ſi diceret, *Habendas compedes.* vnde quidam non *eſſe*, ſed *vſque* legunt. D.

Molendum vſque in piſtrino] Lactant. diuin. inſtit. lib. VII. cap. 26. *Si ſapientes, ſi beati eſſe volumus, cogitanda et proponenda ſunt nobis non tantum Terentiana illa, molendum eſſe vſque in piſtrinum, vapulandum, habendae compedes: ſed his atrociora, carcer, catenae, tormenta patienda, ſuſtinendi dolores, mors denique ipſa et ſuſcipienda eſt et ferenda.* L.

Faernus ob Bemb. Victor. et Donat. pro *Vſque* edidit *Eſſe*. At leg. *Molendumſt in piſtrino, vapulandum, habendum compedes.* Nam ita omnia ſunt Gerundia, et vitatur ἀνακόλουθον. B.

20 *Opus ruri faciundum*] Varie, *molendum, vapulandum, compedes habendae, opus ruri faciundum.* et ſupra, verba gerundia ſunt: infra, participia. *Horum nihil quicquam accidet animo nouum*] Recte addidit *Animo*. omne enim, quicquid acciderit, nouum erit, ſed non animo. *Horum nihil quicquam*] Παρέλκον quartum. *Horum nihil quicquam accidet animo nouum*] Tale eſt illud ſapientis Aeneae (Aen. VI, 103.) *non vlla laborum, O virgo, noua mi facies inopinaue ſurgit.* Et (XI, 18), *Arma parate animis, et ſpe praeſumite bellum.* Et (IV, 419.), *Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem, Et perferre, ſoror, potero.* D.

21 *Quicquid praeter ſpem eueniet, omne id deputabo eſſe in lucro*] Totidem verbis eſt vſus, quot ſenex, ad irriſionem eius. Sic et in Adelphis, *Poſtremo tanquam in ſpeculum, in patinas, Demea, inſpicere iubeo. Omne id deputabo eſſe in lucro*] Hoc idem ſenex oportere fieri dixit, quod hic facit: ergo ſapientior Geta. D.

22 *Sed quid ceſſas hominem adire*] Bene *Adire*, quaſi terribilem, et pugnaturum: vt Virg. (V, 379.) *Audet adire virum.* et *Hominem* comice addidit.

DE. Phaedriam mei fratris video filium mihi ire obuiam.

PH. Mi patrue, ſalue. DE. ſalue: ſed vbi eſt Antipho?

PH. Saluom aduenire. DE. credo: hoc reſponde mihi.

PH. Valet: hic eſt. ſed ſatin' omnia ex ſententia?

DE. Vellem quidem. PH. quid iſtuc? DE. rogitas, Phaedria? Bo-

Et blande in principio alloqui?] Recte monuit, non perpetuo blande, ſed in principio agendum: ſecundum praeceptum Socratis, qui ait, Μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων. D.

23 *Phaedriam mei fratris*] Haec verba oſtendunt, quam miti pectore ſuſcipiatur Phaedria. D.

24 *Mi patrue ſalue*] *Mi*, vim blandimenti habet: nam ſignificat, *meus*. *Salue*: *ſed vbi eſt Antipho?*] Bene expreſſit promtum animum ad litigandum, partim (*raptim* B.) addita ſalute, et potius (*protinus* B.) ad iurgium praeuertendo. D.

25 *Saluum aduenire*] Ἔλλειψις, vel ἀποσιώπησις ſecunda: *gaudeo* enim ſubauditur, quod niſi acceperis, non intelliges cur hic reſponderit. *Credo. Saluum aduenire*] Iracundiam frangere conatur obſequio et mora. *Saluum aduenire*] Altera ſalutatio et ad leniendum, et ad criminis diſſimulationem. ſed et tertio addit, *Satin' omnia ex ſententia? Credo: hoc reſponde mihi*] *Hoc*, incerta diſtinctione pronunciatur. D.

Saluum venire] Cum interrogatus ſit, vbi ſit Antipho, perſeuerat in ſalutatione, vt iracundiam obſequio frangat. E.

Vt *Hoc* acuatur, lectionem Codd. plurimorum recipiendam puto, *Reſponde hóc mihi.* B.

26 *Valet*] Hic oratorie diſſimulat, atque ita reſpondet, quaſi ſenex non iratus quaerat, ſed de ſalute ſollicitus ſit Antiphonis. *Sed ſatin' omnia ex ſententia?*] Quod vulgo, *Omnia recte?* Et deeſt Quaeris, aut quid tale. D.

Valet, hic eſt] Cum ille de loco quaereret, vbinam eſſet Antipho, hic de ſalute reſpondit. E.

27 *Vellem quidem*] Semper hoc verbum dolentis eſt, ac negantis euenire, quod voti ſit. *Quid iſtuc?*] Maguam vim habet

Bonas, me abſente, hic confeciſtis nuptias.
PH. Eho, an id ſuccenſes nunc illi? GE. o artificem probum!
DE. Egone illi non ſuccenſeam? ipſum geſtio
Dari mihi in conſpectum, nunc ſua culpa vt ſciat
Lenem patrem illum factum me eſſe acerrimum.
PH. Atqui nihil fecit, patrue, quod ſuccenſeas.
DE.

bet contra iram huiuſmodi interrogatio. D.

Quid iſtuc?] Mſ R. et vett. codd. *Quid iſtuc eſt?* L.

Lege *Quid iſtuc eſt?* ob Faerni et noſtrorum Codd. conſenſum. B.

28 *Bonas me abſente*] Mire conſuetudinem expreſſit, dicendo *Bonas*. *Me abſente*] Summa criminis. *Bonas me abſente hic confeciſtis nuptias*] Crimen in duobus eſſe demonſtrat: quod non *Bonas*, et quod *Abſente* patre. D.

Bonas me abſente] Et accuſaret (*Eſt accuſatio* Z.) totius criminis: ſed ſummae eſt collocatio. Subiungitur iracundia, quod dixit: *Ipſum geſtio dari mihi in conſpectum*. *Geſtio* autem, cupio et deſidero, vt ſua culpa intelligat, patrem lenem acerrimum factum. E.

29 *Eho, an id ſuccenſes nunc illi?*] Huc tendebat interrogatio, vt tam integris rebus admiraretur iraſci ſenem. *O artificem probum!*] Εἰρωνεία. Nam non eſt artifex, cuius deprehenditur iocus. D.

30 *Geſtio*] Plus *Geſtio*, quam *Volo*. D.

In Bemb. et Baſilicano eſt *Egon;* quod parui refert. B.

31 *Dari mihi in conſpectum*] Non dixit *Venire*, vt filium: ſed *Dari*, vt reum. D.

Concinnius colloca *Nunc ſua vt culpa ſciat*. B.

32 *Lenem patrem illum*] O artificium Poetae! in media patris ſaeuitia mentionem lenitatis induxit: vt oſtendat quam facile placari poſſit. *Lenem patrem illum, factum me eſſe acerrimum*] Nota ἀντίθετον. non enim leni aſperrimum, ſed acerrimum reddidit. et mutauit gradum, poſitiuo ſuperlatiuum opponens. *Lenem patrem illum factum*] Sic Virg. (Aen. II, 274.) *Quantum mutatus ab illo Hectore!* D.

33 *Atqui nihil fecit, patrue*] Summa contradictionis. et non dixit, *Leniter peccauit:* ſed, *Nihil fecit.* neque quod punias, ſed quod ſuccenſeas: id quod leuiſſimum eſt. D.

Atqui nihil fecit] Hic iam defenſionis eſt generale principium. E.

DE. Ecce autem ſimilia omnia: omnes congruunt:
Vnum cognoris, omnes noris. PH. haut ita'ſt.
DE. Hic in noxa eſt; ille ad defendendam cauſam adeſt:
Quum ille eſt, hic praeſto eſt: tradunt operas mutuas.
GE. Probe eorum facta imprudens depinxit ſenex.

DE.

34 *Ecce autem ſimilia omnia*] *Ecce autem*, vox eſt apta his, quae noua et improuiſa animo accidunt. Sic Virg. (Aen. II, 203.) *Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta. Similia omnia: omnes congruunt*] More ſtomachantis, *Omnia* et *Omnes*, de his dicit, quae ad duos pertinent. D.

Omnes congruunt] Omnes conueniunt, aequales vniuerſi ſunt. E.

35 *Vnum cognoris, omnes noris*] Iterum non *Duos*, ſed *Omnes*. et varie, *Cognoris*, *Noris*. *Vnum cognoris, omnes noris*] Sic Virg. (Aen. II, 65.) *Accipe nunc Danaum inſidias et crimine ab vno Diſce omnes*. D.

Gratior ſimplicitas exiſtit, ſi cum Codd. aliquot noſtris legeris, *Vnum cum noris, omnes noris*. Sic And. Prol. *Qui vtramuis recte norit, ambas nouerit*. B.

36 *Hic in noxa eſt, ille ad defendendam cauſam adeſt*] Hoc Demipho non ſine quadam delectatione dixit: quam tamen premit ob iram (*Phaedriam*) praeſentem. D.

Hic in noxa eſt] Aſcon. Pedian. actione II, 12. in Verrem. L.

Hunc et ſeq. repone ita, *Cum in nóxia híc eſt; ílle ad defendendum adeſt: | Cum ílle eſt; praeſto híc eſt* etc. Nam *Noxia* habent Faerni tres praeſtantiſſimi libri, et quinque noſtri vett. *Cauſam* inutile eſt, cum praeceſſerit *Noxia*. Et Cod. Reg. recte, *Praeſto híc eſt*, vt *Hic* acuatur. B.

37 *Quum ille eſt, hic praeſto eſt*] Huic loco reddidit Cicero illum locum in Verrinis (II, 12.), *Qui ciues Romani erant, ſi Siculi eſſent, cum Siculos eorum legibus dari oporteret: qui Siculi, ſi ciues Romani eſſent*. Nam ſubauditur ad *Qui ciues Romani erant, iudices dabantur*. ad *Si Siculi eſſent*, ſubauditur *rei*. *Quum ille eſt*] ζεῦγμα ſecundum. Nam et hic ſubaudiendum eſt, *in noxa*. *Hic praeſto eſt*] Ad defendendam cauſam, ſubauditur. D.

38 *Probe eorum facta impru-*

DE. Nam ni haec ita eſſent, cum illo haut ſtares, Phaedria.

PH. Si eſt, patrue, culpam vt Antipho in ſe admiſerit,

Ex qua re minus rei foret aut famae temperans:

Non

prudens] Ideo *Imprudens*: quia neſcit in amore cithariſtriae eſſe Phaedriam. *Imprudens*] Modo inſciens. D.

Probe eorum] V. C. *probe horum*. L.

Pro *Eorum* omnes Faerni et noſtri libri, praeter duo, habent *Horum*. B.

39 *Nam ni haec ita eſſent, cum illo haut ſtares, Phaedria*] Vide quemadmodum iam praeſtruat Poeta ad ea quae futura ſunt, ad adiuuandum amorem Phaedriae. *Cum illo haut ſtares, Phaedria*] Cum Antiphone ſcilicet. Et *cum illo*, ἀντὶ τοῦ *pro illo*. In eius parte *ſtamus*, pro quo facimus. Sic Virg. (XII, 565.) *Iuppiter hic ſtat*. D.

Nam ni haec ita] Si haec quemadmodum dicis non eſſent, vt vobis pariter ad veſtra crimina defenſionem praeberetis, cum Antiphone tu non ſtare potuiſſes. E.

Nam ni haec ita eſſent] Seruius Aeneid. VIII, 653. L.

Seruius ad Aen. VIII, 653. habet *Pro illo haut ſtares*. Noſtri omnes *Cum illo*. Vtrumque recte et more dicitur, ſenſu eodem. B.

40 *Si eſt, patrue, culpam vt Antipho in ſe admiſerit*] Principium per inſinuationem ſubtilem. Et honeſta locutio, *Si eſt vt admiſerit*: pro, ſi admiſit. *Si eſt, patrue, culpam vt Antipho*] Oratorium principium ἀπὸ τῆς ἐπιεικίας τοῦ αἰτοῦντος. *In ſe admiſerit*] Bono ornatu addidit, *In ſe*: quum et ſine hoc plenum videri poſſit. Et hic eſt, quem Cicero ſuccum orationis appellat (Orat. 23.). D.

Si eſt, patrue] Hoc eſt exordium pleniſſimae intentionis et defenſionis, in quo docet non ſe deprecari, neque defendere Antiphonem, ſi modo aliquam culpam in ſe Antipho admiſerit, vnde famam ſuam vulneraret. Deinde ſubiunxit: *Sed ſi aliquis forte malitia ſua fretus inſidias fecit noſtrae adoleſcentiae*. Et bene *noſtrae* adiecit, vt ſocietatem non tam culpae, quam malorum * ſeſe adiunxit (*vt ad ſocietatem non tam culpae, quam malorum iudiciorum ſeſe adiungeret. Z.*). E.

41 *Ex qua re minus rei foret aut famae*] Nota; hic comparatiua qualitas eſt pauperis neque ſtrenui. Et docuit in negotio nuptiarum duabus rebus

Non cauſam dico, quin quod meritus ſit, ferat:
Sed ſi quis forte malitia fretus ſua
Inſidias noſtrae fecit adoleſcentiae,
Ac vicit: noſtrane ea culpa eſt? an iudicum,
Qui

bus conſuli, *rei* et *famae*, hoc eſt, facultatibus dotis, honeſtatique natalium. *Ex qua re minus rei foret*] Haec tractatio eſt criminis oratoria: in qua defenſor accuſat (*excuſat*) crimen, reumque purgat. *Ex qua re*] Haut venuſte infertum *Re*, cum praepoſuiſſet *culpam*. *Minus rei foret*] Quia pauperem. *Famae*] Quia ignobilem. *Temperans*] Conſulens, prouidens, moderatus. vt (Georg. I, 360.), *Iam ſibi tum curuis male temperat vnda carinis.* D.

42 *Non cauſam dico*] Non recuſo, non deprecor. *Quin quod meritus ſit, ferat*] Rhetoricum θεώρημα in huiuſmodi exceptionibus: quo vti ſolet, qui propoſitae cauſae fiduciam gerit, Si hoc aut illud, non oro veniam, non deprecor poenam. *Quin quod meritus ſit*] Hunc defenſorem magis et non iudicem dicam. ſed hic colligitur patrocinantis auctoritas: non enim dixit, *Quod voluerit* (*volueris*), ſed *Quod meritus ſit*, manente eo, ſi peccauerit tamen. D.

Pro *Sit* vnus e noſtris habet *Eſt*, male. B.

43 *Sed ſiquis forte malitia fretus ſua*] *Forte*, quaſi non defenſurus, ſed ſimul cauſam cogniturus aduenerit. nec contendit verum eſſe quod dicit, ne ſollicitum faciat ad credendum. Sic apud Virgilium Sinon (Aen. II, 136.), *Dum vela darent, ſi forte dediſſent.* D.

44 *Inſidias noſtrae fecit adoleſcentiae*] Bene ſe adiungit ad crimen, vt eleuet culpam. *Inſidias noſtrae fecit adoleſcentiae*] Mire *Inſidias* dixit: vt diu comparata cauſa, per ignorantiam doloſque capti videantur. *Adoleſcentiae*] Opportuna aetatis commemoratio, πρὸς τὴν συγγνώμην. D.

45 *Noſtrane ea culpa eſt, an iudicum?*] Potentior facta ſententia eſt τῇ ἐρωτήσει. Et oratorie, *Noſtrane culpa, an iudicum?* duplex μετάθεσις: altera in accuſatorem, altera in iudices. Et bene ſuam miſcuit perſonam, vt reum ſubleuet et ſuo merito, et multitudine reorum. *Noſtrane ea culpa, an iudicum?*] Mire aſſurrexit in fiduciam defenſoris. Nam quum ſupra de Antiphone dixerit, nunc intulit *Noſtra*. D.

Noſtra eſt culpa, an iudicum?] Quod ſi oppreſſi iudicio ſumus, crimen noſtrum nullum eſt, ſed iudi-

Qui ſaepe propter inuidiam adimunt diuiti,
Aut propter miſericordiam addunt pauperi?
GE. Ni noſſem cauſam, crederem vera hunc loqui.
DE. An quiſquam iudex eſt, qui poſſit noſcere
Tua iuſta, vbi tute verbum non reſpondeas,

Ita

iudicum potius: qui frequenter inuidia tollunt diuitibus, aut propter miſericordiam addunt pauperibus. E.

Tres Faerni libri praeſtantiſſimi, et noſtri optimi exhibent, *Noſtran culpa ea eſt?* B.

46 *Qui ſaepe propter inuidiam adimunt diuiti*] Notum alteri * (*Notum eſt, alteri detrahere* Z.) qui inuident. D.

47 *Aut propter miſericordiam addunt pauperi*] Poſteriorem cauſam honeſtiorem poſuit, ne non Antiphonem defendere, ſed accuſare iudices videretur. *Aut propter miſericordiam*] Primum ἀντίθετον. Et oratorie naturam iudicum τῷ διορισμῷ expediuit. D.

Propter miſericordiam] Sotades: ὁ πένης ἐλεεῖται, ὁ δὲ πλούσιος φθονεῖται. Antiphanes: Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς· τὸ μὲν γὰρ ἔλεον, τὸ δ' ἐπιτίμησιν φέρει. L.

48 *Ni noſſem cauſam, crederem vera hunc loqui*] Suauiſſime laudauit oratorem: qui omnia ad perſuadendum idonea aduocans, ſolum conſcium non adduxit ad credendum. *Ni noſſem cauſam, crederem vera hunc loqui*] Oblique Poeta ſe laudauit. D.

Ni noſſem cauſam] Satis laudauit orationem Phaedriae, ſiquidem tantam vim argumentorum duxit eſſe in oratione, vti crederet vera dici, ni ipſe melius noſſet veritatem. E.

49 *An quiſquam iudex eſt, qui poſſit, &c.*] Apparet iam perſuaſum ſeni eſſe, verum aduerſarium fuiſſe Phormionem, non ſubiectum atque appoſitum ſycophantam. vnde ad aliud tranſit, vt accuſet ſegnitiem in reſpondendo, quae leuior culpa eſt. Ita, vt cedentibus mos eſt, paulatim ſeni ſingula extorquentur e manibus. D.

An quiſquam eſt iudex] Hoc proponit, quod (*quod haud* Z.) inuitus coactus ſit: ſiquidem tacuit, neque verbum vllum reſpondit. Hic defenſio illa ponitur, quod adoleſcens cogitare quidem potuit (*adoleſcens cogitata loqui non potuerit* Z.), vt prae dolore et verecundia oppreſſus. E.

50 *Tua iuſta*] Diſerte magis et abſolute, *Tua iuſta:* quam ſi aliter diceret. *Vbi tute verbum*] Non dixit: *Parum dicas:* ſed *Verbum.* D.

Ita vt ille fecit? PH. functus adoleſcentuli eſt
Officium liberalis: poſtquam ad iudices
Ventum'ſt, non potuit cogitata proloqui:
Ita eum tum timidum obſtupefecit pudor.
GE. Laudo hunc: ſed ceſſo adire quam primum ſenem?

Here.

51 *Ita vt ille fecit?*] Vnde ſcit? an illa Poetae virtus eſt, quod omnia ante inducit cognouiſſe: ne in Scena, haec vt noua audiens, tragicis motibus inſaniret? *Functus adoleſcentuli eſt officium*] Oratorie quod obiectum eſt, non purgauit modo, ſed etiam ad laudem conuertit. quod Rhetores περίστασιν, dicunt. Et hoc de Apollodoro. *Functus adoleſcentuli eſt officium liberalis*] Deriuatio cauſae: et eſt venialis ſtatus. *Functus adoleſcentuli eſt officium liberalis*] Ingenioſe non negauit hoc crimen, occaſionem laudis de confeſſione ſumturus. D.

52 *Officium liberalis*] Potenter *Officium* nominat, quod ille *crimen* appellat. Et nota, *Functu officium*, accuſatiuo caſu, quod nos ablatiuo. D.

53 *Poſtquam ad iudices ventum eſt, non potuit cogitata proloqui*] Haec apud oratores μετάθεσις αἰτίας dicitur, hoc eſt, tranſlatio cauſae facti: quem vulgo *colorem* nominant. *Non potuit cogitata proloqui*] Ergo quod cogitauit, induſtriae eſt: quod nihil dixit, pudoris. D.

Cogitata non potuit proloqui] Haec pars venialis eſt, ex aetate. E.

Non potuit cogitata proloqui] Simile quid de Thucydide narrat Ariſtophan. in Veſpis: — ἐκεῖνο μοι δοκεῖ πεπονθέναι, ὅπερ ποτὲ φεύγων ἔπαθε καὶ Θουκυδίδης, ἀπόπληκτος ἐξαίφνης ἐγένετο τὰς γνάθους. Vbi vid. quae notat Scholiaſt. Similemque cauſam ſilentii allegat Decius Brutus apud Dionyſ. Halicarn. lib. VI. pag. 369. et de Antonio Craſſoque Cicero de Oratore libr. I. Vid. Aelian. Var. VII, 12. Gell. VIII, 8. L.

54 *Ita eum tum timidum*] *Timidum*, perturbatum. Plautus (Bacch. I, I, 73.), *Nam vt ex mari timida es.* Et ipſe in Adelphis, *Me miſeram! quidnam eſt quod ſic video timidum, et properantem Getam?* D.

Verſus probat poſt *Timidum*, illud *Ibi*, quod in Bemb. Victor. et vno e noſtris reperitur. B.

55 *Laudo hunc. ſed ceſſo adire*] Satis defenſionis eſt, vbi Geta iam adire non timeat dominum. D.

Here, ſalue; ſaluom te aduenisſe gaudeo. DE. ho!
Bone cuſtos, ſalue, columen vero familiae,
Cui commendaui filium hinc abiens meum.
GE. Iam dudum te omnis nos accuſare audio
Immerito, et me omnium horum immeritiſſimo.
Nam

56 *Here, ſalue: ſaluom te aduenisſe gaudeo*] Principium a beneuolentia. Et vide vernilitatem aptiſſimam ſeruo callido. credaſne hunc eſſe, qui ſupra dixerit, *Herus ſi redierit, molendum eſſe in piſtrino, vapulandum*, et caetera? D.

Saluum te aduenire] Oportune ſeruus cum duos locos perdidiſſet accuſator, vehementer iam confractam ſenis iracundiam videret, ſupponit ſe. E.

57 *Ho! bone cuſtos, ſalue*] Ab initio idem motus (*modus*, vel, *mos* Z.) ſeruatus eſt ſeni. Nam idem hoc eſt quod ſupra dixit, *O Geta monitor*. quamquam per αὔξησιν plus ſignificat quod dicit, *Bone cuſtos:* quam quod ſupra, *Monitor*. *Columen vero familiae*] *Columen*, culmen an *columen*, columna? vnde *Columellae*, apud veteres, dicti ſerui maiores domus. Lucil. XXII. *Seruus neque infidus domino, neque inutilis cuiquam, Lucili columella, hic ſitus Metrophanes*. Tubero, *Hinc in milleſimum annum eorum columine ciuitas continebitur*. Horatius (Carm. I, 35, 13.) contra pro columine columnam, *Iniurioſo ne pede proruas Stantem columnam*. Ennius X. *Regni verſatum ſummamue columnam*. *Columen vero familiae*] Suſtentatio vel decus. vnde *columnae* dictae. et moralis αὔξησις ἐν εἰρωνείᾳ. D.

Columen vero familiae] Dignitas vel certe ſuſtentatio, vnde *columnae* dicuntur. E.

58 *Cui commendaui filium hinc abiens meum*] Duplex excuſatio (*accuſatio* Edd. vett.) eſt de eo quod fecerit. Haec conueniunt in eas perſonas, quas ſpectare non oportuerit. D.

59 *Iamdudum te omnes nos accuſare audio immerito*] Vide quam in his verbis etiam vultus quidam ſerui contumacis appareat, et verſute mali. Et hoc eſt quod dixerat, *Ego in inſidiis hic ero ſuccenturiatus*. D.

Iam dudum te omnes nos accuſare audio] Id eſt quod ſupra dixit, *Ego hic in ſubſidiis ero*. Ita defenſio ſuperior vnam inſtituit pugnam. E.

60 *Immerito, et me omnium horum immeritiſſimo*] Tantum impudentiae ſupereſt: vt non ſolum ſe, ſed alios etiam defendat. Horum omnium immeri-

Nam quid me in hac re facere voluiſti tibi?
Seruom hominem cauſam orare leges non ſinunt:
Neque teſtimonii dictio eſt. DE. mitto omnia:
Addo

meritiſſimo ὁ πλήρης *horum:* et ſic nos *hanc* et *hunc* dicimus. *Immeritiſſimo*] Vt paruo, falſo, de aduerbiis eſt in O deſinentibus. D.

Cum Faerno legendum puto, *Et me horunc omnium immeritiſſimo.* Nam hic ordo extat in Bemb. et Faerni Donatus, in ſecunda expoſitione, ita laudat, *Horum commerito*, h. e. *Horunc o. immerit*, h. e. *Horunc omnium immeritiſſimo.* Etiam in Baſilic. et noſtro aliquo vet. eſt *Horunc.* B.

61 *Nam quid me in hac re facere voluiſti*] Bona exceptione locutus eſt, quaſi in aliis omnia fecerit. *In hac re voluiſti tibi*] Quam contemnat iram domini, vt hoc ipſo purgarior videatur, ex hoc apparet, quod addidit *Tibi.* Sic enim dicere ſolemus, *Quid tibi vis faciam?* quum alieno negotio fruſtra nos oſtendimus laborare. D.

Nam quid me in hac re voluiſti facere tibi?] Optime fecit. Et adiecit alia ſui nominis adiumenta: nam ſi vtique Dominus coactus fecit omnia, quae facta ſunt, neque libertas vlla fuit ad contradicendum, quanto magis ſeruulus, cui in conditione ſeruitutis libere loqui non licet, neque teſtimonium dicere, neque cauſam agere? E.

62 *Seruom hominem cauſam orare leges non ſinunt*] Hoc enim (*nunc*) quaſi ignoranti dicit: ſed ſtomachoſe admonet, velut ſtultum, qui rem manifeſtam non cogitet. *Seruom hominem cauſam orare leges non ſinunt*] Vetuſte *Hominem.* Salluſt. in Iugurtha (12), *Quum interim Hiempſal reperiretur occultans ſe in tugurio mulieris ancillae. Seruom hominem cauſam orare leges non ſinunt*] Mire extenuauit conditionem ſuam, dicendo non *Me*, ſed *Seruum.* Et addendo *Hominem*, moraliter locutus eſt. Sic Virg. (X, 719.) *Venerat antiquis Coriti de finibus Acron, Graius homo. Cauſam orare*] Non improprie (*Cauſam orare leges non ſinunt. Proprie.*). Sic Virg. (VI, 849.) *Orabunt cauſas melius.* D.

Seruum hominem cauſam orare] Comicus apud Philon. οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφυ. Imp. Conſtant. *Serui * reiiciant in iure perſonas: quia huiuſcemodi conditionis hominibus cauſas orare fas non ſit.* L.

63 *Neque teſtimonii dictio eſt*] Vis ſcire, inquit, quam non liceat ſeruo pro domino dicere? nec teſtis loco produci poteſt.

Addo iſtuc: imprudens timuit adoleſcens: ſino.
Tu ſeruus: verum ſi cognata eſt maxume,
Non fuit neceſſe habere: ſed, id quod lex iubet,
Do-

eſt. *Neque teſtimonii dictio eſt*] Varie: non enim dixit, *Neque teſtimonium dicere. Mitto omnia*] Et iam hoc perdidit ſenex, quod videbatur validum ad accuſationem. Ita gradatim illi ſingula ſubducuntur, et accuſationis impetus euaneſcit. D.

Neque teſtimonii dictio] Harmenopul. lib. I. Tit. 6. §. 51. Δοῦλος οὐ μαρτυρεῖ. l. 13. C. Theod. de Fid. teſt. l. 11. C. Iuſt. de Teſtib. Nouel. Iuſtin. 90. cap. 6. Nouel. Leon. 49. Serui tamen reſponſo tum credendum eſt, cum alia probatio ad eruendam veritatem non eſt. Modeſtin. lib. 3. Regul. L. 7. ff. de teſtib. L.

64 *Adde iſtuc, imprudens timuit adoleſcens*] Haec omnia verba cauſalem ad argumentandum vim habent. *Imprudens timuit adoleſcens; ſino*] Σχῆμα διανοίας, συγχώρησις. Et ſingula pronuncianda, vt plura videantur. *Mitto*, *Sino*, vim habent contra voluntatem concedentis. D.

Pro *Adde*, quod noſtri habent, praeſer Bembini *Addo*, quod magis conuenit illi *Mitto*, et *Sino*. B.

65 *Tu ſeruus: verum ſi cognata eſt maxume*] Sub obtentu huius propoſitionis, in qua pars legis oſtenditur, iam Poeta praeparat locum fallaciae Phormionis de dote accipienda. *Verum ſi cognata eſt maxume*] Τῷ ἰδιωτισμῷ addit τὸ *Maxume*. Nam ſiue eſt cognata, ſiue non eſt, non recipit τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. hoc eſt, non dicitur maxime cognata, et cognata minime: ſed aut eſt, aut non eſt. Alii ſic ordinant, Non fuit neceſſe maxime habere. Alii, ſed id quod lex iubet, maxime dotem daretis. D.

Verum ſi cognata eſt] Senex omnia argumenta concedit . . . . ad (*concedit, non tamen admittit* Z.) veniam, ſed opponit leges, quae iubent vt dos orbae dari poſſit. Sed hic, vt ſupra diximus, occurrit per venialem ſtatum, quod argentum defuit. Quam rem cum ſoluiſſet, ſenex dicit *Sumeret alicunde*, vel foenore. Soluta eſt tamen . . . (*tamen obiectio haec a ſeruo* Z.), quod negauit licere filio familiae mutuam . . . . . . pecuniam credi (*mutuam*, *viuo patre*, *ſumere pecuniam a creditoribus*. Z.). E.

66 *Sed id quod lex iubet, dotem daretis*] Id quod lex iubet: ordo. ſic (*iubet orbae ſci.*). Virg. (Ecl. III, 35.) *Verum, id quod mul-*

Dotem daretis: quaereret alium virum.
Qua ratione inopem potius ducebat domum?
GE. Non ratio, verum argentum deerat. DE. ſumeret
Alicunde. GE. alicunde! nihil eſt dictu facilius.
DE. Poſtremo, ſi nullo alio pacto, foenore.
GE. Hui! dixti pulchre, ſiquidem quiſquam crederet,

Te

multo tute ipſe fatebere maius. D.

Pro *Neceſſe* duo vett. noſtri *Neceſſum.* B.

67 *Quaereret alium virum*] *Quaereret*, quam idoneum eſt ad ſignificationem odiorum! Virgilius, *Quaerat ſibi foedera Turnus.* D.

68 *Qua ratione inopem potius ducebat domum?*] Magno ſonitu intulit, quod minus momenti habet aduerſus eos qui accuſantur, quam illa ſuperiora. *Inopem potius ducebat domum?*] Non *Inopem potius*, ſed *potius ducebat* ſubdiſtinguendum eſt. D.

69 *Non ratio, verum argentum deerat*] Hoc ita ludibundus abſoluit Geta, vt etiam quaſi per iocum reſpondeat. D.

70 *Alicunde! nihil eſt dictu facilius*] Hoc quaſi ſubridens, et auerſo ab illo vultu pronunciauit Geta. quod genus actionis ſecuritatem oſtendit hominis, manifeſta dicentis. *Alicunde!*] Demipho *Alicunde* ad facilitatem retulit: hic ſic intelligere ſe fingit, vt quaſi non habens ipſe Demipho de proximo a quo dicere incipiat, dixerit *alicunde.* *Nihil eſt dictu facilius*] Mire, vt ſolet, prouerbio vno diſſoluit totam ſenis intentionem. vt in Heautont. *Quid ſi hoc pater reſciuerit? Quid ſi redeo ad illos qui aiunt, Quid? ſi nunc coelum ruat?* D.

Fallitur Faernus, qui ex Bemb. vult legi *Dicto.* Nam *Dictu* et libris et ſenſu comprobatur; quia poſt *Facilius* intelligi debet *Quam illud Alicunde.* B.

71 *Poſtremo, ſi nullo alio pacto, vel foenore*] Oſtendit ſe ſenex haec perdere: quum ab his ad alia tranſcendit excluſus. D.

Illud *Vel* vulgare ante *Foenore* a verſu reſpuitur, et abeſt in Bemb. Victor. et tribus noſtris. B.

72 *Dixti pulchre, ſiquidem quiſquam crederet*] Vide quam non laboret ad reſpondendum Geta: ſiquidem illi per εἰρωνείαν

Te viuo. De. non, non ſic futurum'ſt: non poteſt.
Egon' illam cum illo vt patiar nuptam vnum diem?
Nihil ſuaue meritum'ſt. hominem commonſtrarier
Mihi iſtum volo: aut vbi habitet, demonſtrarier.
Ge. Nempe Phormionem. De. iſtum patronum mulieris.

Ge.

νεῖαν reſpondit. *Crederet*] Pecuniam committeret. D.

Siquidem quiſquam crederet] Vid. Tit. D. de SCto Macedoniano. Iuſtinian. Inſtit. lib. IV. Tit. VII. §. 7. Eclog. Baſilicor. 18. Tit. IV. et ibid. Scholiaſt. L.

73 *Non, non ſic futurum eſt: non poteſt*] Hic iam palmae locus eſt debitae Poetae, ſiquidem et omnia obiecerit Demipho, et omnia ſoluerit Geta: quibus actis, ſola irrationabilis exclamatio relinquetur ſeni. *Non, non ſic futurum eſt: non poteſt*] Moralis abnegatio frequenti repetitione firmata. D.

Non ſic futurum'ſt] Conuictus in omnibus ſenex ad iracundiam redit, negatque permiſſum eſſe, vti cum filio ſuo maneat illa nupta. E.

74 *Egone illam cum illo vt patiar nuptam vnum diem?*] Hic eſt de quo ſupra dictum eſt, *Illene indotatam virginem atque ignobilem daret illi? nunquam faceret. Egone illam cum illo vt patiar nuptam*] Hic iam praeſtruitur, quam facile triginta minas perditurus ſit Demipho, dum illam vult excludere. D.

75 *Nihil ſuaue meritum eſt*] Ordo et ſenſus hic eſt, Nihil mihi mercedis ſuaue eſt, vt ego illam cum illo nuptam feram. *Suaue meritum* enim, ſuauem mercedem ſignificat. *Hominem commonſtrarier*] Bono ordine peruenit ad Phormionem: a quo magis confutabitur. D.

Ob ſententiam corrige *Nil ſuaue merita'ſt*, ſc. illa dolo et malitia obtruſa filio, vt genere proxima. Nec eſt, quod cum Goueano et Guyeto corrigas *Meritu'ſt*, ſc. Antipho. Hic enim iam excuſatus erat. B.

76 *Aut vbi habitet, demonſtrarier*] Mire oſtendit, quam hic ſenex contemnat Phormionem modo, a quo mox ſuperabitur (*magis confutabitur.* Ed. Du B.). D.

77 *Iſtum patronum mulieris*] Hic et contemtum aduerſarii, et ſui fiduciam monſtrat. D.

Pro *Iſtum* lege *Iſtúnc*, accentus cauſa. B.

GE. Iam faxo hic aderit. DE. Antipho vbi nunc
eſt? PH. foris.
DE. Abi, Phaedria; eum require, atque adduce
huc. PH. eo,
Recta via equidem illuc. GE. nempe ad Pamphilam.
DE. At ego Deos Penatis hinc ſalutatum domum
Deuor-

78 *Iam faxo hic aderit*] Virg. (IX, 154.) *Haut ſibi cum Danais rem, faxo, et pube Pelaſga.* *Antipho vbi nunc eſt?*] Mitius nunc quaerit vbi ſit Antipho: et vtrum amatae adhaereat, ſubtiliter quaerit. Quod ſeruus intelligens, reſpondit *Foris.* *Foris*] *Foris* dixit, quum fugiſſe eum ſciat. D.

Antipho vbi nunc eſt?] Callide interrogauit ſenex, ſiue (*filius vbi ſit*, Z.), vt ex hoc poſſit intelligere, illum diligere vxorem. Quam rem aſtute ſeruus agnoſcens nihil aliud reſpondet, niſi *Foris.* E.

Illud *Foris* Donatus et alter ex Meadianis recte tribuit Getae. Nam Phaedria, qui in alia domo viuebat, rem ſcire non poterat. B.

79 *Abi, Phaedria: eum require, atque adduce huc*] Opportuna et apta ſimplicitas attribuitur Demiphoni, nihil tale de Phaedria ſuſpicanti. D.

80 *Eo recta via equidem illuc*] Et amatorem oſtendit Phaedriam: et ſimul id agit, ne in conſpectum patris veniat Antipho. *Nempe ad Pamphilam*] Niſi hoc Geta dixiſſet, non intelligerent ſpectatores quid dixiſſet Phaedria. D.

Ne verſus laboret, ſume lectionem Bembini, Donati et aliorum libb. *Quidem* pro *Equidem*. B.

81 *At ego Deos Penatis hinc ſalutatum domum deuortar*] Nulla mentio fit vxoris apud Demiphonem. non enim conuenit argumento vt habeat. neque quid in Cilicia geſſerit, demonſtratur ideo, quia iam dictum eſt, *Noſter in Ciliciam ad hoſpitem antiquum.* cauſa enim quaeſita eſt cur abeſſet, dum vxorem ducat Antipho: et cauſa ex argento, id eſt, auaritia, quo minus videatur pati nurum pauperem, qui ob ſpem lucri ab Attica in Ciliciam nauigarit. *Hinc ſalutatum*] Ab hoc loco. *Salutatum*] Adoratum prima poſt reditum prece (*Quod eſt primum poſt redditam precem.* Vterque lib.). D.

Deos Penates hinc ſalutatum] Elegans locutio *Deos ſalutare*, quam Seruius etiam probat,

Deuortar: inde ibo ad forum, atque aliquot mihi
Amicos aduocabo, ad hanc rem qui adſient;
84 Vt ne imparatus ſim, quum aduéniat Phormio.

ACTVS

probat, Terentii hunc locum laudans, ad Virgil. Aeneid. 12. verſ. 257. *Augurium ſalutant.* Sic Liuius XXXVIII, 51. *Ego hinc extemplo in Capitolium ad Iouem optimum maximum, Iunonemque et Mineruam caeteroſque Deos, qui Capitolio atque arci praeſident, ſalutandos ibo.* Paſſim autem huius deuotionis, qua Penates ſalutabantur, in Comoediis exempla. Sed optime Hieronymus in Eſaiam lib. XVI. cap. 58. *Nullus fuerit locus, qui non idololatriae ſordibus inquinatus ſit, in tantum vt poſt fores domorum idola ponerent, quos domeſticos appellant Lares, et tam publice quam priuatim animarum ſuarum ſanguinem funderent. Hoc errore et peſſima conſuetudine vetuſtatis multarum prouinciarum vrbes laborant, ipſaque Roma orbis domina in ſingulis inſulis domibuſque Tutelae ſimulacrum cereis venerans ac lucernis, quam ad tuitionem iſto appellant nomine, vt tam intrantes, quam exeuntes domos ſuas inoliti ſemper commoneant erroris.* Penates plures erant: id quod Procopius indicat, cum ait, in eorum numerum Ianum bifrontem olim quoque relatum fuiſſe: Gothicor. lib. I. pag. 205. ὁ Ἴανος πρῶτος μὲν ἦν τῶν ἀρχαίων θεῶν, οὓς δὴ Ῥωμαῖοι γλώσσῃ τῇ σφετέρᾳ Πένητας ἐκάλουν. Inde Penates familiares vtriuſque ſexus nominantur in Inſcriptione vett. p. 2. num. 9.

DIIS. DEABVS.
PENATIBVS.
FAMILIARIBVS.
ET. IOVI. CAETERIS
VE DIIBVS.
L.

Illud *At* damnatur a verſu et ſenſu. B.

82 *Deuortar*] Bene *Deuortar*, quaſi de via. *Atque aliquot mihi amicos aduocabo*] Iam praeparat ridiculam aduocationem: qua plures adhibendo iuriſconſultos incertior reddetur. D.

83 *Amicos aduocabo*] *Amicos* et pro teſtibus, et pro aduocatis veteres poſuerunt. *Adſient*] Proprie *Adſient*. *Adeſſe* enim dicuntur aduocati. D.

84 *Vt ne imparatus*] Pro *non*. D.

Bembini *Si*, pro *Quum*, placet. Nam poterat dubitare, an hoc die eſſet aduenturus. B.

ACTVS SECVNDI SCENA II.

PHORMIO. GETA.

Itane patris ais conſpectum veritum hinc abiſſe? Ge. admodum.
Ph. Phanium relictam ſolam? Ge. ſic. Ph. et iratum ſenem?
Ge. Oppido. Ph. ad te ſumma ſolum, Phormio, rerum redit:

Tute

1 *Itane patris ais conſpectum veritum hinc abiſſe?*] In hac Scena de paraſitis vilioribus Terentius proponit imaginem vitae: vt in Eunucho de potioribus, et his qui nuper proceſſerint, id eſt, de aſſentatoribus. Animaduertendum autem huiuſmodi genus hominum magis a Terentio lacerari. *Itane patris ais conſpectum veritum hinc abiiſſe?*] Adhuc narratur fabula de Terentio et Ambiuio ebrio: qui acturus hanc fabulam, oſcitans temulenter, atque aurem minimo inſcalpens digitulo, hos Terentio pronunciauit verſus. quibus auditis exclamauerit Poeta, ſe talem quum ſcriberet, cogitaſſe paraſitum: et ex indignatione, quod eum ſaturum potumque deprehenderat, delinitus ſtatim ſit. *Itane patris ais*] Haec et labia lingens, vt ebrius: et ructans, vtpote ſatur, pronunciauit Actor bonus. *Admodum*] *Admodum* annuendi vim habet duntaxat modo: et ſubauditur *veritum*. D.

Itane patris aduentum] Haec Scena Phormionem loquentem habet, ac ſe (*ſeruo* Z.) promittentem aduerſus patris iracundiam purgaturum (adde, *filium* Z.). Hae ſolae allocutiones hic tenentur. E.

2 *Phanium relictam ſolam?*] Subauditur, *ais*. *Iratum ſenem?*] Iterum *ais* ſubauditur. D.

3 *Oppido*] Non *aio*, ſed *iratum* intellige. *Ad te ſumma ſolum, Phormio, rerum redit*] Ideo velut expergefactus ad has cauſas accedit Phormio, quia non diu ſollicitum conuenit eſſe paraſitum: nec quicquam aliud, niſi de conuiuio, vel propter conuiuium cogitare. adeo, niſi a Geta cogatur, modo etiam negotiorum Antiphonis negligens eſt, atque ſecurus. D.

Ad te ſumma ſolum] Hoc eſt, A te cuncta explicanda. E.

Tute hoc intriſti; tibi omne eſt exedendum: accingere.

GE. Obſecro te. PH. ſi rogabit? GE. in te ſpes eſt. PH. eccere.

Quid ſi reddet? GE. tu impuliſti. PH. ſic opinor. GE. ſubueni.

PH. Cedo ſenem: iam inſtructa ſunt mihi corde conſilia omnia.

GE.

4 *Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum*] Παροιμία apta paraſito: quae de cibo eſt. Hoc autem inter ruſticos de alliato moretario dici ſolet. Et bene *Intriſti*: proprie enim *intrita*, dicitur huiuſmodi cibus. *Accingere*] Appara te, atque expedi. D.

Tute hoc intriſti] Ex prouerbio natum, quod eſt apud ruſticos, cum male intritum cibum coactus eſt ſumere, qui intriuit. Et eſt ſenſus: A te confecta (*incepta* Z.) res eſt, quam debes abſumere (*abſoluere* Z.). E.

Tute hoc intriſti] Auſonius ad Paulum, Idyll. 7. *Tibi, quod intriſti, exedendum eſt: ſic vetus verbum iubet. Compedes, quas ipſe fecit, ipſus vt geſtet, faber.* L.

5 *Eccere. quid ſi reddet?*] Totum hoc quaſi alia agens loquitur paraſitus: vt ex hoc appareat quid interſit inter audaciam ſycophantae improbi, et patrisfamilias perturbationem minime litigioſi. Nam ille in bona cauſa aduocatos quaerit, et ipſe ſollicitus in toto actu eſt; hic in puncto temporis ſe ad calumniam praeparauit. D.

Eccere] Mſ. R. *Ecce res.* ſed alterum rectius. Gloſſar. *Eccer* κατὰ τῆς Δήμητρος. *Eccire* ἰδοῦ Vid. Feſtus et Chariſ. L.

Pro *Rogitabit* plures et meliores Codd. habent *Rogabit*. B

6 *Quid ſi reddet?*] Bene iam ad illud reſpicit fabula, quod futurum eſt, propter Phaedriam. *Quid ſi reddet?*] Hoc eſt, quid ſi reſpondebit? An, quid ſi mulierem reddet? *Sic opinor*] Non ad *Tu impuliſti* hoc pertinet; ſed ad id, quod ſecum tacitus volvit Phormio. D.

7 *Cedo ſenem*] Hic alii excluſiſſe (*excuſſiſſe*) terporem ſomni inducunt paraſitum. alii tranſglutiſſe quod in ore mandebat: quaſi hoc morae fuerit ad vincendum ſenem. *Cedo ſenem*] Non parui moliminis certamen impendet, quum ſenex dixerit, *Hominem commonſtra-*

GE. Quid ages? PH. quid vis, niſi vt maneat Phanium; atque ex crimine hoc
Antiphonem eripiam; atque in me omnem iram deriuem ſenis?
GE. O vir fortis atque amicus! verum hoc ſaepe, Phormio,
Vereor, ne iſtaec fortitudo in neruom erumpat denique. PH. ah,

Non

ſtrarier mihi iſtum volo; paraſitus dicat, *Cedo ſenem.* D.

Inſtructa ſunt] Cicero de Nat. Deor. III, 29. L.

Vt *Mihi* acuatur, ſequor ordinem multorum Codd. *Iam inſtructa mihi ſunt corde c. o.* Caterum pro *In Corde*, meliores libri recte omittunt *In.* B.

8 *Quid ages?*] Non interrogantis, ſed metuentis hoc dictum eſt. *Quid vis, niſi vt maneat Phanium*] Tria promittit, in quibus omnis cauſa Antiphonis eſt conſtituta. *Atque ex crimine hoc*] Sic dixit, Ex crimine eripiam, quaſi ex incendio. Conſidera trium rerum, quas promittit, gradus per αὔξησιν eſſe ſeruatos (*ſeparatos* Lib. vterque). *Phanium*] Vxorem ſcilicet Antiphonis. D.

Quid vis?] Secum deliberat, quaerens potius conſilium Phormio. Tandem reperit, ac ſerio pollicetur, quod amplius deſideretur, Phanium manere apud maritum, atque Antiphonem (adde, *culpa liberari.* Z.). E.

Verſus ratio ſuadet Bembini *Niſi vti.* B.

9 *Antiphonem eripiam*] Bene *Eripiam* dixit: quo vim ſignificat doli, pro eo qui iam teneatur oppreſſus. Virg. (XII, 947.) *tune hinc ſpoliis indute meorum Eripiare mihi?* *In me omnem iram deriuem ſenis*] *Deriuatio* dicitur inflexio criminis ab eo ad quem pertinebat, ad eum ad quem non pertinet. D.

Ex noſtris duo tantum *Senis*, caeteri *Patris.* Vtrumuis recte. B.

10 *O vir fortis atque amicus!*] Ordine laudauit. plus eſt enim *Amicus*, quam *Vir fortis.* Et apparet aduerſum (*auerſum*) Getam exclamaſſe: quod maiorem vim habet, quam ſi *Amice* dixiſſet. *O vir fortis, atque amicus!*] Nominatiuum pro Vocatiuo poſuit. *Verum hoc ſaepe Phormio*] Bene *ſaepe* addidit, vt ſententiam faceret de ſpeciali dicto. D.

Malim *O Phormio;* vt in illa ſede Trochaeus euitetur. B.

11 *Vereor ne iſtaec fortitudo*

Non ita eſt: factum eſt periculum: iam pedum viſa'ſt via.

Quot me cenſes homines iam deuerberaſſe vſque ad necem,

Hoſpites, tum ciues? quo magis noui, tanto ſaepius.

do in neruum erumpat denique] Quid eſt *iſtaec*? nimium audax ſcilicet. Et conuenit hoc dictum Getae: qui et ſupra dixerat, Eſt paraſitus, quidam Phormio, homo confidens. *Verum hoc ſaepe, Phormio, vereor, ne iſtaec fortitudo in neruum erumpat*] Ex conſuetudine Romana dixit: quia ſaepe in neruum conüciebantur. ex aliquo maleficio in carcerem miſſi. An numquid (*nunquid* abeſt in Edd. vett.) prouerbium a ſagittariis natum eſt: quod immoderatae plerumque vires, adducendo arcu non telum incitent, ſed neruum rumpant? An ex eo, quod ſaepe fortius ferientes, neruum ſibi aliquem laedant? Ergo fortitudine nimia ſaepe vinci, ſaepe decipi contigit. *In neruum erumpat denique*] *Denique* modo παρέλκον, Terentiana conſuetudine, qui hanc particulam in vltima ponit ſententia. D.

Fortitudo in neruum] Denique vehementer metuo, ne haec virtus et fortitudo mittatur *in neruum*, hoc eſt, in contrariam rem. Facile enim patitur fortitudo, (adde *Vt* Z.) ſi neruum forte percuſſerit, ſolidiore parte reſiſtente, ille qui percutit vulneratur (*vulneretur*. Z.). E.

12 *Iam pedum viſa eſt via*] *Pedum* pro pedibus. et *viſa* ἀντὶ τοῦ *prouiſa*. Et totum μεταφορικῶς. D.

Iam pedum viſa eſt via] Iam res quemadmodum it, habe. E.

Verſus exigit *Periclum* quod ipſum extat in Vatic. Vict. Baſilic. et aliis. B.

13 *Quot me cenſes homines iam deuerberaſſe vſque ad necem?*] Paraſitice totum tranſlationibus loquitur. huiuſmodi eſt enim vis vmbraticorum hominum, ſcurrilis oratio. D.

Me cenſes homines] Profert exemplum, quo docet, nihil ſibi fieri poſſe, ex hoc, quod multos homines vſque ad necem verberauerit: et, cum tantas iniurias fecerit, nunquam iniuriarum ſit accuſatus. E.

14 *Hoſpites, tum ciues*] Ἀνακόλουθον ſecundum: deeſt enim ſupra, *cum*. Et bene poſterius poſuit id quod maius eſt. D.

Cedo dum, en vnquam iniuriarum audiſti mihi ſcriptam dicam?

GE. Quid iſtuc? PH. quia non rete accipitri tenditur neque miluo,

Qui male faciunt nobis: illis qui nihil faciunt, tenditur:

Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Aliis

15 *Cedo dum, en vnquam iniuriarum audiſti mihi ſcriptam dicam?*] Plus eſt hoc per interrogationem intuliſſe, quam ſi diceret, Nunquam mihi ſcripta eſt iniuriarum dica. *Iniuriarum audiſti mihi ſcriptam dicam?*] Ἀκυρολογία. ſic enim et Tullius (Verr. II, 15.), *Scribitur Heraclio dica. Dica*] *Dice* cauſa eſt Graece, quae fit Latine *dica*: vt *Acte Acta, Calliope Calliopa.* D.

16 *Quid iſtuc?*] Interrogare dicitur et fingitur Geta, vt paraſitica progrediatur oratio. *Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio*] Rurſus per ἀλληγορίαν loquitur paraſitus: vt totum triuiale ſit, a conuiuiis eſciſque tranſlatum. *Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio*] Legitur et *Tennitur.* habet enim *N* litera cum *D* communionem. D.

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluo, qui male faciunt nobis] Idcirco, inquit, non ſum accuſatus poſt tot injurias, quas feci ciuibus, quum ea (*retia* Z.) non fiant malis auibus, vt capiantur. *Non recte* ergo *tenditur, qui nobis male faciunt*, quod quidam legunt, at contra illis aliis tenditur, qui nobis non male faciunt. E.

Pro *Miluio*, Codd. Faerni et noſtri *Milüo* habent, et ita apud alios auctores libri vett. B.

17 *Qui malefaciunt nobis*] Ore et vnguibus ſcilicet. *Illis qui nihil faciunt, tenditur*] Non ſic accipe, *Nihil faciunt*, quaſi dicat, nec bene nec male: ſed quum legeris *Nihil faciunt*, ſubaudito *nobis male.* D.

18 *Quia enim in illis fructus eſt*] Παρέλκον tertium: quo aut *Quia*, et ſic *enim* ſubiugatur, aut ipſum *enim* ſuperuacuum eſt. *In illis fructus eſt*] Quia nihil faciunt nobis male. *Quia enim in illis fructus eſt*] *Fructus*, cibus: quia *frumen* dicitur tractus gulae, qua cibus in aluum demittitur. *In illis opera luditur*] Qui male faciunt nobis. *Luditur*] Exercetur (alii, *Exterretur.* Forte, *Conteritur*). An *illuditur*, id eſt, fruſtratur? D.

Pro

Aliis aliunde eſt periculum, vnde aliquid abradi poteſt:
Mihi ſciunt nihil eſſe. dices, ducent damnatum domum.
Alere nolunt hominem edacem. et ſapiunt mea quidem ſententia,

Pro

Pro poſteriore *Illis*, alii habent *His*. Sed repone *Iſtis* ſc. accipitre et miluo. *Iſti* enim dicitur de iis, qui contemnuntur. B.

19 *Aliis aliunde eſt periculum, vnde aliquid abradi poteſt*] Vtrum hic ſenſus eſt, quaſi dixerit, Aliud aliis periculum affertur, a quibus aliquid auferri poteſt? an alii aliunde periclitantur, quam creduntur? eſt enim illis cauſa periculi, non quae videtur (*quia inuidetur*), ſed quia ab his aliquid auferri poteſt. *Vnde aliquid abradi*] *Abradi*, per vim auferri. D.

Aliis aliunde periculum] Qui habent, vnde detrimentum ſentiant. E.

Lege *Periclum*, vt verſ. 12. ob eandem cauſam. B.

20 *Mihi ſciunt nihil eſſe*] Rei ſcilicet. *Ducent damnatum domum*] Secundum ius ſcilicet, quo obaerati, quum ſoluendo non eſſent, ipſi manu capiebantur. *Ducent damnatum domum*] Miris vſus eſt verbis ad extenuandam poenam, et rem ad commodum transferendam. Nam quod obaeratis inimicum eſt, id paraſitus maxime optat, duci ab aliquo domum. Addidit autem *Damnatum*, quaſi qui irrideat genus damnationis, in qua victor paſcere compellitur, et paſcitur victus. D.

Dices, ducent damnatum domum] Sed proponis mihi, quod etiamſi fortunas non habeam, ex quibus condemnatus poenam ſuſtineam, tamen addici poſſum ad ſeruitutem: hoc eſt enim *ducere damnatum*. Sed rurſus itaque mihi maximum beneficium praeſtabunt, ſi addictum me ſibi paſcere incipiant, vt pro maleficio, quod illis intuli, beneficium cogantur reſtituere. E.

21 *Alere nolunt hominem edacem*] Senſus eſt, Sciunt edacem, et ideo nolunt alere. Et hoc ſic pronunciandum, vt facete totum videatur illatum. Quando obaeratus ſit ſub huiuſmodi poena: nec accuſari ab aliquo ſe queritur, neque damnari. *Hominem edacem*] Se ſignificat. *Sapiunt*] Sibi conſulunt. D.

Verſus cauſa dele cum Bembino illud *Quidem*. B.

Pro maleficio ſi beneficium ſummum nolunt reddere.

G E. Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia.

P H. Immo enim nemo ſatis pro merito gratiam regi refert.

Ten' aſymbolum venire, vnctum atque lautum e balneis,

Otio-

22 *Pro maleficio ſi beneficium ſummum nolunt reddere*] Paraſitice *Beneficium ſummum* dixit alere. *Pro maleficio*] Pro iniuria. *Reddere*] Retribuere, reponere. D.

23 *Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia*] Multum promittit Geta paraſito, quum dicat, nihil futurum, quod pro merito poſſit accipere. *Non poteſt ſatis pro merito ab illo*] Huiuſmodi ſententias inſerunt Poetae parentheſi, cum his quae volunt inferre. *Ab illo tibi referri gratia*] Non ab eo, qui te damnatum duxerit: ſed Antiphone, de quo ſermo eſt. D.

Non poteſt ſatis] Hoc eſt, dominus, qui te vtique addictum habebit, poteſt tibi bonam gratiam referre pro meritis tuis. E.

Pro *Poteſt* verſus poſcit *Pote*. B.

24 *Imo enim nemo ſatis pro merito gratiam regi refert*] Bene paraſitus, quicquid praeſtat, debere ſe dicit. Et eſt proprium perſonae inferioris. Virg. (Aen. 1, 82.) *Tu mibi quodcunque boc regni, tu ſceptra, Iouemque Concilias; tu das epulis accumbere diuum.* *Gratiam*] Vicem. *Nemo ſatis pro merito gratiam regi refert*] *Rex* alias regnator, alias dominus, alias diues ſignificat. Sed nunc rationem habet nominis ad aliquid dicti, ad ſignificandum paraſitum. vt enim paraſitus regis eſt, et libertus patroni; ſic e contrario rex paraſiti eſt, et patronus liberti. quod ſi non eſſet, non *Nemo* tantummodo, ſed *Nemo paraſitus* diceret. D.

Immo enim nemo ſatis] Cum ſeruus dixiſſet, Poteſt tibi referre gratiam, hic contra, *gratiam*, inquit, *Regi nemo refert*, vel qui nutritor (forte, *nutrit alios* Z.), vel qui paſcit ſolum. E.

25 *Tene aſymbolum venire vnctum, atque lautum e balneis*] Haec non ab Apollodoro, ſed e ſexto ſatyrarum Ennii tranſlata ſunt omnia: *Quippe ſine cura, laetus, lautus quom aduenis, Infertis* (alii *Inſertis*) *malis*

Otioſum ab animo: quum ille et cura et ſumtu abſumitur,
Dum tibi ſit quod placeat: ille ringitur; tu rideas:
Prior bibas, prior decumbas: coena dubia apponitur?

GE.

lis, et expedito brachio, Alacer, celſus, lupino impetu, exſpectans, Mox dum alterius abligurias bona: quid Cenſes dominis eſſe animi? Pro diuum fidem! ille triſtis cibum dum ſeruat, tu ridens voras. Tene aſymbolum venire] Et hoc nomen conſtat, inter paraſitos confictum, atque compoſitum eſſe. Contra illud in Andria, *Symbolum dedit, coenauit.* D.

Venire vnctum] Quanta commoda ſint ſeruientis, enumerat, quod ſine collatione lautus, atque vnctus e balneis rediens otioſus eſt animo, dominus vero cura et ſumtu abſumitur. E.

Aſymbolum venire] Ἀσυμβόλως δειπνεῖν. Euſtath. in Homer. Diodor. ἀπέρχεται οἰκάδ' οὐ καταβαλὼν συμβολάς. L.

26 *Otioſum ab animo*] Πλεονασμός. Nam addidit *ab*, quum ſufficeret *animo*. *Quum ille cura et ſumtu abſumitur*] *Cura* in apparando, *Sumtu* in coemendo. D.

27 *Dum tibi ſit quod placeat*] Acuenda vox in eo, quod ait *tibi*. Et hoc eminenter adiectum eſt, non ſui curam, ſed conuiuarum gerere illum qui vocat. *Ille ringitur, tu rideas*] Poetico lepore et iiſdem ſyllabis diuerſa ſignificantia prope inuicem poſuit, *Ringitur* et *Rideas*. *Ille ringitur, tu rideas*] Varie: nam pronunciatiuo coniunctiuum miſcuit. Non enim dixit, *Ringatur*. *Ringi* eſt ſtomachari tacitum, eſt enim translatio a canibus latraturis. D.

Ille ringitur] Hoc eſt, ſtomacho commouetur et iracundia. Et facit *Ringor*, id eſt, os aperio. Vnde *Rictus*. E.

Vt *Tibi* acuatur, lege, *Dum ſit, tibi quod placeat.* Certe *Fit* eſt in Bemb. Victor. et duobus noſtris. B.

28 *Prior bibas, prior decumbas*] Hoc ad procacitatem paraſitorum retulit. *Prior decumbas*] Cic. alibi (Verr. I, 26.), *Mature veniunt, diſcumbitur,* inquit. *Coena dubia apponitur*] Et hoc adeo paraſiticum verbum eſt, vt id non intelligat Geta. D.

Prior bibas, prior diſcumbas] Haec vtique ſeruorum eſt quaedam libertas, vt iſta prius ſibi praeſtent. E.

Coena dubia] Πανδαισία. Ariſtophan. in Pace: Πυκνὸν καὶ γοργὸν ὥσπερ μᾶζα καὶ πανδαισία.

 Vbi

GE. Quid iſtuc verbi eſt? PH. vbi tu dubites, quid ſumas potiſſimum.
Haec cum rationem ineas, quam ſint ſuauia, et quam cara ſint;
Ea qui praebet, non tu hunc habeas plane praeſentem Deum?
GE. Senex adeſt: vide quid agas: prima coitio'ſt acerrima:

Si

Vbi vid. Scholiaſt. Horat. libr. II, Sat. 2, 76. — *vides, vt pallidus omnis Coena deſurgat dubia?* Hieronym. ad Euſtoch. de Virginit. *Caſtae vocantur et Nonnae, poſt coenam dubiam Apoſtolos ſomniant.* Sic Pacuuius apud Nonium in COPIS, *O multimodis varie dubium et proſperum copem diem.* L.

Malim verſus cauſa, *Prior bibas tu, prior* etc. B.

29 *Quid iſtuc verbi eſt?*] Vt intelligat populus, idcirco non intelligit, et vult doceri Geta. Oſtendit autem Poeta, pro vnaquaque re verba propria eſſe, neque communia cum iis, qui diuerſi ſunt actus. *Vbi tu dubites, quid ſumas potiſſimum*] Non *Potius*, ſed *Potiſſimum* dixit: vt in re omni aliis alia monſtraret potiora. Plautus (Men. I, I, 27.) *Standum eſt in lecto, ſi quid de ſummo petas.* D.

Quid ſumas potiſſimum] Priſcian. lib. 3. L.

30 *Haec cum ratione ineas*] Intelligas, aeſtimes. *Quam ſint ſuauia, et quam cara ſint*] Nonnihil philoſophatus eſt Poeta, oſtendendo multis ſuauia eſſe quae cara ſint. *Cara*] Magni pretii. D.

Haec ſi cum ratione] Cum haec igitur ratione collegeris, quam ſint ſuauia, ſine dubio illum, qui tibi haec praebuerit, praeſentem Deum poteris nominare. E.

Pro *Ratione* vett. libri melius habent *Rationem.* B.

31 *Ea qui praebet, non tu hunc habeas plane praeſentem deum?*] Hoc eſt quod ait, *Imo enimuero nemo ſatis pro merito gratiam regi refert. Non tu hunc habeas plane praeſentem Deum?*] *Praeſentes* Dii ſunt, vel qui coluntur et videntur, vt Sol et Luna. Alii *Praeſentem* pro potentiſſimo accipiunt. vt Virg. (Ge. II, 127.) *Quo non praeſentius vllum.* D.

32 *Senex adeſt: vide quid agas*] Interuenit ſenex vltimo. Et quidem, quod extra argumentum per inuentionem dici po-

Si eam ſuſtinueris, poſtilla iam, vt lubet, ludas licet.

ACTVS SECVNDI SCENA III.

DEMIPHO. GETA. PHORMIO.

En, vnquam cuiquam contumelioſius

Audi-

potuit, conſumtum eſt. *Vide quid agis*] Non terrentis eſt, ſed excitantis. *Prima coitio eſt acerrima*] Tranſlatio eſt a praelio. Nam et congredi milites, et coire dicuntur. D.

Prima coitio eſt acerrima] Sola tibi inceptio et ingreſſus eſt arduus caetera pro voluntate, vt videbitur, illudes. E.

33 *Si eam ſuſtinueris*] Multum de illo exigit, quando non dicit, ſi eum repuleris; ſed potius ſi eam ſuſtinueris. *Poſtilla iam, vt lubet, ludas licet*] In officio militari omne negotium vel pugna, vel ludus. D.

1 *En vnquam cuiquam contumelioſius audiſtis factam iniuriam*] In hac Scena, vt rhetoribus placet, veluti quaedam controuerſia eſt, quae vno tempore ex vtraque parte tractatur. Vt ſi quis dicat, legem eſſe, ne de eadem re bis agatur: et item, vt orbam proximus ducat: quidam abſente patre ſub hoc nomine vxorem coactus eſt ducere: vult illam pater aueniens eiicere matrimonio: contradicitur. Meminiſſe autem debemus, in omni contentione ea maxime dici, quae ſimplici patriſfamilias et calumnioſo ſycophantae, improbiſſimoque paraſito congruere, Poetae viſa ſunt. *En vnquam cuiquam contumelioſius audiſtis factam iniuriam*] Iam inſtructi ſunt aduocati: et recte. longum enim fuerat omnia haec poſt Scenam geri. *En vnquam*] *En* vim habet indignationis poſt enarratam iniuriam. D.

En vnquam cuiquam] Haec Scena tenet controuerſiam talem: *Orba proximo nubat; orbam proximus ducat; bis de eadem re actio ne ſit.* Quidam quaſi orbam in iudicio coactus eſt ducere abſente patre. Pater cum rediſſet vult agi, an illa ſit proxima. Contradicitur. Hic prima praeſcriptio eſt, quod non licet ex eadem re aliquid bis agere: et hoc plurimum valet. Veruntamen tentatur, vt orba eſſe dicatur: tentatur et illud, quod in lege ſcriptum eſt, vel poſitum: Orbam proximus ducat, aut decem

Audiſtis factam iniuriam, quam haec eſt mihi?
Adeſte quaeſo. Ge. iratus eſt. Ph. quin tu hoc
age. ſt.
Iam ego hunc agitabo: pro Deum immortalium!

Ne-

cem millia dotis det, vt accepta dote diſcedat. Verum hoc frangitur, non licere: propterea quod matrimonio collocata eſt. Eſſe enim iniquum, vti nunc in matrimonium accepta, dote data, diſcederet. Liberum fuiſſe ante aut ducere, aut dotem dare: cum alterum ſit factum, alterum eſſe non poſſe. E.

2 *Quam haec eſt mihi?*] *Facta iniuria*, ſubauditur. D.

3 *Adeſte, quaeſo*] Interim aduocati κῶφα πρόσωπα (alii edunt, *Interim aduocati Demiphonem ſequi* Z.) inducuntur. et ridicule tacent prius, poſtea locuturi. Et *Adeſte* proprie. *Adeſſe* enim cauſae, proprie dicuntur patroni et amici. *Adeſte, quaeſo*] Proprie aduocatis *Adeſte* dixit. Et quia ipſe properantius pergit, rogat vt aſſequerentur. *Iratus eſt*] Hoc ad excitandum Phormionem dicitur. *Quin tu hoc age*] Annuit vt taceat: et (*St*) ſignificat ſilentium. D.

Illud *St* Faernus defendere ſtudet, quia primum Donatus videatur ſic legiſſe, apud quem legendum ſit, *St ſignificat ſilentium*: tum omnes vett. libri pro *Age* habeant *Ages*; deinde in Victoriano poſt *Ages* veſtigium raſae litterae appareat. Verum Donati verba explicari poſſunt ſine iſto St. quia *Quin tu age*, vel *agis* ſilentium ſignificant, et Phormio hic vel innuit Getae, vel cubito eum fodit. Tum *St* cum per ſe ſyllabam faciat, non poteſt cum *Age* in Iambum coaleſcere. B.

4 *Iam ego hunc agitabo*] Modo *Iam* celeritatis eſt ſignum: *Hunc* cum contemtu dixit. *Agitabo*, perturbabo. *Pro Deum immortalium!*] Ἔλλειψις, deeſt *Fidem*, aut quid tale. Cicero in Oeconomico, *Quid igitur, pro Deum immortalium! primum eam docebas quaeſo?* *Pro Deum immortalium!*] Artificioſe prior exclamat, vt Demipho qui iniuriam paſſus eſt, vltro impetum accuſationis incurrat. D.

Pro Deum immortalium!] Hic indignationem ſibi ſuſcitat Phormio, qui terrere poſſit facile ſenem: quod egens relicta eſt miſera, quod ignoratur parens, quod ipſa diuitiis orba, pauperrima eſt; idcirco pater iraſcitur. E.

Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat eſſe cognatam? GE. negat.
DE. Ipſum eſſe opinor, de quo agebam: ſequimini.
PH. Neque eius patrem ſe ſcire qui fuerit? GE. negat.
PH. Nec Stilphonem ipſum ſcire qui fuerit? GE. negat.

PH.

5 *Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam?*] Additum pronomen eſt: quaſi notam omnibus diceret. *Phanium eſſe hanc ſibi cognatam?*] Magno ingenio Terentius impudentiam calumniatoris expreſſit. Nam et prior incipit, et prior accuſat. Et quia non poteſt dicere, expellit Phanium Demipho? *negat cognatam*, inquit. *Cognatam Demipho?*] Haec eſt flagitatio, quae etiam nomen tumultuoſe perſequitur atque exagitat. Ideo callidus ſycophanta patrisfamilias proprium nomen non ſolum inuidioſe infert, ſed etiam repetit. D.

Negat Phanium eſſe] Vid. Aquila Rom. de Nominib. figurar. in Anadiploſi. L.

6 *Negat*] Vna opera Geta in duplici verſatur dolo. Nam et audiente iam ſene, ſe eius defenſorem tanquam abſentis, aſſimulat: et irritat ad vociferationem Phormionem, qui clamandi vlterius cauſam non haberet, ſi taceret Geta. D.

7 *Neque eius patrem ſe ſcire, qui fuerit?*] Ambiguitas: quae tamen ſenſu diſcernitur. D.

8 *Sequimini*] Apparet, Demiphonem, vt patremfamilias, perturbari non mediocriter: quippe qui et aduocatos conquiſiuerit aduerſus hominem ſine aduocatis agentem, et progredi non audeat, niſi illi ſequantur. *Sequimini*] *Sequimini* dicit, qui properantius et concitatiore gradu pergit iratus. D.

9 *Nec Stilphonem ipſum ſcire qui fuerit?*] Haec aſſeueratio mentientis eſt, imitata veritatem. *Nec Stilphonem ipſum ſcire*] Quam multa calumniatores clamandi cauſa dicunt, et vociferandi: vt ipſo ſtrepitu terreant! *Nec Stilphonem ipſum*] Tantundem quod ſupra, *Neque eius patrem.* Scire debemus hoc nomen non fictum a paraſito, ſed auditum a puella, quae vxor ducta ſit, dici. *Negat*] σύλληψις prima. Nam extrinſecus audiendum eſt, *Pater.* D.

Bentleio videtur verſus eſſe ſpurius propterea, quod Phormio

PH. Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens,
Negligitur ipſa: vide, auaritia quid facit.
GE. Si herum inſimulabis auaritiae, male audies.
DE. O audaciam! etiam me vltro accuſatum aduenit?

PH.

mio hic nomen Stilphonis teneat, quod infra verſ. 40. repente oblitus ſit. Male. Nam mendax, perturbatuſque non ſemper memor eſt dictorum. Fere etiam vbi quis de rebus laborat, ſolent nomina fugere. Z.

10 *Quia egens relicta eſt miſera*] Communis locus in auaritiae generalitate approbatior. facilius enim hoc de omnibus, quam de Demiphone credatur: et ideo *Ignoratur* dixit, et *Negligitur:* non, Ignorat, nec, Negligit Demipho. *Ignoratur*] Non agnoſcitur, ignorarique fingitur. hoc enim ſignificat modo. *Parens*] Pater. Nam vt variaret, *Parentem* dixit, quem ſupra dixerat *Patrem.* Patrem ergo dicit puellae a Demiphone ignorari. D.

11 *Negligitur ipſa*] Quia fieri poteſt, vt qui ignoret parentes puellae, id eſt, ignorare ſe dicat, tamen ipſam non negligat puellam. vtrumque conqueſtus eſt. *Auaritia vide quid facit!*] Haec conuerſus ad circulum et coronam circumſtantium dicit, et conqueritur. Nulla enim re magis populus concitatur, quam ſiquis egenum contemnat: inde et Salluſt. (Catil. 37.) *Bonis inuident, et malos extollunt. Auaritia vide*] Proprie *Vide* ſtomachantibus conuenit, qui indignatione coguntur quaſi cum aliquo colloqui. Sic in Adelphis, *Illud ſis vide, exemplum diſciplinae!* Sunt qui putent illum alicui de corona circumſtantium dicere moraliter. D.

Auaritia quid facit] Menand. — ἔργον εὑρεῖν συγγενεῖ Πένητός ἐστιν, οὐδὲ εἷς γὰρ ὁμολογεῖ Αὑτῷ προσήκειν, τὸν βοηθείας τινὸς Δεόμενον. L.

12 *Si herum inſimulabis auaritiae*] *Inſimulare*, eſt crimen ingerere. *Si herum inſimulabis*] *Inſimulatio* eſt et falſi et veri criminis incuſatio. ſic Cic. (Cat. III, 5.) *Nihil eorum quae Galli inſimulabant, negarunt.* *Inſimulo* genitiuo iungitur. *Male audies*] Scilicet a me. D.

Inſimulabis malitiae] V. C. *auaritiae.* L.

Omnes Codd. et Donatus Faerni, *Malitiae.* it. ex tot noſtris vnus tantum *Auaritiae.* B.

13 *O audaciam!*] Haec exclamatio oſtendit quid abſente patre defenderit (*offenderit* Mſ. Boend.) filius. *O audaciam!*

Ph. Nam iam adoleſcenti nihil eſt quod ſuccenſeam,
Si illum minus norat: quippe homo iam grandior,
Pauper, cui opera vita erat, ruri fere

Se

etiam! etiam me vltro accuſatum aduenit] Hic iam oſtenditur, perſuaſum eſſe Demiphoni, vim adhibitam filio ſuo, vxorem ducere: vno, quum hunc *audacem* appellat: altero, quod dicit *etiam;* quae coniunctio et Antiphonem complectitur, et ſic accuſatum. E.

Lege cum Cod. Reg. *Etiamne* pro *Etiam me*. Sic Adel. IV, 3, 5. *Accuſare* quoque abſolute ponitur. B.

14 *Nam iam adoleſcenti nihil eſt quod ſuccenſeam*] Sic ſubtiliter ac latenter purgatur a Phormione apud patrem Antipho. Nam quum dicit, *Nihil eſt quod ſuccenſeam adoleſcenti*, oſtenditur adhuc ſuccenſuiſſe, et inimico fuiſſe animo. Quum autem addit, *Si illum minus norat*, oſtenditur contradixiſſe ſibi, et reſtitiſſe iudicio. Et ſic dicit, quod ſi adoleſcens non agnoſcens puellam, veniam non (dele *Non* Z.) meruerit, pater negata cognata ferri non poſſit. *Nihil eſt quod ſuccenſeam*] *Succenſere* dicimus eum, qui quum amare (forte, *amari* Z.) debeat, laeſus iraſcitur. Et vide, vt veteratorie oſtendat contradixiſſe adoleſcentem. D.

15 *Si illum minus norat*] Non dixit *Non norat:* ſed, *Minus norat:* quaſi et ipſe noſſe debuerit. *Quippe homo*] Repente tranſit ad nominatiuum, quum ſupra dixerit *illum*: et deeſt *erat*, quod aſſumitur ab inferiore. *Iam grandior*] Hic comparatiuus non habet ſignificationem, qua magis ſiue minus ſignificet a poſitiuo. Vt (*Aen.* VI, 304.), *Iam ſenior, ſed cruda Deo, viridiſque ſenectus.* *Quippe homo iam grandior*] Argumentalis narratio dicitur, quae nunc ſubiecta eſt ad fidem faciendam, et conſtituendam perſonam defenſoris. Et *Grandior*, non *grandis*: quaſi dicat, qui grandior fuit, quam vt illum adoleſcens optime noſſe poſſet. *Iam grandior*] Proprie *grandis* ad ſpeciem refertur aetatis, vt *grandis puer*, et *grandis virgo*; *grandis natu* ſenex dicitur. D.

16 *Cui opera vita erat*] Hic oſtendit quam pauper fuerit. et *opera* ſeptimi (alii, *Sexti*) caſus eſt, et *vita* nominatiui. *Cui opera vita erat*] *Opera* pro victu poſuit. et *opera* hic ablatiuus caſus eſt. *Ruri fere*] Id eſt, Ruri opera faciendo quaerebat cibum. Et bene addidit *fere*. non enim ſemper, ſed plerumque. D.

Cui opera vita erat] Expreſſit paupertatem, cui victus quotidianus opera quaerebatur. E.

Cui-

Se continebat: ibi agrum de noſtro patre
Colendum habebat: ſaepe interea mihi ſenex
Narrabat, ſe hunc negligere cognatum ſuum:
At quem virum! quem ego viderim in vita optumum.

G E.

Cui opera vita] Ita meliores libb. nec aliter Priſcian. lib. xv. Eſtque Atticum loquendi genus, vt illud veteris Poetae apud Athenaeum, Dipnoſ. lib. I. cap. 7. Οὐδὲν ὁ μάγειρος τοῦ ποιητοῦ διαφέρει, ὁ νοῦς γάρ ἐστιν ἑκατέρῳ τούτων τέχνη. Simili enim modo dictum ὁ νοῦς, τέχνη, vt a Terentio *vita*, *opera*. Aliud ergo Donatus egiſſe videtur, cum haec aliter explicat. L.

Donati explicatio a Bentleio et Cupero Obſ. I, 17. recte repudiatur. Sed Bentl. ob verſum et conſenſum omnium Codd. legi vult *Cui in opere*, h. e. qui opere ruſtico faciendo victum ſibi quaerebat. Sic *Opus* abſolute pro opere ruſtico ponitur Eun. II, I, 14. Cuperus vero tuetur vulgarem lectionem *Opera* in caſu recto, et explicat, cui opera victus erat, qui ex opera ſe alebat. Bentleii rationem, vt latiniorem, praeferendam eſſe cenſeo. Z.

17 *Ruri fere ſe continebat*] Expreſſe oſtendit miſeriam hominis, qui in vrbe natus interdixerat ſibi acceſſu eius, ob pudorem inopiae. Nam hoc ſignificat *continebat*: vnde *contenti* dicuntur, in malis durantes. Hoc autem veteres faciebant nobiles, quum ad paupertatem redacti eſſent. *Ruri fere ſe continebat*] *Continere ſe* dicitur, qui contra voluntatem ſe continet. D.

18 *Colendum habebat*] Virg. (XII, 529.) *Conductaque pater tellure ſerebat*. *Saepe interea mihi ſenex narrabat*] Miſerabiliter et inuidioſe poſitum *Senex*: et maiore fide *Narrabat* dixit, non *Querebatur*. Et vide congeſtionem argumentorum. Et ordo eſt, *Saepe narrabat ſenex hunc ſuum cognatum ſe negligere*. *Saepe interea mihi ſenex narrabat*] Habet miſericordiam odioſa narratio: D.

19 *Se hunc negligere cognatum ſuum*] Ἀμφιβολία. ſed in ſenſu diſſoluitur. *Cognatum ſuum*] Hoc crimen et cauſa eſt, quod *Cognatum* addidit. D.

Negligere cognatum] Cognatum narrabat, quod ſe negligeret hic cognatus ſuus. E.

20 *At quem virum!*] Qualitas iniuriae a dignitate perſonae. multi enim tales ſunt, vt cognitione abdicandi ſint. *Quem*

GE. Videas, te atque illum vt narras. PH. in malam crucem:

Nam

Quem ego viderim in vita optimum] Modo in vita ac moribus. Et *in vita*, hoc eſt, quum viueret, et in eo quod a viuo fit. *Quem ego viderim in vita optimum*] Modo *in vita*, in actu, in moribus. D.

21 *Videas te, atque illum*] Melius hoc clare dictum a ſeruo accipimus, vt defendiſſe dominum videretur. *Videas te, atque illum vt narras*] Hoc eſt, parentem (*parem*) te illi exiſtimo, atque illum tibi. An potius ſeruus ſciens hanc perſonam fingi, vel certe etiam mortuum hominem induci, male precatur paraſito: vt etiam ipſe, aut nuſquam ſit, vt fictus: aut pereat, vt mortuus? An ſic accipiendum, vt ſeruus ſubmiſſa voce hoc per iocum dixerit, Tantum in vita te videas optimum, quam fuit ille quem narras? An ſic intelligendum, vt ſeruus hoc dicat, Si optimum eſt; victum opera quaerere, et in alieno agro eſſe: ita te videas atque illum vidiſti, quem ad hunc modum narras viuere? et alluſit ad illud quod ait, *Quem ego viderim in vita optimum*. *Videas te, atque illum*] Deeſt, *Vidiſti*. ſcit enim illum non vera dicere. *In malam crucem!*] Aduerbialiter, vt *Huc viciniae*. D.

Videas te atque illum] Seruus narrat (*ſimulat* Z.) pro domino ſeſe agere: cognoſce, inquit, te atque illum cum quo loqueris. E.

In malam crucem] Vett. libr. et Mſ. R. *Hinc in malam crucem*. L.

Bentleius corrigit *Vidiſti nullum, vt narras*. PH. *i in malam crucem:* ſed temere et contra fidem omnium Codd. Nam recepta lectio commodum efficit ſenſum, dummodo *Narrare* interpreteris *mentiri*, *fingere*, *falſa dicere*, *ea de aliqua re dicere, quae facile falſitatis argui poſſunt*. Sic de Thraſone Eun. III, 2, 29. occurrit *Pugnas narrat*, h. e. fingit, iactat perperam: it. Adel. IV, 2, 18. *Quid, malum, Bone vir mihi narras?* i. e. male irrides me et vocas Bone vir. it. Heaut. II, 1, 8. *Sua quae narrat facinora!* Cf. Plaut. Truc. II, 2, 28. *Quas tu mulieres mihi narras? vbi muſca nulla femina eſt in aedibus*. Senſus igitur noſtri loci eſt: Vide, cogita, quam falſa et repugnantia fabuleris de *te*, qui iſtum virum optimum non vidiſti, et de *Illo*, qui vir optimus non fuit. Sequentia noſtram interpretationem comprobare videntur. Caeterum illud *I in m. c.* quod Bentleius praefert, facile ferre poſſumus, quia in Bemb. extat. Z.

Nam ni ita eum exiſtimaſſem, nunquam tam grauis,
Ob hanc, inimicitias caperem in noſtram familiam,
Quam is aſpernatur nunc tam illiberaliter.
G E. Pergin' hero abſenti male loqui, impuriſſime?
P H.

22 *Nam ni ita eum exiſtimaſſem*] Vt vita optimum iudicarem. *Nunquam tam graues*] Hoc non quaſi timidus, ſed quaſi religioſus et fidelis loquitur Phormio. D.

Nunquam tam graues] Niſi talem . . . virum credere puellae patrem propter eam pu . . . . (*Niſi enim talem virum credidiſſem puellae patrem, propter eam nunquam* Z.) tales inimicitias caperem, aduerſus dominum tuum, in familiam meam. E.

Liber Bemb. habet *Nam ni eum eſſe exiſtimaſſem. Eum*, h. e. talem. Donatus ſane legit *Exiſtimarem*, quod magis videtur conuenire cum *Caperem*. FAERN.

23 *Ob hanc*] Tanquam praeſens ſit mulier, de qua lis eſt; ſic demonſtratiua particula vſus eſt dicendo *Hanc*. *Ob hanc*] Id eſt, pro filia ipſius. *Inimicitias caperem*] *Capere* dicimus, quum id quod in nobis eſt, aſſumimus, vnde *capere* pro eligendo ponitur. D.

Pro *Noſtram*, quod plerique noſtri habent, Bemb. et alii exhibent *Voſtram*. B.

24 *Quam is aſpernatur*] Ordo eſt: ob hanc quam hic aſpernatur. ἀπόδοσις. *quam* enim ſupra (*enim ad ſuperiora* Z.) reuocauit, ad puellam referens. vt (Aen. IV, 355.), *Quem regno Heſperio fraudo.* Et Salluſtius: *Nam Syllae dominationem audebat*. Et interpoſitis quibuſdam, *Neque eſt offenſus dominationem Syllae. Quam is aſpernatur nunc tam illiberaliter*] *Aſpernari* eſt auerti, non ſolum corpore, ſed etiam animo. *Aſpernari*, recuſare, auertere, non agnoſcere. Eſt autem dictum a ſperno. *Illiberaliter*] Apud veteres *Illiberaliter* dicebant *factum*, ſi quis exceſſiſſet omne genus maleficii. Sic in Adelphis, *factum a vobis duriter, Immiſericorditerque: atque etiam, ſi eſt, pater, Dicendum magis aperte, illiberaliter*. Vides more αὐξήσεως *illiberaliter* pro magno hic vltimum poni. D.

25 *Pergin' hero abſenti male loqui*] Ἀπόστροφος per παρένθεσιν. *Male loqui*, pro *male dicere*. Et quaerit Probus, quis ante Terentium dixerit. *Hero abſenti*] Argute *Hero abſenti*: vt videatur fidelior, qui defendat abſentem: quod praeſtans argumentum eſt, id in animo habuiſſe Getam etiam peregrinante domino. *Impuriſſime*] Improbiſſime. D.

PH. Dignum autem hoc illo eſt. GE. ain' tandem, carcer? DE. Geta.

GE. Bonorum extortor, legum contortor. DE. Geta.

PH. Reſponde. GE. quis homo eſt? ehem! DE. tace. GE. abſenti tibi

Te indignas, ſeque dignas contumelias

Nunquam ceſſauit dicere hodie. DE. ohe deſine.

Ado-

26 *Dignum autem hoc illo eſt*] Non negat male loqui: ſed hoc eſſe dignum contendit malo homine. *Ain'*] Ἀπόστροφος; nota eſt, quae ſeparat *E* ab *N*, et intermittit *S* literae ſonum: eſt enim integrum, *aiſne? Ain' tandem: carcer!*] Non *carcerarium*, ſed *carcerem* aſperius appellauit. ſic Lucilius, *Carcer vix carcere dignus*. Et *Vix* pro *Non*. D.

Pro *Tandem*, quod et verſui et ſententiae officit, reponendum puto *Tamen*. B.

27 *Bonorum extortor*] Ingenioſe de ipſo negotio ſunt inuenta conuicia. *Bonorum extortor, legum contortor*] Fingit illi crimina de cauſa, et de negotio. D.

Bonorum extortor] Priſcian. libr. IX. L.

28 *Reſponde*] Timuit Poeta, ne huiuſmodi vociferatio Getae, quaſi veram diſcordiam apud populum fingeret: et ideo facit iam a Phormione ipſum admoneri. *Quis homo eſt?*] Mire ſeruus finxit, ſe non vidiſſe ſenem: vt ea quae dixerit, in Phormionem ſincere dixiſſe credatur. Et mira diſſimulatione addidit *Homo:* vt videatur nihil de praeſentia domini cogitaſſe. *Abſenti tibi*] Tunc fidelis opera eſt, ſi abſens aliquis defendatur: hoc ergo confirmat, velut indicando. Sic in Andria, *O Chreme, per tempus hic aduenis, auſculta*. D.

29 *Seque dignas contumelias*] Id eſt, quas ipſe debet audire. D.

30 *Obe! deſine*] Hac voce oſtendit plus iuſto pro ſe locutum videri Getam. Nam *Obe* interiectio eſt ſatietatem vſque ad faſtidium deſignans. *Deſine*] Imponit ſilentium Getae: quaſi validiora dicturus ſit. et ſupra *Tace* dixit ſenex. D.

Illud *Hodie*, praeter vnum, nullus habet ex noſtris. Igitur lege vel, *N. c. dicere. obe deſine*; vel cum tribus noſtris, *N. c. dicere. obé iam deſine*. B.

Adoleſcens, primum abs te hoc bona venia peto,
Si tibi placere potis eſt, mihi vt reſpondeas;
Quem amicum tuum ais fuiſſe iſtum, explana mihi:
Et qui cognatum me ſibi eſſe diceret.
PH. Proinde expiſcare, quaſi non noſſes. DE. noſſem? PH. ita.
DE. Ego me nego: tu, qui ais, redige in memoriam.

PH.

31 *Adoleſcens primum abs te*] Eſt haec auctoritas in ſenibus, vt, qui minoris aetatis fuerint, illos appellatione pueri, vel adoleſcentis, vel iuuenis etiam oſtendant (*appellent:* liber vterque): vt hoc de nomine illis (*vt hoc nomine de illis* Z.) quidem detrahant, ſibi vero auctoritatem attribuant. Sic Virg. (XII, 19.) *O praeſtans animi iuuenis, quantum ipſe feroci Virtute exſuperas. Bona venia*] Sine ira, ſine diſcordia. D.

Adoleſcens, primum abs te] Prima pars actionis quaeritur, quae eſt, an illa proxima ſit? cui reſpondet Phormio, ſcire ipſum qui interrogat. E.

Pro *Peto*, quod libri Faerni multi habent, noſtri omnes rectius exhibent *Expeto.* Noſter enim ſolet liquefacere poſtremas ſyllabas, et auerſari homoeoteleuta. B.

32 *Si tibi placere potis eſt*] Pro, *Poteſt. Mihi vt reſpondeas*] Bene *Mihi*: vtpote patri adoleſcentis, vel domino Getae, vel etiam ſeni. Et verbum eſt ſcrupuloſe aliquid interrogantium. Sic Virg. (Aen. II, 149.) *Mihique haec ediſſere vera roganti. Et* (Ecl. III, 1.), *Dic mihi, Damoeta, cuium pecus?* D.

33 *Quem amicum tuum ais fuiſſe*] *Ais* dicimus de iis, qui vana loquuntur: *Dicere* autem dicimus de iis, qui validiora. *Explana*] Manifeſta, expone. D.

34 *Et qui cognatum*] *Qui,* quomodo, vnde. D.

35 *Proinde expiſcare, quaſi non noſſes*] *Proinde*, ita ſimilitudinis aduerbium eſt modo, non coniunctio; vt, *Proinde tona eloquio ſolitum tibi. Expiſcari,* eſt diligentiſſime quaerere, vbinam piſces lateant: ergo verbum eſt tractum a piſcatoribus. D.

Proinde expiſcare quaſi non noſces] Ita a me inquiris, quaſi neſcias. E.

36 *Ego me nego; tu qui ais*] Subauditur ad omnia *noſſe.* D.

PH. Eho tu ſobrinum tuum non noras? DE. enicas:
Dic nomen. PH. nomen? maxume. DE. quid nunc taces?
PH. Perii hercle: nomen perdidi! DE. hem, quid ais? PH. Geta,
Si meminiſti id quod olim dictum'ſt, ſubiice. hem,
Non dico: quaſi non noris, tentatum aduenis.
DE. Egone autem tento? GE. Stilpho. PH. atque adeo quid mea?
Stilpho'ſt. DE. quem dixti? PH. Stilphonem inquam, noueras?
DE. Neque ego illum noram: neque mihi cognatus fuit

37 *Eho! tu ſobrinum tuum*] Populari quadam vulgarique fatigatione, vtpote ſcurra, reſpondit. D.

38 *Nomen? maxime*] Falſa non habent memoriam. hic ergo deeſt, Neſcio, vel Neceſſarium eſt. *Quid nunc taces?*] Viget ſenex: quia intelligit eum nomen neſcire. D.

Sic diuide perſonas, *Dic nomen*. PH. *nomen?* DE. *maxume, quid nunc taces?* B.

40 *Subiice*] Suggere. D.

Si meminiſti quod olim] Excidit enim nomen, quod ſupra poſuerat: *Nec Stilphonem ipſum qui fuerat*. E.

41 *Non dico: quaſi non noris*] Mire. Nam videtur arte celare id, quod inuitus neſciebat. D.

Non dico] Aſcon. Pedian. I, 39. in Verrem. L.

43 *Stilpho*] Σύλληψις. Nam reddit ad nominatiuum *Eſt* vtique Stilpho; vt rurſus ad accuſatiuum, *Noueras*, Stilphonem ſcilicet. *Stilphonem, inquam, noueras*] Figura ἐπιτροχασμός. Eſt autem ἐπιτροχασμὸς verborum ſuper ſe inuicem effuſio (*effuſio, vel ſuperuenſio*, Lib. vterque), quae fit aduerſarii cauſa turbandi: ſic Cicero *Conuicium et* * Virg. (XI, 387.) *nec longe ſcilicet hoſtis Quaerendi nobis; circumſtant vndique muros. Imus in aduerſos? quid ceſſas? an tibi Mauors Ventoſa in lingua, pedibuſque fugacibus iſtis Semper erit? Stilphonem, inquam, noueras?*] Quaſi dicat, Conuincam, ſi neges. D.

Quiſquam iſthoc nomine. PH. itane? non te horum pudet?
At ſi talentum rem reliquiſſet decem:
DE. Di tibi malefaciant. PH. primus eſſes memoriter
Progeniem voſtram vſque ab auo atque atauo proferens.
DE. Ita vt dicis. ego tum ſi adueniſſem, qui mihi
Cognata ea eſſet, dicerem: itidem tu face.
Cedo, qui eſt cognata? GE. eu noſter! recte: heus tu, caue.
PH. Dilucide expediui, quibus me oportuit
Iudi-

46 *At ſi talentum rem reliquiſſet*] Ἀξιόπιστον illud fecit. *At ſi talentum rem reliquiſſet decem*] More Romanorum, apud quos hereditas pecuniae erat. *Talentum* autem quod dixit, more Graecorum admiſcuit. D.

Talentum rem reliquiſſet] Hoc eſt, tale patrimonium quod in decem talentis eſt. E.

47 *Memoriter progeniem*] Memoriter totam progeniem parentum a ſumma origine contineres. E.

49 *Ita vt dicis*] Ita ſum, inquit, vt dicis, auarus et ſuperbus. Et vide ſenem de iniuria non agere: quia iuſtae confidit et nititur cauſae. Plerumque enim hac conſtantia animi fulciuntur, qui iuri confidunt: at contra, qui nullo iure freti ſunt, litigant et ad iniurias proſiliunt: vt his ſaltem perturbent aduerſarium, qui iure non valent. Condono igitur, inquit, tibi omne contumeliae genus. *Ego tum ſi adueniſſem*] Deeſt *Ad iudicium*: vt ſit, Quum ad iudicium veniſſem. *Qui mihi cognata*] *Qui*, vnde, quomodo. D.

Ita vt dicis. ego tum] Si hereditatem peterem, neceſſitas mihi imponeretur, vt, vnde mihi eſſet cognata, dicerem: nunc cum tu intendas, debes dicere vnde ſit iſta cognata. E.

Pro *Si*, quod in noſtris omnibus extat, in Pemb. et litura Victoriani eſt *Cum*, quod et Donatus legiſſe videtur. B.

51 *Eu, noſter! recte*] Geta ſic laudat ſenem, vt optet vincere Phormionem. *Eu noſter! recte*] Plaudit ſibi Terentius, ſuppoſita perſona, quaſi recte dixiſſet. D.

52 *Quibus me oportuit iudici-*

Iudicibus: tum ſi id falſum fuerat, filius
Cur non refellit? DE. filium narras mihi?
Cuius de ſtultitia dici, vt dignum'ſt, non poteſt.
PH. At tu, qui ſapiens es, magiſtratus adi,
Iudicium de eadem cauſa iterum vt reddant tibi:
Quandoquidem ſolus regnas, et ſoli licet
Hic de eadem cauſa bis iudicium adipiſcier.

dicibus] Probaui iudicibus, inquit. D.

Dilucide expediui] Continuo ſumit argumentam praeſcriptionis, cum conturbatus eſſet Phormio. denique concluditur: *At tu, qui ſapiens es, magiſtratus adi, iudicium de eadem cauſa iteram vt reddant tibi.* Vt ſcilicet hic iudicium bis de eadem cauſa adipiſcatur (*adipiſcaris. Z.*). E.

53 Meliores libri Faerni et noſtri ſic collocant, *Tum id ſi falſum*. B.

54 *Filius cur non refellit?*] *Refellere*, eſt arguendo falſum oſtendere. D.

55 *Cuius de ſtultitia dici, vt dignum eſt*] Compendium conuiciorum eſt, nihil dignum inuenire, pro magna iniuria, quod reſpondeas. D.

57 *Iudicium de eadem cauſa*] Iuris axioma eſt, Lite ſemel terminata de eadem re actio iterum ne detur. l. 6. et tot. tit. ff. de except. rei iudic. Demoſth. contra Leptinen, οἱ νόμοι οὐκ ἐῶσι δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν οὔτε δίκας, οὔτε εὐθύνας, οὔτε διαδικασίας, οὔτ' ἄλλο τοιοῦτο οὐδὲν εἶναι. Syrianus et Sopater in Hermog. pag. 110. δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. Vid. Andocides κατ' Ἀλκιβιάδου pag. 30. Donat. in Andr. III, 1, 7. L.

Cum verſu abhinc altero redeant fere eadem verba: crediderim hunc nothum eſſe; vel ſi retineatur, legerim, *Iudicium de eadem re iterum vt reddatur tibi.* Tres noſtri *Reddatur*. *Re* pro *ca̅*, hoc eſt, *Cauſa*. In recepta lectione *Iterum*, cuius emphaſis praecipua eſt, in Theſi obmuteſcit. B.

58 *Quandoquidem ſolus regnas*] Quoniam regnum ſolutum legibus eſt, et opprimens libertatem. Sic alibi, *Regnumne hic, Aeſchine, poſſides?* D.

59 *Hic de eadem cauſa*] *Hic*, videlicet apud Athenas, vbi leges, vbi libertas omnibus communis eſt. D.

Vt verſui conſulas, pro *Adipiſcier* repone *Apiſcier*, quod inprimis Lucretio frequens eſt. Et Heaut. IV, 3, 15. occurrit *Deorum vitam apti ſumus*. B.

DE. Etſi mihi facta iniuria'ſt; verumtamen
Potius quam lites ſecter, aut quam te audiam,
Itidem vt cognata ſi ſit, id quod lex iubet
Dotem dare, abduce hanc: minas quinque accipe.
PH. Ha ha he, homo ſuauis. DE. quid eſt? num iniquom poſtulo?
An ne hoc quidem adipiſcar ego, quod ius publicum'ſt?
PH. Itane tandem quaeſo, item vt meretricem vbi abuſus ſis,

Mer-

61 Potius quam lites ſecter, aut quam te audiam] Bis poſuit *Quam*. quod genus figurae primo ζεύγματι contrarium eſt. vt in Heaut. *Propter quam in ſumma infamia ſum, et meo patri minus* (Bentleius addi vult, *Sum*. Vt in hoc loco *Sum* bis ponatur, ſicut in ſeq. *Vt*, totidem Z.) *obſequens*. Item, *Cepi rationem, vt neque tu egeres, neque vt haec poſſes perdere*. D.

62 *Id quod lex iubet dotem dare*] *Id*, pro *Ob id*. D.

Quod lex iubet dare dotem] Victus praeſcriptione ſenex, ad illam legem deſcendit, vt dotem det, etiamſi ſit cognata. Cui vt ſupra dixi reſpondetur: *Itane tandem quaeſo vt meretricem*, etc. quod vtique iniquum eſt, ex eo quod iam vna pars videtur impleta. Aliter ergo iam non poteſt rurſus quemcunque diceret ſenex proximo ad hos vnde aut quamobrem (*Aliter ergo iam non poteſt ſurgere aduerſus Phormionem, niſi diceret ſenex: Proximo; at nos vnde? aut quamobrem?* Z.). Redit etiam paraſitus ad praeſcriptionem: *Actum, aiunt, ne agas*. E.

63 *Abduce hanc; minas quinque accipe*] Modo id agit, quod reprehendit a filio non eſſe factum, *Dotem daretis, quaereret alium*. Et *dotem* voluit cuſtodem eſſe pudoris. D.

64 *Ha ha he*] Hic riſu deſtruxit, quod ſerio intendebat ſenex. *Homo ſuauis*] Praeſcriptio, quum iam alterum factum ſit, fieri vtrumque non poſſe. D.

Verſus gratia illud *Eſt* delendum puto. B.

65 *An ne hoc quidem adipiſcar ego*] Quia enim a lege ſtat, recitat tantum id quod ſcriptum eſt. D.

66 *Itane tandem quaeſo?*] Maiora argumenta ſunt quae per interrogationem proferuntur-

tur-

Mercedem dare lex iubet ei, atque amittere? an,
Vt ne quid turpe ciuis in ſe admitteret
Propter egeſtatem, proxumo iuſſa'ſt dari;
Vt cum vno aetatem degeret? quod tu vetas.
DE. Ita, proxumo quidem: at nos vnde? aut quamobrem? PH. ohe,
Actum, aiunt, ne agas. DE. non agam? immo haut deſinam,
Donec perfecero hoc. PH. ineptis. DE. ſine modo.
PH. Poſtremo tecum nihil rei nobis, Demipho, eſt:

tur. *Vbi abuſus ſis*] A ſcripti voluntate. *Vtimur* cum honore, *Abutimur* cum iniuria. D.

Illud *Ciuem* ante *Item* recte a Faerni et noſtris libris abeſt. Caeterum vt verſus ſanetur, pro *Itane* reſcribe *Itan*. B.

67 *Atque amittere*] Bene *Amittere*: quia finis cupiditatis amiſſio eſt. D.

Illud *An*, ducibus Faerni libris omnibus, faciat principium ſequentis verſus. Caeterum *An* et *Vt* corripiuntur. B.

68 *An, vt ne quid turpe ciuis in ſe admitteret*] Idoneum teſtimonium eſt, bonorum eſſe natalium, Ciuem dixiſſe. Nam apud veteres peregrinae mulieres in meretricum numero habebantur. Sic ipſe alibi, *Adeone eſt demens? ex peregrina?* Et alibi, *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.* Et Parmeno comprobans reſpondit, *Poteſt taceri hoc*; id eſt, meretricem matrem te habuiſſe. *An, vt ne quid ciuis turpe in ſe admitteret*] A voluntate. D.

Lege et numero et ordine meliore, *An, vt né quid ciuis túrpe in ſeſe admitteret.* Certe omnes noſtri, praeter vnum, habent *Ciuis turpe*. B.

70 *Vt cum vno aetatem degeret*] Quid enim eſt pudicitia, niſi vnius ſcientia viri? D.

72 *Actum, aiunt, ne agas*] *Aiunt* dicimus, quum prouerbium ſignificamus. *Acta res* eſt, de qua ſententia prolata ſit. D.

73 *Donec perfecero hoc*] Virgil. (Aen. 11, 719) *donec me flumine viuo Abluero. Perfecero*] Pro *Perficiam*. *Ineptis*] Vt a *Sapientia*, *Sapis* dicimus: ita ab *Ineptia*, *Ineptis*. *Sine modo*] Haec minantis ſunt verba: et bene. imitatus eſt enim (*et bene imitatus eſt modum* Lib. vterq.) comminantem. D.

74 *Poſtremo tecum nihil rei*]

Tuus eſt damnatus gnatus, non tu: nam tua
Praeterierat iam ad ducendum aetas. DE. omnia haec
Illum putato, quae ego nunc dico, dicere:
Aut quidem cum vxore hac ipſum prohibebo domo.
GE. Iratus eſt. PH. tute idem melius feceris.
DE. Itane es paratus facere me aduorſum omnia,
Infelix? PH. metuit hic nos, tametſi ſedulo
Diſſimulat. GE. bene habent tibi principia. PH. quin, quod eſt
Ferendum, fers: tuis dignum factis feceris,

Vt

Iam ludit paraſitus: tu, inquit, ſenex iam alterius aetatis es, addictus filius tuus eſt. E.

75 *Tuus eſt damnatus gnatus, non tu*] Ludit Phormio quum dicit, *Non tu:* et contemtibiliorem in hac cauſa ſibi ſenem, quam Antiphonem fuiſſe, dicit: ſimulque aetatem illius eſſe deſpectam. *Tuus eſt damnatus gnatus, non tu*] Pro voluntate contendentis eſt prolatio ſententiae. D.

77 *Illum putato, quae ego nunc dico, dicere*] Definitiue reſpondit. D.

78 *Cum vxore hac*] Id eſt, tali. D.

Pro *Prohibeo* meliores et plures libri exhibent *Prohibebo*. B.

79 *Tute idem melius feceris*] Locus eſt hic, vt oſtendat Phormio de compacto egiſſe cum Antiphone. *Tute idem melius feceris*] Quidam hic intelligunt, *Tute idem melius feceris*, vt ſenex potius exeat, quam eiiciat filium. Artificioſe autem loquitur Phormio, vt adimat ſuſpicionem ſeni conſenſionis et conhibentiae (*conuentionis* Mſ. Boend. et Ed. Du B.) inter paraſitum et filium. D.

Tute idem feceris] Hoc ipſum tu recte feceris. E.

81 *Sedulo*] Sine dolo, inſtanter. D.

Metuit hic nos] Quoniam dixerat ſubmiſſiore dictione, *Itane es paratus facere me aduorſum omnia?* Quae res oſtendit iracundiam eſſe linitam. E.

82 *Diſſimulat*] Fingit, mentitur. D.

Quod eſt ferendum] Quia res tolerandas ſuſtinere (*ſuſtinere debes* Z.), et dignum tuis factis feceris. E.

83 *Quin quod eſt ferendum, feras*] Cur non, inquit, accom-

Vt amici inter nos ſimus. DE. egone tuam expetam
Amicitiam? aut te viſum, aut auditum velim?
PH. Si concordabis cum illa, habebis quae tuam
Senectutem oblectet: reſpice aetatem tuam.
DE. Te oblectet: tibi habe. PH. minue vero iram. DE. hoc age:
Satis iam verborum'ſt: niſi tu properas mulierem
Abducere, ego illam eiiciam: dixi, Phormio.
PH. Si tu illam attigeris ſecus quam dignum eſt liberam,
Dicam tibi impingam grandem: dixi, Demipho.
Si quid opus fuerit, heus, domo me. GE. intelligo.

ACTVS

commodas neceſſitati voluntatem? D.

Pro *Fers*, quod ſolum eſt probandum, Bemb. habet *Feres*. alii *Fer*; alii *Feras*. Male. B.

84 Pro *Egone* omnes Faerni et noſtri Codd. habent *Egon*. B.

87 *Quae tuam ſenectutem oblectet*] Non *Te*, ſed *Senectutem tuam*. D.

88 *Minue vero iram*] Contemnentis eſt diſſuadere iracundiam. *Hoc age*] Annuentis eſt. D.

89 Pro Bemb. Vict. et aliorum librorum Faerni *Properas*, noſtri habent *Properes*. B.

90 *Dixi Phormio*] *Dixi* ſolent dicere perorata cauſa. D.

91 *Si tu illam attigeris*] Reuocat iracundiam, quia ille dixerat: *Niſi tu properas mulierem abducere, ego illam eiiciam*, et hic contra: *Si tu illam attigeris aliter quam dignum eſt liberam, dicam tibi impingam grandem*. E.

92 *Dixi Demipho*] Mire comminationem et ferocitatem eius imitatus eſt ſimili verbo. D.

93 *Si quid opus fuerit*] Haec repentina diſceſſio habet aliquam maiorem litigaturi denunciationem. Et bene breuiter: ne multiloquio infringeretur ſuperior comminatio. D.

ACTVS SECVNDI SCENA IV.

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

Qvanta me cura et ſollicitudine afficit
Gnatus, qui me et ſe hiſce impediuit nuptiis!
Neque mihi in conſpectum prodit; vt ſaltem ſciam,
Quid de hac re dicat, quidue ſit ſententiae.
Abi tu, viſe redieritne iam, an nondum, domum.

Ge.

1 *Quanta me cura et ſollicitudine afficit gnatus*] *Cura* eſt in ſpe bonorum: *Sollicitudo* in metu malorum. *Quanta me cura et ſollicitudine*] Haec deliberatiua eſt, in qua tres aduocati ſunt: quorum vnus ſuadet, alter diſſuadet, tertius qui ſe alterutri addere debuiſſet, eiuſmodi ſententiam dicit, vt rurſum deliberatione opus eſſe videatur. D.

Quanta me cura] Haec Scena deliberatiua tenet. Deliberat enim ſenex, an iudicium, quod ſe abſente filius egit, reſcindat denuo. Ideo ſententiae ab aduocatis . . . . (*ab aduocatis tribus feruntur* Z.): vna diſſuadentis, perſuadentis altera: tertia, quae accedere ad ſententiam (*ſententiam alterutram* Z.) poſſit, talis eſt, vt rurſus deliberatione opus eſſe videatur. Eſt igitur prima pars, cuius principium tale eſt: *quod quae in rem tuam ſint, ea velim facias:* Ego quae tibi proſint, facere te volo. Deinde ipſa ſententia: *Mihi ſic hoc videtur, quod te abſente hic filius egit, reſtitui in integrum.* Deinde breuiter a iuſto, *aequum eſt et bonum.* An fieri poſſit: *id impetrabis.* Contraria ſententia; cuius hoc principium: *Ego ſedulo hunc dixiſſe arbitror;* ne contraria dicturus videatur inimicitias exercere, defendit contrariae partis patronum, vt dicat illum *Sedulo*, hoc eſt, ſine fraude et dolo dixiſſe, quod dixerit. Quod dixerit de ſe aliquam prolaturum eſſe ſententiam, propterea (*Quum decreuerit ſe aliam p. e. ſ. praemittit* Z.), *Quot homines, tot ſententiae: ſuus cuique mos.* Deinde ſententiam ſuam: *Mihi non videtur, quod ſit factum legibus, reſcindi poſſe: et turpe inceptu eſt.* Hoc vtique ab inhoneſto dictum non (*nos* Z.) intelligimus. Tertia illa ſententia eſt: *Ego amplius deliberandum cenſeo: res magna eſt.* E.

5 Lege ex Cod. Petrenſi, *Abi viſe.* Nam *Tu* verſum ſtrangulat. B.

Ge. Eo. De. videtis quo in loco res haec ſiet:
Quid ago? dic, Hegio. He. ego? Cratinum, cenſeo,
Si tibi videtur. De. dic, Cratine. Cra. mene vis?
De. Te. Cra. ego quae in rem tuam ſint, ea velim facias: mihi
Sic hoc videtur. quod te abſente hic filius
Egit, reſtitui in integrum, aequom eſt et bonum:
Et id impetrabis. dixi. De. Dic nunc, Hegio.
He. Ego ſedulo hunc dixiſſe credo: verum ita eſt,
Quot homines, tot ſententiae: ſuus cuique mos.

7 *Ego Cratinum cenſeo*] Poteſt *Ego* ſubdiſtingui: vt ſubaudiatur, *Ego dicam?* D.

Repone *Cratinus, cenſeo*, h. e. Cratinus dicat. B.

8 *Si tibi videtur*] Ex veteri formula Senatusconſultor. qua vtebantur cum Senatus aliquid Conſulibus fieri demandaret. Iuſtinus Trogi initio lib. XXXI. *Senatus ſcripſit Flaminino*, SI EI VIDEATVR, *ſicuti Macedoniam a Philippo, ita Graeciam a Nabide liberet.* L.

9 *Quae in rem tuam ſint*] Bene principio, ἀπὸ τῆς ΤΗΘΑΚΙΣ * ΚΑΙ ΤΟΥ συμβουλεύοντος (ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τῆς τοῦ συμβουλεύοντος Z.), beneuolentiam ſuam commendauit: et ſic conſilium dedit. D.

Reſponſum Demiphonis *Te*, tanquam verſui repugnans, et ſenſui in re leui inutile, delendum eſſe cenſeo. B.

11 *Aequom eſt*] Ab honeſto. *Et bonum*] Ab vtili. D.

Aequum eſt et bonum] Mſ. Pith. *aequum ac bonum eſt.* L.

Repone *Aequom eſſe ac bonum.* Nam *Ac* eſt in noſtris; et *Eſſe* regitur a *Videtur*, vt mox verſ. 16. *Poſſe.* B.

12 *Et id impetrabis*] A poſſibili. Et breuiter deliberatiuae tres locos tetigit, Iuſtum, Vtile, et Poſſibile. D.

13 *Ego ſedulo hunc dixiſſe credo*] Artificioſe perſonam defendit, ſententiam reprehenſurus: ne ſi inimicus ſit, adimat auctoritatem ſententiae ſuae. *Verum ita eſt*] Subiunxit locum ἀποκρίσεως oratoriae: vt inuidiae contradicturus occurreret. D.

14 *Quot homines tot ſententiae*] Horat. libr. II. Sat. 1, 27. *Quot capitum viuunt, totidem ſtudiorum millia.* Arnob. aduerſ. gent. lib. 2. *Quot in orbe ſunt homines, ſunt ſententiae totidem.* L.

Mihi non videtur, quod ſit factum legibus,
Reſcindi poſſe: et turpe inceptu eſt. De. dic, Crito.
Cri. Ego amplius deliberandum cenſeo:
Res magna eſt. He. num quid nos vis? De. feciſtis probe:
Incertior ſum multo, quam dudum. Ge. negant
Rediſſe. De. frater eſt exſpectandus mihi:
Is quod mihi dederit de hac re conſilium, id ſequar.
Percontatum ibo ad portum, quoad ſe recipiat.
Ge. At ego Antiphonem quaeram; vt quae acta hic ſint, ſciat.
Sed eccum ipſum video in tempore huc ſe recipere.

ACTVS

15 *Mihi non videtur*] A poſſibili. *Quod ſit factum legibus*] Hic alio ordine locos ſuaſoriae tetigit: primum a poſſibili, ſecundum ab honeſto. D.

16 *Et turpe inceptu eſt*] Ab honeſto. Vtilitatem autem praetermiſit per artem, quae, vbi non poteſt fieri, fruſtra ſpectatur. D.

Pro *Inceptu* Plures libri *Inceptum*. Vtrumuis probe. B.

18 *Res magna eſt*] Cauſa ampliandi ſententiam. D

19 *Incertior ſum multo quam dudum*] Ex tribus enim vnus ſuaſit, alter diſſuaſit, tertius nihil dixit. D.

Incertior ſum multo, quam dudum] Dicta ratione incertiorem ſe factum dicit; ſiquidem ſuaſit vnus, diſſuaſit alter, contra tertius nihil dixit. E.

21 Pro *Exequar* vnus e noſtris *Sequar*: atque idem hunc ordinem verborum inducit, *Is quod mihi de hac re dederit c. i. ſ.* quod placet. Cf. Adel. III, 5, 54. B.

22 *Quoad ſe recipiat*] Quando redeat. E.

23 Pro *Sunt*, meliores Faerni et noſtri libri, *Sint*. B.

24 *In tempore huc ſe recipere*] Εὐκαίρως. Salluſtius, *Maximeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi*. D.

ACTVS TERTII SCENA I.

ANTIPHO. GETA.

ENIMVERO, Antipho, multimodis cum iſtoc animo es vituperandus:
Itane hinc abiiſſe, et vitam tuam tutandam aliis dediſſe?
Alios tuam rem credidiſti magis, quam tete, animaduerſuros?
Nam vt vt erant alia, illi certe, quae nunc tibi domi'ſt, conſuleres,
Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali,
Cuius

1 *Enimuero, Antipho, multis modis cum iſtoc animo*] *Cum iſtoc animo*: pro, *huius animi*. Ennius, *Omnia* (*Optima*. Lib. vterque) *cum pulchris animis Romana iuuentus*. D.

Enimuero, Antipho, multis modis cum iſtoc animo vituperandus es] Haec Scena rationem geſtorum tenet, cum queſtione et obiurgatione, quod dimiſerit amorem, et irritus (*et deſeruerit* Z.) eam quam diligebat, neque ei ac ſibi attulerit patrocinium. E.

Pro *Multis modis* verſus exigit *Multimodis*; quod ipſum libri praeſtantiores exhibent. B.

2 *Itane hinc abiiſſe, et vitam tuam*] Ἐν ὑποκρίσει. vt (Aen. XI, 270) *Inuidiſſe Deos, patriis vt redditus oris, Coniugium optatum et pulchram Calydona viderem?* Et, *Seruon' fortunas meas commiſiſſe futtili?* D.

Lectio Victoriani, et Vbaldini Bandinelli, *Itane te hinc abiiſſe*, orationi et verſui commodiſſima videtur. B.

3 *Alios tuam rem*] Ab infinitiuo ad indicatiuum tranſitum fecit. *Credidiſti*] Pro Putaſti. D.

Pro vulgari *Te* verſus probat Bembini *Tete*. B.

4 *Nam, vt erant alia, illi certe, quae nunc tuae domi eſt, conſuleres*] Nam qualiacunque caetera eſſent circa te, illi ſaltem auxilium ferres, quae tuae domi eſt. E.

Pro vulgari *Tuae domi* placet Bembini *Tibi domi*. vt infra III, 2, 19. B.

5 *Pateretur mali*] Legitur et *Potiretur*: quia *potiri* τῶν μέσων fuit. Plautus (Epid. IV, 1, 35.), *Hoſtium potitus eſt*. D.

Altera Donati lectio *Potiretur*

Cuius nunc miſerae ſpes opeſque ſunt in te vno omnes ſitae.

GE. Equidem, here, nos iam dudum hic te abſentem incuſamus, qui abieris.

AN. Te ipſum quaerebam. GE. ſed ea cauſa nihilo magis defecimus.

AN. Loquere obſecro, quonam in loco ſunt res et fortunae meae:

Num quid patri ſubolet? GE. nihil etiam. AN. ecquid ſpei porro'ſt? GE. neſcio. AN. ah!

GE. Niſi Phaedria haut ceſſauit pro te eniti. AN. nihil fecit noui.

GE. Tum Phormio itidem in hac re, vt in aliis, ſtrenuum hominem praebuit.

AN.

tur a Terentio profecta eſſe videtur; quae vero poſtea a Magiſtris ob archaiſmum eſt eiecta. B.

6 *Spes opeſque ſunt*] Haec quidem de his ſunt, quae amant iungi. *Spes opeſque ſunt*] Vt, *Res fortunaeque.* D.

Spes opeſque] Plaut. Capt. III, 3, 2. *Spes, opeſque, atque auxilia, a me ſegregant ſpernuntque ſe.* Salluſt. in Iugurt. 114. *Spes atque opes ciuitatis in illo ſitae.* L.

7 *Qui abieris*] Mollius, quam *Fugeris.* D.

Cum Terentii aetate *Equidem* non niſi primae perſonae ſingulari iungeretur, placet *Et quidem*, quod in noſtris omnibus, et Faerni praeſtantioribus extat. B.

8 *Sed ea cauſa*] Quia abieris. D.

Sed eâ cauſa nihilo defecimus] Sed licet te accuſarem magis, quod abſens eſſes, ea cauſa non defecimus. E.

10 *Numquid patri ſubolet?*] Sub conuenientia ſua et Phormionis dicit (*Subolet? Conniuentia tua et Phormionis*). D.

Numquid patri ſubolet?] Numquid ſuſpicatur pater, ſua voluntate ceſſiſſe, an etiam ei veniam tribuit, vt eandem vxorem habeat? (*pater, ſcilicet mea voluntate ceſſiſſe; an etiam mihi veniam i. v. e. v. habere liceat?* Z.). E.

Ne *Patri* in Theſi totum lateat, lege *Num pátri quid ſubolet;* et *Speii* διϲυλλάβως pro *Spei.* B.

Lege

AN. Quid is fecit? GE. confutauit verbis admodum iratum patrem.

AN. Eu, Phormio. GE. ego quod potui porro. AN. mi Geta, omnis vos amo.

GE. Sic habent principia ſeſe, vt dico: adhuc tranquilla res eſt;

Manſuruſque patruum pater eſt, dum huc adueniat. AN. quid eum? GE. vt aiebat,

De eius conſilio ſeſe velle facere, quod ad hanc rem attinet.

AN. Quantus metus eſt mihi, venire huc ſaluom nunc patruum, Geta!

Nam per eius vnam, vt audio, aut viuam, aut moriar, ſententiam.

Lege *Vt aliis*. Nam *In* abeſt in Bemb. et a verſu repudiatur. B.

13 *Confutauit verbis*] Conuicit: vt ſi diceret, *Refutauit*. ſed *Refutatio* in rem eſt: *Confutatio* in perſonam. D.

Confutauit verbis. — Ego quod potui] Bonum ordinem ſeruus tenuit, vt primo dominum, deinde Phormionem, ſic ſe ſupponeret, ad narrandum, quae ſint praeſtita adoleſcenti. E.

Pro vulgari *Patrem* Bembinus habet *Senem*; quod conſuetudini Terentii magis conuenit. B.

14 *Ego quod potui porro*] De ſe mediocriter per ἠθικὸν, moraliter ſatis. *Ego quod potui porro*] Ordine, primo dominum, poſt Phormionem, vltimum ſe poſuit. D.

15 Hic verſus et ſeq. ſunt trochaici tetrametri acatalectici. FAERN.

16 Vt ἀνακόλουθον tollatur, reſcribe *Id aibat*. B.

17 Ex Cod. Reg. et cum Edd. vett. lege numeris melioribus, *Vélle ſéſe fácere*. B.

18 *Huc ſaluom nunc patruum, Geta*] Non optat ſaluum patruum venire, ſecundum Apollodorum: et (*ſed*) oſtendit non congruere ſalutem eius cum commodo ſuo. An vero dicit, malum (*An dicit, non malum*) eſſe et incommodum ſibi: ſed tantum magni terroris plenum aduentum patrui? D.

Pro Bemb. *Quantum* retine caeterorum Codd. *Quantus*. B.

19 Pro Iambico reſtitue Trochai-

Ge. Phaedria tibi adeſt. An. vbinam? Ge. eccum ab ſua palaeſtra exit foras.

ACTVS TERTII SCENA II.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

Dorio, audi obſecro. Do. non audio. Ph. parumper. Do. quin omitte me.

Ph. Audi quod dicam. Do. at enim taedet iam audire eadem millies.

Ph. At nunc dicam, quod lubenter audias. Do. loquere, audio.

Ph. Nequeo te exorare, vt maneas triduum hoc? quo nunc abis?

Do.

chaicum, vti ſeries poſcit, *Nám de eius vna, vt aúdio, aut viuam aút moriar ſenténtia.* B.

20 *A ſua palaeſtra exit foras*] Bene *palaeſtram* eius dixit lenonis domum, in qua eſt exercitus amator aſſidue. Plautus Bacchid. (I, 1, 32.) *homo adoleſcens Penetrem huiuſmodi in palaeſtram, vbi damnis deſudaſcitur!* D.

Vt illud *Vbinam*, cum ſit interrogatio, acuatur, nec in Theti d'primatur, repone ex duobus Regiis, *Vbinamſt?* B.

1 *Dorio, audi obſecro*] Haec Scena in petitione eſt, quae ſaepe admittit deliberatiuae locum. *Dorio, audi obſecro*] Sunt qui ſic legant, vt *Dorio* Phaedria dicat, *Audio* leno. *Obſecro* iterum Phaedria. *Quin omitte me*] *Quin*, modo corripiendi vel imperandi vim habet. vt (Virg. Ecl. III, 52), *Quin age.* D.

Dorio, audi obſecro] Haec Scena petitionem tenet quod Deliberatiuae ſaepe genus diximus. quippe cum leno peteret argentum ab adoleſcente, ille dilationem poſtulauit. Hic ergo petitionis modus ab vtili, et honeſto, et caeteris partibus tractabitur. Denique opponitur, *Nequeo te exorare, vt maneas triduum hoc?* Extra poſitus adoleſcens iraſcitur, *Vereor ne leno* etc. E.

Haec Scena expreſſa eſt ad Plaut. Pſeud. I, 3. W.

2 Ducibus noſtris pleriſque et Edd. vett. pro *Quod* reſcribe *Quid.* vt And. IV, 4, 7. Eun. V, 8, 7. Hec. I, 2, 3. B.

Do. Mirabar, ſi tu mihi quicquam afferres noui.
An. Hei, metuo lenonem, ne quid ſuo ſuat capiti.
Ge. idem ego metuo.
Ph. Non mihi credis? Do. hariolare. Ph. ſin fidem do? Do. fabulae!
Ph. Foeneratum iſtuc beneficium tibi pulchre dices. Do. logi!

Ph.

6 *Hei, metuo lenonem, nequid ſuo ſuat capiti*] Deeſt *mali*. *Suat* autem, appingat atque affigat. *Suo ſuat capiti*] Ἀποσιώπησις. διὰ τὸ εὐφημισμόν *Suo capiti* dixit, quum dicturus eſſet, Phaedriae. vt (Aen IV, 640.), *Dardaniique rogum capiti*. D.

Pro *Metuo* Bembinus habet *Vereor*. Guyetus hunc verſum vt ſpurium repudiauit. Muretus, duce ſuo codice, ſic legit et diſtinxit, *Ne quid ſuat. Suo capiti*, h. e quod in lenonis ipſius caput vertat. At vero primum nec *Suere* nec ῥάπτειν abſolute poſitum ſignificat *ſtruere et machinari aliquid, quod alteri ſit damnoſum*; qui eſt error Mureti. Deinde non poterant metuere, ne Leno quid moliretur aduerſus Phaedriam, quia leno ipſe rem non diſſimulabat, ſed id tantum metuebant, ne Leno odore lucri allectus ſidicinam aliis venderet. Denique ſi Antipho dixiſſet *Suo capiti*; Geta non ſubiunxiſſet *Idem ego vereor*, ſed *Idem ego precor, opto*. Igitur illud *Hei* quod ſaepe in fine verſus ponitur, praecedenti apponendum, et, duce Cod. noſtro 900 annorum, verba *Idem ego metuo* ſeu *vereor*, plane delenda puto, et verſum reſtituendum ſic, *Metuó lenonem, ne quid. Ge. ſuo capiti ſuat*. Poſt *Nequid* dixiſſet, niſi interpellatus eſſet, *nouae turbae faciat*, aut quid ſimile. Et *Fuat* eſt *Sit*. Vide nos ad Adel. V, 4, 1. Certe *Capiti eſſe* ſic occurrit Cic. Fam. VII, 1. et Tibull. 1, 2, 12. B.

7 *Hariolare*] Diuinas. Hoc pertinet ad illud, *Non mihi credis?* E.

Non mihi credis? hariolare] Tale illud Plautinum, Aſin. I, 3, 51. *nihili cocio eſt*. L.

8 *Foeneratum*] Ab vtili. *Foeneratum iſtuc beneficium tibi*] Id eſt, mihi (et Lib. vterque. Forte, *Tibi a me*) a te foeneratum. D

Foeneratum iſtuc beneficium tibi pulchre dices] Hoc ab vtili in pactione poſitum, quod prodeſſe poſſit, etſi non ceſſerit tempus. E.

Omnes fere et noſtri libri, *Pulchre tibi dices*. B.

Ph. Crede mihi, gaudebis facto: verum hercle hoc eſt. Do. ſomnium!
Ph. Experire; non eſt longum. Do. Cantilenam eandem canis.
Ph. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus, tu. Do. garri modo.
Ph. Adeon' ingenio te eſſe duro atque inexorabili,
Vt neque miſericordia, neque precibus molliri queas?
Do. Adeon' te eſſe incogitantem atque impudentem, Phaedria,
Vt phaleratis dictis ducas me, et meam ductes gratiis?

An.

9 *Verum hercle hoc eſt*] Bene ipſe dictum ſuum confirmauit. D.

Noſtri Codd. *Somnium*; ſed placet recte Faerno *Somnia* Bembini; quia *Fabulae* et *Logi* in plur. praeceſſerint. B.

10 *Cantilenam eandem canis*] Ita dicit: vt, *Vetus et vulgata cantio*. D.

Experire, non eſt longum] Hoc a facili, etiam an fieri poſſit. E.

11 *Tu mihi cognatus*] Ab honeſto. *Tu parens, tu amicus, tu*] Secunda ἀποσιώπησις. D.

Tu mihi cognatus, tu parens] Hoc a Peur (*propinquitate* Z.). E.

Ne repente Iambicus oriatur cum antecedentes fuerint Trochaici; illud *Mihi* tollendum puto. B.

12 Recte Faernus Trochaicum claudicantem ex libris Bemb. et Victor. ſic ſanat, *Eſſe duro te a. i.* B.

14 Cum nimis ſit contumelioſum, a Lenone adoleſcentem ingenuum *Impudentem* dici; ex Codd. Petrenſi et Mead. repone *Imprudentem*, h. e. rerum humanarum imperitum. Vid. And. v, 4, 7. B.

15 *Phaleratis dictis*] Honeſtis atque ornatis: quia dixit, *Tu mihi cognatus, tu parens*. Et, quaſi leno, irridet honeſtatem et deſpicit. D.

Vt phaleratis dictis ducas me] Quia ſupra dixit, *Tu mihi cognatus*, ideo addit *Phalerata dicta*, cum tenentur (forte, *habentur* Z.) verba honeſtatem, et quaſi ornamenta habentia. E.

Pro vulgari *Gratis* ratio Trochaici probat Bembini *Gratiis*. B.

AN. Miſeritum'ſt. PH. hei veris vincor! GE. quam vterque eſt ſimilis ſui!

PH. Neque, Antipho alia quum occupatus eſſet ſollicitudine,

Tum

16 *Miseritum eſt*] Εἰρωνεία. *Hei veris vincor!*] Hoc ſibi dicit adoleſcens. D.

Hic locus eſt crux interpretum, adeo vt Guyetus, cum ſe ex difficultate expedire non poſſet, hunc verſum cum duobus ſeqq. delendum putaret. Vulgo *Vterque* de Lenone et Phaedria intelligunt, ſed non vno modo: alii enim accipiunt de ſimilitudine pertinaciae, Phaedriae in petendo, et Lenonis in concedendo: alii de ſimilitudine ingenii, quod vterque conſeruare ſtudeat; Phaedria nimirum in honeſtate, Leno in duritie ſeruanda. Vtraque ratio contorta eſſe videtur. Si vulgaris interpretatio de nomine *Vterque* eſt tuenda; equidem a Geta verba *Veris vincor* ſpectari puto, vt ſenſus ſit, vtrumque veris vinci et moueri, Phaedriam veris quae dicta ſint, Lenonem rebus ipſis, i. e. pretio, non promiſſis. Verum fortaſſis melius et rei conuenientius eſt, ſi *Vterque* de duobus miſeris adoleſcentibus acceperis, ita vt Geta dicat, vel vtrumque veris vinci, Antiphonem vera miſeria Phaedriae, et Phaedriam veris dictis lenonis; vel ſuo vtrumque laborare malo, Antiphonem vinci veris argumentis Patris, Phaedriam Lenonis. Si cui vero nihil horum placeat; verba Getae de Lenone et Phaedria per εἰρωνείαν dici intelligat. Z.

17 *Neque Antipho alia quum occupatus eſſet ſollicitudine*] Hoc dolet Phaedria, quod in eadem re laborauit Antipho, id eſt, in amore: quodque (*quodque vna*) amare contigerit. *Neque Antipho alia*] Minore aliqua ſollicitudine quam haec eſt, quam nunc gerit. An *Alia*, praeter hanc, quam de me gerit? Ordo et ſenſus hic eſt, Neque tum eſſe mihi hoc obiectum malum, quum Antipho alia ſollicitudine eſſet occupatus leui quapiam, non hac de nuptiis, quae eſt grauiſſima. D.

Neque, Antipho alia cum occupatus eſſet ſollicitudine, tum hoc eſſe mihi obiectum malum!] Vere nunc ingemiſco, me hoc tempore cogi amare, quo Antipho in alia ſollicitudine occupatus mihi auxilium ferre non poteſt. E.

Neque, Antipho alia &c.] Bentleius putat, haec a Phaedria ex inuidia dici, eumque queri, ſe tum in ſollicitudine eſſe, cum Antipho ſit beatiſſimus.

Tum hoc eſſe mihi obiectum malum? AN. ah! quid iſtuc autem eſt, Phaedria?

PH. O fortunatiſſime Antipho! AN. egone? PH. cui, quod amas, domi'ſt:

Nec cum huiuſmodi vnquam vſus venit vt conflictares malo.

AN. Mihin domi'ſt? immo, quod aiunt, Auribus teneo lupum:

Nam neque quomodo a me amittam, inuenio: neque vti retineam, ſcio.

DO.

mus. Verum placet ratio eorum, qui intelligunt de dolore Phaedriae, quod nunc ab Antiphone, ipſo quoque laborante, ſibi nihil praeſidii ſit exſpectandum. Nam poſtquam conceſſit, ſe veris vinci, circumſpicit vnde lenoni auaro ſatisfacere poſſit. Statim ſibi venit in mentem Antipho amicus et cognatus; ſed contemplatio ſollicitudinis, qua ille ipſe ſit occupatus, exprimit hanc querelam. Caeterum hic eſt ellipſis perturbato Phaedria digniſſima; nam poſt *Neque* intellige *Velim* aut ſimile aliquid. Atque *Alia* non h. l. eſt *Diuerſa*, ſed *Aliqua eiuſdem generis*; vt in illo Virg. Ecl. II, 49. *Tum caſia, atque aliis intexens ſuauibus herbis.* Z.

20 *Vnquam vſus venit*] Opus aut neceſſe fuit. D.

Vſus venit] Tibi contigit. E.

Auribus teneo lupum] Sueton. in Tiberio cap. 25. *Cunctandi cauſa erat metus vndique imminentium diſcriminum, vt ſaepe lupum tenere ſe auribus diceret.* Ariſtaenet. lib. 2. Ep. 3. ἐγὼ γὰρ τὸν λύκον τῶν ὤτων ἔχω, ὃν οὔτε κατέχειν ἐπὶ πολὺ δυνατὸν, οὔτε μὴν ἀκίνδυνον ἀφεῖναι. Querolus: *Auribus lupum teneo: neque vti fallam, neque vti confitear, ſcio.* Locum Terentii imitatus eſt Hieronym. epiſtola ad Pammachium, aduerſ. errores Io. Hieroſolym. *Nunc vero auribus lupum apprehenderis, nec tenere potes, nec audes dimittere.* L.

21 *Auribus teneo lupum*] Graecum prouerbium, τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ' ἔχειν, οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι. D.

Faerni et noſtri libri omnes habent, *Immo id quod aiunt.* B.

22 Hunc verſum ſpurium puto, cuſum ad formam verſus ſuperioris I, 3, 14. Nam credibile non eſt, eandem ſententiam in eadem fabula ab eadem per-

DO. Ipſum iſtuc mihi in hoc eſt. AN. eia, ne parum leno ſies:
Num quid hic confecit? PH. hicine? quod homo inhumaniſſimus:
Pamphilam meam vendidit. GE. quid? vendidit? AN. ain, vendidit?
PH. Vendidit. DO. quam indignum facinus, ancillam aere emtam ſuo!
PH. Neque exorare, vt me maneat, et cum illo vt mutet fidem,
Triduum hoc: dum id, quod eſt promiſſum ab amicis, argentum aufero.
Si non tum dedero, vnam praeterea horam ne oppertus ſies.
DO. Obtundis. AN. haut longum id quod orat, Dorio: exoret ſine:

Idem

perſona bis dici; praeſertim cum prouerbium *Auribus teneo lupum*, ſatis notae ſit ſignificationis. B. Bentleius refelli poteſt ex prouerbio Graeco, quod refert Donatus. Z.

23 *Ne parum leno ſies*] Ἔλλειψις. deeſt enim, *Vereris?* D.

Parum leno ſies] Aliquantum officii tuque conſuetudinem mutans auaritiam referens (*Aliquantum offi.ii praeſtans, tuamque conſuetudinem mutans, et auaritiam remittens.* Z.). E.

Ne parum ſis leno] Plaut. Perſa IV, 6, 4. *Ne non ſat eſſes leno, id metuebas miſer.* Aſcon. Pedian. I, 3. in Verrem. L.

26 *Aere emtam ſuo*] Bene *Suo*, quaſi de tertia perſona. D.

29 Pro *Sies* repone *Siet*, vt ſimile fiat verbis praecedentibus *Maneat*, *Mutet.* B.

30 *Haut longum eſt id, quod orat*] Reperiſſe ea quae deſideraret (*Reperturum eſſe ſe ea, quae leno deſideraret, promiſerat* Z.) adoleſcens. Acceſſit etiam perſuaſor alius, fieri poſſe certe facile, quod non ſit longum. Deinde quod vtile; ſiquidem *quod bene promeritus fueris, tibi conduplicauerit.* E.

Ne Iambicus ſit inter Trochaicos, reſtitue Trochaicum ſic, DO. *Optume.* AN. *haut longumſt quod orat* etc. Praeſertim cum in quibuſdam libris pro *Obtundis* legatur *Obtunde.* B.

Idem hoc tibi, quod bene promeritus fueris, conduplicauerit.

Do. Verba iſtaec ſunt. An. Pamphilamne hac vrbe priuari ſines?

Tum praeterea horunc amorem diſtrahi poterin pati?

Do. Neque ego, neque tu. Ge. Di tibi omnes id, quod es dignus, duint!

Do. Ego te compluris aduorſum ingenium meum menſes tuli,

Pollicitantem, flentem, et nihil ferentem: nunc, contra omnia haec,

Repperi qui det, neque lacrumet: da locum melioribus.

An. Certe hercle, ego ſi ſatis commemini, tibi quidem eſt olim dies,

Quam

31 *Conduplicauerit*] Coniunctiuum pro indicatiuo, id eſt, *Conduplicabit*. Hoc eſt aliter, *Foeneratum iſtuc beneficium pulchre tibi dices*. D.

Placet Victoriani et Baſilicani *Hic* pro vulgari *Hoc;* id tamen non aduerbium putamus, ſed pronomen. B.

33 Baſilicani *Horunc* pro vulgari *Horum* probat verſus ratio. B.

34 Pro *Eſt dignum* meliores libri exhibent ES *dignus*. B.

36 *Flentem, nihil ferentem*] ὅμοιον τῷ γένει (ὁμοιοτέλευτον. Ed. vet. Venet.) vſitatum veteribus. D.

Bentleius cum aliis edidit, *Pollicitantem et nil ferentem, flentem*. Caeterum illud *Contra omnia haec* eſt *e contrario;* vt Adel. 1, 1, 19. Z.

38 *Tibi quidem olim eſt dies*] Hic *Olim*, futuri temporis. Nam leno de accipienda ab adoleſcente pecunia diem conſtituerat: et inuenta meliori conditione, anticipauerat tempus cum adoleſcente praeſcriptum. D.

Certe hercle ego ſi ſatis commemini, tibi quidem eſt olim dies, quam ad dares huic, praeſtituta] Si ſatis in memoria teneo, praeſtituta dies eſt, in quam diem pecuniam huic dares. E.

Quam ad dares huic, praeſtituta. Ph. factum. Do. num ego iſtuc nego?
An. Iam ea praeteriit? Do. non: verum haec ei anteceſſit. An. non pudet
Vanitatis? Do. minume, dum ob rem. Ge. ſterquilinium. Ph. Dorio,
Itane tandem facere oportet? Do. ſic ſum: ſi placeo, vtere.
An. Sicine hunc decipis? Do. immo enimuero, Antipho, hic me decipit:
Nam hic me huiuſmodi ſciebat eſſe: ego hunc eſſe aliter credidi.
Iſte me fefellit: ego iſti nihilo ſum aliter ac fui.
Sed vt vt haec ſunt, tamen hoc faciam: cras mane argentum mihi

Miles

39 Lege ex Cod. Petrenſi *Quoad dares.* Nam *Quoad* ſignif. ad quam diem. vt ſupra I, 2, 98. II, 4, 22. B.

40 *Iam ea praeteriit?*] Interrogatiue pronunciandum. *Non, verum ei haec anteceſſit*] Vrbane leno, *Haec anteceſſit:* vt alii putant, meretrix vendita: vt alii, dies qua lenoni conſtitutum fuit. An aperte leno perfidus mentitur? vnde ſequitur, *Non pudet vanitatis.* Ergo plus eſt *Anteceſſit*, quam *Praeteriit. Non pudet vanitatis?*] Apparet, ſupra lenonem de perfidia anticipati temporis eſſe confeſſum. D.

Iamne ea praeteriit? Non; verum haec ei anteceſſit] Duo tempora ambo tenuerunt diuerſa: Haec dies numquid praeteriit? Contra leno reſpondit: Immo retro pedem tulit, et propagauit ſe, h. e. anteceſſit, vt adhuc futura ſit. E.

41 *Sterquilinium*]. Plautus in Milite II, I, II. — *glorioſus, impudens, Stercoreus, plenus periurii atque adulterii.* Et in Pſeudol. I, 3, 132. *Fraudulente.* Ca. *impure leno.* Ph. *coenum.* Sic Graecis in vſu eſt, κόπριος ἀνήρ. Suid. L.

Pro *Stercilinium*, quod in aliquot extat libris, verſus ſuadet lectionem Codicis vet. *Sterculinum.* Gloſſ. vet. *Sterculinum*, κοπροδοχεῖον, κοπριά. Idem apud Plautum et Phaedrum occurrit. B.

43 Lege verſus gratia, *Immo enimuero hic, Antipho, me decipit.* B.

46 *Sed vt haec ſunt, tamen*

hoc

Miles dare ſe dixit: ſi mihi prior tu attuleris, Phaedria,
Mea lege vtar, vt potior ſit, qui prior ad dandum'ſt. Vale.

ACTVS TERTII SCENA III.

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

QVID faciam? vnde ego nunc tam ſubito huic argentum inueniam miſer,
Cui minus nihilo eſt? quod ſi hic potuiſſet nunc exorarier
Triduum hoc: promiſſum fuerat. AN. itane hunc patiemur, Geta,
Fieri miſerum, qui me dudum, vt dixti, adiuuerit comiter?

Quin,

hoc faciam] Exoratus tandem conditionem leno dat, vti cras argentum qui prior attulerit, ad ducendum potior ſit. E.

48 *Mea lege vtar*] Lenonia ſcilicet: in qua ſemper commodum eſt prius, quam fides. D.

Mea lege vtar] Id lenonis, apud quem ſemper commodum prius. E.

Vnus Reg. cum Edd. vett. *Sit potior.* Repone *Vt ſit pótior, prior ad dandum qui eſt.* B.

1 *Quid faciam?*] Οἰκονομία ad futurum exitum Comoediae. D.

Quid faciam?] Hic cogitatio eſt, quemadmodum breui tempore inuenire poſſit argentum. E.

2 *Minus nihilo*] Ὑπερβολή D.

Reſcribe, *Cui minus nihilo eſt? quód ſi hinc pote fuiſſet exorárier.* In Bemb. enim, Victor. et Meadiano eſt *Pote fuiſſet. Pote* eſt neutrius generis, et *Triduum* caſus recti. *Hinc* eſt ab hoc lenone; vt Adel. III, 3, 7. atque illud *Nunc* plane extra contextum eſt additum. B.

4 *Adiuuerit*] Secundum v pronunciari debet (Guyetus coniicit legi debere, *Non debet.*). *Adiuuerit comiter*] *Comiter*, veteres dixerunt παρὰ τὸ κόσμος. D.

Pro

Quin, quum opus eſt, beneficium rurſum ei experiamur reddere?

GE. Scio equidem hoc eſſe aequom. AN. age ergo, ſolus ſeruare hunc potes.

GE. Quid faciam? AN. inuenias argentum. GE. cupio: ſed id vnde, edoce.

AN. Pater adeſt hic. GE. ſcio: ſed quid tum? AN. ah, dictum ſapienti ſat eſt.

GE. Itane? AN. ita. GE. ſane hercle pulchre ſuades. etiam tu hinc abis?

Non triumpho, ex nuptiis tuis ſi nihil nanciſcor mali;

Ni etiam nunc me huius cauſa quaerere in malo iubeas crucem?

AN.

Pro Faerni emendatione *Adiuerit* ſi ſcripſeris *Adiurit*, verſui magis conſulueris. Certe *Adiuro* vſus eſt Ennius apud Cic. de Senect. B.

5 Pro vulgari *Experiamur*, et Bembini *Experiemur*, recte Faernus legendum eſſe coniicit *Experimur*. B.

7 *Quid faciam?*] Comiter (*Comice*). quamuis vterque intelligat quid alteruter dicat, diſſimulant tamen. D.

8 *Dictum ſapienti ſat eſt*] Plautus Perſa IV, 7, 18. *Vbi cum lenone me videbis colloqui: Tum turbam facito.* SA. *dictum ſapienti ſat eſt.* L.

9 *Itane* non poteſt pedem hic ſuſtentare. Cod. Reg. *Itane dicis?* Lege potius, *Itan ais?* B. Si Codd. concederent, legerem *Et me tu hic adis?* h. e. tu quoque in hoc negotio alieno me obtundis? Certe *Adire* etiam alibi pro *Aggredi* ponitur. Sed retinenda lectio recepta, et explicanda, *Iam hinc abi, apage*. Nam *Etiam* eleganter in iubendo adhibetur; vt Heaut. II, 2, 6. *Etiam caues?* h. e. caue quaeſo. Z.

10 *Non triumpho*] Maximum mihi gaudium eſt, ſi te tuis nuptiis nihil patior mali, et adhuc me cogis, vti in malo aliud malum quaeram, et *nullus locus relinquatur preci*: vt ex omni parte circumcludamus noſtris precibus ſenes. E.

11 *Ni etiam nunc me huius cauſa quaerere in malo iubeas crucem*] Quaſi dicat, In malo aliud malum. D.

Pro *Crucem* forte leg. *Malum*: certe Donatus ita legiſſe videtur. B.

AN. Verum hic dicit. PH. quid? ego vobis, Geta, alienus ſum? GE. haut puto:

Sed parumne eſt, quod omnibus nunc nobis ſuccenſet ſenex,

Ni inſtigemus etiam, vt nullus locus relinquatur preci?

PH. Alius ab oculis meis illam in ignotum hinc abducet locum? hem!

Tum igitur, dum licet, dumque adſum, loquimini mecum, Antipho;

Contemplamini me. AN. quamobrem? aut quidnam facturu's, cedo?

PH. Quoquo hinc aſportabitur terrarum, certum eſt perſequi,

Aut perire. GE. Di bene vortant, quod agas: pedetentim tamen.

AN. Vide, ſi quid opis potes afferre huic. GE. ſi quid! quid? AN. quaere obſecro,

Ne

14 *Relinquatur preci*] Bene *Preci.* D.

15 Tò *Hinc* ob verſum recte abeſt in Bemb. Victor. et duobus noſtris. D.

16 Veram lectionem ſeruauit Seruius ad Aen. IX, 484. *Quin igitur dum licet, dumque adſum.* In principio verſus, vt in Membranis ſolet, initiali littera omiſſa, vt minio poſtea ſcribatur, reſtat *um;* quod neſcias vtrum ad *Dum, Tum, Cum,* an ad *Quin* pertineat. Inde errato initium. B.

19 *Pedetentim*] Caute. a pedibus et tentando. *Pedetentim tamen*] Hoc quidem ſic accipiunt, tanquam Getae dicat Antipho, vt caute aggrediatur ſenem fallere. D.

Pedetentim tamen] Omnia tenta, omnia experire, ne aut plus aut minus facias. E.

Pedetemptim ſcribitur in omnibus Faerni et noſtris Codd. Omnino in Codd. cum vetuſtioribus, tum recentioribus vel *Temptare* ſcribitur, vel, ſed rarius, *Temtare;* nunquam, quod hodie obtinet, *Tentare.* B.

20 Ex repetitione, quae prioris accentum ſeruare debet, repone, *Vide opis ſi quid potes adferre huic. Si quid.* B.

Ne quid plus minuſue faxit, quod nos poſt pigeat, Geta.

GE. Quaero: ſaluos eſt, vt opinor: verum enim metuo malum.

AN. Noli metuere: vna tecum bona, mala, tolerabimus.

GE. Quantum opus eſt tibi argenti? loquere. PH. ſolae triginta minae.

GE. Triginta! hui, percara'ſt, Phaedria. PH. iſtaec vero vilis eſt.

GE. Age, age, inuentas reddam. PH. o lepidum caput! GE. Aufer te hinc. PH. iam opus eſt. GE. iam feres:

Sed opus eſt mihi Phormionem ad hanc rem adiutorem dari.

(PH. Abi: dic, praeſto vt ſit domi.)

AN. Praeſto'ſt: audaciſſime oneris quiduis impone, et feret:

24 A Cod. Petrenſi abeſt *Tibi:* Cod. C. C. habet *Eloquere:* et Cod. Mead. *Quantum eſt opus tibi argenti, eloquere.* Igitur vt *Opus* ſit in ictu, repone *Quantum eſt opus argenti, eloquere.* B.

25 *Iſtaec vero vilis eſt*] Amatorie. D.

Iſtaec vero vilis eſt] Amatoris animo pretium non credit pro ea magnum eſſe, quam diligebat. E.

Plerique noſtri, *Iſta vero.* B.

26 In Bemb. abeſt *Caput.* Tres Codd. boni *Auferte:* a veterrimo abeſt *Hinc.* Repone, *Age, age, inuentas réddam.* P. *o lepidum!* G. *auferte.* P. *iam opuſt.* G. *iám feres.* Abſolute poſitum eſt *Auferte* ſc. *amplexari*; quia vterque prae gaudio in amplexus Getae ruebant. B.

28 Hic verſus recte a Faerno ſubdititius iudicatur. Nam Bemb. et Victor. plane omiſerunt: atque Phaedria cum ipſe Getam comitetur, non videtur haec poſſe recte imperare, quae hic reperiuntur. B.

29 *Praeſto eſt: audaciſſime*] Optimus ac neceſſarius vtrinque ſemper adeſt, quodcunque onus impoſitum. E.

Solus eſt homo amico amicus. GE. eamus ergo ad eum ocius.

AN. Numquid eſt quod opera mea vobis opus ſit? GE. nihil; verum abi domum,

Et illam miſeram, quam ego nunc intus ſcio eſſe exanimatam metu,

Conſolare. ceſſas? AN. nihil eſt, aeque quod faciam lubens.

PH. Qua via iſtuc facies? GE. dicam in itinere: modo te hinc amoue.

ACTVS QVARTI SCENA I.

DEMIPHO. CHREMES.

QVID? qua profectus cauſa hinc es Lemnum, Chreme,

Adduxtin' tecum filiam? CH. non. DE. quid ita non?

CH. Poſtquam videt me eius mater eſſe hic diutius;

Simul autem non manebat aetas virginis

Meam negligentiam: ipſam cum omni familia

Ad me profectam eſſe aiebant. DE. quid illic tam diu

Quae-

30 *Solus eſt homo amico amicus*] Apollodorus, μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους (Guyetus repoſuit, Μόνος φιλεῖν γὰρ τοὺς φίλους ἐπίσταται). D.

34 *Modo te hinc amoue*] Hinc diſcede. Vult enim ſolus ſecum conſilium quaerere, quomodo fieri poſſit, vt inueniatur argentum. E.

Lege, *Dicam in itere.* Vid. ad Heaut. II, 3, 30. B.

1 *Quid? qua profectus cauſa*] Haec eſt narratio ſimplex. D.

Qua profectus cauſa hinc es Lemnum?] In hac Scena narratio itineris et reuerſionis ſimplicem continet expoſitionem. E.

6 Scribe *Aibant.* Semper enim apud Noſtrum eſt diſyllabon. B.

Quaeſo igitur commorabare, vbi id audiueras?
CH. Pol me detinuit morbus. DE. vnde? aut
qui? CH. rogas?
Senectus ipſa'ſt morbus. ſed veniſſe eas
Saluas audiui ex nauta, qui illas vexerat.
DE. Quid gnato obtigerit me abſente, audiſtin, Chreme?
CH. Quod quidem me factum conſilii incertum facit:
Nam

9 *Senectus ipſa eſt morbus*] Apollodorus, Τὸ γῆρας ἐςὶν αὐτὸ νόσημα. D.

Senectus ipſa'ſt morbus] Ariſtotel. Τὴν μὲν νόσον εἶναι γῆρας ἐπίκτητον, τὸ δὲ γῆρας νόσον φυσικήν. Galen. ὑγιεινῶν lib. I. τὸ γῆρας νοσον ἤδη λέγουσιν ἔνιοι. Plautus Menaech. v, 2, 4. — — *conſitus ſum ſenectute; onuſtum gero corpus; vires Reliquere. vt aetas mala merx eſt tergo! Nam res plurimas peſſimas, cum aduenit, affert.* L.

11 *Quid gnato obtigerit*] Quoniam praeterito tempore ſenes fecerant pactum, vt filiam Chremetis vxorem duceret filius Demiphonis: aliter enim res celari non poteſt, niſi per huiuſmodi nuptias puella vinceretur, et hunc per hunc errorem, quo credit filium ſuum aliam duxiſſe, idcirco cupit excuſatum eſſe, et potius quaſi cauſam quandam eſſe, quod vxorem duxerit filius. E.

12 Denique adiungit: *Quod quidem me factum conſilii incertum facit; nam hanc conditionem ſi cui tulero extrario*] Rationem reddit, cur ex eo quod filius eius vxorem duxerit, non eam quam hic voluit, ſibi conſilium vacillet et incertum ſit. Hanc enim conditionem ſi extraneo ante detulero, habeo neceſſitatem exponendi, *Vnde mihi ſit.* Te autem fidelem eſſe mihi ita, quemadmodum ego mihi ſum, cognouero (*cognoueram.* Z.). At ille alienus, ad quem conditionem iſtam defero, ſi voluerit affinitatem, tacere poterit, quouſque familiaritas copuletur: ſin autem me contemſerit atque ſpreuerit, plus ſciet quam opus eſt, ſiquidem in poteſtate habebit narrare quod ceperit. Quae res mihi magnam ſollicitudinem generat, ne aliquo pacto hanc vxorem meam (*vxor mea* Z.) cognoſcat. Eſt . . . . . mihi (*Eſt enim iſtius mihi haut* Z.) leuis metus. Nam hoc ſi ceperit, ſupereſt, vt me excludat, et domo egrediar. *Ego enim meorum ſolus meus ſum,* hoc eſt, illa diues eſt, ego pauper. E.

Nam hanc conditionem ſi cui tulero extrario;
Quo pacto, aut vnde mihi ſit, dicendum ordine'ſt.
Te mihi fidelem eſſe aeque, atque egomet ſum mihi,
Scibam: ille ſi me alienus affinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:
Sin ſpreuerit me, plus, quam opus eſt ſcito, ſciet;
Vereorque, ne vxor aliqua hoc reſciſcat mea.
Quod ſi fit; vt me excutiam, atque egrediar domo,
Id reſtat: nam ego meorum ſolus ſum meus.
DE. Scio ita eſſe: et iſtaec mihi res ſollicitudini'ſt;
Neque

13 *Hanc conditionem ſi cui tulero*] Κυριολογία: quia *ferre conditionem alicui* dicimus. D.

15 *Te mihi fidelem eſſe aeque*] Mire admixtum ante completam ſententiam de extraneo, *Te mihi fidelem eſſe*, etc. D.

16 Pro vulgari *Sciebam* metri leges probant Bembini *Scibam*. B.

17 *Tacebit, dum intercedet familiaritas*] Incertum, quando proditum iri ſe dicat, ante, an poſt nuptias. D.

20 *Vt me excutiam*] Legitur et, *Excutiat*. D.

Inter interpretes de ſenſu verbi *Excutiat* non conuenit. Sunt, qui pro *Explorare* accipiant, de ingenio adhibendo, quo de futuro proſpiciatur. Alii de excutienda veſte intelligant, ne quid per furtum aſportetur. Geſnerus in Theſ. de ratione conficienda et ſubducenda; vt ſenſus ſit, *Reſoluta dote diſcedam e matrimonio illius.* Equidem puto ſeriei orationis conuenientius, ſi interpreteris per *ſpoliare ſe omnibus rebus, omnia reddere.* Sic *Excuſſus* et *exhauſtus* ſc. pecunia, extat apud Cic. Har. R. 18. Etenim verba *Ego meorum ſolus ſum meus*, ſignificant ſummam paupertatem hominis, praeter libertatem, nil habentis. *Meus* enim eſt eius, qui ſui iuris et poteſtatis eſt; atque *Meorum* non eſt Maſculinum, qui eſt error vulgaris, ſed Neutrum: vt ſenſus ſit, *Nihil mihi eſt, niſi ego ſolus; praeter corpus et libertatem nihil mihi eſt, quod* Meum *dici poſſit.* Z.

21 *Meorum ſolus ſum meus*] Apollodorus, ἐγὼ γάρ εἰμι μόνος τῶν ἐμῶν ἐμός (Guyetus metri cauſa illud μόνος apponit fini). D.

Meorum ſolus ſum] Priſcian. lib. 12. L.

Neque adeo defetiſcar vnquam experirier,
Donec tibi id, quod pollicitus ſum, effecero.

ACTVS QVARTI SCENA II.
GETA.

Ego hominem callidiorem vidi neminem,
Quam Phormionem. venio ad hominem, vt dicerem,
Argentum opus eſſe, et id quo pacto fieret.
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat:
Gaudebat: me laudabat: quaerebat ſenem:
Dis gratias agebat, tempus ſibi dari,
Vbi Phaedriae ſe oſtenderet nihilo minus
Ami-

23 *Neque defetiſcar*] Neque laſſabor. *Adeo experirier*] Semper tentare. E.

Defetiſcar] Vett. libb. *Defeciſcar*. Priſc. l. x. *Experirier*] V. C. *Experier*. L.

Prae vulgari lectione, quae eſt Bembini, ad euitandas eliſiones duras, Terentio indignas, placet Priſciani p. 889. et 1147. *Neque defetiſcar vſque adeo experirier.* Sic *Vſque adeo donec eſt* And. IV, I, 38. B.

24 *Donec tibi id, quod pollicitus ſum, effecero*] Virg. (Aen. II, 719.) *donec me flumine viuo Abluero.* D.

1 *Ego hominem*] Haec Scena expoſitionem tenet, quid cum Phormione actum ſit: nempe vti argentum quaereretur, quod lenoni ferri poſſet pro Phaedria; vt Phaedriae ſe oſtendat nihilo minus amicum eſſe, quam Antiphoni. Aiebat Dis gratiam, datum ſibi eſſe tempus, in quo oſtendere ſe poſſet, ſimili modo ſe amicum Phaedriae eſſe, quemadmodum fuerat Antiphoni. Nam ipſius opera Antipho vxorem duxerat, rurſus ipſius opera Phaedria redimeret meretricem. E.

2 *Venio ad hominem*] Venuſte repetitum *Hominem*. D.

3 Vulgari lectioni *Argento* praeferenda videtur Bembini *Argentum*; quia veteres ſic loquebantur. B.

7 Reſcribe verſus gratia *Phaedriai*, vt ſupra *Cliniai*, *Hoſpitai*: atque tolle *Se*, quod cum Cod. Reg. transferendum eſt in verſ. ſeq. poſt *Amicum*. B.

Amicum eſſe, quam Antiphoni. hominem ad forum
Iuſſi opperiri: eo me eſſe adducturum ſenem.
Sed eccum ipſum. quis eſt vlterior? atat Phaedriae
Pater venit. ſed quid pertimui autem bellua?
An quia, quos fallam, pro vno duo ſunt mihi dati?
Commodius eſſe opinor duplici ſpe vtier.
Petam hinc, vnde a primo inſtitui: is ſi dat, ſat eſt:
Si ab hoc nihil fiet, tum hunc adoriar hoſpitem.

ACTVS QVARTI SCENA III.

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

EXSPECTO, quam mox recipiat ſeſe Geta.

Sed

10 Corrige *Qui eſt vlterior*? vel fortaſſe, *Qui iſte vlterior*? B.

11 Ex *Pater* eliditur *r*; quod ſolemne eſt in primo verſus pede. B.

15 *Hunc adoriar hoſpitem*] Aſtute *Hoſpitem*, de eo qui ſuperuenit: nomen aptum imprudenti rerum, atque alieno ab earum ſcientia. Salluſtius (Catil. 2.), *Vitam ſicuti peregrinantes tranſegere*, etc. D.

Pro *Hoc* Bemb. recte *Eo;* atque pro *Fiat* omnes Faerni et noſtri *Fiet*. B.

1 *Exſpecto, quam mox recipiat huc eſſe Geta*] Ad errorem cumulandum perſona Antiphonis interponitur; vt ei adaucto metu amittendae vxoris, maior vis fiat repentinae laetitiae. D.

Exſpecto quam mox recipiat ſeſe Geta] Vti error cumulari poſſit, intereſſe efficitur Antipho. Ita enim ſumtum eſt conſilium, vti ſecundum legem Phormio velit illam ducere vxorem, quam habet Antipho: ita tamen, ſi recipiat dotem. Hoc autem argentum dotis nomine acceptum vult Phormio Phaedriae dare, vt ipſe pro amica meretrice lenoni det; ipſe vero Phormio oſſerendo ac placando (*differendo et apparando* Z.) producat nuptias, ſi (*donec* Z.) argentum, quod Phaedriae ab amicis promiſſum eſt, cum acceptum fuerit, ſenibus reddatur. Antipho praeſens autem audit, et vere credit,

Sed patruum video cum patre adſtantem: hei mihi,
Quam timeo, aduentus huius quo impellat patrem!
GE. Adibo hoſce. o noſter Chremes. CH. ſalue, Geta.
GE. Venire ſaluom volupe'ſt. CH. credo. GE. quid agitur?
CH. Multa aduenienti, vt fit, noua hic compluria.
GE. Ita. de Antiphone audiſtin' quae facta? CH. omnia.
GE. Tun' dixeras huic? facinus indignum, Chreme,
Sic circumiri. DE. id cum hoc agebam commodum.

dit, Phormionem vxorem eſſe ducturum. E.

Huc poſt *Recipiat* in optimis libris recte abeſt. B.

4 Vulgaris lectio duobus laborat vitiis; primum quod Chremetem ſaluere non iubet Geta; deinde quod duo medii pedes ſinguli ex integris conſtant partibus orationis; id quod in ſenariis et heroicis verſibus vitioſum eſſe recte praecipit Gellius XVIII. ſub finem; nam ſyllabae vltimae non acuuntur apud Latinos. Igitur dele *Hoſce*, adeo vt *Adibo* abſolute ponatur, vt alibi. Atque recipe lectionem Bembini, *O ſalue, noſter Chreme.* B.

5 *Volup eſt*] *Hoc volup* nomen eſt, vt *hoc facul:* ſic enim veteres per ἀποκοπὴν loquebantur. D.

Veniſſe ſaluom volupe eſt] Incolumitas tua ex voluntate eſt. E.

6 *Compluria*] Secundum regulam locutus eſt. Nam *hoc complure*, et *haec compluria.* *Noua hic compluria*] Sic veteres, quod noſtri demta ſyllaba *complura* dicunt. Sic Cato Originum ſecundo; *Fama hoc loco compluria.* Cicero in Protagora, *Confirmandi genera compluria.* Credo quia veteres *hoc plure*, non *hoc plus* dicebant. D.

Noua hic compluria] Chariſ. lib. I. duobus locis. Priſc. lib. 3. L.

9 *Commodum*] Commoda aeſtimatio eſt temporis. *Commodum*] Tantum quod. Lucilius, *Quod mihi commodum eſt, aut vda veſtimenta depoſueram.* D.

Sic circumueniri] Sic aliquem circumuenini. E.

GE. Nam hercle ego quoque id agitans mecum ſedulo,
Inueni, opinor, remedium huic rei. DE. quid, Geta?
Quod remedium? GE. vt abii abs te, fit forte obuiam
Mihi Phormio. CH. qui Phormio? GE. is qui iſtam. CH. ſcio.
GE. Viſum eſt mihi, vt eius tentarem ſententiam:
Prendo hominem ſolum; cur non, inquam, Phormio,
Vides, inter vos ſic haec potius cum bona
Vt componantur gratia, quam cum mala?

Herus

10 *Nam hercle ego*] Commendat conſilium ex cura: ſiquidem dicit, ſe, vti etiam ipſi domini fecerunt, de hac re plurimum cogitaſſe. E.

Meliores libri Faerni et omnes noſtri, praeter vnum recentiorem, recte *Quidem* interſerunt poſt *Id*. B.

11 Recte Bembinus, *Quid Geta?* tribuit Chremeti, et, *Quod remedium*, Demiphoni. Nam prior reſpondet Chremes, cuius maior res agitur, et propior cura ac ſollicitudo eſt. B.

13 *Is qui iſtam*] Ἀποσιώπησις tertia. deeſt *Obtruſit nobis*, aut *Defendit*, aut quid tale. D.

Is qui iſtam] Quo facilius cogitare [illegible] poſſet, quia Phormio, breuiter conſilium (*poſſet quod Phormio eſſet, breuiter deſcriptionem* Z.) dedit, *Is qui iſtam* aut defendit, aut cognatam dicit. E.

14 Cod. noſter vett. pro *Eius* habet *Prius*; alter 900 annorum *Prius eius*: tertius *Eius pertemptarem*. Certe illud *Témptarém* pes Moloſſus cum duplici accentu, dehoneſtat verſum. Repone igitur, *Viſum éſt mi, vt eius temptárem prius ſenténtiam*. B.

16 *Cum bona vt componantur*] Vide potius vt haec cum bona gratia componamus, non mala, per iniuriam atque litem. E.

Illud *Sic* recte abeſt in aliquot libris. In multis pro *Vos* eſt *Nos*, vti olim Eugraphius legiſſe videtur. Quare lege aut *Videmus inter nos*, aut *Videtis inter vos*. Nam *Inter nos*, vel *Inter vos*, vtriuſque partis officium notat. B.

Herus liberalis eſt, et fugitans litium:
Nam caeteri quidem hercle amici omnes modo
Vno ore auctores fuere, vt praecipitem hanc daret.
AN. Quid hic coeptat, aut quo euadet hodie? GE. an legibus
Daturum poenas dices, ſi illam eiecerit?
Iam id exploratum'ſt: heia, ſudabis ſatis,
Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia eſt!
Verum, pone eſſe victum eum: at tandem tamen
Non capitis eius res agitur, ſed pecuniae.

Poſt-

18 *Fugitans litium*] Genitiuo caſui vim nominis habet *Fugitans* iunctum: accuſatiuo, vim tantum participii. *Fugitans litium*] Quaſi quod vult in domino facere, id iam in eo eſſe dicit: praeparans hominem ad contemtum pecuniae, quae poſcetur ſtatim. D.

Herus liberalis eſt] Perſuaſurus Phormio mali quid eſt, primo terrorem . . . . . . atque inicit. Deinde (*Quia perſuaſurus eſt Phormioni, primo terrorem inicit, deinde.* Mſ.) blanditur ab vtili, et dicit, dominus liberalis eſt, qui facile donare poteſt, et lites fugere ſeñ n̄x etc. an (*fugere ſueuit.* NAM CAETERI &c. *Quamquam* Z.) fieri poſſit ex auctoritate multorum, quod expelli puella poteſt. E.

21 *Quid hic coeptat?*] Nunc accipiens ſerui conſilium Antipho iraſcitur. E.

22 *An legibus daturum poenas*] Reſponſio ex ſola permiſſione eſt. Hoc eſt, non id metuimus, habemus enim certum conſilium. Poſt quaeſtionem ſola promiſſione diſſolutam terret, quo facilius perſuadeat Phormioni. E.

25 *Verum, pone eſſe victum*] Etiamſi contrario euentu efficiatur tota perſuaſio facile, et vincatur Demipho, poenam pecūniae eſſe, non capitis. Hoc eſt, condemnari poterit quod effecerit, et liberatus * pecuniaria iſta multa futura eſt. non (*quod eiecerit, ſed liberabitur pecuniaria iſta multa ſoluta. Ergo non* Z.) metuit eiectionem. E.

Vulgari lectioni *Pone* praefer Bembini *Pono*, h. e. Concedo. B.

26 Lege cum vet. Cod. apud Guyetum *Ei*, vt monoſyllabon, pro *Eius*. B.

Poſtquam hominem his verbis ſentio mollirier:
Soli ſumus nunc hic, inquam; eho dic, quid velis dari
Tibi in manum? vt herus his deſiſtat litibus:
Haec hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſies.
AN. Satin' illi Di ſunt propitii? GE. nam ſat ſcio,
Si tu aliquam partem aequi bonique dixeris,
Vt eſt ille bonus vir, tria non commutabitis
Verba hodie inter vos. DE. quis te iſtaec iuſſit loqui?
CH. Immo non potuit melius peruenirier
Eo, quo nos volumus. AN. occidi! CH. perge eloqui.
GE. A primo homo inſanibat. CH. cedo, quid poſtulat?

GE.

28 *Dari tibi in manum*] Datur ei in manum, qui furtim (*ſeparatim* Ed. Du B) accipit ſine arbitro, aut interprete: vt praeuaricator, aut iudex corruptus. D.

Quid vis dari tibi in manum] Hoc eſt, quantam pecuniam in praeſenti accipere vis, vt dominus ab hac lite diſcedat? E.

Vt *Inquam* ſit in ictu, lege cum noſtris omnibus, *Soli ſumus nunc, inquam, hic*. Tum, auctore Bembino libro, *Dic* dele, et *Velis* muta in *Vis*. B.

29 Ne *Herus* extra ictum penitus abſcondatur, repone, *Hérus vt his* etc. B.

30 *Haec hinc faceſſat*] Pro *Hinc ſe faciat*, id eſt, abeat: vt, *Huc ſe faciat*, huc accedat, ſignificat. *Haec hinc faceſſat*] Pro *Cedat*, alias *Faciat*. Ergo duas res ſignificat hoc vnum verbum. An *hinc faceſſat*, prouerbialiter, quaſi *hinc faciat*. Plautus, *Argentum hinc facite*. *Huc te fac* dicitur, pro *huc accede*. D.

Hinc faceſſat] Diomed. libr. I. Seru. Aeneid. IV. verſ. 295. *iuſſa faceſſunt*. L.

32 *Aliquam partem*] Etſi non totum, vel aliquam partem. D.

33 *Tria non commutabitis verba hodie inter vos*] Sic dicebant, iurgium ſignificantes. Proprie *Verba commutare* eſt, quod *altercari* dicimus. D.

35 *Immo non potuit melius*] Chremes arripit conſilium quod fuit commodiſſimum, vt, excluſa iſta, poſſit filiam ſuam Demiphonis filio collocare. E.

37 *A primo homo inſanibat*] Quo

Ge. Quid? nimium quantum libuit. Ch. dic. Ge. ſi quis daret
Talentum magnum. Ch. immo malum hercle: vt nihil pudet!
Ge. Quod dixi adeo ei: quaeſo, quid? ſi filiam
Suam vnicam locaret? parui retulit

Non

Quo facilius perſuadeat, ſummam neceſſario dicit maiorem primo petitam. E.

Inſanire hic non eſſe *debacchari*, ſed *immenſum pretium poſtulare*, recte vidit Eugraphius. Atque vſum hunc verbi multis exemplis docuit Cuperus Obſeruatt. 1, 19. Z.

38 *Quid? nimium quantum libuit*] Apud quoſdam diuerſae perſonae cum verbis ſingulis. D.

Libuit] Hoc eſt, Quantum ei libuit, tantum poſtulauit. *Si quis daret talentum magnum*] Dicendo *Magnum* innuit Talentum eſſe et *minus*. Nam *Maius* appenditur cxx libris. E.

Nimium quantum] Chariſ. lib. 2. L.

Cod. 900 annorum *Quantum voluit;* et *Libuit* pro varia lectione inter lineas. Hinc patet, vtrumque eſſe addititium. Corrige igitur cum aliis, G. *Quid? nimium quantum.* C. *quantum? dic.* G. *ſi quis daret.* Sic olim legebat Celſus Grammaticus apud Chariſ. p. 185. *Nimium quantum: Terentius in Phormione. Vbi Celſus pronunciat: vti* Immane quantum, Incredibile quantum. *Licet quidam ſic legant, inquit, vt* Nimium *ſeruus dicat,* Quantum *vero ſenes: ſed ſententiam non intelligunt.* B.

39 *Talentum magnum*] Priſcian. lib. de ponder. L.

Verba *Immo malum h. v. n. p.* ſicut ſuperiora *Cedo, quid poſtulat,* tribue Demiphoni, libris noſtris ducibus. Hunc enim conuenit exclamare, quippe qui metuebat, ne de ſuo ſoluendum eſſet. B.

40 *Quaeſo, quid ſi vnicam filiam*] Vt, inquit, oſtenderem ei, iniuſte poſitam ſummam, dixi, Quid ſi tu vnicam filiam tuam in matrimonium collocares, tantundem dotis dares? E.

41 *Parui retulit*] Nihil interfuit: vel parum interfuit, id eſt, nihil profuit. D.

Parui retulit] Sed contemſiſti illud, propterea quia non ſuſceperis filiam; ſed pari modo etiam Dominus: nam ſic coepit, et *inuenta eſt*, *quae dotem petat.* E.

Non ſuſcepiſſe: inuenta eſt quae dotem petat.
Vt ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias,
Haec denique eius fuit poſtrema oratio:
Ego, inquit, iam a principio amici filiam,
Ita vt aequom fuerat, volui vxorem ducere:
Nam mihi veniebat in mentem eius incommodum,
In ſeruitutem pauperem ad ditem dari:
Sed mihi opus erat, vt aperte tibi nunc fabuler,
Aliquantulum quae afferret, qui diſſoluerem
Quae debeo. et etiam nunc, ſi volt Demipho
Dare, quantum ab hac accipio quae ſponſa'ſt mihi;
Nul-

42 *Non ſuſcepiſſe: inuenta eſt quae dotem petat*] In Graeca fabula ſenex hoc dicit, *Quid intereſt me non ſuſcepiſſe filiam, ſi modo dos dabitur alienae?* D.

Illud *Quia* ante *Inuenta*, quod in quibuſdam libris reperitur, eſt gloſſema, quod a verſu damnatur, nec a ſenſu magnopere requiritur. Nam Ellipſis perſonae narrantis magis conuenit. Z.

45 *Ego, inquit, iam a principio amici filiam*] Per Ethopoeiam oratio inducitur Phormionis ad ſummam neceſſariam peruenientis perſuaſione. Ac primo cauſa ponitur, cur non ante eam duxerit: quod opus argento ſibi fuerit. et idcirco eam ducere voluit, quae afferat aliquid, vnde diſſolueret, quae debebat. Ergo ſi haec dabit, quantum promiſit illa, quae ſponſa eſt mihi; *nullam mihi malim, quam iſtanc vxorem dari.* E.

47 Repone, *Nam mihi veniebat in mentem eius incommodi*; h. e. Id incommodum in mentem veniebat; vt ſupra 1, 3, 2. Nam e vulgari ratione *Eius* eſt Phanii virginis. Igitur generali ſententia non *Pauperem* debebat ſequi, ſed *Eam*. B.

49 *Sed mihi*] Παρένθεσις prima. *Sed mihi opus erat*] Indictio (*Inductio*) doli eſt. Nam antequam petat, petendi cauſam ingerit. D.

50 *Quae afferret, qui diſſoluerem*] Quia, ſi opum cauſa habendarum dotatam quaereret, minor eſſet neceſſitas captandae opulentioris. Aes alienum addidit, cui rei nihil opponi poteſt. D.

52 *Ab hac accipio quae ſponſa eſt mihi*] Mire *Accipio:* non *Accepturus ſum.* Et definitiuum modum ponit, ne de ſumma dotis ſuperſit diſputatio. D.

Nullam mihi malim, quam iſtanc, vxorem dari.
AN. Vtrum ſtultitia facere ego hunc, an malitia
Dicam; ſcientem, an imprudentem, incertus ſum.
DE. Quid? ſi animam debet? GE. ager oppoſitu'ſt pignori
Ob decem minas, inquit. DE. age, age, iam ducat; dabo.
GE. Aediculae item ſunt ob decem alias. DE. hoi hui!
Nimium'ſt. CH. ne clama: petito haſce a me decem.
GE. Vxori emunda ancillula'ſt: tum pluſcula
Supel-

54 *Vtrum ſtultitia facere*] Παρέλκον tertium. hoc idem enim valet *Vtrum*, quod *An*. D.

55 *Scientem, an imprudentem*] Ἀντίθετον ſecundum. Nam ſcienti imprudentem reddidit. D.

56 *Quid ſi animam debet?*] Graecum prouerbium, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὀφέιλει. D.

Ager oppoſitus eſt pignori] Id eſt, agrum dedi loco pignoris, id eſt, vadimonii. E.

57 *Ager oppoſitus eſt pignori ob decem minas*] Aſtute non protinus *Triginta minas* dixit, ſed paulatim colligit, vt partibus congeſtis in ſumma ſenex minus grauetur. Nam ſi ſemel diceret, deterreret parciſſimum ſenem. Denique auditis decem minis, ſtatim reſpondet *Dabo*. conceduntur ab alio decem. de reliquis ſupereſt dubitatio; nam difficilis eſt ad dandum. D.

Ob decem minas] Quarum ſingulae xxx ſolidis appenduntur. Noluit ſemel (*ſimul* Z.) ſummam proponere, ne magnitudo terreret. Sed perſcite paulatim rerum neceſſariarum mentione ſumma concluditur, dum praeter ancillas et ſupellectilem inter omnia ad xxx minas peruenit. E.

Repone *Mnas*, more Gr. μνᾶς. Ita ſaepenumero apud Plautum pronunciatur. B.

58 Pro *Hoi, hui,* liber Bemb. *Oi, ei.* Reſcribe *Oiei.* Vide ad Heaut. I, 3, 31. B.

59 Pro *Haſce* repone verſus gratia, *Illaſce*. B.

60 Cum Cod. Petrenſi lege melius, *Ancilla'ſt*. Porro lege, *Tum autem pluſcula*; quae lectio conſenſu noſtrorum Codd. firmatur, et vſu Terentii comprobatur. And. I, 5, 34. et alibi. B.

Supellectile opus eſt: opus eſt ſumtu ad nuptias:
His rebus ſane pone, inquit, decem minas.
DE. Sexcentas proinde ſcribito iam mihi dicas:
Nihil do: impuratus me ille vt etiam irrideat?
CH. Quaeſo, ego dabo, quieſce: tu modo filius
Fac vt illam ducat, nos quam volumus. AN. hei mihi!
Geta, occidiſti me tuis fallaciis!
CH. Mea cauſa eiicitur: me hoc eſt aequom amittere.
GE. Quantum potes, me certiorem, inquit, face:

61 *Sumtu ad nuptias*] *Opus eſt*, ſubauditur. D.

62 *Pone ſane, inquit, decem minas*] Bene, *Sane:* quaſi plus (*quaſi non plus*) quiddam exigat, ſed hoc contentus ſit. D.

Hic verſus eneruis et elumbis incedit. Noſtri omnes *Pone ſane*. A duobus abeſt *Minas*. Repone, *His rébus alias póne ſane, inquit, decem*; omiſſo τῷ *Minas*. B.

63 *Sexcentas proinde ſcribito iam mihi dicas*] Perſpicere hinc licet conſuetudinem vtriuſque ſermonis. Nam Apollodorus μυρίας dixit, pro multis. Et vt apud Graecos μύρια, ita apud nos *Sexcenta* dicere pro multis, vſitatum eſt. Cicero (Verr. 1, 47.), *Sexcenta poſſum decreta proferre*. D.

Sexcentas proinde ſcribito mihi dicas] Magnitudine ſummae excitatus exclamat, Quas velit calumnias mihi et cauſas Phormio indicet. Poſtremum autem eſt *Sexcentas* pro quamuis multis. Vt Cicero: *Poſſum ſexcenta decreta proferre*. E.

Illud *Potius* poſt *Proinde* recte abeſt in Bemb. Victor. et aliquot Donati Codd. quos Faernus eſt vſus; it. in vno ex noſtris. Caeterum omnes vett. libri ſcribunt *Seſcentas*. B.

65 *Quaeſo, ego dabo*] Aſſenſum commodat ſenex, dummodo filia ſua nubat Antiphoni. E.

67 *Geta, occidiſti me*] Abeſt hic verſus a vett. codd. L.

68 *Mea cauſa eiicitur: me hoc aequom eſt amittere*] Ratio cur ipſe viginti dare debeat minas, dante Demiphone decem. D.

Mea cauſa eiicitur] Ipſius eſt, ego id perdam. E.

69 *Quantum potes, me certiorem*] Feſtinat Geta: ſcit enim dixiſſe lenonem, *Mea lege vtar, vt potior ſit, qui prior ad dandum eſt*. D.

Quantum potes] Quia leno cra-

Si illam dant, hanc vt mittam; ne incertus ſiem:
Nam illi mihi dotem iam conſtituerunt dare.
Ch. Iam accipiat: illis repudium renunciet:
Hanc ducat. De. quae quidem illi res vortat male!
Ch. Opportune adeo nunc argentum mecum attuli,
Fructum, quem Lemni vxoris reddunt praedia.
Id ſumam: vxori, tibi opus eſſe, dixero.

ACTVS

craſtinum diem conſtituit, cum dixit: *Miles ſe dare dixit cras mane argentum mihi.* E.

Pro *Potes* rectius Bemb. *Poteſt.* Vide Adel. IV, 6, 66. B.

70 Pro *Omittam* noſtri omnes, et Faerni meliores referunt *Mittam.* B.

72 Plures et meliores libri noſtri et Faerni pro *Accipiet* habent *Accipiat.* B.

73 *Quae quidem illi res vortat male!*] Non definit Poeta oſtendere auaritiam Demiphonis, qui nec ideo libenter fert dari aliquid Phormioni, quia ſic commodum ei eſt. Virg. (Ecl. IX, 6.) *Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hoedos.* D.

Quae quidem res ei vertat male!] Vt Virgilius, *Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hoedos.* E.

74 *Argentum mecum attuli*] Comicum argentum praeſto eſt: et cauſa additur cur praeſto, et vnde ſit. ſimul iracundiae vxoris, et iurgio praeparatur locus. D.

Melior eſt ordo in Bembino, *Argentum nunc mecum a.* B.

75 *Fructum quem Lemni, &c.*] Et *Lemni*, et *Lemno* legitur. *Reddunt Praedia*] Σχῆμα ἐπεξήγησις. Et proprie de fructu, *reddunt.* D.

Fructum, quem apud Lemnum reddunt praedia vxoris meae, tibi opus eſſe, dixero] Si pecuniam vxor quaerere voluerit, dicam, quod tibi opus fuit. E.

76 *Id ſumam*] Non fructum, ſed argentum. *Id ſumam*] Impendam. vnde et *Sumtus* dictus. *Vxori, tibi opus eſſe, dixero*] Bene *Eſſe*, non *Fuiſſe*: ne iam repetendum videretur. *Opus eſſe, dixero*] Adiunctiuum, pro pronunciatiuo. vt in Eunucho, *Perculeris iam tu me.* D.

Senſus probat lectionem Bemb. *Inde.* Nam ſi vulgare *Id* retines, efficitur, ſenem nonniſi admodum 30 minas attuliſſe: quod probabile non eſt. Ipſe Donatus videtur legiſſe *Inde.* B.

ACTVS QVARTI SCENA IV.

ANTIPHO. GETA.

GETA. GE. hem! AN. quid egiſti? GE. emunxi argento ſenes.
AN. Satin' id eſt? GE. neſcio hercle: tantum iuſſus ſum.
AN. Eho, verbero, aliud mihi reſpondes ac rogo?
GE. Quid ergo narras? AN. quid ego narrem? opera tua
Ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſume.
Vt te quidem omnes Di, Deaeque, ſuperi, inferi,
Malis exemplis perdant! hem! ſi quid velis,
Huic mandes, quod quidem recte curatum velis.
Quid

1 *Emunxi argento ſenes*] Mire. quum e contrario dicatur *Emunctus homo*, elegans et facetus: vt Horatius (Serm 1, 4, 8.) de Lucilio, *Emunctae naris*, inquit. D.

Geta, quid egiſti?] In hac Scena iracunde interrogat dominus, ac ſeruus ſimpliciter reſpondet, interrogari ſe credens, vt narret quid egerit. *Emunxi argento ſenes*] Hoc eſt, A ſenibus argentum abſtuli. Ita et reliqua aliter interrogatus aliter reſponſionem ſuſcepit. E.

Nonius in v. Emungi et Emungere habet *Senem*. B.

2 *Satin' id eſt?*] Hoc eſt, idne tibi videtur ſatis eſſe ad miſerias meas? An quaſi εἰρωνικῶς dicit, vt dicere ſolemus, *Bene habes nunc:* aut *Feciſti certe, quod debuiſti.* Ideo autem ſubambigue locutus eſt, vt nequaquam poſſet aliter interpretari a Geta, qui reſpondebit (*interpretari Geta, qui reſpondet* Ed. Du B.), *Neſcio hercle: tantum iuſſus ſum.* D.

Meliores noſtri et plures collocant, *Satin éſt id?* B.

5 *Ad reſtim mihi*] Priſcian. lib. VII. L.

Lege *Redit*; et ſic Priſc. p. 757. B.

6 *Vt te quidem omnes*] Chariſ. lib. 2. L.

8 In noſtris pleriſque, verbis *Huic mandes* duplex colon adiunctum eſt; *primum, qui te ad ſcopulum e tranquillo auferat*; alterum, *quod quidem recte curatum velis.* In Bemb. Victor. et Baſilic. prius plane abeſt

Quid minus vtibile fuit, quam hoc vlcus tangere,
Aut nominare vxorem? iniecta eſt ſpes patri,
Poſſe illam extrudi: cedo nunc porro, Phormio
Dotem ſi accipiet, vxor ducenda eſt domum:
Quid fiet? GE. non enim ducet. AN. noui: caeterum
Quum argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet
In neruom potius ibit. GE. Nihil eſt, Antipho,
Quin male narrando poſſit deprauarier.
Tu id quod boni eſt excerpis: dicis quod mali eſt.
Audi nunc contra iam: ſi argentum acceperit,
Ducenda eſt vxor, vt ais: concedo tibi:
Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vo-

abeſt, et poſterius in Cod. Reg. Faernus quidem, et poſt eum plerique alii amplectuntur poſterius. Sed equidem prius genuinum eſſe ſtatuo. Nam haut dubie poſterius huc olim in marginem traductum eſt ex Adel. III, 3, 18. ſed a noſtro loco alienum eſt, quia efficit tautologiam vitioſam. Nam *Siquid velis*, id ipſum eſt quod, *Si quid recte c. v.* At vero prius illud egregiam efficit ſententiam. Dixerat enim ſupra III, I, 15. Geta, *Sic ſe habent principia: adhuc tranquilla res eſt.* Iure ergo hic Getae iraſcitur, qui ex tranquilla re in nouas, vt putabat, turbas et perniciem eum coniecerit. B.

9 *Vlcus tangere*] Prouerbiale: non εἰρωνικῶς dixit. D.

Quid minus vtibile fuit, quam hoc vlcus tangere?] Eſt autem *vlcus*, quod ex ſe in carne naſcitur. Siquidem immiſſa patri ſpes eſt, vxorem *extrudi*, hoc eſt, expelli. E.

Minus vtibile] Plaut. Menaech. v, 6, 23. *Solent eſſe heris vtibiles.* L.

12 *Si Phormio accipiet dotem*] Vxorem ducet: ſi non duxerit, argentum reddet? E.

14 *Ita noſtra cauſa ibit in neruum*] H. e. in periculum, vt ſupra, *Vereor vt iſtaec fortitudo in neruum erumpat.* E.

15 *In neruum potius ibit*] Decipiet. a prouerbio tracto a ſagittariis: quum vis conatuſque tendentis arcum, non in volatum teli, ſed in ruptionem nerui expetatur. D.

17 *Tu id quod boni eſt excerpis*] Honeſte *Excerpis* dixit. et attende quemadmodum dicat *Excerpi bona*, quibus non vtatur. D.

Vocandi, ſacrificandi dabitur paululum.
Interea amici, quod polliciti ſunt, dabunt:
Id iſtis reddet. AN. quamobrem? aut quid dicet?
GE. rogas?
Quot res? Poſtilla monſtra euenerunt mihi:
Introiit in aedis ater alienus canis:

Anguis

21 *Sacrificandi dabitur*] Tertullian. de Idolol. *Nuptias quoque celebrari non magis Deus probibet, quam nomen imponi. Sed his accommodantur ſacrificia.* Hoc ipſum, ſimul et nomen ſacrificii, indicat interpres Ariſtophanis in ſcholiis ad Theſmophor. Ἥραν δὲ τὴν τελείαν.] Ἥρα τελεία καὶ Ζεὺς τέλειος ἐτιμῶντο ἐν τοῖς γάμοις, ὡς Πρυτάνεις ὄντες τῶν γάμων. Σουΐδας. Καὶ ὁ γάμος, καὶ προτέλεια θυσία, ἡ πρὸ τῶν γάμων γινομένη. Itaque Plautus Aulul. III, 6, 43. in nuptiis Megadori: *Ego, niſi quid me vis, eo lauatum, vt ſacrificem.* Puta, vti re diuina facta Di Gamelii placarentur, omenque de ſucceſſu matrimonii captaretur. cui rei auſpices quoque olim adhibiti fuere. Val. Maxim. libr. 2. cap. 1, 1. *Apud antiquos non ſolum publice, ſed etiam priuatim nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumto: quo ex more nuptiis etiamnum auſpices interponuntur: qui quamuis auſpicia petere deſierint, ipſo tamen nomine veteris conſuetudinis veſtigia vſurpant.* Lucan. lib. 2. *Iunguntur taciti contentique auſpice Bruto.* Vbi vetus Scholiaſtes: *Auſpex dicitur, qui nuptiis intereſt, diuinationem quaerens.* Plaut. Caſina. Prol. 86. *Vltro ibit nuptum, non manebit auſpices.* Iuuenal. x, 336. *Veniet cum ſignatoribus auſpex.* Inde Quinctilian. Declamat. 291. *Iſtud ego adulterium quondam manu mea iunxi, ipſe auſpices adhibui, optaui longam concordiam.* L.

22 Plures et meliores libri *Argentum* poſt *Sunt* non habent. B.

23 Placet Bemb. lectio *Inde iſte reddet.* Vat. Vict. Baſii. *Id ille iſtis.* Sic plerique noſtri. B.

24 *Quot res? poſtilla, monſtra euenerunt mihi*] Ordo, Poſtilla, quot mihi res euenerunt, quae res monſtra ſunt. E.

25 *Introiit in aedes*] Varia admodum ac multi generis fuit τῆς μαντικῆς doctrina. ſed de qua hic agitur, ea proprie οἰκοσκοπικὴ dicebatur. Atque vt de aliis alii abunde ſcripſerunt, ita Xenocrates librum compoſuit, in quo de domeſticis auguriis proprie egit. Notauit id Suidas, cuius haec ſunt verba: οὗτος συνεγράψατο τὸ οἰκοσκο-

πικὸν

πικὸν οἰώνισμα, οἷον ὅτι εἰ ἐν τῇ στέγῃ ἐφάνη γαλῆ, ἢ ὄφις, τὸ δέ τι σημαίνει. Appoſite ſane ad rem de qua hic agitur. Et muſtelae meminit Plautus in Sticho III, 2, 7. *Muſtela murem abſtulit praeter pedes, Eum ſtrenua obſonauit.* Dio Caſſius libr. LVIII. de Seiano: προϊόντος αὐτοῦ ἐκ τῆς οἰκίας γαλῆ διὰ μέσων σφῶν διῇξεν. Apul. Mileſ. lib. IX. *Viſae interea muſtelae etiam mortuum ſerpentem forinſecus mordicus attrahentes.* Quinimo ſuperſtitioſos de muribus etiam augurari ſolitos, Iamblichus notat in Amorib. apud Photium Biblioth. pag. 133. καὶ τὰ μυστήρια καθεισθαι ἀπὸ τῶν μυῶν. πρώτην γὰρ εἶναι τὴν τῶν μυῶν μαντείαν. Vid. Auguſt. Lib. I. de Ordine. *Ater canis*] Haec eſt quam Plautus *caninam ſcaeuam* vocat in Caſina V, 4, 4. Apuleius Mileſ. IX. *De ore paſtoritii canis virens exſiluit ranula, ipſumque canem qui proxime conſiſtebat, aries appetitum vnico morſu ſtrangulauit.* Nec ſic tantum canis ominoſus erat; verum etiam ſi vianti occurriſſet (id quod de muſtela iam ex Caſſio annotauimus) infauſtum omne iter putabatur. Tzetzes Chiliad. XIII. Hiſt. 474. Κἂν τούτων σύμπαν μάντευμα κατα-χρηστικωτέρως Κληδὼν, πταρμὸς, συνάντημα κυνῶν etc. Horatius Carm. III, Od. 27. *Impios parrae recinentis omen Ducat, et praegnans canis, et ab agro Raua decurrens lupa Lanuuino, Foetaque vulpes, Rumpat et ſerpens iter inſtitutum.* Ideoque etiam animalia haec θηρία δυσκληδόνιστα vocabantur, quae ne nominari quidem ſine malo omine poterant. Lucian. in Amorib. Et velut ἐν παρόδῳ hoc loco notandum, quod Horatius de *lupa* ait, diuerſum id eſſe a lupo, quem inter bona portenta nominat Petr. Bleſſenſis Ep. LXV. *Ne te illorum errore inuoluas, qui occurſum leporis timent, qui mulierem ſparſis crinibus, qui hominem orbatum oculis, aut mutilatum pede, aut cucullatum habere obuiam deteſtantur; qui de iucundo gloriantur hoſpitio, ſi eis lupus occurſauerit, aut columba,* et quae ſequuntur. Vt cucullatus hic Chriſtianis, ſic Chriſtianus omnis dirum paganis omen. Photius in Bibliotheca ex Martyrol. veteri pag. 764. νομίσας, ὡς οἰωνὸς αὐτῷ γέγονεν οὐκ ἀγαθὸς, ἡ κατὰ τὸ στάδιον ἀπιόντι τοῦ ἁγίου συνάντησις. Vid. Io. Sariſber. Polycrat. Equidem ſuperſtitio etiamnum multos inuaſit, ἀπράκτους fore dies, in quibus fors domo exeuntes inteſtabili alicui occurrerunt, vel abſciſſo, aut coxa pedeue claudo. Quod et ipſum ſuo ſeculo notauit Lucianus in Pſeudolog. εἴτις βάκηλον, ἢ εὐνοῦχον ἴδοι, ἢ πίθηκον, εὐθὺς ἐξιὼν τῆς οἰκίας, ἐπὶ πόδα ἀναστρέφει, καὶ ἐπανέρχεται, οὐκ ἀγαθὰς μαντευόμενος τὰς ἐφημέρους ἐκείνας πράξεις ἔσεσθαι αὐτῷ, ὑπὸ πονηρῷ τῷ πρώτῳ καὶ δυσφήμῳ κληδονίσματι. Sic Caſſio et Bruto in aciem prodeuntibus

Anguis per impluuium decidit de tegulis:
Gallina cecinit: interdixit hariolus:

Aruſpex

tibus obuius Aethiops, nimis aperte ferale ſignum fuit. L. Florus libr. IV. cap. 7. Inde Ariſtophanes in Ranis pag. 129. οἴμοι κακοδαίμων, τῷ συνέτυχον ἐξιών. Seipſum enim ſeruus interrogat, cui malum domo exiens obuiam fuerit. L.

26 *Anguis per impluuium*] Plaut. Amphitruon. V, I, 56. *Deuolant angues iubati deorſum per impluuium duo.* Clemens Alexandr. Stromat. libr. VII. εὐγ᾽ οὖν καὶ Διογένης πρὸς τὸν θαυμάζοντα, ὅτι εὗρεν τὸν ὄφιν ἐν τῷ ὑπέρῳ περιειλημμένον, μὴ θαύμαζε, ἔφη· ἦν γὰρ παραδοξότερον ἐκεῖνο, εἰ τὸ ὕπερον περὶ ὀρθῷ τῷ ὄφει κατειλημμένον ἐθεάσω. Theophraſtus περὶ δεισιδαιμ. Ἐὰν ἴδῃ ὄφιν ἐν τῇ οἰκείᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι. Vbi quid ſit ἱερὸν ἱδρύσασθαι ex Cornuto diſcendum, ad illa Perſii, *Pinge duos angues.* Iſidor. Orig. XII, 4. L.

Recte Guyetus repoſuit *In impluuium.* Sic Plaut. Amph. V, I, 56. *Deuolant angues iubati deorſum in impluuium duo.* Cf. nos ad Eun. III, 5, 41. B.

27 *Gallina cecinit*] Obſeruatum eſt, in qua domo gallina canat, ſuperiorem (*Obſtetricum eſt, in qua domo gallina cantat, ſuperſtitem.* Lib. vterque. *Superſtitem* quoque extat in Mſ. B. et Edd. ante Steph.) marito eſſe vxorem. *Interdixit hariolus*] *Hariolus* eſt, qui diuina mente vaticinatur. Dictus *hariolus*, quaſi *fariolus*, a fatis et a fando; quum F pro H, et item H pro F, in multis locutionibus ponatur. An quod imitantur aſpirationem in exhalando? nam halitu ſolent excludere velut mortalem animam, vt diuinam recipiant. vnde et vocem eiuſmodi dabant, quae eſt OE (pro *Oe* Edd. vett. habent *Ob* vel *Ho*, aut *Hoc.* Malim, *Ha*): quod OE ſonus exhalandi vim praeſtat. D.

Interdixit hariolus] Fingit cauſas, quibus protrahendo nuptias interea votis fruerentur. *Haruſpex* autem et *Hariolus* hoc differunt, quod *Hariolus* diuinat de humanis, *Haruſpex* de diuinis. *Canis intrans*, et *gallina cantans* malum omen ſignificant. Ordo, *Haruſpex vetuit noui quid negotii ante brumam incipere.* E.

Gallina cecinit] Et in Apuleio par portentum narratur, Mileſ. lib. IX. *Vna de caetera cohorte gallina, per mediam curſitans aream, clangore genuino, velut ouum parere geſtiens perſonabat.* Clemens Alexandr. Stro-

Stromat. libr. VII. ἀλεκτρυὼν τρεφόμενος, ἐὰν ἀπὸ ἑσπέρας ᾄσῃ, τιθέμενοι τοῦτο σημεῖον τινός. Et nunc quoque anilibus deliramentis infatuati rentur, ſi gallus triſtem ſonum ediderit, vel gallina cantarit; id mortem alicui ex familia, aut rixas ſignificare. Quandoquidem autem harum ineptiarum mentio incidit, non abs re arbitror, quae de iis apud duos religioſiſſimos Doctores legi, hoc loco adſcribere. Sic itaque Io. Chryſ. Homil. 12. in Paul. ad Epheſ. cap. IV. πολλῶν δειμάτων αὐτοῖς ἡ ψυχὴ μεστή· οἷον ὁ δεῖνα μοι πρῶτος ἐνέτυχεν ἐξιόντι τῆς οἰκίας: πάντως μυρία δεῖ κακὰ συμπεσεῖν· νῦν δ οἰκέτης ὁ μικρὸς τὰ ὑποδήματα ἐπιδιδοὺς, πρῶτον ὤρεξε τὸ ἀριστερόν: συμφοραὶ δειναὶ καὶ ὕβρεις· ἐγὼ αὐτος ἐξιὼν τῷ ἀριστερῷ προτέρῳ προὔβην τῷ ποδί: καὶ τοῦτο συμφορῶν σημεῖον. καὶ ταῦτα μὲν περι τὴν οἰκίαν τὰ κακά. ἔξω δὲ ἐξελθόντι ὁ ὀφθαλμός μοι ὁ δεξιὸς κάτωθεν ἀναπηδᾷ: δακρύων τοῦτο τεκμήριον· καὶ αἱ γυναῖκες δὲ, ὅταν τῷ ἰσόποδι προσαρασσόμενοι κροτῶσιν οἱ κάλαμοι, ὅταν αὐταὶ τῇ κτενὶ σπαθῶσι: σημεῖον τοῦτο ποιοῦνται. πάλιν ὅταν τὴν κρόκην τοῦ κτενὶ κατακρούωσι, καὶ σφοδρότερον τοῦτο ἐργάζονται· εἶτα οἱ ἄνωθεν κάλαμοι ὑπὸ τῆς ἐκτόνου πληγῆς κροτῶσι προσαρασσόμενοι τῷ ἰσοποδὶ: σημεῖον τοῦτο ποιοῦνται. καὶ μυρία ἕτερα γέλωτος ἄξια. κἂν ὄνος ἀνακράξῃ, κἂν ἀλεκτρυὼν, κἂν πτάρῃ τις, κἂν ὁτιοῦν, καθάπερ μυρίοις δεδεμένοι δεσμοῖς, ὅπερ ἔφην, καθάπερ ἐν σκόπῳ κατεχόμενοι, πάντα ὑποπτεύουσι. Auguſtin. de doctrina Chriſt. Libr. 2. cap. 20. cum multa de vana multorum ſuperſtitione dixiſſet, ſic addit: *His adiunguntur milia inaniſſimarum obſeruationum: ſi membrum aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulantibus amicis lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit. Atque illud quod lapidem calcant, tanquam diremtorem amicitiae, minus moleſtum eſt, quam quod innocentem puerum colapho percutiunt, ſi pariter ambulantibus intercurrerit. Sed bellum eſt, quod aliquando pueri vindicantur a canibus: nam plerumque tam ſuperſtitioſi ſunt quidam, vt etiam canem, qui medius interuenerit, ferire audeant, non impune.* Et poſt: *Hinc ſunt etiam illa: limen calcare cum ante domum ſuam tranſit: redire ad lectum, ſi quis dum ſe calceat ſternutauerit: redire domum ſi procedens offenderit: cum veſtis a ſoricibus roditur, plus timere ſuſpicionem futuri mali, quam praeſens damnum dolere* Vid. Theodoret Epm. ἑλληνικῶν παθημ. lib. VI. pag. 88. Huiuſmodi ergo portenta monſtra cum euenirent, qui ſuperſtitioſiores erant, ſtatim ad hariolos abire ſolebant, atque ab illis conſilium expetere. Theophr. περὶ δεισιδαιμ. Ἐὰν μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ, πρὸς τὸν ἐξηγητὴν ἐλθὼν ἐρωτᾷ, τί χρὴ ποιεῖν. Ideoque addit Terentius *interdixit ariolus.* Sic et in Plauti Sticho III, 2, I. Gelaſimus paraſi-

Aruſpex vetuit, ante brumam aliquid noui
Negotii incipere, quae cauſa'ſt iuſtiſſima.
Haec fient. AN. vt modo fiant. GE. fient: me vide.
Pater exit: abi, dic eſſe argentum Phaedriae.

ACTVS QVARTI SCENA V.

DEMIPHO. GETA. CHREMES.

QVIETVS eſto, inquam: ego curabo, ne quid verborum duit:

Hoc

raſitus in re ſimili aruſpicum libros ſe conſuluiſſe dicit: *Libros inſpexi, tam confido, quam poteſt.* L.

28 *Haruſpex vetuit*] *Haruſpex*, ab haruga nominatur. Nam *haruga* dicitur hoſtia, ab hara in qua concluditur et ſeruatur. *hara* autem eſt, in qua pecora includuntur. Plautus, *Ruſticus, hircus, hara;* Moſtellaria (1, 1, 39.). *Ante brumam*] Arte irriſit homines Terentius, quibus religio ſit aggredi negotium aliquod diebus decreſcentibus. *Ante brumam*] Quod ante brumam dies decreſcere incipiant. D.

Hunc et ſeq. ſic lege et diſtingue, *Aruſpex vetuit: ante brumam autem noui | Negotii nihil incipere cauſa eſt ſontica.* Nam pro *Aliquid* antiquiſſimi libri Faerni et noſtri habent *Autem.* Reliquam correctionem ſenſus requirit et verſus. *Sonticum* explicat Feſtus, *iuſtum; certum cum iuſta cauſa; propter quod, quod eſt gerendum, agere deſiſtimus.* B.

30 *Fient: me vide*] Reſpice, id eſt, vultus mei fiduciam gere: ſiquidem quia nullum periculum eſt. Sic Graeci, nam aliter Latini. *Me vide*] Quia in iure promittit, et interponit ſuam fidem: quod nos dicimus, *Me habes. Vide*] Reſpice. D.

1 *Quietus eſto, inquam: ego curabo*] *Quietus*, id eſt, ſecurus. ab eo quod praecedit, id quod ſequitur. D.

Quietus eſto] In hac Scena Demiphonis continentur verba promittentis fratri, omnia ſe eſſe facturum, vti Phormio cogatur et argentum accipere, et vxorem ducere. E.

Pro *Duint* recte omnes libri vett. *Duit.* Nam de ſolo Phormione eſſe ſermonem, ſequentia ſatis docent. B.

Hoc temere nunquam amittam ego a me, quin mihi teſtis adhibeam:
Cui dem, et quamobrem dem, commemorabo. GE. vt cautus eſt, vbi nihil opus'ſt!
CH. Atque ita opus facto eſt. at matura, dum libido eadem haec manet:
Nam ſi altera illaec magis inſtabit, forſitan nos reiiciat.
GE. Rem ipſam putaſti. DE. duc me ad eum ergo. GE. non moror. CH. vbi hoc egeris,
Tranſito ad vxorem meam, vt conueniat hanc prius, quam hinc abeat:
Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne ſuccenſeat:
Et magis eſſe illum idoneum, qui ipſi ſit familiarior:

3 *Vt cautus eſt, vbi nihil opus eſt!*] Conſulit, inquit, quemadmodum detur, vbi omnino dare non debuerit: ſiquidem argentum Phaedriae detur (*detur* abeſt a vett. libris. Lege, *Siquidem dem a. P.*) ſub nomine Phormionis. D.

Vt cautus eſt, vbi nihil opus eſt!] iam notat ſenem, quod illic (*ille nimis*, vel, *illic*, *vbi non debet* Z.) diligens ſit, propterea quod argentum non vere Phormioni dabitur, ſed Phaedriae. E.

Pro *Cum* duo libri *Cui*. ſed rectius *Cui dem; quamobrem dem*. vt tam de homine, quam de negotio iuſiurandum dare poſſint. B.

4 *Dum libido eadem haec manet*] Bene *Libidinem* poſuit pro voluntate hominis incerti ac leuis. D.

Matura] Id eſt, accelera, dum voluntas eſt. E.

Antiqui libri Faerni, *Et matura*. Noſtri plerique *At*. Lege autem, *Atque ita opus facto eſt. et mature, dum* etc. B.

5 *Forſitan nos reiiciat*] Mulierem ſcilicet. An vere *nos*, id eſt, negotium noſtrum et conditionem? D.

6 *Rem ipſam putaſti*] Pro diſputaſti modo. D.

7 Pro *Abeat* leg. *Abiet*: quod meliores Codd. Faerni et noſtri omnes habent, et verſus exigit. B.

9 Lege ex Cod. Academ. *Ipſi qui ſit f.* B.

Nos noſtro officio nihil digreſſos: quantum is voluerit,
Datum eſſe dotis. DE. quid tua, malum, id refert? CH. magni, Demipho.
DE. Non ſat tuum te officium feciſſe, ſi non id fama approbat?
CH. Volo ipſius quoque voluntate hoc fieri, ne ſe eiectam praedicet.
DE. Idem ego iſtuc facere poſſum. CH. mulier mulieri magis congruit.
DE. Rogabo. CH. vbi illas nunc ego reperire poſſim, cogito.

ACTVS

10 Noſtri omnes *Nihil egreſſos*. Sed leg. *Nihil degreſſos*; vt paſſim *Decedere officio*. Deinde adde verſui *Dari*, quod a ſequente eſt abſorptum. B.

11 *Quid tua, malum, id refert*] *Malum*, interiectio. et eſt ordo, Quid tua id refert? *Magni, Demipho*] Nota reſponſum contra *Quid refert*, non ad *Quid* relatum. Et quaere quomodo dicatur, *Quid mea? quid tua?* an deeſt *ad*; vt ſit, *Ad mea*, aut *ad tua*? D.

Quid tua, malum!] Quid id ad te attinet? *Malum* autem interiectio eſt iraſcentis. cui ſubiungitur, *Magni, Demipho*, id eſt, Magni refert. E.

12 Hic verſus, qui ipſi Chremeti rationem reddenti, *cur magni ſua referat*, eſt tribuendus, ſic legatur et diſtinguatur, *Non ſatis eſt tuum te officium facere, fama ſi id non approbat:* ſine interrogatione. Nam verba *Non ſatis e. t. t. o. facere* quae extant in Bemb. niſi quod ibi *Feciſſe* legatur, efficiunt ſententiam generalem. B.

13 Pro *Hoc* noſtri recte exhibent *Haec*, ſc. quaecunque in diuortio tranſacta et tranſigenda ſunt. B.

14 *Mulier mulieri*] Femina feminae magis poterit perſuadere. Partes enim virorum viros, feminarum feminas, vt docet Horatius, aegre (Corrige *agere*. Locus in Art. Poet. 176. videtur ſpectari. Z.) conuenit. E.

In Bemb. eſt *Conuenit*, in pleriſque Faerni *Congruit;* in Baſil. et omnibus noſtris, praeter tres, recte *Congruet*. B.

15 *Illas reperire*] Filiam et vxorem. D.

Praeter Bemb. vbi eſt lectio, quam Faernus et Lindenbrogius

ACTVS QVINTI SCENA I.

SOPHRONA. CHREMES.

QVID agam? quem mihi amicum inueniam miſera? aut cui conſilia haec referam?
Aut vnde mihi auxilium petam?
Nam vereor, hera ne ob meum ſuaſum indigne iniuria afficiatur:
Ita patrem adoleſcentis facta haec tolerare audio violenter.
CH. Nam quae haec eſt anus exanimata, a fratre quae egreſſa'ſt meo?

SO.

gius expreſſerunt, omnes Faerni et noſtri libri habent *Vbi égo illas nunc;* recte, dummodo verſus gratia addas *iam*. B.

1 *Quid agam?*] In hac Scena eſt Sophrona, quae errorem ſolum patiens (*quae ex rumore ſolo audiens* Z.), quod excludi habeat (*debeat* Z.) a nuptiis puella, quaerit auxilium. Inuenit ſenem patrem, et narrat, quemadmodum res geſtae ſint; et ſe ab hoc facto, quod puella nupſerit excluſam per venialem ſtatum quod factum ſit, neceſſitate ſit factum (*Et purgat ſe ob hoc factum, quod puella nupſerit indotata, per venialem ſtatum; quum, quod factum ſit, neceſſitate ſit factum.* Z.). E.

Hunc et ſeq. ſic reſtitue, *Quid agam? quem mihi amicum miſera inueniam, quo conſilia haec referam, atque | Vnde mi auxilium petam?* deleto priori *Aut*, et altero mutato in *Atque* ob rationem ſenſus. *Quo* pro *Cui* habet Bemb. Ordo *Miſera inueniam* extat in noſtris omnibus. B.

3 *Nam vereor, hera ne*] Vehementer pertimeſco, ne Philumena propter meum conſilium graui afficiatur iniuria. E.

Pro *Indigna*, quod Faernus e Bemb. et aliis edidit, noſtri omnes recte habent *Indigne*. vt Heaut. III, 3, 4. B.

4 *Audio violenter*] Quod Graeci dicunt δεινῶς. D.

5 *Nam quae haec eſt anus*] ἀναστροφή: vt, *Nam quis te iuuenum confidentiſſime* (Georg. IV, 445.). Sed figura haec apta commotis eſt aliqua re noua. *A fratre*] Pro, A domo fratris. vt (Aen. II, 311.) *iam proximus ardet Vcalegon.* D.

Nam quae haec anus] Ordo: quaenam haec anus eſt. Virg.

 (Ge.

SO. Quod vt facerem, egeſtas me impulit: quum ſcirem infirmas nuptias
Haſce eſſe; vt id conſulerem, interea vita vt in tuto foret.
CH. Certe aedepol, niſi me animus fallit, aut parum proſpiciunt oculi,
Meae nutricem gnatae video. SO. neque ille inueſtigatur. CH. quid agam?
SO. Qui eſt eius pater. CH. adeo, an maneo? dum ea, quae loquitur, magis cognoſco?
SO. Quod ſi eum nunc reperire poſſim, nihil eſt quod verear. CH. ea'ſt ipſa;

Col-

(Ge. IV, 445.) *Nam quis te, iuuenum confidentiſſime:* pro, quiſnam E.

Vt *Anus* in ictu ſit, repone cum optimis et pluribus libris *Haec anus eſt.* Caeterum Comma ſublatum poſt *Exanimata* repone poſt *Anus*. B.

6 *Egeſtas me impulit*] Venialis ſtatus. D.

Quod vt facerem] Hic eſt illa tota praerogatio, quod inopia fecit, vt puellam illam matrimonio collocaret: cum infirmas nuptias eſſe crederet, quod abſente patre filius duxiſſet vxorem. Quamquam tentat etiam quandam compenſationem cum dicit: *vt id conſulerem, vita vt in tuto foret* . . . . . eſt profui. E.

7 *Interea vita vt in tuto foret*] Compenſatiua qualitas. D.

8 *Niſi me animus fallit, aut parum oculi proſpiciunt*] Docte Terentius. Nam viſa, vel corporis, vel animi ſunt: hoc eſt, rationis, vel ſenſus. D.

Niſi me animus fallit, aut parum] Duobus modis conceptam veritatem tenemus, dum et oculi proſpiciunt, cum animus pupulos integer feras * mittitur (*per pupillas foras mittitur integer* Mſ.), ne viſus aliquo errore fallatur. E.

9 Placet Bembini *Quid ago?* Nam mox ſequitur, *Adeo, Maneo.* B.

10 *Magis cognoſco*] Mſ. R. et vett. codd. *magis cognoſcam.* L.

Ne *Pater* extra ictum ponatur, repone *Qui eius pater eſt.* Atque ex Bemb. lege *Haec* in caſu recto, pro vulgari *Ea.* B.

Colloquar. So. quis hic loquitur? Ch. Sophrona. So. et meum nomen nominat?

Ch. Reſpice ad me. So. Di obſecro vos: eſtne hic Stilpho? Ch. non. So. negas?

Ch. Concede hinc a foribus paululum iſtorſum ſodes, Sophrona;

Ne me iſtoc poſthac nomine appellaſſis. So. quid? non obſecro es,

Quem ſemper te eſſe dictitaſti? Ch. ſt. So. quid has metuis fores?

Ch. Concluſam hic habeo vxorem ſaeuam: verum iſtoc de nomine

Eo perperam olim dixi, ne vos forte imprudentes foris

Effutiretis, atque id porro aliqua vxor mea reſciſceret.

12 *Meum nomen*] Mire ſuum nomen illa agnoſcit; hic diſſimulat. D.

13 *Eſtne hic Stilpho?*] Cognitum dominum eo nomine appellauit, quod apud villam; et quoniam in ciuitatem ſic (*ſed a quo iam in ciuitatem ſe recepit, vbi nunc Z.*) eſt, ibi pro hoc nomine dicebatur Chremis. Sed idcirco nomen negauit, metuens ne vxor ſua hoc poſſit agnoſcere. Denique admonet vt a foribus paululum concedat, et non iam ſe hoc nomine appellet. E.

14 *Paululum iſtorſum*] Nunc *Iſtorſum* (*Paululum* Mſ. B. et Edd. ante Steph.) aduerbium eſt loci: alias nomen. D.

Cum Codd. recentioribus lege verſus gratia *Paulum*. B.

16 *Quem ſemper te eſſe dictitaſti*] *Eſſe* pro Nominari, antiquorum more dixit. D.

17 *Concluſam hic habeo vxorem ſaeuam*] Illaturus *Saeuam*, bene *Concluſam* praetulit: vt ſi diceret, *feram*. D.

Probanda eſt lectio Victoriani, qui pro *De* habet *Me*. B.

19 *Effutiretis*] Eloqueremini, euacuaretis, et inaniretis. *Effutiretis* ab eo quod eſt effundere. Tranſlatio eſt a vaſe, *Futili* nomine: quod patulo ore, fundo acuto inſtabile, nihil prorſus continet: vnde *Futilis* dicitur eiuſmodi, vt nihil

SO. Iſtoc pol nos te hic inuenire miſerae nunquam potuimus.

CH. Eho dic mihi, quid rei tibi eſt cum familia hac, vnde exis?

Vbi illae ſunt? SO. miſeram me! CH. hem, quid eſt? viuuntne? SO. viuit gnata:

Matrem ipſam ex aegritudine miſeram mors conſecuta eſt.

CH. Male factum! SO. ego autem, quae eſſem anus deſerta, egens, ignota,

Vt potui, nuptum virginem locaui huic adoleſcenti,

Harum

hil intra ſe contineat, et ſemper inanis ſit. D.

Foris aſſiſtiretis] Sub oſtium aliquid diceretis. E.

20 *Iſtoc pol nos te*] Haec cauſa eſt, cur te non potuimus reperire, quod hoc nomine nuncuparis. E

22 *Miſeram me*] Interrogata Sophrona anus *Vbi illae ſunt?* quaſi dolens. Cum audiiſſet vxorem mortuam, prius gemitum commodauit, cum ille accepturus aliter ſit. quippe leuabitur . . . . an (*leuabitur cura, ne ſibi Z.*) duae vxores in vna ciuitate ſint. E.

Duo e noſtris recte nec *Aut*, nec *Sunt* habent, ſed ſimpliciter, *Vbi illae?* B.

23 *Ex aegritudine*] Infirmitate (*Non infirmitate* Guyetus) ac morbo. *Ex aegritudine miſeram mors conſecuta eſt*] Bene moderatus eſt, vt neque nimis aegre ferat, neque rurſum ἀπαθὴς ſit. Et haec eſt οἰκονομία, ne in eadem vrbe duae vxores plus mali ex ſollicitudine afferant Chremeti, quam ex alterius morte triſtitiae. Neque in Comoedia poſſunt nimis miſerabiles mortes eſſe, ne res in Tragoediam tranſeat. D.

Ex aegritudine miſeram] Breuiter et caſus et cauſa modo oſtenditur. E.

24 *Deſerta, egens, ignota*] Singula pronuncianda ſunt: argumenta enim haec ad venialem ſtatum proferuntur. D.

Ego autem cum eſſem] Hic iam purgatio eſt illa, veniali ſtatu poſita, cum dicit neceſſitate factum, quod *anus* fuerit, quod *egens*, quod *ignota*: et tamen non male conſuluerit, cum adoleſcenti et diuiti dederit, de quo dixit, *Harum qui eſt dominus aedium.* E.

Harum qui eſt dominus aedium. CH. Antiphonine? SO. hem, illi ipſi.
CH. Quid? duaſne is vxores habet? SO. au, obſecro, vnam ille quidem hanc ſolam.
CH. Quid illam alteram, quae dicitur cognata? SO. haec ergo'ſt. CH. quid ais?
SO. Compoſito factum'ſt, quomodo hanc amans habere poſſet
Sine dote. CH. Di voſtram fidem, quam saepe forte temere
Eueniunt, quae non audeas optare! offendi aduениens,
Qui-

26 *Hem*, quod ſine ſynaloepha ſtare nequit, efficit verſum claudicantem. Duo libb. poſt *Antiphonine* addunt *Inquam*. ſed rectius Academicus Cod. *Antiphonine? Iſti, inquam, ipſi.* B.

27 *Quid! duaſne*] Miratur potius, quam interrogat: id enim audiuit quod fieri per vota cupiebat. E.

Vt verſus ſtet, dele *Habet*, quod ex interpretatione inter lineas natum eſt. B.

28 Pro vulgari *Quid illa altera*, Bemb. et noſter veterrimus *Quid illam alteram:* non tamen ſubaudiendum eſt, *Habet vxorem*; ſed vt ſupra III, 1, 15. *Quid eum?* et Heaut. V, 1, 77. B.

29 *Compoſito factum eſt*] Sic veteres: nos, *Ex compoſito.* vt (Aen. II, 129.) *Compoſito rumpit vocem, et me deſtinat arae.* D.

30 *Saepe forte temere eueniunt*] Frequenter obtinentur per caſum atque fortunam, quae vix exoptare quis audeat. Nam modo inueni filiam cum eo nuptam, cum quo eſſe cupiebam, et eam diligi a filio (*diligi, vt volebam*; vel, *a viro.* Z.). Quod quidem magna nos cura et opere vt fieret laborabamus: at nunc ſola haec anus cuncta compleuit. E.

Forte temere eueniunt] Menand. Ταυτομάτων ἡμῶν κάλλιω βουλεύεται. Plaut. Moſtell. I, 3, 40. *Inſperata accidunt magis ſaepe, quam quae ſperes.* L.

31 *Quae non audeas optare!*] Pro, Quae non audeat quis. vt, *Facile pro Eunucho probes.*

Offendi aduениens] Pro, quum aduenissem. vt (Georg. I, 16.), *Ipſe nemus linquens patrium ſuaque arua Latinus.* Quia Latina lingua deficit hac declinatione. D.

Offendi aduениens] Priſcian. libr. II. L.

Quicum volebam, atque vt volebam, collocatam filiam:
Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam vt fieret,
Sine noſtra cura, maxuma ſua cura, haec ſola fecit.
So. Nunc quid opus facto ſit, vide: pater adoleſcentis venit:
Eumque animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. Ch. nihil pericli'ſt.
Sed per Deos atque homines, meam eſſe hanc caue reſciſcat quiſquam.
So. Nemo ex me ſcibit. Ch. ſequere me: intus caetera audies.

ACTVS

32 Verſus cauſa legendum cenſeo, *Filiam locatam.* B.

34 *Haec ſola fecit*] Si *Hic* legerimus, Antiphonem intelligimus: ſin *Haec*, Sophronam. D.

Maxima ſua cura] Mſ. R. *Maxime ſua cura.* L.

Nullam inter hunc et antecedentem verſum repugnantiam video, nec adeo cum Bentleio verſum ſpurium hunc eſſe cenſeo. Nam quamquam Senes maximo opere his nuptiis operam dabant: tamen recte dicitur *Sine noſtra cura.* Vtrique enim, Senes et Nutrix, curabant: mulier tamen illas nuptias ſine cura Senum confecit; quippe qui nihil quicquam ad rem contulerant; illorum cura plane vana et inanis fuerat. Saepe *Cura* de efficacia curae dicitur, pro *Opera*, quae confertur. Deinde in tali ſermone populari non omnia ad viuum ſunt reſecanda, praeſertim cum quis animo eſt perturbatus in vtramque partem. Z.

35 *Nunc quid opus facto*] Neſcis quid votis maxime petamus. Quaſi admonet ſenem vti proſpiciat filiae, quod adoleſcentuli pater iracunde ferat, filium ſuum duxiſſe vxorem ſe abſente. E.

37 *Sed per Deos*] Adiurationis genus eſt. D.

Sed per Deos atque homines] Chremes poſcit ſilentium, ne aliquis eius eſſe filiam recognoſceret; *per Deos atque homines*, rogat potius, quam terret. E.

38 *Nemo ex me ſcibit*] Docta reſponſio: noſtri etenim ſilen-

ACTVS QVINTI SCENA II.

DEMIPHO. GETA.

NOSTRAPTE culpa facimus, vt malos expediat eſſe,
Dum nimium dici nos bonos ſtudemus et benignos:
Ita fugias, ne praeter caſam, quod aiunt: nonne id ſat erat,
Accipere ab illo iniuriam? etiam argentum'ſt vltro obiectum,

Vt

ſilentii promiſſio eſſe debet. res enim alio pacto fortaſſe poſſit agnoſci, quid id nobis? noſtram taciturnitatem debemus polliceri. E.

Pro *Audies*, vt verſui conſulatur, repone *Audiemus*; tam quae tu ex me, quam quae ex me te ego audire cupimus. B.

1 *Noſtrapte culpa*] Haec Scena verba tenet Demiphonis reuertentis, poſteaquam datum eſt argentum. Noſtra ipſa culpa facimus, vti mali malos eſſe cupiant. E.

Tres noſtri veterrimi recte *Malis*. Vide ad Heaut. II, 4, 8. et Martial. *Nobis non licet eſſe tam diſertis*. B. Caeterum non male Daceria, ducta Cod. Regii auctoritate, ſtatuit ab hac Scena demum principium Actus quinti eſſe faciendum, propterea quod omnes perſonas de Scena abiiſſe ſub finem antecedentis videmus. Z.

3 *Ita fugias, ne praeter caſam*] Prouerbium, *Ita fugito, ne praeter caſam*. Hoc eſt, ne praetereas (*praetermittas* Mſ. et Edd. ante Steph.) caſam tuam, quae ſit tibi tutiſſimum receptaculum. Aut, ita fugias, ne praeter caſam: vbi cuſtodiri magis, et prehendi fur, et mulctari verberibus poteſt. Aut verbum erat ipſius cuſtodis furem exagitantis, et interea prohibentis, ne ante caſam tranſeat, ne in praetereundo etiam inde aliquid rapiat. Queritur ſenex, ſe, dum auari infamiam fugeret, in ſtulti reprehenſionem incidiſſe. D.

Ita fugias, ne praeter caſam] In prouerbio hoc eſt: fugias non ante caſam, ſed in caſam. Etenim ſtultum eſt, cum auxilium habere poſſis, ante illam fugere, non in illam: vtique enim auxilium tuae domus debes petere, non alienum. E.

Vt ſit qui viuat, dum aliquid aliud flagitii conficiat.

GE. Planiſſume. DE. iis nunc praemium eſt, qui recta praua faciunt.

GE. Veriſſume. DE. vt ſtultiſſime quidem illi rem geſſerimus.

GE. Modo vt hoc conſilio poſſiet diſcedi, vt iſtam ducat.

DE. Etiamne id dubium'ſt? GE. haut ſcio hercle, vt homo'ſt, an mutet animum.

DE. Hem! mutet autem? GE. neſcio: verum, ſi forte, dico.

DE. Ita faciam, vt frater cénſuit: vt vxorem eius huc adducam,

Cum iſta vt loquatur. tu, Geta, abi prae: nuncia hanc venturam.

GE.

5 *Dum aliud aliquid*] Vetuſte. D.

Alii hoc ordine, *Aliud aliquid.* Nec verſus, nec ſenſus intereſt. B.

6 *Iis nunc praemium eſt*] Sine dubio munus ac praemium his datur, qui mali ſunt, et directa praua faciunt . . . . (*faciunt. Igitur neceſſe eſt, vt,* Z.), ſi nos benigni volumus eſſe, poſtulata concedamus. E.

8 *Modo vt hoc conſilio poſſit diſcedi, vt iſtam ducat*] Ne poeniteat dominum pecuniam dediſſe, terrorem ſeruus iniicit. D.

Modo vt hoc conſilio] Ne poeniteret dominum amplius pecuniae datae, et erroris (*datae, terroris* Z.) aliquid ſeruus adiecit. videri (*Videretur enim* Z.) ſuggeſtum, ſi modo perſeueret, vt ille eandem quam promiſit ducat vxorem. E.

9 Lege ex vno Regio, *Etiam idne dubiumſt.* Vid. ſupra II, I, 8. B.

11 *Ita faciam vt frater*] Mandatorum memor pergere ad vxorem vult, vt eam ducat ad puellam, ac perſuadeat puellae, vti cum voluntate diſcedat a viro. E.

Poſterius *Vt* male abeſt in Codd. recentioribus. vid. Hec. II, 2, 2. Sed omnes noſtri, praeter duo, recte collocant, *Huc eius.* B.

GE. Argentum inuentum'ſt Phaedriae: de iurgio ſiletur:
Prouiſum eſt, ne in praeſentia haec hinc abeat: quid nunc porro?
Quid fiet? in eodem luto haeſitas: vorſuram ſolues,
Geta: praeſens quod fuerat malum, in diem abiit: plagae creſcunt,
Niſi proſpicis. nunc hinc domum ibo; ac Phanium edocebo,
Ne quid vereatur Phormionem, aut eius orationem.

ACTVS

13 *Argentum inuentum'ſt*] Secum loquitur ſeruus acta enumerans, et quid argentum ſit (*et quoad argentum, ſic* Z.) conſtituens: Inuentum eſt Phaedriae argentum quod lenoni det, lis nulla proferatur Phormioni * (*det, et lis nulla proferetur P.* Z.). E.

15 *Vorſuram ſoluis*] Creditorem mutas. *Vorſuram ſoluis*] *Vorſuram facere* dicitur, qui aes alienum ex aere alieno ſoluit. Dicitur etiam *Vorſuram facere*, cum minore foenore acceptam quis pecuniam maiore (*maiorem* Mſ. B. et Edd. vett.) occupat. D.

In eodem luto haeſitas] Hac in re verſaris, *vorſuram ſoluens*, creditorem mutans. Cui reſpondetur ſcilicet, Praeſens malum in futurum abiit, ſed plagae creſcunt. Ergo inſpice. hic (*Sic hic* Z.) conſilium confirmauit, quid facere debeat. E.

In eodem luto] Lactant. lib. 7. cap. 2. *Ex quibus exitum non haberent; et in eodem luto, ſicut Comicus ait, haeſitauerunt.* Idem libr. 2. cap. 9. *In eodem luto haeſitans vorſuram ſoluis, Geta.* L.

Lege cum nonnullis *Vorſura*. Nam, vti Salmaſii et Gronouii induſtria effectum eſt, *Verſura ſoluit*, qui, vt vetus debitum expungatur, nouum contrahit. Vt Geta hic vnam culpam in nuptiis herilis filii admiſſam, nouis in Phaedriae fidicina fallaciis differt, et in praeſens euadit. Caeterum corrige ob ſenſum *Soluis*. B.

16 *Praeſens quod fuerat malum in diem abiit*] Ὑποφορά. *Plagae creſcunt*] Ἀνθυποφορά. D.

Illud *Geta* cum duobus Codd. delendum puto. B.

18 Phanium nec Phormionem ipſum, marito amiciſſimum, vereri poteſt, nec orationem

ACTVS QVINTI SCENA III.

DEMIPHO. NAVSISTRATA. CHREMES.

AGEDVM, vt ſoles, Nauſiſtrata, fac illa vt placetur nobis:
Vt ſua voluntate, id quod eſt faciundum, faciat. NA. faciam.
DE. Pariter nunc opera me adiuues, ac dudum re opitulata es.
NA. Factum volo: at pol minus queo viri culpa, quam me dignum'ſt.
DE. Quid autem? NA. quia pol mei patris bene parta indiligenter

Tuta-

nem Phormionis, qui ad eam non aditurus erat, ſed domi cum Phaedria potaturus. Igitur ne cum Guyeto ad verſus totius delendi neceſſitatem trudaris, corrige, *Ne quid vereatur Nauſtratam neque eius orationem.* Nam Nauſiſtrata ſola repudium Phanio renunciatura erat. Caeterum *Nauſtrata* in ſermone familiari dicitur breuius pro *Nauſiſtrata*. Sic occurrit *Naucrates* et *Nauſicrates*: *Soſipater* et *Sopater*; *Lampadiſcus* et *Lampadius*; *Philotis* et *Philotium*. B.

1 *Agedum vt ſoles, Nauſiſtrata*] Diuitis vxoris de marito licentius conquerentis haec allocutio eſt, cum diſpoſitione futurarum turbarum. D.

Agedum, vt ſoles] Sicut adſoles benignitatem tuam praeſta, effice vt placata nobis ſit, ne ſe dicat eiectam, ſed credatur propria voluntate. E.

3 *Ac dudum re opitulata es*] Supra enim dixerat Chremes, *Id ſumam: vxori, tibi opus eſſe, dixero.* D.

Recte omnes noſtri, exceptis duobus, et Edd. vett. *Adiuuas.* Nam mulier cum dixiſſet *Faciam*, non erat, quod Demipho vltra rogaret, ſed vt gratias ageret pro illa voluntate. Deinde cum Bemb. Victor. et vno noſtro colloca, *Ac re dudum.* B.

4 *At pol minus queo*] At pol facio (*cupio* Z.) quidem, ſed tantum, quantum me dignum eſt, facere propter viri culpam non poſſum, qui pol mei patris bene parta praedia indiligenter ſeruat. E.

Pro *At* Faernus edidit *Ac*; quod minus elegans eſſe videtur. Z.

Tutatur: nam ex his praediis talenta argenti bina
Statim capiebat. hem, vir viro quid praeſtat! De. binan quaeſo?
Na. Ac rebus vilioribus multo, tamen talenta bina. De. hui!
Na. Quid haec videntur? De. ſcilicet. Na. virum me natam vellem!
Ego oſtenderem. De. certo ſcio. Na. quo pacto. De. parce ſodes,

Vt

6 *Ex his praediis*] Mſ. R. et vett. codd. *Ex ſuis praediis.* L.

7 *Statim capiebat*] *Statim* perpetuo, aequaliter, et quaſi vno ſtatu, Plaut. (Amph. 1, 1, 120.) *Ita ſtatim ſtant ſigna.* Et habet primam longam. quando autem ſignificat aliud, primam breuem habet. D.

Vir viro quid praeſtat!] Id eſt, Intereſt. E.

Cum *Statim*, ſi ſignificat *conſtanter*, *ſingulis annis*, *perſeueranter et aequaliter*, auctore Nonio Marcello primam producat; verſus gratia colloca *Capiebat ſtatim.* Caeterum pro Bembini *Binan* omnes libri exhibent *Bina.* B.

8 Vt verſus ſtet, dele illud *Multo*, quod a ſenſu plane non requiritur. Deinde noſtri omnes cum Edd. vett. habent *Duo talenta.* B.

9 Ne mulier ſibi ipſa repugnet, et ſoloeciſmum committat, pro *Natam* repone *Natum*, ex Bemb. et Cod. noſtro 900 annorum. B.

10 *Parce ſodes*] Cum mulier eſt, (*Cum mulierem eſſe* Z.) vidiſſet domi foriſque iracundia ſuſcitatam. Eſt enim naturale mulierum, vti de viris querantur, maxime ſi ipſae diuites ſunt. Eam temperare continuo voluit, dicens cauſam, cum puella quam perſuaſura ſit, vt diſcedat, non leue verborum futurum eſſe certamen. Chremes recognita filia, quaerit a Demiphone, An datum ſit argentum, quod datum nollet; generaliter tantum dicit, *abduci non poſſe.* Et hoc (*huc* Z.) proſpiciens non aperte hoc loquitur, quod Phormioni nollet argentum dari, generaliter tantum dicit, abduci non poſſe; cauſam ponens, quod vterque ſe diligat; et dicit, comperiſſe quod illa ſit cognata. Quantum poteſt, in memoriam reuocare vult ſignis quibuſdam, quod Demipho intelligit (*vnde Demipho intelligat* Z.) filiam ſuam eſſe. E.

Vt poſſis cum illa: ne te adoleſcens mulier defetiget.
NA. Faciam, vt iubes: ſed meum virum abs te exire video. CH. hem, Demipho,
Iam illi datum eſt argentum? DE. curaui ilico. CH. nollem datum!
Hei! video vxorem: paene plus, quam ſat erat. DE. cur nolles, Chreme?
CH. Iam recte. DE. Quid tu? ecquid locutus cum iſta es, quamobrem hanc ducimus?
CH. Tranſegi. DE. quid ait tandem? CH. abduci non poteſt. DE. qui non poteſt?
CH. Quia vterque vtrique eſt cordi. DE. quid iſtuc noſtra? CH. magni: praeter haec,
Cognatam comperi eſſe nobis. DE. quid! deliras? CH. ſic erit:
Non temere dico: redi mecum in memoriam. DE. ſatin ſanus es?
NA. Au, obſecro, caue, ne in cognatam pecces. DE. non eſt. CH. ne nega:
Patris nomen aliud dictum eſt: hoc tu erraſti. DE. non norat patrem?

CH.

11 *Mulier defetiget*] Vett. libb. *adfetiget*. L.

Ne verſus vitio laboret, repone *Vt póſſis cum illa; né adoleſcens mulier te fatiget*. B.

16 *Qui non poteſt?*] V. C. *Quid? non poteſt*. L.

18 *Cognatam comperi eſſe*] Quoniam confiteri non poteſt, vxore praeſente. E.

19 Ad octonarium ſanandum Faernus cum Bemb. malebat legi *Satine*. Ego vero malo legi *Redu*. Nam ſi *Redi* ab auctore eſſet, non dixiſſet *Mecum*, ſed *Tecum*. Senſus igitur eſt e noſtra ratione. Non temere dico; redi mecum in memoriam, cognatam eam nobis eſſe. B.

20 Pro *Vide* omnes noſtri habent *Caue*. B.

CH. Norat. DE. cur aliud dixit? CH. nunquamne hodie concedes mihi,
Neque intelliges? DE. ſi tu nihil narras. CH. pergis? NA. miror quid hoc ſiet!
DE. Equidem hercle neſcio. CH. vin' ſcire? at ita me ſeruet Iuppiter,
Vt propior illi, quam ego ſum ac tu, nemo'ſt! DE. Di voſtram fidem!
Eamus ad ipſam; vna omnis nos aut ſcire, aut neſcire hoc volo. CH. ha!
DE. Quid eſt? CH. itan' paruam mihi fidem eſſe apud te? DE. vin' me credere?
Vin' ſatis quaeſitum mihi iſtuc eſſe? age, fiat: quid? illa filia
Amici noſtri, quid futurum'ſt? CH. recte. DE. hanc igitur mittimus?
CH. Quidni? DE. illa maneat? CH. ſic. DE. ire igitur tibi licet, Nauſiſtrata.

NA.

23 *Quid boc ſiet*] Vet. Cod. et Mſ. R. *Quid boc eſt.* L.

Faerni libri recte pro *Narres* habent *Narras.* Omnes eius, praeter Bemb. et Victor. vbi eſt *Perdis*, atque noſtri recte *Pergis.* Pro *Quid* autem ſenſus poſcit *Qui*, h. e. quomodo. B.

25 In omnibus Faerni libris, praeter vnum Bembinum, et noſtris, praeter tres, recte legitur *Homo nemoſt.* B.

27 *Itane paruam*] Mſ. R. *Itane parum. Vin me credere?*] Mſ R. *Vis me credere!* al, *vin' me boc credere?* L.

Illud *Hoc* vulgare recte abeſt in Bemb. Nam ſequitur *Iſtuc.* B.

28 *Vin' ſatis quaeſitum*] Hoc totum pro vna perſona quidam legunt. *Filia amici noſtri*] Hoc eſt, tua. D.

Illa filia amici noſtri] Tua ſcilicet. Quodque (*Quod quum* Z.) aperte non potuit, occulte dixit. E

Quid? illa filia] V. C. *Quid? de illa filia.* L.

NA. Sic pol commodius eſſe in omnis arbitror, quam vt coeperas,
Manere hanc: nam perliberalis viſa'ſt, quum vidi, mihi.
CH. Quid iſtuc negoti'ſt? DE. iamne operuit oſtium? DE. iam. CH. o Iuppiter!
Di nos reſpiciunt: gnatam inueni nuptam cum tuo filio. DE. hem!
Quo pacto id potuit? CH. non ſatis tutus eſt ad narrandum hic locus.
DE. At tu abi intro. CH. heus, ne filii quidem noſtri hoc reſciſcant, volo.

ACTVS QVINTI SCENA IV.

ANTIPHO.

LAETVS ſum, vt meae res ſeſe habent, fratri obtigiſſe quod volt.
Quam ſcitum'ſt, eiuſmodi parare in animo cupiditates; Quas,

31 *Commodius eſſe in omnes*] Et circa illum qui duxit, et circa illam quae ducta eſt, et circa te ſocerum. D.

32 *Perliberalis viſa eſt. quum vidi. mihi*] Ordo eſt, Perliberalis viſa eſt mihi. D.

35 Malim legi, *Quo pacto id pote? C. non ſatis eſt tutus hic ad narrandum locus.* B.

36 *Heus! ne filii*] Ita ſilentium huius rei cupio, vt ne quidem filii noſtri audiant. E.

1 *Laetus ſum*] Antiphonis perſona eſt. D.

Laetus ſum] Antipho adoleſcens ignorans, quod comperta ſit vxor ſua, ſecum loquitur, laudans fortunas Phaedriae. E.

Pro *Vt vt* vulgari Bembinus et quatuor libri ex noſtris tantum *Vt* habent, id quod a verſu ſuadetur. Senſus autem eſt, Pro malo rerum mearum ſtatu; in quantum res meae me laetari patiuntur. B.

2 *Parare animo*] Venuſte additum eſt, *Animo*. Ennius in

Quas, quum res aduorſae ſient, paulo mederi poſſis!
Hic ſimul argentum repperit, cura ſeſe expediuit:
5 Ego nullo poſſum remedio me euoluere ex his turbis,
Quin ſi hoc celetur, in metu: ſin patefit, in probro ſim.
Neque me domum nunc reciperem, ni mihi eſſet ſpes oſtenſa
Huiuſce habendae. ſed vbinam Getam inuenire poſſum,
9 Vt rogem, quod tempus conueniundi patris me capere iubeat?

ACTVS

in ſexto, *Sed quid ego hic animo lamentor?* D.

Quam ſcitum eſt!] Pulcrum et elegans eſt admodum, tales cupiditates in animo parare, quibus mederi facile poſſis, cum aduerſum aliquid forte contigerit. E.

3 *Quum res aduorſae ſient*] Quum deſideratae fuerint, id eſt, quum harum penuria fuerit. D.

Paulo mederi] Priſcian. lib. VIII. L.

Pro *Quas*, quatuor libri habent *Quibus*. Sed bis Priſcianus p. 795 et 1161 *Quas* laudat, vt oſtendat *Medeor* iungi Accuſatiuo. B.

5 *Ex his turbis*] Mſ. R. et vet. codd. *ex iſtis turbis*. L.

Pro vulgato *Exſoluere* omnes Codd. recte *euoluere*, h. e. expedire, ducta metaphora a fili glomere. FAERN.

6 *Si hoc celetur, in metu*] Ἀνακόλουθον quartum. Nam cum propoſuiſſet *Si hoc celetur*: intulit, *ſin patefit*. *In probro ſiem*] Apud patrem ſcilicet. D.

Pro *Siem*, quod in omnibus Codd. extat, verſus poſtulat *Sim*. FAERN.

7 *Spes oſtenſa*] Mſ. R. *oſtentata*. L.

Pro *Oſtenſa*, aut *Oſtentata*, quod in multis reperitur libris, meliores Faerni et noſtri habent *Oſtenta*. B.

8 Lege *Habendi*. Vide ad V, 6, 40. Et omnes libri recte *Poſſim*. B.

9 Pro *Iubeat* antiquiores Faerni libri habent *Suadeat*. Verum ne verſus miſere incedat, repone, *Rogem, quod conueniundi patris me tempus capere iubeat*. Nam *Rogem* in primo pede conceſſa venia corripitur. B.

ACTVS QVINTI SCENA V.

PHORMIO. ANTIPHO.

ARGENTVM accepi: tradidi lenoni: abduxi mulierem:
Curaui, propria ea Phaedria vt potiretur: nam emiſſa eſt manu.
Nunc vna mihi res etiam reſtat, quae eſt conficiunda, otium
Ab ſenibus ad potandum vt habeam: nam aliquot hos ſumam dies.
AN. Sed Phormio'ſt: quid ais? PH. Quid? AN. quidnam nunc facturus Phaedria?
Quo pacto ſatietatem amoris ait ſe velle abſumere?
PH. Viciſſim partis tuas acturus eſt. AN. quas? PH. vt fugitet patrem:

Te

1 *Argentum accepi*] Iactantia hic inducitur Phormionis: qui in omni Scena, prout in ſe iactatur, inſultat (*et quaſi omnes fallacias ex ſententia proueniſſe laetatur*). D.

Argentum accepi] Haec Scena iactationem Phormionis continet, quod conſiliis ſuis quae voluerit cuncta compleuerit. E.

2 *Propria ea Phaedria*] Virgil. (Aen. 1, 77.) *Connubio iungam ſtabili, propriamque dicabo.* D.

Curaui, propria vt potiretur: ſiquidem emiſſa eſt manu] Tribus enim modis fiunt liberi, id eſt, Cenſu, Vindicta, vel Manumiſſione. Et Cenſu quidem, quo ſe redimit captiuus, poſito in libra ante magiſtratus vrbis liber efficitur. Vindicta vero eſt virga, qua in conſpectu omnium ſeruus tactus abſoluebatur. Manumiſſio quoque verbo vbilibet fiebat. E.

Bembinus et noſtri duo optimi habent *Poteretur*, appoſite ad rationem verſus: vt et Catullus, *Liber vt innuptae poteretur flore nouercae.* B.

4 *Hos ſumam*] Id eſt, dilationem petam. E.

5 Ex optimis noſtris aliquot *Facturus eſt*. Lege *Facturuſt*. B.

6 Pro *Sumere* plerique libri Faerni et noſtri, *Abſumere*. B.

7 *Viciſſim partes tuas acturus eſt*] Secundum illud quod

dictum

Te ſuam rogauit rurſum vt ageres; cauſam vt pro ſe diceres:
Nam potaturus eſt apud me: ego me ire ſenibus Sunium
Dicam ad mercatum, ancillulam emtum, quam dudum dixit Geta:
Ne, quum hic non videant me, conficere credant argentum ſuum.
Sed oſtium concrepuit abs te. AN. vide, quis egrediatur. PH. Geta'ſt.

ACTVS QVINTI SCENA VI.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

O FORTVNA, o Fors fortuna, quantis commoditatibus,

Quam

dictum eſt, *Tradunt operas mutuas.* D.

Viciſſim partes] Quemadmodum tu propter facinus ductae vxoris patrem fugiſti, etiam ille propter meretricem afuturus eſt, rogauitque te, vt eandem pro ſe diceres. E.

Vt *Quas* acuatur, repone, *Viciſſim partis tuás acturuſt. Quás? vti ſ. p.* B.

8 *Te ſuam rogauit rurſum vt ageres*] *Partem* (*Apud patrem.* Praeſertim cum *Patrem* in Mſ. B. legatur) iterum ſubaudiamus. et eſt ζεῦγμα a ſuperiore. D.

Solus Bembinus pro *Suam* recte habet *Suas*, ſc. *partes.* B.

9 *Senibus*] Ob ſallaciam mire exſultat. D.

10 Noſtri cum Edd. vett. recte collocant *Dúdum quam dixit Geta.* B.

12 Bembini lectionem *Qui* pro *Quis* verſus ratio probat. B.

1 *O fors fortuna*] *Fortuna* dicta eſt incerta res: *Fors fortuna*, euentus fortunae bonus.
Fors fortuna] Aliud *Fortuna* eſt, aliud *Fors fortuna.* Nam *Fors fortuna* eſt, cuius diem feſtum colunt, qui ſine arte (*qui arte* Edd. vett.) aliqua viuunt. huius aedes trans Tiberim eſt. D.

O Fortuna! O Fors] Haec Scena totum ſoluit errorem;

quod

Quam ſubito hero meo Antiphoni ope veſtra hunc oneraſtis diem!

AN. Quidnam hic ſibi volt? GE. noſque amicos eius exoneraſtis metu!

Sed ego nunc mihi ceſſo, qui non humerum hunc onero pallio,

Atque hominem propero inuenire, vt haec quae contigerint, ſciat?

AN. Num tu intelligis, hic quid narret? PH. num tu? AN. nihil. PH. tantundem ego.

GE. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nunc ſunt. AN. heus, Geta. GE. hem tibi!

Num mirum, aut nouom eſt reuocari, curſum quum inſtitueris? AN. Geta.

GE. Pergit hercle: nunquam tu odio tuo me vinces. AN. non manes?

quod puella eſt cognita, quod (*quae* Z.) conceditur Antiphoni. Nam Geta ſeruus narrationem ſupponit, qua docet, quemadmodum cognitio ſit effecta. *O Fors Fortuna!*] Id eſt, euentus Fortunae. *Fortuna* autem ipſa Dea eſt. E.

O Fortuna!] Priſcian. libr. VI. L.

2 Illud *Meo* eſt inſititium. Igitur vt verſui conſulas, pro *Subito* reſcribe *Deſubito*. B.

4 *Hunc onero pallio*] Recte: quia palliata Fabula eſt, non togata. D.

Humerum hunc onero pallio] Saepe dixi iſtas perſonas in Comoediis eſſe palliatas, vt oſtendantur ex habitu eſſe Graecae. Vt in Eunucho. *Attolle pallium*. Sunt autem togae (*togatae*. Z.), ſi perſonae Romanae ſunt. E.

6 Noſtri omnes collocant melius, *Quid hic narret?* B.

8 Lege ordine inuerſo, *Núm nouom aut mirumſt reuocari*. Recte etiam Guyetus ex Codd. repoſuit *Inſtiteris*. Nam vulgare *Inſtitueris* verſus repudiat. B.

9 *Pergit hercle*] Poteſt diſtingui hic, *Pergit*: et coniuncte legi, *Hercle tu nunquam odio tuo me vinces*. D.

Nunquam tu odio tuo me vinces] Id eſt, nunquam pertinacia

cia

GE. Vapula. AN. id quidem tibi iam fiet, niſi reſiſtis, verbero.

GE. Familiariorem oportet eſſe hunc, qui minitatur malum.

Sed iſne eſt quem quaero, annon? ipſu'ſt. PH. congredere actutum. AN. quid eſt?

GE.

cia tua me reuocare poteris. E.

Vnus Cod. recte *Pergin;* et pro *Tu odio* Cod. Acad. habet *Hodie.* Repone igitur, G. *Pérgin? hercle núnquam hodie odio tú me vinces.* Nam *Odio* abſolute ponitur; vt Hec. 1, 2, 48. Et *Nunquam hodie*, praeter Comicos, qui paſſim vtuntur, etiam Virgilius habet, *Nunquam omnes hodie moriemur inulti.* B.

10 *Id tibi quidem iam fiet*] Id quod ſibi dici audiuit, minitatur. Et eſt conueniens error feſtinanti. D.

Vapulabere] Quod ſibi dici meruerat, minitatur. E.

Vapula] Ita meliores libri. Vid. Feſtus in *Vapula Papiria.* L.

Pro *Vapulabis* vulgari ex Bemb. et Vaticano verſus cauſa lege *Vapula.* Feſtus olim idem legebat: *Vapula*, inquit, *tum dici ſolitum, cum vellent minantibus ſignificare, ſe eos negligere et non curare. Plautus in Foeneratrice: Liberta ſalue: Vapula Papiria. Aelius hoc loco, Vapula poſitum eſſe ait pro Dole; Varro pro Peri, teſte Terentio in Phormione. Non m* — Caeterum poſtquam in textum irrepſerat *Vapulabis*, nebulo aliquis ad verſum ſupplendum, hoc bellum emblema addidit, *Curialis vernula eſt, qui me vocat:* id quod hodie male in Edd. multis legitur. B.

11 *Familiariorem*] Id eſt, ita ſeruum, vt nunc ſum. E.

Recte a Faerno et Bentleio repudiatur illud *Qui*, quia in antiquioribus libris abſit, et a verſus ratione reiiciatur. Certe *Qui* a perſona loquentis abhorret, efficitque orationem languidam. Nam Aſyndeta concitate loquentibus magis conueniunt. Z.

12 *Congredere actutum*] Id eſt, cito me conueni. E.

Bentlejus verba *Congredere actutum* aliquot Codd. auctoribus ipſi Getae tribuenda putat, iubenti ob conſcientiam laetiſſimi nuncii herum, quantum poſſit, congredi, vt eum illo impertiat, propterea quod demum verſu 18 Phormionem adeſſe ſentiat Geta. Male. Nam primum Phormio non ad Getam illa verba dicit, ſed ad Antiphonem. Deinde leges ſcenicae

nicae

GE. O omnium, quantum eſt qui viuant, homo hominum ornatiſſume!

Nam ſine controuerſia ab Dis ſolus diligere, Antipho.

AN. Ita velim: ſed, qui iſtuc credam ita eſſe, mihi dici velim.

GE. Satin eſt, ſi te delibutum gaudio reddo? AN. enicas.

PH. Quin tu hinc pollicitationes aufer: et quod fers, cedo. GE. ho!

Tu quoque aderas, Phormio? PH. aderam: ſed tu ceſſas? GE. accipe, hem!

Vt modo argentum tibi dedimus apud forum, recta domum

nicae poſtulant, vt quoque Phormionis oratio interſeratur. Denique durum eſt, Getae talem orationem tribuere. Z.

13 Pro vulgari *Honoratiſſume* melius eſt Bembini *Ornatiſſume*. Caeterum a Bembino recedimus, et amplectimur omnium aliorum Codd. *Hominum homo*; vt Eun. II, 2, I. Adel. II, 2, 10. B.

14 *Sine controuerſia*] Sine ambiguitate. D.

Sine controuerſia] Sine dubitatione, ſine quaeſtione. quippe *controuerſia* eſt contradictio ex affirmatione et negatione eiuſdem rei; vnde naſcitur ſtatus. E.

Ab Dis ſolus diligere] Plaut. Milit. *Solus quem Di diligunt*. L.

16 *Si te delibutum gaudio reddo?*] Ad animum tranſtulit, quod eſt corporis. Nam *delibutus*, vnctus dicitur. D.

Delibutum gaudio] Repletum et madentem laetitia. *Enicas*] Crucias. E.

17 *Pollicitationes aufer*] Promiſſiones tolle, et rem potius narrato. E.

18 *Hic* poſt *Quoque* recte abeſt in Faerni libris, et *Tu* poſt *Sed* iidem recte habent. B.

19 *Vt modo argentum*] Vide narrationem coeptam vnde opus eſt. D.

Modo argentum] Huic narrationi initium eſt, vnde oportuit, ſumtum. E.

Pro *Recta domum* ſenſus neceſſario poſtulat *Recta ad Chremem*, h. e. *ad domum Chremetis*, vbi vxor eius erat conuenienda; vt And. II, 2, 24. Nam Demi-

Sumus profecti: interea mittit herus me ad vxorem tuam.
AN. Quamobrem? GE. omitto proloqui: nam nihil ad hanc rem eſt, Antipho.
Vbi in gynaeceum ire occipio, puer ad me accurrit Mida:
Pone apprehendit pallio: reſupinat. reſpicio: rogo,
Quamobrem retineat me. ait eſſe vetitum intro ad heram accedere.
Sophrona modo fratrem huc, inquit, ſenis introduxit Chremem;
Eumque nunc eſſe intus cum illis. hoc vbi ego audiui, ad fores
Suſpenſo gradu placide ire perrexi: acceſſi: adſtiti:
Animam compreſſi: aurem admoui: ita animum coepi attendere,
Hoc modo ſermonem captans. AN. eu, Geta! GE. hic pulcherrumum

Demipho a foro recta ad Nauſiſtratam ibat, v, 2, 11. et v, 3, 7. ſicut iuſſerat frater, IV, 5, 7. Deinde ſi *recta domum* ibant, quem ſenſum quaeſo poſſunt habere verba, *Mittit me ad vxorem tuam*, quae ipſa ibi domi erat? B.

20 *Mittit herus me ad vxorem tuam*] Conuerſus ad Antiphonem hoc dicit. D.

22 *Vbi in Gynaeceum ire occipio*] γυνὴ Graece, Latine mulier. Inde *Gynaeceum* locus, vbi mulieres operantur. E.

28 *Animam compreſſi*] Spiritum vocemque repreſſi. Virg. (Aen. II, 774.) *Vox faucibus haeſit*. E.

29 *Pulcherrimum facinus audiui*] Huiuſmodi locos Poetae actoribus indulgent: quod in his actoris (*auctoris* (Mſ. H. et B.) eſt commendatio. D.

Pulcherrimum facinus] *Facinus* et pro bono, et pro malo facto accipitur. *Pulcherrimum facinus*, quo pene exclamaui prae gaudio, et cognoui, quod patruus tuus vxori tuae Phanio pater ſit. E.

Pro *Euge* meliores Faerni et noſtri libri exhibent *Eu*. B.

Facinus audiui: itaque pene hercle exclamaui gaudio.
AN. Quod? GE. quodnam arbitrare? AN. neſcio. GE. atqui mirificiſſumum:
Patruus tuus pater eſt inuentus Phanio vxori tuae. AN. hem!
Quid ais? GE. cum eius conſueuit olim matre in Lemno clanculum.
PH. Somnium! vtin' haec ignoraret ſuum patrem? GE. aliquid credito,
Phormio, eſſe cauſae: ſed me cenſen' potuiſſe omnia
Intelligere extra oſtium, intus quae inter ſeſe ipſi egerint?
PH. Atque hercle ego quoque illam inaudiui fabulam. GE. immo etiam dabo,

Quo

31 *Quodnam arbitrare?*] Priſcian. lib. 3. L.

32 *Patruus tuus eſt pater inuentus Phanio vxori tuae*] Vt Salluſtius in primo, *Liberis eius auunculus erat.* D.

Ne *Páter* in Theſi deliteſcat, placet Bembini et Donati verborum collocatio, *Eſt páter inuentus.* B.

34 *Aliquid credito, Phormio, eſſe cauſae*] Quum Phormio faceret quaeſtionem, An veriſimile eſſet, vt illa patrem ſuum neſciret, crede aliquid eſſe cauſae, cur neſciat ſuum patrem, nec me potuiſſe omnia, quae intus agebantur, ſcire. Huic rei argumenta proferuntur haec, Quod pater Phanii ſit Chremes, ſiquidem creditur patruus. E.

Duo ex noſtris vett. *Vt haec*; lege *Vtin' haec.* Horat. *Vtne tegam ſpurco Damae latus?* B.

37 *Atque hercle ego quoque illam inaudiui fabulam*] Plautus in Milite glorioſo (II, 2, 56.), *Nam hoc cognomentum Poetae eſſe inaudiui barbaro.* D.

Illam inaudiui] Haec MſS. lectio eſt, quam Donatus quoque agnoſcit. L.

Recte Bentleius ex Cod. Acad. verba *Atque — fabulam,* Antiphoni tribuenda eſſe cenſet. Nam primum ſequens *Patruus* et alia indicant, Antiphonem ante eſſe locutum. Deinde ſine repugnantia quadam haec non poſſunt tribui Phormioni, qui paulo ante rem tanquam fictam et vanam damnauerat. Denique e legibus ſce-

Quo magis credas: patruus interea inde huc egreditur foras:

Haut multo poſt cum patre idem recipit ſe intro denuo:

Ait vterque tibi poteſtatem eius habendae dare:

Denique ego miſſus ſum, te vt requirerem, atque adducerem.

AN. Quin ergo rape me: quid ceſſas? GE. fecero. AN. o mi Phormio,

Vale. PH. vale, Antipho. Bene, ita me Di ament, factum! gaudeo,

Tan-

ſcenicis Antipho commotus diu ſine interpellatione tacere non debet. Huc accedit, quod veroſimilius eſt rem occultam ante et celatam audiuiſſe Antiphonem cupidum et curioſum, quam Phormionem alienum et ignotum. Z.

40 Vt verſus fulciatur, Faernus probat lectionem Bembini *Eius adhibendae dari*, adeo vt *Adhibendae* vel ponatur pro ſimplici *Habendae*, vel ſignificet *Adſciſcendae in matrimonium.* Verum equidem legendum cenſeo, *Eius habendi ſe dare.* Edd. enim rectius addiderunt *Se*; et noſtri Codd praeter tres, omnes habent *Dare*. Atque *Eius habendi*; vt Heaut. Prol 29. *Nouarum ſpectandi:* Hec. III, 3, 12 de Virgine *Eius videndi*: vbi Codd. nonnulli *Videndae*. Ouid. Her. XX, 74. de Cydippe, *Copia placandi ſit modo parua tui.* Sic ibi, teſte Heinſio, membranae vett. Editi libb. male *Placandae*. Noſtro loco ex *Habendiſe* natum eſt *Habendae*. B.

41 Ne *Miſſús* in vltima praue accuatur, lege cum Edd. vett. *Ego ſum miſſus.* Deinde omnes noſtri *Hem*, quod eſt Antiphonis, apponunt fini verſus. B.

42 *Quin ergo rape me*] Opinio Daceriae, putantis Antiphonem humeris ſerui inſediſſe, et inde auectum eſſe, plane ridicula, inepta et Terentiano theatro indigna videtur; et abhorret quoque ab vſu loquendi. Certe haec verba idem valent, quod Eun. II, 385. *Abducas, quantum potes.* Profecto ſi noſter Antipho putaſſet ſe humeris Getae vectum citius aduenturum eſſe domum; non minus deliraſſet, quam Gallus quidam, qui vt citius in Angliam perueniret, et nauem et ſimul equum ſat generoſum conſcendit. Z.

43 Duplex error commiſſus eſt hic a duobus haut contemnendis

Tantam fortunam de improuiſo eſſe his datam.
Summa eludendi occaſio'ſt mihi nunc ſenes,
Et Phaedriae curam adimere argentariam;
Ne cuiquam ſuorum aequalium ſupplex ſiet.
Nam idem hoc argentum, ita vt datum'ſt, ingratiis
His datum erit: hoc qui cogam, re ipſa repperi.
Nunc geſtus mihi, voltuſque eſt capiundus nouos.
Sed hinc concedam in angiportum hoc proxumum:
Inde

dis Grammaticis, alter a Guyeto, qui, illo *Gaudeo* mutato in *Plaudite*, finem totius Comoediae hic eſſe ſtatuit; quem errorem Scenarum ſequentium *elegantia* et *neceſſitas* facile refutant. Alter a Faerno, quem ſequitur Bentleius; qui poſt *Gaudeo* finem huius Scenae fecit. Nam ſi noua Scena inchoanda eſt, cum quis, caeteris diſcedentibus, ſolus relictus eſt, cur idem non aliis in locis, vbi eadem eſt ratio, factum eſt? Deinde ſi Scenarum mutatio facienda erat, ſtatim poſt *Antipho* initium nouae debebat fieri. Z.

45 *Summa eludendi occaſio*] Poſteaquam puellae cogniti ſunt parentes, Phormio conſilium reperit, quemadmodum propter argentum, quod Phaedriae datum eſt, ſenes ludat, vti non reddatur. Fingit quippe ſe Phormio vxorem eam velle ducere, quae iam ſeparari non poteſt, vt, cum illi non dederint vxorem, neceſſario dotem perdant.' Hoc enim dicitur *argentum*, *quod datum eſt ingratiis*, inuits arripietur (*Id nunc inuitis eripietur* Z.). E.

46 *Curam adimere argentariam*] Varie, pro adimendi occaſio eſt (*Varietas, pro Eludendi et adimendi o. e.*). D.

49 *Hoc qui cogam*] Hoc vnde agam et perficiam, ipſa ratione cognoui. E.

Pro *His* cum Bembino haut dubie legi debet *Ei*, h e. Phaedriae, cui curam argentariam adimere decreuerat. Caeterum ſenſus loci, quem non omnes aſſequuntur, hic eſſe videtur: Nam, ſcilicet illa occaſione mihi oblata, efficiam, vt Senes aeque inuiti et coacti nunc Phaedriae argentum concedant, ac coacti ſunt antea mihi idem illud argentum dare. Noſtram interpretationem eſſe veram, patet ex ſequentibus, *Hoc qui cogam* etc. Z.

51 *Sed hinc concedam*] Priſc. lib. vi. L.

Hunc duo ex noſtris: et ſic lau-

Inde hiſce oſtendam me, vbi erunt egreſſi foras.
Quo me aſſimularam ire ad mercatum, non eo.

ACTVS QVINTI SCENA VII.

DEMIPHO. PHORMIO. CHREMES.

Dis magnas merito gratias habeo, atque ago:
Quando euenere haec nobis, frater, proſpere:
Quantum poteſt, nunc conueniundus Phormio eſt,
Priuſquam dilapidet noſtras triginta minas,
Vt auferamus. Ph. Demiphonem, ſi domi eſt,
Viſam; vt quod. De. at nos ad te ibamus, Phormio.
Ph. De eadem hac fortaſſe cauſa? De. ita hercle. Ph. credidi:

Quid

dat Priſcian. p. 714; vt probet et *Hoc angiportum* et *Hic angiportus* dici. B.

53 *Quo me inſimularam*] Mſ. R. et vett. codd. *adſimularam.* idque rectius arbitror. L.

1 *Dis magnas merito*] Haec Scena concertationem habet atque tenet Phormionis paraſiti, et ſenum: illi argentum repetunt, hic pugnat ex pacto, vti aut argentum perdant, aut vxorem dent. Quae res ſtatum continet qualitatis negotialis, qui quidem ita proponitur: *Nam non aequum eſt, me propter vos decipi.* E.

4 *Prius quam dilapidet*] Diſperdat. D.

Prius quam dilapidet] Perdat, conſumat. Vnde *Dilapidatores* dicuntur prodigi et luxurioſi. E.

Priuſquam dilapidet] Vlpian. l. 25. §. 11. ff. de hered. pet. *Si quid dilapidauerunt, dum re ſua abuti putant.* Idem l. 11. §. 6. ff. de minorib. Iul. Firmic. Aſtron. lib. IV. cap. 6. *Patrimonium miſera laceratione dilapidet.* Hieronym. Epitaph. Fabiolae: *Quin potius omnem cenſum, quem habere poterat, erat autem ampliſſimus, et reſpondens generi eius, dilapidauit ac vendidit.* L.

Bembinus habet *Dilapidat.* B.

6 *Viſam, vt quod*] Ἀποσιώπησις ſecunda. D.

7 Bentleius verba *Ita hercle* ipſi Phormioni tribuit, negatque

Quid ad me ibatis? ridiculum! verebamini,
Ne non id facerem, quod recepiſſem ſemel?
Heus, quanta quanta haec mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi eſſet fides.
CH. Eſtne ea ita, vt dixi, liberalis? DE. oppido.
PH. Itaque ad vos venio nunciatum, Demipho,
Para-

que Demiphonem ſine vanitate mentiendi dicere illa potuiſſe, propterea quod cum Chreme venerit, vt Phormio pecuniam reſcriberet. At vero nobis haec ratio non idonea eſſe videtur. Nam primum ſi *De eadem hac cauſa* interpreteris *de Phanio*; veriſſime Senex dicit *Ita hercle.* Deinde non video, cur non poſſimus recte *ſimulationem* quandam admittere, praeſertim cum paulo poſt talis ſit concedenda neceſſario. Z.

8 Verſus vt adiuuetur, lege cum noſtris libris vetuſtioribus *An veremini*; prorſus vt ſupra IV, 2, 2. *Venio ad hominem, vt dicerem*; et Heaut. III, 1, 83. *Dum id quaero, qui tibi filium reſtituerem.* B.

9 *Ne non id facerem quod recepiſſem ſemel*] Et deeſt, *ad me.* vt in Heautontim. *Ad me recipio: faciet.* D.

10 *Quanta haec mea paupertas*] Fingit ſe fidelem: licet, inquit, paupertas in me ſit, tamen curaui vt ſemper fides eſſet. L.

11 *Adhuc curaui*] τῷ ἀρχαϊσμῷ addidit *Adhuc:* quum potuiſſet ſine hoc integer ſenſus eſſe. D.

12 Mire ſe torquent hic interpretes, peruertuntque loci ſenſum et pulchritudinem. Alii enim omiſſo illo *Ea*, intelligunt *Liberalis* de Phormione. Bentleius opinatur Senes plane neglexiſſe Phormionem, et dixiſſe inter ſe de re aliena. Mihi ob ipſum Phormionem illa verba dicta eſſe videntur, vt homini probabile efficeretur, quod mox Demipho dicturus eſt, *At hic dehortatus eſt me* etc. Igitur ſenſus eſt, Nonne tu puellam liberalem, vti tibi expertus ipſe dixi, reperiſti, adeoque dignam filio tuo? Sin vero cum Bembino, perſonis mutatis, quaeſtionem Demiphonis, et reſponſionem Chremetis eſſe ſtatuas; ſenſus quidem idem efficitur, ſed pro *Dixi* legi debet *Dixti.* Z.

13 Pro *Itaque* multi Faerni libri, et duo ex noſtris habent *Idque.* Bembinus *Itque adeo.* Igitur nos legendum putamus, vt verſui conſulamus, *Itaque adeo aduenio.* B.

Paratum me eſſe: vbi voltis, vxorem date.
Nam omnis poſthabui mihi res, ita vti par fuit,
Poſtquam tantopere id vos velle animaduorteram.
DE. At hic dehortatus eſt me, ne illam tibi darem.
Nam qui erit rumor populi, inquit, ſi id feceris?
Olim quum honeſte potuit, tum non eſt data:
Nunc viduam extrudi turpe'ſt: ferme eadem omnia,
Quae tute dudum coram me incuſaueras.
PH. Satin' ſuperbe illuditis me? DE. qui? PH. rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere:
Nam quo redibo ore ad eam, quam contemſerim?
CH. Tum autem Antiphonem video ab ſeſe amittere
Inuitum eam: inque. DE. tum autem video filium
Inuitum ſane mulierem ab ſe amittere.
Sed tranſi ſodes ad forum, atque illud mihi

Argen-

18 *Qui erit rumor*] Cauſam reddit ſenex cur non pacta ſeruet, quod rumoris infamiam metuens, puellam dē domo noluit (*nolit* Z.) eiicere. E.

Inquit poſteriorem acuit; quia praeteriti temporis eſt: vt Cicero *Inquiſti.* Vide Priſcian. p. 876. B.

20 Bembinus ſolus habet *Eam nunc extrudi turpeſt*, omiſſo nomine *Vidua*, quod Corrector Bembini forte ignorauit dici in muliere, a viro priori repudiata. B.

21 *Quae tute dudum coram me incuſaueras*] Noua locutio *Coram me incuſaueras*: non, *Quae hic incuſaueras. Coram me incuſaueras*] Belle: vt ſi quid neget, contra ſeipſum ſentire videatur. D.

22 *Satin' ſuperbe illuditis me*] Et datiuum et accuſatiuum caſum regit *Illudo.* D.

Aliqui libri Faerni, in his Bembinus, it. alter ex noſtris Meadianis legunt *Satis* affirmatiue. Legi debet, *Satis pol ſuperbe:* vt Heaut. IV, 4, 1. *Satis pol proterue.* B.

26 *Inuitum eam; inque*] Priſcian. lib. x. Sed poſt *eam* in V. C. additur *Silentes.* fortaſſis ad ſignificandum ſubmiſſe haec dici. Id quod a Pithoec, Viro ſummo, atque amico noſtro annotatum reperi. L.

Argentum rurſum iube reſcribi, Phormio.
PH. Quodne ego perſcripſi porro illis, quibus debui?
DE. Quid igitur fiet? PH. ſi vis mihi vxorem dare
Quam deſpondiſti, ducam: ſin eſt vt velis
Manere illam apud te, dos hic omnis maneat, Demipho.
Nam non eſt aequom me propter vos decipi:

29 *Iube rurſum reſcribi, Phormio*] *Reſcribi*, reddi, ſeu per menſae ſcripturam dari. *Iube reſcribi*] Quoniam ad numerationem pecuniae antecedit ſcriptura. *Reſcribere* dicebant, pro renumerare. Et ſic infert, *Nae ego perſcripſi porro illis quibus debui.* Haec eſt ergo figura, in qua ſecundam de primis ſignificantiam ſumunt. *Iube reſcribi*] Per ſcripturam, id eſt, de menſae ſcriptura dari. vnde hodie additur chirographis, *Domo ex arca ſua*, vel *ex menſae ſcriptura.* D.

Iube reſcribi] Quoniam argenti accepti opera per ſcripturam fiebat, quae vocabatur chirographum, ideo ait *reſcribi*, quod eſt renumerari. E.

Argentum rurſum iube reſcribi] Horat. Satyr II, 3, 75. *Putidius multo cerebrum eſt, mihi crede, Perilli Dictantis, quod tu nunquam reſcribere poſſis.* Vbi et hic Terentii locus a Scholiaſte laudatur. L.

De duplici pecuniae locandae et ſoluendae ratione vide Lindenbrog. in Obſeruatt. ad Donat. Adel. II, 4, 13. et vberius Salmaſ. de Foenore Trapezitico. Z.

30 *Nae ego perſcripſi*] Multis per ſcripturam reddidi, multis dedi; vt apud Virg. (VII. 144.) *Diditur hic ſubito Troiana per agmina rumor.* D.

Noſtri *Perſcripſi*; Faerni libri *Deſcripſi*; ſed recte praeſert Faernus Bembini *Diſcripſi*; quia Donatus, vti ex Virgiliano *Diditur* patet, idem legiſſe videtur. B. Si poſt *Quod* notam interrogationis poſueris; illud *Ne* ſcribendum eſt *Nae*. Sed vulgaris ratio indignationi Phormionis magis conuenit. Caeterum *Porro* videtur hic ſignif. *Statim poſt*, nempe, *quam a vobis accepi:* vt Eun. III, 3, 22. Adel. IV, 2, 8. Phor. V, I, 19. Z.

33 *Hic maneat*] V. C. *Hic omnis maneat.* L.

Illud *Omnis* a Faerno, Bentl. et aliis non editum eſt. Z.

Quum ego voſtri honoris cauſa repudium alteri
Remiſerim, quae dotis tantundem dabat.
DE. I hinc in malam rem cum iſtac magnificentia,
Fugitiue: etiam nunc credis te ignorarier,
Aut tua facta adeo? PH. irritor. DE. tune hanc duceres,
Si tibi data eſſet? PH. fac periclum. DE. vt filius
Cum illa habitet apud te, hoc voſtrum conſilium fuit.
PH. Quaeſo, quid narras? DE. quin tu mihi argentum cedo.
PH. Immo vero vxorem tu cedo. DE. in ius ambula.
PH. In ius! enimuero ſi porro eſſe odioſi pergitis.

35 In multis libris Faerni, iiſque optimis eſt *Alterae*; vt in Heaut. *Id ipſa alterae dum narrat*. B.

37 Bemb. habet, *I in malam rem hinc cum* etc. Puto legendum, *In' hinc malam rem*, aduerbialiter et abſolute; vt Plaut. Poen. II, I, 48. *Malam crucem ibo potius*. Vide Donat. ad Phorm. II, 3, 21, et III, 3, 30. B.

38 Vt *Etiám* rite acuat vltimam ob ſequens Encliticon, repone *Etiám num*. B.

40 Prae Bembini *Si tibi daretur* placet vulgaris lectio. Nam ſic And. *Niſi me lactaſſes amantem, et falſa ſpe produceres*. et ſupra, *Aliquid corraſiſſem, atque hinc me protinam conicerem in pedes*. B.

42 *Quin tu mihi argentum cedo*] Hoc ab vtroque cum clamore dici accipiendum eſt. D.

43 *In ius ambula*] Ad iudicem eamus ſcilicet. Nam *Ius* pro loco eſt. Cic. (Mur. 12.) *Quandoquidem te in iure conſpicio*. D.

44 *Enimuero ſi porro odioſi eſſe pergitis*] Vultu iuuandum eſt, et pronunciatione hoc, quod tam minaciter ſuſpenditur. *Enimuero*] *Enimuero*, principium eſt aliquid per iracundiam dicturi: vt (Cic. Verr. I, 26.), *Hic tum alius ex alia parte, Enimuero hoc feret?* etc. D.

Enimuero ſi odioſi] Turbatus ſenum iracundia et violentia Phormio, iam vult procedere (*prodere* Z.), quod aliam Chremes habuit Lemni vxorem. E.

Verba *In ius* delenda puto. Nam hae videntur tracta eſſe ex verſu 88. vbi locum habent; ſed hic repugnant verſui, nec a ſententia deſiderantur. Ipſe

DE. Quid facies? PH. egone? vos me indotatis modo
Patrocinari fortaſſe arbitramini:
Etiam dotatis ſoleo. CH. quid id noſtra? PH. nihil:
Hic quandam noram, cuius vir vxorem. CH. hem! DE. quid eſt?
PH. Lemni habuit aliam. CH. nullus ſum! PH. ex qua filiam
Suſcepit: et eam clam educat. CH. ſepultus ſum!
PH. Haec adeo ego illi iam denarrabo. CH. obſecro!
Ne facias. PH. ho! tune is eras? DE. vt ludos facit!
CH. Miſſum te facimus. PH. fabulae! CH. quid vis tibi?
Argentum quod habes condonamus te. PH. audio.

Donatus non legiſſe videtur. B.

45 *Indotatis*] Hoc eſt, vt Phanio. D.

Vos me indotatis] Vſus plurali pro ſingulari dixit *indotatis*, pro Phanio, quae ſine dote nupſerat. *Dotatis* vero, id eſt, vxori Chremetis, cui patrocinari volebat prodendo riualem. E.

47 *Etiam dotatis ſoleo*] Vt Nauſiſtratae. D.

49 *Nullus ſum*] Perii, mortuus ſum. D.

50 *Sepultus ſum*] Αὔξησις. Nam plus eſt, quam *Nullus ſum*. D.

Sepultus ſum] Plaut. Amphitr. *Ante ianuam ſepultus iacet*. et alibi; *Sepulta haec res eſt*. L.

53 *Quid vis tibi? argentum quod habes, condonamus te*] *Vis* iterum ſubaudiendum eſt: vt ſit, *Vis argentum quod habes?* et eſt ἀσυνδέτως inferendum, *Condonamus te*. Sic eſt illud apud Virg. (Aen 1, 576.) *Vultis et his mecum pariter conſidere regnis? Vrbem quam ſtatuo, veſtra eſt*. D.

54 *Condonamus te*] *Condono*, ablatiuo (CONDONAMVS. *Abſolute*) iunxit: vt in Eunucho, *Habeo alia multa, quae nunc condonabitur*. D.

Argentum quod habes] Afranius apud Nonium: *Id aurum me condonat*. Plautus Bacchid. V, 2, 24. *Si quam debes, te condono, tibi habes, nunquam abs te petam*. L.

Quid vos, malum, ergo me ſic ludificamini,
Inepti, voſtra pueriliſententia?
Nolo, volo: volo nolo rurſum: cedo, cape.
Quod dictum, indictum'ſt: quod modo erat ratum, id irritum eſt.
CH. Quo pacto, aut vnde haec hic reſciuit? DE. neſcio:
Niſi me dixiſſe nemini, id certo ſcio.
CH. Monſtri, ita me Di ament, ſimile. PH. inieci ſcrupulum. DE. hem!
Hicine vt a nobis hoc tantum argenti auferat,
Tam aperte irridens? emori hercle ſatius eſt:
Animo virili praeſentique vt ſis, para.
Vides tuum peccatum eſſe delatum foras,
Neque iam id celare poſſe te vxorem tuam:
Nunc

55 *Malum, ergo me ſic, &c.*] *Malum*, aduerbium eſt interpoſitae indignationis. D.

Ludificamini] Id eſt, luditis. E.

57 *Nolo, volo: volo nolo rurſum*] Primo ſingula ſeparatim: deinde ſimul vtraque pronuncianda ſunt. D.

Omnes fere libri Faerni et duo ex noſtris meliorem rei geſtae ordinem ſeruant, *Cape, cedo.* Nam prius dederant minas triginta, nunc eaſdem repetunt. B.

58 Vt *Ratum* acuatur, repone, *Quód modo rátum erat, írritumſt.* B.

62 Ne *Tantum*, quod inprimis acui debet, in Theli conticeſcat; lege ex noſtris fere omnibus, *Hicíne vt a nobis tántum hoc argenti aúferat.* B.

64 *Animo virili*] A neceſſario adhortatur. D.

65 Pro Bembini *Delatum*, quod haut dubie corrector poſuit ad hiatum vitandum, omnes noſtri, et Faerni plerique habent *Elatum.* Iidem hunc exhibent ordinem, *Peccatum tuum.* Repone igitur, *Vidés peccatum tuum hóc eſſe elatum foras.* Verſus gratia nos addidimus *Hoc;* id quod vſu Terentii ſatis probatur: vt, *Thaide hac tua: Tua illa duritia: Tuo iſto inuento: Opinionem hanc tuam.* B.

66 Noſtri plerique *Neque id iam.* Lege, *Neque iám celare id póſſe te v. t.* B.

Nunc quod ipſa ex aliis auditura'ſt, Chreme,
Id noſmet indicare, placabilius eſt.
Tum hunc impuratum poterimus noſtro modo
Vlciſci. PH. atat! niſi mihi proſpicio, haereo:
Hi gladiatorio animo ad me affectant viam.
CH. At vereor vt placari poſſit. DE. bono animo es:
Ego redigam vos in gratiam; hoc fretus, Chreme,
Quum e medio exceſſit, vnde haec ſuſcepta'ſt tibi.
PH. Itane agitis mecum? ſatis aſtute aggredimini.
Non hercle ex re iſtius me inſtigaſti, Demipho.
Ain' tu? vbi peregre tibi quod lubitum fuit feceris,

Neque

67 Prae Bembini *Audituraſt* probat verſus lectionem omnium libb. noſtrorum *Auditura ſit.* B.

69 *Noſtro modo vlciſci*] Ingenio ſcilicet (*Ingenio frui* Ed. Du B.). D.

70 Ne verſus hiet repugnante arte et Terentii more, repone *Atattat.* Vide ad And. I, 1, 98. B.

71 *Hi gladiatorio animo*] Parato ad periculum: hoc eſt, ita perdito ac temerario, vt non ſibi caueant, dummodo vulnerent. vt Salluſt. (Iug. 60.) *Auidius alteri alteros ſauciare, quam ſemet tegere. Ad me affectant viam*] *Affectant viam,* plenum: quod nos ἐλλειπτικῶς. D.

Gladiatorio animo] Qui etiam perituri alios vulnerant. E.

Gladiatorio animo] Latinus Pacat. in Panegyr. Theodoſ. Aug. *Gladiatoria deſperatione pugnare, nec gradu cedere, ſed veſtigio ſtare vel cadere.* Gellius lib. VII. cap. 3. *gladiatoria pugna.* L.

72 *Vt placari poſſit*] *Vt,* pro *Ne non.* D.

74 *Quum de medio exceſſit*] Pro quia. *De medio exceſſit*] Et ad dictum, et ad rationem dicti, comicum eſt. D.

75 *Aſtute aggredimini*] Εἰρωνεία. Et proprie *Aggredi,* accedere ad dimicandum eſt. Bene ergo ſeruauit tranſlationem a gladiatoribus coeptam. D.

Diſtingue, *Itane ágitis mecum? ſátis aſtute. Aggrédimini.* Nam *Satis aſtute* eſt ironia; et *Aggredimini,* modi imperatiui. Prouocat eos ad aggrediendum, ſi auſint. B.

77 *Ain' tu? vbi peregre*] Modo ad Chremetem cum inuectione conuerſus eſt. D.

Ain'

Neque huius ſis veritus feminae primariae,
Quin nouo modo ei faceres contumelias;
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?
Hiſce ego illam dictis ita tibi incenſam dabo,
Vt ne reſtinguas, lacrumis ſi exſtillaueris.
De. Malum, quod iſti Di Deaeque omnes duint!
Tantane affectum quemquam eſſe hominem audacia?
Nonne hoc publicitus ſcelus hinc deportarier
In ſolas terras? Ch. in id redactus ſum loci,

Vt

Ain' tu?] Mſ. R. et V. C. *Ain tu tandem?* L.

Rectius Bembinus, et numero ſermonique quotidiano accommodatius, *Ain tu? vbi quae lubitum fuerit, peregre feceris.* Caeterum *Ain tu* non debet mutari in *An tu.* Nam ſic ſaepe Plautus; v. c. Aſin. IV, 2, 3. *Ain tu? apud amicam munus adoleſcentuli fungare?* Capt. IV, 2, 112. *Ain tu? dubium habebis, etiam ſancte cum ego iuro tibi?* B.

78 *Feminae primariae*] Cicero V, Epiſt. II. ad Diuerſ. *Quod mihi feminam primariam, Pompeiam, vxorem tuam commendas.* L.

79 Recte Bemb. *Contumeliam* in ſing. vbi vſitatius eſt cum verbo *Facere.* B.

80 *Lautum peccatum tuum?*] Vt laues vt maculam. D.

Venias nunc] V. C. *Venias nunc mihi.* L.

Noſtri plerique, *Venias nunc mihi precibus;* vnus, *Venias mihi nunc p.* alius aliter. Illud *Nunc* cum ſit ſedis incertae, nec quicquam ſententiae conferat, tolle, et lege, quod Comicum et ex medio eſt ſumtum, *Venias mihi precibus l. p. t.* B.

82 *Lacrumis ſi exſtillaueris*] *Stillare*, eſt guttas emittere ex corpore. *Exſtillare*, ipſum corpus guttatim finire. Ergo quaſi totum in lacrumas conuerti, et ex toto ſtillare corpore. D.

Si exſtillaueris] V. C. *diſtillaueris.* L.

83 *Malum quod iſti*] Integer verſus Plauti in Moſtellar. III, 2, 126. *Malum, quod iſti di deaeque omnes duint! Ita mea conſilia perturbat penisſime.* L.

85 *Publicitus*] Id eſt, publica cura atque conſilio. D.

Nonne hoc publicitus] Vid. Chariſ. lib. II. L.

Ne in Bemb. abeſt: alii *Nonne.* Nihil intereſt. B.

86 *In ſolas terras*] Virgil.

(XI,

Vt, quid agam cum illo, neſciam prorſum. De. ego ſcio:
In ius eamus. Ph. in ius! huc, ſi quid lubet.
De. Aſſequere ac retine, dum ego huc ſeruos euoco.
Ch. Etenim ſolus nequeo: accurre huc. Ph. vna iniuria'ſt
Tecum. Ch. lege agito ergo. Ph. altera eſt tecum, Chreme.
De. Rape hunc. Ph. itane agitis? enimuero voce'ſt opus:

Nau-

(xi, 569.) *Paſtorum et ſolis exegit montibus aeuum.* Et Salluſtius in primo, *Solis viis.* D.

In ſolas terras] Virgil. Aeneid. xi. verſ. 545. *Solorum nemorum.* L.

87 Prae vulgari **Cum illo** placet librorum quinque lectio *Ex illo*, h. e. poſthac, ex illo facto. Nam quid cum Phormione faceret, haut ignorabat; nam condonandum erat argentum. Tum verſus gratia ex vno Cod. lege *Prórſus neſciam.* B.

88 *In ius eamus*] Ad Praetoris ſellam. modo enim locum ſignificat. *In ius! huc, ſi quid lubet*] Apparet paraſitum niti ad domum Chremetis: ſenes vero ad forum conari attrahere. D.

89 *Huc ſeruos euoco*] Mſ. R. et vett. codd. *Hinc ſeruos.* L.

90 *Enim ſolus nequeo*] *Enim*, pro *at* poſuit: vt turbatum oſtenderet. Sic alibi, *Enim non ſinam.* *Vna iniuria eſt*] Id eſt, actio iniuriarum ex lege. D.

Pro *Etenim*, meliorum et plurimorum Codd. lectionem *Enim* ſimpliciter verſus probat. B.

91 *Lege agito ergo*] *Lege agito* dicebatur ei, cuius intentio contemtibilis aduerſario videbatur. Plautus in Aulul. iii, 3, 10.) *Lege agito mecum, moleſtus ne ſis, et coenam coque.* *Altera*] Quam feciſti dotatae vxori. D.

Recte vidit Daceria, verba, *Lege agito ergo*, eſſe Demiphoni tribuenda. Etenim Phormio verba *Vna iniuria'ſt tecum* dixerat ad Demiphonem accurrentem et retinentem. Ergo probabile eſt, eundem Demiphonem reſpondere *Lege agito.* Z.

92 Bembinus *Sic agitis*: caeteri *Itane*: vtramque lectionem admittit verſus. B.

Nauſiſtrata, exi. CH. os opprime. DE. impurum vide,
Quantum valet! PH. Nauſiſtrata, inquam. CH. non taces?
PH. Taceam? DE. niſi ſequitur, pugnos in ventrem ingere.
PH. Vel oculum exclude: eſt, vbi vos vlciſcar, locus.

ACTVS QVINTI SCENA VIII.

NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

QVIS nominat me? CH. hem! NA. quid iſtuc turbae'ſt, obſecro,

Mi

95 *Pugnos in ventrem ingere*] Vrbane *In ventrem*, quaſi paraſito. An *Ventrem*, totum paraſitum dicit? vt Lucilius in ſecundo, *Viuite lucrones*, *comedones*, *viuite ventres*. An ſimpliciter: quia qui reſiſtit, ne ſequatur trahentem collo obtorto, repandum ſe facit, et ventrem proiicit; quum autem in ventrem feritur, curuatur et ſequitur. D.

96 *Oculum exclude*] Al. *exſculpe*. L.

Omnes noſtri et Faerni libri praeter Bembinum vbi eſt *Exſculpe*, recte habent *Exclude*. Sic Plaut. in Poenulo; *Excludito mihi hercle oculum*, *ſi dedero*, Sed pro *Locus* recte Bemb. *Probe*. Non enim de loco, quem non mutaturus erat, eſt ſermo; ſed de facultate, quam habebat vlciſcendi ſenes. Sic loquitur quoque Plautus Poen. v, 4, 56. *Nam pol ego te vlciſcar probe*. B.

1 *Quis nominat me*?] Hic velut controuerſia eſt: in qua reus fit maritus malae tractationis: et eſt ſtatus qualitatis venialis. D.

Quis nominat me?] In hac Scena reus ſenex fit, quod aliam in villa vxorem habuerit. Eſt ſtatus venialis. Accuſatio hinc incipit, *In Lemno*, *clam te*, *vxorem duxit*. cuius improbatio magnifice completa eſt, *Et inde filiam ſuſcepit*. Vnde indignata hic vxor eſt, et conuertitur. Abhinc vſque ad finem continuati (*continuatim* Z.) pulcherrimus ſtatuum et figurarum ordo contexitur. E.

Mi vir? PH. hem, quid nunc obticuiſti? NA. quis hic homo'ſt?
Non mihi reſpondes? PH. hicine vt tibi reſpondeat?
Qui hercle, vbi ſit, neſcit. CH. caue iſti quicquam credas.
PH. Abi, tange: ſi non totus friget, me enica.
CH. Nihil eſt. NA. quid ergo eſt? quid iſtic narrat? PH. iam ſcies:
Auſculta. CH. pergin' credere? NA. quid ego, obſecro,
Huic credam, qui nihil dixit? PH. delirat miſer
Timore. NA. non pol temere'ſt, quod tu tam times.
CH. Egon' timeo? PH. recte ſane: quando nihil times,
Et hoc nihil eſt, quod ego dico, tu narra. DE. ſcelus!
Tibi narret? PH. eho tu! factum'ſt abs te ſedulo
Pro fratre. NA. mi vir, non mihi narras? CH. at. NA. quid at?

CH.

2 Plures Faerni et duo ex noſtris libb. habent *Obſtupuiſti?* ſed placet Bembini *Obſtipuiſti*, h. e. ſtupidus et quaſi ſaxeus effectus es prae timore. Recte porro noſtri et duo Faerni libri, *Ehem* pro *Hem*. Denique lege *Qui hic*, non *Quis hic*. B.

4 Pro *Credas* verſus iubet legi *Creduas*, niſi quis malit Iambicum trimetrum catalecticum eſſe: quod non placet. B.

6 Nonnulli libri *Quod iſtic*. Lege et diſtinge: *Quid ergo eſt quod iſtic narrat?* B.

8 *Delirat miſer timore*] Grauiter vtrumque: et *Delirat*, et *Timore*. Nam deliratio ſeneċtuti conuenit, timor conſcientiae. D.

11 Lege accentu venuſtiore, *Et hoc nihil eſt, égo quod dico, tu narra.* B.

12 Bemb. *Obe tu*; ſed noſtri omnes *Eho tu;* quod placet. Sic enim paſſim, *Eho*, *Ehodum*. B.

13 Prae vulgari *Narras* placet Bembini *Dicis*, quia ſequitur *Dicto*. B.

CH. Non opus eſt dicto. PH. tibi quidem: at ſcito huic opu'ſt.
In Lemno. CH. hem! quid ais? DE. non taces? PH. clam te. CH. hei mihi!
PH. Vxorem duxit. NA. mi homo, Di melius duint!
PH. Sic factum'ſt. NA. perii miſera! PH. et inde filiam
Suſcepit iam vnam, dum tu dormis. CH. quid agimus?
NA. Pro Di immortales! facinus indignum et malum!
PH. Hoc actum'ſt. NA. an quicquam hodie eſt factum indignius?
Qui mihi, vbi ad vxores ventum'ſt, tum fiunt ſenes.
Demi-

15 Pro *Ais* tres ex noſtris bonae notae, *Agis*; quod ſine dubio huc eſt recipiendum. B.

16 *Mi homo, Di melius duint!*] Quaerit Probus, an matrona tam familiariter *Mi homo*, recte dicat alieno: ſed fruſtra. Nam feminarum oratio, etſi non blanditur, blanda eſt. D.

18 *Quid agimus?*] Facete dictum. D.

19 Victor. Vatic. et Baſilic. habent *Miſerandum*; ſed caeteri Faerni et noſtri libri recte, *Indignum*. B.

20 *Hoc actum eſt*] In Mſ. *hoc* deeſt. L.

Omnes noſtri libri recte verba *Hoc actumſt* tribuunt Demiphoni, et *An quicquam — — fiunt ſenes*, Phormioni; adeo vt demum a verbis *Demipho te appello* incipiat oratio Nauſiſtratae. Nam vt ante Chremes dixerat *Quid agimus?* quod eſt deſperantis, ita nunc ſimili phraſi vtitur Demipho, *Hoc actumſt*. Deinde caetera honeſtius a Phormione, ſenis crimen augente et vxoris iram incendente, dicuntur, quam a matrona honeſtiſſima. Huc accedit, quod quae paulo ante dixit *Indignum*, ea nunc non recte poſſit dicere *Indignius*. B.

21 *Quid mihi*] Eleganter inſertum *Mihi*. vt in Heautont. *Is mihi vbi adbibit plus paulo, ſua quae narrat facinora! Ad vxores ventum eſt, tum fiunt ſenes*] Eleganter *Fieri* dixit. Et generaliter inuidioſius, quam ſi vnum accuſaret ſenem. D.

Demipho, te appello: nam me cum hoc ipſo diſtaedet loqui:
Haecine erant itiones crebrae, et manſiones diutinae
Lemni? haecine erat ea, quae noſtros fructus minuebat, vilitas?
DE. Ego, Nauſiſtrata, eſſe in hac re culpam meritam non nego:
Sed eam, quin ſit ignoſcenda. PH. Verba fiunt mortuo.
DE. Nam neque negligentia tua, neque odio id fecit tuo.

Vino-

22 *Diſtaedet*] Valde pudet. Obiurgatio indignatione et argumentis plena, quam Demipho deprecatione mitigat. E.

Pro vulgari *Cum hoc ipſo* Codex Petrenſis habet *Cum hoc iſto.* Sed metrum et ſenſus comprobant lectionem Cod. Reg. *Cum iſto.* Nam, auctore Donato, *Iſte* dicitur in eo, qui contemnitur. B.

23 Cum Donato ad Eun. III, 5, 34. hic legi debet, *Haec illae erant itiones crebrae.* Sic And. I, I, 100. *Haec illae lacrumae, haec illa eſt miſericordia.* B.

24 *Fructus minuebat*] Mſ. R. *minuit.* L.

Lectio Bembini et collocatio, *Ea quae noſtros minuit fructus vilitas*, ſuauior eſt et magis de more Terentiano. B.

25 *Ego, Nauſiſtrata*] Qualitas venialis a conceſſione. D.

Ego, Nauſiſtrata] Hinc defenſio eſt, cuius rei hoc principium eſt. E.

Prae vulgari *Meritam* placet Bembini *Meritum*, ſc. Chremetem; vt ſupra, *Arbitrabitur commeruiſſe culpam.* Sic Plaut. Aul. IV, 10, 8. *Fateor peccauiſſe me, et me culpam commeritum ſcio.* B.

26 *Verba fiunt mortuo*] Non eſt paſſus paraſitus, vt totam ſententiam ſenex explicaret. D.

Pro vulgari, *Sed eam, quae ſit ignoſcenda,* Bembinus recte exhibet *Sed ea, quin ſ. i.* ſubaudi *Negare non poteris*, ſeu, *nemo negauerit.* Atque idem legiſſe videtur Donatus, quod dicit, paraſitum impediuiſſe, quo minus ſenex totam explicaret ſententiam. Caeterum *Mortuo* non de Chremete eſt accipiendum, ſed de Nauſiſtrata, quae aeque fruſtra eſt orata, ac mortuo verba fiunt. B.

27 *Nam neque negligentia tua, neque id odio fecit tuo*]

Locus

Vinolentus, fere abhinc annos quindecim, mulierculam

Eam compreſſit, vnde haec nata'ſt: neque poſtilla vnquam attigit.

Ea mortem obiit: e medio abiit, qui fuit in re hac ſcrupulus.

Quamobrem te oro, vt alia tua facta ſunt, aequo animo hoc feras.

NA. Quid ego aequo animo? cupio miſera in hac re iam defungier.

Sed quid ſperem? aetate porro minus peccaturum putem?

Iam

Locus in hac cauſa principalis eſt, ἀπὸ τῆς συγγνώμης καὶ εὐνοίας. et ideo in duo diuiſit, nec *Negligentia* circa te, nec *Odio*, inquit, factum. Praeterea et περιστάσεως addidit (*Praeſto addidit* Mſ. H. B. cum Edd. vett.) defenſionem, *Vinolentus*, *fere abhinc annos quindecim*, *mulierculam*, etc. ab aetate eius, a tempore criminis, a diminutione contemtuque pellicis, ab euentu, ab animo facientis: quod mortua eſt: poſtremo et a precibus. Et epilogum ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῆς ἐκβάσεως fecit, admonens illam oratorie manſuetudinis ſuae. D.

28 *Vinolentus*] Ab imprudentia defenſio. *Abhinc annos quindecim*] A tempore defenſio. D.

Subiungitur narratio, *Vinolentus abhinc annos XVI*] Cum veniali ſtatu, quod *vinolentus* ſit (*fuerit* Z.), in qua re ignoratio et obſecratio opponitur: *Quamobrem te oro*. E.

Vinolentus] V. C. *Vinolenter*. L.

29 *Eam compreſſit*] Bene dixit *Compreſſit:* quod interdum eſt non amoris, ſed iniuriae. *Neque poſtilla vnquam attigit*] Ita facti poenituit. Hic locus ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως eſt, id eſt, ab eo quod futurum ſit. facilius enim ignoſcitur non vltra peccaturis. D.

31 Vt *Tua* acuatur, leg. cum Cod. Petrenſi *Túa ſunt facta;* atque vt *Animo* hic eodem ſit accentu, quo mox repetitur lege, *Aequo ánimo et hóc feras*. B.

32 *Defungier*] *Defungi*, deſinere. D.

33 *Aetate porro minus peccaturum putem?*] Quia dixit, *Abhinc annos quindecim*. D.

Quia

Iam tum erat ſenex, ſenectus ſi verecundos facit.
An mea forma atque aetas nunc magis expetenda'ſt, Demipho?
Quid mihi nunc affers, quamobrem exſpectem, aut ſperem porro non fore?
PH. Exſequias Chremeti, quibus eſt commodum, ire iam tempus eſt.
Sic dabo: age nunc, Phormionem qui volet laceſſito:
Faxo

Quia ille dixit, *annos XVI.* haec collegit, Quid ego ſperare poſſum, hunc non peccaturum eſſe circa aetatem, quaſi non illo tempore ſenex fuerit. E.

Sed quid ſperem?] Mſ. R. *Sed qui ſperem.* L.

Pro *Quid* lego cum Cod. apud Lindenbrogium, *Qui*, h. e. quomodo, quo pacto. B.

34 *Senectus ſi verecundos facit*] Modeſte et grauiter. L.

Lego per interrogationem, vt priora et poſteriora, *Non iam túm erat ſenex* etc. B.

35 Vt *Magis* ſit in ictu, repone *Aetas magis nunc expetendaſt.* B.

36 *Quid mihi nunc affers*] Callidius vſa eſt ad vltimum πύσματι, conuerſo (ἀποστροφῇ, *conuerſa*, Victor. V. L. XXIII, 24.) ad ipſum defenſorem mariti. de qua vi contradictionis exſultat paraſitus, tanquam confecto mortuoque aduerſario ſuo. D.

Vt verſus ſtet, recipienda eſt lectio Bembini et Victoriani et Donati, *Quid mi hic affers.* FAERN.

37 *Exſequias Chremeti*] Bono ordine. primo, *Delirat miſer timore.* poſt, *Verba fiunt mortuo.* ad vltimum, *Exſequias Chremeti.* delirat, moritur, effertur. D.

Exſequias Chremeti] Ita ex melioribus libb. emendatum eſt, ad ritum funerum indictiuorum, in queis haec formula ſollemnis in vſu erat: L. TITIVS VIXIT. L. TITIO. EXSEQVIAS IRE CVI COMMODVM EST. HEM TEMPVS EST. OLLVS ECFERTOR. Silius Italic. libr. XV, 394. — *vos ite ſuperbae Exſequias animae, et cinerem donate ſupremi Muneris officio.* L.

Pro *Iam* metrica ratio exigit optimorum Codd. lectionem *Hem!* FAERN.

38 *Age nunc, age: Phormionem qui volet laceſſito*] Virgil. (Aen. II, 549.) *Degeneremque Neoptolemum narrare memento.* D.

Faxo tali eum mactatum, atque hic eſt, infortunio.
Redeat ſane in gratiam: iam ſupplicii ſatis eſt mihi:
Habet haec ei quod, dum viuat, vſque ad aurem ogganniat.
N A. At meo merito, credo! quid ego nunc commemorem, Demipho,
Singulatim, qualis ego in hunc fuerim? D E. noui aeque omnia
Tecum. N A. meriton' hoc meo videtur factum? D E. minume gentium:
Verum quando iam accuſando fieri infectum non poteſt,
Ignoſce; orat, confitetur, purgat: quid vis amplius?
P H. Enimuero prius quam haec dat veniam, mihi proſpiciam et Phaedriae.
Heus, Nauſiſtrata, prius quam huic reſpondes temere, audi. N A. quid eſt?
P H. Ego minas triginta per fallaciam ab illo abſtuli:

39 *Faxo tali eum mactatum*] Pro eo quod eſt *Eum* (Ergo in Terentio Donatus non legit *Eum*), ſic frequenter veteres: Ennius, *Omnes corde patrem praebent, animoque benigno Circumfuſum*. D.

Lege ex Cod. Reg. *Faxo eum tali* etc. Cf. Heaut. II, 3, 100. B.

41 *Ad aurem obganniat*] Frequenter in aurem dicat, Ignoſce. *Gannitus* proprie vox vulpium. E.

42 Illud *Ea* poſt *Nunc*, quod in multis libris extat, dele cum tribus noſtris, ob verſum et ſenſum. B.

44 Noſtri aliquot cum Bembino recte *Merito hoc meo*, verſu poſtulante. B.

45 *Fieri infectum*] Simonid. Τὸ γὰρ γεγενημένον ὐκ ἔτ' ἄῤῥεκτον ἔσται. L.

46 *Ignoſce: orat: confitetur: purgat*] Verba venialis ſtatus ſunt, *Ignoſce, confitetur*. D.

Orat: confitetur: purgat] In poſtrema parte concluſit beneficio. ſiquidem petit, vt ad coenam vocetur. E.

49 Verſus exigit, vt cum Cod. vno legatur *Fallacias*; vt ſupra IV, 3, 67. atque pro *Illo* cum tribus Codd. *Iſto*, quod eſt contemnentis. B.

Eas dedi tuo gnato: is pro ſua amica lenoni dedit.
CH. Hem! quid ais? NA. adeon hoc indignum tibi videtur, filius
Homo adoleſcens ſi habet vnam amicam, tu vxores duas?
Nihil pudere? quo ore illum obiurgabis? reſponde mihi.
DE. Faciet vt voles. NA. immo, vt meam iam ſcias ſententiam,
Neque ego ignoſco, neque promitto quicquam, neque reſpondeo,
Prius quam gnatum video: eius iudicio permitto omnia:
Quod is iubebit, faciam. PH. mulier ſapiens es, Nauſiſtrata.

NA.

51 *Adeon' hoc*] Mſ. R. deſideratur *Hoc*. L.

Noſtri plerique *Adeo hoc*. Repone, *Adeón indignum hoc tibi videtur*. B.

53 *Quo ore illum obiurgabis*] Supra v, 7, 24. *Quo redibo ore ad eam*. Iuuenal. Satyr. XIV, 56. *Vnde tibi frontem* ad quae verba vetus Scholiaſtes hunc Terentii locum laudat. Gloſſae Philoxeni: ποίῳ προσώπῳ. *qua perſona, qua fronte*. Papinian. l. 38. §. 2. ff. de adminiſtr. et peric. tut. *Qua fronte poterit hoc deſiderari*. L.

56 Libri Faerni et noſtri habent *Videro*. B.

57 Hunc et ſequentem verſum ſic reſtitue, ne laboret metrum, ipſis perſonis mutatis: *Quód is iubebit, fáciam*. DE. *mulier ſápiens es, Nauſíſtrata*. | NAV. *Sátin tibi eſt, Chreme?* CH. *Immo vero* etc. Demipho enim laetus de proſpero rei euentu, quod Phaedriam de patre ſuo iudicem conſtitui videbat, his verbis laudat Nauſiſtratam. Haec vero ad maritum, *Satin tibi eſt?* dicit, rogatque, an rem iudicio filii permittendam eſſe cenſeat. Chremes igitur gaudio elatus, cum ſibi nihil a filio metuendum eſſet, *Pulchre*, inquit, etc. Itaque omnes, more Terentii, qui in culpa aut metu erant, laeti hinc abeunt, placata Nauſiſtrata. Secus vero eſt, ſi ex ratione vulgari, verba *Pulchre* etc. de Phormionis vltione intelliguntur. Nam ita Phormio, rebus iam tranquillatis Phaedriae

amici

NA. Satis tibi eſt? PH. immo vero pulchre diſcedo, et probe,
Et praeter ſpem. NA. tuum nomen dic quod eſt. PH. mihin'?
Phormio: veſtrae familiae hercle amicus, et tuo ſummus Phaedriae.
NA. Phormio, at ego ecaſtor poſthac tibi quod potero, et quae voles,
Faciamque et dicam. PH. benigne dicis. NA. pol meritum'ſt tuum.
PH. Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam, Nauſiſtrata,
Et quod tuo viro oculi doleant? NA. cupio. PH. me ad coenam voca.
NA. Pol vero voco. DE. eamus intro hinc. CH. fiat: ſed vbi eſt Phaedria,

Iudex

amici ſui patrem odiſſe videtur. Huc accedit, quod *pulchre diſcedere* dicitur in iis, qui in lite, cauſa, pugna ſuperiores euadunt, adeoque de Chremete illud intelligendum. B.

59 *Tu tuum nomen dic*] Bene *Tu* pronomine vtitur: quia non habet nomen. Nam potentiorum blandimentum circa inferiores hoc fuit, vt nomina eorum quaererent: et quum audiſſent, ipſis nominibus eos compellarent ſtatim. Tale eſt in Adelphis, *Qui vocare? Geta, hominem maxumi pretii*, etc. D.

Lege cum Cod. Reg. *Tu tibi nomen dic quod eſt.* PH. *Min? Phormio.* Nam ſi *Tuum* ab auctore eſſet, non *Mihi*, ſed *Meumne* intuliſſet. B.

60 *Veſtrae familiae hercle amicus*] Hoc propter Antiphonis amicitiam dixit. *Et tuo ſummus Phaedriae*] *Amicus*, iterum ſubaudiendum. D.

64 *Me ad coenam voca*] Facete ex perſona paraſitica, beneficii optio facta eſt, quod promiſerat mulier. D.

65 *Sed vbi eſt Phaedria, iudex noſter?*] Bene *Iudex:* ad illum enim mulieris delata ſententia eſt; vt quum ita agitur, tuta ſint marito omnia. Et per εἰρωνείαν ridicule dicitur ab ea quae irata erat. D.

Sed vbi eſt Phaedria, iudex?]

Pro-

Iudex noſter? PH. iam hic faxo aderit. Ω. Vos valete, et plaudite.

CALLIOPIVS RECENSVI.

Proprie *Iudex*, etſi a muliere eſt dicta ſententia. *Quod is iubebit, faciam.* Aliter enim de Patre filius non poteſt iudicare. E.

Donatus, Ed. vet. et vnus ex Regiis Nauſſtratae tribuunt verba *Fiat; ſed* etc. caeteri libri Chremeti. Neutrum quamquam eſt ineptum: malim tamen Chremetis eſſe, vt ſenex cura ac miſeria lib r non ſine ioco ex Scena abeat. B.

66 *Iudex noſter*] Nihil facetius, quam iudicem capi aduerſus crimen voluptatis paternae, et amatorem filium, et fratrem Antiphonem, cui nubet furtiua filia. *Iudex noſter*] Terribilis ſcilicet paternarum deliciarum vindex. Vides igitur hic ioco ſublatam vxoris iracundiam. D.

Valete et plaudite] Cicero de Senectute, 19. *Quod cuique temporis ad viuendum datur, eo debet contentus eſſe. Neque enim hiſtrioni, vt placeat, peragenda eſt fabula, modo in quocunque fuerit actu, probetur: neque ſapienti vſque ad* PLAVDITE *veniendum.* Horat. de arte poetic. 155. *Seſſuri, donec cantor,* VOS PLAVDITE, *dicat.* Apuleius Flor. 3. *Enimuero iam dixiſſe rebus humanis* VALERE ET PLAVDERE. Quinctilianus lib. VI. cap. II. *Tunc eſt commouendum theatrum, cum ventum eſt ad ipſum illud, quo veteres Comoediae Tragoediaeque clauduntur,* PLAVDITE. Sed et hoc omne quicquid eſt ſtudii atque laboris claudam inſcriptione veteri, quae Tordae in Tranſyluania habetur:

VIXI. DVM. VIXI. BENE.
IAM. MEA.
PERACTA. MOX. VESTRA.
AGETVR.
FABVLA. VALETE. ET. PLAV
DITE. L.

AEL. DON. V. C. ORATORIS VRBIS ROMAE COMMENT.
IN TERENTI PHORMIONEM EXPLICIT.

FRIDERICI LINDENBROGI

OBSERVATIONES IN AELII DONATI V. C. COMMENT. IN PHORMIONEM.

PROLOGVS.

2 *Magis laedere*] Mſ. *magis delere*.

18 Περιφραστικῶς] Mſ. περιφραστικῶς ἀντὶ τȣ̃, *qui* etc.

30 *Noue ſic Cicero voluntatem*] Vulg. *Cicero* deeſt.

33 *Suas horas non obtinuerit*] Etiam in iure *ſuas horas obtinere* dicuntur actor et reus. Aſcon. Pedian. 3. in Verr.

ACT. I. SC. I.

1 *Conditionis gentiſque*] Mſ. *cond. gregiſque*.

5 Τρόφιμον *Graeci*] Seru. Aeneid. lib. II. ad illum verſ. 33. *caro datus ibat alumno.*

Dicere poterant] Mſ. *dicere potuerint*.

6 *Quo parentalia*] Mſ. *Quo denicalia*.

9 *Demenſum*] Gloſſ. *Demenſum* ἀπομέτρημα.

11 *Pacem exiſtimaretis*] Mſ. *parum exiſt.*

Eduliae et poticae] Arnob. aduerſus Gent. lib. 3. *Vnctionibus ſupereſt Vnxia, cingulorum Cinxia replicationi: Victa et Potua ſanctiſſimae victui potuique procurant.* Seru. ad Eclog. IV, 63.

Nutrix? an vera mater?] Plaut. Menaech. Prol. 19. *vti mater ſua Non internoſſe poſſet, quae mammam dabat: Neque adeo mater ipſa, quae illos pepererat.* Apud Ariſtaenet. lib. I. Epiſt. 6. puella nutricem ſuam ſic alloquitur: Νὴ τὴν Ἄρτεμιν, ὦ μῆτερ, καί τοι πρὸς τȣ̃ ἔρωτος φλεγμένη δεινῶς ἐσπȣ́δακα σωφρονεῖν.

ACT. I. SC. 2.

3 *Tribus modis debitum*] Similiter Plaut. Pſeud. IV, 7, 50. *Accipe: hic ſunt quinque argenti lectae numeratae minae.*

4 *Creditum non fefellerit*] Mſ. *condictum non fefellerit.*

19 Ἐπίτασιν] Mſ. περίστασιν.

41 *Puellae comam ob luctum abſtuliſſe*] Bene de hoc ritu Theodoretus Quaeſt. in Deut. c. Ιγ. τινὲς μὲν τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν τὰς τῆς κεφαλῆς ἀπεκείροντο τρίχας, καὶ ταύτας προσέφερον τοῖς νεκροῖς· τινὲς δὲ τὰς τῶν γενείων, ἄλλοι τὰς τῶν ὀφρύων. ταῦτα γίνεσθαι ὁ θεῖος ἀπηγόρευσε νόμος. Artemidor. libr. I. cap. 27 ἔθος γὰρ παλαιὸν, ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλȣ̃σθαι. Ex hac mente quoque dixit Ouid. Metamorph. III, 505 — *planxere ſorores Nai:ades; et ſectos fi atri impoſuere capillos.*

52 *Ipſe hortari*] Mſ. *Ipſe hortator.*

54 Τῆς καταπλ.] Mſ. ἀπὸ τῆς κ.

66 *Facta ex eo*] Mſ. *factura ex eo.*

70 *Principaliter petuntur*] Mſ. *principaliter expetuntur.*

Quatuor, quae in ſponſis quaeruntur] Infra in Phorm. Act. II. Scen. I. *In negotio nuptiarum duabus rebus conſuli, rei et famae, hoc eſt, facultatibus dotis, honeſtatique natalium.* Pertinent huc quae Iſidorus ſcribit Origin. lib. IX. cap. vlt. *In eligenda vxore quatuor res impellunt hominem ad amorem: pulchritudo, genus, diuitiae, mores,* etc. Idem de Officiis lib. 2. cap. 18. *Apud veteres in eligendis maritis quatuor iſta ſpectabantur, virtus, genus, pulchritudo, oratio. In feminis tria; ſi generoſa, ſi bene morata eſſet, ſi pulchra. Nunc autem non genus ac mores, ſed magis diuitiae in vxoribus placent.*

72 *Eronem dicimus*] Alfenus I. C. l. 31. ff. Loc. cond. vti legit ibi Turneb. Adu. XXIV, 2.

76 *Minorem vim habet ea lex*] Legis virtus eſt, inquit Modeſtinus, imperare, vetare, permittere, punire. l. 7. ff. de Legib. Sed minor vis eſt legis permittentis, quam vetantis. Cicero de Inuentione II, 49. *Leges oportet contendere;* * *vtra lex iubebat aliquid, vtra permittat. Nam id quod imperatur, neceſſarium: illud quod permittitur, voluntarium.* * *Deinde vtra lex iubeat, vtra vetet. Nam ſaepe ea quae vetat, quaſi exceptione quadam corrigere videtur illam quae iubet.* Quinctilian. Declam. 374. *Semper potentior lex eſt, quae vetat, quam quae permittit.* Vid. Cicer. Verrin. 2. Mar. Victorin. in Ciceron. de Inuent.

78 *Perſonam non habes*] Serui iure ciuili pro nullis habentur. l. 32. ff. de reg. iur. ideoque nec perſonam nec caput habere putantur. Iuſtin. Inſtit. lib. I. Tit. 16. §. 4. Caſſiodor. Var. lib. 2. Form. VIII. *Quid facerent inter ſeruos iura publica, qui perſonam legibus non habebant.* Vnde Paſchaſius Diacon. Rom. lib. de S. S. *Apud nos homines filius patris familias iuxta patrem, vel ſeruus iuxta dominum perſonae propriae locum non habet.* Et mox poſt: *Perſona res iuris eſt, ſubſtantia res naturae.*

81 Ἐυφημία] Mſ. ἐν ὑποκρίσει.

97 *Subaudi venit. Iam non*] Mſ. *Quia veniet. Nam non.*

ACT. I. SC. 3.

11 In verſu Lucilii. *in locum Hiſpanus*] Mſ. *in locum bis pinnis.* Indicium veri. Sed totus locus ita legi debet: *Ille alter abundans Cum ſeptem incolumis pinnis redit ac recipit ſe.* Et recte in partem ita a Scholiaſte Iuuenal. laudatur ad Satyr. III, 158. Apuleius in fine Apolog. *Si Philoſophiae honorem, qui mihi ſalute mea antiquior eſt, nuſquam minui, imo contra vbique ſi cum ſeptem pennis eum tenui; ſi haec, vt dico, ita ſunt,* etc.

16 Παράλειψις] Mſ. δισπαρχαρειψις.

18 *Niſi ad dominationem*] In Mſ. τὸ *ad* deſideratur, idque

que rectius ad phraſin Salluſt.

26 *In metu ſemper eſt praeſaga mali mens*] Tale eſt illud Petron. cap. 125. *Quam male eſt extra legem viuentibus! quicquid meruerunt ſemper exſpectant.*

ACT. I. SC. 4.

2 *Aut* ἀναστροφῇ] Longe diuerſa lectio in Mſ. *tu es corſali ſaxa pereſa.* folium Sibyllae.

35 *Commachinetur*] Mſ. *vide ſatin' artifex.*

53 *Succenturiari dicuntur*] Gloſſ. Placidi, *Centurias dicimus partes exemtas, in centenos milites diuiſas; vnde et qui his praeſunt, centuriones dicuntur. Ergo ſuccenturiati ſunt, non qui in prima, ſed qui in ſecunda centuria ſunt, quaſi ſub prima centuria. Tamen inſtructi etiam ipſi in ſpeculis poſiti in bello ſunt, vt ſi primi defecerint, iſti quos ſubeſſe diximus laborantibus primis ſubueniant; vnde et ad inſidiandum ponitur ſuccenturiatus, quaſi armis doloſis inſtructus.* Vid. Feſt. et Non. Marcell.

Vim hortantis] Mſ. *vim hortationis.*

ACT. II. SC. I.

37 *Cum Siculos eorum*] Mſ. *cum Siculis eorum.* Vulg. *tum ſi corum.*

46 *Duplex* μετάθεσις] Mſ. *duplex* μετάστασις.

46 *Notum alteri**] Mſ. *o eum alteri dictum, qui.*

49 *Vt cedentibus mos eſt*] Mſ. *quod cedentibus moris eſt.*

57 *Tubero*] Sic rectiſſime hunc locum edidimus, qui antea corrupte admodum legebatur. Tuberonis Hiſtorici rerum Romanarum libros laudat Chariſius, iſque indubie is ipſus eſt, cuius hic auctoritate Donatus vtitur.

83 *Adeſſe enim dicuntur aduocati*] Vid. infra II, 3, 3. Seneca de Breu. vitae: *Hic aduocat, hic adeſt.* Idem de Benef. v, 8. *Nemo, quamuis pro ſe dixerit,* AFFVISSE SIBI *dicitur; nec ſtatuam ſibi, tanquam patrono ponit.* Labeo apud Vlpian. l. 19. §. 1. ff. de donat. *Si tibi affuero, ſi ſatis pro te dedero,* etc.

ACT. II. SC. 2.

1 *Aurem minimo inſcalpens digitulo*] Aurem ſiue caput minimo digito ſcalpere χαρακτηρ exiſtimatur ſuperbi vel mollis hominis. Ammian. Marcell. lib. XVII. cap. 11. de Pompeio. Sed nil poteſt dici melius, quam quod notatur a Lucani veteri Scholiaſte: cuius haec verba ſunt, lib. 7. *Non tibi vera fides. Duobus,* inquit, *vitiis Pompeius laborabat: nam et fauoribus multum gaudebat, vt in primo ipſe Lucanus,* verſ. 132. *famaeque petitor Multa dare in vulgus, totus popularibus auris Impelli. Et vitio ſuperbiae quodammodo tangebatur: nam vno digito caput ſcalpebat, quod eſt ſuperbiae indicium. Vnde Martialis de eo in Epigrammate: Magnus, quem metuunt homines, digito caput vno Scalpit, quid*

dicas hunc ſibi velle virum? Quidam autem luxuriae vitium eſſe dicunt. vno digito caput ſcalpere; vt iuuenal. Sat. IX, 130. *nunquam pathicus tibi deerit amicus, Stantibus et ſaluis his collibus: vndique ad illos Conueniunt, et carpentis, et nauibus, omnes qui digito ſcalpunt vno caput.* Haec ex antiquiſſimis ſcripti codicis membranis. Vid. Seneca lib. III. Controuerſ. 4. Iulianus Imperat. in Caeſarib. Οὐδὲν ἂν θαυμαςὸν, εἰ κεκρατήκας Πομπηΐε δακτύλῳ κνώμενε, καὶ τἆλλα ἀλώπεκος μᾶλλον ἢ λέοντος. Tzetzes Hiſtor. Chil. VI. 37. p. 100. ἔβηττε δὲ, καὶ κεφαλὴν ὑπέκνηθε τὸ πρῶτον. Et inferius: τρίβων κεφαλὴν, καὶ συνεχῶς ἐκβήττων. Nam et crebro tuſſire ſignum hominis delicati et faſtidioſi. Theophraſt. in Characterib. Erat etiam iratorum καὶ τῶν ἀπορέντων nota, aurem vel caput ſcalpere. Apul. Mileſ. l. VI. *Latiſſimum cachinnum extulit, et qualem ſolent furenter irati: caputque quatiens, et adſcalpens aurem dextra.* Idem lib. Mil. X. de ſeruo in facinore deprehenſo: *Tunc pedes incertis alternationibus commouere, modo hanc, modo illam partem ſcalpere capitis,* etc. Cicero in Piſon 25. *Perſcriptis rationibus, ſecum ipſe, caput ſiniſtra manu perfricans, commurmuratus ſit.* Horat lib. I. Sat. 10. 10. *In verſu faciendo ſaepe caput ſcaberet.*

4 *De alliato moretario*] Apicius X, 10. *Condimenta moretaria.* Vid. Moretum Virgilii.

Intrita] Gloſſ. *Intritum* ἰμβροχή. Apul. in Mileſ. XI. *Intritum lacte confectum.*

20 *Paſcitur victus*] In XII. Tabb. *Qui em vinctum habebit, libras ſingulas farris endo dies ſingulos dato.* Hoc voluit Ambroſ. lib. de Tobia cap. 10. *Vnum ſane eſt, quod non timere poſſitis, quia poſcere non nouit alimenta* etc.

24 *Paraſitus regis eſt*] Supr. Eun. II, 2, Ariſtid. πρὸς Πλάτωνα. p. 117. ὥσθ' ὅπερ δῦλος πρὸς δεσπότην, τῦτο κόλαξ πρὸς τύραννον συμβαίνει. Plauti paraſitus in Aſinar. V, 2, 29. *Regem perdidi; ex amore tantum eſt homini incendium.* Vid. Acron. ad illud Horat. lib. I. Epiſt. 5. verſ. 6. *imperium fer.*

26 Πλεονασμὸς] Mſ. τῷ ἀρχαϊσμῷ.

28 *Maturae veniunt, diſcumbitur*] Si vera haec lectio, fragmentum erit fabulae deperditae: nam in illis quae nunc extant, non habetur.

ACT. II. SC. 3.

7 *Senſu diſcernitur*] Mſ. *ſexu diſ.*

18 *Miſericordiam odioſa*] Mſ. *miſeriam ocioſa*

20 *Qualitas iniuriae a dignitate perſonae*] Vlpian. l. 7. §. 8. ff. de iniur. et fam. l. 15. §. 44. ff. eod.

Et in eo quod ab vno fit] Mſ. *Et quod ad vixit.*

31 *Et haec auctoritas*] γρ. *Eſt haec.*

64 *Deſtruxit, quod ſerio intendebat*] Mſ. *deſtruxit quod protendebat ſenex.*

79 *Et conbibentiae*] Mſ. *et conuentia.* al. *conuentionis.* Sed *conbibentia* eſt conniuentia. Vt in Cod. Theod L. xi. de extraord ſiue ſord. munerib. *Gratioſa conbibentia vel ignobili diſſimulatione.* atque ita in vett. diplomatibus aliiſque libris non raro ſcriptum reperitur.

ACT. IV. SC. 3.

28 *Qui furtim accipit*] Vulg. *Qui ſeparatim accipit.*

56 Καὶ αὐτὴν etc.] Mſ. *Graecum prouerb. ſpreuit.* ειαcοφητα ευdεκυpαs.

74 *Comicum argentum*] Plaut. Poenul. III, 2, 20. *Agite inſpicite aurum eſt.* CO. *Profecto, ſpectatores, comicum.*

ACT. IV. SC. 4.

27 *Obſeruatum eſt*] Ita Mſ. Vulg. *Obſtetricum eſt.*

28 *Hara autem eſt, in qua pecora includuntur*] Mſ. *Horia autem eſt locus, in quo incluſa ſeruantur.*

Ruſticus, hircus] Mſ. *Myſticus hircus, haruga muſtellaria fient.* Quam tamen lectionem vitioſam arbitror; integer enim locus Plauti hic eſt in Moſtell. I, 1, 39.

Germana illuuies, ruſticus, hircus, hara ſuis.

ACT. V. SC. 2.

Vorſuram facere] Seneca de Benef. lib. v. cap. 8. *Domi, quod aiunt, vorſura fit, et velut luſorium nomen ſtatim tranſit.* Symmach. libr. 2. Epiſt. 56. *Facio quod ſolent improbi debitores, qui adhuc alieno aere depreſſi, cupiunt ſecundo nexu foenoris obligari.*

ACT. V. SC. 6.

1 *Fors fortuna eſt*] Varro de Latino Serm. l. 5. *Dies Fortis fortunae appellatus ab Seruio Tullio rege, quod in fanum Fortis fortunae ſecundum Tiberim extra vrbem Romam dedicauit, Iunio menſe.*

ACT. V. SC. 7.

29 *Reſcribere dicebant*] Acro in Horat. lib. 2. Sat. 3, 76.

43 *Ius pro loco*] Paulus I. C. l. 11. ff. de iuſt. et iur.

71 *Alteri alteros ſauciare*] Ita Mſ. al. *alter alterum ſauciare.*

88 *Ad praetoris ſellam*] Val. Maxim. *Id egerunt, ne aut ſellam ponere, aut ius dicere auderet.* Vlpian. l. 1. §. 5. ff. de poſtuland. *Refert etiam Labeo Publium Caecum, Aſprenatis Nonii patrem, auerſa ſella a Bruto deſtitutum, cum vellet poſtulare.* Horat. l. 1. Sat. 6. 96. *meis contentus, honeſtos Faſcibus et ſellis nolim mihi ſumere.*

ACT. V. SC. 8.

8 *Grauiter vtrumque*] Mſ. *Gnauiter.*

27 Περίστασις] Mſ. *praeterea et alias partes adducit ad defenſionem.*

66 *Nihil facetius*] Mſ. *Nihil facilius.*

DE GENERIBVS COMOEDIARVM.

Ne ſpatium vacuum hic relinqueretur, diſſertatiunculam de generibus Comoediarum, maximam partem ex Giſberti Cuperi

Obſeruatt. I, 10. hauſtam, ſed, vt breuitati, quam ſpatii relicti anguſtia poſcebat, conſuleretur, noſtro modo tractatam, adiiciendam putauimus, propterea quod Donatus ipſe et Euanthius in hoc genere nonnulla perperam dixerunt. *Fabula*, vbi de Δϱάματι occurrit, eſt nomen generis, et complectitur *Tragoediam atque Comoediam* (Sic debet emendari in Editione, quae nuper A. 1772. in hac vrbe eſt repetita, ſed miſerandum in modum per incuriam et inſcitiam hominum vitiis conſpurcata). Primum omnino Comoediae diuiduntur in *Palliatas*, h. e. Graecas, et *Togatas*, h. e. Latini argumenti. Pallio enim et Toga vtraque gens diſtinguebatur; notus eſt *Palliatus Socrates* apud Val. Max. et *Togata gens* Auguſti apud Suetonium. Deinde Romani cum antea ſemper e Graecis ſua feciſſent, tandem ipſi argumenti proprii ſumſerunt fabulas, quas vel ab habitu, vel a loco, vel ab auctore cognominarunt; veluti, Praetextatas, Togatas, Tabernarias, Attellanas, Planipedes, Trabeatas, aliaſque, quas deinceps perſequemur. *Praetextatas*, ſeu *Praetextas*, ſi locus Donati ad Adel. Prol. 7. eſt ſanus, Diomedes recte contendit, eſſe ſimiles Graecorum Tragoediis, ſed tantum differre in eo, quod ibi Reges Romani, aut magiſtratus maiores, qui Praetexta toga vtantur, inducantur eorumque res geſtae agantur. Tales in pueritia ſcripſerat Perſius, vti Auctor eius vitae tradit. Hinc patet, eos errare, qui Praetextatas ad Comoedias referunt, cum potius Fabulae ſint appellandae. *Togatae* duplici dicuntur ſenſu, vel latiori, vbi, vt diximus, vniuerſe Fabulas Romanas ſignificant; vel anguſtiori, vbi opponuntur Praetextatis et Trabeatis, reſpiciuntque populum. Sic certe apud Horat. in Arte 288. Praetextatae diſtinguuntur a Togatis. *Trabeatae* quoque, quarum inuentorem Caium Meliſſum eſſe narrat Suetonius cap. 21. de Illuſtr. Grammatt. habuiſſe videntur perſonas illuſtres, veluti triumphantes, alioſque, quibus ius trabeae eſſet, et forte ipſos Reges. Caeterum de hoc veſtitu vid. Manut. de Quaeſ. per Epiſt. *Tabernarias*, quas Donatus duobus in locis a Togatis diſtinguit, Feſtus perperam ait fuiſſe, in quibus hominibus excellentibus etiam humiles eſſent permixti. Nam ita ſunt dictae, quod cum tabernis Scenae diſponebantur, et continebant opifices ſellularios, alioſque qui in tabernis degebant tuniciſque induti partes ſuas agebant. Donatus narrat, nonnullis Tabernarias vocatas eſſe Palliatas. Sed haut dubie iſti homines errarunt. Etenim primum non omnes Palliatae tam viles fuerunt, vt Tabernariarum nomen mererentur. Deinde Tabernarias et Graecorum et Romanorum fuiſſe, aliunde conſtat. Caeterum fortaſſe Donatus, niſi locus eſt deprauatus, voluit ſcribere, *Palliatas a nonnullis potius appellari Crepidatas.*

Nam

Nam Donatus qui bis recenſet genera Fabularum, in priori loco commemorat Palliatas, omiſſis Crepidatis; poſteriori vero Crepidatarum iniicit mentionem, praetermiſſis Palliatis. Huc accedit, quod, quemadmodum Togatas recte interpretari poſſis Calceatas; ita Palliatas melius dixeris Crepidatas. Nam vt calcei proprii erant togae, ita ſoleae vel crepidae pallii. Tertullianus certe *calceos* vocat ***proprium togae tormentum;*** atque Suetonius Tib. 13. ait, Tiberium, ***depoſito patriae habitu, redegiſſe ſe ad pallium et crepidas.*** Conf. Apuleius lib. 2. Florid.

Attellanae dictae ſunt, auctoribus Diomede lib. III. et Euanthio de Comoed. et Trag. a ciuitate Campaniae Attella, vbi primum ſint actae. Continebant autem argumentum humile et ludicrum. Tale genus fuerunt apud Graecos ***Satyricae,*** in quibus, auctore Diomede, non Reges aut Heroes; ſed Satyri ludendi cauſa iocandique inducebantur.

Reperitur apud Scriptores genus Fabulae, quod Diomedi ***Planipes,*** Donato ***Planipedium*** dicitur, quod ad ludicras et mimicas fabulas referendum eſſe videtur; quare Diomedes comparat cum Graecorum ***Mimo.*** Appellationis vero cauſa et origo eſt incerta. Ipſe Diomedes hic fluctuat: dici enim putat vel ab eo, quod Hiſtriones ***planis*** pedibus, h. e. nudis, ſine cothurnis et ſoccis, quales in Tragoediis et Comoediis adhibebantur, prodierint: vel quod non in ſuggeſtu Scenae, ſed in ***plano*** orcheſtrae poſitis inſtrumentis mimicis res ſint actae.

Praeterea commemoratur a Donato Μικτὸς. Verum forte eſt locus corruptus, et legendum eſt ***Mimus.*** Nam vt Μικτὸς et ***Rhintonica*** hic copulantur, ita alio loco, vbi eadem res exponitur, a Donato coniunguntur ***Mimus*** et ***Rhintonica.*** Caeterum ſi quis locum ſanum eſſe malit, amplectatur Cuperi ſententiam, qui cenſet, Μικτὸν fuiſſe Fabulam ex Comoedia et Tragoedia mixtam, vbi Reges et Principes, altioriſque conditionis homines cum loco humili natis introducti ſint. Quales ſint Cyclops Euripidis, et Plauti Amphitruo; quare Plautus per iocum eam vocauerit ***Tragicomoediam***: quam vulgo male interpretentur per Tragoediam, cuius exitus ſit felix. Errare enim recte contendit Cuperus eos, qui τραγικὸν de caſu funeſto et acerbo intelligant; cum ſignificet rem magnam, grauem et ſerioſam, quae ſola Regibus et Heroibus conueniat. Extare enim Tragoedias Euripidis, veluti Oreſtem, quae laetum ſortiantur exitum; et occurrere Comoedias, veluti apud Plautum, quarum finis ſit triſtis et infelix. Plautum igitur, vt diuerſas perſonas, illuſtres et humiles, ita et diuerſa nomina iunxiſſe. Idem nomen certe occurrit apud Harpocrationem, qui tradit, Alcaeum ſcripſiſſe ***Comoedotragoediam.*** Caeterum Cuperi veram de hac re eſſe ſen-

ten-

tentiam, patet ex ipſo loco Plauti, Prol. 59. *Faciam vt commiſta ſit Tragicocomoedia: Nam me perpetuo facere vt ſit Comoedia,* Reges *quo veniant et* Di, *non par arbitror. Quid igitur? quoniam hic* ſeruos *quoque partis habet, faciam, ſit, proinde vt dixi, Tragicocomoedia.* Nam *Reges* et *Dii* pertinent ad naturam Tragoediae; *ſerui* vero in Comoedia dominantur.

Supereſt, vt de *Rhintonica*, quae Donato aliiſque commemoratur, paucis, ductu Cuperi, videamus. Nomen quidem non habet a Rhintone Actore quodam, qui eſt error Euanthii, ſed Rhintone Tarentino, Poeta comico, qui, auctore Suida, Tragoedias et Comoedias ſcripſit XXXVIII. inuenitque *Hilarotragoediam*, quae ipſa auctoris nomine appellatur Rhintonica. Illa autem Hilarotragoedia non ſimilis fuit Plautinae *Tragicocomoediae*, vti perperam contendit Lindenbrogius ad Adel. Prol. 7. nec *Hilarodiae*, quae eſt opinio Voſſii Inſtitut. Poet. II, 21. Nam Hilarodia et Magodia, quae occurrit apud Athenaeum, non dramata, ſed ſolum Poemata fuiſſe videntur, quae in Theatro cantarentur et ſaltarentur per Hilarodos et Magodos: id quod in Hilarotragoedia factum eſſe, nuſpiam commemoratur. Rhinton autem videtur res graues, et tragicas mutaſſe et detorſiſſe in verſus iocoſos, *Vers burleſque* Galli vocant; quorum ſpecimen eſt illa traductio Virgiliana:

Je chante cet homme pieux,
Qui vint chargé de tous ſes Dieux,
Et de Monſieur ſon pere Anchiſe,
Beau vieillard à la barbe griſe.
Depuis la ville où les Gregeois
Occirent tant de bons bourgeois,
Juſqu' à celle où le pauvre Reme
Fut tué par ſon frere même.

Hinc factum eſſe arbitramur, vt iſta Hilarotragoedia a Suida appellaretur φλυακογραφία, et Rhinto a Stephano de Vrbibus, et Euſtathio ad Dionyſ. Alexand. p. 62. φλύαξ cognominaretur; hoc eſt, vt Stephanus interpretatur, τὰ τραγικὰ μεταῤῥυθμίζων εἰς τὸ γελοῖον. Sed hactenus: ſi quis rem copioſius tractatam cognoſcere velit, adeat eum, a quo pleraque in hac quaeſtione nos hauſiſſe diximus.

INDEX

I N D E X
IN DONATVM,
IPSA PLERVMQVE INTERPRETIS HVIVS VERBA EXHIBENS.

A.

Abducimur, vnde volumus: *ducimur*, quo volumus. Eun. II, 3, 85.

Ab eo, amat Terentius, pro *Eius* ponere. Eun. III, 5, 9.

Abſolui etiam creditor dicitur: nam veluti ligati ſunt, quibus debetur aliquid. Adelph. II, 4, 13.

Abſurdum. vide *Ineptum.*

Abutimur. Vtimur fructibus rei, quae ab amantibus ſaluo vſu nobis ſubminiſtratur: *Abutimur*, quando deperdimus et rem, et fructum. And. Prol. 5.

Accuſatiuus caſus plerumque numerum et continuationem rei ſignificat. Hec. III, 4, 7.

Actum agere, ſeu rem actam apud iudices repetere, Iure Ciuili vetitum. And. III, 1, 7.

Actum agere, prouerbium, id eſt, *nihil agere*. quod enim in iure ſemel iudicatum fuerit, reſcindi et iterum agi non poteſt. Adelph. II, 2, 24.

Actum eſt dicitur in re, de qua iam lata ſit ſententia. Adelph. III, 2, 27.

Ad auctiua particula eſt. And. IV, 2, 11.

Adeſio. Hunc auctorem ſequitur Donatus. Eun. IV, 4, 22.

Adhuc, quomodo veteres hac particula vſi. And. III, 2, 1.

Aditus, arduus difficilisque eſt; *acceſſus* contra. And. III, 3, 2.

Adiutores in re bona; in mala *Impulſores* dicuntur. Adelph. V, 9, 10.

Adoleſcentes mortem parentum optantes inducuntur a Comicis. Adelph. IV, 1, 5.

Adoriri, eſt ex inſidiis repente inuadere. And. III, 1, 21. Adel. III, 3, 50.

Adſum. Adeſſe aduocatus dicitur reo. And. Prol. 24.

Aduentus proprie exſpectatorum, neceſſariorumque dicitur. Eun. II, 2, 28.

Aduerſitores ſerui, qui dominis aduerſum eunt. Adelph. I, 1, 2.

Aduerti dicitur animus. And. Prol. 8.

Aeger animus, *aegrotum* corpus. And. I, 2, 22.

Aeque quidquam nunc quidem, hoc eſt, *Nihil.* And. II, 6, 3.

Aetas integra eſt, quae in flore conſiſtit, cui neque addendum iam ſit, neque quidquam adhuc ſit imminutum. And. I, 1, 45.

Aethiopiſſa honeſtius dicitur puella *ex Aethiopia.* Eun. I, 2, 85 et 88. III, 2, 21.

Agere. Inter *Agere* et *Agitare* hoc intereſt: quod *agere* eſt aliquid vel neceſſarium facere: *agitare*, voluptarium. Hec. I, 2, 18.

Agere ſe, tardi et triſtes dicuntur. And. IV, 2, 25.

Agit, qui iuſtam rem dicit: *orat*, qui animo demiſſo precatur, vt quaſi beneficium praeſtetur ſibi. Hec. IV, 4, 64.
Aggredi et *Adoriri* differunt. Adelph. III, 3, 50.
Aggredi, proprie accedere ad dimicandum eſt. Phorm. V, 7, 75.
Ain', percunctatiuum verbum eſt, pro *Aiſne?* And. V, 3, 4.
Aiunt, de re dicimus, quam volumus eſſe falſam. And. II, 1, 21.
Alacris quaſi ἄδακρυς. Eun. II, 3, 12.
Alacritas eſt mutatio quaedam vultus geſtientis in ſpem aliquam. ibid.
Alias. Inter *alias* et *alia*, hoc intereſt: quod *alias* alio tempore ſignificat: *alia* aliter, aut per alia. Hec. I, 2, 5.
Alias res agis. formula. Eun. II, 3, 56.
Aliquot, hoc eſt, nec multi, nec pauci. And. III, 3, 2.
Alter, de tertio. And. I, 1, 50.
Amator fingere poteſt: *Amans* vere amat. And. I, 1, 49.
Amator ad tempus, *Amicus* perpetuo amat. Eun. I, 2, 68.
Ambitio dicitur magnarum rerum deſiderium et appetitus. And. II, 2, 36.
Ambiuius, peritiſſimus Actor. Hec. Alt. Prol. init. aeſtimationem pretii facit, quantum Aediles darent Terentio pro Hecyra. ibid. Alt. Prol. 49.
Amicus animi eſt: *Amator* corporis. And. IV, 3, 3.
Amoliri dicuntur ea, quae cum magna difficultate et molimine ſummouentur et tolluntur e medio. And. IV, 2, 24.
Amor morbus. Eun. II, 1, 19.
Amouetur proprie ſaxum, improprie homo. Adelph. IV, 2, 14.
Ἀμφιβολία. And. I, 5, 27. et alibi.
Ampliatio quaeſtionis argumento eſt, nihil conſtitiſſe. Eun. V, 4, 46.
Amplius quando pronunciatum a iudicibus. Eun. II, 3, 39.
Ἀνακόλουθον. And. Prol. 11. I, 1, 67. I, 5, 10. III, 3, 38.
Ἀναστροφή. And. I, 1, 144. Eun. I, 2, 59.
Andria et *Perinthia* qua in re conueniant. And. Prol. 10.
Angiportum eſt anguſta et curua via, quaſi *anguiportus*. Adelph. IV, 2, 39.
Animo male fieri dicitur, quum ictu alicuius moeroris perculſus animus non ſuſtinet corpus: ſequiturque ruina membrorum. Adelph. IV, 5, 21.
Animus inducitur aduerſum obiectas difficultates. Eun. III, 2, 37.
Ἀντίπτωσις veterum. Eun. II, 2, 43.
Ἀποκοπή. Phorm. IV, 3, 5.
Apollodorus citatus. Phorm. III, 3, 30. IV, 1, 9 et 21. IV, 3, 63.
Ἀποσιώπησις. And. I, 1, 137. Ea ſit tribus modis. And. IV, 4, 51. irato familiaris. And. V, 3, 1. Eun. I, 1, 20. Adelph. I, 2, 55. II, 2, 19.
Ἀποστροφή. Eun. IV, 7, 20.
Apparari cum datiuo caſu ſemper cladem et perniciem ſignificat. And. IV, 1, 32. IV, 2, 7.
Appellere proprie dicitur, cum ex pelago aut freto quis ad littus acceſſerit. And. Prol. 1.
Arceſſi vxor dicitur ad maritum; *abduci* a marito ad diuortium. Hec. V, 1, 21.
Ἀρχαϊσμός. And. II, 2, 28.
Argumentorum duo genera, ἔντεχνον καὶ ἄτεχνον. Adelph. III, 4, 32.
Ars dicta ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. And. I, 1, 4.

Aſper Terentii interpres. Adelph. III, 2, 25. ab eo diſſentit Donatus. Adelph. IV, 2, 20. Phorm. I, 2, 24.

Aſſentatio. per eam non modo errantes decipiuntur, ac praecipites eunt: verum etiam ſapientes interdum ſanique euertuntur. Eun. III, 1, 56.

Aſſertores dicuntur vindices alienae libertatis. Adelph. II, 1, 40.

Aſſis Libra erat, eiusque partes *vnciae*. Rurſus vnciae vnius duodecima pars, Libella dicebatur. Phorm. I, 1, 9.

Ἄϛυ, de Athenis. Eun. V, 6, 17.

Ἀσύνδετον καὶ ἔλλειψις, figurae Terentianae. And. I, 5, 50.

Ἄτεχνος πίϛις, de iureiurando. Hec. IV, 4, 75.

Athenis dominari velle, graue crimen. Adelph. II, 1, 21.

Attendi dicitur animus. And. Prol. 8.

Attica eloquentia, vera et germana, quia excultior. Eun. V, 9, 63.

Atticum ius de orbis ducendis. Phorm. I, 2, 75.

Aufero. *Auferimus* ea, quae cum faſtidio cernimus: Ferimus ea, quae cum honore tractamus. And. I, 1, 1.

Αὐθάδεια. Adelph. I, 2, 19.

Ἀξιοπιϛεία. Adelph. II, 2, 42.

B.

Bellaria vnde dicta. Adelph. IV, 2, 51.

Bonae proprium et perpetuum ἐπίθετον felicitatum. Eun. II, 3, 32.

Bonus et *Liberalis* differunt. Adelph. III, 4, 18.

C.

Caecilius magnae auctoritatis Poëta. Hec. Alt. Prol. init.

Calamitatem ruſtici proprie grandinem dicunt, quod comminuat *calamum* h. e. culmum ac ſegetem. Eun. I, 1, 34. Hec. Prol. 2.

Callidus dictus eſt etiam, qui exercet dolos. Et *callidus*, qui callum ſibi vſu artis induxerit. Adelph. III, 3, 63.

Canis. Hoc verbo impudentibus inimicis conuicium fieri ſolet. Eun. IV, 7, 33.

Capitis imminutio. Adelph. II, 1, 7.

Captus eſt. Tenetur et irretitur. ex translatione ferarum atque venatus. And. I, 1, 55.

Captus ſeruorum varie capitur. Adelph. III, 4, 34.

Carnifex, aut excarnificans dominum, aut ipſe dignus carnifice, vt caro fiat, id eſt, lanietur. And. I, 2, 12.

Caſtor. per Caſtorem et Pollucem ornatiua ſunt iurandi, apta feminis. And. III, 2, 6.

Caſus plerumque imitatur induſtriam. And. V, 4, 14.

Catonis Origines citati. Phorm. IV, 3, 6.

Catus, callidus, doctus, ardens, παρὰ τὸ καίειν. vnde *Cato* dictus: ingeniorum etenim igneus vigor eſſe videtur. And. V, 2, 14.

Cella, et *Cellarium*, a reponendis celandisque rebus eſculentis et poculentis dicitur. Adelph. IV, 2, 13.

Certamen eſt res ipſa, de qua certatur; *Concertatio* ipſe actus contentioque certantium. Adelph. II, 2, 4.

Ceſſat deſidioſus: *Requieſcit* defeſſus. Eun. III, 1, 15.

Cetarii, vnde dicti. Eun. II, 2, 26.

Cibus eſt, qui etiam delicatis praebetur: *Victus* in paruis aridisque alimoniis eſt conſtitutus. And. I, 1, 48.
Cicatrices ſemper glorioſae, non tamen apud meretrices. Eun. III, 2, 29.
Circumſpicimus praeſentia; *proſpicimus* futura. Adelph. V, 5, 55.
Clemens, qui colit mentem. Adelph. I, 1, 17.
Clemens vita, quae clementes facit. ibid. et V, 4, 10.
Clemens animo; *placidus* vultu. ibid.
Coelibem Romani quaſi *coelitem* dicunt. Adelph. I, 1, 18.
Cognoſcere, eſt diligenter et attente conſiderare. Hec. I, 2, 87.
Colaphus, contumelioſa caedes. Adelph. II, 1, 46.
Comiter veteres dixerunt παρὰ τὸ κόσμος. Phorm. III, 3, 4.
Commeatus ex commoratione temporalis abſceſſus. Hec. I, 2, 100.
Commendamus nos cognitis: *committimus* ignotis. Eun. V, 2, 47.
Commerere et *peccare* differunt. And. I, 1, 112.
Committimus, quae cum magno periculo volumus eſſe ſeruata. And. III, 5, 3.
Commutare verba, eſt pro bonis dictis mala ingerere: hoc eſt, iracundia in maledicta compelli. And. II, 4, 7.
Comoedia Apollini dicata, Libero patri Tragoedia. And. IV, 3, 11.
Comprehendere ſignificat ſtrictim aliquem in facinore deprehenſum. Eun. V, 6, 23.
Conciliatio nominatur omnis conuentio. Eun. IV, 4, 2.
Conclamatum eſt, qualis formula. Eun. II, 3, 56.
Conditio eſt pactio, certam legem in ſe continens. And. I, 1, 52.
Confectus. proprie hoc verbum conuenit gladiatoribus iis, qui grauiſſimis vulneribus occubuerunt. Eun. V, 4, 4.
Confeſſio peccati ſine recuſatione poenarum plena ſatisfactio eſt. And. III, 5, 15.
Confidens, vel cum improbitate audax, vel conſtans et grauis. And. V, 3, 5.
Confidentia interdum in bona ſignificatione, interdum in mala ponitur. ibid.
Confieri, id eſt perfici; vnde *confectum negotium* dicitur, vel confecta res, quae ad plenum perficitur. And. I, 1, 140.
Confitetur, qui de ſe tantum, et qui inuitus; *indicat* is, qui de ſe volens aliquid, et de aliis etiam prodit. Adelph. Prol. 4.
Conflictatur, id eſt, atteritur. *Conflictatio* eſt tactus corporum inuicem, et colliſio. And. I, 1, 66.
Conor. Leuius eſt conari, quam facere. And. I, 5, 35.
Conſilium animi eſt: *factum*, corporis: *ſucceſſus*, fortunae. Eun. V, 9, 15. Plus valet ad laudem, quam *natura*. Adelph. I, 2, 46.
Conſilia et *Conſultores* a conſulendo dicuntur. ibid. 47.
Conſiſtere, eſt audacter et conſtanter ſtare. Adelph. II, 1, 2.
Conſobrini, ex fratre et ſorore nati. Hec. III, 5, 9.
Conſpicor, commune verbum eſt. Eun. V, 9, 32.
Conſtituere et *Conuenire* de huiusmodi rebus dicitur, de cuiusmodi rebus apud extraneos meretrices agunt. Hec. I, 2, 120.
Contaminare, eſt manibus luto plenis aliquid attingere, et polluere. And. Prol. 16. *Contaminare fabulas*, ex multis vnam facere. ibid.

Conuertere

Conuertere ſe, dicitur, quem pompa praecedit: vt imperator proprie conuertit exercitum. Adelph. II, 4, 22.

Creditores dicuntur ipſi, qui dant: *fides* eſt eorum, quibus datur. Phorm. I, 2, 10.

Credo. Quod *credimus*, plerumque falſum: quod *intelligimus*, certum eſt. And. Prol. 4.

Cupedinarii vnde dicti. Eun. II, 2, 25.

Cura mentis eſt: *curatio* medicinae: *curatura* diligentiae. Eun. II, 3, 24. conf. And. I, 1, 3.

Curioſitas ſignum eſt loquacitatis. Hec. I, 2, 34.

Cyprus Veneri ſacrata. Adelph. II, 2, 22. In ea erat mercatus puellarum. ibid.

D.

Dare eſt, quod repetas: *dedere* eſt ad perpetuum. *Damus* et amicis: *dedimus* tantum hoſtibus. And. I, 2, 28.

Dari dicitur Fabula, quum agitur: *Stare* quum placet. Hec. Prol. 1.

Datur ei in manum, qui furtim accipit, ſine arbitro, aut interprete; vt praeuaricator, aut iudex corruptus. Phorm. IV, 3, 28.

De, valde ſignificat. Adelph. IV, 6, 1.

Decernere, eſt de magnis rebus certam proferre ſententiam. vnde etiam *Senatus decretum*. And. I, 3, 14. et I, 5, 3.

Decet vobis, Graece ὑμῖν πρέπει. Adelph. III, 4, 45. Antiqui, ſi addebant ſtatim verbum, *nos decet facere*, *nos decet dicere*: ſi non addebant, *nobis decet*, dicebant. Adelph. V, 8, 5.

Declinari dicuntur verba per modos. And. I, 5, 32.

Decrepiti, vnde dicti. Eun. II, 1, 25.

Dedecoratur, quod honeſtum eſt: *turpatur*, quod honeſtum eſt corporale. Hec. II, 1, 13.

Deierat, ſi correpte, Deos iurat: ſi producte, *valde iurat*. Hec. V, 2, 5.

Δεινότης. And. V, 4, 7. Hec. II, 1, 13.

Delibutus, vnctus dicitur. Phorm. V, 6, 16.

Deliratio ſenectuti conueuit; timor conſcientiae. Phorm. V, 8, 8.

Demenſum, ſerui quaternos modios accipiebant frumenti in menſem; et id *demenſum* dicebatur. Phorm. I, 1, 9.

Denique, in fine ponitur. Phorm. I, 2, 71.

Deſertores dicuntur milites, qui defenſores patriae deberent eſſe. Adelph. III, 4, 12.

Deſignare, eſt rem nouam facere, in vtramque partem, et bonam, et malam. *Deſignata*, praue et recte facta. *Deſignatio*, contractio aut conductio populi in vnum. *Deſignatores* dicti, qui ludis funebribus praeſunt. Adelph. I, 2, 7.

Deſpondeo. Ex veteri more, quo ſpondebat etiam petitoris pater. And. I, 1, 75. *ſpondet* puellae pater: *deſpondet* adoleſcentis. ibid. et Adelph. IV, 7, 16.

Dextra, fidei et foederis membrum. And. I, 5, 54.

Διαλογισμός, Eun. I, 1, 1.

Diana, Menandro et Virgilio *Lucina* dicta. And. III, 1, 15.

Dic, verbum eſt inſtantis audire, et curioſius interrogantis. Hec. III, 2, 21.

Dicaces dicuntur, qui iocoſis ſalibus maledicunt. Eun. Prol. 6.

Dico. plus eſt *Dico*, quam *do*. *Dicatur* perpetuo: *datur* ad

tempus. Phorm. I, 2, 12. *Dicere* pro velle, vel ſignificare. Eun. IV, 5, 10. *Dicere diem* eſt conſtituere et dicare. And. I, 1, 75.

Digamma pro vocali vſurpatum. And. I, 2, 2. et III, 4. init.

Διπλότης. Adelph. I, 2, 62.

Diſcidit labrum, quid. Adelph. IV, 2, 20.

Diſpicere, eſt diſquirere conſilium: *deſpicere*, deorſum adſpicere. And. III, 5, 16.

Diſputare, immorari, calumniari, argumentari. And. Prol. 15.

Diuerticulum eſt, vbi iter de via flectitur. Et proprie *diuerticula* dicuntur in via domicilia, ad quae de itinere diuertendum ſit. Eun. IV, 2, 7.

Docet Poëta, *diſcit* ſcenicus. Hec. Alt. Prol. 18.

Δόγμα Ἐπικούρειον, de otio Deorum, ac perenni voluptate. And. V, 5, 3.

Dolor et *gaudium* praeſentium rerum ſunt. And. V, 4, 34.

Dolus a laedendo dictus, id eſt, adolando, id eſt minuendo. Eun. III, 3, 9. Δόλος, laeſio. ibid. *Doli mali* mentio in XII. Tabb. ibid. *Dolo bono* medentes fallunt aegros. ibid.

Dominari velle, graue crimen Athenis. Adelph. II, 1, 21.

Domos vel portus, vel inſulas dixerunt veteres. Adelph. IV, 2, 39.

Donum praemium eſt: et *munus* praemium: ſed *donum* praemium Diis datur: *munus* praemium hominibus. Eun. V, 9, 27.

Ducere eſt exſpectatione longi temporis malum prolatare. And. I, 2, 9.

Ducere eſt digitis computare: *ſeducere* eſt quem apud alium et palam deducere: *ſubducere*, apud ſe ipſum, et ſecreto. Adelph. V, 4, 1.

Ducimus volentes: *abducimus* inuitos. Adelph. III, 3, 4.

Ducitur quis ad ſupplicium: *deducitur* ad laetitiam. Eun. II, 2, 35.

Dure et *duriter* differunt. And. I, 1, 47.

E.

Ecce dicitur, quum repente triſte aliquid rebus interuenit laetis; aut certe, quum aliud agitur, aliud emergit nouum. Adelph. IV, 7, 4.

Edicimus, iubemus, vel iure dicimus. *Edicta* enim Imperatoris ſunt. Eun. III, 5, 30.

Edico. Inter *Edico* et *Interdico*, hoc intereſt: *Edicimus*, quod iubemus fieri: *Interdicimus*, quod vetamus fieri. *Edicimus* etiam vni generi hominum: *Interdicimus* diuerſis. Itaque *Praetoris Edicta* et *Interdicta* dicuntur. Hec. IV, 1, 48.

Efferri proprie dicuntur cadauera mortuorum. And. I, 1, 90.

Efficere eſt proficere faciendo. And. III, 4, 16.

Efficimus, quod cum magno conatu et molimine facimus, vixque per nos finem accipit. Hec. I, 2, 48.

Ego. ſemper grauis inceptio orationis, quae exordium ſumit a pronomine *Ego*. And. III, 4, 3.

Egregium dicitur, quod e grege eligitur. And. I, 1, 31.

Εἰρωνεία amarior eſt in vitioſos homines, quam veritas. Eun. V, 9, 60.

Ἔκβασις. Phorm. V, 8, 27. et 29.

Elegans, qui *eligere* ſciat, vel qui ipſe ſit *eligendus*. Eun. III, 1, 18.

Elephanti vel Indici, vel Mauri. Eun. III, 1, 23.

Eludere

Eludere proprie gladiatorum eſt, cum vicerint. Et *Eludere* eſt finem ludo imponere. Eun. I, 1, 10.

Emunctus homo, pro eleganti et faceto. Phorm. IV, 4, 1.

Enim, inceptiua particula apud veteres fuit. Adelph. II, 1, 14.

Ἐπάγγελμα. Hec. II, 1, 11.

Ἐπαγωγή. Adelph. I, 2, 34.

Ἐπαναφορά. Eun. I, 2, 114.

Ἐπανόρθωσις. And. I, 2, 19.

Ἐπένθεσις cum μεταπλασμῷ. Eun. II, 3, 92.

Ἐπεξήγησις cum ἐξεργασίᾳ. Adelph. I, 1, 7.

Ephebia prima aetas adoleſcentiae eſt; adoleſcentia extrema pueritiae. And. I, 1, 24.

Ἐπίθετα, de tribus cauſis nominibus adduntur. Eun. II, 3, 32.

Ἐπιπλοκή. Eun. I, 2, 47.

Ἐπιτροπή. Adelph. I, 2, 54.

Ἐπιτροχασμός. Eun. IV, 7, 34.

Ergo, ſemper addimus, vt hortemur tarde quid facientes. Adelph. IV, 2, 33.

Erumpere gaudium dicitur, qui emittit. Et gaudium ipſum dicitur *erumpere*, h. e. exire. Eun. III, 5, 2.

Euadere eſt per obſtantia peruenire. Phorm. I, 2, 61.

Eunuchi a Perſis inſtituti ex captiuis. Hi Babylonios auctores ſecuti. Eun. I, 2, 87.

Euomere quid in alterum, quo ſenſu dicatur. Adelph. III, 4, 65.

Εὐφημισμός in εἰρωνείᾳ. And. I, 2, 33.

Exanimatus, eſt perturbatus, et mortuus. And. I, 4, 7. Inter *Exanimatum* et *Exanimum* hoc intereſt, *Exanimatus* eſt conterritus, conturbatus: *Exanimus* vero eſt occiſus. Hec. III, 3, 4.

Exempla dicuntur graues poenae, quae poſſunt caeteris documento eſſe. Eun. V, 5, 4. et V, 7, 21.

Eximia pecora dicuntur, quae a grege excepta ſunt, ad vſus dominorum ſuorum, vt vberius paſcantur. ſed proprie *eximii* ſunt porci maiores, qui ad ſacrificandum excepti liberius paſcuntur. Etenim boues, qui ad hoc electi ſunt, *egregii* dicuntur; et oues *lectae*. Hec. I, 1, 9.

Exoriri dicitur, qui non exſpectatus inuadit in aliquem. Hec. II, 1, 16.

Exoſſare piſcem, eſt purgare. III, 3, 25.

Ἐξουθενισμός. Adelph. I, 2, 39.

Expedire dicitur, qui pedem retentum liberat. Hec. V, 1, 28.

Expoſtulatio eſt aduerſus eum quem incuſamus: nam *expoſtulare* eſt querelam apud eum ipſum deponere, de eo ipſo, qui fecit iniuriam. And. IV, 1, 15. Hec. I, 2, 105.

Exprobratio eſt commemoratio beneficii, cum enumeratione factorum. And. I, 1, 17.

Exſpectamus tam bona, quam mala: *ſperamus* bona. And. II, 6, 4.

Exſpectare, impatienter cupere. Adelph. III, 2, 23.

Exſpectati parentes, quorum mors in dies ſingulos exſpectanda et optanda ſit. Adelph. I, 2, 29. *Exſpectamus* ante diem; *ſperamus* ad diem. ibid. *Exſpectati* appellantur odio digni parentes. Hec. IV, 2, 19.

Exſpuere eſt cum faſtidio aliquid reiicere et expellere. Et *Exſpuere* eſt extra pus mittere. Eun. III, 1, 16.

Extrema linea amare, quomodo dicatur. Eun. IV, 2, 12.

Extrudere proprie dicitur, qui manibus expellit. Hec. I, 2, 98.

F.

Faba iſtaec in me cudetur. quale prouerbium. Eun. II, 3, 89.

Fabula. Fabulam ſe dicit audire, qui rei principium rationemque ignorat. And. IV, 4, 8.

Facere quis et *homicidium* dicitur. And. I, 1, 112.

Facetus eſt, qui facit verbis, quod vult. Eun. III, 1, 37.

Facies modo non pars corporis, ſed tota ſpecies, quae apparet et cernitur. Eun. II, 3, 5.

Facile, pro certo. And. IV, 3, 5.

Facilitas. Inter *facilitatem* et *clementiam* hoc intereſt: *facilis* enim, cuius ira cito ſoluitur: *clemens*, qui non iraſcitur. Adelph. V, 4, 7.

Facimus mediocria, *incipimus* ingentia. Eun. V, 5, 25.

Facit fabulam proprie, qui argumentum componit, ſed et qui transfert. And. Prol. 9.

Facta, tranſacta omnia, prouerbiale eſt, in id negotii, de quo nihil ſuperſit ad agendum. And. I, 5, 13.

Falſum, vanum, fictum, differunt. Eun. I, 2, 24.

Famelicus a *fame* et *edendo* dictus eſt, quaſi *famedicus*. Eun. II, 2, 29.

Fartores, qui dicti. Eun. II, 2, 26.

Fatuus a fando dicitur. vnde et Dii *Fatui*, et Nymphae *Fatuae*. Eun. V, 9, 49.

Ferre eſt cum certo tempore; *perferre* finem exſpectat effectus. And. I, 1, 35.

Feſtiuitas in dictis; *facilitas* in animo et factis. Eun. V, 9, 18.

Fideiuſſor, auctor credendi. Eun. I, 2, 59.

Fides eſt commendatorum fida executio, vel obſeruantia. And. I, 1, 7. *Fides* eſt eorum, quibus datur; *Creditores* dicuntur ipſi, qui dant. Phorm. I. 2, 10.

Fidus honeſtius dicitur, quam *fidelis*. And. III, 1, 2. *Fidus* eſt amicus; *Fidelis* eſt ſeruus. Phorm. I, 2, 26.

Figmenta Poëtarum cladem adferunt moribus hominum, et ciuitatibus. Eun. III, 5, 40.

Flagitium vnde dictum. Eun. II, 3, 90.

Forma immobilis eſt et naturalis: *vultus* mouetur et fingitur. And. I, 1, 92 et 93.

Formam veteres ignem et calorem quendam, quaſi feruorem dixerunt. vnde *forma* proprie *exſtingui* dicitur. Phorm. I, 2, 57.

Fors Fortuna eſt, cuius diem feſtum colunt, qui ſine arte aliqua viuunt. Huius aedes trans Tiberim eſt. Phorm. V, 6, 1.

Forum pro tribus intelligitur: loco, tempore, et perſona. Phorm. I, 2, 29.

Frequens dicitur miles ad ſigna. And. I, 1, 80.

Fruatur, alatur: quia *frumen* dicitur ſumma gula, per quam cibum lingua demittit in ventrem. Adelph. V, 8, 27. *Frui* eſt veſci, a *frumine*, quae eſt ſumma pars gulae. Eun. IV, 7, 46.

Funus eſt pompa exſequiarum; dictum a *funalibus* And. I, 1, 81, 88 et 100. *Funus* apud Terentium nullum; niſi vel meretricis moleſtae, aut alterius vxoris, aut ſenis: vt non ſit cauſa lugendi. Hec. I, 2, 96.

Furciferi dicebantur, qui ob leue delictum cogebantur a dominis, ignominiae magis, quam ſupplicii cauſa circa vicinos furcam in collo ferre, ſubli-

gatis

gatis ad eam manibus, et praedicare peccatum ſuum, ſimulque ſubmonere caeteros, ne quid ſimile admittant. And. III, 5, 12.

Furtum omne quod fraude fit. Eun. IV, 7, 39.

Futile dicitur vas, quod non deponunt miniſtri ſacrorum, quod eſt acuto fundo, et patulo ore, eoque inſtabile eſt. And. III, 5, 3. Phorm. V, 1, 19.

G.

Gallina canens, ſuperiorem eſſe marito vxorem notat. Phorm. IV, 4, 28.

Ganeum vnde dictum. Adelph. III, 3, 5.

Gemens ob continuam tuſſim. Eun. II, 3, 44.

Geſtire, eſt motu corporis monſtrare quid ſentias, vel ſenſum corporis geſtu indicare. Translatione a brutis. Eun. III, 5, 7.

Γνωρίσματα καὶ σπάργανα. Eun. IV, 6, 15.

Gratiam inire, eſt dare beneficium, ac per hoc alicuius *inire gratiam*, id eſt, amicitiam. Eun. III, 5, 9.

Grauis, honore dignus et carus intelligitur. *Grauis* etiam moleſtus. *Grauis* etiam languidus. Hec. V, 1, 32.

Grex vel bonorum, vel malorum eſt, et leuium. Adelph. III, 3, 8.

H.

Habet, qui percuſſus eſt: et proprie de gladiatoribus dicitur. And. I, 1, 56. *Habet*, ſic dicitur de eo, qui letaliter vulneratus eſt. ibid.

Haerere quis alicubi dicitur, translatione ab auibus. Nam *haeret* auis, non animo, nec voluntate, ſed viſco decipientis aucupis. Adelph. III, 3, 49.

Hariolus dictus quaſi *fariolus*, a fatis et a fando. Phorm, IV. 4, 28.

Haruſpex ab *haruga* nominatur. nam *haruga* dicitur hoſtia. Phorm. IV, 4, 29.

Hecyra ante *Phormionem* acta. Phorm. Prol. 33.

Hellanicus Eunuchorum originem ad Babylonios refert. Eun. I, 2, 87.

Hem, interiectio eſt iraſcentis. And. I, 2, 23. Interiectio eſt, nouas res et inopinatas audientis. Adelph. IV, 4, 12.

Herculis et *Omphalae* hiſtoria. Eun. V, 8, 3.

Heus! heus! vox eſt de longinquo reuocantis. Adelph. II, 4, 17. Eun. II, 3, 45.

Hoc agere dicimus eum, qui inſtat negotio ſuo. Adelph. II, 2, 18.

Hoccine agis? formula. And. I, 2, 15.

Hodie non ſemper tempus, ſed iracundam eloquentiam ac ſtomachum ſignificat. Adelph. II, 2, 7.

Homerus laudatus. And. II, 3, 26. alibi.

Horror e nimio calore. Eun. I, 2, 4.

Huius non faciam, δεικτικῶς pronunciatum. Adelph. II, 1, 9.

Humeri demiſſi, liquide et molliter deducti, neque exſtantes, alae in modum. Eun. II, 3, 22.

Hymenaeus, vox πολύσημος. Adelph. V, 7, 6.

I.

Ἰδιωτισμός. Adelph. I, 1, 7.

Ignauus eſt, qui vim non poteſt ferre, qui non eſt perſeuerans. And. I, 5, 42.

Ignis nimius, effectum frigoris reddit: et ex *frigore* nimio effectus ignis exiſtit. Eun. I, 2, 4. *Ignis* de meretrice. ibid. 5.

Illiberaliter, iniuſte, inclementer, non bene; quia *liberalis* bonus dicitur. Adelph. IV, 5, 30.

Illico et *iam*, et locum, et tempus ſignificat. Adelph. II, 1, 2.

Illum, *ellum*, et *ollum* veteres dixerunt. Adelph. II, 3, 7.

Immemor beneficium eſt, cuius nemo meminerit. And. I, 1, 17.

Impeditus eſt proprie, qui ita pedes habet illigatos, vt progredi non poſſit. And. III, 5, 11.

Imperare plus eſt, quam *iubere*. Eun. II, 3, 97.

Imperatoris officium eſt, ne ſe in periculum proiiciat. Eun. IV, 7, 13.

Importunitas neque loci, neque temporis habet commoditatem. And. I, 4, 4.

Impotens vel nimis potens, vel debilis et deuictus. And. V, 3, 8.

Impurus pro improbo. Adelph. II, 1, 29. III, 3, 6.

In praepoſitio, nunc auget, nunc minuit dictionem. Eun. II, 3, 44.

Incipere magnorum facinorum eſt et audaciae. Eun. V, 8, 1.

Indicat is, qui de ſe volens aliquid, et de aliis etiam prodit: ſed *confitetur*, qui de ſe tantum, et qui inuitus. Adelph. Prol. 4.

Induciae ſunt pax in paucos dies, vel quod in diem dentur, vel quod in dies otium praebeant. Eun. I, 1, 15.

Inductio ab Oratoribus dicitur, quum per interrogationem peruenimus ad id, quod volumus, concludendum. Adelph. I, 2, 34.

Ineptum eſt ſtultum: *abſurdum* quod et ſtultum eſt, et in ipſa ſtultitia diuerſum, et quaſi repugnans ſibi. Adelph. III, 3, 22.

Ineſcantur proprie aues. Adelph. II, 2, 12.

Infinitus modus plus ſonat, quam finitus. Eun. III, 1, 2 et 20.

Initia ab *ineundo* dicta. And. V, 1, 5.

Initiantur pueri Eduliae et Poticae, et Cubae, Diuis edendi, et cubandi; vbi primum a lacte et a cunis tranſierunt. Phorm. I, 1, 19.

Iniuria eſt, quae fit innoxio: *ius* vindicta illa, quae redditur reo. Adelph. II, 1, 9.

Inſania ex iniuria orta. Adelph. II, 1, 42.

Inſidiari malum eſt, ſed *contra inſidiari*, iuſtum. Hec. I, 1, 13.

Inſolens vel inſolitus et inſuetus, vel arrogans, qui praeter legem agit humanam et naturalem. And. V, 4, 4.

Integra aetas eſt, quae in flore conſiſtit, cui neque addendum iam ſit, neque quidquam adhuc ſit imminutum. And. I, 1, 45.

Integrari, ad integrum redire, repeti, inſtaurari. And. IV, 2, 5.

Intelligo. Quod credimus, plerumque falſum: quod *intelligimus*, certum eſt. And Prol. 4.

Inter, adauctiua particula. And. IV, 1, 39.

Interrogatio cum obliquo caſu contumelioſa eſt. Eun. II, 2, 6.

Inuenire ſapientis: *incipere* audacis: *perficere* conſtantis. Eun. V, 9, 5. *Inuenire*, acquirere. Eun. II, 1, 4.

Inuenuſtus eſt ſine Venere, id eſt, ſine gratia. And. I, 5, 10.

Ira de cauſa eſt: *iracundia* de vitio multum iraſcentis. Adelph. IV, 7, 37. V, 3, 8. *Ira* ab eo, quod eſt *ire*, dicitur, quod a ſe eat, qui iraſcitur, et furit. ibid.

Iracundia deſcendit ex iniuria: *dolor* ex miſeria. And. I, 5, 1.

Ire, proprie ad exſequias. And. I, 1, 90. *Ire*, et *abire*, et *venire* ſignificat. Ad. III, 3, 7.

Irritatus, commotus, ira prouocatus. ducitur autem verbum a canibus, qui reſtrictis dentibus hanc literam R. imitantur. And. III, 4, 18. Adelph. II, 4, 16.

Irruere proprie dicuntur, qui cum furore praelium ineunt. Eun. IV, 7, 18. *Irruere* dicitur pugnaturus. Adelph. IV, 2, 11.

Iſte, ad reprehenſionem ſumitur perſonae. And. Prol. 15.

Iſtoc vilius. formula. Adelph. V, 9, 24.

Ita aiunt, trepida confeſſio, et quaſi inuiti reſponſio. And. I, 2, 21.

Ita fugias, ne praeter caſam. quomodo dicatur. Phorm. V, 2, 3.

Iubeo, volo ſignificat: ab eo quod ſequitur, id quod praecedit. Adelph. III, 4, 14.

Iuno a iuuando dicta. And. III, 1, 15.

Ius, pro loco iudicii. Phorm. V, 7, 43. Inter *ius* et *aequitatem* hoc intereſt: *Ius* eſt, quod omnia recta et inflexibilia exigit. *Aequitas* eſt, quae de iure multum remittit. Adelph. I, 1, 26.

Iusiurandum metuere ſeruum, monſtri ſimile eſt. And. IV, 3, 15. ſanctum eſt aut metu religioſo, aut ſuppliciis ſacrilegorum. Hec. V, 2, 6.

K.

Κακόζηλον. Eun. I, 2, 112.

Κυριολογία. Phorm. IV, 1, 13.

L.

Labaſcere proprie dicitur arbor, quae multis ſucciſa ictibus ruinam minitatur. Adelph. II, 2, 31.

Labra ſunt ſuperiora: *Labia* inferiora. *Labra* aſinorum proprie dicuntur. Eun. II, 3, 44.

Lactare eſt inducere in aliquam voluptatem, a *lactando*; vnde et *oblectare* dicitur. And. IV, 1, 24. et V, 4, 9.

Laetitia immoderata, maxime parentum, lacrimas habet. Adelph. III, 3, 55.

Lanii vnde dicti. Eun. II, 2, 26.

L. Lauinius, aduerſarius Terentii. And. Prol. 1.

Lautus, qui mundus et ſplendidus eſt. Eun. III, 1, 37.

Lege agito, dicebatur ei, cuius intentio contemtibilis aduerſario videbatur. Phorm. V, 7, 91.

Leges auſpiciis ſeruatis ferebantur. And. I, 2, 29.

Lepidus, qui politus eſt, vt λεπὶς, id eſt, lamina. Eun. III, 1, 37.

Lepus, pro infamia multa ponitur. Eun. III, 1, 36.

Liberalis cauſa dicitur, quae actionem in ſe continet libertatis. Adelph. II, 1, 40.

Liberalis et *Bonus* differunt. Adelph. III, 4, 18.

Liberatio nominatur perfecta ſecuritas. And. II, 2, 14.

Liberti ingrati in ſeruitutem reuocati. And. I, 1, 13.

Libido eſt quaelibet voluntas temere ſuſcepta. Hec. II, 2, 3. Phorm. IV, 5, 4.

Licia quaſi *Ligia*, a *ligando* dicta. And. V, 4, 8.

Ligurire, ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ. Eun. II, 2, 4. *Ligurire* dicitur, qui eleganter et more ſenum, multo faſtidio ſuauiora quaeque deguſtat. Eun. V, 4, 14.

Limis, transuerſus eſt: vnde *limen* dicitur quoque. Eun. III, 5, 53.

Lineae quinque perfectae ad amorem. Eun. IV, 2, 12.

Liquet,

Liquet, eſt verbum iuris, quo vtebantur iudices, quum *amplius* pronunciabant, obſcuritate commoti cauſae magis, quam negotii ſimplicitate. Eun. II, 3, 39.

Liquido, pure, et manifeſte. nam quae ſunt pura et defaecata, liquida ſunt. And. IV, 3, 14. Eun. II, 3, 39.

Locus, eſt diſtributio temporum, quae cuique in ſpectaculum venturo attribuuntur ab Aedilibus; vnde *loco motus* dicitur, qui ſuas horas non obtinuerit inter praecedentes et conſecuturos. Phorm. Prol. 33.

Lora apud veteres *Laura* dicebantur, a *lauro* triumphorum, ſub qua mos erat, captiuos vinciri, ducique per pompam. Adelph. II, 1, 28.

Lucina dicta ab eo, quod in lucem producat. And. III, 1, 15.

Ludibrio haberi. Honeſto verbo, et pudoris pleno; et noue, pro vitiari. Hec. I, 2, 74.

Lupus in fabula. prouerbium. Adelph. IV, 1, 21.

Luſus reſtim ductantium, vnde natus. Adelph. IV, 7, 34.

M.

M Litera eſt nimium preſſae vocis, ac pene nullius. Adelph. II, 1, 53.

Macellum vnde dictum. Eun. II, 2, 25.

Maceria, quid. Adelph. V, 7, 10.

Magis additum poſitiuo amat Terentius, pro comparatiuo. Eun. II, 1, 21. III, 1, 24. V, 4, 13.

Magiſtri tributorum, id eſt, Publicani, operam in portu dabant, inferendarum rerum, et efferendarum, vectigal exigentes. Phorm. I, 2, 100.

Μακρολογία ſenilis. Adelph. I, 1, 43.

Mala imparatis mentibus maiora ſunt. Eun. V, 6, 1.

Maledictum et *Crimen* differunt. And. Prol. 7.

Malignus eſt, qui difficultatem ſui oſtendit. Hec. I, 2, 84.

Mancipia dicuntur, quod manu capta ſunt: *ſerui*, qui ſeruati ſunt, quum eos occidi oporteret, iure belli. Adelph. II, 1, 28.

Manipulus erat ſertum vel corona, ex herba, vel ſimili re confecta, quem pro ſigno ſequebantur milites. Eun. IV, 7, 6.

Manus. Confirmatae ſunt legitimae nuptiae per *in manum* conuentionem. And. I, 5, 62. Datur ei *in manum*, qui furtim accipit ſine arbitro aut interprete; vt praeuaricator, aut iudex corruptus. Phorm. IV, 3, 28.

Me, aut adiectio eſt, et abundat; aut poſitum eſt pro Μὰ ſyllaba, vt Graeci, μὰ τὸν Ἀπόλλωνα dicunt. Hec. I, 2, 8.

Mea tu, blandimentum feminarum. Adelph. III, 1, 2.

Medicina aut in ratione, aut in conſuetudine, aut in exemplis. And. III, 2, 1.

Memor eſt, qui apud ſe meminit *gratus*, qui meruit hoc nomine vocari, dum vicem reddit. Adelph. II, 2, 43.

Mereri bona dicimus: *Commereri* mala. Hec. III, 5, 37. *Mereri* et *Promereri*, eſt praeſtare beneficium. cui contrarium eſt *commerere*. Adelph. II, 1, 47.

Μετάληψις. And. III, 2, 22.

Μεταφορά Eun. II, 2, 5. Adelph. II, 2, 12.

Meticuloſorum magnae minae. Eun. IV, 7, 31.

Metuimus eos, qui nos amant; *Timemus* etiam inimicos. Phorm. I, 2, 68.

Miletos

Miletos colonia Athenienſium eſt in Ponto. Adelph. IV, 5, 21.
Μίμησις. And. I, 1, 83. Eun. I, 2, 75.
Miror, pro neſcio. Eun. II, 2, 59.
Miſer eſt, cui animae miſeria ineſt. Eun. III, 1, 22.
Monemus conſilio: *hortamur* impulſu. Hec. I, 1, 7.
Monſtrum eſt omne contra naturam. Eun. IV, 3, 14.
Morem gerere, proprie lenonis et meretricis eſt. Adelph. II, 2, 6.
Mores proprie ſenum dicuntur. vnde *ſenectus moroſa*. et *moroſi homines*, qui ſui cuiusdam moris ſunt. Hec. IV, 2, 1.
Μωρολογίαι paraſitorum. Eun. II, 2, 5.
Mors in Comoedia non eſt tragica. And. I, 1, 78.
Mulcare, lacerare, mollire, mutilare, diſſoluere. Adelph. I, 2, 10.
Mulciber a mulctando dictus, quaſi *mulctiber*. ibid. proprie *mulciber* dictus eſt, quod omnia mulceat, id eſt, molliat ac vincat. Hec. I, 1, 8.
Mulieri peregrinae a patria nomen impoſitum, Attico more. And. I, 1, 58.
Muſſitare proprie eſt diſſimulandi cauſa tacere. Adelph. II, 1, 53.
Muſtellinus color quis. Eun. IV, 4, 22.
Mutus vnde dictus. And. III, 2, 25.
Mutuum eſt, quidquid ad tempus habemus, nec poſtmodum noſtrum futurum eſt, vt vxor, domus, villa, ſerui, et caetera in hunc modum. And. V, 5, 3.
Μυρία pro multis. Phorm. IV, 3, 63.

N.

Nanciſci proprie dicitur, qui paratus ad tenendum, antequam poſſit reperire, quod teneat, ſtatim, quod occurrerit, prehendit. Hec. IV, 4, 59.
Nares a naritate dictae ſunt, quod nos odoratu doceant, praeſto et prope eſſe, quod adhuc oculi non vident. Adelph. III, 3, 43.
Naturae ignoſcitur; *voluntati* non item. And. V, 4, 16.
Nebulo a nebula dictus. Eun. II, 2, 38.
Negatiuae duae faciunt vnam affirmatiuam. And. I, 2, 34. tres negatiuae pro vna negatiua accipiuntur. ibid.
Negotium pro moleſtia et cura. And. Prol. 2.
Neptunus medius inter Coelum, et Inferos, vtriusque regni particeps, elementorum omnium potitor habetur. Adelph. V, 3, 4.
Nequitia proprie libidinoſa inertia dicta eſt; quod *nihil queat*, nullique rei apta ſit. Adelph. III, 3, 4.
Nigidius, Terentii interpres. Phorm. I, 4, 4.
Nolo et *Volo*, nimis imperioſa et ſuperba dictio eſt. And. II, 5, 7.
Nomina ſeruorum Comicorum a variis rebus ſunt indita. And. I, 3, 21. *Nomina ad aliquid*. And. III, 1, 19. *Nomina propria* honorifica. Eun. III, 1, 5. maxime in illis qui in ſordidis profeſſionibus agunt vitam. Adelph. II, 2, 2. *Nomina artis* honorifica iis, qui in ſplendidis artibus ſunt conſtituti, vt Imperator, Orator, Philoſophus. ibid.
Noſco. *ſcimus* quod certum eſt: *noſcimus*, quae adhuc incerta deſideramus. And. I, 1, 26.
Noſter, blandientis dictum eſt. Hec. V, 2, 4.

Nubere

Nubere eſt operiri tegique: vnde et *nubes*, quod tegere ſolent coelum, dicuntur. Hec. IV, 4, 34.

Nugae dictae, quod nihil agant, vel, a non agendo. Adelph. III, 3, 4.

Nullus pro *non*. Eun. II, 1, 10. Hec. I, 2, 4.

Nullus ſum. plus eſt, nullum eſſe, quam *periiſſe*. nam qui perit, vel corpus habet reliquum: qui vero *nullus eſt*, ita non eſt, ac ſi natus non ſit. And. III, 4, 20. Hec. IV, 4, 31.

Num quidnam, Comicum eſt, et Terentianum. And. I, 4, 8.

Num quid vis? qualis formula. Eun. II, 3, 49 et 71. Adelph. II, 2, 39.

Nunquam, plus habet negationis, quam *non*. And. II, 3, 10. et II, 4, 7.

Nuptiarum ſumma poteſtas in patre puellae eſt. And. IV, 4, 2.

O.

O Interiectio optantis aduentum, aut repente perculſi. And. I, 5, 32.

Obiici. Hoc verbo magnitudo doloris oſtenditur ex improuiſo incommodo. Adelph. IV, 4, 1.

Obire mortem plene dicitur, quod poſtea *obire* tantum dixerunt. And. I, 3, 18.

Obſecro, vide *Oro*.

Obſtetrix dicitur, quae opem tulerit parturienti; vnde et parturientes, *Fer opem!* clamant. And. I, 5, 64. III, 1, 15. Imitatur auctoritatem et iactantiam medicorum. And III, 2, 5.

Obnunciat, qui malam rem nunciat: qui bonam *annunciat*. Nam proprie *obnunciare* dicuntur augures, qui aliquid mali ominis ſcaeuúmque viderint. Ergo, *obnuncio* malum imminens, quaſi *omen nuncio*. Adelph. IV, 2, 8.

Obſequium quis primus dixerit. And. I, 1, 41.

Obſeruatio in duabus rebus eſt, in obſequio et ſpeculando. And. I, 1, 142. *Obſeruari* et honorari, et captari, et audiri ſignificat. Adelph. Prol. 2.

Obſtinate facere, eſt aliquid in alterius malum cum conatu facere perſeueranter, et in alterius perniciem nimis niti. And. I, 5, 8.

Obteſtatio dicitur, quando eum adiuramus, quem rogamus. And. I, 5, 56. *Obteſtatio* dicitur, cum per eas res adiuramus aliquem, de quibus agitur cauſa. And. III, 3, 9. *Obteſtatio*, eſt precatio eum mentione earum rerum, per quas petimus. Hec. III, 3, 27.

Obtundere eſt, ſaepe repetendo dicere. Translatio a fabris, qui ſaepe repetunt tundendo aliquid malleo, et idem obtundunt et hebetant. And. II, 2, 11. Adelph. I, 2, 33.

Obturbare, interſtrepere vel euertere. And. V, 4, 23.

Occipere, de magno facinore. Adelph. III, 2, 29.

Oculi amoris indices, adiutoresque flagitii. Adelph. III, 2, 20.

Offerri dicuntur tam bona, quam mala, ſi inſperata obiiciantur adſpectibus. Hec. III, 3, 10.

Officium ab efficiendo dictum. And. I, 5, 1.

Omen eſt, quidquid ore dicitur. And. I, 2, 29. *Omina* antiqui auſpicato faciebant, quae rata eſſe vellent. ibid.

Ὁμοιοτέλευτα apta μιμήσει cum odio inductae, et pronunciatione deprauatae. Eun. I, 2, 75.

Omphalae,

Omphalae et *Herculis* hiſtoria. Eun. V, 8, 3.

Opera, de labore corporeo, et religione. Adelph. II, 3, 8.

Opitulor et *Opitulatio* dicta ab opem tollendo, hoc eſt, ferendo. And. I, 3, 5.

Oppido pro valde. translatio a ruſticis. Hec. II, 1, 41.

Optare et *Optatio*, verba militaria. Eun. V, 9, 27. *Optare*, eſt vnum de duobus eligere. And. IV, 5, 2.

Oratio, de paucis verbis. And. I, 5, 16. *Oratio* et *ſtilus* differunt. And. Prol. 12.

Orba proximo nubat: *orbam* proximus ducat, Atticum ius eſt. Phorm. I, 2, 75.

Ordo vel bonorum, vel malorum dicitur, et grauium: *Grex* vel bonorum, vel malorum eſt, et leuium. Adelph. III, 3, 8.

Ornatus, τῶν μέσων eſt. Eun. II, 2, 6.

Oro. Oramus, quae bona ſunt: *ſupplicamus* in aduerſis magis, vel cum lacrimis. And. II, 1, 12. *Orare*, eſt placidos petere: *obſecrare*, iratos rogare. vnde plus facit *obſecrans*, quam *orans*: plus vero *orans* quam *rogans*. Adelph. III, 4, 26.

Os durum, pro impudenti. Eun. IV, 7, 36.

Oſcitatio, eſt animi otium et ſecuritas, dictum ab *ore ciendo*, i. e. commouendo. And. I, 2, 10.

Oſculandi genera tria, *oſculum*, *baſium*, et *ſuauium*. Eun. III, 2, 3.

Otioſe, ſecure ſignificat. Adelph. II, 1, 2.

P.

Palaeſtra etiam virginibus praebebatur ab antiquis Graecis, ad componenda corpora. Eun. II, 3, 22.

Παρὰ προσδοκίαν. Eun. I, 2, 18.

Paratus, ſubornatus, compoſitus dolo. And. V, 4, 6.

Παρέλκον. And. I, 1, 43.

Parens veri amoris nomen eſt. Adelph. III, 4, 10.

Παρένθεσις per εὐφημισμόν. And. III, 3, 36.

Παρόμοιον. And. I, 5, 7. III, 4, 13.

Παρονομασία. And. I, 5, 7.

Patior commune eſt. nam *patior te*, et *a te* dicimus. Hec. I, 2, 108.

Patronus aut temporale nomen eſt defenſoris: aut certe appellatio eſt, per quam oſtenditur, quid illi cultus et obſequii debeatur. Adelph. III, 4, 10.

Pecunia in foro et de menſae ſcriptura magis, quam ex arca domoque, vel ciſta, numerabatur. Adelph. II, 4, 13.

Percellere, peruertere. Eun. II, 3, 87.

Percontatum a *conto* dicitur, quo nautae vtuntur, ad exploranda loca nauibus opportuna. Si vero *Percunctatum*, ab eo, quod a *cunctis* perquiratur, dicitur. Hec. I, 2, 2.

Perducuntur neceſſitate coacti, And. I, 1, 54.

Peregrina, pro meretrice. And. I, 1, 119. Eun. I, 2, 27.

Perpetuum proprie ad homines pertinet; *ſempiternum* ad Deos. And. V, 5, 3.

Perſequitur, qui non deſinit ſequi. And. V, 4, 32.

Peruicax eſt perſeuerans cum quadam vi. Hec. IV, 1, 17.

Petimus aliquid precario: *poſcimus* imperioſe: *poſtulamus* iure. And. II, 5, 11. Heaut. IV, 5, 27.

Phaſma, Menandri fabulam, dedit L. Lauinius. Eun. Prol. 9. Eius argumentum. ibid.

Phormionis ἔτυμον Phorm. Prol. 27.

Piraeum, vt *Sunium*, eſt maritima, et acceſſu littoris pars clementior. aduerſus praedonum

incurſus

incurſus illic excubabat iuuentus Attica. Eun. II, 2, 59.

Piſcatores, qui recentem piſcem praebent. Eun. II, 2, 26.

Plerique omnes pro vna parte orationis dixere veteres. And. I, 1, 28.

Πλοκή. Eun. Prol. 6. 27. et 41.

Plure dixerunt veteres, pro *plus*. Phorm. IV, 3, 6.

Poëtae nomen honorificum. And. Prol. 1. *Poëtae ἀπὸ τȣ̃ ποιεῖν*, id eſt, a faciendo dicti. ib. 3.

Pollicitatio, multarum rerum promiſſio. And. III, 2, 47.

Πολυσύνδετον. Adelph. III, 2, 3

Popularis, *πολύσημον*. Phorm. I, 1, 1.

Porro coniunctio eſt expletiua, alias aduerbium temporis. And. I, 5, 43. futuri temporis aduerbium, vel adhortantis. And. III, 4, 17. modo aduerbium eſt ordinis: alias temporis. And. IV, 3, 16.

Porto. Non ſolum corpore, ſed etiam animo *portamus*, tam bona, quam mala. And. II, 2, 1.

Poſtquam, non tantum praeterito, ſed et praeſenti tempori adiungitur. Phorm. Prol. 1.

Poſtulare, eſt querelam dicere de altero apud alterum. And. IV, 1, 15.

Potiri τῶν μέσων fuit. Phorm. III, 1, 5.

Praedicamus, vt res ſunt: *Laudamus* extollendo. vel, *praedicamus* voce: *laudamus* argumentis. Eun. III, 5, 17.

Prauum eſt, quod et ipſum laedit facientem: *malum*, quod alios tantum. Adelph. III, 3, 36.

Precator nullus ex animo poſtulabat veniam ſeruo. Phorm. I, 2, 93.

Probus, Terentii interpres. Adelph. III, 2, 25. Phorm. I, 3, 3. reprehenditur. Phorm. V, 8, 16.

Procare, eſt petere. Hec. I, 2, 84. vnde et *Proci* dicti ſunt, qui filias alienas in matrimonium petierunt. ibid.

Procliue eſt porro inclinatum, vel pronum inclinatumque. And. I, 1, 51.

Prodeambulare delicatorum eſt. Adelph. V, 1, 4.

Produci res venales dicuntur. Eun. I, 2, 54.

Proficiſci in rem aegram ac difficilem dicimus. And. III, 4, 21.

Prologi officium eſt, argumentum narrare. And. Prol. 6.

Promiſſio et *Pollicitatio* eandem vim habent: ſed *pollicitatio* maioris aſſeuerationis eſt. And. II, 3, 27.

Proprium, perpetuum. And. IV, 3, 1. V, 5, 3.

Prorſum, prius verſum: *rurſum*, retro verſum. Adelph. I, 1, 46.

Prorſus, quaſi porro verſus. And. III, 2, 30.

Proſa oratio, quam non inflexit cantilena. Eun. II, 3, 14.

Proteruus eſt, qui dum aliis obvius eſt, proterit. Hec. III, 5, 53.

Πρωτότοκος puerpera primum pariens. And. III, 2, 10.

Prouidemus nobis tam bonum, quam malum. And. I, 3, 3.

Proximi et *Propinqui* dicuntur, qui nobis cari eſſe debent. And. IV, 1, 12.

Prudentia naturalis eſt: *gnaritas* extrinſecus venit: *Imprudens* per ſe: *ignarus* per alios. Eun. I, 2, 56.

Publicani, vide *Magiſtri tributorum*.

Pudere ad dedecus: *pigere* ad dolorem refertur. *pudet*, quod turpe eſt: *piget*, quod dolet. Adelph. III, 3, 37.

Puerpera

Puerpera ſtatim a partu lauari ſolita. And. III, 2, 3. vnde dicta. ibid. 10.

Pugil dictus eſt a pugna. Hec. Alt. Prol. 25.

Pugnus a *pugna* dictus: aut ab illo *pugna*. Adelph. II, 1, 17. Hec. Alt. Prol. 25.

Purgat, qui fatetur, et ſic defendit: *refellit*, qui negat. Hec. II, 2, 12.

Pus eſt omnis humor corpori onerous. Eun. III, 1, 16.

Putare eſt eius, qui ſimplicitate pectoris aberrauit. And. I, 1, 86. *Putare* purgare eſt. vnde et arbores, et vites *putare* dicimus. And. II, 6, 11. *Putare* proprie eſt falſa et caſſa a veris et vtilibus reſecare. vnde arborum purgatores *putatores* dicuntur. Adelph. V, 3, 10. *Putamus* inſtantia: *reputamus* praeterita. Eun. IV, 2, 4.

Pytiſſare proprie eſt parce vinum guſtare, quaſi tentandi gratia. *Pytiſſando*, id eſt, expreſſis labris exſpuendo, dum ſaporem vini probat. Heaut. III, 1, 48.

Q.

Quadrupes, vel ligaturae genus, vel ſeruus manibus et pedibus ligatus. And. V, 2, 24.

Quaerit, qui ad plenum et perpetuum reponit: *Quaeritat*, qui vix quotidie inquirendo victum inuenit. And. I, 1, 48.

Quaeſtus a *quaerendo* dictus. Eun. II, 1, 4.

Quid agis? formula vel perturbati. And. I, 1, 107. vel conuenit inuectionis principio, vel obiurgationis. Adelph. I, 1, 35.

Quid iſtuc? concedentis et veluti victi verbum. And. III, 3, 40.

Quieſcere ille dicitur, qui eſt inſolens et inquietus. And. Prol. 22.

Quin corripiendi vel imperandi vim habet. Phorm. III, 2, 1.

Quiritari, Quirites conclamare. Adelph. II, 1, 1.

Qui, et *Aliquis*, et *Quisquam*, non obſeruabant quo genere, aut quo numero declinarent. Adelph. IV, 4, 24.

Quis hic loquitur? principium Terentianum, in iungendis perſonis. And. I, 5, 32.

Quis tu es? ad dignitatem refertur. *Quis mihi es?* ad neceſſitudinem, id eſt, frater aut cognatus. And. IV, 1, 11.

Quisquam etiam feminino genere vſurpatum veteribus. Eun. II, 3, 82.

Quod fauſtum felixque ſit, dicebant veteres aliquid aggreſſuri. Phorm. I, 2, 81.

R.

Raptio ad perſonam refertur: *Rapina* ad rem: *Raptus* ad ſtuprum, ſi volumus proprie loqui. Adelph. III, 3, 2.

Recte. ſic dicimus, cum ſine iniuria interrogantis aliquid reticemus. Hec. III, 2, 20. *Recte* pro eo, quod eſt *Nihil*. Eun. II, 3, 50.

Redeunt bona in familiam, ſi non eſt heres de proximo, aut ex teſtamento. And. IV, 5, 4. Adelph. II, 2, 28.

Refellit, qui negat: *purgat*, qui fatetur, et ſic defendit. Hec. II, 2, 12.

Refutatio in rem eſt: *confutatio* in perſonam. Phorm. III, 1, 13.

Reginae, pro diuitibus. Eun. I, 2, 88.

Remorari a *remora*, piſce minutiſſimo, qui naues retinet. And. IV, 3, 24. Eun. II, 3, 10.

Reputamus praeterita: *putamus* inſtantia. Eun. IV, 2, 4.

Requieſcit defeſſus: *ceſſat* deſidioſus. Eun. III, 1, 15.

Rerum natura in tria diuiditur, Coelum, Terram, Maria. Adelph. V, 3, 4.

Res, et lis, et negotium meretricis, et patrimonium, et omnis pecunia nominatur. Adelph. II, 2, 12.

Res ſeruit diuitibus, quia abundant: *Rei ſeruiunt* pauperes, quia ſe coartant ad anguſtias rei. Hec. II, 1, 27.

Reſciſcere eſt, quum, quod de induſtria celatur, vix argumentorum vi agnoſcitur. Hec. II, 1, 11. *Reſciſcunt*, ad quos pertinet; et *reſciſcunt*, qui neſciunt: *ſciunt*, qui negligunt. Et *reſciſcimus* ex alio: *ſcimus* etiam per noſtram opinationem. *Reſcire* eſt recognoſcere, et vix inuenire, quod quis neſcierit. Hec. V, 4, 28.

Reſcribere dicebant pro *Renumerare*. Phorm. V, 7, 29.

Reſpicere, eſt proprie retro adſpicere, ſed et non obliuiſci illius, quem praecedis felicitate. And. V, 6, 11.

Reſtituimur iis, quibus nos volumus: *Reddimur* iis, qui nos volunt. Eun I, 2, 67. *Redditur* et *Reſtituitur* cupiens cupientibus, vt parenti filius. Eun. IV, 6, 8.

Retinet, qui aduerſum aliquem tenet. Adelph. I, 1, 33.

Rhamnus, pagus Atticae eſt. And V, 4, 27.

Ridet, qui ſimpliciter ridet: *deridet*, qui cum alterius irriſione et contemtu ridet. Adelph. V, 3, 66.

Riuales qui, et vnde dicti. Eun. V, 9, 42.

Rurſum, retro verſum: vt *prorſum*, prius verſum. Adelph. I, 1, 46.

S.

Sacellum, ſacra cella. Adelph. IV, 2, 37.

Sal, neutraliter condimentum eſt, maſculine ſapientia. Eun. III, 1, 10.

Saltem a captiuis natum, qui nihil aliud praeter *ſalutem* a victore petunt. Adelph. II, 2, 41.

Sanguinolentus a matre infans. And. III, 2, 6.

Sanguis noſter, res et ſumtus dicitur. Phorm. I, 1, 12 et 13.

Sat habeo. ſic antiqui pro *ſufficit* dicebant. And. II, 1, 35.

Saxum voluere prouerb. Eun. V, 9, 55.

Sceleroſus eſt multorum: *ſceleſtus* vel vnius. *ſceleroſus* proprie Auctor eſt ſceleris: *ſceleratus*, in quo ſcelus ſit conſtitutum vel commiſſum. Eun. IV, 3, 1.

Scilicet ſemper cum εἰρωνείᾳ ponitur. And. I, 2, 14.

Scimus, quod certum eſt: *noſcimus*, quae adhuc incerta deſideramus. And. I, 1, 26. *Scimus*, quae ad nos deferuntur: *reſcimus* celata. Hec. I, 2, 114.

Scirpus paluſtris res, et leuiſſima. ſine nodo, et leuis iunci ſpecies. And. V, 4, 38.

Scitus et *pulcher* differunt. And. III, 2, 6. Hec. V, 1, 12.

Scorti ἔτυμον. Eun. III, 1, 34.

Scrupulus a *ſcrupo* lapide dictus, lapillus minimus. And. V, 4, 37. Adelph. II, 2, 21.

Secretum latens larici comparatur, intra vas clauſum exiſtenti, quod quum effunditur, *manat*. Adelph. II, 4, 19.

Sectae Philoſophorum a *ſectando* dictae. Eun. II, 2, 31.

Sectari

Sectari proprie eſt, vt taurus buculam, vt aries ouem. Phorm. I, 2, 36.

Sedere proprie ignauiae ceſſationis eſt. Adelph. IV, 5, 38.

Sedulo. ſecus a dolo, i. e. ſine dolo. Adelph. I, 1, 25. III, 3, 59.

Segregari proprie ab meretrice dicitur: ab vxore *diſiungi.* Hec. V, 2, 30.

Sempiternum proprie de Diis dicitur. And. V, 5, 3. differt a *perpetuo.* ibid.

Senex. i. e. herus maior. Hec. I, 2, 1.

Senex atque anus. inceptio fabulae. IV, 3, 15.

Sententiae graues ex perſona ſervorum quum dicuntur, ridiculae ſunt, et eo conſilio interponuntur. Phorm. I, 2, 88.

Sentire dicitur, qui vix colligit ſe, vixque animaduertit. And. V, 3, 11.

Sepulcbri ἔτυμον varium. And. I, 1, 101.

Sequi matrem dicuntur pecora recens nata. Hec. IV, 4, 27.

Sermonem quaerere, quid. Eun. III, 3, 10.

Serui dicti, qui *ſeruati* ſunt, quum eos occidi oporteret iure belli. Adelph. II, 1, 28. *Serui* ſaepe dominis ſapientiores in Palliata Comoedia, non in Togata. Eun. I, 1, 12 et 13. *Seruorum nomina* a nationibus impoſita. Adelph. V, 9, 16. *Seruus* magiſter ad nequitiam. Adelph. IV, 1, 13. *Seruos garrulos* et ſententioſos amat Comoedia; triſtes et parce loquentes Tragoedia. Phorm. I, 1, 7.

Seruitus iuſta, in qua nihil iniquum iubetur: *clemens,* in qua etiam de iuſto multum remittitur. And. I, 1, 9. *Seruitus* pro dominatu. ibid.

Sexaginta anni ſunt aetas Comicorum ſenum. Adelph. V, 8, 15.

Signum eſt parua quaedam ſignificatio, indicans totius rei qualitatem. And. V, 3. 7.

Silicernium vnde dictum. Adelph. IV, 2, 48.

Similia dicere de proximo amabant veteres. And. I, 3, 13.

Sincerum. purum, ſine fuco, et ſimplex, vt mel *ſine cera.* Eun. I, 2, 97.

Sis, ſi vis. additum imperatiuis ad contumeliam minuendam. Eun. IV, 7, 29.

Sobrini vel conſobrinorum filii, vel de ſororibus nati, quaſi ſororini. And. IV, 5, 6.

Sobrius eſt ſanae mentis, quaſi *ſebrius,* hoc eſt, ab ebrio ſeparatus. And. IV, 4, 39.

Sodes, ſi audes. And. I, 1, 58.

Solers, quaſi ὅλος ἀρετή, ſolus in arte. Eun. III, 2, 25.

Sollicitudo eſt, quae inhaeret mentibus: *Sollicitatio,* quae ab alio fit. And. I, 5, 26. *Sollicitudo* rerum incertarum magis eſt. ibid. 34.

Sors eſt ſumma, cui extrinſecus acquiritur foenus. Adelph. II, 2, 35.

Spectare fabulam eſt probare. And. Prol. 27.

Spectator. probator, vt, *pecuniae ſpectatores* dicuntur. Eun. III, 5, 18.

Speramus ad diem: *exſpectamus* ante diem. Adelph. I, 2, 29.

Spes et *metus* duo carnifices futurarum rerum ſunt. And. V, 4, 34.

Spes et *exſpectatio* differunt. Eun. I, 2, 115.

Spoliare. mutilare. lacerare, qui differant. Hec. I, 1, 8.

Sponſa. Quatuor ſunt, quae in ſponſis quaeruntur: *forma*, *probitas*, *dos*, *nobilitas*. Phorm. I, 2, 70.

Statim. perpetuo, aequaliter, et quaſi vno ſtatu. Phorm. V, 3, 7.

Statura corpori adſcribitur: *ſtatus* ad habitum refertur. Eun. III, 5, 50.

Stellió, quale animal. Eun. IV, 4, 22.

Stillare, eſt guttas emittere ex corpore: *Exſtillare*, ipſum corpus guttatim finire. Phorm. V, 7, 82.

Studium, eſt voluntas hominis attentior atque impenſior. Hec. II, 1, 5.

Suademus facilia: *perſuademus* difficilia. Et *ſuadere* facientis eſt: *perſuadere* perficientis. Adelph. III, 3, 6.

Sub. temperamentum eſt plenae pronunciationis. vt *ſubtriſtis*. *ſubridet*, non ad plenum triſtis, aut ridet. And. II, 6, 16.

Succenſere potioris eſt. *ſuccenſere*, in re graui et iuſta iraſci. And. II, 6, 17.

Succus, eſt humor in corpore, quo abundant bene valentes. Eun. II, 3, 26.

Sunium, promontorium eſt Athenienſium; et in eo forum rerum venalium, ἐμπόριον. Eun. I, 2, 35.

Superſtes, ſaluus. *ſuperſtites*, ſenes et anus. And. III, 2, 7.

Superſtitioſus a *ſuperſtes* dictus, qui Deos timet nimis, quod ſignum eſt deliramenti. And. III, 2, 7.

Sycophantae eſt perturbare rem bonam, et curare malam. And. V, 4, 18.

Συγκοπή. Eun. II, 3, 30.

Συγχώρησις. Adelph. II, 1, 34.

Σύλληψις, figura. And. Prol. 3. III, 2, 14. III, 5, 1 et 18.

T.

Taberna, quaſi *trabena*, a validioribus dicta trabibus, quibus ſuperiora ſuſpenſa ſunt. Adelph. III, 3, 5.

Tacemus conſilia: *reticemus* dolores: *obticemus*, quorum nos pudet. Eun. V, 1, 4.

Tacere. ſecurum eſſe. And. II, 3, 25.

Taciturnitas obſeruantiae genus, in ſilentio conſtituta, et in celando ſecreta. And. I, 1, 7.

Taciturnitas confeſſionis genus eſt, praeſertim contra aduerſarii interrogationem. Eun. III, 2, 23.

Tangere et *attingere* differunt. Adelph. II, 1, 24.

Tanto nequior. formula. Adelph. IV, 1, 12.

Tardus. varie ſumitur. Eun. V, 9, 49.

Temnor, παρὰ τὸ τέμνομαι, caedor, et reiicior. And. III, 2, 12.

Tempus fert. ſubaudi, *ſe*. And. I, 2, 17.

Temulentus a *temetum* dicitur. vnde *abſtemius*, ſobrius. dictum autem *temetum* ab eo, quia tentet mentem. And. I, 4, 2.

Terentius Epicurum ſecutus eſt. And. V, 5, 3. ἁμάρτημα Comicum admittit. Eun. II, 2, 26. erroris arguitur. Eun. IV, 4, 22. Homerum imitatur. Adelph. IV, 2, 38. et Caecilium Adelph. IV, 7, 43. A Menandro quandoque recedit. Adelph. V, 8, 15. Caecilio comparatur. Hec. Alt. Prol. init. Defenditur a Donato. Hec. III, 4, 26. Multa feliciter

feliciter] auſus eſt, arte fretus. Hec. V, 2, 8. Deterior Menandro iudicabatur, ob ſtilum. Phorm. Prol. 5. Erroris accuſatur. Phor. Prol. 26. Diſcedit ab Apollodoro. Phorm. I, 2, 41.
Teſtimonium vel *manifeſtum* eſt, vel *coecum*. And. V, 4, 28.
Theſaurus fabula L. Lauinii, damnatur ex vno loco. Eun. Prol. 9 ſeqq. eius argumentum. ibid.
Tmeſis, figura. And. I, 1, 36.
Transdare veteres ſonantius, quod nos lenius dicimus *Tradere*. Phorm. Prol. 2.
Triſtis ad laudem interdum ſumitur, non ad amaritudinem. And. V, 2, 16.
Τρόφιμος. herilis filius. And. III, 4, 23. Eun. II, 2, 58.
Tuber eſt genus cibi, collectum ex tumentibus, et quaſi praegnantibus arenis. Adelph. II, 2, 37.
Tyranni Athenis ſemper oppreſſi. Adelph. II, 1, 21.

V.

Vae, interiectio in his rebus, quas exſecramur. And. II, 1, 2.
Vale, et diſcedentibus, et mortuis dicitur. And. IV, 2, 13.
Valeant, renunciationis et imprecationis eſt verbum. ibid.
Varro laudatus. Eun. II, 2, 25.
Venuſtus, quo ſenſu dicatur Eun. IV, 3, 6.
Venire in mentem dicuntur et quorum recordamur, et quae conſideramus Phorm. I, 3, 2.
Venter, de Paraſito. Phorm. V, 7, 95.
Verbenae ſunt omnes herbae frondesque feſtae ad aras coronandas. vel omnes herbae frondesque ex aliquo loco pu-ro decerptae. dictae autem quaſi *herbenae*. And. IV, 3, 11.
Verba commutare proprie eſt, quod *altercari* dicimus. Phorm. IV, 3, 33.
Verbum, pro ſententia. Eun. I, 2, 95 et 98. Adelph. V, 8, 29. *Verbum*, vera ſententia. nam *verba* eſſe a *veritate* dicta, teſtatur Varro. Adelph. V, 8, 29.
Vertumnus, qualis Deus. Adelph. II, 1, 37. IV, 7, 10. Hec. I, 2, 121.
Veterator, eſt vetus in aſtutia, et qui in omni re callidus eſt. And. II, 6, 26.
Veternoſus quis. Eun. IV, 4, 21.
Vetus, plerumque ad laudem: interdum ad vituperationem. And. Prol. 7.
Vi, clam, precario, Tria ſunt, quibus non rite res agitur. Eun. II, 3, 27.
Viceris, qualis formula. And. V, 3, 21.
Vicinitas meretricum prima amoris illecebra. Eun. II, 3, 67.
Videre, pro Vigilare. Eun. I, 1, 28. *Videre* et *pati* facit experientes et ſcientes rerum. Adelph. III, 1, 3.
Victus quis. Eun. IV, 4, 21.
Vincula irae extremum ſunt in Comoedia, ne quid fiat Tragicum. And. V, 2, 24.
Violento ciuiliter reſiſti ſolet. Eun. IV, 6, 30.
Vir modo, non ad ſexum, nec ad aetatem dicitur, ſed ad laudem. Eun. II, 3, 15. *Vir* ad maritalem conditionem refertur quandoque, non ad ſexum. Hec. IV, 1, 8. *Vir*, ad vituperationem cum ironia: ad laudem ſine ironia. And. II, 6, 5.
Virtutis quatuor ſpecies generales. And. I, 1, 4. *Virtutes* pro flagitiis per εἰρωνείαν dicebant

veteres. Adelph. II, 1, 22. *Virtutes* ſunt perfecti ſapientis, vel diui alicuius. Adelph. IV, 1, 20.

Viſa dicuntur omnes ſenſus, ab eo, quod eſt certiſſimum oculorum. Eun. III, 2, 1. *Viſa* vel corporis, vel animi ſunt: hoc eſt, rationis, vel ſenſus. Phorm. V, 1, 8.

Vitio creati Coſſ. dicuntur. Hec. Prol. 2.

Vituperare, eſt mala vitio dare, etiam bona. And. Prol. 8. Vitium rei parare. ibid. 15.

Vnus pro quidam. And. I, 1, 91.

Vocalis geminata non facit vnam ſyllabam. And. I, 2, 2.

Vorſuram facere dicitur, qui aes alienum ex aere alieno ſoluit. dicitur etiam *vorſuram facere*, cum minore foenore acceptam quis pecuniam maiore occupat. Phorm. V, 2, 15.

Vtimur fructibus rei, quae ab amantibus ſaluo vſu nobis ſubminiſtratur. *abutimur*, quando deperdimus et rem, et fructum. And. Prol. 5.

Vultus mouetur et fingitur: *forma* immobilis eſt, et naturalis. And. I, 1, 92 et 93.

Vxor dicitur, vel ab vngendis poſtibus, et figenda lana, id eſt, quod, quum puellae nuberent, maritorum poſtes vngebant, ibique lanam figebant. vel quod lotos maritos ipſae vngebant. Hec. I, 2, 60.

Y.

Ὑπέρβατον. Eun. IV, 7, 15.

Ὑπερβολή *expreſſiſſima*. Eun. II, 2, 54.

Ὑπόζευξις. Phorm. I, 3, 10.

Ὑποκόρισμα. Adelph. V, 2, 11.

Ὑποφορά. And. I, 5, 33. Phorm. I, 3, 7. V, 2, 16.

Ὑστερολογία. And. II, 1, 15.

Ὑφέν. And. I, 2, 4 et 8.

Z.

Ζεῦγμα. And. III, 2, 14. Phorm. V, 5, 8.

INDEX.
VERBORVM ET PHRASIVM TERENTII.

A.

Abalieno] Ita nos *abalienauit.* Heaut. V, 2, 26.

Abdo] Senex rus *abdit* ſe. Hec. I, 2, 100.

Abdomen] *Abdomini* hunc natum dicas. Eun. III, 2, 7.

Abduco] Me conuiuam ſolum *abducebat* ſibi. Eun. III, 1, 17. *Abduxi* ad coenam. Heaut. I, 2, 9. Me inuito *abduxit* meam. Adelph. II, 1, 44. Hunc *abduce*, vinci, quaere rem. Adelph. III, 4, 3[illegible]. Ne illum ab ſtudio *abducerem.* Hec. Alt. Prol. 11. *Abduci* ab oculis? facinus indignum. Adelph. IV, 5, 35. Credo *abductum* in ganeum aliquo. Adelph. III, 3, 5. *Abduci* non poteſt, quia vterque vtrique eſt cordi. Phorm. V, 3, 16.

Abeo] Nusquam *abeo*. Adelph. II, 2, 37. Non tu hinc *abis?* Eun. IV, 7, 29. Etiam tu hinc *abis?* Phorm. III, 3, 9. In Aſiam hinc *abii.* Heaut. I, 1, 59. Rus habitatum *abii.* Hec. II, 1, 27. Dum haec loquitur, *abiit* hora. Eun. II, 3, 49. In Aſiam ad regem militatum *abiit.* Heaut. I, 1, 59. Rus *abiit.* Adelph. III, 3, 83. Praeſens quod fuerat, in diem malum *abiit.* Phorm. V, 2, 16. E medio *abiit*, qui fuit in hac re ſcrupulus. Phorm. V, [illegible], 30. Haec dum dubitas, menses *abierunt* decem. Adelph. IV, 5, 57. Longe iam *abieram.* Eun. IV, 2, 5. *Abi* dum tu illis obuiam. Heaut. II, 3, 8. *Abi* prae ſtrenue, ac forem aperi. Adelph. II, 1, 13. *Abi:* non ſcis ineſcare homines. Adelph. II, 2, 12. *Abi:* virum te iudico. Adelph. IV, 2, 25. *Abi* ſis, inſciens. Phorm. I, 2, 9. *Abin* hinc in malam rem? And. II, 1, 17. Numquid vis, quin *abeam?* Adelph. II, 2, 39. Vide ſis, ne quo hinc *abeas* longius. Heaut. I, 2, 38. Mirabar, hoc ſi ſic *abiret.* And. I, 2, 4. Ah, ſi pergis, *abiero.* Adelph. I, 2, 47. Egon te ſinam ſine munere a me *abire?* Hec. V, 4, 13. Suſpicor, aliquid domo *abeuntem* abſtuliſſe. Eun. IV, 3, 19.

Abhinc] *Abhinc* triennium ex Andro commigrauit huc viciniae. And. I, 1, 42. *Abhinc* menſes decem fere. Hec. V, 3, 24. Fere *abhinc* annos quindecim. Phorm. V, 8, 28.

Abhorreo] Omnino *abhorrere* animum huic video a nuptiis. Hec. IV, 4, 92. In alio occupato amore, *abhorrenti* ab re vxoria. And. V, 1, 10.

Abigo] *Abigam* hunc rus. Adelph. III, 3, 47.

Abiicio] Quae, quantum poteſt, aliquo *abiicienda* eſt. Adelph. IV, 7, 26.

Abitio] Propter eam haec turba atque *abitio* euenit. Heaut. I, 2, 16.

Abitus] Miſerum hunc tam excruciarier eius *abitu*. Heaut. III, 1, 5. Sperabit ſumptum ſibi ſenex leuatum eſſe harunc *abitu*. Heaut. IV, 4, 24.

Ablego] Aliquo mihi eſt hinc *ablegandus*. Hec. III, 3, 54.

Abligurrio] Itidem patria qui *abligurrierat* bona. Eun. II, 2, 4.

Abortus] Dicam, *abortum* eſſe. Hec. III, 3, 38.

Abrado] Aliis aliunde eſt periclum, vnde aliquid *abradi* poteſt. Phorm. II, 2, 19.

Abripio] Hanc iam oportet in cruciatum hinc *abripi*. And. IV, 4, 47. Puellam ex Attica hinc *abreptam*. Eun. I, 2, 30. Iam intro *abripiere*. Adelph. II, 1, 27. Id illa vniuerſum *abripiet*. Phorm. I, 1, 11.

Abſcedo] Quomodo hic *abſcedam* neſcio. Eun. IV, 4, 49. Si licet me latere tecto *abſcedere* Heaut. IV, 2, 5. Cito ab eo haec ira *abſcedet*. Hec. V, 2, 15.

Abſoluo] Ego ad forum ibo, vt hunc *abſoluam*. Adelph. II, 4, 13. Hominem iſtum inpuriſſimum quam primum *abſoluitote*. Adelph. II, 4, 18.

Abſtergeo] Qui *abſtergerem* volnera? Eun. IV, 7, 9.

Abſterreo] Hanc ſimulant parere, quo Chremetem *abſterreant*. And. III, 1, 14.

Abſtineo] Gemitus, ſcreatus, tuſſis, riſus *abſtine*. Heaut. II, 3, 132. Facis adeo indigne iniuriam illi, qui non *abſtineas* manum. Heaut. III, 3, 4. Non manum *abſtines*, maſtigia? Adelph. V, 2, 6. Seſe illa *abſtinere* vt potuerit? Hec. I, 2, 64.

Abſtraho] Vt me a Glycerio miſerum *abſtrahat*. And. I, 5, 8. Iſtam pſaltriam vna illuc mecum hinc *abſtrabam*. Adelph. V, 3, 57. Vix me hinc *abſtraxi*, atque impeditum in eo expediui animum meum: vixque huc contuleram: em noua res ortaſt, porro ab hac quae me *abſtrahat*. Hec. III, 1, 17 et 18.

Abſum] Dum abs te *abſum*. Heaut. II, 4, 19. Menſes tris *abeſt*. Heaut. I, 1, 66. Quod *abeſt*, non quaeris. Heaut. V, 4, 16. Haud permultum a me *aberit* infortunium. Heaut. IV, 2, 1. Cum milite iſto praeſens, *abſens*, vt ſies. Eun. I, 2, 112. Pergin hero *abſenti* male loqui, inpuriſſime? Phorm. II, 3, 25. Neſcio quid profecto *abſente* nobis turbatum eſt domi. Eun. IV, 3, 7. Poſtulo, vt tua mihi domus te praeſente *abſente* pateat. Eun. V, 9, 29.

Abſumo] Pytiſando mihi quid vini *abſumſit*? Heaut. III, 1, 49. Cum ille et cura et ſumtu abſumitur. Phorm. II, 2, 26. Quo pacto ſatietatem amoris ait velle ſe *abſumere*. Phorm. V, 5, 6.

Abſurdus] Voſtram nequeo ſatis mirari rationem. Eſt hercle inepta, ne dicam dolo, atque *abſurda*. Adelph. III, 3, 22. Etſi hoc mihi prauum, ineptum, *abſurdum*, atque alienum a vita mea videtur. Adelph. V, 8, 21.

Abundo] Quaſi is non diuitiis *abundet*. Heaut. III, 2, 17. Amore *abundas*. Phorm. I, 3, 11.

Abutor] In prologis ſcribundis operam *abutitur*. And. Prol. 5. Itane tandem quaeſo, item vt meretricem vbi *abuſus* ſis, mercedem dare lex iubet ei atque amittere? Phorm. II, 3, 66.

Accedo] Numquam *accedo*, quin abs te abeam doctior. Eun. IV, 7, 21. Ad haec mala hoc mi *accedit* etiam. And. I, 3, 10. Poſtquam amans *acceſſit*. And. I, 1, 49. Ad flammam *acceſſit* inprudentius. And. I, 1, 103. Funambuli

bul i

buli eodem *accedens* exſpectatio. Hec. Alt. Prol. 26. Haut invito ad aures ſermo mi *acceſſit* tuus. Hec. III, 5, 32. Quia paulum vobis *acceſſit* pecuniae, ſublati animi ſunt. Hec. III, 5. 56. Quod hinc *acceſſerit*, id de lucro putato eſſe omne. Adelph. V, 3, 30. Voluntas voſtra ſi ad poëtam *acceſſerit*. Phorm. Prol. 30.

Arceſſo] Cur non domum vxorem *arceſſis?* Adelph. V, 7, 6. Curre: obſtetricem *arceſſe*. Adelph. III, 2, 56. Vxorem vt *arceſſat*, paret. Heaut. V, 1, 75. Prouiſo, quam mox virginem *arceſſant*. Adelph. V, 6, 2. Non eam? ne nunc quidem, cum *arceſſor* vltro? Eun. I, 1, 2. *Arceſſitur* lauatum interea virgo. Eun. III, 5, 44. Si in remſt vtrique, vt fiant, *arceſſi* iube. And. III, 3, 14. Iam tum cum primum iuſſit me ad ſe *arceſſier*. Eun. III, 3, 4.

Accido] Miſera timeo, incertum hoc quorſus *accidat*. And. I, 5, 29. Interea aliquid *acciderit* boni. And. II, 3, 24. Eodem die iſtuc verbum vere in te *accidit*. And. V, 3, 14. Ad genua *accidit*. Hec. III, 3, 18. Vnde exordiar narrare, quae nec opinanti *accidunt?* Hec. III, 3, 2. Horum nil quicquam *accidet* animo nouum. Phorm. II, 1, 20.

Accingo] Do fidem futurum. GN. *Accingar*. Eun. V, 9, 30. Tute hoc intriſti; tibi omne eſt exedendum: *accingere*. Phorm. II, 2, 4.

Accipio] Dos, Pamphile, eſt decem talenta. P. *Accipio*. And. V, 4, 48. Equidem pol in eam partem *accipio*que et volo. Eun. V, 2, 37. Opinor, narras? non recte *accipis*. And. II, 2, 30. *Accepi*: *acceptam* ſeruabo. And. I, 5, 63. *Accepit* conditionem. And. I, 1, 52. Si te aequo animo ferre *accipiet*. And. II, 3, 23. Reſtitue quem a me *accepiſti* locum. And. IV, 1, 58. Vide Notas. *Accipit* homo nemo melius prorſum neque prolixius. Eun. V, 9, 52. Hancine vt ego contumeliam tam inſignem in me *accipiam?* Eun. IV, 7, 1. Aliorſum atque ego feci *acceperit*. Eun. I, 2, 2. Malo ego nos proſpicere, quam hunc vlciſci *accepta* iniuria. Eun. IV, 6, 24. Aliter tuum amorem, atque eſt, *accipis*. Heaut. II, 3, 23. Ad contumeliam omnia *accipiunt* magis. Adelph. IV, 3, 15. Partim quae *accepi* auribus. Hec. III, 3, 3. Quod incommodi tibi in hac re *accipies*, niſi caues? Heaut. V, 1, 59. vide Notas. Mea cauſa cauſam *accipite*. Hec. Alt. Prol. 47. vide Notas. Quamobrem *accipere* hunc mi expediat metum. Heaut. II, 3, 96. Abs quiuis homine, cum eſt opus, beneficium *accipere* gaudeas. Adelph. II, 3, 1. Nonne id ſat erat, *accipere* ab illo iniuriam? Phorm. V, 2, 4. *Accipiunda* et muſſitanda iniuria adoleſcentiumſt. Adelph. II, 1, 53, Indignis cum egomet ſim *acceptus* modis. Adelph. II, 1, 12.

Accipiter] Non rete *accipitri* tenditur, neque miluo. Phorm. II, 2, 16.

Accubo] Dum *accubabam*, quam videbar mihi eſſe pulchre ſobrius? Eun. IV. 5, 2.

Accumbo] Ipſa *accumbere* mecum. Eun. III, 3, 9.

Accuro] Saltem *accurate*. And. III, 2, 14. Quo magis res omnis cautius, ne temere faciam, *accuro*. Hec. V, 1, 11.

Accuſo] Qui cum hunc *accuſant*; Naeuium, Plautum, Ennium *accuſant*. And. Prol. 18 et 19. Te vltro *accuſabis*. Eun. I, 1, 24. Cotidie *accuſabam*. Heaut. I, 1, 50. Ambo *accuſandi*. Heaut. I, 1, 67. Ne quid *accuſandus* ſis, vide. Heaut. II, 3, 111. Eho, num quidnam *accuſat* virum? Hec. II, 2, 25. Quod me *accuſat* vir nunc, ſum extra noxiam. Hec. II, 3, 3. *Accuſando* fieri infectum non poteſt. Phorm, V, 8, 45.

Acer] Lenem patrem illum factum me eſſe *acerrimum*. Phorm. II, 1, 32. Prima coitio eſt *acerrima*. Phorm. II, 2, 32.

Acerbus] Nemini plura ego *acerba* credo eſſe ex amore homini vmquam oblata. Hec. III, 1, 1.

Acriter] Poſtquam *acrius* pater inſtat. Hec. I, 2, 45.

Actor] Me *actorem* dedit: Si hic *actor* tantum poterit a facundia. Heaut. Prol. 12 et 13. vide Notas. *Actoris* opera magis ſtetiſſe quam ſua. Phorm. Prol. 10. Quem *Actoris* virtus nobis reſtituit locum. Phorm. Prol. 34.

Actus] Primo *actu* placeo. Hec. Alt. Prol. 31.

Actutum] Aperite aliquis oſtium. Adelph. IV, 4, 25. Congredere *actutum*. Phorm. V, 6, 12.

Acuo] Quod illos ſat aetas *acuet*. Adelph. V, 3, 49.

Adaugeo] Ne tua duritia antiqua illa etiam *adaucta* ſit. Heaut. III, 1, 26.

Adbibo] Is mi, vbi *adbibit* plus paulo, ſua quae narrat facinora? Heaut. II, 1, 8.

Adcreſco] Amicitiam, quae incepta a paruis cum aetate *adcreuit* ſimul. And. III, 3, 7.

Adcurro] *Adcurrit*; mediam mulierem complectitur. And. I, 1, 106. Continuo *adcurrit* ad me. Eun. II, 3, 43. *Adcurrunt* ſerui; ſoccos detrahunt. Heaut. I, 1, 72. Puer ad me *adcurrit*. Phorm. V, 6, 23. *Accurre* huc. Phorm. V, 7, 90.

Addo] Quod tibi dieculam *addo*. And. IV, 2, 27. Verbum ſi *addideris*. And. V, 2, 19. Neque, praeterquam quas ipſe amor moleſtias habet, *addas*. Eun. I, 1, 33. Niſi mihi quidem *addit* animum. Heaut. III, 2, 31. Ii qui minus habent, vt ſemper aliquid *addant* diuitioribus. Phorm. I, 1, 8. Propter miſericordiam *addunt* pauperi. Phorm. II, 1, 47.

Adduco] Quae mi ante oculos coram amatorem *adduxti* tuum? Eun. IV, 7, 24. Nemon medicum *adduxit*? Hec. III, 1, 43. Numquam animum quaeſti gratia ad malas *adducam* partis. Hec. V, 3, 38. Ad miſericordiam ambos *adduces* cito. Heaut. V, 2, 42. Turbam domum *adducet*. Adelph. V, 7, 15. Inuentum tibi curabo, et mecum *adductum* tuum Pamphilum. And. IV, 2, 1. *Adducti*, qui illam ciuem hinc dicant. And. V, 3, 21. Si illum poteſt, qui alicui rei eſt, etiam eum ad nequitiam *adducere*. Adelph. III, 3, 4. Aliquando tandem huc animum vt *adducas*. tuum. Hec. IV, 4, 61. vide Notas.

Adelphi] Eum hic locum ſumſit ſibi in *Adelphos*. Adelph. Prol. 11.

Adeo. aduerb.] Voltu *adeo* modeſto, *adeo* venuſto, vt nil ſupra. And. I, 1, 93. Magis id *adeo*, mihi vt incommodet. And. I, 1, 135. Ipſum *adeo* praeſto video cum Dauo. And. II, 5, 4. Aut, ſi *adeo*, bidui eſt aut tridui haec ſollicitudo. And. II, 6, 9. Atque *adeo* in ipſo tempore eccum ipſum. And. III, 2, 52. Suadere, orare,

orare, vſque *adeo* donec perpulit. And. IV, 1, 38. Propera *adeo* puerum tollere hinc ab ianua. And. IV, 4, 20. Nunc *adeo*, vt tu ſis ſciens. And. IV. 4, 36. Atque *adeo* longumſt, nos illum exſpectare. And. V, 6, 13. Adoleſcentem *adeo* nobilem. Eun. I, 2, 124. Non *adeo* inhumano ego ſum ingenio. Eun. V, 2, 41. Poſtremo *adeo* res rediit. Heaut. I, 1, 61. Vt clam eueniat partus patrem, atque *adeo* omnes. Hec. III, 3, 37. Facis huic *adeo* iniuriam. Hec. IV, 4, 68. Neque opus eſt *adeo* muttito. Hec. V, 4, 26. Neque defetiſcar vſque *adeo* experirier. Phorm. IV, 1, 23. Credis te ignorarier, aut tua facta *adeo*? Phorm. V, 7, 39.

Adeon'. Adeone] *Adeon'* hominem eſſe inuenuſtum, aut infelicem quenquam, vt ego ſum? And. I, 5, 10. *Adeone* me ignauum putas? *adeone* porro ingratum? And. I, 5, 42 et 43. *Adeone* eſt demens? And. III, 1, 11. *Adeon* videmur vobis eſſe idonei, in quibus ſic inludatis? And. IV, 4, 18. *Adeon* homines inmutarier ex amore? Eun. II, 1, 19. *Adeon* rem rediſſe? Heaut. V, 2, 27.

Adeo. verb] *Adeamne* ad eum? And. IV, 1, 15. Aliquot me *adierunt*. And. III, 3, 2. Edicit ne vir quiſquam ad eam *adeat*. Eun. III, 5, 30. *Adii* te heri de filia. Hec. II, 2, 9. Eccum video: *adibo*. Eun. V, 7, 5. Magiſtratus *adi*. Phorm. II, 3, 56. Ad precatorem *adeam* credo. Phorm. I, 2, 90. Capitis periclum *adire*. And. IV, 1, 54.

Adfabilis] Meditor eſſe *adfabilis*, et bene procedit. Adelph. V, 6, 8.

Adfatus] Vt voluptati obitus, ſermo, *adfatus* tuus, quocumque adueneris, ſemper ſiet. Hec. V. 4, 19. vide Notas.

Adfecto] Hi gladiatorio animo ad me *adfectant* viam. Phorm. V, 7, 71. Ad dominas qui *adfectant* viam. Heaut. II, 3, 60.

Adfero] Vt ſciam, numquid haec turbae triſtitia *adferat*. And. I, 4, 8. vide Notas. Haec primum *adfertur* iam mihi ab hoc fallacia. And. III, 1, 13. Haud auſpicato huc me *attuli*. And. III, 2, 12. vide Notas. Hic quoque bonam magnamque partem ad te *attulit*. Eun. I, 2, 43. Quid dicam? quam cauſam *adferam*? Heaut. IV, 3, 23. Da mihi, atque *adfer* mihi. Heaut. II, 1, 11. Nulla res, quae mi aegritudinem *adferat*. Heaut. IV, 3, 2. Solum vnum hoc vitium ſenectus *adfert* hominibus. Adelph. V, 3, 47. Laborem inanem ipſus capit, et illi moleſtiam *adfert*. Hec. III, 2, 9. Quod ab illo *adlatumſt*, ſibi eſſe id relatum putet. Phorm. Prol. 22. Mirabar, ſi tu mihi quicquam *adferres* noui. Phorm. III, 2, 5. Vide opis ſiquid poteſt *adferre* huic. Phorm. III, 3, 20. Mi opus erat, aliquantulum quae *adferret*. Phorm. IV, 3, 50. Auxilii nihil *adferant*. Adelph. III, 2, 2. Vide etiam ſodes, vt mihi haec certa et clara *attuleris*. Hec. V, 4, 1.

Adficio] Quonam modo nunc te offendam *adfectam*? Hec. III, 1, 45. Alio ſuſpicans morbo me viſurum *adfectam*, ac ſenſi vxorem eſſe. Hec. III, 3, 6. Quanta me cura et ſollicitudine *adficit* gnatus? Phorm. II, 4, 1. Tantane *adfectum* quemquam eſſe hominem audacia? Phorm. V, 7, 84.

Adfinis]

Adfinis] Neque illarum *adfines* eſſe rerum, quas fert adoleſcentia. Heaut. II, 1, 3. Et gener et *adfines* placent. Heaut. V, 1, 63. *Adfinis* nobis. Adelph. V, 8, 25.

Adfinitas] Nullon' ego Chremetis pacto *adfinitatem* effugere potero? And. I, 5, 12. Haud ita decet, ſi perpetem hanc vis eſſe *adfinitatem*. Hec. II, 2, 10. vide Notas. *Adfinitatem* hanc ſane perpetuam volo. Hec. IV, 4, 14. Manere *adfinitatem* hanc inter nos volo. Hec. IV, 4, 101.

Adflicto] Ne te *adflictes*. Eun. I, 1, 31.

Adgraueſco] Male metuo, ne Philumenae magis morbus *adgraueſcat*. Hec. III, 2, 2.

Adgredior] Hac non ſucceſſit, alia *adgrediemur* via. And. IV, 1, 47. *Adgrediar*. Bacchis, ſalue. Hec. V, 1, 5. Itane agitis mecum? ſatis aſtute *adgredimini*. Phorm. V, 7, 75. vide Notas.

Adhibeo] Hoc temere numquam amittam ego a me, quin mihi teſtis *adhibeam*. Phorm. IV, 5, 2.

Adhortor] *Adhortor*, properent. Eun. III, 5, 35. Praeter quam res *adhortatur* tua. Heaut. I, 1, 8.

Adhuc] Qui me tam leni paſſus animo eſt vſque *adhuc*. And. I, 5, 27. *Adhuc* ſigna omnia huic eſſe video. And. III, 2, 1. Nihil *adhuc* eſt, quod vereare. Heaut. I, 2, 1. Celabitur itidem, vt celata *adhuc* eſt. Heaut. IV, 3, 20. *Adhuc* quod factum'ſt miror, non iuſſe me abripi hinc. Heaut. V, 2, 47. *Adhuc* non moleſta ſunt. Adelph. I, 2, 42. Sat *adhuc* tua nos fruſtrata'ſt fides. Adelph. IV, 4, 13. Ceſſatum vſque *adhuc* eſt. Adelph. IV, 4, 23. Vitam duram, quam vixi vſque *adhuc*. Adelph. V, 4, 5. Quid *adhuc* habent infirmitatis nuptiae? Hec. I, 2, 101. Nil ceſſauiſti vſque *adhuc*. Hec. IV, 1, 29.

Adigo] Tu homo *adigis* me ad inſaniam. Adelph. I, 2, 31. Mox noctu te *adiget* horſum inſomnia. Eun. II, 1, 13.

Adiicio] Ad virginem animum *adiecit*. Eun. I, 2, 63.

Adimo] Poſtquam *ademta* ſpes eſt. And. II, 1, 4. Vt metum, in quo nunc eſt, *adimam*. And. II, 2, 2. Hanc, niſi mors, mihi *adimet* nemo. And. IV, 2, 14. Vbi ea cauſa, quamobrem haec faciunt, erit *ademta* his. And. V, 1, 18. Diem *adimere* aegritudinem hominibus. Heaut. III, 1, 13. Poſtquam *ademtam* hanc quoque tibi cauſam vides. Hec. IV, 4, 58. Quot autem *ademi* curas? Hec. V, 3, 19. Qui hanc mihi *adimat* conſuetudinem. Phorm. I, 3, 9. Qui ſaepe propter invidiam *adimunt* diuiti. Phorm. II, 1, 46. Phaedriae curam *adimere* argentariam. Phorm. V, 6, 46.

Adipiſcor. Apiſcor] Nuptias effugere ego iſtas malo, quam tu *adipiſcier*. And. II, 1, 32. Soli licet hic de eadem cauſa bis iudicium *apiſcier*. Phorm. II, 3, 59. Anne hoc quidem ego *adipiſcar*, quod ius publicum'ſt? Phorm. II, 3, 65.

Adiumentum] Nihil aderat *adiumenti* ad pulchritudinem. Phorm. I, 2, 55.

Adiungo] Vt animum ad aliquod ſtudium *adiungant*. And. I, 1, 29. Ille, quem beneficio *adiungas*, ex animo facit. Adelph. I, 1, 47. Imperium, quod amicitia *adiungitur*. Adelph. I, 1, 42. Vnam facere familiam, colere adiuuare, *adiungere*. Adelph. V, 8, 4.

Adiuro] Per omnes *adiuro* deos. And. IV, 2, 11. Sancte *adiurat*. Hec. II, 2, 26.

Adiuto] Pamphilumne *adiutem*, an auſcultem ſeni. And. I, 3, 4. Id amabo *adiuta* me, quo id fiat facilius. Eun. I, 2, 70. Quod potero, *adiutabo* ſenem. Heaut. III, 1, 7. At te *adiutare* oportet aduleſcentuli cauſâ. Heaut. III, 2, 35. Homines nobiles eum *adiutare*. Adelph. Prol. 16. Eis onera *adiuta*. Hec. III, 2, 24. Bonitasque veſtra *adiutans* atque aequanimitas. Phorm. Prol. 35. Neque quisquam aderat, qui *adiutaret* funus. Phorm. I, 2, 49.

Adiutor] Hic *adiutor* meus et monitor et praemonſtrator hoc mihi praeſtat. Heaut. V, 1, 2. Aut etiam *adiutor* ſim eius iracundiae. Adelph. I, 2, 66. Sed opus eſt mi Phormionem ad hanc rem *adiutorem* dari. Phorm. III, 3, 28.

Adiutrix] Nunc ego te in hac re mi oro vt *adiutrix* ſies. Eun. V, 2, 46. Matres omnes filiis in peccato *adiutrices*. Heaut. V, 2, 39. Veſtra intelligentia ſi erit *adiutrix* noſtrae induſtriae. Hec. Alt. Prol. 24. Vt veſtra auctoritas meae auctoritati fautrix *adiutrixque* ſiet. Hec. Alt. Prol. 40. Praeſertim in ea re cum ſit mi *adiutrix* ſocrus. Hec. IV, 4, 83.

Adiuuo] Vt me *adiuues* in hac re. And. III, 3, 10. Id ſpero *adiuturos* deos. And. III, 2, 42. Faciam ſedulo, dabo operam, *adiuuabo*. Eun. II, 3, 71. Neque me quidquam conſilio *adiuuas*? Heaut. V, 2, 29. Fortis fortuna *adiuuat*. Phorm. I, 4, 26. Pariter nunc opera me *adiuuas*, ac re dudum opitulata es. Phorm. V, 3, 3. Qui me dudum *adiuuit* comiter. Phorm. III, 3, 4. vide Notas.

Adlego.] Vt ne credas, a me *adlegatum* hunc ſenem. And. V, 3, 28.

Adligo. Alligo] Hic furti ſe *adligat*. Eun. IV, 7, 39. Eo pacto prorſum illi *alligaris* filium. Adelph. V, 3, 58.

Adloquor] Ceſſas *adloqui*? And. II, 2, 6. Quid ceſſas hominem adire, et blande in principio *adloqui*? Phorm. II, 1, 22.

Adludo] Forte habui ſcortum: coepit ad id *adludere*. Eun. III, 1, 34.

Adminiſtro] Lauteque munus *adminiſtraſti* tuum. Adelph. V, 1, 2.

Admiror] Eis vltro adrideo, et eorum ingenia *admiror* ſimul. Eun. II, 2, 19. Caue quicquam *admiratus* ſis. Heaut. IV, 6, 23.

Admiſceo] Ita tu iſtaec tua miſceto, ne me *admiſceas*. Heaut. IV, 5, 35. Ne te *admiſce*. Heaut. V, 2, 22.

Admitto] Fac vt *admittar* ad illam. Eun. II, 2, 50. Militem rogat, vt illum *admitti* iubeat. Eun. IV, 1, 4. Sed tu quod cauere poſſis, ſtultum *admittere* eſt. Eun. IV, 6, 23. Vnam hanc noxiam amitte: ſi aliam *admiſero* vmquam, occidito. Eun. V, 2, 14. Quid ego tantum ſceleris *admiſi* miſer? Heaut. V, 2, 3. Haec te *admittere* indigna genere noſtro? Adelph. III, 3, 54. Me hoc delictum *admiſiſſe* in me. Adelph. IV, 5, 48. Sumtum *admittet*. Adelph. V, 7, 15. It viſere ad eam: *admiſit* nemo. Hec. I, 2, 114. Si eſt, culpam vt in ſe *admiſerit*. Phorm. II, 1, 40.

Admodum] Haec inter nos nuper notitia *admodum* eſt. Heaut. I, 1, 1. Aduenis modo? PA. *admodum*. Hec. III, 5, 8. Itane patris ais conſpectum veritum hinc

hinc abiiſſe? G. *admodum*. Phorm. II, 2, 1.

Admoneo] Recte *admones*. And. V, 4, 50. Ridiculum eſt te iſtuc me *admonere*. Heaut. II, 3, 112.

Admoueo] Acceſſi: aſtiti: animam compreſſi: aurem *admoui*. Phorm. V, 6, 28.

Adnumero] Argentum *adnumerauit* ilico. Adelph. III, 3, 15.

Adnuo] *Adnuo* terram intuens modeſte. Eun. III, 5, 31.

Adopto] Inde ego hunc maiorem *adoptaui* mihi. Adelph. I, 1, 22. Tuum filium dediſti *adoptandum* mihi. Adelph. I, 2, 34.

Adorior] Si me inparatum *adortus* eſſet. And. III, 1, 21. Ceſſo hunc *adoriri*? Heaut. IV, 5. 9. *Adortus* iurgio eſt fratrem. Adelph. III, 3, 50. Si ab eo nil fiet, tum hunc *adoriar* hoſpitem. Phorm. IV, 2, 15.

Adorno] Continuo haec *adornant* vt lauet. Eun. III, 5, 34. Domi non offendiſſem, ita iam *adornarat* fugam. Eun. IV, 4, 6.

Adpello] Poëta cum primum animum ad ſcribendum *adpulit*. And. Prol. 1. Animum ad vxorem *adpulit*. And. II, 6, 15.

Adplico. Applico] Ipſum animum aegrotum ad deteriorem partem plerumque *adplicat*. And. I, 2, 22. Tum ille egens forte *adplicat* primum ad Chryſidis patrem ſe. And. V, 4, 21. Repente ad ſtudium ſe *applicaſſe* hunc muſicum. Heaut. Prol. 23. Hi ſe ad vos *adplicant*. Heaut. II, 4, 13.

Adpono. Appono] Poſtulare id gratiae *adponi* ſibi. And II, 1, 31. Puer hercleſt. mulier, tu *adpoſuiſti* hunc? And. IV, 4, 3. At vos veſtros interea tamen *adpone*. Heaut. I, 1, 37. Coena dubia *apponitur*. Phorm. II, 2, 28. Si *adpoſitum* puerum ante aedes viderit. And. IV, 4, 34. vide Notas.

Adporto. Apporto] Quidnam *adportas*? And. V, 2, 17. Vereor ne quid Andria *adportet* mali. And. I, 1, 46. Nuncium *adporto* tibi. Heaut. III, 1, 18. Nae ille haut ſcit, hoc paulum lucri quantum eii damni *apportet*. Heaut. IV, 4, 25. Quin vſus ſemper aliquid *adportet* noui. Adelph. V, 4, 2. *Adporto* nouam Epidicazomenen quam vocant comoediam. Phorm. Prol. 25. vide Notas.

Adpoſco] Porro haec talenta dotis *adpoſcet* duo. Heaut. IV, 7, 10. vide Notas.

Adprehendo] Pone *adprehendit* pallio, reſupinat. Phorm. V, 6, 23.

Adprime] Id ego arbitror *adprime* in vita eſſe vtile. And I, 1, 34. Fratrem eii eſſe *adprime* nobilem? Eun. V, 5, 10. Et ego meis me omnibus ſcio eſſe *adprime* obſequentem. Hec. II, 2, 5. vide Notas.

Adprobo] Non ſatis eſt tuum te officium facere, ſi id non *adprobat*. Phorm. IV, 5, 12. vide Notas.

Adpropero] Poſtquam ante oſtium me audiuit ſtare, *adproperat*. And. III, 1, 17.

Adrideo] Eis vltro *adrideo*. Eun. II, 2, 19. Nulli laedere os, *adridere* omnibus. Adelph. V, 4, 10.

Adſentor] Imperaui egomet mihi omnia *adſentari*. Eun. II, 2, 22. Qui huic *adſentari* animum induxeris. Eun. III, 2, 37. Ne id, *adſentandi* magis quam quo habeam gratum, facere exiſtumes. Adelph. II, 4, 6. *Adſentando*

tando atque indulgendo et largiendo. Adelph. V, 9, 31.

Adſequor] *Adſequere* ac retine. Phorm. V, 7, 89.

Adſero] Ego liberali illam *adſero* cauſa manu. Adelph. II, 1, 40.

Adſeruo] Cura *adſeruandum* vinctum. And. V, 2, 24. Hic tibi *adſeruandus* eſt. Heaut. III, 3, 32. Dic me hic oppido eſſe inuitam, atque *adſeruari*. Heaut. IV, 4, 12.

Adſido] *Adſido*: adcurrunt ſerui: ſoccos detrahunt. Heaut. I, 1, 72.

Adſidue] Ne ſemper ſeruos currens, iratus ſenex, *adſidue* agendi ſint mihi. Heaut. Prol. 39. Quid te futurum cenſes, quem *adſidue* exedent? Heaut. III, 1, 53. Homines nobiles eum adiutare, *adſidueque* vna ſcribere. Adelph. Prol. 16. Illic vbi ſum *adſidue*. Hec. II, 1, 20.

Adſimulo] Nunc tuumſt officium, has bene vt *adſimules* nuptias. And. I, 1, 141. Eho an tute intellexti hoc *adſimulari*? And. III, 2, 20. Hinc ab dextera venire me *adſimulabo*. And. IV, 3, 20. *Adſimulabo* quaſi nunc exeam. Eun. III, 2, 8. Tum pol ego is eſſem vero, qui *adſimulabar*. Eun. III, 5, 58. vide Notas. Iſtunc exora, vt ſuam eſſe *adſimulet*. Heaut. II, 3, 117. Me aetatem cenſes velle id *adſimularier*? Heaut. IV, 3, 38. Gnatus quod ſe *adſimulat* laetum, id dicis? Heaut. V, 1, 15. Qui ſcis, an ea cauſa me odiſſe *adſimulauerit*? Hec. II, 1, 38. Paternum amicum me *adſimulabo* virginis, Phorm. I, 2, 78. Quid ſi *adſimulo*, ſatin eſt? Phorm. I, 4, 33. Quo me *adſimulam* ire ad mercatum, non eo. Phorm. V, 6, 53.

Adſiſto] Hic propter hunc *adſiſte*. Adelph. II, 1, 15.

Adſoleo] Quae *adſolent*, quaeque oportet ſigna eſſe ad ſalutem. And. III, 2, 1.

Adſto. Aſto] Hic patrem aſtare aibas? Heaut. V, 2, 7. Patruum video cum patre *adſtantem*? Phorm. IV, 3, 2. Acceſſi: *aſtiti*. Phorm. V, 6, 27. Procul hinc *aſtans*. Hec. IV, 3, 1. vide Notas.

Adſtringo.] Hac lege tibi meam *adſtringo* fidem. Eun. I, 2, 22.

Adſum] Prope *adeſt*, cum alieno more viuendumſt mihi. And. I, 1, 125. In denegando modo quis pudor paulum *adeſt*. And. IV, 1, 6. Non quia *ades* praeſens, dico hoc. Adelph. III, 3, 39. Mulier tibi *adeſt*. Heaut. II, 3, 2. Ille ad defendendum *adeſt*. Phorm. II, 1, 36. vide Notas. Vbi vis, dona *adſunt* tibi a Phaedria. Eun. III, 2, 11. Iam, inquam, hic *adero*. And. IV, 2, 32. *Aderit* vna in vnis aedibus. Eun. II, 3, 75. Iam haec tibi *aderit* ſupplicans. Eun. IV, 7, 41. At pol iam *aderit*, ſe quoque etiam cum oderit. Hec. IV, 1, 28. vide Notas. Daue, *ades*: reſiſte. And. II, 2, 7. Philippe, *ades*, audi paucis. Hec. III, 5, 60. *Adesdum*: paucis te volo. And. I, 1, 2. Fauete, *adeſte* aequo animo. And. Prol. 24. Iamne partus *adſiet*. Adelph. IV, 4, 11. Volo ego *adeſſe* hic aduocatos nobis in turba hac. Eun. IV, 6, 26. Hunc minimeſt opus in hac re *adeſſe*. Hec. III, 3, 50.

Adtemperate] Itane *adtemperate* euenit, hodie in ipſis vt venirer, ante hac numquam? And. V, 4, 13. vide Notas.

Adtentus, vide *Attentus*.

Aduehe]

Aduebo] Illam nunc times, quae *advexit*, ne illum talem praeripiat tibi. Eun. I, 2, 81.

Aduena] Eſt e Corintho hic *aduena* anus paupercula. Heaut. I, 1, 44.

Aduenio] Ad te *aduenio*. And. II, 1, 19. Optato *aduenis*. And. III, 3, 1. Per tempus *aduenis*. And. IV, 4, 44. In tempore ipſo mi *aduenis*. And. V, 6, 10. Opportune *aduenis*. Heaut. I, 2, 5. Vnde haec *aduenit*? Hec. I, 2, 6. Saluom te *aduenisse* gaudeo. Eun. V, 6, 6. Bene factum te *aduenisse*. Hec. III, 5, 6.

Aduentus] Ego commodiorem hominem, *aduentum*, tempus, non vidi. And. V, 2, 3. Salutant: ad coenam vocant: *aduentum* gratulantur. Eun. II, 2, 28. Iſſe dicito, percontatum *aduentum* Pamphili. Hec. I, 2, 2. Incommode illis fors obtulerat *aduentum* meum. Hec. III, 3, 10. Vbi eius *aduenti* venit in mentem. Phorm. I, 3, 2.

Aduerſarius] *Aduerſarios* rapere in peiorem partem. Adelph. Prol. 2. Poëtam reſtitui in locum, prope iam remotum iniuria *aduerſarium*. Hec. Alt. Prol. 14. Iniurium autem eſt, vlciſci *aduerſarios*? Hec. I, 1, 15. Cauſam tradere *aduerſariis*, etiam idne lex coegit? Phorm. II, 1, 7. vide Notas.

Aduerſum] Ex *aduerſo*. Phorm. I, 2, 38. vide Notas.

Aduesperaſcit] Cur vxor non arceſſitur? iam *aduesperaſcit*. And. III, 4, 1.

Aduigilo] Si *aduigilaueris*, ex vnis geminas mihi conficies nuptias. And. IV, 1, 50. Tanto magis te *aduigilare* aequomſt. Phorm. I, 4, 612.

Aduleſcens] *Aduleſcens* luxu perditus. Adelph. IV, 7, 42. Imprudens timuit *aduleſcens*. Phorm. II, 1, 64. Homo *aduleſcens* ſi habet vnam amicam. Phorm. V, 8, 52. Cum virgine vna *aduleſcens* cubuerit plus potus, ſeſe illa abſtinere vt potuerit? Hec. I, 2, 64. Mater quod ſuaſit ſua, *aduleſcens* mulier fecit. Hec. IV, 4, 39. Bonum ingenium narras *aduleſcentis*. And. III, 1, 8. Fero alia flagitia ad te boni illius *aduleſcentis*. Adelph. IV, 7, 4. Eſt veritus optumae *aduleſcenti* facere iniuriam. And. III, 2, 8. *Aduleſcentem* adeo nobilem. Eun. I, 2, 124. Quae liberum ſcire aequom eſt *aduleſcentem*. Eun. III, 2, 25. Cur perdis *aduleſcentem* nobis? Adel. I, 1, 36. Conferunt conſilia ad *aduleſcentes*. Heaut. III, 1, 65. vide Notas. Cur partes ſeni poëta dederit, quae ſunt *aduleſcentium*. Heaut. Prol. 2. Accipiunda et muſſitanda iniuria *aduleſcentium*ſt. Ad. II, 1, 53. Quam iniqui ſunt patres in omnis *aduleſcentis* iudices. Heaut. II, 1, 1.

Aduleſcentia] Nos noſtramque *aduleſcentiam* habent deſpicatam. Eun. II, 3, 91. Illarum adfines eſſe rerum, quas fert *aduleſcentia*. Heaut. II, 1, 3. Iam inde ab *aduleſcentia*. Adelph. I, 1, 16. Sperabam iam deferuiſſe *aduleſcentiam*. Adelph. I, 2, 72. perſuaſit nox, amor, vinum, *aduleſcentia*. Adelph. III, 4, 24. Quae vos propter *aduleſcentiam* minus videtis. Adelph. V, 9, 35. Id vitium numquam decreui ego eſſe *aduleſcentiae*. Hec. IV, 1, 27. Inſidias noſtrae fecit *aduleſcentiae*. Phorm. II, 1, 44.

Aduleſcentior] Quo iure ſum vſus *aduleſcentior*. Hec. Alt. Prol. 3.

Adoleſcentula] Forte vnam aſpicio *adoleſcentulam*. And. I, 1, 91. Ea mortua eſt: reliquit filiam *adoleſcentulam*. Heaut. III, 3, 41.

Adoleſcentulus] Quod plerique omnes faciunt *adoleſcentuli*. And. I, 1, 28. Perpuliſti me, homini vt *adoleſcentulo* filiam darem. And. V, 1, 9. Homines *adoleſcentulos* in fraudem inlicis. And. V, 4, 7. Rhodius *adoleſcentulus*. Eun. III, 1, 33. Heri aliquot *adoleſcentuli* coiimus in Piraeo. Eun. III, 4, 1. Quo modo *adoleſcentulus* meretricum ingenia et mores poſſet noſcere. Eun. V, 4, 9. Qui *adoleſcentulum* nobilitas flagitiis. Eun. V, 7, 20. vide Notas. Noſſe omnia haec ſaluti eſt *adoleſcentulis*. Eun. V, 4, 18. Vt animum decuit aegrotum *adoleſcentuli*. Heaut. I, 1, 48. Non eſt flagitium, mihi crede, *adoleſcentulum* ſcortari. Adelph. I, 2, 21. Odioſa haec eſt aetas *adoleſcentulis*. Hec. IV, 3, 13. Quia nusquam inſanum fecit *adoleſcentulum*. Phorm. Prol. 6. vide Notas.

Aduncus] Rufamne illam virginem, caeſiam, ſparſo ore, *adunco* naſo? Heaut. V, 5, 18.

Aduocatus] *Aduocatus* mane mi eſſe vt meminerit. Eun. II, 3, 48. Volo ego adeſſe hic *advocatos* nobis in turba hac. Eun. IV, 6, 26. Me a foro abduxit modo huc *aduocatum* ſibi. Adelph. IV, 5, 12. Aduerſusne illum cauſam dicerem, cui veneram *aduocatus*? Adelph. IV, 5, 43.

Aduoco] Ibo ad forum, atque aliquot mihi amicos *aduocabo*. Phorm. II, 1, 83.

Aduorſatrix] Quin tu in ea re mi *aduorſatrix* fueris. Heaut. V, 3, 5.

Aduorſor. Aduerſor] Eine ego vt *aduorſer*? And. I, 5, 28. Cum placo, *aduorſor* ſedulo et deterreo. Adelph. I, 2, 64. Neque tuae libidini *aduerſabor*. Hec. II, 2, 3. Non poſſum *aduorſari* meis. Hec. II, 2, 29. Reduc vxorem, ac noli *aduorſari* mihi. Hec. IV, 4, 32. Coepi *aduerſari* primo. Phorm. I, 2, 25. Viris *aduorſari* aeque ſtudium eſt. Hec. II, 1, 5. vide Notas.

Aduorſum. Aduerſum] Id gratum fuiſſe *aduorſum* te. And. I, 1, 15. De illa me *aduerſum* hunc loqui. And. I, 5, 30. Me *aduerſum* edictum tuum facere eſſe auſam. Heaut. IV, 1, 10. Neque ſeruolorum quisquam qui *aduorſum* ierant. Adelph. I, 1, 2. *Aduorſum* animi tui lubidinem. Hec. IV, 1, 19. *Aduorſum* ſtimulum calces. Phorm. I, 2, 28. Itane es paratus facere me *advorſum* omnia? Phor. II, 3, 80. Te complures *aduorſum* ingenium meum menſes tuli. Phor. III, 2, 35.

Aduorſus. Aduerſus] *Aduorſus* nemini. And I, 1, 37. vide Notas. Si quid nobis forte *adverſi* euenerit. Heaut. II, 3, 114. Vti *aduorſa* eius per te tecta taciteque aput omnis fient. Hec. III, 3, 28. Vſque *aduorſa* tempeſtate vſi ſumus. III, 4, 9. Quo pacto *aduorſam* aerumnam ferant. Phorm. II, 1, 12. Nihil eſt magis meis nuptiis *aduorſum*. Heaut. IV, 3, 21. Quum res *adverſae* fient. Phorm. V, 4, 3.

Aduorto. Aduerto] Quaeſo animum *aduortite*. And. Prol. 8. Illa ſeſe interea commodum huc *aduorterat* in hanc noſtram plateam. Eun. II, 3, 52. Animum *aduertunt* grauiter, quae non cenſeas. Heaut. III, 3, 9. vide Notas. Animum non *aduorti* primum. Heaut. IV, 1, 43.

Aduſtus] Hoc falſumſt, hoc *aduſtumſt*, hoc lautumſt parum. Adelph. III, 3, 71.

Aedes] Matronam nullam in *aedibus*. And. II, 2, 27. Si adpoſitum puerum ante *aedis* viderit. And. IV, 4, 34. *Aedis* expugnabo. Eun. IV, 7, 3. Conſilium illud rectumſt de occludendis *aedibus*. Eun. IV, 7, 14. Aderit vna in vnis *aedibus*. Eun. II, 3, 76. Hunc tu in *aedis* cogitas recipere poſthac? Eun. V, 2, 58. Inſcripſi ilico *aedis* mercede. Heaut. I, 1, 93. *Aedes* noſtrae vix capient, ſcio. Heaut. II, 3, 13. Eſt mihi vltimis conclaue in *aedibus*. Heaut. V, 1, 29. In *aedis* inruit alienas. Adelph. I, 2, 8. Ante *aedis* non feciſſe erit melius hic conuicium. Adelph. II, 1, 26. Fratri *aedes* fient peruiae. Adelph. V, 7, 14. Extuliſſe extra *aedis* puerum. Hec. IV, 1, 48. Pollicita eſt ea ſe conceſſuram ex *aedibus*. Hec. IV, 4, 57. Introiit in *aedis* ater alienus canis. Phorm. IV, 4, 25. Harum qui eſt dominus aedium. Phorm. V, 1, 26.

Aediculae] *Aediculae* item ſunt ob decem alias. Phorm. V, 3, 58.

Aedilis] Menandri Eunuchum poſtquam *Aediles* emerunt. Eun. Prol. 20.

Aeger] Video ſentum, ſqualidum., *aegrum*, pannis annisque obſitum. Eun. II, 2, 5. *Aegram* eſſe ſimulant mulierem. Hec. I, 2, 13. Cum in proximo hic ſit *aegra*. Hec. III, 2, 6.

Aegre] Redeo inde iratus, atque *aegre* ferens. And. I, 1, 110. Voluit facere contra huic *aegre*. Eun. IV, 1, 10. Ego haud minus *aegre* patior. Heaut. V, 2, 5. Quamobrem aliquid *aegre* huic faceret. Eun. V, 5, 31. vide Notas. *Agreſt*. Adelph. I, 2, 57. Oſtendere, me *aegre* pati, illi nolui. Adelph. I, 2, 63. Ne quid *aegre* eſſet mihi. Hec. II, 1, 30. Ne *aegre* quicquam ex me audias. Hec. V, 1, 38. Fuiſſet tum illos mi *aegre* aliquot dies. Phorm. I, 3, 7.

Aegritudo] Si nulla *aegritudo* huic gaudio interceſſerit. And. V, 5, 5. Ne hoc gaudium contaminet vita *aegritudine* aliqua. Eun. III, 5, 4. Aut gaudio ſumus praepediti nimio, aut *aegritudine*. Heaut. III, 1, 99. Diem adimere *aegritudinem* hominibus. Heaut. III, 1, 13. Nulla res tanta, quae mi *aegritudinem* adferat. Heaut. IV, 3, 2. Magnarum ſaepe id remedium *aegritudinum* eſt. Heaut. III, 2, 28. Mihi quidem cotidie augeſcit magis de filio *aegritudo*. Heaut. III, 1, 15. Animo incerto prae *aegritudine*. Heaut. I, 1, 71. Dum *aegritudo* eſt haec recens. Adelph. III, 2, 14. *Aegritudo* haec oritur mi abs te. Hec. II, 1, 26. Matrem ex *aegritudine* mors conſecuta eſt. Phorm. V, 1, 23.

Aegrotus] Animum *aegrotum* ad deteriorem partem adplicat. And. I, 1, 22. Puerperam duci per viam *aegrotam*. Adelph. V, 7, 24. Facile omnes, cum valemus, recta conſilia *aegrotis* damus. And. II, 1, 9.

Aemulor] *Aemulari* neclegentiam potius. And. Prol. 21.

Aemulus] Illum *aemulum*, quod poteris, ab ea pellito. Eun. II, 1, 8. Sibi putans adductum ante oculos *aemulum*. Eun. IV, 1, 9. Vide Notas.

Aequalis] Quem vocabo ad coenam meorum *aequalium* potiſſimum

tiſſimum? And. I, 6, 22. Patris cognatum atque *aequalem* noſtine? Eun. II, 3, 36. Amico atque *aequali ſuo*. Heaut. III, 1, 8.

Aeque] *Aeque* quidquam nunc quidem. And. II, 6, 3. Miſer, *aeque* atque ego. And. IV, 2, 19. Cui *aeque* audiſti commode quicquam eueniſſe? Heaut. IV, 3, 7. Eadem *aeque* ſtudeant, nolintque omnia? Hec. II, 1, 2. Viris aduorſari *aeque* ſtudium eſt. Hec. II, 1, 5. Edepol ne nos ſumus inique *aeque* omnis inuiſae viris. Hec. II, 3, 2. Numquam *aeque*, ac modo. Phorm. I, 2, 43. Noui *aeque* omnia tecum. Phorm. V, 8, 43.

Aequus. Aequos] Adeſte *aequo* animo. And. Prol. 24. Poſtulo ſiue *aequumſt*, te oro. And. I, 2, 19. *Aequo* animo ferre. And. II, 3, 23. *Aequum* eſt vos cognoſcere. Eun. Prol. 42. Par atque *aequum* eſt. Eun. II, 3, 95. vide Notas. Quae liberum ſcire *aequom* eſt. Eun. III, 2, 25. *Aequo* animo *aequa* noſcere oportet. Adelph. III, 4, 58. E medio *aequum* excedere eſt. Hec. IV, 3, 14. Iſtuc *aequi* bonique facio. Heaut. IV, 5, 14. Cupio, *aequi* modo aliquid. Adelph. II, 1, 33. Praeter *aequumque* et bonum. Adelph. I, 1, 39. Si ita *aequom* cenſes. Adelph. IV, 3, 10. Non *aequom* dicis. Adelph. V, 3, 17. Neque adeo ex *aequo* et bono. Adelph. V, 9, 30. Quo *aequior* ſum Pamphilo. And. II, 5, 18. *Aequa* de me dixerit. Hec. IV, 5, 25. Quod ſors feret, feremus *aequo* animo. Phorm. I, 2, 88. Reſtitui in integrum *aequom* eſſe ac bonum. Phorm. II, 4, 11. Qui neque ius, neque bonum atque *aequom* ſciunt. Heaut. IV, 1, 29.

Aerumna] Quo tu minus ſcis *aerumnas* meas. And. IV, 1, 31. Qui te expedias his *aerumnis*. Hec. III, 1, 8. Me ex quanta *aerumna* extraxeris. Hec. V, 4, 36. Quo pacto aduorſam *aerumnam* ferant. Phorm. II, 1, 12.

Aes] Ancillam *aere* emptam ſuo. Phorm. II, 2, 26.

Aeſchinus] Huius multa mentio eſt in Adelphis.

Aeſculapius] Quod te, *Aeſculapi*, et te Salus, ne quid ſit huius, oro. Hec. III, 2, 3.

Aetas] Dum eum *aetas*, metus, magiſter cohibebant. And. I, 1, 27. vide Notas. Huius formam atque *aetatem* vides. And. I, 5, 51. Dum licitum eſt eii, dumque *aetas* tulit. And. II, 6, 12. Egregia forma, atque *aetate* integra. And. I, 1, 45. Per noſtram amicitiam, quae cum *aetate* adcreuit ſimul. And. II, 3, 7. Neque ſcibat, neque per *aetatem* etiam potis erat. Eun. I, 2, 33. Forma et *aetate* ipſe es. Eun. II, 3, 83. vide Notas. Iam dudum: *aetatem*. Eun. IV, 5, 8. Putauit me et *aetate* et beneuolentia plus ſcire. Heaut. I, 1, 63. Illa *aetas* magis ad haec vtendi idonea eſt. Heaut. I, 1, 81. Ego iſtuc *aetatis*, non amori operam dabam. Heaut. I, 1, 58. Mihi videre praeter *aetatem* tuam facere. Heaut. I, 1, 7. Cum vno *aetatem* agere viro. Heaut. II, 4, 12. Me *aetatem* cenſes velle id adſimularier? Heaut. IV, 3, 38. Quod illos ſat acuet *aetas*. Adelph. IV, 3, 48. Quin res, *aetas*, vſus, ſemper aliquid adportet noui. Adelph. V, 4, 2. Contriui in quaerendo vitam atque *aetatem* meam: Nunc exacta *aetate* hoc fructi pro labore fero. Adelph.

 V, 4, 15

V, 4, 15 et 16. Alieniore *aetate*. Adelph. I, 2, 30. Ad omnia alia *aetate* ſapimus rectius. Adel. V, 3, 46. Odioſa haec eſt *aetas* aduleſcentulis. Hec. IV, 3, 13. Vt ne cui mea longinquitas *aetatis* obſtet. Hec. IV, 2, 20. Capiti atque *aetati* illorum. Hec. III, 1, 54. Vna inter nos agere *aetatem* liceat. Hec. II, 1, 10. Vbiuis gentium agere *aetatem*. Hec. III, 1, 4. Neque ille hoc animo erit *aetatem*, neque pol tu eadem iſtac *aetate*. Hec. V, 1, 20. Tua praeterierat iam ad ducendum *aetas*. Phorm. II, 3, 76. Non manebat *aetas* virginis meam neclegentiam. Phorm. IV, 1, 4. Vt cum vno *aetatem* degeret. Phorm. II, 3, 70. Reſpice *aetatem* tuam. Phorm. II, 3, 87. *Aetate* minus peccaturum putem? An mea forma atque *aetas* nunc magis expetendaſt? Phorm. V, 8, 33 et 35.

Agellus] *Agelli* eſt hic ſub vrbe paullum. Adelph. V, 8, 26.

Ager] Neque *agri*, neque vrbis odium me vnquam percipit. Eun. V, 5, 2. *Agrum* in proximo hic mercatus es. Heaut. I, 1, 2. *Agrum* in his regionibus meliorem neque pretii maioris nemo habet. Heaut. I, 1, 11. *Agrum* de noſtro patre colendum habebat. Phorm. II, 3, 17.

Agito] Apud eum miles Dionyſia *agitat*. Heaut. IV, 4, 11. *Agitarem* inter vos libere conuiuium. Hec. I, 2, 18. Iam ego hunc *agitabo*. Phorm. II, 3, 4. Id quidem *agitans* mecum ſedulo. Phorm. IV, 3, 10.

Agmen] In medium huc *agmen* cum vecti. Eun. IV, 7, 4.

Ago] Obſerues filium, quid *agat*. And. I, 1, 143. Ah, tantamne rem tam neclegenter *agere*? And. I, 5, 18. Nec quid *agam* certumſt. And. I, 3, 4. Quid *agam* habeo. And. III, 2, 18. *Age age*, vt lubet. And. II, 1, 10. *Age* nunc iam. And. V, 2, 25. *Age* Pamphile: exi Pamphile. And. V, 2, 30. Sed quid *agam*? adeamne ad eum? And. IV, 1, 15. Mea Glycerium, quid *agis*? And. I, 1, 107. Id *ago* ſedulo. And. III, 5, 8. Quo hinc te *agis*? And. IV, 2, 25. Pudice vitam parce ac duriter *agebat*. And. I, 1, 48. Ego id *agam*, qui mihi ne detur. And. II, 1, 35. Quid *agam*, cogito. And. II, 2, 21. Hoc *agam*. And. II, 5, 4. Hoccine *agis*, an non? And. I, 2, 15. Quid tu? quo hinc te *agis*? And. IV, 2, 25. Alias res *agis*. Eun. II, 3, 57. Quid *agis*, homo inpudens? Eun. III, 1, 35. Sicine *agis*? Eun. IV, 7, 34. Quid nunc *agimus*? Eun. IV, 7, 41. Vel rex ſemper maxumas mihi *agebat*, quicquid feceram. Eun. III, 1, 8. *Age* inepte. Eun. II, 3, 20. *Age* nunc, belua. Eun. IV, 4, 37. Magnas vero *agere* gratias Thais mihi? Eun. III, 1, 1. Rem ſeriam velle *agere* mecum. Eun. III, 3, 8. *Actumſt*. ilicet. Eun. I, 1, 9. De ſymbolis quid *actumſt*? Eun. III, 5, 59. Quid *ago* nunc? Heaut. II, 3, 102. Quam rem *agis*? Heaut. IV, 4, 18. Ecquid de illo, quod dudum tecum *egi*, *egiſti*? Heaut. III, 3, 34. Quid *agam*? aut quid comminiſcar? Heaut. IV, 2, 7. Tantumdem *ago*. Heaut. IV, 2, 11. Vide Notas. Metuo quid *agam*. Heaut. IV, 3. 42. Quid cum illiſce *agas*, qui neque ius neque bonum atque aequom ſciunt? Heaut. IV, 1, 29. Cum vno aetatem *agere* viro. Heaut. II, 4, 12. Non nunc

nunc pecunia *agitur*. Heaut. III, 1, 67. *Acta* haec res eſt. Heaut. III, 3, 3. Quaſi iſtic mea res minus *agatur*, quam tua. Heaut. II, 3, 113. *Agis* gratias? Adelph. IV, 3, 5. Nihil *agis*. Adelph. V, 8, 12. Quam vos facillume *agitis*. Adelph. III, 4, 56. Ille ſuam ſemper *egit* vitam in otio, in conuiuiis. Adelph. V, 4, 9. Quid faciam? quid *agam*? Adelph. V, 3, 3. Vide, quam rem *agas*. Adelph. III, 2, 45. Ruri *agere* vitam. Adelph. I, 1, 20. Quid fit? quid *agitur*? Adelph. V, 5, 2. Vt, quomodo *acta* haec ſunt, ſciat. Adelph. IV, 5, 2. Quid *agitur*? D. Quid *agatur*? Adelph. III, 3, 19 et 20. Bene dicat ſecum eſſe *actum*. Adelph. II, 2, 2. Ille alias res *agere* ſe ſimulare. Hec. V, 3, 28. Lege *agito*. Phorm. V, 7, 91. Viciſſim partes tuas *acturus eſt*. Phorm. V, 5, 7. Non capitis ei res *agitur*, ſed pecuniae. Phorm. IV, 3, 26. Hoc *actum eſt*. Phorm. V, 8, 20. Actum, aiunt, ne *agas*. Phorm. II, 3, 72.

Agreſtis] Ego ille *agreſtis*, ſaeuos, triſtis, parcus, truculentus, tenax duxi vxorem. Adelph. V, 4, 12.

Ah] *Ah* ne me obſecra. And. III, 3, 11. *Ah*, metuo qualem tu me hominem eſſe exiſtimes. Eun. IV, 6, 20. *Ah* quid agis? tace. Eun. IV, 7, 27. *Ah* neſcis, quam doleam. Heaut. V, 1, 61. *Ah*, ſi pergis, abiero. Adelph. I, 2, 47. *Ah* noli, Parmeno. Hec. I, 2, 34. *Ah*, dictum ſapienti ſat eſt. Phorm. III, 3, 8.

Aio] Hem, quid *ais* ſcelus? And. IV, 1, 41. Vt quimus, *aiunt*, quando, vt volumus, non licet. And. IV, 5, 10. *Ain* tandem? And. V, 3, 4. Quid tu *ais*, Gnatho? quid tu autem, Thraſo? Eun. III, 2, 20. *Ain* tu? Eun. III, 5, 19. Ita *aiunt*. Heaut. IV, 8, 13. Quid *ais*? Heaut. V, 1, 27. *Ain* vero? Adelph. III, 3, 51. Quid ipſae? Quid *aiunt*? Adelph. IV, 5, 22. Quis id *ait*? Hec. V, 1, 21. Hem, quid *ais*? Phorm. II, 3, 39. Id quod *aiunt*, auribus teneo lupum. Phorm. III, 2, 21. Ita fugias, ne praeter caſam, quod *aiunt*. Phorm. V, 2, 3.

Alacris] Quid tu es triſtis? quidue es *alacris*? Eun. II, 3, 13.

Algeo] Ne aut ille *alſerit*, aut vſpiam ceciderit. Adelph. I, 1, 11.

Alias] Quando *alias* malim, quam hodie has fieri nuptias? And. III, 2, 49. *Alias* vt vti poſſim cauſa hac integra. Hec. I, 2, 5.

Alibi] Neque iſtic, neque *alibi* tibi erit vſquam in me mora. And. III, 5, 9. Hic ſciri potuit, aut nuſquam *alibi*. Heaut. II, 3, 38. Habebam *alibi* animum amori deditum. Hec. III, 1, 14.

Alicubi] Vtinam hic prope adeſſet *alicubi*. Adelph. III, 3, 6.

Alicunde] Venit meditatus *alicunde* ex ſolo loco. And. II, 4, 3. Quibus eſt *alicunde* aliquis obiectus labos. Hec. III, 1, 6. Sumeret *aliunde*. Phorm. II, 1, 70. *alicunde* eſt periclum. Phorm. II, 2, 19.

Alienus] Prope adeſt, cum *alieno* more viuendumſt mihi. And. I, 1, 125. Viden otium et cibus quid facit *alienus*. Eun. II, 2, 34. Labore *alieno* partam gloriam. Eun. III, 1, 9. Tantumne ab re tuaſt oti tibi, *aliena* vt cures? Heaut. I, 1, 29. *Aliena*

vt melius videant, quam ſua. Heaut. III, 1, 98. Potius ſua ſponte recte facere, quam *alieno* metu. Adelph. I, 1, 50. In aedis inruit *alienas*. Adelph. I, 2. 9. *Alieniore* aetate. Adelph. I, 2, 30. Illum *alieno* animo a nobis eſſe. Adelph. III, 2, 40. *Alienus* eſt ab noſtra familia. Adelph. III, 2, 28. Cur duxit *alienam*? Adelph. IV, 5, 38. *Alienum* a vita mea. Adelph. V, 8, 21. Hunc *alienum* ab ſeſe videt. Hec. I, 2, 84. Cum ſciet *alienum* puerum tolli pro ſuo. Hec. IV, 1, 61. Cum eius *alienum* a me eſſe animum ſentiam. Hec. IV, 4, 36. Cum eam ſequitur *alienus* puer. Hec. IV, 4, 27. Ille ſi me *alienus* adfinem volet. Phorm. IV, 1, 16.

Alimentum] Minas pro *alimentis* datas. Heaut. IV, 7, 8.

Alio] Fortaſſe tu profectus *alio* fueras. Eun. II, 2, 49. Fructum ne quando iratus tu *alio* conferas. Eun. III, 1, 60. Illi ſuum animum *alio* conferunt. Heaut. II, 4, 10.

Aliorſum] Neue *aliorſum*, atque ego feci, acceperit. Eun. I, 2, 2.

Aliqua] Ne aliqua ad patrem hoc permanet. Adelph. II, 4, 19. Ne vxor *aliqua* hoc reſciſcat mea. Phorm. IV, 1, 19. Id porro *aliqua* vxor mea reſciſceret. Phorm. V, 1, 19.

Aliquando] Si quid huius ſimile forte *aliquando* euenerit. Heaut. III, 2, 40. *Aliquando* tandem huc animum vt adducas tuum. Hec. IV, 4, 61.

Aliquantillum] Subtriſtis viſuſt eſſe *aliquantillum* mihi. And. II, 6, 16. vide Notas.

Aliquantiſper] Concedas aliquo ab ore eorum *aliquantiſper*. Heaut. III, 3, 11. Cur non ludo hunc *aliquantiſper*? Adelph. IV, 5, 5.

Aliquantulum] Quaeſo tandem *aliquantulum* tibi parce. Heaut. I, 1, 111. Sed mihi opus erat, *aliquantulum* quae adferret. Phorm. IV, 3, 50.

Aliquantum] Eius frater *aliquantum* ad rem eſt auidior. Eun. I, 2, 51. *Aliquantum* iniquior erat praeter eius lubidinem. Heaut. I, 2, 27.

Aliquis] *Aliquid* monſtri alunt. And. I, 1, 15. *Aliquid* facerem, vt hoc ne facerem. And. I, 5, 24. Atque *aliquis* dicat, nil promoveris. And. IV, 1, 16. Hic nunc me credit *aliquam* ſibi fallaciam portare. And. II, 6, 1. Dicam, *aliquid* me inuenturum, vt huic malo *aliquam* producam moram. And. III, 5, 9. Dabit hic pugnam *aliquam* denuo. Eun. V, 2, 60. Vt haeream in parte *aliqua* tandem apud Thaidem. Eun. V, 8, 25. *Aliquid* inueni modo, quod ames. Eun. II, 3, 17. Vt *aliqua* pars laboris minuatur mihi. Heaut. Prol. 42. Quod ego in *aliqua* parte amicitiae puto. Heaut. I, 1, 5. vide Notas. Nonne ad ſenem *aliquam* fabricam fingit? Heaut. III, 2, 34. Vt meae ſtultitiae in iuſtitia tua ſit *aliquid* praeſidi. Heaut. IV, 1, 33. *Aliquid* gnato conficies mali. Heaut. V, 3, 1. Hoc quidem ferendum *aliquo* modoſt. Adelph. III, 4, 23. Qui *alicui* rei eſt. Adelph. III, 3, 4. Euadet in *aliquod* magnum malum. Adelph. III, 4, 64. Bene nos *aliquid* facere illi decet. Adelph. V, 8, 25. Huic *aliquid* paulum prae manu dederis. Adelph. V, 9, 23. Quibu eſt alicunde *aliquis* obiectus labos. Hec. III, 1, 6. Cum ex te eſſet

aliquis,

aliquis, qui te appellaret patrem. Hec. IV, 4, 30. Ii qui minus habent vt ſemper *aliquid* addant diuitioribus? Phorm. I, 1, 8. *Aliquid* conraſiſſem. Phorm. I, 4, 13. Vnde *aliquid* abradi poteſt. Phorm. II, 2, 19. Dum aliud *aliquid* flagiti conficiat. Phorm. V, 4, 5.

Aliquo] Dum proficiſcor *aliquo*. And. II, 1, 29. Illum *aliquo* concluſiſſem. Eun. IV, 3, 25. Ne denuo miſer *aliquo* extrudar hinc. Heaut. IV, 6, 5. Credo abductum in ganeum *aliquo*. Adel. III, 3, 6. Hinc egens profugiet *aliquo* militatum. Adelph. III, 3, 31. Quantum poteſt, *aliquo* abiicienda eſt. Adelph. IV, 7, 26. In angulum *aliquo* abeam. Adel. V, 2, 11. *Aliquo* mihi eſt hinc ablegandus. Hec. III, 3, 54.

Aliquot] Vt *aliquot* ſaltem nuptiis prodat dies. And. II, 1, 13. *Aliquot* me adierunt. And. III, 3, 2. In pariundo *aliquot* adſuerunt liberae. And. IV, 4, 32. Heri *aliquot* aduleſcentuli coiimus in Piraeo. Eun. III, 4, 1. *Aliquot* mihi amicos aduocabo Phorm. II, 1, 82. *Aliquot* hos ſumam dies. Phorm. V, 5, 4.

Aliter] *Aliter* euenire multo intellegit. And. Prol. 4. Tu ſi hic ſis, *aliter* cenſeas. And. II, 1, 10. vide Notas. *Aliter tuum* amorem, atque eſt, accipis. Heaut. II, 3, 23. Sin *aliter* animus veſter eſt. Adelph. III, 4, 46. Numquam te *aliter* atque es, in animum induxi tuum. Adelph. IV, 3, 6. Si *aliter* putas. Adel. IV, 3, 12. Haud *aliter* cenſeo. Adelph. V, 8, 5. Sin eſt, vt *aliter* tua ſiet ſententia. Hec. IV, 4, 15. Ego hunc eſſe *aliter* credidi. Ego iſti nihilo ſum *aliter* ac ſui. Phorm. III, 2, 44 et 45.

Alius] *Alium* eſſe cenſes nunc me atque olim cum dabam? And. III, 3, 13. Homini aduleſcentulo in *alio* occupato amore. And. V, 1, 10. Hic dies *aliam* vitam deſert, *alios* mores poſtulat. And. I, 2, 18. *Aliorum* exempla commonent. And. IV, 5, 17. Fallacia *alia aliam* trudit. And. IV, 4, 40. *Alia* res. Eun. II, 3, 70. *Aliam* rem ex *alia* cogitare. Eun. IV, 2, 3. *Alias* res agis. Eun. II, 3, 57. *Aliud* ex *alio* malum. Eun. V, 5, 17. Qui mihi per *alium* oſtendit ſuam ſententiam. Heaut. II, 1, 7. Per *alium* quemuis vt des. Heaut. III, 1, 61. Aput *alium* prohibet dignitas; aput *alium* ipſius facti pudet. Heaut. III, 3, 15. Periclum ex *aliis* facito. Heaut. II, 1, 9. Nunc *aliud* ſpecta. Heaut. V, 2, 38. Vbi vide Notas. Vt *aliud* ex *alio* incidit? Heaut. III, 3, 37. Vt *alia* omittam. Heaut. III, 1, 48. Fecere *alii* ſaepe item boni. Adelph. IV, 5, 54. Nati filii, *alia* cura. Adelph. V, 4, 14. *Aliud* fortaſſe *alii* viti eſt. Hec. II, 2, 28. vide Notas. *Alid* ſi ſcirem. Hec. V, 1, 23. vide Notas. Ille *alias* res agere ſe ſimulare. Hec. V, 3, 28. Timeo ne *aliud* credam, atque aliud nunties. Hec. V, 4, 4. Quaereret *alium* virum. Phorm. II, 1, 67. Numquid *aliud* me vis? Phorm. I, 2, 101. Dum *aliud* aliquid flagiti conficiat. Phorm. V, 2, 5. Vt *alia* tua ſunt facta. Phorm. V, 8, 51.

Alo] Aliquid monſtri *alunt*. And. I, 5, 15. Aut equos *alere*, aut canes ad venandum. And. I, 1, 30. Quae illam *alit* paruolam. Eun. V, 2, 53. Illancine mulierem *alere* cum illa familia? Heaut. IV, 5, 3. *Alit* illas; ſolus omnem familiam ſuſtentat.

Adelph. III, 4, 35. Huic ſuum reddas ſcilicet; vt *alamus* noſtrum. P. Quem ipſe neclexit pater, ego *alam*? L. Quid dixti? eho, an non *alemus*? Hec. IV, 4, 48 et 49. Puerum mihi cedo: ego *alam*. Hec. IV, 4, 86. *Alere* nolunt hominem edacem. Phorm. II, 2, 21.

Alter] Vnus et item *alter*. And. I, 1, 50. Ex incommodis *alterius* ſua vt comparent commoda? And. IV, 1, 4. Tum hoc *alterum*, id veroſt. Eun. V, 4, 8. *Alterae* dum narrat, forte audivi. Heaut. II, 3, 30. Curemus aequam vterque partem, tu *alterum*, ego item *alterum*. Adelph. I, 2, 50 et 51. Vna iniuriaſt tecum. *altera* eſt tecum. Phorm. V, 7, 91.

Alterco] Cum patre *altercaſti*. And. IV, 1, 29.

Amabo] Hoc agite, *amabo*. Eun. I, 2, 50. Id *amabo* adiuta me. Eun. I, 2, 70. Fac *amabo*. Eun. III, 3, 28. *Amabo*, vt illuc tranſeas. Eun. III, 3, 31. *Amabo*, quid ait? Eun. V, 3, 6. *Amabo*, quid tibi eſt? Heaut. II, 4, 24. Hiſcine tu *amabo* non contra inſidiabere? Hec. I, 1, 13.

Amarus] *Amarae* mulieres ſunt, non facile haec ferunt. Hec. IV, 4, 88.

Amator] Ego *amatores* audieram mulierum eſſe eos maxumos. Eun. IV, 3, 21. Quae mi ante oculos coram *amatorem* adduxti tuum. Eun. IV, 7, 24. Quae cum *amatore* cum coenant, ligurriunt. Eun. V, 4, 14. vide Notas. Forma impulſi noſtra nos *amatores* colunt. Heaut. II, 4, 9. Satrapa ſi ſiet *amator*, numquam ſufferre eius ſumtum queat. Heaut. III, 1, 43. Per pol quam paucis reperias meretricibus fidelis eueniſſe *amatores* Hec. I, 1, 2. Neque enim in rem eſt noſtram, vt quisquam *amator* nuptiis laetetur. Hec. V, 3, 37.

Ambages] Quas, malum, *ambages* mihi narrare occipit? Heaut. II, 3, 77.

Ambigo] Vicini noſtri hic *ambigunt* de finibus. Heaut. III, 1, 93.

Ambiguus] Etiam ſi dudum fuerat *ambiguum* hoc mihi. Hec. IV, 4, 26.

Ambio] Niſi vides, niſi ſenis amicos oras, *ambis*. And. II, 2, 36.

Ambo] *Ambo* opportune: vos volo. And. II, 2, 8. Qui vtramvis recte norit, *ambas* nouerit. And. Prol. 10. Poſt vna *ambo* abierunt foras. Eun. V, 4, 34. Heri minas pro *ambobus* viginti dedi. Eun. I, 2, 89. *Ambo* accuſandi. Heaut. I, 1, 67. Vera dicendo vt eos *ambos* fallam. Heaut. IV, 3, 33. Ego vapulando, ille verberando vſque *ambo* defeſſi ſumus. Adelph. II, 2, 5. Ad amuſſim *ambarum* mores earum exiſtumans. Hec. I, 2, 88. vide Notas. Euenit ſenibus *ambobus* ſimul, iter vt eſſet. Phorm. I, 2, 15.

Ambulo.] *Ambula*. Heaut. II, 3, 139. Defeſſus ſum *ambulando*. Adelph. IV, 6, 1. Vt me *ambulando* rumperet. Hec. III, 4, 21. *Ambulando* totum hunc contriui diem. Hec. V, 3, 17. In ius *ambula*. Phorm. V, 7, 43.

Amens] Inceptioſt *amentium*, haut amantium. And. I, 3, 13.

Amentia] Cur meam ſenectutem huius ſollicito *amentia*? And. V, 3, 16. Quae illaec prauitas, quaeue *amentia* eſt?

Heaut.

Heaut. V, 2, 21. Quae haec *amentia* eſt? Hec. IV, 4, 50.

Amica] Si iſta vxor ſiue *amica* ſt. And. I, 3, 11. Haud convenit vna ire cum *amica* imperatorem in via. Eun. III, 2, 41. Timet animum *amicae* ſe erga vt ſit ſuae. Heaut. I, 2, 15. Magis nunc me *amicae* dicta ſtimulant. Heaut. II, 1, 11. Vnde eſſet adulefcenti, *amicae* quod daret. Heaut. III, 2, 23. *Amicam* vt habeas iam prope in vxoris loco? Heaut. I, 1, 52, Hominem *amicum* recipere ad te, atque eius *amicam* ſubigitare. Heaut. III, 3, 6. *Amicam* adduxti, quam non liceat tangere. Heaut. IV, 6, 15. Cur emis *amicam*? Adelph. V, 3, 14. Laetus eſt de *amica*. Adelph. II, 2, 45. Illum ſciui habere *amicam*. Hec. IV, 1, 26. Exeuntem aut introeuntem ad *amicam*. Hec. IV, 1, 36. Quam longum ſpatium amandi *amicam* tibi dedi? Hec. IV, 4, 62. *Amicas* et cognatas deſerere et feſtos dies. Hec. IV, 2, 16. Easdem *amicas* fore tibi promitto. Hec. V, 2, 25. Homo adulefcens ſi habet vnam *amicam*. Phorm. V, 8, 52.

Amicitia] Nunc te per *amicitiam* et per amorem obſecro. And. II, 1, 25. Per ego te Deos oro, et noſtram *amicitiam*. And. III, 3, 6. Satis iam ſatis ſpectata erga te *amicitia* ſt mea. And. V, 1, 1. Quod ego eſſe in aliqua parte *amicitiae* puto. Heaut. I, 1, 5. vide Notas. Imperium quod *amicitia* adiungitur Adel. I, 1, 42. Scio te non eſſe vſum antehac *amicitia* mea. Adelph. II, 2, 43. Ex quo firmiorem inter nos fore *amicitiam* poſthac ſcires. Hec. IV, 1, 18. Noſtra vtere *amicitia*, vt voles. Hec. V, 1, 37. Egon tuam expetam *amicitiam*? Phorm. II, 3, 85.

Amicus] Te iſti virum do, *amicum*, tutorem, patrem. And. I, 5, 60. Ita facillume *amicos* pares. And. I, 1, 39. Obſequium *amicos*, veritas odium parit. And. I, 1, 41. Pater *amicus* ſummus nobis. And. V, 6, 6. Omnes noti me atque *amici* deſerunt. Eun. II, 2, 7. Sic ſoleo *amicos*. Eun. II, 2, 48. *Amici* quoque res, eſt videndum, in tuto vt conlocetur. Heaut. IV, 3, 11. *Amicum* ingenio fretum, haut natura ſua. Heaut. Prol. 24. Filium meum *amico* atque aequali ſuo video inſeruire. Heaut. V, 1, 37. Homo *amicus* nobis iam inde a puero. Adelph. III, 4, 86. Communia eſſe *amicorum* inter ſe omnia. Adelph. V, 3, 18. Ex *amicis* inimici vt ſint nobis adfines, facis. Hec. II, 1, 14. Solus eſt homo *amico amicus*. Phorm. III, 3, 29. Vt *amici* inter nos ſimus. Phorm. II, 3, 84. Aliquot mihi *amicos* aduocabo. Phorm. II, 3, 83.

Amitto] Vis me vxorem ducere? hanc vis *amittere*? And. V, 3, 27. Illam e conſpectu *amiſi* meo. Eun. II, 3, 2. Simul conſilium cum re *amiſti*? Eun. II, 2, 10. Caue, ne prius, quam hanc a me accipias, *amittas*. Eun. IV, 6, 13. An ego occaſionem *amitterem*? Eun. III, 5, 58. Vnam hanc noxiam *amitte*. Eun. V, 2, 11. vide Notas. Quiduis malo, quam hunc *amittere*. Heaut. IV, 8, 18. Teſtis mecum eſt anulus, quem ipſe *amiſerat*. Adelph. III, 2, 49. Vt veni, itidem incertum *amiſti*. Hec. II, 2, 9. Nunc *amitte* quaeſo hunc. Phorm. I, 2, 91. Neque quo pacto a me *amittam*, neque vti retineam, ſcio. Phorm. III. 2, 22.

vide Notas. Mercedem dare lex iubet eii atque *amittere?* Phorm. II, 3, 67. Vt neque mi ius ſit *amittendi*, nec retinendi copia. Phorm. I, 3, 24. Video filium inuitum ſane mulierem abs te *amittere*. Phorm. V, 7, 23.

Amo] Hi tres tum ſimul *amabant*. And. I, 1, 61. Dum licitum eſt eii, *amauit*. And. II, 6, 13. Incoeptioſt amentium, haut *amantium*. And. I, 3, 13. Scimus, hanc quam miſere *amarit*. And. III, 2, 40. *Amantium* irae, amoris integratio. And. III, 3, 23. Niſi me lactaſſes *amantem*. And. IV, 1, 24. Ecquid nos *amas* de fidicina iſtac? Eun. III, 2, 3. Dies noctesque me *ames*: me deſideres. Eun. I, 2, 13. Aliquid inueni modo, quod *ames*. Eun. II, 3, 17. Extrema linea *amare*, haut nihil eſt. Eun. IV, 2, 13. Nihil eſt hac Thaide dignius, quod *ametur*. Eun. V, 8, 22. Quanto minus ſpei eſt, tanto magis *amo*. Eun. V, 8, 23. Numquam fui vſquam, quin me omnes *amarint* plurimum. Eun. V, 8, 62. vide Notas. Sic me di *amabunt*. Heaut. III, 1, 54. Noui ego *amantis*. Heaut. III, 3, 9. vide Notas. Ita me Di *amabunt*, vt nunc Menedemi vicem miſeret me. Heaut. IV, 5, 1. Caue, ſi me *amas*. Heaut. IV, 4, 8. Merito tuo te *amo*. Adelph. V, 8, 23. vide Notas. Magis te, quam oculos nunc *amo* meos. Adelph. IV, 5, 67. Qui te *amat* plus quam hoſce oculos. Adel. V, 7, 5. Habui, *amaui* pro meo. Adelph. I, 1, 22. Quam hic non *amauit* meretricem? Adelph. I, 2, 69. Inter ſe *amare*. Adelph. V, 3, 42. Recte *amaſti* vxorem tuam. Hec. V, 4, 24. *Amo* te, et habeo gratiam. Phorm. I, 2, 4. Ita me Di bene *ament*, vt me liceat tam diu quod *amo* frui. Phorm. I, 3, 13.

Amolior] Hinc vos *amolimini*. And. IV, 2, 24.

Amor] Bene diſſimulatum *amorem* et celatum indicat. And. I, 1, 105. Vt conſuetum facile *amorem* cerneres. And. I, 1, 108. Qui iſtum *amorem* ex corde eiicias. And. II, 1, 7. vide Notas. Nunc te per amicitiam et per *amorem* obſecro. And. II, 1, 26. Amantium irae, *amoris* integratio. And. III, 3, 23. Aduleſcentulo in alio occupato *amore*. And. V, 1, 10. Meretricios *amores* nuptiis conglutinas? And. V, 4, 10. Vtinam eſſet mihi pars aequa *amoris* tecum. Eun. I, 2, 12. In *amore* haec omnia inſunt vitia. Eun. I, 1, 14. Neque, praeterquam quas ipſe *amor* moleſtias habet, addas. Eun. I, 1, 32. *Amore* ardeo. Eun. I, 27. Prae *amore* excluſti hunc foras. Eun. I, 2, 18. *Amorem* difficillimum et cariſſimum, a meretrice virginem quo amabat. Eun. V, 4, 4. vide Notas. Non adeo ſum imperita, vt quid *amor* valeat, neſciam. Eun. V, 2, 42. Meo fratri gaudeo eſſe *amorem* omnem in tranquillo. Eun. V, 8, 8. Non *amori* operam dabam. Heaut. I, 1, 58. Aliter tuum *amorem*, atque eſt, accipis. Heaut. Heaut. II, 3, 23. Et me, et meum *amorem*, et famam permitto tibi. Heaut. II, 3, 110. Si mihi ſecundae res de *amore* meo eſſent. Heaut. II, 2, 1. In hunc ſuſpicioſt translata *amoris*. Heaut. IV, 5, 53. Perſuaſit mox, *amor*, vinum adoleſcentia. Heaut. III, 4, 24. Meum *amorem* et peccatum in ſe tranſtulit. Adelph. II, 3, 10. Cteſipho autem in

amore

amore eſt totus. Adelph. IV, 2, 50. Pudorin an *amori* obſequeretur magis. Hec. I, 2, 47. Habebam alibi animum *amori* deditum. Hec. III, 1, 14. Me parenti potius, quam *amori* obſequi oportet. Hec. III, 4, 34. Quo pacto me habueris praepoſitam *amori* tuo. Hec. IV, 2, 7. Horunc *amorem* diſtrahi poterin pati? Phorm. III, 2, 33.

Amoueo] *Amoto* metu. And. I, 2, 10. Prorſus a me opinionem hanc tuam eſſe ego *amotam* volo. And. III, 2, 30. Ego hunc *amouebo*. Adelph. IV, 2, 14. Teſtem hanc cum abs te *amoueris*. Hec. IV, 4, 71. Modo te hinc *amoue*. Phorm. III, 3, 33.

Amplector] Si ſe illam in ſomnis, quam illum, *amplecti* maluit. And. II, 5, 19.

Amplexor] Mi to iam oſculari atque *amplexari*: id nil puto. Heaut. V, 1, 27.

Amplior] Haec irae factae eſſent multo *ampliores*. Hec. III, 1, 9. Si forte morbus *amplior* factus fiet. Hec. III, 1, 50.

Amplius] Quid eſt, quod tibi mea ars efficere hoc poſſit *amplius*? And. I, 1, 4. Num quidnam *amplius* tibi cum illa fuit? And. II, 1, 25. Etiamne *amplius*? Eun. I, 2, 63. Nec rei ſere ſane *amplius* quicquam fuit. Heaut. I, 1, 3. Quam vellem inuitatum, vt nobiſcum eſſet *amplius*. Heaut. I, 2, 11. An quid eſt etiam *amplius*? H. Vero *amplius*. Adelph. III, 4, 22 et 23. Quid faciam *amplius*? Adelph. IV, 7, 14. Ego *amplius* deliberandum cenſeo. Phorm. II, 4, 17.

Amuſſis] Ad *amuſſim* ambarum mores earum exiſtumans. Hec. I, 2, 88. Vide Notas.

An. Anne] Spectandae *an* exigendae ſint vobis prius. And. Prol. 27. Hoccine agis, *an* non? And. I, 2, 15. *An* nondum etiam? And. I, 2, 30. Pamphilumne adiutem, *an* auſcultem ſeni. And. I, 3, 4. Haud ſcio, *an*, quae dixit, ſint vera omnia. And. III, 2, 45. Id viſo, tun *an* illi inſaniant. And. III, 3, 3. Tibi dico ego, *an* non? And. IV, 4, 23. Vtrum praedicemne *an* taceam? Eun. IV, 4, 54. Qui ſcis, *an* quae iubeam ſine vi faciat. Eun. IV, 7, 20. Dicam huic, *an* non dicam? Eun. V, 4, 46. Vide Notas. Prauom *an* rectum ſit. Heaut. III, 1, 76. Vide Notas. Etiam haud ſcio, *anne* vxorem ducat. Heaut. V, 2, 46. Haut ſcio, *an* illam miſere nunc amat. Adelph. IV, 5, 33. *An* quia non delinquunt viri? Hec. IV, 4, 41. Viſe, redieritne iam *an* nondum domum. Phorm. II, 4, 5.

Ancilla] Ab Andriaſt *ancilla* haec. And. III, 1, 3. Cum Davo egomet vidi *ancillam* iurgantem. And. V, 1, 19. Paraſitus cum *ancilla*. Eun. II, 3, 56. *Ancillae* tot me veſtiant? Heaut. I, 1, 78. Munerarier *ancillas* primum, ad dominas qui adfectant viam. Heaut. II, 3, 59 et 60. Sponſae aurum, veſtem, *ancillas*, opus eſſe. Heaut. V, 1, 20. *Ancillas* dedo: quolubet cruciatu per me exquire. Hec. V, 2, 7. *Ancillam* aere emptam ſuo. Phor. III, 2, 26. Vxori emunda *ancillaſt*. Phorm. IV, 3, 60. vide Notas.

Ancillula] Ex Aethiopia *ancillulam*. Eun. I, 2. 86. Quam ego cum vna *ancillula* hic reliqui. Heaut. II, 3, 11. Praeterea vna *ancillula* erat; ea texebat vna. Heaut. II, 3, 52 et 53. Me ire dicam ad mercatum, *ancillam*

ancillulam emptum. Phorm. V, 5, 10.

Andria] Menander fecit *Andriam* et Perinthiam. And. Prol. 9. In *Andriam* ex Perinthia fatetur tranſtuliſſe. And. Prol. 13. Verior ne quid *Andria* adportet mali. And. I, 1, 46. Ab *Andriaſt* ancilla haec. And. III, 1, 3. Ab *Andria* eſt haec. And. IV, 4, 17. vide Notas.

Andrius] *Andrium* ego Critonem video? And. V, 4, 9.

Andrus] Ex *Andro* commigravit huc viciniae. And. I, 1, 43. Nauem is fregit apud *Andrum* inſulam. And. I, 3, 17. Naui fracta apud *Andrum* eiectus eſt. And. V, 4, 20. Eadem haec multi alii in *Andro* audiuere. And. V, 4, 28.

Angiportum] In *angiportum* quoddam deſertum. Eun. V, 2, 6. Id quidem *angiportum* non eſt peruium. Adelph. IV, 2, 39.

Ango] Non cotidiana cura haec *angeret* animum. Phorm. I, 3, 8.

Anguis] *Anguis* in impluuium decidit de tegulis. Phorm. IV, 4, 26.

Angulus] In *angulum* aliquo abeam. Adelph. V, 2, 10.

Anguſtus] Hac re in *anguſtum* oppido nunc meae coguntur copiae. Heaut. IV, 2, 2.

Anhelo] Memini nocte prima confugere *anhelantem* domum. Hec. V, 3, 25.

Anicula] Importunitatem ſpectate *aniculae*. And. I, 4, 4. Neque notus, neque cognatus extra vnam *aniculam* quisquam aderat. Phorm. I, 2, 48.

Anima] Seni *animam* primum extinguerem. Adelph. III, 2, 16. *Animam* recepi. Adelph. III, 2, 26. *Animam* relinquam potius, quam illas deferam. Adelph. III, 4, 52. Quid, ſi *animam* debet? Phorm. V, 3, 56. *Animam* compreſſi: aurem admoui. Phorm. V, 6, 28.

Animaduerto] Ea primum ab illo *animaduertenda* iniuriaſt. And. I, 1, 129. O facinus *animaduertendum*! And. IV, 4, 28. Alios tuam rem credidiſti magis quam tete *animaduerſuros*? Phorm. III, 1, 3. Poſtquam tantopere id vos velle *animaduerteram*. Phorm. V, 7, 16.

Animus] Neque commouetur *animus* in ea re tamen. And. I, 1, 67. Mala mens, malus *animus*. And. I, 1, 137. Humani ingeni manſuetique *animi* officia. And. I, 1, 87. In dubio eſt *animus*. And. I, 5, 36. *Animus* irritatus eſt. And. III, 4, 18. Poëta cum primum *animum* ad ſcribendum adpulit. And. Prol. 1. Qui me tam leni paſſus *animo* eſt vſque adhuc, quae meo cumque *animo* lubitumſt. And. I, 5, 27 et 28. Quam ego *animo* egregie caram pro vxore habuerim? And. I, 5, 38. *Animo* morem geſſero. And. IV, 1, 17. Quaeſo *animum* aduortite. And. Prol. 8. Vt *animum* ad aliquod ſtudium adiungant. And. I, 1. 29. Percuſſit ilico *animum*. And. I, 1, 98. Siui *animum* vt expleret ſuum. And. I, 2, 17. Ipſum *animum* aegrotum ad deteriorem partem plerumque adplicat And. I, 2, 22. Curae meum *animum* diuorſae trahunt. And. I, 5, 25. Quae mihi ſuum *animum* atque omnem vitam credidit. And. I, 5, 37. Redduxti *animum*. And. II, 1, 33. vide Notas. Prius, quam tuum, vt ſeſe habeat, *animum* ad nuptias perſpexerit. And. II, 3, 4. *Animum* ad vxorem adpulit. And. II, 6, 15. Lacrumae redducunt

redducunt *animum* aegrotum ad miſericordiam. And. II, 3, 27. Si ita iſtuc *animum* induxti eſſe vtile. And. III, 3, 40. Tuum *animum* ex *animo* ſpectaui meo. And. IV, 1, 22. Ne illis *animum* inducas credere. And. V, 1, 15. *Anime* mi, noli te macerare. And. IV, 2, 2. Scripta illa ſunt in *animo* dicta. And. I, 5, 48. Adeſte aequo *animo*. And Prol. 24. Ex *animo* omnia, vt fert natura, facias. And. IV, 4, 55. *Animo* nunc iam otioſo eſſe impero. And. V, 2, 1. Adeo impotenti eſſe *animo*? And. V, 3, 8. Non tu tuum malum aequo *animo* feres? And. V, 4, 18. Sollicitando et pollicitando eorum *animos* lactas? And. V, 4, 9. Meus fac ſis *animus*, quando ego ſum tuus. Eun. I, 2, 16. Inpendio magis *animus* gaudebat mihi. Eun. III, 5, 39. Iam dudum *animus* eſt in patinis. Eun. IV, 7, 56. Eiicunda hercle eſt haec mollities *animi*. Eun. II, 1, 16. Vt falſus *animi* es. Eun. II, 2, 43. vide Notas. Quid illi credis tum *animi* fuiſſe? Eun. V, 6, 14. Illud inceptum *animi* eſt pudentis ſignum et non inſtrenui. Heaut. I, 1, 68. Haec perinde ſunt, vt illius *animus*, qui ea poſſidet. Heaut. I, 2, 21. *Animus* vbi ſemel ſe cupiditate deuinxit mala. Heaut. I, 2, 35. Neſcio quid profecto mi *animus* praeſagit mali. Heaut. II, 2, 7. *Animus* te erga idem ac fuit. Heaut. II, 3, 24. *Animum* aduertunt grauiter. Heaut. III, 3, 9. *Animus* maternus. Heaut. IV, 1, 24. Niſi me *animus* fallit. Heaut. IV, 2, 1. In ſpe pendebit *animi*. Heaut. IV, 4, 5. vide Notas. *Animo* exoptatam meo. Heaut. II, 4, 28. Opinionem hanc quae mihi *animo* exaugeant. Heaut. II, 2, 3. vide Notas. Vt illius *animum* cupidam inopia incenderet. Heaut. II, 3, 126. Illi ſuum *animum* alio conferunt. Heaut. II, 4, 10. Si ſemel tuum *animum* ille intellexerit. Heaut. III, 1, 69. Mihi quidem addit *animum*. Heaut. III, 2, 31. *Animum* non aduorti primum. Heaut. IV, 2, 43. Vt eius *animum*, qui nunc luxuria et laſciuia diffluit, retundam. Heaut. V, 1, 72. Omnem de me eiecerit *animum* patris. Heaut. V, 2, 2. Ne iſtuc in *animum* inducas tuum. Heaut. V, 4, 5. Credas *animum* ibi eſſe. Heaut. V, 5, 19. Bono *animo* es. Heaut. IV, 6, 18. *Animo* fere conturbato. Heaut. I, 1, 70. Cum egomet nunc mecum in *animo* vitam tuam conſidero. Heaut. II, 4, 5. Si te tam leni et victo eſſe *animo* oſtenderis. Heaut. III, 1, 29. Tantamne eſſe in *animo* inſcitiam? Heaut. IV, 1, 17. Ne nunc *animo* ita eſſes duro. Heaut. IV, 1, 52. Quemquamne tam *animo* comi eſſe et leni putas? Heaut. V, 1, 39. Tibi bene ex *animo* volo. Heaut. V, 2, 6. Vbi te vidi *animo* eſſe omiſſo. Heaut. V, 2, 9. Te video noſtrae familiae ex *animo* factum velle. Adelph. V, 7, 21. Tu mihi es germanus pariter *animo* ac corpore. Adelph. V, 8, 34. Tuus hercle vero et *animo* et natura pater. Adelph. V, 7, 4. Iudicaui *animo* meo. Adelph. V, 6, 4. Fortunatus, qui iſto *animo* ſies. Adelph. V, 3, 66. Haec ſi voles in *animo* vere cogitare. Adelph. V, 3, 32. Aequo *animo* fero. Adelph. IV, 7, 20. Quin tu bono *animo* es. Adelph. IV, 2, 4. Bono *animo* fac ſis. Adelph. III, 5, 1. Vos aequo *animo* aequa noſcere oportet. Adelph. III, 4, 58. Hoc tu tacito cum *animo* cogites.

cogites. Adelph. III, 4, 55. Illum alieno *animo* a nobis eſſe. Adel. III, 2, 40. Ex *animo* facit. Adelph. I, 1, 47. Quae in *animo* cogitat. Adelph. I, 1, 5. Illi iam *animum* relleuaris. Adelph. IV, 3, 11. Numquam te aliter atque es, in *animum* induxi meum. Adelph. IV, 3, 6. Age, noui tuum *animum*. Adelph. II, 2, 15. Sic *animum* induco meum. Adelph. I, 1, 43. In *animo* inſtituere. Adel. I, 1, 13. *Animo* obſequi. Adelph. I, 1, 8. *Animo* maleſt. Adelph. IV, 5, 21. Quid illi tandem creditis fore animi miſero? Adelph. IV, 5, 32. Diſcrucior *animi*. Adelph. IV, 4, 1. Vix ſum compos *animi* Adelph. III, 2, 12. *Animus* tibi pendet. Adel. II, 2, 18. Sin aliter *animus* veſter eſt. Adelph. III, 4, 46. *Animus* prae timore obſtipuit. Adel. IV, 4, 3. *Animus* aequos. Adelph. V, 3, 51. *Animus* partim vxoris miſericordia deuinctus, partim victus huius iniuria, paulatim elapſuſt. Hec. I, 2, 93. Qui eos gubernat *animus*, infirmum gerunt. Hec. III, 1, 31. *Animus* mi rediit. Hec. III, 2, 12. De hac re *animus* meus vt ſit. Hec. V, 2, 19. Fecit *animi* vt incertus foret. Hec. I, 2, 46. Aduorſum *animi* tui lubidinem. Hec. IV, 1, 19. Tui *animi* me eſſe ignarum putas? Hec. IV, 4, 60. In funambulo *animum* occuparat. Hec. Prol. 5. In *animum* induxi. Hec. Alt. Prol. 42. *Animum* induco. Hec. II, 2, 22. Habebam alibi *animum* amori deditum. Hec. III, 1, 14. Inpeditum in eo expediui *animum* meum. Hec. III, 1, 17. *Animum* flectere. Hec. IV, 3. Eius alienum a me eſſe *animum*. Hec. IV, 4, 36. Tandem huc *animum* vt adducas tuum. Hec. IV, 4, 61. *Animum* ad meretricem induxti. Hec. IV, 4, 67. Abhorrere *animum* huic video a nuptiis. Hec. IV, 4, 92. Exple *animum* iis. Hec. V, 1, 28. Numquam *animum* ad malas adducam partis. Hec. V, 4, 37. Aequo *animo* attendite. Hec. Alt. Prol. 20. Vno *animo*. Hec. II, 1, 4. Patrio *animo* victus. Hec. II, 2, 2. Te erga *animo* eſſe amico. Hec. III, 3, 29. Fideli *animo* et benigno in illam. Hec. III, 5, 22. Sin alio eſt *animo*. Hec. III, 5, 52. Adeon peruicaci eſſe *animo*? Hec. IV, 1, 17. Tam *animo* iracundo tulit. Hec. IV, 1, 53. Quam *animo* aequo tuli? Hec. IV, 4, 63. Neque ille hoc *animo* erit aetatem. Hec. V, 1, 20. Quod fors feret, feremus aequo *animo*. Phorm. I, 2, 88. Otioſum abs *animo*. Phorm. II, 2, 26. Multimodis cum iſtoc *animo* es vituperandus. Phorm, III, 1, 1. *Animo* iniquo hoc oppido ferre aiunt. Phorm. V, 1, 36. Parare in *animo* cupiditates. Phorm. V, 4, 2. *Animo* virili praeſentique vt ſis, para. Phorm. V, 7, 64. Gladiatorio *animo* ad me adfectant viam. Phorm. V, 7, 71. Me excruciat *animi*. Phorm. I, 4, 10. Accidet *animo* nouom. Phorm. II, 1, 15.

Annona] *Annona* caraſt. And. IV, 4, 7.

Annus] Video pannis *annis*que obſitum. Eun. II, 2, 5. *Annos* natus ſedecim. Eun. IV, 4, 26. Dum moliuntur, dum comuntur, *annus* eſt. Heaut. II, 2, 11. *Annos* ſexaginta natus es, aut plus. Heaut. I, 1, 10. *Annis* grauior. Heaut. IV, 1, 32. vide Notas. Ego nouus maritus *anno* demum quinto et ſexageſimo fiam? Adelph. V, 8, 15. Parere iam diu haec per *annos* non poteſt. Adelph. V, 8, 8. Quacum tot

tot conſueſſet *annos.* Hec. IV, 1, 40. Fere abhinc *annos* quindecim. Phorm. V, 8, 28.

Ante] Solitudo *ante* oſtium. And. II, 2, 25. *Ante* oſtium. And. III, 1, 16. *Ante* noſtram ianuam adpone. And. IV, 3, 10. Adductum *ante* oculos. Eun. IV, 1, 9. *Ante* aedes. Adelph. II, 1, 26. Quod *ante* pedes modoſt, videre. Adelph. III, 3, 32. *Ante* tempus. Hec. Alt. Prol. 28. Numquam *ante* hunc diem. Hec. V, 4, 23. *Ante* brumam. Phorm. IV, 4, 28.

Ante. Aduerb.] Nonne oportuit praeſciſſe me *ante?* And. I, 5, 4. Id te oro, vt *ante* eamus, dum tempus datur. And. III, 3, 23. *Ante*, quam eam vxorem duxiſſet domum. Hec. I, 2, 71. Teque *ante* quod me amare rebar. Hec. IV, 2, 5. vide Notas.

Antea] Nam *antea* qui ſcire poſſes? And. I, 1, 25. Quas *ante* hic fecit fabulas. Phorm. Prol. 4. vide Notas.

Antecedo] Dies praeſtituta. Iam ea praeteriit? Non, verum haec ei *anteceſſit.* Phorm. III, 2, 40.

Anteeo] Incredibile quantum erum *anteeo* ſapientia. Phorm. II, 1, 17.

Antehac] Quod *antehac* fecit, nihil ad me adtinet. And. I, 2, 16. Vſque *antehac.* And. II, 1, 3. *Antehac* numquam. And. V, 4, 14. Quae eſt dicta mater eſſe ei *antehac*, non fuit. Heaut. II, 3, 29. Illa, quae *antehac* facta ſunt, omitto. Adelph. I, 2, 6. Scio, te non eſſe vſum *antehac* amicitia mea. Adelph. II, 2, 42.

Anteuenio] Thais multo me *anteuenit!* Eun. IV, 5, 7. vide Notas.

Anteuorto] Miror, vbi ego huic *anteuorterim.* Eun. IV, 5, 12.

Antiphila] Teneone te, *Antiphila*, maxume animo exoptatam meo? Heaut. II, 4, 28.

Antipho] Apud *Antiphonem* vterque, mater et pater domi erant. Eun. V, 2, 1.

Antiquus] *Antiquum* obtines. And. IV, 5, 22. Duritia *antiqua.* Heaut. III, 1, 26. *Antiqua* virtute ac fide. Adelph. III, 3, 88. Eandem illam rationem *antiquam* obtine. Adelph. V, 3, 26. *Antiqua* conſuetudine. Hec. I, 2, 18. Morem *antiquum* atque ingenium obtines. Hec. V, 4, 20. Iter ad hoſpitem *antiquom.* Phor. I, 2, 17.

Anulus] Dati *anuli.* Eun. III, 4, 3. De digito *anulum* detraho. Hic is eſt *anulus.* Heaut. IV, 1, 37 et 40. Teſtis mecum eſt *anulus.* Adelph. III, 2, 49. Eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens *anulum.* Hec. IV, 1, 59. Cognoſſe *anulum* illum. Hec. V, 3, 13. Hic adeo his rebus *anulus* fuit initium inueniundis. Hec. V, 3, 23. Ad me confugere cum hoc *anulo.* Vnde *anulum* iſtum nactu's? Seſe illi *anulum* detraxiſſe. Hec. V, 3, 26 et 27 et 31. Bacchidem ſuum *anulum* habere. Hec. V, 4, 6.

Anus] Aduena *anus* paupercula. Heaut. I, 1, 44. Pultat fores: *anus* quaedam prodit. Heaut. II, 3, 35. *Anus* ſubtemen nebat. Heaut. II, 3, 51. *Anus* haut inpura. Heaut. IV, 1, 16. *Anum* decrepitam ducam? Adelph. V, 8, 16. Cum puella *anum* ſuſcepiſſe inimicitias non pudet? Hec. II, 1, 34. Nam quae *anus* eſt, exanimata? Phorm. V, 1, 5. vide Notas.

Apage] *Apageſis.* Egon formidoloſus? Eun. IV, 6, 18. *Apage* te. Eun. V, 2, 65.

Aperio]

Aperio] Coacti neceſſario ſe *aperiunt*. Eun. IV, 1, 8. Vno digitulo forem *aperis* fortunatus. Eun. II, 2, 53. *Aperit* oſtium. Heaut. II, 3, 35. Senes qui primi venient, hi partim *aperient*. Adelph. Prol. 23. Vide Notas. Forem *aperi*. Adelph. II, 1, 13. *Aperite* aliquis actutum oſtium. Adelph. IV, 4, 25.

Aperte] Nempe ego *aperte* vis me loqui? And. I, 2, 24. Non tu iſtuc mihi dictura *aperte* es? Eun. V, 1, 3. *Aperte*, ita vti res ſeſe habet, narrare. Heaut. IV, 3, 24. Si eſt dicendum magis *aperte*. Adelph. IV, 5, 30. Vt *aperte* tibi nunc fabuler. Phorm. IV, 3, 49. Tam *aperte* inridens? Phorm. V, 7, 63.

Apiſcor] Deorum vitam *apti* ſumus. Heaut. IV, 3, 15. De eadem cauſa bis iudicium *apiſcier*. Phorm. II, 3, 59. vide Notas.

Apollo] Non *Apollinis* magis verum, atque hoc reſponſum eſt. And. IV, 2, 15.

Appareo] Fac ſis nunc promiſſa *appareant*. Eun. II, 3, 20. *Apparet* ſeruum hunc eſſe Domini pauperis miſerique. Eun. III, 2, 33. Ille bonus vir nuſquam *apparet*. Eun. IV, 3, 18. Res *apparet*. Adelph. V. 9, 7.

Apparo] Nuptias domi *apparari*. And. III, 2, 35. *Apparatur*. Eun. III, 5, 35. Lectos ſternere, coenam *apparare*. Heaut. I, 1, 74. In *apparando* conſumunt diem. Adelph. V, 7, 2. *Apparare* de die conuiuium. Adelph. V, 9, 8. Spatium *apparandis* nuptiis dabitur. Phorm. IV, 4, 20.

Appello] Quo ore *appellabo* patrem? Heaut. IV, 3, 22. Cum ex te eſſet aliquis, qui te *appellaret* patrem. Hec. IV, 4, 30. Ne me iſtoc poſthac nomine *appellaſſis*. Phorm. V, 1, 15. Te *appello*. Phorm. V, 8, 22.

Aput] Nauem is fregit *aput* Andrum inſulam. And. I, 3, 17. *Aput* forum. And. I, 5, 19. Fac *aput* te vt ſies. And. II, 4, 5. Vix ſum *aput* me. And. V, 4, 13. Sum *aput* te primus. Eun. I, 2, 10. *Aput* ſaeclum prius. Eun. II, 2, 15. Vt haeream in parte aliqua tandem *aput* Thaidem. Eun. V, 8, 25. Si eſt commodum, *aput* me ſis volo. Heaut. I, 1, 110. Fides mi *aput* hunc eſt. Heaut. III, 3, 10. Nemoſt meorum amicorum hodie, *aput* quem expromere omnia mea occulta audeam. *aput* alium prohibet dignitas; *aput* alium ipſius facti pudet. Heaut. III, 3, 14 et 15. Prae iracundia non ſum *aput* me. Heaut. V, 1, 48. *Aput* villamſt. Adelph. IV, 1, 1. Vt *aput* me praemium eſſe poſitum pietati ſcias. Hec. IV, 2, 8. Num tibi videtur eſſe *aput* ſeſe? Hec. IV, 4, 85. Erat ei de ratiuncula iampridem *aput* me reliquum pauxillulum nummorum. Phorm. I, 1, 3. Itan paruam mihi fidem eſſe *aput* te? Phorm. V, 3, 27.

Aqua] Congrum iſtum maxumum in *aqua* ſinito ludere. Adel. III, 3, 23.

Aquila] Viſa veroſt, quod dici ſolet, *aquilae* ſenectus. Heaut. III, 2, 10.

Ara] Ex *ara* hinc ſume verbenas tibi. And. IV, 3, 11.

Arbiter] Me cepere *arbitrum*. Heaut. III, 1, 94. Aut deſine, aut cedo quemuis *arbitrum*. Adelph. I, 2, 43.

Arbitrium] *Arbitrium* veſtrum, veſtra exiſtumatio valebit. Heaut. Prol. 25.

Arbitror] Si hunc noris ſatis, non ita *arbitrere*. And. V, 4, 12.

Arbitror:

Arbitror: certum non ſcimus. Eun. I, 2, 30. Non hercle *arbitror*. Eun. II, 1, 12. Sic homoſt: perpaucorum hominumſt. G. Immo nullorum, *arbitror*. Eun. III, 1, 19. Sanumne credis te eſſe? M. equidem *arbitror*. Adel. IV, 7, 30. In qua ciuitate tandem te *arbitrare* viuere? Adel. IV, 5, 51. Neque adeo *arbitrari* patris eſt aliter. Hec. IV, 1, 14. Neque conuenturum inter nos poſthac *arbitror*. Hec. IV, 4, 37. vide Notas.

Archidemides] Patris cognatum atque aequalem *Archidemidem* noſtine? Eun. II, 3, 36.

Archonides] *Archonidi* huius filiam. Heaut. V, 5, 21.

Archylis] Audio, *Archylis*, iamdudum. And. I, 4, 1.

Ardeo] Amore *ardeo*. Eun. I, 1, 27. *Ardeo* iracundia. Adelph. III, 2, 12.

Argentarius] Phaedriae curam adimere *argentariam*. Phor. V, 6, 46.

Argentum] Ego *argentum* effecero. Heaut. III, 3, 23. Fugitiuum *argentum*. Heaut. IV, 2, 11. *Argentum* cudo. Heaut. IV, 4, 11. Quin eſt paratum *argentum*. Heaut IV, 4, 15. De *argento* ſomnium. Adelph II, 1, 50. *Argentum* adnumerauit illico. Adel. III, 3, 15. Non tu hoc *argentum* perdis, ſed vitam tuam. Adelph. III, 3, 56. Ipſe egomet ſolui *argentum*. Adelph. IV, 4, 19. A me *argentum*, quanti eſt, ſumito. Adelph. V, 9, 20. Non ratio, verum *argentum* deerat. Phorm. II, 1, 69. *Argentum* inueniam. Phorm. III, 3, 1. *Argentum* repetent. Phorm. IV, 4, 19. Emunxi *argento* ſenes. Phor. IV, 4, 1. *Argentumſt* vltro obiectum. Phorm. V, 2, 4.

Argumentum] *Argumentum* narret. And. Prol. 6. Non ita diſſimili ſunt *argumento*. And. Prol 11. Simplex quae ex *argumento* facta eſt duplici. Heaut. Prol. 6. Ne exſpectetis *argumentum* fabulae. Adelph. Prol. 22.

Aridus] Habet patrem quendam auidum, miſerum, atque *aridum*. Heaut III, 2, 15.

Arma] Omnia prius experiri, quam *arma*, ſapientem decet. Eun. IV, 7, 9. vide Notas. Simul rem et gloriam *armis* belli repperi. Heaut. I, 1, 60.

Aro] Quin te in fundo conſpicer fodere, aut *arare*. Heaut. I, 1, 17.

Arrabo] Ea relicta huic *arraboni* eſt pro argento. Heaut. III, 3, 42.

Arrigo] *Arrige* auris, Pamphile. And. V, 4, 30.

Arripio] Summonuit me Parmeno ibi ſeruus, quod ego *arripui*. Eun. III, 5, 23. Sublimem medium *arriperem*. Adelph. III, 2, 18.

Ars] Quid eſt quod tibi mea *ars* efficere hoc poſſit amplius? S. Nihil iſtac opus eſt *arte* ad hanc rem, quam paro. And. I, 1, 4 et 5. Numquam auare pretium ſtatui *arti* meae. Heaut. Prol. 48. Habet bene et pudice eductam, ignaram *artis* meretriciae. Heaut. II, 1, 14. *Arte* tractabat virum. Heaut. II, 3, 125. Primarum *artium* magis principem. Adelph. II, 3, 6. Remotum *arte* ab muſica. Hec. Alt. Prol. 15. *Artem* muſicam recidere ad paucos. Hec. Alt. Prol. 38. Qui *artem* tractant muſicam. Phorm. Prol. 18.

Articulus] Vt in ipſo *articulo* oppreſſit. Adelph. II, 2, 20.

Artifex] O *artificem* probum. Phorm. II, 1, 29.

Aruſpex] Interdixit hariolus: *aruſpex* vetuit. Phorm. IV, 4, 28.

Arx] In *arcem* tranſcurſo opus eſt. P. in *arcem*? quid eo? Hec. III, 4, 17. Dum exſpecto in *arce* Callidemidem. Hec. V, 3, 3.

Aſcendo] Nauem *aſcendit*. Adelph. IV, 5, 69.

Aſia] Meque in *Aſiam* perſequens. And. V, 4, 32. In *Aſiam* hinc abii. Heaut. I, 1, 59. In *Aſiam* ad regem militatum abiit. Heaut. I, 1, 65. Huic filium ſcis eſſe? CH. Audiui eſſe: in *Aſia*. Heaut. I, 2, 7. vide Notas.

Aſinus] Flabellum tenere te *aſinum* tantum. Eun. III, 5, 50. Caudex, ſtipes, *aſinus*, plumbeus. Heaut. V, 1, 4. Quid tu autem huic, *aſine*, auſcultas? Adelph. V, 8, 12.

Aſpello] Neque eum potuiſſe vmquam ab hac me *aſpellere*. Heaut. II, 3, 20. vide Notas.

Aſper] Quid vini abſumpſit? Sic hoc, dicens *aſperum* pater hoc eſt; aliud lenius ſodes vide. Heaut. III, 1, 49.

Aſpernor] Quam is *aſpernatur* nunc tam inliberaliter. Phorm. II, 3, 24.

Aſpicio] Forte vnam *aſpicio* aduleſcentulam. And. I, 1, 91. Acceſſi: intro *aſpexi*. And. II, 2, 28. Totus tremo horreoque, poſtquam *aſpexi* hanc. Eun. I, 2, 4. Cum *aſpicias*, os inpudens videtur. Eun. V, 1, 22. Poſtquam *aſpexi*, ilico cognoui. Heaut. IV, 1, 43. Eius ſibi complacitam formam, poſtquam *aſpexerit*. Heaut. IV, 5, 25. Ehem, Demea, haut *aſpexeram* te. Adel. III, 3, 19. Me repente *adſpexerant*. Poſtquam *aſpexi*, o facinus indignum inquam. Hec. III, 3, 8 et 16.

Aſtu] An in *Aſtu* venit? Eun. V, 16, 17.

Aſtus] Si non *aſtu* prouidentur. And. I, 3, 3. et Phorm. 4, 5. vide Notas. Si *aſtu* rem tractavit. Eun. V, 4, 2.

Aſtute] Id voluit, nos ſic nec opinantes opprimi. *aſtute*. And. I, 2, 13. Me ab ea *aſtute* video labefactarier. Eun. III, 3, 3. Itane adgredimini. Phorm. V, 7, 75. vide Notas.

Aſtutia] Hem *aſtutias*. And. III, 4, 25. Opus eſt tua mihi exprompta malitia atque *aſtutia*. And. IV, 3, 8. Qui vim tantam in me et poteſtatem habeam tantae *aſtutiae*. Heaut. IV, 3, 32.

Aſtutus] *Aſtutus*: ne ille haut ſcit. And. II, 1, 10. Ego me non tam *aſtutum*, neque ita perſpicacem eſſe id ſcio. Heaut. V, 1, 1. Ego numquam adeo *aſtutus* fui. Adelph. II, 2, 13.

At] *At* te Di perdant. Eun. III, 1, 41. Iam peccatum primum id magnum, magnum *at* humanum tamen. Adelph. IV, 5, 54. Mi vir, non mihi dicis? C. *at*. N. quid *at*? Phorm. V, 9, 13.

Atat. Attat. Atatta:] *Atat* hoc illud eſt. And. I, 1, 98. *Attat* data hercle verba mihi ſunt. Eun. IV, 5, 1. *Attat*. TH. Num formidoloſus obſecro es, mi homo? Eun. IV, 6, 18. *Atattat*, niſi mi proſpicio, haereo. Phorm. V, 7, 70.

At enim] *At enim* iſtaec in me cudetur faba. Eun. II, 3, 90. *At enim* caue. Eun. IV, 6, 13. *At enim* me quantum hic operis fiat, poenitet. Heaut. I, 1, 20. vide Notas. *At enim*. CLIT. Quid *enim*?

enim? Heaut. II, 3, 76. *At enim* taedet iam. Phorm. III, 2, 2.

Atauus] Progeniem veſtram vſque ab auo atque *atauo* proferens. Phorm. II, 3, 48.

Ater] Quo pacto ex iure heſterno panem *atrum* vorent. Eun. V, 4, 17. Tam excoctam reddam atque *atram*, quam carboſt. Adelph. V, 3, 63. Introiit in aedis *ater* alienus canis. Phorm. IV, 4, 25.

Athenae] Quid tu *Athenas* inſolens? And. V, 4, 4. Te deſiderium *Athenarum* arbitror cepiſſe ſaepe. Hec. I, 2, 13.

Atque] Alium cenſes nunc me *atque* olim? And. III, 3, 13. Non Apollinis magis verum *atque* hoc reſponſum eſt. And. IV, 2, 15. Miſer aeque *atque* ego. And. IV, 2, 19. Ne aliorſum *atque* ego feci acceperit. Eun. I, 2, 2. Etiam *atque* etiam hoc cogita. Eun. I, 1, 11. Aliter tuum amorem, *atque* eſt, accipis. Heaut. II, 3, 23. Timeo ne aliud credam, *atque* aliud nunties. Hec. V, 4, 4. Te mihi fidelem eſſe aeque *atque* egomet. Phorm. IV, 1, 15. Faxo eum tali mactatum *atque* hic eſt infortunio. Phorm. V, 8, 39.

Atque Adeo] *Atque adeo* in ipſo tempore eccum. And. III, 2, 52. *Atque adeo* longumſt nos illum exſpectare. And. V, 6, 13. Vt clam eueniat partus patrem, *atque adeo* omnes. Hec. III, 3, 37.

Atqui] Nil prorſus. S. *atqui* exſpectabam quidem. And. II, 6, 4. Quid ais venefica? PY. *atqui* certo comperi. Eun. V, 1, 9. *Atqui* tu hanc iocari credis? Heaut. IV, 4, 7. *Atqui* hoc verumſt. Adelph. V, 5, 5. *Atqui* nil fecit, quod ſucceneas. Adelph. II, 1, 33.

Atrox] Incredibili re atque *atroci* percitus. Hec. III, 3, 17.

Attamen. At Tamen] *Attamen* vbi fides ſi roges, nil pudent. And. IV, 1, 12. Daue, *at tamen*. Nil habeo C. *At tamen* ſi quid. And. IV, 2, 27 et 30.

Attate] *Attate*. And. IV, 4, 15. vide Notas.

Attendo] Cum ſilentio animum *attendite*. Eun. Prol. 44. vide Notas. Aequo animo *attendite*. Hec. Alt. Prol. 20. Poſtquam *attendi* magis. Hec. II, 2, 25. Quid velim, animum *attendite*. Phorm. Prol. 25. Animum coepi *attendere*. Phorm. V, 6, 28.

Attente] Tute *attente* illorum officia fungere. Heaut. I, 1, 14.

Attentus] Animus in ſpe atque in timore vſque antehac *adtentus* fuit. And. II, 1, 3. *Adtentiores* ſumus ad rem omnis, quam ſat eſt. Ad. V, 3. 48. Nimium ad rem in ſenecta *attenti* ſumus. Adelph. V, 8, 31,

Attica] Puellam ex *Attica* hinc abreptam. Eun. I, 2, 30.

Atticus] Ciuem *Atticam* eſſe hanc. And. I, 3, 16. *Atticus* quidam. And. V, 4, 20. Audiui ex illo, ſeſe eſſe *Atticum*. And. V, 4, 24. Dixin ego in hoc eſſe vobis *Atticam* elegantiam? Eun. V, 8, 63.

Attigo] Ne me *attigas*. And. IV, 4, 50. vide Notas.

Attineo. Adtineo] Comperiebam nihil ad Pamphilum quicquam *attinere*. And. I, 1, 63. Nihil ad me *adtinet*. And. I, 2, 16. Ad te *adtinere* hanc omnem rem. Eun. IV, 6, 6. Ea quae nihil ad te *adtinent*. Heaut. I, 1, 24. Nihil ad me *attinet*. Adel. I, 2, 54. Iamne me vis dicere id quod ad te *attinet*? Adelph. II, 1, 32. Quod ad illum *attinet* potiſſimum. Adelph. III, 1, 9. Vnum illud ad me *attinet*. Adel. III, 4, 82.

III, 4, 82. vide Notas. Quod ad hanc rem *attinet*. Phorm. III, 1, 17.

Attingo] Si illam digito *attigerit*. Eun. IV, 6, 2. vide Notas. Tetigin tui quicquam? AE. Si *attigiſſes*, ferres infortunium. Adelph. II, 1, 24. Nocte illa prima virginem non *attigit*. Hec. I, 2, 61. Si tu illam *attigeris* ſecus quam dignum eſt liberam. Phorm. II, 3, 91. Neque poſtilla vnquam *attigit*. Phorm. V, 8, 29.

Atttollo] *Atolle* pallium. Eun. IV, 6, 31.

Au] Dictura es quod rogo? M. *Au*. And. IV, 4, 12. *Au* obſecro. Eun. IV, 3, 14. *Au au*, mi homo ſanun es? Adelph. III, 2, 38. vide Notas.

Auare] Numquam *auare* pretium ſtatui arti meae. Heaut. Prol. 48.

Auaritia] Vide, *auaritia* quid facit. Phorm. II, 3, 12.

Auarus] Amorem difficillimum et cariſſimum, a meretrice *auara* virginem quo amabat. Eun. V, 4, 5. vide Notas. *Auarus* leno. Heaut. Prol. 39.

Auctor] Quos hic noſter *auctores* habet. And. Prol. 20. Te *auctore* quod feciſſet adoleſcens. Eun. V, 6, 12. *Auctor* his rebus quis eſt? Adelph. IV, 5, 37. Idne eſtis *auctores* mihi? Adel. V, 8, 16.

Auctoritas] Numquam defugiam *auctoritatem*. Eun. II, 8, 99. Vt veſtra *auctoritas* meae *auctoritati* fautrix adiutrixque ſit. Hec. Alt. Prol. 40.

Aucupium] Hoc nouum eſt *aucupium*. Eun. II, 2, 16.

Audacia] Audire eorum eſt operae pretium *audaciam*. And. I, 3, 12. Eam ſeſe intendit eſſe, vt eſt *audacia*. Eun. III, 3, 19. O hominis inpudentem *audaciam*. Heaut. II, 3, 72. Iocularem *audaciam*. Phorm. I, 2, 84. Tantane adfectum quemquam eſſe hominem *audacia*? Phorm. V, 7, 84.

Audacter] Vt de *audacter* moneam et familiariter. Heaut. I, 1, 6. Minus multo *audacter*, quam nunc laedit, laederet. Phor. Prol. 11. *Audaciſſime* oneris quiduis impone, et feret. Phorm. III, 3, 28.

Audax] O facinus *audax*. And. II, 3, 27. O hominem *audacem*. And. IV, 4, 30. Hocine tam *audax* facinus facere eſſe auſum? Eun. IV, 3, 2. O ſceleſtum atque *audacem* hominem. Eun. IV, 4, 42. Rogitas, *audaciſſume*! Eun. V, 4, 26. Qui tam *audacis* facinoris mi conſcius ſis Phorm. I, 3, 4.

Audeo] Hercle nil iam muttire *audeo*. And. III, 2, 25. Qua fiducia id facere *audeam*? And. III, 5, 7. Non *auſim*. Eun. V, 2, 45. Qua audacia tantum facinus *audet*? Eun. V, 4, 37. Non, ita me Di ament, *auderet* facere haec viduae mulieri, quae in me fecit. Heaut. V, 1, 80. Quam ſaepe forte temere eueniunt, quae non *audeas* optare? Phorm. V, 1, 31.

Audio] *Audio*, Archylis, iam dudum. And. I, 4, 1. vide Notas. Miſeram me, quod verbum *audio*? And. I, 5, 5. Quantum *audio*. And. II, 5, 12. O Iuppiter! quid ego *audio*? And. III, 1, 7. Irae ſunt inter Glycerium et gnatum. CH. *Audio*. And. III, 3, 20. Quidnam *audiam*? And. III, 4, 13. vide Notas. Iam ſuſurrari *audio*. And. IV, 4, 40. Nihil *audio*. And. V, 2, 22. Atque

que *audin?* And. V, 2, 24. E Dauo *audiui*. And. II, 1, 2. Egon *audiam*? quid ego *audiam*? And. V, 3, 23. Hoc *audi*. And. III, 4, 11. Vera an falſa *audierim*, iam ſciri poteſt. And. V, 4, 19. vide Notas. Ex te *auditum* qui aibant. And. III, 3, 2. Quem ego hic *audio?* Eun. V, 8, 30. *Audin* tu, hic quid ait? Eun. V, 8, 7. Quae vera *audiui*, taceo. Eun. I, 2, 23. Sin falſum *audierim* ac fictum, continuo palamſt. Eun. I, 2, 24. vide Notas. Plus milies iam *audiui*. Eun. III, 1, 32. Prius *audite* paucis. Eun. V, 8, 37. Caue, vmquam iſtuc verbum ex te *audiam*. Heaut. V, 4, 8. Ego vero *audio* nunc demum, et viuo et valeo. Heaut. II, 3, 3. Volgo *audio* dici. Heaut. III, 1, 12. Loquere, *audio*. Heaut. IV, 3, 16. Quid iſtuc eſt, quod te *audio* neſcio quid concertaſſe? Adelph. II, 2, 2. Laudarier te *audis* libenter. Adelph. IV, 2, 19. Nondum *audiſti*, quod eſt grauiſſimum. Adelph. III, 4, 21. Pro Iupiter, clamorem *audiui*. Hec. III, 1, 37. vide Notas. *Audiſti* ex aliquo fortaſſe. Hec. IV, 1, 35. Ades, *audi* paucis Hec. III, 5, 60. *Audiuiſſe* vocem pueri viſuſt vagientis. Hec. IV, 1, 2. Te viſum aut *auditum* velim? Phorm. II, 4, 85. Male *audies*. Phorm. II, 3, 12. *Audi* obſecro. D. Non *audio*. Phorm. III, 2, 1.

Auebo] Is venit vt ſecum *auehat*. AE. Virginem vt ſecum *auehat*? Adelph. IV, 5, 19 et 20.

Auello] Irae ſunt inter Glycerium et gnatum ita magnae, vt ſperem poſſe *auelli*. And. II, 3, 21. Credo ei placere hoc, ſperet ſe a me *auellere*. Eun. III, 3, 14. Si is poſſet ab ea ſeſe derepente *auellere*. Hec. IV, 1, 39.

Auerſus] Cui magis bonae felicitates omnes *auerſae* ſient. Eun. II, 3, 34. vide Notas.

Aufero] Vos iſtaec intro *auferte*: abite. And. I, 1, 1. Inultum id numquam a me *auferet*. And. III, 5, 4. Propere adcerſe, hinc qui *auferant* eam. And. V, 6, 15. Paraſiti perſonam inde *ablatam* et militis. Eun. Prol. 26. Suſpicor, aliquid domo abeuntem *abſtuliſſe*. Eun. IV, 3, 19. Vt ea via abs te argentum *auferretur*? Heaut. IV, 8, 9. Mallem *auferre* potius in praeſentia. Adelph. II, 2, 14. Haud ſic *auferent*. Adelph. III, 4, 8. Omne hoc mater *auferet*. Phor. I, 1, 15. Noſmet ipſos facere oportet. PH. *Aufer* mi oportet. Phorm. I, 4, 45. Qui te ad ſcopulum e tranquillo *auferat*. Phorm. IV, 4, 8. vide Notas. Quin tu hinc pollicitationes *aufer*. Phorm. V, 6, 17. Hicine vt a nobis tantum hoc argenti *auferat*? Phorm. V, 7, 62.

Aufugio] Dic mihi, *aufugiſtin?* Eun. V, 2, 12. Hercle *aufugerim* potius quam redeam. Hec. III, 4, 10.

Augeo] Immo *auge* magis ſuſpicionem. Eun. III, 1, 46. Minor ergo erus damno *auctus* eſt. Heaut. IV, 1, 15. vide Notas. Omnes te in lauta eſſe et bene *aucta* re putant. Heaut. IV, 5, 49. vide Notas. Poetae ad ſcribendum *augeat* induſtriam. Adelph. Prol. 25. Si *augeam*, aut etiam adiutor ſim eius iracundiae. Adel. II, 1, 65. Morbus qui *auctus* ſit. Hec. III, 1, 54.

Augeſco] Mihi quidem cotidie *augeſcit* magis de filio aegritudo. Heaut. III, 1, 14.

Auidus] Eius frater aliquantum ad rem eſt *auidior*. Eun. I, 2, 51.

2, 51. Quam inhoneſtae ſolae ſint domi atque *auidae* cibi. Eun. V, 4, 16. Habet patrem quendam *auidum*. Heaut. III, 2, 15.

Aureus] Miſiſſe in gremium imbrem *aureum*. Eun. III, 5, 37.

Auris] Arrige *auris*, Pamphile. And. V, 4, 30. Orando ſurdas iam *auris* reddideras mihi. Heaut. II, 3, 89. In vtramuis *aurem* otioſe vt dormias. Heaut. II, 3, 101. Accepi *auribus*. Hec. III, 3, 3. Haut inuito ad *aures* ſermo mi acceſſit tuus. Hec. III, 5, 32. *Auribus* teneo lupum. Phor. III, 2, 21. *Aurem* admoui. Phor. V, 6, 28. Vſque ad *aurem* ogg
aniat. Phorm. V, 8, 41.

Aurum] *Aurum* ſibi clam mulier demit. Eun. IV, 1, 13. *Aurum*, veſtem. Heaut. II, 3, 7. Veſtitam veſte lugubri, ſine *auro*. Heaut. II, 3, 47. Ancillas oneratas veſte atque *auro*. Heaut. III, 1, 43. Modo non montis *auri* pollicens. Phorm. I, 2, 18.

Auſculto] Pamphilumne adiutem, an *auſcultem* ſeni. And. I, 3, 4. *Auſculta*. *Auſculto*. And. III, 3, 4 et 5. Vin tu homini ſtulto mi *auſcultare*? Heaut. III, 3, 24. Non hercle otiumſt, nunc mi *auſcultandi*. Adelph. III, 3, 66. *Auſculta* paucis, niſi moleſtumſt. Adelph. V, 3, 20. Quid tu autem huic, aſine, *auſcultas*? Adelph. V, 8, 12. Iam ſcies: *auſculta*. Phorm. V, 8, 7.

Auſpicato] Haud *auſpicato* huc me adtuli. And. V, 5, 12. vide Notas.

Autumo] Neque ſe pigere, et deinde factum iri *autumat*. Heaut. Prol. 19. vide Notas.

Auus] Vſque ab *auo* atque atauo. Phorm. II, 3, 28.

Auxilior] Foris ſapere, tibi non poſſe te *auxiliarier*? Heaut. V, 1, 50. Si omnes cuperent, tibi nil poſſent *auxiliarier*. Ad. V, 4, 9.

Auxilium] Vitae qui *auxilium* tulit. And. I, 115. Ad te aduenio, ſpem, ſalutem, conſilium, *auxilium* expetens. P. Neque pol conſilii locum habeo, neque ad *auxilium* copiam. And. II, 1, 19 et 20. vide Notas. Matres filiis *auxilio* in paterna iniuria. Heaut. V, 2, 39. Ferte miſero atque innocenti *auxilium*. Adelph. II, 1, 1. Si huic malo ſalutem quaerant, *auxilii* nil adferant. Adelph. III, 2, 2. Vnde mi *auxilium* petam? Phorm. V, 1, 2.

B.

Babylo] Dinumeret ille *Babylo* viginti minas. Adelph. V, 7, 17.

Bacchis] Ancillas omnis *Bacchidis* traduce huc ad vos. Heaut. IV, 4, 22. Adducimus tuam. *Bacchidem*. CLIT. Hem, quid? *Bacchidem*? Heaut. II, 3, 70.

Balneum] Vnctum atque lautum e *balneis*. Phorm. II, 2, 25.

Bardus] Fatuus eſt, inſulſus, *bardus*. Eun. V, 8, 49. vide Notas.

Beatus] *Beatus*, ni vnum hoc deſit. Phorm. I, 3, 18.

Bellum] *Bellum* fugiens. And. V, 4, 32. *Bellum*, pax rurſum. Eun. I, 1, 16. Simul rem et gloriam armis *belli* repperi. Heaut. I, 1, 60. In *bello*, in otio, in negotio. Adelph. Prol. 20.

Bellus] Vnum quidquid, quod quidem erit *belliſſimum*, carpam. Adelph. IV, 2, 51.

Belua] Eone es ferox, quia habes imperium in *beluas*? Eun. III, 1, 25. Age nunc, *belua*, credis huic quod dicat? Eun. IV, 4, 36. Quid pertimui autem *belua*? Phorm. IV, 2, 11.

Bene]

Bene] O factum *bene*. And. I, 1, 78. *Bene* diſſimulatum amorem. And. I, 1, 105. *Bene* vt adſimules. And. I, 1, 141. *Bene* et pudice doctum atque eductum ingenium. And. I, 5, 39. *Bene* mones And. II, 2, 36. *Bene* ſane. And. V, 2, 7. *Bene* factum. And. V, 6, 11. *Bene* dixti. Eun. III, 1, 61. Ita me Di *bene* ament. Eun. V, 2, 43. Iſtuc pol vero *bene*. Eun. IV, 4, 8. *Bene* putas. Eun. IV, 7, 3. *Bene* edepol narras. Eun. V, 3, 7. *Bene* libenter victitas. Eun. V, 8, 44. vide Notas. *Bene* vale. Heaut. I, 1, 115. Quam *bene* vero abs te proſpectum eſt. Heaut. IV, 1, 25. *Bene* aucta re. Heaut. IV, 5, 50. Tibi *bene* ex animo volo. Heaut. V, 2, 6. Tibi *bene* eſſe ſoli, ſibi cum ſit male. Adelph. I, 1, 9. *Bene* promeruit. Adelph. II, 1, 47. *Bene* dicat ſecum eſſe actum. Adelph. II, 2, 2. *Bene* facit. Adelph. II, 3, 2, Hoc *bene* ſucceſſit. Adelph. II, 4, 23. Di *bene* vortant. Adelph. IV, 7, 10. Quaſi re *bene* geſta. Adelph. V, 1, 13. *Bene* ſubducta ratione. Adelph. V, 4, 1. Tibi lubens *bene* faxim. Adelph. V, 5, 6. *Bene* procedit. Adelph. V, 6, 9. *Bene* nos aliquid facere illi decet. Adelph. V, 8, 28. *Bene* convenibat ſane inter eos. Hec. I, 2, 103. *Bene* factum te aduenisſe. Hec. III, 5, 6. Vixit, dum vixit, *bene*. Hec. III, 5, 11. *Bene* nuncias. Hec. IV, 4, 20. Benedictis ſi certaſſet, audiſſet *bene*. Phorm. Prol. 20. *Bene* ſit tibi. Phorm. I, 2, 101. *Bene* habent tibi principia. Phorm. II, 3, 82. Mei patris *bene* parta indiligenter tutatur. Phorm. V, 3, 5.

Benedico] Omnes *benedicunt*, amant. Adelph. V, 4, 11.

Benedictum] *Benedictis* ſi certaſſet, audiſſet bene. Phorm. Prol. 20.

Beneficium] Exprobratio immemori *benefici*. And. I, 1, 17. vide Notas. Vt *beneficium* verbis initum dudum nunc re comprobes. And. V, 1, 5. Vt ſolidum parerem hoc mi *beneficium*. Eun. V, 2, 32. Hoc *beneficio* vtrique ab vtrisque vero deuincimini. Heaut. II, 4, 14. Quem *beneficio* adiungas. Adelph. I, 1, 47. Abs quiuis homine *beneficium* accipere gaudeas. Adelph. II, 3, 1. Pro maleficio ſi *beneficium* ſummum nolunt reddere. Phor. II, 2, 22. Faeneratum iſtuc *beneficium* pulchre tibi dices. Phor. III, 2, 8. Quin *beneficium* rurſum ei experimur reddere. Phor. III, 3, 5.

Beneuolens] Neque illi *beneuolens*, neque notus, neque cognatus. Phorm. I, 2, 48.

Beneuolentia] Et aetate et *beneuolentia* plus ſcire et prouidere. Heaut. I, 1, 63.

Benigne] Blande dicere aut *benigne* facere. Adelph. V, 4, 24. *Benigne* praebeatur. Hec. V, 2, 2. vide Notas. *Benigne* dicis. Phor. V, 8, 62.

Benignus] Quam fideli animo et *benigno* in illam et clementi fui. Hec. III, 5, 22. Illo vſa ſum et *benigno* et lepido et comi. Hec. V, 3, 39. Dum nimium dici nos bonos ſtudemus et *benignos*. Phorm. V, 2, 2.

Beniuolus] Facilem *beniuolumque* lingua tua iam tibi me reddidit. Hec. V, 1, 35.

Beo] O factum bene: *beaſti*. And. I, 1, 79. Ecquid *beo* te? Eun. II, 2, 48.

Bibo] Quod iuſſi ei dare *bibere*. And. III, 2, 4. Vicit vinum quod *bibi*. Eun. IV, 5, 1. Te

demiror tam mane, qui heri tantum *biberis*. Heaut. III, 2, 8. Prior *bibas*, prior decumbas. Phorm. II, 2, 28.

Biduum] *Bidui* eſt aut tridui haec ſollicitudo. And. II, 6, 9. Ego impetrare nequeo hoc abs te, *biduum* ſaltem vt concedas ſolum. PH. Siquidem *biduum*. TH. Rus ibo: ibi hoc me macerabo *biduum*. In hoc *biduum*, Thais, vale. Eun. I, 2, 101. 102. 104. 107. 110. Sine *biduum* hoc praetereat. Eun. II, 2, 52. Hem, *biduum* ſic manendumſt ſoli ſine illa? Eun. IV, 2, 8.

Biennium] *Biennium* ibi perpepetuum illum tuli. Hec. I, 2, 12.

Bini] Ex praediis talenta argenti *bina* capiebat ſtatim. D. *Bina* quaeſo? Phorm. V, 3, 6 et 7.

Bis] *Bis* facere ſtulte duco. Hec. III, 2, 8. De eadem cauſa *bis* iudicium apiſcier. Phorm. II, 3, 59.

Blande] Ecquid ego poſſim *blande* dicere aut benigne facere. Adelph. V, 4, 24. *Blande* in principio adloqui. Phorm. II, 1, 22.

Blanditiae] Abs te vt *blanditiis* ſuis ſuam voluptatem expleat. Hec. I, 2, 12.

Blandus] Te viuat nuſquam quiſquam *blandior*. Hec. V, 4, 21.

Bolus] Crucior *bolum* mihi tantum ereptum e faucibus. Heaut. IV, 2, 6.

Bonitas] *Bonitasque* veſtra adiutans atque aequanimitas. Phor. Prol. 35.

Bonum. Subſt.] *Bona* noſtra haec tibi permitto. And. I, 5, 61. Summum *bonum* eſſe erae deputabam hunc Pamphilum. And. IV, 3, 2. Ad me lege redierunt *bona*. And. IV, 5, 4. Hoc tanto tam repentino *bono*. And. V, 4, 35. Patria qui abligurrierat *bona*. Eun. II, 2, 4. O Iuppiter, ſerua obſecro haec nobis *bona*. Eun. V, 8, 19. Quae quidem in homine dicuntur *bona*. Heaut. I, 2, 19. Ne expers partis eſſet de noſtris *bonis*. Heaut. IV, 1, 39. Labore inuenta mea cui dem *bona*. Heaut. IV, 7, 13. Me mea omnia *bona* doti dixiſſe illi. Heaut. V, 1, 69.

Bonus] Vno ore omnes omnia *bona* dicere. And. I, 1, 70. *Bona* verba, quaeſo. And. I, 2, 33. *Bonum* ingenium. And. III, 1, 8. Ingenio *bono*. And. III, 2, 7. Interea aliquid acciderit *boni*. And. II, 3, 24. Virginem forma *bona* memini videre. And. II, 5, 17. Ehodum *bone* vir, quid agis? And. III, 5, 10. Salue *bone* vir. And. V, 2, 5. Tibi quod euenit *boni*. And. V, 6, 4. *Bonus* eſt hic vir. S. Hic vir ſit *bonus*? And. V, 4, 12. Hic quoque *bonam* magnamque partem ad te attulit. Eun. I, 2, 43. Tamen eſſi *bona* natura eſt, reddunt curatura iunceas. Eun. II, 3, 25. Cui magis *bonae* felicitates omnes aduerſae ſient. Eun. II, 3, 33. Qui vti ſcit, ei *bona*, qui non vtitur recte, mala. Heaut. I, 2, 22. Qui neque ius neque *bonum* atque aequom ſciunt. Heaut. IV, 1, 29. Faciam *boni* tibi aliquid pro iſta re. Heaut. IV, 5, 15. Iſtuc aequi *bonique* facio. Heaut. IV, 5, 40. *Bono* animo es, Heaut. IV, 6, 18. Di *boni*. Adelph. III, 2, 86. Praeter aequumque et *bonum*. Adel. I, 1, 39. Quin tu *bono* animo es. Adelph. IV, 2, 4. Neque adeo ex aequo et *bono*. Adelph. V, 9, 30. In me tibi *boni* quid ſit. Hec. V, 4, 11. Plus hodie *boni* feci. Hec. V, 4, 19. *Bonam, bonis*

nis prognatam. Phorm. I, 2, 66. Ni vis *boni* in ipſa ineſſet forma. Phorm. I, 2, 57. *Bonas*, me abſente, hic confeciſtis nuptias. Phorm. II, 1, 28. Si tu aliquam partem aequi *boni*que dixeris. Phorm. IV, 3, 32. Abs te hoc *bona* venia peto. Phorm. II, 3, 31. Vna tecum *bona*, mala, tolerabimus. Phorm. III, 3, 23. Tu id quod *boni* eſt excerpis. Phorm. IV, 4, 17. Vt eſt ille *bonus* vir. Phorm. IV, 3, 33.

Breuis] Occaſionem tam *breuem*. Eun. III, 5, 57. Tam in *breui* ſpatio. Heaut. V, 2, 2. Ne me in *breue* pellicias tempus gaudio hoc falſo frui. Hec. V, 4, 2. vide Notas.

Bruma] Ante *brumam* autem noui negoti nihil incipere cauſa eſt Pontica. Phorm. IV, 4, 28.

Byrria] Quid ais *Byrria*? And. II, 1, 1. Ibi forte huius video *Byrriam*. And. II, 2, 20.

C.

Cado] Ne aut ille alſerit, aut vſpiam *ceciderit*. Adelph. I, 1, 12. Homini ilico lacrumae *cadunt*, quaſi puero, gaudio. Adelph. IV, 1, 20. Quod maxume opus eſt iactu, non *cadit*. Adelph. V, 7, 22.

Caecilius] Quas primum *Caecilii* didici nouas. Hec. Alt. Prol. 6.

Caedo] Verberibus *caeſum* te in piſtrinum dedam. And. I, 2, 28. Tu illos procul hinc ex occulto *caederes*. Eun. IV, 7, 17. Dum ſermones *caedimus*. Heaut. II, 3, 1.

Caelum] Qui templa *caeli* ſumma tonitu concutit. Eun. III, 5, 42. Quid ſi nunc *caelum* ruat? Heaut. IV, 3, 41. O *caelum*, o terra, o maria Neptuni. Adelph. V, 3, 4.

Caeſius] Virginem *caeſiam*. Heaut. V, 5, 18. Criſpus, craſſus, *caeſius*. Hec. III, 4, 26.

Calamitas] Fundi noſtri *calamitas*. Eun. I, 1, 34. Numquam vlla amori veſtro incidere poſſit *calamitas*. Heaut. II, 4, 15. Ei nouum interuenit vitium et *calamitas*. Hec. Prol. 2. Eam oppreſſit *calamitas*. Eam *calamitatem* veſtra intelligentia ſedabit. Hec. Alt. Prol. 22 et 23.

Caleſco] Accede ad ignem hunc, iam *caleſces* plus ſatis. Eun. I, 2, 5.

Calidus] Vide ne nimium *calidum* hoc ſit modo. Eun. II, 3, 89.

Calleo] Quo pacto id fieri ſoleat, *calleo*. Heaut. III, 2, 37. Ego illius ſenſum pulchre *calleo*. Adelph. IV, 1, 17.

Callide] Quid, intellextin? D. immo *callide*. And. I, 2, 30. Hoc facito. SY. Recte ſane. D. Hoc fugito. SY. *Callide*. Adelph. III, 3, 63.

Callidemides] *Callidemidem* hoſpitem Myconium. Hec. III, 4. 18. Dum exſpecto in arce *Callidemidem*. Hec. V, 3, 3. Tun es Myconius? non ſum. at *Callidemides*? non. Hec. V, 3, 6.

Calliditas] Serui venere in mentem Syri *calliditates*. Heaut. V, 1, 14.

Callidus] Velle in ea re oſtendi, quam ſis *callidus*. And. I, 2, 27. Vah conſilium *callidum*. And. III, 4, 10. *Callidum* ac diſertum credidi hominem. Eun. V, 6, 10. Siquid poteſt, meliore et *callidiore*. Phorm. I, 4, 51. Ego hominem *callidiorem* vidi neminem. Phorm. IV, 2, 1.

Calx] Faxo *calcibus* ſaepe inſultabis fruſtra. Eun. II, 2, 54. Aduorſum ſtimulum *calces*. Phor. I, 2, 28.

Canis] *Canes* ad venandum. And. I, 1, 30. Ain vero *canis?* Eun. IV, 7, 33. Ceruam videre fugere, et ſectari *canes*. Phorm. Prol. 7. Introiit in aedis ater alienus *canis*. Phorm. IV, 4, 25.

Cano] Pamphilam *cantum* provocemus. Eun. III, 1, 53. vide Notas. Cantilenam eandem *canis*. Phorm. III, 2, 10. Gallina *cecinit*. Phorm. IV, 4, 25.

Canthara] Vidi *Cantharam* ſuffarcinatam. And. IV, 4, 30.

Cantilena] *Cantilenam* eandem canis. Phorm. III, 2, 10.

Cantito] Vt habeas quicum *cantites*. Adelph. IV, 7, 32.

Canto] Qui harum mores *cantabat* mihi. Heaut. II, 3, 19. Hymenaeum qui *cantent*. Adelph. V, 7, 7.

Capillus] Ipſam *capillo* conſcidit. Eun. IV, 3, 4. Vix me contineo, quin inuolem in *capillum*. Eun. V, 2, 21. *Capillus* ſparſus. Heaut. II, 3, 39. vide Notas. *Capillus* paſſus. Phorm. I, 2, 56.

Capio] Certe *captus* eſt. And. I, 1, 55. Magiſtrum *cepit* ad eam rem improbum. And. I, 2, 21. Cauſam *ceperit*. And. I, 3, 8. Conſilium *capere*. And. III, 2, 38. De te ſi exemplum *capit*. And. IV, 1, 27. Si *capiundos* mihi ſciam eſſe inimicos omnis homines. And. IV, 2, 12. Ex eo nunc miſera quem *capit* laborem? And. IV, 3, 4. Tantum laborem *capere* ob talem filium? And V, 2, 29. Quod nos *capere* oportet, haec intercipit. Eun. I, 1, 35. Te redimas *captum*. Eun. I, 1, 29. Cibum nonnunquam *capiet* cum ea. *Capias* tu illius veſtem. Cibum vna *capias*. Eun. II, 3, 77 et 79 et 82. Conſilium volo *capere* vna tecum. Eun. III, 5. 66. Negoti ſi quando odium *ceperat*. Eun. III, 1, 14. Quid vt ex ea re tandem *caperes* commodi? Eun. III, 5, 25. Quantam et quam veram laudem *capiet* Parmeno? Eun. V, 4, 3. Te mihi patronam *capio*. Eun. V, 2, 48. Ex meo propinquo rure hoc *capio* commodi. Eun. V, 5, 1. Omnes mihi labores fuere quos *cepi* leues. Heaut. II, 4, 19. Aedes noſtrae vix *capient*, ſcio. He. II, 3, 13. Me *cepere* arbitrum. Heaut. III, 1, 91. Nec rationem *capio*. Heaut. V, 2, 6. Laborem inanem ipſus *capit*. Hec. III, 2, 9. Miſeriam omnem ego *capio*. Adelph. V, 4, 22. Te deſiderium Athenarum *cepiſſe* ſaepe Hec. I, 2, 14. Audiui *cepiſſe* odium tui Philumenam. Hec. II, 1, 22. Qua via captent te illi, eadem ipſos *capi?* Hec. I, 1, 16. Quid ego hac ex inopia nunc *capiam?* Phorm. I, 3, 15. Prouinciam *cepiſti* duram. Phor. I, 2, 23. Talenta argenti bina ſtatim *capiebat*. Phorm. V, 3, 7. Conueniundi patris tempus *capere*. Phorm. V, 4, 9. *Cape*, cedo. Phorm. V, 7, 57. vide Notas.

Capitalis] Noua, *capitalia*. Adelph. IV, 7, 5.

Capitulum] O *Capitulum* lepidiſſimum. Eun. III, 3, 25.

Caprificus] Illic vbi etiam *caprificus* magna eſt. Adelph. IV, 2, 38.

Capto] Quid cum illo conſili *captet*. And. I, 1, 43. Quid agant, quidue *captent* conſili. And II, 4, 1. Qua via *captent* te illi, eadem ipſos capi? Hec. I, 1, 16. Sermonem *captans*. Phorm. V, 6, 29.

Captus] Vt *captus* ſeruolorum eſt. Adelph. III, 4, 34.

Caput] Ridiculum *caput*. And. II, 2, 34. Illic eſt huic rei *caput*

put. And. II, 6, 27. *Capitis* periculum adire. And. IV, 1, 54. Diminuam ego *caput* tuum hodie. Eun. IV, 7, 33. Vtinam tibi commitigari videam ſandalio *caput.* Eun. V, 7, 4. Capillus circum *caput* reiectus neclegenter. Heaut. II, 3, 49. Non poſſum pati, quin tibi *caput* demulceam. Heaut. IV, 5, 14. Non, ſi ex *capite* ſis meo natus. Heaut. V, 4, 12. Colaphis tuber eſt totum *caput.* Adelph. II, 2, 37. *Capite* pronum in terram ſtatuerem. Adelph. III, 2, 8. vide Notas. Senſit te eſſe huic rei *caput.* Adelph. IV, 2, 29. *Capiti* atque aetati illorum. Hec. III, 1, 54. Suo *capiti* fuat. Phorm. III, 2, 5. vide Notas.

Carbo] Tam excoctam reddam, atque atram, quam *carboſt.* Adelph. V, 3, 63.

Carcer] Ain tamen, *carcer?* Phorm. II, 3, 26. vide Notas.

Careo] Tandem non ego illa *caream?* Eun. II, 1, 17. *Carens* patria. Heaut. I, 1, 85. Praeterquam tui *carendum* quod erat. Heaut. II, 4, 20. Mulierem, quae *careat* culpa? Hec. IV, 4, 40.

Caria] In *Cariam* eſt profectus. Eun. I, 2, 46. Captam ex *Caria.* Heaut. III, 3, 47.

Carnufex] *Carnufex,* quae loquitur? And. I, 2, 12. Meus *carnufex.* And. IV, 1, 27. Eho, *carnufex.* And. V, 2, 11. Os vt ſibi diſtorſit *carnufex.* Eun. IV, 4, 3. Numquam dicet *carnufex.* Adelph. III, 3, 9.

Carpo] Vnum quidquid, quod quidem erit belliſſimum, *carpam.* Adelph. IV, 2, 52.

Carus] Annona *caraſt.* And. IV, 4, 7. Neque meo cordi eſſe quemquam *cariorem.* Eun. I, 2, 121. Ego quoque vna pereo, quod mi eſt *carius.* Eun. II, 1, 5. Amorem difficillimum et *cariſſimum.* Eun. V, 4, 5. Parare, quod ſit *carius,* quam ipſe eſt ſibi. Adelph. I, 1, 14. Solum id eſt *carum* mihi. Adelph. I, 1, 24. Quam ſint ſuauia, et quam *cara* ſint. Phorm. II, 2, 30.

Caſa] Ita fugias, ne praeter *caſam,* quod aiunt. Phorm. V, 2, 3.

Catus] Senex confidens, *catus.* And. V, 2, 14.

Caudex] *Caudex,* ſtipes, aſinus, plumbeus. Heaut. V, 1, 4.

Caueo] Neque tu haut dices tibi non praedictum. *caue.* And. I, 2, 34. Verbum vnum mihi faxis *caue.* And. IV, 4, 14. Quod *cauere* poſſis, ſtultum admittereſt. Eun. IV, 6, 23. Ipſus ſibi *cauit* loco. Eun. IV, 7, 13. *Caue* ſis. Eun. IV, 7, 29. Ab iſtoc tibi *cauendum* intellego. Eun. V, 2, 44. Etiam *caues?* Heaut. II, 2, 6. *Caue* faxis. Heaut. I, 2, 13. Faciet niſi *caueo.* Heaut. IV, 4, 8. Etiam taces? ego *cauebo.* Adel. IV, 2, 12. *Caue* dixeris. Adelph. III, 4, 12. Dum id reſcitum iri credit, tantiſper *cauet.* Adel. I, 1, 45. Ego me ſcio *cauiſſe.* Hec. III, 5, 20. Heus tu, *caue.* Phorm. II, 3, 51. *Caue* reſciſcat quiſquam. Phorm. V, 1, 37.

Cauſa] Satis vehemens *cauſa* ad obiurgandum. And. I, 1, 123. Vera obiurgandi *cauſa.* And. I, 1. 131. Tandem inuentaſt *cauſa.* And. IV, 1, 19. Vbi ea *cauſa* adempta his. And. V, 1, 18. *Cauſa* optumaſt. And. V, 1, 46. Nec ſatis ad obiurgandum *cauſae.* And. I, 1, 5. Quid *cauſae* eſt, quin. And. III, 4, 21. Vllam *cauſam,* ſaltem ineptam, falſam, iniquam. And. I, 5, 22. *Cauſam* ceperit. And. I, 3, 8. Multae ſunt *cauſae,* quamobrem cupiam. Eun.

Eun. I, 2, 65. Num parua *cauſa* eſt? Eun. III, 5, 27. *Cauſam* dicere. Eun. Prol. 10. *Cauſam* repperit. Eun. III, 3, 6. Aliquam *cauſam* quaerebat Eun. V, 5, 31. Id facere maxume *cauſa* mea. Eun. V, 8, 40. Fingit *cauſas.* Eun. I, 2, 58. Vera *cauſa* eſt. Heaut. II, 3, 95. Mea *cauſa cauſam* hanc iuſtam eſſe animum inducite. Heaut. Prol. 41. Non tam meapte *cauſa* laetor, quam illius. Heaut. IV, 3, 8. Ego liberali illam adſero *cauſa* manu. Nunc vide, vtrum vis, argentum accipere, an *cauſam* meditari tuam. Adelph. II, 1, 40 et 41. Aduorſusne illum *cauſam* dicerem, cui veneram aduocatus? Adelph. IV, 5, 42. Etſi tibi *cauſa* eſt de hac re. Hec. IV, 4, 3. Poſtquam ademptam hanc quoque tibi *cauſam* vides. Hec. IV, 4, 58. Alias vt vti poſſim *cauſa* hac integra. Hec. I, 2, 5. De tali *cauſa.* Hec. V, 1, 31. Te *cauſae* inpellebant leves. Hec. III, 4, 12. Omnis *cauſas* praecidam omnibus. Hec. IV, 2, 22. Confingis falſas *cauſas* ad diſcordiam. Hec. IV, 4, 71. Iuſtam illam *cauſam*, facilem, vincibilem, optumam. Phorm. I, 4, 48. Quam *cauſam* reperient? *Cauſam* tradere aduerſariis. Phor. II, 1, 4 et 7. Non *cauſam* dico, quin. Seruom hominem *cauſam* orare leges non ſinunt. Phorm. II, 1, 48 et 62. Iudicium de eadem *cauſa* iterum vt reddant tibi. de eadem *cauſa* bis iudicium adipiſcier. Phorm. II, 3, 57 et 59. Noſtra *cauſa* ſcilicet in neruom potius ibit. Phorm. IV, 4, 15. *Cauſa* eſt ſontica. Phorm. IV, 4, 29. vide Notas. Aliquid credito eſſe *cauſae.* Phorm. V, 6, 35. Veſtri honoris *cauſa.* Phorm. V. 7, 35.

Caute] Res omnis *cautius*, ne temere faciam, adcuro. Hec. V, 1, 11.

Cautim] *Cautim* et paulatim dabis. Heaut. IV, 8, 30.

Cautio] Ne reſciſcat, *cautio* eſt. And. II, 3, 26. Piſces mihi ne corrumpantur, *cautio*ſt. Adelph. III, 3, 67.

Cautus] Vt *cautus* eſt, vbi nihil opuſt. Phorm. IV, 5, 3.

Cedo. Verb.] *Cedo*, vt melius dicas. Adelph. III, 2, 52. vide Notas.

Cedo. Aduerb.] Qui *cedo*? And. I, 1, 123. *Cedo* igitur, quid faciam? And. II, 3, 9. *Cedo* quid iurgabit tecum? And. II, 3, 15. Quid te ergo aliud ſollicitat? *cedo.* Eun. I, 2, 82. *Cedo* alios. Eun. IV, 7, 6. Quid factumſt? *cedo.* Eun. V, 4, 28. *Cedo* dextram. Heaut. III, 1, 84. *Cedo* quid eſt? Heaut. III, 3, 36. Nomen mulieri *cedo* quod ſit. Heaut. IV, 1, 49. *Cedo* quemuis arbitrum. Adelph. I, 2, 43. Coram ipſum *cedo.* Adelph. III, 4, 38. Puerum mihi *cedo*: ego alam. Hec. IV, 4, 86. *Cedo* dum, en vnquam audiſti? Phorm. II, 2, 15. Quod fers, *cedo.* Phorm. V, 6, 17. Quin tu mi argentum *cedo.* P. Immo vero vxorem tu *cedo.* Phorm. V, 7, 42 et 43. Cape, *cedo.* Phorm. V, 7, 57. vide Notas.

Celer] Niſi conſilium *celere* repereris. Phorm. I, 4, 1.

Cella] Me in *cellam* aliquam cum illa concludam. Adelph. IV, 2, 13.

Cellula] Cum in *cellulam* ad te patris penum omnem congerebam clanculum. Eun. II, 3, 19.

Celo] Bene diſſimulatum amorem et *celatum* indicat. And. I, 1, 105. Vos *celaui*, quod nunc dicam. And. III, 4, 6. Vbi vbi eſt, diu

diu *celeri* non poteſt. Eun. II, 3, 3. *Celem* tam inſperatum gaudium? Heaut. III, 1, 5. *Celabitur* itidem, vt *celata* adhuc eſt. Heaut. IV, 3, 20. Ea ne me *celet*, conſuefeci filium. Adelph. I, 1, 29. Haud ita decet, *celare* te iras. Hec. II, 2, 11. Neſcio quod magnum malum me *celas*. Hec. III, 1, 40. Te atque alios partum vt *celaret* ſuum. Hec. III, 3, 24. Vereor, ne orata noſtra nequeat *celare*. Hec. IV, 1, 61. Noſne hoc *celatos* tam diu? Hec. IV, 4, 23.

Cenſeo] Tu ſi hic ſis, aliter *cenſeas*. And. II, 1, 10. vide Notas. *Cenſen* me verbum potuiſſe vllum proloqui? And. I, 5, 21. Dari tibi verba *cenſes* falſo. And. III, 2, 25. vide Notas. Ego rus ibo, atque ibi manebo. PA. *Cenſo*. Eun. II, 1, 11. Quid ſaciendum *cenſes*? Eun. IV, 4, 53. Recte dicit, *cenſeo*. Heaut. III, 3, 27. *Cenſen* vero? Eun. III, 3, 30. Aequom eſſe *cenſent*. Heaut. II, 1, 2. Animum aduertunt grauiter, quae non *cenſeas*. Heaut. III, 3, 9. Quid te futurum *cenſes*? Heaut. III, 1, 53. Rem cum videas, *cenſeas*. Heaut. V, 3, 21. *Cenſen* hominem me eſſe? Adelph. IV, 2, 40. Haut aliter *cenſeo*. Adelph. V, 8, 5. Adeon me eſſe peruicacem *cenſes*? Hec. IV, 1, 32. Ego amplius deliberandum *cenſeo*. Phorm. II, 4, 17.

Centies] Vt nil credas intelligere, niſi idem dictumſt *centies*. Heaut. V, 1, 8.

Centurio] Vbi *centurio*ſt Sanga? Eun. IV, 7, 6.

Cerebrum] Vt *cerebro* diſpergat viam. Adelph. III, 2, 19. Diminuetur tibi quidem iam *cerebrum*. Adelph. IV, 2, 32. An tibi iam mauis *cerebrum* diſpergam hic? Adelph. V, 2, 7.

Ceres] Sine *Cerere* et Libero friget Venus. Eun. IV, 5, 6.

Cerno] Vt conſuetum ſacile amorem *cerneres*. And. I. 1, 108. Si ſatis *cerno*. Adelph. III, 3, 85.

Certatio] Numquam vidi iniquius *certationem* comparatam. Adelph. II, 2, 4. vide Notas.

Certe] *Certe* captus eſt. And. I, 1, 55. Hercle *certe*. And. II, 2, 10. Moleſtus *certe* ei fuero. And. IV, 1, 17. *Certe* pol. Eun. IV, 5, 5. At *certe* vt hinc concedas. Heaut. III, 3, 11. vide Notas. *Certe* ſic erit. Heaut. V, 3, 12. vide Notas. Eſtne hic ipſus, de quo agebam? et *certe* is eſt. Adelph. I, 1, 53. Simulare *certe* eſt hominis. Adelph. IV, 7, 16. *Certen*? PAR. *Certe*. Hec. V, 4, 3. *Certe* edepol. Phorm. V, 1, 8.

Certo, Verb.] Benedictis ſi *certaſſet*, audiſſet bene. Phorm. Prol. 21.

Certo. Aduerb.] Hoc *certo* ſcio. And. V, 4, 26. *Certo* comperi. Eun. V, 1, 9. Satis *certo* ſcio. Heaut. I, 1, 19. Vt opiner: et *certo* ſcio. Adelph. IV. 5, 14. *Certo* decreui. Hec. IV, 2, 10.

Certus] Omnia experiri *certum*ſt. And. II, 1, 11. Nec quid agam *certum*ſt. And. I, 3, 4. Hic reddes omnia, quae nunc ſunt *certa* ei conſilia, incerta vt ſient. And. II, 3, 16. Ita facere *certum*ſt. Eun. I, 2, 108. Si *certum*ſt facere, facias. Eun. II, 3, 97. Arbitror: *certum* non ſcimus. Eun. I, 2, 31. Satin hoc *certum*ſt? G. *Certum*ſt. Adel. III, 2, 31. Nec quicquam *certè* reſpondes mihi? Hec. IV, 4, 84. Vide vt mi haec *certa* et clara attuleris. Hec. V, 4, 1. Quan-

Quantum poteſt, me *certiorem* face. Phorm. IV, 3, 69.

Cerua] *Ceruam* videre fugere, et ſectari canes. Phorm. Prol. 7.

Ceruix] Inuerſa verba, euerſas *ceruices*. Heaut. II, 3, 131.

Ceſſo] *Ceſſas* adloqui? And. II, 2, 6. *Ceſſo* adloqui. And. V, 2, 4. Quid ſtas? Quid *ceſſas*? And. V, 6, 15. Paulum ſi *ceſſaſſem*, domi non offendiſſem. Eun. IV, 4, 5. Odioſa *ceſſas*? Eun. IV, 6, 16. *Ceſſo* hunc adoriri? Heaut. IV, 5, 9. Odioſus *ceſſat*. Adelph. IV, 2, 49. Sed cur *ceſſas*? Adelph. IV, 5, 69. *Ceſſatum* vſque adhuc eſt. Adel. IV, 4, 23. Vt olim te oſtendiſti, nil *ceſſauiſti* eadem eſſe vſque adhuc. Hec. V, 1, 29. Contumelias numquam *ceſſauit* dicere. Phor. II, 3, 30.

Cetarius] *Cetarii*, lanii, coqui, fartores, piſcatores. Eun. II, 2, 26.

Ceteri] Lamentari praeter *ceteras* viſa. Forma praeter *ceteras* honeſta et liberali. And. I, 1, 94 et 95. Horum ille nihil egregie praeter *cetera* ſtudebat. And. I, 1, 31. Sua cauſa excludi *ceteros*. Eun. III, 2, 28. Patriam, et ſigna *cetera*. Eun. I, 2, 32. Nolim *ceterarum* rerum te ſocordem eodem modo. Adelph. IV, 5, 61. Cum ego vos curis ſolui *ceteris*. Hec. II, 1, 33. Tu coniicito *ceterum*. Phorm. I, 3, 14. vide Notas.

Ceterum] *Ceterum* de excluſione verbum nullum. Eun. I, 2, 7. *Ceterum* idem hoc aut melius tute inueniſſes. Eun. III, 1, 62. vide Notas. *Ceterum*, placet tibi factum? Adelph. IV, 7, 18. *Ceterum* de redducenda id facias, quod in rem ſit tuam. Hec. III, 3, 31. *Ceterum* poſthac ſi quicquam, nil precor. Phorm. I, 2, 91.

Chaerea] Hic ſaepicule nominatur in Eunucho.

Charinus] Andriae perſona eſt. Quam villam demonſtrauit *Charini*? IV, 4, 10.

Chremes] Andriae, Eunuchi, Heautontimorumeni, et Phormionis perſona.

Chryſis] Huius mentio eſt. And. I, 1 et I, 5. Quis heri *Chryſidem* habuit? And. I, 1, 58.

Cibus] Viden otium et *cibus* quid facit alienus. Eun. II, 2, 34. Deducunt *cibum*. *Cibum* nonnumquam capiet cum ea. *Cibum* vna capias. Eun. II, 2, 22. 76 et 81. E flamma petere te *cibum* poſſe arbitror. Eun. III, 2, 38. Auidae cibi. Eun. V, 4, 16. Vnde mi peterem *cibum*. Heaut. V, 2, 25.

Cicatrix] Neque pugnas narrat, neque *cicatrices* ſuas oſtentat. Eun. III, 2, 29.

Cilicia] Iter illi in Lemnum vt eſſet, noſtro in *Ciliciam*. Phor. I, 2, 16.

Circum] Quae *circum* illam eſſent. Eun. III, 5, 33. Capillus *circum* caput reiectus. Heaut. II, 3, 49.

Circumcurſo] Hac illac *circumcurſa*. Heaut. III, 2, 1.

Circumeo] Facinus indignum, ſic *circumiri*. Phorm. IV, 3, 9.

Circumitio] Nil *circum itione* vſus es. And. I, 2, 31.

Circumſpecto] Neſcio quid *circumſpectat*. Eun. II, 2, 60. Simul alia *circumſpecto*, ſatine explorata ſint. Eun. III, 5, 45.

Circumſpicio] Eſcendo in quendam excelſum locum. *Circumſpicio*. And. II, 2, 20. Numquid *circumſpexti*? Adelph. IV, 5, 55.

Circumuallo] Tot res repente *circumuallant*, vnde emergi non poteſt. Adelph. III, 2, 4.

Circumuenio] Ne eum *circumuentum* inique iniqui inrideant, Hec. Alt. Prol. 46.

Ciſtella] *Ciſtellam* domo effer cum monumentis. Eun. IV, 6, 13.

Citbariſtria] Quandam nactus eſt puellulam *citbariſtriam*. Quid paedagogus ille qui *citbariſtriam*? Phorm. I, 2, 32 et 94.

Cito] Abi *cito*, et ſuſpende te. And. I, 5, 20. Hui, tam *cito*? And. III, 1, 16. Quam *cito*? Eun. I, 2, 98. Haud *cito* mali quid ortum ex hoc ſit publice. Adel. III, 3, 89. *Cito* ab eo haec ira abſcedet. Hec. V, 2, 15. Tacitus *citius* audies. Eun. III, 5, 23.

Ciuis] *Ciuem* Atticam eſſe hanc. And. I, 3, 16. Illam hinc *ciuem* eſſe aiunt. And. V, 1, 14. Praeter *ciuium* morem atque legem. And. V, 3, 8. *Ciuem* inuentam gaudeo. And. V, 4, 36. vide Notas. Virginem vitiare *ciuem*? Eun. V, 2, 19. Hoc peccatum in virginem eſt *ciuem*. Adelph. IV, 7, 8. Ne illius modi iam magna nobis *ciuium* paenuriaſt. Adelph. III, 3, 87. Hoſpites, tum *ciuis*. Phorm. II, 2, 14. Ne quid *ciuis* turpe in ſe admitteret. Phorm. II, 3, 68.

Ciuitas] In qua *ciuitate* tandem te arbitrare viuere? Adel. IV, 5, 51.

Clam] Nec *clam* te eſt. And. I, 5, 52. Amauit: tum id *clam*. And. II, 6, 13. Vel vi, vel *clam*, vel praecario. Eun. II, 3, 28. *Clam* te ſubduxti mihi. Eun. IV, 7, 25. Haec *clam* me omnia. Heaut. I, 1, 46. Sperat fore *clam*. Adelph. I, 1, 46. Haut *clam* me eſt. Hec. III, 4, 10. Non *clam* me haberet, quod celaſſe intellego. Hec. IV, 4, 35. Peperit vxor *clam*. Hec. V, 2, 15.

Clamito] Quid *clamitas*? And. IV, 4, 28. *Clamitans*: indignum facinus. And. I, 1, 117.

Clamo] Illis quae ſunt intus *clamat* de via. And. III, 2, 11. Venit ad me ſaepe *clamans*. Quid agis, Micio? Adelph. I, 1, 11. vide Notas. *Clamant* omnes indigniſſume factum eſſe. Adelph. I, 2, 11. Non *clamas*? non inſanis? Adelph. IV, 7, 9. Quid agam? quid *clamem*? aut querar? Adelph. V, 3, 3. Tumultuantur, *clamant*. Hec. Alt. Prol. 33. Ne *clama*. Phorm. IV, 3, 59.

Clamor] *Clamore* ſummo. Heaut. Prol. 40. *Clamor* mulierum. Hec. Alt. Prol. 26. Pro Iuppiter, *clamorem* audio. Hec. III, 1, 37.

Clanculum] Penum omnem congerebam *clanculum*. Eun. II, 3, 18. Mordere *clanculum*. Eun. III, 1, 21. Veniſſe *clanculum*. Eun. III, 5, 41. Specto per flabellum *clanculum*. Eun. III, 5, 54. Agere inter ſe *clanculum*. Heaut. III, 1, 63. Alii *clanculum* patres quae faciunt. Adelph. I, 1, 27. Cum eius conſueuit matre *clanculum*. Phorm. V, 6, 33.

Clare] Quin dicis clare. Adel. IV, 4, 15.

Clarus] Vide, vt mi haec certa et *clara* attuleris. Hec. V, 4, 1.

Clemens] Iuſta et *clemens* fuerit ſeruitus. And. I, 1, 9. *Clementem* vitam vrbanam, atque otium ſecutus ſum. Adelph. I, 1, 17. *Clemens*, placidus. Adel. V, 4, 10. Animo benigno in illam et *clementi* fui. Hec. III, 5, 22.

Clementia] Facilitate nihil eſſe homini melius, neque *clementia*. Adelph. V, 4, 7.

Cliens]

Cliens] *Cliens*, amicus, hoſpes, nemoſt vobis? Adelph. IV, 1,13.

Clientela] Thais ſe patris commendauit: in *clientelam* et fidem nobis dedit ſe. Eun. V, 8, 9. vide Notas.

Clinia] Erras, ſi id credis, et me ignoras, *Clinia*. Heaut. I, 1, 53. Eiusdem perſonae multa eſt in hac Fabula mentio.

Clitipho] Et haec Heautontimorumeni perſona eſt.

Cliuos] *Cliuos* deorſum verſum eſt. Adelph. IV, 2, 36.

Coemo] *Coemiſſe* hinc quae illuc veheres multa. Adelph. II, 2, 17.

Coena] In *coenam* ſeni. And. II, 2, 32. Quem vocabo ad *coenam*? And. II, 6, 22. Rogare ad *coenam* vt veniat. Eun. 2, 35. Eamus ergo ad *coenam*. Eun. III, 2, 6. *Coenam* apparare. Heaut. I, 1, 74. Abduxi ad *coenam*. Heaut. 2, 9. Nobis *coenae* quid fiet. Heaut. I, 2, 37. Vnam eii *coenam* atque eius comitibus dedi. Heaut. III, 1, 46. Non rediit a *coena*. Adelph. I, 1, 1. Me ad *coenam* voca. N. Pol vero voco. Phorm. V, 8, 64.

Coeno] Symbolam dedit, *coenauit*. And. I, 1, 62. Cum amatore cum *coenant*, ligurriunt. Eun. V, 4, 14. vide Notas.

Coeo] Heri aliquot adulescentuli *coiimus* in Piraeo. Eun. III, 4, 1.

Coepi] Amare *coepi*. Eun. III, 5, 20. *Coepi* egomet mecum cogitare. Eun. IV, 2, 1. Si quicquam hodie hic turbae *coeperis*. Eun. IV, 7, 30. Eius filiam ille amare *coepit* virginem. *Coepi* non humanitus tractare. Vbi video, haec *coepi* cogitare. Heaut. I, 1, 45. 47 et 76. Hoc quod *coepi*, primum enarrem. Heaut. II, 3, 32. Video non licere, vt *coeperam*, hoc pertendere. Heaut. V, 5, 9. Sex menſibus prius olfeciſſem, quam ille quicquam *coeperet*? Adelph. III, 3, 43. Pergam quo *coepi* hoc iter. Hec. I, 2, 119.

Coepto] Quid *coeptas*, Thraſo? Eun. V, 7, 1. vide Notas. Quid hic *coeptat*? Heaut. IV, 4, 12. Phorm. IV, 3, 21.

Cogito] Sic *cogitabam*. And. I, 1, 84. Vt ne eſſet ſpatium *cogitandi*. And. I, 2, 11. Quid agam, *cogito*. And. II, 2, 21. Neque quid me ores, *cogitas*: nam ſi *cogites*, remittas. And. V, 1, 7 et 8. Quod nunc tute tecum iratus *cogitas*. Eun. I, 1, 19. Profecto quanto magis magisque *cogito*. Eun. III, 3, 1. Etiam atque etiam hoc *cogita*. Eun. I, 1, 11. Non enim *cogitaras*. Eun. III, 1, 62. Coepi egomet mecum aliam rem ex alia *cogitare*. Eun. IV, 2, 7. Occepi mecum *cogitare*. Eun. IV, 2, 8. Hunc tu in aedis *cogitas* recipere poſthac? Eun. V, 2, 59. Immo hoc *cogitato*. Eun. IV, 6, 21. *Cogita* modo. Eun. V, 8, 43. Quid nunc facere *cogitas*? Heaut. III, 3, 46. Quia non rediit filius, quae *cogito*? Adelph. I, 1, 10. *Cogito* id quod res eſt. Adelph. II, 1, 52. Vbi illum quaeram, *cogito*. Adel. IV, 2, 30. Quae in animo *cogitat*. Adelph. I, 1, 5. Hoc tu facito cum animo *cogites*. Adelph. III, 4, 55. Quaeſo hoc facito tecum *cogites*. Adelph. V, 3, 22. Haec ſi voles in animo vere *cogitare*. Adelph. V, 3, 32. Ita ſum inritatus, animum vt nequeam ad *cogitandum* inſtituere. Non potuit *cogitata* proloqui. Phorm. II, 1, 10 et 53.

Cognata]

Cognata] Amicas te et *cognatas* deſerere nolo. Hec IV, 2, 16. Cedo qui eſt *cognata*? Phorm. II, 3, 51. Negat Phanium eſſe hanc ſibi *cognatam* Demipho? Hanc Demipho negat eſſe *cognatam*? Phorm. II, 3, 5 et 6. Caue ne in *cognatam* pecces. Phorm. V, 3, 20.

Cognatus] Inopia et *cognatorum* neclegentia coacta. And. I, 1, 44. Is mihi *cognatus* fuit. And. V, 4, 23. vide Notas. Habeo hic neminem, neque notum, neque *cognatum*. Eun. I, 2, 68. Amicos, genus, *cognatos*, diuitias. Heaut. I, 2, 20. Hegio eſt his *cognatus* proxumus. Adelph. V, 8, 24. Neque illi beneuolens, neque notus, neque *cognatus*. Phorm. I, 2, 48.

Cognitio] De *cognitione* vt certum ſciam. Eun. V, 3, 12. Indeſt *cognitio* facta. Hec. V, 3, 33.

Cognoſco] Rem *cognoſcite*. And. Prol. 24. Tandem *cognoſti* qui ſiem? And. III, 4, 7. Vtilitatem in ea re faciam vt *cognoſcas* meam. Eun. II, 3, 18. Aequom eſt vos *cognoſcere*, atque ignoſcere. Eun. Prol. 42. Mature vt cum *cognorit*, perpetuo oderit. Eun. V, 4, 11. Et *cognoſcendi* dabitur peccati locus. Heaut. II, 1, 6. Alias *cognoſtis* eius: quaeſo hanc noſcite. Hec. Prol. 8. Vbi ſunt *cognitae*, placitae ſunt. Hec. Alt. Prol. 12.

Cogo] *Coactum* egeſtate ingenium. And. I, 5, 40. Si nolit, quin eum merito poſſim *cogere*. And. III, 2, 51. Tu *coactus* tua voluntate es. And. IV, 1, 34. *Coactus* legibus eam vxorem ducet. And. IV, 4, 41. Iubeo *cogo*, atque impero. Eun. II, 3, 98. Quaſi talenta ad quindecim *coegi*. Heaut. I, 1, 94. In anguſtum oppido nunc meae *coguntur* copiae. Heaut. IV, 2, 2. Malo *coactus*, qui ſuum officium facit. Adelph. I, 1, 44. Quod vos vis *cogit*, id voluntate impetret. Adelph. III, 4, 44. vide Notas. Huic leges *cogunt* nubere hanc. Adelph. IV, 5, 18. Filium *cogam*. Adelph. V, 3, 65. vide Notas. Vi coepi *cogere*. Hec II, 2, 26. Inuitus feci; lex *coegit*. Phor. II, 1, 6. Etiam idne lex *coegit*? Phorm. II, 1, 8. vide Notas. Vi *coactum* te eſſe, inuitum, lege, iudicio. Phorm. I, 4, 36.

Cohaereo] Non *cohaerent*. And. II, 2, 24.

Cohibeo] Aetas, metus, *cohibebant*. And. I, 1, 27. vide Notas. Non te cohibes? Heaut. V, 1, 46.

Coitio] Prima *coitio*'ſt acerrima. Phorm. II, 2, 32.

Colaphus] Homini miſero plus quingentos *colaphos* infregit mihi. Adelph. II, 1, 45. *Colaphis* tuber eſt totum caput. Adelph. II, 2, 37.

Colax] *Colacem* eſſe nempe, Plauti veterem fabulam. Eun. Prol. 25. vide Notas. *Colax* Menandri eſt: in ea eſt paraſitus *Colax*. Eun. Prol. 30.

Colligo] Meridie ipſo faciam vt ſtipulam *colligat*. Adelph. V, 3, 62.

Colo] Dum ille vitam illam *colet* inopem. Heaut. I, 1, 84. Nos amatores *colunt*. Phorm. II, 4, 9. Nos *coluit* maxime. Adel. III, 2, 54. *Colere*, adiuuare, adiungere. Adelph. V, 8, 4. Quod potero faciam, tamen vt pietatem *colam*. Hec. III, 4, 33. Agrum de noſtro patre *colendum* habebat Phorm. II, 3, 18.

Color] Numnam eius *color* pudoris ſignum vſquam indicat? And. V, 3, 7. Qui *color*, qui ni-

 tor

tor veſtitus? Eun. II, 2, 11. vide Notas. *Color* verus. Eun. II, 3, 27. *Colore* ſtellionino. Eun. IV, 4, 22. vide Notas.

Columen] *Columen* vero familiae. Phorm. II, 1, 57.

Comedo] Hunc *comedendum* et ebibendum vobis propino. Eun. V, 8, 57. vide Notas. Quid *comedent?* quid ebibent? Heaut. II, 3, 14.

Comes] *Comites* ſecuti ſcilicet ſunt virginem. Eun. II, 3, 55. Vnam eii coenam atque eius *comitibus* dedi. Heaut. III, 1, 46. *Comitum* conuentus. Hec. Alt. Prol. 27. Sine *comite*. Hec. V, 3, 25.

Comis] Vſa ſum benigno et lepido et *comi*. Hec. V, 3, 39. Quemquamne tam animo *comi* et leni putas? Heaut. V, 1, 39. vide Notas.

Comiſſator] Edepol *comiſſatorem* haud ſane commodum. Adelph. V, 2, 8.

Comiſſor] Phaedriam intromittamus *comiſſatum*. Eun. III, 1. 52. vide Notas.

Comiter] Quid me dudum adiurit *comiter*. Phorm. III, 3, 4.

Commemini] Sic *commemineram*. Eun. III, 5, 16. Si ſatis *commemini*. Phorm. III, 2, 38.

Commemorabilis] Non fit ſine periclo facinus magnum et *commemorabile*. Heaut. II, 3, 73. vide Notas.

Commemoratio] Iſtaec *commemoratio* quaſi exprobratio eſt. And. I, 1, 16.

Commemoro] Quid *commemorem* primum? Eun. V, 8, 14. Cui dem, quamobrem dem, *commemorabo*. Phorm. IV, 5, 3. Quid ego nunc *commemorem* ſingulatim? Phorm. V, 8, 42.

Commendo. Conmendo] *Conmendat* virginem mihi. Eun. III, 5, 29. Ego me tuae *commendo* et committo fidei. Eun. V, 2, 47. Ille tibi moriens nos *commendauit*. Ad. III, 4, 11.

Commentum] Ipſis *commentum* placet. And. I, 3, 20.

Commeo] Huc raro in vrbem *commeat*. Hec. I, 2, 100.

Commereo. Conmereo] Quid *commerui* aut peccaui? And. I, 1, 112. Numquam ſciens *commerui*. Hec. IV, 2, 4. Nullam de his rebus culpam *commeruit* tua. Hec. IV, 4, 9. Arbitrabitur *conmeruiſſe* culpam. Phorm. I, 4, 28.

Commereor] Numquam quicquam erga me *commeritaſt*, quod nollem. Hec. III, 5, 36.

Commeto] *Commetare* ad mulierculam. Heaut. III, 1, 35. vide Notas.

Commigro] Ex Andro *commigrauit* huc viciniae. And. I, 1 43. Neque enim diu huc *commigrarunt*. Ad. IV, 5, 15.

Comminiſcor] Quid agam? aut quid *comminiſcar*? Heaut. IV, 2, 7. Huiuſmodi mihi res ſemper *comminiſcere*. Heaut. IV, 6. 8.

Commitigo] Vtinam tibi *commitigari* videam ſandalio caput. Eun. V, 7, 4.

Committo] Cui *committas* primo partu mulierem. And. I, 4, 3. Se *commiſſurum* mihi gnatam ſuam vxorem. And. I, 5, 6. Seruon fortunas meas me *commiſiſſe* futili? And. III, 5, 3. Ouem lupo *commiſi*. Eun. V, 1, 16. vide Notas. Ego me tuae commendo et *committo* fidei. Eun. V, 2, 57. Eis *commiſi* et credidi. Heaut. V, 1, 13. Non *committet* hodie vnquam, iterum vt vapulet. Ad. II, 1, 5. Vt tergum meum tuam in fidem *committam*. Hec. I, 2, 34. Qui illum decrerunt dignum,

ſuos

ſuos cui liberos *committerent.* Hec. II, 1, 15.

Commode] Non ſat *commode* diuiſa ſunt temporibus tibi haec. And. III, 1, 17. Quantum ille potuit cogitare *commode.* Heaut. Prol. 14. Si quis recte aut *commode* tractaret. He. I, 1, 100. Numquam *commodius* erum audiui loqui. He. III, 2, 48. Cuiquam aeque audiſti *commode* quicquam euenitle? Heaut. IV, 3, 7. vide Notas. Haut opinor *commode* finem ſtatuiſſe orationi. Hec. I, 2, 20. Numqnam tam dices *commode.* Hec. I, 2, 35.

Commoditas] Quot *commoditates*, vide. And. III, 3, 37. Magnam mi iniicit ſua *commoditate* curam. Ad. IV, 5, 76. Quantis *commoditatibus* hunc oneraſtis diem? Phor. V, 6, 7.

Commodo] Quod queam, illi vt *commodem.* Hec. V, 1, 33.

Commodum. Aduerb.] Illa ſeſe interea *commodum* huc aduortetat. Eun. II, 3, 52, Id cum hoc agebam *commodum.* Phor. IV, 3, 9.

Commodus] Plus maliſt quam *commodi.* And. III, 3, 15. Nolo tibi vllum *commodum* intercludier. And. III, 3, 41. vide Notas. Ex incommodis alterius ſua vt comparent *commoda.* And. IV, 1, 4. Ne quod voſtrum remorer *commodum.* And. IV, 3, 24. Tu illis fruare *commodis.* Eun. II, 3, 81. Quid vt ex ea re tandem caperes *commodi?* Eun. III, 5, 25. Cui tam ſubito tot contigerint *commoda.* Eun. V, 8, 3. Quam maxume ſeruire voſtris *commodis.* Heaut. Prol. 50. Vt ex illius *commodo* meum compararem *commodum.* Heaut. II, 4, 17. Quine omnia ſibi poſtputauit eſſe prae meo *commodo.* Ad II, 3, 9. Sine labore patria potitur *commoda.* Ad. V, 4, 17. Me pietas matris potius *commodum* ſuadet ſequi. Hec. III, 5, 31. Matris ſeruibo *commodis.* Hec. III, 5, 45. Multa ex quo fuerint *commoda*, eius incommoda aequumſt ferre. Hec. V, 3, 42. *Commodiorem* hominem, aduentum, tempus, non vidi. And. V, 2, 3. Si id non *commodum*ſt. Eun. III, 4, 49. Mulier *commoda* et faceta. Heaut. III, 2, 10. Comiſſatorem haut ſane *commodum.* Ad. V, 2, 8. Hoc et vobis et meae *commodum* famae arbitror. Hec. IV, 2, 9. Quot *commodas* res attuli? Hec. V, 3, 19. Exſequias Chremeti quibus eſt *commodum* ire, em tempus eſt. Phorm. V, 8, 37.

Commoneo] *Commoneat*, vt ſeruem fidem. And. I, 5, 45. Aliorum exempla *commonent.* And. IV, 5, 17.

Commonſtro] Parentis meos vt *commonſtres* mihi. Heaut. V, 4, 4. Hominem *commonſtrarier* mi iſtum volo. Phorm. II, 1, 75.

Commorientes] *Commorientes* fecit Plautus fabulam. Ad. Prol. 7.

Commoror] Quid illic tam diu quaeſo *commorabare?* Phorm. IV, 1, 7.

Commoueo] Neque *commouetur* animus animus in ea re tamen. And. I, 1, 67. *Commoueat*, neque commoneat, vt ſeruem fidem. And. I, 5, 45. *Commoui.* And. II, 6, 25. Animus *commotu*ſt metu. And. V, 4, 34. Iam te *commotum* reddam. And. V, 2, 23. In hac *commotus* ſum. Eun. III, 5, 19. Dormiunt: pol ego iſtos *commouebo.* Heaut. IV, 4, 8. Quidnam ille *commotus* venit? Phorm. I, 4, 6. *Commorat* omnes nos. Phorm. I, 2, 51.

Communico] Nonne prius *communicatum* oportuit? And. I, 5, 4.

Communis] Id oro te, in *commune* vt conſulas. And. III, 3, 16.

Pernicies *communis* adulefcentium. Ad. II, 1, 34. *Communis* corruptela noſtrum liberum. Ad. V, 3, 7. *Communia* eſſe amicorum inter ſe omnia. Ad. V, 3, 18. Vitium *commune* omnium eſt. Ad. V, 8, 30. *Communia* omnium quae ſunt patrum. Hec. I, 2, 42. *Communia* eſſe haec. Phorm. II, 1, 15. vide Notas.

Commuto] Numquam tecum *commutaturum* patrem vnum eſſe verbum. And. II, 4, 7. *Commuto* locum. Eun. V, 5, 3. Tria non *commutabitis* verba hodie inter vos. Phorm. IV, 3, 33.

Comoedia] Quas facies de integra *Comoedias*. And. Prol. 26. Ex integra Graeca integram *Comoediam* hodie ſum acturus. He. Prol. 4. Synapothneſcontes Diphili *comoedia*ſt. Adel. Prol. 6. Placet haud fieri itidem vt in *Comoediis*. Hec. V, 4, 26. Epidicazomenen quam vocant *Comoediam* Graece. Phorm. Prol. 26. vide Notas.

Comparo. Conparo] Ex incommodis alterius ſua vt *comparent* commoda. And. IV, 1, 4. An potius ita me *comparem*. Eun. I, 1, 2. Quod donum dono huic contra *compares*. Eun. II, 3, 64. Ne *comparandus* hic quidem ad illumſt. Eun. IV, 4, 14. Vt ex illius commodo meum *compararem* commodum. Heaut. II, 4, 18. Quae opus ſunt *comparet*. Heaut. IV, 8, 14. Ita *comparatam* eſſe hominum naturam omnium. Heaut. III, 1, 94. Numquam vidi iniquius certationem *comparatam*. Ad. II, 2, 4. Quam inique *comparatum*ſt. Phorm. I, 1, 7.

Compedes] Habendum *compedes*. Phorm. II, 1, 9. vide Notas.

Comperio. or.] *Comperiebam* nihil ad Pamphilum quicquam attinere. And. I, 1, 63. De amore hoc *comperit*. And. I, 3, 6. Dum ne ab hoc me falli *comperiar*. And. V, 3, 31. Atqui certo *comperi*. Eun. V, 1, 9. Vbi *comperi* ex iis. Heaut. I, 1, 70.

Complacet] Poſtquam me amare dixi, *complacita*ſt tibi. And. IV, 1, 21. Eius ſibi *complacitam* formam. Heaut. IV, 5, 24.

Complector] Mediam mulierem *complectitur*. And. I, 1, 106.

Complures] Emptae mulieres complures. Ad. II, 2, 22. Vbi illic dies eſt *compluris*. Hec. I, 2, 110. *Compluris* menſes. Phor. III, 2, 35. Noua *compluria*. Phor. IV, 3, 6.

Compluſculus] Hos dies *compluſculos* bene conueniebat inter eas. Hec. I, 2, 102.

Compono] Nec magis *compoſitum* quicquam. Eun. V, 4, 13. Res *compoſita* eſt. Ad. IV, 7, 17. *Componi* potis gratiaſt. Hec. III, 5, 19. *Compone* quae tecum ſimul ferantur. Hec. IV, 3, 5. Inter nos haec potius cum bona vt *componantur* gratia, quam cum mala. Phorm. IV, 3, 17.

Compos] Vix ſum *compos* animi. Adelph. III, 2, 12.

Compoſito] *Compoſito* factumſt. Phorm. V, 1, 29.

Comprecor. Conprecor] Deos *conprecare*. Tu deos potius *comprecare*. Ad. IV, 5, 65 et 70.

Comprehendo] *Comprehendi* iube, quantum poteſt. Eun. V, 1, 20. Hunc pro moecho poſtea *comprehendere* et conſtrinxere. Eun. V, 5, 23.

Comprimo. Conprimo] At tu tibi iſtas poſthac *comprimito* manus. Heaut. III, 3, 29. Cum *conpreſſa* eſt gnata. Hec. IV, 1, 57. Se fatetur neſcio quam *conpreſſiſſe*. Hec. V, 3, 30. Animam *compreſſi*. Phorm. V, 6, 28.

Comprobo] Beneficium verbis initum re *comprobes*. And. V, 1, 5.

Conatus] Magno iam *conatu* magnas nugas dixerit. Heaut. IV, 1, 8.

Concaleſco] *Concaluit*: quid vis? Heaut. II, 3, 108.

Concedo. Largior.] Faciam vt tibi *concedam*. Haut tibi hoc *concedo*. Hec. II, 2, 3 et 16. Numquamne hodie *concedes* mihi? Phorm. V, 3, 22.

Concedo. Abeo] Biduum ſaltem vt *concedas* ſolum. *Concedam* hinc intro. Eun. I, 2, 102 et 126. *Concede* iſtuc paululum. Eun. IV, 4, 39. Huc *conceſſero*. Heaut. I, 1, 122. Hinc *concedas* aliquo ab ore eorum. Heaut. III, 3, 11. Si nunc de tuo iure *conceſſiſſes* paululum. Ad. II, 2, 9. Quando eſſe indignam ſeſe deputat, matri meae quae *concedat*. Hec. III, 5, 27. vide Not. Tempus eſt *concedere*. Hec. IV, 2, 21. Se *conceſſuram* ex aedibus. Hec. IV, 4, 57.

Concerto] Te audio neſcio quid *concertaſſe* cum ero. Adel. II, 2, 3.

Concieo] Quantas turbas *conciui*. Heaut. V, 2, 17. Vnum aliquod verbum inter eas iram hanc *conciuiſſe*. Hec. III, 1, 33.

Concilio] Prodi male *conciliate*. Eun. IV, 4, 2. Vt pacem *conciliem*. Heaut. V, 5, 2.

Conclamo] Iam *conclamatum*ſt. Eun. II, 3, 57.

Conclaue] Virgo in *conclaui* ſedet. Eun. III, 5, 35. Vltimis *conclaue* in aedibus. Heaut. V, 1, 29.

Concludo] Vt ab illa excludar, huc *concludar*. And. II, 3, 12. Illum aliquo *concluſiſſem*. Eun. IV, 3, 25. Tot res, tantas, tam opportune in vnum *concluſit* diem. Eun. V, 8, 17. Me in cellam aliquam cum illa *concludam*. Ad. IV, 2, 13. Tot me nunc rebus miſerum *concludit* pater. Hec. IV, 4, 8. *Concluſam* hic habeo vxorem ſaeuam. Phor. V, 1, 17.

Concordo] Si *concordabis* cum illa. Phorm. II, 4, 86.

Concors] Credo ea gratia *concordes* magis fore. Hec. IV, 3, 11.

Concrepo] *Concrepuit* hinc a Glycerio oſtium. And. IV, 1, 58.

Concubo] Tecum poſt duobus *concubuiſſe* eam menſibus. Hec. III, 3, 33.

Concurro] Multa *concurrunt* ſimul. And. III, 2, 31. *Concurrunt* laeti mi obuiam. Eun. II, 2, 25. *Concurrunt* multa. Heaut. II, 2, 3. vide Notas. Tot *concurrunt* veriſimilia. Ad. IV, 4, 19.

Concutio] Qui templa caeli ſumma ſonitu *concutit*. Eun. III, 5, 43.

Condecoro] Poteſtas *condecorandi* ludos ſcenicos. Hec. Alt. Prol. 37.

Conditio] Accepit *conditionem*. And. I, 1, 52. Harum duarum *conditionum* nunc vtram malis vide. Heaut. II, 3, 85. Quae vobis placita eſt, *conditio* datur. Hec. II, 1, 44. Hanc *conditionem* ſi cui tulero extrario. Phor. IV, 1, 13.

Condono] Habeo alia multa, nunc quae *condonabitur*. Eun. Prol. 17. Argentum quod habes *condonamus* te. Phorm. V, 7, 54.

Conduco] Nauem *conductam*. Adelph. II, 2, 17.

Conduplico] Quod bene promeritus fueris, *conduplicauerit*: Phorm. III, 2, 31.

Confabulor] Si quando ad eam acceſſerat *confabulatum*. Hec. I, 2, 107.

Confero] Ne poſt *conferas* culpam in me. Eun. II, 3, 97. Fructum ne quando tu alio *conferas*. Eun. III, 1, 60. Verba ſi ad rem *conferentur*. Eun. IV, 6, 4. Illi ſuum animum alio *conferunt*. Heaut. II, 4, 10. *conferunt* conſilia ad adoleſcentes. Heaut. III. 1, 64. vide Notas. Si *conferendum* exemplum eſt. Ad. I, 2, 14. Si omnia omnes ſua conſilia *conferant*. Ad. III, 2, 1.

Conficio] Animus laſſus cura *confectus* ſtupet. And. II, 1, 4. Mihi *confecit* ſollicitudines. Ex vnis geminas mihi *conficies* nuptias. And. IV, 1, 26 et 50. Amorem eum *confeci* ſine moleſtia. Eun. V, 4, 6. vide Notas. *Conficiam* facilius quod volo. Heaut. IV, 5, 55. Vt hodie *conficerentur* nuptiae. Heaut. V, 1, 22. Pacem in leges *conficiet* ſuas. Heaut. V, 2, 45. Aliquid gnato *conficies* mali. Heaut. V, 5, 1. Dormienti haec tibi *confecturos* Deos? Adelph. IV, 5, 59. Bonas *confeciſtis* nuptias. Phorm. II, 1, 28. Pauxillulum nummorum: id vt *conficerem*. *confeci*. Phorm. I, 1, 4. Vna mihi res *conficiunda*. Ne *conficere* credant argentum ſuum. Phorm. V, 5, 3 et 11.

Confidens] Ellum, *confidens*, catus. And. V, 2, 14. Homo *confidens*. Phorm. I, 2, 73.

Confidenter] In qua re nunc tam *confidenter* reſtas. Heaut. V, 3, 7.

Confidentia] O ingentem *confidentiam*. And. V, 3, 5. Quae eius *confidentiaſt*? Eun. V, 1, 23.

Confido] Saluom adfuturum eſſe hic *confido* propediem. Heaut. I, 1, 108. Vt *confidam* fore ita vt volumus. Ad. V, 3, 40.

Confingo] Lacrumae *confictae* dolis. And. III, 3, 26. Omnia haec *confingam*. Phorm. I, 1, 81.

Confio] Spero *confore*. And. I, 1, 108.

Confiteor] Hoc *confiteor* iure mi obtigiſſe. And. III, 5, 1. Quod ambo *confiteamini* ſine periclo eſſe. Heaut. II, 3, 97. *Confitere*. Egon *confitear*? Heaut. V, 3, 13 et 14. Orat, *confitetur*, purgat. Phorm. V, 8, 46.

Conflicto] Cum huiusmodi vt *conflictares* malo. Phor. III, 2, 20.

Conflictor,] Qui cum ingeniis *conflictatur* eiusmodi. And. I, 1, 66.

Conflo] Magna familiaritas *conflataſt*. Eun. V, 2, 35.

Confugio] Neque tu eo nunc *confugies*: Quid mea? Heaut. IV, 5, 45. Nunc huc *confugit*. Hec. III, 3, 24. Memini, nocte prima *confugere* anhelantem domum. Hec. V, 3, 25.

Confuto] Dictis *confutabitur*. Heaut. V, 1, 76. *Confutauit* verbis admodum iratum ſenem. Phorm. III, 1, 13.

Conger. *Congrus*] *Congrum* iſtum maxumum in aqua ſinito ludere. Ad. III, 3, 23.

Congero] Ad te patris penum omnem *congerebam* clanculum. Eun. II, 3, 19.

Conglutino] Meretricios amores nuptiis *conglutinas*? And. V, 4, 10.

Congredior] *Concredere* actutum. Phorm. V, 6, 12.

Congruo] Omnes *congruunt*. Phorm. II, 1, 34. Mulier mulieri magis *congruet*. Phor. IV, 5, 14. vide Notas.

Coniecto] Neque ſcio, quid dicam aut quid *coniectem*. Eun. III, 4, 5.

Coniectura] *Coniecturam* hanc nunc facio And. III, 2, 32. Quantum ex ipſa re *coniecturam* fecimus. Heaut. II, 3, 25. vide Notas.

Notas. Quibus ex *coniectura* facile ſit. Ad. V, 3, 36. vide Not.

Coniicio. Suſpicor.] Neque ſatis mirari neque *coniicere*. Eun. III, 4, 9. Annos ſexaginta natus es, aut plus vt *coniicio*. Heaut. I, 1, 11. vide Notas. Tu *coniicito* ceterum. Phorm. I, 3, 14. vide Notas.

Coniicio. Iacio] In nuptias *conieci* herilem filium. And. III, 4, 23. Continuo hic ſe intro *coniicit*. Heaut. II, 3, 36. vide Not. Ne me in laetitiam fruſtra *coniicias*. Heaut. II, 3, 51. Hinc me protinam *coniicerem* in pedes. Phorm. I, 4, 13.

Coniugium] *Coniugio* liberali deuinctum. And. III, 3, 29.

Coniuratio] Quod hoc genus eſt, quae haec eſt *coniuratio*? Hec. II, 1, 1.

Conlacrumo] Triſtis interim, nonnumquam *conlacrumabat*. And. I, 1, 82.

Conlaudo] An fortunam *conlaudem*? Eun. V, 8, 16. *Conlaudaui* ſecundum facta et virtutes tuas. Eun. V, 8, 60. *Conlaudauit* filium. Ad. III, 3, 13.

Conlibet] Si quid *collibitumſt*, noui te. Eun. V, 8, 26. vide Not.

Conligo] *Conligauit* eum miſeris modis. PA. *Conligauit*? Eun. V, 4, 33 et 34.

Conloco] Eam in lectum illae *conlocarunt*. Eun. III, 5, 45. Amici quoque res in tuto vt *conlocetur*. Heaut. IV, 3, 11 et 17.

Conlocupleto] Tu interea loci *conlocupletaſti* te. Heaut. II, 3, 17.

Conloquor] *Conloquar*. And. V, 6, 10. Videbit, *conloquetur*. Eun. II, 3, 76. Conuenire et *conloqui*. Eun. III, 2, 14. Vt *conloqui* mecum vna poſſet. Hec. I, 2, 56.

Conmiſereſco] Si adeſſet, credo ibi eius *conmiſereſceret*. Hec. I, 2, 54.

Conor] Quicquam te fallaciae *conari*. And. I, 2, 26. Egone iſtuc *conari* queam? And. I, 5, 35. *Conari* manibus, pedibus. And. IV, 1, 52. Dum moliuntur, dum *conantur*, annus eſt. Heaut. II, 2, 12. vide Notas.

Conparco] Vnciatim *conperſit* miſer. Phorm. I, 1, 10.

Conpotrix] Quia *conpotrix* eius eſt. And. I, 4, 5.

Conpreſſus] Virgo ex eo *conpreſſu* grauida facta eſt. Adelph. III, 4, 29.

Conqueror] Neque voce alia poterat *conqueri*. Hec. III, 3, 15.

Conrado] *Conraſi* omnia. He. I, 1, 89. Minas decem *conradet* alicunde. Ad. II, 2, 35. Ei credo munus hoc *conraditur*. Phor. I, 1, 6. Aliquid *conraſiſſem*. Phor. I, 4, 13. vide Notas.

Conſcindo] Ipſam capillo *conſcidit*. Eun. IV, 3, 4. Virgo *conſciſſa* veſte. Eun. V, 1, 4.

Conſcius] Quae mihi ſum *conſcia*. Eun. I, 2, 119. Vbi comperi ex iis, qui fuere ei *conſcii*. Heaut. I, 1, 70. Qui tam audacis facinoris mi *conſcius* ſis. Phor. I, 3, 4.

Conſector] Eſſe primos ſe omnium rerum volunt: hos *conſector*. Eun. II, 2, 18.

Conſequor] Neceſſe eſt conſiſilia *conſequi* conſimilia. Heaut. I, 2, 35. Minas haſce ornamentis *conſequentur* alterae. Heaut. IV, 7, 9. Recta *conſequor*. Hec. III, 3, 12. Ex aegritudine miſeram mors *conſecuta* eſt. Phor. V, 2, 23.

Conſerua] Summa forma ſemper *conſeruam* domi videbit. Eun. II, 3, 75.

Conſeruo] *Conſeruaſti* te atque illam. Heaut. IV, 1, 40. *Conſerua*, quaere, parce. Ad. V, 3, 27.

Conſeruus] *Conſeruis* ad eundem iſtunc praecipio modum. Adelph. III, 3, 70.

Conſidero] Mecum in animo vitam tuam *conſidero*. Heaut. II, 4, 5.

Conſentio] Ne nos inter nos *conſentire* ſentiant. He. III, 1, 91. vide Notas.

Conſilium] Si quid *conſili* habet, vt conſumat nunc. Quid cum illo *conſili* captet. And. I, 1, 132. Neque pol *conſili* locum habeo, neque ad auxilium copiam. And. II, 1, 20. vide Notas. Huius *conſilio* fretus ſum. And. II, 1, 36. Facile, cum valemus, recta *conſilia* aegrotis damus. And. II, 1, 9. Hic reddes omnia, quae nunc ſunt certa ei *conſilia*, incerta vt ſient. And. II, 3, 16. Intimuſt eorum *conſiliis*. And. III, 3, 44. Vah *conſilium* callidum. And. III, 4, 10. Quandoquidem tam nulli *conſili* ſum. Ant. III, 5, 2. *Conſilium* quaero. IV, 2, 19. Repudio quod *conſilium* primum intenderam. And. IV, 3, 18. Quae res in ſe neque *conſilium*, neque modum habet vllum. Eun. I, 1, 12. Simul *conſilium* cum re amiſti? Eun. II, 2, 10. Numquam vidi melius *conſilium* dari. Eun II, 3, 85. *Conſilium* volo capere vna tecum. Eun. III, 5, 66. *Conſilium* illud rectumſt. Eun. IV, 7, 14. Neque quid nunc *conſili* capiam, ſcio. Eun V, 2, 28. Aut conſolando, aut *conſilio*, aut re iuvero. Heaut. I, 1, 34. Neceſſe eſt, *conſilia* conſequi conſimilia. Heaut. I, 2, 35. Conferunt *conſilia* ad adulescentes. Heaut. III, 1, 65. vide Notas. Neque me quicquam *conſilio* adiuuas? He. V, 1, 29. Natura tu illi pater es, *conſiliis* ego. Ad. I, 2, 46. Quod ſi omnia omnes ſua *conſilia* conferant. Adel. III, 2, 1. Pectore conſiſtere nil *conſili* quit. Adel. IV, 4, 5. Illi credunt *conſilio* omnia. Ad. V, 4, 18. Non eſt *conſilium*. Hec. III, 5, 44. Quid das *conſili*? Hec. IV, 4, 93. De eius *conſilio* velle ſeſe facere, quod ad hanc rem attinet. Phor. III, 1, 17. Niſi aliquod *conſilium* celere repereris. Phorm. I. 4, 1. Is quod mihi de hac re dederit *conſilium*, id ſequar. Phorm. II, 4, 21. Quo *conſilia* haec referam? Phorm. V, 1, 1. Modo vt hoc *conſilio* poſſiet diſcedi. Phorm. V, 2, 8. Hoc veſtrum *conſilium* fuit. Phorm. V, 7, 41.

Conſimilis] *Conſimilem* luſerat iam olim ille ludum. Eun. III, 5, 38. Neceſſe eſt, conſilia conſequi *conſimilia*. Heaut. I, 2, 35. Cuius mos maxumeſt *conſimilis* voſtrum. Heaut. II, 4, 13. Iſti formae vt mores *conſimiles* forent. Heaut. II, 4, 2. Eſt *conſimilis* moribus. Heaut. V, 3, 17.

Conſiſto] Vbi ad ipſum venio diuerticulum, *conſtiti*. Eun. IV, 2, 7. Ilico hic conſiſte. Ad. II, 1, 2. Pectore *conſiſtere* nil conſili quit. Adelph. IV, 4, 5.

Conſolor] Aut *conſolando*, aut conſilio, aut re iuuero. Heaut. I, 1, 34. Iſtam quod potes, fac *conſolere*. Ad. III, 5, 2. Quid *conſolare* me? Hec. III, 1, 13.

Conſpectus] Illam e *conſpectu* amiſi meo. Eun. II, 3, 1. Tuum *conſpectum* fugitat. Heaut. III, 1, 25. Fugere e *conſpectu*. Hec. I, 2, 107. His meum fore *conſpectum* inuiſum. Hec. V, 2, 22. Ipſum geſtio dari mi in *conſpectum*. Phorm. II, 1, 31. Patris *conſpectum* veritum hinc abiiſſe. Phor. II, 2, 1. Neque mi in *conſpectum* prodit. Phorm. II, 4, 3.

Con-

Conſpicor] Cur te ergo in his ego *conſpicor* regionibus? Eun. V, 8, 35. Quin te in fundo *conſpicer* fodere. Heaut. I, 1, 16.

Conſtabilio] Tuam rem *conſtabiliſſes*. Ad. V, 1, 9.

Conſtituo] Diem quia olim in hunc ſunt *conſtitutae* nuptiae. And. I, 5, 34. Venturum ad me *conſtituit*. Eun. I, 2, 125. Locus, tempus *conſtitutum*ſt. Eun. III, 4, 3. *Conſtitui* cum quoddam hoſpite, me eſſe illum conuenturam. Hec. I, 2, 120.

Conſtringo] Quadrupedem *conſtringito*. And. V, 2, 24. Comprehendere et *conſtrinxere*. Eun. V, 5, 23.

Conſuefacio] *Conſuefeci* filium. Hoc patrium eſt, potius *conſuefacere* filium, ſua ſponte recte facere, quam alieno metu. Adel. I, 1, 29 et 49.

Conſueſco] Cum ea *conſueuit*. Ad. IV, 5, 32. Quacum tot *conſueſſet* annos. Hec. IV, 1, 40. Cum eius *conſueuit* matre clanculum. Phorm. V, 6, 33.

Conſuetudo] Paruae *conſuetudinis* cauſa. And. I, 1, 84. Vt neque me *conſuetudo*, neque amor, neque pudor commoueat. And. I, 5, 44. *Conſuetudine* et coniugio liberali deuinctum. And. III, 3, 28. Cotidianae vitae *conſuetudinem*. Heaut. II, 3, 42. Vetere vti *conſuetudine*. Hec. Alt. Prol. 29. Antiqua *conſuetudine*. Hec. I, 2, 17. Amor me grauiter *conſuetudo*que eius tenet. Hec. III, 3, 44. Qui hanc mihi adimat *conſuetudinem*. Phorm. I, 3, 9.

Conſuetus] Vt *conſuetum* facile amorem cerneres. And. I, 1, 108.

Conſulo] Id oro te, in commune vt *conſulas*. And. III, 3, 16. Peſſume illuc in te atque in illum *conſulis*. Heaut. III, 1, 28. *Conſulere* in longitudinem. He. V, 2, 10. Tun *conſulis* quicquam? Ad. I, 2, 47. Poſt *conſulam*. Ad. V, 9, 25. Recte *conſului* meae. Hec. IV, 1, 44. Dum ibi tempus *conſulendi* eſt. Hec. V, 1, 19. Qui mi *conſultum* optume velit eſſe. Cui de integro eſt poteſtas etiam *conſulendi*, quid velis. Phorm. I, 3, 1 et 22. Vt id *conſulerem*. Phorm. V, 1, 7.

Conſultatio] Nulla tibi hic *conſultatio*ſt. Hec. IV, 4, 28.

Conſumo] Si quid conſili habet, vt *conſumat* nunc. And. I, 1, 133. Quod in opere faciundo operae *conſumis* tuae. Heaut. I, 1, 21. Sumat, *conſumat*, perdat. Heaut. III, 1, 56. In apparando *conſumunt* diem. Adelph. V, 7, 2.

Conſuſurro] Syrus cum illo veſtro *conſuſurrant*. Heaut. III, 1, 64. vide Notas.

Contamino] *Contaminari* non decere fabulas. And. Prol. 16. Ne hoc gaudium *contaminet* vita aegritudine aliqua. Eun. III, 5, 4. Multas *contaminaſſe* Graecas, dum facit paucas Latinas Heaut. Prol. 17.

Contego] Illi miſerae indigne factam iniuriam *contexeris*. Hec. III, 3, 41.

Contemno] Quot modis *contemptus*, ſpretus? And. I, 5, 13. Hic ego illum *contempſi* prae me. Eun. II, 2, 8. Numquid habes, quod *contemnas*? Eun. III, 2, 22. Arbitror te tuum conſilium *contempſiſſe*. Hec. I, 2, 15.

Contemplor] Satis vt *contemplata* modo ſis. Heaut. IV, 1, 4. Voltum *contemplamini*. Phorm. I, 4, 33.

Contentus] Neque tu vno eras *contenta*. Eun. I, 2, 42. Quae paulu-

paululo tum erat *contenta*. Heaut. III, 1, 36.

Contero] *Contriui* in quaerendo vitam atque aetatem meam. Ad. V, 4, 15. Curſando atque ambulando totum hunc *contriui* diem. Hec. V, 3, 17. Quid hic *conterimus* operam fruſtra? Phor. I, 4, 32.

Continens] Hoc nemo fuit magis *continens*. Eun. II, 1, 21.

Continentia] Magnum exemplum *continentiae*. And. I, 1, 65.

Contineo] Taceo et *contineo* optume. Eun. I, 2, 23. Vix me *contineo*. Eun. V, 2, 20. *Continebit* poſthac, ſi ſapiet, manus. Ad. IV, 2, 26. Equidem cupio, et vix *contineor*. Hec. IV, 3, 9. Ruri fere ſeſe *continebat*. Phorm. II, 3, 17.

Contingo] Hanc mi expetiui, *contigit*. And. IV, 2, 13. Cui tam ſubito tot *contigerint* commoda. Eun. V, 8, 3. Velle te id, quod non poteſt *contingere*. Heaut. II, 3, 83. Haec gaudia illi *contigiſſe* laetor. Hec. V, 3, 35.

Continuo] Egomet *continuo* mecum. And. I, 1, 55. Mors *continuo* ipſam occupat. And. I, 5, 62. Sin falſum audierim ac fictum, *continuo* palamſt. Eun. I, 2, 24. vide Notas. Vbi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam *continuo*. Eun. III, 1, 15. Quae volo, ſimul imperabo : | poſt *continuo* exeo. Eun. III, 2, 40. Haec vbi aperit oſtium, *continuo* hic ſe intro coniicit. Heaut. II, 3, 36. Ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus *continuo* in mala haereat. Adelph. II, 1, 17. *Continuo* voltum earum ſenſi immutari. Hec. III, 3, 9.

Contortor] Bonorum extortor, legum *contortor*. Phorm. II, 3, 27.

Contra] Si ſcias quod donum dono huic *contra* comparet. Eun. II, 3, 64. Si laudabit haec illius formam: tu huius *contra*. Eun. III, 1, 54. Voluit facere *contra* huic aegre. Eun. IV, 1, 10. Ille vt item *contra* me habeat, facio ſedulo. Ad. I, 1, 25. Hiſcine tu amabo non *contra* inſidiabere? Hec. I, 1, 13. Nunc me tibi certum eſt *contra* gratiam referre. Hec. IV, 2, 7. Audi nunc *contra* iam. Phorm. IV, 4, 18.

Controuerſia] Sine *controuerſia* ab Dis ſolus diligere. Phorm. V, 6, 14.

Contumelia] Quid eſt, ſi hoc non *contumelia*ſt? And. I, 5, 2. Lubido occluſa *contumeliis*. And. III, 3, 25. Non perpeti meretricum *contumelias*. Eun. I, 1, 3. Hancine ego vt *contumeliam* tam inſignem in me accipiam? Eun. IV, 7, 1. Iſtaec quidem *contumelia* eſt. Heaut. III, 3, 5. Ad *contumeliam* omnia accipiunt magis. Ad. IV, 3, 15. Tegere *contumelias*. Hec. I, 2, 91. Ne vlla merito *contumelia* fieri vobis poſſet. Hec. III, 5, 20. Abſenti tibi te indignas *contumelias* numquam ceſſauit dicere. Phorm. II, 3, 29. Nouo modo eii faceres *contumeliam*. Phorm. V, 7, 79.

Contumelioſe] En vmquam cuiquam *contumelioſius* audiſtis factam iniuriam, quam haec eſt mihi? Phorm. II, 3, 1.

Conturbo] *Conturbaſti* mi rationes omnis. Eun. V, 2, 29. Maeſtus, atque animo fore *conturbato*. Heaut. I, 1, 70. vide Notas.

Conuenio] Ego hinc me ad forum, vt *conueniam* Pamphilum. And. I, 3, 22. Num videntur *conuenire* haec nuptiis? And. II, 2, 29. *Conueniunt* mores. And. IV, 2, 13. Nomen non *conuenit*. And. V, 4, 39. Vt liceat *conuenire*

venire et conloqui. Haut *conuenit.* Eun. III, 2, 14 et 41. Dic *conueniſſe*, egiſſe te de nuptiis. Heaut. IV, 8, 22. In me quidvis harum rerum *conuenit.* Heaut. V, 1, 3. Haec fratri mecum non *conueniunt.* Ad. I, 1, 34. Bene *conueniebat* ſane inter eas. Hec. I, 2, 103. Neque *conuenturum* inter nos poſthac arbitrer. Hec. IV, 4, 37. Laches me nunc *conuentam* eſſe expetit. Hec. V, 1, 1. *Conueniet* numerus quantum debui. Phorm. I, 2, 3. Quod *conueniundi* patris me tempus capere iubeat. Phorm. V, 4, 9.

Conuentus] Comitum *conuentus*, ſtrepitus. Hec. Alt. Prol. 27.

Conuerto. Conuorto] Non iam ad ſalutem poſſe *conuerti* hoc malum. And. V, 1, 48. Deum ſeſe in pretium *conuertiſſe.* Eun. III, 5, 40. vide Notas. *Conuortam* me domum. Ad. III, 1, 22.

Conuicium] Ante aedis non feciſſe erit melius hic *conuicium.* Adelph. II, 1, 26.

Conuinco] Metuis, ne non, cum velis, *conuincas* eſſe illum tuum? *Conuinces* facile ex te eſſe natum. Heaut. V, 3, 15 et 18.

Conuiua] Me *conuiuam* ſolum abducebat ſibi. Eun. III, 1, 17. Egomet *conuiuas* moror. Heaut. I, 1, 120.

Conuiuium] Rhodium tetigerim in *conuiuio.* Vna in *conuiuio* erat hic. Eun. III, 1, 30 et 32. In *conuiuium* illam? Eun. IV, 1, 12. Ille ſuam ſemper egit vitam in otio, in *conuiuiis.* Adel. V, 4, 9. Apparare de die *conuiuium.* Adel. V, 9, 8. Agitarem inter vos *conuiuium.* Hec. I, 2, 18.

Conuiuor] Nolunt crebro *conuiuarier.* Heaut. I, 2, 32.

Conuolo] Populus *conuolat.* Hec. Alt. Prol. 32.

Copia] Neque pol conſili locum habeo, neque ad auxilium *copiam.* And. II, 1, 20. Sibi vt inſpiciundi eſſet *copia.* Eun. Prol. 21. Si non tangendi *copia* eſt, eho ne videndi quidem erit? Eun. IV, 2, 10. Date creſcendi *copiam*, nouarum qui ſpectandi faciunt *copiam.* Heaut. Prol. 28 et 29. Ea res dedit exiſtumandi *copiam.* Tua amica tecum ſine metu vt ſit, *copiaſt.* Heaut. II, 3, 41 et 87. Ne quam aliam quaerat *copiam*, ac te deſerat. Heaut. V, 1, 54. Obſecrat, vt ſibi eius faciat *copiam.* Phorm. I, 2, 63. Quid ego ex hac inopia nunc capiam, et quid tu ex iſtac *copia.* Vt neque mi ius ſit amittendi, nec retinendi *copia.* Phor. I, 3, 15 et 24.

Copiae] Viden tu illum militem ſecum ad te quantas *copias* adducere? Eun. IV, 6, 17. In anguſtum oppido meae coguntur *copiae.* Heaut. IV, 2, 2.

Coquo] *Coquendo* ſit faxo et molendo. Ad. V, 3, 61.

Coquus] Cetarii, lanii, *coqui*, fartores, piſcatores. Eun. II, 2, 26.

Cor] Qui iſtum amorem ex *corde* eiicias. And. II, 1, 7. vide Notas. Aut tibi nuptiae haec ſunt *cordi.* P. *cordi?* And. II, 1, 28. Neque meo *cordi* eſſe quemquam cariorem. Eun. I, 2, 221. Cura ex *corde* exceſſit. Hec. III, 2, 12. Inſtructa mihi ſunt *corde* conſilia omnia. Phorm. II, 2, 7. Vterque vtrique eſt *cordi.* Phor. V, 3, 17.

Coram] Sine illum huc *coram* adducam. And. V, 3, 29. Vereor *coram* in os te laudare. Adel. II, 4, 5. *Coram* ipſum cedo. Adelph. III, 4, 38.

Corinthius] Quaedam anus *Corinthia.* Heaut. III, 3, 39. *Corinthia*

thia anus haut impura. Heaut. IV, 1, 16.

Corinthus] E *Corintho* aduena anus paupercula. Heaut. I, 1, 44. *Corinthum* hinc ſum profecta. Hec. I, 2, 11.

Cornu] Tû in ſiniſtrum *cornu*; tu in dexterum. Eun. IV, 7, 5.

Corpus] Quae habitudo eſt *corporis*? Eun. II, 2, 11. *Corpus* ſolidum et ſucci plenum. Eun. II, 3, 26. Tu mihi es germanus pariter animo ac *corpore*. Adel. V, 8, 34.

Corrector] Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas. D. *Corrector*. nempe tua arte viginti minae periere. Adelph. IV, 7, 24.

Corrigo] *Corrigere* mi gnatum porro enitere. And. III, 4, 17. *Correxit* miles. Eun. IV, 5, 11. Si illud, quod maxume opus eſt iactu, non cadit, illud quod cecidit forte, id arte vt *corrigas*. Ad. IV, 7, 23. Aut ea refellendo tibi aut purgando *corrigemus*. Hec. II, 2, 12. vide Notas.

Corripio.] Intro vt me *corripui*. *Corripui* ilico me inde. Hec. III, 3, 5 et 16.

Corrumpo] Potius, quam te *corrumpi* ſinat. And. II, 3, 22. Vereor, ne mulier *corrupta* ſit. Heaut. II, 2, 2. Tu illum *corrumpi* ſinis. Ad. I, 2, 17. Piſcis nactus ſum; hi mihi ne *corrumpantur*, cautioſt. Ad. III, 3, 67. Prandium *corrumpitur*. Adelph. IV, 2, 49.

Corruptela] Communis *corruptela* noſtrum liberum. Adelph. V, 3, 7.

Cotidianus] Taedet *cotidianarum* harum formarum. Eun. II, 3, 6. *Cotidianae* vitae conſuetudinem. Heaut. II, 3, 41. Tantos ſibi ſumptus domi *cotidiano* fieri. Heaut. IV, 5, 7. vide Not. Quod morbi eſt? Febris. *Cotidianae*? Ita aiunt. Hec. III, 2, 22. *Cotidiana* cura. Phorm. I, 3, 8.

Cotidie] *Cotidie* accuſabam. Heaut. I, 1, 50. Mihi quidem *cotidie* augeſcit magis aegritudo. Heaut. III, 1, 14.

Cras] Thais maxumo te orabat opere, vt *cras* redires. Eun. III, 3, 27. Mox: *cras* redi. Ad. II, 2, 50. *Cras* cum primo luci. Adelph. V, 3, 54. *Cras* mane. Phorm. III, 2, 46.

Craſſus] Magnus, rubicundus, criſpus, *craſſus*, caeſius. Hec. III, 4, 26.

Cratinus] Scin *Cratini* huius ditis aedes? Ad. IV, 2, 42. *Cratinus*, cenſeo: Si tibi videtur. D. dic, *Cratine*. Phorm. II, 4, 7. vide Notas.

Creber] Haec illae erant itiones *crebrae*? Phorm. V, 8, 23. vide Notas.

Crebro] Scortari *crebro* nolunt; nolunt *crebro* conuiuarier. Heaut. I, 2, 32. Quia ruri eſſe *crebro* ſoleo. Hec. II, 1, 18.

Credibilis] Hocine *credibile*, aut memorabile? And. IV, 1, 1.

Credo] Quae mihi ſuum animum atque omnem vitam *credidit*. And. I, 5, 37. *Credo* impetrabo. And. II, 1, 13. *Credon* tibi hoc nunc? And. III, 2, 17. Audiui et *credo*. And. III, 2, 31. Tibi ego vt *credam*, furcifer? And. III, 5, 12. Satis *credo*. And. IV, 1, 49. Perpulchra *credo* dona, aut noſtris ſimilia. Eun. III, 2, 15. Nil tibi quicquam *credo*. *Crede* hoc meae fidei. Eun. V, 2, 45 et 59. Erras, ſi id *credis*, et me ignoras, Clinia. Heaut. I, 1, 53. Fac vt audeat tibi *credere* omnia. Heaut. V, 1, 53. *Crede* hoc, ego meum ius perſequar. Ad. II, 1, 9. Illi *credunt* conſilia omnia. Ad. V, 4, 18. Quod

ego

ego nunquam *credidi* fore. Hec. I, 2, 23. Timeo ne aliud *credam*, atque aliud nuncies. Hec. V, 4, 4. Qui iſtuc *credam* ita eſſe, mihi dici velim. Phorm. V, 6, 15.

Crepo] Sed fores *crepuerunt* ab ea. Eun. V, 7, 5. Sed quid *crepuerunt* fores hinc a me? Heaut. I, 1, 121. Quid eſt, quod tam a nobis grauiter *crepuerunt* fores? Heaut. III, 3, 52. Nam quid foris *crepuit*? Ad. II, 3, 11.

Creſco] Date *creſcendi* copiam. Heaut. Prol. 28. Plagae *creſcunt*. Phorm. V, 2, 16.

Crimen] Era in *crimen* veniet. Hec. III, 2, 25. Exple animum iis, teque hoc *crimine* expedi. Hec. V, 1, 29. Si compererit *crimine* ſe credidiſſe. Hec. V, 2, 13. vide Notas. Ex *crimine* hoc Antiphonem eripiam. Phorm. II, 2, 8.

Criminor] Hanc metui, ne me *criminaretur* tibi. Eun. V, 2, 16.

Criſpus] Magnus, rubicundus, *criſpus*, craſſus, caeſius. Hec. III, 4, 26.

Crito] Haec Andriae fabulae perſona eſt.

Cruciatus] Hanc iam oportet in *cruciatum* hinc abripi. And. IV, 4, 47. Ancillas dedo: quo lubet *cruciatu* per me exquire. Hec. V, 2, 7.

Crucior] *Crucior* miſer. And. V, 2, 10. Ne *crucia* te. Eun. I, 2, 15. Quae nos ſemper omnibus *cruciant* modis. Eun. II, 3, 93. Nimis grauiter *cruciat* adoleſcentulum. Heaut. V, 5, 1.

Crux] Quid meritu's? D. *Crucem*. And. III, 5, 15. Illis *crucibus*, quae nos ſemper cruciant. Eun. II, 3, 92. I in malam *crucem*. Phorm. II, 3, 21. Quaerere in malo *crucem*. Phorm. III, 3, 11.

Cteſipho] Huius perſonae multa eſt mentio in *Adelphis*.

Cubiculum] Credebas illam ſine tua opera in *cubiculum* iri deductum domum. Ad. IV, 5, 60.

Cubo] Filium cogam, vt cum illa vna *cubet*. Ad. V, 3, 65. Cum virgine vna adoleſcens *cubuerit*. Hec. I, 2, 63.

Cudo] Iſtaec in me *cudetur* faba. Eun. II, 3, 90. Argentum *cudo*, quod tibi dem. Heaut. IV, 4, 8.

Cuius] *Cuium* puerum hic adpoſuiſti? And. IV, 4, 24. Quid, virgo *cuia* ſt? Eun. II, 3, 30.

Culpa] Ibi *culpam* in te transferet. And. II, 3, 5. Ne poſt conferas *culpam* in me. Eun. II, 3, 63. Quicquid huius factumſt, *culpa* non factumſt mea. Eun. V, 5, 10. Mihi ſum conſcia, a me *culpam* hanc eſſe procul. Ad. III, 2, 50. Non mea *culpa* euenit. In te omnis haeret *culpa* ſola. Hec. II, 1, 31 et 32. Me vxorem in *culpa* inventurum arbitror. Hec. III, 1, 19. Cenſen te poſſe reperire vllam mulierem, quae careat *culpa*? Hec. IV, 4, 41. Is quidem in *culpa* non eſt. Hec. IV, 4, 78. Ego illorum eſſe *culpam* credidi, quae te eſt penes. Hec. IV, 1, 20. Nullam de his rebus *culpam* commeruit tua. Hec. IV, 4, 10. Arbitrabitur commeruiſſe *culpam*. Phorm. I, 2, 28. Si eſt, vt *culpam* in ſe admiſerit. Phor. II, 1, 40. Eſſe in hac re *culpam* meritum non nego. Phorm. V, 8, 25. vide Notas.

Culpo] Quod qui reſcierint *culpent*. Eun. II, 3, 96.

Cum] Gnatam ſuam *cum* dote ſumma filio vxorem vt daret. And. I, 1, 74. Satis cum periclo. And. I, 1, 104. Quod poſtulo, impetro *cum* gratia. And. II, 5, 11. *Cum* eo iniuriam hanc expoſtu-

poſtulem? And. IV, 1, 15. Hanc habere ſtudeat *cum* ſummo probro? And. V, 3, 10. Dignus *cum* tua religione, odium. And. V, 4, 38. *Cum* ſilentio animum attendite. Eun. Prol. 44. Quis eſt tam potens *cum* tanto munere hoc? Eun. II, 3, 62. Vt veſtem *cum* illo mutem. Eun. III, 5, 24. Nolo me in via *cum* hac veſte videat. Eun. V, 2, 68. Hac tu facito *cum* animo cogites. Ad. III, 4, 55. Rus cras *cum* filio cum primo luci. Ad. V, 3, 55. vide Notas. *Cum* illo nupta. Hec. V, 1, 19. *Cum* illo haut ſtares. Phorm. II, 1, 39. Multimodis *cum* iſtoc animo es vituperandus. Phorm. III, 1, 1. *Cum* illo vt mutet fidem. Phorm. III, 2, 27. Inter nos haec potius *cum* bona vt componantur gratia, quam *cum* mala. Phorm. IV, 3, 16 et 17.

Cum] *Cum* id mihi placebat, tum vno ore omnes omnia bona dicere. And. I, 1, 69. Prope adeſt, *cum* alieno more viuendumſt mihi. And. I, 1, 125. Nunc *cum* maxume abs te poſtulo. And. V, 1, 4. vide Notas. Nunc eſt profecto interfici, *cum* perpeti me poſſum. Eun. III, 5, 33. *Cum* maxume volo te dare operam. Heaut. IV, 5, 40. Si vmquam vllum fuit tempus, *cum* ego voluptati tibi fuerim. Heaut. V, 4, 1. Videre videor iam diem illum, *cum* hinc egens profugiet. Ad. III, 3, 30. Hoc *cum* fit, quod volo. Ad. V, 8, 23. vide Notas. Bacchidem amabat, vt *cum* maxume, tum Pamphilus. Hec. I, 2, 40. *Cum* mihi paueo, tum Antipho me excruciat animi. Phor. I, 4, 10. *Cum* ſecundae res ſunt maxume, tum maxume meditari ſecum oportet. Phorm. II, 1, 11.

Cupide] *Cupide* accipiat iam faxo. Ad. II, 2, 1.

Cupiditas] Animus vbi ſemel ſe *cupiditate* deuinxit mala. Heaut. I, 2, 34. Parare in animo *cupiditates.* Phorm. V, 4, 2.

Cupidus] Illius animum *cupidum* inopia incenderet. Heaut. II, 3, 126. Non dici poteſt, quam *cupida* eram huc redeundi. Hec. I, 2, 16. Tantopere *cupidus* redeundi domum. Hec. III, 1, 3. Eius videndi *cupidus.* Hec. III, 3, 12. Neu me *cupidum* eo inpuliſſet. Phorm. I, 3, 6.

Cupio] Quiduis *cupio,* dum ne ab hoc me falli comperiar. And. V, 3, 31. Ipſi *cupio* Glycerio. And. V, 4, 2. Nolunt vbi velis: vbi nolis *cupiunt* vltro. Eun. IV, 7, 43. Gaudere adeo occepit, quaſi qui *cupiunt* nuptias. Heaut. V, 1, 12. Emori *cupio.* Heaut. V, 2, 18. Nimis miſere *cupio.* Ad. III, 4, 6. Magis inpenſe *cupitis.* Ad. V, 9, 36. Nemo ad te venit, niſi *cupiens* tui. Hec. I, 2, 67. Equidem *cupio*, et vix contineor. Hec. IV, 3, 9. Iam depeciſci morte *cupio.* Phor. I, 3, 14.

Cuppediarius] Concurrunt laeti mi obuiam *cuppediarii* omnes. Eun. II, 2, 25. vide Notas.

Cur] Quid igitur obſtat, *cur* non fiant? And. I, 1, 76. vide Notas. *Cur* me macero? *cur* ineam ſenectutem huius ſollicito amentia? And. V, 3, 15 et 16. vide Notas. Haec *cur* quaeritet? Eun. III, 3, 17. *Cur* perdis aduleſcentem nobis? *cur* amat? *cur* potat? *cur* tu his rebus ſumptum ſuggeris? Ad. I, 1, 36 et 37.

Cura] Animus laſſus *cura* confectus ſtupet. And. II, 1, 4. Tot me inpediunt curae. And. I, 5, 25. *Curae* eſt mihi. M. et mihi *curae* eſt. Ad. I, 2, 49. Cum ego

ves

vos *curis* ſolui ceteris. Hec. II, 1, 33. *Cura* ex corde exceſſit. III, 2, 12. Haec mihi nunc *cura* eſt maxuma. Hec. IV, 2, 19. Quot autem ademi *curas*? Hec. V, 3, 19. Non cotidiana *cura* haec angeret animum. Phorm. I, 3, 8. Et *cura* et ſumptu abſumitur. Phorm. II, 2, 26. Quanta me *cura* et ſollicitudine adficit gnatus. Phorm. II, 4, 1. Sine noſtra *cura* maxima, ſua *cura* haec ſola fecit. Phorm. V, 1, 34. vide Notas.

Curatura] Reddunt *curatura* iunceas. Eun. II, 3, 25.

Curioſus] Neminemne *curioſum* interuenire nunc mihi. Eun. III, 5, 5.

Curo] *Curabat* vna funus. And. I, 1, 81. Id populus *curat* ſcilicet. And. I, 2, 14. Ego iſtaec moveo aut *curo*? And. V, 4, 18. *Curabitur*. And. II, 3, 29. *Curaſti* probe. And. V, 2, 6. *Cura* vt ſint domi parata. Eun. III, 2, 46. vide Notas. Diligenter fac *cures*. Eun. III, 2, 48. Ego iſtuc *curabo*. Heaut. III, 3, 32. Huic mandes, ſiquid recte *curatum* velis. Ad. III, 3, 18. Quando ego tuum non *curo*, ne *cura* meum. Ad. V, 3, 16. Te *curaſti* molliter. Ad. V, 1, 1. Si metuis ſatis vt meae domi *curetur* diligenter. Hec. II, 3, 15. Adhuc *curaui* vnum hoc quidem, vt mi eſſet fides. Phorm. V, 7, 11.

Curriculum] *Curriculo* percurre. Heaut. IV, 4, 11.

Curro] Seruos *currens*. Heaut. Prol. 37. Si quae laborioſa eſt, ad me *curritur*. Heaut. Prol. 44. Propere *curre*. Adelph. III, 2. 56. Pueris *curre* obuiam. Ad. III, 2, 24.

Curſito] Ne ſurſum deorſum *curſites*. Eun. II, 2, 47.

Curſo] Ne quis forte internuncius clam a milite ad iſtam *curſet*. Eun. II, 2, 56. vide Notas.

Curſus] *Curſum* cum inſtiteris. Phorm. V, 6, 8.

Cuſtos] Numnam hic relictus *cuſtos*? Nam ibi *cùſtòs* publice eſt nunc. Eun. II, 2, 55 et 59. Oh, bone *cuſtos*, ſalue. Phorm. II, 1. 57.

Cyathus] *Cyathos* ſorbilans paulatim hunc producam diem. Adel. IV, 2, 52.

Cyprus] Te aiunt proficiſci *Cyprum*. Ad. II, 2, 16. Aliae quae porto *Cyprum*. Ad. II, 2, 22. Hic properat in *Cyprum*. Ad. II, 4, 14.

D.

Damno] Ducent *damnatum* domum. Phorm. II, 2, 20. Tuus eſt *damnatus* gnatus, non tu. Phorm. II, 3, 75.

Damnoſus] Gerro, iners, fraus, helluo, ganeo, *damnoſus*. Heaut. IV, 1, 11.

Damnum] Dederit *damnum* aut malum. And. I, 1, 116. Numquid eſt aliud mali *damniue*, quod non dixeris reliqüom? Eun. V, 5, 25. Erus *damno* auctus eſt. Heaut. IV, 1, 15. Hoc paulum lucri quantum ei *damni* apportet. He. IV, 4, 25. *Damnum* eſt maxumum. Ad. II, 2, 23.

Danae] Iouem *Danaae* miſiſſe in gremium imbrem aureum. Eun. III. 5, 37.

Dea] Vt illum Di *Deae* omnes ſenium perdant. Eun. II, 3, 11. Conf. Heaut. IV, 5, 6 et Hec. I, 2, 59. vide Notas. Ita Di *Deae*que faxint. Hec. I, 2, 27. Malum quod iſti Di *Deae*que omnes duint. Phorm. V, 1, 83.

Deambulatio] Me haec *deambulatio* ad languorem dedit. Heaut. IV, 6, 8.

Deam-

Deambulo] Abi *deambulatum.* CL. *deambulatum,* quo? Heaut. III, 3, 26.

Deamo] *Deamo* te, Syre. Heaut. IV, 6, 21.

Debacchor] Si ſatis iam *debacchatus,* leno, es, audi ſi vis nunc iam. SA. Egon *debacchatus* ſum autem, an tu in me? Ad. II, 1, 30 et 31.

Debeo] Ego hoc tibi pro ſervitio *debeo.* And. IV, 1, 51. Vero *debeam* credo iſti quicquam furcifero, ſi id fecerim. Eun. V, 2, 22. Conueniet numerus, quantum *debui.* I, 2, 3. Qui diſſoluerem quae *debeo.* Quid, ſi animam *debet*? Phorm. IV, 3, 51 et 56.

Debilis] Membra metu *debilia* ſunt. Ad. IV, 4, 4.

Decedo] Seruo currenti in via *deceſſe* populum. Heaut. Prol. 32. De ſumma nil *decedet.* Ad. V, 3, 30. *Decedet* ira haec. Hec. III, 5, 55.

Decerno] Quicquid peperiſſet, *decreuerunt* tollere. And. I, 3, 14. Sumat, conſumat, perdat, *decretum*ſt pati. Heaut. III, 1, 56. Id vitium numquam *decreui* eſſe ego aduleſcentiae. Hec. IV, 1, 27.

Decet] Facis vt te *decet.* And. II, 5, 10. Ita vt fortis *decet* milites. Eun. IV, 7, 44. Heia, haut ſic *decet.* Eun. V, 8, 35. Haut ita *decet.* Hec. II, 2, 10. Fecisti vt *decuerat.* Hec. IV, 4, 66.

Decido] Quanta de ſpe *decidi.* Heaut. II, 3, 9. vide Notas ad Heaut. IV, 8, 10. Anguis in impluuium *decidit* de tegulis. Phor. IV, 4, 26.

Decipio] *Deceptus* ſum, at non defetigatus. And. IV, 1, 45. *Decipiam,* ac non veniam. Heaut. IV, 4, 6. Nequid propter tuam fidem *decepta* potiretur mali. Phorm. III, 1, 5.

Declaro] Cuiusque ingenium vt ſit, *declarat* maxume. Heaut. III, 3, 43.

Declino] Neque *declinatam* quicquam ab aliarum ingenio vllam reperias. Hec. II, 1, 3.

Decrepitus] Cum meo *decrepito* hoc eunucho. Eun. II, 1, 25. Anum *decrepitam* ducam? Adel. V, 8, 16.

Decumbo] Prior bibas: prior *decumbas.* Phorm. II, 3, 28.

Decurro] Prope *decurſo* ſpatio. Ad. V, 4, 6. vide Notas.

Dedecoro] Me et te familiam *dedecoras.* Hec. II, 1, 13.

Dedecus] Si vna haec *dedecori* eſt parum. Heaut. II, 3, 93.

Dedo] Cum quibus erat cumque vna, iis ſeſe *dedere.* And. I, 1, 36. Verberibus caeſum te in piſtrinum *dedam.* And. I, 2, 28. Tibi, pater, me *dedo.* And. V, 3, 26. Dauo ego iſtuc *dedam* iam negoti. And. V, 4, 50. Quaſi *dedita* opera. Eun. V, 2, 2. Quid coeptas? Egone? vt Thaidi me *dedam.* Eun. V, 7, 2. Habebam alibi animum amori *deditum.* Hec. III, 1, 14.

Deduco] *Deducunt* cibum. Eun. II, 3, 24. Credebas illam ſine tua opera in cubiculum iri *deductum* domum? Adel. IV, 5. 60. Vxorem *deducit* domum. Hec. I, 2, 60.

Defendo] Summa vi *defendam* hanc. Adelph. III, 4, 47. Ad *defendendam* noxiam. Phorm. I, 4, 48. Ille ad *defendendum* adeſt Phorm. II, 1, 36. vide Notas.

Defenſor] Eſſe aliquem amicum et *defenſorem* ei. And. IV, 5, 18. Huic ipſi eſt opus patrono, quem *defenſorem* paro. Eun. IV, 6, 32.

Defero] Hic dies aliam vitam *defert.* And. I, 2, 18. vide Notas.

Mox

Mox puerum hic *deferent* ante oſtium. And. III, 2, 27. Ad alium *defertur* gregem. Heaut. Prol. 45. Epiſtolam ad portitores eſſe *delatam*. Phorm. I, 2, 100.

Deferueo] Sperabam iam *deferuiſſe* aduleſcentiam. Adelph. I, 2, 72.

Defetigo] Deceptus ſum, at non *defetigatus*. And. IV, 1, 45. Opus faciam, vt *defetiger* vſque. Eun. II, 1, 14. Ita ſe *defetigarit* velim. Ad. IV, 1, 3.

Defetiſcor] *Defeſſa* iam ſum miſera te ridendo. Eun. V, 6, 7. Vſque ambo *defeſſi* ſumus. Ad. II, 2, 5. *defeſſus* ſum ambulando. Ad. IV, 6, 1. Non queo: ita *defeſſus* ſum. Hec. III, 4, 29. Neque *defetiſcar* vſque. Phorm. IV, 1, 23.

Deficio] Siquid *deficias*. Phor. I, 4, 53. Ea cauſa nihilo magis *defecimus*. Phorm. III, 1, 8.

Deſit] Nil cum eſt, nil *deſit* tamen. Eun. II, 2, 12. Nihil aput me tibi *deſieri* patiar. Hec. V, 2, 2. Quia *deſit*, quod amant, aegreſt. Phorm. I, 3, 10.

Defrudo] Etiam inſuper *defrudet?* Ad. II, 2, 38. Suum *defrudans* genium. Phorm. I, 1, 10.

Defugio] Numquam *defugiam* auctoritatem. Eun. II, 3, 98.

Defungor] *Defunctus* iam ſum. Eun. Prol. 15. Vtinam hic ſit modo *defunctum*. Ad. III, 4, 63. Cupio miſera in hac re iam *defungier*. Phorm. V, 8, 39.

Dego] Diem perpetuum in laetitia *degere*. Ad. IV, 1, 6. Vt cum vno aetatem *degeret*. Phorm. II, 3, 70.

Dehinc] *Dehinc*, vt quieſcant porro, moneo. And. Prol. 23. Deleo omnes *dehinc* ex animo mulieres. Eun. II, 3, 5. At nunc *dehinc* ſpero aeternam inter nos gratiam fore. Eun. V, 2, 33.

Dehortor] Hic *dehortatus* eſt me, ne illam tibi darem. Phorm. V, 7, 17.

Deiero] Liquet mi *deierare*. Eun. II, 3, 40. Bacchis *deierat* perſancte. Hec. V, 2, 5.

Dein] Accepit conditionem, *dein* quaeſtum occipit. And. I, 1, 52. Spero *dein* facile ex illis ſeſe emerſurum malis. And. III, 3. 30.

Deinde] Poſt *deinde*. And. III, 2, 3. Id primum dicam: *deinde* quod veni eloquar. Heaut. Prol. 3. Neque ſe pigere, et *deinde* factum iri autumat. Heaut. Prol. 19. vide Notas. Quid *deinde* fit? Hec. I, 2, 68.

Delectamentum] Qui ſibi me pro deridiculo ac *delectamento* putat. Heaut. V, 1, 79.

Delectatio] Dum nulla alia *delectatio*. Heaut. V, 2, 34.

Delecto] Pamphilam arceſſe, vt *delectet* hic nos Eun. IV, 1, 11.

Deleo] *Deleo* omnes dehinc ex animo mulieres. Eun. II, 3, 5.

Delibero] *Delibera* hoc. Ad. II, 1, 42. *Deliberet*, renuncietque hodie mihi. Hec. IV, 1, 58. Ego amplius *deliberandum* cenſeo. Phorm. II, 4, 17.

Delibutus] Satin eſt, ſi te *delibutum* gaudio reddo? Phorm. V, 6, 16.

Delictum] Me hoc *delictum* admiſiſſe in me. Ad. IV, 5, 48.

Delinquo] An quia non *delinquunt* viri? Hec. IV, 4, 41.

Deliro] *Deliras*. And. IV, 4, 13. Senex *delirans*. Ad. IV, 7, 43. Quid? *deliras*. Phorm. V, 3, 18. *Delirat* miſer timore. Phorm. V, 8, 8.

Deludo] Vbiuis facilius paſſus ſim, quam in hac re me *deludier*. And. I, 2, 32. Dolis vt me *deludere*s. And. III, 4, 4.

Demens] Adeon eſt *demens*? And. III, 1, 11.

Demenſum] De *demenſo* ſuo comperſit. Phorm. I, 1, 10.

Dementia] Credo: vt eſt *dementia*. Ad. III, 3, 36. Hancine vitam? hoſcine mores? hanc *dementiam*? Ad. IV, 7, 40.

Demiror] Equidem te *demiror*. Heaut. III, 2,, 7. vide Notas. At hoc *demiror*, qui tam facile potueris perſuadere. Heaut. II, 3, 121. *Demiror*, quid ſit. Hec. IV, 1, 14. Quam cauſam reperient? *demiror*. Phorm. II, 1, 5.

Demiſſus] *Demiſſis* humeris eſſe. Labiis *demiſſis*. Eun. II, 3, 22 et 44.

Demo] Aurum ſibi clam mulier *demit*. Eun. IV, 1, 13. *Dempſi* metum omnem. Adel. IV, 7, 18. Et mihi et tibi et illis *dempſeris* moleſtiam. Ad. V, 3, 33.

Demonſtro] Quam villam *demonſtrauit* Charini? Heaut. IV, 4, 9. Hominem conmonſtrarier mi iſtum volo: aut vbi habitet, *demonſtrarier*. Phorm. II, 1, 76.

Demoueo] Caue nunc iam oculos a meis oculis quoquam *demoueas* tuos. Ad. II, 1, 16.

Demulceo] Non poſſum pati, quin tibi caput *demulceam*. Heaut. IV, 5, 14.

Demum] Nuncne *demum*? And. IV, 1, 60. Modone *demum*? And. V, 3, 11. Nunc *demum*. Heaut. II, 3, 12. Id *demum* iuvat. Adel. II, 3, 2. Anno *demum* quinto et ſexageſimo. Ad. V, 8, 15. Ibi *demum*. Hec. I, 2, 53.

Denarro] Haec adeo ego illi iam *denarrabo*. Phor. V, 7, 51.

Denego] Vera obiurgandi cauſa, ſi *deneget*. And. I, 1, 131. *Denegarat* ſe commiſſurum mihi gnatam. And. I, 5, 6 In *denegando* modo quis pudor paulum adeſt. Et tamen res premit *denegare*. And. IV, 1, 6 et 9. vide Notas.

Denique] *Denique* ita tum diſcedo ab illo. And. I, 1, 120. Incommoditas *denique* huc omnis redit. And. III, 3, 35. Omnia haec nunc verba huc redeunt *denique*. Eun. I, 2, 78. Fodere aut arare, aut aliquid facere *denique*. Heaut. I, 1, 18. vide Not. Metui, quid futurum *denique* eſſet. Heaut. III, 3, 8. *Denique* animam relinquam potius. Ad. III, 4, 51. Tundendo atque odio *denique* effecit ſenex. Hec. I, 2, 48. *Denique* hercle aufugerim potius. Hec. III, 4, 10. Oremus, accuſemus, grauius *denique* minitemur. Hec. IV, 4, 95. Quid ſit *denique*? Phor. I, 2, 71. Haec *denique* eius fuit poſtrema oratio. Phorm. IV, 3, 44.

Dens] Omnes *dentes* labefecit mihi. Ad. II, 2, 36.

Denuo] Refero *denuo*. Hec. Alt. Prol. 30. In eandem vitam te reuolutum *denuo* video eſſe. Hec. IV, 6, 69.

Deorſum] Ne ſurſum *deorſum* curſites. Eun. II, 2, 47. Noſtin porticum aput macellum hac *deorſum*? vbi eo veneris, cliuos *deorſum* vorſum eſt. Ad. IV, 2, 34 et 36.

Depeciſcor] Iam *depeciſci* morte cupio. Phorm. I, 3, 14.

Depereo] Clinia hanc *deperit*. Heaut. III, 2, 14.

Depingo] Probe horum facta inprudens *depinxit* ſenex. Phor. II, 1, 38.

Deporto] Non hoc publicitus ſcelus hinc *deportarier* in ſolas terras? Phorm. V, 7, 85.

Deprauo] Nihil eſt, quin male narrando poſſit *deprauarier*. Phorm. IV, 4, 16.

Deputo] Summum bonum eſſe erae *deputabam* hunc Pamphilum. And. IV, 3, 2. vide Notas.

Malo

Malo me quidem dignum quouis *deputem*. Heaut. I, 1, 83. Quando eſſe indignam ſeſe *deputat*, matri meae quae concedat. Hec. III, 5, 27. vide Notas. Tu virum me, aut hominem *deputas* adeo eſſe? Hec. IV, 1, 9. Meam erus eſſe operam *deputat* parui preti. Hec. V, 2, 1. Omne id *deputare* eſſe in lucro. Phor. II, 1, 16.

Derepente] Corripuit *derepente* tacitus ſeſe ad aliam. Si is poſſet ab ea ſeſe *derepente* auellere. Hec. IV, 1, 3 et 39.

Derideo] Etiam vltro *deriſum* aduenit. Eun. 2, 21. *Derides?* Heaut. V, 1, 42.

Deridiculum] Qui ſibi me pro *deridiculo* ac delectamento putat. Heaut. V, 1, 79. vide Notas.

Deriuo] In me omnem iram *deriuem* ſenis? Phor. II, 2, 9.

Deſero] Timet, ne *deſeras* ſe. Ne abs te hanc ſegreges, neu *deſeras*. And. I, 5, 35 et 56. Qui ſe ſciret non *deſertum* iri. And. II, 3, 28. vide Notas. Numquam me eam *deſerturum*. And. IV, 2, 11. Omnes noti me atque amici *deſerunt*. Eun. II, 2, 7. Me in his *deſeruiſti* malis. Heaut. II, 3, 17. Ne quam aliam quaerat copiam, ac te *deſerat*. Heaut. V, 1, 54. Animam relinquam potius, quam illas *deſeram*. Ad. III, 4, 52. Amicas te et cognatas *deſerere*, et feſtos dies. Hec. IV, 2, 16.

Deſertus] Angiportum quoddam *deſertum*. Eun. V, 2, 6. *Deſertae* viuimus. Heaut II, 4, 6. Ego *deſertus* ſum. Ad. V, 4, 19. Anus *deſerta*, egens, ignota. Phorm. V, 2, 24.

Deſideo] Fruſtra vbi totum *deſedi* diem. Hec. V, 2, 2.

Deſiderium] Scias *deſiderio* id fieri tuo. Heaut. II, 3, 66. Ita magno *deſiderio* fuit ei filius. Heaut. IV, 5, 5. vide Notas. Te *deſiderium* Athenarum arbitror cepiſſe. Hec. I, 2, 14.

Deſidero] Me *deſideres*. Eun. I, 2, 113. Quanto diutius abeſt, tanto magis *deſidero*. Heaut. III, 1, 16. Noſtin qui ſim? Ae. Non *deſidero*. Ad. II, 1, 23. Vehementer *deſidero*. Hec. III, 5, 38.

Deſigno] Modo quid *deſignauit*? Ad. I, 2, 8.

Deſino] *Deſinant* maledicere. And. Prol. 23. Haec ſollicitudo deinde *deſinet*. And. II, 6, 10. Ah *deſine*. And. V, 6, 8. *Deſinat* laceſſere. Eun. Prol. 16. Ilicet: *deſine*. Eun. II, 3, 56. Mulier telam *deſinit*. Heaut. II, 3, 64. vide Notas. Aut *deſine*, aut cedo quemuis arbitrum. Ad. I, 2, 43. Potin vt *deſinas*? Ad. IV, 1, 23. Iam iam *deſino*. Ad. V, 3, 67. Tua quod nil refert, percontari *deſinas*. Hec. V, 3, 12. *Deſinas*. Phor. I, 2, 19. Ohe *deſine*. Phorm. II, 3, 30.

Deſiſto] Numquam *deſtitit* inſtare. And IV, 1, 36. Hoc percontarier *deſiſte*. Hec. I, 2, 30. *Deſiſtat* litibus. Phor. IV, 3, 29.

Deſpicatus] Nos noſtramque adoleſcentiam habent *deſpicatui*. Eun. II, 3, 92. vide Notas.

Deſpolio] Ipſam *deſpoliare* non lubet. And. IV, 5, 21.

Deſpondeo] *Deſponſae*: hic nuptiis dictus dies. And. I, 1, 75. Intus *deſpondebitur*. And. V, 6, 16. Ego illi neque do neque *deſpondeo*. Cui daturus non ſum, vt ei *deſpondeam*? Heaut. IV, 5, 31 et 36. *Deſponſam* eſſe dicito. Heaut. IV, 8, 26. Quis *deſpondit*? quis dedit? Ad. IV, 5, 36.

Deſubito] Crucior bolum mihi tantum ereptum tam *deſubito* e faucibus. Heaut. IV, 2, 6.

Deſum] Quaſi *deſit* locus. Heaut. III, 3, 26. *Deerit*: id mea minime refert. Ad. V, 4, 27. Beatus, ni vnum hoc *deſit*. Phor. I, 3, 18. Non ratio, verum argentum *deerat*. Phorm. II, 1, 69.

Deterior] Ipſum animum aegrotum ad *deteriorem* partem partem plerumque adplicat. And. I, 2, 22. Illum eſſe quam *deterrimum*. And. V, 1, 16. *Deteriores* omnes ſumus licentia. Heaut. III, 1, 74.

Deterreo] Te vt *deterream*. Heaut. I, 1, 27. Cum placo, advorſor ſedulo et *deterreo*. Ad. I, 2, 64. Si in *deterrendo* voluiſſem operam ſumere; *deterruiſſem* facile. Hec. Prol. 17 et 19. Maledictis *deterrere*, ne ſcribat, parat. Phorm. Prol. 3.

Detineo] *Detineo* te. Eun. II, 2, 49. Pol me *detinuit* morbus. Phorm. IV, 1, 8.

Detraho] Tuam veſtem *detraxit* tibi? Eun. IV, 4, 40. Soccos *detrahunt*. Heaut. I, 1, 72. De digito anululum *detraho*. He. IV, 1, 37. Neque *detractum* ei tum quicquam eſt. Hec. IV, 1, 58.

Detrimentum] De te quidem peccando *detrimenti* nil fieri poteſt. Hec. II, 1, 37.

Deuenio] Tantum *deueniſſe* ad eum mali. Heaut. IV, 5, 2.

Deuerbero] Homines *deuerberaſſe* vſque ad necem. Phorm. II, 2, 13.

Deuerticulum] Vbi ad ipſum venio *deuerticulum*. Eun. IV, 2, 7.

Deuincio] Coniugio liberali *deuinctum*. And. III, 3, 29. Animus vbi ſemel ſe cupiditate *deuinxit* mala Heaut. I, 2, 34. Hoc beneficio vtrique ab vtriſque vero *deuincimini*. Heaut. II, 4, 14. Animus vxoris miſericordia *deuinctus*. Hec. I, 2, 93.

Deuito] Si hoc *deuito* malum. And. III, 5, 5. Mala neque vti *deuitem* ſcio. Phorm. I, 4, 3.

Deuortor] Ego deos penatis hinc ſalutatum domum *deuortar*. Phorm. II, 1, 82.

Deus] Pro *deum* fidem. And. I, 5, 2. vide Notas. Id ſpero adiuturos *deos*. And. III, 2, 42. Per te ego *deos* oro. And. III, 3, 6. Quod *di* prohibeant. And. III, 3, 36. Niſi quid *di* reſpiciunt. And. IV, 1, 18. Mihi *deos* fuiſſe iratos. And. 1, 40. *Di* voſtram fidem. And. IV, 3, 1. *Dis* pol habeo gratiam. And. IV, 4, 31. Solus es, quem diligunt *Di*. And. V, 6, 9. vide Notas. Vt illum *Di* Deae omnes ſenium perdant. Eun. II, 3, 11. At te *Di* perdant. Eun. III, 1, 41. *Deum* ſeſe in pretium conuertiſſe. Eun. III, 5, 40. vide Notas. Ita me *di* ament. Eun. IV, 1, 1. Vtinam ita *di* faxint. Heaut. I, 1, 119. Sic me *di* amabunt. Heaut. III, 1, 54. Quantum tibi opis *di* dant. Heaut. III, 3, 31. Vt te quidem omnes *di* deae quantumſt perduint. Heaut. IV, 6, 6. *Di* iſtaec prohibeant. Heaut. V, 4, 15. Facio te aput illum *deum*. Ad. IV, 1, 19. *Di* bene vortant. Ad. IV, 7, 10. *Di* boni. Ad. III, 3, 86. Pro *di* inmortales. Adel. III, 4, 1. *Deus* ſum, ſi hoc itaſt. Hec. V, 4, 3. Id teſtor *deos*. Hec. III, 5, 26. Non tu hunc habeas plane praeſentem *Deum*? Phorm. II, 2, 31. *Di* tibi malefaciant. Phorm. II, 3, 47. Ego *deos* penatis hinc ſalutatum domum *devortar*. Phorm. II, 2, 81. Sine controuerſia ab *dis* ſolus diligere. Phorm. V, 6, 14. *Di* nos reſpiciunt. Phorm. V, 3, 34. Malum, quod iſti *Di* deaeque omnes duint. Phorm. V, 7, 83.

Dexter] Quod te ego per *dextram* hanc oro. And. I, 5, 54.

Ab

Ab *dextera* venire. And. IV, 3, 19. Concede ad *dexteram*. And. IV, 4, 12. Tu in ſiniſtrum cornu, tu in *dexterum*. Eun. IV, 7, 5. Cedo *dextram*. Ad. III, 1, 84. Ito ad *dextram*. Ad. IV, 2, 44.

Dianae] Vbi ad *Dianae* veneris. Ad. IV, 2, 43.

Dica] Tibi ſcribam *dicam*. Phor. I, 2, 77. Iniuriarum mihi ſcriptam *dicam*. Phorm. II, 2, 15. *Dicam* tibi inpingam grandem. Phorm. II, 3, 92. Sexcentas proinde ſcribito iam mihi *dicas*. Phorm. IV, 3, 63.

Dico. are] Hanc operam tibi *dico*. Phor. I, 2, 12.

Dico] *Dictum* puta. And. I, 1, 2. Verum illud verbumſt, volgo quod *dici* ſolet. And. II, 5, 15. Quin *dic* quid eſt. And. II, 6, 18. Rem ipſam *dic*. And. V, 3, 2. Haut iſtuc *dicas*, ſi cognoris me. And. IV, 1, 28. Num cogitat quid *dicat*? And. V, 3, 6. Quaſi quicquam in hunc iam grauius *dici* poſſiet. And. V, 3, 3. Incommoda alia ſunt *dicenda*. Eun. II, 3, 39. Facete *dictum*. Eun. II, 2, 57. Si iſtud crederem ſincere *dici*. Eun. I, 2, 97. Non tu iſtuc mihi *dictura* aperte es? Eun. V, 1, 3. Nullum eſt iam *dictum*, quod non *dictum* ſit prius. Eun. Prol. 41. Cauſam *dicere*. Eun. Prol. 10. Neque ſcio quid *dicam*, aut quid coniectem. Eun. III, 4, 5. Heus heus, tibi *dico*. Eun. II, 3, 46. Verum *dico*. Heaut. IV, 5, 18. Recte *dicit*. Heaut. III, 3, 27. Vere illud *dicunt*. Heaut. IV, 5, 48. Mutum *dicet*. Heaut. IV, 4, 26. Videre verum, atque ita vti res eſt, *dicere*. Heaut. III, 1, 81. Pudet *dicere* verbum turpe. Heaut. V, 4, 19.

Dictio] Teſtimonii *dictio*. Phor. II, 1, 63.

Dictito] Maleuolus vetus poëta *dictitat*. Heaut. Prol. 22. Non obſecro es, quem ſemper te eſſe *dictitaſti*? Phorm. V, 1, 16.

Dictum] Mihi ſcripta illa ſunt in animo *dicta*. And. I, 5, 48. *Dictum* ac factum inuenerit aliquam cauſam. And. II, 3, 7. Me *dictis* ducere iſtis poſtulas? And. And. IV, 1, 20. Nullum eſſe iam *dictum*, quod non *dictum* ſit prius. Eun. Prol. 41. Tuum obſecro ne hoc *dictum* erat? vetus credidi. Eun. III, 1, 39. Magis nunc me amicae *dicta* ſtimulant. Heaut. II, 1, 11. Non ſunt haec parentis *dicta*. Heaut. V, 4, 12. *Dictis* confutabitur. Heaut. V, 1, 76. Meis *dictis* parere. Hec. IV, 1, 49. Ne te iratus ſuis ſaeuidicis *dictis* protelet. Phorm. I, 4, 36. Vt phaleratis *dictis* ducas me. Phorm. III, 2, 15. *Dictum* ſapienti ſat eſt. Phorm. III, 3, 8.

Diecula] Non ſatis habes, quod tibi *dieculam* addo? And. IV, 2, 27.

Dies] Hic nuptiis dictuſt *dies*. Fere in *diebus* paucis. And. I, 1, 75 et 77. Hic *dies* aliam vitam defert. And. I, 2, 18. vide Not. Vt aliquot ſaltem nuptiis prodat *dies*. Saltem aliquot *dies* profer. And. II, 1, 13 et 28. Conari manibus, pedibus, noctesque et *dies*. And. IV, 1, 52. O feſtus *dies*! Eun. III, 5 12. In hunc *diem* vt de ſymbolis eſſemus. Eun III, 4, 2. In *diem* iſtuc eſt fortaſſe, quod minare. Eun. V, 6, 19. Tot res in vnum concluſit *diem*. Eun. V, 8, 17. Stetit noctes et *dies*. Eun. V, 8, 49. Vt tempus eſt *diei*. Heaut. I, 2, 38. Hilare hunc ſumamus *diem*. Ad. II, 4, 23. vide Notas. Numquam vnum intermitti *diem*. Ad. III, 1, 6. Vnum numquam victurum *diem*. Adel. III, 2, 34. Videor

videre iam *diem* illum. Ad. III, 3, 30. Hunc *diem* perpetuum in laetitia degere. Adel. IV, 1, 5. Paulatim hunc producam *diem*. Ad IV, 2, 52. Cui rei eſt, ei rei hunc ſumamus *diem*. Adel. V, 3, 68. In apparando conſumunt *diem*. And. V, 7, 2. Apparare de *die* conuiuium. Ad. V, 9, 8. *Dies* compluſculos. Hec. I, 2, 102. Deſerere feſtos *dies*. Hec. IV, 2, 16. Hunc videre ſaepe optabamus *diem*. Hec. IV, 4, 29. Totum deſedi *diem*. Hec. V, 3, 2. Totum hunc contriui *diem*. Hec. V, 3, 17. Numquam ante hunc *diem*. Hec. V, 4, 23. Vbi erit puero natalis *dies*. Phorm. I, 1, 14. *Dies* praeſtituta. Phor. III, 2, 39. Praeterns quod fuerat, in *diem* malum abiit. Phorm. V, 2, 16. Quantis commoditatibus Antiphoni hunc onerastis *diem*? Phorm. V, 6, 2.

Differo] Orationem ſperat inveniſſe ſe, qui *differat* te. And. II, [illegible], 5. Rumores *diſtulerunt* maleuoli. Heaut. Prol. 16. *Differor* doloribus. Ad. III, 4, 40.

Difficile] Adoleſcens quam in minuma ſpe ſitus erit, tam *difficillume* patris pacem in leges conficiet ſuas. Heaut. V, 2, 45. vide Notas.

Difficilis] Cui verba dare *difficile*ſt. And I, 3, 6. Quaſi *difficile* ſit. Eun. II, 1, 3. Amorem *difficillimum* confeci. Eun. V, 4, 4. *Difficilem* ſeruaret ſenem. Heaut. III, 2, 24. Nil tam *difficile*ſt, quin quaerendo inueſtigari poſſiet. Heaut. IV, 2, 8. *Difficilem* oſtendes te eſſe. Heaut. V, 1, 60.

Difficultas] Neutra in re vobis *difficultas* a me erit Hec. IV, 4, 15.

Diffluo] Luxuria et laſciuia *diffluis*. Heaut. V, 1, 73.

Digitulus] Qui mihi nunc vno *digitulo* forem aperis. Eun. II, 2, 53.

Digitus] Si illam *digito* attigerit. Eun. IV, 6, 2. De *digito* anulum detraho. Heaut. IV, 1, 37. Eripuit vi, in *digito* quem habuit, virgini abiens anulum. Hec. IV, 1, 59.

Dignitas] Aput alium prohibet *dignitas*. Heaut. III, 3, 15.

Dignus] Nec ſatis *digna*, cui committas primo partu mulierem. And. I, 4, 3. *Dignus* es cum tua religione, odium. And. V, 4, 37. vide Not. At tibi Di *dignum* factis exitium duint. And. IV, 1, 42. Siue adeo *digna* res eſt, vbi tu neruos intendas tuos. Eun. 3, 21. Educta ita vti teque illaque *dignum*ſt. Eun. IV, 6, 10. In' hinc quo *dignu's*. Eun. IV, 3, 9. Non te *dignum* feciſti. Eun. V, 2, 25. Nihil eſt *dignius* quod ametur. Eun. IV, 8, 22. Ego te meum eſſe dici tantiſper volo, dum quod te *dignum*ſt, facies: ſet ſi id non facis, ego, quod me in te ſit facere *dignum*, inuenero. Heaut. I, 1, 55 et 56. Hominem piſtrino *dignum*. Heaut. III, 2, 19.

Degredior] Nos noſtro officio nil *degreſſos*. Phor. IV, 5, 10.

Diiudico] Pergin iſtuc prius *diiudicare*, quam ſcias quid rei ſiet? Heaut. II, 2, 8. Aliena vt melius videant et *diiudicent*, quam ſua. Heaut. III, 1, 95. Ego dicam, quod mi in mentem eſt: tu *diiudica*. Heaut. V, 2, 33.

Dilapido] Priusquam *dilapidat* noſtras triginta minas. Phor. V, 7, 4.

Diligenter] *Diligenter* nunties patri. Eun. II, 3, 48. *Diligenter* fac cures. Curate iſtam *diligenter* virginem. Eun. III, 2, 47 et 52.

Diligen-

Diligentia] Aemulari obſcuram *diligentiam*. And. Prol. 22. Et *diligentiam* veſtram et benignitatem noui. Hec. II, 2, 21.

Diligo] Te in germani fratris *dilexi* loco. And. I, 5, 57. Solus es quem *diligunt Di*. And. V, 6, 9. vide Notas. Quo quemquam plus amem, aut plus *diligam*. Eun. I, 2, 16. Sine controuerſia ab Dis ſolus *diligere*. Phor. V, 6, 14.

Dilucide] *Dilucide* expediui. Phorm. II, 3, 52.

Dimidium] *Dimidium* minae. Ad. III, 3, 16. Vix dum *dimidium* dixeram. Phorm. IV, 2, 4.

Diminuo] *Diminuam* ego caput tuum hodie. Eun. IV, 7, 33. *Diminuetur* tibi quidem iam cerebrum. Ad. IV, 2, 32.

Dimitto] Iam *dimitto* exercitum? Eun. IV, 7, 44.

Dinumero] *Dinumeret* ille Babylo viginti minas. Ad. V, 7, 17.

Dionyſia] *Dionyſia* hic ſunt hodie. Heaut. I, 1, 110. Aput eum miles *Dionyſia* agitat. Heaut. IV, 4, 11.

Diphilus] Synapothneſcontes *Diphili* comoediaſt. Ad. Prol. 6.

Diruo] Hanc in horto maceriam iube *dirui*. Ad. V, 7, 11.

Dis] *Ditem* et nobilem. Ad. III, 3, 48. Potentes, *dites*, fortunati, nobiles. Ad. III, 4, 57. Scin Cratini huius *ditis* aedes? Ad. IV. 2, 42. *Dis* quidem eſſes, ac tuam rem conſtabiliſſes. Ad. V, 1, 8. In ſeruitutem pauperem ad *ditem* dari. Phorm. IV, 3, 48.

Diſcedo] Ita tum *diſcedo* ab illo. And. I, 1, 121. Modo vt hoc conſilio poſſiet *diſcedi*. Phorm. V, 2, 8. Immo vero pulchre *diſcedo* et probe. Phorm. V, 8, 58.

Diſceſſio] Si eueniat, quod Di prohibeant, *diſceſſio*. And. III, 3, 36.

Diſcidium] Valeant, qui inter nos *diſcidium* volunt. And. IV, 2, 14. Hoc *diſcidium* eueniſſe. Hec. III, 5, 26. In hac re nil mali eſt, quod ſit *diſcidio* dignum. Hec. V, 3, 16.

Diſcindo] Veſtem omnem miſerae *diſcidit*. Eun. IV, 3, 4. *Diſcidit* veſtem, reſarcietur. Ad. I, 2, 40. Vide, vt *diſcidit* labrum Ad. IV, 2, 20.

Diſciplina] *Diſciplina* eſt iisdem. Heaut. II, 3, 59. Exemplum *diſciplinae*. Ad. V, 1, 5.

Diſcipulus] Num immemores *diſcipuli*? And. III, 1, 19. Philoſophorum habent *diſcipuli* ex ipſis vocabula. Eun. II, 2, 32. vide Notas.

Diſco] Coepit me obſecrare, vti ſibi liceret *diſcere* id de me. Eun. II, 2, 31. Quamobrem has partis *didicerim*. Heaut. Prol. 10. Prius *diſce*, quid ſit viuere. Heaut. V, 2, 18. Pater eſſe *diſce* ab illis, qui veri ſient. Ad. I, 2, 45. vide Notas. In quo haec *diſcebat* ludo. Phorm. I, 2, 38.

Diſcordia] Confingis falſas cauſas ad *diſcordiam*. Hec. IV, 4, 71.

Diſcordo] Qui ſcis eos nunc *diſcordare* inter ſe? And. III, 3, 43.

Diſcribo] Quodne ego *diſcripſi* porro illis quibus debui? Phorm. V, 7, 30. vide Notas.

Diſcrucio] *Diſcrucior* animi. Ad. IV, 4, 1.

Diſcus] Aput libertum *Diſcum*. Eun. III, 5, 60.

Diſertum] Callidum ac *diſertum* credidi hominem. Eun. V, 6, 10.

Disiungo] Ea res multo maxume *disiunxit* illum ab illa. Hec. I, 2, 86.

Diſpendium] Sine ſumptu, ſine *diſpendio*. Eun. V, 4, 7. Vt gra-

tiam ineam ſine meo *diſpendio.* Hec. V, 2, 29. vide Notas.

Diſpereo] *Diſperii*, perii miſera. Heaut. IV, 2, 24. *Diſperii.* Heaut. V, 2, 17. Ad. III, 3, 1.

Diſpergo] Vt cerebro *diſpergat* viam. Ad. III, 2, 19. An tibi iam mauis cerebrum *diſpergam* hic? Ad. V, 2, 7.

Diſpicio] Iam aliquid *diſpiciam.* And. III, 5, 16.

Diſpliceo] Si *diſplicebit* vita. Heaut. V, 2, 19. Quam ego nunc totus *diſpliceo* mihi. Heaut. V, 4, 20.

Diſpudet] *Diſpudet*, ſic mihi data eſſe verba. Eun. V, 1, 16.

Diſputo] In eo *diſputant.* And. Prol. 15.

Diſrumpor] *Diſrumpor.* Adel. III, 3, 15.

Diſſimilis] Non ita *diſſimili* ſunt argumento, et tamen *diſſimili* oratione ſunt factae ac ſtilo. And. Prol. 11 et 12. vide Notas. Is adeo *diſſimilis* ſtudio eſt. Ad. I, 1, 16. vide Notas. Non quo *diſſimilis* res ſit. Ad V, 3, 39.

Diſſimulo] Bene *diſſimulatum* amorem ac celatum indicat. And. I, 1, 105. Nonne *diſſimulare* nos magis humanum eſt? Hec. IV, 1, 37. vide Notas. Etſi ea *diſſimulas* ſerio. Hec. IV, 2, 2. Metuit hic nos, tametſi ſedulo *diſſimulat.* Phorm. II, 3, 82.

Diſſoluo] *Diſſolui* me, otioſus operam vt tibi darem. Heaut. III, 1, 99. vide Not. Qui *diſſoluerem*, quae debeo. Phorm. IV, 3, 50.

Diſtaedet] Me cum illo *diſtaedet* loqui Phorm. V, 8, 22.

Diſtorqueo] Illuc vide, os vt ſibi *diſtorſit* carnufex. Eun. IV, 4, 3.

Diſtraho] Quandoquidem illam a me *diſtrahit* neceſſitas. Hec. III, 5, 42. Quod ſi eo meae fortunae redeunt, abs te vt *diſtrahar.* Phorm. I, 4, 24. Horunc amorem *diſtrahi* poterin pati? Phorm. III, 2, 33.

Diſtribuo] Id *diſtributum* ſane eſt ex ſententia. Ad. III, 3, 17.

Diſturbo] Spatium cogitandi ad *diſturbandas* nuptias. And. I, 2, 11.

Diues] Qui minus habent, vt ſemper aliquid addant *diuitioribus.* Phorm. I, 1, 8. Propter inuidiam adimunt *diuiti.* Phorm. II, 1, 46.

Diuido] Non ſat commode *diuiſa* ſunt temporibus tibi haec. And. III, 1, 18.

Diuiduus] *Diuiduum* face. Ad. II, 2, 33.

Diuino] Plane hic *diuinat.* Hec. IV, 4, 74.

Diuinus] Ait rem *diuinam* feciſſe. Eun. III, 3, 7. Arceſſi ad rem *diuinam.* Hec. I, 2, 109.

Diuitiae] Inhoneſte parere *diuitias.* And. IV, 5, 2. Amicos, genus, cognatos, *diuitias.* Heaut. I, 2, 20. Quaſi is non *diuitiis* abundet. Heaut. III, 2, 16.

Diuorſus] Tot me impediunt curae, quae meum animum *diuorſae* trahunt. And. I, 5, 25.

Diutinus] Manſiones *diutinae* Lemni. Phorm. V, 8, 23.

Do] Symbolam *dedit.* And. I, 1, 62. *Dederit* qui damnum aut malum. Nunc id operam *do.* And. I, 1, 116 et 130. Te iſti virum *do.* And. I, 5, 60. Ita obſtinate *dat* operam? And. I, 5, 8. Tibi vxorem non *dat* iam Chremes. And. II, 2, 15. Iam hoc tibi inuentum *dabo.* And. IV, 1, 59. Me aut erum peſſum *dabunt.* And. I, 3, 3. Hanc fidem ſibi me obſecrauit vt *darem.* And. II, 3, 28. Quo me nunc praecipitem *darem.* And. III, 4, 27. Cui verba *dare* difficile eſt. And. I, 3, 6.

Nunquam

Numquam vidi melius conſilium *dari*. Eun. II, 3, 85. Fortunatum eunuchum, qui quidem in hanc *detur* domum! Eun. II, 3, 74. Eſt iſtuc *datum* profecto, vt grata mihi ſint, quae facio omnia. Eun. III, 1, 5. Accumbere mecum, mihi ſeſe *dare*. Eun. III, 3, 10. Et habet quod *det*, et *dat* nemo largius. Eun. V, 8, 48. Tum tu igitur paululum *da* mi operae. Eun. II, 2, 50. *Dabis* ei vltro ſupplicium. Eun. I, 2, 24. Inde omnibus ſignum *dabo*. Eun. IV, 7, 11. Quas turbas *dedit*? Eun. IV, 3, 11. Hanc tibi dono *do*. Eun. IV, 6, 11. Vnam eii coenam atque eius comitibus *dedi*. Heaut. III, 1, 46. Ea res *dedit* exiſtumandi copiam. Heaut. II, 3, 41. Me haec deambulatio ad languorem *dedit*. Heaut. IV, 6, 7. Quot res *dedere*, vbi poſſem perſentiſcere? Heaut. V, 1, 43. Partes diu etiam duras *dabit*. He. II, 4, 22. Sine me, vaciuom tempus, ne quod *dem* mihi. Heaut. I, 1, 38. Pro virgine *dari* nuptum non poteſt. Ad. III, 2, 48. Mentem vobis meliorem *dari*. Ad. III, 3, 78. Iusiurandum *dabitur*. Ad. II, 1, 11. Hoc vitio *datur*. Ad. III, 3, 64. Praecipitem *darem*. Ad. III, 2, 20. Da te mihi hodie. Ad. V, 3, 50. *Da* veniam filio. Ad. V, 8, 14. Vt res ſeſe *dant*. Hec. III, 3, 20. *Da* mi hanc veniam. Hec. IV, 2, 29. Hanc gratiam vt ſibi *des*. Hec. III, 3, 30. *Datum* iri gladiatores. Hec. Alt. Prol. 32. O fortuna, vt nunquam perpetua es *data*. Hec. III, 3, 46. vide Not. Cui *data* eſt nuptum. Hec. IV, 1, 13. Ipſum geſtio *dari* mi in conſpectum. Phorm. II, 1, 31. Quid vis *dari* tibi in manum? Phorm. IV, 3, 28. Gaudeo tantam fortunam de improuiſo eſſe his *datam*. Phorm. V, 6, 44. Prior ad *dandum* qui eſt. Phorm. III, 2, 48. *Da* locum melioribus. Phor. III, 2, 37.

Doceo] Coepit ſtudioſe omnia *docere*. Eun. I, 2, 7. Male *docet* te mea facilitas multa. Heaut. IV, 1, 35. *Docui*, monui, bene praecepi ſemper, quae potui omnia. Ad. V, 9, 6.

Doctus] Bene et pudice *doctum* atque eductum ingenium. And. I, 5, 39. Numquam accedo, quin abs te abeam *doctior*. Eun. IV, 7, 21. In eodem omnes mihi videntur ludo *doctae* ad malitiam. Hec. II, 1, 6.

Doleo] Vtinam hoc tibi *doleret* itidem, vt mihi *dolet*. Eun. I, 2, 13. Illi facile fit, quod *doleat*. Eun. III, 1, 59. Ah neſcis, quam *doleam*. Heaut. V, 1, 61. Id mihi vehementer *dolet*. Ad. IV, 5, 48. Vin facere, quod tuo viro oculi *doleant*? Phorm. V, 8, 64.

Dolium] Releui *dolia* omnia. Heaut. III, 1, 51.

Dolor] Laborat e *dolore*. And. I, 5, 33. Eius labore atque eius *dolore* gnato vt medicarer tuo. And. V, 1, 12. Differor *doloribus*. Ad. III, 4, 40. Modo *dolores* occipiunt primulum. Adel. III, 1, 12. Illi animum relleuaris, quae *dolore* ac miſeria tabeſcit. Adel. IV, 3, 11. Si remittent quippiam Philumenae *dolores*. Hec. III, 21, 4. An *dolor* repente inuaſit? Hec. III, 2, 21.

Dolus] Cum nihil obſint *doli*. And. I, 1, 133. Quem tam aperte fallere incipias *dolis*. Daui factum conſilio aut *dolis*. And. III, 2, 13 et 29. Lacrumae confictae *dolis*. And. III, 3, 26. *Dolis* vt me deluderes. And. III, 4, 4. Vt a me ludatur *dolis*. Eun. II, 3, 95. *Dolo* malo haec fieri omnia. And.

And. III, 3, 9. Ne dicam *dolo*. Ad. III, 3, 21.

Domina] *Dominam* eſſe extra noxiam. Ad *dominas* qui adfectant viam. Heaut. II, 3, 57 et 60.

Dominus] Apparet ſeruum hunc eſſe *domini* pauperis miſerique. *Domini* ſimia es. Eun. III, 2, 33 et 43. vbi vide Notas. Ita vt fit, *domini* vbi abſunt. Eun. III, 5, 52. Hoc pater ac *dominus* intereſt. Ad. I, 1, 51. *Dominum* atque omnem familiam mulcauit vſque ad mortem. Ad. I, 2, 9. Scire equidem volo, quot mihi ſint *domini*. Ad. IV, 2, 16. Seruos ſpectatus ſatis, cui *dominus* curaeſt. Ad. V, 6, 6. Harum qui eſt *dominus* aedium. Phorm. V, 1, 26.

Domus] *Domus*, vxor, liberi inuenti. And. V, 3, 20. Is ſe hodie venturum ad me conſtituit *domum*. Eun. I, 2, 125. Solus Sannio ſeruat *domi*. Eun. IV, 7, 10. *Domi* focique fac viciſſim vt memineris. Eun. IV, 7, 45. Poſtulo vt tua mihi *domus* te praeſente abſente pateat. Eun. V, 8, 28. Vna ſemper militiae et *domi* fuimus. Ad. III, 5, 49. Meae *domi*. Hec. II, 2, 15.

Donec] Vſque adeo *donec* perpulit. And. IV, 1, 38. Domi certum obſidere eſt vſque, *donec* redierit. Ad. IV, 6, 6. Haut deſinam, *donec* perfecero hoc. Phor. II, 3, 72.

Dono] Egone pro hoc te nuntio quid *donem*? Hec. V, 4, 9.

Donum] Matri paruolam puellam *dono* quidam mercator dedit. Emit eam *dono* mihi. Eun. I, 2, 29 et 55. Si ſcias quod *donum dono* huic contra comparet. Eun. II, 3, 64. In' hinc quo dignus cum *donis* tuis tam lepidis. Eun. IV, 3, 9. Quoduis *donum* praemium a me optato. Eun. V, 8, 27.

Dormio] Interdum propter *dormiet*. Eun. II, 3, 77. *Dormiunt*, ego pol iſtos commouebo. Heaut. IV, 4, 8. In aurem vtramuis otioſe vt *dormias*. Heaut. II, 3, 101. Quid credebas? *dormienti* tibi haec confecturos deos? Ad. IV, 5, 59. Filiam ſuſcepit iam vnam, dum tu *dormis*. Phor. V, 8, 18.

Dos] Vnicam gnatam ſuam cum *dote* ſumma filio vxorem vt daret. And. I, 1, 74. *Dos* eſt decem talenta. And. V, 4, 47. Haec talenta *dotis* adpoſcet duo. Heaut. IV, 7, 10. Nil nos *dos* mouet. Heaut. V, 1, 66. Me mea omnia bona *doti* dixiſſe illi. Heaut. V, 1, 69. Cur non quod *dotis* dixi firmas? Heaut. V, 5, 4. Primum indotata eſt: tum praeterea, quae ſecunda ei *dos* erat, periit. Ad. III, 2, 47. Vxor ſine *dote* veniet. Adelph. IV, 7, 41. Renumeret *dotem* huc, eat. Hec. III, 5, 52. Id quod lex iubet, *dotem* daretis. Phorm. II, 1, 67. *Dotem* ſi accipiet, vxor ducenda eſt *domum*. Phorm. IV, 4, 12. Quae *dotis* tantundem dabat. Phorm. V, 7, 36.

Dotatus] Vos me indotatis modo patrocinari fortaſſe arbitramini: etiam *dotatis* ſoleo. Phorm. V, 7, 47.

Drachma. *Drachuma*] Vix *drachmis* eſt obſonatum decem. And. II, 6, 20. vide Not. Huic *drachumarum* argenti haec mille dederat mutuum. Heaut. III, 3, 40. vide Notas.

Dubito] Numquid tu *dubitas*, quin ego nunc perpetuo perierim? Eun. V, 8, 13. Haec dum *dubitas*, menſes abierunt decem. Ad. IV, 5, 57.

Dubius] Non *dubium*ſt, quin vxorem nolit filius. And. I, 2, 1. Dum in *dubio* eſt animus. And. I, 5, 31.

I, 5, 31. Mea quidem hercle certe in *dubio* vitaſt. And. II, 1, 10. Etiam de ſorte nunc venio in *dubium* miſer? Ad. II, 2, 35. Tua fama et gnatae vita in *dubium* veniet. Ad. III, 2, 42. Scibam *dubiam* fortunam eſſe ſcenicam. Hec. Alt. Prol. 8. Coena *dubia* apponitur. Phorm. II, 2, 28.

Duco, exiſtimo, iudico.] Laudin an vitio *duci* id factum oporteat. Eam laudem hic *ducit* maxumam. Ad. Prol. 5 et 18. Non eum hominem *ducerem*. Hec. IV, 1, 40.

Duco] Nec opinantis *duci* falſo gaudio. And. I, 2, 9. Hodie vxorem *ducis*? And. II, 1, 21. *Ducit* ſecum vna virginem. Eun. II, 1, 23. Quandoquidem *ducenda* eſt, egomet habeo propemodum, quam volo. Heaut. V, 5, 20. Iurans ſe illum *ducturam* domum. Ad. III, 4, 27. Sectari, in ludum *ducere* et redducere. Phorm. I, 2, 36. Vxor *ducenda* eſt domum. Phorm. IV, 4, 12.

Ducto] Tu inter eas reſtim *ductans* ſaltabis. Ad. IV, 7, 34. Meam *ductes* gratiis? Phorm. III, 2, 15.

Dudum] Audio iam *dudum*. And. I, 4, 1. vide Not. Quam *dudum*? D. Modo. Eun. IV, 4, 30. Incertior ſum multo quam *dudum*. Phorm. II, 4, 19.

Dulcis] Cui nil iam praeter pretium *dulceſt* Heaut. II, 2, 5.

Dum] *Dum* tempus ad eam rem tulit. And. I, 2, 17. Profer, *dum* proficiſcor aliquo. And. II, 1, 26. *Dum* licitum eſt eii, *dumque* aetas tulit. And. III, 6, 12, Capitis periclum adire, *dum* proſim. And. IV, 1, 53. Quiduis cupio, *dum* ne ab hoc me falli comperiar. And. V, 3, 31. *Dum* eſt tempus. Eun. I, 1, 11. Exſpectabo, *dum* venit. Eun. I, 2, 126. Tantiſper, *dum* quod te dignumſt, facies. Heaut. I, 1, 55. Neque etiam *dum* ſcit pater. Heaut. II, 1, 17. *Dum* moliuntur, *dum* conantur, annus eſt. Heaut. II, 2, 11. vide Not. Haec *dum* incipias, grauia ſunt, *dumque* ignores. Heaut. V, 5, 14. Qui *dum*? Hec. III, 1, 39. Sine *dum*. Hec. V, 1, 18. vide Notas. Dic *dum* quaeſo. Hec. V, 3, 5. Mane *dum* ſodes. Hec. V, 4, 4. Vix *dum* dimidium dixeram. Phorm. IV, 2, 4.

Duriter] Pudice vitam parce ac *duriter* agebat. And. I, 1, 47. Semper parce ac *duriter* ſe habere. Ad. I, 1, 20. Factum a vobis *duriter*. Ad. IV, 5, 27.

Duritia] Timet, ne tua *duritia* antiqua illa etiam adaucta ſit. Heaut. III, 1, 26.

Durus] *Duras* fratris partis praedicas. Hec. II, 3, 63. Os *durum*. Eun. IV, 7, 36. Quod illum inſimulant *durum*, id non eſt. Heaut. I, 2, 30. vide Notas. Partes diu *duras* dabit. Heaut. II, 4, 22. vide Not. Satis iam, ſatis pater *durus* fui. Heaut. III, 1, 30. Nimium ipſe eſt *durus*. Ad. I, 1, 39. Vitam *duram*, quam vixi vſque adhuc, omitto. Ad. V, 4, 5. Illud *durum*. Phorm. II, 1, 8. Prouinciam cepiſti *duram*. Phorm. I, 2, 23. Adeon ingenio eſſe *duro* te atque inexorabili? Phorm. III, 2, 12.

E.

Grauida *e* Pamphilo eſt. And. I, 3, 11. Laborat *e* dolore. And. I, 5, 33. *E* Dauo audiui. And. II, 1, 2. Peperiſſe hanc *e* Pamphilo. And. III, 2, 17. Illam *e* conſpectu amiſi meo. Eun. II, 3, 2. *E* Corintho anus. Heaut. I, 1, 44. *E* naui egredientem. Heaut. I, 2, 8.

I, 2, 8. *E* re natae. Ad. III, 1, 8. vide Not. *E* lecto ſurgere. Ad. IV, 1, 4. *E* medio excedere. Hec. IV, 3, 14. Vnctum atque lautum *e* balneis. Phorm. II, 2. 25. Ad ſcopulum *e* tranquillo. Hec. IV. 4, 8. *E* medio exceſſit. Phorm. V, 7, 74. *E* medio abiit. Phorm. V, 8, 30.

Eapropter] Ego deorum vitam *eapropter* ſempiternam eſſe arbitror. And. V, 5, 3. vide Notas.

Ebibo] Hunc comedendum et *ebibendum* vobis propino. Eun. V, 8, 57. vide Not. Quid comedent? quid *ebibent*? Heaut. II, 3, 14.

Ebrius] Cum tu ſatura atque *ebria* es. Hec. V, 2, 3. vide Notas.

Ecaſtor] Per *ecaſtor* ſcitus puer. And. III, 2, 6. Spero *ecaſtor*. Hec. IV, 3, 5. Eſt magnam *ecaſtor* gratiam de iſtac re quod tibi habeam. Hec. V, 1, 14. vide Notas.

Ecce] *Ecce* autem alterum. Eun. II, 3, 6. *Ecce* me, qui id faciam vobis. Ad. V, 9, 38.

Eccere] *Eccere*, quid ſi reddet? Phorm. II, 2, 5.

Ecca. Eccum. Eccam. Eccos] *Ecca* ipſa egreditur. Eun. I, 1, 34. *Eccum* ipſum obuiam. And. III, 2, 52. vide Notas. Prouiſo, quid agat Pamphilus: atque *eccum*. And. V, 5, 1. Sed *eccum* militem. Hec. III, 1, 5. *Eccos* video quos volebam. Heaut. II, 3, 15. *Eccum* me, inque. CL. *Eccum* hic tibi. Heaut. IV, 7, 1. Sed *eccum* ipſum. Ad. IV, 7, 2. *Eccum* adeſt. Ad. V, 3, 6. *Eccum* Micio egreditur foras. Ad. V, 7, 25. *Eccum* Phidippum et patrem video. Hec. III, 4, 35. *Eccam* video. Hec. IV, 1, 8.

Ecfero] Hic me magnifice *ecfero*. Heaut. IV, 3, 13. Ne quoquam *ecferri* ſinant. Hec. IV, 1, 50.

Ecquid. Ecquod] *Ecquid* te pudet? And. V, 3, 30. *Ecquid* beo te? Eun. II, 2, 48. Rus Sunio *ecquod* habeam. Eun. III, 3, 13. vide Notas.

Ecquis. Ecqua] *Ecquis* me hodie viuit fortunatior? Eun. V, 8, 1. *Ecqua* inde parua periſſet ſoror. Eun. III, 3, 15. Hoſpitem *ecquem* Pamphilum hic habes? Hec. V, 3, 6.

Edax] *Edax* paraſitus. Heaut. Prol. 38. Alere nolunt hominem *edacem*. Phorm. II, 2, 21.

Edepol] Bene *edepol* narras. Eun. V, 3, 7. Recte *edepol* ſpero. Ad. III, 1, 2. Non *edepol* mirum. Hec. I, 2, 85. Certe *edepol*. Phorm. V, 1, 8.

Edico] *Edico* tibi, ne temere facias. And. I, 2, 33. vide Notas. *Edixi* tibi. And. III, 2, 16. *Edicit*, ne vir quiſquam ad eam adeat. Eun. III, 5, 30. Meminiſtin mihi te maxumo opere *edicere*. Eun. IV, 1, 13. vide Notas.

Edictum] Ne quid credas me aduerſum *edictum* tuum facere eſſe auſam. Heaut. IV, 1, 10.

Edo, Es, Eſt] In hunc diem vt de ſymbolis *eſſemus*. Eun. III, 4, 2.

Edo] Vterque exempla in te *edent*. Eun. V, 6, 21.

Edoceo] Cupio, ſed id vnde, *edoce*. Phorm. III, 3, 7. Phanium *edocebo*, ne quid vereatur. Phor. V, 2, 7.

Edormiſco] In angulum aliquo abeam, atque *edormiſcam* hoc villi. Ad. V, 2, 11.

Educo] Filiam ſuſcepit, et eam clam *educat*. Phorm. V, 7, 50.

Educo] Bene et pudice doctum atque *eductum* ingenium. And. I, 5, 39. Aduleſcentulos *eductos*

libere.

libere. And. V, 3, 8. Studioſe omnia docere, educere. Eun. I, 2, 37. vide Notas. *Eduxit* mater pro ſua. Eun. I, 2, 76. *Eduxi* a paruolo. Ad. I, 1, 23. Vna a pueris paruolis ſumus *educti*. Ad. Ad. III, 4, 49. vide Notas.

Educo] Me exanimatum *eduxi* foras. Hec. III, 3, 4. Vxor ſe *eduxit* foras. Hec. IV, 1, 7. vide Notas.

Effero] Funus *effertur*. And. I, 1, 90. Ciſtellam domo *effer*. Eun. IV, 6, 15. Quod minimeſt opus vſquam *efferri*. Ad. IV, 4, 18. Vides peccatum tuum hoc eſſe *elatum* foras. Phor. V, 7, 65.

Effere] Verbum de verbo expreſſum *extulit*. Ad. Prol. 11.

Efficio] Quid eſt quod mea ars hoc tibi *efficere* poſſit amplius? And. I, 1, 4. Solus mi *effeciſti* has nuptias. And. III, 4, 16. Hoc ego tibi profecto *effectum* reddam. Ad. IV, 2, 20. Tundendo atque odio denique *efficit* ſenex. Hec. I, 2, 48.

Effluo] Vtrumque hoc falſumſt: *effluet*. Eun. I, 2, 42.

Effodio] Oculi illi ilico *effodientur*. Eun. IV, 6, 2. vid. Not.

Effringo] Fores *effregit*. Non eſt flagitium fores *effringere*. Ad. I, 2, 8 et 23.

Effugio] Adfinitatem *effugere*. And. I, 5, 12. Nuptias *effugere* ego iſtas malo. And. I, 1, 32. Huc *effugi* foras. Eun. V, 4, 23. Hanc maculam nos decet *effugere*. Ad. V, 8, 32.

Effundo] *Effundite*, emite, facite quod vobis lubet. Ad. V, 9, 34.

Effutio] Ne vos forte inprudentes foris *effutiretis*. Phorm, V, 1, 19.

Egeo] Cepi rationem, vt neque *egerem*. Heaut. V, 2, 11. vide Notas. Hinc *egens* profugiet aliquo militatum. Adelph. III, 3, 30. Anus deſerta, *egens*, ignota. Phor. V, 1, 24.

Egeſtas] Coactum *egeſtate* ingenium. And. I, 5, 40. Non ſiit *egeſtas* facere nos. Ad. I, 2, 24. Quod vt facerem, *egeſtas* me inpulit. Phorm. V, 1, 6.

Egredior] Myſis ab ea *egreditur*. And. I, 3, 21. Vnde *egreditur*? And. V, 2, 2. Numquam tam mane *egredior*, neque tam veſperi domum reuortor. Heaut. I, 1, 15. E naui *egredientem*, Heaut. I, 2, 8. Quinam a nobis *egreditur* foras? Heaut. III, 2, 50. Micio *egreditur* foras. Ad. V, 7, 25.

Egregie] Horum ille nihil *egregie* praeter cetera ſtudebat. And. I, 1, 31. Quam ego animo *egregie* caram pro vxore habuerim. And. I, 5, 38.

Egregius] *Egregia* forma. And. I, 1, 45. Ingenio *egregio* ad miſeriam natus ſum. vide Not. Facie *egregia*. Phorm. I, 2, 50.

Ehem] *Ehem* curate iſtam diligenter virginem. And. III, 2, 52. *Ehem* mi vir. CH. *Ehem* mea vxor. Heaut. IV, 1, 9. *Ehem*, opportune: te ipſum quaerito. Ad. I, 2, 1. *Ehem* Parmeno, tun hic eras? Hec. III, 2, 5.

Eheu] *Eheu*, quam ego nunc totus diſpliceo mihi. Heaut. V, 4, 20. *Eheu* me miſeram. Hec. I, 1, 17.

Eho] *Eho* quid Pamphilus? And. I, 1, 61. *Eho*, dic mihi. And. IV, 1, 43. *Eho* tu inpudens. And. IV, 2, 27. Si non tangendi copia eſt, *eho* ne videndi quidem erit? Eun. IV, 2, 10. *Eho* quaeſo laudas, qui eros fallunt? Heaut. III, 2, 26. *Eho*, an eſt domi habiturus? Ad. III, 3, 35. *Eho* curre, puer. Hec. IV, 4, 97. vide Not. *Eho* quid vis

vis dari tibi in manum? Phorm. IV, 3, 28. vide Notas.

Ehodum] *Ehodum* ad me. And. I, 2, 13. *Ehodum* dic mihi. And. II, 1, 24. *Ehodum* bone, vir. And. III, 5, 10.

Ei] *Ei* vereor. And. I, 1, 46. *Ei* mihi. And. I, 5, 28. *Ei* miſero mihi. Heaut. II, 2, 5.

Eiicio] *Eiectum*, orbam, parvam. And. I, 3, 18. Iſtum amorem ex corde *eiicias*. And. II, 1, 7. vide Notas. Oppido *eiciat*. And. II, 3, 8. Naui fracta ad Andrum *eiectus* eſt. And. V, 4, 20. *Eiicunda* hercle eſt haec mollities animi. Eun. II, 1, 16. Eum ego hinc *eieci* miſerum iniuſtitia mea. Heaut. I, 1, 82. Vt pater tam in breui temporis ſpatio omnem de me *eiecerit* animum patris? Heaut. V, 2, 2. Vbi te exſpectatum *eieciſſet* foras. Ad. I, 2, 29.

Eiusmodi] Cum ingeniis conflictatur *eiusmodi*. And. I, 1, 66. *Eiusmodi* parare in animo cupiditates. Phorm. V, 4, 2.

Elabor] Animus paulatim *elapſuſt* Bacchidi. Hec. I, 2, 94.

Elegans] Hui, regem *elegantem* narras. Eun. III, 1, 18. *Elegans* formarum ſpectator. Eun. III, 5, 18. Nec magis compoſitum quicquam, nec magis *elegans*. Eun. V, 4, 13. Heia, vt *elegans* eſt Heaut. V, 5, 19.

Elegantia] Dixin ego in hoc eſſe vobis Atticam *elegantiam*? Eun. V, 8, 63.

Elephantus] *Elephantis* quem Indicis praefecerat. Eun. III, 1, 23.

Ellum Ellam] *Ellum*, confidens, catus. And. V, 2, 14. Aeſchinus vbi eſt? SY. *ellum*, te exſpectat domi. Ad. II, 3, 7. Iſtaec iam penes vos pſaltria eſt? SY. *Ellam* intus. Ad. III, 3, 35.

Eloquentia] Sudabis ſatis, ſi cum illo inceptas homine: ea *eloquentia* eſt. Phor. IV, 3, 24.

Eloquor] Vix *elocutaſt* hoc. Eun. III, 5, 51. Quod veni *eloquar*. Heaut. Prol. 3 Perge *eloqui*. Phor. IV, 3, 36.

Eludo] *Eludet*, vbi te victum ſenſerit. Eun. I, 1, 10. Summa *eludendi* occaſioſt mi nunc ſenes. Phorm. V, 6, 45.

Em] *Em* tibi, reſciuit omnem rem. Ad. V, 3, 4. Accipe *em*. Phorm. I, 2, 2.

Emergo] Spero dein facile ex illis ſeſe *emerſurum* malis. And. III, 3, 30. Quo pergam, vnde *emergam*. Eun. III, 5, 7. Tot res repente circumuallant, vnde *emergi* non poteſt. Ad. III, 2, 4.

Emitto] Haut dubiumſt, quin *emitti* aequum ſiet. Ad. V, 9, 19. *Emiſſa* eſt manu. Phorm. V, 5, 2.

Emo] Menandri Eunuchum poſtquam Aediles *emerunt*. Eun. Prol. 20. *Emit* eam dono mihi. Eun. I, 2, 55. E praedonibus, vnde *emerat*, ſe audiſſe. Eun. I, 2, 35. Eo rediges me, vt, quod *emerim* egomet, ipſe neſciam? Eun. IV, 4, 23. vide Notas. Ego ſpem pretio non *emo*. Ad. II, 2, 11. Pretio *emptas* meo. Hec. Alt. Prol. 49. Ancillam aere *emptam* ſuo. Phorm. III, 2, 26. Vxori *emunda* ancillaſt. Phor. IV, 3, 60.

Emorior] Riſu omnes, qui aderant, *emoriri*. Eun. III, 1, 42. *Emoriar*, ſi non hanc vxorem duxero. Eun. V, 2, 49. *Emori* cupio. Heaut. V, 2, 18. *Emori* hercle ſatius eſt. Phor. V, 7, 62.

Emungo] *Emunxi* argento ſenes. Phorm. IV, 4, 1.

En] *En* quo redactus ſum. Eun. II, 2, 6. vide Not. *En* vnquam iniuriarum audiſti mihi ſcriptam dicam? Phorm. II, 2, 15. *En* vnquam

vnquam cuiquam contumelioſius audiſtis factam iniuriam? Phor. II, 3, 1.

Enarro] Hoc quod coepi primum *enarrem*. Heaut. II, 3, 32. Omnem rem *enarramus* ordine. Adel. III, 3, 11. Rem *enarrato* omnem ordine. Ad. III, 2, 53.

Enico] Cur me *enicas*? And. IV, 1, 36. Rogitando obtundat, *enicet*. Eun. III, 5, 6. Tange: ſi non totus friget, me *enica*. Phor. V, 8, 5.

Enim] Certe *enim* ſcio. And. III, 1, 23. Immo *enim* nunc cum maxume abs te poſtulo atque oro. And. V, 1, 4. Verum *enim*, quando bene promeruit, fiat. Ad. II, 1, 47. *Enim* laſſam oppido tum eſſe aibant. Hec. II, 1, 41. Quid? PAR. Nihil *enim*. Hec. V, 4, 10. Non *enim* ducet. Phorm. IV, 4, 13. *Enim* ſolus nequeo. Phorm. V, 7, 90. vide Notas.

Enimuero] *Enimuero* ſpectatum ſatis putabam. And. I, 1, 64. Incommode hercle. CH. Immo *enimuero* infeliciter. Eun. II, 3, 38. *Enimuero* Chremes nimis grauiter cruciat adoleſcentulum. Heaut. V, 5, 1. Verum *enimuero* id demum iuuat. Ad. II, 3, 2. *Enimuero* prorſus iam tacere non queo. Hec. IV, 4, 51. *Enimuero* ſi porro eſſe odioſi pergitis. Phor. V, 7, 44.

Enitor] Corrigere mi gnatum porro *enitere*. And. III, 4, 17. Phaedria haut ceſſauit pro te *eniti*. Phorm. III, 1, 11.

Ennius] Cum hunc accuſant, Naeuium, Plautum, *Ennium* accuſant. And. Prol. 18.

Enumero] Iamne *enumeraſti* id, quod ad te rediturum putes? Ad. II, 2, 28.

Eo. Aduerb.] *Eo* rediges me, vt, quid emerim egomet, ipſe neſciam? Eun. IV, 4, 23. vide Notas. In arcem? quid *eo*? Hec. III, 4, 18. Quod ſi *eo* meae fortunae redeunt. Phorm. I, 4, 23. Non potuit melius peruenirier *eo*, quo nos volumus. Phorm. IV, 3, 36.

Eo. Ideo] Non pol *eo* feci. Eun. I, 2, 17. *Eone* es ferox, quia habes imperium in beluas? Eun. III, 1, 26. An *eo* fit? Heaut. III, 1, 96. Quia dudum tu tantopere iuſſeras, *eo* coepi. Heaut. IV, 5, 39. *Eo* perperam olim dixi. Phorm. V, 1, 18.

Eodem] Funambuli *eodem* accedens exſpectatio. Hec. Alt. Prol. 26. vide Notas.

Eo. verb.] Funus effertur, *imus*. And. I, 1, 90. *Eo* intro. And. V, 4, 53. Quid ſtamus? cur non *imus* hinc? Eun. III, 2, 12. *Ibo* obuiam huic. Heaut. II, 3, 99. *Ibit* ad illud ilico, quo maxume aput te ſe valere ſentiet. Heaut. III, 1, 78. Ille infitias *ibit*. Ad. III, 2, 41. *It* viſere ad eam. Hec. I, 2, 114. Noſtra cauſa ſcilicet in neruom potius *ibit*. Phorm. IV, 4, 15. Suſpenſo gradu placide *ire* perrexi. Phorm. V, 6, 27. *Ire* ad mercatum. Phorm. V, 6, 53. In' hinc malam rem cum iſtac magnificentia. Phorm. V, 8, 37. Exſequias Chremeti quibus eſt commodum *ire*, em tempus eſt. Phorm. V, 8, 37.

Ephebus] Poſtquam exceſſit ex *ephebis*. And. I, 1, 24. Iſte *ephebus* frater Phaedriae. Eun. V, 1, 8.

Epidicazomene] *Epidicazomenen* quam vocant comoediam. Phorm. Prol. 26. vide Notas.

Epiſtola] Senem per *epiſtolas* pellexit. Phorm. I, 2, 17. *Epiſtolam* ab eo adlatam eſſe audiui. Phorm. I, 2, 99.

Equidem]

Equidem] Dabo *equidem* operam. And. II, 1, 27. Scio *equidem* ducturum eſſe te. And. IV, 1, 35. Iocabar *equidem*. Tibi *equidem* dico. Eun. II, 3, 87 et 88. Credo *equidem* illum iam adfuturum. Eun. IV, 6, 1. Facile *equidem* facere poſſum. Heaut. III, 2, 36. Huic *equidem* conſilio palmam do. Heaut. IV, 3, 31. *Equidem* miror. Heaut. V, 1, 24. vide Notas. Scire *equidem* volo, quot mihi ſint domini. Ad. IV, 2, 16. Minime *equidem* me oblectaui. Hec. I, 2, 10. *Equidem* hercle neſcio. Phorm. V, 3, 24.

Equus] Aut *equos* alere, aut canes ad venandum. And. I, 1, 29.

Eradico] Di te *eradicent*. Heaut. III, 3, 28.

Erga] Spectata *erga* te amicitia. And. V, 1, 1. Timet animum amicae ſe *erga* vt ſit ſuae. Heaut. I, 2, 15. Te *erga* animo eſſe amico. Hec. III, 3, 29 Quae numquam quicquam *erga* me commeritaſt. Hec. III, 5, 36.

Ergo] Qui ſcias *ergo* iſtuc? And. III, 3, 33. vide Not. Mihi? SI. Tibi *ergo*. And. V, 2, 9. Itaque *ergo* amantur. Eun. II, 3, 26. Iſtuc volo *ergo* ipſum experiri. Ad. II, 1, 18. *Ergo* propterea te ſedulo et moneo et hortor. Hec. I, 1, 6.

Erilis] Erum fefelli: in nuptias conieci *erilem* filium. And. III, 4, 24. Video *erilem* filium minorem huc aduenire. Eun. II, 2, 58. Mihique, eraeque, filiaeque *erili*. Ad. III, 2, 3.

Eripio] Aedis expugnabo. virginem *eripiam*. Eun. IV, 7, 3. At enim ſpem iſtoc pacto rurſum nuptiarum omnem *eripis*. Heaut. IV, 3, 35. Crucior bolum mihi tantum *ereptum* tam deſubito e faucibus. Heaut. IV, 2, 6. Adoleſcenti ipſi *eriperem* oculos. Ad. III, 2, 20. Ex crimine hoc Antiphonem *eripiam*. Phor. II, 2, 9.

Erratio] Sane hac multo propius ibis, et minor eſt *erratio*. Ad. IV, 2, 41.

Erro] Teneo, quid *erret*. And. III, 2, 18. Tota *erras* via. Eun. II, 2, 14. *Errans* patria careo. He. II, 3, 16. *Errat* longe. Ad. I, 1, 40.

Error] Illas *errore*, et te ſimul ſuſpicione exſolues. Hec. V, 2, 26.

Erubeſco] *Erubuit*: ſalua res eſt. Ad. IV, 5, 9.

Erumpo] Vereor, ne iſtaec fortitudo in neruom *erumpat* denique. Phorm. II, 2, 11.

Eſcendo] *Eſcendo* in quendam ibi excelſum locum. And. II, 2, 19.

Eſurio] Spes eſt, nos *eſurituros* ſatis. Heaut. V, 2, 28.

Etenim] *Etenim* ipſus eam rem recta reputauit via. And. II, 6, 11. *Etenim* quo pacto id fieri ſoleat, calleo. Heaut. III, 2, 37.

Etiam] Nihil ſuſpicans *etiam* mali. And. I, 1, 89. An nondum *etiam* ne hoc quidem? And. I, 2, 30. Non ſatis pernoſti me *etiam*, qualis ſim. And. III, 2, 23. At *etiam* rogas? And. IV, 4, 23. *Etiam* atque *etiam* cogita. Eun. I, 1, 11. At *etiam* reſtitas? Eun. IV, 4, 1. Quem pariter vti his decuit, aut *etiam* amplius. Heaut. I, 1, 80. Hautquaquam *etiam* ceſſant. Heaut. I, 2, 1. *Etiam*ne tecum hic mihi res eſt? Heaut. IV, 4, 20. Hercle *etiam* hoc reſtat. Ad. II, 1, 36. Viuere *etiam* nunc lubet. Ad. III, 4, 91. Vt virgo ab ſe integra *etiam* tum fiet. Hec. I, 2, 70. Nondum *etiam* ſcio. Hec. I, 2, 117.

Etiam ſi] *Etiam ſi* dudum fuerat ambiguum hoc mihi, nunc non eſt. Hec. IV, 4, 26.

Etſi] Tamen *etſi* hoc verum eſt? And. V, 2, 23. Vin me iſtuc tibi, *etſi* incredibile eſt, credere? Heaut. IV, 1, 11. *Etſi* mihi facta iniuria eſt; verum tamen. Phorm. II, 3, 60.

Eu] *Eu* noſter, laudo. Eun. I, 2, 74. *Eu*, Phormio. Phor. III, 1, 14. *Eu*, Geta. Phor. V, 6, 29.

Euado] Quam timeo, quorſum *euadas*. And. I, 1, 100. Verebar quorſum *euaderet*. And. I, 2, 5. Sermonem quaerere. Vbi friget, huc *euaſit*. Eun. III, 3, 11. Nimia illaec licentia profecto *euadet* in aliquod magnum malum. Adelph. III, 4, 64. Quid hic coeptat, aut quo *euadet* hodie? Phorm. IV, 3, 21.

Euaneſco] Ne cum poëta ſcriptura *euaneſceret*. Hec. Alt. Prol. 5.

Euenio] Sin *eueniat*, quod volo. And. I, 1, 138. Aliter *euenire* multo intellegit. And. Prol. 4. Praeter ſpem *euenit*. And. II, 6, 5. Quod ſi quieſſem, nihil *eueniſſet* mali. And. III, 4, 25. More hominum *euenit*. Tibi quod *euenit* boni. And. V, 6, 3 et 4. Numquam edepol quicquam quod magis vellem *euenire*, mi *euenit*. Eun. V, 6, 1 et 2. Si quid nobis forte aduerſi *euenerit*. Heaut. II, 3, 114. Cuiquam aeque audiſti commode quicquam *eueniſſe*? Heaut. IV, 3, 7. Gloriare *eueniſſe* ex ſententia? Heaut. IV. 5, 17. Magnum neſcio quid neceſſe eſt *eueniſſe*. Hec. III, 1, 24. Ain tu tibi incommodum hoc *eueniſſe* iter? Hec. III, 4, 1. Incommode mihi nuptiis *euenit*. Hec. V, 3, 40. Quam ſaepe forte temere *eueniunt*, quae non audeas optare? Phorm. V, 1, 31. *Euenere* haec nobis proſpere. Phorm. V, 2, 4.

Euerto] Inuerſa verba, *euerſas* ceruices tuas. Heaut. II, 3, 131.

Euge] *Euge* Charine. And. II, 2, 8. *Euge*, habeo optumam. Heaut. IV, 2, 10. *Euge*, iam lepidus vocor. Ad V, 7, 13.

Eunuchus] Cum meo decrepito hoc *Eunucho*. Eun. II, 1, 25. Facile vt pro *Eunucho* probes. Eun. II, 3, 83. Hem *Eunuchum* tibi, quam liberali facie? quam aetate integra? Eun. III, 2, 19. Qui iſtuc facere *Eunuchus* potuit? Eun. IV, 3, 15.

Euoco] Heus, *euocate* huc Dauom. And. III, 3, 48. Numquem *euocari* hinc vis foras? Eun. II, 2, 52. Quid ſit, quapropter te huc foras puerum *euocare* iuſſi. Hec. V, 1, 7.

Euoluo] Te omni turba *euolues*. Eun. IV, 4, 56. Nullo poſſum remedio me *euoluere* ex his turbis. Phorm. V, 4, 5.

Euomo] Vt ego iram hanc in eos *euomam* omnem. Ad. III, 2, 14. Requiram fratrem, vt in eum haec *euomam*. Ad. III, 4, 65. In eam hoc omne, quod mihi aegre eſt, *euomam*. Hec. III, 5, 65.

Exaduorſum] Aput ipſum lacum eſt piſtrilla, et *exaduorſum* fabrica. Ad. IV, 2, 45. Ea ſita erat *exaduorſum*. Phorm. I, 2, 47.

Exanimo] *Exanimatus* Pamphilus. And. I, 1, 104. Oratio haec me miſeram *exanimauit* metu And I, 5, 15. Quid *exanimatu's* obſecro? Hec. V, 3, 27.

Exaugeo] Concurrunt multa, opinionem hanc quae mihi animo *exaugeant*. Heaut. II, 2, 3.

Excarnufico] Huiusmodi mihi res ſemper comminiſcere, vbi me *excarnufices*. Heaut. IV, 6, 9.

Excedo] *Exceſſit* ex ephebis. And. I, 1, 24. Caue quoquam ex iſtoc *exceſſis* loco. And. IV, 4, 21.

Cura ex corde *exceſſit.* Hec. II, 2, 12. E medio aequum *excedere* eſt. Hec. IV, 3, 14. E medio *exceſſit.* Phor. V, 7, 74.

Excelſus] Eſcendo in quendam ibi *excelſum* locum. And. II, 2, 19.

Excerpo] Tu id quod boni eſt *excerpis.* Phor. IV, 4, 17.

Excido] Vxore *excidit.* And. II, 5, 12.

Excito] Non vides quantum mali ex ea re *excites?* Heaut. V, 3, 11.

Exclamo] *Exclamat*, furem, non poëtam, fabulam dediſſe. Eun. Prol. 23. Illa *exclamat*: minime gentium. Eun. IV, 1, 11. Paene hercle *exclamaui* gaudio. Phorm. V, 6, 30.

Excludo] Vt ab illa *excludar*, huc concludar. And. II, 3, 12. *Excluſit:* reuocat. Eun. I, 1, 4. Miſera prae amore *excluſti* hunc foras. Eun. I, 2, 18. Ego *excludor:* ille recipitur. Eun. I, 2, 79. Iterum iſtinc *excludere.* Hec. III, 2, 4.

Excluſio] Ceterum de *excluſione* verbum nullum. Eun. I, 2, 8.

Excoctus] Tam *excoctam* reddam, atque atram, quam carboſt. Ad. V, 3, 63.

Excrucio] Sed quid ego me autem *excrucio?* And. V, 3, 15. Spero me habere, qui hunc *excruciem* meo modo. Eun. V, 3, 11. Sollicitudinem iſtam falſam, quae te *excruciat*, mittas. Heaut. I, 2, 3. Miſerum hunc tam *excruciarier* eius abitu. He. III, 1, 4. Antipho me *excruciat* animi. Phorm. I, 4, 10.

Exculpo] Vel oculum *exculpe.* Phorm. V, 7, 96. vide Notas.

Excutio] Lacrumas *excuſſit* mihi. Heaut. I, 1, 115. Vt me *excutiam* atque egrediar domo. Phorm. IV, 1, 20.

Exedo] Quid te futurum cenſes, quem aſſidue *exedent?* Heaut. III, 1, 53. Tute hoc intriſti: tibi omne eſt *exedendum.* Phorm. II, 2, 4.

Exemplum] Magnum *exemplum* continentiae. And. I, 1, 65. De te ſi *exemplum* capit. And. IV, 1, 27. Aliorum *exempla* commonent. And. IV, 5, 17. Quae futura *exempla* dicunt in eum indigna. In quem *exempla* fient? Eun. V, 4, 24 et 26. Vterque *exempla* in te edent. Eun. V, 2, 21. *Exemplum* ſtatuite in me. Heaut. Prol. 51. Si conferendum *exemplum* eſt. Ad. I, 2, 14. Ex aliis ſumere *exemplum* ſibi. Adelph. III, 3, 62. *Exemplo* omnibus curarem vt eſſes. Ad. V, 1, 9. vide Notas. Vt te quidem omnes, di, deae, ſuperi, inferi, malis *exemplis* perdant! Phorm. IV, 4, 7.

Exeo] Sed ipſe *exit* foras. And. I, 2, 3. Age Pamphile: *exi* Pamphile. And. V, 2, 30. Poſt ea continuo *exeo.* Eun. III, 2, 40. *Exi* foras, ſceleſte. Eun. IV, 4, 1. A me neſcio quis *exit.* Heaut. III, 1, 101. Sane nollem huc *exitum.* Adel. V, 1, 13. Iam vt limen *exirem.* Hec. III, 3, 18. Meum virum abs te *exire* video. Phorm. V, 3, 12.

Exerceo] Quod operae conſumis, ſi ſumas in illis *exercendis*, plus agas. Heaut. I, 1, 22. Agrum hunc mercatus ſum: hic me *exerceo.* Heaut. I, 1, 94. Ego te *exercebo* hodie, vt dignus es. Ad. IV, 2, 48.

Exercitatus] Prior amor me ad hanc rem *exercitatum* reddidit. Hec. III, 3, 47.

Exercitus] Credere omnem *exercitum.* Eun. III, 1, 12. Iam dimitto *exercitum.* Eun. IV, 7, 44.

Exigo]

Exigo] Spectandae an *exigendae* ſint vobis prius. And. Prol. 27. Quo ſtudio vitam ſuam te abſente *exegerit*. Heaut. II, 3, 49. *Exacta* aetate. Ad. V, 4, 16. Novas qui *exactas* feci vt inueteraſcerent. Partim ſum earum *exactus*. Hec. Alt. Prol. 4 et 7. Vbi duxere inpulſu veſtro, veſtro inpulſu easdem *exigunt*. Hec. II, 1, 45. Si vis veram verba ad rationem *exigi*. Hec. III, 1, 26. vide Not. Vt reliquam vitam *exigat* cum eo viro. Hec. III, 5, 40.

Exigue] Praebent *exigue* ſumtum. Heaut. I, 2, 33.

Exilio] Poſtquam aſpexi, ilico cognoui: ad te *exilui*. Heaut. IV, 1, 44.

Eximius] Vtin *eximium* neminem habeam? Hec. I, 1, 9.

Eximo] Si te inde *exemerim*, ego pro te molam. And. I, 2, 29.

Exiſtumatio] Arbitrium veſtrum, veſtra *exiſtumatio* valebit. Heaut. Prol. 25.

Exiſtumo] Si quis eſt, qui dictum in ſe inclementius *exiſtimabit* eſſe, ſic *exiſtimet*. Eun. Prol. 5. Metuo, qualem tu me eſſe hominem *exiſtumes*. Eun. IV, 6, 20. Ea tum res dedit *exiſtumandi* copiam. Eun. II, 3, 41. Bonus es cum haec *exiſtumas*. Ad. V, 6, 9. Ad amuſſim ambarum mores earum *exiſtumans*. Hec. I, 2, 88. vide Notas. Ni ita eum *exiſtimaſſem*. Phorm. II, 3, 22.

Exitium] At tibi Di dignum factis *exitium* duint. And. IV, 1, 42. Quod ego huic nunc ſubito *exitii* remedium inueniam miſer? Phorm. I, 4, 23.

Exonero] Nos *exoneraſtis* metu. Phorm. V, 6, 3.

Exopto] Quorum aemulari *exoptat* neclegentiam. And. Prol. 21. Teneone te, Antiphila, maxume animo *exoptatam* meo? Heaut. II, 4, 28. Illi *exopto*, vt vitam exigat. Hec. III, 5, 40. Te mi ipſum iam dudum *exopto* dari. Heaut. IV, 5, 10. vide Not. Ita obtingant ex te quae *exopto* mihi. Hec. IV, 2, 3.

Exorator] Orator ad vos venio: ſinite *exorator* ſim. Hec. Alt. Prol. 2.

Exordior] Vnde *exordiar* narrare? Hec. III, 3, 2.

Exorior] Tu ſola *exorere*, quae pertubes haec. Hec. II, 1, 15. A Myrrhina haec ſunt mea vxore *exorta* omnia. Hec. IV, 4, 11.

Exorno] Varia veſte *exornatus* fuit. Eun. IV, 4, 16. Adeo *exornatum* dabo. Heaut. V, 1, 77.

Exoro] Reſtat Chremes, qui mi *exorandus* eſt. And. I, 1, 140. Gnatam vt det oro, vixque id *exoro*. And. III, 4, 13. Sine te hoc *exorem*. And. V, 3, 30. Haut longumſt, quod orat: *exoret* ſine. Phor. III, 2, 30.

Exoſſo] Congrum iſtum in aqua ſinito ludere: vbi ego venero, *exoſſabitur*. Ad. III, 3, 24.

Expedio] Viden me conſiliis tuis impeditum eſſe? D. At iam *expediam*. P. *expedies*? And. III, 5, 11. Hoc *expedi*. Eun. IV, 4, 27. Vah, quomodo me ex hac *expediam* turba, neſcio. Ad. IV, 4, 5. Inpeditum in eo *expediui* animum. Hec. III, 1, 17. Si potes, verbo *expedi*. Phor. I, 4, 20. Te hoc crimine *expedi*. Hec. V, 1, 28. Dilucide *expediui*, quibus me oportuit iudicibus. Phor. II, 3, 52.

Expedit] Nil ſatis firmi video, quamobrem accipere hunc mi *expediat* metum. Heaut. II, 3, 96. Noſtrapte culpa facimus, vt malis *expediat* eſſe. Phor. V, 2, 1.

Expello] Inuenta vera eſt cauſa, qua te *expellerent*. Heaut. V, 2, 36.

Expergiſcor] Nunc porro, Aeſchine, *expergiſcere.* Adelph. IV, 4, 22.

Experior] Omnia *experiri* certumſt, priuſquam pereo. And. II, 1, 11. Omnia prius *experiri*, quam arma, ſapientem decet. Eun. IV, 7, 19. vide Notas. *Experiundo* ſcies. Heaut. II, 3, 90. Ipſa re *experibere.* Heaut. IV, 6, 20. Iſtuc volo ergo ipſum *experiri.* Ad. II, 1, 18. *Experiar.* Ad. III, 2, 52. Quae tibi putaris prima, in *experiundo* vt repudies. Ad. V, 4, 4. In *experiundo* vt eſſem. Hec. Alt. Prol. 30.

Expers] Ne *expers* partis eſſet de noſtris bonis. Heaut. IV, 1, 39.

Expeto] Spem, ſalutem, conſilium, auxilium *expetens.* And. II, 1, 19. Hanc mi *expetiui*, contigit. And. IV, 2, 13. Te ipſum *expeto.* Eun. IV, 6, 5. vide Not. Minime miror, ſi te ſibi quisque *expetit.* Heaut. II, 4, 3. Me conventam eſſe *expetit.* Hec. V, 1, 1. Nullaſt mihi vita *expetenda.* Phor. I, 4, 25. Egon tuam *expetam* amicitiam? Phor. II, 3, 84. An mea forma atque aetas magis nunc *expetenda*ſt? Phorm. V, 8, 35.

Expiſcor] Proinde *expiſcare*, quaſi non noſſes. Phor. II, 3, 35.

Explano] Quem amicum tuum ais fuiſſe iſtum, *explana* mihi. Phorm. II, 3, 33.

Expleo] Siui animum vt *expleret* ſuum. And. I, 2, 17. Vt *expleam* animum gaudio. And. II, 2, 2. Tot mea ſolius ſolliciti ſint cauſa, vt me vnum *expleant?* Heaut. I, 1, 77. Abs te vt blanditiis ſuis ſuam voluptatem *expleat.* Hec. I, 1, 12. *Exple* animum iis. Hec. V, 1, 28.

Exploro] Circumſpecto ſatine *explorata* ſint. Eun. III, 5, 55. Iam id *exploratum*ſt. Phorm. IV, 3, 23.

Expono] Hic profecto eſt anulus, quicum *expoſita* eſt gnata. Heaut. IV, 1, 2. Cum *exponendam* do illi, de digito anulum detraho. Heaut. IV, 1, 37. Continuo *exponetur.* Hec. III, 3, 40.

Exporrigo] Da te hodie mihi: *exporge* frontem. Ad. V, 3, 53.

Expoſtulo] Cum eo iniuriam hanc *expoſtulem?* And. IV, 1, 15. Putant ſibi fieri iniuriam vltro, ſi quam fecere ipſi *expoſtules.* Ad. IV, 3, 4. vide Notas.

Exprimo] Vna falſa lacrimula, quam oculos terendo miſera vix vi *expreſſerit.* Eun. I, 1, 23. Verbum de verbo *expreſſum* extulit. Ad. Prol. 11.

Exprobratio] Iſtaec commemoratio quaſi *exprobratio* eſt immemori benefici. And. I, 1, 17. vide Notas.

Expromo] Aput quem *expromere* omnia mea occulta audeam. Heaut. III, 3, 14.

Expromptus] Opus eſt tua mihi ad hanc rem *exprompta* malitia, atque aſtutia. And. IV, 3, 8.

Expugno] Primum aedis *expugnabo.* Eun. IV, 7, 3.

Expuo] Quaſi vbi illam *expueret* miſeriam ex animo. Eun. III, 1, 16.

Expurgo] Sine me *expurgem.* And. V, 3, 29. Non facile eſt *expurgatu.* Hec. II, 3, 4. Qui poſt factam iniuriam ſe *expurget*, parum mihi proſit. Hec. V, 1, 15.

Exquiro] Ea me *exquirere* iniqui patris eſt. And. I, 2, 15. Ancillas dedo: quolubet cruciatu per me *exquire.* Hec. V, 2, 7.

Exſculpo] Poſſumne hodie ego ex te *exſculpere* verum? Eun. IV, 4, 45.

Exſequiae] *Exſequias* Chremeti quibus eſt commodum ire,

em

em tempus eſt. Phorm. V, 8, 37.

Exſequor] Sed nunc quid primum *exſequar*? And. I, 5, 24. Si meum imperium *exſequi* voluiſſes. Heaut. IV, 1, 22.

Exſercio] Opere ruſtico faciundo facile ſumptum *exſercirent* ſuum. Heaut. I, 1, 91. vide Notas.

Exſoluo] Quo velis in tempore, vt te *exſoluas*. Heaut. IV, 3, 43. Me hac ſuſpicione *exſoluam*. Hec. IV, 2, 23. Qua re ſuſpectus ſuo patri et Phidippo fuit, *exſolui*. Hec. V, 3, 22.

Exſpectatio] Funambuli eodem accedens *exſpectatio*. Hec. Alt. Prol. 26. vide Notas.

Exſpecto] *Exſpecto* quid velis. And. I, 1, 7. Me ſomnies: me *exſpectes*, de me cogites. Eun. I, 2, 114. O mi *exſpectate* Clinia, ſalue. Heaut. II, 4, 26. An ſedere oportuit domi virginem tam grandem, dum cognatus hinc illinc veniret *exſpectantem*? Ad. IV, 5, 40. vide Notas. Mortem *exſpectabam* miſer. Hec. III, 4, 8. Senem quoad *exſpectatis* veſtrum? Phorm. I, 2, 98.

Exſupero] *Exſuperat* eius ſtultitia haec omnia. Heaut. V, 1, 5.

Extemplo] Cur non dixti *extemplo* Pamphilo? And. III, 2, 38. Poſtquam intro adueni, *extemplo* eius morbum cognoui miſer. Hec. III, 3, 13.

Extillo] Ita tibi incenſam dabo, vt ne reſtinguas, lacrumis ſi *extillaueris*. Phorm. V, 7, 82.

Extimeſco] *Extimui* ilico. Hec. V, 3, 26. Adeon rem rediiſſe, patrem vt *extimeſcam*? Phorm. I, 3, 2.

Extinguo] Seni animam *extinguerem*. Ad. III, 2, 16. Puerum clam voluit *extinguere*. Hec. V, 1, 23. Ni vis boni in ipſa ineſſet forma, haec formam *extinguerent*. Phorm. I, 2, 58.

Extorqueo] Hunc abduce, vinci, quaere rem. G. Immo hercle *extorque*. Ad. III, 4, 37.

Extortor] Bonorum *extortor*, legum contortor. Ad. II, 3, 27.

Extra] Dominam eſſe *extra* noxiam. Heaut. II, 3, 57. Exculiſſe *extra* aedis. Hec. IV, 1, 48. Neque notus, neque cognatus, *extra* vnam aniculam. Phorm. I, 2, 48. Me cenſen potuiſſe omnia intellegere *extra* oſtium? Phorm. V, 6, 36.

Extraho] Me ex quanta aerumna *extraxeris*. Hec. V, 4, 36. Quomodo me inde *extraham*. Phorm. I, 4, 3.

Extrarius] Hanc condicionem ſi cui tulero *extrario*. Phorm. IV, 1, 13.

Extremus] Certe *extrema* linea amare, haut nihil eſt. Eun. IV, 2, 12.

Extrudo] Me *extruſit* foras. Eun. IV, 5, 11. Di te eradicent, qui illinc me *extrudas*. Heaut. III, 3, 28. vide Notas. Iniecta eſt ſpes patri, poſſe illam *extrudi*. Phorm. IV, 4, 12. Viduam *extrudi* turpeſt. Phor. V, 7, 20.

Exulo] *Exulo* domo nunc. Eun. III, 5, 62.

F.

Faba] Iſtaec in me cudetur *faba*. Eun. II, 3, 90.

Fabrica] Nonne ad ſenem aliquam *fabricam* fingit? Heaut. III, 2, 34. Eſt piſtrilla, et exaduorſum *fabrica*. Ad. IV, 2, 45.

Fabula] Populo vt placerent, quas feciſſet *fabulas*. Contaminari non decere *fabulas*. And. Prol. 3 et 16. *Fabulae*, mihi quidem non fit veriſimile. And. I, 3, 19. Quae haec eſt *fabula*?

And. IV, 4, 8. *Fabulam* inceptat. And. V, 4, 22. Ille haut ſcit, quam mihi nunc ſurdo narret *fabulam*. Heaut. II, 1, 10. Aduleſcens, qui lenoni eripit meretricem in prima *fabula*. Adelph. Prol. 9.

Fabulor] Noli *fabularier*. Hec. III, 1, 36. Vt aperte tibi nunc *fabuler*. Phorm. IV, 3, 49.

Faceſſo] Haec hinc *faceſſat*. Phorm. IV, 3, 30.

Facete] *Facete* dictum. Eun. II, 2, 57. *Facete*, lepide, laute, nil ſupra. Eun. III, 1, 37.

Facetus] Mulier commoda et *faceta* haec meretrix. Heaut. III, 2, 11.

Facies] Cum *faciem* videas, videtur eſſe quantiuis pretii. And. V, 2, 15. Papae, *facie* honeſta. Eun. II, 1, 24. O *faciem* pulchram. Eun. II, 3, 5. Quam liberali *facie*? Eun. III, 2, 20. Non noui hominis *faciem*. Hec. III, 5, 25. Virgo ipſa *facie* egregia. Phorm. I, 2, 50.

Facile] *Facile* omnes perferre ac pati. And. I, 1, 35. Ita *facillume* ſine inuidia laudem inuenias. And. I, 1, 38. *Facile* hic plus mali eſt, quam illic boni. And. IV, 3, 5. Vtinam tam aliquid inuenire *facile* poſſis. Eun. II, 1, 3. Vt *facile* ſcias deſiderio id fieri tuo. Heaut. II, 3, 66. Quo verba *facilius* dentur mihi. Heaut. V, 1, 41. Quam vos *facillume* agitis. Ad. III, 4, 56.

Facilis] Quam id mihi ſit *facile* atque vtile. And. IV, 5, 16. vide Notas. Nulla eſt tam *facilis* res. Heaut. IV, 6, 1. Rem factu *facilem*. Heaut. IV, 3, 26. Quod te iſti *facilem* et feſtiuom putant. Ad. V, 9, 19. *Facilem* beniuolumque lingua tua iam tibi me reddidit. Hec. V, 1, 35. Iuſtam illam cauſam, *facilem*, vincibilem, optumam. Phorm. I, 4, 49. Nihil eſt dictu *facilius*. Phorm II, 1, 70.

Facilitas] Mei patris feſtiuitatem et *facilitatem*. Eun. V, 8, 17. Male docet te mea *facilitas* multa. Heaut. IV, 1, 35. Inepta lenitas patris, et *facilitas* praua. Ad. III, 3, 17. Re ipſa repperi, *facilitate* nihil eſſe homini melius, neque clementia. Ad. V, 4, 7.

Facinus] O *facinus* adnimaduertendum. And. IV, 4, 28. Indignum *facinus* faxo ex me audies. And. V, 2, 13. Hocine tam audax *facinus* facere eſſe auſum? Tam infandum *facinus* ne audiui quidem. Eun. IV, 3, 2 et 22. Sua quae narrat *facinora*? Heaut. II, 1, 8. Vide quod inceptet *facinus*. Heaut. III, 3, 39. Non fit ſine periclo *facinus* magnum et commemorabile. Heaut. II, 3, 73. Ex illan familia tam inliberale *facinus* eſſe ortum? Ad. III, 4, 3. Pulcherrimum *facinus* audiui. Phorm. V, 6, 30.

Facio] Poſthac quas *faciet* de integro Comoedias. And. Prol. 26. Si tibi quid *feci* aut *facio* quod placeat. And. I, 1, 14. Ne quam *faciam* in nuptiis fallaciam. And. I, 3, 7. Numquam cuiquam noſtrum verbum *fecit*. And. I, 2, 7. Merito te ſemper maxumi *feci*. And. III, 3, 42. Quicquid huius *feci*, cauſa virginis *feci*. Eun. I, 2, 122 et 123. Opus *faciam*. Eun. II, 1, 14. *Fac* periclum in literis. Eun. III, 2, 23. Ne quam ille hodie inſanus turbam *faciat*, aut vim Thaidi. Neque pes neque mens ſatis ſuum officium *facit*. Eun. IV, 5, [illegible]. Ah, non aequom *facis*. Heaut. I, 1, 39. Vtinam ita Di *faxint*. Heaut. I, 1, 109. Coniecturam *facimus*. Heaut. II, 3, 25. vide Notas. Reducem me in

in patriam *facis*. Heaut. II, 4, 18. *Faciam* boni tibi aliquid. Heaut. IV, 5, 15. Ademptum tibi iam *faxo* omnem metum. Heaut. II, 3, 10. Sua ſponte recte *facere*. Ad. I, 1, 50. Nonnullam in hac re nobis *facit* iniuriam. Ad. I, 2, 68. Haecine flagitia *facere* te? Ad. III, 3, 54. *Facio* te aput illum Deum. Ad. IV, 1, 19. Quid illa igitur *facias*? Ad. IV, 7, 28. vide Not. Blande dicere aut benigne *facere*. Ad. V, 4, 24. Paulatim plebem primulum *facio* meam. Ad. V, 6, 10. Nimis ſanctas nuptias ſtudent *facere*. Ad. V, 7, 2. Bene nos aliquid *facere* illi decet. Ad. V, 8, 25. Miſſa *facio*. Ad. V, 9, 34. Bis *facere* ſtulte. Hec. III, 2, 8. Non mirum *fecit*. Hec. IV, 4, 87. Inſanum *fecit* aduleſcentulum. Phorm. Prol. 6. vide Not. De illo tum finem *faciam* dicundi mihi. Phor. Prol, 22. Coepi iis omnia *facere*, obſequi quae vellent. Phor. I, 2, 29. Iam *faxo* hic aderit. Phorm. II, 1, 78. Tuis dignum factis *feceris*. Phorm. II, 3, 83. Vt ludos *facit*. Phorm. V, 7, 52. Senectus ſi verecundos *facit*. Phorm. V, 8, 34.

Factito] Quae veteres *factitarunt*, ſi faciunt noui. Eun. Prol. 43. Idem hoc iam Pyrrhus *factitauit*. Eun. IV, 7, 13.

Factum] Id iſti vituperant *factum*. And. Prol. 15. *Factum gaudeo*. And. I, 1, 13. vide Not. Dictum ac *factum* inuenerit aliquam cauſam. And. II, 3, 7. At tibi Di dignum *factis* exitium duint. And. IV, 1, 43. Egon quicquam cum iſtis *factis* tibi reſpondeam? Eun. I, 2, 73. Ego pol te pro iſtis dictis et *factis*, ſcelus, vlciſcar. Eun. V, 4, 19. Dictum ac *factum* reddidi. Heaut. IV, 5, 12. Nullum huius *factum* ſimile. Adelph. I, 2, 16. An quicquam pro iſtis *factis* dignum te dici poteſt? Hec. II, 1, 12. Non vſus *facto* eſt mihi. Hec. III, 1, 47. *Factis*, vt credam, facis. Hec. V, 4, 17. Tuis dignum *factis* feceris. Phorm. II, 3, 83. Itaque opus *facto* eſt. Phorm. IV, 5, 4.

Facultas] Di date *facultatem* obſecro huic pariundi. And. I, 4, 5.

Facundia] Si hic actor tantum poterit a *facundia*. Heaut. Prol. 13. vide Notas.

Faemina] *Faeminae* primariae. Phorm. V, 7, 78.

Faenero] Metuiſti, ne non tibi iſtuc *faeneraret*. Ad. II, 2, 11. *Faeneratum* iſtuc beneficium pulchre tibi dices. Phor. III, 2, 8.

Faenus] Sumeret *faenore*. Phor. II, 2, 71.

Fallacia] Quicquam *fallaciae* conari. And. I, 2, 26. Nequam faciam in nuptiis *fallaciam*. And. I, 3, 7. Fingunt quandam inter ſe *fallaciam*. And. I, 3, 15. Hic nunc me credit aliquam ſibi *fallaciam* portare. And. II, 6, 1. *Fallacia* alia aliam trudit. And. IV, 4, 39. Intendenda in ſenem eſt *fallacia*. Fingeret *fallacias*. He. III, 2, 2 et 22. Ten mi per *fallacias* adducere ante oculos? Heaut. V, 4, 18. vide Notas.

Fallo] Nihil me *fallis*. And. I, 2, 33. Hic ſe ipſus *fallit*, haut ego. And. III, 2, 15. Eas itidem *fallam*, vt ab illis *fallimur*. Eun. II, 2, 93. Num me *fefellit*, hoſce id ſtruere? Heaut. III, 2, 3. Niſi me animus *fallit*. Heaut. IV, 1, 1. Niſi quid me *fefellerit*. Phorm. I, 4, 43.

Falſo] Dari tibi verba cenſes *falſo*. And. III, 2, 25. vide Notas. *Falſo* ſuſpicarier. Heaut. II, 3, 27.

Noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe *falſo*. Hec. V, 2, 11.

Falſus] Vt per *falſas* nuptias vera obiurgandi cauſa ſit. And. I, 1, 130. Duci *falſo* gaudio. And. I, 2, 9. *Falſus* es. Niſi me *falſa* ſpe produceres. And. IV, 1, 23 et 24. Vera an *falſa* audierim. And. V, 4, 19. Neque me finxiſſe *falſi* quicquam. Eun. I, 2, 120. Vt *falſus* animi es. Eun. II, 2, 43. vide Notas. Vna *falſa* lacrimula. Eun. I, 1, 22. Sollicitudinem iſtam *falſam* mittas. Heaut. I, 2, 3. Caue ne *falſam* gratiam ſtudeas inire. Heaut. II, 3, 61. Nolo eſſe *falſa* fama gnatum ſuſpectum tuum. Hec. V, 1, 31. Gaudio *falſo* frui. Hec. V, 4, 2.

Fama] Haec *fama* inpulſus. And. I, 1, 72. Et me et meum amorem et *famam* permitto tibi. Heaut. II, 2, 110. Maledicta, *famam*, meum amorem, et peccatum in ſe tranſtulit. Ad. II, 3, 10. Tua *fama* in dubium veniet. Ad. III, 2, 42. Vt vos domi mi eritis, proinde ego ero *fama* foris. Hec. II, 1, 21. Eſſe falſa *fama* ſuſpectum. Hec. V, 1, 31. Habes vxorem ſine mala *fama* palam. Phorm. I, 3, 17. vide Notas. Minus *famae* temperans. Phor. II, 1, 41.

Famelicus] Ille vbi miſer *famelicus* videt me eſſe tanto honore. Eun. II, 2, 29. vide Notas.

Fames] Vt periculum etiam a *fame* mihi ſit. Heaut. V, 2, 27. Ille ad *famem* hunc ab ſtudio ſtuduit reicere. Phorm. Prol. 19.

Familia] Decem dierum vix mi eſt *familia*. Heaut. V, 1, 36. Ipſum dominum atque omnem *familiam* mulcauit vſque ad mortem. Ad. I, 2, 9. Natum ex tanta *familia*. Ad. III, 1, 10. Solus omnem *familiam* ſuſtentat. Ad. III, 4, 34. Ipſa ſi cupiat Salus, ſeruare prorſus non poteſt hanc *familiam*. Ad. IV, 7, 44. Me et te et *familiam* dedecoras. Hec. II, 1, 13. Columen vero *familiae*. Phorm. II, 1, 56. Numquam tam graues inimicitias caperem in voſtram *familiam*. Phor. II, 3, 23.

Familiaris] Ipſi qui ſit *familiarior*. Phorm. IV, 5, 9. *Familiariorem* oportet eſſe hunc. Phorm. V, 6, 11.

Familiaritas] Malo ex principio magna *familiaritas* conflataſt. Eun. V, 2, 35. Mihi cum eo fuit ſemper *familiaritas*. Heaut. I, 2, 10. Dum intercedet *familiaritas*. Phorm. IV, 1, 17.

Familiariter] Huius mortem tam fert *familiariter*. And. I, 1, 84. Reiecit ſe in eum flens quam *familiariter*. And. I, 1, 109. Vt te audacter moneam et *familiariter*. Heaut. I, 1, 6.

Fartor] Cetarii, lanii, coqui, *fartores*, piſcatores. Eun. II, 2, 26.

Fas] Nec *fas* eſſe, vlla me voluptate hic frui. Heaut. I, 1, 97. Si ius, ſi *fas* eſt. Hec. III, 3, 27.

Fateor] Ego me amare hanc *fateor*. Si id peccare eſt, *fateor* id quoque. And. V, 3, 25. Non poteſt ſine malo *fateri*, video. Eun. IV, 4, 47. Cum ſe ſeruum *fateatur* tuum. Eun. V, 2, 24. Peccaui, *fateor*. Heaut. IV, 1, 31. Hoc qui nequit, *fateatur* neſcire imperare liberis. Ad. I, 1, 52. Si maxume *fateatur*. Ad. III, 2, 43. Haec adeo mea culpa *fateor* fieri. Ad. IV, 4, 20.

Fatigo] Ne aduleſcens mulier te *fatiget*. Phorm. V, 3, 11. vide Notas.

Fatuus] Quid? *fatue*. Eun. III, 5, 56. *Fatuus* eſt, inſulſus, bardus. Eun. V, 8, 49.

Fauces] Crucior bolum mihi tantum ereptum tam deſubito e *faucibus*. Heaut. IV, 2, 6.

Faueo] *Fauete*, adeſte aequo animo. And. Prol. 24. Illi *faueo* virgini. Eun. V, 3, 7.

Fauilla] *Fauillae* plena, fumi ac pollinis. Ad. IV, 3, 60.

Fauſtus] O *fauſtum* et felicem diem. And. V, 4, 53.

Fautrix] Noſtrae omni eſt *fautrix* familiae. Eun. V, 8, 22. *Fautrix* adiutrixque. Hec. Alt. Prol. 40.

Febris] Quid morbi eſt? PAM. *Febris*. SO. Cotidiana? Hec. III, 2, 22.

Felicitas] Cui magis bonae *felicitates* omnes auerſae ſient. Eun. II, 3, 33.

Felix] O fauſtum et *felicem* diem. And. V, 4, 53. O hominem *felicem*. Heaut. II, 3, 139.

Feneſtra] Quantam eii *feneſtram* ad nequitiam patefeceris. Heaut. III, 1, 72.

Fere] *Fere* in diebus paucis, quibus haec acta ſunt. And. I, 1, 77. *Fere* grandiuſcula. And. IV, 5, 18. Nec rei *fere* ſane amplius quicquam fuit. Heaut. I, 1, 3. Animo *fere* conturbato. Heaut. I, 1, 70. Abhinc menſes decem *fere*. Hec. V, 3, 24. Hic ſolebamus *fere* plerumque eam operiri. Phor. I, 2, 39. Ruri *fere* ſe continebat. Phorm. II, 3, 16. *Fere* abhinc annos quindecim. Phorm. V, 8, 28.

Ferio] Geta *ferietur* alio munere. Phorm. I, 1, 13.

Ferme] Iam *ferme* moriens me vocat. And. I, 5, 49. Fidelem haut *ferme* mulieri inuenias virum. And. III, 1, 2. Parentum iniuriae vniusmodi ſunt *ferme*. Heaut. I, 2, 31. Mulieres ſunt *ferme* vt pueri. Hec. III, 1, 32. *Ferme* eadem omnia. Phor, V, 7, 20.

Fero] Huius mortem tam *fert* familiariter. And. I, 1, 84. Iratus, atque aegre *ferens*. And. I, 1, 110. Grauiter ſibi dari vxorem *ferunt*. And. I, 2, 20. Dum tempus ad eam rem *tulit*. And. I, 2, 17. Vitae qui auxilium *tulit*. And. I, 1, 115. Aetas *tulit*. And. II, 6, 12. Ego pretium ob ſtultitiam *fero*. And. III, 5, 4. Aequo animo *ferre*. And. II, 3, 23. Numquam huc *tetuliſſem* pedem. And. IV, 5, 13. Iuno Lucina *fer* opem. And. III, 1, 15. Dum res *tetulit*. Nunc non *fert*: teras. And V, 1, 13. Vt potero, *feram*. And. V, 3, 27. Non tu tuum malum aequo animo *feres*? And. V, 4, 18. Eſtne, vt *fertur*, forma? Eun. II, 3, 70. Vſque adeo illius *ferre* poſſum ineptiam. Eun. IV, 6, 3. Optatum *feres*. Eun. V, 8, 27. Rerum quas *fert* aduleſcentia. He. II, 1, 3. Quem *ferret*, ſi parentem non *ferret* ſuum? Heaut. I, 2, 27. Illud haut inultum, ſi viuo, *ferent*. Heaut. V, 1, 45. Ego illi maxumam partem *feram*. Ad. I, 2, 36. Neque id occulte *fert*. Ad. III, 2, 30. Si attigiſtes, *ferres* infortunium. Ad. II, 1, 24. Non potero *ferre* hoc. Iniurias viri omnes *ferre*. Hec. I, 2, 58 et 91. Nil iſtaec mihi res voluptatis ferunt. Hec. IV, 2, 17. Quin quod eſt *ferundum*, *fers*. Phorm. II, 3, 83. Non cauſam dico, quin quod meritus ſit, *ferat*. Phorm. II, 1, 42. Animo iniquo hoc oppido *ferre* aiunt. Phorm. V, 1, 36.

Ferox] Eone es *ferox*, quia habes imperium in beluas? Eun. III, 1, 25.

Feruo] Cum *feruit* maxume, tam placidum, quam ouis eſt, reddo. Ad. IV, 1, 18.

Ferus] Ingratum, inhumanum, *ferum.* And. I, 5, 43.

Feſtino] Quid *feſtinas?* Eun. IV, 3, 8. Inde alii *feſtinare*, lectos ſternere, coenam apparare. Heaut. I, 1, 73. Quid *feſtinas?* animam recipe. Ad. III, 2, 25.

Feſtiuitas] Mei patris *feſtiuitatem* et facilitatem. Eun. V, 8, 18.

Feſtiuos] *Feſtiuom* caput. Ad. II, 3, 8. O mi pater *feſtiuiſſime.* Quod te iſti facilem et *feſtiuom* putant. Ad. V, 8, 26 et 29.

Feſtus] O *feſtus* dies! Eun. III, 5, 12. Amicas te et cognatas deſerere et *feſtos* dies nolo. Hec. IV, 2, 16.

Fidelis] *Fidelem* haut ferme mulieri inuenias virum. And. III, 1, 2. Paucis reperias meretricibus *fidelis* eueniſſe amatores. Hec. I, 1, 2 vide Not. Quam *fideli* animo in illam fui. Hec. III, 5, 22. Senibus *fidelis* dum ſum, ſcapulas perdidi. Phor. I, 2, 26.

Fides] Pro Deum *fidem!* And. I, 5, 2. vide Notas. Te oro per tuam *fidem.* And. I, 5, 55. Nullane in re eſſe cuiquam homini *fidem.* And. II, 5, 14. Hanc *fidem* ſibi me obſecrauit vt darem. And. II, 3, 27. Firmauit *fidem.* And. III, 1, 4. Propemodum habeo iam *fidem.* And. III, 4, 7. Solviſti *fidem.* And. IV, 1, 19. Di voſtram *fidem.* And. IV, 3, 1. Triſtis ſeueritas ineſt in voltu, atque in verbis *fides.* And. V, 2, 16. Hac lege tibi meam adſtringo *fidem.* Eun. I, 2, 22. Forſan paruam hic habeat mihi *fidem.* Eun. I, 2, 117. Pro Deum *fidem!* Eun. V, 4, 21. In clientelam et *fidem* nobis dedit ſe. Do *fidem* futurum. Eun. V, 8, 9 et 30. O Iuppiter, vbinam eſt *fides?* He. II, 3, 15. *Fides* mi aput hunc eſt. Heaut. III, 3, 10. Vt vſquam fuit *fide* quiſquam optuma. Ad. II, 1, 7. Antiqua virtute ac *fide.* Ad. III, 3, 88. Illaec *fidem* nunc voſtram inplorat. Ad. III, 4, 43. Sat adhuc tua nos fruſtrataſt *fides.* Ad. IV, 4, 13. Pro Diuôm *fidem!* Ad. IV, 7, 28. Obſonare cum *fide.* Ad. V, 9, 7. Seruare in eo certumſt, quod dixi, *fidem.* Hec. III, 3, 42. Ei rei firmaſti *fidem.* Hec. IV, 2, 5. Dixit, iuriiurando meo ſe *fidem* habuiſſe. Hec. V, 4, 31. Cuius tu *fidem* in pecunia perſpexeris. Phorm. I, 2, 10. Nequid propter tuam *fidem* decepta potiretur mali. Phorm. III, 1, 5. Nequeo exorare, cum illo vt mutet *fidem.* Phorm. III, 2, 28. Itan paruam mihi *fidem* eſſe aput te. Phorm. V, 3, 27.

Fides] Virginem *fidibus* ſcire. I, 2, 53.

Fidicina] Ecquid nos amas de *fidicina* hac? Eun. III, 2, 4. Quandam *fidicinam* amat hinc Chaerea. Eun. V, 5, 15.

Fiducia] Qua *fiducia* id facere audeam? And. III, 5, 7.

Figura] Noua *figura* oris. Eun. II, 3, 26.

Filia] Ita tum diſcedo ab illo, vt qui ſe *filiam* neget daturum. And. I, 1, 121. *Filiam* meam nubere tuo gnato. Iſtuc periclum in *filia* fieri graue eſt. And. III, 3, 2 et 34. Educere, ita vti ſi eſſet *filia.* Eun. I, 2, 37. Reliquit *filiam* aduleſcentulam. He. III, 3, 41. Nunc ita tempus fert, mi vt cupiam *filiam.* Heaut. IV, 1, 54. *Filiae* erili. Ad. III, 2, 3. *Filiam* eius virginem vitiauit. Ad. III, 4, 20. Abducta a vobis praegnans fuerat *filia.* Hec. IV, 4, 18. Offendi adueniens quicum volebam, atque vt volebam *filiam* locatam. Phorm. V, 1, 32.

Ex qua *filiam* ſuſcepit. Phorm. V, 7, 49.

Filius] Amico *filium* reſtitueris. And. III, 3, 38. In nuptias conieci erilem *filium* And. III, 4, 23. Num *filio* videtur vxorem dare? And. II, 6, 21. Mihi ſi vnquam *filius* erit, ne ille facili me vtetur patre. Heaut. II, 1, 5. *Filium* vnicum adoleſcentulum habeo. Heaut. I, 1, 41. Huic *filium* ſcis eſſe? Heaut. I, 2, 7. Serua, quod in te eſt, *filium*. Heaut. IV, 8, 4. Matres omnes *filiis* in peccato adiutrices. Heaut. V, 2, 38. Egon confitear, meum non eſſe *filium*, qui ſit meus? Talem, niſi tu, nulla pareret *filium*. Heaut. V, 3, 14 et 20. Conſuefeci *filium*. Hoc patrium eſt, conſuefacere *filium*. Ad. I, 1, 29 et 49. Tuum *filium* dediſti adoptandum mihi. Adel. I, 2, 34. Hoc eſt patrem eſſe, aut hoc eſt *filium* eſſe? Ad. IV, 5, 73. Maior *filius* tuus. Adelph. III, 4, 16.

Fingo] *Fingunt* quandam inter ſe fallaciam. And. I, 3, 15. Neque me *finxiſſe* falſi quicquam. Eun. I, 2, 120. Voltus quoque hominum *fingit* ſcelus. Syrus mirus *finxit* filium. Heaut. V, 1, 14 et 25. Nonne ad ſenem aliquam fabricam *fingit*? Heaut. III, 2, 34.

Finis] Tute ipſe his rebus *finem* praeſcripſiſti. And. I, 1, 124. Orandi iam *finem* face. And. V, 1, 2. Niſi *finem* maledictis facit. Heaut, Prol. 34. Vicini noſtri hic ambigunt de *finibus*. He. III, 1, 90. In iſtac *finem* faciat. Ad. V, 9, 40. Haut opinor commode *finem* ſtatuiſſe orationi militem. Hec. I, 2, 21. De illo tum *finem* faciam dicundi mihi, peccandi cum ipſe de ſe *finem* fecerit. Phorm. Prol. 22 et 23. vide Notas.

Fio] Ita vt *fit*. And. I, 1, 53. Mihi quidem non *fit* veriſimile. And. I, 3, 20. Hocineſt *factu* humanum aut inceptu? And. I, 5, 1. vide Notas. Opportune hic *fit* mi obuiam. And. III, 4, 11. *Facta*, tranſacta omnia. And. I, 5, 13. Ex ea re quid *fiat* vide. And. II, 3, 11. Ego iſtaec recte vt fiant videro. And. II, 6, 25. Ita vti nuptiae fuerant futurae, *fiant*. And. III, 3, 11. Non poteſt id *fieri*, quod vis. And. II, 1, 5. Bene *factum*. And. V, 6, 11. *Factum* dabo. Eun. II, 1, 6. vide Notas. Dico ego mi inſidias *fieri*. Eun. III, 3, 26. Quicquid huius *factum*ſt, culpa non *factum*ſt mea. Eun. V, 5, 10. Me quantum hic operis *fiat*, poenitet. Heaut. I, 1, 20. Quid me *fiat*, parui pendis. Heaut. IV, 3, 37. Ita vt *fit*. Ad. I, 1, 30. vide Not. Nollem *factum*. Ad. II, 1, 11. E re natae melius *fieri* haut potuit, quam *factum* eſt. Ad. III, 1, 8. vide Notas. Si eſſet, vnde id *fieret*, faceremus. Ad. I, 2, 26. Si ſic *fit*. Ad. IV, 2, 15. Quid *fit*? quid agitur? Ad. V, 5, 2. Vt ne id *fiat* palam. Hec. I, 2, 30. Si *fieri* id non poteſt, quin ſentiant. Hec. III, 3, 37. Quid *fit* denique? Phorm. I, 2, 71. *Fiet* ſedulo. Phorm. I, 4, 50. Opus ruri *faciundum*. Phorm. II, 1, 20. Contumelioſius *factum* iniuriam. Phorm. II, 3, 2. *Factum* volo. Phorm. V, 3, 4. Male *factum*. Phorm. V, 1, 23. Compoſito *factum*ſt. Phorm. V, 1, 29. Accuſando *fieri* infectum non poteſt. Phorm. V, 8, 45.

Firmo] *Firmauit* fidem. And. III, 1, 4. Cur non, quod dotis dixi, *firmas*? Heaut. V, 5, 4. Ei rei *firmaſti* fidem. Hec. IV, 2, 5.

Firmus] Tibi generum *firmum*, et filiae inuenias virum. And. III, 3, 39.

III, 3, 39. Nil ſatis *firmi* video. Heaut. II, 3, 96. *Firmae* haec vereor vt ſint nuptiae. Hec. I, 2, 26. *Firmiorem* inter nos fore amicitiam. Hec. IV, 1, 18. Virum ſatis *firmum* gnatae. Hec. IV, 1, 41. Quaere alium tibi *firmiorem.* Hec. V, 1, 19.

Flabellum] Cape hoc *flabellum*, et ventulum huic ſic facito. *Flabellum* tenere te aſinum tantum. Limis ſpecto ſic per *flabellum* clanculum. Eun. III, 5, 47, 50 et 54.

Flagitium] *Flagitium* facimus. CH. An id *flagitium*ſt? Eun. II, 3, 90. An poenitebat *flagiti?* Adoleſcentulum nobilitas *flagitiis*. Eun. V, 6, 12 et 21. Per *flagitium* ad inopiam redigat patrem. Heaut. V, 1, 56. *Flagitiis* tuis me infamem fieri. Heaut. V, 4, 14. Non eſt *flagitium*, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari. Non eſt *flagitium* facere haec adoleſcentulum? Ad. I, 2, 21 et 32. Haecine *flagitia* facere te? Id nobis tam *flagitium*ſt, quam illa non facere vobis. Ad. III, 3, 25. 54 et 68 Fero alia *flagitia* ad te ingentia, noua, capitalia. Ad. IV, 7, 3.

Flamma] Ad *flammam* acceſſit imprudentius. And. I, 1, 103. E *flamma* petere te cibum poſſe arbitror. Eun. III, 2, 38.

Flecto] Iſtuc e t ſapere, qui vbicumque opus ſit animum poſſis *flectere*. Hec. IV, 3, 2.

Fleo] In ignem impoſita ſt; *fletur*. Reiecit ſe in eum *flens* quam familiariter. And. I, 1, 102 e 109. Pollicitantem, et nil ferentem, *flentem*. Phor. III, 2, 56.

Floccifacio] Qui illum *floccifecerim*. Eun. II, 3, 12.

Flocci pendo] Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego non *flocci pendere*. Eun. III, 1, 21.

Flos] Anni? ſedecim. PA. *Flos* ipſe. Eun. II, 3, 28. vide Notas.

Focus] Domi *foci*que fac viciſſim vt memineris. Eun. IV, 7, 45.

Fodio] Quin te in fundo conſpicer *fodere* aut arare. Heaut. I, 1, 27. Noli *fodere*. Hec. III, 5, 17.

Foedus] Videtur *foedus*. Eun. IV, 4, 17. Pro Deum fidem, facinus *foedum!* Eun. V, 4, 21.

Foris. Fores] Hae mihi patent ſemper *fores*. Eun. I, 2. 9. Qui mihi nunc vno digitulo *forem* aperis fortunatus. Eun. II, 2, 53. Quid crepuerunt *fores* hinc a me? Heaut. I, 1, 121. Anus *foribus* obdit peſſulum. Heaut. II, 3, 37. *Fores* effregit. Ad. I, 2, 8. *Forem* aperi. Ad. II, 1, 13. Accedam ad *fores.* Ad. IV, 4, 24. Nam quid *foris* crepuit? Ad. II, 3, 11. Tune has pepuliſti *fores?* Adelph. IV, 5, 4. Concede hinc a *foribus*. Phorm. V, 1, 14.

Foris. Aduerb.] Quae dum *foris* ſunt, nil videtur mundius. Eun. V, 4, 12. *Foris* ſapere, tibi non poſſe te auxiliarier? Heaut. V, 1, 50. Vt vos domi mihi eritis, proinde ego ero fama *foris.* Hec. II, 1, 21. Qui pernoctaret *foris*. Hec. IV, 1, 24. *Foris* effutiretis. Phorm. V, 1, 18.

Formoſus] Vah, quanto nunc *formoſior* videre, quam dudum? Eun. IV, 5, 4.

Fors. Fortuna] *Forte Fortuna*. Eun. I, 2, 54. et III, 5, 20. Tu *fors* quid me fiat, parui pendis. Heaut. IV, 3, 37. vide Not. Incommode illis *fors* obtulerat aduentum meum. Hec. III, 3, 10. *Fors* fuat pol. Hec. IV, 3, 4. Quod *fors* feret, feremus aequo animo. Phorm. I, 2, 83. O forma, o *fors fortuna.* Phorm. V, 6, 1.

Forſan] Aliquis *forſan* me putet non putare hoc verum. And. V, 5, 1. *Forſan* paruam hic habeat mihi fidem. Eun. I, 2, 117. vide Notas.

Forſitan] Si altera illaec magis inſtabit, *forſitan* nos reiiciat. Phorm. IV, 5, 5.

Fortaſſe] *Fortaſſe* vt profectus alio fueras. Eun. II, 2, 49. *Fortaſſe* aliquantum iniquior erat. Heaut. I, 2, 27. *Fortaſſe* excludetur foras. Ad. I, 2, 39. Audiſti ex aliquo *fortaſſe*. Hec. IV, 1, 35. Non multum habet quod det *fortaſſe*. Phorm. I, 2, 96.

Forte] *Forte*, ita vt fit, filium perduxere. And. I, 1, 53. Si *forte* huc Chremes aduenerit. Eun. III, 2, 48. Alterae dum narrat, *forte* audiui. Heaut. II, 3, 31. Si *forte* frater redierit viſo. Ad. IV, 2, 10. Si *forte* morbus amplior factus ſiet. Hec. III, 1, 50. Quam ſaepe *forte* temere eueniunt, quae non audeas optare. Phorm. V, 1, 30.

Fortis] Vt virum *fortem* decet. And. IV, 6, 14. Nil prius neque *fortius*. Eun. I, 1, 5. Ita vt *fortis* decet milites. Eun. IV, 7, 44. *Fortis* fortuna adiuuat. Phorm. I, 4, 25. O vir *fortis* atque amicus. Phorm. II, 2, 10.

Fortiter] *Fortiter*. hui, perfortiter. Ad. IV, 2, 28.

Fortitudo] Vereor, ne iſtaec *fortitudo* in neruom erumpat denique. Phorm. II, 2, 10.

Fortuna] Omnia bona dicere, et laudare *fortunas* meas. And. I, 1, 70. Seruon *fortunas* meas me commiſiſſe futili. And. III, 5, 3. An *fortunam* conlaudem, quae gubernatrix fuit? Eun. V, 8, 16. Me tuarum miſeritumſt *fortunarum*. Heaut. III, 1, 55. Scibam dubiam *fortunam* eſſe fœminam. Hec. Alt. Prol. 8. O *fortuna*, vt numquam perpetua es data. Hec. III, 3, 46. vid. Not. Ne ſimili vtamur *fortuna*, atque vſi ſumus. Phor. Prol. 32. Quod ſi eo meae *fortunae* redeun. Fortis *fortuna* adiuuat. Phor. I, 4, 23 et 25. Quonam in loco ſunt res et *fortunae* meae? Phor. III, 1, 9. Tantam *fortunam* de improuiſo eſſe his datam. Phor. V, 6, 44.

Fortunatus] Quis te eſt *fortunatior*? Heaut. II, 3, 55. Edepol te, mea Antiphila, laudo et *fortunatam* iudico. Heaut. II, 4, 1. Ne ego *fortunatus* homo ſum. Heaut. IV, 6, 21. Multo omnium me nunc *fortunatiſſimum* factum puto eſſe. Heaut. IV, 8, 1. Quod *fortunatum* iſti putant, vxorem numquam habui. Ad. I, 1, 18.

Forum] Ego me hinc ad *forum*. And. I, 3, 21. Quia turbae aput *forum*ſt? And. IV, 4, 6. Amicus quidam me a *foro* abduxit modo. Ad. IV, 5, 11. Sciſti vti *foro*. Phorm. I, 2, 29.

Frango] Nauem is *fregit* aput Andrum inſulam. And. I, 3, 17. Naui *fracta* ad Andrum eiectus eſt. And. V, 4, 20.

Frater] Si te in germani *fratris* dilexi loco. And. I, 5, 57. *Fratrem* homini nemini eſſe primarum artium magis principem. Ad. II, 3, 6. Si *frater* aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret? Ad. IV, 5, 74. *Fratrem* maiorem Chremen noſtine? Phor. I, 2, 3.

Fraus] Eductas libere in *fraudem* inlicis? And. V, 4, 8. In eandem *fraudem* incides. Heaut. III, 1, 33. Gerro, iners, *fraus*, helluo. Heaut. V, 4, 10.

Frequens] Cum illis vna aderat *frequens*. And. I, 1, 80.

Fretus] Cuius conſilio *fretus* ſum. And. II, 1, 36. Hem quo

fretus ſim. And. III, 5, 13. Vobis *fretus*. P. Scin quam *fretus*? Eun. V, 8, 33. Si quis forte malitia *fretus* ſua inſidias noſtrae fecit adulcſcentiae. Phorm. II, 1, 43.

Frigeo] Hice homines *frigent*. Eun. II, 2, 37. vide Not. Sermonem quaerere. vbi *friget*, huc euaſit. Eun. III, 3, 11. Sine Cerere et Libero *friget* Venus. Eun. IV, 5, 6. Abi, tange: ſi non totus *frigeo*, me enica. Phor. V, 8, 5.

Frons] Da te hodie mihi: exporge *frontem*. Ad. V, 3, 53.

Fructus] Metuit ſemper, quem ipſa nunc capit *fructum*, ne quando iratus tu alio conferas. Eun. III, 1, 60. Hoc *fructi* pro labore ab iis fero. Ad. V, 4, 16. In illis *fructus* eſt. Phor. II, 2, 18. *Fructum* quem reddunt praedia. Phorm. IV, 3, 75. Quae noſtros minuit *fructus* vilitas. Phor. V, 8, 24.

Frugalis] Dedo patri me nunc iam, vt *frugalior* ſim, quam volt. Heaut. IV, 3, 3.

Frugi] *Frugi* es. Eun. III, 5, 60. Hominis *frugi* et temperantis functus officium. Heaut. III, 3, 19. *Frugi* homo eſt. Ad. V, 9, 25.

Fruor] Tu illis *fruare* commodis. Eun. II, 3, 81. Nec fas eſſe, vlla me voluptate hic *frui*. Heaut. I, 1, 97. Hocine me miſerum non licere meo modo ingenium *frui*? Heaut. II, 4, 21. Agelli paulum locitas foras: huic demus, qui *fruatur*. Adel. V, 8, 27. Gaudio falſo *frui*. Hec. V, 4, 2.

Fruſtra] Quo magis lubido *fruſtra* incendatur tua. And. II, 1, 8. Ne me in laetitiam *fruſtra* coniicias. Heaut. II, 3, 51. *Fruſtra* operam opinor ſumo. Heaut. IV, 3, 15. *Fruſtra* has egomet mecum rationes puto. Ad. II, 1, 54. Quid hic conterimus operam *fruſtra*? Phor. II, 1, 31.

Fruſtror] Saepe iam me ſpes haec *fruſtrata*'ſt. And. II, 2, 27. Ne *fruſtretur* ipſe ſe. Eun. Prol. 14. Sat adhuc tua nos *fruſtrata*'ſt fides. Ad. IV, 4, 13.

Fuat] Fors *fuat* pol. Hec. IV, 3, 4. Suo capiti *fuat*. Phorm. III, 2, 6. vide Notas.

Fucus] *Fucum* factum mulieri. Eun. III, 5, 41.

Fuga] Iam adornarat *fugam*. Eun. IV, 4, 6. Facerent *fugam*. Eun. IV, 7, 17. Quamnam hic *fugam* aut furtum parat? Phor. I, 4, 14.

Fugio] *Fugin* hinc. And. II, 1, 37. Recte ego nempe has *fugi* nuptias. And. IV, 4, 27. vid. Not. Bellum *fugiens*. And. V, 4, 32. Non conuenit, qui illum ad laborem hinc pepulerim, nunc me ipſum *fugere*. Heaut. I, 1, 114. Si paululum modo quid te *fugerit*. Heaut. II, 3, 75. Hoc facito. Hoc *fugito*. Ad. III, 3, 63. *Fugere* e conſpectu. Hec. I, 2, 107. Ita *fugias*, ne praeter caſam. Phorm. V, 2, 3.

Fugitiuus] At etiam reſtitas, *fugitiue*? Eun. IV, 4, 2. Retraham ad me illud *fugitiuum* argentum. Heaut. IV, 2, 11. In' hinc malam rem cum iſtac magnificentia, *fugitiue*? Phorm. V, 7, 38.

Fugito] Miſerrimus fui *fugitando*. Eun. V, 2, 8. Tuum conſpectum *fugitat*. Heaut. III, 1, 25. Erus liberalis eſt, et *fugitans* litium. Phorm. IV, 3, 18.

Fumus] Fauillae plena, *fumi* ac pollinis. Ad. V, 3, 60.

Funambulus] Populus ſtudio ſtupidus in *funambulo* animum occuparat. Hec. Prol. 4. *Funambuli*

buli eodem accedens exſpectatio. Hec. Alt. Prol. 26. vide Notas.

Funda] *Fundam* tibi nunc nimis vellem dari. Eun. IV, 7, 16.

Funditus] Quod ſi fit, pereo *funditus*. And. I, 5, 9.

Fundo] Raperem, *funderem* et proſternerem. Ad. III, 2, 21. vide Not. Tu verba *fundis* hic ſapientia? Ad. V, 1, 7.

Fundus] Noſtri *fundi* calamitas. Eun. I. 1, 34. Quin te in *fundo* conſpicer. Heaut. I, 1, 16.

Fungor] Ita tute adtente illorum officia *fungere*. Heaut. I, 1, 14. Hominis frugi et temperantis *functu's* officium. Heaut. III, 3, 19. Tuo officio fueris *functus*. Heaut. IV, 3, 12. *Functus* adoleſcentuli eſt officium liberalis. Phorm. II, 1, 51.

Funus] *Funus* interim procedit. And. I, 1, 100. Curabat vna *funus*. And. I, 1, 81. In *funus* prodeo. And. I, 1, 88. Neque quisquam aderat, qui adiutaret *funus*. Phorm. I, 2, 49.

Fur] Exclamat, *furem*, non poëtam, fabulam dediſſe. Eun. Prol. 23. Manipulus *furum*. Eun. IV, 7, 6.

Furcifer] Tibi ego vt credam, *furcifer*? And. III, 5, 12. Ego, te *furcifer*, ſi viuo. Eun. V, 5, 19.

Furtum] *Furtum* facere. Eun. Prol. 28. Hic *furti* ſe adligat. Eun. IV, 7, 39. Quamnam hic fugam aut *furtum* parat? Phor. I, 4, 14.

Futilis] Seruon fortunas meas me commiſiſſe *futili*? And. III, 5, 3.

G.

Gallina] *Gallina* cecinit: interdixit hariolus. Phor. IV, 4, 27.

Ganeo] Gerro, iners, fraus, helluo, *ganeo*, damnoſus. Heaut. V, 4, 10.

Ganeum] Credo adductum in *ganeum* aliquo. Ad. III, 3, 5.

Gannio] Quid ille *gannit*? quid volt? Ad. IV, 2, 17.

Garrio] *Garris*. Eun. II, 3, 87. *Garri* modo. Phor. III, 2, 11.

Garrula] Ne quid de fratre *garrulae* illi dicerem. Adel. IV, 4, 15.

Gaudeo] Iam id *gaudeo*. And. II, 2, 25. Tanta vecordia innata cuiquam vt ſiet, vt malis *gaudeant*? And. IV, 1, 3. Ne iſtam multimodis ciuem inuentam *gaudeo*. And. V, 4, 36. vide Notas. Hunc ſcio mea ſolide *gauiſurum* gaudia. And. V, 5, 8. Soluom te aduenisſe *gaudeo*. Eun. V, 5, 6. Iam hoc aliud eſt, quod *gaudeamus*. Eun. V, 8, 11. Inpendio magis animus *gaudebat* mihi. Eun. III, 5, 39. Fruſtra ſum igitur *gauiſus* miſer. Heaut. IV, 8, 17. Crede mihi, *gaudebis* facto. Phorm. III, 2, 9.

Gaudium] Nec opinantis duci falſo *gaudio*. And. I, 2, 9. Expleam animum *gaudio*. And. II, 2, 2. Non ſatis tibi eſſe hoc ſolidum viſumſt *gaudium*? And. V, 1, 23. Si nulla aegritudo huic *gaudio* interceſſerit. Mea ſolide gauiſurum *gaudia*. And. V, 5, 5 et 8. Ne hoc *gaudium* contaminet vita aegritudine aliqua. Eun. III, 5, 4. Scin me in quibus ſim *gaudiis*? Eun. V, 9, 5. Celem tam inſperatum *gaudium*? Heaut. III, 1, 5. Prae *gaudio* vbi ſim neſcio. Heaut. II, 3, 67. *Gaudio* ſumus praepediti nimio. He. III, 1, 96. Lacrumo *gaudio*. Ad. III, 3, 55. Miſeriam omnem ego capio; hic potitur *gaudia*. Ad. V, 4, 22. Vtinam perpetuum hoc fiat *gaudium*. Ad. V, 9, 15. Paene hercle exclamaui *gaudio*. Phorm. V, 6, 30.

Gemino] *Geminabit* niſi caues. Ad. II, 1, 19.

Geminus] Ex vnis *geminas* mihi conficies nuptias. And. IV, 1, 51.

Gemitus] *Gemitus*, ſcreatus, tuſſis, riſus abſtine. Heaut. II, 3, 132.

Gemo] Incuruus, tremulus, labiis demiſſis, *gemens*. Eun. II, 3, 45.

Gener] Tibi *generum* firmum, et filiae inuenias virum. And. III, 3, 39. Et *gener* et adfines placent. Heaut. V, 1, 63. Cum illum *generum* cepimus. Hec. IV, 1, 22.

Genius] Quod ego te oro per *genium* tuum. And. I, 5, 54. vide Not. Suum defrudans *genium*, comperſit miſer. Phor. I, 1, 10.

Gentium] Minime *gentium*. Eun. IV, 1, 11. Quouis *gentium*. Heaut. V, 1, 55. Nuſquam *gentium*. Ad. IV, 2, 1. Vbiuis *gentium*. Hec. III, 1, 4. Vſquam *gentium*. Hec. III, 1, 13.

Genu] Ad *genua* accidit. Hec. III, 3, 18.

Genus] Id eſt *genus* hominum peſſumum. And. IV, 1, 5. Olim iſti fuit *generi* quondam quaeſtus apud ſaeclum prius. Eſt *genus* hominum, qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt. Eun. II, 2, 15 et 16. O *genera* ſacrilega. Ad. III, 2, 6. Haec te admittere indigna *genere* noſtro? Vbi etiam huius *generis* reliquias reſtare video. Ad. III, 3. 55 et 90. Hic meus amicus illi *genere* eſt proxumus. Ad. IV, 5, 17. Quod hoc *genus* eſt? Hec. II, 1, 1.

Germanus] Si te in *germani* fratris dilexi loco. And. I, 5, 57. O mi *germane*. Ad. II, 4, 5. Nunc tu mihi es *germanus* pariter animo ac corpore. Ad. V, 8, 34.

Gero] Animo morem *geſſero*. And. IV, 1, 17. Mos *gerundu* ſt Thaidi. Eun. I, 2, 108. Sine me in hac re *gerere* mihi morem. Heaut. V, 1, 74. Vt homoſt ita morem *geras*. Ad. III, 3, 77. Non me hanc rem, vt vt erat *geſta*, indicaſſe? Ad. IV, 4, 20. Quali re bene *geſta*. Ad. V, 1, 13. Pueri inter ſe quas pro leuibus noxiis iras *gerunt*? quapropter? quia enim qui eos gubernat animus, infirmum *gerunt*. Hec. III, 1, 30, 31. vide Notas. Quid rei *gerit*? Phor. I, 2, 95.

Gerro] *Gerro*, iners, fraus, helluo. Heaut. V, 4, 10.

Geſtio] Quid *geſtiam*, aut quid laetus ſim. Quid eſt quod ſic *geſtis*? Eun. III, 5, 7 et 10. Ipſum *geſtio* dari mi in conſpectum. Phorm. II, 1, 30.

Geſto] Rex te ergo in oculis *geſtare*. Eun. III, 1, 12. vide Not. Quem ego puerum modo tantillum in manibus *geſtaui* meis. Ad. IV, 2, 24. Hicine non *geſtandus* in ſinu eſt? Ad. IV, 5, 75.

Geſtus] Nunc *geſtus* mihi voltusque eſt capiundus nouos. Phorm. V, 6, 50.

Gladiator] Rumor venit, datum iri *gladiatores*. Hec. Alt. Prol. 32.

Gladiatorius] Hi *gladiatorio* animo ad me adfectant viam. Phorm. V, 7, 71.

Gladius] Suo ſibi hunc iugulo *gladio*. Ad. V, 8, 35.

Gloria] Labore alieno magno partam *gloriam*. Eun. III, 1, 9. Simul rem et *gloriam* armis belli repperi. Heaut. I, 1, 60. Fac quam plurimum illis relinquas, *gloriam*que iſtanc tibi. Ad. V, 3, 28. vide Notas. Scit ſe nobilitatem ex ea re nactam, et *gloriam* eſſe. Hec. V, 2, 31. vide Notas.

Glorior]

Glorior] Vah, *gloriare* eueniſſe ex ſententia? Heaut. IV, 5, 17.

Glorioſus] Miles *glorioſus*. Eun. Prol. 31. Facere *glorioſum* militem. Eun. Prol. 38.

Gnata] Vnicam *gnatam* ſuam cum dote ſumma filio vxorem vt daret. And. I, 1, 73. Denegarat ſe commiſſurum mihi *gnatam* ſuam vxorem. And. I, 5, 7. Deſpondit ei *gnatam* huius vicini proxumi. Hec. I, 2, 49. *Gnatam* inueni nuptam cum tuo filio. Phorm. V, 3, 34.

Gnathonicus] Paraſiti item vt *Gnathonici* vocentur. Eun. II, 2, 33.

Gnatus] Qui *gnatum* haberem tali ingenio praeditum. And. I, 1, 71. Corrigere mi *gnatum* porro enitere. And. III, 4, 17. Orabo *gnato* vxorem. And. III, 2, 48. Pietatem *gnati*. And. V, 2, 28. Decreui tantiſper me minus iniuriae meo *gnato* facere. Heaut. I, 1, 96.

Gracilus] Vincto pectore, vt *gracilae* fient. Eun. II, 3, 23. vide Notas.

Gradus] Suſpenſo *gradu* placide ire perrexi. Phor. V, 6, 27.

Grandis] An ſedere oportuit domi virginem tam *grandem*? Ad. IV, 5, 39. Natu *grandior*. Ad. V, 8, 7. Homo iam *grandior*. Phorm. II, 3, 15. Dicam tibi inpingam *grandem*. Phorm. II, 3, 92.

Grandiuſculus] Fere *grandiuſcula* iam. And. IV, 5, 19.

Gratia] Habeo *gratiam*. And. I, 1, 15. Poſtulare id *gratiae* adponi ſibi. And. II, 1, 31. Cum iſtuc quod poſtulo impetro cum *gratia*. And. II, 5, 11. Ea *gratia* ſimulaui. And. III, 4, 8. Iam dudum res redduxit me ipſa in *gratiam*. And. V, 4, 45. Ego excludor: illa recipitur. Qua *gratia*? Eun. I, 2, 79. Ab eo *gratiam* hanc inibo. Eun. III, 5, 9. Inueniam pol hodie, parem vbi referam *gratiam*. Eun. IV, 4, 51. Et habetur et refertur, ita vt merita es, *gratia*. Eun. IV, 6, 12. Dehinc ſpero aeternam inter nos *gratiam* fore. V, 2, 33. *Gratiam* habeo maxumam. Eun. V, 8, 61. Caue, ne falſam *gratiam* ſtudeas inire. Heaut. II, 3, 61. Syro nil *gratiae*. Heaut. V, 2, 46. Dis *gratia*. Ad. I, 2, 41. Mihi egit *gratias*. Ad. III, 3, 14. Rurſum in *gratiam* reſtitues. Hec. III, 1, 11. Dis *gratiam* habeo. Hec. III, 2, 11. Hanc *gratiam* vt ſibi des pro illa, nunc rogat. Hec. III, 3, 30. Neque alio componi pacto potis inter eas *gratia*ſt. Hec. III, 5, 29. Ego redigam vos in *gratiam*. Phorm. V, 7, 73.

Gratiis] Si non pretio, *gratiis* Ad. IV, 7, 26. vide Notas. Meam ductes *gratiis*? Phor. III, 2, 15.

Gratulor] Aduentum *gratulantur*. Eun. II, 2, 28. Deſine. Deos *gratulando* obtundere. He. V, 1, 6.

Gratus] Id *gratum* fuiſſe aduorſum te. And. I, 1, 15. Illi *gratum* feceris. Eun. IV, 4, 56. Quam hoc munus *gratum* arbitrare Thaidi eſſe? Eun. II, 2, 44. Eſt iſtuc datum profecto, vt *grata* mihi ſint quae facio omnia. Eun. III, 1, 6. Cum *gratum* mi eſſe potuit, nolui. Vt eſſet apud te hoc quam *gratiſſimum*. Heaut. II, 3, 21 et 127. vbi vide Notas. Memorem me dices eſſe et *gratum*. Ad. II, 2, 43. Ne id adſentandi magis, quam quo habeam *gratum*, facere exiſtumes. Adel. II, 4, 6.

Grauidus] *Grauida* e Pamphilo eſt. And. I, 3, 11. Virgo ex

eo compreſſu *grauida* facta eſt. Ad. III, 4, 28.

Grauis] Illuc periclum in filia fieri, *graue* eſt. And. III, 3, 34. Quaſi quicquam in hunc iam *grauius* dici poſſiet. And. V, 3, 3. Quanto tu me es annis *grauior*. Heaut. IV, 1, 32. vide Notas. Scio tibi eſſe hoc *grauius* multo ac durius. Heaut. V, 1, 4. Imperium *grauius*. Ad. I, 1, 41. Nondum audiſti, quod eſt *grauiſſimum*. Ad. III, 4, 22. Paupertatem vna pertulimus *grauem*. Ad. III, 4, 50. Vſque illud viſum eſt Pamphilo ne vtiquam *graue*. Hec. I, 2, 50. vide Notas. Quid faceres, ſi aliud quid *grauius* tibi nunc faciundum foret? Phorm. I, 4, 30. Numquam tam *grauis* ob hanc inimicitias caperem in voſtram familiam. Phor. II, 3, 23.

Grauiter] *Grauiter* ferunt. And. I, 1, 20. Saepe eadem et *grauiter* audiendo. Heaut. I, 1, 62. Animum aduertunt *grauiter*. Heaut. III, 3, 9. *Grauiter* crepuerunt fores. Heaut. III, 3, 52. Nimis *grauiter* cruciat adoleſcentulum. Heaut. V, 5, 1. Quisnam a me pepulit tam *grauiter* fores? Ad. V, 3, 2. Etſi amor me *grauiter* conſuetudoque tenet. Hec. III, 3, 44. Tibi iratus ſum *grauiter*. Hec. IV, 4, 2.

Grauius] Vereor ne illud *grauius* tulerit. Eun. I, 2, 1. Nolo in illum *grauius* dicere. Ad. I, 2, 60. *Grauius* denique minitemur. Hec. IV, 4, 95.

Grauor] Ne *grauare*. Adelph. V, 8, 19.

Gremium] Iouem quo pacto Danaae miſiſſe aiunt in *gremium* imbrem aureum. Eun. III, 5, 37. Qui ſe in ſui *gremio* poſiturum puerum dicebat patris. Ad. III, 2, 35.

Grex] Oro, vt me in veſtrum *gregem* recipiatis. Eun. V, 8, 54. Si lenis eſt, ad alium defertur *gregem*. Heaut. Prol. 45. Ancillarum *gregem* ducunt ſecum. Heaut. II, 9, 4. Hic de *grege* illo eſt. Ad. III, 3, 8. Cum per tumultum noſter *grex* motus locoſt. Phorm. Prol. 33.

Gubernatrix] An fortunam conlaudem, quae *gubernatrix* fuit? Eun. V, 8, 16.

Guberno] Qui eos *gubernat* animus, infirmum gerunt. Hec. III, 1, 31.

Gynaeceum] Vbi in *gynaeceum* ire occipio. Phorm. V, 6, 22.

H.

Ha ha hae. Eun. III, 1, 36. III, 2, 44. Heaut. V, 1, 13. *Ha, ha, he*. Hec. V, 4, 22. *Ha, ha, hae*. Phorm. II, 3, 64.

Habeo] Quos hic noſter auctores *habet*. And. Prol. 20. In memoria *habeo*. And. I, 1, 13. *Habeo* gratiam. And. I, 1, 15. Certe captus eſt, *habet*. And. I, 1, 56. Quis heri Chryſidem *habuit*? And, I, 1, 58. Si quid conſili *habet*. And. I, 1, 133. Sat *habeo*. And. II, 1, 35. Hoc male *habet* virum. And. II, 6, 5. Prius quam tuum, vt ſeſe *habeat*, animum ad nuptias perſpexerit. And. II, 3, 4. Quam ego animo egregie caram pro vxore *habuerim*. And. I, 5, 38. Scias poſſe iam *habere* ipſum ſuae vitae modum. And. I, 1, 68. Quid agam *habeo*. And. III, 2, 18. Non *habeo* ſpatium. And. III, 5, 17. Dis pol *habeo* gratiam. And. IV, 4, 31. Dicta eſt eſſe haec atque *habita* eſt ſoror. And. IV, 5, 14. Immo *habeat*, valeat, viuat cum illa. And. V, 3, 18. Omnia *habeo*, neque quicquam *habeo*. Eun. II, 2, 12.

Qui

Qui Sal *habet*, quod in te eſt. Eun. III, 1, 10. vide Not. *Habes* imperium in belluas. Eun. III, 1, 25. Quae res in ſe neque conſilium, neque modum *habet* vllum. Eun. I, 1, 13. Potius quam te inimicum *habeam*. Eun. I, 2, 94. Quam intumum *habeam* te. Eun. I, 2, 48. Senſit me tecum quoque rem *habere*. Eun. I, 2, 58. Si fidem *habeat*. Eun. I, 2, 59. Sine illum priores partes aput me *habere*. Eun. I, 2, 71. Quae nos noſtramque aduleſcentiam *habent* deſpicatam. Eun. II, 3, 92. Et *habetur* et refertur gratia. Eun. IV, 6, 12. Male me vero *habens*. Eun. IV, 2, 6. Credin te inpune *habiturum*? Eun. V, 2, 13. Spero me *habere*, qui hunc excruciem meo modo. Eun. V, 3, 11. Hic pro illo munere tibi honos eſt *habitus*. Eun V, 6, 22. Gratiam *habeo* maxumam. Eun. V, 8, 61. *Habet* bonorum exemplum. Heaut. Prol. 20. Filium vnicum aduleſcentulum *habeo*. Ah, quid dixi? *habere* me? Immo *habui*. Heaut. I, 1, 42. Cui quod reſpondeam, nil *habeo*. Heaut. II, 1, 12. Amicam vt *habeas* prope iam in vxoris loco. Heaut. I, 1, 52. Mihi quale ingenium *haberes*, fuit indicio oratio. Heaut. II, 4, 4. Sine magno intertrimento non poteſt *haberi*. Heaut. III, 1, 39. Aut haec cum illis ſunt *habenda*, aut illa cum his mittenda ſunt. Heaut. II, 3. 84. Ita vt res ſeſe *habet*. Heaut. IV, 3, 24. Suauia in praeſentia quae eſſent, prima *habere*. Heaut. V, 2, 10. Non neceſſe *habeo* omnia pro meo iure agere. Ad. I, 1, 26. Semper parce ac duriter ſe *habere*. Ad. I, 1, 20. Ille vt item contra, me *habeat*, facio ſedulo. Ad. I, 1, 25. Quod fortunatum iſti putant, vxorem numquam *habui*. Ad. I, 1, 19. *Habui*, amaui pro meo. Ad. I, 1, 23. Studione id ſibi *habet*. Ad. III, 3, 28. Satis mi id *habeam* ſupplicii. Ad. III, 2, 15. Virgo nihil *habet*. Ad. IV, 7, 10. Ludibrio *haberi*. Hec. I, 2, 74. Vti eximium neminem *habeam*? Hec. I, 1, 9. *Habebam* alibi animum amori deditum. Hec. III, 1, 14. *Habes* omnem rem. Hec. I, 2, 119. Quid mulieris vxorem *habes*? Hec. IV, 4, 22. Haec res non minus me male *habet*, quam te. Hec. IV, 2, 30. Quo pacto me *habueris* praepoſitam amori tuo. Hec. IV, 2, 6. Non ſic ludibrio tuis factis *habitus* eſſem. Hec. IV, 1, 11. Non me clam *haberet*, quod celaſſe intelligo. Hec. IV, 4, 35. Segregatum *habuiſſe* a me Pamphilum. Hec. V, 1, 26. Is ſibi reſponſum hoc *habeat*. Phorm. Prol. 16. Non multum *habet* quod det fortaſſe. Phor. I, 2, 95. Bene *habent* tibi principia. Phor. II, 3, 82. Non tu hunc *habeas* plane praeſentem Deum? Phor. II, 2, 31. Concluſam hic *habeo* vxorem ſaeuam. Phorm. V, 1, 17. Vt meae res ſeſe *habent*. Phorm. V, 4, 1.

Habitior] Si qua eſt *habitior* paulo, pugilem eſſe aiunt. Eun. II, 3, 24.

Habito] In hac *habitaſſe* platea dictumſt Chryſidem. And. IV, 5, 1. Rus *habitatum* abii. Hec. II, 1, 27. Ex vrbe tu rus *habitatum* migres? Hec. IV, 2, 13. Vt filius cum illa *habitet* aput te. Phorm. V, 7, 41.

Habitudo] Quae *habitudo* eſt corporis? Eun. II, 2, 11.

Haereo] Ipſaſt, *haereo*. Eun. V, 2, 9. Lingua *haeret* metu. Eun. V, 5, 7. Vt *haeream* in parte aliqua tandem apud Thaidem. Eun.

V, 8, 25. Quin pugnus continuo in mala *haereat*. Ad. II, 1, 17. Metui ne *haereret* hic. Ad. III, 3, 49. In te omnis *haeret* culpa ſola. Hec. II, 1, 32. Niſi mi proſpicio, *haereo*. Phorm. V, 7, 70.

Haeſito] In eodem *haeſitas* luto. Phorm. V, 2, 15.

Hariolor] Modo ſi argentum reddat. ſet ego hoc *hariolor*. Ad. II, 1, 48. Non mihi credis? D. *Hariolare*. Phorm. III, 2, 7.

Hariolus] Interdixit *hariolus*: aruſpex vetuit. Phor. IV, 4, 27.

Heia] *Heia*, vt elegans eſt. Heaut. V, 5, 19. *Heia* vero. Hec. II, 2, 8. *Heia*, ne parum leno ſies. Phorm. III, 2, 23. *Heia*, ſudabis ſatis. Phorm. IV, 3, 23.

Helluo] Gerro, iners, fraus, *helluo*. Heaut. V, 4, 10.

Hem] *Hem* quid id eſt? And. I, 1, 89. vide Notas. *Hem*, repudiatus repetor. And. I, 5, 13. Nihilne? *hem*. And. II, 6, 4. *Hem* illic eſt huic rei caput. And. II, 6, 27. *Hem* aſtutias. And. III, 4, 24. *Hem*, quid ais, ſcelus? And. IV, 1, 41. *Hem* ſcelera. And. IV, 4, 46. *Hem* Dauom tibi. And. V, 2, 1. *Hem* eunuchum tibi. III, 2, 19. *Hem*, quae haec eſt fabula! Eun. IV, 4, 22. *Hem*, obſecro an is eſt? Eun. V, 4, 40. *Hem*, quid dixti? Heaut. II, 3, 99. *Hem*, iſtoc verbo animus mi rediit. Hec. III, 2, 12. Geta. G. *Hem*. Phorm. IV, 4, 1.

Hercle] Mea quidem *hercle* certe in dubio vitaſt. And. II, 2, 10. Certe *hercle*. And. III, 2, 15. Neſcio *hercle*. Eun. II, 3, 14. Sane *hercle* vt dicis. Eun. III, 5, 59. Perii *hercle*. Heaut. IV, 4, 14. *Hercle* vero ſerio. Ad. V, 9, 18. Sane *hercle* homo voluptati obſequens fuit. Hec. III, 5, 9.

Hercules] Qui minus, quam *Hercules* ſeruiuit Omphalae? Eun. V, 7, 3.

Hereditas] *Hereditatem* perſequi. And. IV, 5, 20. vide Not. Ad hos ea rediit lege *hereditas*, Hec. I, 2, 97.

Heres] Te ipſo *herede* haec poſſidere Bacchidem. Heaut. V, 2, 16. Qui ſic ſunt, haut multum *heredem* iuuant. Hec. III, 5, 10.

Heſternus] Quo pacto ex iure *heſterno* panem atrum vorent. Eun. V, 4, 17.

Heu] *Heu* me miſerum. And IV, 1, 22. *Heu* me miſeram. Hec. II, 2, 29. *Heu* me infelicem Hec. III, 1, 2.

Heus] *Heus* puer. And. I, 1, 58. *Heus*, euocate huc Dauom. And. III, 3, 47. *Heus* tu. Eun. I, 2, 22. *Heus heus*, tibi dico. Eun. II, 3, 46. Syre, Syre, inquam, *heus*, *heus*, Syre. Heaut. II, 3, 107. *Heus*, *heus*: Aeſchinus ego ſum. Ad. IV, 3, 26. *Heus* tu, caue. Phorm. II, 3, 51.

Hic. Aduerb.] Quis *hic* loquitur? And. I, 5, 32. Nil pudent *hic*, vbi opuſt. illic vbi nil opuſt, ibi verentur. And. IV, 1, 13. vide Notas. Facile *hic* plus mali eſt, quam illic boni. And. IV, 3, 5. Quem ego *hic* audio? Eun. V, 8, 30. Agrum in proximo *hic* mercatus es. Heaut. I, 1, 2. *Hic* ſciri potuit. Heaut. II, 3, 38. *Hic* me magnifice ecfero. Heaut. IV, 3, 31. Etiamne tecum *hic* res mihi eſt? Heaut. IV, 4, 20. Eccum *hic* tibi. Heaut. IV, 7, 1. Vtinam *hic* prope adeſſet alicubi. Ad. III, 4, 7. Nulla tibi *hic* iam conſultatioſt. Hec. IV, 4, 28. *Hic* viciniae. Phorm. I, 2, 45.

Hicine] *Hicine* libertatem aiunt aequam eſſe omnibus? Adelph. II, 1, 29.

Hic

Hic. pronom.] *Haec* illae lacrumae. And. I, 1, 79. vide Not. Tu ſi *hic* ſis, aliter cenſeas. And. II, 1, 10. Ipſum *hunc* orabo. And. II, 1, 12. Nec tu ea cauſa minueris *haec* quae facis. And. II, 3, 19. Quid *hoc*? adeone eſt demens? And. III, 1, 10. *Hic* vero eſt. Eun. II, 3, 8. Si laudabit *haec* illius formam, tu *huius* contra. Eun. III, 1, 54. Mi *hoc* negoti ceteri dedere. Eun. III, 4, 6. *Hoc* vide. Heaut. II, 3, 74. Tibi erunt parata verba, *huic* homini verbera. Heaut. II, 3, 115. *Huic* mandes, ſi quid recte curatum velis. Ad. III, 3, 18. Menſis agitur *hic* iam ſeptimus. Hec. III, 3, 34. Cum tu *horum* nil refelles, vincam ſcilicet. Phor. I. 2, 82. Aliquot *hos* ſumam dies. Phorm. V, 5, 4.

Hilare] *Hilare* hunc ſumamus diem. Ad. II, 4, 23. vide Notas.

Hilaris] Tu quidem pol multo *hilarior*. Eun. IV, 5, 5.

Hilarus] *Hilarum* ac lubentem fac te gnati in nuptiis. Ad. IV, 7, 38. Hodie modo *hilarum* te face. Ad. V, 3, 56.

Hilum] *Hilum* intereſſe cenſes? And. IV, 4, 55. vide Notas.

Hinc] Fuit olim *hinc* quidam ſenex, mercator. And. I, 3, 16. vide Notas. Abin *hinc* in malam rem. And. II, 1, 16. *Hinc* vos amolimini. And. IV, 2, 24. Illam *hinc* ciuem eſſe aiunt. And. V, 1, 14. Non cogitas *hinc* longule eſſe? Heaut. II, 2, 10. Syrum ire video: *hinc* ſcibo iam, vbi ſiet. Ad. III, 2, 7. Quod *hinc* acceſſerit. Ad. V, 3, 30. Procul *hinc* aſtans. Hec. IV, 3, 1. Petam *hinc* vnde a primo inſtitui. Phor. IV, 3, 14.

Homo] Neutiquam officium liberi eſſe *hominis* puto. And. II, 1, 30. Mi *homo*, quid iſtuc obſecroſt? And. IV, 3, 6. O *hominem* audacem. And. IV, 4, 30. *Homini* aduleſcentulo. Ad. V, 1, 9. Ego commodiorem *hominem* non vidi. And. V, 2, 3. More *hominum* euenit. And. V, 6, 3. Sic *homoſt*: perpaucorum *hominumſt*. Eun. III, 1, 18. *Homini homo* quid praeſtat? Eun. II, 2, 1. *Hominem* haut inpurum. Eun. II, 2, 4. Scitum hercle *hominem*. Eun. II, 2, 23. Illumne obſecro inhoneſtum *hominem*, ſenem mulierem? Eun. II, 3, 66. vide Not. Sicubi eum ſatietas *hominum* ceperat. Eun. III, 1, 14. Qui hunc tantum *hominem* facias inimicum tibi. Eun. IV, 7, 32. Metuo qualem tu me eſſe *hominem* exiſtimes. Eun. IV, 6, 20. Monſtrum *hominis*. Eun. IV, 4, 29. Quid illuc *hominis* eſt? Eun. V, 1, 17. O ſceleſtum atque audacem *hominem*. Eun. IV, 4, 41. Quis hic eſt *homo*? Eun. IV, 4, 9. Quis tu *homo* es? Eun. IV, 7, 34. Quis *homo* vmquam vidit? Eun. V, 1, 38. *Homo* ſum: humani nihil a me alienum puto. Heaut. I, 1, 25. Paulo qui eſt *homo* tolerabilis. Heaut. I, 2, 31. *Hominis* frugi et temperantis functu's officium. Heaut. III, 3, 19. Tibi erunt parata verba, huic *homini* verbera. Heaut. II, 3, 115. Vin tu *homini* ſtulto mi auſcultare? He. III, 3, 24. *Hominem* amicum recipere ad te. Heaut. III, 3, 6. Ita comparatam eſſe *hominum* naturam omnium. Heaut. III, 1, 94. Ne ego fortunatus *homo* ſum. Heaut. IV, 6, 21. *Homines* nobilis. Ad. Prol. 15. *Hominum homo* ſtultiſſime. Adel. II, 2, 10. *Homine* inperito numquam quicquam iniuſtiuſt. Ad. I, 2, 18. O *hominem* inpurum. Ad. II, 1, 29. O *hominem* inpium. Ad. III, 2, 6. Non puduiſſe verberare *hominem* ſe-

nem? Ad. IV, 2, 23. Cenſen *hominem* me eſſe? Ad. IV, 2, 40. Vt *homoſt*, ita morem geras. Adel. III, 3, 77. Si tu ſis *homo*. Ad. Ad. V, 8, 11. Frugi *homo* es. Ad. V, 9, 2. Simulare certe eſt *hominis*. Haec magis ſunt *hominis*. Ad. IV, 7, 16 et 18. Me omnino lapidem, non *hominem* putas. Hec. II, 1, 17. Quot *homines*, tot ſententiae. Phorm. II, 4, 14. Ha, ha, hae, *homo* ſuauis. Phorm. II, 3, 64. O omnium, quantum eſt qui viuont, *hominum homo* ornatiſſime. Phorm. V, 6, 13, Alere nolunt *hominem* edacem. Phorm. II, 2, 21. Phormio ſtrenuum *hominem* praebuit. Phorm. III, 1, 12. Ego *hominem* callidiorem vidi neminem. Phorm. IV, 2, 1. *Homo* confidens. Phorm. I, 2, 73. *Homo* iam grandior, pauper. Phorm. II, 3, 15. *Homo* inhumaniſſimus. Phor. III, 2, 24. Solus eſt *homo* amico amicus. Phorm. III, 3, 30. Haut ſcio, vt *homoſt*, an mutet animum. Phorm. V, 2, 9. Filius *homo* adoleſcens. Phorm. V, 8, 52.

Homuncio] Ego *homuncio* hoc non fecerim? Eun. III, 5, 41. vide Notas.

Honeſte] Potius quam *honeſte* in patria pauper viueret. And. IV, 5, 3. vide Notas. Alio pacto *honeſte* quomodo hinc abſcedam neſcio. Eun. IV, 4, 49. Olim cum *honeſte* potuit, tum non eſt data. Phorm. V, 7, 19.

Honeſtus] Forma praeter ceteras *honeſta*. And. I, 1, 96. *Honeſta* oratio eſt. And. I, 1, 114. Papae, facie *honeſta*. Eun. II, 1, 24. Ita me *Di* ament, *honeſtus* eſt. Eun. III, 2, 21. Neque *honeſtum* mihi, neque vtile ipſi virgini eſt. Hec. I, 2, 76.

Honos] Videt me eſſe tanto *honore*. Eun. II, 2, 29. vide Not. Hic pro illo munere tibi *honos* eſt habitus. Eun. V, 6, 22. Quam ego ſcio eſſe *honore* quouis dignam. Heaut. IV, 3, 9. Veſtri *honoris* cauſa. Phorm. V, 7, 35.

Hora] Dum haec loquitur, abiit *hora*. Eun. II, 3, 50. vide Notas. Vnam praeterea *horam* ne oppertus ſies. Phor. III, 2. 29.

Horreo] Totus tremo, *horreoque*. Eun. I, 2, 4.

Horreſco] Accedam ad fores: *horreſco* ſemper, vbi pultare haſce occipio. Ad. IV, 4, 25.

Horridus] Capillus paſſus, nudus pes, ipſa *horrida*. Phorm. I, 2, 56.

Horſum] Mox noctu te adiget *horſum* inſomnia. Eun. II, 1, 13. *Horſum* pergunt. Hec. III, 4, 56.

Hortor] Te ſedulo et moneo et *hortor*. Hec. I, 1, 7.

Hortus] Hanc in *horto* maceriam iube dirui. Ad. V, 7, 10.

Hoſpes] Nunc me, *hoſpitem*, lites ſequi. And. IV, 5, 15. Cliens, amicus, *hoſpes* nemoſt vobis? Ad. IV, 1, 13. Iter ad *hoſpitem* antiquom. Phorm. I, 2, 17. *Hoſpites*, tum ciuis. Phor. II, 2, 14.

Hoſpita] Propter *hoſpitai* huiuſce conſuetudinem. And. II, 6, 8. vide Notas.

Hoſtis] Nupta meretrici *hoſtis* eſt. Hec. V, 2, 23.

Huc] Commigrauit *huc* viciniae. And. I, 1, 43. Dum in dubio eſt animus, paulo momento *huc* vel illuc inpellitur. And. I, 5, 31. Vt ab illa excludar, *huc* concludar. And. II, 3, 12. *Huc* renuntio. And. III, 4, 15. Omnia haec nunc verba redeunt denique. Eun. I, 2, 78. Sermonem quaerere: vbi friget, *huc* euaſit. Eun. III, 3, 11. *Huc* tranſtulit amorem. Hec. I, 2, 94. Renumeret dotem *huc*, eat. Hec. III, 5, 52. Aliquando tandem *huc* animum

animum vt adducas tuum. Hec. IV, 4, 61.

Hui] *Hui*, tam cito? And. III, 1, 16. *Hui*, vniuorſum triduum? Eun. II, 1, 17. *Hui*, quantam eii feneſtram ad nequitiem patefeceris? Heaut. III, 1, 71. *Hui* percaraſt. Phorm. II, 3, 25.

Huiuſmodi] Haec atque *huiuſdi* ſum multa paſſa. Eun. IV, 6, 8. *Huiuſmodi* obſecro aliquid reperi. Heaut. II, 3, 98. *Huiusmodi* mihi res ſemper comminiſcere. Heaut. IV, 6, 8. Hic me *huiuſmodi* ſcibat eſſe. Phorm. III, 2, 44.

Humane] Vix *humane* patitur. Ad. I, 2, 65.

Humanitus] Coepi non *humanitus* tractare. Heaut. I, 1, 47.

Humanus] *Humani* ingenii manſuetique animi officia. And. I, 1, 68. Hocineſt factu *humanum* aut inceptu? And. I, 5, 1. vide Notas. *Humani* nihil a me alienum puto. Heaut. I, 1, 25. Vt ſunt *humana*. Heaut. III, 2, 41. Iam peccatum primum id magnum, magnum at *humanum* tamen. Ad. IV, 5, 53.

Humerus] Demiſſis *humeris*. Eun. II, 3, 23. Qui non *humerum* hunc oneſo pallio. Phorm. V, 6, 4.

Humi] Obſecro, *humi*ne? And. IV, 3, 11.

Humilis] Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni atque *humiles* ſumus. Hec. III, 3, 20.

Hymenaeus] Hoc mi moraeſt, tibicina, et *hymenaeum* qui cantent. Miſſa haec face, *hymenaeum*, turbas, lampadas, tibicinas. Ad. V, 7, 7 et 9.

I.

Iacio] Si illud, quod maxume opus eſt *iactu*, non cadit. Ad. IV, 7, 22.

Iam] Eamus nunc *iam* intro. And. I, 1, 145. Primum *iam* de amore hoc comperit. And. I, 3, 6. *Iam* tum. Eun. III, 3, 8. *Iam* olim. Eun. III, 5, 39. *Iam* inde vſque a pueritia. Heaut. I, 2, 9. *Iam* inde ab adoleſcentia. Ad. I, 1, 16. *Iam* inde a puero. Ad. III, 3, 86. *Iam* pridem. Hec. II, 1, 22. *Iam* vt limen exirem. Hec. III, 3, 18. *Iam* a principio. Phorm. IV, 3, 45.

Iam Dudum] *Iam dudum* te amat: *iam dudum* illi facile fit, quod doleat. Eun. III, 1, 58. *Iam dudum*: aetatem. Eun. IV, 5, 8. Ego *iam dudum* hic adſum. Eun. IV, 6, 5. *Iam dudum* dixi, itidemque nunc dico. Hec. IV, 4, 100. vide Notas.

Ianua] Ante noſtram *ianuam* adpone. And. IV, 3, 10. Propera adeo puerum tollere hinc ab *ianua*. And. IV, 4, 20.

Ibi] *Ibi* tum filius cum illis vna aderat frequens. And. I, 1, 79. Eſcendo in quendam *ibi* excelſum locum. And. II, 2, 19. *Ibi* culpam in te transferet. And. II, 3, 5. Eamus ad me, *ibi* proximumſt. Eun. III, 5, 64. *Ibi* nunc ſum, et vſque id egi dudum. Heaut. V, 2, 30. Credas animum *ibi* eſſe. Heaut. V, 5, 19.

Ibidem] Teque *ibidem* peruoluam in luto. And. IV, 4, 38.

Idcirco] *Idcirco* arceſſor, nuptias quod mi adparari ſenſit. And. IV, 2, 7. *Idcirco* huic noſtro traditaſt prouincia. He. III, 2, 5.

Idem] Animus te erga *idem* ac fuit. Heaut. II, 3, 24. In *eandem* fraudem incides. Heaut. III, 1, 33. Praeſens abſensque *idem* erit. Ad. I, 1, 48. Vtin omnes mulieres *eadem* aeque ſtudeant, nolintque omnia. Hec. II, 1, 2. Fac *eadem* vt ſis porro. Hec. V, 1, 38.

Ideo] *Ideo* quia, vt vos domi mihi eritis, proinde ego ero fama foris. Hec. II, 1, 21.

Idoneus] Itane tandem *idoneus* tibi videor eſſe, quem tam aperte fallere incipias dolis? And. III, 2, 12. Illa aetas magis ad haec vtenda *idonea* eſt. Heaut. I, 1, 81. Initium *idoneum*. Hec. III, 3, 1.

Igitur] Cur ſimulas igitur? And. I, 1, 21. Quid *igitur* tibi vis dicam? Heaut. IV, 6, 14. Quid tu *igitur* lacrumas? Hec. III, 2, 20. Quid illic tam diu quaeſo *igitur* commorabare? Phorm. IV, 1, 7.

Ignarus] Inprudens harum rerum *ignarus*que omnium. Eun. I, 2, 56. *Ignaram* artis meretriciae. Heaut. II, 1, 14. Ne te *ignarum* fuiſſe dicas meorum morum. Ad. II, 1, 6. Erras, tui animi ſi me eſſe *ignarum* putas. Hec. IV, 4, 60.

Ignauos] Adeone me *ignauom* putas? And. II, 1, 42. Quid homo, inquam, *ignauiſſime?* Eun. II, 2, 8. Quid *ignaue*? Eun. IV, 7, 7.

Ignis] In *ignem* inpoſitaſt. And. I, 1, 102. Seſe in *ignem* iniicere voluit. And. I, 1, 113. Accede ad *ignem* hunc. Eun. I, 2, 5.

Ignobilis] Ille indotatam virginem atque *ignobilem* daret illi? Phorm. I, 2, 70.

Ignoro] Iſti te *ignorabant*. Eun. V, 8, 59. Erras, ſi id credis, et me *ignoras*, Clinia. Heaut. I, 1, 53. Quia egens relicta eſt miſera, *ignoratur* parens. Phor. II, 3, 10. Etiamnum credis te *ignorarier*? Phorm. V, 7, 38.

Ignoſcens] Quanto tu me es annis grauior, tanto es *ignoſcentior*. Heaut. IV, 1, 32.

Ignoſco] Tuumſt mihi *ignoſcere*. And. IV, 5, 54. Propterea magis nunc *ignoſco* tibi. Eun. V, 2, 40. Et cognoſcendi et *ignoſcendi* dabitur peccati locus. Heaut. II, 1, 6. Iſtuc factum *ignoſcam*. Heaut. IV, 1, 34. *Ignotum*ſt, tacitumſt. Ad. III, 4, 28. Iam ea aetate ſum, vt non ſiet peccato mi *ignoſci* aequom. Hec. V, 1, 11.

Ignotus] In *ignotum* abducet locum? Phorm. III, 3, 15. Anus deſerta, egens, *ignota*. Phorm. V, 1, 24.

Ilicet] Actumſt *ilicet*. Eun. I, 1, 9. *Ilicet*. ne te admiſce. Heaut. V, 2, 21. Hoc nihil eſt, Phaedria: *ilicet*. Phor. I, 4, 30.

Ilico] Percuſſit *ilico* animum. And. I, 1, 98. Aequom eſſe cenſent, nos iam a pueris *ilico* naſci ſenes. Heaut. II, 1, 2. Poſtquam aſpexi, *ilico* cognoui. Heaut. IV, 1, 43. Homini, *ilico* lacrumae cadunt. Ad. IV, 1, 2. Aegram eſſe ſimulant mulierem. noſtra *ilico* it viſere ad eam. Hec. I, 2, 13. Ex aduerſo *ilico* tonſtrina erat. Phorm. I, 2, 38. vide Not. Sta. *ilico*. Phorm. I, 4, 17.

Ilignus] Lectulos in ſole *ilignis* pedibus faciundos dedit. Ad. IV, 2, 46.

Illac] Hac atque *illac* perpluo. Eun. I, 2, 25. Hac *illac* circumcurſa. Heaut. III, 2, 1.

Ille] Haec *illa*ſt miſericordia. And. I, 1, 99. Si *illum* obiurges, vitae qui auxilium tulit, quid facias *illi*, dederit qui damnum aut malum. And. I, 1, 115, 116. Id viſo, tun an *illi* inſaniant. III, 3, 3. Ego excludor: *ille* recipitur. Eun. I, 2, 79. Egone *illum*? quae *illum*? Eun. I, 1, 20. Times, ne *illum* talem praeripiat tibi. Eun. I, 2, 81. Vſque dum *ille* vitam *illam* colet inopem. Heaut. I, 1, 84. *Illud* vide. Ad. II, 2, 20. Nunc *illud* eſt. Ad. III, 2, 1. *Ille* inuitus *illam* duxerat.

Hec.

Hec. I, 2, 68. *Illis* repudium renuntiet; hanc ducat. Phorm. IV, 3, 72.

Illi. Illic] Facile hic plus mali eſt, quam *illic* boni. And. IV, 3, 5. Mihi *illic* vere ad raſtros res redit. Heaut. V, 1, 58. Prius nos oppreſſiſſet *illic*, quam huc reuerti poſſet iterum. Adelph. IV, 1, 9. Multo melius hic quae fiunt, quam *illi*, vbi ſum adſidue, ſcio. Hec. II, 1, 20.

Illic] Hem *illic* eſt huic rei caput. And. II, 6, 27. Vbi *illic* eſt? And. III, 5, 1. *Illuc* eſt ſapere. Eun. IV, 7, 12. Mirum ni *illoc* homine quoque pacto opuſt. Eun. V, 8, 53. *Illancine* mulierem alere cum illa familia? Heaut. IV, 5, 3. Quis *illic* eſt, quem video procul? Adelph. III, 3, 84.

Illinc] Fere grandiuſcula iam protectaſt *illinc*. And. IV, 5, 19. Se *illinc* ſubducet. Eun. IV, 1, 14. Vbi *illinc* redieris. Adelph. II, 2, 8. Dum cognatus hinc *illinc* veniret. Adelph. IV, 5, 40. vide Not.

Illiusmodi] Ne *illiusmodi* iam magna nobis ciuium paenuriaſt. Adelph. III, 3, 87.

Illo] Cum *illo* aduenio: ſolitudo ante oſtium. And. II, 2, 25.

Illuc] Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc vel *illuc* impellitur. And. I, 5, 31. Accede *illuc*. Adelph. II, 1, 14. *Illuc* quaeſo redi, quo coepiſti. Adelph. II, 1, 36.

Imber] Quo pacto Danaae miſiſſe aiunt quondam in gremium *imbrem* aureum. Eun. III, 5. 37.

Immemor. Inmemor] Exprobatio *immemori* benefici. And. I, 1, 17. vide Not. Num *inmemores* diſcipuli? And. III, 1, 19.

Immiſericorditer] Factum a vobis duriter, *immiſericorditer*que. Adelph. IV, 5, 29.

Immo] *Immo* aliud And. I, 1, 3. *Inmo* enim vero infeliciter. Eun. II, 3. 38. *Immo* abeat potius malo quouis gentium. Heaut. V, 1, 55. *Immo* hercle extorque. Adelph. III, 4, 37. *Immo* vero abi. Hec. IV, 4, 104. *Immo* vero vxorem tu cedo. Phorm. V, 7, 43.

Immortalis. Inmortalis] Di *immortales*. Eun. II, 2, 1. Pro Di *immortales*. Adelph. III, 4, 1. Pro Deum *immortalium*. Phorm. II, 3, 4.

Immortalitas] Mi *immortalitas* partaſt. And. V, 5, 4.

Impedimentum] Mi *impedimento* eſtis. And. IV, 2, 24.

Imperator] Haut conuenit vna ire cum amica, *imperatorum*, in via. Eun. III, 2, 42. *Imperatoris* virtutem noueram, et vim militum. Eun. IV, 7, 8.

Imperium] Eone es ferox, quia habes *imperium* in beluas? Eun. III, 1, 25. Mater, cuius ſub *imperioſt*, mala. *Heaut*. II, 2, 4. Si meum *imperium* exſequi voluiſſes. Heaut. IV, 1, 22. *Imperium* grauius aut ſtabilius. Adelph. I, 1, 41. Satis pro *imperio* quisquis es. Phorm. I, 4, 18.

Impero] Quod iuſſi ei dari bibere, et quantum *imperaui*, date. And. III, 2, 4. *Imperaui* egomet mihi omnia adſentari. Eun. II, 2, 21. Numquid aliud *imperas?* Eun. II, 1, 7. Omnia faciam: *impera*. Heaut. V, 5, 11. Hoc qui nequit, fateatur neſcire *imperare* liberis. Adel. I, 1, 25. Quin tu, quid faciam, *impera*. Phorm. I, 4, 45.

Impertio. Inpertio] Plurima ſalute Parmenonem ſummum ſuum *impertit* Gnatho. Eun. II, 2,

II, 2, 40. Ceſſo eram hoc malo *impertiri* propere? Adelph. III, 2, 22.

Impetro] Huic ſupplicabo: credo *impetrabo*. And. II, 1, 13. Cum iſtuc quod poſtulo *impetro* cum gratia. And III, 5, 11. Ego *impetrare* nequeo abs te. Eun. I, 2, 101. Quod vos vis cogit, id voluntate *impetret*. Adelph. III, 4, 44. vide Not.

Importunus] Immo ille fuit ſenex *importunus* ſemper. Heaut. I, 5, 23.

In] *In* eo diſputant. *And.* Prol. 15. Fere *in* diebus paucis. And. I, 1, 77. *In* experiundo. Adelph. V, 4, 4. Obſecundare *in* loco. Adelph. V, 9, 37.

Inanis] Laborem *inanem* capit. Hec. III, 2, 9.

Inaudio] Ego quoque illam *inaudiui* fabulam. Phor. V, 6, 37.

Incedo] Noua nunc religio te iſtaec *inceſſit* cedo? And. IV, 3, 15. Virum bonum eccum Parmenonen *incedere* video. Eun. V, [illegible], 9.

Incendo] Lubido fruſtra *incendatur* tua. And. II, 1, 8. Vt illius animum cupidum inopia *incenderet*. Heaut. II, 3, 126. *Incendor* ira. Hec. IV, 1. 47. Loquar? *incendam*. Phorm. I, 4, 9. Hiſce ego illam dictis ita *incenſam* dabo. Phorm. V, 7, 81.

Inceptio] *Inceptio*ſt amentium, haut amantium. And. I, 3, 13.

Incepto] Fabulam *inceptat*. And. V, 4, 22. Vide quod *inceptet* facinus. *Heaut.* III, 3, 39. Sudabis ſatis, ſi cum illo *inceptas* homine. Phorm. IV, 3, 24.

Inceptor] Mearum voluptatum omnium inuentor, *inceptor*, perfector. Eun. V, 8, 5.

Inceptu] Hoc in eſt factu humanum aut *inceptu*? And. I, 5, 1. vide Not.

Inceptum] Illud *inceptum* animi eſt pudentis ſignum et non inſtrenui. Heaut. I, 1, 67. Vt te Di Deaeque cum tuo iſto inuento cumque *incepto* perduint. Heaut. IV, 6, 7.

Incertus] *Incertum*ſt quid agam. M. Miſera timeo, *incertum* hoc quorſum accidat. And. I, 5, 29. Quae nunc ſunt certa ei conſilia, *incerta* vt ſient. And. II, 3, 16. Filiam darem in *incertas* nuptias? And. V, 1, 11. *Incerta* haec ſi tu poſtules ratione certa facere. Eun. I, 1, 16. Qua inſiſtam via, *incertus* ſum. Eun. II, 3, 4. Nunc habeam necne *incertum*ſt. Animo *incerto* prae aegritudine. Heaut. I, 1, 43. et 71. Spe *incerta*, certum mihi laborem ſuſtuli. *Hec.* Alt. Prol. 9. Fecit animi vt *incertus* foret. Hec. I, 2, 46. Vt veni, itidem *incertum* amiſti. Hec. II, 2, 9. De vxore *incertus* ſum etiam, quid ſim facturus. Hec. IV, 3, 8. *Incertior* ſum multo quam dudum. Phorm. II, 4, 19. Quod quidem me factum conſilii *incertum* facit. Phorm. IV, 1, 12.

Incido] Ex ipſa re mi *incidit* ſuſpicio. And. II, 2, 22. Iocularium in malum inſciens paene *incidi*. And. IV, 4, 43. Vt numquam vlla amori veſtro *incidere* poſſit calamitas. *Heaut.* II, 4, 15. In eandem fraudem ex hac re atque ex illa *incides*. Heaut. III, 1, 33. Quodcumque *inciderit* in mentem, volet. Heaut. III, 1, 75. Tanta nunc ſuſpicio de me *incidit*. Adelph. IV, 4, 7.

Incipio] Amicitiam, quae *incepta* a paruis cum aetate accreuit ſimul. And. III, 3, 7. Narrationis *incipit* mi initium. And. IV, 2, 26. Satis pericli *incepi* adire. And. V, 1, 2. vide Notas. Si *incipies*, neque pertendes nauiter. Eun.

Eun. I, 1, 5. Quid faciam miſer? quidue *incipiam?* Eun. V, 4, 45. Iam tum *inceperat* turba inter eos. Eun. IV, 4, 58. Quid, ſi hoc nunc ſic *incipiam?* nihil eſt. Heaut. IV, 2, 9. Neque quod principium *incipiam* ad placandum, ſcio. *Heaut.* V, 4, 21. vide Notas. Turpe *inceptu* eſt. Phorm. II, 4, 16. Noui negoti nihil *incipere*, cauſa eſt ſontica. Phorm. IV, 4, 29. vide Not.

Inclementius] Qui dictum in ſe *inclementius* exiſtimarit eſſe. Eun. Prol. 4.

Incogitans] Quod ni fuiſſem *incogitans*. Phorm. I, 3, 3. Adeon te eſſe *incogitantem?* Phorm. III, 2, 14.

Incolumis] Poſthac *incolumem* ſat fore me. And. III, 5, 5. Parentes, patriam *incolumem*. Heaut. I, 2, 20.

Incommode] *Incommode* hercle. CH. Immo vero infeliciter. Eun. II, 3, 38. Tam *incommode* illis fors obtulerat aduentum meum. Hec. III, 3, 10. *Incommode* mihi nuptiis euenit. Hec. V, 3, 40.

Incommoditas] *Incommoditas* huc omnis redit. And. III, 3, 35.

Incommodo] Mihi vt *incommodet*. And. I, 1, 135.

Incommodum] Ex *incommodis* alterius ſua vt comparent commoda. And. IV, 1, 3. Quod *incommodi* tibi in hac re accipies, niſi caues? Heaut. V, 1, 59. vide Not. *Incommoda* atque iniurias viri omnis ferre. Hec. I, 2, 9. Hic tibi nihil eſt quicquam *incommodi*. Hec. III, 3, 40. Multa ex quo fuerint commoda, eius *incommoda* aequumſt ferre. Hec. V, 3, 42.

Incommodus] *Incommoda* alia ſunt dicenda. Eun. II, 3, 39. Hoc ego proferre, *incommodum* mi eſſe arbitror, Hec. I, 2, 78. Ain tu tibi hoc *incommodum* eueniſſe iter? SO. Non hercle verbis dici poteſt tantum, quam re ipſa nauigare *incommodumſt*. Hec. III, 4, 1, et 3. Non tute *incommodam* rem, vt quaeque eſt, in animum induces pati? Hec. IV, 2, 27.

Incredibilis] *Incredibilia* Parmeno modo quae narrauit. Eun. V, 8, 19. Vin me iſtuc tibi, etſi *incredibileſt*, credere? Heaut. IV, 1, 11. *Incredibili* re atque atroci percitus. Hec. III, 3, 17. *Incredibile* hoc mi obtigit. *Incredibile* quantum erum anteeo ſapientia. Phorm. II, 1, 9. et 17.

Incuruus] *Incuruus*, tremulus, labiis demiſſis, gemens. Eun. II, 3, 45.

Incuſo] Quid me *incuſas*, Clitipho? Heaut. V, 2, 7. Nos iam dudum hic te abſentem *cuſamus*. Phorm. III, 1, 7. Quae tute dudum coram me *incuſaueras*, Phorm. V, 7, 21.

Inde. Te in piſtrinum dedam, ea lege, vt, ſi te *inde* exemerim, ego pro te molam. And. I, 2, 29. Iam *inde* vſque a pueritia. Heaut. I, 2, 9. Iam *inde* ab adoleſcentia. Adelph. I, 1, 16. Vxorem duxit, et *inde* filiam ſuſcepit iam vnam. Phorm. V, 8, 18.

Indicens] Non me *indicente* haec fiunt. Adelph. III, 4, 62.

Indicium] Egomet meo *indicio* perii. Eun. V, 6, 23. Mihi quale ingenium haberes, fuit *indicio* oratio. Heaut. II, 4, 4. Cum illi pericli nihil ex *indicio* ſiet. Heaut. III, 1, 6. *Indicio* de ſe ipſe erit. Adelph. Prol. 4. Id anus mi *indicium* fecit. Adelph. IV, 4, 9. Id nunc res *indicium* haec facit. Hec. IV, 1, 31.

Indictum] Quod dictum, *indictumſt*. Phorm. V, 7, 58.

Indicus]

Indicus] Elephantis quem *Indicis* praeſecerat. Eun. III, 1, 23.

Indigeo] Quaſi tu huius *indigeas* patris. And. V, 3, 19.

Indigne] Facis adeo *indigne* iniuriam illi. Heaut. III, 3, 4. Cui miſerae *indigne* per vim vitium obtulerat. Adelph. III, 2, 10. Clamant omnes, *indigniſſume* factum eſſe. Adelph. I, 2, 11. Illi miſerae *indigne* factam iniuriam contexeris. Hec. III, 3, 41. *Indigne* iniuria adficiatur. *Phorm.* V, 1, 3. An quicquam hodie eſt factum *indignius*? Phorm. V, 8, 20.

Indignus] Clamitans: *indignum* facinus. And. I, 1, 118. O *indignum* facinus. And. I, 1, 25. *Indignis* nos eſſe inriſas modis. Eun IV, 4, 42. Tu *indignus* qui faceres. Eun. V, 2, 27. Iuſiurandum dabitur, te eſſe *indignum* iniuria hac; *indignis* cum egomet ſim acceptus modis. Adelph. II, 1, 12. Rem vllam illa aut me *indignam*. Adelph. III, 2, 51. Haec te admittere *indigna* genere noſtro? Adelph III, 3, 55. Quando eſſe *indignum* ſeſe deputat, matri meae quae concedat. Hec. III, 5, 27. vide Not.

Indiligens] Vereor ne *indiligens* nimium ſies. Adelph. IV, 5, 50.

Indiligenter] Mei patris bene parta *indiligenter* tutatur. Phorm. V, 3, 5.

Indotatus] Ducenda *indotata*ſt? Adelph. IV, 7, 11. Ille *indotatam* virginem atque ignobilem daret illi? Phorm. I, 2, 70. Vos me *indotatis* modo patrocinari fortaſſe arbitramini: etiam dotatis ſoleo. Phorm. V, 7, 45.

Induco] Vide quo me *inducas*. And. II, 3, 25. Si ita iſtuc animum *induxti* eſſe vtile. And. III, 3, 40. Oro, vt ne illis animum *inducas* credere. And. V, 1, 15. Olim, cum ita animum *induxti* tuum. And. V, 3, 12. Qui huic adſentari animum *induxeris*. Eun. III, 2, 37. Mea cauſa cauſam hanc iuſtam eſſe animum *inducite*. Heaut. Prol. 41. Me Syri promiſſa huc *induxerunt*. Heaut. IV, 4, 1. Sic animum *induco* meum. Adelph. I, 1, 43. Eum eſſe quaeſtum in animum *induxi* maxumum. *Hec.* Alt. Prol. 42. Animum rurſum ad meretricem *induxti* tuum. Hec. IV, 4, 67. In animum *induces* pati? Hec. IV, 2, 27. vide Notas.

Indulgeo] Nimis me *indulgeo*. Eun. II, 1, 16. Nimium illi *indulges*. Heaut. IV, 8, 20. Te *indulgebant*: tibi dabant. Heaut. V, 2, 35. Adſentando atque *indulgendo* et largiendo. Adelph. V, 9, 31.

Induo] Mi hanc dedit veſtem: meam ipſe *induit*. Eun. IV, 4, 34. Tuam veſtem detraxit tibi? et eam eſt *indutus*? Eun. IV, 4, 40.

Induſtria] Ex animo omnia, vt fert natura, facias, an de *induſtria*. And. IV, 4, 56. Aequanimitas poetae ad ſcribendum augeat *induſtriam*. Adelph. Prol. 25. Veſtra indulgentia ſi erit adiutrix noſtrae *induſtriae*. Hec. Prol. Alt. 24.

Indutiae] *Indutiae*, bellum, pax rurſum. Eun. I, 1, 15.

Ineo] Vt beneficium verbis *initum* dudum nunc re comprobes. And. V, 1, 5. Ab eo gratiam hanc *inibo*. Eun. III, 5, 9. Caue ne falſam gratiam ſtudeas *inire*. Heaut. II, 3, 62. Ratio de integro *ineunda*ſt mihi. Heaut. IV, 2, 7. Cum rationem *ineas*. Phorm. II, 2, 30.

Ineptia-

Ineptia] Vſque adeo illius ferre poſſum *ineptiam*. Eun. IV, 6, 3. vide Notas. Vt video tuam ego *ineptiam*. Adelph. IV, 7, 31. Vt mittam illius *ineptias*. Phorm. IV, 3, 43.

Ineptio] *Ineptis*. Adelph. V, 8, 11. Phorm. II, 3, 73.

Ineptus] Vllam cauſam, ſaltem *ineptam*, falſam, iniquam. And. I, 5, 23. Eho *inepta*, neſcis quid ſit actum? And. IV, 4, 52. Hoc nemo fuit minus *ineptus*. Eun. II, 1, 21. Age *inepte*. Eun. II, 3, 20. Ne *ineptus*, ne proteruos videar. Heaut. III, 3, 16. Miror, quomodo tam *ineptum* quicquam tibi venire in mentem potuerit. Heaut. V, 3, 3. Nimium *ineptus* es. Adelph. I, 1, 38. Voſtram nequeo mirari ſatis rationem. SY. eſt hercle *inepta*. *Inepta* lenitas patris. *Inepta* haec eſſe ſentio. Adelph. III, 3, 21, 36 et 76. Etſi hoc mihi paruom, *ineptum*, abſurdum videtur. Ad. V, 8, 21.

Iners] Tam *iners*, tam nulli conſili ſum. And. III, 5, 2. Gerro, *iners*, fraus, helluo. Heaut. V, 4, 10. Non malus, neque *iners*. Adelph. III, 4, 35.

Ineſco] Non ſcis *ineſcare* homines. Adelph. II, 2, 12. vide Not.

Inexorabilis] Adeon ingenio eſſe duro te atque *inexorabili*? Phorm. III, 2, 12.

Infamia] Cauit, ne vmquam *infamiae* ea res ſibi eſſet. And. II, 6, 13. Propter quam in ſumma *infamia* ſum. Heaut. II, 3, 18. Vis, egeſtas, iniuſtitia, ſolitudo, *infamia*. Adelph. III, 2, 5.

Infamis] Flagitiis tuis me *infamem* fieri. Heaut. V, 4, 14.

Infandus] Tam *infandum* facinus ne audiui quidem. Eun. IV, 3, 22.

Infectus] *Infecta* pace. Eun. I, 1, 8. Accuſando fieri *infectum* non poteſt. Phorm. V, 8, 45.

Infelicitas] Quid hoc, malum, *infelicitatis*? Adelph. IV, 2, 5.

Infeliciter] Incommode hercle. CH. Immo enimuero *infeliciter*. Eun. II, 3, 38.

Infelix] Adeon hominem eſſe inuenuſtum aut *infelicem* quemquam, vt ego ſum? And. I, 5, 10. O *infelicem* aduleſcentulum. Eun. V, 4, 21. Ne ego homo *infelix*. Adelph. IV, 2, 1. Heu me *infelicem*. Hec. III, 1, 2.

Infenſus] Me *infenſus* ſeruat. And. I, 3, 7.

Inferi] Vt te quidem omnes, Di, Deae, Superi, *Inferi*, malis exemplis perdant! Phorm. IV, 4, 6.

Infimus] Quem ego infra eſſe *infimos* omnis puto homines. Eun. III, 2, 36.

Infirmitas] Quid adhuc habent *infirmitatis* nuptiae? Hec. I, 2, 101.

Infirmus] Qui eos gubernat animus, *infirmum* gerunt. Hec. III, 1, 31. Cum ſcirem *infirmas* nuptias haſce eſſe. Phorm. V, 1, 6.

Infitias] Ille *infitias* ibit. Si *infitias* ibit, teſtis mecum eſt anulus. Adelph. III, 2, 41 et 49.

Infortunatus] O *infortunatum* ſenem! Eun. III, 3, 7.

Infortunium] Haut permultum a me aberit *infortunium*. Heaut. IV, 2, 1. vide Nos. Si attigiſſes, ferres *infortunium*. Adelph. II, 1, 24. Faxo eum tali mactatum, atque eſt *infortunio*. Phorm. V, 8, 39.

Infra] *Infra* eſſe infimos omnis puto homines. Eun. III, 2, 36.

Infringo] Homini miſero plus quingentos colaphos *infregit* mihi. Adelph. II, 1, 45.

Inge-

Ingenium] Humani *ingenii* manſuetique animi officia. And. I, 1, 86. Qui cum *ingeniis* conflictatur eiusmodi. And. I, 1, 66. Qui gnatum haberem tali *ingenio* praeditum. And. I, 1, 71. Bene et pudice doctum atque eductum ſinam coactum egeſtate *ingenium* inmutarier? And. I, 5, 40. Bonum *ingenium* narras adulefcentis. And. III, 1, 8. Ipſeſt *ingenio* bono. And. III, 2, 7. Eorum *ingenia* admiror ſimul, Eun. II, 2, 19. Noui *ingenium* mulierum. Eun. IV, 7, 42. Non adeo inhumano ego ſum *ingenio*. Eun. V, 2, 41. vide Notas. Meretricum *ingenia* et mores noſcere. Eun. V, 4, 10. *Ingenium* quid poſſit meum. Heaut. Prol. 47. *Ingenio* te eſſe in liberos leni puto. Heaut. I, 1, 99. Quale *ingenium* haberes. Heaut. II, 4, 4. Cuiusque *ingenium* vt ſit. Heaut. II, 3, 43. Hocine me miſerum non licere meo modo *ingenium* frui? Heaut. II, 4, 21. *Ingenio* egregio ad miſeriam natus ſum. Heaut. III, 1, 11. Niſi illos ex tuo *ingenio* iudicas. Heaut. V, 1, 7. Rurſum ad *ingenium* redit. Adelph. I, 1, 46. Tali *ingenio* atque animo. Adelph. III, 1, 10. vide Notas. *Ingenium* noui tuum liberale. Adelph. IV, 5, 46. Liberum *ingenium*. Adelph. V, 3, 43. Pium ac pudicum *ingenium* narras. Poſtquam par *ingenium* nactus eſt. Hec. I, 2, 77 et 95. Iuiſſe erga me miro *ingenio* expertus ſum. Hec. III, 5, 39. Morem antiquom atque *ingenium* obtines. Hec. V, 4, 20. Sic eſt *ingenium*. Phorm. I, 2, 20. Ita plerique omnes ſumus *ingenio*. Phorm. I, 3, 20. Adeon *ingenio* eſſe duro te atque inexorabili? Te ad torſum *ingenium* meum tuli. Phorm. III, 2, 12 et 35.

Ingens] O *ingentem* confidentiam. And. V, 3, 5. Agere gratias *ingentis*. Eun. III, 1, 2. Fero alia flagitia ad te *ingentia*. Ad. IV, 7, 3.

Ingenuus] Sine ſumtu *ingenuam* liberalem nactus es. Phorm. I, 3, 16.

Ingero] *Ingeram* mala multa? And. IV, 1, 16. Pugnos in ventrem *ingere*. Phorm. V, 7, 95.

Ingratiis] *Ingratiis* vt dormiam. Eun. II, 1, 14. Coacta *ingratiis* coepit victum vulgo quaerere. Heaut. III, 1, 37. Hoc argentum *ingratiis* ei datum erit. Phorm. V, 6, 48.

Ingratus] Adeone me ignauom putas, adeone porro *ingratum*? And. I, 5, 43. Ignoſces tamen poſt, et id *ingratum*. Heaut. V, 1, 61. Ah nimium me *ingratum* putas. Hec. V, 4, 13.

Ingredior] Numquam es *ingreſſus* mare. Hec. III, 4, 5.

Inhoneſte] Sibi *inhoneſte* optauit parere hic diuitias. And. III, 2, 2.

Inhoneſtus] Illumne obſecro *inhoneſtum* hominem? Eun. II, 3, 65. Quam *inhoneſtae* ſolae ſint domi, atque auidae cibi. Eun. V, 4, 15.

Inhumane] Nimis grauiter cruciat adulefcentulum, nimiſque *inhumane*. Heaut. V, 5, 2.

Inhumanus] Adeon me putas *inhumanum*? And. I, 5, 43. Non adeo *inhumano* ego ſum ingenio. Eun. V, 2, 41. Cum milite *inhumaniſſimo*. Hec. I, 2, 11. Homo *inhumaniſſimus*. Phorm. III, 2, 24.

Inicio] Seſe in ignem *iniicere* voluit. And. I, 1, 113. *Inieciſſe* verba tibi. Heaut. V, 1, 19. *Inieci* ſcrupulum homini. Adelph. II, 2, 20. Magnam mi *inicit* ſua commoditate curam. Adelph. V, 5, 76.

V, 5, 76. vide Notas. *Iniecta* eſt ſpes patri. Phorm. IV, 4, 10.

Inimicitia] Eſſe inter eos *inimicitias*. And. V, 2, 11. In amore haec omnia inſunt vitia: iniuriae, ſuſpiciones, *inimicitiae*, indutiae. Eun. I, 1, 15. Cum puella anum ſuſcepiſſe *inimicitias* non pudet? Hec. II, 1, 34. Numquam tam grauis ob hanc *inimicitias* caperem in voſtram familiam. Phorm. II, 3, 23.

Inimicus] Si capiundos mihi ſciam eſſe *inimicos* omnis homines. And. IV, 2, 12. Potius quam te *inimicum* habeam. Eun. I, 2, 94. Hunc tantum hominem facias *inimicum* tibi. Eun. IV, 7, 32. Iſtuc noſtris *inimicis* ſiet. Heaut. V, 3, 12. vide Notas. Ex amicis *inimici* vt ſint nobis adfines, facis. Hec. II, 1, 14. Iracundus factus *inimiciſſimus*. Hec. III, 1, 29. Qualis ſim amicus, aut quid poſſiem, potius quam *inimicus*, periculum facias. Hec. V, 2, 41.

Inique] Numquam vidi *iniquius* certationem comparatam. Ad. II, 2, 3. Ne eum circumuentum *inique* iniqui inrideant. Hec. Prol. 46. Edepol ne nos ſumus *inique* aeque omnes inuiſae viris. Hec. II, 3, 1. Quam *inique* comparatum'ſt. Phorm I, 1, 7.

Iniquus] Ea me exquirere *iniqui* patris eſt. And. I, 2, 16. Vllam cauſam, ſaltem ineptam, falſam, *iniquam*. And. I, 5, 22. Vide quam *iniquus* ſis prae ſtudio. And. V, 1, 6. Ne iſtuc tam *iniquo* patiare animo. Eun. II, 1, 6. Ne plus *iniquum* poſſit quam aequum oratio. Heaut. Prol. 27. Fortaſſe aliquantum *iniquior* erat. Heaut. I, 2, 27. Quam *iniqui* ſunt patres in omnis adoleſcentes iudices? Heaut. II, 1, 1. Poeta ſenſit ſcripturam ſuam ab *iniquis* obſeruari. Adelph. Prol. 2. Vah, leno *iniqua* me non volt loqui. Adelph. II, 1, 33. Ne eum circumuentum inique *iniqui* inrideant. Hec. Prol. 46. Socrus omnis eſſe *iniquas*. Hec. II, 3, 5. In me *iniqua* eſt. Hec. III, 5, 25. Quid ego nunc in illam *iniquos* ſim? Hec. III, 5, 35. Num *iniquom* poſtulo? Phorm. II, 3, 64.

Initio] Vbi erit puero natalis dies: vbi *initiabunt*. Phorm. I, 1, 15.

Initium] Narrationis incipit mi *initium*. And. IV, 2, 26. Vnde ortum eſt *initium* irae. Hec. III, 2, 16. Nequeo mearum rerum *initium* vllum inuenire idoneum. Hec. III, 3, 1. His rebus anulus fuit *initium* inueniundis. Hec. V, 3, 23.

Iniuria] Non *iniuria*. And. I, 1, 33. Ea primum ab illo animaduertenda *iniuria* 'ſt. And. I, 1, 129. Qua iure qua *iniuria*. And. I, 3, 9. vid. Not. Cum eo *iniuriam* hanc expoſtulem? And. V, 1, 15. Remittas iam me onerare *iniuriis*. And. V, 1, 8. In amore inſunt haec vitia: *iniuriae*, ſuſpiciones. Eun. I, 1, 14. Accepta *iniuria*. Eun. IV, 6, 24. Minus *iniuriae* meo gnato facere. He. I, 1, 95. Parentum *iniuriae* vniusmodi ſunt ferme. Heaut. I, 2, 30. Facis adeo indigne *iniuriam* illi. Heaut. III, 3, 4. Hanc *iniuriam* mihi nolle factam eſſe. te eſſe indignum *iniuria*. Accipiunda et muſſitanda *iniuria* adoleſcentium'ſt. Adelph. II, 1, 8. 12. 35 et 53. Incommoda atque *iniurias* viri omnis ferre. Hec. I, 2, 90. En vnquam *iniuriarum* audiſti mihi ſcriptam dicam? Phorm. II, 2, 15. En vnquam cuiquam contumelioſius audiſtis factam *iniuriam*? Phorm. II, 3, 2. Vereor ne indigne *iniuria* adficiatur. Phorm. V, 1, 3.

V, 1, 3. Nonne id ſat erat, accipere ab illo *iniuriam?* Phorm. V, 2, 4. Vna *iniuriaſt* tecum. Phorm. V, 7, 90.

Iniurius] Ipſius ſibi eſſe *iniurius* videatur. And. II, 3, 3. Multimodis *iniurius*. Heaut. II, 3, 79. *iniuriumſt*. Adelph. I, 2, 26. II, 1, 51. Hec. II, 1, 14.

Iniuſſus] *Iniuſſu* meo. Hec. IV, 1, 47. IV, 4, 82. Phorm. II, 1, 1.

Iniuſtitia] Eum ego hinc eieci miſerum *iniuſtitia* mea. Heaut. I, 1, 82. Vis, egeſtas, *iniuſtitia*, ſolitudo, infamia. Adelph. III, 2, 5. Quam multa iuſta *iniuſta*, fiunt moribus? Heaut. IV, 7, 11. vide Notas.

Iniuſtus] Homine inperito numquam quicquam *iniuſtiuſt*. Adelph. I, 2, 18. Quia non iuſta *iniuſta* prorſus omnia omnino obſequor. Adelph. V, 9, 33.

Inlex] Tu es *inlex*: ne quid accuſandus ſis, vide. Heaut. II, 3, 111. vide Notas.

Inliberalis] *Inliberale* facinus. Adelph. III, 4, 3. Seruom haut *inliberalem* praebes te. Adelph. V, 5, 5.

Inliberaliter] Factum a vobis *inliberaliter*. Adelph. IV, 5, 30.

Inlicio] Tunc hic homines aduleſcentulos in fraudem *inlicis?* And. V, 4, 8.

Inludo] In quibus ſic *inludatis*. And. IV, 4, 19. Paene *inluſi* vitam filiae. And. V, 1, 3. Vt ne inpune nos *inluſeris*. Eun. V, 4, 20. vid. Not. Dignum me putas, quam *inludas?* Heaut. IV, 4, 20. Satis pol ſuperba *inluditis* me. Phorm. V, 7, 22.

Inluuies] Harum videre *inluuiem*, ſordes, inopiam. Eun. V, 4, 15. vide Notas. Neclecta, inmunda *inluuie*. Heaut. II, 3, 54.

Inmerens] Inſcitum offerre iniuriam tibi *inmerenti*. Hec. V, 1, 14.

Inmerito] Neque *inmerito*. Adelph. IV, 4, 8. Hic video me eſſe inuiſam *inmerito*. Hec. IV, 2, 21. Te omnis nos accuſare audio *inmerito*: et me horunc omnium *inmeritiſſumo*. Phorm. II, 1, 60.

Inmodeſtus] Vel heri in vino quam *inmodeſtus* fuiſti! Heaut. III, 3, 7.

Inmundus] Ancillula *inmunda* inluuie. Heaut. II, 3, 54.

Inmutor] Is mutauit, quia me *inmutatum* videt. And. I, 5, 7. vide Notas. Coactum egeſtate ingenium *inmutarier*. And. I, 5, 40. Adeon homines *inmutarier* ex amore? Eun. II, 1, 19. Forma noſtra vbi *inmutata* eſt. Heaut. II, 4, 10. Voltum earum ſenſi *inmutari* omnium. Hec. III, 3, 9. Non poſſum *inmutarier*. Phorm. I, 4, 29.

Innatus] Tanta vecordia *innata* cuiquam vt ſiet. And. IV, 1, 2. Id omnibus *innatum*. Hec. IV, 1, 28.

Innocens] Ferte miſero atque *innocenti* auxilium. *Adelph.* II, 1, 1.

Innuo] Abiens mi *innuit*. Eun. IV, 5, 9. Si *innuerim*. Non *innueram*. Adelph. II, 1, 17 et 20.

Inopia] *Inopia* et cognatorum neclegentia coacta. And. I, 1, 44. Harum videre inluuiem, ſordes, *inopiam*. Eun. V, 4, 15. Vt illius animum cupidum *inopia* incenderet. Heaut. II, 3, 126. Gnatus eius profugit *inopia*. Heaut. III, 2, 17. Per flagitium ad *inopiam* redigat patrem. Heaut. V, 1, 56. Feciſti *inopia*. Adelph. I, 2, 25. Quid ego ex hac *inopia* nunc capiam? Phorm. I, 3, 15.

Inops] Inueniet *inopem* potius. And. II, 3, 22. Vſque adeo illic vitam illam colet *inopem*. Heaut. I, 1, 85. *Inopis* nunc te miſereſcat mei.

mei. Heaut. V, 4, 3. Subuenite *inopi*. Adelph. II, 1, 2. Qua ratione *inopem* potius ducebat domum? Phorm. II, 1, 68.

Inparatus] Si me *inparatum* adortus eſſet. And. III, 1, 20. *Inparatum* inpendent mala. Phorm. I, 4, 2. Vt ne *inparatus* ſim. Phorm. II, 1, 84.

Inpedio] Tot me *inpediunt* curae. And. I, 5, 25. Viden me *inpeditum* eſſe? Tu rem *inpeditam* ac perditam reſtituas? And. III. 5, 11 et 13. *Inpeditae* ſunt. Heaut. II, 3, 4. *Inpeditum* in eo expediui animum. Hec. III, 1, 17. Qui me et ſe hiſce *impediuit* nuptiis. Phorm. II, 4, 2.

Inpello] Fama hac *inpulſus* Chremes. And. I, 1, 72. Huc vel illuc *inpellitur*. And. I, 5, 31. vide Notas. Non *inpulit* me. And. III, 2, 44. Forma *inpulſi* noſtra nos amatores colunt. Heaut. II, 4, 9. Te cauſae *inpellebant* leues. Hec. III, 4, 12. Vide, ne *inpulſus* ira praue inſiſtas. Quid ego ira *inpulſus* nunc in illam iniquos ſim? Hec. III, 5, 34 et 35. Neu me cupidum eo *inpuliſſet*. Phorm. I, 3, 6. Tu *inpuliſti*. Phorm. II, 2, 6. Quam timeo, aduentus huius quo *inpellat* patrem. Phorm. IV, 3, 3. Egeſtas me *inpulit*. Phorm. V, 1, 6.

Inpendeo] Inparatum *inpendent* mala. Phorm. I, 4, 2.

Inpendio] *Inpendio* magis animus gaudebat mihi. Eun. III, 5, 39.

Inpenſe] Inuidere omnes mihi: verum vnus tamen *inpenſe*. Eun. III, 1, 23.

Inperitus] Homines aduleſcentulos, *inperitos* rerum. And. V, 4, 8. Neque ita *inperita*, vt neſciam. Eun. IV, 2, 42. Homine *inperito* numquam quicquam iniuſtiuſt. Adelph. I, 2, 18.

Inpingo] Dicam tibi *inpingam* grandem. Phorm. II, 3, 92.

Inpius] Vbi ego illum ſceleroſum atque *inpium* inueniam? Eun. IV, 3, 1.

Inploro] Fidem voſtram *inplorat*. Adelph. III, 4, 43.

Inpluuium] Anguis in *inpluuium* decidit de tegulis. Phorm. IV, 4, 26. vide Notas.

Inpono] In ignem *inpoſitaſt*. And. I, 1, 102. Quiduis oneris *inpone*. And. V, 3, 26. Phorm. III, 3, 28.

Inportunitas] *Inportunitatem* ſpectate aniculae. And. I, 4, 4.

Inpotens] Adeo *inpotenti* eſſe animo. And. V, 3, 8. Te noui, quam eſſe ſoleas *inpotens*. Heaut. II, 3, 30.

Inpotentia] Propter ſuam *inpotentiam* ſe ſemper credunt ludier. Adelph. IV, 3, 16. vide Notas.

Inprobus] Si quis magiſtrum cepit ad eam rem *inprobum*. And. I, 2, 21. Vitium eſt oblatum virgini olim ab neſcio quo *inprobo*. Hec. III, 3, 23.

Inprouiſo] De *inprouiſo* nuptiae. And. II, 2, 23. Quaſi de *inprouiſo* reſpice ad eum. And. II, 5, 6. Vbi de *inprouiſo* interuentum mulieri. Heaut. II, 3, 40. Interuenit homo de *inprouiſo*. Adelph. III, 3, 52. Hocine ex *inprouiſo* mali mi obiici. Adelph. IV, 4, 2. vide Notas. Tantam fortunam de *inprouiſo* eſſe his datam. Phorm. V, 6, 44.

Inprudens] Vt ne de hac re pater *inprudentem* opprimat. And. I, 3, 22. *Inprudens* harum rerum ignaruſque omnium. Eun. I, 2, 56. Scio, te inſcientem atque *inprudentem* dicere ac facere omnia. Heaut. IV, 1, 20. Ne *inprudens* faciam forte quod nolit.

Adelph. IV, 5, 77. Plus hodie boni feci *inprudens*, quam ſciens ante hunc diem vmquam. Hec. V, 4, 40. Scientem an *inprudentem*. Phorm. IV, 3, 55.

Inprudentia] Peccatum *inprudentia*ſt Poetae. Eun. Prol. 27. Tu ſola exorere, quae perturbes haec, tua *inprudentia*. Hec. II, 1, 16. vide Notas.

Inprudentius] Ad flammam acceſſit *inprudentius*. And. I, 1, 103.

Inpudens] Ibi tum eorum *inpudentiſſima* oratio eſt. And. IV, 1, 10. Quid agis, homini inquam, *inpudens*? Eun. III, 1, 15. vide Notas. Os tuum *inpudens*. Eun. III, 5, 49. Sycophanta autem *inpudens*. Heaut. Prol. 38. O hominis *inpudentem* audaciam. Heaut. II, 3, 72.

Inpudenter] Mirum vero, *inpudenter* mulier! ſi facit meretrix. And. IV, 4, 16.

Inpune] Tune *inpune* haec facias? And. V, 4, 7. Credin te *inpune* habiturum? Eun. V, 2, 13. Cum crederem mi *inpunius* licere. Heaut. III, 2, 49. Hoc licet *inpune* facere huic, illi non licet. Adelph. V, 3, 38. *Inpune* optare iſtuc licet. Hec. III, 5, 14.

Inpuratus] *Inpuratus* me ille vt etiam inrideat? Phorm. IV, 3, 64. *Inpuratum* poterimus noſtro modo vlciſci. Phorm. V, 7, 69.

Inpurus] Hominem haut *inpurum*. Eun. II, 2, 4. Anus haut *inpura*. Heaut. IV, 1, 16. O hominem *inpurum*! Adelph. II, 1, 29. Ea ſeruiebat lenoni *inpuriſſimo*. Phorm. I, 2, 33.

Inrideo] Etiam nunc credes indignis nos eſſe *inriſas* modis? Eun. IV, 4, 43. vide Not. *Inrides* in re tanta? Heaut. V, 2, 29. Tam aperte *inridens*. Phorm. V, 7, 63.

Inrito] Dum animus *inritatus* eſt. And. III, 4, 18. Si magis *inritatus* fiet. Adelph. II, 4, 18. Ita ſum *inritatus*, animum vt nequeam ad cogitandum inſtituere. Phorm. II, 1, 10.

Inritus] Quod modo ratum erat, *inritum*ſt. Phorm. V, 7, 58.

Inruo] Quam mox *inruimus*? Eun. IV, 7, 8. In aedis *inruit* alienas. Adelph. I, 2, 8. Vide ne ille huc prorſus ſe *inruat*. Adelph. IV, 2, 11.

Inſania] Tu homo adigis me ad *inſaniam*. Adelph. I, 2, 31.

Inſanio] Id viſo, tun an illi *inſaniant*. And. III, 3, 3. Cum ratione *inſanias*. Eun. I, 1, 18. *Inſanis*. Eun. IV, 3, 15. Sanus ſim, anne *inſaniam*? Eun. III, 5, 8. *Inſanire* occipiunt ex iniuria. Adelph. II, 1, 43. *Inſaniam* profecto cum illo. *Adelph*. I, 2, 67. Venit poſt *inſaniens*. Adelph. IV, 2, 22. Non clamas? non *inſanis*? Adelph. IV, 7, 9. A primo homo *inſanibat*. Phorm. IV, 3, 37.

Inſanus] Hic homines prorſum ex ſtultis *inſanos* facit. Eun. II, 2, 24. Timeo, ne quam ille *inſanus* turbam faciat. Eun. IV, 1, 2. Abin hinc *inſana*? Eun. V, 2, 22. Cur *inſano* ſeruiat? Heaut. Prol. 32. Nuſquam *inſanum* fecit adoleſcentulum. Phor. Prol. 6.

Inſciens] Iocularium in malum *inſciens* paene incidi. And. IV, 4, 43. *Inſciens* feci. Certo ſcio, te *inſcientem* facere omnia. Heaut. IV, 1, 19 et 20. Quantas turbas concitui *inſciens*? Heaut. V, 2, 17 Abi ſis, *inſciens*. Phorm. I, 2, 9.

Inſcitia] Vos non facere *inſcitia*ſt. Eun. V, 8, 41. Tantam eſſe in animo *inſcitiam*? Heaut. IV, 1, 17. *Inſcitia*ſt, aduorſum ſtimulum calces. Phorm. I, 2, 27.

Inſitus]

Inſcitus] *Inſcitum* offerre iniurium tibi inmerenti. Hec. V, 1, 14.

Inſcribo] *Inſcripſi* illico aedis mercede. Heaut. I, 1, 92.

Inſero] Manum in ſinum meretrici *inſerere*. Heaut. III, 3, 3.

Inſeruio] Filium amico video *inſeruire*. Heaut. III, 1, 9.

Inſidiae] Dico ego mi *inſidias* fieri. Eun. III, 3, 26. *Inſidias* noſtrae fecit adoleſcentiae. Phor. II, 1, 44.

Inſidior] Hiſcine tu amabo non contra *inſidiabere*? Hec. I, 1, 13.

Inſignis] Hancine ego vt contumeliam tam *inſignem* in me accipiam? Eun. IV, 7, 1.

Inſimulo] Quod illum *inſimulant* durum, id non eſt. Heaut. I, 2, 30. vide Notas. Si erum *inſimulabis* malitiae, male audies. Phorm. II, 3, 12. vide Not.

Inſiſto] Qua *inſiſtam* via? Eun. II, 3, 2. vide Notas. Hanc habere orationem mecum principio *inſtitit*. Hec. III, 3, 21. Vide, ne inpulſus ira praue *inſiſtas*. Hec. III, 5, 34. Qua quaerere *inſiſtam* via? Phorm. I, 4, 15. Curſum cum *inſtiteris*. Phorm. V, 6, 8. vide Not.

Inſolens] Quid tu Athenas *inſolens*? And. V, 4, 4.

Inſomnia] Noctu te adiget horſum *inſomnia*. Eun. II, 1, 13.

Inſperans] *Inſperante* hoc, atque inuito Pamphilo. And. III. 4, 24.

Inſperatus] An ego occaſionem tam *inſperatam* amitterem? Eun. III, 5, 56. Celem tam *inſperatum* gaudium? Heaut. III, 1, 5.

Inſpicio] Perfecit, ſibi vt *inſpiciundi* eſſet copia. Eun. Prol. 21. *Inſpicere*, tanquam in ſpeculum, in vitas omnium iubeo: Tanquam in ſpeculum, in patinas *inſpicere* iubeo. Adelph. III, 3, 61 et 75.

Inſtigo] Si hic non inſanit ſatis ſua ſponte, *inſtiga*. And. IV, 2, 9. Taceam? *inſtigem*? Phorm. I, 4, 9. *Inſtigemus* etiam, vt nullus locus relinquatur preci? Ph. III, 3, 14. Non hercle ex re iſtius me *inſtigaſti*. Phorm. V, 7, 76.

Inſtituo] Sapienter viam *inſtituit*. And. I, 1, 40. Si perget laedere, ita vt facere *inſtituit*. Eun. Prol. 19. In animo *inſtituere*. Adelph. I, 1, 13. Animum ad cogitandum *inſtituere*. Phorm. II, 1, 10. Petam hinc, vnde a primo *inſtitui*. Phorm. IV, 2, 14.

Inſto] Ego illud ſedulo negare factum: ille *inſtat* factum. And. I, 1, 120. Numquam deſtitit *inſtare*. And. IV, 1, 36. Num ego *inſto*? Heaut. IV, 4, 16. Syre, *inſta*. Adelph. II, 4, 14. Partus *inſtabat* prope. Ad. III, 2, 9. Poſtquam acrius pater *inſtat*. Hec. I, 2, 46. Si altera illaec magis *inſtabit*. Phorm. IV, 5, 5.

Inſtrenuus] Animi eſt pudentis ſignum et non *inſtrenui*. Heaut. I, 1, 68.

Inſtruo] Tu hoſce *inſtrue*. Vt hoſce *inſtruxit*, ipſus ſibi cauit loco. Eun. IV, 7, 11 et 12. *Inſtructa* pulcre ad perniciem. Hec. III, 1, 41. *Inſtructa* mihi ſunt corde conſilia omnia. Phorm. II, 2, 7.

Inſulſus] Fatuus eſt, *inſulſus*, bardus. Eun. V, 8, 49. vide Notas.

Inſulto] Forem ſaxo calcibus ſaepe *inſultabis* fruſtra. Eun. II, 2, 54.

Inſum] Triſtis ſeueritas *ineſt* in voltu. And. V, 2, 16. In amore haec omnia *inſunt* vitia. Eun. I, 1, 14. Vbi *inerat* pictura haec. Eun. III, 5, 36. Multa in homine ſyncipiti *inſunt*. Adelph V, 3, 56

Si periclum vllum *in te eſt*. Hec. III, 1, 46. Ni vis boni in ipſa *ineſſet* forma. Phorm. I, 2, 58.

Inſuper] Quin etiam *inſuper* ſcelus veſtem omnem miſerae diſcidit. Eun. IV, 3, 3. Ni miſerum *inſuper* etiam patri indicares. Eun. V, 6, 13. Etiam *inſuper* defrudet? Adelph. II, 2, 38.

Integer] Quas faciet de *integro* commoedias. And. Prol. 26. Aetate *integra*. And. I, 1, 45. Eun. III, 2, 20. Ex *integra* Graeca *integram* comoediam hodie ſum acturus. Heaut. Prol. 4. Ratio de *integro* ineundaſt mihi. Heaut. IV, 2, 7. Redit ad *integrum* eadem oratio. Heaut. V, 3, 8. Ecce autem de *integro*. Adelph. I, 2, 74. Eum Plautus locum reliquit *integrum*. Adelph. Prol. 10. Alias vt vti poſſim cauſa hac *integra*. Hec. I, 2, 5. Vt virgo ab ſe *integra* etiam tum ſiet. Hec. I, 2, 70. Cui de *integro* eſt poteſtas conſulendi. Phorm. I, 3, 22. Reſtitui in *integrum*. Ph. II, 4, 11.

Integraſco] Hoc malum *integraſcit*. And. IV, 2, 5.

Integratio] Amantium irae amoris *integratio*. And. III, 3, 23.

Intellegentia] Eam calamitatem veſtra *intelligentia* ſedabit. Hec. Prol. 23.

Intellego] Aliter euenire multo *intellegit*. And. Prol. 4. Faciuntne *intellegendo*, vt nihil *intellegant*? And. Prol. 17. vide Notas.

Intendo] Quo nunc primum *intendam*? And. II, 2, 6. Repudio quod conſilium primum *intenderam*. And. IV, 3, 18. Digna res eſt, vbi tu neruos *intendas* tuos. Eun. II, 3, 21. Eam ſeſe *intendit* eſſe. Eun III, 3, 19. *Intendenda* in ſenem eſt fallacia. Heaut. III, 2, 2.

Inter] Fingunt quandam *inter* ſe nunc fallaciam. And. I, 3, 15. *Inter* vias. Eun. IV, 2, 1. Ne nos *inter* nos conſentire ſentiant. Heaut. III, 1, 102. Quaſi nunc non norimus nos *inter* nos. Ad. II, 4, 7. Vna *inter* nos agere aetatem liceat. Hec. II, 1, 10. Vt amici *inter* nos ſimus. Ph. II, 3, 84.

Intercedo] Si nulla aegritudo huic gaudio *interceſſerit*. And. V, 5, 5. Neque vllam rem *interceſſe*. Adelph. III, 2, 51. vide Notas. Vnde ira inter eas *interceſſit*. Hec. III, 1, 25. Dum *intercedet* familiaritas. Ph. V, 1, 17.

Intercipio] Quod nos capere oportet, haec *intercipit*. Eun. I, 1, 35.

Intercludo] Nolo tibi vllum commodum *intercludier*. And. III, 3, 41. vide Notas. Nuncubi meam benignitatem ſenſiſti *intercludier*? Eund. I, 2, 84. vide Notas.

Interdico] *Interdico* ne extuliſſe extra aedis puerum vſquam velis. Hec. IV, 1, 48. *Interdixit* hariolus. Phorm. IV, 4, 27.

Interdiu] Poteſt fieri *interdiu*. Adelph. IV, 2, 15.

Interdum] *Interdum* propter dormiet. Eun. II, 3, 77. Pecuniam in loco neglegere, maxumum *interdum* eſt lucrum. Ad. II, 2, 8.

Interea] *Interea* fiet aliquid. And. II, 1, 14. *Interea* aliquid acciderit boni. And. II, 3, 24. Te *interea* loci cognoui. Eun I, 2, 46. *Interea* dum ſermones caedimus. Heaut. II, 3, 1. Saepe *interea* mihi ſenex narrabat. Ph. II, 3, 18.

Intereo] Perii, *interii*. And. II, 2, 9.

Intereſt] Hilum *intereſſe* cenſes? And. IV, 4, 55 vid. Not. Stulto intellegens quid *intereſt*? Eun. II, 2, 2. Quaſi vero paulum *inter-*

interſiet. Eun. IV, 4, 18. Hoc pater ac dominus *intereſt.* Ad. I, 1, 51. Nimium inter vos, pernimium *intereſt.* Adel. III, 3, 39.

Interficio] Nunc eſt profecto *interfici*, cum perpeti me poſſum. Eun. III, 5, 3.

Interim] Triſtis *interim*, nonnunquam conlacrumabat. And. I, 1, 81. Funus *interim* procedit. And. I, 1, 100. Sed *interim* de ſymbolis quid actumſt? Eun. III, 5, 59. *Interim* dum ante oſtium ſto. Eun. V, 2, 3.

Interimo] *Interemptam* oportuit. Heaut. IV, 1, 22.

Interior] In *interiore* parte vt maneam ſolus cum ſola. Eun. III, 5, 31.

Interloquor] Sicine mi *interloquere*? Heaut. IV, 3, 13.

Interminor] *Interminatus* ſum, ne faceres. And. III, 2, 16. Iſtucine *interminata* ſum hinc abiens tibi? Eun. V, 1, 14.

Intermitto] Numquam vnum *intermittet* diem, quin ſemper veniat. Adelph. III, 1, 6.

Internuntia] Cum tam neclegitur eius *internuntia.* Heaut. II, 3, 58. vide Notas.

Internuntius] Ne quis forte *internuntius* clam a milite ad iſtam curſet. Eun. II, 2, 56.

Intero] Tute hoc *intriſti*: tibi omne eſt exedendum. Phorm. II, 2, 4.

Interpolo] Nulla mala re *interpolatam* muliebri. Heaut. II, 3. 48. vide Notas.

Interrogo] Recte ſane *interrogaſti.* Eun. V, 5, 11.

Intertrimentum] Sine magno *intertrimento* non poteſt haberi. Heaut. III, 1, 39.

Interuenio] Sponſae pater *interuenit.* And. IV, 3, 17. Neminemne curioſum *interuenire* nunc mihi. Eun. III, 5, 5. De inproviſo eſt *interuentum* mulieri. Hec. II, 3, 40. Nulla mihi res poſthac poteſt *interuenire* tanta. Heaut. IV, 3, 1. Ei nouum *interuenit* vitium et calamitas. Hec. Prol. 2. Quae inter vos *interuenerint.* Hec. III, 2, 16. vide Notas. *Interuenit* adulescens quidam lacrumans. Phorm. I, 2, 41.

Intro] Vos iſtaec *intro* auferte. And. I, 1, 1. Concedam hinc *intro.* Eun. I, 1, 126.

Introduco] Hos prius *introducam.* Eun. III, 2, 39. Tu iſtic mane, vt Chremem *introducas.* Eun. V, 2, 70, Fratrem ſenis *introduxit.* Phorm. V, 6, 25.

Introeo] *Introire* neminem video, exire neminem. And. II, 2, 26. Cur non recta *introibas*? Eun. I, 2, 7. Qui vidiſſe eum diceret exeuntem aut *introeuntem* ad amicam. Hec. IV, 1, 36. *Introiit* in aedis ater alienus canis. Ph. IV, 4, 25.

Intromitto] Quod heri *intromiſſus* non eſt. Eun. I, 2, 3. Phaedriam *intromittamus* commiſſatum. Eun. III, 1, 52.

Introrumpo] Ceſſo huc *introrumpere*? Eun. V, 5, 26.

Intueor] Terram *intuens* modeſte. Eun. III, 5, 32.

Intumus] Ipſus mihi Dauos, qui *intumuſt* eorum conſiliis, dixit. And. III, 3, 44. Tute ſcis poſtilla quam *intumum* habeam te. Eun. I, 2, 47.

Intuor] Quiſnam hic adulescens eſt, qui *intuitur* nos? Heaut. II, 4, 23.

Intus] Illis quae ſunt *intus*, clamat de via. And. III, 2, 11. Obſera oſtium *intus.* Eun. IV, 6, 25.

Inuado] An dolor repente *inuaſit*? Hec. III, 2, 21.

Inuenio] Tibi generum firmum, et filiae *inuenias* virum. And. III, 3, 39.

3, 39. Aliquid *inueni* modo quod ames. Eun. II, 3, 17.

Inuentor] O mearum voluptatum omnium *inuentor*, inceptor, perfector. Eun. V, 8, 5.

Inuentum] Vt te quidem omnes Di, Deae, cum iſtoc tuo *inuento* cumque incepto perduint. Heaut. IV, 6, 7.

Inuenuſtus] Adeon hominem eſſe *inuenuſtum* aut infelicem quemquam, vt ego ſum? And. I, 5, 10.

Inuerſus] *Inuerſa* verba, euerſas ceruices tuas. He. II, 3, 131.

Inueſtigo] Vbi quaeram, vbi *inueſtigem*, incertus ſum. Eun. II, 3, 3. Nihil tam difficileſt, quin quaerendo *inueſtigari* poſſiet. Haaut. IV, 2, 8. Neque ille *inueſtigatur*. Phorm. V, 1, 9.

Inueteraſco] Nouas qui exactas feci vt *inueteraſcerent*. Hec. Alt. Prol. 4.

Inuideo] *Inuidere* omnes mihi, illi *inuidere* miſere. Eun. III, 1, 20 et 22.

Inuidia] Ita facillume ſine *inuidia* laudem inuenias. And. I, 1, 39. Qui ſaepe propter *inuidiam* adimunt diuiti. Phorm. II, 1, 46.

Inuidus] An iſtos *inuidos* Di perdant. Hec. III, 5, 19.

Inuiſus] Si ob eam rem vobis mea vita *inuiſa* eſt. Adelph. V, 9, 32. Edepol ne nos ſumus inique aeque omnes *inuiſae* viris. Hec. II, 3, 1. *Inuiſos* omnis nos eſſe illis ſentio. Hec. III, 1, 48. His meum fore conſpectum *inuiſum*. Hec. V, 2, 22.

Inuito] Inſtare vt hominem *inuitet*. *Inuitatuſt*. manſit. Eun. IV, 1, 5 et 8 vbi vide Notas. Quam vellem Menedemum *inuitatum*, vt nobiſcum eſſet amplius. He. I, 2, 11.

Inuitus] Domus, vxor, liberi inuenti *inuito* patre. And. V, 3, 20. Hunc difficilem *inuitum* ſeruaret ſenem. Heaut. III, 2, 24. Ego iſtam *inuitis* omnibus. Ad. II, 1, 4. Haut *inuito* ad aures ſermo mi acceſſit tuus. Hec. III, 5, 32. *Inuitus* fecit, lex coegit. Phorm. II, 1, 6.

Inultus] *Inultum* id nunquam a me auferet. And. III, 5, 4. Illud haut *inultum* ferent. He. V, 1, 45.

Inuocatus] *Inuocato* vt ſit locus ſemper. Eun. V, 8, 29.

Inuolo] Vt ego vnguibus facile illi in oculos *inuolem* venefico? Eun. IV, 3, 6. Vix me contineo, quin *inuolem* in capillum. Eun. V, 2, 20.

Iocor] *Iocabar* equidem. Eun. II, 3, 87. Atqui tu hanc *iocari* credis? Heaut. IV, 4, 7.

Iocularis] *Iocularem* audaciam. Phorm. I, 2, 84.

Iocularius] *Iocularium* in malum inſciens paene incidi. And. IV, 4, 43.

Iocus] Quam *ioco* rem voluiſti a me tandem? Eun. I, 2, 99. Ludum *iocum*que dicas fuiſſe illum alterum. Eun. II, 3, 8. vid. Not. *Iocon* an ſerio ille haec dicat neſcio. Heaut. III, 2, 30.

Ipſe] Tute *ipſe* his rebus finem praeſcripſti. And. I, 1, 124. Iamdudum res redduxit me *ipſa* in gratiam. And. V, 4, 45. Homo *ipſe* nuſquamſt. Eun. III, 4, 5. *Ipſa* ſi cupiat Salus, ſeruare prorſus non poteſt hanc familiam. Ad. IV, 7, 43. Senectus *ipſa*ſt morbus. Phorm. IV, 1, 9.

Ira] *Irae* ſunt inter Glycerium et gnatum. And. III, 3, 20. Amantium *irae* amoris integratio. And. III, 3, 23. Vt ego *iram* hanc in eos euomam omnem. Adelph. III, 2, 14. Haec *irae* factae eſſent multo ampliores. Hec. III, 1, 9. Pueri inter ſeſe quas pro leuibus noxiis *iras* gerunt. Hec. III, 1, 30.

Iracun

Iracundia] Prae *iracundia* non ſum apud me. Heaut. V, 1, 47. Adiutor ſim eius *iracundiae*. Ad. I, 2, 66. Ardeo *iracundia*. Ad. III, 2, 12. Iam vero omitte tuam iſtanc *iracundiam*. Ad. IV, 7, 37. Tandem reprime *iracundiam*, atque ad te redi. Ad. V, 3, 8.

Iracundus] Cum de eadem cauſa eſt *iracundus* factus inimiciſſimus. Hec. III, 1, 29. Ecce autem tu quoque proterue *iracundus* es. Hec. III, 5, 53. Animo *iracundo* tulit. Hec. IV, 1, 53.

Iraſcor] Tibi iure *iraſci* non queat. And. II, 3, 20. Ille continuo *iraſci*, neque negare audere. Eun. IV, 1, 4. Rurſum *iraſcere*? Adelph. I, 2, 56.

Iratus] Mihi Deos fuiſſe *iratos*. And. IV, 1, 40. Quod nunc tute tecum *iratus* cogitas. Eun. I, 1, 19. *Iratus* ſenex. He. Prol. 37. Ne quid in illum *iratus* plus ſatis faxit. Heaut. I, 2, 24. *Iratum* admodum. Adelph. III, 3, 49. Tibi quoque *iratus* edepol ſum grauiter quidem. Hec. IV, 4, 1. Ne te *iratus* ſuis ſaeuidicis dictis protelet. Ph. II, 1, 35 Memini relinqui me, Deo *irato* meo. Ph. I, 2, 24.

Is. Ea. Id] *Id* operam do. And. I, 1, 130. Iam aetate *ea* ſum. Hec. V, 1, 11. In *id* redactus ſum loci. Phorm. V, 7, 86.

Iſtac] Abi ſane *iſtac*, iſtorſum, quouis. Heaut. III, 3, 27.

Iſte] Quorum aemulari exoptat neclegentiam, potius quam *iſtorum* obſcuram diligentiam. And. Prol. 22. Egon quicquam cum *iſtis* factis tibi reſpondeam? Eun. I, 2, 73. *Iſte* Chaerea. *Iſte* ephebus frater Phaedriae. Eun. V, 1, 7 et 8. *Iſtam* ipſam. Eun. III, 5, 16. Tu tibi *iſtas* poſthac comprimito manus. Heaut. III, 3, 29. Hominem *iſtum* inpuriſſimum quam primum abſoluitote. Ad. II, 4, 18. Nil poſt iam *iſtaec* mihi res voluptatis ferunt. Hec. IV, 2, 17.

Iſtic. Aduerb.] Neque *iſtic*, neque alibi tibi erit vſquam in me mora. And. II, 5, 10.

Iſtic. Pronom.] *Iſtuc* ipſum. D. Atque *iſtuc* ipſum nil pericli eſt. And. II, 2, 13. *Iſtucine* interminata ſum hinc abiens tibi? Eun. V, 1, 14. Ego *iſtuc* aetatis, non amori operam dabam. Heaut. I, 1, 58. *Iſtaec* quidem contumelia eſt. Heaut. III, 3, 5.

Iſtinc] Iterum *iſtinc* excludere? Hec. III, 2, 4.

Iſtiusmodi] Vos eſſe *iſtiusmodi*, et nos non eſſe, haut mirabile eſt. Heaut. II, 4, 7.

Iſtoc] Nimium *iſtoc* abiſti. Adelph. II, 1, 15.

Iſtorſum] Abi ſane iſtac, *iſtorſum*, quouis. Heaut. III, 3, 27. Concede hinc a foribus paulum *iſtorſum* ſodes. Ph. V, 1, 14.

Iſtuc] Concede *iſtuc* paululum. Eun. IV, 4, 38. Poſt *iſtuc* veniam. Heaut. II, 3, 33. *Iſtuc* ibam. Ad. V, 3, 35.

Ita. Aduerb. Affirm.] D. Mihin? S. *Ita*. And. V, 2, 8.

Item] Vnus et *item* alter. And. I, 1, 50. *Item* vt Menandri Phaſma nunc nuper dedit. Eun. Prol. 9. vide Notas. Aliis non *item*. Eun. III, 1, 8. Si ex capite ſis meo natus, *item* vt aiunt Mineruam eſſe ex Ioue. Heaut. V, 4, 13. Ille vt *item* contra, me habeat, facio ſedulo. Ad. I, 1, 25. Sin *item* eſt ob eam rem iratus. Hec. V, 2, 14. vide Notas.

Iter] *Iter* hac habui. Eun. V, 8, 35. Pergam quo coepi hoc *iter*. Hec. I, 2, 119. Ain tu tibi hoc incommodum eueniſſe *iter*? Hec. III, 4, 1. Euenit ſenibus ambobus ſimul, *iter* illi in Lemnum vt eſſet, noſtro in Cili-

Ciliciam. Ph. I, 2, 16. Dicam in *itere*. Ph. III, 3, 33. vide Notas.

Iterum] Vnam eii coenam dedi: quod ſi *iterum* mihi danda ſit, actum ſiet. He. III, 1, 46. *Iterum* ſic memento. Ad. III, 3, 72. Prius quam huc reuerti poſſet *iterum*. Ad. III, 5, 9. Ob eam rem noluit *iterum* referre, vt *iterum* poſſet vendere. Hec. Prol. 7. Iudicium de eadem cauſa *iterum* vt reddant tibi. Phorm. II, 3, 57.

Itidem] Eadem haec tibi quae dixi, dicam *itidem* illi. And. III, 4, 20. Vt aut hoc tibi doleret *itidem*, vt mihi dolet. Eun. I, 2, 13. Celabitur, *itidem* vt celata adhuc eſt. Heaut. IV, 3, 20. Vt veni, *itidem* incertum amiſti. Hec. II, 2, 9. *Itidem* in hac re, vt aliis. Phorm. III, 1, 12.

Itio] Nihil circum *itione* vſus es. And. I, 2, 31. vid. Not. Haec illae erant *itiones* crebrae? Phor. V, 8, 23.

Iubeo] *Iubeo* Chremetem. And. III, 3, 1. Quod *iuſſi* ei dari bibere, et quantum imperaui, date. And. III, 1, 4. *Iubeo*, cogo, atque impero. Eun. II, 3, 97. Qui ſcis an quae *iubeam* ſine vi faciat? Eun. IV, 7, 20. Feciſſe id quod *iuſſeram*. Heaut. IV, 1, 48. Factum eſt, quod *iuſſiſti*. Ad. V, 9, 1. Ita vt *iubes*, ſaciam. Hec. IV, 3, 6. Quis te iſtaec *iuſſit* loqui? Ph. IV, 3, 34. Tantum *iuſſus* ſum. Phorm. IV, 4, 2.

Iudex] Quam iniqui ſunt patres in omnis aduleſcentis *iudices*? Heaut. II, 1, 1. Vos eritis *iudices*. Ad. Prol. 4. Te *iudice* ipſo. Hec II, 2, 13. Ad *iudices* veniemus. Ph. I, 2, 79. An quisquam *iudex* eſt, qui poſſit noſcere tua iuſta? Ph. II, 1, 49.

Iudicium] Cras eſt mihi *iudicium*. Eun. II, 3, 48. Voſtrum *iudicium* fecit. Heaut. Prol. 12. Vi coactum te eſſe, inuitum, lege, *iudicio*. Phorm. I, 2, 36. Magiſtratus adi; *iudicium* de eadem cauſa iterum vt reddant tibi: quandoquidem ſoli licet hic de eadem cauſa bis *iudicium* adipiſcier. Ph. II, 3, 57 et 59. Eius *iudicio* permitto omnia. Ph. V, 8, 56.

Iudico] Ex aliarum ingeniis nunc me *iudicet*. Eun. I, 2, 118. Edepol te laudo et fortunatam *iudico*. Heaut. II, 4, 1. Haec male *iudicas*. Adelph. I, 2, 20. Abi, virum te *iudico*. Adelph. IV, 2, 25. Hominem maxumi preti te eſſe hodie *iudicaui* animo meo. Ad. V, 6, 4. Tun proſpicere aut *iudicare* noſtram in rem quod ſit potes? Hec. IV, 1, 34.

Iugulo] Papae, *iugularas* hominem. Eun. III, 1, 27. Suo ſibi gladio hunc *iugulo*. Ad. V, 8, 35.

Iunceus] Tamen etſi bona natura eſt, reddunt curatura *iunceas*. Eun. II, 3, 25.

Iungo] Vnaque nos ſibi opera amicos *iungit*. Hec. V, 2, 32.

Iuno] *Iuno* Lucina, fer opem, ſerua me, obſecro. And. III, 1, 15. et Adelph. III, 4, 41.

Iuppiter] O *Iuppiter*! quid ego audio? And. III, I, 6. Pro *Iuppiter*. And. IV, 3, 17. *Iuppiter* magne. Eun. IV, 4, 41. O *Iuppiter*, vbinam eſt fides? Heaut. II, 3, 15. Vt aiunt, Mineruam eſſe ex *Ioue*. Heaut. V, 4, 13. Pro ſupreme *Iuppiter*. Adelph. II, 1, 42. Vt te cum tua monſtratione magnus perdat *Iuppiter*. Ad. IV, 6, 2. Ita me ſeruet *Iuppiter*. Ph. V, 3, 24.

Iurgium] Miles tendere inde ad *iurgium*. Eun. IV, 1, 12. Adortus *iurgio* eſt fratrem. Adelph. III, 3, 50. Porto hoc *iurgium* ad vxorem. Hec. III, 5, 63. De *iurgio* ſiletur. Phorm. V, 2, 13.

Iurgo]

Iurgo] Cedo quid *iurgabit* tecum? And. II, 3, 15. Cum Dauo egomet vidi ancillam *iurgantem*. And. V, 1, 19. Credo iam, vt ſolet, *iurgabit*. Adelph. I, 1, 55.

Iuro] Si forte opus ſit ad erum *iurato* mihi. And, IV, 3, 13. vide Notas. Qui ſe ſine hac *iurabat* vnum numquam victurum diem. Ad. III, 2, 34. Fidem dans, *iurans* ſe illam ducturum domum. Ad. III, 4, 27. Vel hic Pamphilus *iurabat* quotiens Bacchidi, quam ſancte. Hec. I, 1, 3.

Ius] Quo *iure* qua me iniuria praecipitem in piſtrinum dabit. And. I, 3, 9. Vt, cum velit, tibi *iure* iraſci non queat. And. II. 3, 20. Hoc confiteor *iure* mi obtigiſſe. And. III, 5, 1. Si vim faciet, in *ius* ducito hominem. Eun. IV, 6, 30. Qui neque *ius* neque bonum atque aequom ſciunt. Heaut. IV, 1, 29. *Ius* ſummum ſaepe ſumma eſt malitia. He. IV, 5, 48. Non neceſſe habeo omnia pro meo *iure* agere. Adelph. I, 1, 27. Ego meum *ius* perſequar. Suum *ius* poſtulat. Ad. II, 1, 9 et 47. Si nunc de tuo *iure* conceſſiſſes paululum. Ad. II, 2, 9. Num qui minus mihi idem *ius* aequumſt eſſe, quod mecumſt tibi? Ad. V, 3, 15. Eodem vt *iure* vti ſenem liceat, quo *iure* ſum vſus adoleſcentior. Hec. Alt. Prol. 2 et 3. Si *ius*, ſi fas eſt. Hec. III, 3, 27. Etſi ſcio ego meum *ius* eſſe, vt te cogam. Hec. II, 2, 1. Vt neque mi *ius* ſit amittendi. Phorm. I, 3, 24. vide Notas. In *ius* ambula. In *ius* eamus. Phorm. V, 7, 43 et 88.

Ius] Quo pacto ex *iure* heſterno panem atrum vorent. Eun. V, 4, 27.

Iusiurandum] *Iusiurandum* dabitur Ad. II, 1, 11. Quem neque fides neque *iusiurandum* neque illum miſericordia repreſſit. Ad. III, 2, 8. Dabo *iusiurandum*. Hec. IV, 4, 75. Alid ſi ſcirem, qui firmare meam apud vos poſſem fidem, ſanctius quam *iusiurandum*; id pollicerer tibi. Hec. V, 1, 25. vide Notas.

Iuſtitia] Vt meae ſtultitiae *iuſtitia* tua ſit aliquid praeſidi. Hea. IV, 1, 33. vide Notas.

Iuſtus] *Iuſta* et clemens ſeruitus. And. I, 1, 9. Mea cauſa cauſam hanc, *iuſtam* eſſe animum inducite. Heaut. Prol. 41. Bonam atque *iuſtam* rem oppido imperas. He. IV, 3, 26. Nonne haec *iuſta* tibi videntur poſtea? Ad. IV, 5, 26. Quia non *iuſta* iniuſta prorſus omnia omnino obſequor. Adelph. V, 9, 33. An quisquam iudex eſt, qui poſſit noſcere tua *iuſta*? Phorm. II, 1, 50.

Iuuo] Aut conſolando aut conſilio aut re *iuuero*. Heaut. I, 1, 34. Enimuero id demum *iuuat*. Ad. II, 3, 2. Qui ſic ſunt, haut multum heredem *iuuant*. Hec. III, 5, 10.

L.

Labaſco] *Labaſcit*. Eun. I, 2, 98. Adelph. II, 2, 31.

Labefacio] Omnes dentes *labefecit* mihi. Adelph. II, 2, 36.

Labefacto] Ita me ab ea aſtute video *labefactarier*. Eun. III, 3, 3.

Labium] Incuruus, tremulus, *labiis* demiſſis, gemens. Eun. II, 3, 45.

Labor] Ingenium eſt omnium hominum ab *labore* procliue ad lubidinem. And. I, 1, 51. Ex eo nunc miſera quem capit *laborem*? And. IV, 3, 5. Tantum *laborem* capere ob talem filium? And. V, 2, 29. Eius *labore* atque eius dolore gnato vt medicarer tuo. And. V, 1, 12. *Labore* alieno magnam partam gloriam verbis ſaepe in ſe tranſmouet. Eun. III, 1, 9.

III, 1, 9. Clamore ſummo cum *labore* maxumo. Heaut. Prol. 40. Si quid *laboris*, nollem. Sine me, vaciuom tempus ne quod dem mihi *laboris*. Non conuenit, qui illum ad *laborem* pepulerim, nunc me ipſum fugere. Heaut. I, 1, 30, 39 et 113. Omnes mihi *labores* fuere quos cepi leues. He. II, 4, 19. Serues quod *labore* inueneris. He. V, 4, 17. Hoc fructi pro *labore* ab eis fero. Ille ſine *labore* patria potitur commoda. Meo *labore* eductos maxumo. Ad. V, 4, 16, 17 et 21. Spe incerta, certum mihi *laborem* ſuſtuli. Prope iam remotum ab ſtudio, atque ab *labore*. Hec. Alt. Prol. 9 et 15. Meo *labori* haut parcens. Hec. II, 1, 29. Haut existumans, quanto *labore* partum Phorm. I, 1, 12.

Labos] Quibus eſt alicunde aliquis obiectus *labos*. Hec. III, 1, 6.

Laborioſus] Si quae *laborioſa* eſt, ad me curritur. He. Prol. 44. Vel me haec deambulatio, quam non *laborioſa* ad languorem dedit. Heaut. IV, 6, 3.

Laboro] *Laborat* e dolore. And. I, 5, 33. Ne *labora*. *Laborans*, quaerens, parcens. Heaut. I, 1, 37. et 87.

Labrum] Vide vt diſcidit *labrum*. Adelph. IV, 2, 20.

Lacero] Vah, quibus illum *lacerarem* modis? Adelph. III, 2, 17. Ne te cuiuſquam miſereat; quin ſpolies, mutiles, *laceres*, quemquem nacta ſis. Hec. I, 1, 8.

Laceſſo] Deſinat *laceſſere*. Eun. Prol. 16. Vetus ſi poeta non *laceſſiſſet* prior. Hic reſpondere voluit, non *laceſſere*. Phorm. Prol. 13 et 19.

Lacrimula] Vna falſa *lacrimula*. Eun. I, 1, 22.

Lacruma] *Lacrumae* confictae dolis. And. III, 3, 26. *Lacrumas* excuſſit mihi. Heaut. I, 1, 115. *Lacrumis* opplet os totum ſibi. Heaut. II, 3, 65. *Lacrumas* mitte. Adelph. III, 2, 37. Homini ilico *lacrumae* cadunt, quaſi puero, gaudio. Adelph. IV, 1, 20. Ignarum cenſes tuarum *lacrumarum* eſſe me? Hec. IV, 4, 53. *Lacrumis* ſi extillaueris. Ph. V, 7, 82.

Lacrumo] Virgo conſciſſa veſte *lacrumans* obticet. Eun. V, 1, 4. Ne *lacruma*. He. I, 1, 32. Oh, *lacrumo* gaudio. Adelph. III, 3, 55. Quid *lacrumas*? Ad. IV, 5, 45. Nequeo quin *lacrumem* miſer. Hec. III, 3, 25.

Lacto] Niſi me *lactaſſes* amantem. And. IV, 1, 24. In fraudem inlicis ſollicitando, et pollicitando eorum animos *lactas*? And. V, 4, 9. vide Notas.

Lacus] Aput ipſum *lacum* eſt priſtilla. Adelph. IV, 2, 44. Perreptaui, ad *lacum*. Ad. IV, 6, 3.

Laedo] Minime multos *laedere*. Quia *laeſit* prior. Si perget *laedere*. Eun. Prol. 2, 6 et 18. Nulli *laedere* os. Adelph. V, 4, 10. Minus multo audacter, quam nunc *laedit*, *laederet*. Phorm. Prol. 11.

Laetitia] Vt hanc *laetitiam* nec opinanti primus obiicerem ei domi. Heaut. I, 2, 12. Ne me in *laetitiam* fruſtra coniicias. He. II, 3, 51. Tanta haec *laetitia* oborta eſt. Heaut. 4, 3, 2. Hunc diem cupio in *laetitia* degere. Ad. IV, 1, 6. Quantam obtuli *laetitiam* Pamphilo? Hec. V, 3, 18.

Laetor] Iſtuc tibi ex ſententia tua obtigiſſe *laetor*. Non tam meapte cauſa *laetor*, quam illius. Heaut. IV, 3, 5 et 9. Haec tot propter me gaudia illi contigiſſe *laetor*. Vt quiſquam amator nuptiis *laetetur*. Hec. V, 3, 35 et 37.

Laetus]

Laetus] *Laetus* eſt, neſcio quid. And. II, 2, 3. Concurrunt *laeti* mi obuiam. Eun. II, 2, 25. Gnatus ſe adſimulat *laetum*. Hc. V, 1, 15. Nil quicquam vidi *laetius*. Ad. III, 3, 12. *Laetus* eſt de amica. Ad. II, 2, 44. *Laetus* ſum, fratri obtigiſſe quod volt. Ph. V, 4, 1.

Lamentor] *Lamentari* praeter caeteras vita eſt. And. I, 1, 94. Suam matrem *lamentari* mortuam. Phorm. I, 2, 46.

Lampas] Hymenaeum, turbas, *lampadas*, tibicinas. Ad. V, 7, 9.

Lana] *Lana* ac tela victum quaeritans. And. I, 1, 48. Ad *lanam* redit. Heaut. II, 3, 37.

Languor] Vel me haec deambulatio, quam non laborioſa ad *languorem* dedit. He. IV, 6, 3.

Lanius] Cetarii, *lanii*, coqui, fartores, piſcatores. Eun. II, 2, 26.

Lapis] I, quid ſtas, *lapis*? Hea. IV, 7, 3. Poſſem perſentiſcere, niſi ſi eſſem *lapis*, He. V, 1, 44. vide Notas. Quae me omnino *lapidem*, non hominem putas. Hec. II, 1, 17.

Large] Dat nemo *largius*. Eun. V, 8, 48.

Largior] De te *largitor*, puer. Adelph. V, 8, 17. Adſentando atque indulgendo et *largiendo*. Ad. V, 9, 31. vide Notas.

Largitas] Aut *largitate* nimia aut parſimonia. He. III, 1, 32. Quae iſtaec ſubita eſt *largitas*? Adelph. V, 9, 28.

Laſciuia] Luxuria et *laſciuia* diffluit. Heaut. V, 2, 72.

Laſſus] Animus *laſſus* cura confectus ſtupet. And. II, 1, 4. Vigilabis *laſſus*. Eun. II, 1, 15. Enim *laſſam* oppido tum eſſe aibant. Hec. II, 1, 41.

Later] Purgem me? *laterem* lauem. Phorm. I, 4, 9.

Latus] Triumpho, ſi licet me *latere* tecto abſcedere. He. IV, 2, 5.

Laudo] *Laudare* fortunas meas. And. I, 1, 70. Quicquid dicunt, *laudo*: id rurſum ſi negant, *laudo* id quoque. Eun. II, 2, 20. Eius quid ego tibi nunc faciem praedicem aut *laudem*? Eun. III, 5, 17. Vereor coram in os te *laudare* amplius. Adelph. II, 4, 5.

Lauo] Vbi nos *lauerimus*, ſi voles, *lauato*. Eun. III, 5, 47 et 48. Vnctum atque *lautum* e balneis. Ph. II, 2, 25. Venias mihi precibus *lautum* peccatum tuum Phorm. V, 7, 80. vide Notas.

Laus] Ita facillume ſine inuidia *laudem* inuenias. And. I, 1, 39. Quantam et quam veram *laudem* capiet Parmeno? Eun. V, 4, 3. In mea vita tu tibi *laudem* is quaeſitum? He. II, 3, 74. *Laudin* an vitio duci factum id oporteat. Eam *laudem* hic ducit maxumam. Ad. Prol. 5 et 18. An *laudi* putat fore? Hoc *laudi* eſt. Adelph. III, 3, 28 et 64. Sibi hanc *laudem* relinquont. Hec. III, 5, 11.

Laute] Facete, lepide, *laute*, nil ſupra. Eun. III, 1, 37. *Laute* munus adminiſtraſti tuum. Ad. V, 1, 2.

Lautus] Omnes te in *lauta* eſſe et bene aucta re putant. He. IV, 5, 50. vide Not. Hoc ſalſumſt, hoc aduſtumſt, hoc *lautum*ſt parum. Ad. III, 3, 70.

Lectulus] *Lectulos* iube ſterni nobis. Ad. II, 4, 21. *Lectulos* in ſole ilignis pedibus faciundos dedit. Ad. IV, 2, 46.

Lectus] Eam in *lectum* conlocarunt. Eun. III, 5, 45. *Lectos* ſternere, coenam apparare. He. I, 1, 73. Huc eſt intro latus *lectus*: veſtimentis ſtratus eſt. He. V, 1, 30. Vt triduo hoc perpetuo prorſum e *lecto* nequeat ſurgere. Adelph. IV, 1, 4.

Lego]

Lego] Accipe, em *lectumſt*; conueniet numerus quantum debui. Phorm. I, 2, 3.

Lemnos] Iter illi in *Lemnum* vt eſſet. Ph. I, 2, 16. Qua profectus cauſa hinc es *Lemnum*? Ph. V, 1, 1. Fructum, quem *Lemni* vxoris reddunt ptaedia. Phorm. IV, 3, 73. Cum eius conſueuit olim matre in *Lemno* clanculum. Ph. V, 6, 33. Vxorem *Lemni* habuit aliam. Phorm. V, 7, 49. In *Lemno* clam te vxorem duxit. Phorm. V, 8, 15.

Lenio] Sedulo faciebant, quo illam mihi *lenirent* miſeriam. Heaut. I, 1, 75.

Lenis] Qui me tam *leni* paſſus animo eſt facere. And. I, 5, 27. Si *lenis* eſt, ad alium defertur gregem. He Prol. 45. Ingenio te eſſe in liberos *leni* puto. He. I, 1, 99. Si te tam *leni* et victo eſſe animo oſtenderis. He. III, 1, 29. Quid vini abſumpſit? Sic hoc, dicens; Aſperum pater hoc eſt; aliud *lenius* ſodes vide. He. III, 1, 50. Quemqua me tam animo comi eſſe et *leni* putas? He. V, 1, 39. Ego ſum animo *leni* natus. Hec. II, 2, 28. *Lenem* patrem illum factum me eſſe acerrimum. Phorm. II, 1, 32.

Lenitas] Eri ſemper *lenitas* verebar quorſum euaderet. And. I, 2, 4. Inepta *lenitas* patris. Adelph. III, 3, 36.

Leno] Auarus *leno*. He. Prol. 39. Vah, *leno* me iniqua non volt loqui. SA. *Leno* ſum, fateor, pernicies communis adulescentium, periurus, peſtis. Adelph. II, 1, 33 et 34. Ea ſeruiebat *lenoni* impuriſſimo. Phorm. I, 2, 33. Heia, ne parum *leno* ſies. Phorm. III, 2, 23.

Lentiginoſus] *Lentiginoſa* facie. Hec. III, 4, 27. vide Notas.

Lepide] Facete, *lepide*, laute nil ſupra. Eun. III, 1, 37.

Lepidus] O *lepidum* patrem. And. V, 4, 5. O capitulum *lepidiſſimum*. Eun. III, 3, 25. In' hinc quo dignu's cum donis tuis tam *lepidis*. Eun. IV, 3, 10. Ego pol tibi dabo illam *lepidam*, quam tu facile ames. He. V, 5, 16. O *lepidum* caput. Ad. V, 9, 9.

Lepus] *Lepus* tute es, et pulmentum quaeris? Eun. III, 1, 36. vide Notas.

Leuis] Omnes mihi labores fuere, quos cepi, *leues*. He. II, 4, 19. *Leuia* ſunt, quae tu pergrauia eſſe in animum induxti tuum. Pueri inter ſe quas pro *leuibus* noxiis iras gerunt? Mulieres ſunt, ferme vt pueri, *leui* ſententia. Hec. III, 1, 12. 30 et 32. Olim quidem te cauſae inpellebant *leues*. Hec. III, 4, 12. Nolo, *leuiorem* vobis viderier inmerito. Hec. V, 1, 33. Id *leueſt*. Hec. V, 2, 15.

Leuo] Sperabit ſumtum ſibi ſenex *leuatum* eſſe. Hc. IV, 4, 24.

Lex] Ea *lege* atque omine. And. I, 2, 29. Coactus *legibus* eam vxorem ducet. And. IV, 4, 41. Hac *lege* tibi meam adſtringo fidem. Eun. I, 2, 22. Patris pacem in *leges* conficiet ſuas. He. V, 2, 45. Neque *legem* putat tenere ſe vllam. Ad. I, 2, 5. *Leges* non ſinunt. Phorm. II, 1, 62. *Legum* contortor. Phorm. II, 3, 27. Mea *lege* vtar. Phorm. III, 2, 48. An *legibus* daturum poenas dices? Phorm. IV, 3, 21.

Libenter] Cum illa *libenter* viuis, (et enim bene *libenter* victitas.) Eun. V, 8, 44. vide Notas. Laudarier te audit *libenter*. Adelph. IV, 1, 19. At iſtos inuidos Di perdant, qui haec *libenter* nuntiant. Hec. III, 5, 19.

Liber]

Liber] Sine Cerere et *Libero* friget Venus. Eun. IV, 5, 6.

Liber] *Libera* viuendi fuit poteſtas. And. I, 1, 25. vide Notas. Neutiquam officium *liberi eſſe* hominis puto. And. II, 1, 30. In pariundo aliquot adfuerunt *liberae*. And. IV, 4, 32. Quae *liberum* ſcire aequom eſt aduleſcentem, ſollertem dabo. Eun. III, 2, 24. Vſque ad necem opperiere loris. SA. Loris *liber*? Neque vendundam cenſeo, quae *liberauit*. Ad. II, 1, 28 et 40. Scire eſt *liberum* ingenium atque animum. Ad. V, 3, 42. Eho, accede huc ad me: *liber* eſto. Vt vxorem meam vna mecum videam *liberam*. Adelph. V, 9, 13 et 16.

Liberalis] Forma praeter ceteras honeſta et *liberali*. And. I, 1, 96. Coniugio *liberali* deuinctum. And. III, 3, 29. Quam *liberali* facie? Ego *liberali* illam adſero cauſa manu. Adelph. II, 1, 40. Neque boni neque *liberalis* functus officium eſt viri. Ad III, 4, 18. Ingenium noui tuum *liberale*. Adelph. IV, 5, 50. Ita vti *liberali* atque ingenuae decet. Hec. I, 2, 89. vide Notas. Verus *liberalis* eſt, et fugitans litium. Phorm. IV, 3, 18

Liberalitas] Pudore et *liberalitate* liberos retinere. Adelph. I, 1, 32.

Liberaliter] Seruibas *liberaliter*. And. I, 1, 11.

Libere] Eductos *libere*. And. V, 4, 8. Agitarem inter vos *libere* conuiuium. Hec. I, 2, 18.

Liberi] Domus, vxor, *liberi* inuenti inuito patre. And. V, 3, 20. Ingenio te eſſe in *liberos* leni puto. He. I, 1, 99. Pudore et liberalitate *liberos* retinere. Ad. I, 1, 32. Hoc qui nequit, fateatur neſcire imperare *liberis*. Adelph. I, 1, 52. Communis corruptela noſtrum *liberum*. Adelph. V, 3, 7. Qui illum decrerunt dignum, ſuos cui *liberos* committerent. Hec. II, 1, 15. Si ex me illa *liberos* vellet ſibi. Hec. IV, 4, 33.

Libero] Quam primum hoc me *libera* miſerum metu. *Liberatus* ſum tua opera. And II, 2, 14 et 33.

Libertas] Hicine *libertatem* aiunt aequam eſſe omnibus? Ad. II, 1, 29.

Libertus] Feci ex ſeruo vt eſſes *libertus* mihi. And. I, 1, 10.

Libido] Ex tua *libidine* moderantur. Hea II, 1, 4. Aduerſum animi tui *libidinem*. Hec IV, 1, 19.

Licentia] Deteriores omnes ſumus *licentia*. He. III, 1, 74. Nimia illaec *licentia* euadet in aliquod magnum malum. Adelph. III, 4, 63.

Licet] Sic vt quimus, aiunt; quando, vt volumus, non *licet*. And. IV, 5, 10. Non *licet* hominem eſſe ſaepe ita vt volt, ſi res non ſinit. He IV, 1, 53. Hoc *licet* impune facere huic, illi non *licet*. Ad. V, 3, 38. Dum *licitum*ſt. Hec. V, 3, 39. Si vxorem velit, lege id *licere* facere. Ph. I, 2, 66.

Ligurrio] Cum amatore cum coenant, *ligurriunt*. Eun. V, 4, 14. vide Notas.

Limen] Iam vt *limen* exirem. Hec. III, 3, 18.

Limus] Ego *limis* ſpecto ſic per flabellum clanculum. Eun. III, 5, 53.

Linea] Extrema *linea* amare, haut nihil eſt. Eun. IV, 2, 12.

Lingua] Perii: *lingua* haeret metu. Eun. V, 5, 7. Facilem beniuolumque *lingua* tua iam tibi me reddidit. Hec. V, 1, 35.

Liquet] *Liquet* mi deierare. Eun. II, 3, 40.

Liquido]

Liquido] Si opus ſit iurato mihi, vt *liquido* poſſim. And. IV, 3, 14. vide Notas.

Lis] *Lites* ſequi. And. IV, 5, 16. *Lites* factae ſunt inter eos maxumae. Eun. IV, 5, 8. Paratae *lites*. Ad. V, 3, 6. Neque *lites* vllae inter eas. Hec. I, 2, 105. Tu iam *lites* audies. Ph. I, 4, 42. Potius quam *lites* ſecter. Ph. II, 3, 61. Erus liberalis eſt, et fugitans *litium*. Erus vt his deſiſtat *litibus*. Ph. IV, 3. 18 et 29.

Literae] Fac periclum in *literis*. Eun. III, 2, 23.

Litigo] Quid illic hominum *litigant*? And. IV, 4, 6. Cum illa *litigat*. And. V, 2, 12. Etiam mecum *litigas*? Hec. III, 5, 57.

Locito] Agelli eſt hic ſub vrbe paulum, quod *locitas* foras. Ad. V, 8, 27.

Loco] Quid ſi filiam ſuam vnicam *locaret*? Phorm. IV, 3, 41. Nuptum virginem *locaui* huic aduleſcenti. Ph. V, 1, 25. Quicum volebam atque vt volebam filiam *locatam*. Phorm. V, 1, 32. vide Notas.

Locus] Quis igitur relictus eſt obiurgandi *locus*? And. I, 1, 127. Nunc non eſt narrandi *locus*. And. II, 2, 17. Venit meditatus alicunde ex ſolo *loco*. And. II, 4, 3. Nihil eſt preci *loci* relictum. And. III, 4, 22. Virum in quouis *loco* paratum. And. IV, 3, 3. Reſtitue quem a me accepiſti *locum*. And. IV, 1, 57. vide Notas. Interea *loci*. Eun. I, 2, 46. Viden me ex eodem ortum *loco*? Eun. II, 2, 10. Vbi ſatias coepit fieri, commuto *locum*. Eun. V, 5, 3. Et cognoſcendi et ignoſcendi dabitur peccati *locus*. He. II, 1, 6. In eum res rediit iam *locum*. He. II, 3, 118. Da illis *locum*. He. III, 3, 25. Eum Plautus *locum* reliquit integrum. Eum hic *locum* ſumpſit ſibi in Adelphos. *Locum* reprehenſum, qui praeteritus negligentiaſt. Adelph. Prol. 9, 10 et 13. Pecuniam in *loco* neglegere. Ad. II, 2, 8. Peiore res *loco* non potis eſt eſſe, quam in quo nunc ſitaſt. *Ad.* III, 2, 46. Poetam reſtitui in *locum*. Hec. Prol. 13. Pugnant de *loco*. Ego interea meum non potui tutari *locum*. Hec. Alt. Prol. 33 et 34. Noſter grex motus *locoſt*, quem actoris virtus nobis reſtituit *locum*. Ph. Prol. 32 et 33. Ego in eum incidi infelix *locum*. Ph. I, 3, 23. Videtis quo in *loco* res haec ſiet. Ph. II, 4, 6. Da *locum* melioribus. Ph. III, 2, 37. In ignotum *locum*. Ph. III, 3, 15.

Logi] Faeneratum iſtuc beneficium pulchre tibi dices. D. *Logi*. Ph. III, 2, 8.

Longe] Adcurrit ad me, quam *longe* quidem. Eun. II, 3, 44. Quam *longe* a mari. Eun. III, 3, 13. *Longe* iam abieram, cum ſenſi. Eun. IV, 2, 5. Errat *longe*. Ad. I, 1, 40.

Longinquitas] Vt ne cui mea *longinquitas* aetatis obſtet. Hec. IV, 2, 20. vide Notas.

Longitudo] Conſulere in *longitudinem*. Heaut. V, 2, 10.

Longule] Non cogitas hinc *longule* eſſe? He. II, 2, 10.

Longus] *Longumſt* nos illum expectare. And. V, 6, 13. Quam *longum* ſpatium amandi amicam tibi dedi? Hec. IV, 4, 62. Experire: non eſt *longum*. Phorm. III, 2, 10.

Loquor] Aperte ipſam rem modo *locutus*. And. I, 2, 31. Auſculto, *loquere* quid velis. And. III, 3, 5. Mitte male *loqui*. And. V, 3, 2. Perplexe *loqui*. Eun. V, 1, 1. Optata *loquere*. He. III, 3, 50. Numquam commodius vmquam

erum audiui *loqui.* He. III, 2, 48. Illi haut licebat, niſi praefinito *loqui.* Hec. I, 2, 19. Crederem vera hunc *loqui.* Phorm. II, 1, 48. Pergin ero abſenti male *loqui*, inpuriſſime? Ph. II, 3, 25.

Lorum] Vsque ad necem opperiere *loris.* SA. *Loris* liber. Ad. II, 1, 28.

Lubens] Ego vero illud fecerim ac *lubens.* Eun. III, 5, 43. vide Notas. Faciam boni tibi aliquid, ac *lubens.* Heaut. IV, 5, 15. Tibi *lubens* bene faxim. Ad. V, 5, 5. Hilarum ac *lubentem* fac te gnati in nuptiis. Ad. IV, 7, 38. Nihil eſt, aeque quod faciam *lubens.* Phorm. III, 3, 32.

Lubet] Age age, vt *lubet.* And. II, 1, 16. Quae meo cumque animo *lubitum*ſt. And. I, 5, 28. Quamobrem? S. Quia *lubet.* And. V, 2, 21. Faciat, quod *lubet.* Hea. III, 1, 55. Nil vident, niſi quod *lubet.* Heaut. IV, 1, 30. Vt *lubet.* Ad. II, 2, 38. Quo *lubet* cruciatu per me exquire. Hec. V, 2, 7. Huc, ſi quid *lubet.* Ph. V, 7, 88.

Lubido] Ingenium eſt omnium hominum ab labore procliue ad *lubidinem.* And. I, 1, 51. Quo magis *lubido* fruſtra incendatur tua. And. II, 3, 8. Dumque eius *lubido* occluſaſt contumeliis. And. III, 3, 25. Praeter eius *lubidinem.* Heaut. I, 2, 27.

Luci] Cum primo *luci.* Ad. V, 3, 55. vide Notas.

Luciſcit] *Luciſcit* hoc iam. He. III, 1, 1.

Lucrum] Magnum eſſe in ea re *lucrum.* Heaut. III, 3, 48. Ne ille haut ſcit, paulum *lucri*, quantum eii damni apportet. Heaut. IV, 4, 25. Pecuniam in loco neglegere maxumum interdumſt *lucrum.* Ad. II, 2, 8. Id de *lucro* putato eſſe. Ad. V, 3, 31. Omne quod eſt interea tempus, priusquam id reſcitumſt, *lucro*ſt. Hec. III, 1, 7. Quid mihi *lucri* eſt te fallere? Phorm. I, 2, 11. Omne id deputabo eſſe in *lucro.* Phorm. II, 1, 21.

Lucto] Illi anulum, dum *luctat*, detraxiſſe. Hec. V, 3, 31.

Luctus] Filio *luctum* paras. Hec. II, 1, 13.

Luculentus] Forma *luculenta.* Heaut. III, 2, 12.

Ludibrium] *Ludibrio* haberi. Hec. I, 2, 74. Non ſic *ludibrio* tuis factis habitus eſſem. Hec. IV, 1, 11.

Ludificor] Poſtquam *ludificatu*ſt virginem. Eun. IV, 3, 3. Tu me hic etiam, nebulo, *ludificabere*? Eun. IV, 4, 50. Quid vos, malum, ergo me ſic *ludificamini*? Phorm. V, 7, 55.

Ludo] Non te credas Davom *ludere.* And. IV, 4, 48. Nebulonem hunc certumſt *ludere.* Eun. II, 2, 38. Cibum vna capias, adſis, tangas, *ludas*, propter dormias. Eun. II, 3, 81. Conſimilem *luſerat* iam olim ille ludum. Eun. III, 5, 38. *Ludis* fortaſſe me. Hea. IV, 6, 20. Congrum iſtum maxumum in aqua ſinito *ludere* pauliſper. Adelph. III, 3, 23. Cur non *ludo* hunc aliquantiſper? Obſecro num *ludis* tu nunc me? Ad. IV, 5, 5 et 63. Propter ſuam inpotentiam ſe ſemper credunt *ludier.* Ad. IV, 3, 16. vide Notas. Ita vitaſt hominum, quaſi ſi *ludas* teſſeris. Ad. IV, 7, 21. In iſtis opera *luditur.* Phorm. II, 2, 18.

Ludus] Quos me *ludos* redderet? And. III, 1, 21. vide Notas. *Ludum* iocumque dicas fuiſſe illum alterum. Eun. II, 3, 8. Conſimilem luſerat *ludum*: Eun. III, 5, 38. Non poſſum ſatis narrare quos prae-

buer

hueris *ludos* intus. Eun. V, 6, 9. Vobis datur poteſtas condecorandi *ludos* ſcenicos. Hec. Alt. Prol. 37. In eodem omnes mihi videntur *ludo* doctae ad malitiam. Ei *ludo*, ſi vlla ſit magiſtra, hanc eſſe ſatis certo ſcio. Hec. II, 1, 6 et 7. vide Not. Sectari, in *ludum* ducere et redducere. In quo haec diſcebat *ludo*. Phorm. I, 2, 6 et 8. Vt *ludos* facit. Phorm. V, 7, 52.

Lugubris] Mediocriter veſtitam veſte *lugubri*. Heaut. II, 3, 45.

Lupus] Ouem *lupo* commiſi. Eun. V, 1, 16. vide Notas. *Lupus* in fabula. Ad. IV, 1, 21. Auribus teneo *lupum*. Ph. III, 2, 21.

Lutum] Te ibidem peruoluam in *luto*. And. IV, 4, 38. In eodem haeſitas *luto*. Ph. V, 2, 15.

Lux] Neue vſque ad *lucem* vigiles. Eun. II, 2, 47. Qui ab Orco mortuum me reducem in *lucem* feceris. Hec. V, 4, 12.

Luxus] Adoleſcens *luxu* perditus. Adelph. IV, 7, 42.

M.

Macellum] Interea loci ad *macellum* vbi aduenimus. Eun. II, 2, 24. Noſtin porticum apud *macellum* hac deorſum? Adelph. IV, 2, 34.

Maceria] Hanc in horto *maceriam* iube dirui. Ad. V, 7, 10.

Macero] Anime mi, noli te *macerare*. And. IV, 2, 2. Cur me *macero*? And. V, 3, 15. Salſamenta haec fac *macerentur* pulchre. Ad. III, 3, 26.

Macto] Faxo eum tali *mactatum*, atque hic eſt, infortunio. Phorm. V, 8, 39.

Macula] Hanc *maculam* nos decet effugere. Ad. V, 8, 31.

Maeſtus] Domum reuortor *maeſtus*. Heaut. I, 1, 70.

Magiſter] Dum eum aetas, metus, *magiſter* cohibebant? And. I, 1, 27. vid. Not. Si quis *magiſtrum* cepit ad eam rem improbum. And. I, 2, 21. Me filiis relinquont quaſi *magiſtrum*. Ph. I, 2, 22.

Magiſtratus] *Magiſtratus* cum ibi adeſſent, occeptaſt agi. Eun. Prol. 22. vide Notas. *Magiſtratus* adi. Phorm. II, 3, 56.

Magni facere] Quem ego intellexi illam haut minus quam ſe ipſum *magni facere*. Hec. II, 2, 18.

Magnifice] Ego te *magnifice* tractare poſſim. Hea. III, 2, 45. Hic me *magnifice* ecfero. Heaut. IV, 3, 31. Numquam ita *magnifice* quicquam dicam. Adelph. II, 3, 4.

Magnificentia] In' hinc malam rem cum iſtac *magnificentia*. Phorm. V, 7, 37.

Magnificus] Vſque adeo illius ferre poſſum ineptiam et *magnifica* verba. Eun. IV, 6, 3. Meaſt petax, procax, *magnifica*, ſumtuoſa, nobilis. Heaut. II, 1, 15.

Magni pendo] Ego quoque a meis me amari et *magni pendi* poſtulo. Ad. V, 4, 25.

Magnus] *Magnum* exemplum continentiae. And. I, 1, 65. Neque ſine tuo *magno* malo. And. I, 2, 8. Hic quoque bonam *magnam*que partem ad te attulit. Eun. I, 2, 43. Nebulo *magnus* eſt. Eun. IV, 7, 15. *Magna* familiaritas conflataſt. Eun. V, 2, 35. Voluptatem *magnam* nuntias. Heaut. I, 2, 10. Ne iſta *magno* iam conatu *magnas* nugas dixerit. Hea. IV, 1, 8. *Magnum* ſignum. Hea. II, 3, 57. Non fit ſine periculo facinus *magnum* et commemorabile. Hea. II, 3, 73. Ne illiuſmodi iam *magna* nobis ciuium paenuriaſt. Ad. III, 3, 87. Caprificus *magna*. Adelph. IV, 2, 38.

Maiores]

Maiores] Spero erit ſimilis *maiorum* ſuum. Ad. III, 3, 57.

Maiuſculus] Thais, quam ego ſum, *maiuſcula*ſt. Eun. III, 3, 21.

Mala] Pugnus continuo in *mala* haereat. Ad. II, 1, 17.

Male] Hoc *male* habet virum. And. I, 6, 5. Mitte *male* loqui. And. V, 3, 2. Te vt *male* vrat. Eun. III, 1, 48. Vtinam ſic ſint, qui mihi *male* volunt. Eun. IV, 3, 13. Prodi *male* conciliate. Eun. IV, 4, 2. *Male* mulcabo ipſam. Eun. IV, 7, 13. Tibi timui *male*. Hec. III, 2, 20. *Male* docet te mea facilitas multa. He. IV, 1, 35. Tibi bene eſſe ſoli, ſibi cum ſit *male*. Ad. I, 1, 9. Haec *male* iudicas. Ad. I, 20, 2. Quae res tibi vortat *male*. Ad. II, 1, 37. *Male* odi. Ad. IV, 1, 17. Animo *male*ſt. Ad. IV, 5, 21. *Male* metuo. Hec. III, 2, 2. Effugere, volgus quod *male* audit mulierum. Hec. IV, 2, 24. Nihil eſt, quin *male* narrando poſſit deprauarier. Ph. IV, 4, 16.

Maledico] Deſinant *maledicere*. And. Prol. 23. Neſcis cui *maledicas* nunc viro. Eun. IV, 7, 29. Qui nobis *maledictum* velit. Hec. IV, 2, 14. Niſi haberet cui *malediceret*. Ph. Prol. 15. *Male* factum. Ph. V, 1, 24.

Maledictum] Veteris poetae *maledictis* reſpondeat. And. Prol. 7. Niſi finem *maledictis* facit. Heaut. Prol. 34. Quod illi *maledictum* vehemens eſſe exiſtumant. Ad. Prol. 17. *Maledicta* in ſe tranſtulit. Ad. II, 3, 10. Mitto *maledicta* omnia. Ad. V, 3, 9. *Maledictis* deterrere, ne ſcribat, parat. Phorm. Prol. 3.

Malefacio] Cum *malefacere* crederem mi impunius licere. He. III, 2, 49. vide Notas. Neque tu verbis ſolues vnquam, quod mi re *malefeceris*. Ad. II, 1, 10. Di tibi *malefaciant*. Ph. II, 3, 47.

Malefactum] *Malefacta* ne noſcant ſua. And. Prol. 23. Ob *malefacta* haec. Ad. II, 1, 46.

Maleficium] Pro *maleficio* beneficium ſummum reddere. Ph. II, 2, 22.

Maleuolus] Qui *maleuoli* veteris poetae maledictis reſpondeat. And. Prol. 6. Rumores diſtulerunt *maleuoli*. *Maleuolus* vetus poeta dictitat. He. Prol. 16 et 22. Iſti dicunt *maleuoli*. Adelph. Prol. 15.

Malignus] *Maligna* magis et magis procax facta illico eſt. Hec. I, 2, 84. vide Notas.

Malitia] Exprompta *malitia*. And. IV, 3, 8. vide Notas. Ius ſummum ſaepe ſumma eſt *malitia*. He. IV, 5, 48. Doctae ad *malitiam*. Hec. II, 1, 6. Si eum inſimulabis *malitiae*, male audies. Ph. II, 3, 12. vide Notas. Vtrum ſtultitia facere ego hunc an *malitia* dicam, incertus ſum. Ph. IV, 3, 54.

Malo] Nuptias effugere ego iſtas *malo*, quam tu adipiſcier. And. II, 1, 32. Mori me *malim*, Eun. I, 1, 21. Nihil eſt, quod *malim*. Ad. III, 2, 13. Quid eſt mihi quod *malim*? Hec. V, 2, 38. Nullam mihi *malim*, quam iſtanc vxorem dari. Ph. IV, 3, 53.

Malum] Nihil ſuſpicans *mali*. And. I, 1, 89. Dederit qui damnum aut *malum*. And. I, 1, 116. Ex illis ſeſe emerſurum *malis*. And. III, 3, 30. Neſcis quantis in *malis* verſer miſer. And. IV, 1, 25 Facile hic plus *mali* eſt, quam illic boni. And. IV, 3, 5. Quod ſim ego nactus *mali*. And. V, 6, 3. Dabit haec Thais mihi magnum *malum*. Eun. III, 3, 2. Tantum deueniſſe ad eum *mali*. He. IV, 5, 2. Aliquid gnato conficies *mali*. Non vides quantum *mali* ex ea re excites? He. V, 3;

I et II. *Malo* coactus. Ad. I, 1, 44. Haut cito *mali* quid ortum ex hoc ſit publice. Ad. III, 3, 89. In quod me conieci *malum*. Hec. I, 2, 57. Aliquid tuliſſe comminiſcentur *mali*. Era in crimen veniet, ego vero in magnum *malum*. Hec. III, 1, 53 et 55. Neſcio quod magnum hoc nuntio expecto *malum*. Ph. I, 4, 16. Tum hoc eſſe mi obiectum *malum*? Nec cum huiusmodi vmquam vſus venit vt conflictares *malo*. Ph. III, 2, 18 et 20. Tanta in me inpendent *mala*. Ph. I, 4, 2. Me quaerere in *malo* iubeas *malum*? Ph. III, 3, 11. vide Notas. *Malum*, quod iſti Di Deaeque omnes duint. Ph. V, 7, 83.

Malum] Qui, *malum*, alii? Eun. IV, 7, 10. Quas, *malum*, ambages mihi narrare occipit? Heaut. II, 3, 77. Quid hoc, *malum*, infelicitatis? Ad. IV, 2, 5. Quid, *malum*, mihi bone vir narras? Ad. IV, 2, 18. Quid tua, *malum*, id refert? Ph. IV, 5, 11.

Malus] *Mala* mens, *malus* animus. And. I, 1, 137. Abin hinc in *malam* rem? And. II, 1, 17. Facere meretrices *malas*. Eun. Prol. 37. Dolo *malo* haec fieri omnia. Eun. III, 3, 1. *Malam* rem hinc ibis? Eun. III, 3, 30. *Malo* ex principio magna familiaritas conflatast. Eun. V, 2, 35. Animus ſe cupiditate deuinxit *mala*. He. I, 2, 34. Non *malus*, neque iners. Ad. III, 4, 34. Numquam animum ad *malas* adducam partis. Hec. V, 3, 38. I in *malam* crucem. Ph. II, 3, 21. vide Notas. Potius cum bona componantur gratia, quam cum *mala*. Ph IV, 3, 17. Vt te quidem omnes Di Deaeque *malis* exemplis perdant. Ph. V, 4, 7. Facinus indignum et *malum*. Ph. V, 8, 19.

Mamma] Huius filio hodie prima *mammam* dedit. Ad. V, 9, 18. vide Notas.

Mancipium. Mancupium] Quid videtur hoc tibi *mancupium*? Eun. II, 2, 43. *Mancipia* haec ducam ad Thaidem. Eun. II, 3, 73.

Mando] Bona noſtra haec tibi permitto, et tuae *mando* fidei. And. I, 5, 61. Satine hoc *mandatumſt* tibi? Eun. II, 1, 2. Huic *mandet*, ſiquid recte curatum velis. Ad. III, 3, 8.

Mane] Numquam tam *mane* egredior. He. I, 1, 15. Te demiror tam *mane*, qui heri tantum biberis. He. III, 2, 7. Cras *mane*. Ph. III, 2, 46.

Maneo] Vt *maneam* ſolus cum ſola. Eun. III, 5, 31. *Mane*: hoc quod coepi, primum enarrem. He. II, 3, 32. *Mane*, *mane*. He. III, 3, 52. Vt vt erat, *manſum* tamen oportuit. He. I, 2, 26. Quamvis etiam *maneo* otioſus hic. Ad. II, 4, 15. *Manere* adfinitatem hanc inter nos volo. Hec. IV, 4, 101.

Manipulus] *Manipulus* furum. Eun. IV, 7, 6.

Manſio] Itiones crebrae et *manſiones* diutinae. Ph. V, 8, 23.

Manſuetus] *Manſueti* animi officia. And. I, 1, 87.

Manus] *Manibus*, pedibus obnixe omnia facturum. And. I, 1, 134. Hanc mi in *manum* dat. And. I, 5, 61. Conari *manibus*, pedibus. And. IV, 1, 52. *Manum* in ſinum meretrici inſerere. Qui non abſtineas *manum*. He. III, 3, 2 et 4. Tu tibi iſtas poſthac comprimito *manus*. He. III, 3, 29. Ego liberali illam adſero cauſa *manu*. Ad. II, 1, 40. Puerum modo tantillum in *manibus* geſtaui meis. Continebit poſthac, ſi ſapiet,

ſapiet, *manus*. Eſt ad hanc *manum* ſacellum. Ad. IV, 2, 24, 26 et 37. Huic aliquid paulum prae *manu* dederis. Ad. V, 9, 23. Tibi id in *manu* eſt, ne fiat. Hec. III, 5, 43. Quid vis dari tibi in *manum*? Ph. IV, 3, 29. Emiſſa eſt *manu*. Ph. V, 5, 2.

Mare] Quam longe a *mari*. Eun. III, 3, 13. O caelum, o terra, o *maria* Neptuni. Ad. V, 3, 4. Numquam es ingreſſus *mare*. Hec. III, 4, 5.

Maritus] Nouus *maritus* anno demum quinto et ſexageſimo fiam? Ad. V, 8, 15.

Maſtigia] Non manum abſtines, *maſtigia*? Ad. V, 2, 6.

Mater] Samia mihi *mater* fuit. Eun. I, 2, 27, *Matris* nomen et patris dicebat ipſa. Eun. I, 2, 31. Quam pridem mi pater et *mater* mortui eſſent. Eun. III, 3, 12. *Mater*, cuius ſub imperioſt, mala. He. II, 2, 4. *Matres* omnes filiis in peccato adiutrices. He. V, 2, 38. Virgo eſt cum *matre*. Ad. IV, 5, 16.

Materfamilias] Meretrix et *materfamilias* vna in domo? Adelph. IV, 7, 29.

Maternus] Miſericordia, animus *maternus*. Hea. IV, 1, 24.

Matrimonium] Si eſſet noſtro ex vſu hoc *matrimonium*. Hec. IV, 1, 33.

Matrona] *Matronam* nullam in aedibus. And. II, 2, 27. Bonas *matronas* facere. Eun. Prol. 37.

Mature] Fiet. PH. At *mature*. Eun. II, 1, 2. *Mature* vt cum cognorit, perpetuo oderit. Eun. V, 6, 11.

Maturo] Nuptias quantum queam vt *maturem*. And. III, 3, 45. Id vt *maturent* facere. He. III, 1, 87.

Mauolo] Omnes ſibi eſſe bene *mauelle*, quam alteri. And. II, 5, 16. vide Notas. Quamuis cauſam hunc ſuſpicari, quam ipſam veram, *mauolo*. Hec. IV, 1, 25.

Maxume] Nunc cum *maxume* abs te poſtulo atque oro. And. V, 1, 4. vide Notas. Quibus id *maxume* vtileſt. And. V, 1, 16. Si ego digna hac contumelia ſum *maxume*. Eun. V, 2, 27. Quam *maxume* ſeruire voſtris commodis. Heaut. Prol. 50. Cuius mos *maxume*ſt conſimilis voſtrum. Hea. II, 4, 13. Amabat, vt cum *maxume*. Hec. I, 2, 40. Ea res multo *maxume* disiunxit illum ab illa. Hec. I, 2, 85. Cum ſecundae res ſunt *maxume*, tum *maxume* meditari ſecum oportet. Phorm. II, 1, 11.

Maxumi] Haec te ſolum ſemper fecit *maxumi*. And. I, 5, 58. Merito te ſemper *maxumi* feci. And. III, 3, 42.

Mecaſtor] Salue *mecaſtor*, Parmeno. Hec. I, 2, 8.

Medeor] Cupiditates, quas paulo *mederi* poſſis. Ph. V, 4, 3.

Medicor] Gnato vt *medicarer* tuo. And. V, 1, 12. Cum egomet poſſim in hac re *medicari* mihi. And. V, 4, 41.

Medicus] Nemon *medicum* adduxit? Hec. III, 1, 43.

Mediocris] Non *mediocris* hominis haec ſunt officia. Adelph. V, 9, 9.

Mediocriter] Horum ille nihil egregie praeter cetera ſtudebat, et tamen omnia haec *mediocriter*. And. I, 1, 32. *Mediocriter* veſtitam veſte lugubri. Hea. II, 3, 45.

Meditor] Venit *meditatus* alicunde ex ſolo loco. And. II, 4, 3. Cauſam *meditari*. Ad. II, 1, 41. *Meditor* eſſe adfabilis. Ad V, 6, 8. *Meditari* ſecum oportet. *Meditata* mihi ſunt omnia mea incommoda. Ph. II, 1, 12 et 18.

Medius] *Mediam* mulierem complectitur. And. I, 1, 106. In *mediam* viam prouoluam. And. IV, 4, 37. In *medium* huc agmen cum vecti. Eun. IV, 7, 4. Sublimem *medium* arriperem. Ad. III, 2, 18. Mater virginis in *medioſt*. Ad. III, 4, 33. E *medio* aequom excedere eſt. Hec. IV, 3, 14. In *medio* omnibus palmam eſſe poſitam. Ph. Prol. 16. E *medio* exceſſit. Ph. V, 7, 74. E *medio* abiit. Phorm. V, 8, 30.

Mehercle] Haec verba vna *mehercle* falſa lacrimula reſtinguet. Eun. I, 1, 22. Pulchre *mehercle* dictum ac ſapienter. Eun. III, 1, 26.

Melior] *Melius* tute reperi. And. IV, 1, 56. Numquam vidi *melius* conſilium dari. Eun. II, 3, 85. Idem hoc aut *melius* tute inueniſſes. Eun. III, 1, 63. vide Notas. Agrum *meliorem* nemo habet. Heaut. I, 1, 12. *Melius*, peius, proſit, obſit, nil vident. Heaut. IV, 1, 30. Tanto hercle *melior*. Hea. III, 2, 38. Mentem vobis *meliorem*. Ad. III, 3, 78. Da locum *melioribus*. Ph. III, 2, 37. Di *melius* duint. Ph. V, 8, 16.

Melius. Aduerb.] Accipit homo nemo *melius* prorſum neque prolixius. Eun. V, 8, 52. Aliena vt *melius* videant et diiudicent, quam ſua. He. III, 1, 95. Ante aedis non feciſſe erit *melius* hic conuicium. Ad. II, 1, 26. Cedo, vt *melius* dicas. Ad. III, 2, 52. vide Notas. Non potuit *melius*. Ad. IV, 2, 29. Facilitate nihil eſſe homini *melius*, neque clementia. Ad. V, 4, 7. Multo *melius* ſcio. Hec. II, 1, 20. Tute idem *melius* feceris. Ph. II, 3, 79.

Meliuſculus] Saluan Philumena eſt? PAM. *Meliuſcula* eſt. Hec. III, 2, 19.

Membrum] *Membra* metu debilia ſunt. Ad. IV, 4, 4.

Memini] Virginem forma bona *memini* videre. And II, 5, 18.

Memor] Vt *memor* eſſes ſui. P. *Memor* eſſem? And. I, 5, 46 et 47. *Memorem* me dices et gratum. Ad. II, 2, 43.

Memorabilis] Hoccine credibile, aut *memorabile*? And. IV, 1, 1.

Memoria] In *memoria* habeo. And. I, 1, 13. Haec habui in *memoria*. Eun. I, 2, 90. Redige in *memoriam*. Phorm. II, 3, 36. Redii mecum in *memoriam*. Ph. V, 3, 19. vide Notas.

Memoriter] Cognoſcitne? CH. ac *memoriter*. Eun. V, 3, 6. *Memoriter* progeniem veſtram vſque ab auo atque atauo proferens. Ph. II, 3, 47.

Memoro] Idque ſi nunc *memorare* hic velim. Hec. III, 5, 21.

Menander] *Menander* fecit Andriam et Perinthiam. And. Prol. 9. Item vt *Menandri* Phaſma nunc nuper dedit. *Menandri* Eunuchum. Colax *Menandri* Eunuchum. Colax *Menandri* eſt. Eun. Prol. 9, 20 et 30.

Mendicus] Hereditatem perſequi, *mendicum*. And. IV, 5, 21.

Mens] Mala *mens*, malus animus. And. I, 1, 137. Hoc adeo ex hac re venit in *mentem* mihi. Eun. II, 2, 2. Neque pes, neque *mens* ſatis ſuum officium facit. Eun. IV, 5, 3. Quodcunque inciderit in *mentem*, volet. He. III, 1, 75. vide Notas. Ego dicam, quod mi in *mentem* eſt. He. V, 2, 33. vide Notas. *Mentem* vobis meliorem dari. Adelph. III, 3, 78. Nilne in *mentem* eſt? Ad. IV, 1, 12. vide Notas. Vbi eius aduenti venit in *mentem*. Ph. I, 3, 2. Mihi

venibat in *mentem* eius incommodi. Ph. IV, 3, 47. vide Notas.

Menſis] Illum liquet mi deierare, his *menſibus* ſex ſeptem prorſus non vidiſſe proxumis. Eun. II, 3, 40. *Menſis* tris abeſt. He. I, 1, 66. Non ſex totis *menſibus* prius olfeciſſem, quam ille quicquam coeperet? Ad. III, 3, 42. *Menſes* abierunt decem? Ad. IV, 5, 57. *Menſis* decimus eſt. Ad. III, 4, 29. vide Notas. *Menſis* agitur hic iam ſeptimus. Hec. III, 3, 34.

Mentio] Si quando illa *mentionem* Phaedriae facit. Eun. III, 1, 47.

Mentior] Si quicquam inuenies me *mentitum*, occidito. And. V, 2, 22. An *mentita* es? Eun. V, 6, 16. Non eſt *mentiri* meum. He. III, 2, 38.

Mercator] Fuit olim hinc quidam ſenex, *mercator*. And. I, 3, 17. vide Notas. Matri paruolam puellam dono quidam *mercator* dedit. Eun. I, 2, 29.

Mercatus] Niſi eo ad *mercatum* venio, damnum eſt maxumum. Ad. II, 2, 23. Me ire dicam ad *mercatum*. Ph. V, 5, 10.

Mercennarius] A villa *mercennarium* vidi. Ad. IV, 2, 2.

Merces] Inſcripſi ilico aedis *mercede*. He. I, 1, 93. *Mercedem* dare lex iubet eii atque amittere? Ph. II, 3, 67.

Mercor] Inhoneſtum hominem, quem *mercatus* eſt heri. Eun. II, 3, 66. Quem *mercatus* frater fuerat Thaidi. Eun. III, 5, 21. Agrum hunc *mercatus* ſum. He. I, 1, 94.

Mereo. Mereor] Vnum hoc ſcio, eſſe *meritam*, vt memor eſſes ſui. And. I, 5, 46. vide Notas. Cum is nil *mereat*. And. II, 1, 31. vide Notas. Quid *meritu's*? D. crucem. And. III, 5, 15. Ita vti *merita* es. Eun. IV, 6, 12. Quid de te tantum *meruiſti*? He. I, 1, 31. Saepe *meritum* quod vellem ſcio. Hec. III, 5, 37. vide Notas. Nil ſuaue *meritaſt*. Ph. II, 1, 75. vide Notas. Eſſe in hac re culpam *meritum* non nego. Ph. V, 8, 25. vide Notas.

Meretricius] *Meretricios* amores nuptiis conglutinas? And. V, 4, 10. Si in domum *meretriciam* deducar. Eun. II, 3, 91. Ignaram artis *meretriciae*. He. II, 1, 14.

Meretrix] *Mirum* vero, inpudenter mulier ſi facit *meretrix*. And. IV, 4, 16. vide Notas. Bonas matronas facere, *meretrices* malas. Eun. Prol. 37. Non perpeti *meretricum* contumelias. Eun. I, 1, 3. Quomodo aduleſcentulus *meretricum* ingenia et mores poſſet noſcere. Eun. V, 4, 10. An iam ſcit ille quid *meretrix* ſiet? Eun. V, 5, 16. Audaciam *meretricum* ſpecta. Eun. V, 5, 24. Mulier commoda et faceta haec *meretrix*. He. III, 2, 11. Vidin ego te modo manum in ſinum huic *meretrici* inſerere? He. III, 3, 2. Peſſuma haec eſt *meretrix*. He. III, 3, 38. *Meretrix* et mater familias vna in domo? Ad. IV, 7, 29. Per pol quam paucis reperias *meretricibus* fidelis eueniſſe amatores. Hec. I, 1, 1. vide Notas. Filiam nuptam cum eo qui *meretricem* amaret. Hec. IV, 1, 24. Animum ad *meretricem* induxti. Hec. IV, 4, 67.

Meridies] *Meridie* ipſo faciam vt ſtipulam colligat. Ad. V, 3, 62.

Merito] *Merito* te amo. Eun. I, 2, 106. Derides? *merito*. He. V, 1, 42. vide Notas. *Merito* iratus eſt. Hec. III, 5, 55. Dis magnas *merito* gratias habeo atque ago. Ph. V, 7, 1.

Meritum] *Merito* tuo. Eun. III, 2, 5. Sic *meritum*ſt meum. He. I, 1, 40. Pro *merito*. Ph. II 2, 23 et 24. At meo *merito* credo. *Merito* hoc meo videtur factum? Ph. V, 8, 42 et 44.

Merus] Nihil, niſi ſpem *meram*. Ph. I, 2, 96.

Metuo] *Metui* à Chryſide. And. I, 1, 79. *Metuo*, vt ſubſtet hoſpes. And. V, 4, 11. *Metuo* fratrem, ne intus ſit. Eun. III, 5, 62. Ne *metuas*. Eun. IV, 7, 16. *Metuo* quid ſit. He. IV, 1, 7. Si me *metuis*, mores caue in te eſſe iſtos ſentiam. He. V, 4, 9. Nec *metuit* quemquam. Adelph. I, 2, 5. Male *metuo*. Hec. III, 2, 2. Nec pol iſtae *metuunt* Deos: neque has reſpicere Deos opinor. Hec. V, 2, 6.

Metus] Dum eum aetas, *metus*, magiſter cohibebant. And. I, 1, 27. vide Notas. Amoto *metu*. And. I, 2, 10. vide Notas. Oratio haec me miſeram examinauit *metu*. And. I, 5, 16. Vt *metum* quo in nunc eſt adimam. Quam primum hoc me libera miſerum *metu*. And. II, 2, 2 et 14. Animus commotuſt *metu*. And. V, 4, 34. Lingua haeret *metu*. Eun. V, 5, 7. In *metu* eſſe hunc, illi eſt vtile. He. I, 2, 25. Liberos retinere *metu*. Ad. I, 1, 33. Membra *metu* debilia ſunt. Ad. IV, 4, 4. Dempſi *metum* omnem. Ad. IV, 7, 18. Neſcis quo in *metu* et quanto in periclo ſimus. Ph. I, 2, 7. Quantus *metus* eſt mihi? Ph. III, 1, 18. Nos exoneraſtis *metu*. Ph. V, 6, 3.

Migro] Ex vrbe tu rus habitatum *migres*? Hec. IV, 2, 13.

Miles] *Miles* glorioſus. Eun. Prol. 31. Mira vero *militi* quae placeant. Eun. II, 2, 57. Imperatoris virtutem noueram, et vim *militum*. Eun. IV, 7, 8. Ita vti fortis decet *milites*. Eun. IV, 7, 45. Cum *milite* inhumaniſſimo. Haut opinor commode finem ſtatuiſſe orationi *militem*. Hec. I, 2, 10 et 21.

Mileſius] Ille vbi eſt *Mileſius*? Ad. IV, 5, 68.

Miletus] Habitat *Mileti*. *Miletum* vsque obſecro? Ad. IV, 5, 20 et 21.

Milies] Ex ipſa *milies* audiui. And. V, 4, 43. Plus *milies* iam audiui. Eun. III, 1, 32. At enim taedet iam audire eadem *milies*. Phorm. III, 2, 2.

Militia] Vna ſemper *militiae* et domi fuimus. Ad. III, 4, 49.

Milito] In Aſiam ad Regem *militatum* abiit. He. I, 1, 65. Profugiet aliquo *militatum*. Adelph. III, 3, 31.

Mille] Huic drachumarum argenti haec *mille* dederat mutuum. Illi datum iri *mille* numum praeſtit. Heaut. III, 3, 40 et 45. vide Notas.

Miluus] Non rete accipitri tenditur, neque *milüo*. Ph. II, 2, 16.

Mina] *Minas* pro ambobus viginti dedi. Eun. I, 2, 89. Hic ſunt tres *minae*. Eun. III, 2, 18. Emit? quanti? P. Viginti *minis*? Eun. V, 5, 14. Tibi perdere talentum hoc pacto ſatius eſt, quam illo *minam*. He. III, 1, 66. *Minas* quidem decem habet a me filia. He. IV, 7, 7. *Minas* decem conradet alicunde. Adelph. II, 2, 34. Dedit praeterea in ſumptum, dimidium *minae*. Ad. III, 3, 16. *Minas* quinque accipe. Ph. II, 3, 63. Solae triginta *minae*. Ph. III, 3, 24.

Minae] Si illum relinquo, eius vitae timeo: ſin opitulor, huius *minas*. And. I, 3, 5.

Minerua] Si ex capite ſis meo natus, item vt aiunt *Mineruam* eſſe ex Ioue. He. V, 4, 13.

Minime] *Minime* multos laedere. Eun. Prol. 2. Cum *minime* vellem, *minime*que opus fuit. Eun. II, 3, 42. *Minime* gentium. Eun. IV, 1, 11. *Minime* mirum. He. II, 3, 4. *Minime* miror. Ad. II, 1, 34. Id mea *minume* refert. Ad. V, 4, 27.

Minimus] Vt te redimas captum, quam queas *minimo*. Eun. I, 1, 30. Quomodo *minimo* periclo id demus aduleſcentulo He. III, 1, 68. Quam *minima* in ſpe ſitus erit. He. V, 2, 44.

Minitor] Abiturum ſe abs te eſſe ilico *minitabitur*. He. III, 1, 80. vide Notas.

Minor] *Adiect.* Filium *minorem*. Eun. II, 2, 58. Quaſi iſtic mea res *minor* agatur, quam tua. He. II, 3, 113. *Minar* eſt erratio. Ad. IV, 2, 41. *Minor* ergo erus damno auctus eſt. He. IV, 1, 15. vide Notas.

Minor. verbum] Nunc *minatur* porro, ſeſe id, quod moechis ſolet. Eun. V, 4, 35. In diem iſtuc eſt fortaſſe, quod *minare*. Eun. V, 6, 19. vide Notas.

Minuo] Nec tu ea cauſa *minueris* haec quae facis And. II, 3, 18. Vt aliqua pars laboris *minuatur* mihi. He. Prol. 42. Non *minuam* meum conſilium. Hec. IV, 3, 10. *Minue* vero iram. Ph. II, 3, 88. Haeccine erat ea quae noſtros *minuit* fructus vilitas? Ph. V, 8, 24. vide Not.

Minus] Quo fiant *minus*. And. I, 2, 26. Quo tu *minus* ſcis aerumnas meas. And. IV, 1, 31. Hoc nemo fuit *minus* ineptus. Eun. II, 1, 21. Nil *minus*. Eun. III, 1, 45 *Minus* potens, quam tu, *minus* notus, *minus* amicorum hic habens. Eun. IV, 6, 22. Qui *minus*? Eun. V, 7, 3. Quanto *minus* ſpei eſt, tanto magis amo. Eun. V, 8, 23. Mihi iam *minus* *minuſ*que obtemperat. He. III, 3, 33. Nihilo *minus* ego hoc faciam tamen. He. V, 3, 10.

Minutus] Olera et piſciculos *minutos*. And. II, 2, 32.

Mirabilis] Vos eſſe iſtiuſmodi, et nos non eſſe, haut *mirabileſt*. He. II, 4, 7.

Mirandus] *Mirando* hoc tanto tam repentino bono. And. V, 4, 35. *Mirandum*ne id eſt? Hec. IV, 4, 39.

Mire] *Mire* finxit filium. He. V, 1, 25.

Mirificus] Facinus audiui *mirificiſſumum*. Ph. V, 6, 30.

Miror] *Mirabar* hoc ſi ſic abiret. And. I, 2, 4. *Miror*, vnde ſit. And. IV, 4, 1. Nequeo ſatis *mirari*. Eun. III, 4, 9. Idque adeo *miror*. He. V, 3, 2. Minime *miror*. Ad. II, 1, 43. Credo te non nil *mirari*. Hec. V, 1, 6. *Miror* qui hoc ſiet. Phorm. V, 3, 23. vide Notas.

Mirus] *Mirum*, ni domi eſt. And. III, 4, 19. Quid iſtuc tam *mirum*? And. IV, 1, 27. *Mira* vero militi quae placeant. Eun. II, 2, 57. Non *mirum* fecit vxor. Hec. IV, 4, 87. Num nouom aut *mirum*ſt? Ph. V, 6, 8.

Miſceo] Ita tu iſtaec tua *miſceto*, ne me admiſceas. He. IV, 5, 35.

Miſer] Heu me *miſerum*. And. IV, 1, 22. Vae *miſerae* mihi. And. IV, 4, 4. Perii, quid ego egi *miſer*? Eun. II, 3, 16. Apparet ſeruom hunc eſſe domini pauperis *miſeri*que. Eun. III, 2, 34. *Miſerrimus* fui fugitando. Eun. V, 2, 7. Quid ſene erit noſtro *miſerius*? He II, 3, 14. *Miſerum* oſtendi ibi militem. He II, 3, 124. vide Notas. Habet patrem quendam auidum, *miſerum* atque aridum. He. III, 2, 15. Nullam credo mulierem me *miſeriorem* viuere.

Hec. IV, 1, 51. Eheu me *miſe-rum*. Ph. I, 4, 10.

Miſerandus] O facinus *miſe-randum*. Ad. II, 1, 19. vide Notas.

Miſere] Scimus, hanc quam *miſere* amarit. And. III, 2, 40. vide Notas. Illi inuidere *miſere*. Eun. III, 1, 22 Nimis *miſere* cupio. Ad. IV, 1, 6.

Miſereſco] Inopis nunc te *mi-ſereſcat* mei. He. V, 4, 3.

Miſeret] Nonne te *miſeret* mei? And. V, 2, 28. Me tuarum *miſe-ritum*ſt fortunarum. And. III, 1, 54. Menedemi vicem *miſeret* me. He. IV, 5, 1.

Miſeria] Quaſi vbi illam ex-ſpueret *miſeriam* ex animo. Eun. III, 1, 16. Illam mihi lenirent *miſeriam*. Heaut. 1, 1, 75. Ingenio egregio ad *miſeriam* natus ſum. He. III, 1, 11. Hei *miſeriam*. Ad. II, 1, 19. vide Notas. Solus mea-rum eſt *miſeriarum* remedium. Ad. III, 1, 6. Niſi me credo, huic eſſe natum rei, ferundis *miſeriis*. Ad. IV, 2, 6. Dolore ac *miſeria* tabeſcit. Ad. IV, 3, 11. Quae haec eſt *miſeria*? Ad. IV, 2, 16. Quam ibi *miſeriam* vidi? Ad. V, 4, 13. *Miſeriam* omnem ego capio. Ad. V, 4, 22.

Miſericordia] Haec illae lacru-mae, haec illaſt *miſericordia*. And. I, 1, 99. Redducunt animum ad *miſericordiam*. And. III, 3, 27. Ad *miſericordiam* ambos addu-ces cito. He. V, 2, 42. Animus vxoris *miſericordia* deuinctus. Hec. II, 2, 92.

Mitis] Qui ait tandem nobis Sannio? SY. Iam mitis eſt. Ad. II, 4, 12.

Mitto] *Mitte* id, quod ſcio: dic, quod rogo. And. IV, 4, 25. Nos *miſſos* face. And. V, 1, 14. *Mitte* male loqui. And. V, 3, 2. *Mitte* orare. And. V, 4, 1. Iouem Da-naae *miſiſſe* aiunt in gremium imbrem aureum. Eun. III, 5, 37. Sollicitudinem iſtam *mittas*. He. I, 2, 3. Alias vt *mittam* miſerias. Hec. III, 4, 6. Vt ad pauca re-deam, ac *mittam* illius ineptias. Ph. IV, 3, 43.

Mna] Ager oppoſituſt pignori ob decem *mnas*. Ph. IV, 3, 57. vide Notas.

Moderor] Ex ſua libidine *mo-derantur*. He. II, 1, 4.

Modeſte] Adnuo, terram in-tuens *modeſte*. Eun. III, 5, 32. Si *modeſte* ac raro hoc fecit. Hec. IV, 1, 37. Animus qui *modeſte* iſtaec ferat. Ph. I, 3, 18.

Modeſtia] Eius mores toleret ſua *modeſtia*. Hec. III, 5, 28. Mea pertinacia dicat eſſe factum, haut ſua *modeſtia*. Hec. IV, 2, 15.

Modeſtus] Voltu adeo *modeſto*, adeo venuſto, vt nil ſupra. And. I, 1, 93. Proba et *modeſta*. Ad. V, 8, 7. Pudens, *modeſta*. Hec. I, 2, 90.

Modo] Aput forum *modo* e Dauo audiui. And. II, 1, 2. *Modo* vt poſſim. And. II, 4, 6. *Modone* id demum ſenſi? And. V, 3, 11. Sine *modo*. Eun. I, 1, 20. Hoc *modo* ſine te exorem. Eun. I, 2, 105. *Modo* ait, *modo* negat. Eun. IV, 4, 46. *Modo* liceat viuere. He. V, 2, 28. *Modo* dolores occi-piunt primulum. Ad. III, 1, 20. Aduenis *modo*? Hec. III, 5, 8. Scies, *modo* vt tacere poſſis. Ph. I, 2, 9. *Modo* non montis auri pollicens. Ph. I, 2, 18.

Modus] Habere ſuae vitae *mo-dum*. And. I, 1, 68. Sine meo me viuere *modo*. And. I, 1, 126. Ne-que *modum* benignitatis cogitas. And. V, 1, 7. Quae res in ſe ne-que conſilium, neque *modum* habet vllum. Eun. I, 1, 12. Nos omnibus cruciant *modis*. Eun. II, 3, 92. Sumptus cotidiano fieri, nec fieri *modum*. He. IV, 5, 7.

vid.

vid. Not. Vah, quibus illum lacerarem *modis*! Adelph. III, 2, 17. Eodem *modo*. Ad. IV, 5, 61. Miris *modis* odiſſe. Hec. I, 2, 104. Omnibus *modis* miſer ſum. Hec. IV, 4, 79. Hunc impuratum poterimus noſtro *modo* vlciſci. Quin nouo *modo* eii faceres contumeliam. Ph. V, 7. 69 et 76.

Moechus] Vt te arbitretur ſibi paratum *moechum*. And. II. 1, 16. Minatur porro ſeſe id quod *moechis* ſolet. Eun. V, 4, 35. Hunc pro *moecho* comprehendere et conſtrinxere. Eun. V, 5, 22.

Moeror] Nunc miſera in *moerore* eſt. And. IV, 2, 10.

Moleſtia] Neque quas ipſe amor *moleſtias* habet, addas. Eun. I, 1, 32. Ita vt ſit, vbi quid in animo eſt *moleſtiae*. Eun. IV, 2, 2. Sine *moleſtia*. Eun. V, 4, 6. Et mi et tibi et illis dempſeris *moleſtiam*. Ad. 5, 3, 33. Illi *moleſtiam* adfert. Hec. III, 2, 9.

Moleſtus] Num illi *moleſtae* quippiam hae ſunt nuptiae? And. II, 6, 7. *Moleſtus* certe ei fuero. And. IV, 1, 17. Is vbi *moleſtus* magis eſt. Eun. III, 1, 24. Vbi *moleſtum* non erit. Eun. III, 2, 31. Aut dicat quid volt, aut *moleſta* ne ſiet. Eun. III, 3, 23. Auſculta paucis, niſi *moleſtum*ſt. Ad. V, 3, 20.

Molior] Dum *moliuntur*, dum conantur annus eſt. He. II, 2, 11. vide Notas.

Mollio] Neque miſericordia, neque precibus *molliri* queas. Ph. III, 2, 13. Hominem his verbis ſentio *mollirier*. Ph. IV, 3, 27.

Molliter] Te curaſti *molliter*. Ad. V, 1, 1.

Mollities] Eiiciunda hercle eſt haec *mollities* animi. Eun. II, 1, 16.

Molo] Ego pro te *molam*. And. I, 2, 29. Coquendo ſit faxo et *molendo*. Ad. V, 3, 61. *Molendum*ſt in piſtrino. Ph. II, 1, 19. vide Notas.

Momentum] Paulo *momento* huc vel illuc inpellitur. And. I, 5, 31.

Moneo] Vt quieſcant porro, *moneo*. And. Prol. 23. Bene *mones*. And. II, 2, 36. Ni ipſa res *moneat*. And. III, 3, 19. Hoc tempus, praecauere mihi me, haut te vlciſci *monet*. And. III, 5, 18. vide Notas. Is ne erret, *moneo*. Eun. Prol. 16. Vt te audacter *moneam* et familiariter. He. I, 1, 6. Sedulo *moneo*. Ad. III, 3, 73. Faciam vt *mones*. Hec. IV, 4, 97. Te hoc *moneo* vnum. Hec. V, 1, 39.

Monitor] Nihil opus ſiut *monitore*. He. I, 1, 119. Hic adiutor meus et *monitor* et praemonſtrator. He. V, 1, 2. O Geta *monitor*. Ph. II, 1, 4.

Mons] Modo non *montis* auri pollicens. Ph. I, 2, 18.

Monſtratio] Vt te cum tua *monſtratione* magnus perdat Iupiter. Ad. IV, 6, 2.

Monſtro] Scio vbi ſit, verum hodie numquam *monſtrabo*. Ad. IV, 2, 31.

Monſtrum] Aliquid *monſtri* alunt. And. I, 5, 15. Nonne hoc *monſtri* ſimileſt? Eun. II, 3, 43. Quod iſtuc nam *monſtrum* fuit? Eun. IV, 3, 14. *Monſtrum* hominis. Eun. IV, 4, 29. Quot res poſt illa *monſtra* euenerunt mihi. Phorm. IV, 4, 24.

Monumentum] Patrium *monumentum*. Eun. Prol. 13. Ciſtellam domo efferr cum *monumentis*. Eun. IV, 6, 15.

Mora] In Pamphilo vt nil ſit *morae*. And. I, 1, 139. Neque iſtic, neque alibi tibi erit vſquam in me *mora*. And. II, 5, 9. Ne in *mora* ſies. And. II, 5, 13. Ne in *mora* illi ſis. And. III, 1, 9. Nunc per hunc nullaſt *mora*. And. III, 4, 14

III, 4, 14. Vt huic malo aliquam producam *moram.* And. III, 5, 9. Nec *mora* vlla eſt, quin iam vxorem ducam. And. V, 6, 7. Ne *mora* ſit. Ad. II, 1, 17. Ne *morae* meis nuptiis egomet ſim. Ad. IV, 5, 78. Hoc mihi *mora* eſt. Ad. V, 7, 6.

Moratus] Quid mulieris vxorem habes? aut quibus *moratam* moribus? Hec. IV, 4, 22.

Morbus] Ne ad *morbum* hoc etiam. And. I, 5, 65. Di boni, quid hoc *morbi* eſt? Eun. II, 1, 19. Si forte *morbus* amplior factus ſiet. *Morbus* qui auctus ſit. Hec. III, 1, 50 et 54. Male metuo, ne *morbus* magis adgraueſcat. Hec. III, 2, 2. Alio ſuſpicans *morbo* me viſurum adfectam. Hec. III, 3, 6. Pol me detinuit *morbus.* Senectus ipſa'ſt *morbus.* Ph. IV, 1, 8 et 9.

Mordeo] *Mordere* clanculum. Quod eam *mordeat.* Eun. III, 1, 21 et 55. Si id te *mordet.* Ad. V, 3, 21.

Morigeror] Adulescenti eſſes *morigeratus.* Ad. II, 2, 10.

Morigerus] Tibi *morigera* fuit in rebus omnibus. And. I, 5, 59.

Morior] Iam ferme *moriens* me vocat. And. I, 5, 49. *Mori* me malim. Eun. I, 1, 21. *Mori* me ſatius eſt. Eun. IV, 7, 2. Ille tibi *moriens* nos commendauit. Ad. III, 4, 11. Qui ab orco *mortuum* me reducem in lucem feceris. Hec. V, 4, 12. De eius vna, vt audio, aut vivam aut *moriar* ſententia. Ph. II, 1, 19. Verba fiunt *mortuo.* Ph. V, 8, 26.

Moror] Quid multis *moror*? And. I, 1, 87. Nil *moror.* Eun. I, 1, 134. Vbi vis, non *moror.* Eun. III, 2, 27. Egomet conuiuas *moror.* He. I, 1, 20.

Mors] Is obiit *mortem.* And. I, 3, 13. *Mors* continuo ipſam occupat. And. I, 5, 62. Hanc, mihi *mors*, mi adimet nemo. And. IV, 2, 14. Mulcauit vſque ad *mortem.* Ad. I, 2, 10. Meam *mortem* exſpectant. Ad. V, 4, 20. Interea ſemper *mortem* exſpectabam miſer. Hec. III, 4, 7. Iam depeciſci *morte* cupio. Ph. I, 4, 14.

Mos] Prope adeſt, cum alieno *more* vivendum'ſt mihi. And. I, 1, 125. Hic dies aliam vitam defert, alios *mores* poſtulat. And. I, 2, 18. Animo *morem* geſſero. And. IV, 1, 17. Conueniunt *mores.* And. IV, 2, 13. *More* hominum euenit. And. V, 6, 3. Praeter ciuium *morem* atque legem. And. V, 3, 9. Studuiſti, iſti formae vt *mores* conſimiles forent. He. II, 4, 2. Huncine erat aequom ex illius *more*, an illum ex huius viuere? He. I, 2, 29. Noſti *mores* mulierum. He. II, 2, 10. Quam multa, iuſta iniuſta, fiunt *moribus*? Heaut. IV, 7, 11. Cuius *mos* maxume'ſt conſimilis voſtrum. He. II, 4, 13. Qui iſtic *mos* eſt? He. III, 3, 1. Adulescenti *morem* geſtum oportuit. Ad. II, 2, 6. Vt homo'ſt, ita *morem* geras. Ad. III, 3, 77. Hancine vitam? hoſcine *mores*? Ad. IV, 7, 40. Quae res tam repente *mores* mutauit tuos? Ad. V, 9, 27. Ad amuſſim ambarum *mores* earum exiſtumans. Hec. I, 2, 88. vid. Not. Quid mulieris vxorem habes? aut quibus moratam *moribus*? Hec. IV, 4, 22. Suus cuique *mos.* Ph. II, 4, 14. Praeſertim vt nunc ſunt *mores.* Ph. I, 2, 5.

Moueo] Nil *mouentur* nuptiae. And. III, 2, 36. *Moue* ocius te. And. IV, 3, 16. Ego iſtaec *moueo* aut curo? And. V, 4, 18. Nil nos dos *mouet.* He. V, 1, 66. Noſter grex *motus* loco'ſt. Ph. Prol. 33.

Mox] *Mox* ego huc reuertor. And. III, 2, 5. *Mox* noctu te adiget horſum inſomnia. Eun. II, 1, 13.

II, 1, 13. Quam *mox* inruimus? Eun. IV, 7, 18. Exſpecto quam *mox* veniat. Ph. I, 3, 9.

Mulco] Male *mulcabo* ipſam. Eun. IV, 7, 4. Omnem familiam *mulcauit* vſque ad mortem. Ad. I, 2, 10.

Muliebris] Nulla mala re interpolatam *muliebri*. He. II, 3, 48. vide Notas.

Mulier] Illa temulentaſt *mulier* et temeraria. And. I, 4, 2. Mirum vero, impudenter *mulier* ſi facit meretrix. And. IV, 4, 16. Senem *mulierem*. Eun. II, 3, 66. vide Notas. Noui ingenium *mulierum*. Eun. IV, 7, 42. Vereor, ne *mulier* corrupta ſit. He. II, 2, 2. *Mulier* commoda et faceta. He. III, 2, 10. Non auderet facere haec viduae *mulieri*. He. V, 1, 80. *Mulieres* pauperculae. Ad. IV, 5, 13. Vtin' omnes *mulieres* eadem aeque ſtudeant, nolintque omnia? Hec. II, 1, 2. *Mulieres* ſunt, ferme vt pueri, leui ſententia. Hec. III, 1, 32. Amarae *mulieres* ſunt. Hec. IV, 4, 88. Volgus quod male audit *mulierum*. Hec. IV, 2, 24. *Mulier mulieri* magis congruet. Ph. IV, 5, 14. Adulefcens *mulier*. Ph. V, 3, 11. *Mulier* ſapiens es. Ph. V, 8, 57.

Muliercula] Potius quam pateretere filium commetare ad *mulierculam*. He. III, 1, 35. vide Notas. *Mulierculam* eam compreſſit. Ph. V, 8, 28.

Multimodis] *Multimodis* gaudeo. And. V, 4, 36. *Multimodis* expeto, Hec. II, 3, 7. vide Notas. *Multimodis* es vituperandus. Ph. III, 1, 1.

Multo] Aliter *multo* euenire. And. Prol. 4. Illud mi *multo* maxumumſt. And. III, 2, 46. Is quaeſtus nunc eſt *multo* vberrimus. Eun. II, 2, 22. *Multo* hilarior. *Multo* me anteuenit? Eun. IV, 5, 5 et 7. vide Notas. *Multo* omnium me nunc fortunatiſſimum factum puto eſſe. He. IV, 8, 1. Grauius *multo* ac durius. He. V, 2, 4. Hac *multo* propius ibis. Ad. IV, 2, 41.

Multum] Salue *multum*. Hec. I, 2, 7, Haut *multum* heredem iuuant. Hec. III, 5, 10. Nec me *multum* fallit. Hec. V, 1, 2. Non *multum* habet, quod det fortaſſe. Phorm. I, 2, 95.

Multus] Quid *multis* moror? And. I, 1, 87. *Multa* concurrunt ſimul. And. III, 2, 31. Habeo alia *multe*, nunc quae condonabitur. Eun. Prol. 17. vide Notas. *Multae* ſunt cauſae, quamobrem. Eun. I, 2, 65. Quid tibi ego *multa* dicam? Eun. III, 2, 43. Quid *multa* verba? Eun. III, 5, 20. Concurrunt *multa*. He. II, 2, 3. vide Notas. Quam *multa*, iuſta iniuſta, fiunt moribus? He. IV, 7, 11. *Multa* ex quo fuerint commoda, eius incommoda aequomſt ferre. Hec. V, 3, 42.

Mundus] Dum foris ſunt, nil videtur *mundius*. Eun. V, 4, 12.

Munus] *Munus* noſtrum ornato verbis. Eun. II, 1, 8. Quis eſt tam potens, cum tanto *munere* hoc? Eun. II, 3, 61. Hic pro illo *munere* tibi honos eſt habitus. Eun. V, 6, 22. Laute *munus* adminiſtraſti tuum. Ad. V, 1, 2. Egon te ſinam ſine *munere* a me abire? Hec. V, 4, 13. Ei credo *munus* hoc conraditur. Porro autem Geta ferietur alio munere. Ph. I, 1, 6 et 13.

Muſicus] Fac periclum in *muſicis*. Eun. III, 2, 24. Repente ad ſtudium ſe applicaſſe hunc *muſicum*. He. Prol. 23. Remotum ab arte *muſica*. Artem *muſicam* recidere ad paucos. Hec. Alt. Prol. 15 et 38. Qui artem tractant *muſicam*. Ph. Prol. 18.

Muſſito]

Muſſito] Accipiunda et *muſſitanda* iniuria aduleſcentiumſt. Adelph. II, 1, 53.

Mutatio] Veſtis quid *mutatioſt*? Eun. IV, 4, 4. *Mutatio* fit. Hec. IV, 4, 11. vide Notas.

Mutilo] Spolies, *mutiles*, laceres, quemquem nacta ſis. Hec. I, 1, 8. vide Notas.

Muto] Haut *muto*. And. I, 1, 13. vide Notas. Is *mutauit*, quia me inmutatum videt. And. I, 5, 7. vide Notas. Ne is *mutet* ſuam ſententiam. And. II, 3, 19. De vxore, ita vt poſſedi, nil *mutat* Chremes. And. V, 4, 46. *Muta* veſtem. Eun. III, 4, 61. Placet tibi factum? M. Non, ſi queam *mutare*. Ad. IV, 7, 19. Qua via ſententia eius poſſit *mutari*. Hec. IV, 1, 54. Cum illo vt *mutet* fidem. Ph. III, 2, 27.

Muttio] Nil iam *muttire* audeo. And. III, 2, 25. *Muttito*. Hec. V, 4, 26.

Mutus] Vtinam aut hic ſurdus, aut haec *muta* facta ſit. And. III. 1, 5. *Mutum* dices. He. IV, 4, 26.

Mutuus] Drachmarum argenti mille dederat *mutuum*. He. III, 3, 40. Tradunt operas *mutuas*. Ph. II, 1, 37.

Myconius] Callidemidem hoſpitem *Myconium* conueni. Hec. III, 4, 19. *Myconium* hoſpitem expecto. Tun es *Myconius*? Hec. V, 3, 3 et 5.

N.

Naeuius] Cum hunc accuſant, *Naeuium*, Plautum, Ennium accuſant. And. Prol. 18.

Namque] *Namque* aduleſcens patris pacem in leges conficiet ſuas. He. V, 2, 44. vide Notas. *Namque* id metui. Ad. II, 1, 39.

Nanciſcor] Quod ego ſim *nactus* mali. And. V, 6, 3. Piſcis ex ſententia *nactus* ſum. Ad. III, 3, 67. Spolies, mutiles, laceres, quemquem *nacta* ſis. Hec. I, 1, 8. Par ingenium *nactus* eſt. Hec. I, 2, 95. Scit ſe nobilitatem ex ea re *nactam* et gloriam eſſe. Hec. V, 2, 31. vide Notas. Quandam *nactus* eſt puellulam. Ph. I, 2, 31. Ingenuam liberalem *nactus* es. Ph. I, 3, 16. Ex nuptiis tuis ſi nil *nanciſcor* mali. Ph. III, 3, 10.

Narratio] *Narrationis* incipit mi initium. And. IV, 2, 26.

Narro] Non qui argumentum *narret*. And. Prol. 6. *Narras* probe. And. V, 6, 6. Regem elegantem *narras*. Eun. III, 1, 18. Bene edepol *narras*. Eun. V, 3, 7. Tu iſti *narra* omne ordine, vt factum ſiet. Eun. V, 4, 48. vide Notas. Longumſt, ſi tibi *narrem*. He. II, 3, 95. Mira *narras*. He. V, 1, 23. Facio te aput illum Deum: virtutes *narro*. Adelph. IV, 1, 20. Quid mi iſtaec *narras*? Hec. V, 2, 18. Filium *narras* mihi? Ph. II, 3, 54. Quid ergo *narras*? Nihil eſt, quin male *narrando* poſſit deprauarier. Ph. IV, 4, 4 et 16.

Naſcor] Scitus puer eſt *natus* Pamphilo. And. III, 2, 6. Abdomini hunc *natum* dicas. Eun. III, 2, 7. vide Notas. Annos *nataſt* ſedecim, non maior. Eun. III, 3, 20. Annos ſexaginta *natus* es, aut plus eo, vt coniicio. He. I, 1, 10. Si ex capite ſis meo *natus*. He. V, 4, 13. Ex me hic *natus* non eſt, ſed ex fratre. Ad. I, 1, 15. Vxorem duxit: *nati* filii duo. Ad. I, 1, 21. *Natum* ex tanta familia. Ad. III, 1, 10. Sum *natu* maxumus. Ad. V, 4, 27. Nunc demum iſtaec *nata* oratioſt. Ad. V, 3, 19. Ego ſum animo leni *natus*. Adelph. II, 2, 28. Ex te recte eum *natum* putent. Hec. III, 3, 39.

Naſus]

Naſus] Ruſamne illam virginem, caeſiam, ſparſo ore, adunco *naſo*? He. V, 5, 18.

Nata] E re *natae* melius fieri haud potuit. Ad. III, 1, 8. vide Notas.

Natalis] Vbi erit puero *natalis* dies. Ph. I, 1, 4.

Natura] Vt fert *natura*. And. IV, 4, 56. Tametſi bona *natura* eſt. Eun. II, 3, 25. Amicum ingenio fretum, haut *natura* ſua. He. Prol. 24. Ita conparatam eſſe hominum *naturam* omnium? He. III, 1, 94. *Natura* tu illi pater es, conſiliis ego. Ad. I, 2, 46. Tuus hercle vero et animo et *natura* pater. Ad. V, 7, 4.

Nauigo] Ego in portu *nauigo*. And. III, 1, 22. *Nauigare* incommodumſt, Hec. III, 4, 3.

Nauis] *Nauem* is fregit. And. I, 3, 17. *Naui* fracta ad Andrum eiectus eſt. And. V, 4, 20. E *naui* egredientem. He. I, 2, 8. *Nauem* conductam. Ad. II, 2, 17. *Nauem* aſcendit. Ad. IV, 5, 69. Dies triginta, aut plus eo in *naui* fui. Hec. III, 4, 7.

Nauiter] Si incipies, neque pertendes *nauiter*. Eun. I, 1, 6.

Nauta] Veniſſe eas ſaluas audiui ex *nauta*, qui illas vexerat. Ph. IV, 1, 10.

Ne pro Nae] *Ne* iſte haut mecum ſentit. And. II, 1, 24. *Ne* tu iſtanc faxo calcibus ſaepe inſultabis fruſtra. Eun. II, 2, 54. *Ne* ego fortunatus homo ſum. He. IV, 6, 21.

Ne] Vereor *ne* quid Andria adportet mali. And. I, 1, 46. Metuo fratrem, *ne* intus ſit: porro autem patrem, *ne* rure redierit iam. Eun. III, 5, 64. Caue *ne* falſam gratiam ſtudeas inire. He. II, 3, 61.

Nebulo] *Nebulonem* hunc certumſt ludere. Eun. II, 2, 38. Tu me hic etiam, *nebulo*, ludificabere? Eun. IV, 4, 49. Hic *nebulo* magnus eſt. Eun. IV, 7, 15.

Neceſſario] Coacti *neceſſario* ſe aperiunt. And. IV, 1, 8.

Neceſſe] Quaſi *neceſſe* ſit. And. II, 2, 35. *Neceſſe* eſt multum accipere Thaidem. Eun. V, 8, 45. *Neceſſe* eſt conſilia conſequi conſimilia. He. I, 2, 35. Non *neceſſe* habeo omnia pro meo iure agere. Ad. I, 1, 26. Magnum neſcio quid *neceſſe* eſt eueniſſe. Hec. III, 1, 24.

Neceſſum] *Neceſſum* fuit hoc facere. Eun. V, 5, 28. vide Notas. In eum res rediit iam locum, vt ſit *neceſſum*. He. II, 3, 119. vide Notas.

Neceſſitas] Illam a me diſtrahit *neceſſitas*. Hec. III, 1, 45.

Neclegens] *Neclegentem* feceris. And. II, 3, 23.

Neglegenter] Tantam rem tam *neglegenter* agere? And. I, 5, 18. Capillus circum caput reiectus *neclegenter*. He. II, 3, 50.

Neclegentia] Aemulari *neclegentiam*. And. Prol. 21. Cognatorum *neclegentia*. And. I, 1, 44. Praeteritus *neclegentia*ſt. Adelph. Prol. 14. Non manebat aetas virginis meam *neclegentiam*. Ph. IV, 1, 5. Neque *neclegentia* tua id fecit. Ph. V, 8, 27.

Neclego] Pannis obſita, *neclecta*, inmunda inluuie. He. II, 3, 54. Pecuniam in loco *neclegere*, maxumum interdumſt lucrum. Ad. II, 2, 8. Quem ipſe *neclexit* pater, ego alam? Hec. IV, 4, 48. vide Notas. Amo te: et non *neclexiſſe* habeo gratiam. Ph. I, 2, 4. Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens: *neclegitur* ipſa. Narrabat ſe hunc *neclegere* cognatum ſuum. Phorm. II, 3, 11 et 19.

Nedum] Satrapa ſi ſiet amator, numquam ſufferre eius ſumptus queat:

queat: *nedum* tu poſſis. Heaut. III, 1, 45.

Neglectus] Haec res neutiquam *neglectu* eſt mihi. He. II, 3, 116.

Nego] Ego illud ſedulo *negare* factum. And. I, 1, 120. *Negat* quis? *nego* ait? aio. Eun. II, 2, 21. Id eſſe factum hic non *negat*. Heaut. Prol. 18.

Negotium] Id ſibi *negoti* credidit ſolum dari. And. Prol. 2. Id da mihi *negoti*. And. III, 2, 41. Quid iſtic tibi *negoti*ſt? And. V, 2, 8. *Negoti* ſiquando odium ceperat. Eun. III, 1, 14. Paulum hoc *negoti* mi obſtat. He. III, 1, 89. vide Notas. In bello, in otio, in *negotio*. Ad. Prol. 20. Quid hoc eſt *negoti*? Ad. IV, 5, 73.

Nemo] Hanc, niſi mors, mi adimet *nemo*. And. IV, 2, 14. *Nemo* hercle quiſquam. Eun. V, 8, 1. *Nemo* eſt miſerior me. He. II, 3, 22. Fratrem homini *nemini* eſſe primarum artium magis principem. Ad. II, 3, 6. Ego callidiorem hominem vidi *neminem*. Ph. IV, 2, 1.

Nempe] *Nempe* ergo aperte vis quae reſtant me loqui. And. I, 2, 24. *Nempe* omnia haec nunc verba huc redeunt denique. Eun. I, 2, 78. *Nempe* illi anui prodita abs te filia eſt planiſſume. He. IV, 1, 26.

Neo] Anus ſubtemen *nebat*. He. II, 3, 52.

Nepos] Natus eſt nobis *nepos*. Hec. IV, 4, 17.

Neptunus] O caelum, o terra, o maria *Neptuni*. Ad. V, 3, 4.

Nequeo] *Nequeo* ſatis decernere. Ad. IV, 2, 5. *Nequeo* quin lacrumem miſer. Hec. III, 3, 25.

Nequicquam Hodie ſero ac *nequicquam* voles. He. II, 3, 104.

Nequior] Nilne in mentem eſt? C. Nuſquam quicquam. S. Tanto *nequior*. Ad. IV, 1, 12.

Nequities] Hui, quantum ei feneſtram ad *nequitiem* patefeceris? He. III, 1, 72. Etiam eum ad *nequitiem* adducere. Adelph. III, 3, 4.

Neruos] Siue adeo digna res eſt, vbi tu *neruos* intendas tuos. Eun. II, 3, 21. Vereor, ne iſtaec fortitudo in *neruom* erumpat denique. Ph. II, 2, 11. In *neruom* potius ibit. Ph. IV, 4, 15.

Neſcio] Laetus eſt *neſcio* quid. And. II, 2, 3. *Neſcis* quid mi obtigerit. And. V, 6, 2. Quid agam *neſcio*. Eun. IV, 4, 43. Tu fortaſſe quae hic facta ſient, *neſcis*. Eun. V, 8, 32. Vbi ſim *neſcio*. He. II, 3, 67. Ah *neſcis*, quam doleam. He. V, 1, 61. Vitium eſt oblatum virgini olim ab *neſcio* quo improbo. Hec. III, 3, 23.

Neu. Neue] Ne abs te hanc ſegreges, *neu* deſeras. And. I, 5, 56. Ne mea praeſentia obſtet, *neu* cauſa vlla reſtet reliqua. Hec. IV, 2, 11. Ne ſurſum deorſum curſites; *neue* vſque ad lucem vigiles. Eun. II, 2, 47. Ne tu curares meum, *neue* ego tuum. Ad. V, 3, 12.

Neuter] Cum ibi me adeſſe *neuter* tum praeſenſerat. And. V, 1, 20. *Neutra* in re vobis difficultas à me erit. Hec. IV, 4, 45.

Neutiquam] *Neutiquam* officium liberi eſſe hominis puto. And. II, 1, 30. Haec res *neutiquam* neglectu eſt mihi. Heaut. II, 3, 116.

Nex] Verberibus caeſum te in piſtrinum dedam vſque ad *necem*. And. I, 2, 28. Vſque ad *necem* opperiere loris. Ad. I, 1, 28. Homines deuerberaſſe vſque ad *necem*. Ph. II, 2, 13.

Ni] Quid *ni*? And. II, 1, 15. Mirum *ni* hanc dicit. Eun. II, 3, 53.

Nihil] Id aliquid *nihil* eſt. And. II, 1, 14. *Nihil* eſt preci loci relictum.

reliſtum. And. III, 4, 22. Mea *nihil* refert. Eun. II, 3, 28.

Nihilum] *Nihilo* ſecius. And. III, 2, 27. *Nihili* penderem. Eun. I, 2, 14. *Nihilo* magis. He. II, 3, 136. Cui minus *nihilo* eſt. Phorm. III, 3, 2.

Nimirum] *Nimirum* hice homines frigent. Eun. II, 2, 37. *Nimirum* dabit haec Thais mihi magnum malum. Eun. III, 3, 2. *Nimirum* conſilium illud rectumſt. Eun. IV, 7, 14.

Nimis] Ne quid *nimis*. And. V, 1, 34. *Nimis* me indulgeo. Eun. II, 1, 16. Nil *nimis*. Heaut. III, 2, 8. *Nimis* miſere cupio. Ad. IV, 1, 6.

Nimium] *Nimium* parce. And. II, 6, 19. *Nimium* vellem. Eun. III, 5, 49. *Nimium* illi indulges. He. IV, 8, 20. *Nimium* iſtoc abiſti. Ad. II, 1, 15. *Nimium* me ingratum putas. Hec. V, 4, 13. *Nimium* dici nos bonos ſtudemus et benignos. Ph. V, 2, 2.

Nimius] Aut largitate *nimia* aut parſimonia. He. III, 1, 32. Veſtitu *nimio* indulges. Ad. I, 1, 38. *Nimium* quantum. Phorm. IV, 3, 38.

Niſi] *Niſi* ſi id eſt, quod ſuſpicor. And. I, 5, 14. Neſciebam id dicere illam, *niſi* quia correxit miles. Eun. IV, 5, 10. Nil vident, *niſi* quod lubet. He. IV, 1, 30. Tu, quantus quantus, nil *niſi* ſapientia es. Ad. III, 3, 40. Quid reſtat, *niſi* porro vt ſiam miſer? Hec. III, 1, 20. *Niſi* quid me fefellerit. Ph. I, 4, 43.

Nitor] Qui color, qui *nitor* veſtitus? Eun. II, 2, 11. vide Not.

Nobilis] Fratrem eii eſſe adprime *nobilem*. Eun. V, 4, 30. Ditem et *nobilem*. He. III, 3, 48. Quam eſtis maxume potentes, dites, fortunati, *nobiles*. Adelph. III, 4, 57.

Nobilitas] Scit ſe *nobilitatem* ex ea re nactam et gloriam eſſe. Hec. V, 2, 31. vide Notas.

Nobilito] Aduleſcentulum *nobilitas* flagitiis. Eun. V, 6, 20.

Noctu] Mox *noctu* te adiget horſum inſomnia. Eun. II, 1, 13. Quam vellem etiam *noctu* amicis operam mos eſſet dari. Ad. IV, 1, 16.

Nodus] *Nodum* in ſcirpo quaeris. And. V, 4, 38.

Nolo] Suadere *noli*. And. II, 3, 11. *Nolunt*, vbi velis: vbi *nolis*, cupiunt vltro. Eun. IV, 7, 43. Si quid laboris, *nollem*. He. I, 1, 30. vide Notas.

Nomen] Andriae illi id erat *nomen*. And I, 1, 59. In his Poeta hic *nomen* profitetur ſuum. Eun. Prol. 3.

Nomino] Vbi *nominabit* Phaedriam, tu Pamphilam continuo. Eun. III, 1, 50. Quid ait, vbi me *nominas*? He. II, 3, 62. Qui *nominat* me? Phorm. V, 8, 1.

Non Nil] *Non nil* veritus ſum abs te. And. III, 4, 3. *Non nil* timeo miſera. Eun. IV, 1, 1. *Non nil* moleſta haec ſunt nobis. Ad. I, 2, 62. Credo te *non nil* mirari. Hec. V, 1, 6.

Non nullus] *Non nullam* in hac re nobis facit iniuriam. Adelph. II, 1, 68.

Nonnumquam] Triſtis interim, *nonnumquam* conlacrumabat. And. I, 1, 82. Cibum *nonnumquam* capiet cum ea. Eun. II, 3, 77.

Noſco] Deſinant maledicere, malefacta ne *noſcant* ſua. And. Prol. 24 Quomodo aduleſcentulus meretricum ingenia et mores poſſet *noſcere*. Eun. V, 4, 10. Aequo animo aequa *noſcere* oportet. Ad. III, 4, 58. Alias cognoſtis eius: quaeſo hanc *noſcite*. Hec. Prol. 8. An quiſquam iudex eſt,

eſt, qui poſſit *noſcere* tua iuſta? Ph. II, 1, 49.

Notitia] Haec inter nos nuper *notitia* admodumſt. He. I, 1, 1.

Notus] Neque *notum*, neque cognatum. Eun. I, 2, 68. vide Notas. Omnes *noti* me atque amici deſerunt. Eun. II, 2, 7. Minus potens quam tu, minus *notus*. Eun. IV, 7, 22. *Notus* mihi quidam obuiam venit. Eun. V, 2, 4. Neque illi beneuolens, neque *notus*, neque cognatus. Phorm. I, 2, 48.

Noui] Qui vtramuis recte *norit*, ambas *nouerit*. And. Prol. 10. Illam me credo haut *noſſe*. And. V, 4, 49. *Noui* ingenium mulierum. Eun. IV, 7, 42. Si quid conlibitumſt, *noui* te. Eun. V, 8, 26. Veſperaſcit, et non *nouerunt* viam. He. II, 3, 7. Ego te autem *noui*, quam eſſe ſoleas inpotens. Heaut. II, 3, 130. *Noui* ego amantis. He. III, 3, 9. vide Notas. *Noui* tuum animum. Ad. II, 2, 15. Quaſi nunc non *norimus* nos inter nos. Ad. II, 4, 7. At non *noui* hominis faciem. P. At faciam vt *noueris*. Hec. III, 4, 25. Numquam ante hunc diem meis oculis eam, quod *noſſem*, videram. Hec. V, 4, 23. Egomet me *noui* et peccatum meum. Ph. I, 4, 40. Quo magis *noui*, tanto ſaepius. Ph. II, 2, 14.

Nouicius] Paucae, quae circum illam eſſent, manent *nouiciae*, puellae. Eun. III, 5, 34.

Nouus] *Noua* nunc religio te iſtaec inceſſit cedo? And. IV, 3, 15. Quae veteres factitarunt, ſi faciunt *noui*. Eun. Prol. 43. Hoc *nouum* eſt aucupium. Eun. II, 2, 26. *Noua* figura oris. Eun. II, 3, 16. *Nouas* qui ſcribunt, nil parcunt ſeni. Heaut. Prol. 43. Eam nos acturi ſumus *nouam*. Adelph. Prol. 12. Ego *nouus* maritus anno demum quinto et ſexageſimo fiam? Ad. V, 8, 15. *Nouum* interuenit vitium et calamitas. Hec. Prol. 2. *Noua* res ortaſt. Hec. III, 1, 18. Nil fecit *noui* Phorm. III, 1, 11. Multa aduenienti, vt fit, *noua* hic compluria. Phorm. IV, 3, 6. Num *nouom* aut mirumſt? Ph. V, 6, 8. Nunc geſtus mihi voltuſque eſt capiundus *nouos*. Ph. V, 6, 50.

Nox] *Nocteſ*que et dies. And. IV, 1, 53. Offendi ibi militem eius *noctem* orantem. He. II, 3, 125. Atque haec vna *nox*. He. III, 1, 52. Perſuaſit *nox*, amor, vinum, adoleſcentia. Ad. III, 4, 24. Prius *nox* oppreſſiſſet illic. Adelph. IV, 1, 9. De *nocte*. Ad. V, 3, 55. *Nocte* illa prima virginem non attigit. Hec. I, 2, 61. Memini ad me *nocte* prima confugere. Hec. V, 3, 24.

Noxia] Vnam hanc *noxiam* amitte. Eun. V, 2, 13. Dominam eſſe extra *noxiam*. He. II, 3, 57. Pueri inter ſe quas pro leuibus *noxiis* iras gerunt? Hec. III, 1, 30. Ad defendendam *noxiam*. Ph. I, 4, 48. Cum in *noxia* hic eſt; ille ad defendendum adeſt. Ph. II, 1, 36. vide Notas.

Nubo] Daturne illa Pamphilo hodie *nuptum*? And. II, 1, 1. Filiam meam *nubere* tuo gnato. And. III, 3, 3. Antiphila mea *nubet* mihi. He. IV, 3, 13. Pro virgine dari *nuptum* non poteſt. Adelph. III, 2, 48. Et noua *nupta* eadem haec diſcet. Ad. IV, 7, 33. Cum illo *nupta*. Hec. IV, 1, 19. *Nupta* meretrici hoſtis eſt. Hec. V, 2, 23. *Nuptum* virginem locaui huic adoleſcenti. Phorm. V, 1, 25.

Nudus] Capillus paſſus, *nudus* pes. Ph. I, 2, 56.

Nugae] Magno iam conatu *nugas* dixerit. He. IV, 1, 8.

Nullus]

Nullus] *Nullus* ſum. And. III, 4, 20. Memini, tametſi *nullus* moneas. Eun. II, 1, 10.

Num] *Num* videntur conuenire haec nuptiis? And. II, 2, 29. *Num* ſolus ille dona dat? Eun. I, 2, 83.

Numero] *Numerabatur* ſorte argentum. Ad. III, 3, 52.

Numerus] Niſi ſi me in illo credidiſti eſſe hominum *numero*. Ad. IV, 3, 3. Conueniet *numerus*, quantum debui. Ph. I, 2, 3.

Numus] Illa illi tamen poſt datum iri mille *numum* praeſtit. He. III, 3, 45. vide Notas. Reliquum pauxillulam *nummorum*. Ph. I, 1, 4.

Numnam] Hem, *numnam* periimus? And. III, 4, 12. *Numnam* hic relictus cuſtos? Eun. II, 2, 55. *Numnam* haec audiuit? He. III, 2, 6. *Numnam* illa quaeſo parturit? Ad. III, 4, 42.

Numquam] *Numquam* iſtuc ego quiui intellegere. And. III, 4, 10. Inultum id *numquam* a me auferet. And. III, 5, 4.

Numquid] *Numquid* meminiſti? And. V, 4, 20. *Numquid* vis aliud? Eun. I, 2, 111. *Numquid* vis, quin abeam? Ad. II, 2, 39. *Numquid* dixti iam patri? Hec. V, 4, 25.

Numquidnam] *Numquidnam* amplius tibi cum illa fuit? And. II, 1, 25. *Numquidnam* hic quod nolis vides? Eun. II, 2, 41.

Nunc] Etiam *nunc* mihi ſcripta illa ſunt in animo dicta. And. I, 5, 47. I *nunc* iam intro. And. II, 5, 13. Alium eſſe cenſes *nunc* me, atque olim cum dabam? And. III, 3, 13. Beneficium verbis initum dudum *nunc* re comprobes. And. V, 1, 5. *Nunc* demum intellego. He. II, 3, 12. *Nunc* demum venis? Ad. II, 2, 25. Iam dudum dixi, itidemque *nunc* dico. Hec. IV, 4, 100.

Nuncubi] *Nuncubi* meam benignitatem ſenſiſti intercludier? Eun. I, 2, 83. vide Notas.

Nuntio] Vt diligenter *nunties* patri. Eun. II, 3, 48. Voluptatem magnam *nuntias*. He. I, 2, 10. Iſtos inuidos Di perdant, qui haec libenter *nuntiant*. Hec. III, 5, 19.

Nuntius] *Nuntium* adporto tibi. He. III, 1, 18. Egone pro hoc te *nuntio* quid donem? Neque in *nuntio* neque in me ipſo tibi boni quid ſit ſcio. Hec. V, 4, 9 et 11. Neſcio quod magnum hoc *nuntio* exſpecto malum. Ph. I, 4, 16.

Nuper] Nunc *nuper*. Eun. Prol. 9. Haec inter nos *nuper* notitia admodumſt. He. I, 1, 1.

Nuptiae] Quas credis eſſe has, non ſunt verae *nuptiae*. And. I, 1, 20. Prius, quam tuum, vt ſeſe habeat, animum ad *nuptias* perſpexerit. And. II, 3, 4. Hae *nuptiae* non adparabantur mihi. And. IV, 1, 32. In *nuptias* conieci erilem filium. And. III, 4, 23. Spem iſtoc pacto rurſum *nuptiarum* omnem eripis. He. IV, 3, 35. Gaudere adeo occepit, quaſi qui cupiunt *nuptias*. He. V, 1, 12. Hilarum ac lubentem fac te in gnati *nuptiis*. Ad. IV, 7, 38. Omnino abhorrere huic animum video a *nuptiis*. Hec. IV, 4, 92. Bonas, me abſente, hic confeciſtis *nuptias*. Ph. II, 1, 28. Qui me et ſe hiſce impediuit *nuptiis*. Ph. II, 4, 2.

Nurus] Vno animo omnes ſocrus oderunt *nurus*. Hec. II, 1, 4. vide Notas.

Nuſquam] Circumſpicio. *Nuſquam* es. And. II, 2, 20. vide Notas. Homo ipſe *nuſquam* eſt.

Eun. III, 4, 5. *Nuſquam* abeo. Ad. II, 3, 38. Fratrem *nuſquam* inuenio gentium. Ad. IV, 2, 1.

Nutrix] *Nutricem* arceſſitum iit. Eun. V, 2, 53. Obſecro, mea *nutrix*, quid nunc fiet? Adelph. III, 1, 1. Aliquam puero *nutricem* para. Hec. IV, 4, 104. *Nutricem* puero adducit. Hec. V, 2, 4.

O.

O lepidum patrem. And. V, 4, 45. O faciem pulchram. Eun. II, 3, 5. O Iuppiter. He. IV, 1, 17. O caelum, *o* terra, *o* maria Neptuni. Ad. V, 3, 4. O mi gnate. Hec. III, 2, 17. O vir fortis atque amicus. Ph. II, 2, 10.

Obdo] Peſſulum oſtio *obdo*. Eun. III, 5, 55. Anus foribus *obdit* peſſulum. He. II, 3, 37.

Obeo] Is *obiit* mortem. And. I, 3, 18. Ea *obiit* mortem. He. II, 3, 30. Ea *obiit* mortem, e medio abiit. Ph. V, 8, 30.

Obiicio] Hanc laetitiam nec opinanti primus *obiicerem* ei domi. He. I, 2, 12. Hocine ex inprouiſo mali mi *obiici* tantum. Ad. IV, 4, 2. Quibus eſt alicunde aliquis *obiectus* labos. Hec. III, 1, 6. Tum hoc eſſe mi *obiectum* malum? Ph. III, 2, 20.

Obitus] Vt voluptati *obitus*, adfatus tuus, quocumque aduemeris, ſemper ſit. Hec. V, 4, 19. vide Notas.

Obiurgo] Nec ſatis ad *obiurgandum* cauſae. And. I, 1, 111. Quo ore illum *obiurgabis*? Ph. V, 8, 53.

Oblecto] Me ſperes: me te *oblectes*. Eun. I, 1, 115. In eo me *oblecto*. Ad. I, 1, 24. Tu cum illa te intus *oblecta*. Ad. II, 4, 20 Vbi te *oblectaſti* tamdiu? PH. Minime equidem me *oblectaui*. Hec. I, 2, 9 et 10. Habebis, quae tuam ſenectutem *oblectet*. - D. Te *oblectet*. Ph. II, 3, 87 et 88.

Obliuiſcor] Neſcio qui tibi ſum *oblitus* hodie, vt volui, dicere. And. V, 1, 22. vide Notas. Prorſum *oblitus* ſum mei. Eun. II, 3, 15.

Obnixe] Quem ego credo manibus, pedibus, *obnixe* omnia facturum. And. I, 1, 134. vide Not.

Obnoxius] Vxori *obnoxius* ſum. Hec. III, 1, 22.

Obnuntio] Primus reſciſco omnia: primus porro *obnuntio*. Ad. IV, 2, 8.

Obolus] Olera et piſciculos minutos ferre in coenam *obolo* ſeni. And. II, 2, 32.

Oborior] Tanta haec laetitia *oborta* eſt. He. IV, 3, 2.

Obſaturo] Vt iſtam rem video, iſtius *obſaturabere*. He. IV, 8, 28.

Obſcurus] *Obſcuram* diligentiam. And. Prol. 22.

Obſecro] Ah, ne me *obſecra*. And. III, 3, 13. *Obſecro*, quem video? And. IV, 5, 5. Mi vir, te *obſecro*, ne facias. Heaut. V, 5, 4. Tace *obſecro* mea gnata. Hec. III, 1, 38. *Obſecrat*, vt ſibi eius faciat copiam. Ph. I, 2, 61.

Obſecundo] *Obſecundato* in loco. He. IV, 6, 23. *Obſecundare* in loco. Ad. V, 9, 37.

Obſequium] *Obſequium* amicos, veritas odium parit. And. I, 1, 41.

Obſequor] Eorum *obſequi* ſtudiis. And. I, 1, 37. Studeo *obſequi* tibi. And. V, 1, 3. Senes eſt aequom ſenibus *obſequi*. He III, 1, 10. Potare atque animo *obſequi*. Ad. I, 1, 8. Parenti potius, quam amori *obſequi* oportet. Hec. III, 4, 34. Homo voluptati *obſequens* fuit, dum vixit. Hec. III, 5, 9. Coepi iis omnia facere, *obſequi* quae vellent. Ph. I, 2, 29.

Obſero]

Obſero] *Obſera* oſtium intus. Eun. IV, 6, 25.

Obſeruo] *Obſeruabam* mane illorum ſeruolos. And. I, 1, 57. *Obſerues* filium, quid agat? And. I, 1, 42. Erus me relictis rebus iuſſit Pamphilum hodie *obſeruare*. And. II, 5, 2. vide Notas. Poeta ſenſit ſcripturam ſuam ab iniquis *obſeruari*. Ad. Prol. 2.

Obſideo] Certum *obſidere* eſt vſque, donec redierit. Ad. IV, 6, 6.

Obſitus] Pannis anniſque *obſitum*. Eun. II, 2, 5. Pannis *obſita*, neclecta, inmunda inluuie. He. II, 3, 53.

Obſonium] Paululum *obſoni*. And. II, 2, 23. Conuortam me domum cum *obſonio*. Ad. II, 4, 22.

Obſono] Vix drachmis eſt *obſonatum* decem. And. II, 6, 20. vide Notas. *Obſonat*, potat, olet vnguenta; de meo. Ad. I, 2, 37. *Obſonare* cum fide. Ad. V, 9, 7.

Obſtetrix] *Obſtetricem* arceſſo. And. I, 5, 64. Nec eſt, quem ad *obſtetricem* mittam. Ad. III, 1, 5.

Obſtinate] Ita *obſtinate* dat operam. And. I, 5, 8. vide Notas.

Obſtipeſco] *Obſtipui*. And. I, 5, 21. Animus prae timore *obſtipuit*. Ad. IV, 4, 5. Eheu, quid nunc *obſtipuiſti*? Ph. V, 8, 2. vide Notas.

Obſto] Egon huius memoriam patiar meae voluptati *obſtare*? And. V, 4, 41. Neque tibi *obſtat*, quod quidam facit. Eun. III, 2, 30. Paullum hoc negoti mi *obſtat*. He. III, 1, 89. Ne mea praeſentia *obſtet*. Ne cui mea longinquitas aetatis *obſtet*. Hec. IV, 2, 11 et 20.

Obſtupefacio] Ita eum tum timidum ibi *obſtupefecit* pudor. Ph. II, 1, 54.

Obſum] Cum nihil *obſint* doli. And. I, 1, 133. Melius, peius, proſit, *obſit*. He. IV, 1, 30. Quod peccaui ego, id *obeſſe* huic? He. V, 2, 21.

Obtempero] Mihi iam minus minuſque *obtemperat*. He. III, 3, 33. Si quid bene praecipias, nemo *obtemperet*. Ad. III, 3, 80. Nec gnatus neque hic mi quicquam *obtemperant*. Hec. III, 5, 62.

Obteſtor] Per tuam fidem te *obteſtor*. And. I, 5, 56.

Obtineo] Antiquum *obtines*. And. IV, 5, 22. Eandem illam rationem antiquam *obtine*. Ad. V, 3, 26.

Obtingit] Hoc confiteor iure mi *obtigiſſe*. And. III, 5, 2. Iſtuc tibi ex ſententia tua *obtigiſſe* laetor. He. IV, 3, 5. Ita me Di ament, itaque *obtingant* ex te quae exopto mihi. Hec. IV, 2, 3. Praeter ſpem atque incredibile hoc mi *obtigit*. Ph. II, 1, 9. Laetus ſum, fratri *obtigiſſe* quod volt. Phorm. V, 4, 1.

Obtrudo] Ea quoniam nemini *obtrudi* poteſt, itur ad me. And. I, 5, 15. Numquam auius ſum recuſare eam, quam mi *obtrudit* pater. Hec. III, 1, 16.

Obtundo] Rogitando *obtundit*. Eun. III, 5, 6. Deſine Deos vxor gratulando *obtundere*. He. V, 1, 6. Ne me *obtundas* de hac re ſaepius. Ad. I, 2, 33.

Obturbo] Itane vero *obturbat*? And. V, 4, 23.

Obuiam] Opportune hic fit mi *obuiam*. And. III, 4, 11. Notus mi quidam *obuiam* venit. Eun. V, 2, 4. Abi dum tu illis *obuiam*. He. II, 3, 8. Illam totam familiam dari mi *obuiam*. Ad. III, 2, 13. Tu pueris curre *obuiam*. Hec. III, 2, 24.

Occaſio] An ego *occaſionem* mi oſtentam, tantam, tam breuem, tam optatam, tam inſperatam amitterem? Eun. III, 5, 56. Concurrunt multa, *occaſio*, locus,

aetas, mater. He. II, 2, 4. Summa eludendi *occaſio*ſt mi nunc ſenes. Ph. V, 6, 45.

Occido] Si quicquam inuenies me mentitum, *occidito*. And. V, 2, 22. Si aliam admiſero vmquam, *occidito*. Eun. V, 2, 14. Me pugnis miſerum vſque *occidit*. Ad. IV, 2, 20. *Occidiſti* me tuis fallaciis. Ph. IV, 3, 67.

Occido] *Occidi* deſperantis formula per omnes fabulas.

Occipio] Accepit conditionem, dein quaeſtum *occipit*. And. I, 1, 52. Ibi illa cum illo ſermonem *occipit*. Eun. IV, 1, 8. *Occepi* mecum cogitare. Eun. IV, 2, 8. Qua hoc *occeptum*ſt cauſa, eloquere. He. IV, 1, 36. Gaudere adeo *occepit*. He. V, 1, 12. Modo dolores *occipiunt* primulum. Ad. III, 1, 2. Cum pater, vxorem vt ducat, orare *occipit*. Hec. I, 2, 41. Vbi in gynaeceum ire *occipio*. Ph. V, 6, 22.

Occludo] Libido *occluſa*ſt contumeliis. And. III, 3, 25. Conſilium illud rectumſt de *occludendis* aedibus. Eun. IV. 7, 14.

Occulo] Qui hoc *occultum* iri facilius credas, dabo. Hec. V, 4, 29. vide Notas.

Occulte] Neque id *occulte* fert. Ad. III, 2, 30.

Occultus] Vt tu illos procul hinc ex *occulto* caederes. Eun. IV, 7, 17. Apud quem expromere omnia mea *occulta* audeam. He. III, 3, 14.

Occupo] Mors continuo ipſam *occupat*. And. I, 5, 62. Homini aduleſcentulo, in alio *occupato* amore. And. V, 1, 10. Populus ſtudio ſtupidus in funambulo animum *occuparat*. Hec. Prol. 5. Alia *occupatus* ſollicitudine. Ph. III, 2, 17.

Ocius, *Ociſſime*] Accipe hunc à me *ocius*. And. IV, 3, 9. Moue vero *ocius* te. Eun. V, 3, 7. Sequere hac me *ocius*. He. IV, 7, 4. Quam *ociſſime* vt des. He. IV 8, 27. Eamus ergo ad eum *ocius* Ph. III, 3, 29.

Oculus] Lacrimula, quam *oculos* terendo vix vi expreſſerit. Eun. I, 1, 23. Rex te ergo in *oculis* geſtare. Eun. III, 1, 11. Sibi putans adductum ante *oculos* aemulum. Eun. IV, 1, 9. Vt ego vnguibus facile illi in *oculos* inuolem venefico? Eun. IV, 3, 6. Hunc *oculis* ſuis noſtrarum numquam quiſquam vidit. Eun. IV, 4, 10. *Oculi* illi ilico effodientur. Eun. IV, 6, 2. Somnum hercle ego hac nocte *oculis* non vidi meis. He. III, 1, 82. Caue nunc iam *oculos* a meis *oculis* quoquam demoueas tuos. Ad. II, 1, 16. Aduleſcenti ipſi eriperem *oculos*. Ad. III, 2, 20. Hitce *oculis* egomet vidi. Ad. III, 2, 31. Di me omnes oderint, ni magis te, quam *oculos* nunc ego amo meos. Ad. IV, 5, 67. Qui te amat plus quam hoſce *oculos*. Ad. V, 7, 5. Numquam ante hunc diem meis *oculis* eam, quod noſſem, videram. Hec. V, 4, 23. Reſtabat aliud nil, niſi *oculos* paſcere. Ph. I, 2, 35. Alius ab *oculis* meis illam abducet? Ph. III, 3, 15. Niſi me animus fallit, aut parum proſpiciunt *oculi*. Ph. V, 1, 8. Vel *oculum* exculpe. Ph. V, 7, 96. Vin facere, quod tuo viro *oculi* doleant? Ph. V, 8, 64.

Odi] Amare, *odiſſe*, ſuſpicari. Eun. Prol. 40. Illud rus male *odi*. Ad. IV, 1, 7. Di me omnes *oderint*. Ad. IV, 5, 67. Miris modis *odiſſe* coepit Soſtratam. Hec. I, 2, 104. Vno animo omnes ſocrus *oderunt* nurus. Hec. II, 1, 4.

Odioſus] Aeſchinus *odioſus* ceſſat. Ad. IV, 2, 49. vide Notas. *Odioſa* haec eſt aetas aduleſcentulis.

tu'is. Hec. IV, 2, 13. Enimuero ſi porro eſſe *odioſi* pergitis. Ph. V, 7, 44.

Odium] Veritas *odium* parit. And. I, 1, 41. Negoti ſiquando *odium* ceperat. Eun. III, 1, 14. Neque agri neque vrbis *odium* me vmquam percipit. Eun. V, 5, 2. Audiui cepiſſe *odium* tui Philumenam. Hec II, 1, 22. Qui amat, cui *odio* ipſus eſt. Hec. III, 2, 8. Numquam hodie *odio* tuo me vinces. Ph. V, 6, 9.

Oedipus] Dauos ſum, non *Oedipus*. And. I, 2, 23.

Offendo] Paulum ſi ceſſaſſem, domi non *offendiſſem*. Eun. IV, 4, 6. Si te in platea *offendero* hac vmquam. Eun. V, 8, 34. Texentem telam ſtudioſe ipſam *offendimus*. He. III, 3, 44.

Offero] Opportune te mihi *offers*. And. IV, 2, 3. Cui miſerae indigne per vim vitium *obtulerat*. Ad. III, 2, 10. Oppido opportune te *obtuliſti* mi obuiam. Ad. III, 2, 24. Di tibi omnia omnes ſemper optata *offerant*. Ad. V, 9, 21. Incommode illis fors *obtulerat* aduentum meum. Vitium eſt *oblatum* virgini olim ab neſcio quo inprobo. Hec. III, 3, 10 et 23. Inſcitum *offerre* iniuriam tibi inmerenti. Hec. V, 1, 14. Quantam *obtuli* aduentu meo laetitiam? Hec. V, 3, 18.

Officium] Humani ingeni manſuetique animi *officia*. And. I, 1, 87. Hocineſt *officium* patris? And I, 5, 1. Neutiquam *officium* liberi eſſe hominis puto. And. II, 1, 31. Neque pes neque mens ſatis ſuum *officium* facit. Eun. IV, 5, 3. Tute attente illorum *officia* fungere. He. I, 1, 14. Hominis frugi et temperantis functu's *officium*. Heaut. III, 3, 19. Malo coactus qui ſuum *officium* facit. Ad. I, 1, 44. Neque boni neque liberalis functus *officium* eſt viri. Ad. III, 4, 18. Functus adoleſcentuli eſt *officium* liberalis. Ph. II, 1, 52. Nos noſtro *officio* nil degreſſos. Ph. IV, 5, 10.

Offirmo] Cenſen poſſe me *offirmare*? Eun. II, 1, 11. Ne tam *offirma* te. He. V, 5, 8. Certum eſt *offirmare* viam me, quam decreui perſequi. Hec. III, 5, 4.

Ogganio] Vſque ad aurem *ogganiat*. Ph. V, 8, 41.

Obe] *Obe*, iam deſine Deos vxor gratulando obtundere. He. V, 1, 6. *Obe*, iam. Ad. IV, 7, 5. *Obe*, actum, aiunt, ne agas. Ph. II, 3, 71.

Oieï] *Oieï*, nimiumſt. Ph. IV, 3, 58. vide Notas.

Eoi Eï] Obſecro te vero. *Eoi eï*. Eun. IV, 4, 47. vide Notas.

Oleo] Obſonat, potat, *olet* vnguenta; de meo. Ad. I, 2, 37.

Olfacio] Non ſex totis menſibus prius *olfeciſſem*? Adelph. III, 3, 43.

Olim] *Olim* aput ſaeclum prius. Eun. II, 2, 15. Ita non vt *olim*, ſed vti nunc. He. III, 2, 13. Vt *olim* te oſtendiſti, nil ceſſauiſti eadem eſſe vſque adhuc. Hec. IV, 1, 29.

Olus] *Olera* et piſciculos minutos. And. II, 2, 32.

Omen] Ea lege atque *omine*. And. I, 2, 29.

Omiſſus] Vbi te vidi animo eſſe *omiſſo*. He. V, 2, 9. Ne ab re ſint *omiſſiores* paulo. Ad. V, 3, 45.

Omitto] *Omitte* de te dicere. Eun. V, 6, 19. Vt alia *omittam*. He. III, 1, 48. *Omitte* vero triſtitiem tuam. Ad. II, 4, 3. Iam vero *omitte* tuam iſtanc iracundiam. Adelph. IV, 7, 36. Vitam duram *omitto*. Ad. V, 4, 6. vide Notas. Quin *omitte* me. Ph. III, 2, 1.

Ommuteſco] Cenſen' me verbum potuiſſe vllum proloqui?

ommutui. And. I, 5, 22. *Ommutuit.* And. II, 5, 10.

Omnino] Non inpulit me, haec *omnino* vt crederem. And. III, 2, 44. Quia non iuſta iniuſta prorſus omnia *omnino* obſequor. Ad. V, 9, 33. Quae me *omnino* lapidem, non hominem putas. Hec. II, 1, 17. *Omnino* abhorrere animum haic video a nuptiis. Hec. IV, 4, 92.

Omnis] Noui *omnem* rem And. IV, 4, 50. Qui eſſe primos ſe *omnium* rerum volunt. Eun. II, 2, 17. *Omnia* habeo, neque quicquam habeo. Eun. II, 2, 12. Dixi pleraque *omnia*. He. IV, 7, 2. *Omnia* ſibi poſt putauit eſſe prae meo commodo. Ad. II, 3, 9. Ita plerique *omnes* ſumus ingenio. Ph. I, 7, 20.

Omphale] Hercules ſeruiuit *Omphalae.* Eun. V, 7, 3.

Onero] Remittas iam me *onerare* iniuriis. And. V, 1, 8. Ancillas *oneratas* veſte atque auro. He. III, 1, 43. O fortuna, o fors fortuna, quantis commoditatibus ego Antiphoni hunc *onerastis* diem? Ph. V, 6, 2. Vmerum hunc *onero* pallio. Ph. V, 6, 4.

Onus] Quiduis *oneris* inpone. And. V, 3, 26. Eis *onera* adiuta. Hec. III, 2, 24. Paupertas mihi *onus* viſa eſt et miſerum et graue. Ph. I, 2, 44. Audaciſſume *oneris* quiduis inpone, et feret. Ph. III, 3, 28.

Opera] In prologis ſcribundis *operam* abutitur. And. Prol. 5. Et nunc id *operam* do. And. I, 1, 130. Itane obſtinate *operam* das? And. I, 5, 8. Faciam ſedulo, dabo *operam*. Eun. II, 3, 72 Quod in opere faciundo *operae* conſumis tuae. He. I, 1, 21. Fruſtra *operam* opinor ſumo. He. IV, 3, 15. *Operam* amico dat ſuo. He. V, 1, 37. Illius *opera* nunc viuo. Ad. II, 3, 8. Non fratrem videre? *operam* dare? Ad. I, 2, 15. Non mea *opera*, neque pol culpa euenit. Hec. II, 1, 31. In iſtis *opera* luditur. Ph. II, 2, 18. Tradunt *operas* mutuas. Ph. II, 1, 37.

Operio] *Operuere* oſtium. He. V, 1, 33. Vſque ad necem *opperiere* loris. Adelph. II, 1, 28. Quo pacto hoc *operiam*? Hec. IV, 4, 6. vide Notas.

Opinio] Prorſus a me *opinionem* hanc tuam eſſe ego amotam volo. And. III, 2, 30. Concurrunt multa, *opinionem* hanc quae mihi animo exaugeant. He. II, 2, 3. vide Notas. Te eſſe praeter noſtram *opinionem* comperi. Hec. V, 1, 36.

Opinor] Neque, vt *opinor*, ſine tuo magno malo. And. I, 2, 8. Nos ſic nec *opinantes* duci falſo gaudio. And. I, 2, 9. Hoc ſic eſſe *opinor*. And. II, 3, 13. Sine dubio *opinor*. Eun. V, 8, 14. Vt hanc laetitiam nec *opinanti* primus obiicerem ei domi. He. I, 2, 12. Fruſtra operam *opinor* ſumo. He. IV, 3, 15.

Opis] Quantum tibi *opis* Di dant. Heaut. III, 3, 31. Iuno Lucina fer *opem*. Ad. III, 4, 41. Cuius nunc miſerae ſpes *opeſ*que in te vno omnes ſitae. Ph. III, 1, 6. *Ope* veſtra. Ph. V, 6, 2.

Opitulor] Si illum relinquo, eius vitae timeo: ſin *opitulor*, huius minas. And. I, 3, 5.

Oportet] Nonne *oportuit* praeſciſſe me ante? nonne prius communicatum *oportuit*? And. I, 5, 4. Quae adſolent, quaeque *oportet* ſigna eſſe ad ſalutem. And. III, 2, 1. Hanc iam *oportet* in cruciatum hinc abripi. And. IV, 4, 47. Quod nos capere *oportet*, haec intercipit. Eun. I, 1, 35. Itane heri *oportet*? He. III, 3, 1. Interemptam *oportuit*.

Heaut.

Heaut. IV, 1, 22. Iſtocine pacto *oportet*? Ad. IV, 7, 14. Eſt quod me tranſire ad forum iam *oportet*. Hec. II. 2, 31. Regem me eſſe *oportuit*. Ph. I, 2, 20.

Opperior] Parumper *operire* hic. And. IV, 2, 31. Paululum *opperirier* ſi vis. Eun. V, 2, 51. Tu hic nos, dum eximus, interea *opperibere*. He. IV, 7, 5. *Opperiar* hominem hic, vt ſalutem et conloquar. Ad III, 3, 92. Hominem ad forum iuſſi *opperiri*. Ph. IV, 2, 9.

Oppido] In anguſtum *oppido* nunc meae coguntur copiae. He. IV, 2, 2. Dic me hic *oppido* eſſe inuitam. He. IV, 4, 12. *Oppido* opportune te obtuliſti mi obuiam. Ad. III, 2, 24. Enim laſſam *oppido* tum eſſe aibant. Hec. II, 1, 41. Eumque animo iniquo *oppido* hoc ferre aiunt. Ph. V, 1, 36.

Oppidum] Quem ego nunc credo toto me *oppido* exanimatum quaerere. And. II, 2, 5. Eam *oppido* eiciat. And. II, 3, 8. Perreptavi vſque omne *oppidum*. Adelph. IV, 6, 3.

Oppignero] Num illa *oppignerare* filiam meam me inuito potuit? He. IV, 5, 46.

Oppleo] Lacrumis *opplet* os totum ſibi. He. II, 3, 65.

Opportune] Ambo *opportune*: vos volo. And. II, 2, 8. *Opportune* hic fit mi obuiam. And. III, 4, 11. *Opportune* aduenis. He. I, 2, 5. Ehem, *opportune*: te ipſum quaerito. Ad. I, 2, 1. *Opportune* te offers. Hec. V, 4, 10. *Opportune* adeo argentum nunc mecum attuli. Ph. IV, 3, 74.

Opportunus] Magis *opportunus*, nec magis ex vſu tuo, nemo eſt. Eun. IV, 8, 47.

Oppoſitus] Ager *oppoſituſt* pignori ob decem minas. Ph. IV, 3, 56.

Oppreſſio] Per *oppreſſionem* vt hanc mi eripere poſtulet. Ad. II, 2, 30.

Opprimo] Interea oſcitantis *opprimi*. And. I, 2, 10. Ne de hac re pater inprudentem *opprimat*. And. I, 3, 22. Interea ſomnus virginem *opprimit*. Eun. III, 5, 53. In ipſo articulo *oppreſſit*. Ad. II, 2, 21. Ita eam *oppreſſit* calamitas. Hec. Alt. Prol. 22. Os *opprime*. Ph. V, 7, 93.

Optato] *Optato* aduenis. And. III, 3, 1.

Optatus] An ego occaſionem tam *optatam* amitterem? Eun. III, 5, 57. *Optata* loquere. He. III, 3, 50. Di tibi omnia omnes ſemper *optata* offerant. Ad. V, 9, 21.

Opticeo] Virgo conſciſſa veſte lacrumans *opticet*. Eun. V, 1, 4. Quid *opticuiſti*? He. V, 1, 65.

Opto] Sibi inhoneſte *optauit* parere hic diuitias. And. I[illegible], 5, 2. Quem ego mihi potiſſimum *optem* dari? And. V, 5, 6. Quodvis donum praemium a me *optato*, id *optatum* feres. Eun. V, 8, 27. Illum vt viuat, *optant*. Ad. V, 4, 20. Hunc videre ſaepe *optabamus* diem. Hec. IV, 4, 29. Tua quidem hercle certo vita haec expetenda *optanda*que eſt. Ph. I, 3, 12.

Optume] Davom *optume* video. And. II, 1, 35. Quae vera audiui, taceo, et contineo *optume*. Eun. I, 2, 23. Adeſt *optume* ipſe frater. Eun. V, 2, 66. Syrum *optume* eccum. He. IV, 5, 9. Eccum Phidippum *optume* video. Hec. II, 2, 4. Qui mi conſultum *optume* velit eſſe. Ph. I, 3, 1.

Optumus] *Optumae* aduleſcenti. And. III, 2, 8. Cauſa *optumaſt*. And. V, 4, 46. Ita vt vſquam fuit fide quiſquam *optuma*. Ad. II, 1, 7.

(L 4 *Opus*.

Opus. Neceſſe] Nihil iſtac *opus* eſt arte. And. I, 1, 5. Mirum ni illoc homine quoque pacto *opuſt*. Eun. V, 8, 53. Tibi vt *opus* factoſt, face. He. I, 1, 28. Sponſae aurum, veſtem, ancillas *opus* eſſe. He. V, 1, 20. Plus ſcis, quod facto *opus* eſt. Ad. V, 9, 39.

Opus. Labor] *Opus* faciam. Eun. II, 1, 14. Thais maxumo te orabat *opere*. Eun. III, 3, 27. Quod in *opere* faciundo operae conſumis tuae. At enim me quantum hic *operis* fiat, poenitet. Qui *opere* ruſtico faciundo facile ſumptum exſercirent ſuum. He. I, 1, 20, 21 et 90. Nunc cum maxume *operis* aliquid facere credo. Ad. IV, 1, 2.

Oratio] Diſſimili *oratione* ſunt factae ac ſtilo. And. Prol. 10. Honeſta *oratio* eſt. And. I, 1, 114. Ibi tum eorum inpudentiſſima *oratio* eſt. And. IV, 1, 10. Subſeruias *orationi*. And. IV, 3, 21. Redit ad integrum eadem *oratio*. He. V, 3, 8. In hac eſt pura *oratio*. He. Prol. 46. Haut opinor commodo finem ſtatuiſſe *orationi* militem. Hec. I, 2, 21. Tenui eſſe *oratione* et ſcriptura leui. Ph. Prol. 5.

Orator] *Oratorem* eſſe voluit me, non prologum. He. Pr. 11. *Orator* ad vos venio, ornatu prologi. Hec. Alt. Prol. 1.

Orbus] Hanc eiectam recepiſſe, *orbam*, paruam. And. I, 3, 19. Haec virgo *orbaſt* patre. Ad. IV, 5, 16. Lex eſt, vt *orbae*, qui ſunt genere proxumi, iis nubant. Ph. I, 2, 75.

Orcus] Qui ab *orco* mortuum me reducem in lucem feceris. Ego hunc ab *orco* mortuum? Hec. V, 4, 12 et 35.

Ordo] Quendam mei loci hinc atque *ordinis*. Eun. II, 2, 3. Tu iſta narra omne *ordine*, vt factum ſiet. Eun. V, 4, 48. vide Notas. Vt recta via rem narret *ordine* omnem. He. IV, 3, 28. Quo pacto aut vnde mi ſit, dicundum *ordine* eſt. Ph. IV, 1, 14.

Orior] Hoc quis non credat abs te eſſe *ortum*? And. III, 2, 9. Viden me ex eodem *ortum* loco? Eun. II, 2, 10. Tibi a me nullaſt *orta* iniuria. Ad. II, 1, 35. Haut cito mali quid *ortum* ex hoc ſit publice. Adelph. III, 3, 99. Ex illan familia tam inliberale facinus eſſe *ortum*? Ad. III, 4, 3. Quod peccatum a nobis *ortumſt*, corrigo. Ad. IV, 3, 2. Inmerito aegritudo haec *oritur* mi abs te. Hec. II, 1, 26 Noua res *ortaſt*. Hec. III, 1, 18. Vnde *ortum* eſt initium irae. Hec. III, 2, 16.

Ornamentum] Minus iam decem habet pro alimentis datas; haſce *ornamentis* conſequentur alterae. He. III, 7, 9.

Ornatus] Nil *ornati*, nil tumulti. And. II, 2, 28. Quid iſtuc *ornati* eſt? Eun. II, 2, 6. Orator ad vos venio, *ornatu* prologi. Hec. Alt. Prol. 1.

Orno] Munus noſtrum *ornato* verbis. Eun. II, 1, 8. *Ornatam* ita vti quae *ornantur* ſibi. He. II, 3, 47. *Ornatus* eſſes ex tuis virtutibus. Ad. II, 1, 22. Hominum homo *ornatiſſime*. Ph. V, 6, 13.

Oro] Poſtulo, ſiue aequumſt, te *oro*. And. I, 2, 19. Quod te ego per dextram hanc *oro*. And I, 5, 54. Gnatam vt det *oro*, vixque id exoro. And. III, 4, 13. *Orandi* iam finem face. And. V, 1, 2. Per ego te Deos *oro*. And. V, 1, 15. Thais maxumo te *orabat* opere. Eun. III, 3, 27. Omnis vos *oratos* volo. He. Prol. 26. *Orando* ſurdas iam auris reddideras mihi. He. II, 3, 89. Venit ipſus vltro, lacrumans, *orans*, obſecrans. Ad. III, 4, 26, Quid ſi quid te

te maius *oret*? Adelph. V, 8, 18. *Oremus*, accuſemus: grauius denique minitemur. Hec. IV, 4, 95. Seruom hominem cauſam *orare* leges non ſinunt. Ph. II, 1, 62.

Os] Vno *ore* omnes omnia bona dicere. And. I, 1, 69. Equidem iſtuc *os* tuum inpudens videre nimium vellem. Eun. III, 5, 49. Illuc vide, *os* vt ſibi diſtorſit carnufex. Eun. IV, 4, 3. *Os* durum. Eun. IV, 7, 36. Concedas aliquo ab *ore* eorum aliquantiſper. He. III, 3, 11. Quo *ore appellabo* patrem? He. IV, 3, 22. Spario *ore*. He. V, 5, 18. In *ore* eſt omni populo. Ad. I, 2, 13. Hodie ei vſque *os* praebui. Ad. II, 2, 7. Vereor coram in *os* te laudare. Ad. II, 4, 5. Nulli laedere *os*. Ad. V, 4, 10. Vno *ore* auctores fuere. Ph. IV, 3, 20. Quo *ore* illum obiurgabis? Ph. V, 7, 53.

Oſcito] Interea *oſcitantis* opprimi. And. I, 2, 10.

Oſculor] Mitto iam *oſculari* atque amplexari. He. V, 1, 27.

Oſtendo] Velle in ea re *oſtendi*, quam nos callidus. And. I, 2, 27. Tibi *oſtendam*, quid eram ſit pericli fallere. And. V, 2, 26. Nunc, Parmeno, te *oſtenderis*, qui vir ſies. Eun. II, 2, 16. vide Notas. Occaſionem mihi *oſtentam*. Eun. III, 5, 57. vide Not. In me plane Di poteſtatem ſuam omnem *oſtendere*. Eun. V, 8, 3. Tu illum numquam *oſtendiſti*, quanti penderes. He. I, 1, 103. Qui mihi per ... *oſtendit* ſuam ſententiam. He. II, 1, 7. Opportune te mihi in ipſo tempore *oſtendis*. Hec. IV, 4, 5. Vt olim te *oſtendiſti*, nil ... eundem eſſe vſque adhuc. Hec. IV, 1, 39. Ni mi eſſet ſpes *oſtenta*. Phorm. V, 4, 7.

Oſtento] Neque cicatrices ſuas *oſtentat*. Eun. III, 2, 30.

Oſtium] Solitudo ante *oſtium*. And. II, 2, 25. Concrepuit hinc a Glycerio *oſtium*. And. IV, 1, 58. Obſera *oſtium* intus. Eun. IV, 7, 25. Pultare *oſtium*. He. III, 1, 1. Operuere *oſtium*. He. V, 1, 33. Aperite aliquis actutum *oſtium*. Ad. IV, 5, 26. Ipſum video ſtare ante *oſtium*. Hec. III, 4, 14. Extra *oſtium*. Ph. V, 6, 36.

Otioſe] In aurem vtramuis *otioſe* vt dormias. He. II, 3, 101. *Otioſe*, nunc iam illico hic conſiſte. Ad. II, 1, 2.

Otioſus] Animo nunc iam *otioſo* eſſe impero. And. V, 2, 1. Vide vt *otioſus* it. Eun. V, 3, 10. Diſſolui me, *otioſus* operam vt tibi darem. He. III, 1, 99. Quamuis etiam maneo *otioſus* hic. Ad. II, 4, 15. *Otioſum* ab animo. Ph. II, 2, 26.

Otium] Viden *otium* et cibus quid facit alienus. Eun. II, 2, 34. Tantumne ab re tuaſt *oti* tibi? He. I, 1, 23. *Otium* ſecutus ſum. Ad. I, 1, 17. Non hercle *otium* ſt nunc mi auſcultandi. Adelph. III, 3, 65. Ille ſuam ſemper egit vitam in *otio*. Ad. V, 4, 9. Vt in *otio* eſſet, potius quam in negotio. Hec. Alt. Prol. 18. Sumptus veſtros *otium*que vt noſtra res poſſet pati. Hec. II, 1, 28. Transferre hominem in *otium*. Ph. Prol. 2.

Ouis] *Ouem* lupo commiſi. Eun. V, 1, 16. vide Notas. Tam placidum, quam *ouis* eſt, reddo. Ad. IV, 1, 18. vide Notas.

P.

Pactum] Eo *pacto*. And. I, 1, 22. Nullon *pacto*? And. I, 5, 12. Alio *pacto*. And. IV, 4, 53. Quo *pacto*. Eun III, 1, 30. Hoc *pacto*. He. III, 1, 66. Itocine *pacto*? Ad. IV, 7, 14. Neque alio *pacto*

Hec. III, 5, 29. Si nullo alio *pacto*. Phor. II, 1, 71.

Paedagogus] Quid *paedagogus* ille qui citheriſtriam? Ph. I, 2, 94.

Paene] *Paene* inluſi vitam filiae. And. V, 1, 3. Quam *paene* tua me perdidit proteruitas. He. IV, 6, 10. *Paene* fero. Ad. II, 4, 8. *Paene* plus quam ſat erat. Ph. V, 3, 14. *Paene* exclamaui gaudio. Ph. V, 6, 30.

Paenuria] Ne illiuſmodi iam magna nobis ciuium *paenuriaſt*. Ad. III, 3, 87.

Palaeſtra] Fac periclum in literis, fac in *palaeſtra*, fac in muſicis. Eun. III, 2, 24. Ab ſua *palaeſtra* exit foras. Ph. III, 1, 20.

Palam] Continuo *palamſt*. Eun. I, 2, 24. Vti veniret *palam*. Heaut. IV, 1, 27. Eripuit *palam*. Ad. III, 2, 30. *Palam* proferimus. Ad. III, 2, 41. Vt ne id fiat *palam*. Hec. I, 2, 30. Nunc *palam* eſt. Hec. IV, 4, 91. Vxorem ſine mala fama *palam*. Ph. I, 3, 17.

Pallium] Attolle *pallium*. Eun. IV, 6, 31. Vmerum hunc onero *pallio*. Pone adprehendit *pallio*. Ph. V, 6, 4 et 23.

Palma] In medio omnibus *palmam* eſſe poſitam. Ph. Pr. 18.

Palmarius] Quod ego mi puto *palmarium*. Eun. V, 4, 8.

Pamphila] *Pamphilam* cantatum prouocemus. Eun. III, 1, 52. Rogito, *Pamphila* quid agat. Ad. IV, 4, 11.

Pamphilus] Andriae perſona eſt.

Panis] Quo pacto ex iure heſterno *panem* atrum vorent. Eun. V, 4, 17.

Pannus] *Pannis* anniſque obſitum. Eun. II, 2, 5. *Pannis* obſita. He. II, 3, 53.

Papae] *Papae*, facie honeſta. Eun. II, 1, 23. *Papae*, ingularas hominem. Eun. III, 1, 26.

Par] *Par* tu *pari* referto. Eun. III, 1, 55. vide Notas. Inueniam hodie, *parem* vbi referam gratiam. Eun. IV, 4, 51. Studet *par* referre. Ad. I, 1, 49. Poſtquam *par* ingenium nactus eſt. Hec. I, 2, 95. Cuius conſilio fuerat ea *par* proſpici. Hec. IV, 1, 46. Bonas quod *par* eſt facere. Hec. V, 1, 13. *Par pari* vt reſpondeas. Ph. I, 4, 35.

Paraſitaſter] Eſt alius quidam, *paraſitaſter* paululus. Ad. V, 2, 4.

Paraſitus] *Paraſitus* Colax. Eun. Pr. 30. *Paraſiti* item vt Gnathonici vocentur. Eun. II, 2, 33. Edax *paraſitus*. He. Prol. 38.

Parce] Vitam *parce* ac duriter agebat. And. I, 1, 47. Nimium *parce* facere ſumptum. And. II, 6, 19. Semper *parce* ac duriter ſe habere. Ad. I, 1, 20.

Parco] Nouas qui ſcribunt, nil *parcunt* ſeni. He. Prol. 43. Laborans, quaerens, *parcens*. Tandem aliquantulum tibi *parce*. He. I, 1, 87 et 112. Nil *pepercit*. Ad. IV, 2, 23. Conſerua, quaere, *parce*. Ad. V, 3, 27. Meo labori haud *parcens*. Hec. II, 1, 29. Hancine ego vitam *parſi* perdere? Hec. III, 1, 2.

Parcus] Ruri eſſe *parcum* et ſobrium. Ad. I, 2, 15. Agreſtis, ſaeuos, triſtis, *parcus*, truculentus, tenax. Ad. V, 4, 12.

Parens] Mea Glycerium ſuos *parentes* repperit. And. V, 6, 5. Quem ferret, ſi *parentem* non ferret ſuum? *Parentum* iniuriae vniuſmodi ſunt ferme. He. I, 2, 28 et 30. Non ſunt haec *parentis* dicta. He. V, 4, 12. *Parentes* propitii. Ad. I, 1, 6. Me *parenti* potius quam amori obſequi oportet. Hec. III, 4, 34. Res poſtputaſſe te omnes prae *parente* intellego. Hec. III, 5, 33.

Pareo]

Pareo] Meis dictis *parere* hanc. Hec. IV, 1, 49.

Pario] Veritas odium *parit*. And. I, 1, 41. Di, date facultatem obſecro huic *pariundi*. And. I, 4, 6. Credon tibi hoc nunc, *peperiſſe* hanc e Pamphilo? And. III, 2, 17. Mi immortalitas *parta* 'ſt. And. V, 5, 5. In *pariundo* aliquot adfuerunt liberae. And. IV, 4, 32. Cupio aliquos *parere* amicos beneficio meo. Eun. I, 2, 69. vide Notas. Vt ſolidum *parerem* hoc mi beneficium. Eun. V, 2, 32. Labore alieno magno *partam* gloriam verbis in ſe transmouet. Eun. III, 1, 9. *Parere* iam diu haec per annos non poteſt. Ad. V, 8, 8. Et recte et tempore ſuo *pepererit*. Hec. IV, 1, 16. Haud exiſtumans quanto labore *partum*. Ph. I, 1, 12. Mei patris bene *parta* indiligenter tutatur. Ph. V, 3, 5.

Pariter] Quem *pariter* vti his decuit, aut etiam amplius. He. I, 1, 80. Nunc tu mihi es germanus *pariter* animo atque corpore. Ad. V, 8, 34. *Pariter* nunc opera me adiuuas, ac re dudum opitulata es. Ph. V, 3, 3. vide Notas.

Paro] Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem, quam *paro*. And. I, 1, 5. Quod *parato* opus eſt, *para*. And. III, 2, 43. Vt te arbitretur ſibi *paratum* moechum. And. II, 1, 14. Hiſce ego non *paro* me vt rideant. Eun. II, 2, 18. Itan *paraſti* te? Eun. II, 2, 9. Cura vt ſint domi *parata*. Eun. III, 2, 47. *Parati* nihil eſt. Eun. III, 4, 4. Defenſorem *paro*. Eun. IV, 6, 32. Mihi magnum malum ſcio *paratum*. Eun. V, 4, 47. Tibi erant *parata* verba, huic homini verbera. He. II, 3, 115. *Paratus* ſum. He. III, 1, 88. Nec tu aram tibi, nec precatorem *pararis*. He. V, 2, 23. Ille bonus vir nobis pſaltriam *parauit*. Ad. III, 4, 31. *Paratae* lites. Ad. V, 3, 6. Aliquam puero nutricem *para*. Hec. IV, 4, 104. Quamnam hic fugam aut furtum *parat*? Ph. I, 4, 14. Itane es *paratus* facere me aduorſum omnia? Ph. II, 3, 80. *Parare* in animo cupiditates. Ph. V, 4, 2.

Pars] Animum ad deteriorem *partem* adplicat. And. I, 2, 22. Noſtrae timeo *parti*. And. II, 5, 8. Vtinam eſſet mihi *pars* aequa amoris tecum. Eun. I, 2, 12. Bonam magnamque *partem* ad te attulit. Eun. I, 2, 43. Sine illum priores *partes* aput me habere Eun. I, 2, 71. Duras fratris *partis* praedicas. Eun. II, 3, 63. In interiore *parte* vt maneam ſolus cum ſola. Eun. III, 5, 31. Omnia peiorem in *partem*. Eun. IV, 2, 4. In eam *partem* accipioque et volo. Eun. V, 2, 37. Quamobrem has *partis* didicerim. Vt aliqua *pars* laboris minuatur mihi. He. Prol. 10 et 42. Quod ego eſſe in aliqua *parte* amicitiae puto. He. I, 1, 5. vide Notas. Vehemens in vtramque *partem* ex nimis. He. III, 1, 31. Ne expers *partis* eſſet de noſtris bonis. He. IV, 1, 39. Rapere in peiorem *partem*. Ad. Prol. 3. Curemus aequam vterque *partem*. Ad. I, 2, 50. In illam *partem* potius peccato. Ad. II, 1, 20. Numquam animum ad malas adducam *partis*. Hec. V, 3, 38. Viciſſim *partis* tuas acturus ſit. Ph. V, 5, 7.

Parſimonia] Aut largitate nimia aut *parſimonia*. He. III, 1, 32.

Particeps] Meus *particeps*. He. I, 1, 98. Cuius te fieri *participem* cupis. He. III, 1, 19.

Partim] *Partim* ſum earum exactus, *partim* vix ſteti. Hec. Alt. Prol. 7. *Partim* quae perſpexi

ſpexi his oculis, *partim* quae accepi auribus. Hec. III, 3, 3.

Parturio] *Parturire* eam, neque grauidam eſſe ex te, ſolus conſcius. Hec. III, 3, 32.

Partus] Cui committas primo *partu* mulierem. And. I, 4, 3. *Partus* inſtabat prope. Ad. III, 2, 9. Iamne *partus* adſiet. Ad. IV, 4, 11. Vt clam eueniat *partus* patrem. Hec. III, 3, 36. Omnis nos celari volueris *partum*. Hec. IV, 1, 16.

Parum] Primo proceſſit *parum*. *Parum* ſuccedit quod ago. And. IV, 1, 47 et 55. *Parum* perſpexe eius mihi videre audaciam. Eun. V, 2, 61. Si vna haec dedecori eſt *parum*. He. II, 3, 93.

Parumper] *Parumper* opperire hic. And. IV, 2, 31.

Paruolus. Paruulus] A *paruulo*. And. I, 1, 8. *Paruolam* puellam. Eun. I, 2, 28. Illam aluit *paruolam*. Eun. V, 2, 52. A pueris *paruolis*. Ad. III, 4, 48.

Paruus] *Paruae* conſuetudinis cauſa. And. I, 1, 84. *Parui* pendo. And. III, 2, 46. A *paruis*. And. III, 3, 7. *Parua* virgo. And. V, 4, 21. Forſan *paruam* hic habeat mihi fidem. Eun. I, 2, 117. Num *parua* cauſa, aut praua ratioſt? Eun. III, 5, 27. vide Notas. *Parui* pendis. He. IV, 3, 37. Meam operam deputat *parui* preti. Hec. V, 3, 1. Itan *paruam* mihi fidem eſſe aput te? Phorm. V, 3, 27.

Paſco] Reſtabat aliud nil, niſi oculos *paſcere*. Ph. I, 2, 35.

Paſſus] Capillus *paſſus*, nudus pes. Ph. I, 2, 56.

Patefacio] Quantam eii feneſtram ad nequitiem *patefeceris*. He. III, 1, 72. Quae numquam nullo *patefecit* loco. Hec. III, 1, ... Sin *pateſit*. Ph. V, 4, 6.

Pateo] Quia vero haec mihi *patent* ſemper fores. Eun. I, 2, 9. Poſtulo, vt tua mihi domus te praeſente abſente *pateat*. Eun. V, 8, 29.

Pater] Hocineſt officium *patris*? And. I, 5, 1. *Patris* pudor. And. I, 5, 27. Pro peccato magno paulum ſupplici ſatis eſt *patri*. And. V, 3, 32. Habet *patrem* quendam auidum, miſerum, atque aridum. He. III, 2, 15. Facili me vtetur *patre*. Heaut. II, 1, 5. Vt *pater* omnem de me eiecerit animum *patris*? Heaut. V, 2, 1. Hoc *pater* ac dominus intereſt. Ad. I, 1, 51. Natura tu illi *pater* es, conſiliis ego. Ad. I, 2, 46. Haec virgo orbaſt *patre*. Ad. IV, 5, 16. Pro *patre* huic eſt. Ad. V, 8, 28. Hunc videre ſaepe optabamus diem, cum ex te eſſet aliquis, qui te appellaret *patrem*. Hec. IV, 4, 30. Lenem *patrem* illum factum me eſſe acerrimum. Ph. II, 1, 32.

Paternus] Matres filiis auxilio in *paterna* iniuria eſſe ſolent. He. V, 2, 39. Haut *paternum* iſtuc dediſti. Ad. III, 4, 4. *Paternum* amicum me adſimulabo virginis. Ph. I, 2, 78.

Patina] Animus eſt in *patinis*. Eun. IV, 7, 46. Tamquam in ſpeculum, in *patinas* inſpicere iubeo. Ad. III, 3, 74.

Patior] Me tam leni *paſſus* animo eſt vſque adhuc. And. I, 5, 27. Quiduis *patiar*. And. II, 3, 6. Ne iſtuc tam iniquo *patiare* animo. Eun. II, 1, 6. Neque plagas *pati* poſſum. Eun. II, 2, 13. Non poſſum *pati*, quin tibi caput demulceam. He. IV, 5, 13. Ego haut minus aegre *patior*. He. V, 2, 5. Vix humane *patitur*. Ad. I, 2, 65. Vbi non quit *pati*. Ad. I, 2, 108. Sumptus veſtros otiumque

que vt noſtra res poſſet *pati.* Hec. II, 1, 28.

Patria] Honeſte in *patria* pauper viueret. And. IV, 5, 3. vide Notas. Carens *patria.* He. I, 1, 85. Tam ob paruolam rem paene e *patria?* Ad. II, 4, 11.

Patriſſo] Laudo: *patriſſas*: abi, virum te iudico. Ad. IV, 2, 25.

Patrius] *Patrium* monumentum. Eun. Prol. 13. *Patria* qui abligurrierat bona. Eun. II, 2, 4. Hoc *patrium* eſt. Ad. I, 1, 49. *Patria* potitur commoda. Ad. V, 4, 17. *Patrio* animo victus. Hec. II, 2, 2.

Patrocinor] Vos me indotatis modo *patrocinari* fortaſſe arbitramini. Ph. V, 7, 46.

Patrona] Te mihi *patronam* capio. Eun. V, 2, 48.

Patronus] Huic ipſi eſt opus *patrono*, quem defenſorem paro. Eun. IV, 6, 32. Tu es *patronus*, tu pater. Ad. III, 4, 10. Iſtunc *patronum* mulieris. Ph. II, 2, 77.

Patruus] Mi *patrue*, ſalue. Ph. II, 1, 24. Manſurus *patruum* pater eſt. Ph. III, 1, 16. *Patruum* video cum patre adſtantem. Ph. IV, 3, 2.

Pauculi] Loquitor *paucula.* He. IV, 6, 24. Diebus *pauculis* poſt. Hec. I, 2, 68.

Paueo] Id *paues*, ne ducas tu illam. And. II, 2, 12. Mihi *paueo.* Ph. I, 4, 10.

Pauito] Philumenam *pauitare* neſcio quid dixerunt. Hec. III, 1, 41.

Paulatim] Cautim et *paulatim* dabis. He. IV, 8, 29. Cyathos ſorbilans *paulatim* hunc producam diem. Ad. IV, 2, 52. *Paulatim* plebem primulum facio meam. Ad. V, 6, 10. Animus *paulatim* elapſuſt Bacchidi. Hec. I, 2, 94.

Pauliſper] *Pauliſper* mane. Ad. II, 2, 45. Congrum iſtum ſinito in aqua ludere *pauliſper.* Ad. III, 3, 24.

Paulo] Siqua eſt habitior *paulo*, pugilem eſſe aiunt. Eun. II, 3, 24. *Paulo* qui eſt homo tolerabilis. He. I, 2, 31. Vbi adbibit plus *paulo.* He. II, 1, 8. Metuas ne ab re ſint omiſſiores *paulo.* Ad. V, 3, 45.

Paululo] Si nequeas *paululo*, at quanti queas. Eun. I, 1, 30. *Paululo* tum erat contenta. He. III, 1, 35.

Paululum] *Paululum* obſoni. And. II, 2, 23. Sine *paululum* ad me redeam. And. III, 5, 16. Tum tu igitur *paululum* da mihi operae. Eun. II, 2, 50. *Paululum* opperirier ſi vis. Eun. V, 2, 51. Si *paululum* modo quid te ſugerit. He. II, 3, 75. Si nunc de tuo iure conceſſiſſes *paululum.* Ad. II, 2, 9. Spatium ſacrificandi dabitur *paululum.* Ph. IV, 4, 21.

Paulum] Quis pudor *paulum* adeſt. And. IV, 1, 6. Pro peccato magno *paulum* ſupplici ſatis eſt patri. And. V, 3, 32. *Paulum* ſi ceſſaſſem. Eun. IV, 4, 5. Quaſi vero *paulum* interſiet. Eun. IV, 4, 18 Concede iſtuc paululum. Audin? etiam nunc *paulum.* Eun. IV, 4, 38. vide Notas. Quid feceras? *paulum* quid. Eho *paulum* inpudens. An *paulum* hoc eſſe tibi videtur? Eun. V, 2, 17 et 18. Concede *paulum* iſtuc. Quod des, *paulum*ſt. Eun. V, 8, 38 et 45. *Paulum* hoc negoti mi obſtat. He. III, 1, 89. *Paulum* lucri. He. IV, 4, 25. Agelli eſt hic ſub vrbe *paulum.* *Paulum* id autem eſt? Ad. V, 8, 26 et 27. Huic aliquid *paulum* prae manu dederis. Ad. V, 9, 23. vide Notas. *Paulum* vobis acceſſit pecuniae. Hec. III, 5, 56. vide Notas. Concede hinc a foribus *paulum.* Ph. V, 1, 14. vide Notas.

Paulus]

Paulus] *Paulo* momento. And. I, 5, 31. *Paulo* ſumptu. Ad. V, 4, 22. Cupiditates quas *paulo* mederi poſſis. Ph. V, 4, 3.

Pauper] Honeſte in patria *pauper* viueret. And. IV, 5, 3. Apparet ſeruum hunc eſſe domini *pauperis*. Eun. III, 2, 33. Propter miſericordiam addunt *pauperi*. Ph. II, 1, 47. In ſeruitutem *pauperem* ad ditem dari. Ph. IV, 3, 48.

Pauperculus] Anus *paupercula*. He. I, 1, 44. Habitant hic quaedam mulieres; *pauperculae*. Ad. IV, 5, 13.

Pauperies] In Aſiam hinc abii propter *pauperiem*. He. I, 1, 59.

Paupertas] *Paupertatem* vna pertulimus grauem. Ad. III, 4, 50. *Paupertas* mihi onus viſa eſt et miſerum et graue. Ph. I, 2, 44. Quanta quanta haec mea *paupertas* eſt. Ph. V, 7, 10.

Pauxillulum] Erat ei de ratiuncula iam pridem aput me reliquum *pauxillulum*. Ph. I, 1, 3.

Pax] Infecta *pace*. Indutiae, bellum, *pax* rurium. Eun. I, 1, 8 et 16. *Pace* quod ſiat tua. Eun. III, 2, 13. Patris *pacem* in leges conficiet ſuas. He. V, 2, 45 Exeo vt *pacem* conciliem. He. V, 5, 2.

Pax] Capillus ſparſus, promiſſus, circum caput reiectus neclegenter, *pax!* He. II, 3, 50. Vnus eſt dies dum argentum eripio: *pax!* He. IV, 3, 39.

Peccatum] An vt pro huius *peccatis* ego ſupplicium ſufferam? pro *peccato* magno paulum ſupplici ſatis eſt patri. And. V, 3, 17 et 32. Si id eſt *peccatum*, peccatum inprudentiaſt. Eun. Prol. 27. Et cognoſcendi et ignoſcendi dabitur *peccati* locus. He. II, 1, 6. Matres omnes filiis in *peccato* adiutrices. He. V, 2, 39. Maledicta, famam, meum amorem, et *peccatum* in ſeſe tranſtulit. Ad. II, 3, 10. Quod *peccatum* a nobis ortumſt, corrigo. Ad. IV, 3, 2. Iam *peccatum* primum id magnum, magnum at humanum tamen. Ad. IV, 5, 53. Aetate ea ſum, vt non ſiet *peccato* mi ignoſci aequum. Hec. V, 1, 10. Egomet me noui et *peccatum* meum. Ph. I, 4, 39.

Pecco] Quid commerui aut *peccaui*, pater? And. I, 1, 112. Si id *peccare* eſt, fateor id quoque. And. V, 3, 25. Si id eſt peccatum, *peccatum* inprudentiaſt Poetae. Eun. Prol. 27. *Peccatum* a me maxumumſt. Heaut. I, 1, 106. Caue ne in cognatam *pecces*. Ph. V, 3, 20.

Pectus] Vincto *pectore*. Eun. II, 3, 23. *Pectore* conſiſtere nil conſili quit. Ad. IV, 4, 4.

Pecunia] Non nunc *pecunia* agitur. He. III, 1, 67. Prius proditurum te tuam vitam, et prius *pecuniam* omnem. He. III, 1, 71.

Pedetempſim] Di bene vorrant, quod agas: *pedetemptim* tamen. Phor. III, 3, 19.

Pediſequa] Accedo ad *pediſequas*. And. I, 1, 96.

Peior] Omnia *peiorem* in partem. Eun. IV, 2, 4. Melius, *peius*, proſit, obſit. He. IV, 1, 30. Rapere in *peiorem* partem. Adelph. Prol. 3.

Pellicio] Ne me in breue *pellicias* tempus gaudio hoc falſo frui. Hec. V, 4, 2. vide Notas. Is ſenem per epiſtolas *pellexit*. Ph. I, 2, 18.

Pello] Iſtum aemulum, quod poteris, ab ea *pellito*. Eun. II, 1, 9. Qui illum ad laborem hinc *pepulerim*. He. I, 1, 113. vide Notas. Tune has *pepuliſti* fores? Ad. IV, 5, 4.

Penates] Ego Deos *penatis* hinc ſalutatum domum deuortar. Ph. II, 1, 81.

Pendeo]

Pendeo] Tu iam *pendebis*. Eun. V, 6, 20. In ſpe *pendebit* animi. He. IV, 4, 5. Animus tibi *pendet*. Ad. II, 2, 18. Ego plectar *pendens*. Phorm. I, 4, 42.

Pendo] Parui *pendo*. And. III, 2, 46. Ego non flocci *pendere*. Eun. III, 1, 21. Nihili *penderem*. Eun. I, 2, 14. Tu illum numquam oſtendiſti quanti *penderes*. He. I, 1, 103. Syrus mihi tergo poenas *pendet*. Ad. IV, 4, 6. Amari et magni *pendi* poſtulo. Adelph. V, 4, 25.

Penes] Iſtaec iam *penes* vos pſaltria eſt? Ad. III, 3, 34. Illorum eſſe culpam hanc credidi, quae te eſt *penes*. Hec. IV, 1, 20.

Peniculus] *Peniculon* pugnare cogitas? Eun. IV, 7, 7.

Penus] Patris *penum* omnem congerebam. Eun. II, 3, 19.

Per] Quod te ego *per* dextram hanc oro. And. I, 5, 54. Nunc *per* hunc nullaſt mora. And. III, 4, 14. *Per* me ſtetiſſe vt credat. And. IV, 2, 18. *Per* tempus aduenis And. IV, 4, 44. *Per* fallacias. He. V, 4, 18. Dum *per* aetatem licet. Ad. I, 2, 28. *Per* vim Ad. III, 2, 10. Duci *per* viam. Ad. V, 7, 23. Parere *per* annos non poteſt. Ad. V, 8, 8. Quo lubet cruciatu *per* me exquire. Hec. V, 2, 7. *Per* tumultum. Ph. Prol. 33. *Per* Deos atque homines. Ph. V, 2, 37.

Perbenigne] Magis te quam oculos nunc ego amo meos. M. *Perbenigne*. Ad. IV, 5, 67.

Percarus] Hui, *percaraſt*. P. Iſtaec vero vilis eſt. Ph. III, 3, 25.

Percello] Quo trudis? *perculeris* iam tu me, Eun. II, 3, 88.

Percipio] Neque agri neque vrbis odium me vmquam *percipit*. Eun. V, 5, 2.

Percitus] Incredibili re atque atroci *percitus*. Hec. III, 3, 17.

Percontor] Sed quos *percontor* video. And. IV, 5, 5. Vbi inueſtigem, quem *percontor*, incertus ſum. Eun. II, 3, 2. Vel me monere hoc vel *percontari* puta. He. I, 1, 26. Hoc *percontarier* deſiſte. Hec. I, 2, 29. Tua quod nil refert, *percontari* deſinas. Hec. V, 4, 12.

Percontumax] *Percontumax* rediſti huc nobis. Hec. III, 5, 54.

Percupio] Viſne domi opperiamur potius, quam hic ante oſtium? CH. Immo *percupio*. Eun. V, 2, 57.

Percurro] Properans *percurro* ad forum. And. II, 2, 18. Curriculo *percurre*. He. IV, 4, 11.

Percutio] *Percuſſit* ilico animum. And. I, 1, 98.

Perdite] Hanc amare coepit *perdite*. Ph. I, 2, 32.

Perdo] Cur te is *perditum*? And. I, 1, 107. Tu rem inpeditam et *perditam* reſtituas? And. III, 5, 13. Miſer, quod habui, *perdidi*. Eun. II, 2, 6. Vt illum Di Deae omnes ſenium *perduint*. And. II, 3, 11. At te Di *perdant*. Eun. III, 1, 41. Et re ſalua et *perdita*. Eun. II, 2, 27. Hominem *perditum* miſerumque. Eun. III, 1, 28. Sumat, conſumat, *perdat*, decretumſt pati. He. III, 1, 56. Cur *perdis* adulеſcentem nobis? Ad. I, 1, 36. Non tu hoc argentum *perdis*, ſed vitam tuam. Ad. III, 3, 56. Seruesne an *perdas* totum, diuiduum face. Ad. II, 2, 33. Vt te cum tua monſtratione magnus *perdat* Iupiter. Ad. IV, 6, 2. Adulеſcens luxu *perditus*. Ad. IV, 7, 42. Di illum *perduint*. Hec. III, 4, 27. Nomen *perdidi*. Ph. III, 3, 39.

Perdoctus] *Perdoctaſt* probe. He. II, 3, 120.

Perdolet] Tandem *perdoluit*. Eun. I, 2, 75.

Perduco]

Perduco] Filium *perduxere* illuc meum. And. I, 1, 54.

Perduro] Non hercle hic quidem *perdurare* quiſquam, ſi ſic ſit, poteſt. Ad. IV, 2, 15. vide Notas. Non poſſe aput vos ſe *perdurare*. Hec. II, 2, 27.

Peregre] *Peregre* rediens. Ph. II, 1, 13.

Peregrinus] Pro vxore habere hanc *peregrinam*. And. I, 1, 119. Adeone eſt demens? ex *peregrina*? And. III, 1, 11. Quicum res tibi eſt, *peregrinus* eſt. Eun. IV, 6, 21.

Pereo] *Pereo* funditus. And. I, 5, 9. Prudens ſciens, viuus videnſque *pereo*. Eun. I, 1, 28. Acta haec res eſt. *Perii*. He. III, 3, 3. Perpetuo *perierim*. Adelph. II, 4, 19. *Periſſe* me vna haut dubium eſt. Hec. III, 1, 46. Certum eſt perſequi aut *perire*. Phorm. III, 3, 19.

Perfector] Mearum voluptatum omnium inuentor, inceptor, *perfector*. Eun. V, 8, 5.

Perfero] Facile omnes *perferre* ac pati. And. I, 1, 35. Paupertatem vna *pertulimus* grauem. Ad. III, 4, 50. Suo me ingenio *pertulit*. Hec. III, 1, 22. Voſtrum amorem *pertuli*. Hec. V, 1, 18.

Perficio] Tempus promiſſa iam *perfici*. And. IV, 1, 7. Quam ioco rem voluiſti a me tandem, quin *perfeceris*? Eun. I, 2, 100. *Perfice* hoc mi perpetuo. Heaut. IV, 8, 22. Haut deſinam, donec *perfecero* hoc. Ph. II, 3, 73.

Perfortiter] Fortiter. Hui *perfortiter*. Ad. IV, 2, 28.

Perfungor] Dum aetatis tempus tulit, *perfuncta* ſatis ſum. Hec. IV, 2, 18.

Pergo] Tu tamen idem has nuptias *perge* facere ita vt facis. And. III, 2, 42. Si mihi *perget* quae volt dicere, ea quae non volt audiet. And. V, 4, 17. Quis hic eſt, qui huc *pergit*? Eun. II, 1, 22. *Perge* porro. He. II, 3, 105. Ceſſo ad eum *pergere*? Ad. IV, 2, 47. Horſum *pergunt*. Hec. III, 4, 35. Ad eum recta *pergit*. Ph. I, 2, 62. *Perge* eloqui. Ph. IV, 3, 36. *Pergin* credere? Phorm. V, 8, 7.

Pergrauis] Leuia ſunt, quae tu *pergrauia* eſſe in animum induxti tuum. Hec. III, 1, 12.

Perhibeo] Si vos voltis *perhiberi* probos. Ad. III, 4, 59.

Periclum] Satis cum *periclo*. And. I, 1, 104. Sine omni *periclo*. And. II, 3, 17. Huius *periclo* fit. And. III, 1, 22. Quid ſcias, niſi *periclum* feceris CH. At iſtuc *periclum* in filia fieri, graue eſt. And. III, 3, 33 et 34. Capitis *periclum* adire. And. IV, 1, 53. Vt *periclum* etiam a fame mihi ſit. He. V, 2, 27. Potius quam venias in *periclum*. Ad. II, 2, 32. Si *periclum* in te vllum ineſt. Hec. III, 1, 46. Neſcis, quo in metu, et quanto in *periclo* ſimus. Ph. I, 2, 8.

Perinde] Haec *perinde* ſunt vt illius animus, qui ea poſſidet. He. I, 2, 21.

Perinthia] Nomen Comoediae Menandri. And. Prol. 9 et 13.

Periurus] Leno, *periurus*, peſtis. Ad. II, 1, 35.

Perliberalis] *Perliberalis* viſaſt. Hec. V, 4, 24 et Ph. V, 3, 32.

Perlonge] *Perlonge*ſt. CH. ſet tanto ocius properemus. Eun. III, 5, 61.

Permagni] Illud *permagni* referre arbitror. He. III, 1, 58.

Permaneo] Ita tam *permanſit* diu. Hec. III, 1, 25.

Permano] Ne aliqua ad patrem hoc *permanet*. Ad. II, 4, 19.

Permitto] Bona noſtra haec tibi *permitto*. And. I, 5, 61. Et

me

me et meum amorem et famam *permitto* tibi. He. II, 3, 110. Tibi, pater, *permittimus.* Ad. V, 9, 38. Eius iudicio *permitto* omnia. Ph. V, 8, 56.

Permultum] Haut *permultum* a me aberit infortunium. He. IV, 2, 1. vide Notas.

Pernego] Id vero *pernegat.* Eun. Prol. 34.

Pernicies] Inſtructa pulchre ad *perniciem.* He. III, 1, 41. *Pernicies* communis aduleſcentium. Ad. II, 1, 34.

Pernimium] Tu quoque *per* parce *nimium.* And. II, 6, 24. vide Notas. Nimium inter vos, *pernimium* intereſt. Ad. III, 3, 39.

Pernocto] Si hic *pernocto.* Ad. IV, 1, 15. Qui *pernoctaret* foris. Hec. IV, 1, 24.

Pernoſco] Rem cognoſcite, vt *pernoſcatis.* And. Prol. 25. Non ſatis *pernoſti* me etiam, qualis ſim. And. III, 2, 23. Animum attendite, vt *pernoſcatis.* Eun. Prol. 45. *Pernoſcite* furtumne factum exiſtumetis. Ad. Prol. 12.

Peropus] *Peropuſt*, aut hunc cum ipſa, aut de illa me aduerſum hunc loqui. And. I, 5, 30. vide Notas.

Perpauci] *Perpaucorum* hominumſt. Eun. III, 1, 19. *Per* pol quam *paucis* reperias meretricibus fidelis eueniſſe amatores. Hec. I, 1, 1. vide Notas.

Perpello] Vſque adeo donec *perpulit.* And. IV, 1, 38. *Perpuliſti* me. And. V, 1, 9.

Perperam] Eo *perperam* dixi. Ph. V, 1, 18.

Perpes] Si *perpetem* hanc vis eſſe adfinitatem. Hec. II, 2, 10. vide Notas.

Perpetior] Ego non poſſe arbitror me *perpeti.* And. III, 3, 32. Non *perpeti* meretricum contumelias. Eun. I, 1, 3. Quiduis poſſem *perpeti.* Eun. I, 2, 97. Cenſen poſſe me offirmare et *perpeti?* Eun. II, 1, 12. Nunc eſt profecto interfici cum *perpeti* me poſſum. Eun. III, 5, 3.

Perpetuo] Illum hanc *perpetuo* habere. And. III, 3, 32. *Perpetuo* oderit. Eun. V, 4, 11. *Perpetuo* perierim. Eun. V, 8, 13. Perfice hoc mi *perpetuo.* He. IV, 8, 21.

Perpetuus] Triduo hoc *perpetuo.* Hunc diem *perpetuum* in laetitia degere. Ad. IV, 1, 4 et 6. Vtinam hoc *perpetuum* fiat gaudium. Ad. V, 9, 15. Biennium *perpetuum.* Hec. I, 2, 12. O fortuna, vt numquam *perpetua* es data. Hec. III, 3, 46. vide Notas. Adfinitatem hanc ſane *perpetuam* volo. Hec. IV, 4, 14.

Perplacet] Habeo propemodum quam volo. SO. *Perplacet.* He. V, 5, 22.

Perplexe] *Perplexe* loqui. Eun. V, 1, 1.

Perpluo] Plenus rimarum ſum, hac atque illac *perpluo.* Eun. I, 2, 25. vide Notas.

Perpulcher] *Perpulchra* credo dona, aut noſtris ſimilia. Eun. III, 2, 15. vide Notas.

Perquam] Fortiter. SY. *Perquam.* Ad. IV, 2, 27.

Perrepto] *Perreptaui* vſque omne oppidum. Ad. IV, 6, 3.

Perſancte] Deierat *perſancte.* Hec. V, 2, 5.

Perſcitus] *Per* ecaſtor *ſcitus* puer eſt natus Pamphilo. And. III, 2, 6.

Perſentiſco] Ne tu id *perſentiſceres.* He. IV, 5, 21. Quot res dedere, vbi poſſem *perſentiſcere!* He. V, 1, 43.

Perſequor] Hereditatem *perſequi.* And. IV, 5, 20. Bellum fugiens meque in Aſiam *perſequens.* And. V, 4, 32. Ego meum ius *perſequar.* Ad. II, 1, 9. Certum offirmare

offirmare eſt viam me, quam decreui *perſequi.* Hec. III, 5, 4. Ex vſu quod eſt, id *perſequar.* Hec. IV, 3, 10. Quoquo hinc aſportabitur terrarum, certum eſt *perſequi.* Ph. III, 3, 18.

Perſoluo] Quod habui ſummum, pretium *perſolui* tibi. And. I, 1, 12.

Perſona] Paraſiti *perſonam* inde ablatam et militis. *Perſonas* transtuliſſe in Eunuchum ſuam. *Perſonis* iiſdem vti. Eun. Prol. 26. 32 et 35.

Perſpicax] Ad has res quam ſit *perſpicax.* He. II, 3, 129. Ego me non tam aſtutum neque ita *perſpicacem* eſſe id ſcio. Heaut. V, 1, 1.

Perſpicio] Prius, quam tuum animum *perſpexerit.* And. II, 3, 4. Partim quae *perſpexi* his oculis, partim quae accepi auribus. Hec. III, 3, 3. Cuius tu fidem in pecunia *perſpexeris.* Ph. I, 2, 10.

Perſtrepo] *Perſtrepunt*; ita vt fit, domini vbi abſunt. Eun. III, 5, 52.

Perſuadeo] Tam facile potueris *perſuadere* illi. He. II, 3, 122. *Perſuaſit* nox, amor, vinum, aduleſcentia. Ad. III, 4, 24.

Pertempto] Simulaui, vos vt *pertemptarem.* And. III, 4, 9.

Pertendo] Si incipies, neque *pertendes* nauiter. Eun. I, 1, 6. Video non licere, vt coeperam, hoc *pertendere.* He. V, 5, 9.

Perterrefacio] *Perterrefacias* Dauom: obſerues filium. And. I, 1, 142.

Perterreo] Hunc *perterrebo* ſacrilegum. Eun. V, 3, 13.

Pertimeſco] Quid *pertimui* autem belua? Ph. IV, 2, 11.

Pertinacia] Similis *pertinaciaſt.* Hec. II, 1, 5. Quae haec eſt *pertinacia?* Hec. III, 5, 46.

Perturbo] Iam *perturbaui* omnia And. III, 4, 22.

Peruenio] Vnde in patrium monumentum *peruenerit.* Eun. Prol. 13. Sine me *peruenire,* quo volo. Eun. I, 2, 44. Non potuit melius *peruenirier,* eo quo nos volumus. Ph. IV, 3, 35.

Peruicax] Adeon *peruicaci* eſſe animo? Adeon me eſſe *peruicacem* cenſes? And. IV, 1, 17 et 32.

Peruius] Id quidem angiportum non eſt *peruium.* Ad. IV, 2, 39. Fratri aedes fient *peruiae.* Ad. V, 7, 14.

Peruolgatus] Via *peruolgata* patrum. He. I, 1, 49.

Peruoluo] Te *peruoluam* in luto. And. IV, 4, 38.

Pes] Manibus, *pedibus,* obnixe omnia facturum. And. I, 1, 134. Numquam huc tetuliſſem *pedem.* And. IV, 5, 13. Neque *pes* neque mens ſatis ſuum officium facit. Eun. IV, 5, 3. Ego me in *pedes* quantum queo. Eun. V, 2, 5. Quod ante *pedes* modoſt videre. Ad. III, 3, 32. Lectulos in ſole ilignis *pedibus* faciundos dedit. Ad. IV, 2, 46. Nudus *pes.* Ph. I, 2, 56. Me protinam coniicerem in *pedes.* Ph. I, 4, 13. Iam *pedum* viſaſt via. Ph. II, 2, 12.

Peſſulus] *Peſſulum* oſtio obdo. Eun. III, 5, 55. Anus foribus obdit *peſſulum.* He. II, 3, 37.

Peſſum do] Me aut erum *peſſum dabunt.* And. I, 3, 3. et Ph. I, 4, 5.

Peſſume] *Peſſume* iſtuc in te atque in illum conſulis. Heaut. III, 1, 28.

Peſſumus] Id eſt genus hominum *peſſumum.* And. IV, 1, 5. Hem, quid dixiſti, *peſſuma?* Eun. V, 6, 16. *Peſſuma* haec eſt meretrix. He. III, 3, 38.

Peſtis]

Peſtis] Pernicies communis adoleſcentium, periurus, *peſtis*. Ad. II, 1, 35.

Petax] Meaſt *petax*, procax. He. II, 1, 15. vide Notas.

Peto] Cauſam dicere prius vnde *petitur*, quam illic qui *petit*. Eun. Prol. 11 et 12. E flamma *petere* te cibum poſſe arbitror. Eun. III, 2, 38. Abs te *petere* et poſcere. He. V, 1, 53. Vnde mi *peterem* cibum. He. V, 2, 25. Quod *peto* et volo. He. V, 4, 4. Epiſtolam adlatam eſſe audiui: hanc *petam*. Phorm. I, 2, 100. Inuenta eſt quae dotem *petat*. Ph. IV, 3, 42. Vnde mi auxilium *petam*? Ph. V, 1, 2.

Pexus] Eum adeo exornatum dabo, adeo *pexum*. He. V, 1, 78. vide Notas.

Phaleratus] Vt *phaleratis* dictis ducas me. Ph. III, 2, 15.

Phaſma] Menandri *Phaſma* nunc nuper dedit. Eun. Prol. 9.

Philoſophus] Animum ad aliquod ſtudium adiungant, aut equos alere, aut canes ad venandum, aut ad *Philoſophos*. And. I, 1, 30.

Phy] *Phy* domi habuit, vnde diſceret. Ad. III, 3, 58.

Pictura et Pictus] Suſpectans tabulam quandam *pictam*, vbi inerat *pictura* haec. Eun. III, 5, 36.

Pie] Neque faciam, neque me ſatis *pie* poſſe arbitror. Ad. III, 4, 13.

Pietas] O Chreme, *pietatem* gnati. And. V, 2, 28. Matris ferre iniurias me *pietas* iubet. Hec. III, 1, 21. Quod potero faciam, tamen vt *pietatem* colam. Hec. III, 4, 33. Me *pietas* matris potius commodum ſuadet ſequi Hec. III, 5, 31. Vt apud me praemium eſſe poſitum *pietati* ſcias. Hec. IV, 2, 8.

Piget] Num facti *piget*? And. V, 3, 6. Id eſſe factum hic non negat, neque ſe *pigere*. He. Pr. 19. vide Notas. Fratris me quidem pudet *piget*que. Ad. III, 3, 38. Nequid plus minuſue faxit, quod nos poſt *pigeat*. Phorm. III, 3, 21.

Piraeus] Miror, quid ex *Piraeo* abierit. Eun. II, 2, 59. Heri aliquot adoleſcentuli coiimus in *Piraeo*. Eun. III, 4, 1.

Piſcator] Cetarii, lanii, fartores, *piſcatores*. Eun. II, 2, 26.

Piſciculus] Olera et *piſciculos* minutos. And. II, 2, 32.

Piſtrilla] Aput ipſum lacum eſt *piſtrilla*. Ad. IV, 2, 45.

Piſtrinum] Verberibus caeſum te in *piſtrinum* dedam. And. I, 2, 28. Praecipitem in *piſtrinum* dabit. And. I, 3, 9. In *piſtrinum* recta proficiſcar via. And. III, 4, 21. Molendumſt in *piſtrino*. Ph. II, 1, 19.

Pius] *Pium* ac pudicum ingenium. Hec. I, 2, 77.

Placabilis] Te ipſum purgare ipſis coram, *placabilius* eſt. Ad. IV, 3, 17. Id noſmet indicare *placabilius* eſt. Ph. V, 7, 68.

Placeo] Si tibi quid feci aut facio, quod *placeat*. And. I, 1, 14. Ipſis commentum *placet*. And. I, 3, 20. Vide vt otioſus it, ſi Dis *placet*. Eun. V, 3, 10. Vbi ſunt cognitae, *placitae* ſunt. Hec. Alt. Prol. 13. Quae vobis *placita* eſt, condicio datur. Hec. II, 1, 44. Sic ſum: ſi *placeo*, vtere. Ph. III, 2, 42.

Placide] Suſpenſo gradu *placide* ire perrexi. Ph. V, 6, 27.

Placidus] Cum feruit maxume, tam *placidum*, quam ouis eſt, reddo. Ad. IV, 1, 18. vide Notas. Clemens, *placidus*, nulli laedere os, adridere omnibus. Ad. V, 4, 10.

Placo] Neque quod principium incipiam ad *placandum*, ſcio. He. V, 4, 21. Cum *placo*, aduorſor ſedulo et deterreo. Ad. I, 2, 64. Fac illa vt *placetur* nobis. Ph. V, 3, 1.

Plaga] Neque ridiculus eſſe, neque *plagas* pati poſſum. Eun. II, 2, 13. *Plagae* creſcunt, niſi proſpicis. Ph. V, 2, 16.

Plane] In me *plane* Di poteſtatem ſuam omnem oſtendere. Eun. V, 8, 2. Tu quidem illum *plane* prodis. He. IV, 3, 29. Equidem miror, qui alia tam *plane* ſcias. He. V, 1, 24. Nunc haec *plane* eſt pro noua. Hec. Prol. 5. *Plane* hic diuinat. Hec. IV, 4, 74.

Planiſſume] Illi anui prodita abs te filia eſt *planiſſume*. Heaut. IV, 1, 26. Ad reſtim mi quidem res redit *planiſſume*. Ph. IV, 4, 5.

Platea] Illa ſeſe interea commodum huc aduorterat in hanc noſtram *plateam*. Eun. II, 3, 53. Praeterito hac recta *platea* ſurſus. Ad. IV, 2, 35. Quem video in vltima *platea*. Ph. I, 4, 38.

Plautus] Huius mentio fit. And. Prol. 18. Eun, Pr. 25. Ad. Prol. 7 et 9.

Plebs] Paulatim *plebem* primulum facio meam. Ad. V, 6, 10.

Plecto] Ego *plectar* pendens. Ph. I, 4, 43.

Plenus] *Plenus* rimarum ſum, hac atque illac perpluo. Eun. I, 2, 25. vide Notas. Corpus ſolidum et ſucci *plenum*. Eun. II, 3, 27. Praeceptorumſt *plenus* iſtorum ille. Ad. III, 3, 58. Fauillae *plena*, fumi ac pollinis. Ad. V, 3, 60. Vini *plenum*. Hec. V, 3, 25. Quis me eſt fortunatior? venuſtatiſque adeo *plenior*? Hec. V, 4, 8.

Plerique] Quod *plerique* omnes faciunt adulescentuli. And. I, 1, 28. Dixi *pleraque* omnia. Heaut. IV, 7, 2. Ita *plerique* omnes ſumus ingenio. Ph. I, 3, 20.

Plerumque] Ipſum animum aegrotum ad deteriorem partem *plerumque* adplicat. And. I, 2, 22. Hic ſolebamus fere *plerumque* eam opperiri. Ph. I, 2, 40.

Ploro] *Plorare*, orare vt ſubveniat ſibi. Ph. Prol. 8.

Plumbeus] Caudex, ſtipes, *plumbeus*, aſinus. He. V, 1, 4.

Plus] Ex ea re *plus* maliſt quam commodi vtrique. And. III, 3, 15. *Plus* ſatis. *Plus* amem aut *plus* diligam. Non *plus* biduum. Eun. I, 2, 5. 16 et 104. *Plus* milies iam audiui. Eun. III, 1, 32. Vbi adbibit *plus* paulo. He. II, 1, 8. Hic mihi nunc quanto *plus* ſapit, quam egomet mihi? Heaut. III, 1, 98. *Plus* ſpei video quam volo. He. IV, 1, 46. Homini miſero *plus* quingentos colaphos infregit mihi. Ad. II, 1, 45. Aduleſcens *plus* potus. Hec. I, 2, 64. Dies triginta aut *plus* eo in naui fui. Hec. III, 4, 7. Ne quid faciam *plus*. Hec. V, 1, 4. Ne quid *plus* minuſue faxit. Ph. III, 3, 21.

Pluſculus] *Pluſcula* ſupellectile opus eſt. Ph. IV, 3, 60.

Poena] Syrus mihi tergo *poenas* pendet. He. IV, 4, 6. An legibus daturum *poenas* dices? Ph. IV, 3, 21.

Poenitet] An *poenitebat* flagiti? Eun. V, 6, 12. At enim me quantum hic operis fiat, *poenitet*. He. I, 1, 20. vide Notas. Non *poenitet* me famae. Hec. V, 2, 9. Noſtri noſmet *poenitet*. Phorm. I, 3, 20.

Pol] Sane *pol*. And. I, 4, 2. Iſtuc *pol* vero bene. Eun. IV, 4, 8. Non *pol* temereſt, quod tu tam times. Ph. V, 8, 9.

Pollen]

Pollen] Fauillae plena, fumi ac *pollinis*. Ad. V, 3, 60.

Polliceor] Poſtquam amans acceſſit, pretium *pollicens*. And. I, 1, 49. Scis, te mihi ſaepe *pollicitum* eſſe. Eun. II, 3, 17. Quaeſo adeſpol quod mihi es *pollicita*, tute vt ſerues. Hec. V, 2, 20. Modo non montis auri *pollicens*. Ph. I, 2, 18.

Pollicitatio] Quin tu hinc *pollicitationes* aufer. Ph. V, 6, 17.

Pollicitor] In fraudem inlicis ſollicitando, et *pollicitando* eorum animos lactas? And. V, 4, 9. vide Notas. *Pollicitantem* et nil ferentem. Ph. III, 2, 36.

Pompa] Tua *pompa* eo traducenda eſt. He IV, 4, 17.

Pone] *Pone* adprehendit pallio, reſupinat. Ph. V, 6, 23.

Pono] Qui ſe in ſui gremio *poſiturum* puerum dicebat patris? Ad. III, 2, 35. Vt aput me praemium eſſe *poſitum* pietati ſcias. Hec. IV, 2, 8. In medio omnibus palmam eſſe *poſitam*. Ph. Prol. 18. *Pono* eſſe victum eum. His rebus alias *pone* ſane, inquit, decem. Ph. IV, 3, 25 et 62.

Popularis] O *populares*, ecquis me hodie viuit fortunatior? Eun. V, 9, 1. Obſecro *populares* ferte miſero atque innocenti auxilium. Ad. II, 1, 1. Amicus ſummus meus et *popularis*. Ph. I, 1, 1.

Populus] Id *populus* curat ſcilicet. And. I, 2, 14. In oreſt omni *populo*. Ad. I, 2, 13. Qui erit rumor *populi*, ſi id feceris? Ph. V, 7, 18.

Porro] Dehinc, vt quieſcant *porro*, moneo. And. Prol. 23. Miſit *porro* orare, vt venirem, ſerio. Eun. III, 3, 22. At *porro* recte ſpero. He. I, 2, 107. Ceſſatum vſque adhuc eſt: nunc *porro* expergiſcere. Ad. IV, 4, 23. Te oro *porro* in hac re adiutor ſis mihi. Hec. IV, 4, 99. Ecquid ſpeii *porroſt*? Ph. III, 1, 10.

Portitor] Epiſtolam ad *portitores* eſſe delatam. Ph. I, 2, 100.

Porto] Di boni, boni quid *porto*? And. II, 2, 1. Hic nunc me credit aliquam ſibi fallaciam *portare*. And. II, 6, 2. Neſcio quid peccati *portat* haec purgatio. He. IV, 1, 12. Item hinc alia quae *porto* Cyprum. Ad. II, 2, 22. *Porto* hoc iurgium ad vxorem. Hec. III, 5, 63. Cedo quid *portas*, obſecro. Ph. I, 4, 20.

Portus] Ego in *portu* nauigo. And. III, 1, 22. Modo iſſe dicito ad *portum*. Hec. I, 2, 2. Percontatum ibo ad *portum*, quoad ſe recipiat. Ph. II, 4, 22.

Poſco] Tanto ocius te vt *poſcat*. He. IV, 8, 26. Abs te petere et *poſcere*. He. V, 1, 53.

Poſſideo] De vxore, ita vt *poſſedi*, nil mutat Chremes. And. V, 4, 46. Te ipſo herede haec *poſſidere* Bacchidem. He. V, 2, 16. Haec perinde ſunt, vt illius animus, qui ea *poſſidet*. He. I, 2, 21. Regnumne, Aeſchine, hic tu *poſſides*? Ad. II, 1, 21.

Poſſum] Quando non *poteſt* id fieri quod vis, id velis quod *poſſit*. And. II, 1, 6. Tibi ita hoc videtur: at ego non *poſſe* arbitror. And. III, 3, 31. Huc face ad me venias, ſi quid *poteris*. And. IV, 2, 29. Vt *potero*, feram. And V, 3, 27. Munus noſtrum ornato verbis, quod *poteris*. Eun. II, 1, 8. Amatores audieram mulierum eſſe eos maxumos, ſet nil *poteſſe*. Eun. IV, 3, 24.

Poſt. Praepoſ.] Ego ero *poſt* principia. Eun. IV, 7, 11. *Poſt* haec praecipitem darem. Ad. III, 2, 20. *Poſt* factam iniuriam. Hec. V, 1, 16.

Poſt. Aduerb.] *Poſt* deinde. And. III, 2, 3. Quae proferentur *poſt*, ſi perget laedere. Eun. Prol. 18. Difficilem oſtendes te eſſe, et ignoſces tamen *poſt*. He. V, 1, 61. *Poſt* conſulam. Ad. V, 9, 25. *Poſt* de matre videro. Hec. IV, 4, 78. Haut multo *poſt*. Ph. V, 6, 39.

Poſtea] Quid tum *poſtea*? Eun. II, 3, 79. Quid *poſtea*? Ad. IV, 1, 13. Nonne haec iuſta tibi videntur *poſtea*? Ad. IV, 5, 26.

Poſterior] Non *poſteriores* feram. Ad. V, 4, 26.

Poſterius] Ne tu hoc *poſterius* dicas. And. III, 2, 29. Ipſe ſentiet *poſterius*. Ad. I, 2, 60. Quod te *poſterius* purges. Ad. II, 1, 8.

Poſthabeo] Omnis *poſthabui* mihi res. Ph. V, 7, 15.

Poſthac] *Poſthac* quas faciet de integro comoedias. And. Pr. 26. Hunc tu in aedis cogitas recipere *poſthac*? Eun. V, 2, 59.

Poſtilla] *Poſtilla* nunc primum audio. And. V, 4, 33. Tute ſcis *poſtilla* quam intumum habeam te. Eun. I, 2, 47.

Poſtmodo] *Poſtmodo* reſciſces. Hec. II, 1, 11. vide Notas.

Poſtputo] Omnia ſibi *poſtputavit* eſſe prae meo commodo. Ad. II, 3, 9. Res *poſtputaſſe* te omnes prae parente intellego. Hec. III, 5, 33.

Poſtquam] *Poſtquam* te emi. And. I, 1, 8. *Poſtquam* ſenſit me tecum quoque rem habere. Eun. I, 2, 57. *Poſtquam* aſpexi, ilico cognoui. He. IV, 1, 43. *Poſtquam* intus ſum omnium rerum ſatur. Ad. V, 1, 3.

Poſtremo] *Poſtremo* id da mihi negoti. And. III, 2, 41. *Poſtremo* imperaui egomet mihi omnia adſentari. Eun. II, 2, 21. *Poſtremo* adeo res redit. He. I, 1, 61.

Poſtremus] Si id facis, hodie *poſtremum* me vides. And. II, 1, 22. Haec denique eius fuit *poſtrema* oratio. Ph. IV, 3, 44.

Poſtulatio] Neque lites vllae inter eas, *poſtulatio* numquam. Hec. I, 2, 105.

Poſtulo] Ita volo itaque *poſtulo* vt fiat. And. III, 3, 18. Si efficio hoc, *poſtulo* vt tua mihi domus pateat. Eun. V, 8, 28. Iniquos es, qui me tacere de re tanta *poſtules*. He. V, 3, 9. Ego quoque a meis me amari et magni pendi *poſtulo*. Ad. V, 4, 25. Num iniquom *poſtulo*? Ph. II, 3, 64.

Potens] Quis eſt tam *potens* cum tanto munere hoc? Eun. II, 3, 62. *Potentes*, dites, fortunati, nobiles. Ad. III, 4, 57.

Poteſtas] Libera viuendi fuit *poteſtas*. And. I, 1, 25. vide Notas. Cuius tibi *poteſtas* ſumma ſeruandi datur. And. III, 3, 9. In me plane Di *poteſtatem* ſuam omnem oſtendere. Eun. V, 8, 2. Quaſi non ea *poteſtas* ſit tua. He. IV, 3, 42. Video in illarum eſſe te *poteſtate*. Hec. II, 2, 8. Ait vterque tibi *poteſtatem* eius habendi ſe dare. Ph. V, 6, 40.

Potior. Adiect.] Sit *potior*, prior ad dandum qui eſt. Ph. III, 2, 48.

Potior. Verb.] Mea nihil refert, dum *potiar* modo. Fac vt *potiar*. Eun. II, 3, 29 et 71. Vis amare: vis *potiri*: tuum eſſe in *potiundo* periclum non vis. He. II, 3, 81 et 82. Patria *potitur* commoda. Miſeriam omnem ego capio; hic *potitur* gaudia. Ad. V, 4, 17 et 22. Nequid propter tuam fidem decepta *potiretur* mali. Ph. III, 1, 5. vide Notas. Abduxi mulierem: curaui, propria ea Phaedria vt *potiretur*. Ph. V, 5, 2.

Pote] Nil ſupra *pote*. Ad. II, 3, 11. vide Notas.

Potis.

Potis] *Potin* es mihi verum dicere? And. II, 6, 6.

Potiſſimum] Quem, inquit, vocabo ad cenam meorum aequalium *potiſſimum* nunc? And. II, 6, 24. Quod ad illum attinet *potiſſimum*. Ad. III, 1, 9. Vbi tu dubites, quid ſumas *potiſſimum*. Phorm. II, 2, 29.

Potius] Inueniet inopem *potius*, quam te corrumpi ſinat. And. II, 3, 22. Demi opperiamur *potius*, quam hic ante oſtium? Eun. V, 2, 56.

Poto] Cur amat? cur *potat*? Ad. I, 1, 37. Obſonat, *potat*, olet vnguenta; de meo. Ad. I, 2, 37. Otium ab ſenibus ad *potandum* vt habeam. Phorm. V, 5, 4.

Potus] Cum virgine vna adulescens cubuerit plus *potus*, ſeſe illa abſtinere vt potuerit? Hec. I, 2, 65.

Prae. Praepoſit] Vide quam iniquos ſis *prae* ſtudio. And. V, 1, 6. *Prae* amore. Eun. I, 2, 18. Ego illum contempſi *prae* me. Eun. II, 2, 8. *Prae* gaudio, ita me Di ament, vbi ſim, neſcio. Heaut. II, 3, 67. *Prae* iracundia non ſum apud me. Heaut. V, 1, 47. Omnia ſibi poſtputauit eſſe *prae* meo commodo. Ad. II, 3, 9. Huic aliquid paulum *prae* manu dederis. Ad. V, 9, 23. Res poſtputaſſe te omnes *prae* parente intellego. Hec. III, 5, 33.

Praebeo] Non poſſum ſatis narrare, quos ludos *praebueris* intus. Eun. V, 6, 9. *Praebent* exigue ſumptum. Heaut. I, 2, 33. Hodie ei vſque os *praebui*. Ad. II, 2, 7. Seruom haut inliberalem *praebes* te. Ad. V, 5, 5. Strenuum hominem *praebuit*. Phorm. III, 1, 12.

Praecaueo] Hoc tempus, *praecauere* mihi me, haut te vlciſci, monet. Ad. III, 5, 18. vide Notas.

Praeceps] *Praecipitem* in piſtrinum dabit. And. I, 3, 9. Vtinam mihi eſſet aliquid hic, quo me nunc *praecipitem* darem. And. III, 4, 27. Auctores fuere, vt *praecipitem* hanc daret. Phorm. IV, 3, 20.

Praeceptum] *Praeceptorumſt*] plenus iſtorum ille. Ad. III, 3, 58.

Praecido] Omnis cauſas *praecidam* omnibus. Hec. IV, 2, 22.

Praecipio] Haec ego *praecipio* tibi? Heaut. III, 3, 18. Conſeruis ad eundem iſtunc *praecipio* modum. Ad. III, 3, 70. Docui, monui, bene *praecepi* ſemper, quae potui omnia. Ad. V, 9, 6.

Praecipito] Hac te *praecipitato*. Ad. IV, 2, 36.

Praecipuus] Vnam hanc rem me habere praeter alias *praecipuam* arbitror. Ad. II, 3, 5. vide Not.

Praecurro] Vna illarum interea propere *praecucurrit*. Hec. III, 3, 11.

Praedico] Actumſt, ſi quidem haec vera *praedicat*. And. III, 1, 7. Vtrum *praedicem*ne an taceam? Eun. IV, 4, 53.

Praedico] Hoc primum in hac re *praedico* tibi. And. I, 1, 19. Neque tu haut dices tibi non *praedictum*. And. I, 2, 34.

Praeditus] Qui gnatum haberem tali ingenio *praeditum*. And. I, 1, 71.

Praedium] Fructum, quem Lemni vxoris reddunt *praedia*. Phor. IV, 3, 75. Ex iis *praediis* talenta argenti bina capiebat ſtatim. Phorm. V, 3, 6.

Praedo] E *praedonibus*, vnde emerat, ſe audiſſe abreptam e Sunio. Eun. I, 2, 34.

Praeficio] Elephantis quem Indicis *praefecerat*. Eun. III, 1, 23. Chaeream ei rei *praefecimus*. Eun. III, 4, 3.

Praeſinito] Illi haut licebat, niſi *praeſinito* loqui. Hec. I, 2, 19.

Praegnas] Abducta a vobis *praegnas* fuerat filia, neque fuiſſe *praegnatem* vnquam ante hunc ſciui diem. Hec. IV, 4, 18. vide Not.

Praemium] Quodvis donum *praemium* a me optato, id optatum feres. Eun. V, 8, 27. Vt aput me *praemium* eſſe poſitum pietati ſcias. Hec. IV, 2, 8.

Praemonſtrator] Adiutor meus et monitor et *praemonſtrator*. Heaut. V, 1, 2.

Praenarro] Oportuit rem *praenarraſſe* me. Eun. V, 5, 12.

Praeopto] Vt puerum *praeoptares* perire. Hec IV, 1, 17.

Praepeditus] Re in noſtra aut gaudio ſumus *praepediti* nimio, aut aegritudine. Heaut. III, 1, 97.

Praepono] Numquam *praeponens* ſe illis. And. I, 1, 38. Si fidem habeat, ſe iri *propoſitum* tibi apud me. Eun. I, 2, 59. Quo pacto me habueris *praepoſitam* amori tuo. Hec. IV, 2, 7.

Praeripio] Times, ne illum talem *praeripiat* tibi. Eun. I, 2, 81.

Praeſagio] Neſcio quid profecto mi animus *praeſagit* mali. Heaut. II, 2, 7.

Praeſcio] Nonne oportuit *praeſciſſe* me ante? And. I, 5, 4.

Praeſcribo] Tute ipſe his rebus finem *praeſcripſti*. And. I, 1, 124.

Praeſens] Cum milite iſto *praeſens*, abſens vt ſies. Eun. I, 2, 122. Fac animo haec *praeſenti* vt dicas. Eun. IV, 6, 31. *Praeſens* abſensque idem erit. Ad. I, 1, 48. Non quia ades *praeſens* dico hoc. Ad. III, 3, 39. Non tu hunc habeas plane *praeſentem* Deum? Phorm. II, 2, 31. *Praeſens* quod fuerat, in diem malum abiit. Phorm. V, 2, 16.

Praeſentia] Ea prohibet facere tua *praeſentia*. Heaut. III, 3, 12. Suauia in *praeſentia* quae eſſent, prima habere. Heaut. V, 2, 9. Mallem auferre potius in *praeſentia*. Ad. II, 2, 14. Ne mea *praeſentia* obſtet. Hec. IV, 9, 11. Prouiſum eſt ne in *praeſentia* haec hinc abeat. Phor. V, 2, 14.

Praeſentio] Cum ibi me adeſſe neuter tum *praeſenſerat*. And. V, 1, 20.

Praeſertim] Comiſſatorem haut ſane commodum, *praeſertim* Cteſiphoni. Ad. V, 2, 9. *Praeſertim* vt nunc ſunt mores. Phor. I, 2, 5.

Praeſidium] Meo *praeſidio* atque hoſpitis. And. V, 2, 2. Vt meae ſtultitiae iuſtitia tua ſit aliquid *praeſidi*. Heaut. IV, 1, 33. Ibi tuae ſtultitiae ſemper erit *praeſidium*. Heaut. V, 2, 14. *Praeſidium* velle ſe ſenectuti ſuae. Hec. I, 2, 44.

Praeſtabilis] Quanto fuerat *praeſtabilius*, vbiuis gentium agere aetatem? Hec. III, 1, 4.

Praeſtituto] Tibi quidem eſt olim dies, quoad dares huic, *praeſtituta*. Phor. III, 2, 39.

Praeſto. Verb.] Homini homo quid *praeſtat*? Eun. II, 2, 1. Chremes hoc mihi *praeſtat*. Heaut. V, 1, 3. Hem vir viro quid *praeſtat*? Phorm. V, 3, 7.

Praeſto. Aduerb.] Ipſum adeo *praeſto* video. And. II, 5, 4. Iam dudum domi *praeſto* aput me eſſe aiunt. Heaut. I, 1, 120. Cum ille eſt, *praeſto* hic eſt. Phorm. II, 1, 37.

Praeſtolor] Quem *praeſtolare*, Parmeno, hic ante oſtium? Eun. V, 1, 5.

Praeter]

Praeter] Horum ille nihil egregie *praeter* cetera ſtudebat. And. I, 1, 31. Mihi videre *praeter* aetatem tuam facere, et *praeter* quam res te adhortatur tua. Heaut. I, 1, 7 et 8. Nimium ipſe eſt bonus *praeter* aequomque et bonum. Ad. I, 1, 39. Te eſſe *praeter* noſtram opinionem comperi. Hec. V, 1, 37. Pulchre diſcedo et probe et *praeter* ſpem. Phorm. V, 8, 59.

Praeterea] Primum quod ſoror eſt dicta: *praeterea* vt ſuis reſtituam ac reddam. Eun. I, 2, 66. Tum *praeterea* talem, niſi tu, nulla pareret filium. Heaut. V, 3, 20. Primum indotata eſt: tum *praeterea*, quae ſecunda ei dos erat, periit. Ad. III. 2, 47. Si non tum dedero, vnam *praeterea* horam ne oppertus ſiet. Phorm. III, 2, 29.

Praetereo] Sine biduum hoc *praetereat*. Eun. II, 2, 52. *Praeteriit* tempus. Eun. III, 4, 4. Locum reprehenſum, qui *praeteritus* neclegentiaſt. Ad. Prol. 14. *Praeterito* hac recta platea ſurſus. Ad. IV, 2, 35. Neſcis, quid mali *praeterieris*. Hec. III, 4, 5. Tua *praeterierat* iam ad ducendum aetas. Phorm. II, 3, 76.

Praetermitto] Do, *praetermitto*. Ad. I, 1, 26. Et ſedulo: nil *praetermitto*. Ad. III. 3, 60.

Praetereaquam] Verbum vnum mihi *praetereaquam* quod te rogo, faxis caue. And. IV, 4, 14. vide Notas.

Praeterquam] Neque, *praeterquam* quas ipſe amor moleſtias habet, addas. Eun. I, 1, 32. *praeterquam* tui carendum quod erat. Heaut. II, 4, 20.

Praeut] Ludum iocumque dices fuiſſe illum alterum, *praeut* huius rabies quae dabit. Eun. II, 3, 9.

Prandium] *Prandium* corrumpitur. Ad. IV, 2, 49.

Praue] Vide, ne inpulſus ira praue inſiſtas. Hec. III, 5, 34. Nequeo ſatis, quam hoc mihi videtur praue factum, proloqui. Hec. IV, 4, 24.

Prauitas] Quae iſtaec *prauitas*, quaeue amentia eſt? Heaut. V, 2, 20.

Prauus] Neque id putabit *pravom* an rectum ſit, quod petit. Heaut. III, 1, 76. vide Notas. Inepta lenitas patris, et facilitas *praua*. Ad. III, 3, 37. Etſi hoc mihi *prauom*, ineptum, abſurdum, atque alienum a vita mea videtur. Ad. V, 8, 21. Iis nunc praemium eſt, qui recta *praua* faciunt. Phorm. V, 2, 6.

Precario] Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel *precario* fac tradas. Eun. II, 3, 28.

Precator] Nec tu aram tibi, nec *precatorem* pararis. Heaut. V, 2, 23. Ad *precatorem* adeam credo, qui mihi ſic oret. Phorm. I, 2, 90.

Preci] Nihil eſt *preci* loci relictum. And. III, 4, 22. Perfice hoc, *precibus*, pretio. Eun. V, 8, 25. Vt neque miſericordia, neque *precibus* molliri queas. Phor. III, 2, 13. Vt nullus locus relinquatur *preci*. Phorm. III, 3, 14

Precor] Poſthac ſi quicquam, nil *precor*. Phorm. I, 2, 92.

Prehendo. Prendo] Tuus pater me modo *prehendit*. And. II, 2, 16. Quis homo vnquam pro moecho vidit in domo meretricia *prendi* quemquam? Eun. V, 4, 39. Syrus eſt *prehendendus* atque adhortandus mihi. Heaut. III, 1, 100. *Prendo* hominem ſolum. Phorm. IV, 3, 15.

Pretium] Quod habui ſummum, *pretium* perſolui tibi. Poſtquam amans acceſſit, *pretium* pol-

licens. And. I, 1, 12 et 49. Audireque eorum eſt operae *pretium* audaciam. And. I, 3, 12. Ergo *pretium* ob ſtultitiam fero. And. III, 5, 4. Cum faciem videas, videtur eſſe quanti is *preti*. And. V, 2, 15. *Pretium* ſperans ilico producit: vendit. Eun. I, 2, 53. Si nunquam auare *pretium* ſtatui arti meae. Heaut. Prol. 48. Cui nil iam praeter *pretium* dulceſt. Heaut. II, 2, 5. Ego ſpem *pretio* non emo. Ad. II, 2, 11.

Pridem] Quam *pridem* pater mi et mater mortui eſſent. Eun. III, 3, 11. Hoc ego mali non *pridem* inueni. Heaut. II, 1, 12. Iam *pridem* equidem audiui. Hec. II, 1, 22.

Primarius] Neque huius ſis veritus feminae *primariae*, quin nouo modo ei faceres contumeliam. Phor. V, 7, 78.

Primo] *Primo* proceſſit parum. And. IV, 1, 47. At etiam *primo* callidum ac diſertum credidi hominem. Eun. V, 6, 10.

Primulum] Modo dolores, mea tu, occipiunt *primulum*. Ad. III, 1, 2. Paulatim plebem *primulum* facio meam. Ad. V, 6, 10.

Primum] Poſtilla nunc *primum* audio, quid illo ſit factum. And. V, 4, 33. Vbi *primum* poterit, ſe illinc ſubducet, ſcio. Eun. IV, 1, 14. Id *primum* dicam: deinde quod veni eloquar. Heaut. Prol. 3.

Primus] Nec ſatis digna, cui committas *primo* partu mulierem. And. I, 4, 3. Quia ſum aput te *primus*. Eun. I, 2, 10. Eſt genus hominum. qui eſſe *primos* ſe omnium rerum volunt, nec ſunt. Eun. II, 2, 17. Suauia in praeſentia quae eſſent, *prima* habere. Heaut. V, 2, 10.

Princeps] Primarum artium magis *principem*. Ad. II, 3, 6.

Principia] Tu hoſce inſtrue: ego ero poſt *principia*. Eun. IV, 7, 11.

Principio] *Principio* amico filium reſtitueris. And. III, 3, 38. *Principio* eam eſſe dico liberam. Eun. IV, 7, 35. *Principo* et habet quod det, et dat nemo largius. Eun. V, 8, 48.

Principium] Audiui, inquam, a *principio*. And. IV, 4, 46. Quod dedit *principium* aduenicns. Eun. III, 2, 5. Saepe malo ex *principio* magna familiaritas conflataſt. Eun. V, 2, 35.

Priuo] Pamphilamne hac vrbe *priuari* ſines? Phorm. III, 2, 32.

Priusquam] Omnia experiri certumſt *priusquam* pereo. And. II, 1, 11. Omnia *prius* experiri, *quam* arma, ſapientem decet. Eun. IV, 7, 19. vide Notas. Pergin iſtuc *prius* diiudicare, *quam* ſcias quid rei ſit? Heaut. II, 2, 8. vide Notas. *Prius* proditurum te tuam vitam, et *prius* pecuniam omnem, *quam* abs te amittas filium. Heaut. III, 1, 70. *Priusquam* ad portam venias. Ad. IV, 2, 44. Vxorem hanc *priusquam* duxit. Hec. V, 1, 17. *priusquam* huic reſpondes temere, audi. Phor. V, 8, 48.

Pro. Praepoſit.] Pamphilum *pro* vxore habere hanc peregrinam. And. I, 1, 119. Facile vt *pro* eunucho probes. Eun. II, 3, 84. Ne ille *pro* ſe dictum exiſtumet. Heaut. Prol. 30. *Pro* ſe quisque ſedulo faciebant. Heaut. I, 1, 74. Habui, amaui *pro* meo. Non neceſſe habeo omnia *pro* meo iure agere. Ad. I, 1, 23, et 27. *Pro* virgine dari nuptum non poteſt. Ad. III, 2, 48. Sedulo moneo, quae poſſum *pro* mea ſapientia. Ad. III, 3, 73. *Pro* certon tu iſtaec dicis? Ad. III, 4, 32. Tu iſtos duo olim *pro* re tollebas

tollebas tua. Ad. V, 3, 23. *Pro* patre huic eſt. Ad. V, 8, 28.

Pro. Interiect.] *Pro* Deum atque hominum fidem! And. I, 5, 11. *Pro* ſupreme Iuppiter! Eun. III, 5, 2. *Pro* Di immortales. Ad. III, 4, 1. *Pro* Deum immortalium. Phorm. II, 3, 4.

Probe] Curaſti *probe*. And. V, 2, 6. Narras *probe*. And. V, 6, 6. Intellextin? *Ch. Probe*. Eun. IV, 6, 30. Perdoctaſt *probe*. Heaut. II, 3, 120. Hoc vitio datur. *Sy. probiſſume*. Ad. III, 3, 65. Feciſtis *probe*. Phor. II, 4, 18. Pulchre diſcedo et *probe*, et praeter ſpem. Phorm. V, 8, 58.

Probo] Forma et aetate ipſe es, facile vt pro Eunucho *probes*. Eun. II, 3, 84.

Probrum] Tamen hanc habere ſtudeat cum ſummo *probro*? And. V, 3, 10. Quin ſi hoc celetur, in metu; ſin patefit, in *probro* ſim. Phorm. V, 4, 6.

Probus] Si vos voltis perhiberi *probos*. Ad. III, 4, 59. *Proba* et modeſta. Ad. V, 8, 7. O artificem *probum*. *Phorm.* II, 1, 29.

Procax] Meaſt petax, *procax*, magnifica, ſumptuoſa, nobilis. Heaut. II, 1, 15. Maligna magis et magis *procax* facta ilico eſt. Hec. I, 2, 84.

Procedo] Funus interim *procedit*. And. I, 1, 101. Primo *proceſſit* parum. And. IV, 1, 47. *Procede* tu huc. Eun. III, 2, 17. Bene *procedit*. Ad. V, 6, 9. *Proceſſiſti* hodie pulchre. Ad. V, 9, 22.

Proclivis] Ingenium eſt omnium hominum ab labore *procliue* ad lubidinem. And. I, 1, 51. Id faciam, in *procliui* quod eſt. And. IV, 2, 18.

Procul] Vt tu illos *procul* hinc ex occulto caederes. Eun. IV, 7, 17. A me culpam eſſe hanc *procul*. Ad. III, 2, 50. Quem cum iſtoc ſermonem habueris, *procul* hinc ſtans accepi. Hec. IV, 3, 1.

Prodeambulo] *Prodeambulare* huc libitum eſt. Ad. V, 1, 4.

Prodeo] In funus *prodeo*. And. I, 1, 88. Nunc id *prodeo*, vt conueniam Parmenonem. Eun. V, 6, 4. Dromo pultat fores: anus quadam *prodit*. Heaut. II, 3, 35. Nemon huc *prodit*? Phorm. I, 2, 102. Neque mi in conſpectum *prodit*. Phorm. II, 4, 3.

Prodo] Vt aliquot ſaltem nuptiis *prodat* dies. And. II, 1, 13. Prius *proditurum* te tuam vitam, et prius pecuniam omnem. Heaut. III, 1, 70. Illi anui *prodita* abs te filia eſt planiſſume. Heaut. IV, 1, 26.

Produco] Vt huic malo aliquam *producam* moram. And. III, 5, 9. Niſi me lactaſſes amantem, et falſa ſpe *produceres*. And. IV, 1, 24. *Producit*: vendit. Eun. I, 2, 54. Omnis *produxi* ac vendidi. Heaut. I, 1, 92. Qui illud *produxit* ſcelus. Ad. III, 2, 16. Quem egomet *produxi*. Ad. III, 3, 48.

Profecto] *Profecto* ſic eſt. And. III, 3, 22. *Profecto* hoc vere dicunt. Ad. I, 1, 3. *Profecto* hoc ſic eſt, vt puto. Hec. III, 3, 19.

Profero] Saltem aliquot dies *profer*. And. II, 1, 29. Habeo alia multa, nunc quae condonabitur; quae *proferentur* poſt. Eun. Prol. 18. Rem *profer* palam. Heaut. V, 2, 41. An *proferendum* hoc tibi videtur vſquam? Ad. III, 2, 39. Non eſt opus *prolato*. Hec. I, 2, 29. Progeniem veſtram vſque ab auo atque atauo *proferens*. Phorm. II, 3, 48.

Proſ-

Proficiſcor] Quid cauſae eſt, quin hinc in piſtrinum recta *proficiſcar* via? And. III, 4, 21. Detineo te: fortaſſe tu *profectus* alio fueras. Eun. II, 2, 49. Clam me eſt *profectus*. Heaut. II, 1, 66.

Profiteor] In his Poeta hic nomen *profitetur* ſuum. Eun. Prol. 3.

Profugio] Gnatus eius *profugit* inopia. Heaut. III, 2, 17. Hinc egens *profugiet* aliquo militatum. Ad. III, 3, 31.

Profundo] *Profundat*, perdat, pereat, nihil ad me attinet. Ad. I, 2, 54.

Progenies] Memoriter *progeniem* veſtram vſque ab auo atque atauo proferens. Phorm. II, 3, 48.

Probibeo] Quae ſeſe in ignem iniicere voluit, *prohibui*. And. I, 1, 113. Quod Di *prohibeant*. And. III, 3, 36. Tum me *prohibeas* meam ne tangam? Eun. IV, 7, 38. Deos quaeſo vt iſtaec *prohibeant*. Ad. II, 4, 11. Di mala *prohibeant*. Hec. II, 1, 10. Cum vxore hac ipſum *prohibebo* domo. Phorm. II, 3, 78.

Proin] *Proin* tu fac aput te vt ſies. And. II, 4, 5. *Proin* tu, taceri ſi vis, vera dicito. Eun. I, 2, 26.

Proinde] *Proinde* hinc vos amolimini. And. IV, 2, 24. Vt vos domi mihi eritis, *proinde* ego ero fama foris. Hec. II, 1, 21. *Proinde* expiſcare, quaſi non noſſes. Phorm. II, 3, 35.

Prolixe] Accipit homo nemo melius prorſus neque *prolixius*. Eun. V, 8, 52.

Prologus] In *prologis* ſcribundis operam abutitur. And. Prol. 5. Oratorem eſſe voluit me, non *prologum*. Heaut. Prol. 11. Orator ad vos venio ornatu *prologi*. Hec. Alt. Prol. 1.

Proloquor] Cenſen me verbum potuiſſe vllum *proloqui*? And. I, 5, 21. Nequeo ſatis, quam hoc mihi videtur factum praue, *proloqui*. Hec. IV, 4, 24. Non potuit cogitata *proloqui*. Phorm. II, 1, 53. Omitto *proloqui*. Phorm. V, 6, 21.

Prolubium] Quae res tam repente mores mutauit tuos? quod *prolubium*? Ad. V, 9, 28.

Promereo] Verum enim quando bene *promeruit*, fiat. Ad. II, 1, 47. Ita velim me *promerentem* ames, dum viuas, mi pater. Ad. IV, 5, 47. Idem hic tibi, quod bene *promeritus* fueris, conduplicauerit. Phorm. III, 2, 31.

Promiſſum] Vbi tempus, *promiſſa* iam perfici. And. IV, 1, 7. Fac ſis nunc *promiſſa* appareant. Eun. II, 3. 20. Satis pol proterue me Syri *promiſſa* huc induxerunt. Heaut. IV, 4, 1.

Promiſſus] Capillus ſparſus, *promiſſus*, circum caput reiectus neclegenter. Heaut. II, 3, 49. vide Notas.

Promitto] Satis ſcite *promittit* tibi. Heaut. IV, 4, 7. Dum id, quod eſt *promiſſum*, ab amicis argentum aufero. Phorm. III, 2, 28. Neque ego ignoſco, neque *promitto* quicquam. Phorm. V, 8, 55.

Promoueo] Nil *promoueris*. And. IV, 1, 16. Quantum huic *promoueo* nuptiis. And. IV, 2, 28. Moue vero ocius te, nutrix. So. Moueo. CH. Video, ſet nil *promoues*. Eun. V, 3, 4. Abibo hinc, praeſens quando *promoueo* parum. Hec. IV, 4, 81.

Pronus] Capite *pronum* in terram ſtatuerem. Ad. III, 1, 18. vide Notas.

Prope] *Prope* adeſt, cum alieno more viuendum ſit mihi. And. I, 1, 125.

1, 125. *Prope* iam vt pro vxore haberet. Heaut. I, 1, 46. Partus inſtabat *prope.* *Propius* accedamus. Ad. III, 2, 9. et 11. Illud rus nulla alia cauſa tam male odi, niſi quia *propeſt.* Ad. IV, 1, 7.

Propediem] Illum tibi ſaluom adfuturum eſſe hic confido *propediem.* Heaut. I, 1, 108. Ne tu *propediem* iſtius obſaturabere. Heaut. IV, 8, 27. Ipſa re experiere *Propediem.* Ad. V, 5. 7.

Propemodum] *Propemodum* habeo iam fidem. And. III, 4, 6. Me eius ſpero fratrem *propemodum* iam repperiſſe. Eun. I, 2, 123. Egomet habeo *propemodum* quam volo. Heaut. V, 5, 20. Curare ambos, *propemodum* repoſcere illum eſt quem dediſti. Ad. I, 2, 51.

Propere] *Propere* arceſſe. And. V, 6, 15. Traduce huc ad vos *propere.* Heaut. IV, 4, 22. *Propere* praecucurrit. Hec. III, 3, 11.

Propero] Continuo ad te *properans* percurro ad forum. And. II, 2, 18. Tanto ocius *properemus.* Eun. III, 5, 61. Hic *properat* in Cyprum. Ad. II, 4, 14. Hominem *propero* inuenire. Phorm. V, 6, 5.

Propino] Hunc comedendum et ebibendum vobis *propino.* Eun. V, 8, 57.

Propinquus] Ex meo *propinqua* rure hoc capio commodi. Eun. V, 5, 1. Quod ego in *propinqua* parte amicitiae puto. Heaut. I, 1, 5.

Propior] Dum nulla alia delectatio, quae *propior* eſſet. Heaut. V, 1, 35. Ita me ſeruet Iuppiter, vt *propior* illi, quam ego ſum ac tu, homo nemo ſt. Phorm. V, 3, 25.

Propitius] Parentes *propitii.* Ad. I, 1, 6. Satin illi Di ſunt *propitii?* Phorm. IV, 3, 31.

Proprius] Nilne eſſe *proprium* cuiquam? And. IV, 3, 1. Voluptates eorum *propriae* ſunt. And. V, 5, 4. Curaui, *propria* ea Phaedria vt poteretur. Phorm. V, 5, 2.

Propter. Aduerb.] Interdum *propter* dormiet. Eun. II, 3, 77. Hic *propter* hunc adſiſte. Ad. II, 1, 15. Ibi angiportum *propter* eſt. Ad. IV, 2, 37.

Propulſo] Quod tu ſperes, *propulſabo* facile. And. II, 3, 21.

Prorſum] Hic homines *prorſum* ex ſtultis inſanos facit. Eun. II, 2, 23. *Prorſum* oblitus ſum mei. Eun. II, 3, 15.

Prorſus] Huic *prorſus* illam non dat. And. II, 2, 34. *Prorſus* a me opinionem hanc tuam eſſe ego amotam volo. And. III, 2, 30.

Porruo] Foras ſimul omnes *porruunt* ſe. Eun. III, 5, 51.

Proſilio] Quidnam hic properans *proſilit?* Eun. V, 7, 6.

Proſpere] Euenere haec nobis *proſpere.* Phorm. V, 7, 2.

Proſpicio] Malo ego nos *proſpicere,* quam hunc vlciſci accepta iniuria. Eun. IV, 6, 24. Niſi *proſpectum* a nobis interea eſt, deſertae viuimus. Heaut. II, 4, 11. Quam bene vero abs te *proſpectum* eſt? Heaut. IV, 1, 25. Tibi *proſpexi* et ſtultitiae tuae. Heaut. V, 2, 8. Illa quae futura ſunt *proſpicere.* Ad. III, 3, 34. Ego iam *proſpiciam* mihi. Ad. IV, 2, 50. Numquid tute *proſpexti* tibi? Ad. IV, 5, 55. Aderam, cuius conſilio fuerat ea par *proſpici.* Hec. IV, 1, 46. Niſi me animus fallit, aut parum *proſpiciunt* oculi. Phorm. V, 1, 8,

Proſterno] Ceteros ruerem, agerem, raperem, funderem et *proſternerem.* Ad. III, 2, 21.

Proſum] Capitis periclum adire, dum *proſim* tibi. And. IV, 1, 53.

I, 53. Quibus et re ſalua et perdita *profueram* et *proſum* ſaepe. Eun. II, 2, 27. Melius, peius, *proſit*, obſit. Heaut. IV, 1, 30. Quicquid eſt id, quod reliquit, *profuit*. Hec. III, 5, 13. Qui poſt factam iniuriam ſe expurget, parum mihi *proſit*. Hec. V, 1, 16.

Protelo] Ne te iratus ſuis ſaeuidicis dictis *protelet*. Phorm. I, 4, 36.

Proterreo] Filium *proterruiſti* hinc. Heaut. III, 1, 37.

Proterue] Satis pol *proterue* me Syri promiſſa huc induxerunt. Heaut. IV, 4, 1. Ecce autem tu quoque *proterue* iracundus es. Hec. III, 5, 53.

Proteruitas] Quam paene me tua perdidit *proteruitas*. Heaut. IV, 6, 10.

Proteruos] Ne ineptus, ne *proteruos* videar. Heaut. III, 3, 16.

Protinam] Hinc me *protinam* conicerem in pedes. Phorm. I, 4, 13.

Prouideo] Erus eſt, neque *prouideram*. And. I, 2, 12. Si non aſtu *prouidentur*. And. I, 3, 3. Phorm. I, 4, 5. vbi vide Notas. Putauit me plus ſcire et *praeuidere*. Heaut. I, 1. 64. *Prouiſum* eſt, ne in praeſentia haec hinc abeat. Phorm. V, 2, 14.

Prouincia] Huic noſtro traditaſt *prouincia*. Heaut. III, 2, 5. *Prouinciam* cepiſti duram. Phorm. I, 2, 22.

Prouiſo] *Prouiſo* quid agat Pamphilus. And. V, 5, 1. Huc *prouiſo*. Eun. III, 1, 4. Ego huc ad vos *prouiſo*. Ad. V, 6, 1. vide Notas.

Prouoco] Pamphilam cantum *prouocemus*. Eun. III, 1, 53. vide Notas. Huc *prouocat*. Ad. V, 4, 24.

Prouoluo] Ego hunc in mediam viam *prouoluam*. And. IV, 4, 38.

Proxumus] *Proxumus* ſum egomet mi. And. IV, 1, 12. His menſibus ſex ſeptem prorſus non vidiſſe *proxumis*. Eun. II, 3, 41. Eamus ad me, ibi *proxumumſt*. Eun. III, 5, 64. Agrum in *proxumo* hic mercatus es. Heaut. I, 1, 2. Hic meus amicus illi genere eſt *proxumus*. Ad. IV, 5, 17. Hic eſt his cognatus *proxumus*. Ad. V, 8, 24. Cum in *proxumo* hic ſit aegra. Hec. III, 2, 6. Lex eſt, vt orbae, qui ſunt genere *proxumi*, iis nubant. Phorm. I, 2, 75.

Prudens] *Prudens* ſciens, viuus videnſque pereo. Eun. I, 1, 27.

Pſaltria] Ille bonus vir nobis *pſaltriam*, ſi Dis placet, parauit. Ad. III, 4, 31. Tua arte viginti minae pro *pſaltria* periere. Ad. IV, 7, 25.

Publice] Ibi cuſtos *publice* eſt nunc. Eun. II, 2, 59. Haut cito mali quid ortum ex hoc ſit *publice*. Ad. III, 3, 89.

Publicitus] Non hoc *publicitus* ſcelus hinc deportarier in ſolas terras? Phorm. V, 7, 85.

Publicus] An ne hoc quidem ego adipiſcar, quod ius *publicum*ſt? Phorm. II, 3, 65.

Pudens] Animi eſt *pudentis* ſignum et non inſtrenui. Heaut. I, 1, 68. *Pudens*, modeſta. Hec. I, 2, 90.

Pudet] Cuius nunc *pudet* me et miſeret. Heaut. II, 3, 19. Fratris me quidem *pudet* pigetque. Ad. III, 3, 38. *Pudet* Philumenae. Hec. V, 2, 27. Non ſimultatem meam reuereri ſaltem? non *pudere*? Phorm. II, 1, 3.

Pudice] *Pudice* vitam agebat. And. I, 1, 47. Bene et *pudice* doctum atque eductum ingenium. And. I, 5, 39. Bene et *pudice* eductam. Heaut. II, 1, 14.

Pudicitia] Et ad *pudicitiam* et ad rem tutandam. And. I, 5, 53.

Pudicus] Pium ad *pudicum* ingenium. Hec. I, 2, 77.

Pudor] Patris *pudor*. Vt neque me conſuetudo, neque amor, neque *pudor* commoueat. And. I, 5, 27 et 44. In denegando modo quis *pudor* paulum adeſt. And. IV, 1, 6. Numnam eius color *pudoris* ſignum vſquam indicat? And. V, 3, 7. *Pudore* et liberalitate liberos retinere. Ad. I, 1, 32. Stultitiaſt iſtaec, non *pudor*. Ad. II, 4, 10. *Pudorin* an amori obſequeretur magis. Hec. I, 2, 47. Timidium obſtupefecit *pudor*. Phorm. II, 1, 54.

Puella] Paruolam *puellam*. Eun. I, 2, 29. Nouiciae, *puellae*. Eun. III, 5, 34. Si *puellam* parerem, nolle tolli. Heaut. IV, 1, 14. Cum *puella* anum ſuſcepiſſe inimicitias non pudet? Hec. II, 1, 34.

Puellula] Continuo quandam nactus eſt *puellulam* citharistriam. Phor. I, 2, 31.

Puer] Aequom eſſe cenſent, nos iam a *pueris* ilico naſci ſenes. Heaut. II, 1, 2. Homini ilico lacrumae cadunt quaſi *puero*. Ad. IV, 2, 21. Quem ego *puerum* modo tantillum in manibus geſtaui meis. Ad. IV, 2, 24. Promitti autem? de te largitor, *puer*. Ad. V, 8, 17. Mulieres ſunt ferme vt *pueri*, leui ſententia. Hec. III, 1, 32.

Puerilis] Quidnamſt? D. *puerileſt*. And. II, 6, 18. Veſtra *puerili* ſententia. Phorm. V, 7, 56.

Pueritia] Mihi cum eo iam inde vſque a *pueritia* fuit ſemper familiaritas. Heaut. I, 2, 9.

Puerpera] Quid opus facto eſſet *puerperae*. And. III, 2, 10. *Puerperam* hac nunc duci per viam aegrotam. Ad. V, 7, 23.

Pugil] Si qua eſt habitior paulo, *pugilem* eſſe aiunt. Eun. II, 3, 24. *Pugilum* gloria. Hec. Alt. Prol. 25.

Pugna] Neque *pugnas* narrat. Eun. III, 2, 29. Dabit hic *pugnam* aliquam denuo. Eun. V, 2, 60.

Pugno] Periculon *pugnare* cogitas? Eun. IV, 7, 7. *Pugnaueris*. Ad. V, 3, 57. *Pugnant* de loco. Hec. Alt. Prol. 33.

Pugnus] *Pugnus* continuo in mala haereat. Ad. II, 1, 17. Me *pugnis* vſque occidit. Ad. IV, 2, 19. *Pugnos* in ventrem ingere. Phorm. V, 2, 95.

Pulcher] O faciem *pulchram*. Eun. II, 3, 5. Virgo *pulchra*. Phorm. I, 2, 54. Hic *pulcherrimum* facinus audiui. Phorm. V, 6, 29.

Pulchre] Dixti *pulchre*. Eun. II, 3, 85. *Pulchre* mehercle dictum et ſapienter. Eun. III, 1, 26. Videbar mihi eſſe *pulchre* ſobrius. Eun. IV, 5, 2. Inſtructa *pulchre* ad perniciem. Heaut. III, 1, 41. Salſamenta haec fac macerentur *pulchre*. Ad. III, 3, 27. Ego illius ſenſum *pulchre* calleo. Ad. IV, 1, 17. Preceſſiſti hodie *pulchre*. Ad. V, 9, 22. Faeneratum iſtuc beneficium *pulchre* tibi dices. Phorm. III, 2, 8. Sane hercle *pulchre* ſuades. Phorm. III, 3, 9. Immo vero *pulchre* diſcedo. Phorm. V, 8, 58.

Pulchritudo] Nihil erat adiumenti ad *pulchritudinem*. Phorm. I, 2, 55.

Pulmentum] Lepus tute es, et *pulmentum* quaeris? Eun. III, 1, 36. vide Notas.

Pulto] Dromo *pultat* fores. Heaut. II, 3, 34. Ceſſo *pultare* oſtium vicini? Heaut. III, 1, 1.

Quis

Quis oſtium hoc *pultauit?* Ad. IV, 5, 3.

Punctum] Temporis mihi *punctum* ad hanc rem eſt. Phorm. I, 4, 7.

Purgatio] Neſcio quid peccati portat haec *purgatio*. Heaut. IV, 1, 12.

Purgo] *Purgon* ego me de iſtac Thaidi? Eun. III, 1, 44. Tu quod te poſterius *purges*, hanc iniuriam mihi nolle factam eſſe, huius non faciam. Ad. II, 1, 8. Piſcis ceteros *purga*. Ad. III, 3, 22. Te ipſum *purgare* ipſis coram, placabilius eſt. Ad. IV, 3, 17. Aut ea refellendo tibi aut *purgando* corrigemus. Hec. II, 2, 12. Te ſibi *purgatum*. Hec. V, 4, 31. Orat; confitetur; *purgat*: quid vis amplius? Phorm. V, 8, 46.

Purus] In hac eſt *pura* oratio. Heaut. Prol. 46.

Puto] Dictum *puta*. And. I, 1, 2. Aliquis forſan me *putet* non *putare* hoc verum. And. V, 5, 1 et 2. Bene *putas* Eun. IV, 7, 43. Magis, ſi magis noris, *putes* ita rem eſſe. Id nil *puto*. Heaut. V, 1, 16 et 27. Qui, niſi quod ipſe fecit, nil rectum *putat*. Ad. I, 2, 19. Quae tibi *putaris* prima, in experiundo vt repudies. Ad. V, 4, 4.

Pytiſo] *Pytiſando* modo mihi quid vini abſumpſit? Heaut. III, 1, 48. vide Notas.

Q.

Qua] Fieri poteſt, vt ne *qua* exeat. Adelph. IV, 4, 16.

Quadrupes] *Quadrupedem* conſtringito. And. V, 2, 24.

Quaerito] Lana ac tela victum *quaeritans*. And. I, 1, 48. Haec cui *quaeritet?* Eun. III, 3, 17. Te ipſum *quaerito*. Ad. I, 2, 1.

Quaero] Te ipſum *quaero*. And. II, 2, 8. Conſilium *quaero*. And. IV, 2, 19. Facile victum *quaerere*. Eun. II, 2, 30. Vbi *quaeram*, vbi inueſtigem, incertus ſum. Eun. II, 3, 3. Sermonem *quaerere*. Eun. III, 3, 10. Quid ſibi hic veſtitus *quaerit?* Eun. III, 5, 10. *Quaere* qui reſpondeat. Eun. IV, 7, 40. Nil tam difficile ſt, quin *quaerendo* inueſtigari poſſiet. He. IV, 2, 8. Abduce, vinci, *quaere* rem. Ad. III, 4, 36. Conſerua, *quaere*, parce. Ad. V, 3, 27. Contriui in *quaerando* vitam atque aetatem meam. Ad. V, 4, 15. *Quaereret* alium virum. Ph. II, 1, 67.

Quaeſo] Bona verba, *quaeſo*. And. I, 2, 33. Narra iſtuc *quaeſo* quid ſit. Eun. III, 5, 14. Vbinam eſt *quaeſo?* Heaut. III, 1, 21. Deos *quaeſo* vt iſtaec prohibeant. Ad. II, 4, 11. *Quaeſo* quid iſtuc conſili eſt? Hec. IV, 2, 12. *Quaeſo* quid narras? Ph. V, 7, 42.

Quaeſtus] Accepit conditionem, dein *quaeſtum* occipit. And. I, 1, 52. Olim illi fuit generi quondam *quaeſtus* apud ſaeclum prius. Is *quaeſtus* nunc eſt multo vberrimus. Eun. II, 2, 15 et 22. Eum eſſe *quaeſtum* in animum induxi maxumum. He. Pr. 49. Vti *quaeſtum* faceret. He. IV, 1, 27. Si eſſet alia ex *quaeſtu* hoc. Hec. V, 1, 29. Numquam animum *quaeſti* gratia ad malas adducam partes. Hec. V, 3, 38.

Qualis] Non ſatis pernoſti me etiam, *qualis* ſim. And. III, 2, 23. Metuo *qualem* tu me eſſe hominem exiſtumes. Eun. IV, 6, 20. *Quale* ingenium haberes. Heaut. II, 4, 4. *Qualis* ſim amicus, aut quid poſſiem. Hec. V, 1, 39. *Qualis* ego in hunc fuerim. Ph. V, 8, 43.

Quam. Cum ſuperlatiuo αὐξητικόν] Illum eſſe *quam* deterrimum.

mum. And. V, 1, 16. Te redimas captum *quam* queas minimo. Eun. I, 1, 29. Fac *quam* plurimum illis relinquas. Ad. V, 3, 27. *Quam* maxume ſeruire veſtris commodis. Hec. Alt. Prol. 43.

Sequente Adiectiuo] Vide *quam* iniquus ſis prae ſtudio. And. V, 1, 6. *Quam* hoc munus gratum Thaidi arbitrare eſſe? Eun. II, 2, 44. Vel heri in vino *quam* inmodeſtus fuiſti! He. III, 3, 7.

Sequente Verbo] *Quam* timeo, quorſum euadas. And. I, 1, 100. Neſcis, *quam* doleam. He. V, 1, 61. *Quam* gaudeo. Ad. III, 4, 90. *Quam* timeo. Ph. IV, 3, 3.

Sequente Aduerbio] *Quam* miſere amarit. And. III, 2, 40. *Quam* cito! Eun. I, 2, 98. *Quam* timui male. He. IV, 1, 51. *Quam* mox virginem arceſſant. Ad. V, 6, 1.

Poſt Tam aliaſque particulas] Non tam ipſo quidem dono, *quam* abs te datum eſſe. Eun. III, 1, 3. Tam placidum, *quam* ouis eſt, reddo. Ad. IV, 1, 18. Non hercle verbis dici poteſt tantum, *quam* re ipſa nauigare incommodumſt. Hec. III, 4, 3. Turbet porro, *quam* velit. Hec. IV, 4, 12. vide Notas. Secus *quam* dignum eſt. Ph. II, 3, 91.

Quamobrem] Nihil ſatis firmi video, *quamobrem* accipere hunc mi expediat metum. He. II, 3, 96. Is, *quamobrem* huc veneram, rus abiit. Ad. III, 3, 81. *Quamobrem* haec abierit, cauſam vides. Hec. III, 3, 22.

Quamplurimum] Fac *plurimum* illis relinquas. Ad. V, 3, 27. Studeo illis vt *quamplurimum* facerem. Ad. V, 4, 14.

Quamprimum] *Quamprimum* hoc me libera miſerum metu. And. II, 2, 14. Fac *quamprimum* haec audiat. Eun. V, 8, 12. Vt, quid agam, *quamprimum* ſciam. Ad. III, 5, 6. Vt hoc *quamprimum*, quicquid eſt, certo ſciam. Hec. III, 1, 44. Ceſſo adire *quamprimum* ſenem? Ph. II, 1, 55.

Quamquam] *Quamquam* illam cupio abducere. Eun. I, 2, 92. *Quamquam* haec inter nos nuper notitia admodumſt. He. I, 1, 1. *Quamquam* eſt ſceleſtus, non committet hodie vmquam iterum vt vapulet. Ad. II, 1, 5.

Quamuis] *Quamuis* etiam maneo otioſus hic. Ad. II, 4, 15.

Quando] Vt quimus, aiunt; *quando*, vt volumus, non licet. And. IV, 5, 10. Meus fac ſis poſtremo animus, *quando* ego ſum tuus. Eun. I, 2, 116. *Quando* iſtuc iam erit? Heaut. II, 2, 9. *Quando* ego tuum non curo, ne cura meum. Ad. V, 3, 16.

Quandoquidem] *Quandoquidem* tam iners, tam nulli conſilii ſum. And. III, 5, 2. *Quandoquidem* illarum neque te quiſquam nouit. Eun. II, 3, 83. *Quandoquidem* ducenda eſt, egomet habeo propemodum quam volo. He. V, 5, 20. *Quandoquidem* hoc numquam mi ipſe voluit credere. Ad. IV, 5, 6. *Quandoquidem* illam a me diſtrahit neceſſitas. Hec. III, 5, 42. *Quandoquidem* ſolus regnas. Ph. II, 3, 58.

Quantiuis] Cum faciem videas, videtur eſſe *quantiuis* preti. And. V, 2, 15.

Quanto] *Quanto* ſatiuſt. And. II, 1, 7. *Quanto* magis magiſque cogito. Eun. III, 3, 1. *Quanto* tu me es annis grauior, tanto es ignoſcentior. Heaut. IV, 1, 32. vide Notas. *Quanto* fuerat praeſtabilius. Hec. III, 1, 4.

Quantum] Erus, *quantum* audio, vxore excidit. And. II, 5, 12. *Quantum*] ſuſpicor, ad virginem animum adiecit. Eun. I, 2, 62.

Quantus] Neſcis *quantis* in malis verſer miſer. And. IV, 1, 25. *Quanti* eſt ſapere? Eun. IV, 7, 21. Tu illum numquam oſtendiſti *quanti* penderes. He. I, 1, 103. Tu, *quantus quantus*, nil niſi ſapientia es. Ad. III, 3, 40. *Quantam* obtuli aduentu meo laetitiam Pamphilo hodie? Hec. V, 3, 18. *Quanta quanta* haec mea paupertas eſt. Ph. V, 7, 10.

Quapropter. Aduerb.] *Quapropter?* Si. Rogas? And. I, 1, 136. *Quapropter?* quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt. Hec. III, 1, 31.

Quapropter. Coniunct.] *Quapropter* haec res neutiquam neglectu eſt mihi. He. II, 3, 116. *Quapropter* quoquo pacto tacito eſt opus. Ad. III, 2, 44. *Qua* me *propter* exanimatum citius eduxi foras. Hec. III, 3, 4.

Quare] *Quare* aequom eſt vos cognoſcere atque ignoſcere. Eun. Prol. 42.

Quaſi] Iſtaec commemoratio *quaſi* exprobratio eſt inmemori benefici. And. I, 1, 17. *Quaſi* neceſſe ſit, ſi huic non dat, te illam vxorem ducere. And. II, 2, 35. Adſimulabo *quaſi* nunc exeam. Eun. III, 2, 8. *Quaſi* talenta ad quindecim coegi. He. I, 1, 93. *Quaſi* nunc non norimus nos inter nos. Ad. II, 4, 7. *Quaſi* tu non multo malis narrare hoc mihi. Hec. I, 2, 35. Proinde expiſcare, *quaſi* non noſſes. Ph. II, 3, 35.

Quatio] Homo *quatietur* certe cum dono foras. Eun. II, 3, 66.

Queo] Cum velit, tibi iure iraſci non *queat*. And. II, 3, 20. Vt *quimus*, aiunt; quando, vt volumus, non licet. And. IV, 5, 10. Te redimas captum quam *queas* minimo: ſi nequeas paululo, at quanti *queas*. Eun. I, 1, 29 et 30. Cum tolerare illius ſumptus non *queat*. Heaut. III, 2, 33. Pectore conſiſtere nil conſili *quit*. Ad. IV, 4, 5. Forma in tenebris noſci non *quita* eſt. Hec. IV, 1, 57. Minus *queo* viri culpa, quam me dignumſt. Ph. V, 3, 4.

Queror] Quid agam? quid clamem? aut *querar*? Ad. V, 3, 3.

Qui. Vt] Efficite *qui* detur tibi: ego id agam, *qui* mihi ne detur. And. II, 1, 34 et 35. Id quaero, tibi *qui* filium reſtituerem. He. III, 1, 83. Huic demus *qui* fruatur. Ad. V, 8, 27. Aliquantulum quae adferret, *qui* diſſoluerem quae debeo. Ph. IV, 3, 50.

Qui. Quomodo] *Qui* ſcis? And. II, 1, 2. *Qui* iſtuc facere eunuchus potuit? Eun. IV, 3, 15. *Qui* ille poterit eſſe in tuto, dic mihi. He. IV, 3, 30. *Qui* potui melius? Ad. II, 2, 7. Nec, *qui* hoc mi eueniat, ſcio. Hec. II, 3, 6. *Qui* iſtuc credam ita eſſe, mihi dici velim. Ph. V, 6, 15.

Quicumque] Cum *quibus* erat *cumque* vna. And. I, 1, 36 *Quae* meo *cumque* animo lubitumſt facere And. I, 5, 28. *Quodcumque* inciderit in mentem, volet. He. III, 1, 75. vide Notas.

Quidam] Fuit olim hinc *quidam* ſenex. And. I, 3, 16. vide Notas. Neque tibi obſtat, quod *quidam* facit. Eun. III, 2, 30. Amicus *quidam* me a foro abduxit modo. Ad. IV, 5, 11. Modo *quandam* vidi virginem hinc viciniae. Ph. I, 2, 45.

Quidem] Mi *quidem* non fit veriſimile. And. I, 3, 20. Non

tam

tam ipſo *quidem* dono, quam abs te datum eſſe. Eun. III, 1, 2. Me *quidem* ſemper ſcio feciſſe ſedulo. He. II, 4, 16. Fratris me *quidem* pudet pigetque. Ad. III, 3, 37. Is *quidem* in culpa non eſt. Hec. IV, 4, 77. Adhuc curaui vnum hoc *quidem*, vt mi eſſet fides. Ph. V, 7, 11.

Quidni] Adeon ad eum? B. *Quidni?* And. II, 1, 15. Haben hominem, amabo? PH. *Quidni* habeam? Eun. IV, 4, 7. Clinia haec fieri videbat? M. *Quidni?* mecum vna ſimul. He. V, 1, 34. Noſtin porticum aput macellum hac deorſum? D. *Quidni* nouerim? Ad. V, 2, 34. Hanc igitur mittimus? C. *Quidni?* Phorm. V, 3, 30.

Quieſco] Dehinc, vt *quieſcant*, porro mone. And. Pr. 23. Quibus quidem quam facile potuerat *quieſci*, ſi hic *quieſſet*. And. IV, 2, 8. Quaeſo, ego dabo. *quieſce*. Ph. IV, 3, 65.

Quietus] Sex ego te totos, Parmeno, hos menſes *quietum* reddam. Eun. II, 2, 46. *Quietus* eſto, inquam. Ph. IV, 5, 1.

Quin] *Quin* tu vno verbo dic, quid eſt quod me velis. And. I, 1, 18. Non dubiumſt, *quin* vxorem nolit filius. And. I, 2, 1. *Quin* tu hoc audi. And. II, 2, 9. *Quin* taces. And. II, 3, 25. *Quin* dicis vndeſt clare. And. IV, 4, 15. vide Notas. Numquam accedo, *quin* abs te abeam doctior. Eun. IV, 7, 21. Nil tam difficileſt, *quin* quaerendo inueſtigari poſſiet. He. IV, 2, 8. Numquam vnum intermittit diem, *quin* ſemper veniat. Ad. III, 1, 7. Nec moram vllam, *quin* ducat, dari. Hec. I, 2, 52. *Quin* omitte me. Phorm. III, 2, 1.

Quippe] *Quippe* forma inpulſi noſtra nos amatores colunt. He. II, 4, 9. *Quippe* qui magnarum ſaepe id remedium aegritudinum eſt. He. III, 2, 27. *Quippe* homo iam grandior, pauper, cui in opere vita erat, ruri fere ſe continebat. Ph. II, 3, 15.

Quisnam] Vt ſciam num*quidnam* haec turbae triſtitia adferat. And. I, 4, 8. *Quidnam*ſt? And. II, 6, 18. *Quidnam* id eſt? And. III, 6, 9.

Quispiam] Num illi moleſtae *quippiam* haec ſunt nuptiae? And. II, 6, 7. Quid ſi hoc *quiſpiam* voluit Deus? Patiamur an narremus *cuipiam*. Ad. III, 2, 38. Si remittent *quippiam* Philumenam dolores. Hec. III, 2, 14.

Quisquam] Quid, Daue, narrat? D. Aeque *quicquam* nunc quidem. And. II, 6, 3. Tanta vecordia innata *cuiquam* vt ſiet. And. IV, 1, 2. Nihilne eſſe proprium *cuiquam*? And. IV, 3, 1. Quaſi *quicquam* in hunc iam gravius dici poſſiet. And. V, 3, 3. Hoc nemo fuit minus ineptus, magis ſeuerus *quiſquam*. Eun. II, 1, 21. Nil videtur mundius, nec magis compoſitum *quicquam*, nec magis elegans. Eun. V, 4, 13. Neque me *quiſquam* eſt miſerior. He. II, 1, 12. *Quemquamne* tam animo comi et leni putas? He. V, 1, 39. Ita vt vſquam fuit fide *quiſquam* optuma. Ad. II, 1, 7. Nec fratrem homo vidiſſe ſe aibat *quiſquam*. Adelph. IV, 6, 5. Nemo *quiſquam* illorum ſcito ad te venit. Hec. I, 1, 10. An *quiſquam* vſquam gentiumſt aeque miſer? Hec. III, 1, 13.

Quisque] Pro ſe *quiſque* ſedulo faciebant. He. I, 1, 74. Quae, *cuiuſque* ingenium vt ſit, declarat maxume. He. II, 3, 43. Vt *quiſque* ſuum volt eſſe, itaſt. Ad. III, 3, 45. Neſcire arbitramini quo *quiſque* pacto hic vitam

veſtrorum exigat? Hec. II, 1, 19. Non tute incommodam rem, vt *quaeque* eſt, in animum induces pati? Hec. IV, 2, 27.

Quisquis] *Quicquid* peperiſſet, decreuerunt tollere. And. I, 3, 14. *Quicquid* huius feci, cauſa virginis feci. Eun. I, 2, 122. Mirum ni illoc homine *quoquo* pacto opuſt. Eun. V, 8, 53. Iſtuc, *quicquid* eſt, fac me vt ſciam. He. I, 1, 32. *Quicquid* eſt volo ſcire. Ad. I, 2, 73.

Quiuis] Virum in *quouis* loco paratum. And. IV, 3, 3. Vna harum *quaeuis* cauſa me vt faciam monet. And. V, 4, 1. *Quiduis* poſſem perpeti. Eun. I, 2, 97. Malo quidem me dignum *quouis* deputem. He. I, 1, 83. *Quiduis* ſatis eſt, dum viuat modo. He. IV, 1, 28. Abs *quiuis* homine, cum eſt opus, beneficium accipere gaudeas. Ad. II, 3, 1. *Cuiuis* facileſt noſcere. Ad. V, 4, 8. Vt *quiuis* facile poſſet credere. Hec. I, 1, 4. *Quamuis* cauſam hunc ſuſpicari, quam ipſam veram, mauolo. Hec. IV, 1, 25. Audaciſſume oneris *quiduis* impone, et feret. Ph. III, 3, 28.

Quo. Aduerb.] Vide *quo* me inducas. And. II, 3, 25. En *quo* redactus ſum. Eun. II, 2, 7. In' hinc *quo* dignu's cum donis tuis tam lepidis. Eun. IV, 3, 9. Vide ſis ne *quo* hinc abeas longius. He. I, 2, 38. *Quo* in tectum te receptes. He. V, 2, 15. Illuc quaeſo redi *quo* coepiſti. Ad. II, 1, 36. Pergam *quo* coepi hoc iter. Hec. I, 2, 119. *Quo* euadat, vide. Ph. I, 2, 61.

Quo. Coniunct.] Quicquam in his te nuptiis fallaciae conari, *quo* fiant minus. And. I, 2, 26. Hanc ſimulant parere, *quo* Chremetem abſterreant. And. III, 1, 14. Id amabo adiuta me, *quo* id fiat facilius. Eun. I, 2, 70. *Quo* verba facilius dentur mihi. He. V, 1, 41. Immo etiam dabo, *quo* magis credas. Ph. V, 6, 38.

Quo. Quod] Non pol, *quo* quemquam plus amem aut plus diligam, eo feci. Eun. I, 2, 16. Neque eo nunc dico, *quo* quicquam illum ſenſerim. Heaut. III, 2, 43.

Quo. Quare] *Quo* aequior ſum Pamphilo. And. II, 5, 18. Per me ſtetiſſe credat, *quo* minus hae fierent nuptiae. And. IV, 2, 17. Ne reuereatur, minus iam *quo* redeat domum. Hec. IV, 4, 8.

Quo. Quanto] *Quo* tu minus ſcis aerumnas meas. And. IV, 1, 31. *Quo* magis, quae agis, curae ſunt mihi. Ad. IV, 5, 46. *Quo* magis noui, tanto saepius. Ph. II, 2, 14.

Quoad] Senem *quoad* exſpectatis veſtrum? Ph. I, 2, 98. Percontatum ibo ad portum *quoad* ſe recipiat. Ph. II, 4, 22.

Quocumque] Vt voluptati obitus, ſermo, aduentus tuus, *quocumque* adueneris, ſemper ſit. Hec. V, 4, 19.

Quod. Quia] Propterea *quod* amat filius. And. III, 4, 5. Primum *quod* ſoror eſt dicta. Eun. I, 2, 66. Inde adeo *quod* agrum in proximo hic mercatus es. He. I, 1, 2. *Quod* ſatis putabas tua bona ambobus fore. Ad. V, 3, 24.

Quod. Quantum] Munus noſtrum ornato verbis, *quod* poteris: et iſtum aemulum, *quod* poteris, ab ea pellito. Eun. II, 1, 8 et 9. *Quod* potero, adiutabo ſenem. He. III, 1, 7. Ego *quod* potero, ſedulo. Heaut. V, 4, 15. Iſtam, *quod* potes, fac conſolere. Ad. III, 5, 1. Meritus de me eſt, *quod* queam, illi vt commodem. Hec. V, 1, 33.

Quod.

Quod. Propter quod.] Si quid eſt, *quod* mea opera opus ſit vobis. And. IV, 3, 23. Quid eſt, *quod* ſic geſtis? Eun. III, 5, 10. Nihil eſt, illic *quod* moremur diutius. He. IV, 7, 6. *Quod* me accuſat vir nunc, ſum extra noxiam. Hec. II, 3, 6. Adulescenti nihil eſt *quod* ſuccenſeam. Ph. II, 3 14.

Quodni] *Quod ni* fuiſſem incogitans. Ph. I, 3, 3.

Quod ſi] *Quod ſi* ego ſciſſem id prius. And. I, 5, 23. *Quod ſi* aſtu rem tractauit. Eun. V, 5, 2. *Quod ſi* is nunc me deceperit. He. IV, 4, 2. *Quod ſi* abeſſet longius. Ad. IV, 1, 8. *Quod ſi* reſcierit peperiſſe eam. Hec. IV, 1, 4. *Quod ſi* eo meae fortunae redeunt. Ph. I, 4, 24.

Quomodo] Quod abeſt, non quaeris, patri *quomodo* obſequare. He. V, 4, 17. *Quomodo* me ex hac turba expediam, neſcio. Ad. IV, 4, 6.

Quopiam] Ituran, Thais, *quopiam* es? Eun. III, 2, 9.

Quoquam] Caue *quoquam* ex iſtoc excellis loco. And. IV, 4, 21. Caue nunc iam oculos a meis oculis *quoquam* demoueas tuos. Ad. II, 1, 16. Edicam ſeruis, ne *quoquam* ecferri ſinant. Hec. IV, 1, 50.

Quoque] Spero hercle ego *quoque*. He. III, 2, 42. Id *quoque* poſſum ferre. Ad. II, 1, 51. Ego *quoque* etiam hoc credidi. Hec. V, 1, 36.

Quoquo] Qui me ſequatur *quoquo* eam. Eun. III, 5, 6. *Quoquo* hinc aſportabitur terrarum, certum eſt perſequi. Ph. III, 3, 18.

Quorſum] Quam timeo, *quorſum* euadas. And. I, 1, 100. At ego neſciebam, *quorſum* tu ires. Eun. I, 2, 75. *Quorſum* iſtuc? Ad. I, 2, 20. Sane curae eſt, *quorſum* euenturum hoc ſiet. Hec. I, 2, 118.

Quorſus] Miſera timeo, incertum hoc *quorſus* accidat. And. I, 5, 29.

Quotiens] Vel hic Pamphilus iurabat *quotiens* Bacchidi. Hec. I, 1, 3.

Quouis] Immo abeat potius malo *quouis* gentium. He. V, 1, 55.

R.

Rabies] Ludum iocumque dicas fuiſſe illum alterum, praeut huius *rabies* quae dabit. Eun. II, 3, 10.

Rapio] Sublimem hunc intro *rape*, quantum potes. And. V, 2, 20. *Rapere* in peiorem partem. Ad. Prol. 3. Ceteros ruerem, agerem, *raperem*, tunderem et proſternerem. Ad. III, 2, 21. *Rape* hunc. Ph. V, 7, 92.

Raptio] Audiui filium vna adfuiſſe in *raptione*. Ad. III, 3, 2.

Raſtrum] Iſtos *raſtros* interea tamen adpone. Heaut. I, 1, 36. Mihi illic vere ad *raſtros* res redit. He. V, 1, 58.

Ratio] Incerta haec ſi tu poſtules, *ratione* certa facere, nihilo plus agas, quam ſi des operam, vt cum *ratione* inſanias. Eun. I, 1, 17 et 18. Qua *ratione* illam emiſti? Eun. II, 3, 3. Nam parua cauſa aut *praua ratio*. Eun. III, 5, 27. Conturbat mihi *rationes* omnis. Eun. V, 2, 30. *Ratio* de integro ineunda eſt mihi. He. IV, 2, 7. Cepi *rationem*, vt neque egeres. He. V, 2, 11. Mea ſic eſt *ratio*. Ad. I, 1, 3. Etiam has egomet mecum *rationes* puto. Ad. II, 1, 54. Voſtram nequeo mirari ſatis *rationem*. Ad. III, 3, 21. Tandem illam *rationem* antiquam obtine. Ad. V, 3, 20. Ne nimium modo bonae

tuae iſtaec nos *rationes*, Micio, et tuus iſte animus aequos ſubvortat. Ad. V, 3, 50. Si vis veram verba ad *rationem* exigi. Hec. III, 1, 26. vide Notas. Haec cum *rationem* ineas quam ſint ſuauia. Ph. II, 2, 30.

Ratiuncula] Erat ei de *ratiuncula* iampridem aput me reliqüum pauxillulum nummorum. Ph. I, 1, 2.

Ratus] Neu, quod ego egiſſem, eſſet *ratum*. Hec. IV, 1, 30. Quod modo *ratum* erat, inritumſt. Ph. V, 7, 58.

Recens] Dum aegritudo eſt haec *recens*. Ad. III, 2, 14.

Recepto] Quo in tectum te *receptes*. He. V, 2, 15. Meum *receptas* filium ad te. Hec. V, 1, 17.

Recido] Nolite ſinere per vos artem muſicam *recidere* ad paucos. Hec. Alt. Prol. 39.

Recipio] Ibi tum hanc eiectam Chryſidis patrem *recepiſſe*. And. I, 1, 19. Ego excludor: ille *recipitur*. Eun. I, 2, 79. Vos oro, vt me in veſtrum gregem *recipiatis*. Eun. V, 8, 55. Hominem amicum *recipere* ad te. He. III, 3, 6. Ad me *recipio*; faciet. He. V, 5, 12. Animam *recipe*. Ad. III, 2, 26. Ipſum video in tempore huc ſe *recipere*. Phorm. II, 4, 24. Neque me domum nunc *reciperem*.

Recta] Cur non *recta* introibas? Eun. I, 2, 7. Tu rus hinc ibis. D. *Recta*. Ad. III, 3, 79. *Recta* conſequor. Hec. III, 3, 12. *Recta* ad Chremem ſumus profecti. Ph. V, 6, 19.

Recte] Qui vtramuis *recte* norit, ambas nouerit. And. Prol. 10. Vt curentur *recte* haec. And. I, 1, 3. *Recte* putas. And. I, 1, 114. *Recte* dicis. And. II, 2, 26. Non *recte* accipis. And. II, 2, 30. Ego iſtaec *recte* vt fiant videro. And. II, 6, 25. *Recte* ego nempe has fugi nuptias. And. IV, 4, 27. Quid vos, quo pacto hic? ſatine *recte*? And. IV, 5, 9. *Recte* feras. Eun. I, 1, 33. Rogo num quid velit. *recte*, inquit. Eun. II, 3, 51. Si quis *recte* aut commode tractaret. Porro *recte* ſpero. He. I, 1. 100 et 107. Quod dem ei, *recte* eſt. He. II, 1. 16. *Recte* ſane. Heaut, III, 2, 27. *Recte* datur. Ad. V, 8, 28. Ex te *recte* eum natum. Hec. III, 3, 39. Quid es tam triſtis? PAM. *Recte*, mater. Hec. III, 2, 20. Abſque eo eſſet, *recte* ego mihi vidiſſem. Ph. I, 4, 12.

Rectus] Facile omnes cum valemus, *recta* conſilia aegrotis damus! And. II, 1, 9. Ipſus eam rem *recta* reputauit via. And. II, 6, 11. Hinc in piſtrinum *recta* proficiſcar via. And. III, 4, 21. Conſilium illud *rectum* eſt. Eun. IV, 7, 14. Prauom an *rectum* ſit. Heaut. III, 1, 76. Immo vt *recta* via rem narret ordine omnem. Heaut. IV, 3, 28. Niſi quod ipſe fecit, nil *rectum* putat. Ad. I, 2, 19. Praeterito hac *recta* platea ſurſus. Ad. IV, 2, 35. *Recta* via quidem illuc. Phorm. II, 1, 80. Iis nunc praemium eſt, qui *recta* praua faciunt. Phorm. V, 2, 6.

Recurro] Iam huc *recurret*. Ad. IV, 1, 10.

Recuſo] Numquam auſus ſum *recuſare* eam. Hec. III, 1, 16.

Reddo] Hic *reddes* omnia, quae nunc ſunt certa ei conſilia, incerta vt fient. And. II, 3, 16. Quos me ludos *redderet*? And. III, 1, 21. vide Notas. Vt ſuis reſtituam ac *reddam*. Eun. I, 2, 67. Pamphilam ergo huc *redde*. Eun. IV, 7, 26. Dictum ac factum *reddidi*. Heaut. IV, 5, 1. Tam placidum, quam ouis eſt, *reddo*. Ad. IV, 1, 18. Facilem beniuo-

beniuolumque lingua tua iam tibi me reddidit Hec. V, 1, 35. Iudicium de eadem cauſa iterum vt reddant tibi. Phorm. II, 3, 57. Fructum, quem Lemni vxoris reddunt praedia. Phorm. IV, 3, 75. Satin eſt ſi te delibutum gaudio reddo? Phorm. V, 6, 16.

Redduco] *Redduxti* animum. And II, 1, 33. vide Notas. Scelera et lacrumae redducunt animum aegrotum ad miſericordiam. And. III, 3, 27. Iam dudum res redduxit me ipſa in gratiam. And. V, 4, 45. De redducenda id facias, quod in rem ſit tuam. Hec. III, 3, 131. In ludum ducere, et redducere. Phorm. I, 2, 36.

Redeo] *Redeo* inde. And. I, 1, 110. Vt redeat iam in viam. And. I, 2, 19. Incommoditas denique huc omnis redit. And. III, 3, 35. Ad me lege redierunt bona. And. IV, 5, 4. Omnia haec nunc verba huc redeunt denique. Eun. I, 2, 78. *Redeo* ruſum. Eun. IV, 2, 6. Poſtremo adeo res rediit. Heaut. I, 1, 61. In eum res rediit iam locum. Heaut. II, 3, 118. Rurſum ad ingenium redit. Ad. I, 1, 46. Ad te redi. Ad. V, 3, 8. Iamne enumeraſti id, quod ad te rediturum putes? Ad. II, 2, 28. Iſthoc verbo animus mi rediit. Hec. III, 2, 12. Ad hos ea redibat lege hereditas. Hec. I, 2, 97. Vt ad pauca redeam. Hec. I, 2, 60. Peregre rediens. Phorm. II, 1, 13. Quod ſi eo meae fortunae redeunt. Phorm. I, 4, 23. Ad rediſtin mi quidem res redit planiſſume. Phorm. IV, 4, 5. Ad te ſumma ſolam, Phormio, rerum redit. Phorm II, 2, 2.

Redigo] En quo redactus ſum. Eun II, 2, 7. Eo rediges me, vt quid emerim egomet neſciam? Eun. IV, 4, 23. vide Notas. Ad inopiam redigat patrem. *Redigam*, vt quo ſe vortat, neſciat. Heaut. V, 1, 56 et 73. *Redige* in memoriam. Phorm. II, 3, 36. Ego redigam eas in gratiam. In id redactus ſum loci, vt quid agam ex illo prorſus neſciam. Phorm. V, 7, 73 et 86. vide Notas.

Redimo captum. Eun. I, 1, 29. Si *redimat*, magnum eſſe in ea re lucrum. Heaut. III, 3, 48. vide Notas.

Reditio] Quid huc tibi *reditio*ſt? Eun. IV, 4, 4. vide Notas.

Reduco] Quo vis illos tu die *reducas*, Ad. V, 3, 44. *Reduc* vxorem. Hec. IV, 4, 32.

Redux] *Reducem* me in patriam facis. Heaut. II. 4, 18. Qui ab Orco mortuum me *reducem* in lucem feceris. Hec. V, 4, 12.

Refello] Aut ea *refellendo* tibi aut purgando corrigemus. Hec. II, 2, 12. Cum tu horum nil *refelles*, vincam ſcilicet. Phorm. I, 2, 82. Si id falſum fuerat, filius cur non *refellit*? Ph. II, 3, 54.

Referio] *Referire* non audebam. Ad. V, 2, 28.

Refero] Illis crucibus nunc *referam* gratiam. Eun. II, 3, 94. Par tu pari *referto*. Eun. III, 1, 55. vide Notas. Inueniam pol hodie, parem vbi *referam* gratiam. Eun. IV, 4, 51. Et habetur et *referetur* gratia. Eun. IV, 6, 12. Studet par *referre*. Ad. I, 1, 48. *Refero* denuo. Hec. Alt. Prol. 30. Quod ab illo adlatum ſit, ſibi eſſe id *relatum* putet. Phorm. Prol. 21. Quo conſilia haec *referam*? Phorm. V, 1, 1.

Refert] Quid *retulit*? And. III, 2, 16. Mea nihil *refert*. Eun. II, 3, 29. Illud permagni *referre* arbitror. Heaut. III, 1, 58. Id mea minume *refert*. Ad. V, 4, 27. Tua quod nil *refert*, per-

percontari deſinas. Hec. V, 3, 12. Quid tua, malum, id *refert?* Phorm. IV, 5, 11.

Reflecto] Neque illum miſericordia repreſſit, neque *reflexit.* Ad. IV, 2, 9.

Refrigeſco] Nihil eſt: *refrixerit* res. Ad. II, 2, 25.

Regina] Eunuchum dixti velle te, quia ſolae vtuntur his *Reginae.* Eun. I, 2, 88.

Regio] Cur te ergo in his ego conſpicor *regionibus?* Eun. V, 8, 32. Agrum in his *regionibus* meliorem neque preti maioris nemo habet. Heaut. I, 1, 11.

Regno] Quandoquidem ſolus *regnas*, Ph. II, 3, 58.

Regnum] *Regnum*ne, Aeſchine, hic tu poſſides? Ad. II, 1, 21.

Rego] Eam rem conſilio *regere* non potes. Eun. I, 1, 13.

Reiicio] *Reiecit* ſe in eum flens quam familiariter. And. I, 1. 109. Capillus ſparſus, promiſſus, circum caput *reiectus* neclegenter. Heaut. II, 3, 50. vide Not. Ille ad famem hunc ab ſtudio ſtuduit *reiicere.* Ph. Prol. 19. Fortitan nos *reiiciet.* Ph. IV, 5, 5.

Religio] Noua nunc *religio* te iſtaec inceſſit cedo? And. IV, 3, 15. Dignus es cum tua *religione*, odium. And. V, 3, 33. Nihil eſſe mihi *religioni* dicere. Heaut. II, 1, 16.

Religioſus] Vt ſtultae et miſerae omnes ſumus *religioſae.* Hec. IV, 1, 37. vide Notas.

Relino] *Relini* dolia omnia, omnis ferias. Heaut. III, 1, 51.

Relinquo] Qui igitur *relictus* eſt obiurgandi locus? And. I, 1, 127. Si illum *relinquo*, eius vitae timeo. And. I, 3, 5. Hisce *relictis* rebus iube Pamphilum hodie obſeruatum. And. II, 5, 1. vide Notas. Nihil eſt preci loci *relictum.* And. III, 4, 22. Qui mihi *reliquit* haec, quae habeo, omnia. Eun. I, 2, 40. Ea mortua eſt: *reliquit* filiam adoleſcentulam. Heaut. III, 3, 41. Illi nil viti eſt *relictum*, quin id itidem ſit tibi. Heaut. V, 3, 19. Animam *relinquam* potius, quam illas deſeram. Ad. III, 4, 52. Sibi vero hanc laudem *relinquont*: vixit, dum vixit, bene. Hec. III, 5, 11. Memini, *relinqui* me, Deo irato meo. Phorm. I, 2, 24.

Reliquiae] Huius generis *reliquias* reſtare video. Phorm. III, 3, 90.

Reliquus] Vt pernoſcatis, ecquid ſpei ſit *reliquum.* And. Prol. 25. Itan paraſti te, vt ſpes nulla *reliqua* in te ſit tibi? Eun. II, 2, 9. Quid *reliqui* eſt, quin habeat quae quidem in homine dicuntur bona? Heaut. I, 2, 19. Hoc *reliquum* eſt. Ad. III, 2, 48. Hoc mi vnum ex plurimis miſeriis *reliquum* fuerit malum. Hec IV, 1, 55. Erat ei de ratiuncula iam pridem apud me *reliquum* pauxillulum nummorum. Ph. I, 1, 3.

Relleuo] Illi iam animum *relleuaris.* Ad. IV, 2, 11.

Remedium] Quod *remedium* nunc huic malo inueniam? And. III, 1, 10. Id vt ne fiat, haec res ſola eſt *remedio.* Eun. III, 1, 49. Magnarum ſaepe id *remedium* aegritudinum eſt. Heaut. III, 2, 28. Solus mearum eſt miſeriarum *remedium.* Ad. III, 1, 7. Inueni, opinor, *remedium* huic rei. Phorm. IV, 3, 11. Ego nullo poſſum *remedio* me euoluere ex his turbis. Ph. V, 4, 5.

Reminiſcor] Cum orata eius *reminiſcor.* And. III, 3, 25.

Remitto] *Remittas* iam me onerare iniuriis. And. V, 1, 8. Nullum *remittis* tempus. Heaut. I, 1, 18.

1, 18. Si *remittent* quippiam Philumenam dolores. Hec. III, 2, 14. vide Notas. Cum ego veſtri honoris cauſa repudium alterae *remiſerim*. Phorm. V, 7, 36.

Remoror] Ne quod voſtrum *remorer* commodum. And. IV, 3, 24. Qui hodie me *remoratus* ſit. Eun. II, 3, 11.

Removeo] Poetam reſtitui in locum, prope iam *remotum* iniuria aduerſarium. Hec. Alt. Prol. 14.

Renumero] *Renumeret* dotem huc, eat. Hec. III, 5, 52.

Renuntio] Huc *renuntio*. And. III, 4, 15. Quid nunc *renuntiem* abs te reſponſum, Chreme? Heaut. IV, 8, 18. Deliberet, *renuntiet*que hodie mihi. Hec. III, 5, 58. Illis repudium *renuntiet*. Phorm. IV, 3, 72.

Reor] Teque ante quod me amare *rebar*, ei rei firmaſti fidem. Hec. IV, 2, 5. vide Notas. Vxorem, quam numquam eſt *ratus* poſthac te habiturum, reddo. Hec. V, 3, 21.

Repente] *Repente* ad ſtudium ſe applicaſſe hunc muſicum. Heaut. Prol. 23. Quae res tam *repente* mores mutauit tuos? Ad. V, 9, 27. An dolor *repente* inuaſit? Hec. III, 2, 21.

Repentinus] Mirando hoc tanto tam *repentino* bono. And. V, 4, 35.

Reperio] Vel melius tute *reperi*, me miſſum face. And. IV, 1, 56. Cauſam, vt ibi manerem, *repperit*. Eun. III, 3, 6. Simul rem et gloriam armis belli *repperi*. Heaut. I, 1, 60. Ego in hac re nil *reperio*, quamobrem lauder tantopere. Ad. IV, 3, 1. Verum *reperies*. Hec. V, 4, 3. Niſi aliquod iam conſilium celere *reperis*. Phorm. I, 4, 1. Quam cauſam *reperiam*? Phorm. II, 3, 4.

Repeto] Repudiatus *repetor*. And. I, 5, 14. Hanc tibi dono do, neque *repeto* pro illa quicquam abs te preti. Eun. IV, 6, 11. *Repeton* quem dedi? Ad. I, 2, 56. Cum argentum *repetent*. Phorm. IV, 4, 14.

Repoſco] Curare ambos, propemodum *repoſcere* illum eſt, quem dediſti. Ad. I, 2, 52.

Reprehendo] Locum *reprehenſum*, qui praeteritus neclegentiaſt. Ad. Prol. 14. Me *reprehendi*. Ad. IV, 4, 15. Haec *reprehendere* et corrigere quem. Ad. V, 9, 37. vide Notas.

Reprimo] Neque illum miſericordia *repreſſit*. Ad. III, 2, 9. *Reprime* iracundiam, atque ad te redi. D. *Repreſſi*, redii. Ad. V, 3, 8 et 9. *Repprimam* me, ne aegre quicquam ex me audias. Hec. V, 1, 39.

Repudio] *Repudiatus* repetor. And. I, 5, 14. *Repudio* quod conſilium primum intenderam. And. IV, 3, 18. Quae tibi putaris prima, in experiundo vt *repudies*. Ad. V, 4, 4.

Repudium] Illis *repudium* renuntiet. Phorm. IV, 3, 72. Cum ego veſtri honoris cauſa *repudium* alterae remiſerim. Phorm. V, 7, 36.

Reputo] Ipſus eam rem recta *reputauit* via. And. II, 6, 11. Dum haec mecum *reputo*. Eun. III, 5, 44.

Requieſco] *Requieſcere* vbi volebat. Eun. III, 1, 15.

Requiro] Ibo, ac *requiram* fratrem. Ad. III, 4, 65. Abi, Phaedria, eum *require*. Phorm. II, 2, 79.

Res] Ad pudicitiam et ad *rem* tutandam. And. I, 5, 53. Sic *res* eſt. And. III, 4, 9. Si in *rem* eſt vtrique. And. III, 3, 14. Abhorrentia ab *re* vxoria. And.

V, 1, 10. Relictis *rebus* omnibus. Eun. I, 2, 86. Quibus *res* ſunt minus ſecundae. Ad. IV, 3, 14. Tuam *rem* conſtabiliſſes. Quaſi *re* bene geſta. Ad. V, 1, 9 et 13. *Rem* ipſam putemus. Adtentiores ſumus ad *rem* omnes, quam ſat eſt. Ad. V, 3, 10 et 48. *Rei* ſeruiens. Hec. II, 1, 27. Magis *rem* in voſtram et noſtram id eſſet. Hec. II, 2, 7. Si cum illo habuerit *rem* poſtea. Hec. IV, 4, 96. Ad te ſumma ſolum, Phormio, *rerum* redit. Phorm. II, 2, 3. Non hercle ex *re* iſtius me inſtigaſti. Phorm. V, 7, 76.

Reſarcio] Diſcidit veſtem, *reſarcietur* Ad. I, 2, 41.

Reſcindo] Mihi non videtur, quod ſit factum legibus, *reſcindi* poſſe. Phorm. II, 4, 16.

Reſciſco] Certe ſi *reſciuerim*, And. III, 2, 14. Vbi rem *reſciui*. Heaut. I, 1, 47. Dum id *reſcitum* iri credit, tantiſper cauet. Ad. I, 1, 45. Qua *reſciſcerem?* Ad. IV, 5, 57. Poſtmodo *reſciſces*. Hec. II, 1, 11. Priusquam id *reſcitumſt*. Hec. III, 1, 7. Ne vxor aliqua hoc *reſciſcat* mea. Phorm. IV, 1, 19. Quo pacto aut vnde haec hic *reſciuit?* Ph. V, 7, 59.

Reſcribo] Illud mihi argentum rurſum iube *reſcribi*. Phorm. V, 7, 29.

Reſipiſco] *Reſipiſco*. And. IV, 2, 15. Te intellego *reſipiſſe*. Heaut. IV, 8, 3.

Reſiſto] Ades: *reſiſte*. And. II, 2, 7. Qui *reſtiterim*. Heus, heus, tibi dico, inquit. *Reſtiti*. Eun. II, 3, 11 et 46. Niſi *reſiſtis*, verbero. Phorm. V, 6, 10.

Reſpecto] Quid *reſpectas?* Ad. II, 1, 3.

Reſpicio] Quaſi de inprouiſo *reſpice* ad eum. And. II, 5, 6. Niſi quid Di *reſpiciunt*. And. IV, 1, 18. Me in tuis ſecundis *reſpice*. And. V, 6, 11. Cum huc *reſpicio* ad virginem. Eun. II, 3, 51. Neque te *reſpicis*. Heaut. I, 1, 18. Nemo hercle alius *reſpicit* nos. Ad. III, 2, 55. Nec qui eam *reſpiciat*, quisquam eſt. Ad. V, 8, 9. Neque has *reſpicere* Deos opinor. Hec. V, 2, 6. *Reſpice* aetaten tuam. Phorm. II, 4, 87.

Reſpiro] Timeo. CLIT. *Reſpira*. Heaut. II, 2, 12.

Reſpondeo] Quaere qui *reſpondeat*. Eun. IV, 7, 40. Pro Menedemo nunc tibi ego *reſpondeo*. Heaut. III, 3, 49. Quid mihi *reſpondes?* Ad. III, 4, 53. Nec quicquam certi *reſpondes* mihi. Hec. IV, 4, 84. Hic *reſpondere* voluit, non laceſſere. Phorm. Prol. 20.

Reſponſum] Non Apollinis magis verum atque hoc *reſponſum* eſt. And. IV, 2, 15. Is ſibi *reſponſum* hoc habeat. Phorm. Prol. 17.

Reſtinguo] Haec verba vna mehercle falſa lacrimula *reſtinguet*. Eun. I, 1, 24. Hiſce ego illam dictis ita tibi incenſam dabo. vt, ne *reſtinguas*, lacrumis ſi extillaueris, Phorm. V, 7, 82.

Reſtis] Tu inter eas *reſtim* ductans ſaltabis. Ad. IV, 7, 34. Ad *reſtim* mi quidem res redit planiſſume. Phorm. IV, 4, 5.

Reſtito] At etiam *reſtitas* fugitiue? Eun. IV, 4, 1.

Reſtituo] Amico filium *reſtitueris*. And. III. 3, 38. Tu rem inpeditam ac perditam *reſtituas?* And. III, 5, 13. *Reſtitue* quem a me accepiſti locum. And. IV, 1, 57. vide Notas. Vt ſuis *reſtituam* ac reddam. Eun. I, 2, 67. Fores effregit, *reſtituentur*. Ad. I, 2, 40. Poetam *reſtitui* in locum. Hec. Alt. Prol. 13. Rurſum

ſum iu gratiam *reſtitues*. Hec. III, 1, 11. Actoris virtus nobis *reſtituit* locum. Phorm. Prol. 34. *Reſtitui* in integrum. Phorm. II. 4, 11.

Reſto] *Reſtat* Chremes, qui mi exorandus eſt. And. I, 1, 139. At mi vnus ſcrupulus etiam *reſtat*. And. V, 4, 37. In qua re nunc tam confidenter *reſtas* ſtulta. Heaut. V, 3, 7. Id miſero *reſtat* mihi mali. Ad. III, 3, 3. Quid *reſtat*, niſi porro vt fiam miſer? Hec. III, 1, 20. Nunc vna mihi res etiam *reſtat*. Phorm. V, 5, 3.

Reſupino] Pone adprehendit pallio, *reſupinat*. Phorm. V. 6, 23.

Rete] Non *rete* accipitri tenditur neque miluo. Phorm. II, 2, 16.

Reticeo] Fac me vt ſciam. Ne *retice*. Heaut. I, 1, 33. Enimvero *reticere* nequeo. Heaut. III, 3, 79. Nil *reticuit*. Ad. III, 3, 51.

Retineo] Id faciebat *retinendi* illius cauſa. Eun. IV, 1, 6. Ah, *retine* me, obſecro. Heaut. II, 4, 23. Pudore et liberalitate liberos *retinere*. Ad. I, 1, 33. Vt neque mi ius ſit amittendi, nec *retinendi* copia. Phorm. I, 3, 24. Neque quo pacto a me remittam, neque vti *retineam*, ſcio. Phorm. III, 2, 22.

Retrabo] *Retrabam* hercle opinor ad me idem illud fugitiuum argentum tamen. Heaut. IV, 2, 11. *Retrabere* ab ſtudio. Phorm. Prol. 2.

Retro] Eſt mihi vltimis conclaue in aedibus quoddam *retro*. Heaut. V, 1, 29.

Retundo] Vt eius animum, qui nunc luxuria et laſciuia diffluit, *retundam*. Heaut. V, 1, 73.

Reuertor] Aduentum tuum ambas ſcio *reuerituras*. Hec. III, 1, 10. Ne *reuereatur*, minus iam quo redeat domum. Hec. IV, 4, 8. Non ſimultatem meam *reuereri* ſaltem? Phorm. II, 1, 3.

Reuertor] Mox ego huc *reuertor*. And. III, 2, 5. Iam *reuertere*. Eun. II, 1, 13. Numquam tam mane egredior, neque tam veſperi domum *reuortor*. Heaut. I, 1, 16. Prius nox oppreſſiſſet illic, quam huc *reverti* poſſet iterum. Ad. IV, 1. 9.

Reuiſo] *Reuiſo* quid agant. And. II, 4, 1. *Reuiſo*, quidnam Chaerea hic rerum gerat. Eun. V, 4, 1.

Reuiuiſco] Ille *reuiuiſcet* iam numquam. Hec. III, 5, 15.

Reuoco] Excluſit: *reuocat*. Eun. I, 1, 4. *Reuocemus* hominem. Ph. I, 4, 17. Num nouom aut mirumſt *reuocari*, curſum cum inſtiteris? Phorm. V, 6, 8.

Reuoluo] In eandem vitam te *reuolutum* denuo video eſſe. Hec. IV, 4, 69.

Rex] Vel *Rex* ſemper maxumas mihi agebat. *Regem* elegantem narras. Eun. III, 1, 7 et 18. In Aſiam ad *Regem* militatum abiit. Heaut. I, 1, 65. *Regem* me eſſe oportuit. Phorm. I, 2, 20. Nemo ſatis pro merito gratiam *Regi* refert. Phorm. II, 2, 24.

Rhodius] Quo pacto *Rhodium* tetigerim in conuiuio. *Rhodius* aduleſcentulus. Eun. III, 1, 30 et 33. Illud de *Rhodio* dictum in mentem cum venit. Eun. III, 2, 45.

Rideo] Hiſce ego non paro me vt *rideant*. Eun. II, 2, 18. Quid tibi eſt? quid *rides*? defeſſa iam ſum miſera te *ridendo*. Eun. V, 6, 6 et 7. Quid *riſiſti*? Heaut. V, 1, 13. *Rideo* hunc. Ad. IV, 2, 9. Ille ringitur: tu *rideas*. Phorm. II, 2, 27.

Ridicule] *Ridicule* rogas. Hec. IV, 4, 46.

Ridicu-

Ridiculus] Hui, tam cito? *ridiculum*. And. III, 1, 16. *Ridiculum* caput. And. II, 2, 34. Neque *ridiculus* eſſe, neque plagas pati poſſum. Eun. II, 2, 13. Mihi ſolae *ridiculo* fuit. Eun. V, 6, 3. *Ridiculum* eſt, te iſtuc me admonere. Heaut. II, 3, 112.

Rima] Plenus *rimarum* ſum, hac atque illac perpluo. Eun. I, 2, 25. vide Notas.

Ringor] Ille *ringitur*: tu rideas. Phor. II, 2, 27.

Riſcus] Vbi ſitaſt? TH. In *riſco*. Eun. IV, 6, 16.

Riſus] *Riſu* omnes qui aderant, emoriri. Eun. III, 1, 42. Gemitus, ſcreatus, tuſſis, *riſus* abſtine. Heaut. II, 3, 132.

Riualis] Video *riualis* ſeruom. Eun. II, 2, 37. Militem ego *riualem* recipiundum cenſeo. Eun. V, 8, 42.

Rogito] Ah *rogitare*, quaſi difficile ſiet. Eun. II, 1, 3. *Rogitando* obtundat, enicet. Eun. III, 5, 6. *Rogitas*, audaciſſume? Eun. V, 4, 26. *Rogitas* quid ſiet? Heaut. II, 3, 10.

Rogo] At etiam *rogas*? Dic quod *rogo*. And. IV, 4, 23 et 25. *Rogare* ad coenam vt veniat. Eun. II, 2, 35. *Roget* quis. Eun. III, 3, 5. De iſtac *rogas* virgine? Eun. IV, 4, 53. Men *rogas*? Heaut. II, 3, 5. *Rogabit* me: vbi fuerim. Ad. IV, 1, 11.

Rubicundus] Magnus, *rubicundus*, criſpus, craſſus, caeſius, Hec. III, 4, 26.

Rufus] *Rufam*ne illam virginem, caeſiam, ſparſo ore, adunco naſo? Heaut. V, 5, 17.

Rumor] Meum gnatum *rumor* eſt amare. And. I, 2, 14. *Rumores* diſtulerunt maleuoli. Heaut. Prol. 16. *Rumor* venit. Hec. Alt. Prol. 31. Qui erit *rumor* populi? Phorm. V, 7, 18.

Rumpo] Iamne *rumpere* hoc mihi licet? Eun. III, 5, 2. vide Notas. Vt me ambulando *rumperet*. Hec. III, 4, 21.

Ruo] Vide ſis, nequid inprudens *ruas*. Heaut. II, 3, 128. Quid ſi nunc caelum *ruat*? Heaut. IV, 3, 41. Ceteros *ruerem*. Ad. III, 2, 21.

Rurſum] Bellum, pax *rurſum*. Eun. I, 1, 16. Quicquid dicunt, laudo: id *rurſum* ſi negant, laudo id quoque. Eun. II, 2, 20. Redeo *rurſum*. Eun. IV, 2, 6. Dic dum hoc *rurſum*. Eun. IV, 4, 39. Optabit *rurſum* vt abeat abs ſe filius. Heaut. IV, 5, 8. *Rurſum* ad ingenium redit. Ad. I, 1, 46. *Rurſum* in gratiam reſtitues. Curſari *rurſum* prorſum. Hec. III. 1, 11 et 35. Illud mihi argentum *rurſum* iube reſcribi. Nolo, volo: volo, nolo *rurſum*. Phorm. V, 7, 29 et 57.

Rus] *Rus* ibo. Eun. I, 2, 107. Video *rure* redeuntem ſenem. Eun. V, 4, 45. Ex meo propinquo *rure* hoc capio commodi. Eun. V, 5, 1. *Ruri* agere vitam. Ad. I, 1, 20. Senex *rus* abdit ſeſe. Hec. I, 2, 100. *Rus* habitatum abii. Hec. II, 1, 27. *Ruri* fere ſe continebat. Phorm. II, 3, 16.

Ruſticus] Qui opere *ruſtico* faciundo facile ſumptum exſercirent ſuum. Heaut. I, 1, 90. vide Notas.

S

Sacellum] Eſt ad hanc manum *ſacellum*. Ad. IV, 2, 37.

Sacrifico] Spatium *ſacrificandi* dabitur paululum. Phorm. IV, 4, 20.

Sacrilegus] Quid ais, *ſacrilega*? Eun. V, 1, 13. Hunc perterrebo *ſacrilegum*. Eun. V, 3, 13.

O ſce-

O ſcelera, o genera *ſacrilega.* Ad. III, 2, 6.

Saeclum] Olim quondam apud *ſaeclum* prius. Eun. II, 2, 15. Hocine *ſaeclum.* Ad. III, 2, 6.

Saeuidicus] Ne te iratus ſuis *ſaeuidicis* dictis protelet. Phorm. I, 4, 36.

Saeuio] Ah ne *ſaeui* tantopere. And. V, 2, 27.

Saeuitia] Num meam *ſaeuitiam* veritus? Eun. V, 2, 15.

Saeuos] Ego ille agreſtis, *ſaeuos*, triſtis, parcus, truculentus, tenax. Ad. V, 4, 12. Conclusam hic habeo uxorem *ſaeuam.* Phorm. V, 1, 17.

Sal] Qui habet *ſal*, quod in te eſt. Eun. III, 1, 10. vide Notas.

Salſamentum] *Salſamenta* haec fac macerentur pulchre. Ad. III, 3, 26.

Salſus] Hoc *ſalſum*ſt, hoc aduſtum'ſt, hoc lautumſt parum. Ad. III, 3, 71.

Saltem] *Saltem* aliquot dies profer. And. II, 1, 28. Si illud non licet, *ſaltem* hoc licebit. Eun. IV, 2, 12. *Saltem* ſalutare. Heaut. II, 3, 138. *Saltem* quanti emptaſt. Ad. II, 2, 41. Vt *ſaltem* ſciam, quid de hac re dicat. Phorm. II, 4, 3.

Salto] Tu inter eas reſtim ductans *ſaltabis.* Ad. IV, 7, 34.

Salue] Satine *ſalue?* dic mihi. Eun. V, 5, 8.

Salue] Quis hic loquitur? Myſis? *Salue.* M. O *ſalue*, Pamphile. And. I, 5, 32.

Saluere] *Saluere* Hegionem plurimum iubeo. Ad. III, 4, 14.

Saluete] Set quos perconter video. *Saluete.* And. IV, 5, 5.

Salus. Dea Salutis] Ipſa ſi cupiat *Salus*, ſeruare prorſus non poteſt hanc familiam. Ad. IV, 7, 43. Quod te, Aeſculapi, et te, *Salus*, ne quid ſit huius, oro. Hec. III, 2, 3.

Salus] Ad te aduenio, ſpem, *ſalutem*, conſilium, auxilium expetens. And. II, 1, 19. Quae adſolent quaeque oportet ſigna eſſe ad *ſalutem*, omnia huic eſſe video. And. III, 2, 2. Non iam ad *ſalutem* poſſe conuerti hoc malum. And. IV, 1, 48. Plurima *ſalute* Parmenonem ſummum ſuum impertit Gnatho. Eun. II, 2, 39. Noſſe omnia haec *ſaluti* eſt aduleſcentulis. Eun. V, 4, 18. Quod cum *ſalute* eius fiat. Ad. IV, 1, 3.

Saluto] *Salutant*: ad coenam vocant. Eun. II, 2, 28. Saltem *ſalutare.* Heaut. II, 3, 138. Operiar hominem hic, vt *ſalutem* et conloquar. Ad. III, 3, 92. Ego Deos Penatis hinc *ſalutatum* domum deuortar. Ph. II, 1, 81.

Saluos] *Saluos* ſis Crito. And. IV, 5, 7. *Saluos* ſum, ſi haec vera ſunt. Eun. V, 6, 9. Et re *ſalua* et perdita. Eun. II, 2, 27. Ehem, *ſalvom* te aduenisse gaudeo. Eun. V, 5, 6. Si me vis *ſalvom* eſſe et rem et filium. Heaut. V, 2, 68. *Saluos* nobis, Deos quaeſo, vt ſiet. Ad. III, 1, 11. Erubuit: *ſalua* res eſt. Ad. IV, 5, 9. Gaudeo natum illum, et illam *ſaluam.* Hec. IV, 4, 21. Venire *ſaluom* volupeſt. Phorm. IV, 3, 5.

Samius] *Samia* mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi. Eun. I, 2, 27.

Sancte] Vel hic Pamphilus iurabat quotiens Bacchidi, quam *ſancte.* Hec. I, 1, 3. *Sancte* adiurat. Hec. II, 2, 26.

Sanctus] Ni nis *ſanctas* nuptias ſtudent facere. Ad. V, 7, 1. *Sanctius* quam iusiurandum. Hec. V, 1, 25.

Sandalium] Vtinam tibi commitigari videam *ſandalio* caput. Eun. V, 7, 4.

Sane]

Sane] *Sane* quidem. And. I, 2, 24. *Sane* pol. And. I, 4, 2. Bene *ſane.* And. V, 2, 7. *Sane* hercle vt dicis. Eun. III, 5, 59. Recte *ſane* interrogaſti. Eun. V, 5, 11. Ita non vt olim, ſed vti nunc, *ſane* bona. Heaut. III, 2, 13. *Sane* volo. Heaut. IV, 8, 31. *Sane* nollem huc exitum. Ad. V, 1, 13. *Sane* hercle homo voluptati obſequens fuit, dum vixit. Hec. III, 5, 9. Redeat *ſane* in gratiam. Phor. V, 8, 40.

Sanguis] Sine *ſanguine* hoc non poſſe fieri. Eun. IV, 7, 9.

Sannio] Eunuchi et Adelphorum perſona eſt.

Sanus] Satin *ſanu's*, qui me id rogites? And. IV, 4, 10. *Sanus* ſim an ne inſaniam? Eun. III, 5, 8. Au au, mi homo, *ſanun* es? Ad. III, 2, 38. *Sanumne* te credis eſſe? Ad. IV, 7, 30. Si *ſanus* ſies, iube illam redire. Hec. III, 5, 43.

Sapiens] Omnia prius experiri, quam arma, *ſapientem* decet. Eun. IV, 7, 19. vide Notas. Tu verba fundis hic *ſapientia?* Ad. V, 1, 7. At tu qui *ſapiens* es, magiſtratus adi. Phor. II, 3, 56. Dictum *ſapienti* ſat eſt. Phorm. III, 3, 8. Mulier *ſapiens* es. Phorm. V, 8, 57.

Sapienter] *Sapienter* vitam inſtituit. And. I, 1, 40. Pulchre mehercle dictum, et *ſapienter.* Eun. III, 1, 26. Bene et *ſapienter* dixi dudum. Ad. V, 8, 30.

Sapientia] Tu, quantus quantus, nil niſi *ſapientia* es. Pro mea *ſapientia.* Ad. III, 3, 40 et 73.

Sapio] Tu pol, ſi *ſapis*, quod ſcis neſcis. Eun. IV, 4, 54. Illuc eſt *ſapere.* Quanti eſt *ſapere*? Eun. IV, 7, 12 et 21. Foris *ſapere.* Heaut. V, 1, 50. Ad omnia alia aetate *ſapimus* rectius. Ad. V, 3, 46. *Sapiunt* mea ſententia. Phorm. II, 2, 21.

Sat] *Sat* eſt. And. I, 1, 143. *Sat* habeo. And. II, 1, 35. *Sat* habet, tum ſi reſipiſcitur. *Sat* ſcio. Eun. III, 2, 32 et 34. Etſi is quoque rerum ſuarum *ſat* agitat. Heaut. II, 1, 13. vide Notas. Tantum *ſat* habes? Heaut. IV, 3, 40. Adtentiores ſumus ad rem omnes, quam *ſat* eſt. Quod illos *ſat* aetas acuet. Ad. V, 3, 48 et 49. Non ſigni hoc *ſat* eſt? Hec. II, 1, 39. Dictum ſapienti *ſat* eſt. Phorm. III, 3, 8. Paene plus quam *ſat* erat. Ph. V, 3, 14.

Satias] Vbi *ſatias* coepit fieri, commuto locum. Eun. V, 5, 3. *Satias* iam tenet ſtudiorum iſtorum. Hec. IV, 2, 18.

Satietas] Sicubi eum ſatietas hominum, aut negoti ſiquando odium ceperat. Eun. III, 1, 13. Quo pacto *ſatietatem* amoris ait ſe velle abſumere? Ph. V, 4, 6.

Satin. Satine] *Satin* ſanu's, qui me id rogites? And. IV, 4, 10. *Satine* hoc mandatumſt tibi? Eun. II, 1, 2. *Satin* ſanus es aut ſobrius? Heaut. IV, 3, 29. *Satin* hoc certumſt? Ad. III, 2, 31. *Satin* omnia ex ſententia? Ph. II, 1, 26.

Satis] *Satis* cum periclo. And. I, 1, 104. *Satis* iam *ſatis*, Simo, ſpectata erga te amicitiaſt mea: *ſatis* pericli incepi adire. And. V, 1, 1 et 2. Plus *ſatis.* Eun. I, 2, 5. Nequeo *ſatis* mirari. Eun. III, 4, 9. *Satis* certo ſcio. Heaut. I, 1, 19. *Satis* iam, *ſatis* pater durus fui. Heaut. III, 1, 30. Si *ſatis* cerno. Ad. III, 3, 85. Quod *ſatis* ſit, faciet ipſa. Hec. V, 2, 17. *Satis* iam verborumſt, Phorm. II, 3, 89. Si *ſatis* commemini. Ph. III, 2, 58.

Satius] Quanto *ſatiuſt* te id dare operam. And. II, 1, 7. Mori

me

tre *ſatiuſt.* Eun. IV, 7, 2, *Satius* eſt, quam te ipſo herede haec poſſidere Bacchidem. Heaut. V, 2, 16. Pudore et liberalitate liberos retinere *ſatius* eſſe credo quam metu. Ad. I, 1, 33. Ne quid faciam plus, quod poſt me minus feciſſe *ſatius* ſit. Hec. V, 1, 4. Emori hercle *ſatius* eſt. Phorm. V, 7, 63.

Satrapa] *Satrapa* ſi ſiet amator, numquam ſufferre eius ſumptus queat. Heaut. III, 1, 43.

Satur] Omnium rerum *ſatur.* Ad. V, 1, 3. Cum tu *ſatura* atque ebria es, et puer vt *ſatur* ſit facito. Hec. V, 2, 3. vide Notas.

Saxum] Satis diu iam hoc *ſaxum* voluo. Eun. V, 8, 55.

Scenicus] Dubiam fortunam eſſe *ſcaenicam.* Ludos *ſcaenicos.* Hec. Alt. Prol. 8 et 37.

Scapula] Senibus fidelis dum ſum, *ſcapulas* perdidi. Phorm. I, 2, 26. vide Notas.

Sceleratus] *Sceleratus*, Dauos. And I, 1, 132. Eccum *ſceleratum* Syrum. Ad. IV, 2, 14.

Scelerofus] Vbi ego illum *ſceleroſum* inueniam? Eun. IV, 3, 1.

Scelestus] O *ſceleſtum* atque audacem hominem Eun. IV, 4, 41. Eho *ſceleſte*, quo illam ducis? Heaut. II, 3, 71.

Scelus] Vbi illic eſt? *ſcelus*, qui me hodie. Perii. And. III, 5, 1. vide Notas. Quid hoc eſt *ſceleris?* Eun. II, 3, 35. Quid ego tantum *ſceleris* admiſi miſer? Heaut. V, 2, 3. O *ſcelera*, o genera ſacrilega. Ad. III, 2, 6.

Scilicet] Id populus curat *ſcilicet.* And. I, 2, 5. *Scilicet* faciundumſt quod vis. Eun. I, 2, 105. *Scilicet* facturum me eſſe. Heaut. II, 3, 117. *Scilicet* ita tempus fert. Ad V, 3, 53. Huic ſuum reddas *ſcilicet.* Hec. IV, 4, 47. Cum tu horum nil refelles, vincam *ſcilicet.* Phorm. I, 2, 82.

Scio] Iam *ſcio.* ah vix tandem ſenſi ſtolidus. And. III, 1, 11. Vnde id *ſcis?* And. III, 2, 31. Qui *ſciam?* And. IV, 4, 52. Nec quid agam *ſcio.* Eun I, 1, 28. Neque *ſcio* quid dicam, aut quid coniectem. Eun. III, 4, 5. Tam *ſcio* quam me viuere. Eun IV, 4, 50. Si ſapis, quod *ſcis* neſcis. Eun. IV, 4, 54. Satis certo *ſcio.* Heaut. I, 1, 19. Experiundo *ſcies.* Heaut. II, 3, 90. Te *ſcientem* faciam, quicquid egero. Heaut. IV, 8, 32. Non *ſcis* ineſcare homines. Ad. II, 2, 12. vide Notas. Non equidem iſtas, quod *ſciam.* Ad. IV, 5, 7. *Scire* eſt liberum ingenium atque animum. Ad. V, 3, 42. *Sciſti* vti foro. Phorm. I, 2, 29.

Scirpus] Nodum in *ſcirpo* quaeris. And. V, 4, 38.

Scirtus] Audin quid dicam, *Scirte?* Hec. I, 2, 3

Sciſcitor] Procul hinc lubet prius quid ſit *ſciſcitari* Eun. III, 4, 10.

Scite] Satis *ſcite* promittit tibi. Heaut. IV, 4, 7. Si ſcias quam *ſcite* in mentem venerit. *Scite* poterat fieri. Heaut. IV, 5, 16 et 37.

Scitus] Per ecaſtor *ſcitus* puer eſt natus Pamphilo. And. III, 2, 6. *Scitum* hercle hominem. Eun. II, 2, 23. Hoc *ſcitumſt.* Heaut. I, 2, 36. Satis, inquit, *ſcitaſt.* Phorm. I, 2, 16. Quam *ſcitumſt.* Phorm. V, 4, 2.

Scopulus] Qui te ad *ſcopulum* e tranquillo auferat. Phorm. IV, 4, 8.

Scortor] *Scortari* crebro nolunt Heaut. I, 2, 32. Non eſt flagitium, crede mihi, adoleſcentulum *ſcortari.* Ad. I, 2, 22.

Scortum]

Scortum] Forte habui *ſcortum.* Eun. III, 1, 34. Obſonare cum fide, *ſcortum* adducere. Ad. V, 9, 8.

Screatus] Gemitus, *ſcreatus,* tuſſis, riſus abſtine. Heaut. II, 3, 132.

Scribo] In prologis *ſcribundis* operam abutitur. And. Prol. 5. Etiam nunc mihi *ſcripta* illa ſunt in animo dicta Chryſidis. And. I, 5, 48. *Scribendo* male. Eun. Prol. 7. vide Notas. In Theſauro *ſcripſit.* Eun. Prol. 10. Qui orationem hanc *ſcripſit,* quam dicturus ſum. Heaut. Prol. 15. Nunc nouas qui *ſcribunt,* nil parcunt ſeni. Heaut. Prol. 43. Homines nobilis eum adiutare, adſidueque vna *ſcribere.* Ad. Prol. 16. Vt lubeat *ſcribere* alias, mihique vt diſcere alias expediat. Hec. Alt. Prol. 48. Ego te cognatum dicam, et tibi *ſcribam* dicam. Phorm. I, 2, 77. En vnquam iniuriarum audiſti mihi *ſcriptam* dicam? Phorm. II, 2, 15. Seſcentas proinde *ſcribito* iam mihi dicas Ph. IV, 3, 63.

Scriptor] Quod ſi *ſcriptorem* ſpreuiſſem in praeſentia. Hec. Alt. Prol. 16. vide Notas.

Scriptura] Poſtquam poeta ſenſit *ſcripturam* ſuam ab iniquis obſeruari Ad. Prol. 1. Ne cum Poeta *ſcriptura* euaneſceret. Hec. Alt. Prol. 5. Tenui eſſe oratione et *ſcriptura* leui. Phorm. Prol. 5.

Scrupulus] Mi vnus *ſcrupulus* etiam reſtat. And. V, 4, 37. Inieci *ſcrupulum* homini. Ad. II, 2, 20. Qui fuit in hac re *ſcrupulus.* Phorm. V, 8, 30.

Secius] Nihilo *ſecius* mox puerum qui deferent ante oſtium. And. III, 2, 27.

Sector] *Sectari* iuſſi. Eun. II, 2, 31. Ceruam videre fugere, et *ſectari* canes. Phorm. Prol. 7. *Sectari,* in ludum ducere, et reducere. Phorm. I, 2, 36. Potius quam lites *ſecter.* Phor. II, 3, 61.

Secundum] Conlaudaui *ſecundum* facta et virtutes tuas. Eun. V, 8, 60.

Secundus] Age, me in tuis *ſecundis* reſpice. And. V, 6, 11. Si mihi *ſecundae* res de amore meo eſſent. Heaut. II, 2, 1. Quae *ſecunda* ei dos erat, periit. Ad. III, 2, 47. Quibus res ſunt minus *ſecundae.* Ad. IV, 3, 14. Cum *ſecundae* res ſunt maxume. Phorm. II, 1, 11.

Secus] Numquam *ſecus* habui illam, ac ſi ex me eſſet nata. Hec. II, 3, 5. Si tu illam attigeris *ſecus* quam dignum eſt liberam. Phorm. II, 3, 91.

Sedeo] Virgo in conclaui *ſedet.* Eun. III, 5, 35. An *ſedere* oportuit domi virginem tam grandem? Ad. IV, 5, 38.

Seditio] Filiam darem in *ſeditionem,* atque in incertas nuptias. And. V, 1, 12. vide Notas.

Sedo] In peccato maxumo, quod vix *ſedatum* ſatis eſt. Ad. V, 1, 12. Eam calamitatem veſtra intellegentia *ſedabit.* Hec. Alt. Prol. 24.

Seduco] Me ſolum *ſeducit* foras. Hec. I, 2, 69.

Sedulo] Ego illud *ſedulo* negare factum. And. I, 1, 119. Faciam *ſedulo,* dabo operam, adiutabo. Eun. II, 3, 71. vide Notas. Pro ſe quisque *ſedulo* faciebant. Heaut. I, 1, 74. vide Notas. Ego quod potero, *ſedulo.* Heaut. V, 4, 15. vide Notas. Fit *ſedulo.* Ad. III, 3, 59. Te *ſedulo* et moneo et hortor. Hec. I, 1, 6. Ego *ſedulo* hunc dixiſſe credo. Phorm. II, 4, 13.

Segnitia] Nil locieſt *ſegnitiae* neque ſocordiae. And. I, 3, 1.

Segrego]

Segrego] Ne abs te hanc *ſegreges*, neu deſeras. And. I, 5, 56. Volgus quae abs ſe *ſegregant*. Heaut. II, 4, 6. *Segreganda* aut mater a me eſt, Philippe, aut Philumena. Hec. III, 5, 30. *Segregatum* habuiſſe, vxorem vt duxit, a me Pamphilum. Hec. V, 1, 25. Nupta meretrici hoſtis eſt, a viro vbi *ſegregata* eſt. Si eſt, vt haec nunc Pamphilum vere ab *ſegregarit*. Hec. V, 2, 23 et 30.

Semel] Animus vbi *ſemel* ſe cupiditate deuinxit mala. Heaut. I, 2, 34. Vobis cum vno *ſemel* vbi aetatem agere decretumſt viro. Heaut. II, 4, 12. Si *ſemel* tuum animum ille intellexerit. Heaut. III, 1, 69. An vereamini ne non id facerem, quod recepiſſem *ſemel*? Phorm. V, 7, 9.

Semoueo] Vos *ſemotae*: nos ſoli. And. I, 5, 50.

Sempiternus] Ego Deorum vitam eapropter *ſempiternam* eſſe arbitror. And. V, 5, 3.

Senecta] Nimium ad rem in *ſenecta* attenti ſumus. Ad. V, 8, 31.

Senectus] Cur meam *ſenectutem* huius ſollicito amentia? And. V, 3, 16. Aquilae *ſenectus*. Heaut. III, 2, 10. Solum vnum hoc vitium *ſenectus* adfert hominibus. Ad. V, 3, 47. Habebis quae tuam *ſenectutem* oblectet. Phorm. II, 3, 87. *Senectus* ipſa eſt morbus. Phorm. IV, 1, 9. Non iam tum erat ſenex, *ſenectus* ſi verecundos facit? Phor. V, 8, 34. vide Notas.

Senex] *Senem* mulierem. Eun. II, 3, 66. vide Notas. Hic eſt vietus, vetus, veternoſus *ſenex* Eun. IV, 4, 21. Iratus *ſenex*. Heaut. Prol. 37. Ille fuit *ſenex* importunus ſemper. Heaut. I, 2, 23. Aequom eſſe cenſent nos iam a pueris ilico naſci *ſenes*. Heaut. II, 1, 2. Nos quoque *ſenes* eſt aequom *ſenibus* obſequi. Heaut. III, 1, 10. *Senex* delirans. Ad IV, 7, 43. Eodem vt iure vti *ſenem* liceat, quo iure ſum vſus adoleſcentior. Hec. Alt. Prol. 2. Nos iam fabula ſumus, *Senex* atque anus. Hec. IV, 3, 15.

Senium] Vt illum Di Deae omnes *ſenium* perdant. Eun. II, 3, 11.

Senſus] Ego illius *ſenſum* pulchre calleo. Ad. IV, 1, 17.

Sententia] Quantum intellexi modo ſenis *ſententiam*. And. I, 3, 2. Ne is mutet ſuam *ſententiam*. And. II, 3, 19. Stat *ſententia*. Eun. II, 1, 18. Sicine eſt *ſententia*? Heaut. I, 1, 114. Huc tibi ex *ſententia* tua obtigiſſe laetor. Heaut. IV, 3, 5. Errat longe, mea quidem *ſententia*. Ad. I, 1, 40. Pilius ex *ſententia* nactus ſum. Ad. III, 3, 66. Sin aliter de hac re eſt eius *ſententia*. Ad. III, 5, 5. Itidem illae mulieres ſunt, ferme vt pueri, leui *ſententia*. Hec. III, 1, 32. Sin eſt, vt aliter tua ſiet *ſententia*. Hec. IV, 4, 15. Quid de hac re dicat, quidue ſit *ſententiae*. Quot homines, tot *ſententiae* Phorm. II, 4, 4 et 14. Viſum eſt mi, vt eius temptarem prius *ſententiam*. Phorm. IV, 3, 14. Veſtra puerili *ſententia*. Phorm. V, 7, 56.

Sentio] Quem quidem ego ne *ſenſero* And. I, 1, 137. Vix tandem *ſenſi* ſtolidus. D. Quid hic *ſenſiſſe* an? And. III, 1, 12. *Sentiet*, qui vir ſiem. Nunc ego et illam ſceleſtam eſſe, et me miſerum *ſentio* Eun. I, 1, 21 et 25. Hoſce aliquot dies non *ſentiet*. Heaut. IV, 5, 4. Ne *ſentiat* me *ſenſiſſe*. Heaut. IV, 8, 20. Mores caue in te eſſe iſtos *ſentiam*. Heaut. V, 4, 9. Ille tuus ipſe

ſentiet poſterius. Ad. I, 2, 59. Idem quod ego *ſenſit*. Ad. IV, 2, 29. vide Notas. Ego *ſentio*. Ad. V, 3, 67. Quod ſi tibi res ſit cum eo lenone, quocum mihi eſt, tum *ſentias*. Phorm. I, 3, 19.

Sentus] Video *ſentum*, ſqualidum, aegrum, pannis annisque obſitum. Eun. II, 2, 5.

Seorſum] Omnibus gratiam habeo: et *ſeorſum* tibi praeterea. Ad. V, 9, 14.

Sepelio] *Sepultus* ſum. Phorm. V, 7, 50.

Sepulcrum] Ad *ſepulcrum* venimus. And. I, 1, 101.

Sequor] Funus interim procedit: *ſequimur*. I prae, *ſequor*. And. I, 1, 101 et 144. Lites *ſequi*. And. IV, 5. 16. Comites *ſecuti* ſcilicet ſunt virginem. Eun. II. 3, 55. *Sequere* me intro hac. Heaut. IV, 1, 51. *Sequere* hac me ocius. Heaut. IV, 7, 4. Ego hanc clementem vitam vrbanam, atque otium *ſecutus* ſum. Ad. I, 1, 18. Potius quam litis *ſequar*. Ad. II, 2, 40. Is, quod mihi de hac re dederit conſilium, id *ſequar*. Ad. III, 4, 54. Pietas matris potius commodum ſuadet *ſequi*. Hec. III, 5, 31. Cum eam *ſequitur* alienus puer. Hec. IV, 4, 27. vide Notas.

Seria] Relcui dolia omnia, omnis *ſerias*. Heaut. III, 1, 51.

Serio] Id vero *ſerio* triumphat. Eun. III, 1, 3. Miſit porro orare, vt venirem, *ſerio*. Eun. III, 3, 22. Iocon an *ſerio* ille haec dicat neſcio. Heaut. III, 2, 30.

Serius] Rem *ſeriam* velle agere mecum. Eun. III, 3, 7.

Sermo] *Sermonem* quaerere. Eun. III, 3, 10. Ibi illa cum illo *ſermonem* occipit. Eun. IV, 1, 8. Interea dum *ſermones* caedimus. Heaut. II, 3, 1. Haut inuito ad aures *ſermo* mi acceſſit tuus. Hec. III, 5, 32. Quem cum iſtoc *ſermonem* habueris, procul hic aſtans accepi. Hec. V, 3, 1. Vt voluptati obitus, *ſermo*, adfatus tuus, quocumque adueneris, ſemper ſit. Hec. V, 4, 19. Animum coepi attendere, hoc modo; *ſermonem* captans. Phorm. V, 6, 29.

Sero] Hodie *ſero* ac nequicquam voles. Heaut. II, 3, 103. Hoc mihi dolet, nos paene *ſero* ſciſſe, Ad. II, 4, 8.

Seruatrix] O Bacchis, o mea Bacchis, *ſeruatrix* mea. Hec. V, 4, 16.

Seruio] *Seruibas* liberaliter. And. I, 1, 11. Qui minus quam Hercules *ſeruiuit* Omphalae? Eun. V, 7, 3. Cur inſano *ſeruiat*? Quam maxume *ſeruire* voſtris commodis. Heaut. Prol. 32 et 50. Laborans, quaerens, parcens, illi *ſeruiens*. Heaut. I, 1, 87. Rei *ſeruiens*. Hec. II, 1, 27. Matris *ſeruibo* commodis. Hec. III, 5, 45. Ea *ſeruiebat* lenoni inpuriſſimo. Phorm. I, 2, 33.

Seruitium] Hoc tibi pro *ſeruitio* debeo. And IV, 1, 52.

Seruitus] A paruolo vt ſemper tibi aput me iuſta et clemens fuerit *ſeruitus*. And. I, 1, 9. In *ſeruitutem* pauperem ad ditem dari. Phorm. IV, 3, 48.

Seruo] Me inſenſus *ſeruat*. And. I, 3, 7. Vt *ſeruem* fidem. Accepi: acceptam *ſeruabo*. And. I, 5, 45 et 63. Hem, *ſerua*. And. II, 5, 5. Iuno Lucina, fer opem, *ſerua* me, obſecro. And. III, 1, 15. Cuius tibi poteſtas ſumma *ſeruandi* datur. And. III, 3, 9. Neque pol *ſeruandum* tibi quicquam dare auſim, neque te *ſeruare*. Eun. V, 2, 64 et 65. O Iuppiter, *ſerua* obſecro haec bona nobis. Eun. V, 8, 19. Hunc difficilem inuitum *ſeruaret* ſenem.

Heaut.

Heaut. III, 2, 24. *Seruas*, caſtigas, mones. Heaut. III, 3, 31. *Serua*, quod in te eſt, filium et me et familiam. Heaut. IV, 8, 4. *Serues* quod labore inuenerit. Heaut. V, 4, 17. *Seruesne* an perdas totum, diuiduum face. Ad. II, 2, 33. Ipſa ſi cupiat Salus, *ſeruare* prorſus non poteſt hanc familiam. Ad. IV, 7, 44. *Seruare* in eo certumſt, quod dixi fidem. Hec. III, 3, 42. Quod mihi es pollicita, tute vt *ſerues*. Hec. V, 2, 20. Solus *ſeruare* hunc potes. Phorm. III, 3, 6. Ita me *ſeruet* Iupiter. Phorm. V, 3, 24.

Seruolus] Obſeruabam mane illorum *ſeruolos* venientis aut abeuntis. And. I, 1, 56. *Seruolum* ad eam in vrbem mittit. He. I, 2, 17. Falli te ſinas techinis per *ſeruolum*. He III, 1, 62. Vt captus *ſeruolorum* eſt Ad. III, 4, 34. vide Notas. Miſeram mulierem et me *ſeruolum*, qui referire non audebam, vicit. Ad. IV, 2, 27.

Seruos] Feci ex *ſeruo* vt eſſes libertus mihi. And. I, 1, 10. Volgus *ſeruorum*. And. III, 4, 4. *Seruon* fortunas meas me commiſiſſe futili? And. III, 5, 3. Currentis *ſeruos* ſcribere. Eun. Prol. 36. Apparet *ſeruom* hunc eſſe domini pauperis miſerique. Eun. III, 2, 33. *Seruos* currens. He. Prol. 37. *Seruos* tardiuſculus. He. III, 2, 4. *Serui* calliditates. He. V, 1, 13. *Seruom* haut inliberalem praebes te. Ad. V, 5, 5. *Seruos* ſpectatus ſatis Ad V, 6, 5. *Seruom* hominem cauſam orare leges non ſinunt. Ph. II, 1, 62.

Seueritas] Triſtis *ſeueritas* ineſt in voltu. And. V, 2, 16.

Seuerus] Hoc nemo fuit minus ineptus, magis *ſeuerus* quiſquam. Eun II, 1, 21. Ipſe egreditur; quam *ſeuerus*. He. V, 3, 21.

Sex] *Sex* ego te totos, Parmeno, hos menſes quietum reddam. Eun. II, 2, 46. An non *ſex* totis menſibus prius olfeciſſem? Ad. III, 3, 42.

Si] Quid eſt, *ſi* hoc non contumeliaſt? And. I, 5, 2. *Si* viuo. He V, 1, 77. Niſi *ſi* me in illo credidiſti eſſe hominum numero. Ad. IV, 3, 3. *Si* quando ad eam acceſſerat confabulatum. Hec. I, 2, 106. Mirabar *ſi* tu mihi quicquam afferres noui. Phorm. II, 2, 5.

Si. Etiamſi] Redeam? non *ſi* me obſecret. Eun. I, 2, 4. Id quidem ego, *ſi* tu neges, certo ſcio. He. IV, 1, 19. Non, *ſi* ex capite ſis meo natus. He. V, 4, 12. *Si* multumſt, tamen faciundum eſt. Ad. V, 8, 27. Vt ne reſtinguas, lacrumis *ſi* extillaueris. Phorm. V, 7, 82.

Si. An] Viſam, *ſi* domiſt. Eun. III, 4, 7. Sto exſpectans, *ſi* quid mi imperent. Eun. III, 5, 46. Illa *ſi* iam lauerit, mihi nuntia. He. IV, 1, 5. *Si* forte frater redierit, viſo. Ad. IV, 2, 10. Id *ſi* forte eſt, neſcio. Hec. III, 1, 41. Vide opis *ſi* quid potes adferre huic. Ph. III, 3, 20

Sic] *Sic* vita erat And. I, 1, 35. *Sic* ſoleo amicos. Eun II, 2, 48. *Sic* hoc. He. III, 1, 49. Mea *ſic* eſt ratio, et *ſic* animum induco meum. Ad. I, 1, 43. Qui *ſic* ſunt, haut multum heredem iuuant. Hec. III, 5, 10. *Sic* ſum: ſi placeo, vtere, Ph. III, 2, 42.

Sicubi] *Sicubi* eum ſatietas hominum, aut negoti ſi quando odium ceperat. Eun III, 1, 13.

Signum] Magnum *ſignum*. And. II, 2, 29. *Signa* ad ſalutem. And. III, 2, 2. Pudoris *ſignum*. And. V, 3, 7. Hoc eſt *ſigni*. Eun. IV, 1, 14. Animi eſt pudentis *ſignum* et non inſtrenui. Heaut. I, 1, [illegible].

Multa in homine *ſigna* inſunt. Ad. V, 3, 36. Non *ſigni* hoc ſat eſt? Hec. II, 1, 39.

Silentium] Cum *ſilentio* animum attendite. Eun. Prol. 44. Statariam agere vt liceat per *ſilentium*. He. Prol. 36. Otium et *ſilentium* eſt. Date *ſilentium*. Hec. Alt. Prol. 35 et 47. Adeſte aequo animo per *ſilentium*. Ph. Pr. 30.

Sileſco] Dum hae *ſileſcunt* turbae. Ad. V, 2, 10.

Siletur] De iurgio *ſiletur*. Ph. V, 2, 13.

Silicernium] Ego te exercebo hodie, vt dignus es, *ſilicernium*. Ad. IV, 2, 48.

Simia] Domini *ſimia* es. Eun. III, 2, 42. vide Notas.

Similis] Nonne hoc monſtri *ſimile*ſt? Eun. II, 3, 43. Perpulchra dona, aut noſtris *ſimilia*. Eun. III, 2, 15. vide Notas. Si quid huius *ſimile* forte aliquando euenerit. He. III, 2, 40. Tui *ſimilis* eſt probe. He. V, 3, 18. Nullum huius factum *ſimile*. Ad. I, 2, 16. Spero erit *ſimilis* maiorum ſuum. Ad. III, 3, 57. vide Notas. Viris aduorſari aeque ſtudium eſt, *ſimilis* pertinaciaſt. Hec. II, 1, 5. Ne *ſimili* vtamur fortuna atque vſi ſumus. Phorm. Prol. 31. Ecce autem *ſimilia* omnia. Ph. II, 1, 34. Quam vterque eſt *ſimilis* ſui. Ph. III, 2, 16.

Simplex] *Simplex* quae ex argumento facta eſt duplici. Heaut. Prol. 6. vide Notas.

Simul] Hi tres tum *ſimul* amabant. And. I, 1, 6. *Simul* conſilium cum re amiſti? Eun. II, 2, 10. *Simul* rem et gloriam armis belli repperi. Heaut. I, 1, 60. Omnes *ſimul* laetae exclamant. Hec. III, 3, 7. *Simul* argentum repperit, cura ſe expediuit. Ph. V, 4, 4.

Simulatio] Non meumſt *ſimulatio*. He. IV, 5, 34.

Simulo] Ea gratia *ſimulaui*, vos vt pertemptarem. And. III, 4, 9. *Simulare* mortem verbis, reipſa ſpem vitae dare. He. IV, 1, 23. Quid eſt quod amplius *ſimuletur*? He. V, 1, 28. Si non ipſa re tibi iſtuc dolet, *ſimulare* certe eſt hominis. Ad. IV, 7, 16. Ille alias res agere ſe *ſimulare*. Hec. V, 3, 28.

Simultas] Non *ſimultatem* meam reuereri ſaltem? Phorm. II, 1, 2.

Sin] Si illum relinquo, eius vitae timeo: *ſin* opitulor, huius minas. And. I, 3, 5.

Sincere] Si iſtuc crederem *ſincere* dici. Eun. I, 2, 97.

Siniſter] Tu Simalio, in *ſiniſtrum* cornu; tu, Syriſce, in dexterum. Eun. IV, 7, 5. Hem ad *ſiniſteram*. Eun. V, 1, 19. Ad *ſiniſtram* hac recta platea. Ad. IV, 2, 43.

Sino] *Sine* nunc meo me viuere interea modo. And. I, 1, 126. *Sine* paululum ad me redeam. And. III, 5, 16. *Sine* modo. Eun. I, 1, 20. *Sine* veniat. Eun. IV, 6, 1. Si *ſinis*, dico. He. II, 3, 76. Falli te *ſinas* technis per ſeruolum. He. III, 1, 61. Tu illum corrumpi *ſinis*. Ad. I, 2, 17. At enim non *ſinam*. Ad. II, 1, 14. *Sinite* exorator vt ſim. Hec. Alt. Prol. 2. *Sine* me obſecro hoc effugere. Hec. IV, 2, 24. Seruom hominem cauſam orare leges non *ſinunt*. Ph. II, 1, 62. Exoret *ſine*. Ph. III, 2, 30.

Sinus] Vidin ego te modo manum in *ſinum* huic meretrici inſerere? Heaut. III, 3, 2. Hicine non geſtandus in *ſinu* eſt? Ad. IV, 5, 75.

Siquando] Negoti *ſiquando* odium ceperat. *Siquando* illa mentionem Phaedriae facit. Eun. III, 1, 14, 47. *Siquando* ad eam acceſſerat. Hec. I, 2, 106.

Siqui.

Siquidem] Actumſt, *ſiquidem* haec vera praedicat. And. III, 1, 7. *Siquidem* me amaret, tum iſtuc prodeſſet. Eun. III, 1, 56. *Siquidem* id ſapereſt. He. II, 3, 83. *Siquidem* porro tu tuum officium facies. Adelph. V, 9, 22. *Siquidem* ille ipſe non volt. Hec. IV, 1,45. *Siquidem* quiſquam crederet. Ph. II, 1, 72.

Sis. Si vis.] Fac *ſis* nunc promiſſa appareant. Eun. II, 3, 20. Caue *ſis*. Eun. IV, 7, 29. Vide *ſis*. He. I, 2, 38. Illuc *ſis* vide. Ad. V, 1, 4.

Situs] Quas ſemper in te intellexi *ſitas*, fide et taciturnitate. And. I, 1, 6. Si in te ſit ſolo *ſitum*. And. I, 5, 41. Adoleſcens quam in minima ſpe *ſitus* erit. He. V, 2, 44. In quo noſtrae ſpes opeſque omnes *ſitae*. Peiore res loco non potis eſt eſſe, quam in quo nunc *ſitaſt*. Ad. III, 2, 33 et 46.

Sobrinus] Eſtne hic Crito *ſobrinus* Chryſidis? And. IV, 5, 6. Eho tu *ſobrinum* tuum non noras? Ph. II, 3, 37.

Sobrius] Tu pol homo non es *ſobrius*. And. IV, 4, 39. Dum accubabam, quam videbar mihi eſſe pulchre *ſobrius*! Eun. IV, 5, 2. Satin ſanus es, aut *ſobrius*? He. IV, 3, 29. Ruri eſſe parcum ac *ſobrium*. Ad. I, 2, 15.

Soccus] Adcurrunt ſerui: *ſoccos* detrahunt. He. I, 1, 72.

Socer] Hic *ſocer* eſt. And. IV, 5, 53. Noſter *ſocer*, video, venit. Hec. V, 2, 4.

Socius] *Socium* eſſe in negotiis. He. III, 1, 9.

Socordia] Nil loci eſt ſegnitiae neque *ſocordiae*. And. I, 3, 1.

Socors] Nolim ceterarum rerum te *ſocordem* eodem modo. Ad. IV, 5, 61.

Socrus] Vno animo omnes *ſocrus* oderunt nurus. Hec. II, 1, 4. Ita animum induxerunt, *ſocrus* omnis eſſe iniquas. Hec. II, 3, 4.

Sodalis] Si frater aut *ſodalis* eſſet, qui magis morem gereret? Ad. IV, 5, 74.

Sodes] Dic *ſodes*. And. I, 1, 58. Tace *ſodes*. He. III, 3, 19. I *ſodes* intro. Hec. III, 2, 23. Manedum *ſodes*. Hec. V, 4, 4. Parce *ſodes*. Ph. V, 3, 10.

Sol] Lectulos in *ſole* ilignis pedibus faciundos dedit. Adelph. IV, 2, 46.

Soleo] Volgo quod dici *ſolet*. And. II, 5, 15. Sic *ſoleo* amicos. Eun. II, 2, 48. Quo pacto id fieri *ſoleat*, calleo. Heaut. III, 2, 37. Credo iam, vt *ſolet*, iurgabit. Ad. I, 1, 54. Quia ruri eſſe crebro *ſoleo*. Hec. II, 1, 18. Agedum, vt *ſoles*, Nauſiſtrata. Ph. V, 3, 1.

Solers] Quae liberum ſcire aequom eſt adoleſcentem, *ſollertem* dabo. Eun. III, 2, 24.

Solide] Hunc ſcio mea *ſolide* ſolum gauiſurum gaudia. And. V, 5, 8.

Solidus] Non ſatis tibi eſſe hoc *ſolidum* viſumſt gaudium? And. IV, 1, 23. Corpus *ſolidum* et ſucci plenum. Eun. II, 3, 27. Vt *ſolidum* parerem hoc mihi beneficium. Eun. V, 2, 32.

Solitudo] Per tuam fidem, perque huius *ſolitudinem*, te obteſtor. And. I, 5, 55. *Solitudo* ante oſtium. And. II, 2, 25. Vir, egeſtas, iniuſtitia, *ſolitudo*, infamia. Ad. III, 2, 5. Vbicumque datum erat ſpatium *ſolitudinis*. Hec. I, 2, 55.

Sollicitatio] Nuptiarum *ſollicitatio*. And. I, 5, 26.

Sollicito] Si meme atque illam opera tua nunc miſeros *ſollicitarier*? And. IV, 2, 6. Cur meam ſenectu-

ſenectutem huius *ſollicito* amentia? And. V, 3, 16. In fraudem *ſollicitando*. And. V, 4, 9. Quid te ergo aliud *ſollicitat*? Eun. I, 2, 82. Quae res te *ſollicitat* autem? He. II, 3, 10. Quibus nunc *ſollicitor* rebus? Ad. I, 1, 11. Quid ſit hoc, quod *ſollicitere* ad hunc modum. Hec. IV, 4, 54.

Sollicitudo] Bidui eſt aut tridui haec *ſollicitudo*. And. II, 4, 10. Quantaſque hic ſuis conſiliis confecit *ſollicitudines*. And. IV, 1, 26. *Sollicitudinem* iſtam falſam, quae te excruciat, mittas. Heaut. I, 2, 3. Quanta me cura et *ſollicitudine* adficit gnatus. Ph. II, 4, 2. Alia cum occupatus eſſet *ſollicitudine*. Ph. III, 2, 17. Iſtaec mihi res *ſollicitudini*'ſt. Ph. IV, 1, 22.

Sollicitus] Ex hoc miſera *ſollicita* eſt. And. I, 5, 33. Hem, tot mea ſolius *ſollicit*i ſint cauſa. He. I, 1, 77. Omnis *ſollicitos* habuit. He. III, 1, 52.

Solum] Id ſibi negoti credidit *ſolum* dari. And. Prol. 2.

Soluo] *Soluiſti* fidem. And. IV, 1, 19. Neque tu verbis *ſolues* vnquam, quod mi re malefeceris. Ad. II, 1, 10. Ipſe egomet *ſolui* argentum. Ad. IV, 4, 20. Ego vos curis *ſolui* ceteris. Hec. II, 1, 33. Vorſura *ſoluis*. Ph. V, 5, 15. vide Notas.

Solus] Vos ſemotae: nos *ſoli*. And. I, 5, 10. Venit meditatus alicunde ex *ſolo* loco. And. II, 4, 3. *Solus* es quem diligunt Di. And. V, 6, 9. *Sola* ſum: habeo hic neminem, neque notum, neque cognatum. Eun. I, 2, 67. *Solus* cum *ſola*. Eun. III, 5, 31. Sumptus domi tantos ego *ſolus* faciam? He. I, 1, 79. Tibi bene eſſe *ſoli*, ſibi cum ſit male. Ad. I, 1, 9. *Solus* mearum eſt miſeriarum remedium. Ad. III, 1, 7. *Solum* vnum hoc vitium ſenectus adfert hominibus. Ad. V, 3, 47. Omnem rem narrabit ſcio, continuo *ſola ſoli*. Hec. III, 2, 15. *Solum ſolus* conueni. Hec. IV, 1, 42. *Solus* eſt homo amico amicus. Ph. III, 3, 29. *Solae* triginta minae. Ph. III, 3, 24. Non hoc publicitus ſcelus hinc deportarier in *ſolas* terras? Ph. V, 7, 26.

Somnio] Num ille *ſomniat* ea, quae vigilans voluit? And. V, 6, 7. Me *ſomnies*. Eun. I, 2, 114. Tu de pſaltria me *ſomnias* agere. Ad. IV, 7, 6.

Somnium] De argento *ſomnium*. Ad. II, 1, 50. Tu, quantus quantus, nil niſi ſapientia es: ille, *ſomnium*. Ad. III, 3, 41. *Somnia*. Ph. III, 2, 9. *Somnium*. Ph. V, 6, 34.

Somnus] Si illam in *ſomnis*, quam illum, amplecti maluit. And. II, 5, 19. Interea *ſomnus* virginem opprimit. Eun. III, 5, 53. *Somnum* hercle ego hac nocte oculis non vidi meis. He. III, 1, 82.

Sonitus] Qui templa caeli ſumma *ſonitu* concutit. Eun. III, 5, 42.

Sonticus] Cauſa eſt *ſontica*. Ph. IV, 4, 29. Vid. Not.

Sorbilo] Cyathos *ſorbilans* paulatim hunc producam diem. Ad. IV, 2, 52.

Sordes] Harum videre inluviem, *ſordes*, inopiam. Eun. V, 4, 15.

Sordidatus. *Sordidus*] Scin hanc, quam dicit *ſordidatam* et *ſordidam*? He. II, 3, 56.

Sorex] Egomet meo indicio miſer, quaſi *ſorex*, hodie perii. Eun. V, 6, 23.

Sors] Etiam de *ſorte* nunc venio in dubium miſer? Ad. II, 2, 35.

Sparſus] Capillus *ſparſus*. He. II, 3, 49. Caeſiam, *ſparſo* ore, adunco naſo. He. V, 5, 20.

Spatium] Vt ne eſſet *ſpatium* cogitandi ad diſturbandas nuptias. And. I, 2, 11. Non habeo *ſpatium*, vt de te ſumam ſupplicium. And. III, 5, 17. Tam in breui *ſpatio*. He. V, 2, 2. Prope decurſo *ſpatio*. Ad. V, 4, 6. Quam longum *ſpatium* amandi amicam tibi dedi? Hec. IV, 4, 62. Vbicumque datum erat *ſpatium* ſolitudinis. Hec. I, 2, 55. Neque, vt celare poſſet, tempus *ſpatium* vllum dabat. Hec. III, 3, 14.

Spectator] Elegans formarum *ſpectator*. Eun. III, 5, 18.

Spectatus] *Spectatum* ſatis putabam, et magnum exemplum continentiae. And. I, 1, 64. Satis iam ſatis *ſpectata* erga te amicitiaſt mea. And. V, 1, 1. Is mihi profecto eſt ſeruos *ſpectatus* ſatis. Ad. V, 6, 5.

Specto] *Spectandae* an exigendae ſint vobis prius. And. Pr. 27. Importunitatem *ſpectate* aniculae. And. I, 4, 4. Tuum animum ex animo *ſpectaui* meo. And. IV, 1, 22. Ego limis *ſpecto*. Eun. III, 5, 53. Ere, ne me *ſpectes*. Audaciam meretricum *ſpecta*. Eun. V, 5, 18 et 24. Nunc aliud *ſpecta*. He. V, 2, 38. Vt neque *ſpectari* neque cognoſci potuerit. Hec. Prol. 3.

Speculum] Inſpicere, tanquam in *ſpeculum*, in vitas omnium iubeo. Tanquam in *ſpeculum*, in patinas inſpicere iubeo. Ad. III, 3, 61 et 74.

Sperno] Quot modis contemptus, *ſpretus*? And. I, 5, 13. Ob haec facta abs te *ſpernor*. Eun. I, 2, 91. Quae ſolet quos *ſpernere*. He. II, 3, 122. Sin *ſpreuerit* me. Ph. IV, 1, 18.

Spero] Ita *ſpero* quidem. And. I, 5, 63. Nam quod tu *ſperes*, propulſabo facile. And. II, 3, 21. Vtinam id ſit, quod *ſpero*. And. V, 4, 26. *Spero* aeternam inter nos gratiam fore. Eun. V, 2, 33. Porro recte *ſpero*. He. I, 1, 107. Quod de argento *ſperem*, nihil eſt. He. IV, 2, 4. *Spero* erit ſimilis maiorum ſuum. Ad. III, 3, 57.

Spes] Ecquid *ſpes* ſit reliquum. And. Prol. 25. Adempta *ſpes* eſt. And. II, 1, 4. Me *ſpes* haec fruſtrataſt. And. II, 2, 37. Praeter *ſpem* euenit. And. II, 6, 5. Animus in *ſpe* atque in timore vſque antehac adtentus fuit. And. II, 1, 3. Niſi me lactaſſes amantem, et falſa *ſpe* produceres. And. IV, 1, 24. Itan paraſti te, vt *ſpes* nulla reliqua in te ſit tibi? Eun. II, 2, 9. Vna haec *ſpe* eſt. Eun. II, 3, 4. Quanto minus *ſpei* eſt, tanto magis amo. In te *ſpes* eſt. Eun. V, 8, 23 et 24. Quanta de *ſpe* decidi. Heaut. II, 3, 9. *Spem* nuptiarum omnem eripis. He. IV, 3, 35. In *ſpe* pendebit animi. He. IV, 5, 5. vide Notas. Ego *ſpem* pretio non emo. Ad. II, 2, 11. In te *ſpes* omnis nobis ſita eſt. Ad. III, 4, 9. Hac illi *ſpe* hoc inceperunt. Ad. II, 2, 19. In quo noſtrae *ſpes* opeſque omnes ſitae. Ad. III, 2, 34. *Spe* incerta, certum mihi laborem ſuſtuli. Hec. Alt. Prol. 9. In me omnis *ſpes* mihi eſt. Ph. I, 2, 89. Non multum habet quod det fortaſſe. G. Immo nihil, niſi *ſpem* meram. Ph. I, 2, 96. Commodius eſſe opinor, duplici *ſpe* vtier. Ph. IV, 2, 13.

Spolio] *Spolies*, mutiles, laceres, quemquem nacta ſis. Hec. I, 1, 8.

Sponſa] *Sponſam* hic tuam amat. And. II, 1, 24. Scis *ſponſam* mihi? Eun. V, 8, 6. *Sponſae* aurum, veſtem, ancillas, opus eſſe. Heaut. V, 1, 20. vide Notas. Quantum ab hac accipio, quae *ſponſa* eſt mihi. Phorm. IV, 3, 52.

Sponte] Age, ſi hic non inſanit ſatis ſua *ſponte*, inſtiga And. IV, 2, 9. Sua *ſponte* recte facere. And. I, 1, 50.

Squalidus] Video ſentum, *ſqualidum*, aegrum, pannis anniſque obſitum. Eun. II, 2, 5.

St] De fallacia dicis? *St.* Inueni nuper quandam He. III, 3, 36. Non obſecro es quem ſemper te eſſe dictitaſti: C. *St.* Ph. V, 1, 16.

Stabilis] Qui imperium credat grauius eſſe aut *ſtabilius*. Adelph. I, 1, 41.

Statarius] *Statariam* agere vt liceat per ſilentium. He. Pr. 36.

Statim] Ex iis praediis talenta argenti bina capiebat *ſtatim*. Ph. V, 3, 7.

Statuo] Si nunquam auare pretium *ſtatui* arti meae. Exemplum *ſtatuite* in me. He. Pr. 48 et 51. Capite pronum in terram *ſtatuerem* Ad. III, 2, 18. Haut opinor commode finem *ſtatuiſſe* orationi militem. Hec. I, 2, 21.

Status] Qui eſſet *ſtatus*. Eun. III 5, 50.

Sterculinum] Non pudet vanitatis? D. Minime, dum ob rem. G. *Sterculinum*. Ph. III, 2, 41

Sterno] Feſtinare, lectos *ſternere*, cenam apparare. Heaut. I, 1, 73. Eſt intro latus lectus; veſtimentis *ſtratus* eſt. He. V, 1, 30. Lectulos iube *ſterni* nobis. Ad. II, 4, 21.

Sterto] *Stertit* noctes et dies. Eun. V, 8, 49.

Stilus] Vt tamen diſſimili oratione ſunt factae ac *ſtilo*. And. Prol. 12.

Stimulo] Magis nunc me amicae dicta *ſtimulant*. He. II, 1, 11.

Stimulus] Inſcitiaſt, aduorſum *ſtimulum* calces. Ph. I, 2, 29.

Stipes] Caudex, *ſtipes*, aſinus, plumbeus. He. V, 1, 4.

Stipula] Meridie ipſo faciam vt *ſtipulam* colligat. Ad V, 3, 62.

Sto] Si poterit fieri, vt ne pater per me *ſtetiſſe* credat, quo minus hae fierent nuptiae, volo. Set ſi id non poterit, id faciam, in procliui quod eſt, per me *ſtetiſſe* vt credat. And. IV, 2, 16 et 18. Quid *ſtas*? quid ceſſas? And. V, 6, 15. *Stat* ſententia. Eun. II, 1, 18. Quid agitur? PA. *Statur*. Eun. II, 2, 40. I quid *ſtas*, lapis? He. V, 7, 3. Olim cum *ſtetit*, actoris opera magis *ſtetiſſe* quam ſua. Ph. Prol. 10. *Sta* ilico. Ph. I, 4, 17.

Stolidus] Vix tandem ſenſi *ſtolidus* And. III, 1, 12. *Stolidus* eſt. He III, 2, 34.

Stomachor] Id equidem aduenientis mecum *ſtomachabar* modo. Eun. II, 3, 32.

Strenue] Abi prae, *ſtrenue*. Ad. II, 1, 13.

Strenuus] *Strenuum* hominem praebuit. Ph. III, 1, 12.

Strepitus] Comitum conuentus, *ſtrepitus*. Hec. Alt. Pr. 27.

Struo] Num me fefellit hoſce id *ſtruere*? He. III, 2, 3.

Studeo] Horum ille nihil egregie praeter cetera *ſtudebat*. And. I, 1, 32. Si quiſquam eſt, qui placere ſe *ſtudeant* bonis quam plurimis. Eun. Prol. 1. vide Notas. Id cum *ſtuduiſti*, iſti formae vt mores conſimiles forent. Heaut. II, 4, 2. Vtin' omnes mulieres eadem aeque *ſtudeant*, nolintque omnia? Hec. II, 1, 2.

Studioſe] Coepit *ſtudioſe* omnia docere. Eun. I, 2, 36. Texentem telam *ſtudioſe* ipſam offendimus. Heaut. II, 3, 44.

Studium] Vt animum ad aliquod *ſtudium* adiungant. And. I, 1, 29. Eorum obſequi *ſtudiis*. And I, 1, 37. Vide quam iniquos ſis prae *ſtudio*. And. V, 1, 6.

Repente

Repente ad *ſtudium* ſe applicaſſe hunc muſicum. Heaut. Prol. 23. Quo *ſtudio* vitam tuam te abſente exegerit. He. III 3, 39. Is adeo diſſimilis *ſtudio* eſt. Ad. I, 1, 16. Populus *ſtudio* ſtupidus. Hec. Prol 4. Ne illum ab *ſtudio* abducerem. Prope iam remotum iniuria aduerſarium ab *ſtudio*. Hec. Alt. Prol. 11 et 15. Viris aduorſari aeque *ſtudium* eſt. Hec. II, 1, 5. Satias iam tenet *ſtudiorum* iſtorum. Hec. IV, 2, 19. Poëtam non poteſt retrahere ab *ſtudio*. Ph. Pr. 2.

Stulta] Quid illo faciemus, *ſtulta*? Eun. V, 1, 21. Vt *ſtultae* et miſerae omnes ſumus religioſae. Heaut. IV, 1, 36. In qua re nunc tam confidenter reſtas *ſtulta*. He. V, 3, 7.

Stulte] Factum a nobis *ſtulte* eſt. Haut *ſtulte* ſapis. He. II, 3, 8 et 82. Bis facere *ſtulte*. Hec. III, 2, 8.

Stultiſſime] Vt *ſtultiſſime* quidem illi rem geſſerimus. Phorm. V, 2, 7.

Stultitia] Ego pretium ob *ſtultitiam* fero. And. III, 5, 4. Vt meae *ſtultitiae* iuſtitia tua ſit aliquid praeſidi. Heaut. IV, 1, 33. vide Notas. Exſuperat eius *ſtultitia* haec omnia He. V, 1, 5. Ibi tuae *ſtultitiae* ſemper erit praeſidium. He V, 2, 14. *Stultitia*'ſt iſtaec, non pudor. Ad. II, 4, 10 Pro Iuppiter, hominis *ſtultitiam*. Ad. III, 3, 13. Illius *ſtultitia* victa, ex vrbe tu rus habitatum migres? Hec. IV, 2, 13. Cuius de *ſtultitia* dici, vt dignum'ſt, non poteſt. Ph. II, 3, 55. Vtrum *ſtultitia* facere ego hunc an malitia dicam. Ph. IV, 3, 54.

Stultus] Homini homo quid praeſtat? *ſtulto* intellegens quid intereſt? Eun. II, 2, 1. Hic homines prorſum ex *ſtultis* inſanos facit. Eun. II, 2, 23. Tu quod cauere poſſis, *ſtultum* admittere eſt. Eun. IV, 6, 23. Numquam pol hominem *ſtultiorem* vidi, nec videbo. Eun. V, 6, 8. Tu iam pendebis, *ſtulte*. Eun. IV, 6, 20. vide Notas. Vin tu homini *ſtulto* mi auſcultare? Heaut. III, 3, 24. Quae ſunt dicta in *ſtultum*. He. V, 1, 4. O *ſtulte*, tu de pſaltria me ſomnias agere. Ad. IV, 7, 6. vide Notas. Hominum homo *ſtultiſſime*. Ad. II, 2, 10.

Stupeo] Laſſus cura confectus *ſtupet*. And. II, 1, 4. Quid *ſtupes*? He. II, 4, 24.

Stupidus] Populus ſtudio *ſtupidus*. Hec. Prol. 4.

Suadeo] *Suadere* noli. And. II, 3, 11. Numquam deſtitit inſtare, *ſuadere*, orare, vſque adeo donec perpulit. And. IV, 1, 38. Itane *ſuades*? Eun. I, 1, 31. Recte *ſuades*. He. V, 2, 43. Pietas matris potius commodum *ſuadet* ſequi. Hec. III, 5, 31. Sane hercle pulchre *ſuades*. Ph. III, 3, 9.

Suaſus] Ne ob meum *ſuaſum* indigne iniuria adficiatur. Ph. V, 1, 3.

Suauis] Tibi autem porro vt non ſit *ſuaue* viuere. He. III, 1, 73. *Suauia* in praeſentia quae eſſent, prima habere. He. V, 2, 9. Nil *ſuaue* meritum'ſt. Ph. II, 1, 75. vide Notas. Quam ſint *ſuauia* et quam cara ſint. Phorm. II, 2, 30. Ha, ha, hae, homo *ſuauis*. Ph. II, 3, 64.

Suauium] Meum *ſuauium*, quid agitur? Eun. III, 2, 3.

Sub] Mater, cuius *ſub* imperio'ſt, mala. He. II, 2, 4. Agelli eſt hic *ſub* vrbe paulum. Ad. V, 8, 26.

Subditus] *Subditum* ſe ſuſpicatur. He. V, 3, 12. vide Notas.

Subduco] Se illinc *ſubducet*. Eun. IV, 1, 14. Cum eo clam te

ſubduxti mihi. Eun. IV, 7, 25. Numquam ita quiſquam bene *ſubducta* ratione ad vitam fuit. Ad. V, 4, 1.

Subigito] Amicam *ſubigitare.* He. III, 3, 6. vide Notas.

Subiicio] Si meminiſti id quod olim dictumſt, *ſubiice.* Phorm. II, 3, 40.

Subito] Cui tam *ſubito* tot contigerint commoda. Eun. V, 8, 3. Vnde ego nunc tam *ſubito* huic argentum inueniam miſer? Ph. III, 3, 1.

Subitus] Quae iſtaec *ſubita* eſt largitas? Ad. V, 9, 28. Nam quod ego huic nunc *ſubito* exitio remedium inueniam miſer? Ph. I, 4, 23.

Sublatus] Quia paulum vobis acceſſit pecuniae, *ſublati* animi ſunt. Hec. III, 5, 57.

Sublimis] *Sublimem* hunc intro rape. And. V, 2, 20. *Sublimem* medium arriperem. Ad. III, 2, 18.

Subolet] Vt ne paululum quidem *ſuboleat* eſſe amicam hanc Cliniae. He. V, 1, 26. vide Notas. Num patri quid *ſubolet?* Phor. III, 1, 10. vide Notas.

Subſentio] Etſi *ſubſenſi* id quoque, illos ibi eſſe. He. III, 1, 62.

Subſeruio] Tu, vt *ſubſeruias* orationi, vtcumque opuſt, verbis vide. And. IV, 3, 20.

Subſidium] Ego in *ſubſidiis* hic ero ſuccenturiatus. And. I, 4, 51.

Subſterno] Ex ara hinc ſume verbenas tibi, atque eas *ſubſterne.* And. IV, 3, 12.

Subſto] Metuo, vt *ſubſtet* hoſpes. And V, 4, 11.

Subtemen] Anus *ſubtemen* nebat. He. II, 3, 52.

Subtriſtis] *Subtriſtis* viſuſt eſſe aliquantillum mihi. And. II, 6, 16.

Subuenio] Huic vt *ſubueniat.* Eun. V, 4, 47. *Subuenite* inopi. Ad. II, 1, 2. Orare vt *ſubueniat* ſibi. Ph. Prol. 8. *Subueni.* Ph. II, 2, 6.

Subuorto] Ne nimium modo nos tuus iſte animus aequos *ſubuortat.* Ad. V, 3, 51.

Succedo] Hac non *ſucceſſit*, alia adgrediemur via. And. IV, 1, 46. Parum *ſuccedit* quod ago. And. IV, 1, 55. Quando hoc bene *ſucceſſit*, hilare hunc ſumamus diem. Ad. II, 4, 23.

Succenſeo] Si id *ſuſcenſeat.* And. II, 3, 2. Eſt, quod *ſuſcenſet* tibi. And. II, 7, 17. Vt mihi nunc ego *ſuſcenſeo.* Heaut. V, 1, 42. Nil *ſuſcenſeo.* Heaut. V, 2, 23. An id *ſuſcenſes* nunc illi? Nil fecit quod *ſuſcenſeas.* Ph. II, 1, 29 et 33.

Succenturiatus] Ego in ſubſidiis hic ero *ſuccenturiatus.* And. I, 4, 51.

Succurro] *Succurrendumſt.* Ad. V, 3, 6.

Succus] Corpus ſolidum et *ſucci* plenum. Eun. II, 3, 27.

Sudo] Heia *ſudabis* ſatis, ſi cum illo inceptas homine. Ph. IV, 3, 23.

Suffarcinatus] Vidi Cantharam *ſuffarcinatam.* And. IV, 4, 31.

Suffero] An vt pro huius peccatis ego ſupplicium *ſufferam?* And. V, 3, 17, Vix *ſuffero.* He. II, 4, 10. Satrapa ſi ſiet amator, numquam *ſufferre* eius ſumptus queat. He. III, 1, 44.

Suggero] Cur tu his rebus ſumptum *ſuggeris?* Ad. I, 1, 37.

Sum] Nullus *ſum.* And. III, 4, 20. Quis tu homo *es?* quis mihi *es?* And. IV, 1, 11. Ea res *eſt.* And. IV, 2, 10. Sentiet qui vir *ſiem.* Eun. I, 1, 21.

Summa] De *ſumma* nil decedet. Ad. V, 3, 30. Ad te *ſumma* ſolum, Phormio, rerum redit. Phorm. II, 2, 3.

Summoneo]

Summoneo] *Summonuit* me Parmeno ibi ſeruus, quod ego arripui. Eun. III, 5, 22.

Summus] Quod habui *ſummum*, pretium perſolui tibi. And. I, 1, 12. Vnicam gnatam ſuam cum dote *ſumma* filio vxorem vt daret. And. I, 1, 74. Cuius tibi poteſtas *ſumma* ſeruandi datur. And. III, 3, 9. *Summum* bonum eſſe erae deputabam hunc Pamphilum. And. IV, 3, 2. vide Notas. *Summo* cum probro. And. V, 3, 10. Pater amicus *ſummus* nobis. And. V, 6, 6. *Summa* forma ſemper conſeruam domi videbit. Eun. II, 3, 75. Qui templa caeli *ſumma* ſonitu concutit. Eun. III, 5, 42. Clamore *ſummo*. Heaut. Pr. 40. Propter quam in *ſumma* infamia ſum. He. II, 3, 18. Ius *ſummum* ſaepe *ſumma* eſt malitia. Heaut. IV, 5, 48. Is noſtro Simulo fuit *ſummus*. Adelph. III, 2, 54. *Summa* vi defendam has. Ad. III, 4, 47. vide Notas. Amicus *ſummus* meus. Ph. I, 1, 1. Pro maleficio ſi beneficium *ſummum* nolunt reddere. Phorm. II, 2, 22.

Sumo] Cum non habeo ſpatium, vt de te *ſumam* ſupplicium. And. III, 5, 17. Ex ara hinc *ſume* verbenas tibi. And. IV, 3, 11. Quod in opere faciundo operae conſumis tuae, ſi *ſumas* in illis exercendis, plus agas. He. I, 1, 22. *Sumat*, conſumat, perdat. He. III, 1, 56. Fruſtra operam opinor *ſumo*. Heaut. IV, 3, 15. Eum hic locum *ſumpſit* ſibi in Adelphos. Ad. Prol. 10. Hilare hunc *ſumamus* diem. Ad. II, 4, 23. Ex aliis *ſumere* exemplum ſibi. Ad. III, 3, 62. A me argentum quanti eſt *ſumito*. Ad. V, 9, 20. In deterrendo voluiſſem operam *ſumere*. Hec. Alt. Prol. 17. Coena dubia apponitur. G. Quid iſtuc verbi eſt? P. Vbi tu dubites quid *ſumas* potiſſimum. Ph. II, 3, 29.

Sumptuoſus] Meaſt petax, procax, magnifica, *ſumptuoſa*, nobilis. He. II, 1, 15. Domus *ſumptuoſa*. Ad. IV, 7, 42.

Sumptus] Nimium parce facere *ſumptum*. And. II, 6, 19. Vt tuo amori ſuppeditare poſſint ſine *ſumptu* tuo omnia haec. Eun. V, 8, 46. vide Notas. *Sumptus* domi tantos ego ſolus faciam? Heaut. I, 1, 78. Opere ruſtico faciundo facile *ſumptum* exſercirent ſuum. Heaut. I, 1, 91. Praebent exigue *ſumptum*. Heaut. I, 2, 33. Sperabit *ſumptum* ſibi leuatum eſſe. Heaut. IV, 4, 24. Cum tolerare illius *ſumptus* non queat. He. III, 2, 33. Vbi videbit tantos ſibi *ſumptus* domi cotidiano fieri. Heaut. IV, 5, 6. vide Notas. Si illius pergo ſuppeditare *ſumptibus*. He. V, 1, 57. vide Notas. Cur tu his rebus *ſumptum* ſuggeris? Ad. I, 1, 37. Dedit praeterea in *ſumptum*, dimidium minae. Ad. III, 3, 16. Sibi *ſumptum* fecit. Ad. V, 4, 11. Paulo *ſumptu*. Ad. V, 4, 22. *Sumptum* admittet. Ad. V, 7, 15. *Sumptum* filii quem faciunt. Ad. V, 3, 21. *Sumptus* veſtros otiumque vt noſtra res poſſet pati. Hec. II, 1, 28. *Sumptus* quos feciſti in eam. Hec. IV, 4, 63. Sine *ſumptu*. Ph. I, 3, 16. Et cura et *ſumptu* abſumitur. Ph. II, 2, 26. Opus eſt *ſumptu* ad nuptias. Ph. IV, 3, 61.

Sunium] Abrepτam e *Sunio*. Eun. I, 2, 35.

Supellex] *Supellectile* opus eſt. Ph. IV, 3, 61.

Superbe] Satis pol *ſuperbe* inluditis me Ph: V, 8, 22.

Superbia] Quorum opera in bello, in otio, in negotio, ſuo quiſque tempore vſus ſine *ſuperbia*. Ad. Pr. 21.

Superbus]

Superbus] Non cognoſco veſtrum tam *ſuperbum*. Eun. V, 8, 36. Reddi patri autem, cui tu nil dicas viti, *ſuperbum* eſt. Hec. I, 2, 80.

Superi] Vt te quidem omnes, Di Deae, *Superi* Inferi, malis exemplis perdant. Phorm. IV, 4, 6.

Supero] Haec *ſuperat* ipſam Thaidem. Eun. II, 1, 25. Numquam ita magnifice quicquam dicam, id virtus quin *ſuperet* tua. Ad. II, 3, 4.

Superſtes] Deos quaeſo, vt ſit *ſuperſtes*. And. III, 2, 7. Ita mihi atque huic ſis *ſuperſtes*. Heaut. V, 4, 7.

Superſum] Set porro auſculta, quid *ſuper* fallaciae *eſt*. Heaut. IV, 5, 23. vide Notas. Cui tanta erat res, et *ſupererat*? Phorm. I, 2, 19. Tibi, quia *ſupereſt*, dolet. Phorm. I, 3, 10.

Suppedito] Vt tuo amori *ſuppeditare* poſſint ſine ſumptu tuo. Eun. V, 8, 46. vide Notas. Si illius pergo *ſuppeditare* ſumptibus. Heaut. V, 1, 57. vide Not.

Supplex] Ne cuiquam ſuorum aequalium *ſupplex* fiet. Phorm. V, 7, 4.

Supplicium] Cur non habeo ſpatium, vt de te ſumam *ſupplicium*? And. III, 5, 17. An vt pro huius peccatis ego *ſupplicium* ſufferam? And. V, 3, 17. Pro peccato magno paulum *ſupplici* ſatis eſt patri. And. V, 3, 32. Dabis vltro ei *ſupplicium*. Eun. I, 1, 25. Vsque [illegible] de me *ſupplicium* dabo. Heaut. I, 1, 86. [illegible] mi id habeam *ſupplici*. Ad. III, 2, 15. [illegible] *ſupplici* ſatis eſt mihi. Phorm. V, 8, 42.

Supplico] Huic *ſupplicabo*. And. II, 1, 12. Haec tibi aderit *ſupplicans* vltro. Eun. IV, 7, 41. Itan is nunc ſibi me *ſupplicaturum* putat? Hec. III, 5, 50.

Suppono] Puerum *ſupponi*. Eun. Prol. 39. Qui hunc *ſuppoſiuit* nobis. Eun. V, 3, 3. vide Notas.

Supra] Adeo modeſto, vt nil *ſupra*. And. I, 1, 93. Facete, lepide, laute, nil *ſupra*. Eun. III, 1, 37.

Supremus] Pro *ſupreme* Iuppiter. Ad. II, 1, 42.

Surdus] Vtinam aut hic *ſurdus*, aut haec muta facta ſit. And. III, 1, 5. Ne ille haut ſcit, quam mihi nunc *ſurdo* narret fabulam. Heaut. II, 1, 10. Orando *ſurdas* iam auris reddideras mihi. Heaut. II, 3, 89.

Surgo] Poſtquam *ſurrexi*, neque pes, neque mens ſatis ſuum officium facit. Eun. IV, 5, 3. Vt triduo hoc perpetuo prorſum e lecto nequeat *ſurgere*. Ad. IV, 1, 4.

Surſum] Ne *ſurſum* deorſum curſites. Eun. II, 2, 47.

Surſus] Praeterito hac recta platea *ſurſus*. Ad. IV, 2, 35. vide Notas.

Suſcipio] Pollicitus ſum *ſuſcepturum*. And. II, 3, 27. Cum puella anum *ſuſcepiſſe* inimicitias non pudet? Hec. II, 1, 34. Parui rettulit non *ſuſcepiſſe*. Phorm. IV, 3, 42. Ex qua filiam *ſuſcepit*. E medio exceſſit vnde haec *ſuſceptaſt* tibi. Phorm. V, 7, 50 et 7 [illegible] huic filiam *ſuſcepit* iam vivam. Phorm. V, 8, 18.

Suſpecto] Virgo in conclaui ſedet, *ſuſpectans* tabulam quandam pictam. Eun. III, 5, 36.

Suſpector] Poſtquam video neſcio quid *ſuſpectarier*. Hec. V, 3, 29. vide Notas.

Suſpectus] Scio nemini aliter *ſuſpectum* fore. Hec. III, 3, 38. Non clam me eſt, gnate mi, tibi me eſſe *ſuſpectam*. Hec. IV, 2, 1.

2, 1. Nolo eſſe falſa fama gnatum *ſuſpectum* tuum. Hec. V, 1, 32. Noſtras mulieres *ſuſpectas* fuiſſe falſo nobis. Hec. V, 2, 11. Qua re *ſuſpectus* ſuo patri et Phidippo fuit, exſolui. Hec. V, 3, 22.

Suſpendo] Id mihi viſuſt dicere, abi cito et *ſuſpende* te: And. I, 5, 20.

Suſpenſus] *Suſpenſo* gradu placide ire perrexi. Phorm. V, 6, 27.

Suſpicio] Qui tibi iſtaec incidit *ſuſpicio?* And. III, 2, 21. In amore haec omnia inſunt vitia: iniuriae, *ſuſpiciones*, inimicitae, indutiae, bellum, pax rurſum. Eun. I, 1, 20. Iam erat tum *ſuſpicio*. Eun. III, 3, 8. In hunc *ſuſpicioſt* translata amoris. Heaut. IV, 5, 52. *Suſpicionem* iſtanc ex illis quaere. Heaut. V, 2, 41. Tanta nunc *ſuſpicio* de me incidit. Ad. IV, 4, 7. Illas errore et te ſimul *ſuſpicione* exſolues. Hec. V, 2, 26.

Suſpicioſus] Omnes, quibus res ſunt minus ſecundae, magis ſunt neſcio quo modo *ſuſpicioſi*. Ad. IV, 3, 15.

Suſpicor] Nil *ſuſpicans* etiam mali. And. I, 1, 89. Quantum *ſuſpicor*. Eun. I, 2, 62. Mihi nunc nil rerum omniumſt quod malim, quam me hoc falſo *ſuſpicarier*. Heaut. II, 3, 27. Senſi ilico id illas *ſuſpicari*. Ad. IV, 4, 15. Nec pol me multum fallit: quin quod *ſuſpicor* ſit quod velit. Hec. V, 1, 2.

Suſtento] Solus omnem familiam *ſuſtentat*. Ad. III, 4, 36.

Suſtineo] Prima coitioſt acerrima: ſi eam *ſuſtinueris*, poſt illa iam, vt lubet, ludas licet. Ph. II, 2, 31.

Suſurro] Iam *ſuſurrari* audio, ciuem Atticam eſſe hanc. And. IV, 4, 20.

Sycophanta] Clamitent, me *ſycophantam*. And. IV, 5, 20. *Sycophanta* inpudens. Heaut. Prol. 38.

Symbola] *Symbolam* dedit, cenauit. And. I, 1, 61. In hunc diem vt de *ſymbolis* eſſemus, Eun. III, 4, 2. Sed interim de *ſymbolis* quid actumſt? Eun. III, 5, 59.

Synapothneſcontes] *Synapothneſcontes* Diphili Comoediaſt. Ad. Prol. 6.

Syriſcus] Simalio, Donax, *Syriſce*, ſequimini. Eun. IV, 7, 2. Edepol, *Syriſce*, te curaſti molliter. Ad. V, 1, 1.

T.

Tabeſco] Dolore ac miſeria *tabeſcit*. Ad. IV, 3, 12.

Tabula] Suſpectans *tabulam* quandam pictam. Eun. III, 5, 36.

Taceo] Iniques es, qui me *tacere* de re tanta poſtules. Heaut. V, 3, 9. *Tace* modo. Ad. II, 4, 16. Ignotumſt, *tacitumſt*. Ad. III. 4, 28. Quoquo pacto *tacitoſt* opus. Ad. III, 2, 44. Enimuero prorſus iam *tacere* non queo. Hec. IV, 4, 51.

Taciturnitas] Fide et *taciturnitate*. And. I, 1, 7.

Tacitus] *Tacitus* citius audies. Eun. III, 5, 33. Vti *tacita* mecum gaudeam. Hec. I, 2, 32. Vti aduorſa eius per te tecta *tacitaque* apud omnis ſient. Hec. III, 3, 28. Corripuit derepente *tacitus* ſeſe ad filiam. Hec. IV, 1, 3.

Taedet] Et *taedet*: et amore ardeo. Eun. I, 1, 27. *Taedet* cotidianarum harum formarum. Eun. II, 3, 6. Video et me *taedet*. Eun. III, 2, 11. Credo iam omnium *taedebat*. Ad. I, 2, 71. *Taedet* iam audire eadem milies. Phorm. III, 2, 2.

Talentum] Dos, Pamphile, eſt decem *talenta*. And. V, 4, 48.

Quam

Quaſi *talenta* ad quindecim coegi. Heaut. I, 1, 93. Tibi perdere *talentum* hoc pacto ſatius eſt quam illo minam. Heaut. III, 1, 66. Porro haec *talenta* dotis adpoſcet duo. Heaut. IV, 7, 10. vide Notas. Duo *talenta* pro re noſtra ego eſſe decreui ſatis. Heaut. V, 1, 67. Si *talentum* rem reliquiſſet decem. Phorm. II, 3, 46. Siquis daret *talentum* magnum. Phor. IV, 3, 39. Ex iis praediis *talenta* argenti bina capiebat ſtatim. Ph. V, 3, 6.

Talis] Qui gnatum haberem *tali* ingenio praeditum. And. I, 1, 71. Tantum laborem capere ob *talem* filium? And. V, 2, 29. Ne illum *talem* praeripiat tibi. Eun. I, 2, 81. *Talem*, niſi tu, nulla pareret filium. Heaut. V, 3, 20. *Talem*, *tali* ingenio atque animo. Ad. III, 1, 10. Hanc matrem habens *talem*. Hec. IV, 2, 26. Vt te *tali* cauſa nuptae mulieri ſe oſtenderet. Hec. V, 1, 31. Faxo eum *tali* mactatum atque hic eſt infortunio. Phorm. V, 8, 39.

Tametſi] Optundis, *tametſi* intellego? And. II, 2, 11. Memini, *tametſi* nullus moneas. Eun. II, 1, 10. Metuit hic nos, *tametſi* ſedulo diſſimulat. Phorm. II, 3, 81.

Tandem] Vix *tandem* ſenſi ſtolidus. And. III, 1, 12. *Tandem* non ego illa caream, ſi ſit opus, vel totum triduum? Eun. II, 1, 17. Quaeſo *tandem* aliquantulum tibi parce. Heaut. I, 1, 11. In qua ciuitate *tandem* te arbitrare viuere? Ad. IV, 5, 51. Aliquando *tandem* huc animum vt adducas tuum. Hec. IV, 4, 61. Itan *tandem* quaeſo? Phorm. II, 4, 66.

Tango] Quo pacto Rhodium *tetigerim* in conuiuio. Eun. III, 1, 30. Si non *tangendi* copia eſt, eho ne videndi quidem erit? Eun. IV, 2, 10. Amicam adduxti, quam non liceat *tangere*. Heaut. IV, 5, 15. Virginem vitiaſti, quam te non ius fuerat *tangere*. Ad. IV, 5, 52. Quid minus vtibile fuit, quam hoc vlcus *tangere*? Phorm. IV, 4, 9.

Tanquam] Inſpicere, *tanquam* in ſpeculum, in vitas omnium iubeo. Ad. III, 3, 61.

Tanti] Vbi me dixero dare *tanti*. Ad. II, 1, 49.

Tantidem] *Tantidem* emptam, poſtulat ſibi tradier. Ad. II, 1. 46.

Tantillus] Quem ego puerum modo *tantillum* in manibus geſtaui meis. Ad. IV, 2, 24.

Tantiſper] Ego te meum eſſe dici *tantiſper* volo, dum quod te dignum ſt, facies. Decreui *tantiſper* me minus iniuriae, Chreme, meo gnato facere, dum fiam miſer. Heaut. I, 1, 54 et 95. Dum id reſcitum iri credit, *tantiſper* cauet. Ad. I, 1, 45.

Tanto] *Tanto* hercle magis dabit. And. I, 1, 35. Quanto minus ſpei eſt, *tanto* magis amo. Eun. V, 8, 23. Quanto diutius abeſt, magis cupio *tanto*, et magis deſidero. Heaut. III, 1, 16. *Tanto* nequior. Ad. IV, 1, 12. Quo magis noui, *tanto* ſaepius. Phorm. II, 2, 14.

Tantopere] Ah ne ſaeui *tantopere*. And. V, 2, 27. Quia dudum tu *tantopere* iuſſeras. Heaut. IV, 5, 38. Si vos *tantopere* iſtuc voltis, fiat. Ad. V, 8, 22. Hacine cauſa eram ego *tantopere* cupidus redeundi domum? Hec. III, 1, 3.

Tantum] *Tantum* eſt. Eun. V, 5, 26. Hic actor *tantum* poterit

a ſa-

a facundia. Heaut. Prol. 13. Qui heri *tantum* biberis. Heaut. III, 2, 8.

Tantumdem] *Tantumdem* ago. Heaut. IV, 2, 9. vide Notas. Quae dotis *tantundem* dabat. Phorm. V, 7, 36.

Tantummodo] *Tantummodo* ſatis, inquit, ſcitaſt. *Tantummodo* non addit. Phorm. I, 2, 59 et 92. vide Notas.

Tardiuſculus] Ille Clinaï ſeruos *tardiuſculuſt*. Heaut. III, 2, 4. vide Notas.

Tardus] Vah, *tardus* es. Heaut. IV, 5, 28.

Techna] Parmenonis tam ſcio eſſe hanc *technam*, quam me viuere. Eun. IV, 4, 50. Falli te ſinas *technis* per ſeruulum. Heaut. III, 1, 62.

Tectum] Quo in *tectum* te receptes. Heaut. V, 2, 15.

Tego] Triumpho, ſi licet me latere *tecto* abſcedere. Heaut. IV, 2, 5. *Tegere* contumelias. Hec. I, 2, 91. Aduorſa eius per te *tecta* tacitaque aput omnis ſient. Hec. III, 3, 28.

Tegula] Per alienas *tegulas* veniſſe clanculum. Eun. III, 5, 40. Anguis in inpluuium decidit de *tegulis*. Phorm. IV, 4, 26.

Tela] Lana ac *tela* victum quaeritans. And. I, 1, 48. Texentem *telam* ſtudioſe ipſam offendimus. Mulier *telam* deſinit continuo. Heaut. II, 3, 44 et 64. vide Notas.

Temerarius] Sane pol illa temulentaſt mulier et *temeraria*. And. I, 4, 2.

Temere] Edico tibi, ne *temere* facias. And. I, 2, 34. Non *temere* eſt. Eun. II, 2, 60. An *temere* quicquam Parmeno praetereat quod facto vſus ſit? Hec. V, 4, 38. Priusquam huic reſpondes *temere*, audi. Phorm. V, 8, 48.

Temperans] Hominis frugi et *temperantis* functu's officium. Heaut. III, 3, 19. Ex qua re minus rei foret aut famae *temperans*. Phorm. II, 1, 41.

Tempeſtas] Vsque aduorſa *tempeſtate* vſi ſumus. Hec. III, 4, 9.

Templum] Qui *templa* caeli ſumma ſonitu concutit. Eun. III, 5, 42.

Tempto] Quaſi non noris, *temptatum* aduenis. D. Egone autem *tempto*? Phorm. II, 3, 41 et 42. Viſum eſt mi, vt eius *temptarem* prius ſententiam. Phorm. IV, 3, 14.

Tempus] Dum *tempus* ad eam rem tulit. And. I, 2, 17. Dum *tempus* datur. And. III, 3, 24. Per *tempus* aduenis. And. IV, 4, 44. Non ſat commode diuiſa ſunt *temporibus* tibi haec. And. III, 1, 18. In *tempore* ipſo mi aduenis. And. V, 6, 10. Praeteriit *tempus*. Eun. III, 4, 4. Ad eam rem *tempus* non erat. Eun. IV, 1, 7. Vt diei *tempus* eſt. And. I, 1, 116. In *tempore* adeam veni, quod rerum omniumſt primum. Heaut. II, 3, 123. Nullum remittis *tempus*. Vaciuom *tempus* ne quod dem mihi laboris. Heaut. I, 1, 18 et 38. Ita *tempus* fert. Ad. V, 3, 53. Dum aetatis *tempus* tulit. Hec. IV, 2, 18. Non eſt nunc *tempus*. Hec. IV, 4, 77. *Temporis* mihi punctum ad hanc rem eſt. Phor. I, 4, 7.

Temulentus] *Temulentaſt* mulier et temeraria. And. I, 4, 2.

Tenax] Ego ille agreſtis, ſaeuos, triſtis, parcus, truculentus, *tenax* duxi vxorem. Ad. V, 4, 12.

Tendo] Miles *tendere* inde ad iurgium. Eun. IV, 1, 12. Non rete accipitri *tenditur* neque miluo. Phorm. II, 2, 16.

Tenebrae.

Tenebrae] Forma in *tenebris* noſci non quita eſt. Hec. IV, 1, 57.

Teneo] Andriae illi id erat nomen. SO. *Teneo*. And. I, 1, 59. *Teneo*, quid erret. And. III, 2, 18. Rem *tenes*. And. II, 2, 12. Flabellum *tenere* te aſinum tantum. Eun. III, 5, 50. *Teneone* te, Antiphila, maxume animo exoptatam meo? Heaut. II, 4, 27. *Tenes*, quid dicam? Heaut. IV, 3, 22. Neque legem putat *tenere* ſe vllam. Ad. I, 2, 6. Amor me grauiter conſuetudoque eius *tenet*. Hec. III, 3, 44. Satias iam *tenet* ſtudiorum iſtorum. Hec. IV, 2, 18. Auribus *teneo* lupum. Phorm. III, 2, 21.

Tenuis] Quas ante hic fecit fabulas, *tenui* eſſe oratione, et ſcriptura leui. Phorm. Prol. 5. vide Notas.

Tenuiter] Quid rei gerit? G. Sic, *tenuiter*. Phorm. I, 2, 95.

Tergum] Syrus mihi *tergo* poenas pendet. Heaut. IV, 4, 6. Numquam tam dices commode, vt *tergum* meum tuam in fidem committam. Hec. I, 2, 33.

Tero] Oculos *terendo*. Eun. I, 1, 23.

Terra] *Terram* intuens modeſte. Eun. III, 5, 32. O caelum, o *terra*, o maria Neptuni. Ad. V, 3, 4. Quoquo hinc aſportabitur *terrarum*. Phorm. III, 3, 18. Non hoc publicitus ſcelus hinc deportarier in ſolas *terras*? Phorm. V, 7, 86.

Territo] Ita me miſeram *territas*. And. IV, 4, 22.

Tertio] Non hercle veniam *tertio*. Eun. III, 3, 24.

Teſſera] Ita vitaſt hominum, quaſi ſi ludas *teſſeris*. Ad. IV, 7, 21.

Teſtimonium] Neque *teſtimonii* dictio eſt. Phorm. II, 1, 63.

Teſtis] *Teſtis* faciet ilico, vendidiſſe me. Ad. II, 1, 49. *Teſtis* mecum eſt anulus. Ad. III, 2, 49. Vt cum illa viuas, *teſtem* hanc cum abs te amoueris. Hec. IV, 4, 72. Quin mihi *teſtis* adhibeam. Phorm. IV, 5, 2.

Teſtor] Neque mea culpa id diſcidium eueniſſe, id *teſtor* Deos. Hec. III, 5, 26.

Texo] *Texentem* telam ſtudioſe ipſam offendimus. Praeterea vna ancillula erat; ea *texebat* vna. Heaut. II, 3, 44 et 53.

Theſaurus] In *Theſauro* ſcripſit, cauſam dicere prius vnde petitur, aurum quare ſit ſuum, quam illic qui petit, vnde is ſit *theſaurus* ſibi. Eun. Prol. 10 et 12.

Tibicina] Hoc mihi moraeſt, *tibicina*, et hymenaeum qui cantent. Hymenaeum, turbas, lampadas, *tibicinas*. Ad. V, 7, 7 et 9.

Timeo] Eius vitae *timeo*. And. I, 3, 5. Nunc noſtrae timeo parti. And. II, 5, 8. Non nil *timeo* miſera. Eun. IV, 1, 1. *Timet* omnia. Heaut. I, 2, 15. Tibi *timui* male. Heaut. III, 2, 20. Ne *time*. Ad. II, 4, 15. Egon *timeo*? Phorm. V, 8, 10.

Timidus] Set quid hoc, quod *timida* ſubito egreditur Pythias? Eun. IV, 2, 14. Video *timidum* et properantem Getam. Ad. III, 2, 7. Eum tum *timidum* ibi obſtupefecit pudor. Phor. II, 1, 54.

Timor] Animus in ſpe atque in *timore* vsque antehac adtentus fuit. And. II, 1, 3. Animus prae *timore* obſtipuit. Ad. IV, 4, 4. vide Notas. Delirat miſer *timore*. Phorm. V, 8, 9.

Titubo] Verum illa nequid *titubet*. Heaut. II, 3, 120.

Tolerabilis] Paulo qui eſt homo *tolerabilis*. Heaut. I, 2, 31.

Tolero. Cum *tolerare* illius ſumptus non queat. Heaut. III, 2, 33.

2, 33. Speraſſe, eas *tolerare* poſſe nuptias. Hec. I, 2, 72. Quaeque eius mores *toleret* ſua modeſtia. Hec. III, 5, 28. Vna tecum bona, mala, *tolerabimus.* Phorm. III, 3, 23. Patrem aduleſcentis facta haec *tolerare* audio violenter. Phorm. V, 1, 4.

Tollo] Quicquid peperiſſet, decreuerunt *tollere*. And. I, 3, 14. Propera adeo puerum *tollere* hinc ab ianua. And. IV, 4, 20. Si puellam parerem, nolle *tolli*. CH. Scio quid feceris. *Suſtuliſti*. Heaut. IV, 1, 14 et 15. Tu illos duo olim pro re *tollebas* tua. Ad. V, 3, 23. Spe incerta certum mihi laborem *ſuſtuli*. Hec. Alt. Prol. 9. Cum ſciet alienum puerum *tolli*. pro ſuo. Hec. IV, 1, 61. Puerum iniuſſu credo non *tollent* meo. Hec. IV, 4, 82.

Tonſtrina] Ex aduerſo ilico *tonſtrina* erat. Phorm. I, 2, 39. vide Notas.

Totiens] An ego *totiens* de eadem re audiam? Ad. I, 2, 48.

Totus] *Totus* tremo horreoque. Eun. I, 2, 3. Lacrumis opplet os *totum* ſibi. Heaut. II, 3, 65. Quam ego nunc *totus* diſpliceo mihi. Heaut. V, 2, 20. Sex *totis* menſibus. Ad. III, 3, 42. *Totam* hanc odiſſet domum. Hec. II, 1, 24. Fruſtra vbi *totum* deſedi diem. Curſando atque ambulando *totum* hunc contriui diem. Hec. V, 4, 2 et 17. Abi, tange: ſi non *totus* friget, me enica. Phorm. V, 8, 5.

Tracto] Si aliu rem *tractauit*. Eun. V, 4, 2. Siquis recte aut commode *tractaret*. Heaut. I, 1, 101. Haec arte *tractabat* virum. Heaut. II, 3, 125. Ego te, ſi vſus veniat, magnifice *tractare* poſſim. Heaut. III, 2, 46. Qui artem *tractant* muſicam. Phorm. Prol. 18.

Trado] Huic noſtro *tradita* eſt prouincia. Heaut. III, 2, 4. Cauſam *tradere* aduerſariis. Phorm. II, 1, 7. *Tradunt* operas mutuas. Phorm. II, 1, 37.

Traduco] Tranſeundum nunc tibi ad Menedemum eſt, et tua pompa eo *traducenda* eſt. Ancillas omnes Bacchidis *traduce* huc ad vos propere. Heaut. IV, 4, 16 et 22. *Traduce* et matrem et familiam omnem ad nos. Tu illas abi et *traduce*. Ad. V, 7, 12 et 19.

Tranquillus] Qui me hodie ex *tranquilliſſima* re conieciſti in nuptias. And. III, 5, 14. Meo fratri gaudeo amorem omnem eſſe in *tranquillo*. Eun. V, 8, 8. Adhuc *tranquilla* res eſt. Phor. III, 1, 15.

Tranſcurro] Dum ego hinc *tranſcurro* ad forum. Eun. IV, 6, 25.

Transdo] Retrahere ab ſtudio, et *transdere* hominem in otium. Phorm. Prol. 2.

Tranſeo] Amabo, vt illuc *tranſeas*, vbi illa it. Eun. III, 3, 31. *Tranſeundum* nunc tibi ad Menedemum eſt. Heaut. IV, 4, 17. Eſt quod me *tranſire* ad forum iam oportet. Hec. II, 2, 31. *Tranſeo* ad vxorem meam. Phor. IV, 5, 7. *Tranſi* ſodes ad forum. Phorm. V, 7, 28.

Transfero] In Andriam ex Perinthia hic fatetur *tranſtuliſſe*. And. Prol. 14. vide Notas. Culpam in te *transferet*. And. II, 3, 5. Quia enim in ſe tantum ſuſpicio eſt *tranſlata* amoris. Heaut. IV, 5, 53. Maledicta, famam, meum amorem, et peccatum in ſeſe *tranſtulit*. Ad. II, 3, 10.

Tranſigo] Facta, *tranſacta* omnia. And. I, 5, 13. Intus *tranſigetur*, ſi quid eſt, quod reſtet. And. V, 6, 17. *Tranſacta*

re. Ad. II, 4, 22. Inter ſe *tranſigant* ipſi. Hec. III, 5, 61.

Transmoueo] Labore alieno magno partam gloriam verbis ſaepe in ſe *transmouet*. Eun. III, 1, 10.

Tremo] Totus *tremo* horreoque. Eun. I, 2, 4.

Tremulus] Incuruus, *tremulus*, labiis demiſſis, gemens. Eun. II, 3, 45.

Trepido] Quid eſt quod tu *trepidas*? Eun. V, 5, 8. vide Notas. *Trepidari* ſentio, et curſari rurſum prorſum. Hec. III, 1, 35.

Tribulis] Hinc Hegio *tribulis* noſter? Ad. III, 3, 85.

Triduum] Biuui eſt aut *tridui* haec ſollicitudo. And. II, 6, 9. Tandem non ego illa caream, ſi ſit opus, vel totum *triduum*? Eun. II, 1, 17. *Triduo* hoc perpetuo. Ad. IV, 1, 4. Nequeo te exorare, vt maneas *triduum* hoc? Phorm. III, 2, 4. Quod ſi hic pote fuiſſet exorarier *triduum* hoc. Phorm. III, 3, 3.

Triennium] Abhinc *triennium*. And. I, 1, 40.

Triſtis] *Triſtis* interim nonnumquam conlacrumabat. And. I, 1, 81. *Triſtis* ſeueritas ineſt in voltu. And. V, 2, 16. Quid tu es *triſtis*, quidue es alacris? Eun. II, 3, 13. Neſcio quid *triſtis* eſt. Heaut. IV, 1, 7. Ego ille agreſtis, ſaeuos, *triſtis*, parcus, truculentus, tenax. Ad. V, 4, 12.

Triſtitia] Vt ſciam, numquidnam haec turbae *triſtitia* adferat. And. I, 4, 8. vide Notas.

Triſtities] Omitte vero *triſtitiem* tuam. Ad. II, 4, 3.

Triumpho] Id vero ſerio *triumphat*. Eun. III, 1, 4. *Triumpho*, ſi licet me tecto latere abſcedere. Heaut. IV, 2, 5. Non *triumpho*, ex nuptiis tuis ſi nil nanciſcor mali? Phorm. III, 3, 10.

Truculentus] Ego ille agreſtis, ſaeuos, triſtis, parcus, *truculentus*, tenax. Ad. V, 4, 12.

Trudo] Fallacia alia aliam *trudit*. And. IV, 4, 40. Quo *trudis*? perculeris iam tu me. Eun. II, 3, 88.

Tutemet] *Tutemet* mirabere. Heaut. II, 3, 133.

Tuber] Colaphis *tuber* eſt totum caput. Ad. II, 2, 37.

Tum] *Tum* autem hoc timet. And. I, 5, 34. Quid *tum*? Eun. II, 3, 47. *Tum* praeterea. Heaut. V, 3, 20. Amabat, vt cum maxume, *tum* Pamphilus. Hec. I, 2, 4. Non iam *tum* erat ſenex? Phorm. V, 8, 34. vide Notas.

Tumultuor] *Tumultuantur*, clamant, pugnant de loco. Hec. Alt. Prol. 33. Neſcio quid iam dudum audio hic *tumultuari*. Hec. III, 2, 1.

Tumultus] Nil ornati, nil *tumulti*. And. II, 2, 28. Quid fuit *tumulti*? Hec. III, 2, 21. Per *tumultum* noſter grex motus loco'ſt. Phor. Prol. 33.

Tundo] *Tundendo* atque odio denique effecit ſenex. Hec. I, 2, 48.

Turba] Numquidnam haec *turbae* triſtitia adferat. And. I, 4, 8. vide Notas. Tum illae *turbae* fient. And. II, 3, 6. Quid *turbae* apud forum'ſt? And. IV, 4, 6. Te omni *turba* euolues. Iam tum inceperat *turba* inter eos. Eun. IV, 4, 56 et 59. Quas *turbas* dedit? Eun. IV, 3, 11. Quantas *turbas* conciui inſciens? Heaut. V, 2, 17. Quomodo me ex hac expediam *turba*, neſcio. Ad. IV, 4, 6. Dum haec ſileſcunt *turbae*. Ad. V, 2, 10. Nunc *turba* non eſt: otium et ſilentium eſt. Hec. Alt. Prol. 35. Ego

nullo poſſum remedio me euoluere ex his *turbis*. Phorm. V, 4, 5. Quid iſtuc *turbae*ſt? Ph. V, 8, 1.

Turbo] Neſcio quid profecto abſente nobis *turbatum*ſt domi. Eun. IV, 3, 7. *Turbet* porro, quam velit. Hec. IV, 4, 12. vide Notas.

Turpis] Pudet dicere hac praeſente verbum *turpe*. Heaut. V, 4, 19. *Turpe* dictu. Ad. II, 4, 10. Veſtitus *turpis*. Phorm. I, 2, 57. Vt ne quid ciuis *turpe* in ſeſe admitteret. Phorm. II, 3, 68. *Turpe* inceptu eſt. Phorm. II, 4, 16. Viduam extrudi *turpe*ſt. Phorm. V, 7, 20.

Turpiter] Mirum, ni ego me *turpiter* hodie hic dabo. Eun. II. 1, 24. Hercle abs te eſt factum *turpiter*. Hec. IV, 4, 2.

Tuſſis] Gemitus, ſcreatus, *tuſſis*, riſus abſtine. Heaut. II, 3, 132.

Tutela] Qui in *tutelam* meam ſtudium ſuum, et ſe in voſtram commiſit fidem. Hec. Alt. Prol 44.

Tuto] Satis *tuto* tamen. Eun. III, 5, 29. Loquere. SY. At *tuto*. Heaut. V, 2, 20.

Tutor] Te iſti virum do, amicum, *tutorem*, patrem. And. I, 5, 60. Amicum, *tutorem*. And. IV, 3, 3. vide Notas.

Tutor] Et ad pudicitiam et ad rem *tutandam*. And. I, 5, 53. Ego interea meum non potui *tutari* locum. Hec. Alt. Prol. 34. Mores facile *tutor*. Hec. V, 1, 8. Vitam tuam *tutandam* aliis dediſſe. Phorm. III, 1, 2. Mei patris bene parta indiligenter *tutatur*. Phorm. V, 3, 6.

Tutus] Conſilium hoc, quod cepi, rectum eſſe et *tutum* ſcio. Heaut. II, 3, 86. Amici quoque res, eſt videndum, in *tuto* vt collocetur. Qui ille poterit eſſe in *tuto*? Heaut IV, 3, 11 et 30. In *tuto* eſt omnis res. Ad. II, 4, 3. Id *tutiſſimum* ſt. Ad. IV, 2, 13. Vita vt in *tuto* foret. Phorm. V, 1, 7. Non ſatis *tutus* eſt ad narrandum hic locus. Phorm. V, 3, 35.

Tuus] *Tuus* eſt nunc Chremes. And. V, 6, 12. Ego non tangam meam? CH. *Tuam* autem, furcifer? Eun. IV, 7, 26. Ita tu iſtaec *tua* miſceto, ne me admiſceas. Heaut. IV, 5, 35.

V.

Vaciuos] Sine me, *vaciuom* tempus ne quod dem mihi laboris. Heaut. I, 1, 38.

Vacuus] Ne *vacuum* eſſe me nunc ad narrandum credas. And. IV, 2, 23.

Vadum] Omnis res eſt iam in *vado*. And. V, 2, 4.

Vae] *Vae* miſero mihi. And. II, 1, 2. *Vae* miſerae mihi. Ad. III, 2, 29.

Vagio] Audiuiſſe vocem pueri viſu'ſt *vagientis*. Hec. IV, 1, 2.

Vah] *Vah* conſilium callidum. And. III, 4, 10. *Vah*, quanto nunc formoſior videre mihi quam dudum? Eun. IV, 5, 5. *Vah*, nunc demum intellego. Heaut. II, 3, 12. *Vah*, quibus illum lacerarem modis? Ad. III, 2, 17.

Valeo] Facile omnes, cum *valemus*, recta conſilia aegrotis damus. And. II, 1, 9. *Valeant*, qui inter nos diſſidium volunt. And IV, 2, 13. Habeat, *valeat*, viuat cum illa. And. V, 3, 18. Vos *valete* et plaudite. Eun. V, 8, 64. Bene *vale*. Heaut. I, 1, 115. Vt *vales*? Heaut. II, 4, 26. *Valeas*, habeas illam quae placet. Ad. IV, 4, 14. Et tu bene *vale*. Hec. I, 2, 122. Inparatum vide, quantum *valet*. Phorm. V, 7, 62.

Validus] Saluom atque *validum*. Hec. III, 5, 7.

Vanitas] Non pudet *vanitatis*? Phorm. III, 2, 41.

Vapulo] Verba dum ſint: verum ſi ad rem conferentur, *vapulabit*. Eun. IV, 6, 4. Non committet hodie vmquam, iterum vt *vapulet*. Ad. II, 1, 5. Ego *vapulando*, ille verberando, vsque ambo defeſſi ſumus. Ad. II, 2, 5. Molendumſt in piſtrino: *vapulandum*: habendumſt compedes. Phorm. II, 1, 19. *Vapula*. Ph. V, 6, 10. vide Notas.

Varius] Quia *varia* veſte exornatus fuit. Eun. IV, 4, 16.

Vas] Nil relinquo in aedibus, nec *vas*, nec veſtimentum. Heaut. I, 1, 89.

Vbi] *Vbi* inueniam Pamphilum? And. II, 2, 1. *Vbi* quaeram? *vbi* inueſtigem? Eun. II, 3, 3. Hoc quod fit, *vbi* non vere viuitur. Heaut. I, 1, 102. vide Notas. Si abſis vſpiam, aut *vbi* ſi ceſſes. Ad. I, 1, 4. *Vbi* te oblectaſti tamdiu? Hec. I, 2, 9. *Vbi* ego illas nunc iam reperire poſſim, cogito. Phorm. IV, 5, 15.

Vbi. Relatiuum] Tabulam quandam pictam, *vbi* inerat pictura haec. Eun. III, 5, 36. Quot res dedere, *vbi* poſſem perſentiſcere? Heaut. V, 1, 43. In comoediis, omnia omnes *vbi* reſciſcunt. Hec. V, 4, 27.

Vbi. Si, Quando] *Vbi* voles, arceſſe. And. V, 2, 7. Requieſcere *ubi* volebat. Eun. III, 1, 15. Nolunt *vbi* velis: *vbi* nolis cupiunt vltro. Eun. IV, 7, 43. *Vbi* me illic non videbit. Ad. IV, 1, 10. *Vbi* voletis, vxorem date. Phorm. V, 7, 14.

Vbi. Poſtquam] *Vbi* ea cauſa, quamobrem haec faciunt, erit adempta his. And. V, 1, 18. Eludet, *vbi* te victum ſenſerit. Eun. I, 1, 10. Quid ait, *vbi* me nominas? Heaut. II, 3, 62. Vbi illinc rediero. Ad. II, 2, 24. Hoc *vbi* ex te audiuerit. Hec. V, 3, 15. *Vbi* era pepererit: *vbi* erit puero natalis dies: *vbi* initiabunt. Phorm. I, 1, 13. 14 et 15.

Vbi Vbi] *Vbi vbi* erit, inuentum tibi curabo. And. IV, 2, 1. *Vbi vbi* eſt, diu celari non poteſt. Eun. II, 3, 3. Tu frater *vbi vbi* eſt, fac quam primum haec audiat. Eun. V, 8, 12. vide Notas.

Vbicumque] Vtcumque, *vbicumque* opus eſt, obſequi. Heaut. III, 3, 17. *Vbicumque* datum erat ſpatium ſolitudinis. Hec. I, 2, 55. *Vbicumque* opus ſit. Hec. IV, 3, 2.

Vbinam] Pamphilus *vbinamſt*? And. V, 6, 1. vide Notas. O Iupiter, *vbinam* eſt fides? Heaut. II, 3, 15. *Vbinam* Getam inuenire poſſim? Phorm. V, 4, 8.

Vbiuis] *Vbiuis* facilius paſſus ſim, quam in hac re, me deludier. And. I, 2, 32. *Vbiuis* gentium. Hec. III, 1, 4.

Vecordia] Tanta *vecordia* innata cuiquam vt ſiet? And. IV, 1, 2.

Vectis] In medium huc agmen cum *vecti*. Eun. IV, 7, 4.

Vehemens] Ne haec quidem ſatis *vehemens* cauſa ad obiurgandum. And. I, 1, 123. *Vehemens* vtramque in partem es nimis. Heaut. III, 1, 31. Quod illi maledictum *vehemens* eſſe exiſtumant. Ad. Prol. 17.

Vehementer] Ego vos credere ambos hoc mi *vehementer* volo. Eun. V, 8, 39. Id mihi *vehementer* dolet. Ad. IV, 5, 48. *Vehementer* deſidero. Hec. III, 5, 38.

Veho] Coemiſſe hinc quae illuc *veheres* multa. Ad. II, 2, 17.

Qui mecum vna *vectuſt*. Hec. III, 4, 19. vide Notas. Audiui lex nauta, qui illas *vexerat*. Phor. IV, 1, 10.

Vel] *Vel* hoc quis non credat, qui te norit, abs te eſſe ortum? And. III, 2, 9. Tandem non ego illa caream, ſi ſit opus, *vel* totum triduum? Eun. II, 1, 7. *Vel* me monere hoc *vel* percontari puta. Heaut. I, 1, 26. *Vel* hic Pamphilus iurabat quotiens Bacchidi, quam ſancte. Hec. I, 1, 3. Vbi ego hinc abiero, *vel* occidito. Phorm. I, 2, 93.

Vendo] Pretium ſperans ilico producit: *vendit*: Eun I, 2, 54. Omnis produxi ac *vendidi*. Heaut. I, 1, 92. Neque *vendundam* cenſeo, quae liberaſt. Ad. II, 1, 39. Ob eam rem noluit iterum referre, vt iterum poſſet *vendere*. Hec. Prol. 7.

Venefica] Quid ais *veneficas*? Eun. V, 1, 9.

Veneficus] Vt ego vnguibus facile illi in oculos inuolem *venefico*? Eun. IV, 3, 6.

Veneo] Vel vti quaeſtum faceret, vel vti *veniret* palam. Heaut. IV, 1, 27.

Venia] Da *veniam*. And. V, 3, 30. Da mi hanc *veniam*. Hec. IV, 2, 29. Non, ſi rediſſet, ei pater *veniam* daret? Phor. I, 2, 69. Primum abs te hoc bona *venia* expeto. Phorm. II, 3, 31.

Venio] Huc face ad me *venias*, ſiquid poteris. And IV, 2, 29. *Veni* in tempore. And. IV, 4, 19. Mihi iſtuc non in mentem *venerat*. Eun. III, 1, 61. An in aſtu *venit*? Eun. V, 5, 17. Hoc quod coepi, primum enarrem: poſt iſtuc *veniam*. Heaut. II, 3, 33. Miror, quomodo tam ineptum quicquam tibi *venire* in mentem potuerit. Heaut. V, 3, 3. Nunc demum *venis*? Ad. II, 2, 25. Vxor ſine dote *veniet*. Ad. IV, 7, 41. Vt *veni*, itidem incertum amiſi. Hec. II, 2, 9. Imus, *venimus*: videmus. Phorm. I, 2, 53. Poſtquam ad iudices *ventumſt*. Phorm. II, 1, 53. Mihi *venibat* in mentem eius incommodi. Phorm. IV, 3, 47. Vbi ad vxores *ventumſt*, tum fiunt ſenes. Phorm. V, 8, 21.

Venor] Canes ad *venandam*. And. I, 1, 30.

Venter] Pugnos in *ventrem* ingere. Phorm. V, 7, 95.

Ventulus] Cape hoc flabellum, et *ventulum* huic ſic facito. Eun. III, 5, 47.

Venus] Sine Cerere et Libero friget *Venus*. Eun. IV, 5, 6.

Venuſtas] Quis me eſt fortunatior? *venuſtatis*que adeo plenior? Antiquamque adeo tuam *venuſtatem* obtines. Hec. V, 4, 8 et 18.

Venuſte] Quam *venuſte*: quod dedit principium aduenieus. Eun. III, 2, 4.

Venuſtus] Voltu adeo modeſto, adeo *venuſto*, vt nil ſupra. And. I, 1, 93.

Verbena] Ex ara hinc ſume *verbenas* tibi. And. IV, 3, 11.

Verbera] *Verberibus* caeſum te in piſtrinum, Daue, dedam vsque ad necem. And. I, 2, 28. Tibi erunt parata verba, huic homini *verbera*. Heaut. II, 3, 115.

Verbero Nomen] Eho, *verbero*, aliud mihi reſpondes ac rogo? Phorm. IV, 4, 3. Id quidem tibi iam fiet, niſi reſiſtis, *verbero*. Phorm. V, 6, 10.

Verbero. Verbum] Domo me eripuit, *verberauit*. Ad. II, 1, 44. Ego vapulando, ille *verberando*, vsque ambo defeſſi ſumus. Ad. III, 2, 5. Non puduiſſe *verberare* hominem ſenem? Ad. IV, 2, 23.

Verbum] Quid *verbis* opus eſt? And. I, 1, 72. Verum illud *verbum*'ſt, volgo quod dici ſolet. And. II, 5, 15. Numquam cuiquam noſtrum *verbum* fecit. And. I, 2, 7. *Verbum* vnum caue de nuptiis. And. I, 5, 65. *Verbum* vnum mihi, praetereaquam quod te rogo, faxis caue. And. IV, 4, 13. vide Notas. Bona *verba*, quaeſo. And. I, 1, 33. Dari tibi *verba* cenſes falſo. And. III, 2, 25. vide Notas. Numquam hodie tecum commutaturum patrem vnum eſſe *verbum*. And. II, 4, 8. *Verbum* ſi addideris. And. V, 1, 19. Tute adeo iam eius *verba* audies. And. III, 3, 47. Triſtis ſeueritas ineſt in voltu, atque in *verbis* fides. And. V, 2, 16. Vt beneficium *verbis* initum dudum, nunc re comprobes. And. V, 1, 5. Iſtuc *verbum* vere in te accidit. And. V, 3, 14. Munus noſtrum ornato *verbis*. Eun. II, 1, 8. Quid multa *verba*? Eun. III, 5, 20. Vsque adeo illius ferre poſſum ineptiam et magnifica *verba*, *verba* dum ſint. Eun. IV, 6, 3 et 4. Tibi ſunt parata *verba*, huic homini verbera. Heaut. II, 3, 115. Inuerſa *verba*. Heaut. II, 3, 131. Quantum audio huius *verba*. Heaut. IV, 3, 4. Pudet dicere hac praeſente *verbum* turpe. Heaut. V, 4, 19. Neque tu *verbis* ſolues vmquam, quod mi re maleféceris. Ad. II, 1, 10. Tu *verba* fundis hic ſapientia? Ad. V, 1, 7. *Verbum* de *verbo* expreſſum extuli. Ad. Prol. 11. Fortaſſe vnum aliquod *verbum* inter eas iram hanc conciniſſe. Hec. III, 1, 33. vide Notas. Iſtoc *verbo* animus mi redit. Hec. III, 1, 12. Si vis veram *verba* ad rationem exigi. Hec. III, 1, 26 vide Notas. Non hercle *verbis* dici poteſt tantum, quam re ipſa nauigare incommodum'ſt. Hec. III, 4, 2. Huc euoca meis *verbis*. Hec. IV, 4, 98. Quid iſtuc *verbi* eſt? Phorm II, 2, 29. *Verbum verbo*, par pari vt reſpondeas. Phorm. I, 4, 35. Vbi tute *verbum* non reſpondeas. Phorm. II, 1, 50. Satis iam *verborum*'ſt. Phorm. II, 3, 89. *Verba* iſtaec ſunt. Phorm. III, 2, 32. Ego curabo ne quid *verborum* duit. Phorm. IV, 5, 1. *Verba* fiunt mortuo. Phorm. V, 8 26.

Vere] Iſtuc verbum *vere* in te accidit. And. V, 3, 14. Vtinam iſtuc verbum ex animo ac *vere* diceres. Eun. I, 2, 95. Hoc quod fit, vbi non *vere* viuitur. Heaut. I, 1, 102. vide Notas. Profecto hoc *vere* dicunt. Ad. I, 1, 3. Idque ſi nunc memorare velim, quam fideli animo et benigno in illam et clementi fui, *vere* poſſum. Hec. III, 5, 23.

Verecundus] Non iam tum erat ſenex, ſenectus ſi *verecundos* facit? Phorm. V, 8, 34. vide Notas.

Vereor] *Vereor* quid fiet. And. I, 4, 7. Hoc quid ſit *vereor*. Eun. IV, 3, 2. Nil magis *vereor*. Heaut. I, 2, 24. *Vereor* ne indiligens nimium ſies. Ad. IV, 5, 50. Firmae haec *vereor* vt ſint nuptiae. Hec. I, 2, 26. Nihil eſt quod *verear*. Phorm. V, 1, 11.

Veriſimilis] Mi quidem non ſit *veriſimile*. And. I, 3, 20. Videbitur magis *veriſimile* id eſſe. Heaut. IV, 5, 54. Tot concurrunt *veriſimilia*. Ad. IV, 4, 18. Non *veriſimile* dicis: neque verum arbitror. Hec. I, 2, 65.

Veriſſime] Iis nunc praemium eſt, qui recta praua faciunt. G. *Veriſſime*. Phorm. V, 2, 7.

Veritas] Obſequium amicos, *veritas* odium parit. And. I, 1, 41.

Vero]

Vero] Itane *vero* obturbat? And. V, 4, 23. Redeo rurſum, male me *vero* habens. Eun. IV, 2, 6. Quam bene *vero* abs te proſpectum eſt. Heaut. IV, 1, 25. Ain *vero*? Ad. III, 3, 51. Heia *vero*. Hec. I, 2, 8. Minue *vero* iram. Phorm. II, 3, 88.

Verſor] Neſcis quantis in malis *verſer* miſer. And. IV, 1, 25.

Verum] *Verum* aliter euenire multo intellegit. And. Prol. 4. Siquidem biduum. *Verum* ne fiant iſti viginti dies. Eun. I, 2, 103. Dicam: *verum* vt aliud ex alio incidit. Heaut. III, 3, 37.

Verumtamen] *Verumtamen*, potius quam te inimicum habeam, faciam vt iuſſeris. Eun. I, 2, 94. *Verumtamen* potius quam lites ſecter. Phorm. II, 3, 60.

Verus] Sum *verus*? And. II, 5, 12. *Vero* voltu. And. 5, 1, 20. Quae *vera* audiui. *Vera* dicito. Eun. I, 2, 23 et 26. Poſſumne ego hodie ex te exſculpere *verum*? Eun. IV, 4, 45. *Vera* cauſa eſt. Heaut. II, 3, 95. Pater eſſe diſce ab illis, qui *veri* ſient. Ad. I, 2, 45. vide Notas. Et recte et *verum* dicis. Ad. IV, 3, 18. Si vis *veram* verba ad rationem exigi. Hec. III, 1, 26. vide Notas. *Vera* haec praedicat. Hec. I, 2, 36. *Veris* vincor. Phorm. III, 2, 16.

Veſtimentum] Nec vas, nec *veſtimentum*. Heaut. I, 1, 89. Huc eſt intro latus lectus: *veſtimentis* ſtratus eſt. Heaut. V, 1, 30.

Veſtio] Ancillae tot me *veſtiant*? Heaut. I, 1, 78. Mediocriter *veſtitam* veſte lugubri. Heaut. II, 3, 45.

Veſtis] Capias tu illius *veſtem*. Eun. II, 3, 79. *Veſtis* quid mutatioſt? Eun. IV, 4, 4. vide Notas. Vt *veſtem* cum illo mutarem. Eun. III, 5, 24. Varia *veſte* exornatus fuit. Tuam *veſtem* detraxit tibi? Eun. IV, 4, 16 et 39. Virgo conſciſſa *veſte* lacrumans opticet. Eun. V, 4, 1, 4. Nolo me in via cum hac *veſte* videat. Eun. V, 2, 68. Vbi *veſtem* vidit illam eſſe eum indutum. Eun. V, 6, 15. Aurum, *veſtem*. Heaut. II, 3, 7. Mediocriter veſtitam *veſte* lugubri. Heaut. II, 3, 45. Ancillas ſecum adduxit plus decem, oneratas *veſte* atque auro. Heaut. III, 1, 43. Diſcidit *veſtem*, reſarcietur. Ad. I, 2, 41.

Veſtitus] Qui color, qui nitor *veſtitus*; quae habitudo eſt corporis? Eun. II, 2, 11. vide Notas. Vbi ſiem *veſtitum* hunc nactus. Quid ſibi hic *veſtitus* quaerit? Eun. III, 5, 8 et 10. Victus, *veſtitus*, quo in tectum te receptes. Heaut. V, 2, 15. *Veſtitu* nimio indulges. Ad. I, 1, 38. *Veſtitus* turpis. Phorm. I, 2, 57.

Veterator] Quid hic volt *veterator* ſibi? And. II, 6, 26. *Veterator*. Heaut. V, 1, 16.

Veternoſus] Hic eſt vietus, vetus, *veternoſus*, ſenex. Eun. IV, 4, 21.

Veto] Quaeſo pauliſper. SY. *Veto*. Heaut. II, 3, 137. Tute loqueris, me *vetas*. Hec. III, 1, 37. Aruſpex *vetuit*. Phorm. IV, 4, 28. Ait eſſe *vetitum* intro ad eram accedere. Phorm. V, 6, 24.

Vetus] Maleuoli *veteris* Poetae maledictis reſpondeat. And. Prol. 7. Plauti *veterem* fabulam. Quae *veteres* factitarunt ſi faciunt noui. Eun. Prol. 25 et 43. Vietus, *vetus*, veternoſus, ſenex. Eun. IV, 4, 21. *Vetus* verbum hoc quidemſt. Ad. V, 3, 17. *Vetere* in noua coepi vti conſuetudine. Hec. Prol. 29.

Via] Vt redeat iam in *viam*. And. I, 1, 19. Ipſus eam rem recta reparauit *via*. And. II, 6, 11.

In piſtrinum recta proficiſcar *via*. And. III, 4, 21. Hac non ſucceſſit, alia adgrediemur *via*. And. IV, 1, 46. Illis quae ſunt intus clamat de *via*. And. III, 2, 11. Tota erras *via*. Ego adeo hanc primus inueni *viam*. Eun. II, 2, 14 et 16. Qua inſiſtam *via*. Eun. II, 3, 3. Inter *vias*. Eun. IV, 2, 1. Non nouerunt *viam*. Heaut. II, 3, 7. Ad Dominas qui adſectant *viam*. Heaut. II, 3, 60. Vi et *via* pervolgata patrum. Heaut. I, 1, 49. Seruo currenti in *via* deceſſe populum. Heaut. Prol. 31. Vt recta *via* rem narret ordine omnem. Heaut. IV, 3, 28. Capite pronum in terram ſtatuerem, vt cerebro diſpergat *viam*. Ad. III, 2, 19. vide Notas. Puerperam hac nunc duci per *viam*. Ad. V, 7, 23. Qua *via* captent te iſti, eadem ipſos capi. Hec. I, 1, 16. Certum offirmare eſt *viam* me, quam decreui perſequi. Hec. III, 5, 4. In *via*. Hec. V, 3, 30. Hi gladiatorio animo ad me adſectant *viam*. Phorm. V, 7, 71.

Vicinia] Commigrauit huc *viciniae*. And. I, 1, 43. Vidi virginem hic *viciniae*. Phorm. I, 2, 45.

Vicinitas] *Vicinitas*, quod ego eſſe in aliqua parte amicitiae puto. Heaut. I, 1, 5. vide Notas.

Vicinus] Set iſtam Thaidem non ſciui nobis *vicinam*. Eun. II, 3, 68. Hunc Menedemum noſtin noſtrum *vicinum*? Heaut. I, 2, 6. Huius *vicini* proxumi. Hec. I, 2, 49.

Vicis] Ita me Di amabunt, vt nunc Menedemi *vicem* miſeret me. Heaut. IV, 5, 1.

Viciſſim] Domi ſocique fac *viciſſim* vt memineris. Eun. IV, 7, 45. Agedum *viciſſim*, Syre, dic quae illaſt altera. Heaut. II, 3, 69. Da te mihi *viciſſim*. Heaut. IV, 3, 10. *Viciſſim* partis tuas acturuſt. Phorm. V, 5, 7.

Viciſſitudo] Omnium rerum heus *viciſſitudo* eſt. Eun. II, 2, 45.

Victito] Et enim bene libenter *victitas*. Eun. V, 8, 44.

Victus] Lana ac tela *victum* quaeritans. And. I, 1, 48. Tam facile *victum* quaerere. Eun. II, 2, 30. *Victum* volgo quaerere. Heaut. III, 1, 38. *Victus*, veſtitus, quo in tectum te receptes. Heaut. V, 2, 15.

Videlicet] Hic de noſtris verbis errat *videlicet*. Heaut. II, 3, 22. *Videlicet* de pſaltria hoc audiuit. Ad. III, 4, 5.

Video] Dauom optume *video*. And. II, 1, 36. Si id facis, hodie poſtremum me *vides*. And. II, 1, 22. *Vide* quo me inducas. And. II, 3, 25. Ego iſtaec recte vt fiant *videro*. And. II, 6, 25. Tu plus *vides*. And. IV, 3, 23. Prudens ſciens, viuus *videns*que pereo. Eun. I, 1, 28. *Vide* quid agas. Eun. II, 1, 18. Numquidnam hic quod nolis *vides*? Eun. II, 2, 41. Si non tangendi copia eſt, eho ne *videndi* quidem erit? Eun. IV, 2, 11. Aliud lenius ſodes *vide*. Heaut. III, 1, 50. Aliena vt melius *videant* et diiudicent, quam ſua? Heaut. III, 1, 95. *Vide* quam rem agas. Ad. III, 2, 45. Duxi vxorem: quam ibi miſeriam *vidi*? Ad. V, 4, 13. Poſt de matre *videro*. Hec. IV, 4, 78. Hunc *videre* ſaepe optabamus diem. Hec. IV, 4, 27. *Videas* te atque illum, vt narras. Phorm. II, 3, 21. Fient: me *vide*. Ph. IV, 4, 30.

Videor] Quis *videor*? And. IV, 2, 19. Adeon *videmur* vobis eſſe idonei, in quibus ſic inludatis? And. IV, 4, 19. Audire vocem

viſa ſum modo militis. Eun. III, 2, 1. Quid *videtur* hoc tibi mancipium? Eun. II, 2, 42. Quid *videtur*? Eun. IV, 7, 16. Amici quoque res, eſt *videndum*, in tuto vt conlocetur. Heaut. IV, 3, 11. vide Notas. Videre *videor* iam diem illum. Ad. III, 3, 30.

Vidua] Non, ita me Di ament, auderet facere haec *viduae* mulieri, quae in me fecit. Heaut. V, 1, 81. *Viduam* extrudi turpeſt. Phorm. V, 7, 20.

Vietus] Vetus, *vietus*, veternoſus, ſenex. Eun. IV, 4, 21.

Vigilantia] *Vigilantiam* tuam tun mihi? Ad. III, 3, 44. vide Notas.

Vigilo] Num ille ſomniat ea, quāe *vigilans* voluit? And. V, 6, 8. *Vigilabis* laſſus. Eun. II, 1, 15. Neue vsque ad lucem *vigiles*. Eun. II, 2, 47.

Vilis] Iſtoc *vilius*. Ad. V, 9, 24. Iſtaec vero *vilis* eſt. Phorm. III, 3, 25. Rebus *vilioribus*. Phorm. V, 3, 8. vide Notas.

Vilitas] Haeccine erat ea quae noſtros minuit fructus *vilitas*? Phorm. V, 8, 24.

Villa] Praeterii inprudens *villam*. *Villam* praetereo ſciens. Eun. IV, 2, 5 et 13. Modo iſte homo quam *villam* demonſtrauit Heaut. IV, 4, 9. Abit *villamſt*. Ad. IV, 1, 1. A *villa* mercennarium vidi. Ad. IV, 2, 2.

Villum] Edormiſcam hoc *villi*. Ad. V, 2, 11.

Vincibilis] Iuſtam illam cauſam, facilem, *vincibilem*, optumam? Phorm. I, 4, 49.

Vincio] Cura adſeruandum *vinctum*. And. V, 2, 24. Demiſſis humeris eſſe, *vincto* pectore, Eun. II, 3, 23. Hunc abduce, *vinci*, quaere rem. Ad. III, 4, 36.

Vinco] *Viceris*. And. V, 3, 21. Eludet, vbi te *victum* ſenſerit. Eun. I, 1, 10. Labaſcit, *victuſt* vno verbo. Eun. I, 2, 98. vide Notas. *Vicit* vinum quod bibi. Eun. IV, 5, 1. Aduleſcentulus ſaepe eadem et grauiter audiendo *victus* eſt. Heaut. I, 1, 62. Si te tam leni et *victo* eſſe animo oſtenderis. Heaut. III, 1, 29. Peccaui, fateor: *vincor*. Heaut. IV, 1, 31. Me ſeruolum, qui referire non audebam, *vicit*. Ad. IV, 2, 28. Animus *victus* huius iniuria. Hec. I, 2, 93. Patrio animo *victus*. Hec. II, 2, 2. Illius ſtultitia *victa*, ex vrbe tu rus habitatum migres? Hec. IV, 2, 13. Cum tu horum nil refelles, *vincam* ſcilicet. Phorm. I, 2, 82. Veris *vincor*. Phorm. III, 2, 16.

Violentus] *Violentus* mulierculam eam compreſſit. Phorm. V, 8, 28.

Vinum] Vicit *vinum* quod bibi. Eun. IV, 5, 1. Quid *vini* abſumpſit? Heaut. III, 1, 49. Heri in *vino* quam inmodeſtus fuiſti! Heaut. III, 3, 7. Perſuaſit nox, amor, *vinum*, aduleſcentia. Ad. III, 4, 24. *Vini* plenum. Hec. V, 3, 25.

Violenter] Ita patrem aduleſcentis facta haec tolerare audio *violenter*. Phorm. V, 1, 4.

Violentiſſimus] Ille vbi id reſciuit iratum frater *violentiſſimus*. Eun. V, 4, 32.

Vir] Te iſti *virum* do, amicum, tutorem, patrem. And. I, 5, 60. Vt *virum* fortem decet. And. II, 6, 14. Ehodum bone *vir*. And. III, 5, 10. O, ſalue bone *vir*. And. V, 2, 5. Bonus eſt hic *vir*. 8. Hic *vir* ſit bonus? And. V, 4, 12. Filiae inuenies *virum*. And. III, 3, 39. *Virum* in quouis loco paratum. And. IV, 3, 3. Sentiet qui *vir* ſiem. Eun. I, 1, 21.

Vir es. Eun. I, 2, 74. Nunc, Parmeno, te oſtenderis, qui *vir* ſies. Eun II, 3, 16. Qui tibi nunc *vir* videtur eſſe, hic nebulo magnus eſt. Eun. IV, 7, 15. vide Notas. Neſcis cui maledicas nunc *viro*. Eun. IV, 7, 29. *Virum* bonum eccum Parmenonem incedere video. Eun. V, 3, 9. Nobis cum vno ſemel vbi aetatem agere decretumſt *viro*. Heaut. II, 4, 12. Neque boni neque liberalis functus officium eſt *viri*. Ad. III, 4, 18. Abi, *virum* te iudico. Ad. IV, 2, 25. Eſſe ex alio *viro*, neſcio quo, puerum natum. Ad. IV, 5, 23. *Viris* aduorſari aeque ſtudium eſt. Hec. IV, 1, 5. vide Notas. An quia non delinquunt *viri?* Hec. IV, 4, 41. O *vir* fortis atque amicus. Phor. II, 2, 10. At quem *virum?* quem ego viderim in vita optumum. Phorm. II, 3, 20. Vt eſt ille bonus *vir*. Phorm. IV, 3, 33. *Vir viro* quid praeſtat? Phorm. V, 3, 7. Mi *vir*, non mihi dicis? Phorm. V, 8, 13.

Virgo] Vna parua *virgo*. And. V, 4, 21. Haud ſimilis *virgoſt virginum* noſtrarum. Eun. II, 3, 22. *Virgo* in conclaui ſedet. Eun. III, 5, 35. *Virginem* vitiare ciuem. Eun. V, 2, 18. Forma videt honeſta *virginem*. Eun. I, 2, 52. Ad *virginem* animum adiecit. Eun. I, 2, 63. Eius filiam ille amare coepit *virginem*. Heaut. I, 1, 45. vide Notas. Pro *virgine* dari nuptum non poteſt. Ad. III, 2, 48. *Virgo* ex eo compreſſa grauida facta eſt. Ad. III, 4, 28. An ſedere oportuit domi *virginem* tam grandem? Ad. IV, 5, 39. Narratque, vt *virgo* ab ſe integra etiam tum ſiet. Hec. I, 2, 70. Nocte illa prima *virginem* non attigit. Hec. I, 2, 61. Cum *virgine* vna aduleſcens cubuerit plus potus, ſeſe illa abſtinere vt potuerit? Hec. I, 2, 63. *Virgo* ipſa facie egregia. *Virgo* pulchra. Phorm. I, 2, 50 et 54. Ille indotatam *virginem* atque ignobilem daret illi? Phorm. I, 2, 70. Vt potui, nuptum *virginem* locaui huic aduleſcenti. Phorm. V, 1, 25.

Virilis] Animo *virili* praeſentique ſis, para. Phorm. V, 7, 64.

Virtus] Imperatoris *virtutem* noueram, et vim militum. Eun. IV, 7, 8. Conlaudaui ſecundum facta et *virutes* tuas. Eun. V, 8, 60. Haec ſunt tamen ad *virtutem* omnia. Heaut. I, 2, 33. Ornatus eſſes ex tuis *virtutibus*. Ad. II, 1, 22. Numquam ita magnifice quicquam dicam, id *virtus* quin ſuperet tua. Ad. II, 3, 4. Antiqua *virtute* ac fide. Ad. III, 3, 88. Facio te apud illum Deum: *virtutes* narro. Ad. IV, 2, 88. Quem actoris *virtus* nobis reſtituit locum. Phorm. Prol. 33.

Vis] Haut verear, ſi in te ſolo ſit ſitum: ſed vt *vim* queas ferre. And. I, 5, 42. vide Notas. Vna falſa lacrimula, quam oculos terendo miſera vix *vi* expreſſerit. Eun. I, 1, 33. Vel *vi*, vel clam, vel precario. Eun. II, 3, 28. Sine *vi*. Eun. IV, 7, 20. Huc redde, niſi *vi* mauis eripi. Eun. IV, 7, 26. Si *vim* faciet, in ius ducito hominem. Eun. IV, 7, 30. Nequam in illum Thais *vim* fieri ſinat. Eun. V, 4, 41. *Vi* et via peruolgata patrum. Heaut. I, 1, 49. Hic me magnifice effero, qui *vim* tantam in me et poteſtatem habeam tantae aſtutiae. Heaut. IV, 3, 32. Errat longe, mea quidem ſententia, qui imperium credat grauius eſſe aut ſtabilius, *vi* quod fit, quam illud quod amicitia adiungitur. Ad. I, 1, 42.

1, 42. Cui miſerae indigne per *vim* vitium obtulerat. Ad. III, 2, 10. Summa *vi* defendam has. Quod vos *vis* cogit, id voluntate impetret. Ad. III, 4, 45 et 47. vide Notas. *Vis* eſt haec quidem. Ad. V, 8, 20. *Vi* coepi cogere. Hec. II, 2, 26. Ipſe eripuit *vi*, in digito quem habuit, virgini abiens anulum. Hec. IV, 1, 59. Homo ſe fatetur *vi* in via neſcio quam compreſſiſſe. Hec. V, 3, 30. Ni *vis* boni in ipſa ineſſet forma, haec formam extinguerent. Ph. I, 2, 57. *Vi* coactum te eſſe. Phorm. I, 4, 56.

Viſo] Id *viſo*, tun an illi inſaniant. And. III, 3, 3. Ego hanc *viſam*. And. IV, 2, 25. Idque adeo *viſam*, ſi domi eſt. Eun. III, 4, 7. Si forte frater redierit *viſo*. Ad. IV, 2, 10. Noſtra ilico it *viſere* ad eam. Hec. I, 2, 114. Quod heri nemo voluit *viſentem* ad eam te intro admittere. Hec. II, 1, 40. Nunc ad eam *viſam*. Ne mittas quidem *viſendi* cauſa quemquam. Hec. III, 2, 4 et 7. Voltisne eamus *viſere*? Phorm. I, 2, 52. Demiphonem, ſi domi eſt, *viſam*. Phorm. V, 7, 6.

Vita] Id ego arbitror, adprime in *vita* eſſe vtile. And. I, 1, 34. Habere fere *vitae* modum. And. I, 1, 63. *Vitae* qui auxilium tulit. And. I, 1, 115. Sapienter *vitam* inſtituit. Pudice *vitam* parce ac duriter agebat. And. I, 1, 40 et 47. Hic dies aliam *vitam* defert. And. I, 2, 18. vide Notas. Quae mihi ſuum animum atque omnem *vitam* credidit. And. I, 5, 37. Paene inluſi *vitam* filiae. And. V, 1, 3. Mea quidem hercle certe in dubio *vita* eſt. And. II, 2, 10. Ego Deorum *vitam* eapropter ſempiternam eſſe arbitror. And. V, 5, 3. Ne hoc gaudium contaminet *vita* aegritudine aliqua. Eun. III, 5, 4. Vsquedum ille *vitam* illam colet inopem. Heaut. I, 1, 84. *Vitaſt* eadem. Heaut. II, 3, 24. Quo ſtudio *vitam* ſuam te abſente exegerit. Heaut. II, 3, 39. Cotidianae *vitae* conſuetudinem. Heaut. II, 3, 42. Spem *vitae* dare. Heaut. IV, 1, 23. Deorum *vitam* apti ſumus. Heaut. IV, 3, 15. Vllamne ego rem vmquam in *vita* mea volui? Heaut. V, 3, 4. Ego hanc clementem *vitam* vrbanam, atque otium ſecutus ſum. Ruri agere *vitam*. Ad. I, 1, 17 et 20. Noſtram omnium *vitam*. Ad. III, 2, 33. vide Notas. Gnatae *vita* in dubium veniet. Ad. III, 2, 42. Non tu hoc argentum perdis, ſed *vitam* tuam. Ad. III, 3, 56. Hancine *vitam*? hoſcine mores? Ad. IV, 7, 40. Inſpicere, tanquam in ſpeculum, in *vitas* omnium iubeo. Ad. III, 3, 61. Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad *vitam* fuit. Ego *vitam* duram, quam vixi vſque adhuc, prope decurſo ſpatio omitto. Ille ſuam ſemper egit *vitam* in otio, in conuiuiis. Contriui in quaerundo *vitam* atque aetatem meam. Ad. V, 4, 1. 5. 9 et 15. Alienum a *vita* mea videtur. Ad. V, 8, 21. Id non fieri ex vera *vita*. Ad. V, 9, 30. Quo quiſque pacto hic *vitam* veſtrorum exigat. Hec. II, 1, 19. vide Notas. Hancine ego *vitam* parſi perdere? Hec. III, 1, 2. In eandem *vitam* te revolutum denuo video eſſe. Hec. IV, 4, 69. Tua quidem hercle certo *vita* haec expetenda optandaque eſt. Phorm. I, 3, 12. Nullaſt mihi *vita* expetenda. Phorm. II, 1, 24. Cui in opere *vita* erat. Phorm. II, 3, 16. vide Notas. At quem virum? quem ego viderim in *vita* optu-

optumum. Phorm. II, 3, 20. *Vita* vt in tuto foret. Phorm. V, 1, 7.

Vitio] Virginem, quam erat dono dederat miles, *vitiavit*. Eun. IV, 3, 12. Filiam eius virginem *vitiauit*. Ad. III, 4, 21. Virginem *vitiaſti*, quam te non ius fuerat tangere. Ad. IV, 5. 52.

Vitium] Quam rem *vitio* dent. And. Prol. 8. Neque de *vitio* virginis. Eun. IV, 4, 54. In amore haec omnia inſunt *vitia*. Eun. I, 1, 14. Date creſcendi copiam, nouarum qui ſpectandi faciunt copiam; ſine *vitiis*. Heaut. Prol. 30. Illi nil *viti* eſt relictum, quin id itidem ſit tibi. Heaut. V, 3, 19. Laudin an *vitio* duci factum id oporteat. Ad. Prol. 5. Cui miſerae indigne per vim *vitium* obtulerat. Ad. III, 2, 10. Hoc *vitio* datur. Ad. III, 3, 65. Solum vnum hoc *vitium* ſenectus adfert hominibus. Ad. V, 3, 47. Ei nouum interuenit *vitium* et calamitas. Hec. Prol. 2. Illud mihi *vitium*ſt maxumum. Hec. I, 2, 37. *Vitium* eſt oblatum virgini. Hec. III, 3, 23.

Vitupero] Id iſti *vituperant* factum. And. Prol. 15. Multimodis cum iſtoc animo es *vituperandus*. Phorm. III, 1, 1.

Viuo] Libera *viuendi* fuit poteſtas. And. I, 1, 26. vide Notas. Prope adeſt, cum alieno more *vivendum*ſt mihi: ſine nunc meo me *vivere* interea modo. And. I, 1, 125 et 126. Potius quam honeſte in patria pauper *viveret*. Eun. IV, 5, 3 vide Notas. Ego pol hodie, ſi *vivo*, tibi oſtendam. And. V, 2, 25. Habeat, valeat, *vivat* cum illa. And. V, 3, 18. Si tecum *vivit*. Eun. III, 1, 20. Egon formidoloſus? nemoſt hominum qui *vivat*, minus. Eun. IV, 6, 19. Non ſibi ſoli poſtulat te *viuere*. Eun. III, 2, 28. Ecquis me hodie *viuit* fortunatior? Eun. V, 8, 1. Hoc quod fit, vbi non vere *viuitur*. He. I, 1, 102. vide Notas. Hunccine erat aequom ex illius more, an illum ex huius *viuere*? Heaut. I, 2, 29. Tibi autem porro vt non ſit ſuaue *viuere*. Heaut. III, 1, 73. Deſertae *viuimus*. He. II, 4, 11. Et *viuo* et valeo. He. II, 3, 3. vide Notas. Valet atque *viuit*. He. III, 1, 21. Modo liceat *viuere*, eſt ſpes. Heaut. V, 2, 28. Qui ſe ſine hac iurabat vnum numquam *victurum* diem. Adelph. III, 2, 34. *Viuere* etiam nunc lubet. Ad. III, 3, 91. Vitam duram quam *vixi* vſque adhuc. Adelph. V, 4, 5. Sibi *vixit*: ſibi ſumptum fecit. Adelph. V, 4, 11. *Vixit*, dum *vixit*, bene. Hec. III, 5, 11. O omnium, quantum quantum eſt qui *viuunt*, hominum homo ornatiſſime. Ph. V, 6, 13. Vt ſit qui *viuat*. Phorm. V, 2, 5.

Viuus] *Viuus* videnſque pereo. Eun. I, 1, 28. Me *viuo*. Heaut. I, 1, 51. Si me *viuom* vis, pater, ignoſce. He. V, 5, 7. Illum *viuum* et ſaluom vellem. Hec. III, 5, 14.

Vix] *Vix* tandem ſenſi ſtolidus. And. III, 1, 12. *Vix* me contineo. Eun. V, 2, 20. *Vix* ſuffero. He. II, 4, 20. *Vix* humane patitur. Ad. I, 2, 65. Cupio, et *vix* contineor. Hec. IV, 3, 9. *Vix* tandem. Ph. II, 1, 4.

Vlciſcor] Hoc tempus, praecauere mihi me, haut te *vlciſci*, monet. And. III, 5, 18. vide Notas. Malo ego nos proſpicere, quam hunc *vlciſci*, accepta iniuria. Eun. IV, 6, 24. Iniurium autem eſt *vlciſci* aduerſarios? Hec. I, 1, 15. Hunc inpuratum poterimus noſtro modo *vlciſci*. Ph. V, 7, 69.

Vlcus] Quid minus vtibile fuit, quam hoc *vlcus* tangere? Ph. IV, 4, 9.

Vllus] Cenſen me verbum potuiſſe *vllum* proloqui? aut *vllam* cauſam? And. I, 5, 21. Nolo tibi *vllam* commodum intercludier. And. III, 3, 41. vide Notas. Nec mora *vlla* eſt, quin iam vxorem ducam. And. V, 6, 7. Quae res in ſe neque conſilium, neque modum habet *vllum*. Eun. I, 1, 13. Ne vim facias *vllam* in illam. Eun. IV, 7, 37. Vt numquam *vlla* amori veſtro incidere poſſit calamitas He. II, 4, 15. Neque legem putat tenere ſe *vllam*. Ad. I, 2, 6. Si facere poſſum *vllo* modo. Hec. II, 2, 24.

Vlterior] Sed eccum ipſum. Qui eſt *vlterior*? Ph. IV, 2, 10.

Vltimus] Eſt mihi *vltimis* conclaue in aedibus quoddam retro. He. V, 1, 29. Quis hic eſt ſenex, quem video in *vltima* platea? Ph. I, 4, 37.

Vltro] *Vltro* ad me venit. And. I, 1, 73. Te *vltro* accuſabit: et dabis *vltro* ei ſupplicium. Eun. I, 1, 24 et 25. vide Notas. Noui ingenium mulierum: nolunt vbi velis: vbi nolis cupiunt *vltro*. Eun. IV, 7, 43. Sibi fieri iniuriam *vltro*. Adelph. IV, 3, 4. vide Notas. Etiamne *vltro* accuſatum aduenit? Ph. II, 3, 13.

Vna] Cum quibus erat cumque *vna*, iis ſeſe dedere, And. I, 1, 36. Haut conuenit *vna* ire cum amica Imperatorem in via. Eun. III, 2, 42. Eccum Dromonem cum Syro *vna*. He. II, 2, 12. vide Notas. Quaeſo vt *vna* mecum ad matrem virginis eas. Ad. IV, 3, 7. Cum virgine *vna* adoleſcens cubuerit. Hec. I, 2, 63. *Vna* tecum bona, mala, tolerabimus. Ph. III, 3, 23.

Vnciatim] *Vnciatim* vix de demenſo ſuo, ſuum defraudans genium, comperſit miſer. Phorm. I, 1, 9.

Vnctus] Ten aſymbolum venire, *vnctum* atque lautum e balneis? Ph. II, 2, 25.

Vnguentum] Obſonat, potat, olet *vnguenta*; de meo. Adelph. I, 2, 41.

Vnguis] Vt ego *vnguibus* facile illi in oculos inuolem venefico? Eun. IV, 3, 6.

Vnicus] *Vnicam* gnatam ſuam cum dote ſumma filio vxorem vt daret. And. I, 1, 73. Huic iam manſiſſet *vnicus* gnatus domi. He. III, 2, 29. Senem ſeſe eſſe dicere, illum autem eſſe *vnicum*. Hec. I, 2, 43. Quid ſi filiam ſuam *vnicam* locaret? Ph. V, 3, 41.

Vniuerſus. Vniuerſus] Hui, *vniuerſum* triduum? Eun. II, 1, 18. Qui vobis *vniuerſis* et populo placent. Ad Pr. 19. Ei illi *vniuerſum* abripiet. Ph. I, 1, 11.

Vniuſmodi] Parentum iniuriae *vniuſmodi* ſunt ferme He. I, 2, 31.

Vnus] *Vnus* et item alter. And. I, 1, 50. At mihi *vnus* ſcrupulus etiam reſtat. And. V, 4, 37. Qui mihi nunc *vno* digitulo forem aperit. Eun. II, 2, 53. *Vnum* hoc ſcio. Eun. V, 2, 38. *Vna* iniuria eſt tecum; altera eſt tecum. Ph. V, 7, 90.

Vnusquisquis] *Vnum quidquid*, quod quidem erit belliſſimum, carpam. Ad IV, 2, 51.

Vnusquisuis] *Vna* harum *quaeuis* cauſa me vt faciam monet. And. V, 4, 1.

Vocabulum] Tanquam Philoſophorum habent diſcipuli ex ipſis *vocabula*. Eun. II, 2, 32. vide Notas.

Voco] Iam ferme moriens me *vocat*. And. I, 5, 49. Ad coenam

vocant.

vocant. Eun. II, 2, 28. Qui *vocare?* Ad. V, 6, 3.

Volgo] *Volgo* quod dici ſolet. And. II, 5, 15. *Volgo* audio dici. Victum *volgo* quaerere. He. III, 1, 12 et 38. *Volgo* faciunt. He. V, 2, 4.

Volgus] *Volgus* ſeruorum. And. III, 4, 4. *Volgus* quae ab ſe ſegregant. He. II, 4, 6. *Volgus* quod male audit mulierum. Hec. IV, 2, 24.

Volnus] Qui abſtergerem *volnera?* Eun. IV, 7, 9.

Volo] Quid ceſſas? *vola.* Hec. III, 4, 24.

Volo] Paucis te *volo.* And. I, 1, 2. Ita *volo* itaque poſtulo vt fiat. And. III, 3, 18. Quis me *volt?* And. V, 3, 1. Sine me pervenire quo *volo.* Eun. I, 2, 44. Nolunt, vbi *velis:* vbi nolis cupiunt vltro. Eun. IV, 7, 43. Omnis vos oratos *volo.* Heaut. Prol. 26. Quid *vis* tibi? Heaut. I, 1, 9. Numquid *vis?* Ad. III, 3, 78. Quam *vellem* Ad. IV, 2, 16. Quae numquam quicquam erga me commeritaſt, pater, quod nollem, et ſaepe meritam quod *vellem* ſcio. Hec. III, 5, 37. Numquid aliud me *vis?* Ph. I, 2, 101.

Voltus] *Voltu* adeo modeſto, adeo venuſto, vt nil ſupra. And. I, 1, 93. Vero *voltu.* And. V, 1, 20. Triſtis ſeueritas ineſt in *voltu.* And. V, 2, 16. *Voltus* quoque hominum fingit ſcelus. He. V, 1, 14. *Voltum* contemplamini. Ph. I, 4, 33. Nunc geſtus mihi *voltuſ*que eſt capiendus nouos. Ph. V, 6, 50.

Voluntas] Tu coactus tua *voluntate* es. And. IV, 1, 34. Praeter ciuium morem atque legem, et ſui *voluntatem* patris. And. V, 3, 9. Dictus filius tuus tua *voluntate.* He. V, 4, 2. Quod vos vis cogit, id *voluntate* impetret. Ad. III, 4, 45. vide Notas. Vt ſua *voluntate* id quod eſt faciundum faciat. Ph. V, 3, 2.

Voluo] Satis diu iam hoc ſaxum *voluo.* Eun. V, 8, 55.

Volupe] Bene factum; et *volupeſt.* Hec. V, 4, 17. Venire ſaluom *volupeſt.* Ph. IV, 3, 5.

Voluptas] Egon huius memoriam patiar meae *voluptati* obſtare? And. V, 4, 41. *Voluptates* eorum propriae ſunt. And. V, 5, 4. O mearum *voluptatum* omnium inuentor, inceptor, perfector. And. V, 8, 4. *Voluptatem* magnam nuntias. Heaut. I, 2, 10. Haec non *voluptati* tibi eſſe, ſatis certo ſcio. He. I, 1, 19. Nec fas eſſe vlla me *voluptate* hic frui. He. I, 1, 97. Abs te vt blanditiis ſuis quam minimo pretio ſuam *voluptatem* expleat. Hec. I, 1, 12.

Voro] Quo pacto ex iure heſterno panem atrum *vorent.* Eun. V, 4, 17.

Vorſum] Cliuos deorſum *vorſum* eſt. Ad. IV, 2, 36.

Vorſura] *Vorſura* ſoluis. Ph. V, 2, 15. vide Notas.

Vorto. Verto] Bene *vertendo.* Eun. Prol. 7. Redigam, vt quo ſe *vortat*, neſciat. He. V, 1, 73. Di bene *vortant.* Ad. III, 4, 10. Quae res tibi *vortat* male. Ad. III, 1, 37. Quo me *vortam?* Hec. IV, 1, 1. Di *vortant* bene quod agas. Hec. I, 2, 121. Quae quidem illi res *vortat* male. Ph. IV, 3, 73.

Voueo] *Vouiſſe* hunc dicam, ſi ſaluos domum rediiſſet vmquam, vt me ambulando rumperet. Hec. III, 4, 20.

Vox] Audire *vocem* viſa ſum modo militis. Eun. III, 2, 1. Matris *vox* viſaſt Philumenae. Hec. III, 1, 38. Neque *voce* alia, ac res monebat ipſa, poterat conqueri. Hec.

Hec. III, 3, 15. vide Notas. Enimvero *voce*ſt opus. Ph. V, 7, 92.

Vrbanus] Clementem vitam *vrbanam*. Ad. I, 1, 17.

Vrbs] Neque agri neque *vrbis* odium me vmquam percipit. Eun. V, 5, 2. Seruolum ad eam in *vrbem* miſit. Heaut. I, 2, 17. Agelli eſt hic ſub *vrbe* paulum. Ad. V, 8, 26. Huc raro in *vrbem* commeat. Hec. I, 2, 100. Ex *vrbe* tu rus habitatum migres? Hec. IV, 2, 13. Pamphilamne hac *vrbe* priuari ſines? Ph. III, 2, 32.

Vro] *Vro* hominem. Eun. II, 2, 43. Te vt male *vrat*. Eun. III, 2, 48.

Vſpiam] Si abſis *vſpiam*. *Vſpiam*. ceciderit. Ad. I, 1, 3 et 12.

Vſquam] Neque iſtic, neque alibi tibi erit *vſquam* in me mora. And. II, 5, 9. Numnam eius color pudoris ſignum *vſquam* indicat? And. V, 3, 7. Neque virgo eſt *vſquam*: neque ego. Eun. II, 3, 2. Numquam etiam fui *vſquam*, quin me omnes amarint plurimum. Eun. V, 8, 62. Ita, vt *vſquam* fuit ſide quiſquam optima. Ad. II, 1, 7. Quaſi iam *vſquam* tibi ſint viginti minae. Ad. II, 2, 15. An proferendum hoc tibi videtur *vſquam*? Ad. III, 2, 39. Quod minime eſt opus *vſquam* efferri. Adelph. IV, 4, 16. An quiſquam *vſquam* gentium eſt aeque miſer? Hec. III, 1, 13.

Vſque] *Vſque* ad necem. And. I, 2, 28. *Vſque* adhuc. And. I, 5, 27. *Vſque* adeo donec perpulit. And. IV, 1, 38. Vt defetiger *vſque*. Eun. II, 1, 14. *Vſque* ad lucem vigiles. Eun. II, 2, 47. Ex Aethiopia eſt *vſque* haec. Eun. III, 2, 18. *Vſque* illi de me ſupplicium dabo. He. I, 1, 86. *Vſque* ad necem. Ad. II, 1, 28. *Vſque* ambo defeſſi ſumus. Ei *vſque* os praebui. Ad. II, 2, 5 et 7. *Vſque* aduorſa tempeſtate vſi ſumus. Hec. III, 4, 9. Progeniem veſtram *vſque* ab auo atque atauo proferens. Ph. II, 3, 48.

Vſus] Nec magis ex *vſu* tuo. Eun. V, 8, 47. Mihi ſic eſt *vſus*. Heaut. I, 1, 28. Tibi quod ex *vſu* ſiet. He. I, 2, 36. Non *vſus* veniet, ſpero. He. III, 2, 42. Quid facto *vſus* ſit. Ad. III, 3, 75. Siquid *vſus* venerit. Ad. V, 6, 7. Non *vſus* facto eſt mihi. Hec. III, 1, 47. Si eſſet noſtro ex *vſu*. Hec. IV, 1, 33. Ex *vſu* quod eſt, id perſequar. Hec. IV, 3, 10. Mi *vſus* venit. Ph. I, 2, 23.

Vt] Modo *vt* poſſim. And. II, 4, 6. Amabo *vt* illuc transeas. Eun. III, 3, 31. Si ita eſt, facturus *vt* ſit officium ſuum. Ad. III, 5, 4. vide Notas. Hicine *vt* tibi reſpondeat? Ph. V, 8, 3.

Vt. Quemadmodum] Age age, *vt* lubet. And. II, 1, 10. *Vt* tu plus vides. And. IV, 3, 23. vide Notas. *Vt* fit. Eun. I, 2, 18. Ita *vt* res ſeſe habet. He. IV, 3, 24. *Vt* quiſque ſuum volt eſſe, ita eſt. Ad. III, 3, 45. Faciam *vt* mones. Hec. IV, 4, 97. *Vt* homo eſt. Ph. V, 2, 9.

Vt. Poſtquam] *Vt* hinc te introire iuſſi. And. III, 4, 11. *Vt* hoſce inſtruxit. Eun. IV, 7, 12. *Vt* hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa. Ad. IV, 4, 10. Vxorem *vt* duxit. Hec. V, 1, 26. *Vt* abii abs te. Ph. IV, 3, 12.

Vt. Quomodo. Quam valde] *Vt* falſus animi es. Eun. II, 2, 43. vide Notas. *Vt* errat. He. IV, 8, 3. O Fortuna, *vt* numquam perpetua es data. Hec. III, 3, 46. vide Notas. *Vt* ludos facit. Phorm. V, 7, 52.

Vt vt] *Vt vt* erat. He. I, 1, 26. Haec *vt vt* ſunt. He. IV, 8, 30. vide Notas. *Vt vt* haec ſunt acta.

Ad.

Ad. II, 2, 40. *Vt vt* haec ſunt. Ph. III, 2, 46.

Vtcumque] *Vtcumque* opuſt. And. IV, 3, 21. *Vtcumque*, vbicumque opus eſt. He. III, 3, 17.

Vter] Harum duarum conditionum nunc *vtram* malis, vide. He. II, 3, 85. *Vtrum* volt. He. V, 5, 14. *Vtrum* malis ſcio. Hec. III, 5, 15.

Vterque] *Vtraeque* res. And. I, 5, 52. *Vterque*, mater et pater. Eun. V, 2, 1. *Vtrique* ab *vtriſque* deuincimini. He. II, 4, 14. Vehemens *vtramque* in partem es nimis. He. III, 1, 31. vide Notas. Curemus aequam *vterque* partem. Ad. I, 2, 50. Quam *vterque* eſt ſimilis ſui. Ph. III, 2, 16. *Vterque vtrique* eſt cordi. Ph. V, 3, 17.

Vteruis] Qui *vtramvis* recte norit, ambas nouerit And. Pr. 10. In aurem *vtramuis* otioſe vt dormias. He. II, 3, 101. Si *vtrumvis* horum, mulier, vnquam tibi viſus forem. Hec. IV, 1, 10.

Vti] Ita *vti* ſi eſſet filia. Eun. I, 2, 37. Ita *vti* quae ornantur ſibi. He. II, 3, 47. Ita *vti* decet. Ad. IV, 7, 37. Si quaeret me, *vti* tum dicas. Hec. I, 2, 3. Ita *vti* par fuit. Ph. V, 7, 15.

Vtibilis] Quid minus *vtibile* fuit? Ph. IV, 4, 9.

Vtilis] Id ego arbitror adprime in vita eſſe *vtile*. And. I, 1, 34. Quibus illud maxume *vtile* eſt. And. V, 1, 16. In metu eſſe hunc, illi eſt *vtile*. He. I, 2, 25. Non eſt *vtile* huic. Adelph. III, 2, 43. vide Notas. Neque honeſtum mihi, neque *vtile* ipſi virgini eſt. Hec. I, 2, 76.

Vtilitas] *Vtilitatem* in ea re faciam vt cognoſcas meam. Eun. II, 3, 18.

Vtinam] *Vtinam* id ſit quod ſpero. And. V, 4, 28. *Vtinam* eſſet mihi pars aequa amoris tecum. Eun. I, 2, 11. *Vtinam* ita Di faxint. He. I, 1, 109. *Vtinam* hoc perpetuum fiat gaudium. Ad. V, 9. 15. *Vtinam* ſciam ita eſſe iſtuc. Hec. IV, 1, 21. Quod *vtinam* ne Phormioni id ſuadere in mentem incidiſſet. Ph. I, 3, 5.

Vtiquam] Vſque illud viſum eſt Pamphilo ne *vtiquam* graue. Hec. I, 2, 50. vide Notas. Id vero ne *vtiquam* honeſtum eſſe arbitror. Hec. III, 3, 43. vide Notas.

Vtor] *Vſum* pro ſuis. And. Prol. 14. Nihil circum itione *vſus* es. And. I, 2, 31. vide Notas. Solae *vtuntur* his Reginae. Eun. I, 2, 88. Facili me *vtetur* patre. He. II, 1, 5. Scio te non eſſe *vſum* antehac amicitia mea. Ad. II, 3, 42. Mea, quae praeter ſpem euenere, *vtantur* ſine. Ad. V, 3, 29. Huic aliquid paulum prae manu dederis, vnde *vtatur*. Ad. V, 9, 24. Eodem vt iure *vti* ſenem liceat, quo iure ſum *vſus* adoleſcentior. Vetere in noua coepi *vti* conſuetudine. Hec. Alt. Prol. 2, 3 et 29. Alias vt *vti* poſſim cauſa hac integra. Hec. I, 2, 5. Ne ſimili *vtamur* fortuna atque *vſi* ſumus. Phorm. Prol. 32. Sciſti *vti* foro. Ph. I, 2, 29. Sic ſum: ſi placeo, *vtere*. Ph. III, 2, 42. Duplici ſpe *vtier*. Ph. IV, 2, 13.

Vtrum] *Vtrum* praedicemne an taceam? Eun. IV, 4, 53. *Vtrum* ſtudione id ſibi habet, an laudi putat fore? Ad. III, 3, 28. *Vtrum* ſtultitia facere ego hunc an malitia dicam? Ph. IV, 3, 54.

Vxor] Siue iſta *vxor* ſiue amica eſt, grauida e Pamphilo eſt. And. I, 3, 11. *Vxor* tibi ducenda eſt. And. I, 5, 19. Quam ego animo egregie caram pro *vxore* habuerim. And. I, 5, 38. Filius, quantum audio, *vxore* excidit. And.

And. II, 5, 12. Domus, *vxor*, liberi iuuenti. And. V, 3, 20. Amicam vt habeas prope iam in *vxoris* loco. He. I, 1, 52. *Vxorem* numquam habui. *Vxorem* duxit. Ad. I, 1, 19 et 21. *Vxor* ſine dote veniet. Ad. IV, 7, 21. Cur non domum *vxorem* acceſſis? Ad. V, 7, 6. *Vxorem* deducit domum. Hec. I, 2, 60. Quid mulieris *vxorem* habes? Reduc *vxorem*. Hec. IV, 4, 24 et 34. Quod habes, ita vt voluiſti, *vxorem* ſine mala fama palam. Ph. I, 3, 17 vide Notas. Nullam mihi malim quam iſtanc *vxorem* dari. Ph IV, 3, 53. Dualne is *vxores*? Ph V, 2, 27. vide Notas.

Vxorius] Abhorrenti ab re *vxoria*. And. V, 1, 10.

INDEX AVCTORVM

QVI APVD SCHOLIASTAS ET IN COMMENTARIIS, INPRIMIS LINDENBROGII, LAVDANTVR, VEL EMENDANTVR, VEL ILLVSTRANTVR.

Accius, T. I, p. XXVIII. Adel. V, 4, 17.
Acta concilii Chalcedonenſis Mſ. Eun. IV, 6, 15.
Achilles Tatius, And. II, 1, 3. Eun. II, 3, 74. III, 1, 23. III, 5, 32. IV, 5, 6.
Adamantius, Eun. III, 5, 53.
Adeſio, Eun. IV, 4, 22.
Aelianus, And. IV, 4, 30.
Afranius, T. I, p. XXIV. Adel. III, 4, 34.
Aeſchylus, T. I, p. XXXI.
A. Gellius, Phorm. V, 7, 71.
Alcuinus, And. I, 1, 34.
Alexander Aphrodiſ. And. V, 3, 7.
Alexis, And. V, 4, 17. Hec. IV, 3, 2.
Aldhelmus, Eun. IV, 6, 15.
Ambiuius Terentii hiſtrio, Phorm. II, 2, 1.
Ambroſius, Heaut. II, 1, 8.
Ammianus Marcell. And. IV, 4, 43. IV, 6, 25.
Amphis, Hec. III, 4, 11.
Anacreon explicatur T. I, p. 250. it. Eun. II, 3, 66.
Antipater, T. I, p. 251.
Antiphanes, And. I, 1, 43. II, 2, 32. Eun. II, 2, 1. Phorm. II, 1, 47.
Apollodorus, T. I, p. XXIV. And. V, 5, 3, Hec. I, 1, 1. II, 1, 17. III, 1, 6. III, 3, 20. III, 4, 26. Ph. I, 1, 15. I, 2, 37. II, 1, 51. III, 1, 18. III, 3, 30. IV, 1, 9. 21. IV, 3, 42. 63.
Apuleius, Eun. I, 2, 5. emendatur, Eun. II, 3, 26. IV, 5, 6. Heaut. II, 3, 65. Phorm. IV, 4, 25.
Ariſtaenetus, Eun. IV, 3, 24. Phorm. III, 2, 20.
Ariſtides, And. I, 1, 30. 135.
Ariſtophanes, T. I, p. XXVI. And. IV, 2, 5. Eun. III, 5, 43. IV, 4, 22. Phorm. II, 1, 53.
Ariſtoteles, And. IV, 1, 58. IV, 4, 30. Phorm. IV, 1, 9.
Arnobius, Eun. IV, 5, 23.

Artemidorus, T. I, p. XXVII. Eun. I, 2, 5.
Arrianus, And. I, 1, 12. Eun. III, 5, 38. Adel. II, 1, 40.
Aſper, Adel. III, 2, 25. IV, 2, 20. Phorm. I, 2, 24.
Aſterius Epiſc. Eun. V, 4, 38.
Athenaeus, T. I, p. XXV. And. p. 7. And. I, 1, 30. T. I, p. 252.
Auguſtinus, And. II, 1, 5. 6. IV, 3, 15. Eun. III, 5, 36. IV, 3, 24. V, 6, 23. Phorm. IV, 4, 27.
Auſonius, Eun. II, 3, 26. V, 6, 23. Heaut. II, 3, 50. Phorm. II, 1, 11.
Axionicus, Eun. II, 2, 13.
Calpurnius, He. V, 1, 56.
Caecilius, And. IV, 5, 10. Eun. IV, 4, 4. IV, 7, 45. Adel. IV, 5, 34. Hec. Prol. Alt. 1. 6. 15.
Caelius Sedulius, And. Prol. 17.
C. Caeſar, T. I, p. XXIV.
Calliopius recitator Terentii, And. V, 6, 11.
Carcinus Tragicus, Hec. II, 1, 17.
Caſſiodorus, Eun. II, 3, 24.
Cato, T. I, p. XXI. ſeqq. Phorm. IV, 3, 6.
Catullus, And. IV, 3, 3. Eun. II, 3, 74.
Cicero, T. I, p. XXIV. XXX. And. Prol. 5. 7. 17. 22. I, 1, 16. reprehenditur I, 1, 41. 86. 107. I, 3, 1. 13. I, 5, 2. II, 1, 19. III, 3, 33. III, 4, 3. III, 5, 12. IV, 1, 1. IV, 5, 14. V, 2, 16. V, 4, 4. 28. Eun. I, 1, 10. I, 2, 92. III, 2, 3. 51. III, 5, 7. IV, 3, 24. IV, 4, 24. IV, 7, 26. V, 3, 2. Adel. II, 1, 9. III, 3, 8. 47. IV, 5, 47. 51. 58. Hec. II, 1, 15. 16. 36. III, 5, 25, 65. IV, 1, 36. IV, 2, 4. IV, 4, 80. V, 2, 13. V, 3, 13. Phorm. Prol. 28. 30. 33. I, 3, 2. I, 4, 31. II, 1, 1. 37. 40. II, 2, 15. II, 3, 4. 12. 43. IV, 3, 6. 63. V, 7, 43. 44.
Cincius, T. I, p. XXXI.
Clemens Alexand. Adel. II, 1, 40. Phorm. IV, 4, 26.
Codex Iuſtin. Eun. III, 4, 3.
Codex Theodoſ. And. IV, 4, 30.
Columella, Adel. II, 2, 33. T. II, p. 396.
Concilium Chalcedonenſe, Eun. IV, 6, 15.
Cornelius Nepos, T. I, p. XXI. ſeq.
Coſconius, T. I, p. XXIII.
Cyrillus, Adel. IV, 7, 32.
Demoſthenes, And. I, 1, 16. Adel. III, 4, 24. Phorm. I, 2, 18. 75. II, 3, 57.
Digeſta iuris, And. I, 1, 12. 52. Phorm. II, 1, 62. 63.
Dio Caſſius, T. I, p. 524. Phorm. IV, 4, 25.
Dio Chryſoſtom. Tom. II, p. 396.
Dio Pruſaeus, And. I, 1, 12. Adel. IV, 2, 15.
Diodorus Siculus, Hec. III, 3, 18.
Diomedes, T. I, p. XXX. And. p. 6. And. I, 2, 4.
Dionyſius Halicarnaſ. And. I, 1, 34. Eun. III, 5, 43. Phorm. II, 1, 53.
Dionyſius P.P. Eun. IV, 7, 19.
Diphilus, Adel. Prol. 8. it. II, 4, 11.
Duodecim Tabb. Eun. III, 3, 9.
Ecloga Baſilicor. And. II, 2, 32.
Ennius, And. II, 5, 18. III, 2, 25. Adel. I, 2, 26. Hec. I, 2, 60. Phorm. I, 2, 24. I, 3, 5. II, 1, 57. II, 2, 25. III, 1, 1. V, 4, 2, V, 8, 39.
Ennodius, And. V, 4, 38.
Epicurus, And. V, 5, 3.
Euanthius, Tom. I, p. XXV,
Eubulus, And. I, 1, 61.
Eupolis, T. I, p. XXVI. Eun. II, 2, 20.
Euripides, And. I, 1, 34. Hec. II, 1, 17.
Feneſtella, T. I, p. XXI.
Feſtus, Eun. II, 3, 22. Hec. II, 1, 41.

Fl

Fl. Vopiſcus, Eun. III, 1, 36.
Galenus, Phorm. IV, 1, 9.
Gerbertus, T. II, p. 216.
Gloſſ. Philoxeni. And. I, 1, 34. I, 3, 3. II, 6, 26. Phorm. V, 8, 53.
Gloſſae Placidi, Phorm. I, 4, 53. ad Donatum.
Gloſſae Latinae, Eun. II, 2, 13.
Guntherus, Adel. IV, 7, 22.
Harmenopulus, And. IV, 4, 32.
Hegias, And. II, 5, 16.
Helladius, And. IV, 1, 58. Tom. I, p. 252.
Hellanicus, Eun. I, 2, 87.
Herodotus, Eun. IV, 1, 16.
Heſychius, emendatur, Eun. III, 1, 55.
Hieronymus, And. Prol. 22. And. I, 1, 34. T. I, p. 249. Eun. Prol. 41. Phorm. II, 1, 81.
Homerus, T. I, p. XXVI. And. II, 3, 26. IV, 3, 3. Eun. II, 2, 5. 38. IV, 7, 33. Adel. III, 4, 14. IV, 2, 38. V, 3, 4. Hec. III, 3, 1. 20.
Horatius, T. I, p. XXXI. And. p. 7. And. I, 1, 30. II, 3, 26. IV, 1, 42. V, 3, 32. Eun. I, 1, 1. V, 8, 8. Adel. II, 2, 22. III, 2, 21. IV, 2, 11. Hec. Prol. 41. II, 1, 27. III, 5, 28. IV, 1, 41. IV, 2, 27. Phorm. II, 1, 57. IV, 4, 1. IV, 5, 14.
Hortenſius, And. I, 1, 107.
Hyginus, T. II, p. 396.
Inſcriptio vetus, Adel. IV, 7, 43. T. II, p. 216. Phorm. I, 1, 14. II, 1, 81. V, 8, 66.
Inſtitutio iuris, T. II, p 397.
Io. Chryſoſtomus, And. Prol. 27. Phorm. IV, 4, 27.
Io. Saliſberienſis, Eun. II, 2, 20. IV, 4, 55. IV, 7, 3. 22. Heaut. I, 1, 25. Tom. II, p. 20. Phorm. IV, 4, 25.
Ioſephus, Eun. Prol. 13. emendatur, Eun. V, 7, 4. Phorm. I, 1, 14.
Irenaeus, And. I, 1, 52.
Iſidorus Hiſpal. Phorm. IV, 4, 26.
Iſocrates, And. I, 1, 30.
Iulianus Imp. Obſeruatt. ad Donat. Phorm. II, 2, 1.
Iul. Firmicus, Phorm. V, 7, 4.
Iunius Philargyrius, Phorm. I, 1, 9.
Iuſtinus Hiſtoricus, Eun. IV, 6, 15.
Iuuenalis, Phorm. I, 2, 6. IV, 4, 21.
Labeo, T. I, p. XXIII.
Lactantius, And. I, 1, 41. Phorm. II, 1, 19. V, 2, 15.
Lampridius, Adel. IV, 5, 9.
Latinus Pacatus, Phorm. V, 7, 71.
L. Lauinius, And. Prol. 1. Eun. Prol. 9. ſeq. Heaut. Prol. 16. 22. 26. 31. Adel. Prol. 1. Phorm. Prol. 1.
Libanius, Eun. II, 2, 12. 13. IV, 7, 19. V, 2, 36.
Liuius Andronicus, T. I, pag. XXIX. ſeq.
Liuius, T. II, p. 396. Phorm. II, 1, 81.
Lucanus, Eun. II, 3, 56.
Luitprandus, Eun. II, 3, 24. Adel. III, 3, 18.
Lucianus, And. IV, 1, 20. emendatur Eun. III, 1, 55. V, 4, 14. Heaut. II, 3, 48. Adel. IV, 7, 34. Phorm. IV, 4, 25.
Lucilius, T. I, p. XXVIII. And. I, 2, 12. II, 1, 13. 24. III, 2, 4. V, 4, 38. V, 6, 12. Eun. II, 3, 44. III, 1, 34. IV, 3. 3. IV, 4, 20. V, 2, 60. Adel. II, 4, 18, III, 1, 8.

III, 1, 8. V, 4, 5. Hec. III, 4, 26. Phorm. I, 2, 3. 73. I, 3, 11. I, 4, 7. II, 1, 57. II, 3, 26. IV, 3, 9. V, 7, 95.
Lucretius, And. I, 2, 4. Eun. III, 1, 34. III, 3, 9. IV, 4, 21. Adel. IV, 2, 37. Phorm, I, 4, 36. II, 1, 2.
Luſcius, vide ſupra *Lauinius*.
Lyſias, And. I, 2, 28.
Macrobius, T. I, p. XXV. it. p. 522. And. I, 1, 135. Hec. I, 2, 114.
Marcellinus in Hermogen. And. I, 1, 135. Eun. V, 8, 57. Heaut. II, 3, 35. T. II, p. 397.
Marcianus, Phorm. I, 1, 14.
Marius Victorinus, Eun. Prol. 37.
Marius Victor, And. p. 6.
Martialis, And. IV, 1, 1. Phorm. I, 2, 75.
Matt. Blaſtares Mſ. Eun. V, 4, 35.
Memmius, T. I, p. XXII.
Menander, And. I, 2, 33. II, 1, 9. II, 2, 32. II, 4, 4. II, 5, 16. II, 6, 6. III, 2, 3. III, 5, 5. IV, 1, 3. 48. 54. IV, 2, 9. IV, 3, 1. 11. IV, 5, 3. 21. V, 4, 16. 24. Eun. Prol. 36. I, 1, 1. 13. 32. I, 2, 18. II, 2, 22. III, 2, 23. III, 3, 26. III, 5, 42. IV, 4, 22, IV, 6, 23. IV, 7, 2. V, 8, 27. Heaut. II, 3, 52. 73. 101. 118. III, 1, 98. IV, 2, 8. Adel. I, 1, 18, II, 1, 46. III, 4, 24. V, 8, 15.
Naeuius, And. I, 1, 28. Eun. Prol. 19. Adel. IV, 1, 5. 21. Phorm. I, 2, 24.
Nicetas, And. IV, 1, 20.
Nicolaus, Eun. II, 2, 13.
Nigidius, Phorm. I, 4, 4. II, 1, 3.
Nonius Marcellus, Hec. V, 4, 8.
Oecumenius, Eun. IV, 6, 25.
Olympiodorus MS. T. I, p. 255.
Pacuuius, Adel. Prol. 16. Phorm. II, 2, 28.
Perſius, And. IV, 4, 30. Adel. IV, 2, 52.
Petron. Arbiter emendatur, T. I, p. 251.
Petrus Bleſſenſis, Phorm. IV, 4, 25.
Petrus Chryſologus, T. II, p. 397.
Philemo, And. II, 1, 9.
Philoſtratus, T. I, p. 252. Eun. Prol. 13. III, 1, 23. T. I, p. 523.
Phornutus, T. I, p. 254.
Photius, Phorm. IV, 4, 25.
Pindarus, And. I, 1, 34.
Plato, Eun. III, 2, 23. *Platonica*, Pythagorica vocabula. Eun. II, 2, 32.
Plautus, And. I, 1, 70. 120. I, 5, 16. II, 1, 31. II, 5, 19. III, 2, 16. IV, 4, 11. 30. V, 4, 38. Eun. I, 1, 1, 35. II, 2, 11. 21. II, 3, 36. III, 1, 42. III, 3, 2. IV, 2, 13. IV, 4, 2. 4. IV, 7, 19. V, 3, 3. V, 6, 12. Adel. Prol. 1. 2. 15. I, 1, 25. III, 2, 7. III, 3, 45. III, 4, 12. 24. IV, 5, 32. Hec. III, 1, 41. IV, 2, 4. Phorm. II, 2, 29. III, 1, 5. 20. IV, 4, 28. V, 3, 7. V, 6, 37, V, 7, 91.
Plinius, Heaut. III, 2, 10.
Plutarchus, And. IV, 1, 58. Phorm. II, 1, 11.
Pomponius, Eun. IV, 3, 7. Heaut. II, 3, 48.
Popilius, T. I, p. XXIII.
Porcius, T. I, p. XXI.
Poſidippus, Hec. III, 4, 4.
Priſcianus, And. I, 1, 28.
Probus, Eun. I, 1, 1. Adel. III, 2, 25. Hec. Prol. 2. Phorm. I, 1, 15. I, 3, 3. II, 3, 25.
Procopius, Phorm. II, 1, 81.
Prudentius, Eun. II, 3, 24. Phorm. I, 2, 18.
Pub. Syrus, Phorm. I, 3, 20.
Querolus, Phorm. III, 2, 20.
Quinctilianus, And. pag. 7. Eun. II, 2, 20. III, 5, 53.
Rufinus, Eun. V, 7, 4.

Sall-

Salluſtius, And. I, 1, 38. 56. 67. 70. I, 5, 19. II, 1, 34. III, 2, 25. IV, 2, 23. V, 1, 9. V, 4, 4. 36. 43. Eun. I, 1, 29. II, 2, 10. II, 3, 21. III, 1, 11. IV, 6, 12. V, 4, 17. 21. V, 5, 8. V, 6, 17. Adel. I, 1, 40. 46. III, 4, 12. IV, 5, 58. Hec. I, 2, 95. III, 2, 2. V, 1, 32. Phorm. I, 1, 1. 4. I, 2, 18. 47. 48. 91. I, 3, 19. I, 4, 15. 28. II, 1, 13. 62. II, 4, 24. IV, 2, 15. V, 6, 32. V, 7, 71. 86.

Saluianus Maſſil. And. II, 5, 16. Heaut. IV, 6, 1.

Santra, T. I, p. XXIII.

Sçaeuola emendatur And. II, 2, 33.

Scholiaſtes Ariſtophanis, And. IV, 1, 58. Phorm. IV, 4, 21.

- - Callimachi, And. IV, 4, 30.

- - Iuuenalis, Eun. I, 1, 22.

- - Lucani Mſ. Phorm. IV, 4, 21. it. in Obſeruatt. ad Donat. Phorm. II, 2, 1.

- - Perſii, Adel. IV, 7, 32.

- - Pindari, Eun. V, 8, 57.

Cael. Sedulius, And. Prol. 17.

Seneca, And. 1, 1, 50. Eun. III, 5, 43. Adel. III, 2, 8. Phorm. I, 1, 13.

Seruius emendatur Tom. I, p. XXXIII. And. p. 7.

Silius Italicus, T. I, p. XXXIII. Phorm. V, 8, 37.

Simonides, Phorm. V, 8, 45.

Sidonius Apollinar. And. V, 4, 47.

Socrates, Phorm. II. 1, 22.

Solinus, And. pag. 7.

Sopater, Phorm. II, 3, 57.

Sophocles, And. V, 6, 11.

Soranus Epheſinus, And. I, 3, 14.

Sotades, Phorm. II, 1, 47.

Spartianus, Eun. V, 8, 57.

Statius Papinius, Eun. III, 5, 41.

Stephanus de Vrbib. Eun. V, 5, 17.

Strabo, T. II, p. 397.

Suetonius, T. I, p. XXIV. And. I, 3, 14. Phorm. III, 2, 20.

Suidas, T. I, p. 255. Phorm. IV, 4, 25.

Sulpicius Gallus, T. I, p. XXIII.

Sulpicius, Seuerus, And. I, 1, 41.

Symmachus, Eun. IV, 7, 21. Phorm. I, 1, 14.

Syrianus, Phorm. II, 3, 57.

Tacitus, Phorm. I, 2, 35.

Themiſtius, Adel. I, 1, 32.

Theocritus, Eun. V, 3, 3. Adel. IV, 1, 21.

Theodoretus, Phorm. IV, 4, 27.

Theognis, Heaut. V, 1, 39.

Theon in Aratum, Eun. IV, 5, 6.

Theophraſtus, Phorm. IV, 4, 26. 27.

Theſpis, T. I, p. XXVI. XXXI.

Thucydides, Adel. III, 3, 32.

Terentius Libo, And. p. 6.

Tertullianus, And. I, 1, 41. 52. T. I, p. 249. Adel. I, 1, 20. Hec. IV, 2, 16. Phorm. IV, 4, 21.

Tzetzes, Adel. IV, 7, 21. Phor. IV, 4, 25.

Tubero, Phorm. II, 1, 57.

Val. Maximus, Hec. IV, 2, 16. Phorm. IV, 4, 21.

Valgius, T. I, p. XXIV.

Varro, T. I, p. XXII. Eun. II, 2, 25. emendatur Eun. III, 1, 55. IV, 3, 7. Adel. IV, 2, 37. V, 8, 15. 29. Phorm. I, 1, 15.

Vegetius, And. I, 1, 135.

Virgilius, And. Prol. 1. 3. 4. 8. 16. 24. And. I, 1, 7. 9. 10. 11. 17. 21. 30. 42. 45. 48. 50. 56. 70. 75. 90. 101. 103. 106. 111. 115. 140. And. I, 2, 14. 18. 25. I, 3, 18. I, 4, 1. 3. 7. I, 5, 8. 10. 16. 19. 32. 35. 44. 46. 49. 50. 54. 56. 57. 59. II, 1, 1. 11. 18. 19. 28. 30. II, 2, 25. II, 3, 15. II, 4, 5. 7. II, 5, 1. 6. 14. 19 II, 6, 6. 27. III, 1, 2. 15. III,

2, 6. 9. 23. 29. 30. 39. III, 3, 1. 6. 7, 9. 13. 24. 47. III, 4, 3. III, 5, 1. 3. 4. 15. 16. 18. IV, 1, 32. 39. 42. 51. IV, 2, 5. 7. 11. 25. IV, 3, 1. 3. 8. IV, 4, 48. 56. IV, 5, 2. 13. V, 2, 24. 27. V, 3, 12. 19. V, 4, 8. 32. 34. 36. 37. V, 6, 7. Eun. Prol. 4. I, 1, 5. 20. 22. 23. 25. I, 2, 4. 5. 17. 35. 53. 91. II, 1, 24. II, 2, 5. 9. 11. 30. II, 3, 5. 9. 12. 18. 21. 23. 26. 32. 44. 65. 73. 91. III, 1, 5. 9. 12. 17. 25. III, 2, 1. 5. 20. 21. III, 5, 5. 46. 48. IV, 1, 8. 12. IV, 2, 3. 14. IV, 3, 6. 11. 13. IV, 4, 34. 54. IV, 5, 9. IV, 7, 2. 10. 34. 39. 43. V, 1, 2. 4. V, 2, 20. 36. 60. V, 4, 24. V, 8, 23. 46. 49. 51. Adel. Prol. 2. I, 1, 2. 5. II, 1, 3. 15. 21. 28. 37. 42. 47. II, 2, 4. II, 3, 3. 8. 10. III, 2, 3. 6. 8. 14. 16. 19. 21. 32. 37. 54. III, 3, 11. 78. III, 4, 12. 24. IV, 1, 21. IV, 2, 11. 33. 37. 50. 52. IV, 5, 34. 38. 45. 71. IV, 7, 4. V, 3, 3. 4. 8. 10. 60. V, 6, 3. 6. V, 8, 6. Hec. Prol. 15. 25. I, 1, 9. I, 2, 3. 31. 39. 53. 56. 84. 92. II, 1, 17. II, 2, 16. II, 3, 1. III, 1, 4. 6. 8. 17. 38. III, 3, 3. 4. 6. 22. 23. 27. 29. III, 4, 8. III, 5, 32. 57. IV, 1, 2. 8. 9. 22. IV, 2, 8. 18. IV, 3, 4. IV, 4, 21. 27. 34. 38. 42. V, 1, 5. 7. 12. 18. 19. 21. 32. V, 2, 4. 5. 6. 13. V, 3, 19, 24. V, 4, 9. 38. Phorm. Prol. 1. 2. 3. 13. 18. I, 1, 1. 10. 12. 14. 15. I, 2, 3. 7. 9. 12. 13. 17. 52. 56. 91. I, 3, 7. I, 4, 12. 20. 23. 28. 39. II, 1, 2. 9. 11. 14. 20. 22. 34. 35. 39. 41. 43. 62. 78. II, 2, 9. 24. 31. II, 3, 15. 18. 24. 31. 32. 43. 73. III, 1, 2. III, 2, 1. 6. IV, 1, 24. IV, 3, 73. V, 1, 5. 31. V, 5, 2. V, 7, 30. 53. 86. V, 8, 83.

Vlpianus And. I, 1, 52. Eun. IV, 7, 7. Phorm. I, 2, 75.

Vlpianus, in Demoſthen. Eun. V, 3, 3.

Volcatius, T. I, p. XXII. ſeq.

Volcatius Gallicanus, Hec. V, 4, 20.

Xenophon, And. I, 1, 24.

Zeno Veronenſ. Eun. V, 4, 38.

Zenobius, And. Prol. 27. And. I, 2, 18. IV, 5, 10. Eun. III, 5, 37.

Zonaras, Eun. Prol. 10.

LIPSIAE.

EX OFFICINA SAALBACHIA.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PA
6755
A2
1774
t.2

Terentius Afer, Publius
Comoediae sex